

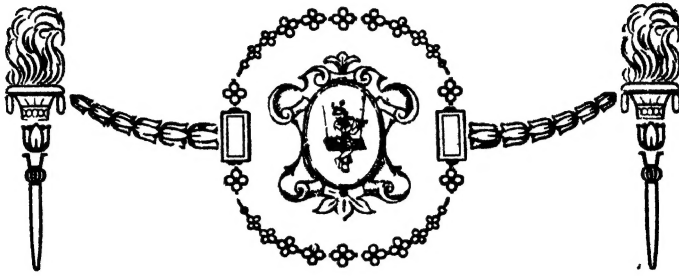
7847

(శ్రీ)

ఆంధ్రవాచస్పత్య ఘమి.

నాలుగవ సంపుటము.

‘యః’ మొదలు ‘హ’ గద్య
కలదు

ఇది

కొట శ్యామల కామశాస్త్రిచే

వ్రాయబడి

ప్రకటింపబడినది.

కరవ, కాకినాడ.

శ్రీ లక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల

కాకినాడ

1940

నాలుగవ సంపుటము }

చలదు 10 0-0 }

{ All Rights Reserved.

{ మొత్తము చలదు 25-0-0 లు }

ఆ శీ స్స.

శ్రీ సత్యనోలు రాధామాధవరాయకవి-సంగీత సాహిత్య విద్వాన్.
కొత్తపల్లి-పితాపురము.

గీ॥ శ్రీమహిత, కొట్ర కామల-కామకాస్త్రీ
యాంధ్ర గీర్వాణభాషా న-ధార్మిక దరచి
కూర్చె నాంధ్రతాపస్వత్య-గురు నిఘంటు
వమ్మరఘటముగ విబుధుల-హృదయమొంది
నదియు నాచంద్ర తారార్క-మలరుగార॥

శ్రీ నోముల అప్పారావుగారు, పండిత-సాహిత్య శిరోమణి
పార్వతీపురము.

క. అత్యధిక పదవయముతో
సత్యత్తమమగుచు విద్య దమర-దుగ్ధమై
యత్యంత “మాంధ్ర వాచ
స్పత్యమా” విలసిల్లు నహహ! కాస్త్రీవరణ్యా.

శ్రీ రత్న—కు భ క్తు.

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము. కృతి సమర్పణము.

- శ్రీ శ్రీ గోదావరి నదిలోనున్న కరవపురంబు దాకా • బరంగు నందు
వేదవేదాంగాది • విద్యావిహారమై నుగుణపుంజంబుచే • శోభణ గాంచు
కాళిక గోత్రాన • ఘన కొబ్బరివంశాబ్ధి చంద్రుడై వెంకటేశ • శ్వరబుధుండు
జనియించె; నతనికి • జన్మించె వెంకటేశ్వరుండు వేదాభ్యాస • సాధుశిఖా
- దామోదర్యుడు తెలికిచె • ర్హస్యయాబ్ధి చంద్రుడై బుధవంకటా • చలశరేణు
విద్వయా సర్వసూబను • బెండ్లియాడి విమలయజ్ఞాదు లెన్నెని • వెలయుతేనె.
- కాంచీ రాత్రిగొడవతుల • ఘనగుణాభ్యు లై నినుతులను శ్రీవంకటాచల, జగ
న్నాధ, వెంకటేశ్వరా • ముదితులను; వారిలో శ్రీజగన్నాధ • వర్యుడైలది,
- శ్రీ వేదవేదాంగ • శిష్యాసమర్థ శ్రీ వత్ససగోత్ర రాం • చలీవంశ
వర్ధనుండై యజ్ఞ • పరతంత్రీకీర్తి బ్రహ్మీధూత మధగవా • నీశ్వరనకు
నుతుఁ డగు కామేశు • నూనఁ డచ్చన్న దీక్షితునకు నామన • సుతయు నైన
మగుణాలవాలయా నుబ్బహంబను బెండ్లియాడి సత్కిర్తిఁ దా • నందగల్గె
- అట్టిధర్మ నమకూల • యై చరించి నీత, సావిత్రి, యనసూయ • శిలమూను
నేర్పి యారీతి వర్తించ • నేర్పివట్టి మాతృదేవత యగు నుబ్బ • మాంబ కె-మి.
- రిల్లికి, సద్గుణగరిమా, కల్లజ జవవంద్యమాన • తెరిక నేవా
స్థల లీత మానసిగణ, పూర్ణానవిలాసహాస • శేఖామఖిన్.
- అమృత సాధ్వీలీలా, సమృద్ధివదాన్యమాన్య • సంవత్సరా
సమృద్ధిమగుణాశ్రిత ను, బృహత్తుఁ బరిపాదనేన • బరంగెడుసతికిన్.
- అంకితము నేయుచున్నాఁడః “వాంధ్ర వాచస్పత్యకోశంబు” మాతృదేవతకు నేఁడు
విబుధకవివరంగులతో • వెలయుచున్న మైందవస్త్రీసమాజ స • క్మందిరమున.

కరవ, కాళినాద,
విక్రమ నాగలచవతి,
8—11—40

ఇట్లు,
ఆంధ్రపారస్పత్యోపాసకుడు,
ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి,
కొబ్బరి శ్యామలకామశాస్త్రి,
ఆంధ్రవాచస్పత్య కర్త.

N. B :- శ్రీ మజనరంజని మద్యాకలాధి కారులగు మ. పోతావగడ కవికరాజునం
రికిని, శ్రీ లక్ష్మీమద్యాకాలకు మొదట అధికారిగనున్న జోగా అమలస్వామిగారికిని,
నాపెన్ను అధికారమును స్వీకరించిన మ. దొల్తబాదా గోపాలకృష్ణారావు వంతులుగా
శ్రీ ఆంధ్రవాచస్పత్యమును అచ్చుపూర్తిచేయు భాగ్యము లభించినది. కావున వీరియొడల
యొక్కతజ్ఞుడను వీరిని వరమేశ్వరుండు సదా రక్షిండుగాక !!!

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

అక్షరాది హక్కారాంతము వఱకు పదముల పట్టిక.

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము		శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము ౪౨, ౪౪౦		అక్షరాది హక్కారాంతము	
సం	తె	సం	తె	సం	తె
10705	14659	10737	23491	2729	2170
203	4	240	—	45	2
283	326	468	497	180	11
—	174	—	98	—	—
198	278	156	195	18	2
1339	2312	2078	1303	450	6
643	1	1041	—	238	9
36	—	38	—	45	—
1338	778	1708	1178	572	10
214	83	368	157	102	8
14957	18315	26884	27325	4385	2410
23,798	25,714	29,798	32,714	325	1274

శ్రీ
ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

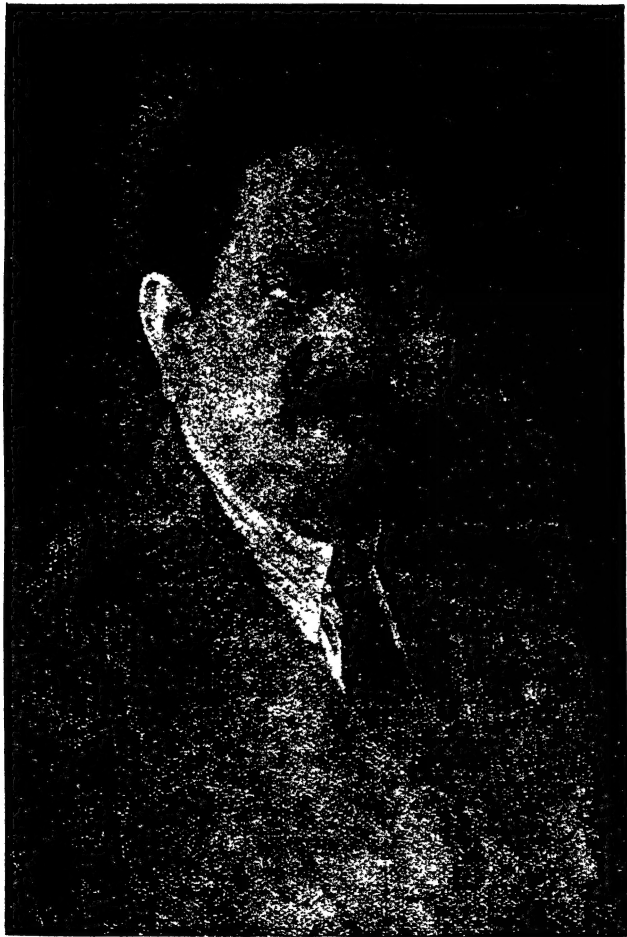
మహారాజ పోషకులు.

అంభు సంగ్కరిణ్ణోలాలును, సన్మకవిత్ సంపన్నులును,
పాధుగుగ విహుసేసులును నగు,
మహారాజరాజశ్రీ డాక్టరు. కోటంరాజు కోటిస్వరరావుపంతులుగారు,
తెలుగు పండితులు, బి. హెచ్. యి. యస్. గూడవల్లి,
శేవల్లెతాలూకా, (గుంటూరుజిల్లా.)

శ్రీ
ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

మహారాజపోషకులు.

మహారాజరాజశ్రీ శ్రీరాజా వాడ్రేపు విశ్వసుందరరావు బహద్దరు
జమిందారువారు, వేగాయమ్మపేట యట్టేటువగైరా. వేగాయమ్మపేట,
తూర్పు గోదావరిజిల్లా.

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

పండితాభి ప్రాయము.

<p>ఉభయభాషా ప్రసా, బి). కొట్ర రామచంద్రమూర్తిగారు, కరవ, కాకినాడ.</p>	<p>కరవ బోర్డు చాన్సలర్ ఎలిమెంటరీ పాఠశాలోపాధ్యాయుడు, (తెలంగాన చండిగుడు), వికృమ శ్రీరామవవవి.</p>
--	--

ఇంతకుమున్ను శబ్దరత్నాకరాది నిఘంటువు లనేకములున్నను నయ్యది యశమగ్రంథులగుటచే నమగ్రకోశము నపేక్షించుచున్న యాయాధిభాషకంబునకుఁ బూర్వము గీర్వాణ భాషకు 'తర్జనవాచస్పతి' యను మహాపండితుఁడు 'వాచస్పత్యము' అను మహాకోశమును రచించి చరితార్థుఁడై యును ద్విక్షేపి నందునట్లుగా నాంధ్రీ వాచస్పతీత్వాది బిరుదాంకితులును, మాబాలయ్యగారను నగు శ్రీకొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు 'ఆంధ్రీవాచస్పత్యము' అను నీయనమాన బృహత్కోశమును రచించియున్నాడు.

పేద బాల్యమున తండ్రిగారగు లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారితోఁ గూడి వారికిఁ జేదోడు వాదోడుగానుండి రచించిన 'శుద్ధాంధ్రీ పరిశిషాద్య శిష్యానువదనిఘంటు వసవ్య సామాన్యక్షేపిని గడించుచున్నను, నయ్యది కేవలపచ్చ తెలంగగుటచే నీయాంధ్రీభాషాంతర్గతముగు నొక భాగమును మాత్రమే తెలియఁజేయుచున్నదియు, సంతమాత్రగమున నాంధ్రీభాషానుతల్లి ఋణంబు నీగవహరంబుఁ గాదనియు సుభయభాషలతోఁగూడి యుండునట్లుగా రచించుట యావశ్యకమనియు మొదలగు విషయములను 'లక్ష్మీనారాయణీయ' రచనాకాలమునండియు నూహించుచు నీవాఙ్మయమునెల్ల విపప్రముగా నట్లు రచించు విధంబెట్లులా? యని తదేక దృష్టితో రాత్రింబవల్లెల దీదియాలోచనా నిమగ్న మానవ వృత్తులై యయ్యది యమానవముగాఁ దలంచి యందులకు భాషానుతల్లి నే వరదాత్రినిగా నిశ్చయించుకొని 'ఉభయభాషానుతల్లి' యను నహితరంజపించిజపించి "యథాప్రేక్షేన చ క్షేణవ రధప్యగతిర్భవేత్" ।

గా పురుషకారణ వివాదైవం ననిస్థితిని" "ఉన్యోగినం పురుష సింహమువైతి లక్ష్మీణ" అను మొదలగు వాక్యోక్తులచొప్పున యత్నించియత్నించి తత్ఫలంబుగా నాయంత్రాప్త కార్యంబునకుండగుఁ జీకెని పంథ నెఱిగి తీకెన-సోమయాజియై భారతరచనకుం గడంగినవిధంబున మున్ముందుగా 'నాంధ్రీవిద్యా వాచస్పతీ' త్యాది బిరుదాంకితఁ దగు నర్హత సంపాదించి నిఘంటు ముద్రణాదులకై యాదిక చరిసితింకూర్చి యాలోచించి నెనుకంజేవిడక "నాటోసి నవాఁడు నీరొయకుండఁడను"లోకోక్తిందలంచి తమకీమాగ్రమాంజోపిన వరపరీపాదనియగు భాషానుతల్లియే తోడ్పాటు నొసంగింపఁ గలదనియు, "గాధివానునంటి కవి యున్నచో భోజ రాజునంటి నిద్రత్పరికళిమజ్జుండుండక పోఁడ" స్మరితినింబట్టి భాషాభిజ్ఞులం లేకుండరనియు వారల చేయూత త్వరలో నందఁగలమనియు దృఢముగా ధైర్యముతో నీమహానిఘంటు రచకుంబునుకొని, తత్ఫలంబు సద్దోషలంబుగా నెల్లరికాపాదయోగ్యంబుజేయ నీనిఘంటువు వృత్తికవృత్తిక మానవత్వరకవల సచ్చొత్తింపించుచు వెంటనే భాషాభిజ్ఞులం కందఁజేసి రల పోతాహంబులచే ద్విగుణీకృతోత్పాదముతో 'లక్ష్మీనారాయణీయ' రచనాకాల

మన వాంఛలోకమున బాదుకొల్పిన స్వీయకీర్తికల నేతద్వంద్వ రచనచే నవనోన్మేషవర్ణనంకాగతులను బ్రహ్మానుభవములను నావహించుకేయముల బునోభివృద్ధి నూనకంబును బ్రోహులిఖితముల శ్రీ బ్రహ్మయ్యగారి శ్రీ పీఠానుల జేర్కొని లిఖించుకేయముల బండిత భాషాభిమానులు యాకీర్ణదాభిసంధామృత వృష్టిచే నష్టవామరత్యంబుల నందలకేయము, అతి రివ్యలేమజనాత్మకశ్చిల్లోకే న్యలేజసా జనకాత్మక నూత్రి నవ్యంబుల గావించును జనకునికంటె నెన్నియేరి మణుగుల మిన్నయై యొప్పుచున్న యిట్టి భాషానేతకుగన్న యాంధ్రజేకము ధన్యముగదా ! ఇట్టి ముపుక్కుంబడసిన జనరీజనకులు ధన్యతములుగదా !! పాస్య భవితముగా భాషానేతక పాటురను మహనీయుల జీవితము మహాధన్యతయునుగదా !!!

ఇక నీనిఘంటునన్ననో, అమరకోలాదులవలె దత్తవర్ణ వదజాల లింగాది పద వివిధ మూర్తిమేగాక, వానార్థ రత్నమాలాదులవలె వానార్థబోధిని సూత్రమేగాక, యాంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వంబులవలె పతి దీప్తతమంబులగుగాక, యాంధ్రభాషయందు వ్యాపించియున్న పద జాలంబునకెల్ల భాషాభాగ విభజనము, తత్సమములగు దన్యవ నిరూపణము, ఆర్థాంతర దూహ ప్రర వివరణము, గూఢపద పర్యాయ పద్యర్థము, పర్యాయపదముకడ వానార్థములు, ప్రత్యర్థ మునకు సుభయభాషలలోని పర్యాయ పదములు, సందర్భానుసారముగా వ్యాకరణవిషయ సరీర ర్పణము, చిత్రీకరణ పద్యర్థము మొదలగు విషయము లెన్నియొక్కని వాఙ్మయములందు వ్యాపించియున్న వేదవేదాంగ వైదాత్తిక మిమాంసా వైద్యవాస్తవ ధర్మకాస్త్రపాఠభాషిక సామి కాధిక రాజకీయాది పదజాలంబు నెల్ల దత్తద్వంద్వ విషయము విమర్శన భాగ్యంబుగా గా లించి నీర్దుప్తముగను, నిష్కలంకముగను రచించబడుచున్నదయ్యెను దుర్వసాభార గ్రంథంబు గాఁగాక నూత్న చద్రుతిని విశేషపరిదిర్చియును ముక్తి సర్వంబున కకారాది కర్మములుగల్గి యక్షరాస్యరూపము ప్రతియూర్ధ్వమును సులభముగా వోధపడునట్లుంకి తనకుండా సాక్షియై వననోన్మేషంబున నొప్పుచు మఱల నీవాఙ్మయమునకు నిఘంటు నిర్మాణాంశము లేకుండ కేయము బండితులకుం బరమానందమై, విద్యార్థులకు విమర్శనాభియై సాంకల్యము బాహు తందై, కళాకాలముల గల్పితమనై, పుస్తక భాండాగారములకు నిమగ్నభావందై, కవీశ్వరు లనుం ఘనచింతామణియై, నిఘంటువులకెల్ల నిరుపమాన శోమణియై, యాంధ్ర భాషాదుల కమూల్యాధరగందై, భాషాయోగ్యత పరిహారమునందై యొప్పుమిండునన్న నతిశయోక్తి గాకుండునని నానుభిప్రాయము.

ఏవం విశోత్కృష్ట శోకమతి నిర్దుప్తముగా రచించబడుచున్నదనను నన్యసహ మా ములంతగా నుండమింజేసి యేవేని యచ్చు పారపాటులుగాని, “పగిమదో ధీమతామపి” అని పగిమాదనతితములుగాని యుండిననుంకవచ్చును. “ఏగతిరచియించిరేని సమకాలపువారలు మెచ్చేరేగదా !” అని చెప్పుకొన నేకకటకవి నెప్పినట్లు కాలిదామసంటి వారికింగూడ దిక్షాగా చార్యులవారివంటి పరితపశ్శుంబుడక పోలేదు. అట్టివారు రంధ్రాగ్రేష్ఠులవలె గోరంతలు కోండుంతలుగా నెంచి వెల్లడింపకను మానరు. అంతమాత్రమున గ్రంథోత్కృష్టతకు గొఱంతవాటిల్ల నేరదుగదా ! మఱియు నట్టి పారబాలుల గ్రంథాపసానంబునక దిప్తిర్వలనట్టిక సరిచేయును. కావున కాలపగివానావేగమును బాటించి యదిర కాలమున నే నరిత్రాగ్ని గ్రంథములచే వాంఛుల పాస్తంబుల నలంకరించుకేసి సంపూర్ణ మహారథులై యాంధ్రమాత గర్భంబు ఘనంతంబుల గావించుదురుగాత ! యని శ్రీ యాంధ్రవిద్యా వాదపృతిగానం బ్రార్థించుచు, స్వీయదిరుదాళిచే నీనిఘంటు రాజమునకును నీనిఘంటు రాజముచే స్వీయదిరుదాళికిని ననోన్మేష తోధ నాపాదించుచున్న శ్రీ శ్రీ శ్రీ కొటగిళ్ళామృతామకాస్త్రీగారికిఁ జిరాయురారోగ్యైశ్వర్యారాధు లొసంగి కాపాడుచు నితోధికోత్కృష్ట గ్రంథకర్తలుగాఁ జేయుగాత ! యని యావర మేకవరుని మిక్కిలి ప్రార్థించుచున్నవాడను. ఓంకత్వ. ౪౨.౪౨.౪౨.

య

య. ఒకయక్షరము. అం. 1: చూ, తా ల వ్యములు; 2: చూ, అంతస్థములు, యల్లములు; 3: య కా ర ము కడవటం గల ధాతువుల కృదంత రూపంబులందలి తవర్ణకంబునకు ముందరనున్నయుండును. (చూ, అగనున్న) ఉదా.—అలయు—అలత, కూయు—కూత, కోయు—కోత, గీయు—గీత మొ.

యంత్ర. సం. వి. ఋ. పుం. 1: చూ, సారథి; 2: చూ, హస్తాధిపాలుడు.

యంత్రీణము. సం. వి. ఆ. న. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బంధనము. 1; 2. రక్షణము: చూ, సంరక్షణము; 3. నియమము: చూ, సత్యము. 1.

యంత్రీపాతితము. సం.వి.అ.న.=జేతిక.యంత్రీక:చూ, హోలిగ (భక్త్యము. 1—2౬.)

యంత్రీయ. సం. వి. ఆ. న. 1.=జేతరము. కీలుపనిముట్టు. సులభముగ చేయఁదగినపాధనము (మిషన్), (తె).—బిస, జేతరము—జేత్రీయ; 2. బీజాక్షరచక్రము; 3 జేంతికలుచేయు గొట్టము; 4: ఘరట్టము, చక్రికాయంత్రీయ. (తె).—తిరగల్-తిరుగల్-తిలుగల్లు, జేక్కి; 5.=ఏతము—ఏతాము: (చూ. తలము (2)); పుం. రి. ఎండిరి, పీత: చూ, హరిలాంఛనము; వా. 7. మంత్రతంత్రీ యంత్రీములు మూఁడింటిలోనొకటి. (యంత్రీయ=యక్షి, తంత్రీయ=పని, మంత్రీయ=మంత్రిము, మంతు); 8. కంటికి చూపక యే చేయుదగా; 9.కంటికిచూపుమేచేయుదగా; 10. జేతరము. జేత్రీయ. తిరుగుడుచీలలోనిగుపనిముట్లుగంపు: చూ, హింపనము. 2.

యంత్రీంచే. సం స. కిరి. యంత్రీణముచేయు.

యంత్రీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=జేతిక: చూ, యంత్రీపాతితము.

యంత్రీకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=జేడ్డిగము. పిడతకు మూడుగొట్టములుపెట్టిదున్నునది: (తె).

జేడ్డిగము, జేత్తిగ. [నితము. 4.

యంత్రీతము. సం. వి. గ. కట్టబడినది: చూ, యక్ష్మత్తు. సం. వి. త్. న: కాలఖంజనము, కాలఖంజము, కాలేయము. (తె).—కారిజేము—కార్జము, మక్క.

యక్షకర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. కర్పూరము అగరు చందనము కన్దురి తక్కిలము కుమపువ్వు వీనితో చేయఁబడినకలపము.

యక్షధూపము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సజ్జరసము.

యక్షరాట్టు. సం. వి. జ్. పుం.=జేమ్మల తేడు: చూ, శ్రీదుండు.

యక్షసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వము.

యక్షక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గచ్చే: చూ, సోమరాజి.

యక్షిణి. సం.వి.ఈ. స్త్రీ.=జేక్కిని. 1. మాయము, గతించిన వృత్తాంతములను చెలిపెడి యొకవిద్య: చూ, వేడబము. 5; 2. కుచేయనిభార్య: చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1-౧౦); 3. యక్షునిభార్య: చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1.); వా. 4. తమాసా; 5. యక్షి.

యక్షుండు. సం. వి. ఆ. పుం. (బ. యక్షులు.)

1. పుణ్యజనుండు: చూ, దేవతాభేదము;

2. కుచేరుండు: చూ, శ్రీదుండు.

యక్షిము. సం. వి. ఆ. స్. పుం. క్షయము, శోషము, క్షయరోగము: చూ, రోగము. 1. (దస్త్ర).

యగణము. అం. ఒకలఘువు + రెండుగురువులు.

“మురాశీ”: చూ, అష్టగణలక్షణము.

యజనము. సం. వి. ఆ. న. 1. రూ-యజము.

యజించేట; అం. 2: చూ, కర్మములు.

యజమానుండు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గృహపతి, గృహమేధి, గృహయాప్యండు, గృహ

ఘ, గృహఘడు, గృహధిపుడు, గృహ
యనికుడు, గృహి, గేహి, ఋజుగిడు.

(తె). — ఇం టి కాఁపు, ఇం టి
వాడు, ఇలుదొర, ఇలుతీడు, కాఁపు,
గేస్తు-గేస్తుడు-గిస్తు, మనికితీడు.

(మిగతవానికి “చూ, స్వామి. 1.”); 2: చూ,
యజుకర్త; వా. విగ. 3: మేష్టరు, మేష్ట్రు;

4. అధికారి: చూ, స్వామి. 3.

యజుంవే. సం. అ. కి. రూ-యజుయింవే.

1. యజుమచేయు; స. కి. 2. అర్చింవే,
పూజించు: చూ, సమర్పించు.

యజుయింవే. సం. అ. కి. — వై. — (అర్చింవే
టకు. కాశీ. 3, అ. 81.)

యజుర్వేదము. అం. (చూ, వేదము, బ్రాహ్మణములు,
ఉపవిద్యలు, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము, తైత్తి
రీయసంహిత.) యజుర్వేదమునకు మొట్టమొ
దట 27 శాఖలు ఏర్పడినవి. అందు 12 కృష్ణ
యజుశాఖలు, 15 శుక్లయజుశాఖలు. కృష్ణ
యజుశాఖలపశాఖలతో గలిసి కర్మము
గా రిరి అయినవి. అందుచే యజుశాఖల
మొత్తము ౧౦౧ అగుచున్నవి. కృష్ణయజు
శాఖాపరివర్తకులు చరకులు, వారివలన
నేర్పడిన శాఖాభేదములు 12. — చరక,
అవ్యురక, కత, పాచ్యకత, కపిష్ఠకత,
చారాయణీయ, వారాయణీయ, వారాన
వీయ, శ్వేతాశ్వతర, బౌపమన్వన, పాతాం
డనీయ, మైత్రాయణీయ అనునవి. శుక్ల
యజుశాఖాపరివర్తకులు వాజసనేయులు.

పాచ్యవ్యధివ్య వైర్వ్యులయిన వారివల్ల
నేర్పడిన శాఖాభేదములు 15. — వాజస
నేయ, బాబాల, బౌద్ధాయన, కాణ్వ, మా
ధ్యుందిన, శాఘేయ, తాపనీయ, కపాల,
పాండరవత్స, అపటిక, పరమాపటిక, పారా
శర, వైశేయ, అద్ధ, బౌద్ధేయ అనునవి.
మొత్తమీ 27 ను యజుర్వేదమునకు సంబం

ధించినవర్ణానశాఖలు. ఇత్యాది: యజుస్స-
యాజ్య. [ర్వేదము.

యజుస్స. అం. రూ-యాజ్య: చూ, యజు-
యజుకర్త. అం: అదేష్ట-అదేష్టడు, ఋక్షరు
డు, ఋత్విజుడు, యజమానుడు, యజ్ఞ,
యాజకుడు, వర్తి. (తె). — జేన్నపు-
టాజ్జే. (“చూ, వర్తి. 2.”)

యజుపురుషుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
యజుము. సం. వి. అ. పుం: జేన్నము: అంత
రము, అక్షరము, అధ్వరము, అభిషవము,
అహవనము, అహవము, ఇజ్య, ఇష్టము, ఇష్టి,
ఉదుంబరావతి, కుండపాయ్యము, కర్మ
తువు, గోవు, జ్యోతి, తీర్థము, ధర్మ
ము, ధృతి, ప్రియాగము, ముఖము-మఘము,
మన్యవు, మేధము, యాగము, వితానము,
సప్తతంతువు, సవను, స్వరువు, హవను,
హోమము. (తె). — జేన్నము, వేలిమి-
వేల్చి-వేల్చి. తద్విశేషములు. — ౧. అగ్ని
ప్రోమము, ఉక్థ్యము, సోమయాగము;
౨. అతిరాత్ర్యము; 3. అశ్వమేధము, అశ్వతర
ను; ౪. ఏకరాత్ర్యము; ౫: కర్మతురాజము,
కర్మతాత్రమము; ౬: ఔమవతి-ఔమవతిష్ఠి;
౭: గోమేధము, గోసరము; ౮: చాతుర్మా
స్యము; ౯: (చూ, తర్పణము); ౧౦: దర్పము; ౧౧:
పావము, బ్రహ్మయజ్ఞము. (తె): చేదువు; ౧౨:
పుత్రికామేష్ఠి; ౧౩: వర్షివర్ష్యము; ౧౪: ప్రా
జాపత్యము; ౧౫: చూ, రాజనూయము;
౧౬: (చూ, మహాయజ్ఞములు); ౧౭: (చూ,
క్రతుచతుష్టయము. (“చూ, హోమము. 3.”).

యజునులు. అం: (చూ, మహాయజ్ఞములు.) వాడు
కయందు. — వేదపఠనము, వైశ్యదేవము, అతి
ధిపూజ, పితృతర్పణము, భూతబలి (5.)

యజునూత్రిము. సం. వి. అ. న: ఉత్తరీయము,
ఉపవీతము, పవిత్రము, బ్రహ్మనూత్రిము,
యజ్ఞోపవీతము. (తె). — జేందియము-జేం
డెము-జేన్నిదము, పోచే; తద్వి. — ౧. మెడ

నుదంశవలెవేరెడు జేందియనునకు. - క ౧౪
అంభితము, నివితము, సంవితము; ౨. కుడియజ్ఞము
మీఁదుగా యెడమపార్శ్వమున వేరెడు
జేందెమునకు. — ప్రాచీనవితము; ౩. ఎడమ
బుజ్జెమీ మీఁదుగా కుడిపార్శ్వమున వేరెడు
జేందెమునకు. — ఉపవితము; ౪. పెండిజంఁదె
మునకు. — వెండిజేందెము. (ఉ త్తరజేందెము
అని వాడుక.) (“చూ, నూత్రము. 1.”)

యజ్ఞపహ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. ఉచ్చనము,
యాగాగ్ని: చూ, పహ్ని. 1.

యజ్ఞాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. — పై.

యజ్ఞాంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మేడి*.

యజ్ఞాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. = జేన్నియ-
జేన్నె. ముంజదర్శ*: చూ, వారిశ (తృణ
ము. 1.); 2. ద్వాపరయుగము: చూ, యుగ
ములు; 3: చూ, గంగి. 3; 4. = జేన్నియ-
జేన్నె. యజ్ఞమునకు హితమైనది, దేవతార్చి
తము.

యజ్ఞోపవీతము. సం. వి. అ. న. = జేందియము-
జేందెము-జేన్నిదము. 1: చూ, యజ్ఞసూత్ర
ము; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 1.

యజ్వ. సం. వి. స్. పుం. విధ్యుక్తముగా
యజ్ఞము చేసినవాఁడు. (“అంధ్రవాచ స్వత్య
కర్తయొక్క పితామహుని కగ్గజుఁడు
కొండు యజ్వఁకొండుసోమయాజులు.”):
చూ, సోమయాజి.

యజాదేశము. పా. సర్వముగాని యచ్చేపరి
మగుచేండ నిక్కులకు యజాదేశంబగు
ఉదా. — పృథి + అర్థి = పృథ్వీ ఇత్యాది.

యజ్ఞులు. అం: య ర ల వ (అంతస్థములు)

యత. సం. అవ్య. (యతః) 1: చూ, ఇంక. 2;
2. పాలనము: చూ, రక్షణము; 3 ఏర్పాటు:
చూ, సత్యము; 4. పిమ్మట: చూ, వెనుక. 1;
5: చూ. యత. (యత్ = హేతువునం
దుపర్తింపు.)

యతనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-యత్నము.
యతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పద్మవిశ్రాంతి
ము. (యతి పృథివీపద్మమందలి పృథివీపాదము
లోని మొదటియక్షరము. ‘పతిరాస్య’ మని
నన్నయసూత్రము యతికి విరతి, విశ్రాంతి,
విరామము, విరమణము, పలి, పడి యని నా
మాంతరములు. దీనికి విరిగినచోట సరియైన
పర్వము మైత్రిహొందును. విరుగుట పద్మమును
బట్టి 5 మొదలు 16 అక్షరములవఱకుండును.
యతికి స్వరము పృథానము, సమాన పర్వ
మయ్యును మిత్రములైన యచ్చేలతోఁగూ
డనియెడల యతి వేయరాదు. కాకు గీ యతి
వేయవచ్చునాయన్న కకార గకారములు
మిత్రములైనను వానిపైనున్న ఆ ఈ లుమి
త్రములుకావు. గావున వేయరాదు. ఇత్యాది
(చూ, యతిమైత్రి); పుం. 2. నియతి: చూ,
సత్యము. 1; 3 తాళపాణికళావిశే
షము: చూ, యతిపాణిములు; ఇ. స్. పుం.
4: చూ, సన్యాసి. (వైష్ణవయతికి బ్రహ్మ
సూత్రము, తృదండము, చర్మవస్త్రము,
శిష్యము, బుగ్గిసి, కాపీనము, కటివేస్తనమును
ఉండును.); అం. 5: చూ, జన్యతాళములు.
యతిపాణిములు. అం. (యత): సమము, పో
తోపహము, గోపురము, యవమధ్యము,
వేదిమధ్యము, విషయము (6), మతీయు పీఠీ
కాయతి తో (7): చూ, తాళపాణిములు.
(పీని వివరములకు ‘సభారంజని’ యను
సాత్రముఁబఁడనగు.)

యతిమైత్రి. అం: “అ ఆ ఐ ఔ, హ, య;
ఇ ఈ ఋ ఋ ఎ ఏ; ఉ ఊ ఒ ఓ; క
ఖ గ ఘ; చ ఛ ష జ ణ థ డ ధ; ప ఫ బ భ వ; ల శ;
ఋ ఋ రి యి రే రి. ఏ హల్లయినను
వాని క్షత్వంతో మైత్రిహొందును. పర్వాంత్య
మందలి యనునాసికములకు బూర (పునాల్

యమస్యస. సం. వి. ఋ. శ్రీ: చూ, పార్వతి.
యమశ్చందము. సం. వి. ఆ. న. ఏఱుజోజి*:
చూ, సుభిక్ష.

యమశ్చము. సం. వి. ఆ. న. 1.=జేమిలి, జేంట:
రూ-యామశ్చము: చూ, యుగళము; పుం.
2 =యామము. యోలింఱేట. హింసాదుల
వలన నుడుగుట; ఆం. 3: చూ, యోగాంగ
ములు. (శరీరమునే సాధనముగా గలిగినది.)
యమశ్చములు. ఆం. 1: చూ, శుభావర్తములు;
2: చూ, ఆగంతుకములు.

యమశ్చశువులు. వా. సం. వి. ఆ. పుం. బ:
చూ, యుగళశిశువులు. [తంత్రములు.
యమశాప్తక తైరవతంత్రము. ఆం: చూ,
యమశిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ=జేమలిక-జేమలిక.
చక్రవాద్యవిశేషము: చూ, వీణె.
యమి. సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ,
సన్యాసి; 2. అంచే: చూ, హంస. 1.
యమింత, సం. స. క్రి. 1. ఆణియే: చూ,
సన్మర్దింఱే. (పినుకు. 8); 2. వీడించే
చూ, సన్మర్దింఱే.

యముడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=జేముడు.
రూ-యాముడు-యమరాట్ట: (యమునికిని
తదిగ్గిశేషాదులనుగల పర్యాయపదములకు
“చూ, హరి. 5.”); 2. శని: చూ, రాహు
పు. 2 (చూ, గృహములు.)

యమున. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1.=జేమున. యము
నానది. (యమునితోగూడఁ బుట్టినది)
చూ, నది; 2: చూ, పార్వతి.

యమునాశ్రాత. సం. వి. ఋ. పుం. జేమనసైఁ
దోడు: చూ, హరి. 5.

యముపు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఆశ్వమేధయా
గ దీక్షితునిచే విడువఁబడిన గుఱ్ఱము: చూ,
హయము; 2. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
యవకము. సం. వి. ఆ. పుం. సూ-యవకము.

1. బ.అలసందేలు: చూ, ధాన్యము; 2. కాఱు
మినుము: చూ, మినుము.

యవక్యము. సం. వి. యవలుపండునది (పాల
ము) యవ్యము, పట్టిక్యము: చూ, హరి
ప్రియ. 2 (భూమి. 1) [తానములు.)
యవక్యాంతము. ఆం: చూ, తానములు (నహీన
యవత్కారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-యవా
త్కారము, యవాగ్రిజము, పాక్యము, యవల
వలనఁ గలిగినఉప్పు: చూ, లవణము. 1;
ఆం. 2: చూ, త్కారములు (శుద్ధి — కలితో
మర్దించి యెండించినశుద్ధి.)

యవనము. సం. వి. ఆ. పుం. పరానులదేశము:
చూ, సీమ. (1) (దేశములు.)

యవనిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అడ్డపాటు:
చూ, స్థగనము (ఇదివిచార్యము); 2 =జేవనిక,
సీమ, తెరచీర: చూ, వస్త్రము; 3. తెర,
మఱుగుచీర: చూ, వస్త్రము.

యవనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. యవనదేశీ
యుడు; 2: తునుష్కుడు, మైమ్కుడు,
మహమ్మదీయుడు. (తె).— తురక,
మలక, మెంచే.

యవఫలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కొడిసె*:
చూ, పత్తకము; 2: చూ, వెదురు*.

యవమధ్యము. ఆం: చూ, యతిపాగ్రిము.

యవలు. సం. వి. ఆ. పుం. బ =జేపలు: చూ,
ధాన్యము. 3౫.

యవరాహన్యాయము. ఆం. అడవిపంది చేను
మేయఁగా నూరఁబందిచెవులుగోసెననినీతి.

యవసము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-యావసము.
ఘాసము, బాలత్పణము: చూ, త్యూము. 1
(గడ్డివామి అనికొంగలు.)

యవాగుపు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. =జోప, నూకల
గంజి (అని కొందఱు): చూ, సాదము. (1)
యవాగూగర్తప్లవన్యాయము. ఆం. గంజిగుఱ
ట దాఁటెననినీతి.

యనాగిజము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యవ
క్షారము. [ద్వివిధము.

యనాద్యయము. అం. నల్లవాలు, తెల్లవాలు అని
యనాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: రూ-యనానిక,
అజపాద, ఉగ్గిగంధ, గంధదళ, బ్రహ్మ
దర్శ. (తె).—కురాసాని యోమము. తద్వి
శేషము.—ఓమమునకు.—కారవి, ఖరాశ్య.
ఖరాశ్యము, గంధదళ, గంధపత్రి-
గంధపత్రిక, తీక్ష్ణగంధ, తీవ్రగంధ, దీప
కము—దీప్యకము—దీప్యము, భూతికము—భూ
తికము, మయూరము, యనాని—యనానిక.
(తె) ఓమము—వాము. (“చూ, వాము. 2.”)
(జీర్ణరసోత్పత్తిని వృద్ధిచేసి పోర్తానాపదా
ర్థముగాను, అకలి పుట్టింపవదిగాను, కి
మిని చేంపునదిగాను ఉపయోగపడును);
విణ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

యనానిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ—యనాని. 1.
(నుటియు తద్విశేషమునకున్న: చూ, రూ—
యనాని. 1.)

యనాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. తీటుకసిండ్*:
చూ, సముద్రాంత; 2. పిన్న కేగటిమాల*.
చూ, స్వల్పదురాలభ.

యవీయసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చెల్లెలు: చూ,
సహోదరి; 2. కొమ్ముపాట్ల, కన్యాకుబ్జము*:
చూ, సిద్ధికి (పోట్ల.)

యవీయనుడు. సం. వి. న. పుం. 1. తమ్ముడు:
చూ, సహోదరుడు; విణ. 2. చిన్నవాడు:
చూ, శిశువు (చిన్నవయసువాడనికొందలు);
3. పాగ్రయపువాడు. చూ, యావనుడు.

యవ్యము. సం. విణ: చూ, యవక్రము.
యళిపటము. సం. వి. అ. పుం. ధక్కా: చూ,
వీణె. [సము, కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.

యళము. సం. వి. న. న. రూ—యళస్సు=అ
యళస్కరము. సం. విణ: కీర్తిని కలుగజేయునది.
యళస్త్రి. సం. విణ. (న. ఈ. న) కీర్తిని

వాడు: చూ, గురువు 14. [యళము.

యళస్సు. సం. వి. న. న. అసము: చూ, రూ—
యస్సు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, యజ్ఞకర్త.
యస్త్రి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. హారము పేట,
పేట: చూ, భూషణము. 2-౫౫; 2: చూ,
యస్త్రిమధుకము*; పుం. 3. చేతికట్ట: చూ,
వేత్రము. 1; 4. టెక్క పు కా మ; అం.
న: చూ, ముప్పది రెండు యుగములు.

యప్తిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. నూలు పేటల హార
ము: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2).
యప్తికము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు.
యప్తిధరుడు. సం. వి. అ. పుం: విప్తికుడు.

యప్తిమధుకము. సం. వి. అ. న. రూ—యప్తి,
యప్తిమధువు, మధుకము—మధుయప్తి. అతి
మధురము, కంకశోభన—కంతాభివృద్ధి
కము—క్షీతకము.

యాగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యాగము.
అం. 2: చూ, దివాంగము.

యాగాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, యజ్ఞ
యాచకుడు సం. వి. అ. పుం: అంచకుడు,
అర్థి, కుశిలవుడు, పార్థకుడు, భిక్షకు
డు, మస్కరి, మార్గణుడు, యాచనకుడు,
వనీపకుడు. (తె).—వేడువాడు. (“చూ,
వేడువాడు”). తద్వి. —గ. ఊరజోగికి.—
కర్పటధారి, కర్పటికుడు. (తె). ఊరజోగి,
జోగి, తలకిందుజోగి, తిరిపగాడు, తిరి
పెగాడు, తిరిపరి—తిరిపె, పిచ్చెగుంటి
వాడు, బిచ్చెగాడు, బిచ్చె పు జో గి;
అ కమ్మవారి యాచకునకు. (తె). పిచ్చె
గుంటివాడు; 3. విడువనిబిచ్చెగానికి.—

(తె). తిరిపగొట్టు—తిరిపగొట్టు, తిరిగొట్టు—
తిరిగొట్టు, తిరిపొట్టు, తిరిపొట్టు, బికారి, బికాసి,
గుఱొలయం

వికిరాలమారి, లూలై గాడు. తద్వి.— యో
గాభ్యాసముచేయు పురుషునకు.—(సం).—
యమస్తాదు, యోగి. (“చూ, వేడువాడు”).
యాచన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ-యాచ్చ, అభిశస్తి. ఆర్ద్ర-అర్ధ, నిష్ఠ, పార్థివ-
పార్థివము, భిక్ష-భిక్షము, మార్గ
ణ-మార్గము-మృగణ, యాయావరము,
లాలన. (అవ్య).—ఆయి, ఊప. (తె).—
అడుగుకోలు, అడుగుట, ఆటువారము, ఆయ
వారము-ఆయివారము, బోగ్గ-బోగు, తిరి
పము-తిరిపెము-తిటిపము-తిటిపెము, నికి
రము, దిచ్చే-దిచ్చేము, ముప్పి, వేడికోలు-
వేడుకోలు; తద్వి.—గ. పార్థివము.—
పార్థివ న. పార్థివ న ము. (అవ్య).—ఆ,
(తె)—అడుగుకోలు (“చూ, స్తోత్ర
ము”); ౨. దైన్యముతో యాచించుటకు.—
(తె).—మండాటము; ౩. వేడెడిగినది
అనుటకు.—విణ. అర్థనీయము, అర్థము,
పార్థివనీయము. (మిగతవానికి “చూ, స్తో
త్రము”)

యాచనకుడు. సం. విణ: చూ, యాచకుడు.
యాచించే. సం. సం క్రి. అడుగు: చూ, వేడు. 2.
యాచితకము. సం. వి. ఆ. న. 1. అడిగి
తెచ్చుకొనన వస్తువు (లేక) ఎరవు వస్తు
వును, ఎరవు, బాక: చూ, కేషము. 1;
2: చూ, మొక్కుబడి. 2.
యాచితము. సం. వి. ఆ. న. మరణమునకు సమ
మైన దుఃఖముగలది గనుక యాచ్చావృత్తి
మృతము: చూ, మృతము. 2.
యాచ్చ. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, రూ-యాచన.
యాజకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, యాజ్ఞ
కుడు; 2. ఋత్విక్కు (వసంతాది ఋతు
పులనుందు యాగముచేయించెడు అగ్ని
ధుని) యొకడు మొదలగు పదియారుగురు ఋత్వి

జులు యాజకులనంబడుదురు.): చూ, ఋత్వి
జుడు. 1. [ట; అం. 2: చూ, కర్మములు.
యాజనము. సం. వి. ఆ. న. 1. యజింపజేయు
యాజుషము. సం. విణ. యాజుర్వేదసంబంధమైనది.
యాజ్ఞ వల్క్యస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు
(మూలస్మృతులు.) [కులు.
యాజ్ఞ వల్క్యుడు. అం: చూ, కాస్త్రపుస్తక
యాజ్ఞిక వాలురను బ్రాహ్మణులు. అం: చూ,
ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. 2118 పారట. (ఋ
గ్వేదములును యాజుర్వేదములును కలరు. సూర
తుణి నీ తెగలవారిధికముగ నున్నారు.):
చూ, బ్రాహ్మణులు.

యాజ్ఞికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. యజ్ఞము
నడిపువాడు: చూ, స్థేయుడు; 2. పురో
హితుడు: చూ, స్థేయుడు.

యాజ్య. అం: చూ, యజుస్సు.

యాజ్యము. సం. విణ. యజింపఁదగినది.

యాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. తోడికోడలు: చూ,
సవతి; విణ. 2. గంత, పోవువాడు: చూ,
వాటచారి.

యాతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కారణ, తీవ్ర వేదన,
కాటము, తినుకు, తీపు: చూ, వేదన. 1.

యాతము. సం. విణ. 1. పోయినది: చూ, హి
తిము. 3; అం 2. చూ, దృష్టిక్రియలు.

యాతమామము. సం. విణ. 1. తీర్చించినది:
జర్జరము-జర్జరము; 2. విమనఁబడినది: చూ,
హీనము. 3; 3. అనుభవించి విడువఁబడినది.
చూ, హీనము 3.

యాతుధానుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నిర్మతి:
చూ, సోకులతేడు; 2. గక్కనుడు:
చూ, రాక్షసుడు. 1.

యాతువు సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, యాతు
ధానుడు. 2; 2. బాటవాది: చూ,
సమీరణుడు. 2; 3: చూ, యముడు;

యాదృచ్ఛిశః. సం. వి. యదృచ్ఛముగాఁ
గలిగినది. [ఎటువంటిది.

యాదృశ. సం. వి. య-యాదృశము.

యాదృశః. సం. వి. —పై—

యాదోనాథుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
యాదావతి. 1.—2. [సల్లకి.

యాదోమూర్తి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిల్ల*: చూ,

యానపంచకము. ఆం: చూ, యానము. 2.

యానపాత్రము. సం. వి. ఆ. న. జనులెక్కిపో
యెడి యోడ, కోగు: చూ, హోడము.

యానము. సం. వి. ఆ. న. 1. పోవుట: చూ, సం

చారము; ఆం. 2: చూ, పద్మణులు(తనకు
వృద్ధి గలిగినవృద్ధుడైనను, పరునికి త్నయము
కలిగినవృద్ధుడైనను దండెత్తిపోవుట.) [(పద్మ
ణులులో నొకటి. ఇది పంచవిధము. ఇదె
యానపంచకము. —౧. సంధాయయానము

(పరుని దనకు పశపఱచుకొని దుర్గాదులను
గరిహించవలయునని కదలిపోవుట); ౨. పరి

సంగయానము (ఒక దిక్కునకుగదలిపోయి
పొసఁగుడు పడినచో మఱియొక దిక్కునకు

గదలిపోవుట; 3. విగృహయానము (శత్రు
వును సంహరింపవలయుననియొకదలిపోవుట);

౪. సంభూయయానము (శత్రువును గెలువ
శక్యముగానిచో సరిరాజులను గూర్చుకొని

కదలిపోవుట); ౫. ఉపేక్షయానము (నే
నే శత్రువులను సంహరింపఁగలనను తలంపు

తో దేశకాలాదులను పరికింపక కదలిపో
వుట) అని: చూ, యానములు.(చూ, ఆన

నము. 4.); 8. గజాది వాహనము: చూ,
వాహనము.

యానములు. ఆం: సంధాయకము, పరిసంగయా
నము, విగృహయానము, సంభూయయాన

ము, ఉపేక్షయానము(5): చూ, యానము. 2.

యానవిధి. ఆం: చూ, పరికరణములు.

యాననము. సం. వి. ఆ. న. 1. కాలక్షేపము,
కాలయాననము: చూ, విలంబము; 2. తిర
స్కారము: చూ, వహీలనము; 3: చూ,
వగ్రనము. 1.

యాపిల్లపండు. వా. వి. అన్యతాహ్వయము: చూ,
నీచురేగుపండు.(రక్తమునుపూరించును)

యాప్యము. సం. వి. 1 యాపనముచేయఁదగి
నది; 2. నికృష్టమైనది: చూ, హీనము. 1.

యాప్యయానము. సం. వి. ఆ. న. చల్లకి: చూ,
సవారి. [చూ, హీనుఁడు.

యాప్యఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఆధముఁడు:
యామము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.—జోము. 3 గం

టలకాలము, జోలు. (సం).—పరిహరము:
చూ, సంహారము; 2. శరీరమునే సాధనము

గాఁగలిగిన యొక యోగాంగము: చూ,
రూ-యమము; 3: చూ, సంయమము. 1.

యామవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. యామిని: చూ,
రాత్రి. [శము.

యామశము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-యమ
యామి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కులస్త్రీ: చూ,

స్త్రీ; 2. తోడఁబుట్టినది: చూ, సహోదరి.
యామికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తలారి: చూ,

సంరక్షకుఁడు.

యామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, యామ
వతి; 2. పనుపు: చూ, వగ్రము. 6.

యామనము. సం. వి. ఆ. న. (యమునయందఁ
బుట్టినది) నీలాంజనము: చూ, సావీరము. 2.

యామ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పక్షిణపుదిక్కు:
చూ, హరిక్టు. 1; 2. భరణీపక్షిత్విము: చూ,

రిక్కు; 3: చూ, యామవతి; పుం. 4. చంద
నవృక్షము: చూ, సుగంధము; వి. 5. య

మనంబంధముయినది. [చూ, సన్యాసి.

యామ్యఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. అగస్త్యఁడు:
యాదృచ్ఛాపండు. సం. వి. ఆ. పుం. పలుమాటలు

యాజ్ఞముచేయు స్వభావము గలవాఁడు:
ఇజ్ఞాశీలుఁడు.

యా యావరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. = ఆయ

వారము - ఆయివారిము: చూ, వేడికోలు;

2. అశ్వమేధపు గుట్టము: చూ, హయము;

వా. 2. = ఆయవారము - ఆయివారము: చూ,

యాచన. [డు: చూ, వాటచారి.

యాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) పోవువా

యాస. వా. అవ్య. 1. ధ్యనము. "సీమీదయాస

సాతినది."; 2. దృష్టి. (ఏవఅనుశబ్దమును ఇట్లు

వాడుచేన్నాడు.) (ఇది పర్యాయాగావర్తము.)

యావకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-యవ

కము. 1—2.

యావత్. సం. అవ్య. 1. తావత్, అంతయు;

'యావత్కార్యం తావత్కురు'; 2. మేగ.

'యావత్సవస్యం త్రేత్రిం తావత్కిం ట కి వృ

క్షై: పరివృతమ్'; 3. పరిమాణము. 'యావద్దత్తం

తావద్భుక్తమ్'; 4. పరిమాణనిశ్చయము. 'యా

సదమత్రిం తావద్భూహ్మణానామంత్రమస్య'

'భవిషదర్థం సాంతత్యం యదవపరితియ్యగ్న

దే.' దితిశేష: 'తావచ్చబ్ధాసహచరిత: శేవ

లోయావచ్చబ్ధ: భవిష్యదర్థం సాంతత్యం

చాభిదధాతి.'

యావనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చిల్లముడి*:

చూ, సల్లకి; విణ. 2. యవనసంబంధమైనది.

యావనాళము. సం. వి. ఆ. పుం. జొన్న*:

చూ, సస్యము. 1.

యావము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, లత్తుక;

2: చూ, లక్క. [యవసము.

యావసము. సం. వి. ఆ. పుం. గడ్డివామి: చూ, రూ-

యాశోదేయుడు. సం. వి. ఆ. పుం. యశోద

కొడుకు, కృష్ణాడు: చూ, విష్ణువు. 1.

యాస్తీకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. దుడ్డుగట్ట

అయుధము గాంగలవాడు; తద్వి. — గండ్ళ

గొడ్డలి యాయుధము గాంగలవాడు. — పార

శ్వభికుడు — పారిశ్వభుడు. [యవాసము.

యాసము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-

యాసలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. — పై. —

యి

యియక్షువు. సం. విణ. (ఉ). యజించ నిచ్చ.

గలవాడు.

యియాసువు. సం. విణ (ఉ). పోషనిచ్చగలవాడు.

యు

యు. దే. అవ. ఉకారేతర శబ్దములమీద సము

చ్చయాద్యర్థములయందు వచ్చెడు సువర్ణము

నకు మండువచ్చేనది. ('చూ, సు.');

2. సు

వర్ణపరకమై భావార్థముమీద వచ్చేనపుడు

ఆనంతర్యమును దెలుపునది. "వ. అనుటయు

మహేందుగ్రడిట్లయె".

యుక్తముగు. వి. ఆ. కి. కూడు: చూ, సరిపడు. 2.

యుక్తము. సం. వి. ఆ. న. 1. బార: చూ,

వ్యాము. 1; విణ 2. = యుతము. కూడు

కొన్నది, పాప్ర: చూ, సహితము. 1; 3. న్యా

య్యముతో కూడుకొన్నది. (యుక్తము,

దౌవయికము, లభ్యము, భజమానము, అభి

సీతము, న్యాయము. యీ ౬ను తిరిలింగ

ములు): చూ, యోగ్యము. 2; 4. లెక్క

కలియకూడినది, యుతము: చూ, సంకలనము;

5. = ఓగితము. తగినది: చూ, సమీచీనము. 4.

యుక్తరస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సన్న

రాస్తము. *.

యుక్తాయుక్తతలు. సం. వి. ఆ. న. బ: న్యా

యాన్యాయములు. (తె). — ఆవు గాములు —

బాగాములు.

యుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కూడిక: చూ,

సంయోగము; 2. న్యాయము: చూ, సత్య

ము. 1; 3. = ఉత్తి - ఎత్తు - జిత్తు, ఉపాయము:

చూ, వెరపు; అం. 4: చూ, అలంకారము. 3.

(క్రియచే మగ్నగోపన మొనర్చుట. "ఉదా. —

చెలియనీరూపు వాగ్మయమే నెవ్వరో రాగ

హస్తమున విల్లువాసె.")

యుక్తుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మోగి;
విణా 2. ఉక్తుడు. తగినవాడు: చూ,
సమర్థుడు.

యుగంధరము. సం. వి. అ. పుం: కుబరము-
కుబరము. (తె).—నొగ, పోలకట్ట-పోలు
గట్ట. తద్వీ. — రథకుబరమునకు. — పరము.
యుగకీలకము. సం. వి. అ. పుం, న. కాడియం
దలినీల: కూ, శమ్య.

యుగచతుష్టయము. అం: చూ, యుగము. 1.
యుగపతే. సం. ఆవ్య. ఉచ్చైస్థు: యుగపద
ర్థము, ఏక కాలమున. (తె).—ఉచ్చైడి, ఉచ
క, ఉచ్చైస్థు, ఒక పెట్టు-ఒక పెట్టున-ఒక్క
పెట్టు, ఒక మొగి-ఒక్క మొగి, ఒక్కంత
గా, ఒకయూక-ఒక్కయూక, ఒక్కమ్మ
డి, ఒక్కూక, ఒక్కైత్తు, ఒక్కొట్ట, ఒక్కొ
లనము, ఒక్కొలు, ధునీన-ధునీలన (ఇవి
అన్నియు దుగ్ధతాంతాప్యయములు.)

యుగపత్యికము. సం. వి. అ. పుం: చమరిక-చమ
రికము, దేవకాంచనము. (తె).—ఎఱ్ఱకాం
చేనము; తద్వీకేషములు. — కాంచనమునకు. —
ఆస్థోతము, కనకము, కనకారకము, కర్పు
దారము, కాంచనకము, కాంచనము, కాంచ
నారము, కాంచనాలము, కాంతపుష్పము,
కుండలి, కుద్దాలము — కూద్దాలము, కులి,
కోవిదారము, గండారి. (తె).—కాంచే
నము, పయిడియు మైత్త-పైడియు మైత్త*
("చూ, పృథ్విము")

యుగపదము. అం: చూ, స్థితకరిణబంధములు.
యుగపరిమాణము. అం. కృత 17,28,000 +
తేత 12,96,000 + ద్వాపర 8,64,000 + కలి
4,32,000 = మొత్తము 43,20,000, 43,20,000
సం=1 మహాయుగము లేక దేవయుగము, 71
మహాయుగము=1 మన్వంతరము, 14 మన్వం
తరములు. 1 బ్రహ్మ పగలు లేక 1 మనుష్య
కల్పము. మతీర్ని 1 మనుష్యమాసము=పితృ

దేవతలకు ఒక అహోరాత్రము, (అందు
శుక్ల పక్షము పగలు, కృష్ణపక్షము రాత్రి),
1 మనుష్యవత్సరము=దేవతలకు ఒక అహో
రాత్రము (అందు ఉత్తరాయణము పగలు,
దక్షిణాయణము రాత్రి), 320 అహోరాత్ర
ములు=ఒక దేవవత్సరము, 12,000 దేవ
వత్సరములు=ఒక దేవయుగము లేక మనుష్య
మహాయుగము, 2,000 దేవయుగములు=బ్ర
హ్మకు ఒక అహోరాత్రము, 1 బ్రహ్మ
అహోరాత్రము=2 మనుష్య కల్పములు.
(అందు పగలు ఉదయకల్పము, రాత్రి క్షయ
కల్పము). (చూ, యుగము. 1)

యుగపార్వ్యకము. సం. వి. అ. పుం. మగభుటకు
కాడిమోసెడి యెద్దు: చూ, పృషభము. 1.
యుగము. సం. వి. అ. న. 1. ఉగము. ఒక
పరిమాణకాలము, కృతాది. — కృతము (స
త్యము), తేత, ద్వాపరము (యజ్ఞియము),
కలి (కర్మజము, కర్మయుగము, ధుర్ధగము,
ధుర్ధగము, కలియుగము, తివ్యము, పుష్యము,
: చూ, యుగపరిమాణము; 2. జిత: చూ,
యుగము; 3. బార: చూ, యుక్తము. 1;
4. ఋద్ధియను గింధదివ్యము: చూ, రాజా
ర్థము; పుం. 5. బండిలోనగువానికాడి:
(తె). కాడి. తద్వీ. — కాడికి ముందటికా
డికి. — పొగిసంగము. (తె). తలకాడి.

యుగములు. అం: చూ, యుగము. 1; చూ,
యుగపరిమాణము.

యుగళము. సం. వి. అ. న. జింట: చూ, సంగడి. 5.
యుగళశిష్యులు. సం. వి. అ. పుం. బ: యుగళ
శిష్యులు, జకుటము, నారంగము,
(తె). — అమడలు, కవలవారు, కవలు, జి
టలు; తద్వీ. — గ. శ్రీ, రాముని కొమార్డు. —
(తె) కవలు; 2. ఎవలసహదేవులు. — (తె).
కవలు; 3. అంటిపెట్టుకొని పుట్టివడియు. —
(తె). అమడెడ్డలు, జెంటలు.

యుగళి. సం.వి.ఈ.స్త్రీ: చూ,రూ-యుగళము.
యుగాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మహాపృ
థయము: చూ, సంపదము. 1; 2. పృథయ
ము: చూ, సంపదము. 1. [త్సరము.
యుగాంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంప
యుగ్మఫలి. సం.వి.ఈ.స్త్రీ. జోట్టువు*చూ,విషాణి
యుగ్మము. సం. వి. అ. ప: చూ, యుగళము.
యుగ్యము. సం.వి.అ. ప. 1. గజాదివాహనము:
చూ, వాహనము; 2:చూ,యుగపార్వకము.
యుతకము. సం. వి. అ. ప. 1. రూ-యౌతక
ము. ఆరణ్యసౌమ్య: చూ, హాసము. 2;
2. జేత: చూ, సంగడి. 5; 3. కూడిక:చూ,
సంయోగము; 4. అఁడుదానికోక చెఱఁగు:
చూ, మైజోటు; 5. చేల్లడపుచివర; 6:చూ,
సంశయము.
యుతము. సం. వి. అ. ప. 1. బార: చూ,
వ్యామము. 1; విణ. 2. కూడుకొన్నది:చూ,
సహితము. 1; 3:చూ, యుక్తము. 4.
యుద్ధిగళము. అం: చూ, శకములు.
యుద్ధిగరుడు. సం. వి. అ. పుం: అజవిహుఁ
డు, అజాతశత్రువు, కర్ణానుజుఁడు, ధర్మ
పుత్రుఁడు, ధర్మరాజు. తద్వి. —అజాత
వాసమందలిపేరు. కంకుభట్టు-కంకుభట్టుఁడు.
యుద్ధట్టతాళము. అం. (ఈశానముఖమనఁబుట్టి
నది): చూ, ముఖ్యకళాపాఠములు.
యుద్ధకాల మెదురుమాచేట. అం: చూ,
గుణములు.
యుద్ధము. సం. వి. అ. ప. (పోరుట). (యుద్ధము
త్రివిధము. — పృథకాయుద్ధము, కూటయుద్ధ
ము, పార్శ్వయుద్ధము): ఆ, అస్, అంకము,
అంబరీషము, అనీకము, అభిమరము — అభీ
మరము, అభిమర్దము, అభిసంపాతము, అభ్యా
గము, అభ్యామర్దము, అరిపిర్యము, ఆప
గీతము, అహవము-ఆహవము-ఆహవము, ఆకం

దనము, ఆకంధము, ఆజి, ఆనర్తము, ఆ
యోధనము, ఆస్కందనము, ఉత్థానము,
ఉదరము, ఋతి, కంఠము, కదనము, కల
హము, కలి, కారుజము, కాలినము, గర్జా
ఫలము, ఘనము, జా, డ, జన్యము, ఝుక
టము, తీర్థము, న, పణము, పృథివార
ణము, పృథనము, పృథివారణము, పృథా
రము, ధం డ న ము, మృధము-మృ
ధము, రణము, విగ్రహము, విచారణము,
వివాదము, వ్యవహారము, సంఖ్యము, సంగ
రము, సంగ్రామము, సంపరాయకము-సాం
పరాయకము-సంపరాయము- సాంపరాయ
ము, సంపృహారము, సంయత్తు, సంవిత్తు,
సంయుగము, సంస్కృటము, సమరము,
సమాఘాతము, సమితి-సమిత్తు, సమికము,
సముదయము-సముదాయము, సమ్మర్దము,
స్కంధము, స్పృశము, హారము. (తె.ప).—
అని, అరివేరము-అరివేరము- ఆర్యేరము,
ఆలము, ఆనము, ఏ దై అ, కం గా రు,
కచ్చియ-కచ్చె, కజ్జో-ఖజ్జో, కయ్యము,
కలఁకు, కలన-కలసు, కొట్టులాట-కొట్టా
ట, క్రిందుకయ్యము, గొడవ, గోడనాడ
ము, చిదగొడ, చివ్వ, జేగడము, జిద్దు, తం
ట-తంటా, తంపి-తంపి, తగవు-తగువు,
తవాయి, దందడి, దురము, దొమ్మి, పడవ,
పెనఁకున-పెనుఁకున, పోటు, పోట్లాట,
పోరాట, పోరితము, పోరు, బకేడా, బలు
విడి-బల్విడి, బవరము, మండి-మండి, మల్లట-
మల్లాట, మారాటము-మాటాట-మాటాటము,
మేడము, రచ్చే, లఁదాయి; తద్వికేషములు. —
ం: అంకము, కరేకరము, దోర్మధ్యము,
ముష్టాముష్టి. (తె)గుడ్డు-గుడ్డు, గుడ్డులాట-
గుడ్డులాట, గమ్ము, పెనఁకున-పెనుఁకున,
పెనఁగులాట-పెనుఁగులాట- పెనఁగులా
టము-పెనుఁగులాటము, మల్లడి; ౨: అక్ష

మృత్యుకము; ౩: అక్షము. (తె). గొడవ;
 ౪: అభ్యాఖ్యానము, అభ్యాఖ్యానము,
 మిథ్యాభియోగము. (తె). కల్ల జేగ డము;
 ౫: అధ్యము, అభియోగము, అభిహారము, దండ
 యాత్ర, ధాటి. (తె). దాటు;
 ౬: గగకెదురు, బలువిడి; ౬: జయమునకు
 ఎదురుకొనిపోవుటకు. — అభిగమనము—అభి
 గమము, అభియానము, అభి
 షేదనము, అధ్యమిత్రీణము, అధ్యమిత్రీ
 యము, కర్మము, పృథివీధము. (తె).
 అటుముట, ఎదిరి, ఎదిరించేట, ఎదిరికొను
 ట—ఎదుర్కొనుట, ఎదిరికొలు—ఎదురుకొలు—
 ఎదుర్కొలు. ఎదురేగుట, ఎదురుపాటు—
 ఎదుర్పాటు, ఎదురుబడి, ఎదురుమోల,
 డీకొలు—దీకొలు, తలపాటు, లూటి—లూటీ;
 ౭: ఎదురుకొనిపోయియాకర్మమించేటకు. —
 అభియోగము, అధ్యసంకల్ప—సందము, అభ్యా
 సదనము—అభ్యాసాదనము, అభ్యాసాధనము,
 క్షీణము. (తె). కొల్ల, కొలు, చూట, చూ
 టకొలు, చెనకు, దొడ్డ, దోపిడి—దోపు-
 దోపుడు, పగకెదురు, ముట్టడము—ముట్ట
 ణము—ముట్టడి, ముట్టుకొలు, వీటి; ౮: అప
 స్కంధము; ౯: (తె). అణిపోటు, కుగ్రస్తు-
 కుగ్రస్తుడు, పాడుపు, పోటు; ౧౦: (తె).
 ఎక్కటిబవరము, ఒంటిపోట్లాట; ౧౧: కం
 తారము; ౧౨: (తె). కన్నెకయ్యము;
 ౧౩: కేశాకేశి; ౧౪: కాలీనము; ౧౫: కేల;
 ౧౬: (తె). కొలుతల—కొల్లల; ౧౭: (తె).
 కొలుతల—కొల్లల; ౧౮: గాగ్రముపద్ధతిక;
 ౧౯: తుములము, సంకులరణము. (తె). ఆరు
 పోరు, ఎనలు, కర్మదుకయ్యము; ౨౦: (తె);
 తాకుదల; ౨౧: (తె). దండ;
 ౨౨: ద్వంద్వము. (తె). ఎక్కటికయ్యము,
 దంటపోరు—బండపోరు; ౨౩: నియుద్ధము;
 ౨౪: (తె). పితూరి; ౨౫: (తె). మల్ల;

౨౬: (తె). ముగిచిలిపోటు. (మిగతవానికి
 “చూ, చూరము. ౨.”)(చూ, మల్లబంధములు).
 యుద్ధమునకుఁబోవుట. అం: చూ, గుణములు.
 యుద్ధసన్నాహవిధి. అం: చూ, పృథరణములు.
 యుద్ధకుక్కుక్కుటన్యాయము. అం. ఒకానొక
 న్యాయము.
 యువ. సం. వి. క్. పుం. 1: చూ, సంవత్సరములు;
 విణ. 2: చూ, వయసువాఁడు; ౩: సహజ
 మైన బలముగలవాఁడు: చూ, శక్తుడు;
 4: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2.
 యువగండము. సం. వి. అ. పుం. మొటిమ: చూ,
 నూలోచ్చయము. 2.
 యువతి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1.=జేవరాలు.
 రూ—యువని. పౌర్యముగల ఆడుది, వయ
 స్థ: చూ, స్త్రీ; 2.=ఉవిద. రూ—యువని.
 ఆడుట: చూ, స్త్రీ; ౩. మునగ*: చూ,
 కిగువు.
 యువని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, యువతి. 1_2.
 యువరాజు. సం. వి. అ. పుం. 1. చిన్నరాజు:
 చూ, రాజు. 1; 2. భర్తృదారకుడు: చూ,
 రాజు. 1; 3. కర్ణుడు: చూ, నూతపుత్రకుడు.

యూ

యూకము. సం. వి. అ. పుం, ఆ. స్త్రీ: అండ
 మని, ఇంద్రిలుప్తము, ఓకణము, ఓకణి,
 కిటిభము, కేశకీటము, పాళి. (తె). —పేను;
 తద్విశేషములు. —౧: అంగవస్త్రాదము, కం
 బము, ధేనుకము, శ్వేతయూకము. (తె)
 చీరపిట్ట, చీరపేను, చీరపోతు; ౨: లిక్ష.
 (తె). అంటుపేను, అంటులు—అంటు, ఈపి,
 ఈరు, శ్రేణుగుడ్డు, పేనుపిల్ల. (“చూ,
 శ్వేతయూకము.”)
 యూకలిప్తుఆయిలు. వా. వి. గర్భగోళమును
 బాగుచేయు మందు.

యూధనాధము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుగు
మాఁకలో ముఖ్యమైనయేనుగు. యూధన
ము, సరికాడు: చూ, హస్తీ.

యూధపము. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

యూధము. సం. వి. అ. న. 1. సజాతీయపశు
సమూహము: చూ, సమూహము; 2. పశు
పక్షి సమూహము: చూ, సమూహము.

యూధిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆడవి మొల్ల*:
చూ, హరిణి. 5; 2. పెద్దగోరంట*: చూ,
సహ. 2.

యూధపశుస్థాయము. అం. యూధస్తంభము
సమగ్ర గట్టిన పశువునకుఁ జోవునీధమనినరీతి.

యూధము. సం. వి. అ. పుం. 1 యజ్ఞమునందు
పశుబంధనాధము నాటిన వైపట్టలేనికొయ్య,
పాలకొయ్య, పాలగుంజ: చూ, స్తంభము
1; 2. గంగరావి*: చూ, శ్యామలము. 2.

యూషము. సం. వి. అ. పుం: (తె).—కట్టు,
కట్టుచేరు, చేరు, చేరు, పడినెము, పప్పు
కట్టు. (“చూ, సూపము.”)

యొ

యొక్క. దే. అప. శేషపష్టియందు వచ్చెడు
ప్రత్యయము. “రాజయొక్క, వనముయొ
క్క” మొ. (సంబంధంబున పష్టిని యొక్క
కు లగు. “ఉ. మాయొక్క యిట్టదైవము
రాములు. మాకు నిష్పదైనను రాములు; బా
లరియొక్క చేదుపు; ఇట్టివొట్ల ‘ప్ర’ పక్ష
కంబురాదు. ఈ యొక్క’ కు లోపంబు వై
కల్పికంబు. మాయలువేల్పు వెంకటేశ్వరు
లు.”): చూ, విభక్తులు.

యో

యోక్త. సం. విణ. (బు. ఈ. బు)యోగకర్త.

యోక్త్రము. సం. వి. అ. న. పశువుల మెడ
పలుపు, యోత్రము: చూ, సూత్రము. 1.

యోగచతుష్టయము. అం: మంత్ర, నియ, హాక,
రాజయోగములు. (4.)

యోగచరుడు. సం. వి. అ. పుం. అంజనేయుఁ
డు: చూ, వానరము.

యోగపట్టము. సం. వి. అ. పుం.—యోగపట్టె.
జోగపట్టియ: చూ, సూత్రము. 1.

యోగపట్టె. వై. వి.—యోగపట్టము. సా. 1,
అ. 60: ఒడ్డాణము, జోగపట్టియ—జోగప
ట్టె—జోగపట్టియ—జోగపట్టె. (సం).—
పరికరము, పగ్గంకము, పర్యస్తీక, పల్లం
కము, యోగపట్టము (“చూ, సూత్రము. 1.”)

యోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.—జోగము.
పాఠాశాయామాదికము; 2. సుదిటివారిత. “నీ
యోగమిట్లున్నది”; 3. ఉపాయము: చూ,
వెరపు; 4. కూడిక: చూ, సంయోగము;
5. కూర్పు: చూ, సంధానము. 1; 6. కవచము:
చూ, వారవారము; 7. ప్రయత్నము: చూ,
సన్నాహము. 2; 8. దృష్టము: చూ, హిర
ణ్యము. 3; 9. వ్యాకరణాదిసూత్రము;
10. ఔషధము: చూ, మందు; 11. మూలి
కలచేత చేసెడి యుచ్చాటనాదికిరు; అం.
12: చూ, అగమములు; 13: చూ, యోగచతుష్ట
యము; 14: చూ, పంచాంగము. 1; 15: చూ,
యోగములు; 16. ధ్యానము: చూ, యోగాంగ
ములు; 17. యోగవిశేషము: చూ, సాంఖ్యము.

యోగములు. అం: వివిధాంధాది. వివిధాంధము,
పీఠితి, ఆయుష్మత్తు, (ఆయుష్మత్, ఆయుష్మ
తము), సాభాగ్యము, శోభనము, అతిగండము,
సుకర్మము, ధృతి, శూలము, గండము, సృష్టి, సుగ్ర
పము, వ్యాపారము, సార్వణము, సజ్జము, సిద్ధి,
వ్యతీపాతము, పరీయస్స, పరిఘ, కితము, సిద్ధము,
సాధ్యము, శుభము, శుభ్రము, బగ్గము,
విండ్రము, వైధురీతి (27).

యోగయమాంగములు. అం: సత్యము, దయ, త్నము, ధృతి, మితాహారము, అర్జవము, బ్రహ్మచర్యము, అస్తేయము, అహింస, శౌచము (10) (అంగము. 9.)

యోగవాగములు. వై. వి. బ. రూ—యోగవాగలు. అంతరిక్షమార్గమున పోయెడు యోగసిద్ధులు మెట్టకు పాపకోపము: చూ, సమూహిగలు.

యోగవాగలు. వై. వి. బ.—వై.—

యోగశాస్త్రము. అం. ఇందు నాలుగు యోగములు కలవు. ౧. సచ్చిదానందంబులు మూడు ఇవిమంతియోగసాధనములు; ౨.యమ నియమానన పాణిణాయామ పృత్యాహారధ్యానధారణసమాధులెనిమిది హత యోగసాధనంబులు; 3.సాంఖ్యతారకామనస్కంబులుమూడును రాజయోగసాధనంబులు; 4. నాదలిందుకశలుమూడును లయయోగసాధనములు.

యోగాంగములు. అం: (అంగయోగములు) యమము, నియమము, ఆసనము, పాణిణాయామము, పృత్యాహారము, ధ్యానము (యోగము), ధారణ, సమాధి (8) (చూ, అంగము.9.)

యోగాభ్యాసము. పా. జీవాత్మ పరమాత్మ సంయోగమును పొందుటకు చేయునభ్యాసము.

యోగి. సం. వి. క్. పుం. =జోగి, యోగాభ్యాసముచేయు పురుషుడు, యుక్తుడు:చూ, యాచకుడు.

యోగితము. సం. వి. అ.పుం. ఆలర్కము,పిచ్చికుక్క, చెట్టికుక్క: చూ, శునకము.

యోగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. =జోగిణి. 1. దైవజ్ఞ: చూ, సోదకత్వై; 2. యోగాభ్యాసముచేయు ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

యోగినీజాలశంబరము. అం: చూ, తంత్రములు.

యోగినీభైరవతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

యోగేష్వరు. సం. వి. అ. న. సీసము: చూ, లోహము. 1.

యోగ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎట్టగలిగేరు: చూ, వర్షకేతువు. [మధ్యము. 2.

యోగ్యత. సం. వి. అ. న. అర్హత: చూ, సా

యోగ్యము సం. వి. అ. న. 1. ఋద్ధియనెడు గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; విణ. 2.తగినది:అనుగుణము-అనుగుణ్యము,అనురూపము, అభినీతము, అర్హము, ఉచితము, ఉత్తమము, ఔచిత్య, ఔచిత్యము, ఔపవీతికము, ఔపయికము, తమము, న్యాయ్యము, భజమానము, భాజనము, భూతము, యుక్తము, లభ్యము, సద్భవము, సమీచీనము.

(అవ్య).— సాంధ్యతము. (తె.ప).— అనువు, ఇమ్ము, ఉరవు—ఉఱవు, ఒడికము, ఒఱవు, ఓగితము, చేందు, జోక,తగవు,తిన్న, దొసరు, నెరవు—నెఱవు, మంచి, మేవడి, రెన్న, వలను, నెరవు—నెరువు, సరి. (“చూ, సమీచీనము. 4.”); (“చూ, శ్రేష్ఠ్యము.”); 3. ఉపాయముగలది (సూట). కల్పము, సౌతవచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. నేర్పుగలది: ఉష్ణము, చోక్షము:చూ, సమర్థము. 3; 5. శక్తిగలది:చూ, శ్శాల్యము.తద్వి. —మిక్కిలి బలముకలది అనుటకు.— (“చూ, శ్శాల్యము.”)

యోగ్యుడు. సం. విణ. మంచివాడు, పాతుగిడు: చూ, సజ్జనుడు.

యోచన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అపోహము, ఆలోచన, ఊహ - ఊహము, ఋ, గాఢ, ధృవము, భావన, విచారము, శంక, సంకల్పము. (అవ్య).—ఆ, ఆక్ష, ఆహా, ఓ, కిమ్, కింస్విత్తు, ను. (తె. ప).—అఱ, అఱముఱ-అఱముఱిక, ఊఱ, ఏకతము, తలఁపు, తలపోత, మంతనము, వగ, సలహా. తద్వి. —౧. పెద్దఆలోచనకు.—(తె). గడెత్తు; ౨. చెడుఆలోచనకు.—(మి). దుస్సలహా; 3. చేక్కగాఆలోచించుటకు.—చర్య

లోచనము; క. ఊహించునది రిండుటకు. -
 హుం; ౫. రహస్యాలోచనము. - రహస్యము,
 మంత్రాని- మంత్రానిము. (తె). - మంత
 నము; ౬. చోలుననెడి తలంపునకు. - పరి
 త్రానిము. ("చూ, చుం. 1.")
 యోచించే. సం. న. కి. ఆలోచించే, ఊహిం
 చే, ఎంచే, తలచే: చూ, సంకల్పించే.
 యోజన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-యోజనము.
 కూర్పు: చూ, సంధానము. 1.
 యోజనగంధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శంతసుని
 భార్య: చూ, భార్య. 1-౫౦.
 యోజనము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, రూ-
 యోజన; 2: చూ, ఆమడ; పుం. 3. నూది
 గొంటువక్క: చూ, వక్క.
 యోజనవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మంజిష్ఠ:;
 చూ, సమంగ. 1.
 యోజించే. సం. స. కి. యోజనముచేయు,
 కూర్పు: చూ, సంధించే. 2.
 యోజితము. సం. వి. ఆ. న. లెక్కకలియగూ
 డుట, అన్వితము: చూ, సంకలనము.
 యోత్రము. సం. వి. ఆ. న: చూ, యోక్త్రము.
 యోధ. సం. వి. ఆ. పుం. = జోదు. రూ-యోధ.
 యోధముచేయువాడు: చూ, హంపీరుడు. 2.
 యోధవరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. - పై. -
 యోధుడు. సం. వి. ఆ. పుం. - పై. -
 యోధ. సం. వి. ఋ. పుం - పై. -
 యోని. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. ఆడుగుటి:
 చూ, భగము. 12; 2. కారణము: చూ,
 హేతువు. 1; 3. గని: చూ, వారిపీయ
 (భూమి. 1-౧౦౨); అం. 4: చూ, తాడి
 తాంగములు.
 యోనిమూలము. పా: ఉపధృత్తు, ఉపధృత్తులము.
 యోవ్యర్థము. సం. వి. న. న. కందిసంజ్ఞము
 (చూ, రోగము. 1.)

యోష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = జోటి. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.
 యోషిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = జోటిక. - పై. -
 యోషిత్తు. సం. వి. త. స్త్రీ. = పై. -

యా

యాకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, ఊహింపుట.
 యాగంధరము. అం: చూ, శస్త్రములు.
 యాగపద్యము. సం. వి. అ. న. యాగపద్యానము.
 యాగికము. సం. వి. యాగమువలనగలిగినది.
 యాతకము. సం. వి. ఆ. న. ఆరణ్యము: చూ,
 వారణము. 2.
 యాతనము. సం. వి. ఆ. న. తాను మూర
 తూములోనగుమానము: చూ, మానము. 1.
 యాతవము. సం. వి. ఆ. న. - పై. -
 యాధికము. అం: చూ, పరిచారములు.
 యావతము. సం. వి. ఆ. న. యావతీజనసమూ
 హము: చూ, సమూహము.
 యావనభేదములు. అం: ౧. 7వ సం. మొదల
 8వ సం. వఱకు మొలకజేవ్వనము (కవ్యక);
 ౨. 9వ సం. లేతజేవ్వనము (శారి); 3. 12వ
 సం. వెఱజేవ్వనము (బాల); క. 20వ సం.
 నిండుజేవ్వనము (ముగ్ధ); ౫. 30వ సం. మిం
 మేజేవ్వనము (విదగ్ధ); ౬. 40వ సం. బలజేవ్వ
 నము (పరిగల్గు); ౭. 50వ సం. పీడుజేవ్వ
 నము (ఇచ్చామితి); మతాంతరమున. -
 ౧. 16వ సం. వఱకు (బాల); ౨. 30వ సం.
 వఱకు (యావని); 3. 50వ సం. వఱకు
 (పార్థ); క. 100వ సం. వఱకు (గోల.)
 యావనముదము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మద
 ములు. 1-౧౦-౧౦.
 యావనము. సం. వి. ఆ. న. 1. = జేవ్వనము.
 పాయము (16వ సం. మొదలు 50వ సం.
 వఱకు): చూ, వయస్సు; అం. 2: చూ,
 అవస్థలు.

యావని. అం: చూ, యావనభేదములు.

యావనుడు. సం. వి: చూ, యువ. 2.

యావరాజ్యము. సం. వి. అ. న. యువరాజు
యొక్కదొరతనము.

ర

ర. ఒ క యే తు ర ము. దే. ఆప. (రూ-రా.)

1. నీవమిత్రోద్దేశములనుండు ఉద్దేశ్యవాచక
మునకు ఏకత్వంబున అంతాగమంబగును;
అవ్య. 2. పృశంసార్థక శబ్దములకు అనుపృ
యుక్తమగును. “బోర, బళిర” మొ; అం.

3: చూ, మూర్ధన్యములు; 4: చూ, అంతస్థములు.

రంకు. వై. వి: చూ, రూ-అంకు.

రంకుటాలు. ద్వ. వి. (రంకు + అట): చూ,
రూ-అంకుటాలు. [రాట్నము.

రంకులరాట్నము. వా. వై. వి: చూ, రూ-అంకుల

రంకులాడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-అంకులాడి.

రంకుపు. సం. వి. ఉ. పుం. తెల్లనివెండుగ్రుకులును,

మెత్తనితోలునుగలయిట్టి: చూ, హరిణము. 1.

రంక. దే. వి: చూ, రూ-అంక.

రంకెత. ద్వ. వి: చూ, రూ-అంకెత.

రంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ,

స్త్రీఫలి. 1. [స్త్రీరంగడు.

రంగండు. వై. వి. = రంగ. సం. బెరుహాళ్లు: చూ,

రంగతాళము. అం: చూ, జవ్యతాళములు.

రంగదము. సం. వి. అ. న. కవిరియుండ: చూ, పోక.

రంగద్యోతము. అం: చూ, జవ్యతాళములు.

రంగప్రదీపకము. అం. — పై. —

రంగప్రవేశ లక్షణనిర్దేశము. అం: చూ,
ప్రమేయములు.

రంగము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ-వంగము.

తగరము: చూ, లోహము. 1; పుం.

2. యుద్ధభూమి: చూ, హరిపియ (భూమి. 1.);

3. నాట్యస్థానము: నేపథ్యము-నైపథ్యము.

(అంకములోనికథ రంగములుగ భాగింపఁ

బడును. రంగస్థలము శూన్యమయి యుండ

రాదు. రంగము మాటునపుడు మధ్యకాల

వ్యవధిలో విదూషకుడుగాని విష్కంభ

కుడుగాని వచ్చి వినోదములచేతనో పృ

స్తావనములచేతనో సభ్యుల చిత్తము రం

జింపఁజేయవలయును. విష్కంభకుడంక

ములో నాది సుధ్యాంతముల నెప్పుడో

రాంచున్ను. పృవేశకుడు మాత్రము పృథ

మాంకిమునందు రాఁగూడదు అంకాంత

మందుఁబాత్రలన్నియు తెరఁగొనికొక బోవును.

అంకమునఁ గథానాయకునితోఁగూడ విదూ

షకునటాది పాత్రలు ముగ్ధుల సంగోఁఉం

డకతప్పదు: చూ, నాటకము. 1); 4. = రం

గు: చూ, వర్ణము. 6; 5: చూ, స్త్రీరంగము; వా.

వి. 6. = రూ-అనెడియొకానొక పట్టణము;

దే. వి. (1) ఎఱుక: చూ, సోద.

రంగరంగవైభవములు. జా. స్త్రీరంగములోనిరం

గనాయకస్వామి వైభవములు. (చూ, అంగ

రంగవైభవము)

రంగరి. ద్వ. వి. (రంగు + అరి) రూ-రంగారి. రం

గుచేయువాడు: రంగిరజ్జీ. (సం). రంజకుడు.

రంగరించే. దే. స. కి. బోషణచూర్ణములతో తేనె

లోవగునది చేర్చికలుపు: రూ-రంగరించే.

రంగలక్ష్మీవిలాసము. అం: చూ, భరతకావ్య

గ్రంథములు.

రంగరించే. వా. స. కి. చూ, రూ-రంగరించే.

రంగవల్లి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. రచించినమంగు:

రూ-రంగవల్లిక, కృత్య, చర్చికారిక. (తె). —

ఉయంగులు, పరిక, ముగ్ధ-మృగ్ధ, రద్ది. —

ఇల్లుఅలికిపెట్టిన ముగ్ధునకు — (తె). పరికి:

వా 2. నాగవల్లిపట్టు: రూ-రంగవల్లిక.

రంగవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ — పై. —

రంగాజీవుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

ముచ్చి. 1; ("చూ, కిల్లులు"); 2. నట్టు
 వ్రుడు: చూ, వైలాపుడు.
 రంగాధరము. అం: చూ, జన్మతాళములు.
 రంగాయింమే. దే. స. క్రి. రంగువేయు.
 రంగారి. ద్వ. వి: చూ, రూ-రంగరి.
 రంగిరీజో. వా. వి: చూ, రంగరి.
 రంగు. వై.వి.=రంగ. 1. చోయ:చూ,నర్లము.8;
 2. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1; 3 రంజిం
 మే: (సం). రహి,రాణ. తద్వి.-రంజనము.
 రంగులు. వై. వి. బ: చూ, వర్ణము. 6. (ఇం
 దుకుసంబంధించిన కాస్త్ర పరిభాషాపద
 ములు.--ముదురుచోయరంగులు, దాగ్గవకపు
 రంగులు, సోపాధికమగురంగులు, వాయు
 వర్ణ చిత్రపు అద్దకములు, క్షౌరపురంగులు,
 దోహదపురంగులు, పక్కారంగులు, కచ్చో
 రంగులు, ఖనిజపురంగులు, కసటురంగులు,
 నిరుపాధికమగు రంగులు, ఉద్భిజ్జపు రంగు
 లు ఇత్యాది.) గ్రోటుగా.
 రంగుగా. వై. క్రి. విణ. సాంపుగా. నీటుగా,
 రంగుసంటలు. వా. వి. బ. నీలి-జోబరా-చిలు
 వేరు మొ. ఉనుమే.
 రంగువేయు. దే. స. క్రి: అద్దించే, అద్ద,
 రంజకము. సం. వి. అ. న. ఇంగిలీకము: చూ,
 హింగుళము.
 రంజకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రంజింమే
 వాడు; 2: చూ, రంగరి.
 రంజనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రంజకము;
 2. ఎఱ్ఱవేదనము: చూ, వాసన. 1; పుం.
 3: చూ, రంగు. 3; అం. 4: చూ,పురులు.
 రంజని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. నీలి, రజని*:
 చూ, శ్రీఫలి. 2; తద్వి.—చండాలిక.
 (తె). పిన్ననీలి;అం.2:చూ, భాషంగములు.
 రంజి. వా. వి. రంజింపజేసెడి స్త్రీ:చూ,వేళ్య.
 (అం. పదా. సర. 83.)

రంజింమే. సం. కే. రంజిల్లజేయు.
 రంజితము. అం: చూ, సంచారివర్ణ గతాలంకా
 గములు (అలంకారము. 3.)
 రంజిల్లు. సం. అ. క్రి: రాగింమే, రాగిల్లు.
 (తె): ఇగిరింమే-ఇవిరించు, ఎఱ్ఱవాలు,
 కావిగొను, చిగురుమే-చిగుర్చు, జోజో
 వాలు, జేగుటింమే-జేవుటింమే, జొత్తిల్లు-
 జొత్తిల్లు, తొగరుకొను, దోరగిల్లు-దోరగిల్లు,
 నెత్తురువాలు, పల్లటిల్లు-పల్లటిల్లు.
 రంజేకము. దే. వి. తుపాకి చెవినికాల్పుటకు
 పెట్టెడుమందు.
 రంజేణ. దే. వి. రూ-రంజేణి. గాదెవంటికా
 గు: చూ, హరివాణము (పాత్రము.6-౧.)
 రంజేణి. దే. వి.—వై.—
 రంజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, విధవ;
 2. ఎలుకజీడి*: చూ, నుతకేళి.
 రండావివాహస్వాయము. అం. ఒకానొకస్వా
 యము. వాడు.
 రంక. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) క్రిడింమే
 రంతిదేవుడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,విష్ణువు.1.
 రంతు. వై. వి. 1: చూ, రవ. 8; 2. ధ్వని:
 చూ, స్వరము. 2; 3. క్రిడ: చూ, విలాస
 ము. 1; 4.=రతి: చూ, సంయోగము.
 రంతుకాడు. ద్వ. విణ. క్రిడాపరుడు,ద్యూత
 క్రిడాపరుడు (అని కొందఱు.)
 రంధి. వా. సం. వి. పేచీ. "రంధిపెరిగినది."
 రంధ్రబిభృవు. సం. వి. ఉ. పుం. ఎలుక:చూ,
 మూషకము.
 రంధ్రము. సం. వి. అ. న.1.=కృంత. (వాయు
 వుచేత మోయునది.): అంతరము, అపధి,
 ఇరివిలి, ఋ, కందరము, కర్ణము, కుహరము,
 హివము, ఖమ్, గుప్తి, ఛిద్రము,
 నిన్నుము, నిర్వ్యధనము, పాంతరము, బిల
 ము, భూకము, గోకము, పప, వివరము

శ్వభ్రము, సంధి, మషి, మషిరము, స్వాం-
తము. (అవ్య).—అంతరము. (తె).—ఒడ-
పి, ఓడు, కనుము, కన్నము, కలుగు, క-
గ్రింత-గంత-గ్రింత, గండి-గండిక, గవి,
చిందలు, చిల్లి, చీదలు, డొంగు, తూటు,
తూపరము, తూము, తొండి, తొలి-తొలి
క-తొల్లి, దుంకము, రువాణము, దొండి,
బడిలి, బేజ్జెము, బెలము, బొంద, బొక్క,
బొత్త, బొది, బొరియ-బొటియ-బొట్టియ-
బొట్టె, రుంకము, లాంగ, లాటారము,
లొత్త, విలము, సందు, సరియ-సర, మరం-
గ-మరంగము, సారంగ-సారంగము. తద్వి-
శేషములు. — గ: ఆగాధము, అవపుట్టము,
అపటము, అపటువు, కంబిలము, కస్తూరి,
కుసారము, కూలము, క్షీతివృదాసము, ఖల్లి,
గర్తము, గవి, గవ్వారము, గుహ, దరము.
(తె). ఒకకము, కలుగు, కుంట, కుక్కి,
గుంట, గుండము, గుంత, గొయ్యి-గోయి,
నవుకు, పక్షి-పక్షి, పల్లము, పల్లు-పల్లు
డు, సాక్కిలి, బావి, బొంద, బొక్క,
బొరియ-బొటియ-బొట్టియ-బొట్టె, లా-
గ, లొట్ట, లొత్త, పరత-పరింత, సందు;
అ: అనూపము, ఈ, కందర-కందరము,
కుసారము, గ హ న ము, గవ్వారము,
గుహ, డ, దరి, విలము. (తె).—కలుగు,
గొబ, పడకు-పణకు. బొరియ-బొటియ,
బొట్టియ-బొట్టె; 3: ఆవగ్నిర్నన, కులాలము,
కుసారము, కోటరము, ఖగఖాసము, నిష్క-
టము-నిష్కాటము, నిష్కాపము, నిష్కా-
హము-నిష్కాహము. (తె). డొంగు-దొం-
గు, తొట్ట-తొట్టి-తొట్టు, తొణ-తొణ
ట-తొణ్ణ-దొణట-దొణ్ణట, తొలి; ౪: ఉప-
శయము. (తె). అనువు, మాటు; ౫: (తె)
కన్ను; ౬: కుకుందరము, గర్తము; (తె). గుంత;
౭: కిష్కింధి-కిష్కింధ్య; ౮: (తె) కొలి;

౯: కోట్టారము; ౧౦: (తె) కోడు; ౧౧: (తె).
గండి-గండిక; ౧౨: ఖల్లము, గంభీరము-
గంభీరము, గుప్తి, నిమ్మము. (తె) అప, గొల్లము.
(చూ, భూమి. 1-౫౦); ౧౩: గజపుటము; ౧౪:
గమకము; ౧౫: (తె). గాడి: గడి: (శివ
త్వము; ౧౬: గోష్ఠదము; ౧౭: (తె) కీపులు
గండ్లు; ౧౮: తండసము. (తె) కొలిమి;
౧౯: (తె). తంపి, తగింపి, దాలిగుంట; ౨౦: తుం-
దిక, పిండిక. (తె). తూము, తొలి; ౨౧:
సూనిచెదికి. — (తె). తూము; ౨౩: నగల
మోపునందలి రంధ్రమునకు. — (తె). తూము;
౨౪. వోణి; (తె). దొన-దోని; ౨౫: (తె).
నొక్కు-నొక్కుడు; ౨౬: (తె). పరంజో-
గూడు; ౨౭: (తె). బంద; ౨౮: పగిలా-
ము, ప్లవము; ౨౯: (తె) మద్దకొలిమి. (మిగ
తవానికీ “చూ, సారంగము.”); ౩ అత్యల్పమా-
ర్గము: చూ, సందు. 5; 3. చూలు: చూ,
సెగ్గింపు.

గంధ్రములు. అం: చూ, ఇంద్రియములు.

రంభాగ్రస్వేషణము. జా. శిష్యులువెదకుట.

రంపకాడు. దే. వి: చూ, రూ-అంపకాడు.

రంపము. దే. వి: చూ, రూ-అంపము.

రంపి. దే. వి. రూ-రంపు. అతి నానాదుగు
చేప్పుడు: చూ, స్వరము. 2.

రంపియ. దే. వి. (చూ-రంపె-అంపియ-అం-
పె.) 1. మాదిగవాడు తోలుకోసెడు సాధ-
నము; 2 తాటాసులు మట్టించి కోసెడు
సాధనము.

రంపు. దే. వి. చూ, రూ-రంపి.

రంపె. దే. వి: చూ, రూ-రంపియ.

రంపెండి. దే. విణ. రాక్షసకృత్తముగల ఆ-
డుది. పంచ. వేం. 3, ఆ. 153: చూ, స్త్రీ-

రంభారావుట్టు. వా. వి. బ: చూరాముట్టు, చి-
క్కులు, పుట్టాకులు.

ంబు. దే. వి. యంజి: చూ, పీఠే.

రంభ. సం. వి. అ. (స్త్రీ). 1. ఒకానొక అప్ప
రస్త్రీ: చూ, (స్త్రీ); 2. అరటి*. (దీవియం
దు రమింతురు.): అంశుమత్ఫల, అవిషాణి,
ఊరుస్తంభ, కందరుహ, కందలి, కదళికము-
కదళి-కదలి, కర్ణి, కాదలి-కాదలి, కా
ష్ఠీల, గుచ్చదంతిక, గుచ్చఫల, చర్మణ్యతి,
జయ, తృణసార, దీర్ఘవర్తిక, నిస్సార,
పిచ్చ, పృసువు, మృత్యుఫల, మోచ, మో
చకము, మోచ, వారణబుస-వారణవృష,
పృత్రపుష్ప, సుమహా. (తె).—అంటి—
అనంటి-అనటి-అరటి-అజటి. (“చూ,
సువర్ణకదలి.”); తద్విశేషములు.-ం: అమృ
తపాణి (చూ, అనుబంధములో.); త: కనక
రంభ, కాంచనకదలి, చంపకరంభ, చంప
కము, మహారంభ, సువర్ణకదలి. (తె) పచ్చే
యరటి, బంగారుఅరటి; 3: కాష్ఠకదలి,
కొల నా సి క, ర స దా లి క. (తె).
కొమ్మనటి-కొమ్మరటి; 4: రసదాలిక.
(తె). రసదాడి-రసదాలి; 5: కీశ. (తె).
కీసబత్తీస, చేక్కెరకేళి; 6: కున్దిష్కము;
7: గజనల్లభ, గిరికదలి; 8: గుచ్చకుసుమము,
ఛత్రపర్ణము, సప్తపర్ణము. (తె). వీడామల
నటి-వీడామలరటి; 9: ఘనసారతరువు.
(తె) కపురపుటనటి-కప్పరపుటనటి;
ం: చోచము; ం: (తె). తేయెరటి;
ం: (తె). నల్లయరటి; ం: (తె). బత్తీస;
ం: మహేంద్రి. (తె). బొంతరటి-
 (“చూ, సువర్ణకదలి.”)

రంభము. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మచారిధరించె
మవెదురుకోల: (తె).—వెదురుకోల.

రంహస్సు. సం. వి. న. న. (రూ-రంహము)
1. పడి: చూ, వేగము. 3; విణ. 2. పడి
గలది: చూ, వేగము. 3.

గకము. దే. వి. 1: చూ, రంగు. 3; 2. పస్తవు
:చూ, సరకు 2; వా. 3. రీతి: చూ, విగ
ము. 1; 4. జాతి: విణ. 5: చూ, త్రోవ
ము; 6: చూ, సొందర్యము.

రక్కసి. వై. వి. 1.=రాక్షసి. రూ-రక్కెస-
రాకాసి: చూ, రాక్షసి. 1; 2.=రాక్షస.
రూ-రాకాసి: చూ, రాక్షసుడు. 1;
3. నిర్మతి. చూ, సోమలతేడు.

రక్కసేడు. ద్వ.వి. (రక్కసి + ఈడు):చూ,
రాక్షసుడు. 1. (వై-అనికొంబు).

రక్కసుడు. వై. వి.=రాక్షస. 1. దనుజుడు:
చూ, రాక్షసుడు. 1; 2. నిర్మతి. నీలా.
2, ఆ. 119: చూ, సోమలతేడు.

రక్కమలగొంగ. ద్వ. వి. దైత్యాది: చూ,
విష్ణువు. 1.

రక్కెస. వై. వి. 1.=రాక్షసి: చూ, రూ-ర
క్కసి. 1; విణ. 2. అయ్యక్కుము; దే. 3.
3. రక్కెసచెట్టు. (దీనిపాలు కండ్లజీబులు
తగ్గించేను.): చూ, స్వర్ణక్షీరి. 2.

రక్కెను. దే. అ. కి. రూ-రక్కెను. 1:చూ,
పర్థిలు; 2. స్వస్థమగు. విజ. 3, ఆ. 54: చూ,
సేదదేను; 3. కలుగు: చూ, సంభవించే.

రక్తకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దగోరట*:
చూ, సమా. 2; 2. తోచుచీర:చూ,వస్త్రము;
3: అర్యము, జప, నీవము, బంధుకము,
బంధుజీవకము, బంధురము, బంధువు,బంధూ
కము.(తె).-మంకెన.* (“చూ, పృథ్విము”);
4. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

రక్తకాంచనము. సం. వి. అ. పుం:కామాశువు*:
చూ, యుగవత్యకము.

రక్తకాంతి. సం.వి.ఇ.స్త్రీ:అరుణాధము (తె).—
ఎఱ్ఱికాంతి,ఎఱ్ఱినిజిగి: చూ, నెలుతురు. 1.

రక్తకార్వాసము. సం. వి. అ. పుం, న. ఎఱ్ఱ
"బర్తి;*: చూ, శమదాగ్రింత. 3.

రక్తకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అనురాగముగల
వాడు.

రక్తగాంధారి. అం: చూ, అంశములు.

రక్తఘోరము. సం. వి. ఆ. పుం. ఉద్దాలకము,
జొన్నలలో భేదము: చూ, ధాన్యము.

రక్తచంపనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఎఱ్ఱచేంద
నము: చూ, వాసన. 1; 2. పతాంగము,
భూగ్జము (అనికొండలు): చూ, లేఖనము. 3.
(ఆకులు అవయవములగుగలవి.)

రక్తనాళము. సం. వి. ఆ. పుం. తోటకుర*:
చూ, మారిషము.

రక్తప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జీలగ: చూ, వేణి
వేధిని (బుడ్డపిడుగు); 2. దాకిని: చూ,
సోమకుడు. 1.

రక్తపాటలము. అం: చూ, అనువర్ణములు.

రక్తపిపీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱచీమ:చూ,
పిపీలిక. చూ, పరగోగు.

రక్తపిలపు. సం. వి. ఉ. పుం. ఎఱ్ఱగోగు*.

రక్తపుండు. సం. వి. ఆ. పుం. నిర్మతి: చూ,
సోమలతేడు. చూ, సర్పము.

రక్తపుచ్చిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నలికండ్లపాము:

రక్తపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, మో
దుగు*; 2. ఒకానొకమమిడి*: చూ,
మామిడి. చూ, సుభిక్ష.

రక్తపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏఱుజోజి*:

రక్తపూరికము సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రక్త
నీజకము*.

రక్తఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: అర్ధగ
ళము, కడలి, కర్మకరి, తుండకేరి, పీలువర్తి,
బింబిక. (తె).—దొండ. తద్విశేషములు. —
౧. అడవిదొండకు. —కాండము, కాక,
కాకజంఘ, కాకతుండఫల, కాకనాస, కాక
నాసిక, కాంకాగ-కాకాంగి, కాకాంచి,
కాలింది-కాలింది, కుభవర్ణ, కృషీవలము,

ఘనడిండిము, చపేటార్దము, జడళి,
తన్నరము, తామ్రపుష్పిక, దాసి, నటి.
(తె).—అడవిదొండ, ఎఱ్ఱతెగడ, కాకి
దొండ; ౨. ఆరుదొండకు. —అర్ధగళము,
కర్మకము, బాలదుగ్గము, బాలవృక్షము,
తుబాలకము, స్వాదుపుష్పము, స్వాదుఫలము,
మంకారము. (తె).—ఆరుదొండ;
౩: డింబిక; ౪: (తె) —చేతిదొండ;
౫: తుర్యకుండి. (తె).—పిండిదొండ; ౬: ఆకా
ళగరుడ. (తె).—పాముదొండ* (నాగదొండ
అనివాడుకు); 2. దొండపండునకు. —
ఓప్పి, బింబము. (“చూ, స్వాదుపుష్పము.”)

రక్తబాష్పము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, దొగ్గలి*:
తద్వి. —(తె). —తురకదొగ్గలి.

రక్తనీజకము. సం. వి. ఆ. పుం: కరికము, కల్క
ఫలము, కుచఫలము, దాడిము, నీరసము,
ఫలపాడవము, మధురాష్ట్రఫలము, రక్తపూర
కము, రక్తనీజము, సుపుష్పము. (తె). —
దాడింబ, దాడినిమ్మ-దాడిమ్మ-దానిమ్మ-
దాళింబ-దాళిమ్మ*; తద్విశేషములు. —
౧. చెండుదానిమ్మ; ౨: తియ్యదానిమ్మ, తేనె
దానిమ్మ; ౩: పుల్లదానిమ్మ (చూ, సుపుష్పము.)

రక్తనీజము సం. వి. ఆ. పుం. —వై. —

రక్తభిది. సం. వి. ఇ. పుం. ఎఱ్ఱఉత్తరేణి*:
చూ, శైఖరికము.

రక్తము. సం. వి. ఆ. న. 1: (ఎఱ్ఱని
పన్నెగలది): అంకురము, అంగ
జము, అస్థుమ్మ, అస్థిము-అస్థిము, అస్థి
పు, కింకర, కీలాలము, తుతజము,
చమ్, రుధిరము, రోహితము-రోహితము,
రోహితము. (తె). —ఎఱ్ఱ, నల్ల, నెత్తురు-
నెత్తురు; తద్వి. —౧: (తె) బొత్తు; ౨: (తె).
• దొబ్బ-దొబ్బి; ౩: (తె). చచ్చినెత్తురు;

ర: పూయము, రసము. (తె). చీము, రసి-
రసిక; ౫. నెత్తురు విటిగినరసికి.-పూయము,
రసము. (తె) చీము, రసి-గసిక: ("చూ,
శోణితము. 1"); 2. కుంకుము: చూ, సిందూ
రము. 1; 3. కంఠముపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖ
ము. 1; 4. రాగి. తామ్రము: చూ, లోహ
ము. 1; పుం. 5. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6;
విణ. 6. ఎఱునిది: చూ, వర్ణము. 6;
7. అనురాగముగలది: చూ, వల్లభము;
8. రంగువేయఁబడినది; అం. 9: చూ, శోణి
తము. 2; 10: చూ, శోణితము. 3.
రక్తవచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇంద్రాణి, ఎఱు
వనక: చూ, విచ.
రక్తసంధ్యకము. సం. వి. అ. న. హల్లకము, చెం
గలువక: చూ, సహస్రపత్రము.
రక్తసంగోరుహము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుతా
మరక: చూ, సహస్రపత్రము; 2. కుంకుమ
పువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1. [చూ, నేమంతి.
రక్తసేమంతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱుచేమంతిక:
రక్త. అం. చూ, శుభ్రము. (రక్తఅనికొండలు.)
రక్తాంగము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుము: చూ,
సిందూరము. 1; 2. పగడము: చూ, రత్న
ము. 1; పుం. 3. కంపిల్లము: చూ, రోచ
ని. 2; 4. ఉకుణము, ఉర్దంశము, చుర్దంశ
ము, మత్కుణము. (తె). గోడపురుగు, నల్లి,
మొగిటి, మొగిటిపురువు. [చూ, రాహువు. 2
రక్తాంగుడు. సం. వి. అ. న. అంగారకుడు:
రక్తాంబుజము. సం. వి. అ. న. ఎఱుతామరక.
చూ, సహస్రపత్రము.
రక్తాక్షి. అం: చూ, సంవత్సరములు.
రక్తాగ్రికర్ణి. అం: చూ, చిత్రిపర్ణములు.
రక్తాశ్రమము. సం. వి. న్. పుం. కావితాయి:
చూ, రాయి. [చూ, స్నేహము. 1.
రక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అనురాగము, రాగము:

రక్తిక. అం: చూ, శుభ్రము.
రక్తిమ. సం. వి. న్. పుం. చూ-రక్తిమము-
ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 8.
రక్తిమము. సం. వి. అ. పుం. — పై. —
రక్తరండము. సం. వి. అ. పుం: పేరాముదము:
చూ, వ్యడంబకము.
రక్తోత్పలము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుతామరక:
చూ, సహస్రపత్రము; 2. 'ఎఱుగలువక:
చూ, సహస్రపత్రము.
రక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రక్షణము; 2. రక్ష
ణమున కైవిడ్డలు మొదలైనచారికికట్టెను తావే
జో, కంపిల్లక, మువ్వతొమ్మలూసగునది: అంగ
రక్ష. (తె) అంగరేసు-అంగతేకు, తాయిత-
తాయిత్తు-తాయెత్తు-తాయెతు-తాయెత్తు-
తాయెదు-తావీజో-తావేజో. 3. రక్షణ
మునకై నొసటఁబెట్టుకొను హోమపుష్పము:
చూ, సిగరి. 1; 4. రూ-రాక్ష: చూ, లక్క.
రక్షకుడు. సం. విణ: చూ, సంరక్షకుడు.
రక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. రక్షింపబ: చూ,
సంరక్షణము; ఆం. 2: చూ, హస్తక్రియలు.
రక్షము. సం. వి. అ. న: చూ, రక్షణము. 1.
రక్షమ్మ. సం. వి. న్. న. 1: చూ, రాక్షసుఁ
డు. 1; 2. నిర్పతి: చూ, సోమలతేండు.
రక్షి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, రక్షకుడు.
రక్షింప. సం. సక్రి. కాపాడు: చూ, సంరక్షింప.
రక్షితము. సం. విణ. రక్షింపఁబడినది: ఆవిత్,
గుప్తము, గోపాయితము, త్రాణము, త్రాత
ము, పరిపాలితము, పాతము, పాఠము,
పాలితము, పుష్పితము, పుష్పము. తద్వి. —
గ: త్రామంతి, ౨: పాఠని.
రక్షితవ్యము. సం. విణ. రక్షింపఁదగినది: గోప్య
ము, పోష్యము, రక్ష్యము.
రక్షివర్ణము. సం. వి. అ. పుం. అంగరక్షకసమూ
హము: చూ, సమూహము.
రక్షిగణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

రక్షోఘ్నము. సం. వి. అ. న. జీడి*: చూ, స్ఫోటనోఘ్న.

రక్ష్యము. సం. విణ: చూ, రక్షితవ్యము.

రగంతి. అం: చూ, కమజభావము.

రగడ. అం: చూ, వృత్తము. 1. (చూ, మహా కావ్యము) (ఇది 8 విధములు.—హయవృ చారము, తురగవల్లనము, విజయమంగళము, ద్వీరదగతి, విజయభద్రము, మధురగతి, హరి గతి, హరిణగతి, వృషభగతి.)

రగణము. అం. ఒకగురువు+ఒకలఘువు+ఒకగు రువు. “శ్రీధరా.”: చూ, అష్టగణలక్షణము రగము. అం. ర+గ. “పద్మనాభా.”: చూ, ఉపగణములు.

రగులు. దే. అ. కి. రూ-గవులు. మంటయెత్తు: చూ, రూ-రాలు. [రవులుచే రగులుచే. దే. పేర్. రగులజేయు: చూ, రూ-రగ్గు. వా. వి: చూ, రజోయి. [ముఁడు. 1. రఘురాముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రా రఘువంశము. అం. (ఈగ్రింథమును కాలిదాసు వాగ్దేవము): చూ, కావ్యనాటకములు.

రచన. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-రచనము. చూ ల్యాది నిర్మాణము: చూ, విన్యాసము. 2. రచనము. సం. వి. అ. న. 1.—పై—; 2. గ్రం థముయొక్క పడికట్టు: చూ, విషయసూచిక. (చూ, సంగ్రహము.); వా. 3. నిర్మితి, నిర్మాణము. [స్వజించే.

రచించే. సం. న. కి. రూ-రచియించే: చూ, రచియించే. సం. న. కి.—పై.—

రచితము. సం. విణ. కల్పితము: చూ, విరచితము.

రచ్చే. వై. వి. 1. కలకలధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. గోష్ఠి, కొలువు: చూ, సభ. 2; 3.—రధ్య. ఘంటాపథము. పంచ. నా. 1, అ. 553: చూ, మార్గము. ౧-౧౫; 4. వేదిక, మండపము: చూ, సడనము. 1; 5. కలహము: చూ, య

ద్ధము; 6. సమితి: చూ, సభ. 2 (చూ, రచ్చే. 2.);

7. రచ్చేసేయునోట నీడకై పెట్టిన మూసు: రచ్చేమాను.*. (సం). ఆయతనము, ఉద్దేశ పాపము, కఠిభము, కంజరము, చైత్ర్యము, దేవతరువు, దే వా వాసము.

రచ్చేకొట్టము. వై. వి.—రాజకూటము: చూ, రచ్చే. 4. పుగూడు: చూ, సంతకట్టు. 1.

రచ్చేగొను. ద్వ. అ. కి. (రచ్చే+కొను) గుం రచ్చేపట్టు. ద్వ. వి: చూ, రచ్చేకొట్టము.

రచ్చేబండ. ద్వ. వి. రచ్చేచేయుకాలమందు పది మందికూర్చుండెడుబల్ల: చూ, సింహాసనము.

రచ్చేబల్ల. ద్వ. వి.—పై.—

రచ్చేమాను. ద్వ. వి: చూ, రచ్చే. 7*.

రజఃపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మొగలి*.

రజకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె).—చోకలత, చోక లది, చోకలి, చోకి—చోకిత—చోక—చోకత, మడియాల—మడేలు, మెడవాల.

రజకుడు. సం. వి. అ. పుం: నిర్ణేతకుడు. (తె).— చోకలవాడు, చోకలి, చోకి, జోపడి, మడివాల— మడేలు, మెడవాల, కేవడు, రేవువాడు.

రజతపరీక్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రజతాద్రి.

రజతము. సం. వి. అ. న. 1. పెండి: చూ, లోహము. 1;

2. హారము: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము.

2-32.); 3. ఏనుగుకొమ్ము: చూ, హస్త

(కృంగము. 1); విణ. 4. తెల్లనిది: చూ,

వర్ణము. 6.

రజతాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-రజతాద్రి.

పెండికొండ, కైలాసము: చూ, పర్వతము.

రజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాత్రి;

2 పనువు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, కోరింద*;

4. నీలి*: చూ, రంజని. 1*;

అం. 5: చూ, పడ్డగాము గతమార్చనలు. [హిమము.

రజనీజలము. సం. వి. అ. పుం. మంచే: చూ,

రజనీముఖము. సం. వి. అ. న. మునిమాపు: చూ,

* సంకెజోము.

తజము. అం: చూ, రజస్సు. 1.

రజవాలరసు బాహ్యములు. అం: చూ, ఘోరరజాహ్యములు, (యజుర్వేదములు. భేదా జిల్లాలో గానంబడియెదరు) (చూ, బాహ్యములు.) [స్త్రీ.

రజస్వల. సం. వి. అ. స్త్రీ. ముట్టుది: చూ, రజస్వలము. సం. వి. అ. పుం.దున్నపోతు:చూ, మహిషము.

రజస్వలయగు. వా. వి. అ.కిరి:చూ, సమర్థుడు.

రజస్సు. సం. వి. ప. న. రూ-రజము. 1. రజో గుణము: చూ, గుణములు; 2. దుమ్ము, ధూళి: చూ, సుదుము; 3. స్త్రీరజస్సు: అర్థము, ఋతువు, కల-కళ, తమస్సు, తీగము, పుష్పము. రేతస్సు. (తె).-అంటు, కుసుము-కుము, కళగసు, ముట్టు, ముట్టు నెత్తురు: ("చూ, రేతస్సు."). తద్వి. -ం. పశుఋతువునకు. - (తె). ఎద; 1. ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 3. పుష్పాడి: చూ, సుమనోరజము.

రజితభస్మము. అం: చూ, భస్మములు.

రజితాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-రజ తాద్రి.

రజ్జావు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. తాగిడు: చూ, నూత్రిము. 1; 2. ఆడుదానిజేడ: చూ, వేసలి. [దే. అవి శ. ర.)

రజేన. వై.వి.అర్థము. గడన: చూ, సంపాదనము.

రజో, వా. వి. అజ్జ: చూ, నెలవు.

రజోయి. దే. వి. చేలికి కప్పకొనెడు మేలుదు పుటి: చూ, వస్త్రము. [త్రము.

రజ్జిన. దే. వి. రూ-రజ్జే. ఆత్మస్తుతి: చూ, స్తో

రజ్జే. దే. వి. 1. -పై. -; 2. పదరు: చూ, శబ్దము. 2; అ. కిరీ. 3. పేలి. స్వా. 3, అ. 84: చూ, పదరు. 5.

రజ్జేలాడి. దే. విణ. (రజ్జేలు + అడి) 1. వృత్త భాషణురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. ఆత్మస్తుతి

పరురాలు: చూ, స్త్రీ.

రజ్జేలాడు. సం. విణ. 1. వృత్తభాషణుడు: చూ, వక్త. 1; 2. ఆత్మస్తుతిపరుడు: చూ, వక్త. 1; 3. అసత్కుడు: చూ, ముఖుడు.

రటనము. సం. వి. అ. న. మోత: చూ, స్వరము. 2.

రటితము. సం. వి. అ. న. రెపరెప: చూ, స్వరము. 2.

రట్టడి. దే. విణ. రూ-రట్టు- బట్టడి- అట్టు.

1. నింద్యము: చూ, హీనము. 2. ఆహూషణము: చూ, రస. 6; వై. వి. 3. రాష్ట్రము. ఉపద్రవము: చూ, విసగ్న.

రట్టు. దే. విణ. వై. వి. - పై. -

రడి. దే. వి. 1. కాపుబిరుదు రూ-రడ్డి-రెడి-రెడ్డి: వా. వి. 2. సిద్ధము, తయారు

రడ్డి. దే. వి: చూ, రడి. 1. [భూమి. 1.

రణఖలము. సం. వి. అ. న. యుద్ధభూమి: చూ,

రణగృహము. సం. వి. అ. న. అట్టడి: చూ, సదనము. 1.

రణనము. సం. వి. అ. న. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

రణపాలాకు. వా. వి. పతంగీజము: చూ, హేమనగర. [పెంకి.]

రణపెంకి. వా. వి: చూ, దిట్టడు. "పిడురణ

రణపెండ్లికొడుకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

రణచేరు. దే. వి. 1. పండెపుకోడిపుంజే: చూ,

పుంజే; 2. శునకవిశేషము: చూ, శునకము.

రణము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, యుద్ధము;

పుం. 2. మోత: చూ, స్వరము. 2; వా.

3 పెద్దకులుపు: చూ, పగిణము. [ఘండు.

రణరణకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

రణరణము. సం. వి. అ. న: చూ, వివాహము.

రణితము. సం. వి. అ. న. 1. మోత: చూ,

రణనము; విణ. 2. మోగినది: చూ, స్వరము 2.

రణుడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ,

నూనుడు. 1. [శంభలి.

రతరా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కట్టె: చూ

రతనపుగని. వై. వి.=రత్నపుని:చూ,సముద్రము.

రతనపువిల్లు. ద్వ. వి. ఇంకొగినున్న: చూ, బాణము. 1.

రతనము. వై. వి.=రత్న. మణి: చూ,రత్నము.1.

రతనాలపంట. ద్వ. వి: చూ, రతనపుగని.

రతనిలిట్టు. సం. వి. హ్. పుం:చూ,రతవగిణము.

రతము. సం. వి. అ. న. 1. సురతము: చూ, సంయోగము; 2. ఆడుగుటి: చూ, భగము.

12; విణ. 3. కూడియున్నది: చూ, సహితము. 1. [కునకము.

రతవగిణము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,

రతామోదము. అం: చూ, సంయుక్తహస్తములు.

రతి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ. 1. =గం:సు. సురతము:

చూ, రూ-రతము. 1; 2. మన్మథునిభార్య:

చూ, భార్య. 1-ర2; 3. అనురాగము:

చూ, స్నేహము; 4. ఆడుగుటి: చూ, భగ

ము. 12(రతి అనగా సమగుతులు=లోరతి,

నెలిరతిఅనియు మఱియుఉపరతి=పురుషాయ

తము); అం. 5: చూ, రసమాయాభావము

లు; 6: చూ, జన్మతాళములు; 7: చూ,

పుగునెమిదివర్ణనములు; దే వి. (1). పచ్చేల

తూనికయంగొకయెత్తు. విజ 1, ఆ. 82;

(2). మణుగునందు 25వ భాగము.

రతికూజితము. సం. వి అ. న:చూ,మణితము.1.

రతిధ్వనులు. అం: హంకృతి, నీతృప్తి,ఉత్కృ

తి, పూ(పూ)తృప్తి, కృణితము, హృదనము,

స్తనితము, మణితము, భూతృప్తి.(3)(చూ,

స్మరము. 2)

రతిపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుడు

రతిపగివేరముగలది. అం: చూ, రూపీచతుష్ట

యము.

రతిపిరియము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (13 వ

దగు అతిజగతీధండస్సనందలి సప్తహ్నాశీ

వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాడములున్న, రుచిర

వృత్తచ్ఛాయను సరిపాడములున్ననడచుచు.)

రతిబంధము. అం: చూ, రతిబంధములు.

రతిబంధములు. అం: గ ఉత్తానకరణబంధములు

రం, 2 తిర్యక్రణ బంధములు ౮,

3 స్థితకరణబంధములు ౮, 4 ఉద్ధితకరణబంధ

ములు. ౬, ౫వ్యాసకరణబంధములు ౨౦ (అనూ

షితములు ౧౦ + భావదూషితములు 11.)=

అన్నియుఁగూడి 64 బంధములు; మఱియు

నాఅవదియగు 2 పరీతకరణబంధములు ౪;

మఱియు.—చిత్రిబంధములు ౨, నఖక్షత

ములు ౬, మంబనములు ౧౫, మంబనస్థాన

ములు ౯, దంతక్షతములు 2, సహజస్థలు ౧౦,

రతిఅనగా సమగుతులు బంధములను సంబం

ధించియున్నవి. ఈబంధములలోని అంశర్భా

గపు బంధములారూ శబ్దములకడఁ జూచు

కొనవలయును; మఱియు.—తిధ్వనులు ౯,

చిహ్నములు ౮, పలుపలు (పూసితములు)

౫, తాడనములు ౨, తాడితాంగములు ౫,

పేర్చుపంచకము (౫), ఆలింగనములు ౨

(అబ్రాతస్మరాలింగనము ౨-జాతస్మరాలింగ

నము ౮), కళలు ౬౪, కళలుండు స్థలములు

౧౬ మొదలగువి బంధములలోని యంతర్భా

గములకు కేంపినవి. వీని వివరము బాయా

రబ్దములకడఁ జూచుకొనవలయును; మఱి

అన్ని బంధములు — అంగుడిపీడితము-అం

గాగనిపీడితము; అస్థింతయుక్తి; ఆర్థాంబు

కాననము; అవలంబితము; ఆవృత్తిము; ఇంద్రా

ణి; ఉత్తానము; ఉత్పల్లకము-ఉత్పల్లము; ఉన్న

టితము; ఉర్బుణ్ణితము; ఉపసృటము; ఉని

స్ఫటనము, ఉర్రుప్పనము; ఉర్రుపిడితము;

ఉర్రుచేష్టితము; ఏకపదము; వింద్రాణికము;

విశేయము; కందర్పకృంఖలము; కటినాభిమ

ర్శనము; కరణము; కంకిరక్తిక — కంకిర

క్తిగడనము; కర్కటము; కాకిము; కాకశద

ము; కామపద్మము; కార్కటము; పుచపద్మ

నము; కుశలనాయకము; కేయూరము; గ్రా

మ్యము; గాగ్రహము; ఘటచక్రము; ఘల్లనీ
ముఖము; చారితము; చేష్టకము; జ్యంభితము;
పాంచాళి; వేణువిదారితము ఇత్యాది; (తె).—
కలియకలాగులు; మజ్జియుం. బాహ్యరతికి.—
కరికరక్రీడ—కరికరక్రీడనము; ౨. బాహ్య
రతిపరీహరమునకు. అపహస్తము; ౩. సం
భోగభేదములకు. ఉద్భగ్ము, కరిపదిము;
కృత్రిమము; కార్మము; నాగపాళము; నాగ
ము; ౪. బాహ్యసంభోగాలింగనమునకు. —
తిలలంఘనము; ౫. మహాసఖమనిచ్చే సం
భోగమునకు. —క్రీడారత్నము, రతి ఇత్యా
ది. (చూ, సంయోగము.) (చూ, కామము. ౩.)

(చూ, ఉపవిద్యలు.) [ఘటడు.

రతిరమణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, మన్మ
రతిగహస్యము. అం: చూ, కామము ౮16 పారట.
ఽతిలీలము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

రితులు. అం: సితము, తిర్యక్, ఆముక్తాన్వితము,
నాభిసితము. (4).

రత్నగర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, భూమి. 1.
రత్నగర్భుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రత
నపుగని; 2. కుచేరుడు: చూ, శ్రీదురుడు.

రత్నతాటంకము. సం. వి. ఆ. పుం. పంజీబ
కమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

రత్నపరీక్షాసమయము. అం. (ధనపార్వీ): చూ,
గగ్నాసమయములు.

రత్నపురుష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ౨. కచెట్టు:
చూ, పృథ్వి. (రత్నపురుషలేఖ్యము రక్త
మును పూరించును.)

రత్నము. సం. వి. ఆ. న. = గతనము. మణి. (దీని
యందునున్న రమించును) (మరకతాద్యశ్రీ
జాతియు మాక్తికాద్యనశ్రీజాతియు): చూ,
రత్నములు ౧౦; 2. స్వజాతియుం శ్రేష్ఠ
మైనది.

రత్నములు. అం: ౧. మాక్తికము, ౨. పద్మతా

గము, ౩. వజ్రము, ౪. పరీవాళము, ౫. మర
కతము, ౬. నీలము, ౭. గోమేధికము, ౮. పు
ష్కరాగము, ౯. వైడూర్యము; ౧౦. మా
క్తికమునకు. —కటశర్కర, కువలము, క్షీరా
బిజము, గాంగేష్ఠి, భౌతికము, ముక్త, మా
క్తికము. (తె). —ఆణి—ఆణి, ఆణిపూస,
ఆణిముత్తయము, చినుకుబూస, ముత్తయము—
ముత్తైము—ముత్త్యము, హలరుముంజి. తద్విశే
షములు. —(౧): (తె). —అంటుపూస, చిన్న
ముత్తైము; (౨): ఇక్షుజము; (౩): (తె). —
కట్టాణి; (౪): (తె) — కయ్యర; (౫): కరి
కుంభజము; (౬): కాకపాణి; (౭): (తె). —
కూటిముత్త్యము; (౮): (తె). —కొలికి
పూస, మొగపుముత్తైము; (౯): తీంద్రమా
క్తికము. (తె). —ఉమ్మాయముత్తయము;
(౧౦): (తె) —గొగ్గి, నెరడు; (౧౧): (తె) —
తారము; (౧౨): నీరజము; (౧౩). రంధ్రము
గల ముత్త్యమునకు: (తె). — పూస; (౧౪): నుం
బరి; (౧౫). ముత్త్యములోనగుజాతికి—మణి;
(౧౬). ముత్తై పు కాం తి కి. —(తె). చే
వులు—చాలు; (౧౭). మాక్తికాదిభారమునకు. —
(తె) చేవి; (౧౮). శాక్తికేయము. (తె). —
మంచముత్తైము; (౧౯): (తె). సుప్పాణి;
(౨౦). మాక్తికదోషమునకు. — అతిరక్తము,
కాకపాణి, తాగినము. (తె). పురీషి;
౨. పద్మరాగమునకు. —కీలము, కురుబిల్వము,
కురువిందము, కురుబిల్లము, కుల్లాషము—కుల్లా
సము, నీలగంధి, పద్మరాగము, మాణిక్యము,
గోహితకము, సోగంధికము. (తె). —కెంపు,
తమ్మికెంపు, తమ్మికాయ, తామరకెంపు,
తామరతాయ, మానికము. తద్వి. —(౧). పర్వ
హీనమైన పద్మరాగమునకు. —౧. (తె): కర
పక్క; (౨): (తె). పనికుచ్చె; (౩): బల
రాగము; ౩. వజ్రమునకు. —కుంతము, కులి
శము, గిరికంఠ(శ)కము, గిరిజ్యరము, ఛిదకము,

నిర్మాతము, పులకము, వస్త్రిము, హీరము.
(తే).-గురుశో, మగమానికము, మగతాయి,
మాలతా-మాలతాయి, గవ-రవ్య-ఆవ,
విజ్జరము. తద్వి.-(౧). రజస్వలమణికి.-
కువజ్రకము, క్షిప్రద్రవ్యమణిము, గోనసము-గోనా
సము, నైకాంతము; (౨). నజస్వలమణికి.-
(తే) తలుపు; (౩). కాకపదము, యుర
ము, పులకము; ౪. పృథ్వీమణిము. అంగ
రకమణి, అగ్నిపల్లవము (అగ్నిపల్లవము అని
కొండలు.), కుజపియము, పృథ్వీ
మణి, రక్తాంగము, విద్యుత్తుము. (తే).-
గసిరా, పగడము-పనడము, మెలుగురికి,
సిరాజి. తద్వి. (౧). మట్టిపగడము; (౨). వి
ద్యుత్తుమణిమునకు: కర్కశము, కోమ
లము; ౩. మరకతమునకు: అశ్రుగర్భము,
గరలారి, గరుడాంతము, గరుడాత్మము,
గరుడోష్ఠము, గారుడము, గారుత్మతము,
తృణగ్రాహి, మరకతము, హరిన్మణి. (తే).-
గరుడపచ్చే, పచ్చే, పచ్చేతాయి, పులుగుతా
యి. తద్వి.-(౧). పేరోజము. (తే) పేరోజము,
పేరోజము, పేరోజము. (౨). (తే).
మాందాళి, రవా-రవాము; (౩). మరకతమణి
మునకు. కర్కశము; ౪. నీలమునకు. అగ్ని
సాగము, ఇంద్రనీలము, ఇంద్రము, ఔచ
కము, గల్పగ్రము, జగ్గము, తృణమణి,
నీలమణి, మసారము-మాసారము,
సుసారము. తద్వి.-(౧). మహానీలము;
(౨). నీలమణి మణిమునకు. కింజి, మట్టి,
భిన్నము; (౩). నీలమణి మణిమునకు. (తే).-
గోతుపు; ౨. గోమేధికమునకు. గోమేధిక
ము-గోమేధము-గోమేధము-గోమేధికము.
(తే)-గోమేధికము; ౩. పుష్కరాగమునకు.-
గురుపియము, గురురత్నము, పు
ష్కము, పుష్కరాగము; ౪. నైమగ్నమునకు.-
ఏకనూత్రము, కేతుపియము, కేతురత్నము,

కేతువము, ఖరాబ్బాంకురకము, నైమగ్నము-
నైమగ్నము. (తే).-పిల్లికనీతనము. తద్వి.-
త్రీనూత్రము; ౧౦. రత్నమునకు. అగ్ని
కము, ఇ, ఉ ప ల ము, ఖ, పృష్ఠ
రము, మణి, రత్నము. (అవ్య).-ఇ. (తే).-
పూస, మానికము-మానిక, మిన్న, రతనము
తద్వి.-(౧) ఉద్దాలకము; (౨). (తే). గురుపు
(౩). రత్నముల యిరుపడింటి సంజ్ఞకు.-(
(తే). కోడి: (౪). మాదామణి
(తే). తలమానికము; (౫). (తే). చొక్కము;
(౬). రత్నమణిమునకు. ఖండము, పట
లము. (తే). గా, జీహ్వ, పులు, సున్న;
(౭). నూగకాంతమణికి. అగ్నిమణి,
అర్కాహ్యము, ఖస్మాటికము, తపనమణి.
(తే). పౌష్కరగల్లు, పౌష్కరతాయి; (౮).
హార మధ్యరత్నమునకు. తరలము-తర
ళము (చూ, భూషణము. 2); (౯). శమం
తకము; (౧౦). బీదరత్నము; (౧౧). రంధ్రము
గలరత్నమునకు (తే).-పూస; (౧౨). పచ్చే.
(౧౩) తాయిలోనిగుజాతికి. మణి; (౧౪)
మునకు; ౧౫. చింతామణికి: చింతా
మణి, త్యాగరత్నము. (తే).-ఈవులరత
నము, చోగరతనము, కేశలమానికము, తల
పు మిన్న, పుడుకుగల్లు, విను
వారలమానికము, వేలుపుమాని
కము; ౧౬. శిలలు, సారివిశేషములకు.-(
(౧): (తే). అగ్నిటిక, చెకముకీ-చెకుముకీ,
చెకుముకీతాయి; (౨): (తే). అచ్చేనగండ్లు;
(౩): అచ్చము, అగ్గము, భా
సుము, స్కాటికము. (తే). పాటికపుణ్యము,
పాటికము, పలుగు; (౪): (తే). అడిగండ్లు;
(౫): అదిగ, అశ్రుము, అపనూకము, ఉప
లము, కాంతము, కామము, గాఢము,
దృశ్యమృత్యు, పాపము,
పృష్ఠరము, మృత్యువు, శిల. (తే).-కణ-

కల్లు, చేట్టు, చేలుప, పడుపు, రాయి-తా-
తాయి, అప్పు; (౬): అయ:కాంతము-
అయస్కాంతము, ఆకర్షకము, ఆకర్షణము,
కాంతము, కాంతలోహము, కాంతాయన
ము. (తె). అంటుతాయి, సూపంటుతాయి -
సూదితాయి; (౭): ఇప్టకము, ఇప్టిక,
రూమకము. (తె). ఇటక-ఇటిక-ఇటి
క-ఇటుక- ఇటిక-ఇటిక-ఇటిక; (౮):
(తె). ఉడ్డివకల్లు; (౯): (తె). ఔటుగుం
డు, పడిగల్లు, పిరంగిగుండు; (౧౦): ఉపల-
ఉపలము, గండము, ఘర్షణాలము, దృఢ
త్వత్తి, శీఘ్రత్తి. (తె). గుండు, గుం
దాయి, పొత్తరిము-పొత్తిము, మెటియ.
(ఇదెకల్లుపుగుండు అనికొంటు); (౧౧):
కటంధర, కణచీర, కల్యాణిక, కుంభకారి,
కునటి, కులటి, గోల, నైపాలి, మున
శ్వల, మనోగుప్త. (తె). మణిపిల; (౧౨):
కఠినక, గిరిమృత్తు, గైరికము, ధాతుగక్తా
ళము, ధాతుపలము, రక్తకాంతిమృత్తు,
రక్తాశ్మము. (తె). కావితాయి,
తేగురుతాయి; (౧౩): కరవీర; (౧౪): (తె). కగసాన, సాన (చూ, సాన.);
(౧౫): కర్కశము, చూర్ణఖండము. (తె).
కంకర, కంకరతాయి; (౧౬): (తె). కలు
పము-కల్పము; (౧౭): కుండము. (తె).—
కట్టియ-కట్టె, గుండు, పడికట్టు; (౧౮):
కుభ్రము, ఖస్సాటికము, చంద్రికాం
తిము. (తె). చేదురా - చేదురాలు,
చేలువతాయి, హిదిలితాయి, నెలతా-
నెలతాయి; (౧౯): కునటి, నైపాలి; (౨౦):
(తె). కులుపుతాయి; (౨౧): (తె). కూడలి
తాయి (ఇదె ఎల్లతాయి); (౨౨): కాస్త
భము, చేపమణి. (తె). నీటియిక్క, నీటి
పుట్టుగు. (ఇదె విష్ణుపక్షిసలము నం దలి
మణి.); (౨౩): క్షీరక్షరము,

(తె). పాలతాయి; (౨౪): గండకము, గం
డతైలము; (౨౫): గంధకము, గంధపాపా
ణము, గంధమాదనము, గంధమోదనము, గం
ధాశ్మము, గంధికము (చూ, సావీరము. ౭.);
(౨౬) కపిలేగుండునను. — (తె): గుండు;
(౨౭): (తె). గులక, గొడిగ; (౨౮): గృ
హకచ్చపము, గృహశక్తి, దృఢత్తు-దృఢత్తు,
పట్టు, పేపటి, పేపాకము. (తె). నూలు
తాయి, ననె-నన్నె, ననె కిలు-నన్ని క
ల్లు — నన్నె కిల్లు; (౨౯): గోమేధన
న్నిధము, పుటిక; (౩౦): చపలము; (౩౧): (తె).
చేట్టు, చేటాయి, చేలుప, చాచతాయి; ౩౨:
(తె). చేట్టు; (౩౩): (తె). చేడుకంపుతాయి;
(౩౪): (తె). చేంచేతాయి; (౩౫): (తె). జిల్లి;
(౩౬): శిర్గుళానము, సామకము;
(౩౭): (తె). తురకతాయి, బొంతతాయి;
(౩౮): దంతము; (౩౯): దాహకము;
(౪౦): (తె). నావతాయి; (౪౧):
నికషము, కషము, కషిక, కషాప
పలము, కాణము. (తె). బిరగల్లు-బిరగల్లు,
టికము, సాన. (చూ, సాన); (౪౨): నిక
షము, కుంపము. (చూ, సాన);
(౪౩): (తె). నిటాయి; (౪౪): (తె).
నూలుతాయి; (౪౫): (తె). పటిక;
(౪౬): (తె). పలుపతాయి-పలుగుతాయి;
(౪౭): (తె). బొట్టడి; (౪౮): (తె). బొడ్డుతా
య; (౪౯): (తె). బొమ్మతాయి; (౫౦): భా
మరము; (౫౧): (తె). మడ్డు; (౫౨): (తె).
మలిగండ్డు; (౫౩): (తె). మిడుగు, మిడుగుతా
య; (౫౪): (తె). మెలుగుతాయి, తాయి;
(౫౫): (తె). మొరప, మొరసు, మొర్రు;
(౫౬): నికషము, కుంపము (చూ, సాన.);
(౫౭). రత్నాలదండము:— (చూ, నేపడము);

(౧౮): సాలగ్రామము; (౧౯): స్థూలో
చ్యుయు. (తే). బండ, బలపము. (మిగత
వానికి “చూ, స్థూలోచ్యుయు. 1”)

రత్న సరులు. అం: చూ, ధాన్యము.

రత్న సానువు. సం. వి. ఉ. పుం. మేరుపర్వతము:
చూ, హిమాలయము(చూ, పర్వతము. ౨౨.)

రత్నాకరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రరనపుగని.

రత్నాపలి. అం. 1: చూ, అలంకారము. 3.

(ప్రకృతార్థపదంబుల వరుసగఁ జేపుట.

“ఉదా.—చరురాననుండుశ్రీపతి సర్వజ్ఞఁ
డితండు.”); 2 ఇదియొక నాటకము. (శ్రీహ
ర్షుఁడనావాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

రత్ని. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. పిడివెలితిమూగ.

(చిట్టికెనచ్చేచిన పిడిమూరఅరత్ని): చూ,
పిడిమూర (హస్తము).

రథకట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-రథకట్ట.
లేరులగుంపు, రథ్య: చూ, శకటము. 1.

రథకట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

రథకారుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తేరుచేయు
వాడు. (వైశ్యస్త్రీకిని శ్రుతియునికీలు
ట్టినవాడు మాహిమ్యుడు. శూద్రస్త్రీకిని
వైశ్యునికీలుట్టినవాడు కరణుడు. ఇట్టి
కరణస్త్రీకిని మాహిమ్యునికీలుట్టినవాడు
రథకారుడు.); 2. పద్దవాడు: చూ, స్వ
ర్ణకారుడు.

రథగమనమనోహరము. అం: చూ, వృత్తము. 1.

(1—3—4 పాదంబుల న-న-ర-జ-గగ
ములు. 2వ పాదమున న-జ-జ-ర-యగణ
ములున్నా గలిగినది. 2వ పాదమున 10యతి,
1—3—4 పాదంబుల 9 యతి.)

రథగుప్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. చక్రరంధ్ర
ములఁజొప్పించెడు నెమ్మలు; 2. పులి
తోలులోనగువానిచే నేర్పఱచిన రథము
మొదికప్పు.

రథదుర్గము. సం. వి. అ. పుం. ఇనుమడి*:
చూ, సాలము. 3.

రథదుర్గవు. సం. వి. ఉ. పుం. తివాసము*: చూ,
స్యందనము. [పరిష్కానము.

రథబోధనామృతము. సా: చూ, ఆశ్వమృదయ

రథబంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

రథము. సం. వి. అ. పుం. 1.—ఆరదము (బృహ

స్పతి రథమునీతిఘోషము, అర్జునునిరథము

నందిఘోషము, క్షేపరథము శతానందిము.):

చూ, శకటము. 1: 2: చూ, శరీరము;

3. తినిశము*: చూ, స్యందనము; 4: చూ, వేత

నము*; అం. 5: చూ, నేనాంగములు (అం

గము. 9.); 6: చూ, చతురంగములు.

రథాంగము. సం. వి. అ. న. 1. రథచక్రము:

చూ, బండికిన్ను; పుం. 2. చక్రవాకిము

(చూ, బలుపుగువ్వ): చూ, శకుంతి.

రథాంగాహ్వాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

రథాంగము. 2. [చూ, ట్రీమేయములు.

రథారోహణారాధ్యానవిశేషభాషణము. అం:

గథాన్యము. అం: చూ, ఓండప్రవాహములు.

రథి. సం. వి. న్. పుం. 1. రూ-రథిమండు-

రథిమండు, రథమునెక్కునాడు: చూ, స్యం

దినాగోహుండు; 2. రథమునెక్కియుండు

చేయునాడు. పత్తి, రూ-రథిమండు-రథి

రుండు (తే). రేగిలెకాడు: చూ, స్యందినా

గోహుండు; 3. తేలిక గాఁబోవురథము: చూ,

శకటము. 1.

రథికచక్రవృత్తము. అం: అతిరథ, మహారథ,

సమరథ, అర్ధరథలు (4). (చూ, హంపి

రుండు.) [రాజు: చూ, రథి, 1—3.

రథిమండు. సం. వి. అ. పుం. రథముమీఁదనుండు

రథిరుండు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

రథితర. అం: చూ, గోత్రము. 13.

రథోద్ధతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ర-న-

ర-ప. 7, యతి. “మాధవుంగొలుతు-మాన్య-

వైధపున్. 2. (భ—భ—భ—గగములు.
7. యతి. 11 వ ఛందస్సు.) (అనికొండలు)
రథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రథసమూహము. 1;
రథకట్ట—రథకడ్య: చూ, కకటము. 1;
2. = రచ్చే. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1;
3. = రచ్చే. దారి: చూ, మార్గము. 1.
రథ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. రథమునీడెడుగుట్ట
ములోనగునది.
రథ్యములు. అం: కృష్ణనిరథ్యములు.—వైద్య
ము, సుగ్రీవము, మేఘపుష్పము, వలాహక
ము. (4)
రథ్యాపరీవాహన్యాయము. అం. వీధులలోనుండి
వచ్చే పిల్లకాల్యలు ఏటులై పాటుననురీతి
రదత్తములు. అం. దంతత్తములు అనువదము కడ
నున్న ఏడుకబ్బములును ఈక్రిందివిధముగా
వాడుచున్నారు. (చూ, దంతత్తములు.)—
అ వే వ న. —త్తరథోచ్చాసము, అస్థి
కము, ఖండము, పరీవాహము, మణికము, మా
ధకము, రుచిబిందువు, గుణకబిందువు, మాలి
కాగోళము, చర్మతము (10). (ఇవియే రదత్తము
లని కొండలు.) (దంతము = రదము = చల్లు.)
రదనచ్చదము. సం. వి. ఆ. పుం. పెదవి: చూ,
వాతేతి.
రదనచ్చదము. సం. వి. స్. పుం. —పై.—
రదనము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ—రచము, దంత
ము, దశనము: చూ, చల్లు. 2. [రము. 2.
రదని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. అభి: చూ, ముద్ద
రదిము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ—రదనము
రద్ది. దే. వి. 1. అల్లరి. భాగ. 2, స్కం. 179:
చూ, రూ—రద్దు. 2; 2. గొప్పధ్వని: చూ, స్వర
ము. 2; 3. ఆఘోషణము: చూ, రవ్య. 1.
రద్దు. దే. వి. 1. తీసివేత: చూ, వ్యవకలనము;
2. గోషముయొక్క పరీకటనము: రూ—రద్ది.
అల్లరి, ఆరుమాటు, గందరగోళము—గందరి

గోళము, గగ్గోలు, గ. త్రర, బెడద, రవ్య,
రవ్య. తద్వి. — విగ. దోషమువలన పరీక
టితమైనది: రూ—రద్ది. అల్లరి, ఆరుమాటు,
గ. త్రర, రవ్య; 3: చూ, రవ్య. 1.
రపణము. దే. వి. గొప్ప: చూ, మర. (3)
రపము. దే. వి. 1: చెల్లుబడి, నెగ్గుట, నెఱవే
టుట, చేపవు, పారువత్తెము—పార్వత్తెము,
పిట్టపిడుగు, పెత్తనము, మణిగము—మణిపము,
హోదా. (సం). —అధికారము, అధిక్రియ,
పరిపాలనము, ప్రక్రియ, ప్రాణపత్వము.
(అవ్య)—అధ, అధో; (“చూ, సమాప్తి. 1.”);
విణ. 2. సిద్ధి: బొందినది, రూ—రపము: చూ,
సమాప్తి. 1. [రావించే.
రప్పించే. దే. పే. రాజేయు (వచ్చే) గాతువు);
రప్య. వా. వి. 1. పోగుబడియుట. “ద్రవీవాడు
రప్యతీసెను.”; 2. అల్లరి: చూ, రద్దు. 2;
వా. 3 ఆపగిత్త: రవ్య.
రధసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వడి: చూ, వేగ
ము. 3; 2: చూ, సంతోషము; అం. 3: చూ,
శస్త్రములు. [చూ, లక్ష్మీ. 1.
రమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ—మా. లక్ష్మిమి:
రమణ. సం. వి. 1. = రాణ. రూ—రవణ. మనో
జ్ఞము: చూ, హృద్యము; వై. వి. (1) పే
మము: చూ, స్నేహము; (2) రీతి: చూ,
విధము 1; (3) = రమ్య. ఒప్పించు: చూ,
సాందర్యము.
రమణకము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“3 నగ
ణములు ఒక ఎగణము. 9-17 యతులు”)
రమణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆడుది: చూ,
స్త్రీ; 2. నాయుని రమింపజేయునట్టి ఆ
డుది: చూ, స్త్రీ.
గమణించే. వై. ఆ. క్రి: చూ, రూ—రమణించే.
గమణియము. సం. వి. ఒప్పించునది: చూ,
హృద్యము.

రమణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2, 2: చూ, మన్మథుఁడు; 3. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు; విణ. 4. మనోజ్ఞుఁడు: చూ, సౌందర్యసంతుఁడు. [హేమపుష్పము.

రమఃసు. సం. వి. అ. పుం. రక్తాశోకము*: చూ, రమరమి. దే. అవ్య. కి. విణ. రూ-రమరమి.

ఇంచేమించే: చూ, సుమారు.

రమరమి. దే. అవ్య. కి. విణ. --పై. —

రమించే. సం. అ. కి. రూ-రమియించే.

1. కీర్తిడించే. (చూ, చేరిలాడు.); 2: చూ, సంభోగించే.

రమియించే. సం. అ. కి. —పై. —

రమ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రాతీ.

రమ్యుగు. మి. అ. కి: (తె).—అందగించే, అందపడు, అందపఱచు, ఇంచే, కోపువాలు, పట్టు, బెడఁకు, బెడఁగారు-బెడఁగు, సాంపిలు-సాంపిల్లు. (“చూ, సాంపిలు.”)

రమ్యము. సం. వి. అ. న. 1. పొట్టవేరు; పుం.

2: చూ, సంపంగి*; విణ. 3. =రమణ-రపణము. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము.

రమ్యకము. అం: చూ, వర్షములు.

రమ్యా. అం: చూ, శుభ్రములు.

రయము. సం. వి. అ. పుం. 1. అతివేగము: చూ, వేగము. 3; 2. పరివాహము: చూ, నెల్లువ. 2.

రయితు. వా. వి. రూ-రైతు. పంటకాఁపు: చూ, వ్యవసాయి. [ఉపగణములు.

రలము. అం. ర+ల. “విష్ణుమూర్తి.”: చూ,

రల్లకము. సం. వి. అ. పుం: ఊర్ణాయువు, కంబళము-కంబళి, కుటారము-కుట్టారము, కుటిరము, గోలకము-గోళకము, ఘోరపటము, పారివారము, సాశూకము. (తె). కంబడి-కంబళి, గొంగడి-గొంగళి, గోరుపడము. తద్విశేషములు. —ం: ఆస్తరణము,

ఆస్తరము. (తె). ఎఱ్ఱకంబళి; ౨. వీనుఁగు మీఁదబఱచెడి ఆస్త్రకంబళికి:—ఆస్తరణము, ఆస్తరము, కంబళము, కమప్ప, కుంభము, పరిస్తోమము, ప్రిభుగము, ప్రివేణి, వర్షము. (తె).—జోటు, జోలు, పక్కర, పడము, మొగపడము; 3. సంజేటితుప్పడు కంబళికి:—శోర్ణము; ౪. జోదమాడుకంబళికి:—పర్వరణము; ౫. పెద్దగొంగళికి:—ఝాటి; ౬. మెత్తనికంబళికి. —(తె): బూరి నీను-బూర్నిను; ౭. మేఁకుతుప్పడు కంబళికి. —కుతపము; ౮. మేలైన చిత్రాసనము నకు. —చిత్రాసనము. (తె). తివాసి-తివాసీ. (“చూ, సాశూకము.”)

రప. వై. వి. రూ-రవ్య. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. రపగాలు-రవాలు. అశ్వగతి: చూ, ధారలు (చూ, హయము.); 3. =లప. అమవు. “పుష్పాడిరప” (ఇచలహాశకలము): చూ, శకలము. 4; 4. నజ్జిము: చూ, రత్నములు. 3; 5. నూక: చూ, శంబుకము. 2; 6. ఓర్వ లేనితనమున ఆడిపోసికొనుట, అఘోషణము, పెద్దమోత: చూ, స్వరము. 2; విణ. 7. =లప. లేశము, అల్పము. “రపగాడ్పు-రపదువ్వ.”: చూ, స్వల్పము.

రపంత. వా. అవ్య. రూ-రవ్వంత: చూ, స్వల్పము. [చూ, సమాలంభము.

రపకారము. దే. వి. పలుచేసిన గచ్చేపూత: రపగాలు. ద్య. వి. రూ-రవాలు: చూ, రప. 2. గపడి. దే. వి. 1. =రప. రూ-రపలి-రపలి-రవాళి-అపలి-అపళి, చేప్పుడు: చూ, స్వరము. 2; 2. అప్పు: చూ, వారకము (1).

రపణ. వై. వి. 1: చూ, రూ-రమణ; 2. =రమ్య: చూ, రూ-రపణము. (1).

రపణము. సం. విణ. 1. మోగింపనిది: ధ్వనితము, ముఖగము; వై. వి. (1) =రమ్య. నగ: చూ, భూషణము. 2; (2): రూ-రపము. రాణ,

సాగను; చూ, సౌందర్యము.
రవణింమే వై. అ. కిరి: రూ-రవణింమే. అగు,
అనుదెంచే, అవు-జే, ఒప్పు, కలుగు-
కల్ల-కలుపు, కాబడు, గులకరించే, నిగ్గు,
నెగ్గు, పానరారు-పానరు, పోవు. (సం) -
నిర్వర్తిల్లు.

రవణుడు. సం. విణ. 1. మోయువాడు: చూ, శబ్దముడు; 2. మోయుస్వభావము
గలవాడు: చూ, శబ్దముడు.

రవణుడు. ద్వ. వి. మణితము: చూ, స్వగము. 2.
రవపాళము. ద్వ. విణ. మిక్కిలిసన్నబట్ట చూ,
వస్త్రము. [చూ, శయ్య. 1.

రవమంచము. సం. వి. అ. పుం. సకలమంచము: చూ,

రవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-రావము. 1. = గ
వడి: చూ, రవడి. 1; 2. కంఠధ్వని: చూ, స్వ
రము. 2; 3. దే. వి. (1). మంజులము: చూ, హృ
ద్యము; విణ. (2): చూ, రూ-రవము. 2.

రవరవ. దే. వి. 1. వడి: చూ, వేగము. 3;
2. ఉఱునిగోసము: చూ, గోషము; 3. పం
తము. విజ. 1, ఆ 151: చూ, స్పర్శ. 4;
4. కాంతివిశేషము. స్వా. 6, ఆ. 4: చూ,
వెలుతురు. 1; 5. మొరయుట యందుగు
ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 118: చూ,
హూహూ. [చూ, స్వరము 2

రవలి. వై. వి. = రవ. రూ-రవలి-రవలి. ధ్వని:

రవలి. వై. వి. = వై. —

రవళించు. వై. అ. కిరి: రూ-రవళించు. ధ్వనిం
చు. (ధ్వనించు = సకలించు): చూ, శబ్దించు.

రవనెల్లు. ద్వ. విణ: చూ, రవపాళము.

రవా. వై. వి. రూ-రవాయి. మాందాళి: చూ,
రత్నము. 1.

రవాణము. దే. వి. సాయాహారము. ఆం. భా.
ద్వి. 193. (దాణ, కాణము, భాణము,
(సం). — భాదినము): చూ, సాదము (1).

రవాణా. వా. వి. రూ-రవానా. జోబుపోడగిన
గాముము.

రవానా. వా. వి. — వై. —

రవాయి. దే. వి: చూ, రూ-రవా.

రవాల. ద్వ. వి: చూ, రూ-రవగాలు.

రవాలి. వై. వి. = రవ: చూ, రూ-రవలి.

రవాలించు. వై. అ. కిరి: చూ, రూ-రవళించు.

రవి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, సూర్యుడు.

(చూ, రాహువు. 2) (చూ, 1136-1137
పాటలు); 2. జీవుడు: చూ,
హంసుడు; అం. 3: చూ, పదునెనిమిదివన్న
వములు.

రవిక. దే. వి: చూ, రూ-అవిక.

రవించికి. అం: చూ, టక్కజభాషలు.

రవిభక్త. సం. వి. 1. (స్త్రీ): చూ, సూర్యాను
వర్తిని*.

రవీపురుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుడు.

రవీసు. వా. వి: చూ, రూ-రవేసు.

రవుతు. దే. అ. కిరి. = రాహుత్త. (రూ-రావు
తు-రావు-రావుత-రావుత్తు-రాహుతు-
రాత-రాతు) గుఱుమునెక్కువాడు: చూ,
సాది. 1. [చూ, రూ-కాలు.

రవులు. దే. అ. కిరి. రూ-రగులు. మంటయెత్తు:

రవులుకోలు. దే. వి. కాలాకోలుట: చూ, రూ-
కాలుకోలు. [2. ట్టు, ముట్టించు.

రవులుచే. దే. షే: రూ-రగులుచే-కాలుచే,

రవేసు. వా. వి. రూ-రవీసు. 1: లంచము, రు
సుము; 2. ఫీజు: రుసుము; 3. కమిషను:
రుసుము; 4. దోంగకరేణి: రుసుము. (చూ,
తలుగు. 1.) [తములపాసు.)

రవేసానులు. వా. వి. బ. లేతతములపానులు. (చూ,

రవ్వ. వై. వి: చూ, రూ-రవ. 1-2-3-4-5-

6-7; వా. 8. అల్లరి: చూ, రద్దు. 2;

9. అపకీర్తి: చూ, సడి. 3.

రవ్వంత. వా. అవ్య: చూ, రూ-రవంత.

రశన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). రూ-రసన. పదియూలు
పేటలుగల ఆడుదాని మొలనూలు: చూ,
హవణిక. 2 (భూషణము 2—2)

రక్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హ
యనము. 2; 2. వెలుగు, కాంతి: చూ, నెలు
తురు. 1; 3 పగ్గము: చూ, సూత్రము. 1;
4 చూ, శైవ్య; 5 ఒకగుట్టము: చూ, హయము.

రస. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. పుడమి: చూ,
భూమి. 1; 2: చూ, రసాతలము; 3. నాలుక:
చూ, రసన. 1; 4. అందుకు: చూ, స్వల్లకి;
5. చిలుకొద్ది: చూ, విభక్తి; 6. కొట్టులు:
చూ, ధాన్యము. 1; 7. చూ, శిష్టములు.

రసంగులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

రసకర్పూరము. సం. వి. ఆ. పుం, వ. కర్పూర
రసము: చూ, సిరము (2).

రసకలిక. అం: చూ, రూపకములు.

రసగర్భము. సం. వి. ఆ. న. 1 అంజనవిశేషము:
చూ, రసాంజనము; 2. ఇంగిరీకము: చూ,
హింగుళము. [నిపు వస్తువు

చిసగుండు. మి. వా. వి. రసముప్రాసినగోళాకా

రసజ్ఞ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). చూ, రస. 3.

రసజ్ఞాండు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పండితుండు:
చూ, విద్వాంసుండు; వి. 2. రసికుండు:
చూ, సరస్వతుండు. 2.

రసతరంగిణి. అం. (ఈగింఱము భానుకర మి
శ్చుండు వాగ్నిసెను): చూ, కావ్యనాటకములు

రసదాడి. వై. వి. 1. రసధారి. 1. ఒకరకము
చెలుకు: చూ, రసాలము. 3; 2. ఒకరక
ము అరటి: చూ, రంధ. 1—3.

రసదాళి. వై. వి. 1. వై. 1.

రసదాళిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). రసదాడి. -వై. -

రసద్వైపులు. అం: శాంత, కరుణ, హాస్య, శౌర్య,
పీరి, భయానక, భీభత్స, అద్భుతద్వైపులు. (8)

రసన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1: ఈ, కథక్తు,
జిహ్వ, రసజ్ఞ, రసన, రసాల, లోల, సుధా
ద్రవము. (తె).—జిహ్వ, నాలిక-నాలుక-
నాల్క-నాలువు. తద్వి. కొండనాలుక
కు. (సం). మూన. (తె).—కొండనాలు
క. (“చూ, సుధాద్రవము. 1.”); 2: చూ,
రూ-రకన.

రసనామలము. సం. వి. ఆ. న. నాలుకపై
పాచి: కులకము-కులకము, సుధాద్రవము.
 (“చూ, సుధాద్రవము. 2.”)

రసపద్యుటిక. అం: చూ, రూపకములు.

రసభావపరిజ్ఞానము. అం: చూ, సుగుణములు.

రసమంజరి. అం. (ఈ గింఱమును భానుకర
మిశ్చుండుప్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

రసమాలిక. అం: చూ, రూపకములు.

రసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 పాపరసము:

చూ, సూత్రము; 2. భోళము: చూ, సార
భము. 3; 3. నీరు: చూ, సరీలము; 4. చేవి-
చేవురు-చూ; 5: పన్నీ-ము. (తె).—
అమరు, ఆపవనరు, వనరు; 6. అనురాగము:
చూ, స్నేహము. 1; 7. వీర్యము: చూ,
శత్రువు 1; 8. కేహభాతువిశేషము; 9. ద్వి
పము, తపి: చూ, స్నేహము; 10. విషము:
చూ, సంగరము. 6; 11. అని. పులిచీము:
చూ, గసి; 12. అని. నెట్టురువిట్టిగివరిసి:
చూ, రసి; 13. (పండ్ల) రసము: పానకము;
అం. 14. ఇంద్రియార్థము: చూ, విషయము. 3.
(చూ, ఇంద్రియవిషయములు) (చూ,
ఇంద్రియార్థము); 15: చూ, రసములు;
16: చూ, రసవదలంకారములు; 17: చూ, కావ్య
స్వరూపము; 18: చూ, కపాయము. 1.
(కపాయములు. కపాయము, మధురము,
లవణము, కటువు, తీక్తము, ఆమృతము:
పీచి నే ఒగరు, తీక్త, ఉష్ణ, కారము,
చేదు, పులుపు అందురు.)

రసములు. అం: ౧ శృంగారము దీనికిరతి; ౨ ఓరము దీనికి యత్నము లేక ఉత్సాహము; ౩ కరుణము దీనికి శోకము; ౪ అద్భుతము దీనికి విస్మయము; ౫ హాస్యము దీనికి హాసము; ౬ భయనకము దీనికి భయము; ౭ భీభత్సము దీనికి జుగుప్స; ౮ కాదగ్గము దీనికి గోగము; ౯ శాంతము దీనికి శమమును స్థాయీభావములు అనగా ఉనికివట్లు. (మతాంతిగములబట్టియాసంఖ్య గొచ్చుతగ్గ కలదియగును. శృంగారతిలకము, రసకలిక, రసమాలిక, రసపద ఘటిక మొదలగు గంధములలో రసభావాదుల భేదములు లక్షణములు వివరింపబడియున్నవి. భోజరాసు మొదలగు కొందఱు శృంగార మొకటి పరాష్లాదకరమగుటచే రసమనిపించుకొనునుగాని తక్కినవి రసములే కావనమేనైనారు. శృంగారరస పరిధానములుకాని యితర రసములుకానిగలిగినగంధములురూపకములు, కావ్యములుఅని ద్వవిధము.)

రసపతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పంటియలు: చూ, నడనము. 1.

రసపదలంకారములు. అం: రసము, క్రియస్సు, ఊర్జస్వి, సమాహితము, భావోదయము, భావసంధి, భావశాంతి, భావభలత, పరిత్యక్తము, అనునానము, ఉపమానము, శబ్దము (స్మృతి, ఆచారము, ఆత్మసృష్టి, కృతి, లింగము.), ఆరాపత్తి, అనుపలభి, సంభవము, వితిహ్యము, సలస్యస్తి, సంకరము (18).

రసవాదము. సం. వి. అ. పుం. పాదరసమునుకట్టి బంగారుచేసేడివిద్య: (చూ, విద్యలు.)

రసవాది. సం. వి. న్. పుం: కారంధమి, ధాతువాది. [దృష్టులు.

రసస్థాయీభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు. అం: చూ,

రసస్థాయీభావములు. అం: రతి, ఇతిహాసము (హాసము), శోకము, శోగము, ఉత్సా

హము, భయము, జుగుప్స, విస్మయము, (ఆశ్చర్యము), శాంతము (శమము) (9): (చూ, రసములు.)

రసాంజనము. సం. వి. అ. న. అంజనము, కృత్తిమము, చక్షుస్యము, దాష్ట్యక, శైలము. తద్వి. - ౧. అశుము, ఖర్పరి, ఖర్పరము, ఖర్పరీతుత్థము, కానీసము, తుత్థము, తుత్థాంజనము, మయూరకము, మయూరతుత్థము, వితున్నము, శిఖిగీరము. (తే. పు.) - తుతీనాగము - తుత్తనాగము, తుత్తము, (చూ, లోహము. 1.) పాలతుత్తము, మయిలుతుత్తము - మైలతుత్తము - మైలుతుత్తము; ౨: కాంస్యనీలము; ౩: కుంభకారి, కులతిక - కులతిక - కులతిక, కులతికాంజనము, కులాలి, చక్షుస్యము. (తే.) - కనుపాలవిత్తులు; ౪: కనుమాంజనము, పుష్పకము, పుష్పకేతుపు, పాష్పకము, రీతిక - రీతికము, రీతిపుష్పము; ౫: క్యాభోద్భవము; ౬: తాక్ష్యశైలము; ౭: రసగర్భము. ("చూ, శైలము.")

రసాంతరము. అం: చూ, ఉపాయములు. (నాయమఁడు నాయికయొక్క శోపము పోగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములూ తొంటిలో నొకటి.) [(చూ, లోకములు).

రసాతిలము. అం. చూ, ఆఫోలోకములు.

రసాభాసు. వా. వి. చెడుట, విఘ్నము.

రసాయనము. సం. వి. అ. న. 1. జరావ్యాధిని పోగొట్టెడిమందు: చూ, సంగరము. 6. (మందు); 2. మజ్జిగ: చూ, స్తన్యము. (మజ్జిగ); 3. విషము: చూ, సంగరము. 6; పుం. 4: చూ, విడంగము. 1. *.

రసాయనములు. అం. నారికేళరసాయనము, గుడినాగాది, శిగురిపుష్పాది, చూతఫల, సుకుమార, భిల్లాతకీ, సుదర్శన, వారాహి, విశలగాది, అమృత, లోహరసాయనాదులు.

రసాయనశాస్త్రము. పా. (Chemistry) ఇందుకు సంబంధించిన శాస్త్రపరిభాషాపద

ములు.—రసాయన, రాసాయనిక; రసాయనానారాగము; రసాయనాకర్షణము; రసాయనిక వికాసము; రాసాయనిక సంయోగము, రాసాయనికసమ్మేళనము, రసాయనవియోగము; రసాయనికతుల్యశక్తి, ఇత్యాది రసాయనశాస్త్రజ్ఞుడు. వా. వి. (Chemist) రసాయనశాస్త్ర మెఱిగినవాడు.

రసాయనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గరుత్మంతుడు; చూ, హరివాహనుడు.

రసాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సిగర. 1; 2. చేక్కెర: చూ, శర్కర. 1; 3. నాలుక: చూ, రసన. 1, 4 గతీక*: చూ, తృణము 1; 5. తెల్లనేలగుమ్మడు, హరి* చూ, సర్వతోధధరి.

రసాలపాకము. అం: చూ, పాకములు.

రసాలము. సం. వి. ఆ. న. 1. చిల్లమిడి*. చూ, నల్లకి; 2. హాళము: చూ, సారథిము. 3; పుం. 3. చెఱుకు * (చెఱుకునకును చెఱుకులలోనిభేదములకును: చూ, సుకుమారము. 1); 4: చూ, మామిడి. *.

రసాలి. అం: చూ, పృథ్విము. 1. (“ర-న-ర-గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛండాస్సు.”)

రసి. వై. వి. = స. (రే. అని లి ర) పుం. 1. చీము: రూ-రసిక, చీము: చూ, రక్తము. 1—రసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చెఱుకుపాలు; 2: చూ, సిగర; విణ. 3. రసిసిరాలు: చూ, స్త్రీ; వై. వి. (1). = స: చూ, రూ-రసి.

రసికుడు. సం. విణ: చూ, రస్మాడు. 2.

రసితిము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఉలుము: చూ, స్థలిము; 2. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2, విణ. 3. మెలముచేయబడినది; 4. ధ్వనించినది.

రసీదు. వా. వి. రసీదు (రు 0-1-0) బిళ్ల అంటించి సామ్యులోననునవి ముట్టిపట్లు వాగ్వినిచ్చెడుపత్రిము.

రసీదుబిళ్ళ. వా. వి. పాగిమిప్పెరీనోట్టవైనను రసీదులపైనను అంటించెడు అజాబిళ్ల. (ఇదివర్గితపాలాపనునందును అమృతదరు)

రసోనికిము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నల్లబిళ్ల*.

రస్తా. వా. వి. గారి: చూ, నూర్దుము. 1.

రిస్తు. దే. వి. 1. వస్తుసంగారము; వా. వి.

2. రమ్మ-రారమ్మ, పిలుపు.

రిస్తి. వా. వి: చూ, వచ్చుబడి.

రహటము. సం. వి. ఆ. పుం. = రాట్టము. నూలువడపుముంతెము: చూ, రాట్టము.

రహటు వై. వి. రట్టు: చూ, రట్టకి. 3.

రిహదారి. వా. వి. 1. శెట్టశెమ్మ: చూ, నూర్దుము. 1; 2. రిహంటముగా పోవుట కిచ్చెడుచిటి. [చూ, హోడము.

రిహదారీపడవ. వా. వి. చ్చి నూశీపలపడవ:

రిహము. సం. ఆప్య: చూ, రిహస్యము

రిహస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకయేలు: చూ, హోదిన (నది.)

రిహస్యము. సం. వి. ఆ. న. (ఇద్దటికంఠెనెక్కువమంది లేనిది): అనురహసము, అప్రసిద్ధి, ఉపనిషత్తు, ఏకాంతము, కాండము, క్షిపల్యము, గాయకము, గుప్త్యము, గూఢము, గుప్తము, ద్వంద్వము, నిశ్చలాకము, మంత్రము, మిమ్రము, మిడము, రిహము-రహస్సు, విజనము, వివిక్తము, సంకేతము. (శే. పు.)—ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు-ఒంటిపాటు, కండువి, గుట్టు, చాన, మంశము, సయగ-పైగ; (“చూ, పైగ. 2”); 2. చేయిలోనగువారింట్ల: చూ, పైగ. 1; 3: చూ, యోచన; విణ. 4. దాచేఱగినది: ఉపగూఢము, గుప్తము గుప్త్యము, గూఢము.

రిహస్సు. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, రిహస్యము;

2: చూ, సురతము.

రహి. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2. జ్ఞానము: చూ, హృదయము. 2; 3. రక్తి. చూ,

న్నేహము; 4. ఆనందః:చూ,వాంఛ; 5. చూ, రంగు. 3, 6: చూ, విధము. 1; 7: చూ, సౌందర్యము.

రహింఁమే. నే. అ. కి. రూ-రహియింఁమే

1. ఒప్పు:చూ, సమ్మతించు; 2:చూ, పద్ధిలు రహియింఁమే. దే. అ. కి. —పై—

రహితము. సం. విణ. 1. ఒకలెక్కలో మఱి యొకలెక్క తీసివేయఁబడినది: ఊనము, బుణము; 2. విడువఁబడినది: చూ, సముజ్జ్వలము; వా. 3. నిశ్చయింపఁబడినది. “పెండ్లి రహితమైనది” “పంచకరహితము” (రహితము=సహితముఅనికొందఱు) (ఉత్తరసర్గాధ్యాయలో కొన్నిచోట్ల చూడుక.)

రహితు. వా. వి: చూ, రూ-రయగు.

రహీనతానములు. అం: చూ, తానములు. 3.

రా

రా. దే. అప: చూ, రూ-ర. 1-2; వి. 3. రాయశబ్దమునకు మీఁదిపర్లము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము; 4: చూ, అష్టాక్షరి: చూ, మంత్రము. 1 (651 పొరట చూడుము); వై. విణ. 5.=రాట్. రాచేశబ్దమునకు మీఁదిపర్లము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము; 6.=రాట్. రాయఁడు, ఎకమిఁడు: చూ, రాజే. 1.

రాంకవము. సం. విణ: చూ, మృగగోమజము.

రాంకిలము. సం. వి. అ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము. [వ్యతిరేకము].

రాంగు. వా. విణ. తప్పు, అక్రమము (రైటునకు రాంధము. సం. వి. అ. పుం. వ్రతమందలి వెదురుకోల

రాంభాళము. సం. వి. అ. న: రామాఫలము*.

రాఁజీ. దే. అ. కి. నిప్పుఅంటుకొను:చూ, రగులు.

రాఁబట్టు. దే. స. కి. (రాన్ + పట్టు) 1. ఇ

చ్చినదానిమరలఁదీయు; 2:చూ, నేకరింఁమే. 2.

రాక. సం. వి. అ. (స్త్రీ) 1. (సుఖమునిచ్చునది) సంపూర్ణ కళలుగల చంద్రునితోఁగూడిన పున్నమ: చూ, హరివాసరము (పున్నమ:);

2. ఒకయేలు: చూ, హరిదివి (నది);

3. తీట: చూ, విదర్బిక; 5. సమర్థాడినది

(ఆఁడుది): చూ, (స్త్రీ); దే. వి. (1): రూ-

రాకడ. (సం).—అగమము, అగమము.

రాకట్టు. వా. వి. రాజబంధనము.

రాకడ. అం. 1: చూ, ఉపవీతములు; దే. వి.

2: చూ, రాక. (1).

రాకాసి. వై. వి.: చూ, రూ-రక్కసి. 1-2.

రాకింఁమే దే. స. కి. మోఁడు:చూ, వేర్ము. 1.

రాకిడి. దే. వి. రూ-రాకిడి. జీడవిల్లు: చూ,

భూషణము. 2.

రాకొట్టు. దే. అ. కి. 1. రారాపోరాయని

యేకపచనాంతముగా నుచ్చరింఁమే; స. కి.

2: చూ, హేళనముచేయు. విజ. 1, అ. 181.

రాక్షి. సం. వి. అ. (స్త్రీ). రూ-రక్ష-లాక్ష:

చూ, లక్క.

రాక్షశాంశము. అం: చూ, పద్వ్యంశములు.

రాక్షస. అం: చూ, సంవత్సరములు.

రాక్షసము. అం: చూ, వినాహములు (బలా

త్కారమున కన్యవపహరించుకొని పచ్చి

చేసికొనినపెండ్లి).

రాక్షసతత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వము.

రాక్షసి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1.=రక్కసి-రక్కె

స-రాకాసి. గరాసు, రెద్దిమ్మరి. (సం).—

దానవి, నిశాచరి; తద్వి. —: మేషనాక,

చేటగోళ్ళబోటి. (సం).— శూర్పణఖ;

౨: షాటుటమర, బమ్మరక్కసి-బొమ్మర

క్కసి-బొమ్మరాకాసి, బాఁచనదయ్యము; 3;

కావ్య; ౪: పూతన; (“చూ, సోఁకుడు. 4.”);

2. బలురక్కెస*: చూ, స్వర్ణక్షీరి;

3. నల్లకచోరము*: చూ, రాజార్జును.

రాక్షసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. = రక్కసుఁడు.

1: అసుర - అసురుఁడు, ఆశరుఁడు - అసురుఁడు, ఇంద్రాగి, ఊర్జరుఁడు, కలుపుపు, కలుపుఁడు, కాలపుఁడు, కీనాకుఁడు, కీలాలపుఁడు, కర్మపుఁడు, కర్మివాస్త్రు, కర్మివాస్త్రుఁడు, కర్మివాస్త్రు, క్షపాచరుఁడు, క్షపాటుఁడు, ఖచరుఁడు, ఖసాత్మజుఁడు, చురుఁడు, చింద్రహాసుఁడు, దనుజుఁడు, దానపుఁడు, దిశిసుకుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, దూషణుఁడు, దైత్యుఁడు, దైత్యుఁడు, గోపాచరుఁడు, నక్తంచరుఁడు, నరకుఁడు, నిశాచరుఁడు, నిశాటుఁడు, పలలుఁడు, పలాశి, పలాకుఁడు, పుణ్యజనుఁడు, పూర్వజేవుఁడు, ఫేరవుఁడు, బసుఁడు, బలి, బలుఁడు, మనుజాసనుఁడు, మాయుఁడు, యాతుధానుఁడు, యాతుపు, రక్షస్సు, రాత్రించరుఁడు, రాత్రిచరుఁడు, శుక్రశిష్యుఁడు, సురద్యిపుఁడు, సురారి (అన్య).—ఊరి (తె. ప).—అసర, ఎఱచి దిండు, తొలివేలుపు-తొలువేలుపు, సంజేడు దిండి, నల్లదాచిపుడు, నెత్తురుదాచిపుడు, పాలనుఁడు, పాలదిండి. పాలసు దిండి, పాచివేలుపు-పాచివేలుపు, మానిసిదిండి, కిక్కిసి-కెక్కిసి-రాకాసి, కిక్కిసుఁడు, రేద్యిమ్మరి, రేద్యిమ్మరిఁడు, వేగంటిగొంగ, వేలుపుదాయ, సుకురుసినుపు-సుక్కురాసారసినుపు, సోఁకు-సోఁకుడు, తద్యిశేషములు.—౧. రాక్షసికి: చూ, రాక్షసి. 1; ౨. బ్రహ్మరాక్షసునకు.—(తె) పాటుటసుగ; 3. రావణునకు.—కృతికరుఁడు, కూరారాకృతి, దళకంఠుఁడు, పంక్తికంఠుఁడు, పంక్తికంఠుఁడు, పాలస్త్వఁడు, రావణుఁడు. (తె). చోల్పునత్తుకవాఁడు; ౪. రాక్షస భేదములు.—అంధకుఁడు; ఆక్షుఁడు; అఘుఁడు; అతికాయుఁడు; ఇల్లులుఁడు; విం

దుర్గుఁడు; కంఠకుఁడు; కబంధుఁడు; కరవీరుఁడు; కాకాసురుఁడు; కాలేయుఁడు; కిమ్మిరుఁడు-కిమ్మిరుఁడు; కీచకుఁడు; కుముచుఁడు; కేశి; కైటభుఁడు; ఖరుఁడు; గయఁడు; చండుఁడు; చర్మి; చార్వాకుఁడు; జంభాసురుఁడు-జంభుఁడు; జానకి; జీవాంతకుఁడు; తాగకుఁడు; త్రిశిఖుఁడు; దుందుభి; ధేనుకుఁడు; నారాయణుఁడు; మహాదైత్యుఁడు. (తె).—నెద్దతొలువేలుపు; పింగళాక్షుఁడు. (తె) - పచ్చేకన్నులవేల్పు నూఁడు; పిచుపు; పల్లించుఁడు; బకాసురుఁడు. (తె). కొక్కెనతొలివేల్పు; బలి; బాణాసురుఁడు-బాణుఁడు; ముందుఁడు; మురుఁడు; మాకుఁడు; మేఘవాహనుఁడు, రురుపు, శంబరుఁడు-శంబుఁడు-శంబూకుఁడు, సారణుఁడు. (మిగతనానికి “చూ, సు రా రి”);

2. నైకృతి: చూ, సోఁకుల-తేఱుడు. రాగలతటి. వా. వి. భవిష్యత్కాలము: చూ, సాంపరాయము. 3.

రాగలది. వా. వి. భవిష్యత్తు.

రాగలపండు. దే. వి. రాగలపండు, రాగల పని. (సం):—ఉచ్చము. భవిష్యత్ఫలము.

రాగలపండు. వా. వి.—పై.—

రాగలపని. వా. వి.—పై.—

రాగద్యివ్యము. సం. వి. అ. న: గవ్యము: చూ, శకలము. 3.

రాగద్యే రాహిత్యము. అం: చూ, సుగుణములు.

రాగమంజూష. అం: చూ, భరతశాస్త్రగింఘములు. [అఱవది.]

రాగమాకలు. అం: చూ, స్వరము. 2. (ఇది

రాగము. సం. వి. అ. పుం. 1. నాటలోనగు నది: చూ, స్వరము. 2; 2. అనురాగము, రక్తి: చూ, స్నేహము. 1; 3. రంగు: చూ, వర్ణము. 6; 4. మాత్సర్యము: చూ, హంస.

5. కేశములొనగునది; 6. గీతము: చూ, స్వరము. 2: వా. 7. ఏడుతు: చూ, శోకము; అం. 8: చూ, అద్వైతశబదాధములు; బ. 9: చూ, రాగములు.
రాగములు. అం: చూ, స్వరము. 2. ("శిశు శ్రేష్ఠి పశుశ్రేష్ఠి వేత్తి గానరసం ఫణి." "నదపదంబును విభజించి రుదయు మొదలు! నేరుపడ శబ్దభావంబు లెఱిగిరాగ. సమితి నైనను శ్రీరాగ సరణి నైన. సభనుతింపఁ బురాణముల్ చేయవలయు." "ఏవం వాచ్యం పురాణాని శబ్దభావసమన్వితం. పదం పుం సంవిధజ్య పూర్వాపర విమళితం || సువ్యక్తం మధురం రాజన్ గంభీరం కాస్త్ర గర్భితం | ఆఘంతుం రాగసంయుక్తం శ్రీ రాగ మధవావృత || మండ్రమధ్యమతారైశ్చ ధ్వనిభిస్సమిత్తం పడేత్ | ఏవంపదన్ ద్విజో బక్షశోభాణామఘనాశసం || అధవానర్వ రాగైశ్చపదన్ స్వరైవమీయతే || "ఇత్యాది) సప్తస్వరయుక్త రాగములు (సంపూర్ణములు), షట్స్వరయుక్త రాగములు (సాధవములు), పంచస్వరయుక్త రాగములు (బౌడవములు), చతుస్స్వరయుక్త రాగములు (స్వరాంతములు), త్రిస్వరయుక్త రాగములు (సామికములు), ద్విస్వరయుక్త రాగములు (గాధకములు); ఏకస్వరయుక్త రాగములు (ఆర్చికములు); శుభములు ఇత్యాది. (చూ, సంగీతము, నాటకము, తానములు, సనక రాగములు, ఉచ్చతమము, గమకములు): చూ, ఉపవిద్యలు 417-418-419-420 పాఠ్యలోని వివరములు, వానియందుగల శబ్దముల పేర్లు కాసానములను చూచుకొన వలయును. ఇచ్చే సుదాహరింపఁదలచిన విశేషంబులపాఠంబుగ నున్నందున గంభీరమైనదలచే వదలివేయఁబడియె.)

రాగరజ్జువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. రాగలత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. రతి, మన్మథుని భార్య: చూ, భార్య. 1—ర2.
రాగవర్ణనము. అం: చూ, జన్మతాములు. రాగవుఁడు. వై. వి = రాఘవ: చూ, శ్రీరాముఁడు. రాగమాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. తామ్ర తామ్ర: చూ, మాత్రము 1; 2. పట్టపుఁ దామ్ర: చూ, మాత్రము. 1.
రాగాంగములు. అం. 1: చూ, అద్వైతక పదాధములు; 2: (చూ, అంగము. 9.) ఇది 3.— మధ్యమాది, మాలవశ్రీ, తోడి, బంగళము, ధైరవము, వరాటి, ఘూర్జరి, గాడము, కోలాపాలము, వసంతము, ధన్యాసి, దేశి, దేశము. రాగాధ్యాయము. అం: చూ, రాగాంగములు. రాగాలపెట్టె. వా. వి. 1. హాగోనియము: చూ, వీణ: 2. గాగ్రమాఫోను: చూ, వీణ. రాగాలాపము. అం. (ఇది రెండవది): చూ, స్వరము. 2.
రాగాశని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. రాగి. సం. వి. ఇ. (న్. ఈ. న్) 1. అను రాగముఁ గలది: చూ, పల్లభము; 2. ఎఱుపుగలది: చూ, పల్లభము. 6; దే. వి. (1) తవిడపైరు: చూ, తమిడ. 1; బ. (2). తమిడలు, చోర్లు: చూ, భావ్యము. 3; (3): చూ, రావి*; వై. వి. (4) = రక్త. తామ్రము: చూ, లోహము. 1.
రాగింమే సం. ఆ. కిరి: చూ, కిరింజిల్లు. రాగిడి. వా. వి: చూ, రూ-రాకిడి. రాగిల్లు. సం. ఆ. కిరి: చూ, రూ-రాగింమే. రాగుత్తి. వా. వి: చూ, స్తంభము (పూగుత్తి.) రాగోపాంగములు. అం. (చూ, అంగము. 9.) ఇవి. 4.— దాగివిడి, ఘూర్జరి, వరాటి, మలహరి. [చూ, శ్రీరాముఁడు. రాఘవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. = రాగవుఁడు:

రాచిలుక. వా. వి. రాజకీరము: చూ, సకము. 2. రాచిల్ల. నెక్కు. రాతు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుడు. రాచే. వై. విణ. = రాజ. 1 రాజసంబంధి; 2: చూ, రాజ్. 1; "రాచేవాడు, రాచేది, రాచేకార్యము." అం. 3: చూ, ఎర్లములు. 2. [వృణము 1. రాచేమలుపు. ద్వ. వి. రాచేపుండు: చూ, రాచేజిల్లేడు. ద్వ. వి. రాజార్కము: చూ, వికీరణము. 2. [ఊ, రాజపుత్రి: చూ, రాచేమరుడు. వై. వి: రాచేజిడ్డు. (సం). రాచేకొలము. వై. వి = రాజకుల. రెండవకొలము, క్షత్రియవంశము: చూ, సంతతి. 1. రాచేపుండు. ద్వ. వి. పాగ్గణమును తీయుట కైవీపు నలేచెడు మహావృణము: చూ, వృణము. 1. రాచేపుట్టువు. ద్వ. వి. క్షత్రియుడు: చూ, రాజ. 1. రాచేజిడ్డు. ద్వ. వి: చూ, రాచేకొమరుడు. రాచేనామిడి. ద్వ. వి. రాజామృతము: చూ, మామిడి. [శ్రీఫలి. 1. రాచేయుసిరిక. ద్వ. వి. పెద్దయుసిరిక: చూ, రాచేజకము. ద్వ. వి. రాజభావము: రాయజీకము. రాచేనాడు. ద్వ. వి: చూ, రాచేపుట్టువు. రాచేసీడు. ద్వ. వి: చూ, రాజధాని. రాచే. దే. అ. క్రి. 1. ఒరిసికొను: చూ, రుద్దు; 2. కి. 2 ఒరయు: చూ, రుద్దు; 3: చూ, చెఱుమే; 4. తోము: చూ, రుద్దు. రాజ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గుంటగలగర: చూ, భృంగరాజము. 1. రాజకము. సం. వి. ఆ. న. 1. రాజస్యకము, పృజలనేలెడి రాజుల సమూహము: చూ, రాజ; 2. రాజస్యకము, క్షత్రియులొలివారి సమూహము: చూ, రాజ. రాజకగ్గటి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పెద్దగోస: చూ, హరివారుకము. రాజకశేరుక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నిడుముపై: చూ, ముస్తకము. 2. రాజకోశాశకి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పెద్దబీజ: చూ, హృన్యగవేధుక. •

రాజగృహము. సం. వి. ఆ. పుం. నగరు: చూ, నదినము. 1. రాజమాదామణి. అం: చూ, జన్యతాళములు. రాజబంబుపు. సం. వి. ఉ. పుం: సురభిపత్ర*. రాజతాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు. రాజదింతము. సం. వి. ఆ. పుం. ముందటిపల్లు: చూ, హానుపు (పల్లు. 1.) రాజధాని. అం. రాజు నివసించునట్టి పృథాన నగరము, రాచేపీడు: చూ, దేశము. 1516 పొరట. ౬. రాజనారాయణము. అం: చూ, జన్యతాళములు. రాజస్యకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రాజకము. 1-2. రాజస్యండు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రాచేవాడు. రాజస్వంతము. సం. విణ (త్. ఈ. త్) మం చిరాజుగలది (దేశము): చూ, దేశములు. రాజస్యండు. సం. వి. ఆ. పుం. క్షత్రియుడు: చూ, రాజ్. 1. రాజపట్టణిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, పాట్లక. రాజపుత్రి: చూ. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రాచేకొమరుడు; 2: చూ, బుఱుడు. రాజబంగాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు. రాజబల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గొంతెమగోరు: చూ, లంకెనవరము. రాజబీజి. సం. వి. న్. పుం. రాచేరులమునఁ బుట్టినవాడు: రాజవంశ్యండు (చూ, రాజ.) రాజభూయము. సం. వి. ఆ. న. రాజత్వము. రాజమంధలము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. రాజమందిరము. వా. వి. 1. మహాలు: చూ, నదనము. 1; 2. గోదావరీమండలములోనియొక గొప్ప పట్టణము: రాజమహేంద్రవరము (దీనిగుండాపాళు గోదావరీనదిజిల్లాయందం తెలుపవలసించియుదాహరణరాజధానియందలి జిల్లాలలోనినదులన్నిటికంటెను అగ్రస్థానము లంకరించి రక్షించుచున్నది.) (చూ, ఏం (2).)

రాజమల్లుడు. సం. విణ. పొగరుఁబోతు: చూ, హీరంబుడు. 2. [నుందిరము. 2.

రాజమహేంద్రవరము. వా. వి: చూ, రాజ రాజమార్గము. సం. వి. ఆ. పుం. రథములు మొదలగునవి పోదగిన పద్ధతిలోవ, మహాపథము: చూ, స్మరి. 1 (మార్గము. 1-2ర.)

రాజమాషము. అం: అలసాంద్రము, కల్మాషము-కుల్మాషము-కుల్మాసము, యవకము-యావకము. (తె).—అలచేందలు-అలసందియలు-అలసందలు, బొబ్బరలు (చూ, ధాన్యము.)

రాజముకుటము. అం: చూ, కావ్యహాటకములు. రాజముఖ్యగుణములు. అం. (స్వభార్యయందే) కామము, (శత్రువులయందే) ఔతర్యము, (విద్వాంసులయందే) దానము. (3)

రాజమాషకము. సం. వి. ఆ. పుం. ఎల్లెలుక: చూ, మాషకము. 3.

రాజమేఘము. సం. వి. ఆ. పుం. మబ్బుమీఁది మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

రాజయత్నము. సం. వి. స్. పుం. త్తుయగోగము: చూ, గోగము 1 (దగ్గు).

రాజయోగము. అం: చూ, యోగచతుష్టయము.

రాజరాజు. సం. వి. ఆ. పుం. 1=రాజరాజో. పరిభ్రుపరిభ్రువు, చక్కనర్తి: చూ, సార్వభౌముడు; 2.=రాజోరాజో. కుచేరుడు: చూ, శ్రీదుడు; 3. దుర్బోధనుడు, గాంధారేయుడు: చూ, సుయోధనుడు; 4. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు.

రాజలక్షణములు. అం: మంచి తెలివి, పెద్దలతోడి సాంగత్యము, హరిభక్తి, పారివామకీర్తనము, అహింస, నిజముపలుకుట, దొంగిలించు కుండుట. (7)

రాజవంశము. సం. విణ. (త. క. త.) రాజు గలది (చేయు): చూ, నీమ(1) (దేశములు).

రాజవంశ్యుడు. సం. విణ: చూ, రాజనీజి.

రాజవిద్యలు. అం: అన్వీక్షకి, తరీయా, వార్త, దండనీతి (4) (చూ, విద్యలు.)

రాజవిద్యాధరము. అం: చూ, జన్యతాశములు. రాజవిలాసస్థితసమయము. అం. (జయము గలుగును): చూ, గృహసమయములు.

రాజవృక్షము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శీలక. రాజవృషసనభేదము. అం: చూ, పృథ్వీగుణములు (ఇవి అర్థవేదములోనివి.) [పుండు.

రాజవర్ణము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రాచే రాజశ ధరము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇల్లీశమునుచే: ప: చూ, మత్స్యము. [నదనము. 1.

రాజనదనము. సం. వి. ఆ. న. మేడ: చూ, రాజసభాజ్ఞాత్వము. అం: చూ, సుగుణములు. రాజసము. సం. విణ. రిజోగుణమావలన గలిగినది: రాయము.

రాజసర్వము. సం. వి. ఆ. పుం. పెద్దతనాలుక: చూ, సర్వము.

రాజనూయము. సం. వి. ఆ. న. ఒక రాజుతక్కిన రాజులను జయించి చేసెడి యజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము.

రాజసేవాన్యాయము. అం. ఒకానొక న్యాయము.

రాజస్కంధము. సం. వి. ఆ. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

రాజహంస. సం. వి. ఆ. పుం.=రాయంచే. మేటిహంస. 1. ఎఱ్ఱవి ముక్కుకాళ్ళగల హంస: చూ, హంస; 2. భూమివృద్ధములగు ముక్కుకాళ్ళ తెక్కలుగలహంస: చూ, హంస; 3. మధురము గాఢలికడుహంస: చూ, హంస; 4. కమనీయ కలహంస నాటి కయందు నాయకుడై చెప్పబడ్డ రాజు: చూ, రాజు. 1.

రాజాదనము. సం. వి. ఆ. న. 1. పాలక: చూ, సుమంగళ; 2. మోదుగు: చూ, సమిత. (మోదుగు); 3. మోటిక: చూ, సన్నక

దుర్భు: 4. కొండగొనుగు*: చూ, వరగోగు.

రాజాన్నము. సం. వి. అ. న. 1. రాజేనాలు,

రాజేనము: చూ, ప్రంబకరి (ధాన్యము);

2. రాజేలు భుజింపదగినయన్నము: చూ, సాదము. (1). [మామిడి*.

రాజామర్రిము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాచే

రాజార్చము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నైజ్జి
జిల్లేడు*.

రాజాన్తము. సం. వి. అ. న. 1. (రాజాలకు

యోగ్యమైనది) అగరు-అగరువు-అగరు-అ

గురువు, కటుమోదము, కాకతుండము, కామికి

ము, కృమిజగ్గము, కృమిజము, కృష్ణశీర్ష

కము, కేశ్యము, కిమిజము-కిమిజము,

క్షీరపాదము, జోంగకము, పగిరము, లోహ

ము, పంశికము-పంశికము, పరచండనము,

శీతశమనము, సుగంధద్రవ్యము. (తె).—

అంబరు, అగలు-అగరు, అగలునమ్మ. తద్వి

శేషములు. — ౧. అంబరునంబకతో జేసిన

ధూపద్రవ్యము: — కపినామము, ప్లవ్విఘాప

ము, సాననము, నిల్లము, నిష్టాకము, నిష్టాము:

(చూ, నిల్లకి.), ౨. ఉత్తరదేశమునఁబుట్టిన

సుగంధ ద్రవ్యమునకు. — కృష్ణ, పర్పటి,

3. ఋద్ధియును గంధద్రవ్యమునకు. — ఋద్ధి,

కల్యాణము, పిరియము, యుగము, యోగ్య

ము, లక్ష్మి, వృద్ధి, సిద్ధి, హృద్ధి. (తె).—

మందు; ౪. కాకతున్నము, కాలతున్నము; ౫:

కర్పూరము, కుండకము, కుండము, కుందువు,

పాలంక్య-పాలుక్య, ముకుందము; ౬: క్షీర

జము; 7: కాంపిలకము-కాంపిలము-కాం

పిల్యము-కాంపిల్లక-కాంపిల్లము; ౮. గువ్వ

గుత్తికి. — అంజనకేశి, కపోతచరణ, కపోత

బాణ, కపోతాంఘ్రి, కాన్యజ, కింధరి,

కోలనళము, చారటిక, ధను

ని, నటి, నర్తకి, నటి, నదుర్ములత, శుశిర-

నుషిర. (తె). — గుత్తికగువ్వ, గువ్వగుత్తి - గువ్వ

గుత్తిక; ౯. ఘృణితేర్పణమును గంధద్రవ్యము

నకు. — (చూ, వాసన. 1); మంచినాననగలది: —

క్షీపణ్యపు, సురభి. — (చూ, వాసన. 1.); ౧౦.

చండయును గంధద్రవ్యమునకు. — కితవము, కున

హము, క్షేమము, గణహాసకము, చంప,

చపలము. (చోరకమనికొండలు); ౧౧. చివ్వ

మునుగింధ్యమునకు. — కశేరుగుగుర, కృక

రము, కోల, కోలవల్లి-కోలవల్లిక, గంధనా

కులి, చవి-చవిక-చవికము-చవ్య - చవ్య

కము-చవ్యము; ౧౨. చీడాలును

గంధద్రవ్యమునకు. — కిపటిని, గంధమాదని,

గంధవసువు, చీడ; ౧౩. నారిమను గిం

ధ్యమునకు. — కోపనకము, కోరికము, కోరిని

మూర్ఛితము, క్షేమకము, క్షేమము, క్షేమ

కము, ఖడ్గము, గణహాసకము, గణహాసము,

గుచ్చకము, గుచ్చము, చం

డ, చపలము, చోరము, చారము, దు

త్రిము, ధనహా, రాక్షసి. (తె). — నల్లగ

చోరము. (చూ, పుష్కరింధి); ౧౪. జీవా

జికి — కృత్తిమము, గంధరాజము, గంధ

ధ్యము; ౧౫. జాడకమునకు. — కనకము,

కాలాగురువు, కాలికము, కాలీయకము, కా

నీయుము, కాలేయకము, కాలేయము, కాలాను

సార్వకము, కాలానుసార్వము, కల్పము, కల్ప

కామము, కల్పనాగురువు, కేశ్యము, జంతుగుడ్డ

ము, జాపకము, లఘువు, లోహనామము,

వనదుర్ముము, మువ్వము (తె). — నల్లఅగలు;

౧౬. కిరీటిక, కుండురము, కుండురుకము, కుండు

రువు, కూర్చున్నము, జీవకము, దీర్ఘాయువు,

మగకరము, శృంగము, హాస్వాంగము;

౧౭. శంఖరము, వారివాలకము, హిందే

రము; ౧౮. ఖదిగోష్ఠ్యము, తిల్యకము;

౧౯: కిపి, కిపిజము, కిపితైలము, కరేంద

ము, కృత్తిమము, కుండుము; ౨౦: కాలా

నుసారి, క్షీరజము, క్షేదము, గంధరసాంగకము, గోరసము, దధి, పాయసము, వాయసము, పృక్షధూపము, శ్రీవాసము, శ్రీవేష్టము, సరళద్రవము; ౨౦: ధాతకి; ౨౧: గంధము, శబరము, ౨౩: కూటస్థము, కోలనిశము, ఖరము, గంధరాజి, చక్రకారము, ధమని, నఖము, శుక్తి, శంఖము, పట్టవిలాసిని, హనువు. (తె). శేగాను; ౨౪: కరంజము, కరజము, కరజాఖ్యము, ఘృతపూర్ణకము, చక్రకారము, వ్యాఘ్రనిఖము, వ్యాధాయుధము, వ్యాళినఖము, వ్యాళాయుధము. (చూ, వ్యాఘ్రనిఖము); ౨౫: పుండరీకము, పుండర్యము, పౌండర్యము, పృపౌండరీకము; ౨౬. పురానామగంధద్రవ్యము. — గంధమాదిని; ౨౭. పూతేపూపీకొనెడు చందనాది. — విలేపనము; ౨౮: మల్లెపూవాసన అగలు: — మంగళ్యము; ౨౯: గంధబిదాలిక, జాలిక, పూతికోశి, బిడాలకము. (తె) — పునుగు, పూతిగడ్డ: ౩౦: కుటి, ఖలిని, ఖళ, గంధకుటి, గంధవతి, గంధాధ్య, గంధిని, గంధమానిని, తాలపరి, ముర: (చూ, సల్లకి); ౩౧: ముసాంబ్రము, ౩౨: కపిల, కాంతి, కుంతి, కృతాంత, కాంతి, ఖరనాదిని, ద్విజ, భస్మగంధిని, రేణుక, హరేణువు, హూరేణువు; ౩౩. రోచన అను గంధద్రవ్యమునకు. — (చూ, రోచన. = రోరోజనము); ౩౪: సాంబారిణి. తద్వి. — (మి) గవ్యసాంబారిణి; ౩౫: జీవకము, మధుకరము, సర్జకము; ౩౬: కృధినకము; సితాగురువు; ౩౭: కోటిపర్ష, దేవి, పితున, మరుత్తు, మరునాట్రు, మాలలత, లఘువు, లంకాసిక - లంకోయిక - లంకోపిక - లంకోసిక, వధువు, సముద్రాంత, స్పృక్క. (తె). — చక్కి - పిక్కి; ౩౮: క్షీరజము; ౩౯:

క్షీరవర్షకము, కుశురము - కుశురము - కుశురము, కుశవుప్పము, గ్రింశి, గ్రింశికము, గ్రింశిపద్మకము, గ్రింశిపర్ణము, గుచ్చకము, గుత్తకము, చారటి - చారటిక, పుప్పము, బర్హపుప్పము, బర్హము, బర్హిపుప్పము, పహ్నిచూడము, శీర్షగోమము, శుకము, సౌణేయము. (తె). — గండివనము; ౪౦: గంధధూమజము, స్వాదువు; ౪౧: మురామాంసికి. — అనురాహ్మయము; ౪౨: మరువకము, సురభి. (తె). — మరువము (చూ, వాసన మొలక); ౪౩: సుగంధద్రవ్యములు. — (౧). జవాది, సంకుమదము. (తె). — జీవాజి, జీవాది, జీవాజి, జీవాది, జీవాదు, జీబువాయి; (౨). కశ (మాంసహాపిణి అనికొందలు); (౩). గంధకోకిల, గంధమాలి; (౪). చాల్పిని; (౫). దిన్యచక్షువు; (౬). కుంకుమపువ్వునను. — (చూ, సహిశిఖము. 1.); (౭). గంధమునను. — (చూ, వాసన. 1.); (మిగతవానికి “చూ, సాగంధ్యము.”); విణ. 2. రాజనకు తగినది. [రాజాదనము. 4. రాజాహ్వయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. నడుమసందులుగల పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2. కిక్కిరిసిన పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; వా. 3. సమృత్తిచిహ్నానినవారిత, ఉభయవాదులసమృత్తి: రూ-రాజీ, రాజీనామా, ఒడబడిక, ఒప్పాచారము, పలుకుబడి-పల్కుబడి, పిడివాటు, (ముచ్చిలకా-ముచ్చిలికా.) రాజిక. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. నల్లపలు: చూ, సర్పము; 2. పరిమడి: చూ, హరిపియ. 2. (భూమి. 1-౪౨); 3. పరుస: చూ, శ్రేణి. 1. [వెలుతురు. 1. రాజితము. సం. విణ. పృకాశితము: చూ, రాజిరాజి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. సానీయవల్లిక: చూ, నుషవికా ఫల.

రాజులము. సం. వి. అ. పుం. ఇరుదలపాము:

చూ, సర్పము. [జిల్లు.

రాజిల్లు. సం. అ. కిర్రుకాళింయే: చూ, హవ

రాజీ. వా. వి: చూ, రూ-రాజి. 3.

రాజీనామా. వా. వి. 1.—పై.—; 2. హో
దాను ఇష్టముమీదవిడుచుట; 3: చూ,
సమ్మతి. 1.

రాజీనము. సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ,
సహస్రపత్రము; పుం. 2. ఒకానొకచేప:
చూ, మత్స్యము. 1; 3. ఒకానొకమృగము:
చూ, సింహము. 1 (మృగము. 1.); విణ.
4. రాజును అనుసరించి జీవించునది.

రాజు. సం. వి. వ్. పుం. 1.—రాజీ, రాయఁ
డు, రావు, తీఁడు: చూ, రాజీ. 1; 2.—
రాజీ, రాయఁడు, రావు, పుడఁపతీఁడు:
చూ, రాజీ. 1; 3.—రాచే, రాచేవాఁడు;
రాజీ, క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజీ. 1;
తద్వి.— ౧ పృజలనేలెడు రాజుల సమూ
హమునకు.—(సం). రాజకము, రాజన్యక
ము; ౨. క్షత్రియబాతి సమూహమునకు.—
(సం).— రాజకము, రాజన్యకము;
4.—రాజీ. యత్తుఁడు. చూ, రాజీ. 4;
5.—రాజీ. ఇంద్రుఁడు: చూ, రాజీ. 5;
6.—రాజీ. చంద్రుఁడు: చూ,
రాజు. 6. [చూ, స్వామిని.

రాజభార్య. అం. 1: చూ, మాతలు; 2. రాజి:

రాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—రాణి 1. కట్టపు
దేవి: చూ, స్వామిని; 2: చూ, భార్య;

3. సూర్యవిభాగ్య: చూ, భార్య.

రాజ్యము. సం. వి. అ. న. 1. దొరతనము:
చూ, స్వారాజ్యము; 2. దొరతనమునకు
లోబడినదేశము: చూ, సీమ (1) (దేశ
ములు); అం. 3: చూ, విశంతివిగ్రహములు.

రాజ్యసప్తాంగములు. అం: చూ, రాజ్యాంగములు.

రాజ్యాంగములు. అం: (ఆంగము. 9.) స్వామి

(రాజు), ఆమాత్యుఁడు (మంత్రి), సుహృ
దులు (చెలికాండు), కోశము (ధానము),
రాష్ట్రము (తిరస్తు=దేశములతోఁ గూడిన
పట్టణము), దుగ్గము (పగ్నతోడక నృత్యముల
చేతఁబోవశక్యముగాని పట్టణము=కోట),
లలయ (వైస్యము) (ఈసప్తాంగములే పృథ్వి
తులనఁబడును: చూ, పృథ్వితుల. 2; సార
శ్రీణులుగూడ పృథ్వితులనఁబడును.)

రాజ్యాంశేనరకం ధృగ్రవమ్. లో. రాజ్యాంత
మున నరకమువచ్చుటనిజము. “ఉదా.—
పుడమిపైనిట్టి రాజోత్తము లుండఁబడియే
కదా? “రాజ్యాంశే నరకంధృగ్రవమ్” మృను
పండితోక్తి యెల్లదలను తెల్లుగవిలసిల్లె.”
(నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

రాజ్యాభిషేకము. అం: చూ, అభిషేకము. 1.
రాజీనములు. వై. వి. బ.—రాజాన్న. 1. రూ-
రాణినాలు: చూ, ధాన్యము; 2. రాజాన్న
మనునన్యము: చూ, సన్యము. 1.

రాజీరాజీ వై. వి.—రాజరాజ. 1. మజేరుఁడు.
అం, పదా. సుర. 36: చూ, శ్రీదుఁడు;
2. చక్రవర్తి, సార్వభౌముఁడు: చూ,
రాజీ. 1.

రాజీ. వై. వి.—రాజ: చూ, రాజు. 1-2-3.

అర్థములను వానివిశేషములను.—

౧. క్షత్రియనకు—ఈ, కంతి, కోగ్గుఁడు,

క్ష, క్షత్రియుఁడు—క్షత్రిుఁడు, క్షత్రిపతి,

నాభి, బాహుజుఁడు, మంతువు, మూర్ధాభి

షిస్తుఁడు, రాజన్యఁడు, రాజు, విరాట్టు,

హంవీరుఁడు. (శె.ప).—అరును, ఏలిక,

పాదుసా-పాదుసా-పాదుసాహి,

బుజుమపుట్టువు, రాచేపుట్టువు, రాచే, రాచే

వాఁడు, రాజీ, యెడవంగడంపు పబువు;

౨. (క్షత్రియుఁడైనను కాకపోయినను)

జనులనుభూమిని రక్షించేవానికి.—తృప్తి

తు, గురువు, ధరణీధరుడు, ధరణీశ్వరుడు, పార్థివుడు, పార్థుడు, భూబాని, భూపతి, భూపుడు, భూభృత్తు, మనుజేంద్రుడు, మహీక్షితుడు, రాజు, రాట్టు. (తె. పు.)— నేలతాలుపు, నేలతేడు, పుడమితాలుపు, పుడమితేడు, పుడమిగుడు, మానిసి తేడు, రాజో, తేడు; 3. తనమేట్టుపట్ట రాజులనుపశముచేసికొనినరాజునకు—సామంతుడు; ౪. కొంత భూఖండము నేలువానికి.—నరపాలుడు, నరేంద్రుడు, నృపతి, నృపాలుడు, నృపుడు; ౫. రాజసూయయాగము చేసినవాడును, ద్వాదశరాజమండలమునకు నీశ్వరుడై వవాడును, హిమవత్సేతురుగ్గు మండలి రాజులను దనయాజ్ఞ చేత పశపజుచే కొనువాడును.—సమాగ్నిట్టు; ౬. అధీశ్వర సార్వభౌములకంటెనన్యుడైనరాజునకు.— ఏకజన్మడు, భయూపహుడు, మండలి, మండలేశుడు—మండలేశ్వరుడు; ౭. సార్వభౌమునకు.—కలహంస—కలహంసము, చక్రధరుడు, చక్రవర్తి, చక్రి, నాభి, మహారాజు, రాజహంస, సార్వభౌముడు. (తె) చేక్కరపతి, రారాజో, రారేడు; ౮. సార్వభౌమురాలు.—చక్రవర్తిని: (చూ, భార్య. 1—౫౦); ౯. సామంత రాజుచేరువ నున్నరాజు.—ఉత్తరుడు; ౧౦. కమనీయకలహంసనాయకుడైవచ్చు బడ్డరాజు.—కలహంస—కలహంసము; ౧౧. లోభగుణములేని రాజు.—హంసుడు; ౧౨. అంగరాజు, కుమారయువు, కుమారుడు, ధర్మదారికుడు, యువరాజు. (తె).—పెగడ—పెగడ—పెగ్గడ—పెగినడ; ౧౩. అంగారుడు; ౧౪. అంబికేయుడు, భృత రాష్ట్రుడు; ౧౫. అంశుమంతుడు; ౧౬. అక్షుకారరుడు; ౧౭. అగ్నిమిత్రుడు, శూద్రుడు; ౧౮. అజాడు; ౧౯. అనూ

పుడు; ౨౦. ఆలర్కుడు; ౨౧. ఆశిశనుతుడు—ఆసితంతుడు, సగరుడు; ౨౨. ఆదిరాజు, వృకుప్త, వైన్యడు; ౨౩. ఇక్ష్వాకువు, కల్కాపపారుడు, సాదానుడు; ౨౪. (తె).—ఇజోరాదారు—ఇజోరాదారుడు, గుత్తకాడు, పాలెగాడు, మొఖాసాదారు; ౨౫. ఇనుడు; ౨౬. ఇలాపతి, ఇలేశుడు; ౨౭. ఖళుడు; ౨౮. ఉదయనుడు; ౨౯. ఊర్వశీవల్లభుడు, విలీలుడు, విలేయుడు, విలుడు, విరుడు—పురూరపుడు—పురూరపనువు, పురువు; ౩౦. (తె).—బుడ్డిడు; ౩౧. జౌతరేయుడు, పరీక్షిత్తు; ౩౨. జౌశీనరుడు—జౌసీనరుడు, శిబి; ౩౩. కరూకుడు; ౩౪. కవేరుడు; ౩౫. కాలింగుడు; ౩౬. కాశిరాజు, గణపతీసుతుడు; ౩౭. కుకరుడు—కుకురుడు; ౩౮. కుంతిభోజుడు; ౩౯. కుంభువు; ౪౦. కాలివాహనరాజు; ౪౧. కురురాజు, కురువు, గాంధారేయుడు, దుర్యోధనుడు, పృతీపుడు, నుయోధనుడు; ౪౨. కుహరుడు; ౪౩. కేకయుడు; ౪౪. కాసల్యుడు; ౪౫. కోగ్గుడు; ౪౬. క్షత్రబంధువు; ౪౭. క్షితిపుతుడు; ౪౮. ఖట్వాంగుడు; ౪౯. గంగాపిత, ౫౦. గోపతి, గోపాలుడు; ౫౧. గోవిందుడు; ౫౨. చేదిరాజు—చేదిరాట్టు, చైద్యుడు, శిశుపాలకుడు, శిశుపాలుడు; ౫౩. చైత్రరథుడు; ౫౪. జనకుడు; ౫౫. జనమేజయసంజ్ఞుడు, జనమేజయుడు, రాజు; ౫౬. జరత్కారుడు, యాయావరుడు; ౫౭. తిశంఖుడు, తిశంకువు. ౫౮. దండధరుడు; ౫౯. దండధరుడు (చూ, యముడు); ౬౦. పత్తుడు; ౬౧. దశరథుడు; ౬౨. దేవుడు,

భట్టారకుడు; ౬౩: ద్విజుడు, ద్విజమ్మడు; ౬౪: ధవుడు; ౬౫: నలుడు; ౬౬: పాండువు. (తె).—పాండీడు; ౬౭: పార్థివుడు, పార్థుడు; ౬౮: పుష్కరుడు; ౬౯: పార్శ్వబర్హి; ౭౦: బాహ్మీకుడు; ౭౧: భీముడు; ౭౨: భోగి; ౭౩: (చూ, మహారాజులు. 16); ౭౪: మిత్తుడు; ౭౫: వత్సరాజు; ౭౬: వసువు; ౭౭: శవడు; ౭౮: కల్యుడు; ౭౯: శ్రీమంతుడు; ౮౦: హంసుడు, ఇత్యాది. (మిగతవానికి “చూ, హంసుడు. 5.”); 4: యక్షుడు, పుణ్యజనుడు, రాజు. (తె).—రాజో (చూ, దేవతా భేదము.); 5: ఇందుడు: చూ, సహస్రీక్షుడు; 6: చంచుడు: చూ, హిమాంశువు.

రాజోగొట్టెగా మొగసాలకు మొఱులువెట్టుట. లో. “ఉదా.—మగువ వినరాజోగొట్టెగ, మొగసాలకు మొఱులువెట్టుమాఘలుగలరే.” (కుచేలోపాఖ్యానము.)

రాజోను జోచిన కండ్లతో మగనిజోచిన మొట్టబుద్ధియగును. లో. “ఉదా.—“యతిసరో రాజుమోముగనినట్టి యెయార మెసంగగన్నులన్ మెతక మొగంబుగల్గు మగనింగనిసంతనె మొట్టబుద్ధియా.” (శ్రీనివాసవిలాసము.)

రాట. వా. వి. రాడు: చూ, స్తంభము. 1.

రాటణము. వై. వి.=రహట: 1. నూలునడికడియంత్రము లోనగునది: రూ-రాటణము-రాటము-రాట్టము-రాట్నము; వా. వి. 2: రూ-రాటణము-రాటము-రాట్టము-రాట్నము, కప్పి, గిరక, గిలక. (సం).—రహటము. తద్వి.—కపిలరాట్నము, విల్ల-విల్ల.

రాటణము. వై. వి: చూ, రాటణము. 1—2.

రాటము. వై. వి.= చూ, రూ-రాటణము. 1—2; 3. రాటు, జనసమ్మర్గము: చూ, సంధి. 1; అం. 4: చూ, విన్నాణములు.

రాటు. వై. వి.=రాట్టము. రూ-గహటు-రట్టు-రట్టడి-రాయిడి-రావడి. 1. ఉపద్రవము: చూ, విపత్తు; 2: చూ, రాటము. 3. “రాటుపోటులకు ఆగితిని.” [ద్రవపడు.

రాటుపడు. వై. అ. క్రి. రూ-రాట్టడు. ఉపరాట్టము వై. వి.=చూ, రూ-రాటణము. 1—2. రాట్టు. సం. వి. క్. పుం.=రా-తేడు: చూ, రాజు. 1—2—3.

రాట్నపాకు. ద్వ. వి. రాట్నమునకమచ్చెడు పలక. [రము. 1—2.

రాట్నము. వై. వి.=రహట: చూ, రూ-రాటరాట్నము. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-రాటుపడు.

రాడు. దే. వి. గుంజే: చూ, స్తంభము. 1; క్రి. 2. వచ్చే ధాతువుయొక్కవ్యతిరేకరూపము.

రాణ. వై. వి: చూ, రూ-రహణ. (1), (2), (3); 4. పర్యకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 5. రంజనము: చూ, రంగు. 3; 6.=రమణ. సుందరము: చూ, హృద్యము.

రాణి. వై. వి.=రాణి: చూ, రాణి. 1—2—3.

రాణింమే. వై. అ. క్రి. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించే; 2. పర్యకాశింమే: చూ, హాపణిలు.

రాణివాసము. వై. వి. 1.=రాణీవాస: అంతిపురము: చూ, నదనము. 1; 2. అంతిపుర

(స్త్రీ: చూ, స్త్రీ); 3. పెండ్లాము: చూ, భార్య. రాణువ. దే. వి. 1. దండు: చూ, నేన. 1;

2. పరివారము: చూ, సంగడము. 5.

రాతిగొరక. ద్వ. వి. (రాయి + గొరక) ఒకానొక చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

రాతితాలువరిగా రావుమాను. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. వేం, అం. 18.

రాతియువ్య. దే. వి. (రాయి + ఉవ్య) సమ ద్రృశ్యము: చూ, లవణము. 1.
 రాతిరి. వై. వి.=రాతిరి. రూ-రాతిరి: చూ, రాతిరి. [మఱతేడు.
 రాతిరితిరుగుమేటి. ద్వ. వి. నిర్మతి: చూ, సో-రాతిరి. వై. వి.=రాతిరి: చూ, రూ-రాతిరి.
 రాతిరిము. సం. వి. ఆ. పుం.=రాతిరి-రాతిరి: చూ, రూ-రాతిరి.
 రాతిరి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=రాతిరి-రాతిరి (మఖమునిచ్చేనది.): అధివిన్న, అనుర, ఉప, ఏ, కలాపిని, తుణద, తుణిని, తుప, తుమ, త్రిప, త్రిస్త, గారి, ఘోగ, చక్కభేదిని, గాతమ, తమచున్న, తమస్విని, తమి, తుంగి, తిరియామ, గోప, నక్తము, నిశ, నిశి, నిశిధము, నిశిధిని, నిషద్యగ, పక్షిణి, యామవతి, యామిని, యామ్య, జరి, గమ్య, విభాపరి, కర్వరి-కార్యరి. (తె).—నిసి, మాపు, రాతిరి-రాతిరి, చెయి-రే-రేయి, గేతిరి. తప్పిశేషములు.—గ: అపరరాతిరిము, అద్దరాతిరిము, ఉచ్చంద్రము, నిశిధము, నిస్సంపాతము, మహారాతిరిము, వసతి, సర్వాపసగము. (తె). అద్దమరేయి, అపరాతిరి, కాందారి-కాందారి మాందారి-కాందారి మాందారిపొద్దు-కాందారి-కాందారిమాందారి, కాందారిమాందారి పొద్దు, నడికిరేయి-నడికిరేయి, నడురాతిరి, నడురే-నడురేయి, నిసి, మురియ్యేపొద్దు, సందరాతిరి, సంద్రొద్దు, సవరాతిరి; ౨: అసోమ; ౩: కాలరాతిరి; ౪: గణరాతిరిము, చిగరాతిరిము; ౫: వైతిరి, బోత్తిన్న, బోత్తిన్న, కౌత్తిన్న; ౬: తమిసరి; ౭: తామసి; ౮: తిరాతిరిము; ౯: పక్షిణి; ౧౦: పూగ్యరాతిరిము; ౧౧: మహానిశ. (మిగతవానికి “మా, శర్వరి. 1.”)
 రాతిరించరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-రాతిరి చరుడు. 1. నిర్మతి: చూ, సోమలతేడు; 2: చూ, రాత్తుడు. 1.

రాతిచరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-రాతిచరుడు.
 రాతిరిముణి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుడు: చూ, హిమాంకువు. [హీనతానములు.)
 రాతిరిసత్యము. అం: చూ, తానములు. (స-మ-రాధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకగొల్లస్త్రీ: చూ, వేరిత; 2. కర్ణునిపెంపుడుతల్లి: చూ, మహాలక్ష్మి. 2; 3. విశాఖానక్షత్రము: చూ, రిక్క; 4. మెలుపు: చూ, విద్యుత్తు; 5: చూ, విష్ణుకారిత; 6 ఉనిరిక: చూ, శ్రీసలి. 1.
 రాధము. సం. వి. ఆ. పుం. వైశాఖమాసము, మాధవము: చూ, మాసములు. [పుత్రముడు.
 రాధేయుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నూతరాధాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. (దీనియందు నిశ్చయముండును.): చూ, సిద్ధాంతము. 1. రాపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. (రాడు + పడు): చూ, స్తంభించు; 2. (రాయి + పడు) రాయియగు; 3. ధృఢపడు: గట్టిపడు, గడితపడు.
 రాపాడు. దే. స. క్రి. (రాపు + అడు) రాయ. భాగ. ౩, స్కం. 415: చూ, సమ్మర్చించు.
 రాపిడి దే. వి. ఒరయిక: చూ, సమ్మర్చము. రాపిడిచేయు. ద్వ. స. క్రి. కరిసిం: చూ, రాపాడు.
 రాపు. దే. వి: చూ, రాపిడి. హరి. పూ. 8, ఆ. 44.
 రాపుడు. దే. వి. రామేలు: చూ, రాపిడి.
 రాపుడుతాయి. దే. వి. గోడలు లోనగునవి సునుపగుటకై రాచెడుతాయి: చూ, స్థూలోచ్చయము (రత్నములు).
 రాపులుగు. ద్వ. వి (రాచే + పులుగు) రాబందు, కంకము: చూ, లోహవృష్టము.
 రాపువ్య. ద్వ. వి. (రాయి + పువ్య) రూ-కాపువ్య-తాతిపువ్య: చూ, కైరేయము.
 రాపాడి. దే. వి. (రాపు + పాడి) అపతాయి

తో రాచినపాడి: చూ, సురుము.
 రాబందు. చై. వి.=రామబంధు. (ద్య. అ ని
 శ. ర.) చూ, రాపులుగు. (చూ, పక్షి.)
 రాబడి. దే. వి: చూ, నమ్మబడి.
 రాబోడి. దే. వి. రాజుస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
 రామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆడుది:
 చూ, స్త్రీ; 2. గీతకళాదులునేర్చి రమించే
 నట్టి ఆడుది: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1)రామ
 అనుచే: చూ, మత్స్యము. 1.
 రామందాడి. వా. వి: చూ, రూ-రామునిదాడి.
 రామకర్పూరము. సం. వి. అ.న:చూ,నరము.1.
 రామతకరండన్యాయము. అం. ఇంగువ పెట్టె
 లోని యింగువను తీసినచినను వాసన
 పోదనుకీతి. [హింగువు.
 రామతము. సం. వి. అ. న. ఇంగువ: చూ,
 రామతమ్మ. దే. వి. చిలుక: చూ, శుకము.
 రామతాడు. దే. వి. పెద్దతాడి*: చూ, శ్రీతా
 శము. [చూతి*.
 రామతులసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రామ
 రామదాసు. దే. వి. 1. ఒకపిట్ట: చూ, శకుంతి
 (పక్షి); వా. వి. 2. రామునిబంటు; 3:చూ,
 హరిభక్తుడు. [చూ, వానరము.
 రామచూత. సం. వి. అ. పుం. హనుమంతుడు:
 రామదూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రామతులసి*:
 చూ, హరిపీయ. 3.
 రామన్నాట. వా. వి: చూ, బాలకీర్తిష.
 రామపూగము. సం. వి. అ. పుం. నిడుపుతోడి
 మ గల పోకె*: చూ,సంగి. 1. (పోకె.)
 రామబంధువు. సం. వి. ఈ. పుం.=రామబంధు-
 రాబందు: చూ, రాపులుగు.
 రామబాణము. సం. వి.అ.పుం. 1. తాటాకులో
 నగుపుస్తకములనుతోచెడు కిరిమివిశేషము:
 చూ, పురుగు; 2. పుష్పవిశేషము: చూ,
 సుమము; 3. ఒకానొక ఘటికొపధము;
 4. శ్రీరాముని ఆమోఘమునుబాణము: చూ,

బాణము. 1; 5. అచ్చేము ఇనుపబాణము:
 చూ, బాణము. 1; బ. 8. రామబాణాలను
 వడ్డు: చూ, ధాన్యము; అం. 7: చూ, కాయ
 మానములు. [బుడమ. 1.—2.
 రామబుడమ. వా. వి. పెద్దబుడమ*: చూ,
 రామము. సం. వి. అ. న. 1. కుష్టుము: చూ,
 సితము. 1; 2: చూ, నాన్తుకము; పుం.
 3. చమూరువు: చూ, హరిణము; విగ.
 4. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము; 5. తెల్ల
 నిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. నల్లనిది: చూ,
 వర్ణము. 6. [చూ, లోహము. 1.
 రామమాడ. వి. వి.వరహాల బంగారు నాణెము.
 రామరాజ్యము. బా. సుఖమైనరాజ్యము. “జను
 లకు మీరాజ్యమురామరాజ్యముగనున్నది.”
 (ధర్మశాస్త్రసూయము.); “ఈతిగహితమగు
 నటుల భూమిరామరాజ్యముగ నేలుచుండె.”
 (సారంగధరచరిత్ర.). [చూ, ధాన్యము.
 రామసాగరములు. దే. వి. బ. కాలిధాన్యము.
 రామానుజకూటము. వి. వి. వైష్ణవుల రాక
 పోకలకేర్పడిన యిల్లు: చూ, నదినము. 1.
 రామాఫలము. సం.వి. అ. న 1; రాంభాళము*;
 2. రాంభాళపువండు.
 రామాయణంపు. అం. (భోజుడువారిసెను):
 చూ, కావ్యనాటకములు.
 రామాయణము. అం. (నాట్యకివారిసెను): చూ,
 కావ్యనాటకములు.
 రాముడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రఘురా
 ముడు: చూ, సీతాపతి; 2: చూ, బలరా
 ముడు; 3: చూ, పరశురాముడు.
 రామునిదాడి. వా. వి. రూ-రామందాడి:
 చూ, సమృద్ధము.
 రాములు. అం: ౧ శ్రీరాముడు, ౨ పరశురా
 ముడు, 3 బలరాముడు. (3)
 రాములక. దే. వి. నేలములక*: చూ, స్పృశి.
 రామేశ్వరము. అం. దక్షిణ దిశనున్న యొకా
 నొక గొప్ప పుణ్యక్షేత్రము. :చూ, సీమ.
 (1) (దేశములు.)

రాయంచే. వై. వి. (రాచే + అంచే) = రాజహం
స, మేటిహంస: చూ, రాజహంస. 1-2-3
రాయడు. వై. వి. = రాజ (బ. రాయలు):
చూ, రాజే. 1-2-3,
రాయబారము. వై. వి. = రాజభార, సంధికర్మ
ము: (సం). — దౌత్యము — మాత్యము.
రాయబారి. ద్వ. వి. (రాయబారము + ఇ.)
(పంచ. నా. 3, ఆ. 35): కాలి. (సం).
చూత — చూతుడు.
రాయబాగ్నాణులు. అం. మైథిలులో నొకతె
గవారు (పీరు సామనేదులు, దాగ్నాణ్యము
లునై యున్నారు): చూ, మైథిలు.
రాయటికము. ద్వ. వి: చూ, రూ-రాచేటికము.
రాయసకాడు. వా. వి. 'జోయలువార్యు
నుక్కోగి: చూ, వార్యతకాడు.
రాయసము. దే. వి. 1. కార్యదర్శిపని; 2. రాజ
లేఖ: చూ, లేఖ. 3; 3. = రాజస. రజోగూ
ము: రాజసము.
రాయి. దే. వి. రూ-తాయి. కిల: చూ, రిత్త
ములు. ౧౦ (రాయికి సంబంధించిన విశేష
ములన్నియు రిత్తములు అనుపదముకడ
జోచుకొనవలయును.)
రాయిగుర్దుట. జా. దృఢముగాఁ జెప్పట. "నీవు
బుద్ధిమాలినవాడవు గావునరాయి గ్రుద్దిబూట
కములపాటించితి." (ధర్మజరాజనూయము.)
రాయిగుర్దిసేల? చేయినోవ్వసేల? జా. అన
వసరపుకార్యములనుజూపుట. (అడుగునొ
క్కసేల? కాలుకడుగసేల? వంటిది.)
రాయిడి. దే. వి. 1. రూ-రాపిడి-రావుడు-
రావు-తావు-తావుడు, ఒకయిక: చూ,
సమృద్ధము; 2. రూ-రాపడి-హాపడి, ఉప
ద్రవము: చూ, విపత్తు.
రాయిడించే. దే. అ. కి. అల్లరిచేయు.
రాయిడికత్తె ద్వ. వి. ఉపద్రవముచేయునది (అ
డుగి): చూ, (స్త్రీ) ద్రు: చూ, హానికరుడు.
రాయిడికాడు. దే. వి. ఉపద్రవముచేయువా

రాయిడిగిడిగిడి. దే. వి. డహమి: చూ, వీణె.
రాయిడిచేయు. దే. స. కి. చూ, రాపిడిచేయు.
రాయిణీబాగ్నాణులు. అం. సారస్వతులలో
రెండవ తెగవారు: చూ, అచార్యే అను
బాగ్నాణులు (బాగ్నాణులు).
రాయిలి. వా. వి. డాక: చూ, వెల. 1.
రాయు. దే. అ. కి. 1. (గొంతు) కమ్ము;
2. ఒరయు: చూ, చుద్దు; 3. ఎదిరించే:
చూ, వక్కరించే; 4. కాటులాడు: చూ,
వాటులాడు; వా. 5. (అక్షరదులు) వా
యు: చూ, లిఖించే.
రారాజే. వై. వి. = రాజరాజ. 1. కుజేరుడు.
చూ, శ్రీదుడు; 2. చక్రవర్తి: చూ,
రాజ. 1-2-3; 3. దుశ్శోధనుడు: చూ,
మయోధనుడు. [రాపిడి.
రారాపిడి. దే. వి. మిక్కిలిరాపిడి: చూ,
రాగావు. దే. వి. — పై. —
రాకేక. ద్వ. వి. రూ-రాపిరేక-రానేరక. 1. వి
డ్డలకు కొండెయందుగట్టెడు రానామపండి
పతకము: చూ, హాపణిక. 2 (భూషణ
ము. 2.); 2. చిన్నవాండ్రు నుడుటనుంచే
నగ: చూ, హాపణిక. 2 (భూషణము. 2.);
3. చేవినగ: చూ, భూషణము. 2.
రాతేడు. వై. వి. = రాజరాజ: చూ, రారాజే. 3.
(ద్వ. అని క. గ.)
రాలగొట్టు. దే. పే. (రాలన్ + కొట్టు.)
రాలజేయు: చూ, విదిలించే.
రాలచేలకు గుంటుకతోలుట. జా. కష్టసాధ్య
మైనపనినిజేయుట.
రాలరువ్వివవానినిబూలరువ్వరు. లో. "ఉదా-
ఎవ్వరును రాలరువ్వివవానినిబూలరువ్వరు."
(నీతిచందిక-విగ్రహము.) [రము.
రాలిపాటు. ద్వ. వి. గర్వము: చూ, హంకా
రాలు. దే. అ. కి. గలితమగు: చూ, సడలు. 4.

రాలుగాయ. దే. వి. 1. తుంటరి: చూ, వ్యాధుడు. 2; వా. 2. చెట్టుచుండి రాలిన కాయ; 3. ఎండచెట్టుకు చెట్టుచుండి రాలిన పచ్చికాయ. [లింఘే.

రాలుమే. దే. వే. రూ-రాలు: చూ, విడ రాలుపడు. ద్వ. అ. కి. రూ-రాలుకు. (ఎలుగు) కంపించే: చూ, పడలు. 2.

రాలుపాటు. ద్వ. వి. కంపనము: చూ, లోలము. రాలుపు. దే. వి. రాలుట: పడుట, పాటు. (సం).—అపభ్రంశము, అపాతము, నిపాతనము, పతనము.

రాలు. దే. వే. చూ, రూ-రాలుమే. రాలుకు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-రాలుపడు. రావడి. దే. వి. హావడి: చూ, విపత్తు.

రావడు. ద్వ. అ. కి (రాయి + పడు) రాయి యగు, జడుడగు.

రావణహస్తము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

రావణుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దేశకంఠుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1; అం. 2: చూ, హస్త్రప్రసక్తములు.

రావము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, రూ-రవము.

రావి. దే. వి. రూ-రాగి: చూ, శ్యామలము. 2

రావించే. దే. వే. చూ, రూ-రప్పించే.

రావరేక. ద్వ. వి: చూ, రూ-రావరేక. 1-2-3.

రావిపండు. దే. వి. ఆశ్వత్థము: చూ, ఫలములు.

రావు. నై. వి. 1.=రాజ. అధిపతి: చూ, స్వామి. 1; 2.=రాహుస్తుడు. గుఱ్ఱము నెక్కువాడు: చూ, సాది. 1. (గుఱ్ఱపు సవారు అనికొందఱు:)

రావుత. నై. వి.=రాహుత్త. —వై.—

రావుతు. నై. వి.=—వై.—

రావుత్తు. నై. వి.=—వై.—

రావేరిక. ద్వ. వి: చూ, రూ-రావేక-రావిరేక. 1—2—3.

రాశి. సం. వి. ఇ. పుం. 1.=రాసి. పోగు: ఉత్సరము, కూటము, నికాయము, పుంజము, సంఘము. (తె).—ఉడ్డ-ఉడ్డా, కుప్ప, కుటుకు, కువ-కువ్వ, కూటువ-కూటువు, కొణిగె, గుట్ట, తిట్ట. తిప్ప, శెట్ట, తెప్ప, దిబ్బ, దిమ్మ, నోర, నడ, పంజి, పుట్ట, పోగు- (పోగు-పోవు, పోరిక, రాసి, లప్ప, కిబ్బి, లొద్ద, వామి. తద్వి.— ౧. తూర్పున (ఎగరవోసిన) నడ్డరాసి. (తె).—మేలురాసి. (మిగతవానికి “చూ, సంఘము. 1.”); అం. 2.=రాసి. మేమది: చూ, రాసులు.

రాశకములు. అం: త్రైరాశికము, పాంచరాశికము, వ్యస్తత్రైరాశికము.

రాశిచక్రము. అం. (దీనినే కోటి, జాతకము, జాతకచక్రము అనివాడెదరు): చూ, చక్రములు. 2.

రాశ్యదయము. సం. వి. అ. న: చూ, లగ్నము. 1.

రాష్ట్రము. సం. వి. అ. న. 1. దేశముతో: గూడిన పట్టణము: చూ, దేశము; పుం. న. 2.=రాటు, ఉపద్రవము: చూ, విపత్తు; అం. 3: చూ, రాజ్యాంగములు. [స్మృతి.

రాష్ట్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వాడుడు: చూ, రాష్ట్రీయుడు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్యపరిభాషయందు) రాసు పెండ్లాముతో డబ్బుట్టిన వాడు.

రాసకము. అం: చూ, నాటికలు (ఒకంకము, హాస్యరసము, నాయికియోన్యరాలు, నాయకుడు మోహితుడు.)

రాసకీడ. అం: చూ, ఉధృతము (వ్యంజకము. 1.)

రాసభము. సం. వి. అ. పుం. (తెట్టుగా మొఱపెట్టునది): కంభిము, కుడిచకము, కోలెంఱము, ఖరము, గర్దభము-గార్దభము, ఘనసారము, చక్రీవంతము, చక్రీ

చిరమేహి, ధూసరము, బాలేశము. (తె).—
గాడిద-గాడిద, గాలిగాడు, చేలువగుట్ట
ము, శేపుజేక్కి. తద్విశేషములు. —కంచేర
గాడిదను. —అశ్వఖరజము, అశ్వతరము-
అశ్వేతరము, ఖరము, గోకర్ణము,
పృఖరము, మయము. (తె). —కంకర
గాడిద-కంచేరగాడిన, చిలకమట్ట, వేస
డము-వేసరము (“చూ, హయము. 1.”)

రాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. గోపవలక్కిడ
(ఇదే రాసక్కిడ): చూ, విలాసము. 1;
2. రసము: చూ, సూతము; 3. ఘోషసము:
చూ, హాళి. 5; 4. గుసగుస: చూ, సల్లాపము;
5. కలకలధ్వని: చూ, స్వగము. 2; 6. మోత:
చూ, స్వరము. 2.

రాసి. వై. వి. 1. = రాశి. కుప్ప. 1: చూ, రాశి 1;
అం. 2. = రాశి. మేసాది: చూ, రాసులు.
రాసిపడు. ద్వ. వి: కుప్పటిలు, కుప్పవడు,
జోగుపడు.

రాసులు అం. ౧ మేషము (అజా, క్రియా,
చాగబస్తా, ఆద్యా); ౨ వృషధము (ఊరు,
గో, పృషః, ఉత్తా); ౩ మిథునము. (యమ
శము, యుగ్రము, యుగం, ద్వంద్వము) (తె).
జేంటరాసి; ౪ కర్కటకము-కర్కటము, (కు
కళిర, కర్కీ, కటక, కర్కణీ, నిచళి); ౫ సిం
హము (మృగారి, మృగరాట్, మృగేంద్ర,
హరి, కంఠీరహ, పంచానన); ౬ కన్య
(అంగనా, పథూ, పాషేయము, అబలా,
కన్యకా); ౭ తుల (తౌళి, పణిక్, జుక్క,
తులాభృత్, ధట); ౮ వృశ్చికము, అకము,
కార్త్యము (సరీస్వహ, కార్వీ, కీటకం)
(తె). —తేలురాసి; ౯ ధనువు-ధనుస్సు (శరా
సనం, శాంజు, తౌక్షికము, వాపము, తూణీ
రము, బాణము, కోదండము, కార్త్యకము);
౧౦ మకరము (మృగ, నకళి, అకోశేక);

౧౧ కుంభము (ఘటః, జలధరః, హృద్యోగః,
కలశః) (తె). —కడపరాసి - కడుపరాసి,
కుండరాసి; ౧౨ మిషము, అండజము, అం
త్యము, వారిజము, శబరము: (చూ, మత్స్య
మ. 1.). తద్విశేషములు. — చిమూలరాశి
కి. —కరణి.

రాస్తా. వా. వి: చూ, రూ-రస్తా.

రాస్త. సం. వి. అ. (క్రీ). 1. రూ-రస్య. పిరం
గి చెక్క (అని కొందఱు): చూ, సన్నరాస్త
ము; 2. కారేలకి: చూ, సన్నరాస్తము,
3: చూ, స్పరాక్షి*. [చూ, శూన్యము. 1.
రాహిత్యము. సం. వి. అ. న. రహితభావము:
రాహుతు. వై. వి. = రాహుత్త. రూ-రవుతు.
గుట్టపురాతు: చూ, సాచి. 1.

రాహుతుడు. వై. వి. = రాహుత్త. —వై. —
రాహుత్తి. వై. వి. 1. పంచైపుకోడిపుంజే:
చూ, పుంజే; 2. వేటపక్క: చూ, సిపగి. 2.
రాహుత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. = రావుత-
రాతు: చూ, రాహుతు.

రాహుమార్దభిదుడు. సం. వి. ద్. పుం: చూ,
కెళ్లువు. 1.

రాహువు. అం. (చూ, గృహములు.) 1. రాహు
గృహమునకు: అబ్జిడు, అశిరస్సము, ఉప
ప్లవము, కలాదుడు, కృష్ణవర్త, ఖండప
రసువు, గృహకణ్ణాలము, గృహము, తమ
ము, పాతము, భయానకము, ముండుడు,
రాహువు, విధుంతుడు, పైం హికేయు
డు, స్వర్ణానువు. (తె). —చీకటిగాము
జోబిలిమేపరి, తలగాము, నెలమేపరి, మొం
డెపుగాము: (“చూ, స్వర్ణానువు.”); 2:
ఆరుడు, గృహము, నాగము. (తె). —
గాము; తద్వి. — గృహనిఘంటువు: —
౧. రవికి: —చూ, సూర్యుడు; ౨. చంద్రు
నకు. —చూ, హిమాంతువు; 3. కుజునకు —

అంగారకుడు - అంగారుడు, మజుడు, కూర్గదృష్టి, ఖోల్లుకుడు, గగనోత్సకుడు, గగనోల్లుకుడు, చరుడు, నవార్చి, భూమిజుడు, భోముడు, మంగళుడు, రక్తాంగుడు, రుధిరుడు, మహీసుతుడు, లోహితాంగుడు, లోహీతుడు, పశువుడు. (తె).—కంపుగాతు, కంపుగాము, నేలపట్టి, పుడమిపట్టి; ర. రాహువునకు:—చూ, రాహువు. 1; ౪. గురునకు:—చూ, సురాచార్యుడు. (మంత్రీ); ఆర్యమొ; ౬. శనికి:—అమృతుడు, అగ్రజుడు, అగ్రనందనుడు, అనితుడు, కాలామజుడు, కాలుడు, కోణుడు, కూర్గదృష్టుడు, కూర్గలోచనుడు, కోర్మిడుడు, ఛాయాత్మజుడు, ఛాయాపుతురుడు, నీలాంబరుడు, పంగువు, పతెలుడు, బాగ్మణ్యుడు, మందుడు, యముడు, వైవస్వతుడు, శని, శనైశ్చరుడు, సూరి, స్థిరుడు (పాతాంగి, కృష్ణదేహిమొ); (తె).—కప్పమేరిగాము, కుంటిగాము, ఛాయాకొడుకు, ఛాయపట్టి, పొద్దుగొడుకు, పొద్దుబట్టి, పొద్దుకూన, పొద్దుమోలి, సని; ౭. బుధునకు:—ఇలాపతి, ఏకదేహుడు, ఏకాంగి-ఏకాంగుడు, ఔషధీశుడు, జ్ఞ, పంచార్చి, పరిహర్షిణుడు, బుధుడు, రాజపుతురుడు, గోధనుడు, శ్రీవిష్ణుడు, శ్యామాంగుడు, సోముడు, సామ్యుడు, హేముడు. (తారాసుత, ఇందుజ, బోధన, విల్ మొ). (తె).—నెలమోలి, నెలపట్టి, బురుడు; ౮. కేతువునకు:—అశ్లేషభవము, ఆహికము, ఉపప్లవము, కబంధుడు, కలారుడు, కేతువు, శిఖి, శిఖిధ్వజము, నుకేతనము. (తె).—టెక్కపుగాము, మి

చోలు; ౯. శుక్రనకు. —అసేహన్ను, ఆస్పృశితుడు, ఉశనుడు, ఏకద్విక్కు, ఏకాక్షుడు, కవి, కావ్యుడు, దైత్యగురువు, భ, భార్గవుడు, మహాభువు, శితుడు-శితుడు, శుక్రుడు, శ్వేతుడు, షోడశార్చి. (తె).—ఒంటికంటిగాము, ఒంటిగాము, మేక్క, తెలిగాము, వాలుమేక్క, వేగుజు, వేగురిక్కు, వేగురుజుక్కు, ముక్కురుడు, సోమహృద్ది. (మిగతవానికి “చూ, స్వర్ణానువు.”) [సజ్జరనము. రాశము. సం. వి. అ. పుం. అ. రాశము: చూ, రాశరాసిగాడు. ద్వ. వి. 1. రాజమూషకము: వేం, ఆం. 94: చూ, మూషకము; 2. ఎలుక: చూ, మూషకము.

రి

రి. ఆం. (ము (రి) ప. గము. దీనికి వరాడుశుగులు): చూ, సప్తస్వరములు. రింభ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. గుట్టపుడెక్క: చూ, వింఖము; 2. అశ్వగతివిశేషము: చూ, వాయుము; 3. నృత్యము: చూ, న్యంజకము. 1: 4. దురదగండి*. చూ, శూకశిలి. రింభాము. సం. వి. అ. న. సూ-రింగాయు. స్వధగ్మమును పడలుట, జోలుట: చూ, ఫలనము. 2. రింగాయు. సం. వి. అ. న —చై— రింగు. గే. వి. 1. రూ-జింగు. తెక్కలగాలి చేప్పుడు: చూ, స్వరము 2; 2. వేగము: చూ, న్యదము; ౩. వస్త్రపుణుచ్చెసా. 2, ఆ. 218: చూ, పరి. 2; వా. 4. రూ-జింగు ఉంగరము: చూ, హవణిక. 2. (భూషణము. 2.) రింఘోళి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) చూ, రమూహము.

రింజీ. దే. వి. 1. కాలుపట్టుకొనుటకుఁజొచ్చి నచో కాలుతప్పించి సందిట మెడఁబొదివి పట్టెడుపట్టు: సందిలిదండ; ఆం. 2. మల్ల బంధవిశేషము: చూ, విన్నాణములు.

రింబ. దే. వి. రూ-రిబ్బ-రిమ్మ, పిచ్చి: చూ, సీసము. (2).

రికము. దే. అప. రూ-రికము. భావమునందు వచ్చెడు పరిత్యయము. పరిభా. 3, ఆ. 88. రికామీగా వా. అవ్య. పనిపాటులు లేకుండఁ గ, కాశీగా, వృధాగా.

రికారు. వా. వి:చూ, కోమటియొక్క యేకాంతపు లెక్క.

రిక్క. నై. విఃఋతు: (చూ, నక్షత్రము.) యేక్క. (సం. పు).—ఉడుపు, ఋతుము-రిక్షము, ఖిష్, గగనేచరము, జాని, జ్యోతి, తారకము, తారము, ధిష్ణ్యము, భం, భంబు, సత్తు. తద్విశేషములు—దక్ష పరిజాపతి కొమార్తెలగు ౨౭ నక్షత్రములకును, తద్విశేషములకును.—౧. అశ్వినీకి.—గుఱ్ఱపుంజేక్క. (సం).—అశ్వయుక్తు, అశ్వినీ, ఛాయాపుత్రిక, హయ, హరి. (అశ్వ, అద్య, తురగ, తురంగము, దసరి: మొ.); ౨. భరణికి.—బరణియేక్క-బరిణియేక్క. (సం)—అంతకుండు, భరణి, యామ్య; 3. కృత్తికకు.—కార్తె, మంగల కత్తిరూపు. (సం).—ఆశ్వేయి, కృత్తిక, బహుళ. వహ్నిసంజ్ఞక, షట్తారక: హంతకు. (జ్వలన, పాపక, అనల మొ); ౪. రోహిణికి.—బండిరిక్క, రోయిని. (సం).—దాక్షాయణి, విధాత, విధి. (అత్మభూ, చతుర్ముఖ, పంకజాసన, పారిజాతస్య, బ్రహ్మనామ: మొ); ౫. మృగశిరకు.—జోలిరిక్క, జింకతలయేక్క. (సం).—అగ్రహయణి, ఇందుభము, గోకర్ణము, చాంద్రిమసము, మృగము, మృగశిర, మృగశిరము, మృగశిర్షము, హిమదీధితి, (మందవ, చంద్రి, నిశాకర, శిశుభం, సామ్య: మొ.);

౬. ఆర్ద్రకు.—చగడఁపురిక్క-చగడంపురిక్క. (సం).—ఆర్ద్ర, కాలిని. (పురజిత్, భవ, స్థాణు, హర: మొ); ౭. పుష్యకు.—పొడరిండ్లయేక్క. (సం).—అదితి, అదితిభము, పుష్యము. (అదిత, ఆదిత్యం, దేవమాత); ౮. పుష్యమికి.—తొండరూపురిక్క, పొట్టరూపురిక్క. (సం).—అంగీరస, గురుదైవతము, తిష్యము, పుష్యమి, పుష్యము, సిద్ధము, సిద్ధ్యము. (పురోహిత, వాగీశ, శివ, అమరేభ్య, ఆద్య, గురునామక, పూజిత: మొ); ౯. ఆశ్లేషకు.—అసిలేరు, సవ్యపుంజేక్క. (సం).—ఆశ్లేష-ఆశ్లేషము, ఔదగము. (ఉగర, సార్వ, ఆహి, భుజంగ, వ్యాళసంజ్ఞక: మొ); ౧౦. మఘకు.—జిన్నపుంజేక్క, పాలకీబాంగుయేక్క, పితరులయేక్క-పెతరులయేక్క. (సం).—మఘ/పితా, వైత్రీ, మేఖలా, పితృభమ మొ); ౧౧. పుబ్బకు.—పుబ్బ, సామకటియేక్క, (సం)—పూర్వపుణి. (భగభ్యం, భాగ్యం. మొ); ౧౨. ఉత్తరకు.—పొద్దిరిక్క. (సం).—అర్ద్రమి, ఉత్తర, ఉత్తరఫల్గు. (అర్ద్రం, అర్ద్రమణం, అర్ద్రమం మొ); ౧౩. హస్తకు.—కయిసాటియేక్క-కైసాటియేక్క. (సం).—హస్త, సవతి. (అగ్ర, సూర్య: మొ); ౧౪. చిత్తకు.—చిత్త, ముత్తెపునవతు. (సం)—కాగవి, చిత్ర, చిత్రణి (త్యాప్త్యం, ఉద్య, నునవర్ధకం); ౧౫. స్వాతికి.—కెంపునవతు, కరువలిరిక్క. (సం).—మరుతి, స్వాతి. (అనిల, వాయు, సమిగణ: మొ); ౧౬. విశాఖకు.—కుమ్మరసారయేక్క, చేటరిక్క, చేటనవతురిక్క, జోడువేల్పురిక్క. (సం)—రాధ, విశాఖ. (ఇంద్రాగ్ని, ద్విదైవత్యం, కూర్మం మొ); ౧౭. ఆనూరాధకు.—చెలియేక్క, దోరణపుసాటిరిక్క. (సం).—ఆనూరాధ, మైత్రి.

(మిత్రం మొ.); ౧౦. శ్రేష్ఠకు. — తాటి రిక్క, తాటిసపకురిక్క, వేల్పురామేక్క. (సం). — శ్రేష్ఠ. (ఇంద్రీ; శ్రేష్ఠేంద్రీ; పురుషూతః, శతమఖః మొ.); ౧౧. మూలకు. — అంకుసంబుమాది. (సం). — ఆసురి, మూల. (కోణపము, నిశాచరము, పిశితాశనము, రాక్షసము మొ.); ౧౨. పూర్వాసాధకు. — తోలునీటిరిక్క, నీటిరిక్క-నీరురిక్క. (సం). — పూర్వాసాధ, ఆసాధము, జలాత్మ. (జలం, తోయం, ఉదకం, ఆపః మొ.); ౧౩. ఉత్తరాసాధకు. — ఏచేకంకటిమేక్క. (సం). — ఆసాధము, ఉత్తరాసాధ (అప్రకాశం, అభిజిత్, విశ్వం); ౧౪. శ్రీపదమునకు. — తూపురిక్క, కటివేల్పురిక్క, తూపురూపురిక్క. (సం). — శ్రీపదము. (వైష్ణవం, శ్రీశం, శ్రీకాంతం, మునిజిత్, హరిం మొ.); ౧౫. ధనిష్ఠకు. — మద్దెలరూపురిక్క. (సం). — ధనిష్ఠ, మద్దెలరూపక్ష, శ్రీపద్, (వసుః, వాసవః మొ.); ౧౬. శతభిషమునకు. — నీటితీనిరిక్క-నీళ్లతీనిరిక్క, నూలుచుక్కలపోపు. (సం). — శతభిషము. (పాచేతః, జలనిధిః, వారుణః మొ.); ౧౭. అభిజిత్తునకు. — కానరానిమేక్క, గొమ్మమేక్క, బొమ్మరిక్క. (సం). — అప్రకాశము, అభిజిత్తు; ౧౮. పూర్వాభాద్రీకు. — ఎనిమిదికాళ్లమేక్క. (సం). — అజైకపాత్తు, అష్టాపదము, పూర్వభద్రపదము, పూర్వాభాద్రీ, పోష్ఠపద, పోష్ఠపద; ౧౯. ఉత్తరాభాద్రీకు. — ముక్కంటిచేక్క. (సం). — ఉత్తరభద్రపద-ఉత్తరాభాద్రీ, భాద్రీపద. (నిశాముఖం, అహిర్బుధ్ని మొ.); ౨౦. రేవతికి. — కడమేక్క, మినురూపుమేక్క.

(సం). — అంత్యము, నీచము, పూష, పాష్టము, మినురూపక్ష, రేవ-రేవంతి-రేవతి. (పూష, పాష్టః); మతీయ తద్వశేషములు. (చూ, నక్షత్రము.) ౧ అశ్వినాదిసక్షిత్రము. — (సం). దాక్షాయణి; ౨ తోకమేక్కకు. — తోకమేక్క, దుమగతికేతు. (సం). అంజన్యము - అంజన్యము, అగ్న్యత్పతము, అద్భుతము, అవశనము, ఉత్పాతము, ఉపవస్తము, ఉపసగ్గము, ఉపాహితము, ఉల్క, ఉల్కాగ్ని, కులుక్కగుంజ, ధూమకేతువు; ౩ మృగశిర్షవైశుండు చిన్నమేక్కలకు. — (సం). ఇన్ద్రక, ఇల్ద్రక, ఇల్దల; ౪ అరుంధతికి. — అరుంధతి. (సం). ఆత్మమల, అరుంధతి; ౫ దుర్భునకు. — ఉత్తనపాదజుడు, ఔత్తనపాది, గృహధారుడు, భృవుండు-భృవుండు; ౬ కృత్తికార్తకు. — కార్త (సం). కార్తితి; ౭ చిత్తకార్తకు. — చిత్త; ౮. కాంతిగరిక్కకు. — మెలుంగురిక్క. ఇద్వాది; ౯. (1). ఆకాశమునందలి రాశిచక్రమున సుత్రరమున సున్ననక్షత్రసమూహము 25 రాసులుగా విభజింపబడినది: — (వీనిని క్షిరకాపదములలో చేర్చలేదు.) 1 అశ్వముఖము; 2 ఉచ్చైశ్రీపము; 3 ఉత్తరముకుటుము; 4 కరభము; 5 కాశీయము; 6 గరుడజుడు; 7 జంబుకము; 8 తిగ్రభుజము; 9 దేవయాని; 10 బృహదక్షము; 11 భుజగధారి; 12 భూతపము; 13 యయాతి; 14 రాజహంస; 15 లఘుముఖము; 16 విశ్వకేతువు; 17 వృషపర్వుడు; 18 శరము; 19 శర్మిష్ఠ; 20 కార్తపాణి; 21 శౌరి; 22 సర్పము; 23 సారథి; 24 స్వరముండలము; 25 హృదయము; (2). దక్షిణముననున్న నక్షత్రసమూహము 18 రాసులుగా విభజింపబడినది: — 1 తిమింగిలము, 2 మృగశిర్షము, 3 యమున, 4 బృహల్లభ

కము, 5 లఘులుబ్ధకము, 6 నాక, 7 వానుకి,
8 చపకము, 9 ధ్వాంతుము, 10 వరాశ్యము,
11 వృకము, 12 పీకము, 13 శశము, 14 ద
క్షిణముకుటము, 15 దక్షిణమత్స్యము, 16 శృం
గాశ్యము, 17 పారావతము, 18 స్వస్తికము;
౧౦. అహిమనురిక్కకు. — (సం). — అహి.

ఇత్యాది. (మిగిలినవానికి “చూ, సత్తు. 1.”)
రిక్కదారి. దే. వి. అకాశము: చూ, నురవ ర్తము
రిక్కరక్కనులమిత్తి. నై. వి. కుమారస్వామి:
చూ, స్కందుడు. [హిమాంశువు

రిక్కలనంటు. ద్వ. వి. చంద్రుడు: చూ,
రిక్కలు. పి. వి. బ: చూ, వేత్రహస్తుడు.
రిక్కు. దే. వి. తోకతిప్పటముందగు ద్వస్యను
కరణము. పా. రిక్క 2, ఆ. 49. చూ, చూచూ.

రిక్త. అం. 2. కానోకతిథి: చూ, తిథి. 1.
రిక్తము. సం. వి. వి. చూ, రిక్తము. 2.
రిక్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఆడవి: చూ, విపి
నను; వి. 2. = తిచ్చే. రుత్త: చూ, కూనము. 1.

రిక్తిక. సం. వి. అ. (స్త్రీ). = రిక్తిక. మఱదలు,
తమ్మసిభార్య: చూ, రిక్తిక.

రిక్తము. సం. వి. అ. న. రూ-ముక్తము. ధనము:
చూ, హిరణ్యము. 3. [చూ, రిక్తము.

రిక్షము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ముక్తము:
రిక్షా. వా. వి. మనుష్యుడులాగెడు బండి: చూ,
బండి. [రిత్త. 1.

రిచ్చే. నై. వి. = రిక్త. (దే. అని శ. ర): చూ,
రిచ్చేపాలు. నై. వి. — నై. —

రిజోలబాగ్నానులు. అం: చూ, నేపాళదేశపు
బాగ్నానులు. [2. పనిలేమి.

రిజోలా. వా. వి. 1: చూ, వ్యతిచారము;

రిత్త. నై. వి. 1. = రిక్త: చూ, రిక్తము. 2;
2. కల్ల; చూ, విరథము; 3. ఊరక, కార
ణములేనిది.

రిత్తకలై. నై. వి. = రిక్త. లేక రిక్తియ: చూ, (స్త్రీ).

రిత్తకాడు. ద్వ. వి. అన్యఃడు. నిర్వ. శి. ఆ.
92: చూ, వేణయినవాడు.

రిత్తవోవు. ద్వ. అ. కి. 1: చూ, వ్యర్థమగు;
2: చూ, కూనముగు.

రిత్తిక. నై. వి. = రిక్తిక. తమ్మసిభార్య: మఱ
దలు. (సం). — రిక్తిక.

రి-ధ-హీనతానములు. అం: చూ, తానములు.

రిపువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, శత్రువు.

రిప్ప. దే. వి. వీసర-వీసరము, తొట్టి. య. 3;
ఆ. 84: చూ, వెలితి. 2.

రిబ్బ. దే. వి: చూ, రూ-రింబ.

రిమిషను. వా. వి. పన్నుతగ్గించేట.

రిమ్మ. దే. వి: చూ, రూ-రిబ్బ. భాగ. 5,
స్కం. 2, ఆ. 155. [వాంఛ.

రిరంస. సం. వి. అ. (స్త్రీ). రమింపనిచ్చ: చూ,

రిరంసువు. సం. వి. (ఉ). రమింపనిచ్చగలవాడు.

రిరక్ష. సం. వి. అ. (స్త్రీ). రక్షింపనిచ్చ: చూ, వాంఛ.

రిరక్షువు. సం. వి. (ఉ). రక్షింపనిచ్చగలవాడు.

రిరిపువు. అం: చూ, గమకములు.

రిల్లు. వా. వి. ఇలకోడి-ఈలకోడి, ఈలపురుగు,
చిమట-చిమ్మట-చిమ్మట-చిమ్మట. (సం).
కచ్చ, కరిర-కరిర-కరిరక, చీరి, చీరుక,
ఝిల్లి-ఝిల్లిక, ఝిరుక, భృంగారి.

రివట. దే. వి. రూ-రివ్వ. చెమ్మ. భో. 4, ఆ.
23: చూ, కాళి. 1.

రివాజో. వా. వి. నూమూలు.

రివిన్యూ. వా. వి. దొరతనమునకిచ్చేడుపన్ను.

రివ్వ. దే. వి: చూ, రూ-రివట.

రివ్వ. దే. వి. 1. శిఖ్రియ: చూ, స్వదము;

2: చూ, రూ-తివ్వ. 1; 3: చూ, రూ-తివ్వ. 2.

రివ్వస. దే. ద్వి. ఝడిత్యర్థకము: చూ, స్వదము.

రివ్వము. సం. వి. అ. న. 1. క్షేమము: చూ,

కుభము. 1; 2. ఆశుభము: చూ, హని. 2;

3. అభావము: చూ, కూనము. 1; పుం. 4-
కత్తి: చూ, రూ-రివ్వ. 2; 5. కుంకుమక:

చూ, ఘేనిలము. 2; 6. నాకము: చూ, రుత్త. 2-

సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; భం. 2. (దీనిచేత హింసించబడును.) (చూ, బాణము. 1.) పెద్దకత్తి: అనూయపు, అసి, అసితాంగము, అసిధేనుక, అసిపుత్రి, అస్త్రము, ఇష్టి, ఈవి-ఈవిల, ఈరి-ఈరిక, ఋష్టి, ఏకవారి, కత్తి, కతాకము, కడితులము, కరండము, కరచురిక, కరపాలము-కరవాలము-కరాపాలము, కరవారి, కరవారిక, కరవీరము, కర్కశము, కర్పి, కాకేతువు, కుబ్జము, కృపాణకము-కృపాణము, కృపాణి, కాక్షేయకము, ఖ, ఖడ్గము, చంద్రహాసము, ఛత్వరము, ఛిదిరము, ఛురి-ఛురిక, ఛూరి, టంకము-టంగము, తరవరి-తరవారి-తరువారి, తమలము, తలిమము, ధారాధరము, నిశ్చైంకము, న్యబ్జబద్ధము, పట్టిసము, పత్రాలత, భద్రసురము, మండలాగ్రము, రిప్తము, విశననము, శస్త్రము, శస్త్రై, సాయకము. (తె. పు).—అడిదము, అలంగు-అల్లు, కగ్గ-కగ్గము, కటారి-కటారు-కతారి, కత్తి, కరవాల, కరాచేరకత్తి, కరాచేరి-కరాచేరి, కైదున-కైదువు, ఖండా, చిప్పకత్తి, చోర-చోరి-చోరియ-చోర, చోరకత్తి-చోరకత్తి, చోరి-చోరి, తరవరి-తరవలి-తరవలి, తేగాకత్తి, నరాజి-నరాజీ-నారాజి-నారాజీ, పట్టియము-పట్టెము, పట్టెన, పిడియము-పిడెము, పిరంగి-పీరంగి-పేరంగు, (చూ, బాణము. 1.) బాతు, వాలు, సురియ-సురె, నూరకత్తి; రద్దిశేషములు.-౧. బ్రహ్మఖడ్గమునకు.-ఖచితము; ౨. విష్ణుఖడ్గమునకు.-ఖడ్గము, నందకము; ౩. రావణఖడ్గమునకు.-చంద్రహాసము; ౪. కుచేరఖడ్గమునకు.-కంఠి, కనుకము, చంద్రహాసము; ౫. మంగలివానికత్తికి.-క్షురము,

క్షురిక. (తె).—కత్తి-కత్తియ-కత్తె, మంగలకత్తి; ౬. కన్నగానికత్తికి.-కుష్మచ్ఛేద్యము, ఖానికము. (తె). కన్నగత్తి-కన్నపుంగత్తి; ౭. మాదిగవానికత్తికి.-భిండిపాలము-భిండిపాలము-భిండివాలము, శస్త్రై. (తె).—కొంగవాలు, చిల్లగోలు, మాదిగకత్తి, విడిచివాటుగుదియ, విడిబాటుగుదియ, సాగు; ౮. నిడుపువరుజోలకత్తికి.-యమధాటి. (తె).—జింజోడి-జింజారి-జిముదకము, జేముదాడి; ౯. సాచనకత్తికి.- (తె). తగుకత్తి; ౧౦. చిన్నకత్తికి.-ధేనుక. (తె).—చాను, బాతుదారు-బాగుదారు; ౧౧. (తె). బొంబిలోల. సానకత్తి; ౧౨. (తె). చిలుమువారు; ౧౩. (తె). బుట్టకత్తి, ముప్పకత్తి, మోటకత్తి; ౧౪. (తె). తులుకత్తి; ౧౫. కర్పక, తుద్రకము. (తె).—కుప్పెలోల; ౧౬. (తె). ములుకత్తి; ౧౭. ఈవి, కరవారిక. (తె).—చేకత్తి, నిమిచేకత్తి; ౧౮. కీర్తి; ౧౯. (తె).—కీలుకత్తి, మరకత్తి; ౨౦. (తె). పోటకత్తి; ౨౧. ఇరుప్పక్కల వాదరంగలిగివాటమైనకత్తికి.-పాటకము, యమధారము. (తె). కిరుసు, దోడమ్మి-దోడుసు-దోడుమ్మి, పట్టా, పట్టాకత్తి, పైలు; ౨౨. గత్తిపిడికి.-తలము, త్వరువు, పరంజము, నుష్టి, సుగ్రాహము. (తె).—జీర, పరుజో, పిడి, గాజోపరుజో, నెమ్మలిపరుజో-నెమ్మలిపరుజో; ౨౩. (తె). గడ్డగోరు-గొడ్డగోరు, తలముల్లు, ములుబంతి, బలపము; ౨౪. ఈరిక, కరవారిక. (తె).—కత్తిపీట; ౨౫. దాళిము, లవిత్రిము. (తె).—కొడవలి, గిడ్డ, లిక్కి; ౨౬. లవిత్రిమూలమునకు.- (తె) కూలు; ౨౭. చోరకత్తియలంగునకు.- పరంజము (మిగతవానికి "చూ, హేరి. 4.")

రిహస్యంబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, నేహళదేశపు
బ్రాహ్మణులు.
రిహీనతానములు. అం: చూ, తానములు. 3.

రి

రిజను, వా. వి. సబలు: చూ, హేతువు. 1.

రీడాకరజము. సం. వి. అ. పుం. *: రూ-రీడా
కరజము, అమృతపత్రము, కలింగము-కలింగ
ము, కలికారకము-కలికారము, కలిమూరి
కము, కరిమాలకము-కలిమాల్యము, కుండలి,
కేకీశిఖ, కైడర్మము, ఖరాశ్వ, క్షుద్రాశిర్ష
ము, గర్భపాతనము, గౌరము, ఘృతపత్రిక
ము, ఛత్తూరము, పూతికము-పూతీకము,
పూతికరజము, పృశ్నిర్యము, బర్హిచూడము,
బర్హిపర్హి, మయూరశిఖ (తె. ప).—
నెనులి- నెములు- నెమ్మిలి- నెనిలి, నెమలి
యడుగు- తద్వి —గు త్రి నె మి ల డు గు
మానునకు.—కుంభవీజకము, గర్భ పా త
న ము, గుచ్చపుష్పకము, రీడాకరజము-
రీడాకరజము. (తె).— గు త్రి నెమిలడుగు
మాను. (“చూ, పృథుము.”)

రిభ: సం. వి. అ. (స్త్రీ): చూ, హేళనము.

రిధాకరజము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-రీడా
కరజము; తద్వి:—చూ, రూ-రీడాకరజము.

రిణము. సం. విణ. కాతీనది: చూ, సుగ్రతము.

రీతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. తెలుగు: చూ, వి
ధము. 1; 2. మేర: చూ, సీను. 1; 3. ఇత్ర
డి: చూ, లోహము. 1; 4. ఇనుపచిట్టెము:
చూ, కింఘణము; 5. కాలుట: చూ,
సరము; అం. 6. చెగర్పాద్రి: చూ, రీతులు.

రీతిపుష్పము. సం. వి. అ. న: చూ, రసాంజనము.

రీతులు. అం. 1. (రీతిత్రయము) ౦ వైదర్భి
(మృదుపదములు హృస్వసమాసములుగలది);
౨ గాడి (కఠినపదములు దీర్ఘసమాసములు
గలది); ౩ పాంచాలి (వైకెండు రీతులును

గలది.); ౪. లాటి(అనిమటియొకటి.); 5: చూ,
కావ్యప్రహరము; 3: చూ, గుణములు. 2.
రీము. వా. వి. ఇరుపదిదస్త్రాలకట్ట: చూ, పట
పత్రము.

రు

రు. డే. అ. ప. వాడు, నీవు మొదలగు వానిబహు
వచనమునందును వర్తనానాద్యన్యక పరిభ్రమ
పురుషాది బహువచనములందును ఏవైదు
పరిత్యజము. (ఉదా.—వారు, మీరు,
కొట్టుచున్నార, కొట్టగలరు, కొట్టుదురు,
కొట్టును మొ); 2. ఆచ్ఛికపదములు లందుత్త
మంబులగు రు-లు-డు ముండటి యేత్వంబు
నకు హృస్వంబునకు విభాషనగు. “గన్నెరు-
గన్నెరు” మొ.

రుంకము వై. వి. రోక: చూ, రంధ్రము. 1.

రుంజే. డే. వి. 1.—కాంధ. చర్మవాద్యవిశేషము.

రంబు, డంగురము: చూ, వీణ; 2: ముంజి-
ముంజియ-ముంజె. [వాడు.

రుంజేవాడు. డే. విణ. ఆనందము వాయింమే

రుండము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెగినతల:

చూ, ముండము; డే. వి. (1). తుదగిజల

చరము: చూ, చుత్సర్మము. 1.

రుందగ్గము. సం. విణ. ఎడముగలది: చూ, సురి(3).

రుకాయిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, నేహళ

దేశపు గాహ్మణులు. [తత్పులెక్క-

రుకారు. వా. వి: చూ, కోమటియొక్క యేకాం

రుక్కా. వా. వి. 1. రహస్యపుచీటి; 2. సంగ

తులుండియు విలాసములేని రహస్యపుజోలు.

రుక్మ. సం. వి. చ్. (స్త్రీ). రూ-రుచ-రుచి-

రోచి. 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయన

ము. 2; 2. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1;

3. ఇచ్చ; చూ, వాంఛ; 4. రూ-రుజ.

వ్యాధి: చూ, హానువు. 4.

రుక్మకారకుడు. సం. వి. అ. పుం. అగసాలె
వాడు; చూ, స్వర్ణకారుడు.

రుక్మపట్టము. వా. వి. బంగారపుపట్టము.

రుక్మము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ,
లోహము. 1; 2. = రూక. ధనము: చూ,
హిరణ్యము. 3. (బంగారులోపగునది ఇదె
లోహము): చూ, లోహము. 1.

రుక్మిదారి. సం. వి. న్. పుం. బలరాముడు: చూ,
హలాయుధుడు. 1. [చూ, వృక్షము.

రుగ్గము. సం. విణ. రూ. రుగ్గము. విఠిగినది:

రుగ్గము. సం. విణ. — పై. —

రుగ్మత. వా. సం. వి. గోగము: చూ, హనువు. 4.

రుగ్మతతి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (భ. - మ. న.
గ. 6. యతి. 10వ ఛందస్సు. "సారస,
శేత్రా-చా, లనుతిం, తున్").

రుచక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇల్లింద*: చూ, నుపూరము.

రుచకము. సం. వి. అ. న. 1. సౌవర్చలవణము:
చూ, లవణము. 1; 2. సర్జికాక్షరము: చూ,
లవణము. 1; 3. గుట్టపువగ: చూ, హాప
ణిక. 2 (భూషణము. 2—౧.); 4. మూల్య
ము: చూ, వెల. 1; 5. మంగళదీప్యము:
చూ, సుకు. 2; 6. దంతము: చూ, హనువు
(పట్టు. 1.); 7. లవంగపు: బట్ట: చూ, వరాం
గము. 1; పుం. 8. రాజగృహవిశేషము:
చూ, నదనము. 1; 9. రూ. రుబుకము.
అముదపు: జెట్టు: చూ, ప్య డం బ క ము;
10. మాతులుంగము *: చూ, నుపూరము.

రుచి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఆస్వరసము-ఆస్వా
దనము. (తె). — చేవి; 2. ఇచ్చ: చూ,
'వాంఛ; 3. సూర్యకిరణము: చూ, హాయ
నము. 2; 4. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1;
5. వాసవగలమూలిక*: చిమనము. (తె). —
దవనము. తద్వి: — మహాదేవునము. 3.
మాధుర్యము: చూ, సురసము. 2.

రుచింమే. సం. అ. కి. ఇష్టమును, ప్రియవదు:
చూ, సంధింమే. 2.

రుచింగాయ. మి. వి. లవణ భావిత కలుటువు:
ఆవకాయ; ఉచ్చంగాయ; ఊరుంగాయ.
(సం). — అవదంశము, ఉ వ దం శ ము.
తద్వి. — ౧ మాంగాయ; ౨: నంజే-నంజే,
పచ్చేడి. (౧. ఊరుంగాయలు. — కారపు
గాయ; మెంతికాయ మె; ౨. ఇతరజాతి
ఊరుంగాయలు. — నిమ్మ, పుల్లనబ్బ, నార
దబ్బ, ఉసిరిక, చింత మొదలగునవి.)

రుచిరము. సం. విణ. 1. 2. ప్రిదమైనది: చూ,
హృద్యము; అం. 2: చూ, కస్తూరులు;
3: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-ధ. న-జ గురు
వులు. 9 యతి. 13వ ఛందస్సు.")

రుచిరానుకుడు. సం. వి. అ. పుం. కరేణు
ముని: చూ, సన్యాసి.

రుచీషము. సం. వి. అ. న. రూ. ఋచీషము -
ఋచీషము. ఋతెలమూ: శదు: చూ,
పాత్రము. 8 — ౩౯.

రుచ్యము. సం. విణ: చూ, రుచిరము. 1.

రుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గోగము: చూ,
హనువు. 4; 2. చేటు: చూ, రుత్త.

రుజోవు. వా. వి. తారకాణ: చూ, సాక్ష్యము.

రుజోవుపటుమే. వా. పే. తారకాణింమే -
తార్కాణింమే. (సం). — ఉదాహరింమే,
దృష్టాంతీకరింమే.

రుటము. పై. విణ. 1. = రూధ. సజయమునది.
శకం. 2, అ. 88: చూ, సత్యము. 5; 2. =
దృధ. గట్టి: చూ, స్థైర్యము. 1.

రుట్టు. సం. వి. ఏ. స్త్రీ. కోపము: చూ,
గోపము.

రుతము. సం. వి. అ. న. = రోద. రుతి, మృగ
వృక్షములధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

రుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. = రోద. — పై. —

రుత్త. వై. వి.=రిక్త (చే. అని శ.ర) నాశము.
 “వానిరూపురైయెనుపో” : చూ, సంస్థ. 8.
 రుత్తు. చే. స. కిరి. కొట్టు: చూ, వేరియ. 1.
 రుదంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అసంశ్రియ*:
 చూ, సరిసంతి. 2.
 రుదితము. సం. వి. అ. న: చూ, రోదనము. 1.
 రుదురక్క. వై. వి.=రుద్రాక్ష. (రూ-రుదు
 రాక-రుదురాచే-రుదురాచ్చే.) శివభక్తుల
 తాపశ్శుభ్రాస. అచ్చ. యు, కాం.
 410: చూ, రుద్రాక్షము. 1.
 రుదురాక. వై. వి.=—వై.—
 రుదురాచే. వై. వి.=—వై.—
 రుదురాచ్చే. వై. వి.=—వై.—
 రుద్దు. చే. స. కిరి: అంటు, అలుగఁదీయు,
 ఒరగోను, ఒరపెట్టు, ఒరయు, కలుకు,
 కనుగు, చేయరు, చేరుము, చేడు, తన్ను,
 తోము, నెరుము, పాము-పాపుము, పులుము,
 బెళిఁను-బెరుకు, వెలచే. తద్విశేషములు.—
 గఁతుకుటకు. -ఉతుకు-ఉదుకు, ఉనుము, గుం
 జో, పులుము; 2: చేలునఁజేయు; 3: అ.కిరి:
 రాయు, రాచే-తాచే; (స.కిరి):—రాచే
 రుద్దుడు. చే. వి: తుడుపు-తుడ్చు, తోముకము,
 తోముడు-తోముడు, పులుముడు, పా
 ముడు. (సం).—పరిమార్చనము, మార్చనము,
 మృజ, మార్చి-మార్చి, శుద్ధి, సమార్చనము
 (“చూ, సమార్చనము.”)
 రుద్రగింట. సం. వి. అ. స్త్రీ:—రుద్రగిడ, ఘన,
 జటావల్లి*. (వీర్యస్తంభనచేయును.)
 రుద్రగిడ. వై. వి.=రుద్రగింట. —వై.—
 రుద్రగిఱామి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, శ్రీకానము.
 రుద్రగిఱి. అం: చూ, తతవాద్యములు (ఒకా
 నొకవీణ): చూ, ఓగ. [మాల.
 రుద్రాక్షమాల. సం. వి. అ. స్త్రీ: అక్షమాల,
 రుద్రాక్షము. సం. వి. అ. న. 1.—రుదురక్క-
 రుదురాక-రుదురాచే-రుదురాచ్చే. (సం).

అక్షము; పుం. 2. రుద్రాక్ష*: అక్షము,
 పావకము; 3. పారేపతము*: చూ, శర్క
 రాంకము. [మల్లియ.*.
 రుద్రాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సంఘ
 రుద్రాణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పాగ్నతి.
 రుద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁ
 డు; అం. బ. 2: చూ, రుద్రులు.
 రుద్రులు. అం: అజఁడు, ఏకపాదుఁడు, అహి
 ర్భుష్టుఁడు, త్వష్ట, రుద్రుఁడు, వారుఁడు, శం
 భుఁడు, తస్యోబకుఁడు, అపరాజితుఁడు, ఈశా
 నుఁడు, త్రిభువనుఁడు. (ంగ) (చూ, శివుఁడు)
 రుధిరము. సం. వి. అ. న. 1. నెత్తురు: చూ,
 రక్తము. 1; 2. చెందిరము: చూ, సిందూ
 రము. 1.
 రుధిరాంధము. అం: చూ, నరకములు.
 రుధిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అంగారకుఁడు:
 చూ, రాచువు. 2.
 రుధిరోద్ధారి. అం: చూ, సంవత్సరములు.
 రుద్ధము. సం. వి. 1. అడ్డగించబడినది: అప
 రుద్ధము, అనస్థితము, అవారితము, అసిద్ధము,
 అనేధ్యము, ఉపరుద్ధము, నిరుద్ధము, ప్రతిష్ఠబ
 ధము, పార్థివతము. (తె).—అడ్డు; 2. మేట్టఁ
 బడినది: చూ, సంపృతము.
 రుబుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రుచకము. 9*
 రుబ్బు. చే. స. కిరి. పప్పు లోనగువానిని తో
 టిలోఁబోసి రుబ్బుగఁడుతో మెదుపు.
 రుబ్బుగంట. వా. వి: రుబ్బుతోలు: చూ, నూ
 లోచ్చయము. 1. (రత్నములు.)
 రుబ్బుగఁడు. ద్వ. వి. రుబ్బుపాత్రము: చూ,
 హ్లోచ్చయము. 1 (రత్నములు.)
 రుబ్బుపాత్రము. ద్వ. వి.—వై.—
 రుబ్బుతోలు. చే. వి: చూ, రుబ్బుగంట.
 రుమ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉప్పువండఁదగిన
 నేల: చూ, భూమి. 1; 2. ఉప్పురాసు
 లుండుచోటు: చూ, భూమి. 1; 3. సుగ్గి.

పునిపెండ్లాము: చూ, భార్య; 4: చూ, హెడగు*.

శుమలు. దే. వి. రూ-రుమాలుపు: చూ, వస్త్రము.

రుమాలుపు. దే. వి. — పై —

రురుపు. సం. వి. ఉ. పుం. నల్లచోటదుప్పి: చూ, హరిణము; 2. ఒకరక్కరుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

రువాణము. దే. వి. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1;

వా. 2. ఆకారము. “ఇంతవఱకు దాని రువాణము చెడలేదు.”: చూ, స్వరూపము;

3. అందము: చూ, సౌందర్యము [సము. 1. రువారము. దే. వి. విలాసవిశేషము: చూ, విలా

రువ్య. దే. వి. 1. అయిదుకానులనాణెము: దమ్మిడి, పయిచ-పైస; వా. 2. చెండుకానుల నాణెము: దమ్మిడి; 3. చేతిబెత్తము, జోవ్వ, జోక, బరికు. చూ, వేత్రము. 1.

రువ్యపులుగు. దే. వి. రూ-అవ్యపులుగు. మం దపిచ్చేక: చూ, పిచ్చేక.

రువ్యము. వై. వి.=రూప రువ్య, తడవ, ఆవృత్తి, చెప్పినదే మరలఁజెప్పట: చూ, వెండియు.

రువ్య. వై. వి. 1.=రూప. రూ-రువ్యము.

—పై.— కళా. 4, ఆ. 41; వా. 2. పల్లిం చెట. “పాశము రువ్యవేయుచున్నాడు.”:

చూ, పల్లన; దే. వి. 3. విసరివైచేట. పాం దు. 3, ఆ. 88; న. కి. 4. విసరివైచే.

రుశతి. సం. విణ. (తే. ఈ. తే.) ఆశుభమైనది (వాక్కు). ఉపతి-ఉశతి, ఉర్న: చూ, శబ్దము. 2.

రుశ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). కోపము: చూ, కోపము.

రుషితము. సం. విణ. చెక్కె-బడినది: కరంచి తము, కవరము, ఖచితము, గురుగుండితము, త్వష్ట.

రుసి. వై. వి.=ఋషి: చూ, సన్యాసి.

రుసుము. వా. వి: చూ, రవేసు.

రుహ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). రూ-ఆరుహ. 1. గతి క*: చూ, తృణము. 1; 2. మహామంశిష్ట*: చూ, సమంగ. 1.

రూ

రూక. వై. వి. 1.=రుక్కమ్. భనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. చిన్న మెత్తు వెండిబంగా రముల నాణెము: చూ, లోహము. 1.

రూక్షము. సం. విణ. 1. కఱకైనది: (తె).— బక, బరువు, బిరుసు, మొఱుక. తద్వి.— మిక్కిలి కఱకైనది.— పగ్గిళము; 2. చేర చులేనిది.

రూడి. వై. వి.=రూఢి, నిక్కము. ఆచ్య. సం, కాం. 57: చూ, సత్యము. 1.

రూఢము. సం. విణ. 1. మొలకయెత్తినది: చూ, సంభూతము; 2. పగ్గిలికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3 =రుటము. నిశ్చయింపఁబడి నది: చూ, స్థాపితము. 2.

రూఢి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1 =రూడి. మొ లకయెత్తుట: చూ, సంభూతిము; 2. ప్రసిద్ధి: చూ, సంభావన. 3; 3. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [బంధించే.

రూఢించే. దే. న. కి. మల్లులు ఒకవిధముగా రూఢింపు. అం: చూ, విన్నాణములు.

రూపకము. సం. వి. అ. న. 1. నాటకము, (ఎట్లుజేరిగినదని నిరూపించునది) అంకము: చూ, నాటకము. 1; 2. రూపము: చూ, స్వరూపము; 3. తాళభేదము (అఱక్షరముల కాలముగలది); 4. చూ, రూపకాలంకార ము; 5: చూ, నూపకము (నూళాదిసత్తతా శములు); 6: చూ, రూపకములు.

రూపకములు. అం: చూ, దశరూపకముల లక్ష ణములు. (చూ, ఉపవిద్యలు 418 పాఠట: చూ, గుణములు. 2.)

రూపకాలంకారము. అం: చూ, అలంకారము. 3.

(పస్త్రపునందు పస్త్రంతరాగోపణ మొనర్చుట. ఇది మొత్తముమీదనాటువిధములయ్యెను.

అభేదతామూర్త్యములు న్యూన ఆధిక ఉభయభేదములతోగలనీయగుచున్నది. “ఉదా. పురాణాద్ధి మధింపమోక్షలక్ష్మీగగ్నే.”)

రూపగంధ. సం. వి. అ. ప్రేమ: (తె).-మూరు కొండ-మూర్కొండ*.

రూపగు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, పల్లము.

రూపదంతామణి. అం. ఒకానొక కావ్యము: చూ, కావ్యనాటకములు.

రూపడంగు. ద్వ. అ. కిరి. 1. చేమ్యే: చూ, సమయము. 1; 2. నశించే: చూ, సమయము. 3;

పేరి. 3. రూపడయే. ఉ. హరి. 2, అ. ౪4.

రూపభేదము. అం: చూ, తంత్రములు.

రూపమదము. అం: చూ, మదములు. 2.-౬.

రూపము. సం. వి. అ. న. 1.=రూపు. ఆకారము: చూ, స్వరూపము; 2. చూ, రూపకము. 1, 3. శుక్లపీతాదివర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 4. చూ, సౌందర్యము; 5. అగ్నిగుణము; 6. చతురిందిరియగోచరము: చూ, రసము. 14; 7.=రసవ్యము. చెప్పినదే మరలఁజెప్పుట: చూ, పండియు; 8. చూ, స్వభావము; అం. 9: చూ, ఆదానము. 3.

రూపరి. ద్వ. విణ. 1: చూ, సౌందర్యనంతుడు; 2. అందకత్రియ: చూ, ప్రేమ.

రూపలు. ద్వ. అ. కిరి. 1. అంగహీనముగు; 2. చేమ్యే: చూ, సమయము. 1; 3. నశించే: చూ, సమయము. 3.

రూపవంతుడు. సం. విణ: చూ, రూపరి. 1.

రూపాదీప. సం. వి. అ. ప్రేమ: చూ, వేశ్య.

రూపాధ్యక్షుడు. సం. విణ. టంకసాలయధికారి: చూ, వైష్ణికుడు.

రూపాయ. వై. వి.=రూప్య. రూ-రూపాయి. రూకారు, పదునాఱు అణాలనాణెము:

రూప్యము-రూప్యము. తద్వి. -చివుక, దుగలము. దుగులము, పాపలా-పావులా-౪త్యాదిరకము వారీ నాణెములుకలవు.

రూపాయి వై. వి.=రూప్య: చూ, రూ-రూపాయి: రూపాయ్రిడు. సం. వి. అ. పు: చూ, మన్మథుడు.

రూపించు. వై. స. కిరి.=రూపణ. నిరూపించే (సం. అనికొండలు): చూ, వీక్షించు.

రూపు. వై. వి. 1. కీతి: చూ, విధము. 1; 2.=రూప: చూ, సౌందర్యము; 3.=రూప, ఆకృతి: చూ, స్వరూపము.

రూపుమాపు. ద్వ. పేరి. రూపుమాయఁజేయు. రూపుమాయు. ద్వ. అ. కిరి. 1. చేమ్యే: చూ, సమయము. 1; 2. నశించే: చూ, సమయము. 3.

రూపుమాపున. వై. ద్వ. సముఖమున “అసంగతీరూపుమాపున (ముఖమున) మట్లాడిన తెలియును.” సమయము. 3.

రూపునడు. ద్వ. అ. కిరి. నశించే: చూ, రూప్యము. సం. వి. అ. న. రూ-రూప్యము. 1 బంగారు వెండిలోనగువాని నాణెము: చూ, హరువు. 4; 2. చూ, వెండి. 1, 3.=

రూపాయ-రూపాయి: చూ, రూపాయ; వా. విణ. 4. నుండిగము: చూ, హృద్విము. 2.

రూమరు. వా. వి. గాలిమాట, పుకారు, గుమను, పదింతి: చూ, శబ్దము. 2. [గీత.

రూలు. వా. వి. 1. పద్ధతి, చేట్టుము; 2. సమమగు రూలుకట్ట. వా. వి. రూపుగీయకట్ట.

రూషితము. సం. విణ. ధూళి మొదలగువానిచేఁగప్పఁబడినది, గుంతితము: చూ, సంవృతము.

రె

రె. దే. అప్య. ప్యశంసనార్థకబ్దములకనుప్రయక్తమగునది. “బరిరె-బాపురె” మొ:

రూ-రె: చూ, సేబాసు. [దు. 2.

రెంచే. దే. స. వి. (ఘోదమునందురెండు): చూ, రెం

రెంట. దే. వి. 1. రెండగుట. ద్వైధము: చూ, రెండు. 2; అం. 2. ద్వైధము (భేదము): చూ, గుణములు. 3.

రెంటత్రాగుడు. దే. వి. ఏనుగు: చూ, హస్తీ. రెంటత్రాగుడుగిండి. దే. వి: చూ, సింహము. రెంటత్రాగుడుమెకము. ద్వ. వి: చూ, రెంట త్రాగుడు. రామా. 5, ఆ. 51.

రెంటవల్కలిగలాడు. ద్వ. వి: చూ, సర్పము. రెంటపంజోలు. దే. వి: లాయిడి.

రెంటము. దే. వి. రూ-రెంటెము-రేంటెము, గింటెము-గెంటెము. జేంటనేతబట్ట: చూ, వస్త్రము.

రెంటికి. వా. వి. మలవిసర్జనమునకు పంపుచునె డుగులుతు (ప. వి). “బడిబాలుడు రెంటి కింపుడవని రెండువేళ్లుచే పెను.”

రెంటెము. దే. వి: చూ, రూ-రెంటము.

రెండయిదులు. వా. స: చూ, పది.

రెండవకొలము. ద్వ. వి: చూ, రాచేకొలము.

రెండవపంట. దే. వి: ఎడకారు, దాళవా-దాళువా-దాళ్యా, పిక్కారు.

రెండవంగడంపుపబువు. ద్వ. వి. త్రితియ్యిడు: చూ, రంజి. 1.

రెండవవారము. వా. వి. సోమవారము: చూ, వారము. 2. $(2 \times 6 = 12.)$

రెండాలులు. వా. స: చూ, ముచ్చొకము.

రెండు. దే. వి. 1. భేదము: చూ, వేలుపాటు. 1; స. 2: ఇరు-ఈరు, రెంచే, రెంట. (సం).—అంఘి,

ద్వికము. తద్వి. — 1. స్వంద్యము, స్వయము, ద్వితయము, 2. మిథునము; 3. (హృదయము నందు) రెండునకు. — రెంచే; 4. రెండగుటను. — రెంట. (ఇదెద్వైధము.) (వీనికిసంధి ని వర్ణవికారము రెణ్ణాళ్లు, రెన్నెల్లు.)

రెండుజన్మములుగలవారు. అం: చూ, ద్విజులు.

రెండుతడవలు. వా. వి. బ: చూ, ఇనుమాలు.

రెండుతలపాము. దే. వి: చూ, రాజలము.

రెండునాలుకలుగలది. అం. పాము: చూ, సర్పము.

రెండునాలుకలవాడు. ఇం. వి. ఆడినమాటత ప్రిపొయిమజ్ఞయొకరీతిగామాట్లాడువాడు.

రెండునూలులు. వా. స. బ: చూ, ఇన్నూలు.

రెండునొకటి. వా. స. బ: చూ, రూ-రెండొకటి.

రెండునూలులు. వా. వి. బ: చూ, ఇనుమాలు.

రెండుముఖములుగలవాడు. అం. అగ్ని: చూ, పన్నీ. 1.

రెండుపందలు. వా. స. బ: చూ, రెండునూలులు.

రెండువీసెలు. వా. వి. బ: చూ, ఎత్తు. 8. (1/2 నులుగు.)

రెండుసార్లు. వా. వి. బ: చూ, రెండుతడవలు.

రెండైదులు. వా. స. బ: చూ, రూ-రెండయిదులు.

రెండొకటి. వా. దే. స: తిగ-తివ-తీ, ముచ్చే-ముచ్చే, మాడు-మాడు. (సం).—తిక్కిము.

రెంబ. దే. వి. రూ-రెబ్బ-రెమ్మ. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

రెక్క. దే. వి. రూ-రెక్క. పక్షియొకక. పగ్గ. 4, ఆ. 88: చూ, రెక్క. 1.

రెక్కాను. దే. ఆ. కి. (రేకు+కొను) 1. రూ-రెక్కాను, రేకెత్తు: చూ, వర్తిల్లు; 2. తేలికొను: చూ, స్వస్థమగు; పే. 3. రెక్కొలువు.

రెక్కొలు. దే. వి. రెక్కొనుట.

రెచ్చెల. దే. వి: చూ, లడాలుగాడు.

రెచ్చే. దే. ఆ. కి: చూ, విజృంభించే. నీలా. 2, ఆ. 104.

రెట్ట. దే. వి. 1. పక్షిమలము: చూ, శమలము; 2. పక్షము: చూ, పగ్గ. 2; 2. భుజము: చూ, స్కంధము. 1.

రెట్టి. దే. వి. 1: చూ, రెట్టింపు; 2. గొనము, మడుగు - మడుపు-మడ్డు-మణుగు-మణువు. (సం). గుణము.

రెట్టింప. దే. స. క్రి: ఇనుమడించే-ఇన్నడించు, ఇబ్బడించే-ఇన్నడించు, జేమలించు.

రెట్టింపు. వా. వి. అంత, ఇనుమడి-ఇన్నడి, ఇబ్బడి-ఇన్నడి, జేంట, జేర, జేమిడి-జేమిలి, దంట, దుగ-నువ, దుగుణము, దొంతు, రెట్టి, (సం).—దండము, ద్విగుణము.

రెట్టు. దే. వి: చూ, రెంటుము.

రెడి. దే. వి. 1: చూ, రూ-రెడ్డి; వా. 2: సిద్ధము.

రెడ్డి. దే. వి. 1. గౌరవ పట్టుంబమునకు జెందిన శూద్రాచారి. రూ-రెడి-రెడి-రెడ్డి (తద్వి. — కమ్మరెడ్డు, పంటరెడ్డు వాక నాటిరెడ్డు, పెడకంటరెడ్డు-పెడగటిరెడ్డు, భూమంచరెడ్డు, మూలపాటిరెడ్డు-మూటా రెడ్డు మొదలగు బాతులు 14 గలవు.); 2: చూ, శూద్రుడు.

రెడ్డిగము. వా. వి: రూ-రెడ్డిగము. మునుమే కొన్న యొక కాలితోడమీద మోకాలు మీదగా మునుమేకొన్న ముత్యముక కాలి పొదము మోపి ఆకాలిని వీపును అంగవస్త్రముతో నీడ్చి కట్టుకొని కూర్చుండుట.

రెడ్డిగము. దే. వి.—పై.—

రెడ్డిపాలపంకెలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము రెడ్డివారి నానబాళిలు. దే. వి. పట్టుపర్ణి*: చూ, స్వర్ణక్షీరి.

రెపరప. దే. వి. 1: చూ, రెటితము; 2. గాలి పీచుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. [2. గర్వింప.

రెపరపము. దే. అ. క్రి. 1. ఆకరెట్టు; వా. రెప్ప. దే. వి: చూ, రూ-రెప్ప. కిరా. 7, ఆ. 144. [195: చూ, సంపూర్ణము.

రెప్పము. దే. వి. పూర్ణము. ఉ, హరి. 4, ఆ. రెప్ప. దే. వి: చూ, రెంబ.

రెమ్మ. దే. వి.—పై.—

రెమ్మ. దే. స. క్రి. 1. ఒడిసితిను. విజ. 1,

ఆ. 72; 2. ఒడియు. సా. 1, ఆ. 71: (చూ, స్నోటింపు) ఈడుచే-ఈడ్చు, ఈరుచే-ఈర్చు, ఒడియు, చేడు, తిగియు-తివియు, తిగుచే-తివుచే, తొడుకు, నిమరు, నునుము, పీచు, లాగు. (సం).—ఆకర్షించు, ఆక్షేపించు, ఆవారించు. తద్వి. — పాలుపితుకుటను. — ఈడు, పిండు, పిడుచు, పితుకు-పిడుకు.

రెయి. వై. వి: రాత్రి: చూ, రూ-రేయి.

రెయ్య. దే. వి. చిఱుచేర: చూ, మత్స్యము. 1. రెలుచే. వా. స. క్రి. ఆసులుపువ్వులు లోనగు వానిగోయు. రూ-రెల్లు. కోయు, గిల్లు, చిదుము. (సం) — అవచయించు

రెల్లు. వా. స. క్రి.—పై.—

రెల్ల. దే. వి. 1. కణితైక దేశము: రెల్లు; 2: చూ, మెతుకు. 2. [పర్యవము.

రెల్లకానుపుతాత. దే. వి. హేమాద్రి: చూ,

రే

రే. వై. వి. 1. రాత్రి: చూ, రాత్రి; 2. రే.

రే. రూ-రె (రేశ్యమనిశ. ర): చూ, రూ-రె.

రేగాను. దే. వి. 1. నఖమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజాన్ము; వా. 2: రేగుచెట్టుఆకు.

రేగు. దే. వి. 1: రూ-రేను-రేపు-రేగు, గొట్టియ-గొట్టె. *. (సం. ప).—కందుకము, కర్కంధు-కర్కంధువు, మవలము, మవలి, మకోలము, కోల-కోలి, కోకాతకి-కోమాతకి, గూఢఫలము, గోపి, ఘంట, ఘోంట, ఘోంటాముటి, ఘోటజటి, బహరి, స్వాదు ఫల. తద్వి. కేమములు.—౧: అడవిరేగు-అడవిరేగు. (సం).—కర్కాశిక, వనకోలి, వనజబహరి; ౨: కమ్మరేగు-కమ్మరేను, నక్కరేగు-నక్కరేను-నక్కేలు. (సం).—విరావతము, కశేయము, భగవత్కర్మము, లపవము-లికువము; ౩: నేలరేగు. (సం).—క్షీతి

బదరి, తుండ్రోహూళి, చిల్లకా, తుపము, భూబదరి; ౪: చిటిగొట్టే; ౫: కేనుపండు, తేనుపండు. (సం).—కర్కంఘ్ర, కులము. కోలము, కోకిలము, కువలము, గుట్ట, ఘోంట, బద్దరము, సోపరము. (విగతవానికి “చూ, స్వాదు ప. ల. ౩.”); అ. కీ. 2. పైకిలేమే. రామా. 7, అ. 279: ఎగయు, కొదరు, గోరించే, నెగయు—నెయ్య, నెగయుదెంచే, పుటమెగయు, లేమే. (సం).—ఉద్దమించె, ౩. రూ—లేయు. తేయు—లేయ్య: చూ, విష్ణుంభించె; 4. ఉద్యోగించె: చూ, వాంకరించే.

కేసుడు. దే. వి. సిద్ధికి*: చూ, పాట్లు.
 కేసుపండు.వా.వి.బడసేఫలము:చూ, కే.సు.1-ర.
 కే.మే. దే. పేర్. 1. కే.గ.కేయు. రూ-కేపు,
 స. క్రి. 2: ఎక్కాడు, ఎక్కులు పెట్టు,
 ఎత్తు పెట్టు, ఎనకొలుపు, ఎనవెట్టు, కల్ల
 గించే, కొలుపు, పురికొలుపు, పెన
 కే.మే-పెరకేపు-పేర్మే-పేర్కపించే-
 పేర్కేమే-పేర్కపు, పోలుగుడుపు-పో
 లుడుపు. (సం).—పేర్గించే.

రేపము. దే వి: చూ, రూ-కెంటము.

రేపు. దే. పేరి: మా, రూ-కేమే.

రేబగలు. ద్వ. వి. రోజు, అహోరాత్రము:
చూ, హోర. 1.

తే.క. దే. వి. 1. తాటాడు మట్టంతో కట్టిన
దొప్ప; నై. వి. 2. = తే.కా. గీత; చూ,
తే.క. 3; 3. = తే.కా. - తే.కా. బొబ్బ: చూ,
తే.క. 3; 4. పంక్తి: చూ, తే.గి. 1; వా.
5: చూ. తే.క. 1.

రేకంటు. ద్వ. వి: చూ, నూర్పుడు.

రేక-చీరణము. ద్వ. వి. రేఖలుతీర్చెడు చిన్న
యూలి: చూ, వృక్షాదనము.

రేకు. ౧౩. వి. రూ-తేకు. •1. పుష్పదళము:

చూ, సంపర్క; 2. జేలతారు: చూ, సరిగ.2;
3. ఈ: చూ, తెక్క. 1: 4. అంచే.
కమ్మలులేనిబట్టి, సయిను: చూ, పస్త్రము;
5. దుప్పటిలోనగము: చూ, పస్త్రము.

శ్రీకృష్ణమఠం. జే. స. కి. రూ. శ్రీకృష్ణమఠం.
అనంతపురం. విజ. 3, ఆ. 187.

చేకత్తు. జే. ఆ. కి: చూ, వర్దిల్లు.

శేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-శేఖ. 1. ఎడమ
 చేక దగ్గఱయను వృక్షదులపంక్తి: చూ,
 శ్రేణి. 1; 2. పాణిపాదతలముల యందలి
 గీత; 3 = చేక: చీరము, కాంతి. (తె. ప.). -
 గీత, గీటు, గీత, గీత, గీత, గీత,
 చీర, చీర, బిర, చేక, అమ్మ, వాయి.
 తద్వి. — గ. నుండగిశేఖము. — (తె). -
 గీత, గీత; ౨. పద్మరాసియేట్టుగిచ్చెడు
 గీతకి. — (తె). పాతును; 4 = చేక. జోయి:
 చూ, శేఖ.

రేగటి నేం. దే. వి. స్వల్ప నేల: చూ, భూమి.

రేగడ. దే. వి.—పై.—(రూ-రేపడ)

రేగడి, దే.వి.రూ-రేపడి:చూ,భూవి.1—౫౫.

రేగడిమూల. దే. వి. తీర్థకనింద *: మా,
సముద్రాంత. 1.

రేచక చిక్కెము. అం: చూ, కరణములు.

శ్రీచక్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, కుంభకా
దిత్యోయము; 2. ఏనుగుచెవివంటి పాదకం
చుకము: చూ, వారవారణము.

రే.చు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శరణ*: చూ. హాసితతి.
 రే.చు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-
 థో.చు. 1. *: 2. దంతి*: చూ. విశల్క.5.

రేచిక్క. వా వి. 1. తెలతిక్క; 2: చూ, వినుపు.

రేచితము. సం. వి. అ. న. 1. పంకర లేక వేగ
ముగాఁబోయెడి గుఱ్ఱపునడఁ చూ, ధారలు;
అం. 2: చూ, భూక్రియలు; 3: చూ,
న్యత్రహ సములు; 4: చూ, కటిక్రియలు.

రేడియో. ద్వ. వి. రాత్రికన్నులు తెలియమి, నిశాంధ్యము.

రేడియో. ద్వ. వి. అవిటి-అవిడి, కన్నవిటి, కాననివాడు, కానరానివాడు, గుడ్డి-గుడ్డి, చీను-చీను. (సం. ప).—అంధకుడు, అంధుడు, అద్భుతము, అనేకమూకుడు, దివ్య చతువు. తద్వి. — ౧. పుట్టు గుడ్డి, పుట్టుచీను. (సం).—జనుపాంధుడు; ౨. మెల్లకంటివాడు. (సం).—కేకరుడు, గోమలికుడు, టగరుడు, పలిరుడు-పలిరుడు-పలిరుడు. ("చూ, పలిరుడు.")

రేడియో. ద్వ. వి. బోగము: చూ, కేక.

రేడియో. ద్వ. వి. చెందమారు: చూ, హిమంశువు.

రేడియో. ద్వ. వి. — పై. —

రేడియో. వా. వి. (Wireless and Radio)

తంతువరహిత తారాప్రేరణము. (ఇందుకు

సంబంధించిన పరిభాషా పదములు —

౧ Wireless Telegraphy=తంతువరహిత తారాప్రేరణము;

౨. Wireless Amplifier=స్థానికముగా కరణసాధనము; పరివర్తన యంత్రము;

౩. Broad Sasting= పరిప్రేరణము;

భూమిపై టెలిఫోను తంతుల ద్వారా (కబ్బ) ద్వనివ్యాపనము; సంగీతము ఉపవ్యాసము

నదైనట్లు; ౪. Wireless Loud

Speaker= కబ్బపరిమళపాత్ర యంత్రము;

తారస్వరయంత్రము; ద్వనియభాతథముగా

వివరించుట చేయునది; ౫. Wireless

Microphone=శబ్దోత్పాదన యంత్రము;

సూక్ష్మశబ్దగాగ్ని యంత్రము; వాయుతరం

గములందలి ద్వనినే విద్యుత్ప్రవాహ తరం

గములందు పుకలిగించునది; ౬. Wireless

Radio Set=విద్యుత్తరంగముల ద్వారా

వ్యాపింపజేయబడు ధ్వనులను మరల నిజ

రూపములో వినుటకు వయోగించు పరికర

యంత్రము; ౭. Wireless Receiver=

గామాక యంత్రము; ౮. Wireless

Short Wave=చిన్న అల, హాస్యతరంగ

ము; ౯. Wireless Trans Former=

పరిణామకయంత్రము. విద్యుత్ పరివర్తన

యంత్రము; ఒక వోల్టపట్టుబడి విద్యుత్తునిం

కొక వోల్టపట్టుబడికి మార్చునది; ౧౦.

Wireless Transmitting= విద్యుత్

ప్రసార; ప్రేరణ; ౧౧. Wireless

Trans Mitier=విద్యుత్ ప్రేరణ (ప్రా

ప్రసార)యంత్రము; ౧౨ Wireless Trans

mitter Areal=అంతరిక్ష మాధ్యమము

ప్రసారశక్తులు; ఎత్తుకొరలులపై వేయ

బడు సమాంతరతంతులు; ౧౩. Wireless

Beam Areal=రాస్త్యతరంగ ప్రాప్రణ

తంతువులు ఇత్యాది. [మము (పిడక.)

రేడియో. ద్వ. వి. మాత్రమే. చూ, శుక్లగో

రేడియో. వా. అ. కి: నేలునీయ.

రేడియో. సం. వి. అ. (ప్రీ). 1. రేడియో

గంధద్రవ్యము: చూ, రాజాస్థము; 2. జను

దగ్గి భార్య: చూ, సహధర్మిణి (భార్య);

౩. (రేడియోలు=మానుష అనికొందలు).

రేడియో. సం. వి. అ. పుంతుమ్మెద: చూ,

పట్టునము.

రేడియో. సం. వి. ఉ. పుం, (ప్రీ). 1.

కణిక, కలుసు, క్షీణికము. గుండకము,

చూర్ణము, తమిషు, భూరి,

పరాగము, పాంశువు - పాంశువు,

వాతకేతువు. (తె. ప).—తుమురు-

తువ్వర, తగ్గిమ్మ - తగ్గిమ్మ.

దప, దుమారము, దుమ-దుమ్ము,

దువ్వి, దూరి - దూరి, నలక, నలి,

నలుసంత, నలుసు, నెరసు, ప న టి (ప
డడు)-పదడు, బుగ్గి, తద్వి. గ. -క్షణము, పరమా
ణువు, పీలుపు; ౨. గవుండ్లవాడు కత్తులు
నూతుడుసాడికి: (తె). - నెరసు. (చూ, ను
రుసు) (చూ, స్వల్పము.); 2. లవము: చూ,
స్వల్పము. [చూ, నిరము.
రేణుసారము. సం. వి. అ. న. కర్మాగము.
రేతము. సం. వి. ప్. న: చూ, రూ-రేతస్సు.
రేతలి. దే. వి: చూ, రేణునాసము.
రేతస్సు. సం. వి. ప్. న. 1. పురుషునిరేతస్సునకు: -
అక్షము, ఇందిరియము. కల-కళ, కలము,
కామము, కిట్టనర్జితము, ఛద్రి, తే
జము-రేజస్సు, బిందువు, రీజము, భగము,
మదము, వీర్యము, సకరిము, శుక్లము, సుచి,
హిరణ్యము. (తె) - సాడు. తద్వి. -
గ. అడుదానిరజస్సు - ముట్టునెత్తురు-రజస్సు
నము: (చూ, రజస్సు. 3); ౨ అడు
దానిరక్తమును మ గ వా ని రే త స్సు ను
కలిసినముద్దకు: - కలిలము, కులపలము; 3. ఏ
నుండురేతస్సునకు: - మదము; ౪. (స్త్రీ) పరి
రమాగ్రవమునను: - (తె). కొత్తముట్టు, ముట్టు,
సమూత-సమర్థ ("చూ, హిరణ్యము. 5.");
2. పాదరసము: చూ, సూతము.
రేతిరి. వై. వి. = రాత్రి: చూ, రాత్రి.
రేతిరి. వై. వి. = - పై. -
రేత్రి. వై. వి. = - పై. -
రేవార. ద్వ. వి. చుంగురేడు: చూ, హిమాంశువు.
రేదిమ్మతి. ద్వ. వి. (రే + త్రిమ్మతి) రాత్రిం
చరుడు. ఉ. రా. 3. ఆ. 48: చూ, రాత్రి
మడు. 1; 2. వొంగ: చూ, హారకుడు.
రేదిమ్మరేడు. ద్వ. వి. 1. వొంగ: చూ, హా
కుడు; 2. నిర్మతి: చూ, సోకులతేడు.
రేనాడు. దే. వి. దేశవిశేషము, రేపు: చూ, సీహ(1).
రేసు. దే. వి: చూ, రూ-రేసు.*

రేపకడ. ద్వ. వి. (రేపు + కడ) రూ-రేపాడి
ఎల్లి, రేపు-తేపు.
రేపాడి. దే. వి. - పై. - కాశీ. 7, ఆ. 259.
(రేపాడియనునో అపియనునది అది వంటి
దని యెఱుఁగునది) (చూ, ఏడాది.)
రేపు. దే. వి. - పై. -
రేపుడు. వా. వి. రేపుడు. చూఁబడినవా
డు: చూ, వ్యాసుడు. 2. [హిమాంశువు.
రేసాలతిమగడు. ద్వ. వి. వేదవహు: చూ,
రేఫము. సం. వి. అ. పుం. 1. రవగ్గము: చూ,
వర్ణము 1. వి. 2. అధము: చూ, సీహము. 2.
రేఫుడు. సం. వి. చూ, రేపుడు.
రేపుడు సం. వి. - పై. -
రేబ దే. వి. శయ్యపైఁజుపు, రేపు: చూ,
శయ్య. 1. [రాత్రి.
రేయి. వై. వి. = రాత్రి. రూ-రేయి: చూ,
రేయితిహామ ద్వ. వి: చూ, సమద్రము.
రేయిసల్లు. ద్వ. వి: చూ, రేసాలతిమగడు.
రేయు. దే. అ కిర్. 1: చూ, శిశుంభేయే;
స. కిర్. 2. ఖండించే. రాఫు. 4, ఆ. 148:
చూ, నెలగు.
రేసుండు. ద్వ. వి: చూ, నెన్నెల. 1.
రేతేడు. ద్వ. వి: చూ, రేసాలతిమగడు.
రేల. వా. వి: చూ, రూ-తేల*.
రేప. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. నర్మదానది: చూ,
నది; 2. నీలి*: చూ, రంజని. [నిశేషము.
రేపంతముల్లు. వా. వి. వస్త్రము ధరించుటలోని
రేపంతుడు. సం. వి. అ. పుం. అశ్వశిక్షకుడు,
కళాంకరుడు.
రేపడు. దే. వి. (రేపు + అడు) చోళలవా
డు. స్వా. 3, ఆ. 104: చూ, రజహడు.
రేపగలు. ద్వ. వి. (రే + పగలు) అహారాత్రి
ము: చూ, హార. 1.
రేపడ. దే. వి: చూ, రూ-రేపడ. పర. 2, ఆ. 12.
రేపడి. దే. వి: చూ, రూ-రేపడి.

రేవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-రేవంతి-

రేవ: చూ, రిక్క; 2. బలరామునిభార్య:

చూ, సహధర్మిణి (భార్య:)

రేవతీరమణుడు. సం. వి. అ. పుం. బలరా
ముడు: చూ, హలాయుధుడు. 1.

రేవతిచ్చిన్ని. దే. వి. రూ-రేవల్పిచ్చి* (మల
మాతృములు జోరీ చేయును.)

రేవల్పిచ్చి. దే. వి. —పై.—

రేవు. దే. వి. 1. నద్యాదులయందు మనుష్యులు
దిగుట కనువుగా నేర్పఱచినదారి: నీరాట

రేవు-నీలాటిరేవు-నీ శ్యాట రేవు, రేవు.

(సం).—అవతారము, ఘటము, తీర్థము:

చూ, సరస్సు. 1. తద్వి. —నడచిపోదగిన

రేవునకు. —పాటిరేవు; 2. సముద్రమునందు

సరకులు ఎగుమతిదిగుమతిచేయుచోటునకు: —

(సం).—అవతారిము, ఘటము, తీర్థము:

చూ, సరస్సు. 1; 3. రేవాడు, కరీవా:

కపట్టణము: చూ, దేశములు. ౧2.; 4: చూ,

రేగు*. య. 2, అ. 47; 5. చోకలవాని

చోకిరేవులరేక్క. “ఎన్ని రేవులు ఉత్తికను”

రేవుజేక్కి. దే. వి. గాడిద: చూ, రాసభము.

రేవుబోయ. దే. వి: చూ, సరంగు.

రేవువాడు. దే. వి: చూ, రేవడు.

రేవలుగు. ద్వ. వి: చూ, రేపాలఁతిమగఁడు.

రేవెల్ల. ద్వ. వి. —పై —

రేవెల్లతోడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు.

రేసు. దే. వి. 1. మేలుకన: చూ, లాఘవము.

1. వా. 2. ఒకానొకకుక్క: చూ, రూ-

తేయే (రేయే అని కొందరు); ౩. చౌ

లుకనిది: చూ, లాఘవము. 1.

రేసుగుడ్డ. దే. వి. చేతిగుడ్డ: చూ, పస్త్రము.

రేసాది. పై. వి. కంకరి: చూ, రేపము.

రె

రె. సం. వి. వి. పుం. = రో. ధనము: చూ, శి-

రణ్యము. 3. [కంచెల: చూ, పస్త్రము.

రెక. దే. వి. రూ-రవిక-రైక-ఱయిక-ఱవిక,

రైటరు. వా. వి. గుమాస్తా (క్లర్కు.)

రైటు. వా. వి. ఒప్పు, కృతము. (రాంగునకు

వ్యతిరేకము.)

రైతు. దే. వి. రూ-రయితు: చూ, నేద్యకా-

డు. తద్వి. —౧. భూస్వామ్యతంత్ర్యము లేని

రైతునకు. —పాయకారి; ౨. పొలము కా-

వునకు. —పొలమరి. (మిగతవానికి “చూ,

నేద్యకాడు.”)

రైలు. వా. వి. 1. ఇనుపపట్ట; 2. పొగబండి:

(ట్రైన్): చూ, శకటము. 1. (చూ, బండి.)

రైవతకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శైల*;

2. ఎఱ్ఱకిరైలి*: చూ, శర్కరాంకము.

రైవసుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

రొ

రొ. దే. అవ్య. 1. సంబుద్ధియందు స్త్రీవాచకం

బులకనుపర్యాయ క్తమగునది. (ఉదా. —

అక్కరొ, ఇంతిరొ, రమణిరొ మొ.) రూ-

రో; 2. పృథివిసార్థకమునందు తద్వాచక

శబ్దంబులకను పర్యాయ క్తంబగునది. “అమృ

రొ.”: రూ-రో. [శబ్దము. 1.

రొంజోడు. దే. వి. పృథివామము, పదరు: చూ,

రొండి. దే. వి. 1: తుంటి, మలుగు; 2. నడుము

యొక్క పార్శ్వభాగము: చూ, పీఠ. 1.

రొండివేల్పు. అం: చూ, విన్నాణములు.

రొండు. దే. వి. రూ-రొడ్డు, రొప్ప, రోజే,

శ్యాసరోగము: చూ, వగరువు.

రొండుడు. దే. వి: చూ, రూ-రొంజోడు.

రొంప. దే. వి: పడినెము. (సం).—పీనశము-

పీనసము. తద్వి. —(సం).—పృథివ్యామము-

పృథివ్యామము- పృథివ్యామము-పీనశము-

పీనసము. (వైద్యశాస్త్రమునందు పృథివ్యామ

పీనశశబ్దములు పృథేయములు.)

రొంపి. దే. వి: చూ, నుబ్బలి.

రొంపిదుక్కి. దే.వి. నీళ్లుగట్టి ఆడును గాదున్ను
ట (మట్టియొకటి వెలిదుక్కి): (చూ,కుదప.

1.): చూ, నేవ్యము.

రొంపిమాను. దే.వి. రొంపిదున్నునపిమ్ముట మిట్ట
చలుములు సరిపఱచుటను మీఁద పాఠం చెడు
మాను:పోకమాను. [శ్రీ]దుడు.

రొక్కపువొర. ద్వ. వి. కుదేరుడు: చూ,
రొక్కపుపూట. ద్వ. వి: అరువుబూట

రొక్కము. వై. వి. 1=రోక. చేతివెల,నగదు
(చూ, విత్తము. 1.); 2.=బుక్. ధనము:

చూ, హిరణ్యము. 3; 3: చూ, సమాహము.

రొక్కములతేడు. ద్వ. వి: చూ, రొక్కపువొర.

రొక్కరొక్కములు. వై. వి. బ. బహు.
విధములుగలవి: (సం).— ఉచ్చావచము,
వైకభేదము.

రొక్కించే. వై. స. క్రి. 1. రొక్కపఱచే;
వా. 2. నొక్కినొక్కియడుగు.

రొచ్చే. దే. వి. 1. ఆపవాచము: చూ, పెగ్గింపు;

2. అడును. రూ-టొచ్చే: చూ, సుబ్బలి;

3: చూ, నచ్చే. 1; 4. మానేవ్యము: చూ,

మలినము. 1; వా. 5. రూ-టొచ్చే, తూ

ముకాల్యలచేంబ: బాటెడు ముఱికిబండ్:

చూ, సుబ్బలి.

రొట్ట. దే. వి. 1. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1;
వా. 2. ఆకులహొత్తు.

రొట్టియ. దే. వి. రూ-రొట్టె: చూ, భక్త్యము.

రొట్టె. దే. వి.—వై.—

రొడ్డు. దే. వి. 1: చూ, రూ-రొండు; వా.

2. పులుపు, పుల్లన. “చేల్లరొడ్డుగానున్నది”

రొడ్డుడు. దే. వి: చూ, రూ-రొండుడు.

రొద. వై. వి.=రంత. రూ-రొదాళము. 1. ద్వ

వి: చూ, స్వరము. 2; 2. కలకలఘ్ని:చూ,

స్వరము. 2.

రొదాళము. వై. వి.=రంత.—వై.—

రొదాళించే. వై. అ. క్రి. ధ్వనించే: చూ,
శబ్దించే.

రొప్ప. దే. అ. క్రి. 1. కూయు: చూ, శబ్దించే;

2. (పులి) కూయు: చూ, శబ్దించే;

౩. క్రి. 3. రోపించే: చూ, రోపించే;

4. తఱుము: చూ, వెంబడించి పరిగెత్తించే;

5. ఉచ్చాటనముచేయు.

రొమ్మ. వై. వి.=ఉర. రూ-టొమ్మ. 1:చూ,

వక్షము. 1; అం. 2: చూ, తాడితాంగము

లు; 3: చూ, నఖక్షితస్థానములు.

రొయి. దే. వి. 1. నింప: చూ, పెగ్గింపు;

2. రూ-రొయ్య, రోతిబూడిద, కట్టెనిప్పు

మీఁదినిగుఱు: చూ, సిగఁ. 1 (ధస్యము.)

రొయ్య. దే. వి. చిఱుచేప: చూ, నుత్సయము. 1.

రొయ్య. దే. వి: చూ, రూ-రోయి. 2.

రొల్లు. దే. వి. 1 పగ్గలాపము:చూ, శబ్దము. 2;

అ. క్రి 2: కలవరించే, పనపు, పలవించే,

పలపు, పలుము, పలవరించే-పల్లరించే.

(సం).—పగ్గలాపించే. (“చూ,శబ్దించే”.)

రొట్టు(ట్టు). వా. వి. 1. నిష్కరము; 2. ఆప్రితి.

రొ

రో. సం వి. వి. పుం. 1. ధనము: చూ, హిర

ణ్యము. 3; వై. వి. (1). రూ-రోయి. అం

జెవల: చూ, శుల్కము. 3; (2) కండెము:

చూ, వ్యవహారము 4; (3) నుదున, తాకట్టు:

చూ, వారకము (1); (4) ఎరవు, చేబదులు:

చూ, వారకము (1); (5): చూ, వికృత

ము; (6)=ర. ధనము: చూ, రో. 1;అవ్య.

(7): చూ, రూ-రో. 1; (8): చూ, రూ-

రో. 2.

రోంత. వా. వి. (రవ్య + అంత) రూ-రవ్యంత.

కొంచెము: చూ, స్వల్పము.

రోకటిబండ. దే. వి. 1. శతపది: చూ, సర్పము; 2. పాన్ను లేనిపాటిరోకలి, బండ: చూ, రోకలి; 3. కొప్పుపుచ్చిక: చూ, సింహపుచ్చి.

రోకటిలోడలదూర్చి రోకలిపోటులకు వెనువచ్చేవా? లో. కార్యకూరత్వమందు వెనుకంజేయుగూడదు. “ఉదా.—కాకున్నవి కాకమానవు. రోకటిలోడలదూర్చి రోకటిపోటులకు వెనువచ్చిరనా?” (నీతి చంద్రిక—మిత్రాలాభము)

రోకలి. వై. వి.=గోకిల: (సం).—గోకిలము, పేళలము, ముషలము—ముసలము. శబ్ద్య.— ౧ పొట్టిరోకలికి.—బండ, రోకటిబండ; ౨.బలరాముని రోకలికి:—(సం)సౌనందము. (“చూ, సౌనందము.”)

రోకలితొల్పు. ద్వ్య. వి. బలరాముడు: చూ, హలాయుధుడు. 1.

రోకలిపోటు. వా. వి: దింపు—దంపుడు, కొట్టుము. (సం).—అనహనము.

రోకటి. దే. వి. 1: చూ, పగరుపు; వా. 2. రేచగలు: చూ, రూ—రోజు; అ.కి.౩: చూ, పగరుమే.

రోకటి. దే. వి.(రూ—రొంజేడు—రొండుడు—రొడ్డుడు—రొల్లుడు) పౌలాపము: చూ, శబ్దము. 2.

రోత. దే. వి. 1. నింద: చూ, పెగ్గింపు; 2:(విణ). ఉల్లము, ఏవ—ఏవము, ఎంబెటికము—ఎంబెటికి—ఎప్పెరికము—ఎప్పెటికము, ఎప్పెట్టు—ఎప్పెట్టు, ఎఱబటికము, ఏవ—ఏవము, ఓకర, ఓకరింత, ఓకిలి—ఓకిలింత, కింకిరి పాటు, కింకిరి, చీదఱ, నవ్వు, రోత, విసపు—విసుగు—విసుపు—విసుపు. (సం. పు).—అ నిష్టము, అ పీఠి, అ సహ్యత, అసహ్యము, అసర్తము, ఋతీయ, ఏహ్యము,

ఘృణ, జాగుప్ప, హిణీయ—హుణీయ—తద్వి.—మిక్కిలిరోతకు.—ఎప్పెట్టు, ఏ క్కు(వా)(యాక్కు) (“చూ, హుణీయ.”) రోతకాడు. దే. వి: ఏవకాడు, రోతగొట్టు, రోసుబడి. (సం).—అనహ్యము.

రోతగొట్టు. వా. వి.—వై.—

రోతగించే. దే. అ. కి: చూ, రోతపడు. రోతపడు. దే. అ. కి: ఈసరించే, ఏవగించే, ఏవపడు, ఓకరించే—ఓకరించే, గోరపడు, రోతగించే, రోయు. (సం).—అసహ్య. పడు, అసహ్యించే. [చెలివాడు.

రోతలమారి. దే. విణ. నిందితుడు: చూ, రోతిబూడిద. దే. వి: చూ, రొయి. 2.

రోక. దే. వి. మూల: చూ, హరిత్తు. 1.

రోకము. సం. వి. అ. స. 1. ఓడ: చూ, హాడము; 2.—రుంకము బెజ్జిము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. కదలిక: చూ, లోము; పుం. 4. వెలుగు: చూ, వెలుతురు. 1; 5. రొక్కపమ్మకము: చూ, విక్రియము; 6.—రొక్కము. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3.

రోకు. దే. వి. లలి: చూ, వికాసము.

రోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. (దీనిచేత తపింపజేయబడుదురు.): అంపాతి, ఆతంకము, ఆమము, ఆమయము, ఆమోగము, ఉపతాపము, కాసుపు, క్షిప్తిపము, క్షిప్తియ, గదము, గుడము, భంగము, రుక్కు—రుజ, రుగ్మత, వికారము, వ్యాధి, స్వర్ణము, హనుపు. (అశ్య).—అతి, కచ్చిత. (తె).—జీబ్బు, తెగులు—తెపులు, నలక—నలకున—నలి—నలుకున, నొవ్వి—నొప్ప—నొవి—నొవు, సుస్తి, (“చూ, హనుపు. 4.”). తద్విశేషములు.— ౧. రోగవిశేషములు.—అక్కి; అతిమాత్రము; ఆమిషి; ఊర్ధ్వస్తంభము, ఔదుంబరము; ఔపసర్గికము; కదరము; కురము; గదము;

గరము; గర్భగదము; గుల్మము; ఛర్మపు; ధ; దుర్మామము; పక్షవాతము; పాకలము; పుష్కరము; పద్మరము; మళకము; మహాదరము; లూత; విదారి; శర్కర; సికత; (తె).—ఎంచుతెవులు; (తె).—ఎరుగుతుక; (తె).—చీడ; (తె).—చేందు; (తె).—చొందము; (తె).—నల్లి. (తె).—మిడిమిడి. ఇత్యాది; ౨: అంతర్వమి, అజీర్ణము, అజీర్ణి, అనుబంధము, చపలతాశయము, వాయుగండము. (తె).—అజకము, అజగమి, అజకు-అజుకున, అజ్జియము-అజ్జియము, ఉబ్బరము, ఉబ్బు, కడుపుబ్బు, పొంగరము, పొంగరింపు, పొంగు, మట్టి-మట్టెయ; ౩: ఆక్షేపకము, ఆధ్మాతము, ఆర్ధిమము, ఖల్లి; ౪: ఉత్పాదిక, ఉద్దేశిక, ఉపజిహ్వాక, కంఠశాలుకము, గలకుండిక-గళకుండిక, గళాంకురము, ఓవి, రోహిణి, పట. (తె).—అంగిటిముల్లు, అరిమి, కొండనాలుక, కోషచిలునాలుక. (చూ, రిసన 1.); ౫: ఉపతప్త, ఉపతాపము, భిద్యమానము, స్వర్మము, స్పృష్ట; ౬: ఉపదింశము. (తె).—కొలుకు, కొలుకుపుండు, సవాయి; (తె).—అడ్డకట్ట; పచ్చేసెగ; సెక-సెగ; ౭: ఉచ్చాస్యసన్నిరోధము. ఉచ్చాస్యసావరోధము, యావకము. (తె).—ఉపిరికుట్టు, గురుకు; ౮: కందసంజ్ఞము, యోన్యర్మము; ౯: కాంతిదము, సిత్తము, పైత్తము, పైత్తము, మాయువు; ౧౦: కాశము-కాసము, క్షయధువు, క్షయధువు, క్షయకము, క్షయము, గదాగ్రాణి, యత్కము. (తె).—అజుగుదెవులు-అజుగుదెవులు, ఉక్కిన, ఉబ్బరము, ఉబ్బసము, కక్కువాయి, కుముటు, గస, డగ్గు-

డగ్గు, నవత. తద్వి. (౧) (తె).—పాడిదగ్గు; (౨) రాజయత్కము; ౧౧: త్తేచి మేహము, ప్రిమేహము, మేహము. (తె).—చెలది, తెలుపు; ౧౨: గృహిణి. (తె).—కిరుడెన; ౧౩: గృహిణికి:—అతిథేదము, అతిపారము, అన్నగంధ, ఆమము, ఉత్థానము, ఉదరామము, గృహిణి, పాచనము, ప్రివాహిక, రక్ష, పారణము. (తె).—నోము, పాచేనము, పారుడు, పాసనము, బంక, బేది. తద్వి. (౧): సెత్తురుబంక; (౨): సీతథేది; ౧౪: సర్పి. (తె).—చేప్పి-చూ-సప్పి; ౧౫: (తె):—చెప్ప, చెప్పకాయలు; ౧౬: (తె):—చెలది-చెలిది-చెలి; ౧౭: జ్వరభేదములు (౧): అభిమాతము; (౨) ఆహికము. (తె).—పాళి, పాళి; (౩): అనుతాపము, ఓజోశనము. (తె):—గాలివేత; (౪): కూటపాకలము, పితృజ్వరము; (౫): కూటపూర్వము, త్రిదోషజము, పాకలము; (౬) జ్వరము, జ్వర్తి. (తె).—కాక-కాక, పులకరము, పులకరము, వెక్క, చెచ్చే, వేకి; (౭) (తె).—తానుడు. ఇత్యాది; ౧౮: (తె).—తెగులుగొంటు-తెవులుగొంటు-తెవుగొంటు; ౧౯. నజ్జేనకు. (చూ, నైత్తము. 1.); ౨౦. తెమడకు (చూ, నైత్తము.); ౨౧: మరిడివ్యాధి, విషూచిక. (తె):—కలరా; ౨౨: మూర్ఛకు. (చూ, సామ్య.); ౨౩. జీన్నికి. (చూ, సన్నిపాతము); ౨౪. కంటి తెవులునకు. (చూ, హర్షాము); ౨౫. కంటికి. (చూ, దుర్మపు.); ౨౬. పాండురోగమునకు. (చూ, పాండువు. (తె).—పాలుడు; ౨౭. వ్యాధినిర్ణయమునకు:—సమత్థానము; ౨౮. కుష్టువునకు. (చూ, సిత్తము. 1.); ౨౯. తలనొప్పికి. (చూ, శిరోభారము);

30. వాంతికి.-(చూ,వాంతి); 30. చూచుచు
మునకు.-(చూ, స్నేహితుడు); 31. వెక్కిళ్ళు
కు.-(చూ, హిక్కు. 1) 33: లక్కి-తెవులు;
34: అంతుతెవులు. ఇత్యాది. ("చూ, హను
పు. 4.) 2. కుష్ఠపదము: చూ, మందు. 1-8.
రోగహరి. సం. వి. వ. పుం. 1. జోమ*: చిత్ర
కము, చిత్రోకేతువు, జామ, జామి. (తె):
జేమి, జోమ-జోమి; 2. బూడిదగుమ్మడి:
చూ, సర్వతోధద్య: విణ: 3: చూ, నైర్మల్యండు.
రోగి. సం. విణ. (వ. ఈ. వ.): చూ, వ్యాధి
తుడు. తద్వి. - అతిసారకి. ఇత్యాది.
రోగదన. సం. వి. అ. పుం. 1. గోరజనము, మంగళ్య,
క్షితి: చూ, రాజాక్షయ; 2. ఉల్లము (స్త్రీ): చూ,
స్త్రీ; 3. ఎఱ్ఱగలున*: చూ, సహస్రవిత్తము.
రోగదనము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండబూరు
గు*: చూ, నారిజేము. 2: విణ. 2. పృకా
కించేనది: చూ, కుభ్యము. 5.
రోగదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-కేచని.
తెల్ల తెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి; 2: కం
పిలము - కంపిల్లకము - కాంపిల్లము, కం
బము, కంపిల్లము, చంద్రము, జాతి, రక్తం
గము. (తె). - కంపిల్లము. * ((సం) రంజ
కము అని కొందఱు.)
రోగదమానము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱపు
మెడనుడి: చూ, హయము; అం. 2: చూ,
అగంతుకములు. 653. పొరట.
రోచిష్టువు. సం. విణ. (ఉ): చూ, విభాగిష్టు
రోచిష్టు. సం. వి. వ. న. 1. సూర్యకిరణము:
చూ, హయనము. 2; 2. కాంతి: చూ,
చెలుతురు. 1.
రోజు. వా. వి. 24 గంటల (80 గడియల)
కాలము: ఓర, తాగిలు, లేని, దివి, నాడు,
సచ్చే, పూట, పొద్దు-సోగ్గు, రేబగలు -
లేవగలు, రోజు (అని కొందఱు). (సం) -

అహారోత్రము, కల-కళ, కేరలి, దినము,
దినసము, వాసరము, హార. తద్వి. -
గ. ముప్పదికాంతలకాలము, 580 తెప్పపా
టులకాలమునకు: (సం). - కల-కళ; 2. పృతి
దినమునకు. - నాడునాడు, నానాడు.
(సం). - అనుదినము, దినదినము, పృతిదిన
ము, పృత్యహము; (చూ, వాసరము); 3. పుణ్య
దినమునకు. - (సం) పుణ్యాహము; (పగలుము
న్నగువిశేషములకు "చూ, వాసరము." "చూ,
హార. 1.")
రోటు. దే. వి: చూ, పకరిము. 1.
రోటువోవు. దే. అ. కి: చూ, పంకరవోవు.
రోడ్డు. వా. వి. కంకరపోసినబాట "ట్రం
సురోడ్డు": చూ, స్మృతి. 1. (మాగ్గము. 1.)
రోదనము. సం. వి. అ. న. 1. చూ, శోకము;
2: ఆశ్రయ-అస్యయ-అస్త్రయ, ఆశ్రయ-
అస్యయ, ఆరామశాకము, హస్తయ, సేత్రం
బువు. (తె). - కన్నీరు-కన్నునీరు, నీరు.
("చూ, పలిమము."); అం. 3: చూ, రతిధ్వనలు.
రోదము. సం. వి. అ. న. సూర్యకాశముధ్వమి:
రూ-రోదని-రోదన్ను, ద్యావాప్యంబులు.
ద్యావాభూమలు. (తె) - మన్నుమిన్ను.
తద్వి. - రెండు దరులనడుమనకు: - పా
త్రము, పంకము.
రోదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మన్ను: చూ,
హరిపియ. 2 (భూమి. 1.); 2. మిన్ను: చూ,
సురవర్తము; 3: చూ, రూ-రోదము.
రోదన్ను. సం. వి. వ. న: చూ, రూ-రోదము.
రోదించే. సం. అ. కి: చూ, శోకించే. 2.
రోధనుడు. సం. వి. అ. పుం. బుధుడు: చూ,
రాహువు. 2.
రోధన్ను. సం. వి. వ. న: కచ్చము, కూలకము,
కూలము, పుట్టుము, జ, తటము, తటి, తీరము,
పృతీరము, తిరుటము, నిశంబము, పాట

కము, పాఠము, మర్నాద, వారణ, వేల, శంఖము. (తె. పు.) - ఎడగడ్డ, ఒడ్డు, ఓర, కర, గట్టు, చెలియకట్ట-చెలియలికట్ట. చెల్లెలికట్ట, తట్టు, దిరి, పాఠ. తది. - గ. సముద్రతీరమునను. - కూలదిక్కు. (తె.) - ఏనాసము; ౨. ఈవలావలిదరులను. - పారావారము.

రోధించే. సం. స. కి. అడ్డగించే: చూ, సం రోధించే.

రోన్ని. వా. వి. (రవ్య + అన్ని) కాసిన్ని, రోసిన్ని. రోధవక్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నది.

రోపట్టు. దే. వి. రోయి: చూ, శుల్కము. 3. రోపణము. సం. వి. ఆ. న. 1. మోపుట: అధిష్టానము, ఆరోపణము, ఆరోపము, రోపము, (అవ్య.) - అతి; 2. ప్రైవేచేయుట: రోపము.

రోపము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, రోపణము. 1; 3: చూ, రోపణము. 2. రోబంటరి. వా. వి. అ. వి. వి. పండి: చూ, నూకరము. రోమంధము. సం. వి. ఆ. పుం. పశువులచర్మితచర్మణము: (తె.) - నెమరు.

రోమగుత్సము. సం. వి. ఆ. న. చామరము: చూ, సురటి.

రోమము. సం. వి. క్. న. రూ-లోమము. రహపహము. ముఖము శిరముతక్క, గంకి-నదేహమునందు (గల) వెండుకిక, బొమ్మ: చూ, వెండుకిక; 2. శుభ్రవృద్ధు: చూ, ఉన్ని; అం. 3: చూ, దేహరోమము. 1-2.

రోమరాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, శిఖరిణి. 4. రోమవిక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రోమాంచము. రోమశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తోటకూర*: చూ, మారిషము.

రోమశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పండి: చూ, నూకరము; 2. గొత్తె: చూ, మేషము. 1; 3: ఆమలకీదళము, రోమేధికము. (తె.) - ఆకువల్లి, లవంగపత్తి; విణ. 4. వెండుకికలు గలది. [చూ, హరివాలుకిము.

రోమశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములుదోస*: రోమశుడు. సం. వి. ఆ. పుం. శరీరమునందు

ఎలుగునకువలె నిడు వెండుకికలుగలవాడు.

రోమహర్షణము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, రోమాంచము; పుం. 2. తాండ్ర*: చూ, సంవర్తము. 3.

రోమహర్షణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒక సూతుడు.

రోమాంచము. సం. వి. ఆ. పుం. (రోమములు గల్గురుసాడుచేటు): అవశుధారిక, ఆకసనము, ఉడ్డర్మితము, ఉన్నిద్రగిలు, కంటకము, కూపాంగము, గ, త్వష్టప్పము, త్వగంకురము, పులకము, పులకాంకురము, పులము, రోమవిక్రియ, రోమాద్భేదము. (తె. పు.) - గగురు-గగురు, గగురుపు-గగురు, గగురుపాటు-గగురూటు, గగురుసాడుపు-గగురొడ్డుపు, గరు, గరుదాల్పు, గరువాటు, గరుపాటు, నిడువెండుకిక, పులకరము-పులకరము, పులకము-పులకము, పులకలు-పులకలు, పులు, మైహాణి. (చూ, సంధిమము.)

రోమావళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రోమరాజి; అం. 2. (నూగారు: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (గొడ్డులోనుండి తొమ్మునడుములకు నడుమచీమల చోలువలెనున్న ముఖవలియు భాగ్యవలియు నగును.)

రోయి. వై. వి. 1. నిండ: చూ, పెగ్గింపు; 2: చూ, రూ-రో. (4); 3: చూ, రూ-రో. (5); 4: చూ, రూ-రో. (1); 5: చూ, రూ-రో. (2); 6: చూ, రూ-రో. (3). రోయిని. వై. వి. రోహిణి. బండేరిక్క: చూ, రిక్క.

రోయీవి. దే. వి. ధనదానము: చూ, స్పర్శము. 3.

రోయు. దే. అ. కి. చూ, రోతపకు; స. కి. 2: చూ, వెదకు; 3. నిండించే: చూ, పెగ్గింపు; 4. విడుచే: చూ, విసర్జించే.

రోయుట. దే. వి: చూ, వెదకుడు.

రోరవము. నై. వి. = రోరవము. నరకము: చూ, సంహారము. 2. (చూ, నరకములు). రోలంబము. సం. వి. అ. పుం. రూ-లోలంబము. తుమ్మెద: చూ, పట్నదను.

రోలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-లోలు; చా. స. కి. 2. కొట్టు; 3. విలపించు.

రోలుమాగ్రు. దే. వి: చూ, లోలుమాగ్రు.

రోవి. దే. వి. ఒక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

రోవెల. ద్వ. వి. లండేకు ఇచ్చెదనని ఒప్పుకొనినవెల: చూ, రోయి. 4.

రోవెలది. ద్వ. వి: చూ, వేళ్ళ.

రోపణుండు. సం. విగ: అతిశి, అభిరతుండు, అమగ్నణుండు, ఆమస్తుండు, ఉచ్చింగటుండు, కుపితుండు, కృత్యుండు, కోప, కోపితుండు, కుగ్గుండు, కూర్పుండు, కోర్కెననుండు, కోర్కెయ్యుండు, కోర్కె, గాతువు, తామసి. (తె. ప).—అక్కసి, అక్కసుకాడు, కినుకకాడు, రోపకాడు, మచ్చిరి. తద్వి.-ఆత్యంతకోపనుండు, కోర్కెమూర్ఖితుండు, చండుండు (తె).—చిట్టకట్టియ. చిట్టకట్టియ-చిట్టకట్టె-చెట్టకట్టియ-చెట్టకట్టె. రోపము. సం. వి. అ. పుం. దీనిచేత హింసించబడును. = రోసము: రూ-రుస, అమరము, అనూయ, ఆగ్రహము, ఆవేగము, ఉత్కోశము, ఉత్సవము, కలుషము, కల్మాషము, కోపము, కుగ్గ, కోర్కె, కోలము, శివుష్పము, గడ్డనము, టంకము, త, తమిసము, పరిశ్రమము, భానుము, మత్సరము, మహ్యపు, రుట్టు, విపరీతిపారము. (అవ్య).—అయె, ఆ, ఈ, ఉ, ఏ, కచ్చిత, హుం. (తె. ప).—అంకపాంకములు- అంకపాంకాలు- అంకాపాంకములు-అంకాపాంకాలు, అంగద, అంచేలము-అచ్చేలము, అక్కసు, అలక-అలుక-అలుకువ-అల్క, ఆకరము, ఈరస-ఈరస

ము, ఈసు, కనరు, కనలు, కరకరికలుచే, కసరు-కనురు, కసి, కాంతాళము-కాతాళము, కాక-కాక, కింక-కింకిరి, కింకిరిపాటు, కినుక-కిన్క-కినుకము, కినుపు, గంటు, గుట్టు, గొడ్డ, గొడ, చింజ, చిండు, చిటచిట, చిటపాట, చిడిముడి, చిరాకు, చిట్ట-చిట్టు, చెరచెర, బిడ్డు, తుకతుక, నేవ, పినాకము, పుష్ప, పెటచేన-పెల్చ-పెల్చన, పల్లెదనము, పల్లెదనము, పైదాలము, బయిదాలము - పైదాలము, మంట, గోసము, విడి, సిడిముడి, సీసము, హక్కస్సు, తద్విశేషములు.—౧. (తె).—ముంగోపము-ముక్కోపము; ౨: ఉత్కోశము, పగ్గముకోపము. (తె).—ఉత్క-గోసము, ఉత్క-గోసము, పెయ్యపుటలుక, పాలయలుక-పాలయల్క, గవరిప; 3: (తె).—విశిఖ; ౪. కోప భేగమునను. — (అవ్య). ఇ; ౫ కోపభావమునను: మంతము; ౬ బ్రహ్మకోపమునను. —కకోపము; ౭. స్త్రీలకు పురుషులయెడగల కోపమునను. —మానము; ౮ కి. ౧. కోపము నొందెనది అనుటను. —ఆయస్తము, ఉచ్చండము, మత్స్యము; అం. 2. చూ: సంచారీభావములు. (“అగుమాగు మెక్కడిబోయెదవు. మేము రామధటులమని గొలుంగనో! ఈపరుగు ఇయపురంబునకేజోవి.”)

రోపించు. సం. అ. కి: ఆగ్రహించు, కోపించు, కోర్కెంచు, గడ్డించు. (తె).—ఆచ్చేలించు, అలుగు-అల్లు-అలుపు, ఈరసించు, ఈసడించు, ఎజగొను, ఎజ్జరాలు, కటకటబతు, కనలు, కనారిలు, కసరు-కనురు, కాగు-కాగెగు, కింకిరిపకు, కినియు, కినుపకు-కిన్కము, కెరలు, కొజకొజలాడు, కోవిగించు, కోపగిల్లు, గాసిలు-గాసిల్లు, చిటులు-చిట్టు, తివురు,

పదరు, పనుకు, పిసానించే, రొప్ప, రోసిం
చే. (స. కిరి).—కసరు, రోపగిల్లు.
రోసము. నై. వి.=రోసి: చూ, రోపము.
రోసిం చే. నై. అ. కిరి: చూ, రోపిం చే.
రోసిన్ని. చా అవే. సుంత. (కాసిన్నివంటిది.)
రోసుబడి. దే. విణ. రోతగొట్టు: చూ, రో
తకాడు.
రోహణము. సం. వి. అ. న. 1. ఎక్కుట: చూ,
పొర్రుకు. 1; పుం. 2. ఒకకొండ: చూ,
హిమాలయము (పర్వతము.)
రోహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రోహ
ణము. 1; 2. మొలక: చూ, మొక్క. 1.
రోహి. సం. వి. ఇ. నే. పుం. 1. మట్టి*: చూ,
వటము. 3; 2. గాడిమపుచ్చుము, స్త్రీవాళపుర
పు, రోహితకము-రోహితము. (తె).—
ములుమోదుగు*: 3: చూ, రావి.*
రోహిణము. సం. వి. అ. పుం. బాడిదము*:
చూ, వారిదము. (1).
రోహిణి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1.=రోయిని.
బండిరిక్క: చూ, రిక్క; 2. అంగిటియుల్లు:
చూ, రోగము. 1.—ర; 3. ఆపు: చూ,
గోనుపు; 4. తొమ్మి చేండకనక్క, గౌరి
(చూ, యాదనభేదములు); 5. బలరాముని
తల్లి: చూ, సవత్రి. 1; 6. రూ-కటుకరో
హిణి*: చూ, శకులాదవి. 1; 7 తెల్లచేండ్ర*:
చూ, జలిచేండ్ర; అం. 8: చూ, పుర్రులు.
రోహిణీద్వయము. అం: కటుకరోహిణి, పీత
రోహిణి*. (2) [చూ, హి మాంశపు.
రోహిణీకుడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుడు:
రోహితము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
రోహి. 2.*; 2. కెంపు: చూ, రిత్తుములు.
రోహితము. సం. వి. అ. న. 1. చేక్కనియం
ద్రధనుస్సు: చూ, బాణము. 1; 2, కుంకుమ
పువ్వు: చూ, పహ్నిశిఖమ; 3. సెత్తురు:

చూ, రక్తము. 1; పుం. 4. ఎటుపు: చూ,
వర్ణము. 6; 5. ఎట్టచేప: చూ, మత్స్యము. 1;
6. తేనెరిమ్మగము: చూ, సింహము;
7 ములుమోదుగు*: చూ, రోహి. 2; విణ.
8. ఎటుపుగలది. చూ, వర్ణము. 6.
రోహితాశ్వుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
రోహితాశ్వుడు. 2. (వాడుక).
రోహితాశ్వుడు. నా. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ,
వహ్ని. 1; వా. 2 పాశ్యంద్రునికొమారుడు:
రూ-రోహితాశ్వుడు-రోహితాశ్వుడు.
రోహిషము సం. వి. అ. పుం. రూ-రోహిష
ము. కొండగొట్టె (దోహిషమున నికారాది
గాకొండలు): చూ, చుడుపు (మేము. 1.)

రా

రాంధము. సం. వి. అ. న. రుంజీమునవాద్య
ము, రుంజి: చూ, ఓ.జె.
రాచికుడు. అం. మృదుమధుగమగంగవితిరచిం
చేవాడు: చూ, కృతికర్త.
రాత. నై. వి = రాహుర్త: చూ, రూ-రపుత్తు.
(గిపుతు అను పదముకడ (అ. కిరి) కొట్టికీ
సి 'పి' అనివార్యము.)
రాతు. నై. వి. =—వై.—
కాద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎండ: చూ,
చెలుగు. 3; 2. చినముయొక్క మొదటి
భాగము: చూ, వాసరము. (చూ, దినభాగ
ములు); విణ. 3 భయంకరము: చూ, రౌర
పము. 2; 4. తీర్థము: చూ, వేడిమి. 2;
అం. 5: చూ, రసములు-రసద్వైపులు;
6: చూ, తానములు. 3 (రస-హీనతాన
ములు.) [శుకులు.
కాద్రి. అం. 1: చూ, సంవత్సరములు; 2: చూ,
కాసు. వా. వి. 1. గుండ్రపు; 2. పర్యయాణము.

రావ్యకము. సం. వి. అ. పుం. తగరము: చూ,
లోనాము. 1 [ము. 1-2-3.

రావ్యము. సం. వి. అ. న: చూ. రూ-రూప్య
 రామకము. సం. వి. అ. న. సంభరిదేశమునరుమ
 యనెడు గనియందుఁ బుట్టినయువ్య: చూ,
 లవణము. 1.

రావము. సం. వి. అ. పుం. 1.—గోరవము,
 బిడ్డ: చూ, నరకములు; విణ. 2: ఆభీలము,
 ఉగ్గిరము, ఉదగ్గిరము, కూర్గము, భయం
 కరము, భీకరము, రాద్రము, క్రేరుండము.
 (తె).—అంకపాంకములు-అంకపాంకాలు-
 అంకాపాంకములు-అంకాపాంకాలు, ఒక్కె-
 అ, చెడగరము, చెడుగు, పార్మిడి.
 తద్వి. —౧. రాద్రగ్రసమునకు. —ఉగ్గిరము,
 రాద్రము; ౨. భయానకరసమునకు. —ఘో-
 రము, దారుణము, పరితీధయము, భయంక-
 రము, భయానకము, భీషణము, భీష్మము,
 భైరవము: చూ, రసములు; 3. భయంక-
 గత్వమునకు. —(తె).—గోరగింత; ౪. భ-
 యమునొందినది అమటకు. —(చూ, సాధ్య-
 సము.); ౫. భయమునకు. —(చూ, సాధ్య-
 సము.); అం. 3: చూ, అగమములు (చూ,
 ఉ పవద్వలు 416 పొంబ.)

రౌలు. దే. అ. కి: హ-రగులు-రవులు, రా-
జే, అంటుకొను, తగులుకొను-తవులుకొను-
తౌలుకొను. (మా, వెలుగు. 5.)

కాలుకోలు. దే. వి: చూ, రూ-రవులుకోలు.
కాలుమే. దే. పే: చూ, రూ-రవులుమే.

కాహినేయుము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దినము
యొక్క తొమ్మిదవభాగము: చూ, వాసర
ము (చూ, దినభాగములు); వివా. 2. ఆవు
నకుఁబుట్టినది (మాడ): చూ, సౌరభేయి
(ధేనువు).

రాహిణియుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.

బలరాముడు: చూ, హరియగుడు. 1:-

2. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 3.

రొహిష్యము. సం. వి. ఆ. న. కామంచి* (గొడుగుగడ్డి అనికొందలు): చూ, తృణము. 1; పుం. 2. కొండగొట్టై: చూ, రూ-రోహిష్యము.

అ. ౭. కయత్తరము. (శకటరేఫము, బండిరేఫము) (౧. ద్విత్వముతోఁ గూడుకొనిన పన్నియును వాని రూపాంతరములును శకటరేఫములే. ఉదా.—మిఱు—మిఱుత, కొఱు—కొఱుత, పఱు—పఱుత, మొఱు—మొఱుత, అఱు—అఱుత, చిఱు—చిఱుచిఱు, తొఱు—తొఱుట, బొఱు—బొఱియ, పఱై—పఱియ, మొఱై—మొఱుట, చొఱు—చొఱుచొఱు, కఱు—కఱుకొల, ముఱు—ముఱుగు, వుఱు—వుఱువెందులిలు, పఱు—పఱుకట, ఎఱు—ఎఱుపు, గుఱు—గుఱుక, చొఱు—చొఱుచే, చిఱుకూర—చిఱుతలనొడ్డుతీగ, అఱు—అఱుగు, జేఱు—జేఱుజేఱు, పఱు—పఱుపఱు, బిఱు—బిఱుచిఱు, జేఱు—జేఱుజేఱు, గొఱు—గొఱుగొఱు, గుఱు—గుఱుగుఱు, జేఱు—జేఱుజేఱు, పుఱై—పుఱియ, గొఱై—గొఱియ, కఱై—కఱియ, పఱై—పఱియ, గిఱు—గిఱుగిఱు, కఱు—కఱుకఱు, గఱు—గఱుగఱు, ఎఱు—ఎఱువెఱు, తఱు—తఱుతఱు, తుఱు—తుఱుతుఱు, బఱు—బఱుబఱు, బుఱు—బుఱుబుఱు, కిఱు—కిఱుకీఱు, నుఱు—నుఱునొట్టి, జేఱు, బఱై, జేఱు, వెఱు—పఱు, గుఱులు, తొఱుపటు, విఱుపిగి, నేఱునబొరి, పఱునబారి, చిఱునారీరి, నెఱునీరిగి, ఉఱుంక, పుఱు, వుఱు, కఱు, బుఱు, బఱు, తిఱు, తొఱు, ఉఱుటలు మొ; ౨. ఏవిఅనన్వయముతో సంయుక్తములై యుండునో యవి రేఫములుగాని శకటరేఫములుకావు. ఉదా.—తనరె, పొనరె,

ఒకరైన మొ; 2. శకటములు సంయుక్తములు కావు. ఉదా.—అజచె, అజిమి, అన్నమ జిగ, కిక్కిజిగ, ఉజిగ, ఉజిమె, ఎజిగ, ఎజగ, ఒజగ, ఒజలె, ఒజసె, కజచె, కజిపె, కొజలె, కొజిగ, గొజిగ, వేజచె, చిజిగ, చెజచె, జేజిగ మొ; ౪. ఆను, ఉము, ఉపు అంతమందుగల శబ్దములు శకటశేషములు. ఉదా.—కొజడు, కజడు, పెజడు, బెజడు, ఒజడు, మొజడు, నలుము, నులుము, ఉలుము, మెలుము, కలుపు, వేలుపు, వలుపు, మలుపు, ఒలుపు, చెలుపు, పలుపు, మిలుపు, విలుపు, నెలుపు, అలుపు, పలుపులు, మలు, పోజడు, పోజి మొ.) (ఉపన్యాసవర్గము)

అంకాట. ద్వ. వి. 1: చూ, వ్యభిచారము. 2: చా. 2. ఒకరికము నీట్లాట.

అంకాడు. ద్వ. ఆ. క్రి: చూ, వ్యభిచారము. 2.

అంకియ. దే. వి. రూ—అంకె—రంకె. అజపు,

ఎద్దుఅజపు: చూ, స్వరము 2.

అంకు. వై. వి.—రంకు. 1: చూ, అంకాట. 1;

చా. 2. తంటా. “అంకులెచ్చి పెట్టితివి.”

అంకుబోతు. ద్వ. వి. 1: చూ, విటుడు;

2: చూ, అంకులాడి.

అంకుటాలు. ద్వ. వి (రూ—రంకుటాలి—రంకు

లాడి—అంకులాడి—అంకుబోతు—అంకెత)

చూ, అంకులాడి. గ్రోగము. 1.

అంకులెవులు. ద్వ. వి. మేహగోగము: చూ,

అంకుమగడు. ద్వ. వి: చూ, విటుడు.

అంకులరాట్నము. వై. వి. బాలురకెడ్డు పలయా

కారపుయంత్రము: చక్రబోల. గ్రీణి.

అంకులాడి. ద్వ. వి. రూ—రంకులాడి: చూ, స్వై

అంకులాడికొడుకు. ద్వ. వి: (సం).—అసతీ

సుతుడు, కొలటి నేయుడు. కొలటేయుడు.

కొలటేరుడు, బాంధకి నేయుడు: చూ,

నూకుడు. 1.

అంకువోపు. ద్వ. ఆ. క్రి: చూ, అంకాడు.

అంక. దే. వి. రూ—రంక. 1. వృషభస్వని:

చూ, రూ—అంకియ; 2. ధ్వని: చూ, స్వ

గము. 2; 3. చేక: చూ, స్వరము. 2.

అంకెత. ద్వ. వి. రూ—రంకెత: చూ, అంకు

లాడి.

[వృషభము. 1.

అంకెలిడు మెకము. ద్వ. వి. అచ్చె బెడ్డు: చూ,

అండ. చా. వి. ముగడ, లండ: చూ, అంకెత.

అంతిలు. దే. ఆ. క్రి. రూ—అంతిలు. కలకల స్వ

ని చేయు: చూ, శబ్దము.

అంతిల్లు. దే. ఆ. క్రి.—వై —

అంతు. దే. వి. 1. కలకలధ్వని. పను. 2. ఆ.

142: చూ, స్వరము. 2; 2. రూ—అంపు—

అంపె. అతిదారుణస్వని. ఆం. భా. ప్ర. 121:

చూ, స్వరము. 2, 3: చూ, సంఖరము; 4.—

రతి. కేళి: చూ, రూ—రంతు. 4.

అంతె. దే. వి: చూ, అంతు. 2.

అంపకాడు. దే. వి. (అంపము + కాడు)

అంపముతో పలకలులో నగునవి కోయ

వాడు: రూ—రంపకాడు—అంపకారి.

అంపకారి. చా. వి.—వై.—

అంపము. దే. వి: రూ—రంపము. కరిగనము.

(సం).—కడరము, క్రికచము. తద్వి.—

తగంపియ—తరగంపె.

అంపియ. దే. వి: చూ, రూ—అంపె.

అంపిలు. దే. ఆ. క్రి. రూ—అంపిల్లు. 1: చూ,

వ్యాపించు; 2: చూ, పల్లె; 3: చూ, విజృం

భించు; 4: చూ, సందడించు; చా. 5. హ

య. ఆం. భా. త్వి. 111: చూ, శబ్దము.

అంపిలు. దే. ఆ. క్రి.—వై — (వ్యాపిం

చేటును.—అచ్చ. సుం, కాం. 3.)

అంపు దే. వి 1: చూ, అంతు. 2. ఆం. భా.

ప్ర. 121; 2. అముడు. ఆం. భా. ద్వ. 223:

చూ, సమ్మర్దము; 3. చూడలులో నగునానికిని,

బాలాద్వైపము కలిగిన చేటిగిడ్డలకును

నూదులంగాల్ని వేయు) అచ్చే: అచ్చే (చేతి క.). (సం).—రత్న; 4. కలకలము: చూ, స్వరము. 2.

అంపె. దే. వి. (రూ-అంపియ-రంపియ-రంపె.) 1. మదిగవాడు తోటకోసెడు సాగ నము; 2. తోటకులు మట్టగించి కోసెడు సాగనము; వా. 3: చూ, అంపు. 1.

అమ్మ. దే. వి. 1. గీటు, గీటు. రాజ. 2, అ. 116: చూ, రేఖ. 3; స. కి. 2: గివులు-గీటు, గోడు, చీటు, జీరు, బరకు-బరుకు-బళకు-బలుకు, బళటు, మమ్మ.

అచ్చే. నై. వి. రత్న: చూ, అంపు. 3.

అట్టడి. దే. వి. 1. దూలు: చూ, సెగింపు; వి. 2: చూ, రూ-రట్టడి. 1; 3: చూ, రూ-రట్టడి. 2; నై. వి. 4: చూ, రూ-రట్టడి. 3. [హరి 5, అ. 117.]

అట్టు. దే. వి. —పై.—(చూలునకు.—ఉ, అప్ప. దే. వి. చిన్నతాయి: చూ, రత్నములు. ౧౨.—(౫)

అయిక. దే. వి. కంచెల. (రూ-రయిక-రైక-రైక-రైక-అవిక:) చూ, వస్త్రము.

అవ. దే. వి. 1. వజ్రము: చూ, రత్నములు; 2. దూగరి, తవుడుకలసినచిట్టు: చూ, శంబూకము. 3. [58: చూ, రోషము.

అవఅవ. దే. వి. చితిచితి. అచ్చ. నుం, కాం.

అవలి. దే. వి: చూ, రూ-రవడి.

అవలి. దే. వి.—పై.—

అవిక. దే. వి: చూ, రూ-అయిక.

అవ్వ. దే. వి. నింద: చూ, సెగింపు.

అవ్వాడు. దే. స. కి. నిందించు: చూ, సెగింపు.

తా

తా. దే. వి. 1. తాయికల్లమునకు వృత్తియందు మీడినర్థము లోపింపఁగామిగిలినరూపము.

“తాపువు” వె; 2. రూ-తాయి-అప్ప-రా: చూ, రూ-అప్ప.

తాగ. నై. వి. 1. ధూర్తస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 3 ఉద్ధతుడు: చూ, ‘హేగంబుడు. 2; 4. అంకా. చారిణి. సా. 2, అ. 84: చూ, వైరిణి. [తృణము. 1.

తాగతుంగ. ద్వ. వి. భద్రము ప్రకము*: చూ, తాకట్టు. ద్వ. వి. 1. రత్నస్థాపనము; 2: తాతికట్టు.

తామె. దే. స. కి. 1. రావుడుచేయు: చెలుము; అ. కి. 2. రూ-రామె: చూ, రుద్దు. తాతియుప్ప. దే. వి: చూ, రూ-రాతియుప్ప. తాతికట్టు. వా. వి: చూ, తాకట్టు. 2

తాతిగానుగ. దే. వి: కలుగానుగ. (చూ, పరంజము. 1.)

తాతిగుండె. దే. వి. (తాయి + గుండె) కరిన హృదయము: చూ, హృదయము. 2.

తాతినార. దే. వి. (తాయి + నార) తాతిపాచి: చూ, వృక్షము.

తాతిపనివాడు. దే. వి: కాసియ-కాసె-కాసీడు, కా సె వా ఁ డు, గాసకారుడు.

(సం. పు).—కుటుండు-కూటుండు, పాపాణదారకుండు, శిలాకుట్టకుండు. (“చూ, శిలాకుట్టకుండు.”)

తాతిపాచి. ద్వ. వి. (తాయి + పాచి) తాతినార: చూ, వృక్షము. [తేయము.

తాతిపూవు. ద్వ. వి. రూ-రాపువు*: చూ, తాతిబదనిక. దే. వి. శిలయందు: బుట్టినబదనిక*:

చూ, వృక్షాదని. [లి:చూ, వృక్షాదనము. 1. తాతియుల్. ద్వ. వి. (తాయి + ఉలి) కాసెయ

తాతివాలు. ద్వ. వి. (తాయి + వాలు) వజ్రాయుధము. అచ్చ. యు, కాం. 457: చూ, బాణము. 1. 2. ౨.

తాపిడి. వా. వి. (రూ-రాపిడి-రాయిడి-రారా

డి. రారాపు. తాపు. తాయిడి.) అగునుడు: చూ, సమ్మద్దు.

తాపు. వా. వి. — వై. —

తాపువు. ద్వ. వి: చూ, రూ. తాతిపూపు.

తాయి. దే. వి రూ. రాయి. కిల: చూ, రత్నములు. ౧౨ — (౫)

తాళ్లపన్ను. వా. వి: చూ. ఔపలము. ౩.

* ల్లి

లింగు. దే. వి. 1: చూ, రూ-రింగు. 1; వా.

2: చూ, రూ-రింగు. 4.

టికము. దే. అప. రూ-రికము. తనము. భావము నందువచ్చెడు ప్రత్యయము. “పేదటికము”.

టిక్క. దే. వి. పశువులదోలునప్పుడు నాలుకను అంగిట నొక్కగావచ్చెడు స్వని: చూ, స్వరిము. 2.

టిక్కించే. దే. స. కిరి: నిక్కించే, విక్కిరించే. (వై. 2, ఆ. 5)

టిచ్చే. వై. వి. = రిక్త. (దే. అని త. ౬) నిశ్చేప్తత: చూ, వెలవెలపాటు.

టిచ్చేపడు. ద్వ. ఆ. కిరి: చూ, వెలగుపడు. బర. 3, ఆ. 115.

టిచ్చేవాటు. ద్వ. వి. టిచ్చేవడుట. [కాం. 5.

టిప్పు. దే. వి: చూ, రూ. టిప్పు. అచ్చ. ఆర,

టిమ్మ. దే. స. కిరి. 1. చిమ్మనంగోవితో జలాదికముఁటిమ్ము; 2. వేయు: చూ, విసరు. 8.

టిప్పు. దే. వి. (రూ-రిప్పు-టిప్పు) 1. ఎగయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. వసు. 4, ఆ. 58: చూ, హూహూ; 2. పక్షి తె

క్కలచేప్పుడు: చూ, స్వరము. 2.

టిప్పున. దే. ద్వి. ఝటిత్సర్థకము: చూ, స్వదము.

లు

లు. దే. అప. ఒకానొక బహువచన పరిత్యయము. “ఉదా. — విలకాలు, వేటకాలు.

లువ్వు. దే. స. కిరి: చూ, టువు. 3.

లువ్వపులుగు. దే. వి: చూ, రూ-రువ్వపులుగు.

లువు. దే. వి. 1. తెక్కలగాలిచేప్పుడు:

చూ, స్వరము. 2; 2. వీచేటయందగు ధ్వ

న్యనుకరణము: చూ, హూహూ; స. కిరి.

3. రూ-టూపు. గి రాటు వేయు: చూ, వై. 1.

లు

లువు. దే. స. కిరి: చూ, రూ-టువు 3.

లై

లైక్క. దే. వి. 1. రూ-లెక్క-లేకు-లేకు.

ఈక-ఈక, ఎలక, గజి, గోటావన,

చేట్టుప-చేట్టుప, డాక, నెటి, లాక.

(సం. ప). — గరుత్తు, తూలి, తూలిక,

పక్షము, పతత్రము, పత్రము. తద్విశేష

ములు. — ౧. కొంగతల యీకము. — కడికి;

౨. పక్షి లైక్కను. — (సం) తనురుహము-

తనురుహము; 3. బాణము లైక్కను. — గజి;

2: లైక్క మొదలు, లిటి, లావు. (సం. ప). —

పక్షతి; 3. రూ-లైట్టు. పక్క: చూ, నూరె

లు (పార్శ్వము. 2.)

లైక్కచోపు. దే. వి. కొన్ని మూరలుగల లేకు:

చూ, బారచోపు.

లైక్కపాయలు. దే. వి బ: చూ, ధాన్యము.

లైక్క మొదలు. వా. వి: చూ, లైక్క. 2.

లైట్టు. వా. వి: చూ, లైక్క. 3.

లైప్ప. దే. వి. రూ-లెప్ప, కందెల, కనుపాట్లు,

కను లైప్ప. (సం). — రత్తి. తద్వి. —

తొంగలి లైప్ప. (సం). — ఘనపత్తము.

లైప్పపాటు. ద్వ. వి. 1: చూ, నిముసము;

వా. 2: చూ, సెకను. (నిమిషము = 80 సెకనులు)

లైప్పవేయని మెప్పు కేరూకూలి. ద్వ. వి. దేవ

గంగ. వే, ఆం. 17: చూ, నది.

ఆంధ్ర.నా. వి. దూ-రెంబ. ఉపకాఖి: చూ,
కాఖి. 1.

తెల్లు. దే. వి. రూ.-తెల్లు. 1. శరము*: చూ, తృణము. 1; 2. కనవపులు*: చూ, తృణము. 1. తెల్లుమోలి. దే. వి. శరజన్మృదు, మమారస్వామి: చూ, స్కందుడు.

తెల్లుదీవి. ద్వ. వి. కుశద్వీపము: చా, లంక. (1).

ॐ

ప్రే. వా. వి. రూ.-త్రేడు: చూ, రాజే 1.

ప్రేమ. దే. వి: మా, మా. రేమ *

ప్రేగుపండు, దే వి: మా, రూ-రేగుపండు.

“తేచమే, చే.వి.నూ-రేచమే. శేషు. ఒక ముక్క!” “తేచమే లె మొలుసుమేన్నా (దు)”: చూ, శునకము.

అను. ప్రి. వి. రాజ్. (పే. 60 జ. ౫)

1. భర్త: చూ, సామి 2; 2. దొర, అధిపతి.
చూ; స్వామి. 1.

త్రైపు. దే. వి: మా, గూ-రేసు. (పుష్పపత్రము
నకు.—పై. 6, ఆ. 22)

ప్రేమనుడంచేట. బా. కొట్టుట, అణగఁదొంగి
వ్వట. “వారితండ్రిదురమం దెదిర్చినను
ప్రేమనుడంతయు మాటలేటికిన్.” (విజయ
విలాసము.)

ప్రశ్న. ద్. వి: చూ, రూ-శేపు. 1—2.

తేయి. దే. అ. కి. 1: చూ, సందడించు;
2 చూ, విజృంభించు.

తేల. దే. వి:చూ, సువర్ణకము*, (తేలజిగురు
సుఖిరేచనము చేయును.)

६

అైక. దే. వి: మా, మా-రై క.

६३

తొమ్మిది. దే. వి. 1. సందడి: మా, స్వరము. 2;
2: మా, హేళనము; 3: మా, రూ-
రొమ్మ. 2; 4: మా, పెగ్గింపు; వా 5:
మా, రొమ్మ. 5. [సవ్యము. 1.

త్రాక్ష దే.విణ. ఎడమ. “త్రాక్షచేయి”: చూ,
త్రాక్ష. దే. విణ. ఆధిమ: చూ, హేరాళమ.
త్రామ్య. వై. వి.=శరన్. రూ-త్రామ్య.ఆచ్చ.
కీషి-0, కాం. 46: చూ, వక్షమ.

అొమ్మనొప్పి. ద్వ. వి: చూ, ఉరోబాధ.

३

చోత. వా. వి. నింద: మా, రూ-కోత.

ಕ್ರೋಯಿ. ವಾ. ವಿ. — ಪೆ. —

కోలుగుంట. వా. వి: చూ, రూ-కోలుగుంట.

తోలు. దే. వి. రూ-రోలు 1. ఉల్కాఖలము:
చూ, స్థూలశ్చయును. 1; అ. కిం. 2: చూ,
విలపించు; నా. 3. కొట్టు.

తోలుగుంట. దే. వి: రూ-తోలుగుంట, కుందెన.

చోలుమార్గును, దే. వి: రూ-రోలుమార్గును,
ఉత్తర-ఉత్తర-ఉత్తర.

உ

ల. ఒక యక్షురము. దే. అప. 1. ద్వివీయాబ
హువచనమునందు వచ్చెడు పృథ్వీయము.

“ఉదా. — రాములన్, పనితలన్,
పనములన్; 2. తృతీయాదిపహుపనము పర
మగుమండగావచ్చెడుఆగమము. ” ఉదా. —
రాములచేతన్. పనితలకొఱమున్, పనముల

మన్ మొ; అం 3: చూ, అంతస్థములు
(చూ, లఘువులు); 4: చూ, దంత్యములు.
లంక. సం. వి. ఆ. (స్రీ), 1 = లంక. నీటి నడిమి
దిబ్బ; అంతరీపము, ద్వీపము, కల్పరీ-

కాల్మలి. (తె).—గడ్డ, దీవి, నడిమిదిన్నె-నడు
దీన్నె, నైపుము, లంక. తద్విశేషములు (చూ, ద్వీప
ములు.)-౧: జంబువు, కుమారి, ౨: పక్షిము. (తె)
జోవ్విదీవి; ౩: కుశము. (తె) తెల్లదీవి;
౪: కార్పించము. (తె) కొంచేదీవి; ౫: కాకము.
(తె) పేచుదీవి; ౬: శల్మలి-కాల్మలి; ౭: పు
ష్కరము. (తె) తమ్మిదీవి; ౮: మఘము;
౯: కటాహము; ౧౦: శ్వేతద్వీపము, శ్వేత
ము. (తె) తెల్లదీవి. (“చూ: శ్వేతద్వీప
ము. 2.”); 2. రావణుని పట్టణము: చూ,
నీను (1) (దేశములు); 3. బానాక రాక్షసి:
చూ, సోచుడు (రాక్షసి. 1.); 4. తాగ: చూ,
జంతులూడి; 5. లంకలు. కలాయము: చూ,
సెనగలు; 6. లంక. లంక. రెండుపసుల
గలిపికట్టుట: చూ, లంక. 2; దీ.వి (1). లంకా.
దీవి: చూ, లంక. 1; (2). కంచీయ: చూ, నివీ
తము; (3). తలవాకిటి పక్కగది, ఉలంకు:
చూ, సదనము. 1; వా. (4). పాగాను పర్తి
లోనగునవిపం డెడుభూమి: చూ, హరిప్రియ. 2
(భూమి. 1.); (5). షనుకతోగూడిన కరవా
క: చూ, హరిప్రియ. 2 (చూ, భూమి. 1.);
బ. (6). లంక. చూ, లంక. 5.

లంకాణము. వై. వి. లంకాఘనమ్. గోగమున నుప
వాసము: రూ-లంకనము, ఇల్లి, సంకు,
పట్టె-పట్టె, ప స్తిలి. (సం) —లంకాఘనము.
తద్విశేషములు. -౧. వర్తితాపవాసమునకు. -
ఉపాసము. (సం). —అనశనము, అభోజనము,
ఉపవస్త్రము, ఉపవాసము, ఉపావేదము, జౌప
వస్త్రము, జౌపవాస్త్రము; ౨. శుక్లపవా
సమునకు. —నిట్ట-నిట్ట-నిట్ట-నిట్టము -
నిట్ట, నిట్టపాసము-నిట్టపాసము, నిష్ప
స్య; 3. (సం). —పార్వయము.

లంకనము. వై. వి. —పై. —

లంకనముండు. వా. ఆ. కిరి: ఉపవసించే.

(తె). —ఎడపడు, పస్తుండు.

లంకనవర్ణ. వా. వి. బ. ఏలువిడిచినపాలము,
కండిక: చూ, భూమి. 1-౪౯.

లంకపాలము. దే. వి. —పై. — [కోపిక*.
లంకానిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-లం
లంకాను. వా. వి. లంకలలోపండిన పాగాను.
(పాటాను అని మఱియొకటికలదు): చూ,
పాగాను.

లంకించే. వై. ఆ. కిరి. 1: కీలుకొను, తవుల
బడు, తగులు-తవులు-తాలు, దొరయు,
పట్టు; స. కిరి. 2. పెనవేయు; 3. అపమాన
పెట్టు: చూ, హేళనము చేయు.

లంకింపు. వై. వి. చార్వము: చూ, హరణము. 1.
లంకిణి. వా. వి. ఒకరక్కసి: చూ, సోచుడు. 4
(రాక్షసి. 1.)

లంకియ. వై. వి. —లంక. రూ-లంక. 1. సంక
మము: చూ, సంయోగము; 2. బంధము:
చూ, లంకపాటు; 3. రూ-లంక. చిక్కు,
జిలుగు, తాలిక, తిరిక, తిట్ట, కిరి, పురి,
పుస్తెముడుపు, పెన, మెలి, మెలిక, మెలు
సు; 4. లంకవేసెడుపలుపు: చూ, సూత్ర
ము. 1; 5. రెండుపశువులను జేర్చి కట్టెడు
బంధము; వా. 6. (అలుమగల) కౌగిలింత:
చూ, సంశ్లేషము.

లంక. వై. వి. —లంక. —పై. —

లంకపానపు. వా. వి: చూ, లంకియ. 4.

లంకపాటు. వై. వి: తగులుకోలు, తగులుడు,
తగులుడల, తగులుపాటు, లంకియ-లంక.
(చూ, బంధము. 1.)

లంకపేట వై. వి. పెనవేసెడిమూనిపలక.

లంకమానిసి. వై. వి. దానుడు: చూ, నేపకుడు.
లంకవెట్టు. ద్య. స. కిరి. 1. తగులుపాటు;
2. పెనవేయు: చూ, వడివేయు.

లంకోపిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ-లంకానిక-
లంకోయిక. లంకోనిక, స్పృక్క*. చూ,
రాజార్జుము. 1—32.

కు. — ఉ, హరి. 1, ఆ. 72.)
 లంజె. నై. వి. = లంజికా. — పై. — (రూ-లంజికా.)
 లంజికాడు. ద్వ. వి. చూ, విటుడు.
 లంజికొడుకు. వా. వి. చలువిత్రు: చూ, చూడుడు. 1.
 లంజెత. ద్వ. వి. చూ, లంజ. (నై. అని కొందఱు) (స్వాగ్ధమున తపశ్ర్మయము.)
 లంజె బేడిశ. ద్వ. వి. ఒక చేప: చూ, మత్స్యము. 1.
 లంజెచికము. ద్వ. వి. వేశ్యాసంఘోగము: చూ. సంయోగము.
 లంజెనవరము. నై. వి. గొంతెమగోరు*: చూ, సారణ.
 లంటుడు. వా. వి. గుండునలెనుండువాడు.
 లంజి. దే. విణ. (రూ-లంజీ-లండు-లండుబోతు) 1. పుత్తితుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. పుత్తితురాలు, చెడుగు: చూ, స్త్రీ.
 లంజీ. దే. విణ. — పై —
 లండు. దే. విణ. — పై. —
 లండుబోతు. దే. విణ. — పై. — (స్వాగ్ధమున పోతు)
 లండు. దే. విణ: లొంద-లొందు, దొడ్డు, పెద్ద కడుపువాడు, పొట్టవాడు, పాసంగ, బొంద, బొజ్జవాడు, బొజ్జవాడు, బొనుక, వ్రేకటివాడు. (సం. ప). — ఉరూదిరుడు, తుంది, తుందిభుడు, తుండిలుడు, తుందికుడు, ఓచండిలుడు, బృహత్కూటీ. (“చూ, వ్రేకటివాడు.”)
 లంపట. దే. వి. రూ-లంపటము. 1. అలసట: చూ, శ్రమము. 1; 2. ఆపద: చూ, విపత్తు: వా. 3. కలియబడుట, కొట్టుకొనుటకు సిద్ధ పడుట.
 లంపటము. దే. వి. — పై. —
 లంపటపడు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, వేసరు. 2.

లంపటుడు. సం. విణ. అత్యాసప్రక: చూ, లబ్ధుడు. 2.
 లంపతా. నై. వి. = లంపట. (దేశ్యమని క. ర) దాసీపుత్రుడు: చూ, సూనుడు. 1.
 లంపతావాడు. ద్వ. వి. — పై. —
 లంపాకము. సం. వి. అ. పుం. చూ, దేశములు. 2, 3.
 లంపు. దే. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. వొంగ మేత: చూ, సాదము. (1).
 లంపులమారి. దే. విణ. వొంగమేత మేయునది.
 లంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాస్వతి.
 లంబకర్ణము. సం. వి. ఆ. ప. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1.
 లంబనము. సం. వి. ఆ. ప. 1: చూ, వ్రేలుడు; 2. = లంబెన, లలంతిక, రూ-లంబమానము, మెడను వ్రేలెడు హారము: చూ, భూషణము. 2.
 లంబమానము. సం. వి. ఆ. ప. 1: చూ, లంబనము. 2; విణ. 2. వ్రేలాడునది: అపలగ్నము, లంబము.
 లంబము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, లంబనము. 1. విణ. 2. వ్రేలాడునది: లంబమానము. 2.
 లంబాడి. వా. వి. ఒకానొకజాతి.
 లంబాడితండా. దే. వి: చేనుప, బిడారు.
 లంబి. దే. వి. రూ-లంబీ-లెంబి, కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1.
 లంబిడి. వా. వి. రూ-లంబి: చూ, రూ-లమిడి.
 లంబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కొండనాలుక: చూ, రిసన. 1.
 లంబితము. సం. విణ: చూ, వ్రేలుడు.
 లంబీ. దే. వి: చూ, రూ-లంబి.
 లంబు. నై. వి. 1. = లంబ. శ్లోకము: చూ, స్థానము. 2; 2. గొప్పతనము: చూ, సన్మానము.
 లంబుషము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏడుపేటల ముత్యాలహారము: చూ, హాపణిక. 2. (పూషణము. 2.)

మా, అభిద. (మా, వృత్తి.); 2. రూ-
లక్షణ; ఆడుదెగురు: మా, సారసము. 2

లక్షణజ్ఞాడు. సం. విగ: లాక్షణికుడు.

లక్షణము. సం. వి. అ. న. లక్షణము-లచ్చేన
ము. 1. (పదార్థము దీనిచేతఁజూడఁ బడు
ను.): అంకము, అనీకస్థము, అభిజ్ఞానము,
అకారము, ఊ, కలంకము-కళంకము, కల
నము, కాయము, కేతనము, కేతువు, గండ
కము, గండము, చిన్నము, ధ్వజము, నిమి
త్తము, పదము, పాలి, పరిజ్ఞానము, లక్ష్య
ణము, లక్ష్యము, లలామము, లాంఛనము,
లింగము, వ్యంజనము, శృంగము. (అవ్య.) -
అను, అభి. (తె. ప.): అంకనము, అంగ
మచ్చేము, అడియాలము-అడియాళము, అప
దేశము, ఆది, ఆనవాలు-ఆనాలు, ఇంపువ,
ఎలుక, ఐమచ్చే, కతము, కలంక-కలంకు-
కళంకు, గురుతు-గురు-గుఱుతు-గుఱి, చేలి
నాలు, చిన్న, చిన్నియ-చిన్నె, డాగు,
నెరను, పులుగు, పొక్కి, మచ్చే-మచ్చేము-
మచ్చేము, మేపచ్చేన, లక్షణము-లచ్చేనము.
తద్విశేషములు. - (ప్రతి విశేషము తుదను
లక్షణము అను అక్షరములు చేర్చి చేరువపల
యును): ౧. అత్తమామలఁజేంపుదానికి.-
ఉదరావర్తము, ఉదానము; ౨. అదృష్ట
స్త్రీకి.- అశ్వత్థ పత్రాభగ్గము; 3. అదృ
ష్టశాలికి.- ఉన్నత బాహుమాలము; 4. ఆపు
త్రీ విధవా.- ఖరపుంస్వరము; 5. అపమాన.-
(తె). గొమ్మ; ౬. అప్తపుత్రవసతి.- కల
కంతీ నీజా హంసస్వరము; 7. ఉత్తమనానీ.-
అల్పభోజనము; కపోలావర్తము; కుటిలకేశ
ము; కుబుకావర్తము; ౮. ఉత్తమ స్త్రీపు
రుష.- అల్పనిద్ర; ౯. గండసంజ్ఞ.-
అంగుష్ఠ తర్జనీ రేఖ; ౧౦. గర్భిణీస్త్రీ.-
శంకూరేఖలు. (తె).-చిట్టములు; ౧౧. గొ

డాల్లి.- ఉష్ణగ్రహిణి, చుబుకమచ్చము;
౧౨. చంపికళంక.- (తె) మచ్చే-మచ్చె
ము; ౧౩. చోవు.- ఆకుభము, అరిష్టము.
(తె) - కీడు, కీడుపాటు-కీడ్పాటు, చోవు
గుఱుతు; ౧౪. జారిణి.- కటిసామవర్తము;
౧౫. దారిద్య్రవసతి.- కృష్ణతాలుని; చక్క
వక్త్రము; జంఘావర్తము; ౧౬. దానీ.-
ఊర్ధ్వసఖము, ఊర్ధ్వనాసిక; ౧౭. దాన్య.-
కృష్ణరేఖ; ౧౮. దీగ శరీరముబలముగలవాని.-
అజానుబాహువు; ౧౯. దీర్ఘాయువుగలవాని -
అవిచ్చిన్నరేఖ; ఆయురేఖ; ఆయుర్లక్షణము;
౨౦. ధార్మిక.- కర్ణమచ్చము; ౨౧. నపుం
సక.- కంఠమచ్చము; ౨౨. నాశ.- అతి
కృష్ణమచ్చము; అపలక్షణము; ఓష్ఠమచ్చము;
ఘటోదరము; జంఘామచ్చము; (తె).-
కొఱగామి; ౨౩. పతిహంత్రీ.- భూమి
ధ్వజోమాణి; ౨౪. పశుసంఖ్యా.- అంగుష్ఠ
పార్శ్వరేఖ; ౨౫. పాతవ్యత్య.- కటిపరి
దక్షిణావర్తము; ౨౬. పాదదిహ్నుము.-
పదము. (తె) - శోడ; ౨౭. పుట్టుమచ్చే.-
కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటుల
ము-జటులము, పిపుపు. (తె).- పుట్టుమచ్చే,
మచ్చే- ముఱుపు. తద్వి.- విష్ణుపుయొక్క
టొమ్మనందలి మచ్చేకు.- శ్రీరత్నము, లాం
ఛనము; ౨౮. పుత్రనాశ - ఉరోమచ్చము;
భూమిమచ్చము; ౨౯. ఓడ్డలుగలుగని పడఁతి.-
చిత్రపాదము; ౩౦. బిరుదు:- (తె) బొమ్మ;
౩౧. భిము.- భ; ౩౨. భర్తృహంత్రీ (ఎని
మిది మనువులుపోవు మనువ).- ఘూక
మార్గాలలోచనము; ౩౩. భాగ్యవసతి.-
కోమలపాణివసతి (ద్వి.); ౩౪. భాగ్యసూచక
దేహ.- సామద్రికము; ౩౫. భ్రాతృసంఖ్యా.-
అంగుష్ఠాదరేఖ; ౩౬. మహాపురుష.- ఊర్ధ్వ;
౩౭. యతిసంప్రదాయజ్ఞానార్థ.- ఆనందము;
౪౦; ౩౮. యతిసంప్రదాయ భేదజ్ఞానార్థ.-

అరణ్యము; ఆశ్రమము; 3౯. రాజవిహ్ను.-
కన్దుత్తు-కనుదము; ౪౦. రాజపత్నీ.-అష్టమీ
చంద్రానిటలము; గజహంసగతి; చక్రరేఖ;
రక్తపాదతలము; ౪౧. రాజమాతృ.-అంకుశ
రేఖలు; ౪౨. రాజభార్యయయ్యెడుమగున.-
తిరేఖాన్వితగీర్ణ; ౪౩. రాజ్య.- అకర్మ
కఠినకరము; ౪౪. విద్యా.-అనామికాచిరేఖ;
౪౫. విధావా.- ఆతిదీర్ఘాతిహాస్యాంగము;
అతి స్థూలమహాకృతాంగము; ఊర్ధ్వశేకము;
ఓష్ఠగోమాణి; జంఘపర్యక్తప్రగోమాణి; ౪౬.
వృద్ధిపరిద.- కటిమచ్చము; ౪౭. శుభ.-
కక్షమచ్చము; ౪౮. సంతానవృద్ధి
స్త్రీ.- అంసదక్షిణావర్తము; ౪౯.
సంపత్తు దీర్ఘాయుస్సు గలవాని.- ఆనాను
బాహువు; ౫౦. సామాన్య.- (తే) కొండ
గులుతు; ౫౧. స్త్రీపూజ్య.- గంభీరనాభి;
౫౨. స్త్రీ సాభాగ్యలక్షణము.- ఉన్నత
బాహుమూలము; కంఠావర్తము, కపిలమచ్చ
ము; కర్ణమూలావర్తము; ౫౩. మండ
మాయగులుతును:-వగోక్షమాణి. ఇత్యాది
వివరంబు లపారంబుగ గలవు. ("చూ,సాము
దిక్రము. 1."); 2. గుటి:చూ, లక్ష్యము. 1;
3. చూపు: చూ, సూచన. 4; 4. హ్యకర
జాది కాస్త్రము: చూ, కాస్త్రములు; 5.
చేరు: చూ, సంకేతము. 1; పుం. 6. దెగ్గురు:
చూ, సారసము. 2; అం. 7. పురాణమున
కుంజల పంచలక్ష్యములు:చూ, పురాణము. 6.
లక్షణములకుం గలిగెడు త్రికోషములు. అం:
అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము (3):
చూ, త్రికోషములు.
లక్షణమూలాధ్యని. అం: అవివక్షితవాచ్యము,
అర్థాంతరసం కర్మమితవాచ్యము. (2).
లక్షణాంగములు. అం. (ఇవి పురుషలక్షణాంగ
ములు ౫౮:—౧ పాదతలరేఖలు, ౨ పాద

తలములు, 3 పాదసఖములు, ౪ పాదాంగుళ
ములు, ౫ ప్రపదములు, ౬ పాస్టలు, ౭ గుల్ఫు
ములు, ౮ గతి, ౯ జంఘలు, ౧౦ దేహ
గోమము (గోమము), ౧౧ జానువులు, ౧౨
ఊరులు, ౧౩ అండములు, ౧౪ లింగము,
౧౫ మూత్రము, ౧౬ షుక్లము, ౧౭ శోణిత
ము, ౧౮ కటి, ౧౯ నాభి, ౨౦ కుక్షి, ౨౧
మధ్యము, ౨౨ వరులు, ౨౩ స్తనములు, ౨౪
చూచుకములు, ౨౫ వక్షము, ౨౬ జఙ్ఘలు,
౨౭ స్కంధములు, ౨౮ భుజములు, ౨౯
కక్షములు, ౩౦ మణిబంధములు, ౩౧ హస్త
పృష్ఠములు, ౩౨ హస్తతలములు, ౩౩ హస్తాం
గుళములు, ౩౪ హస్తసఖములు, ౩౫ హస్త
రేఖలు, ౩౬ వృష్ణము, ౩౭ కంఠము, ౩౮
ముఖము, ౩౯ చిబుకము, ౪౦ అధరోష్ఠము,
౪౧ దంతములు, ౪౨ తాలువులు, ౪౩ జిహ్వ,
౪౪ స్వరము, ౪౫ హనితము, ౪౬ ఉత్త
రోష్ఠము, ౪౭ తృక్తువులు, ౪౮ నాసికము,
౪౯ శ్వాస, ౫౦ కపోలములు, ౫౧ నేత్ర
ములు, ౫౨ తారలు, ౫౩ భుక్తువులు, ౫౪
కర్ణములు, ౫౫ లలాటము, ౫౬ శిరము,
౫౭ శిరోరహములు, ౫౮ దేహము (శరీర
ము): చూ, లక్షణము. 1; సాముదిక్రము. 1.
(పూర్వము నారద, పృష్ఠోప, సముద్ర,
కాత్యాయన, పరాహుమిర, వరుచి,
మున్నగునారిచే జేయబడిన గ్రంథములను,
బ్రహ్మాండపురాణ, బ్రహ్మపురాణ, స్కాంధ
పురాణాదులయందుం గొన్నిచోట్ల నీవిషయ
ములును జెప్పబడియున్నవి. ఈకాస్త్ర
మందు స్త్రీపురుషులకుం గలుగు సుఖదుఃఖా
ద్యసంభవములఁ దెలియఁదగు చిహ్నములుఁ
దెలుపఁబడియె. పురుషునకు దక్షిణభాగ,
స్త్రీకి నామభాగ లక్షణములు పరీక్షము.
ల.): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

లక్షణాఢితంబులు. పా. నామవిధదంబులు లక్షణాఢితంబులు. [చూ, రూ-లక్షణాఢి. లక్షణాఢి. సం. వి. అ. పుం. = లచ్చెనుఁడు: లక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. గుటి: చూ, రూ-లక్ష్యము. 1; 2. నెపయ: చూ, వ్యాజము. 1. లక్ష్యవర్తి ప్రతము. సం. వి. అ. పుం. ప్రతముల యందుత్తమప్రతము: చూ, ప్రతము. 1. లక్ష్యక్షనిపయము. అం: చూ, శస్త్రములు. లక్షింఁచే. సం. న. క్రి. 1. గుటిచయు: చూ, లెక్కనేయు; 2. యోయే చూ, వీక్షింఁచే. (అలక్షింఁచే అనియు.) లక్ష్యణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-లక్షణ. 2. లక్ష్యణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-లక్షణము. 1; 2: చూ, రూ-లక్షణము. 5. లక్ష్యణాఢి. సం. వి. అ. పుం. 1. = లక్ష్యము నుఁడు-లచ్చెనుఁడు, రామునితమ్ముఁడు: చూ, సౌమిత్రి; 2. శ్రీమంతుఁడు: చూ, సంపన్నుఁడు. లక్ష్యము. సం. వి. న. న. 1. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 2. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము. లక్షీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = లక్ష్మి-మి-లచ్చి. (ఈమెచేత సర్వముచూడఁబడును.) అబ్జ, అబ్జజ, అరవిందాలయ, ఇంది, ఇందిర, ఈ, కభార్య, కమ, కమల, కలకాబ్జ, క్షీరాబ్జ, క్షీరాబ్జితనయ, క్షీరసాగరకన్యక, క్షీరసాగరమత, చంచల, చపల, చల, జలజ, జలధిజ, నారాయణి, పద్మ, పద్మాలయ, పద్మిని, భారవి, మంగళదేవత, మహాలక్ష్మి, మా, మాత, మాధవి, రమ, లోకజనని, లోకమాత, లోల, విష్వక్సేన ప్రియ, పృథ్వీకపాయి, శ్రీ, శ్రీదేవి, హరిప్రియ, హీర. (తె. ప).-కడలి కూతురు, కఠివేల్పునిల్లాలు, కలిమిచెలి-కలుములచెలి, కలువలక్షిని తోఁడు, జిగముతల్లి, జిడ్డుకడలిబిడ్డ, తమ్మి విచారంపు గరితమిన్న, తమ్మియింటిగరిత,

తల్లికల్లి, తాతకల్లి, నెలచెలియలు, చంట నలంతి తోడికోడలు, పయిడినెలత-పైడి నెలత, పల్కులచెలియత్త, పాలమున్నటి కూతురు, మగని పేరెదనున్న వగలాడి, మున్నటిచోలి, లక్ష్మి-మి-లచ్చి, లిబ్బిపడతి, పలరాజేతల్లి, నెన్ననెదకొమ్మ, సత్తి నెచ్చెలి, నిలి. తద్విశేషములు. -విష్ణుభార్య లలో నొకతె: -నిశ. ("చూ, హీర. 2."); 2. సంపద: చూ, సంపత్తి. 1; 3. వస్త్ర భూషణాదుల శోభ, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 4. మెట్టదామగ *: చూ, సహస్రి పత్రము; 5. ఋద్ధియనెడు గంధవ్యయము, వృద్ధి, సిద్ధి: చూ, రాబార్జనము; 6. గొల్ల బిడ్డు *: చూ, హులిని; 7. పేరింకము *: చూ, సన్నకదుర్బు. [చూ, సహస్రిపత్రము. లక్షీగృహము. సం. వి. అ. న. ఎఱ్ఱ: గలుక *: లక్షీనారాయణ. సం. వి. అ. పుం. 1. విస మంగలము *: చూ, సుఖదర్శనము; అం. 2: చూ, తైలములు; బ. 3. లక్ష్మి విష్ణువులు; వి. అ. పుం. 4: చూ, విష్ణువు. 1. లక్షీనారాయణీయము. పా. ఇదియొక సుధాంధరి పత్రిప్రదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువు. (ఇది ఆంధ్రవాచస్పత్య కర్తృమ జనకతండ్రి క్షీ. శే. బ్ర. కొట్రులక్షీనారాయణశాస్త్రీగారి విరచితము. దీనికి ఆంధ్రవాచస్పత్య కర్త లేఖనమును, ముద్రాలయమున నక్షరసంధా నోద్యోగియైన పూర్తిగావింఁచెను.) [పరి. 1. లక్షీనారాయణాఢి. సం. వి. అ. పుం: చూ, లక్షీ లక్షీపతి. సం. వి. అ. పుం. 1. లచ్చిమగఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1. లక్షీవంతుఁడు. సం. వి. ఈ. త. ఈ. త. 1. శ్రీమంతుఁడు: చూ, సంపన్నుఁడు; 2. బప్పిదము గలవాఁడు: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు. లక్షీకము. అం: చూ, జన్యతాళములు. లక్షీకాంశము. అం: చూ, పవ్యంశములు. లక్ష్యపెట్టు. మి. న. క్రి.: చూ, లెక్కనేయు-

లక్ష్యము. సం. వి. ఆ. న. 1.=లెక్క. (బాణముచేత గవ్వబడునది.) రూ-లక్షము-లక్ష్యము-లక్షణము-లక్ష్యము, గోవు, నికాయము, నిమిత్తము, శరవ్యము. (తె).—గణుతి, గుటి, తిన్న, దెప్పము, నిగా (నిగహా), లెక్క, లెప్ప-లెప్పము, నూటి. (“చూ, నూటి. 1.”); పుం. 2. రూ-లక్షము. లక్షణచేఁ దెలియఁదగినయర్థము: చూ, వ్యాజము. 1.

లగడ. దే. వి. రూ-లగుడు. 1. చిమిడిక: చూ, సాదము (1); 2. డేగ: చూ, శ్యేనము. 1.

లగడపిండము. వి. వి: చూ, పిండిపోక.

లగడు. దే. వి: చూ, రూ-లగడ. 1-2.

లగనము. వై. వి.=లగ్న. రూ-లగ్నము, శుభముపూర్వము: చూ, లగ్నము. 1.

లగము. అం. లఘువు గురువు. “హాస్” (ఇదే పగణము): చూ, ఉపగణములు.

లగాము. వా. వి. కల్లెము: చూ, వాగె.

లగాయతు. వా. వి. మొదలు: చూ, లోను. 2.

లగాలగా. వా. వి. డోలులోనగునవి వడిగావాయించుటయందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ. [వేయి. 1.

లగాయించే. వా. స. క్రి. కొట్టు: చూ, లగుడము. సం. వి. ఆ. పుం.=లాటి-లోడీ-లవుడి-తొడి, దుడ్డుకట్ట: చూ, వేళిము. 1.

లగుడు. దే. వి: చూ, రూ-లగడ. 1-2.

లగువు. వై. వి. 1.=లఘు. గంతు: చూ, లంఘు; 2.=లాఘవ: మేలుకన: లాఘవము. 1; 3. లేలిక: చూ, నులభము; విణ. 4. మేలుక: చూ, నులభము. [మట: సురతాణిలగ్న.

లగ్న. వై. వి.=లంఘ. (ముట్టడించి) కోటను బాంఠిలగ్గింపు. ద్వ. వి. కోటమీఁదనుండిశ్రులపయి దొర్లించెడు తాలిబండలోనగునది.

లగ్నపట్టు. ద్వ. స. క్రి. (ముట్టడివేసి) కోట నెట్టు. లగ్నము. వై. వి.=లగ్న, రూ-లగనము: చూ, లగ్నము. 1.

లగ్న. దే. వి. 1. మేలు: చూ, శుభము. 1; 2. అపరక్రియ, ఉత్తరక్రియ, అంత్యకర్మము.

లగ్నకారకత్వములు. అం: జన్మ(తను), ద్వితీయ(ధనము), తృతీయ (భాగ్య), చతుర్థ (వాహనము), పంచమ (సంతాన), షష్ఠ (శత్రు), సప్తమ (కళత్ర), అష్టమ (ఆయువు), నవమ (భాగ్య), దశమ (రాజ్య), ఏకాదశ (లాభ), ద్వాదశ (వ్యయ) స్థానములు. (12)

లగ్నకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకఁడు చేయవలసినపనిని నేను చేసెదనని పూనుకొనిన వాఁడు: ఋణమత్కుణఁడై, గోరంకువు, పృతిభువు. (తె. స.).-అడ్డము, జోమి దారుడు, పూట, పూటకా:పు, పూచీ గారు. హామిదారు. (“చూ, హామిదారు”); 2. చోదములో జేమానతు ఇచ్చేవాని పేరు: తృణమత్కుణఁడు.

లగ్ననిఘంటు. వా. వి: చూ, రాశి. 2.

లగ్నపతిక్. వా. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). శుభలేఖ.

లగ్నము. సం. వి. ఆ. న. 1.=లగనము-లగ్నము. రూ-వలగ్నము. అవలగ్నము, కేంద్రము, హార, మేషాదిరానులయొక్క యుదయము. (గ)హములను సంబంధించినది-దీనికే రాశి, హారయనిఁగూడఁ బిలుతురు): చూ, రాశ్యగయము; పుం. 2. మదపుటేనుఁగు: చూ, హస్త; విణ. 3. తగులుకొన్నది: చూ, సహితము; 4. సిగ్గుఁ బొందినది: చూ, హీణము; అం. 5. చూ, వర్ణములు.

లగ్నసంధి. అం. పృథిలగ్నమందును, లగాదియందరగడియను, లగాంతమందరగడియను గలిసినకాలమునకులగ్నసంధియని పేరు.

లగ్న సంబంధ విషయ వివరణముల పట్టిక.

లగ్నములు	అధిపతులు	స్వభావములు	జాతులు	లింగములు	వర్ణములు	దిక్కులు	కిరణోదయ పుష్కాదయ రాసులు	రూపములు	పరిమాణములు	జలభేదములు	బలాబలములు
మే	కు	చర	క్ష	పు	ఎఱు	తూ	పు	మేఁక	4-0=4-20	పాదజల	రాశి
పు	కు	క్షిర	కు	క్షిప్ర	లెలు	తూ	పు	ఎగ్గు	4-30=4-58	అర్ధజల	రా
మి	బు	ద్విప్యకాద	కై	పు	నలు	తూ	శి	క్షిప్ర-పు	5-15=5-28	నిర్జల	రా
కర్కా	పు	చర	బా	క్షిప్ర	లెలు	ద	పు	ఎండ్ర	5-30=5-31	పూర్ణ	రా
సిం	ర	నిర్	క్ష	పు	ఎఱు	ద	శి	సింహ	5-20=5-20	నిర్జల	శఖలు
కన్య	బు	ద్విప్య	కూ	క్షిప్ర	నలు	ద	శి	కన్యక	5-15=5-15	నిర్జల	చ
తు	కు	చర	కై	పు	లెలు	ప	శి	శాస	5-15=5-24	పాద	చ
మృశ్మి	కు	నిర్	బా	క్షిప్ర	పసు	ప	శి	లేలు	5-30=5-33	పాద	చ
ధ	గు	ద్విప్య	క్ష	పు	ఎఱు	ప	పు	లెలు	5-30=5-19	అర్ధ	రా
మ	శ	చర	కూ	క్షిప్ర	నలు	ఉ	పు	మొసలి	5-15=4-43	పూర్ణ	రా
కుం	శ	క్షిర	కై	పు	పసు	ఉ	శి	కడవ	4-30=4-11	అర్ధ	చ
మీ	గు	ద్విప్య	బా	క్షిప్ర	పసు	ఉ	ఉధయో	మత్స్యద్వ	4-0=4-2	పూర్ణ	చ

లగ్నారూఢము. అం. (దీని కేవలమని పేరు): చూ, ఆరూఢము.

లఘిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-లఘిమము.

1. లఘుత్వము: చూ, లాఘవము. 1; 2. ఒక విభూతి: చూ, సిద్ధులు.

లఘిమము. సం. వి. న్. పుం. — పై. —

లఘిమము. సం. విణ. 1. మిక్కిలి చేయక నైనది: చూ, లాఘవము. 1; 2. మిక్కిలి తప్పునైనది: పక్షిణము.

లఘుకము. సం. వి. అ. పుం. తోటపోక:

చూ, స్రంసి. 1 (పోక. 3.) [మేషము. 1.

లఘుకాయము. సం. వి. అ. న. మేకపోతు: చూ, లఘుకోణము. వా. వి. క్షుప్తకోణము: చూ, కోణము. 1 (చూ, వంగిలు). [చూ, వేత్తము. 1.

లఘుడము. సం. వి. అ. న. = లగుడము. ఇనుపదుడ్డు:

లఘుపంచమాలము. అం: చిన్నములక, పెద్దములక, కోలపాన్న, సేలపాన్న, పల్లెరు పేర్లు (5).

లఘుబ్రహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: జహ్నువృక్ష*.

లఘుమేరుపక్షము. అం: చూ, ప్రస్తావనప్రత్యయ పాఠములు.

లఘుమేరువు. అం. — పై. —

లఘుమేరుద్విత్వము. అం. — పై. —

లఘులయము. సం. వి. అ. న. 1. వట్టి వేరు: చూ, సేవ్యము. 1; 2. నీరు వట్టి వేరు: చూ, సేవ్యము. 2.

లఘువల్లభ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అతివిష*: చూ, విష.

లఘువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. పిక్క, స్పృక్క*:

చూ, రాజాన్యము. 1-32; న. 2. నల్ల అగలు:

చూ, రాజాన్యము. 1-౧౫; క్రి. విణ. 3.

శిశువు: చూ, స్వదము; విణ. 4. వడిగలది:

చూ, స్వదము; 5. = లగువు. చేయకనిది: చూ,

లఘి. 2; 6. చేవలేనిది; 7. ఒప్పిదమైనది:

చూ, వృద్ధము; అం. 8. చూ, తాళాంగము

లు; 9: చూ, మాతృ. 1. (బాణాకృతిగలది

గురువు-లఘువేమాతృ. మాతృమూక చిటి

కాలము పలుకఁబడునది.); 10: చూ, కాల

పాఠములు; 11: చూ, అంగపాఠము; బ.

12. పొట్టి ఆమ్మలు పూర్వాక్షరమును గురు

వుగాఁజేసిన ద్విత్వ సంయుక్తములును, పదాది

సంయుక్తములును లఘువులు. “ఉదా:—అ,

అన్న, శక్తి, ధని.” (చూ, గణము.); 13.

అంతిస్థ (యరలప)లు లఘువులు అలఘువులు

అని ద్వివిధము. అందు:—(య) ౧. మాటల

లోని యకారము అలఘువు. “ఉ. పాయము,

సాయము.”; ౨. సాధ్య (అగమ) యకార

ములఘువు. “ఉ. మాయూరు.”; (ర) 3. సాధు

రేఫములఘువు. “ఉ. వరి, చీర, నీరు, కోరు.”

మొ; ౪. శకటరేఫము (బండితా) అలఘువు.

“ఉ. కటి, కాటు.” మొ; (ల) ౫. ల కారము

లఘువు. “ఉ. కాలు, ఆయు, అప్పి” మొ;

౬. సాధ్య (అదేక) లకారములఘువు. “ఉ.

వర్లు, కోర్లు, పాస్లు.” మొ; (ప) ౭. సాధ్య

పకారము లఘువు. “ఉ. ఆత్మపట్టు, నీరు

వోనె.” మొ; ౮. మాటలలోని మకారము

లఘువు. “ఉ. వన్నె, కవ.” మొ. (చూ, అల

ఘువు, అంతస్థములు.)

లఘుశంక. వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మూర్తి

ము; 2. కొద్ది అనుమానము.

లఘుశేఖరము. అం: చూ, జ్యోతాళములు.

లఘి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తేలిక గాఁబోవు

రథము, బండి: చూ, శకటము. 1; విణ.

2. చేయక నైనది: లఘిమము, లఘువు. (తె).—

పలుచే, రేను: చూ, లాఘవము. 1; 3. పుటు

చే యైనది: చూ, హృస్వము. 1.

లఘీ. అం: చూ, ధారలలో భేదములు.

లచ్చి. నై. వి=లక్షి. 1: చూ, లక్షి. 1;

2: చూ, సంపత్తి. 1; వా. 3. నిందార్థమందు

లచ్చేమ్యు-లక్ష్యమ్యయను పేర్లఁబరగువారిని

లచ్చించఁగఁ బిలుతురు. [(యూషము)

లచ్చించారు. వా. వి: చూ, కడుగుచారు.

అచ్చికమి. వా. వి: అడ్డకమ్మి, దోరణపు
గమ్మి, లచ్చిపట్టె, సిరికమ్మి. (సం).—
ఉత్తరంగము, నక్కము, నాన.(చూ,వాకిలి)

లచ్చికోడలు. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

లచ్చితండ్రి. ద్వ. వి: చూ, నముదము. [సంకు. 1.

లచ్చిదోర బూరంగొమ్ము. ద్వ. వి: శంఖము: చూ,

లచ్చినెచ్చెలి. ద్వ. వి: చూ, పార్వతి.

లచ్చిపట్టె. వా. వి: చూ, లచ్చికమ్మి.

లచ్చిమగడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

లచ్చియన్న. ద్వ. వి: చేదుగడు. సాంబ. దే.

10: చూ, హిమాంశువు.

లచ్చితేనెడమకన్ను. ద్వ. వి:—పై—ఆం,
భూ. పృ. 177. [వా.ము. 2

లచ్చివారము. వి. వి: గురువారము: చూ,

లచ్చిసవతి. వై. వి: చూ, భూమి 1. ఆం, ప. 6.3.

లచ్చేనము. వై. వి:—లక్షణము. రూ—లక్కనము.

: చూ, లక్షణము. 1; ఆం. 2: వ్యాకరణశాస్త్ర
ము: చూ, శాస్త్రములు. [మనుడు.

లచ్చేనుడు. వై. వి:—లక్షణము: చూ, రూ—లక్క

లచ్చేయుడు. వై. వి:—పై—

లజ్జ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —లజ్జ 1: చూ, సిగ్గు;

ఆం. 2: చూ, సంచారభాషమునఁ బుట్టిన
దృష్టులు.

లజ్జాత్యాగము. ఆం: చూ, ద్వాదశావసరము.

లజ్జాభాసము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, దైశగుప్త.

లజ్జామోహము. ఆం: చూ, మోహచతుష్టయము.

లజ్జాశీలుడు. సం. వి: చూ, సిగ్గురి.

లజ్జాలువు. సం. వి. ఉ. పుం స్త్రీ. తుప.

పాట్రికోమ్మ లూడలుగలచెట్టు, శిఫ: చూ,
హృస్వకాభాశిఫము.

లజ్జించే. సం. ఆ. కిరి: చూ, సిగ్గుపడు.

లజ్జితము. సం. వి: సిగ్గుపడినది: చూ, హీనము.

లజ్జి. వై. వి:—లజ్జ: చూ, సిగ్గు.

అటక్కు. దే. వి. రూ—అటక్కు. (మింగుటలో

నగు వానియందగు ధ్వన్యముకరణము: చూ,
హలూహు.

అటపటము. వా. వి. (కొట్టుకొనుటకు) కలియ.

బడడము: చూ, తొడపటము.

అటుక్కు. దే. వి: చూ, రూ—అటక్కు.

అట్టు. సం. వి. ఆ. పుం.—అడ్డిగ. కప్పెగ, చిన్న

మాతిగల పాత్ర: చూ, హరివాణము (పా
త్రము. 6-౧౫.)

అట్టాభట్టియము. బా. (అట్టాభట్టియమనియు)

అసంబద్ధ పరిలాపము “నీలట్టాభట్టియములే”
యేకరుప్తైచిపు” (ధర్మజరాజమాయము.)

అట్టు. దే. వి. 1. తొట్టి, నీళ్లగాడి, నీళ్లతొట్టి,

: గాడి. (సం).—ఆం. నము. ఆహాము, గోపి

ధము, గోపిధము, శంభు, జలగోళి, తీగము,

నిపానము; 2. పకియ: చూ, సొమ్ము. 1;

ఆం. 3. ప—చూనాగకము. తన్ని. —అట్టు

(పూతల), అట్టు (కీటు), అట్టు (తెచ్చ

రాత్రిగ్గ), అట్టు (ఆశీరాత్రిగ్గము).

అట్టుప. వై. వి:—అట్టు. చిట్టివాళము: చూ, అట్టు.

అట్టు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —చూ, వి: 1.

అట్టుము. సం. వి. ఆ. పుం.—అడ్డు—అడ్డువు:

చూ, శత్రుము.

అఱాయి. వా. క: కిచ్చెయ్యము, కజ్జోయ, కల

పసగలప, కయ్యలకొచ్చే, చిల్లగొండి, జేగ

డగొండి, జేగడాలమాం, తంటలమారి, తం

టాలమారి, పెనపరి, పెచ్చికోరు, చెచ్చెల.

(సం) —కలహాశీలుడు; 2. దెబ్బలూటలో

కలియఁబడుట, దూముట.

అడి. దే. వి. నిడుపుగామెట్టిప సరిగలోనగువాని

మెట్ట: చూ, సరిగ. 2. [అట్టుము.

అడ్డిగ. వై. వి:—అట్టు. రూ—అడ్డిగము: చూ,

అడ్డిగము. వై. వి:—పై—

అడ్డు. వై. వి:—అట్టు: చూ, అట్టుము.

అడ్డుకము. సం. వి. ఆ. పుం, న.—అడ్డు—అడ్డు

ము—అడ్డుము.—పై.—

అడ్డువము. వై. వి:—అడ్డుక. —పై.—

అడ్డుము. వై. వి:—పై.—

లత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-లతిక. తీగె: చూ, వృక్షము; 2. రూ-లతిక. ఎక్కుడు: దీగె: చూ, వృక్షము; 3. రూ-లతిక. చుట్ట చుట్టుకొని ఎదిగెడు తీగె: చూ, వృక్షము; 4. గటిక*: చూ, శృణుము. 1; 5. పూలగురి నెండ*: చూ, శ్వేతపాక; 6. ముత్యాలసోకపు పేట: చూ, హవనీక. 2 (భూషణము. 2); 7. కొమ్మచూ, కాఖ. 1; 8. పిక్క*: చూ, రామ్మమ్మము; 9. శ్వేంకణము*: చూ, సన్నకడుపు; 10 చీమ చూ, హీగ. 1 (పిసీతిక.); 11: చూ, సాదెపురుగు; 12. కస్తూరి: చూ, శ్వేతస్వగంధము (మృగ మదిము); 13. మానేరు*: చూ, స్వర్ణవర్ణ; 14: చూ, శృంగారములు.

లతకూన. సి. వి. శేత్రసీగవంటి ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

లతాంతము. సం. వి. అ. న. పూవు: చూ, సుముము లతాకంబము. సం. వి. అ. పుం. పీఠకాను: గుళ: చూ, శాడప్పుము. [చూ, సుమ్మి.

లతాడు. వా. వి. (నానలక్ష్మి: చూ) గుండ: లతాపుష్పాన. సం. వి. పు. స్త్రీ. దికితోనొకటి పేనగొన్న తీగె: చూ, పృథ్విము.

లతార్కము. సం. వి. అ. పుం. దుర్దుముము, పచ్చేరుగిరి: చూ, సుకంఠము. 1.

లతావృక్షము. ఆం: చూ, కిరణములు

లతావృక్షము. ఆం: చూ, బారెన్ను నాదెగనములు (ఆదెగనములు)

లతక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 చూ మీ-లతి. 1-2-3; 4. నాలు పేటలసోక ము చూ, హవనీక 2 (భూషణము 2.) [చూ, విపస్న.

లత. 2. వి. 1. దబ్బ: చూ, హతి; 2. ఆడ: లతకి. దే. వి. బలుపును వేళ్ళుడునగల యొక నొక గచ్చేకాయ: చూ, సోమరాజి.

లతిచేప. దే. వి. ఒక చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

లత్తుక. వై. వి. అలత్తుక. లాత్తురసము: చూ, లక్క.

లత్తుకబొత్తులు. ద్వ. వి. 2: చూ, ధాన్యము.

లద్ది. దే. వి. నుట్టుములోనగువాని మల్లము: చూ, శమలము. 1. [సంహరి.

లద్దిపిప్పి. దే. వి. ఒక చీడపురుగు: చూ, సస్య అద్దిపురుగు. ద్వ. వి. తెల్లని కిక్కిరి విశేషము: చూ, సస్యసంహరి.

లద్దిము. దే. వి. (నేయువాడు వస్త్రముచివగ విడిచెడి) కచ్చ: రూ-లద్దె.

లద్దె. దే. వి. —ప్రె.—

లడక. దే. వి. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3.

లడనము. సం. వి. అ. న. 1. ముఖము: చూ, నడ నము. 2; 2 నోరు: చూ, వననము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము. 2.

లపితము. సం. వి. అ. న. 1. మాట: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. మాటలాడబడినది: చూ, శబ్దము. 2.

లప్ప. దే. విణ. 1 చూ, రాతి. 1; 2. ఎడముగా పంపబడినవేర్లుగల చే. ఆం, భా. ద్వి. 141: కమి, కమికిప్పి, పప్ప, పట్టి (చూ, హస్తము. 1.)

లప్పము. వై. వి. —పప్ప. రూ-పాప్పము. (మాని పైలోనగువాని సంయగంనులను మెత్తెడు సున్నపుముద్దలోనగునది) సమాంధము.

లల్గీలు. వా. వి. ఒకానొక తుంకబాతివారు.

లబ్బము. సం. వి. అ. న. 1. భంగహరిముచేయగా వేర్వడు సంఖ్య: చూ, సంఖ్యాభేదములు; విణ. 2. పొండబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3.

లబ్బర్రుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విద్వాంసుడు: లర్ప. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, లాభము.

లబ్బిచే. సం. అ. కిక్కి. కలుగు చూ, సంభవించే.

లబ్బము. సం. విణ. 1 లభింపఁగినది; అభిగ వ్యాము, గంధివ్యము, పావణీయము, పావ్యము: చూ, సమాసాద్యము. 2. యాక్త ము: చూ, యోగ్యము. 2.

లమ. దే. వి. ఒకానొక తీగె: చూ, వృక్షము.

లమిడి. వా. వి. రూ-లమ్మి-లంఠిడి-లండ్డి. 1. చూ, వైరిణి; 2. తిట్టు: చూ, కావము.

వట్టె, పలక, (వా).—కొట్టె. నొప్ప. తద్వి. —
 (స్త్రీ) లలాటము. — కస్తూరి; అం. 2: చూ,
 చుంబన స్థానములు; 3. (నుదురు): చూ,
 లక్షణాంగములు. (అర్థచంద్రి) సమమైన
 రాజేగు, విపులమైన ననంతమైన ధనికుండగు,
 అల్పమైన నల్పాయుషగు, అయిదు రేఖలున్న
 వైభవముగలిగి నూతనోద్భవమును, శుభావ
 హుండగును. నాలుగు రేఖలున్న కీర్తిభాగ్య
 ములుగలిగి యెరుబదేండ్లు బ్రదుకును మూఁ
 డురేఖలున్న నలుగురేండ్లు బ్రదుకును. ఐదు
 రేఖలున్న నలుగురేండ్లు. ఒక రేఖయున్నను
 లేమన్నను నిరుపదేండ్లు మనుషు సుర్లుగలిగిన
 దగిరుండగు. త్రిశూలరేఖ పులిశరేఖలున్న
 సీత్యరండుగు, మండలేత్యరండుగునగున, మచ్చే
 గలిగిన స్థానభివృద్ధిండుగు); 4. (నుదురు):
 చూ, (స్త్రీ) లక్షణాంగములు. (అష్టమచంద్రు
 నిఁబోలిన రాజపత్నియగు, తిలకనయనగు
 మచ్చేయున్న మొదటఁ గుమారునిఁగనును.
 నడుమనుడియున్న విధనముగు, నెడలుపైన
 మగనిని మామను మఱినిఁజెంపును. చివర
 నుడియున్న విధయు, అంకులాడియునగు,
 నెండ్రుకలుఁగనిపించుచు నడుమ నుడియున్న
 జూరణియగు.); 5: చూ, హస్తక్షేత్రములు.
 లలాటి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, రూ.లలాటము. 1.
 లలాటిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). నొసటఁగట్టెడు
 ముత్యపు బాసికము: చూ, బొట్టు. 1
 లలామకము. సం. వి. అ. న. బాసికము: చూ,
 హావణిక. 2 (భూషణము 2-౧౦-(౧౪))
 తద్వి. — రాజ్యాభిషేకమున నొసటఁగట్టెడు
 పట్టము. — (సం). — పట్టము, పట్టి: చూ, హావ
 ణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౦-(౧౪).)
 లలామము. సం. వి. న్. న. 1. గుఱుతు: చూ,
 లక్షణము. 1; 2. టెక్కెము: చూ, నిడము.
 1; 3. తోడవు: చూ, భూషణము. 2;
 4. నొసటనుంచుకొనెడు బొట్టు: చూ, విశేష

కము. 1 (బొట్టు. 1.); 5. గుఱుము నొసటి
 మేక్క: చూ, విశేషకము. 1; 6. తోడక:
 చూ, వాలము. 1; 7. కొమ్మ: చూ, శృం
 గము. 1; 8. పృథావము, బలిమి: చూ, శక్తి.
 1; 9. గుఱుము: చూ, హాయము; 10. (ఉత్త
 రపదమైనచో) శ్రీస్త్రము: చూ, శ్రైస్త్రము.
 లలి. దే. వి. 1. పేరియము: చూ, స్నేహము.
 1; 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము.
 2; 3. ఒయారము: చూ, విలాసము. 2;
 4 క్రియము: చూ, విధము. 1; 5. ఉవ్వాయి:
 చూ, వికాసము.
 లలిత. అం. 1: చూ, పంచమపాదపజాంతర భాష
 లు; 2. సుకుమారత్వముచేతగగు అంగవిన్యా
 స రూపమైన స్త్రీయొక్క శృం గారచేష్ట
 విశేషము: చూ, సంచారీ భాషమురఁబుట్టిన
 చృష్టులు; 3: చూ, జన్యతాళములు; 8: చూ,
 అగమములు (ఉపవిద్యలు 416 పొరట);
 7: చూ, శృం గారచేష్టలు; 8: చూ, అలంకార
 ము. 3. (ప్రస్తుతార్థన్యోతకముగు ప్రతిబింబ
 వర్ణనము. “ఉదా. గతజలసేతుబంధనము.”)
 లలితప్రియము. అం: చూ, జన్యతాళములు
 లలితము. అం. 1: చూ, లలిత; సం. వి. 2. ఈప్తి
 తము: చూ, వాంఛితము; 3. మనోజ్ఞము:
 చూ, హృదయము. 2. [కారములు.
 లలితస్వరము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతాలం
 లవంగపత్రి. వా. వి. లవంగచెట్టుయొక్క ఆకు:
 చూ, రోమకము (ఆమపత్రి అని కొందఱు)
 లవంగపపుట్ట. వా. మి. వి: చూ, వరాంగకము.
 లవంగము. సం. వి. అ. న: ఉత్పాటము, కపిశృం
 గము, గీర్వాణమనుమము, దివ్యము, దేవ
 మనుమము, శ్రీసంజ్ఞము. (తె). — క రావుపు.
 (కిర్రుపులోని కిరిమినిఁజెంపును. అత్తరినిపోఁ
 గొట్టును. లవంగపు నూనెలో ‘యూజెనిక్
 ఆసిడ్’ అను ద్రావకముండును. ఇది క్రిమిసం
 హారకక్రిలో ‘కార్బారిక్ ఆసిడ్’ కంటె
 కొన్ని రక్తము గొప్పది) (“చూ, శ్రీసంజ్ఞము”).

అనాము, సం. వి. అ. న. 1. (వాయువును గాని
బాధ్యమునుగాని పోగొట్టునది.): అబ్జము,
అభిజము, ఔరము, జలసము. (తే) —
ఉప్పు, ఉప్పున, నీళ్లవరుగుతన్నికేసులు -
౧. సముద్రపు ఉప్పునను. — అక్షిబము-అక్షి
బము, కటకము, ఔరాచ్చము, క్షీరాబ్జము;
(తే).- రాతియుప్పు- తాతియుప్పు; ౨. కను
రము, ఉపాక్షారము, ఉపక్షారము, ఉపగను,
బొవరము. (తే). — చేరటుప్పు- చాటు
ప్పు; ౩. ఉసుంజరము, తైశ్రము. (తే).-
పట్టుకప్పు; ౪. అక్షము-అక్ష్యము, విరిణ
ము, బొద్దిజ్యము, బొద్దుము, బొవరము,
కాద్యోకము, కృష్ణలవణము, జాణము, జీ
ణము, తిలకము, రుచకము, పాంశవలనము,
సావర్చలము - సావర్చలవణము;
౫: కనకక్షారము, ఔరము, టంకణ
క్షారము, టంకణము, టంకము,
టంగరము, సాభాగ్యము. (తే). —
గవ్వచాకము, పటిక, పటికారము, వెలిగా
రము; ౬: కావజము, కావము, కావమల
ము, కావలవణము, కావసంభవము, కురునిం
దము, కృష్ణలవణము, ఔరము, తీర్థము.
(తే). — గాజీ-గాజేప్పు; ౭: రుచకము,
సజ్జిక, సుఖసర్పము, సువర్చలము, సోత
ఫ్ఫి. (తే). — సహకారము; ౮: కృతకము,
కృష్ణనామకము, క్షీతిసంధూతము, ఖం
డలవణము, పాక్యము, బస్తకము-బాస్తకము,
లిడము, ఓడలవణము, సుగంధము,
సుపాక్యము. (తే). — అంటుప్పు -
అట్టుప్పు. ౯: ఔరత్రయము,
౧౦. ఔరదళకము; ౧౧: ఔరము, పాక్యము,
యవక్షారము, యవసూకము, యనాగజము;
౧౨: ఔరమెలకము, సర్వక్షారము;
౧౩: ఔరశ్రేష్ఠము, వజ్రక్షారము;
౧౪: ఔరపట్నము; ౧౫. ఔరావకము;

౧౬: (చూ, టౌగములు.); ౧౭: గడదేశజము, గడలపణము, గడోత్తము, రామకము, సాంబగము. (తె).—దొనయ్యప్ప; ౧౮: ఉప్పకుప్పము. — (తె). కల్లీ; ౧౯: తీపు తోగోనిన యింమేక ఉప్పనకు. — (తె). చేవురు-చారు; ౨౦: త్రికూటము, తీర్థము, పటువు, మాణిబంగును-మాణిమంధము, పకోము-పసిరిము, త్యానము, సైంధవము, సైంధవలపణము. (తె).—ఇందుప్ప, చెందుప్ప; ౨౧: నవతొరము. (తె).—నవాసాగరిము-నవాసారిము; ౨౨: కటువు, లపణము, లావణ్యము. (తె).—ఉప్పదనము, ఉప్పన; ౨౩: సెలతొరము. (తె).—కెట్టు, సురుప్ప; ౨౪: సుగేకాగము-సుగేకాగము; ౨౫: లవణభేదములు:—అన్నభేది; కడకిము; కృత్తిమము; భూర్జము; (తె).—ఆకుప్ప; (మిగతవానికి “చూ, సావచ్చలము.”); పుం. ౨. ఉప్పన: చూ, లపణము. 1-౨౨; ౩: చూ, లవణాకరము. 1; విణ. 4 ఉప్పనిది; 5 లావణ్యముగలది; అం. బి. 6: చూ, లపణములు. స్రముద్రి, కాచలపణములు. (5) లపణములు. అం: సైంధవ, సావర్ణ, బిడా, లవణాకరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉప్ప సముద్రిము: చూ, లవణోదము; 2. ఉప్ప శము: చూ, భూమి. 1. లపణామలకిన్యాయము. అం. సముద్రిపు ఉప్ప అడవి ఉసిరికె కాసు కలసెననుకీర్తి. ద్రము. లవణాగ్లము. సం. వి. అ. పుం: చూ, లవణోలనణి. దే. వి. 1: కచ్చింపు, గుత్తము, గింకము, బిగి, బిగువు, బిట్టి, మోడి, సున్నితము. (విణ.) కచ్చితము (“చూ, సున్నితము”), 2: ఉప్పి. (సం. ప) -చూ-లావణి, కంటకిని, కుండలి, గృధ్రిశఖి, గృధ్రిఫల, గృధ్రిసక్త, గృధ్రిసఖి, గృధ్రికాల, చతుష్కంటకిని, తీర్థపత్ర, శీతపితృహర, తద్వి.

చట్టే, పలక, (వా).—కొట్టె. నొప్ప. తద్వి.-
 (స్త్రీ) లలాటము. — కస్తూరి; అం. 2: చూ,
 చుంబన స్థానములు; 3. (నుదురు): చూ,
 లక్షణాంగములు. (ఆర్థచంద్ర) సమమైన
 రాజీను, విపులమై ననంతమైన ధనికుడగు,
 అల్పమైన నల్పాయువగు, అయిదు రేఖలున్న
 వైభవముగలిగి నూతనోద్భవమును, శుభావ
 హుడగును. నాలుగు రేఖలున్న కీర్తిభాగ్య
 ములుగలిగి యెచుబడేండ్లు బ్రదుకును మూఁ
 డురేఖలున్న నలువడేండ్లు బ్రదుకును. రెండు
 రేఖలున్న నలువడేండ్లు. ఒకరేఖయున్న ను
 లేవున్న ను నిరుపడేండ్లు మనుషు సుర్లుగలిగిన
 దరిదుర్గడగు. త్రిశూలరేఖ సులీళరేఖలున్న
 నీశ్వరుండగు, మండలేశ్వరుండునుగున, ముప్పై
 గలిగిన సానభ్యిష్టుండగు); 4. (నుదురు):
 చూ, (స్త్రీ) లక్షణాంగములు. (అష్టచంద్రు
 నిఁబోలిన రాజపత్నియగు, తిలకసమహగు
 మచ్చేయున్న వెండిటఁ గుమారునిగనును.
 నడుమనుడియున్న విధమునుగు, నెడలుపైన
 మగనిని మామను మఱినిఁజేంపును. చివర
 నుడియున్న విధయు, అంబులాడియునగు,
 నెండ్రుకలుఁగనిపించుచే నడును నుడియున్న
 జూరణియగు.); 5: చూ, హస్తక్షేత్రములు.
 లలాటి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, రూ-లలాటము. 1.
 లలాటిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). నొసటఁగట్టెడు
 ముత్యపు బాసికము: చూ, బొట్టు. 1
 లలామకము. సం. వి. అ. న. బాసికము: చూ,
 హవణిక. 2 (భూషణము 2-౧౦-(౧౮))
 తద్వి. — రాజ్యాభిషేకమున నొసటఁగట్టెడు
 పట్టు. — (సం). — పట్టును, పట్టి: చూ, హవ
 ణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౦-(౧౮).)
 లలామము. సం. వి. న్. న. 1. గుఱుతు: చూ,
 లక్షణము. 1; 2. టెక్కెము: చూ, సిడము.
 1; 3. తోడవు: చూ, భూషణము. 2;
 4. నొసటనుంచేకొనెడు బొట్టు: చూ, విశేష

కము. 1 (బొట్టు. 1.); 5. గుఱుము నొసటి
 మేక్క: చూ, విశేషకము. 1; 6. తోడక:
 చూ, వాలము. 1; 7. కొమ్ము: చూ, శృం
 గము. 1; 8. పృథావము, బలిమి: చూ, శక్తి.
 1; 9. గుఱుము: చూ, హాయము; 10. (ఉత్త
 రపదమైనచో) శ్రీపుము: చూ, శ్రైవ్యము.
 లలి. దే. వి. 1. పేరుము: చూ, స్నేహము.
 1; 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము.
 2; 3. ఒయారము: చూ, విలాసము. 2;
 4 కృపుము: చూ, విధము. 1; 5. ఉన్నాయి:
 చూ, వికాసము.
 లలిత. అం. 1: చూ, పంచమపాదపాంతర భావ
 లు; 2. సుకుమారత్వముచేతనగు అంగవిన్యా
 స రూపమైన (స్త్రీ) యొక్క శృం గారచేష్ట
 విశేషము: చూ, సంచారి భావముఁబుట్టిన
 చృష్టులు; 3: చూ, జన్యతాళములు; 6: చూ,
 ఆగమములు (ఉపవిద్యలు 418 పొరట);
 7: చూ, శృం గారచేష్టులు; 8: చూ, అలంకార
 ము. 3. (పృస్తుతార్థవ్యోతకముగు ప్రతిబింబ
 వర్ణనము. “ఉదా. గతజలసేతుబంధనము.”)
 లలితపీఠము. అం: చూ, జన్యతాళములు
 లలితము. అం. 1: చూ, లలిత; సం. వి. 2. ఈప్తి
 తము: చూ, వాంఛితము; 3. మనోజ్ఞము:
 చూ, హృద్యము. 2. [కారములు.
 లలితస్వరము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతాలం
 లవంగపత్తి. వా. వి. లవంగచెట్టుయొక్క ఆకు:
 చూ, రోమశము (ఆకుపత్రి అని కొందఱు)
 లవంగపపుట్ట. వా. మి. వి: చూ, వరాంగకము.
 లవంగము. సం. వి. అ. న: ఉత్కృటము, కపిశృం
 గము, గీర్వాణకుసుమము, దివ్యము, దేవ
 కుసుమము, శ్రీసంజ్ఞము. (తె). — కరాపుపు.
 (కిడుపులోని కిరీమినిజేంపును. అట్టి ర్నిపాఁ
 గొట్టును. లవంగపు నూనెలో ‘యూజెనిక్
 ఆసిడ్’ అను ద్రావకముండును. ఇది క్రిమిసం
 హారక క్రిలో ‘కార్బాలిక్ ఆసిడ్’ కంటె
 కొన్ని రెట్లు గొప్పది) (“చూ, క్రిసంజ్ఞము”).

లవణము, సం. వి. అ. న. 1. (వాయువును గాని జాడ్యమును గాని పోగొట్టుకొని): అబ్జము, అబ్జిజము, త్వరము, జలగనము. (తే) — ఉప్పు, ఉప్పున, సీత్యపరుగు, తద్విశేషములు - ౧. సముద్రపు ఉప్పునను — అక్షిబము-అక్షిబము, కటకము, త్వరాచ్చము, క్షీరాబ్జము; (తే).- గాలియుప్పు- తాలియుప్పు; ౨. ఆసురము, ఉపాత్మకము, ఉపాత్మకము, ఉపాత్మకము, ఔషధము. (తే). — చేవులుప్పు- చౌటుప్పు; ౩. ఉపసంజరము, త్వత్తము. (తే).- పట్టిఉప్పు; ౪. అక్షము-అక్ష్యము, విరిణము, బౌద్ధిజ్యము, బౌద్ధ్యము, బౌద్ధరము, కౌద్ధిగము, కృష్ణలపణము, జాణము, జాణము, తిలకము, రుచకము, పాంశవలవణము, సౌవర్చలము - సౌవర్చలవణము; ౫: కనకత్వరము, త్వరము, టంకణత్వరము, టంకణము, టంకణము, టంగరము, సౌభాగ్యము. (తే). — గవ్వచాకము, పటిక, పటికారము, వెలిగారము; ౬: కాచజము, కాచము, కాచమలము, కాచలవణము, కాచసంధము, కురునిందము, కృష్ణలవణము, త్వరము, తీర్థము. (తే). — గాజో-గాజోప్పు; ౭: రుచకము, సజ్జిక, సుఖనర్చకము, సువర్ణలము, సోత్ ఫి. (తే). — సజ్జికారము; ౮: కృత్తకము, కృష్ణ నామకము, క్షీతిసంభూతము, ఖండలవణము, పాక్యము, బస్తకము-బాస్తకము, బిడము, బిడలవణము, సుగంధము, సుపాక్యము. (తే). — అంటుప్పు - అట్టుప్పు; ౯: త్వరత్తయము, ౧౦. త్వరదళకము; ౧౧: త్వరము, పాక్యము, యవత్వరము, యవభూకము, యవాగ్రజము; ౧౨: త్వరమెలకము, సర్వత్వరము; ౧౩: త్వరశ్రేష్ఠము, వజ్జిత్వరము; ౧౪: త్వరపట్కము; ౧౫. త్వరాప్తకము;

౧౬: (చూ, త్వరములు.); ౧౭: గడదేశజము, గడలవణము, గడోత్తము, రామకము, సాంబిము. (తే). — దోనియుప్పు; ౧౮: ఉప్పుకుప్పుకు. — (తే). ౧౯: తీపుకోరినిన యింయక ఉప్పునకు. — (తే). చేవురు-చౌరు; ౨౦: త్రిపూటము, తీర్థము, పటువు, మాణింగము-మాణిమంధము-వళిము-చనిరము, క్యాము, సైంధవము, సైంధవలవణము. (తే). — ఇందుప్పు, చెందుప్పు; ౨౧: నవత్వరము. (తే). — వవాసాగరిము-నవాసారిము; ౨౨ కటువు, లవణము, లావణ్యము. (తే). — ఉప్పుదనము, ఉప్పున; ౨౩: సురత్వరము. (తే). — పెట్టుప్పు, సురుప్పు; ౨౪: సురేకాగము-సూరేకాగము; ౨౫. లవణభేదములు: - అన్నభేది; కడకము; కృత్తిమము; ధూర్తము; (తే). — ఆపప్పు; (మిగతవానికి “చూ, సౌవర్చలము.”); పుం. 2. ఉప్పున: చూ, లవణము. 1-౨౨; 3: చూ, లవణాకరము. 1; విణ. 4 ఉప్పునిది; 5 లావణ్యముగలది; అం. బ. 6: చూ, లవణములు. [సముద్ర]. కాచలవణములు. (5) లవణములు. అం: సైంధన, సౌవర్చ, బిడా, లవణాకరము. సం వి అ. పుం. 1. ఉప్పు సముద్రము: చూ, లవణోదము; 2. ఉప్పు శము: చూ, భూమి. 1. లవణామలకిన్యాయము. అం. సముద్రపు ఉప్పు అడవి ఉసిరికె కాయ కలసెననునీతి. [దము. లవణార్ణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, లవణోలవణి. దే. వి. 1: కచ్చింపు, గుత్తము, గింకము, బిగి, బిగువు, బిట్టి, మోడి, సున్నితము. (విణ.) కచ్చితము (“చూ, సున్నితము”); 2: ఉప్పి. (సం. ప.) - చూ-లావణి, కంటకిని, కుండలి, గృధ్రనఖి, గృధ్రాఫు, గృధ్రవక్త్ర, గృధ్రసఖి, గృధ్రహల, చతుష్కంటకిని, తీర్థపత్రి, శీతతీర్థహర. తద్వి. —

తెల్లయుప్పి. (సం).—చూక్షికఫల; నల్ల
యుప్పికి.—జోలారి, నల్లయుప్పి. (సం).—
కాకాదని, కావచారిణి, కుండలి, కుందర్పి, గుల్మి,
విరళ, హింసర్పి, హిరలి*.” (చూ, హిరలి.)

లవణుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక్కక్కనుఁ
డు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

లవణోదము. సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చసముద్ర
ము: చూ, సముద్రము.

లవనము. సం. వి. అ. న. పైరులోనగునానికోత:
గూ-లావనము-లవము, అభిలావము, లుప్తము.
(తే).—కోత.

లవనసు. వా. వి. జీవనాగ్రము ఇచ్చేసాము.
లవబ్యాహులు. అం: చూ, కప్రానియోబాహు
లు. (బ్యాహులు.)

లవము. సం. వి. అ. పుం. 1.= కవ-రవ్య. శేష
ము: చూ, స్వల్పము: 2. చేటు: చూ, గుల్మ,
3: చూ, గూ-లవనము; అం. 4: చూ, కాల
ప్రాణము; విణ. 5. భిన్నాంకములోని పైఅం
క: చూ, హారము. 3.

లవలవ. గే. విణ. భేదానినది: చూ, నిచ్చిన్నము. 3.

లవలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒకానొకతీగళ:
చూ, వృక్షము. కొద్దిపన్ను: చూ, సిస్తు. 1.
లవాజోహ. దే. వి. గాఢమునేవకుల జీతములపై
లవియే. సం. స. క్రి: (తే).—కోయు.

లవిటి. దే. వి. పక్షుతి, తెక్క మొదలు: చూ,
తెక్క. 2; 2. చెవిటి: చూ, బనిరుడు;
3. లోక: చూ, వాలము. 1; 4: గుట్టుపువోక.
(సం).—అక్షవాలము: చూ, హయము.
(చూ, వాలము. 1.)

లవిత్రిము. సం. వి. అ. న. దాత్రము. (తే).—
కొడవలి, గిద్ద, లిక్కి: చూ, రిప్టి. 2—౧౪.
లవుడు. సం. వి. అ. పుం: రామునికెండుకోడు
కు: చూ, నూనుడు. (కుసునిసోదరుడు.)

లవుటి. దే. వి. లావు, పక్షిలోక: చూ, వాలము 1.

లవుడి. వై. వి.=లగుడ. (నేత్యముని శ. ర.
(చూ, ముద్గరము. 1-౪.); చూ. లవుణి-తాడి-
తాణి-లాటి, బడిత-బడితి, బరిన. (సం).—
పరిమాతనము. (“చూ, స్వధితి.”)

లవుణి. వై. వి.=—వై.— (తే అని శ. ర.).
లసువధ్యన్యాయము. అం. ఒకానొకన్యాయము.
లసునము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, నెల్లలి *;
2. కంపునందలి దోషము (అనగా పాలుపైఁ
బూసినట్లుండే పు తెల్లని డాలు): చూ, స్థా
లోచ్ఛయము. 1 (రత్నములు)

లమ్మిరు. వా. వి. దండు: చూ, నేన. 1.

లసితము. అం: చూ, జన్మతాళములు ప్రస్తు. 1.
లసురు. దే. స క్రి. నాశనముచేయు: చూ, సరి
లసుర్కు. వా. వి: చూ, పుసుర్కు.

లస్తకము. సం. వి. అ. పుం: (తే).—పిడికట్టు-
పిడికిటి కట్టు, వింటినడుము. (చూ, బాణ
ము. 1.)

లహారి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. పెద్దఅల: చూ, వీవి. 1.
లహోని బ్యాహులు. అం: చూ, నేహో
దేశపు బ్యాహులు.

లా

లా. వా. వి. అప్ట, చేట్టుము, శాసనము: చూ,
శాస్త్రము. 1. [చూ, లాంగలము.

లాంగలదండము. వా. సం. వి. అ. న. ఏకశిరోల:
లాంగలపద్ధతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నాగేటిచోలు,
నీత: చూ, లాంగలము. 1-౧౪.

లాంగలము. సం. వి. అ. న. 1=నాగలి: కప్పంత
త్రము, గోకిలము—గో కీలము, గోదార
ణము, నీరము, హలము, హలి. (తే. ప).—
అరక, ఏరు, కొండొక్కెరువు, దుక్కివాలు,
నాగలి—నాగేరు—నాగేలు, మడక. తద్వి
శేషములు.—౧. అశుశుచున్న నాగలికి.—
(తే). దంపకట్ట, దంపనాగలి; 3. అటిగన

నాంగులి. — (తె). గొనప, గొనప; 9. మీడి
కోలపు. ఈళ-ఈష. లాంగల దండము
(తె).-మేడికోల, మేడికోల; ౮. వేడికోల
లేని నాంగులిదుంపను. అధోపాలము, అఫలము,
కూటకము, నిరీశము-నిరీషము, శీరాంగము.
(తె). ఊరు, కలప, గొడగ-గొణగ, దుంప;
౫. జీడ్డిగమునను-యంతికి. (తె) -జీడ్డిగ
ము, జీడ్డిగ్గె ౬. దుంపమీదుగా కాండికి
తగిలించిన నాంగులికే. — (తె). కోటిరు; ౭.
నాంగులిదుంపమొనను - పో తిరుము; ౮.
నాంగులిదుంప వెనుకలిపినకొయ్యను - (తె).
మేడి, మేడికొయ్య, మేడికొయ్య; ౯. నా
గల్గ సమూహమునను - (సం). పొగ్గ; ౧౦.
(తె). -మేడిచీల; ౧౧: (తె) -మేడితో
క, మేడిపోగ; ౧౨. మేడిపొగిదున్నడు
మడకను - (తె) -పాలేరు; ౧౩. మొదటికొం
డ్రును. - (తె). తల్లికొండ్రు; ౧౪: లాంగల
పద్ధతి. (తె). నాంగులిపోలు, సీత; ౧౫.
లాంగలపచ్చమునను. - (తె). - నాంగులిచిప్ప,
నాంగులిదుంప, నాంగులిపడత, నాంగులి
యారు, పడత-పడత; ౧౬. సీతానివ్వలికి. -
కొండ్రు, గుంట, గొంట్రు; ౧౭. కొన్నిరిక
ముల నాంగులి. — అవిరినాంగులి, ఇరుప
నాంగులి, కోయబుత్తూరునాంగులి, కైహప్ప
నాంగులి, దింపనాంగులి, పక్షిణకన్నడపు
నాంగులి, మెట్టనాంగులి మొదలగునవి (మిగత
వానికి “చూ, హలము.”); 2. తాడుకు:
చూ, శ్రీతాళము; 3. ఒక పువ్వు; చూ,
సుమము; 4. గృహదారు విశేషము, 5. మగ
గుఱి: చూ, కిత్తుము; 6. =లంగరు: చూ,
లంగరు, జీను.
లాంగులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తటిగొజ్జ.
రూ-లాంగులికి: చూ, హలిన; 2. సిరు
పిప్పలి*. చూ, శకులాదని. 2; ౩. పుం. 3.
నాంగులిజోదు: చూ, హలాయుధుడు;
4. నారికడము*: చూ, స్త్రీ-ంధ ఫలము;

లాంగులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-లాం
లాంగులితరణనామము. అం. కుక్కతోక
పట్టుకొని గోదావరి యారెవనసరితి.
లాంగులము. సం. వి. అ. న. 1. తోక; చూ,
వాలము. 1; 2: చూ, లాంగలము. 5; పుం.
3. అభిషయకాస్త్రవిశేషము (ఉంగరపువేలిని
వంచి చిటికెనివేలినపైకెత్తి కడను మూ
డు వేర్ల నూర్ధ్వకారముగా తేర్చెత్తుల
వలె పట్టికొను). చూ, వ్యంజకము. 1; అం.
4: చూ, అసంయుతహస్తములు.
లాంఘనము. సం. వి. అ. న. గుఱుతు: చూ, లక్ష
ణము. 1; 2. నామము: చూ, పేరు 1;
3 శ్రీవత్సము: చూ, లక్షణము. 1—౨౭.
లాంతరు. వా. వి. అచ్చములనడుమనెలుగునీపపు
గూడు (లాంటిని). (ఇందుఁ జేరువది. -
లాంపు, వెడలైటు, లైటు, హాకినలాం
తరు; మతయు మూలైటు, గ్యావలైటు,
ఎక్కిక్కిలైటు మొదలగునవి.)
లాంపట్టుము. సం. వి. అ. న. లంపట్టావము.
లాంపు. వా. వి. లోపల నెలుగునీపపు గూడు.
(చూ, లాంతరు)
లాక. దే. వి. పక్షియాక: చూ, తొక్క. 1.
లాకకట్టు. దే. వి. విశిష్టకట్టిపెడచేతులకట్టు.
లాంగ. దే. వి. 1. గర్జము: చూ, గంధము.
1-౨; 2. గొణిము: చూ, గంధము. 1.
లాంగడాంగుకు. దే. వి. పాము: చూ, సర్పము.
లాంగరి. దే. వి. (లాంగ+అరి) చెవి: చూ,
కోరిత్రము. (విచార్యము.)
లాగింమే. వై. అ. కిరి: చూ, లంఘింమే (ఇది
లాంగు. వై. వి. 1. చేల్లడము: చూ, వస్త్రము;
2. =లంఘన: చూ, లంఘనము. 2; అం.
3: చూ, విన్నాణములు; బ. 4: చూ, మల్ల
బంధములు.

లాఘవ. దే. అ. కి. 1: చూ, వ్యాపించు: 2: ఇలుముకొను, ఓలమునగొను, చోటుపడు, జోడుగు-జోలుగు, దాకొను-దాకొను-దాగుకొను, దాగు-దాగు, దుక్కు, దొంగు-దొంగు, తాటు, దండెలు - దండెలు, పొంచు, పొంచువేయు, పొరయు, బురింగు, బురింగుడుపడు, మలుగు, మలుగుపడు, మలుపడు, మాటుపడు, మునుగు - ముగ్గు, మొలుగు, ముగ్గువోపు. ("చూ, నురుగు. 1.")

లాఠ. దే. వి. లాయట.

లాఠనేయు. ద్వ. అ. కి. (లాఠ + చేయు): చూ, విజృంభించు.

లాఠి. దే. స. ఇతరము: చూ, వేలు. 3.

లాఠు. దే. విణ. ఆధికము: చూ, హేరాళము.

లాఠరా. దే. వి. (లాఠ + రాయి) జలదారి ముగిసందుగండ్లతాయి: రూ-లాఠతాయి లాఠతాయి. దే. వి. —పై. —

లాఠు. దే. వి. లాఠేట. [మగ్గుము. ౧౦.

లాకి. వా. వి. లాక చేయి, లాకబద్ధ: చూ, లాక కట్ట. దే. వి. లాకలతోడ మేటియుంచిన పస ముగియని పడుగు (చూ, మగ్గుము).

లాకచేయి. వా. వి: చూ, లాక.

లాకబద్ధ. వా. వి. —పై. —

లాకలూకాయ. వా.వి. అనామకుడు, నీతినియ మములు లేనివాడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

లాకు. వా. వి. కాయప యందిటు ఆటు నచ్చెడి పనివాసును ఆపుచే వెలువరించుచే నుం డెడి అడ్డుతలుపుల కట్ట. "ధవిశేవ్యరపు లాకు": చూ, నేరుపు. 1.

లాక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. =లక్క, రూ-రాక్ష: చూ, లక్క.

లాక్షణీవృత్తము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ధ, న, న, న, న, ధ, న, న, సగణ ములు. 18 యి. 9.")

లాక్షణీపద. సం. విణ: లక్షణాక్షుడు.

లాక్షణీ. సం. వి. ధ. స్త్రీ. =లక్కపెట్టె: చూ, సందుకా.

లాక్షణి. అం: చూ, తైలములు.

లాక్షణీసావనము. సం. వి. అ. పుం. ఎజ్జ లాక్షణి*: చూ, లాక్షణి.

లాగము. పై. వి. =లాఘవ. 1: చూ, లాఘవము. 1; 2: చూ, లాఘవము. 2.

లాగి. ద్వ. విణ. (లాగము + ఇ) —పై. —

లాగించే దే. స. కి. కొంపోపు- కొనిపోపు, తీసికొనిపోపు.

లాగు. దే. వి. 1: ఈడుపు-ఈడ్చు, తెగ. (సం. ప) - ఆనుకర్చుము, ఆనుకర్చుము, ఆప కప్పి, ఆకర్చుము, ఆకర్చుము, ఆకర్చి, ఆక్షే పము, ఆపర్చుము, ("చూ, స్వీకారము. 2.");

2: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సమృద్ధి. 1; స. కి. 4. ఆకర్షించు: చూ, రెమ్మ. 2. లాగుకొను దే. అ. కి. అపహరించుకొను: చూ, సడపు.

లాగులాడు. దే. అ. కి. చూ, నెంటిగొను.

లాఘవము. సం. వి. అ. న. 1. =లగుపు-లాగము. లఘుత్వము: అపాతము-అపాతము, అవలీల, లఘు-లఘిము, లఘువు. (తె. ప). — అలఠి, ఈసడింపు, ఉలక, ఉలకన, మేలక న-మేల్కన, మేలుకపాటు-మేల్కపాటు, చూచాయ, లేలిక, నుసులు, పలుచేన, మై పోక, లేను, లగువు, లాగము, లాగి, లిప, లేత, లేను, రెద్ది శేషములు. -౧ మేలుక నైనది: (చూ, లఘి. 2.); ౨ (విణ) మిక్కిలి మేలు క నైనది: —లఘివృత్తము; 3. లాఘవము గా: —

(తె.) చేవుక-చాక-మేలుక; 2. ఆరోగ్య ము: చూ, సవ్యాము. 1; 3. =లాగము: చూ, నులగము.

లాఘవీమాట. వా. వి. నిజముతప్పినమాట: చూ, కబ్బము. 2.

లాచోరు. వా. వి. నిరాధారముగాఁ జేసినది;

2. నిగ్రహ-సాందఁజేసినది. “లాచోరుమాట”

లాచి. దే. వి. రూ-లాచీ. 1. నుష్టుముమీఁదను
గాడిదెమీఁదను వేసెడు గోనె. 2. తట్టుపై
వేసెడు గోనె. 3. చిన్న బండిమీఁద తెచ్చే
భారము (బరువు.)

లాచీ. దే. వి. —వై.—

లాజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అ. పుం. బఃశత్రుషము,
భాజికము. (తె). పేలలు-పేలలు-పే
రాయి-పేరిలు, బొరుగులు-బొరువులు.
(చూ, సాదము. (1).)

లాజము. సం. వి. అ. న. 1. వట్టివేరు: చూ,
నేవ్యము. 1; పుం. 2. నావీయ్యము: చూ,
వీయ్యము. [జేయ హోమము.

లాజహోమము. పా. వివాహమందు పేలాలతోఁ
లాటదేశ స్త్రీ. అం. ఒకానొక స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
లాటము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిలుక: చూ,
కుకము; 2: చూ, సామర్థ్యము; అం.
3: చూ, దేశములు.

లాటరి వా. వి. చీట్లుకలిపి వస్తువులనమ్ముట.

లాటానుపాసము. అం: చూ, శబ్దాలంకా
రములు. (తాత్పర్యభేదముగల శబ్దపునరా
వృత్తి. “ఉదా.—విష్ణు కథల్విను వీనులు
వీనులు” “సత్కథలచే నడచిన దినము ది
నము.” “భగవంతుని గుణముఁజెందిన కథ
కథ.” దయ కాక్షిణ్యాది గుణములు గుణ
ములు.” “దీనులపైఁజూపిన దయ దయ.”
(చూ, అనుపాసము.)

లాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఇందునిశం
ఖము: చూ, సంకు. 1; అం. 2: చూ,
రీతులు; దే. వి. (1). ఒకపక్షి: చూ, పక్షి. 1.

లాటీ వా. వై. వి.=లగుడ. రూ-లాడి. దుడ్డు
కట్ట. “లాటీదెబ్బలు.”: చూ, ఎత్తడి.

లాటీరిటుము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“స-
స-స-స-మ-త-యగణములు. 13 యశి.
21 ఛందస్సు.”)

లాటు. వా. వి. 1. పంపకముననొక భాగము;

2. ఏమియోని యొకభాగము; 3. గుట్ట.
గుంపు: చూ, సమాహము.

లాట్టు. అం. తద్దర్మాద్యర్థకము: (చూ, లట్టు. 3.)

లాడము. దే. వి. రూ-లాళము-నాళము. నుష్టు
పుగొజిజేలకు కొట్టెడు ఇరువ తగటిదిల్ల:
నాలము-నాళము, కోవి. (లాడచుని మద్రా
సుపాఠికమున వాడెనరు.)

లాడి. దే. వి. 1. పెద్దపుండు: చూ, వర్ణము. 2;

2: ఎర, గావు, పారి, పాలి. (సం).—

బలి. (సాండు. 5, ఆ. 240)

లాడియ. దే. వి. బరువుమోసడి యెద్దుపిఁపున
బరునెక్కించేట: రూ-లాడె.

లాడీచేడి. వా. వి: మాట ముల్లె.

లాడునాడు. దే. వి: చూ, సాందర్యవంతుఁడు.

లాడె. దే. వి: చూ, రూ-లాడియ.

లాడ్డుకీకము. సం. వి. అ. స. లడ్డుముద్దలపోవు.

లాతము. దే. వి. రూ-లాతాము. 1. చేతి

చెత్తము: చూ, వేత్తము. 1; 2. సన్యాసుల

చేతిండము. వికృ. 2, ఆ. 7: చూ, వేత్తము. 1.

లామ. వా. వి. కట్టడములలో వంపులు కట్టు
వపుడు వానికాధారముగా కట్టుకట్టడము.

లాచము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శోకము;

2: చూ, సల్లాపము.

లాబము. వై. వి.=లాభ: చూ, లాభము.

లాబించే. వై. అ. కిర్. =లాభ: చూ, లాభించే.

లాభము. సం. వి. అ. పుం.=లాబము.

1. అధికముగా సాందఁ బడునది, క్రియ

వికృయముల వలన వచ్చిన విశేషధనము:

అ ధి క మ, అ ధి గ మ ము,

అ వా ప్తి, ఆచారము, ఆవిషము,

ఆరాధనము, ఆసత్తి, ఆసాదనము, ఉపగతి,

కలాంతగము, పృతిపత్తి, పాఠగము,

పాపి, ఫలము, లబ్ధి. (తె. ప). —

ఒ డు పు, క స రు — క స రు,

కూడుదల, గాపురము—కావరము—కా
పురము, నయము, పొందు, పొలి, పొసగుడు,
నాయము, పలము, మి గ ర- మి గి లి-మి
గు లు- మి వు లు, మే లు, లా బ ము,
వాసి; 2. (తె).—కిట్టుబడి, కిట్టింపు-
గిట్టింపు; 3. సాంద్యప్తికము; 4. పరపా
ప్తి కి.—పరితిపత్తి. (“చూ, సాంద్యప్తి
కము.”); 2. ఆదాయము: చూ, పయ్యబడి;
3. అదనము: చూ, హెచ్చే. 3; 4. వడ్డీ:
చూ, పృథి. 4.
లాభింఁ. వా. సం. అ. కి. 1. కలుగు: చూ,
సంభవించే; 2. లాభించే, క్రయవిక్రయా
దులవలన హెచ్చేగావరకు: చూ, సిదింఁ
లాభజ్ఞకము. సం. వి. అ. ప. 1. నీరువట్టివేరు:
చూ, సేవ్యము. 1; 2. వట్టివేరు: చూ,
సేవ్యము. 1.
లాయకు. వా. వి. తగినది: రూ—లాయకు.
లాయకు. వా. వి. —పై.—
లాయము. పై. వి.—అలాయ: చూ, వాజికాల.
లాయరు. వా. వి. ప్రిడరు, పక్షిలు, న్యాయవాది,
అడ్వోకేటు.
లాయిడి. వా. వి: చూ, రెంటపంజేలు.
లాయిలాసా. వా. వి: చూ, శ్రమము. 1.
లాయు. దే. అ. కి: చూ, విజృంభించే. హరి.
ఉ. 7, ఆ. 262.
లాల. సం. వి. ఆ. ప్రి. చొంగ: చూ, స్వందిని.
లాలనము. సం. వి. ఆ. న. బుజ్జగము: చూ,
సమగనము. 2 (చూ, శబ్దము. 2)
లాలని. సం. వి. ఈ. ప్రి. ఎజ్జగిసె: చూ,
శుకనాసము. 1. [జింపు] 1.
లాలము. దే. వి. ఉల్లారుకిరిందిజోలరు (చూ,
లాలన. సం. వి. ఆ. ప్రి. ఆ. పుం. రూ-
లాలనము. 1. అధికేచ్ఛ (మనస్సుయొక్క-
కూడుటయైనను క్రిడయైనను లాలనము):
చూ, వాంఛ; 2. ఉత్సుకత్వము, ఔత్సు

క్యము, వాణిని. (తె. ప).—అ; 3. చూ, చూ
చన; వి. 4. విషయాసక్తురాలు: చూ, ప్రి.
లాలనము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—
లాలనరి. ద్వ. వి. (లాలము + సరి) గుజ్జపువల్ల:
ము మీది యుల్లారు కిరిదనేరెడు జేల్లుల.
దండ. స్వా. 4. ఆ. 115. [శుకనాసము. 1.
లాలసి. సం. వి. ఈ. ప్రి. ఎజ్జగిసె: చూ,
లాలాటకము. అం: చూ, చాతస్మరాలింగన.
ములు (ఆలింగనములు.)
లాలాటికుడు. సం. వి. 1. పృథుహృదయమును
కనిపెట్టువాడు; 2. కార్యమందు నేర్పు
చేలనివాడు.
లాలాభత్వము. అం: చూ, నరకములు.
లాలి. దే. వి. 1. ఉయ్యెల. సా. 1, ఆ. 48.
చూ, సవారి; 2 లాలిపాట: చూ, స్వరము. 2.
లాలించే. సం. స. కి: చూ, బుజ్జగించే.
లాలికము. సం. వి. ఆ. పుం. దున్నపోతు:
చూ, వైరిధము (మహిషము.)
లాలిత్యము. సం. వి. ఆ. న. లలితభాసము.
లాలిపాట. వా. వి: చూ, లాలి. 2.
లాలి. దే. వి. ఎజ్జపు: చూ, వ్యము. 8.
లాలకుంచెలు. దే. వి. 1. ఎజ్జనికుచ్చెలు.
2. గంగిరెడ్లవాండ్రుకట్టుకొనుచువుచ్చెలు.
లాలాచి. వా. వి. 1. ఆత్మశ: చూ, వాంఛ;
2. వైచ్యము: చూ, హీనము. 1; 3: చూ,
లాలాచి.
లాలాచి. వా. వి. లోపాయకారి, నామకహా:
చూ, రూ—లాలాచి. 3. [లావుక.
లావకము. సం. వి. ఆ. పుం.—లావుక: చూ,
లావణము. దే. వి. సేవకుడు కొలువునందు
చేరనకాలమును వ్యాపికినుట. (సేవకునివని
నుండి తొల్యుట పీఠము, సలితము.)
లావణి. దే. వి. 1: చూ, పుల్లరి; 2: చూ, రూ—లవణి.
లావణ్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. ముఖకాంతి

విశేషము: చూ, పగటు. 2; 2. ఉప్పన:

చూ, లవణము. 1.

లావనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-లవనము.

లాసరి. దే. విగ. (లావు+అరి) 1. బలసం

తుడు: చూ, శక్తుడు; 2. లావుగనున్న
వాడు, బలహీనుడు.

లానాదేవీలు. నా. వి. బ. 1. వ్యాపారపు

చిహ్నములు; 2. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుసంబంధము;

3: మారాముల్లు, పుట్టావలు, చిహ్నము.

లావిల. దే. వి. ఒకసక్తి: చూ, పక్షి.

లావు. దే. వి. 1. బలము: చూ, శక్తి 1;

2: చూ, సామర్థ్యము. 1; 3 ఆధిక్యము. ఉ,

వారి. 3, అ. 131: చూ, హెచ్చు. 2;

4. పక్షి: చూ, అక్క. 2; 5. పక్షితోక,

లవుటి: చూ, వాలము. 1; విగ. 6: చూ,

స్థూలము. 2; 7. శక్త్యముకానిది: అక్కజేము,

అరిది, కడది, దెప్పరము-దెప్పర-దెప్ప

రము, తొక్కు. (సం).—అశక్త్యము;

8. ముదుగు: చూ, స్థూలము. 4.

లావుక. వై. వి.=లావక. (ఇదిచతుర్విధము.—

గౌరికము, పాండులము, పాండ్రము, కర్ష

రము.): క్షేద్రము, చిత్రియోని, లావకము:

చూ, పక్షి. [శిఖి. 2.

లాసకము. సం. వి. అ. పుం. నెమలి: చూ,

లాసకి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) అటకతై: చూ, లాసిక

లాసకుడు. సం. వి. అ. పుం. అటకాడు:

చూ, శైలూషాడు.

లాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-లాస్యము.

లాసిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) చూ, శైలూషి

(చూ, (స్త్రీ)) [బిని: చూ, వైదనిక.

లాస్సోటని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) రూ-అస్సో

లాస్యము. సం. వి. అ. న. 1. వృత్త్యము: చూ,

వ్యంజకము. 1; 2: చూ, తౌర్యత్రికము

(చూ, వ్యంజకము. 1.) [హామిక.

లాహిరి. దే. వి. రూ-లాహిరి. మత్తు: చూ,

లాహిరి. దే. వి: చూ, రూ-లాహిరి.

లాహిరిమోదము. దే. వి. గంజోయిపీల్చుపాత్ర

ము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 8.)

(ఇదిచివార్యము.) [దేశమున నాడుక.)

లాళము. దే. వి: చూ, రూ-లాడము. (దక్షిణ

లి

లింగడు. వై. వి.=లింగ. జేంగమయ్య,

శివధత్తుడు: చూ, జంగముడు.

లింగకాయ. మి. వి. (లింగము + కాయ) లింగము

గల లింగధారులసజ్జికాయ: చూ, సజ్జికాయ.

లింగదొండ. మి. వి. (లింగము + దొండ) లిం

గాకాగపు దొండ: అయిస్తంభిని, ఈశ్వర

వల్లరి, కటాఫల, క్షేమ, చండ, లింగిని, శివ

వల్లి, శ్రీవల్లి: (చూ, దొండ, రక్షఫల.)

లింగనాడి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) ఉష్ణస్థలానిలింగ

నాడి: చూ, స్మరాంగారము (ధగము. 12.)

లింగపీతము సం. వి. అ. పుం: పానపట్టము.

లింగపొట్ట. మి. వి. (లింగము + పొట్ట) సిధికి,

లింగబీజ: చూ, పొట్ట. 1-క.

లింగబలిజేలు. మి. వి. (లింగము + బలిజేలు) లింగ

ధారులయిన బలిజేలు.

లింగబీజ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) చూ, లింగపొట్ట.*.

లింగమణులు. అం: చూ, శుభ్రావస్త్రములు.

(చూ, అంగంతుకములు. 653 పారట.)

లింగము. సం. వి. అ. న. 1. పానపట్టముమీడి

శివమూర్తి: చూ, శివుడు; 2. గుఱుతు:

చూ, లక్షణము. 1; 3. మగగుటి: చూ,

శిశ్నము; 4. అనుమానము: చూ, సందేహము;

5. పంచవింశతి తత్త్వములయందు అదియగు

పృథ్వీతి (శివస్వరూపము); అం. 6. (మగ

గుటి): చూ, లక్షణంగములు. (వలవలవా

లిన లక్షీకృపంతుడును పుత్రీపంతుడును

నగు దావలవారిని పుత్రీపంతుడును నిర్ధ

నుడునగు, నీలవర్ణముగలిగి మూలమైన
దుఃఖి, దీగమైన దరిదుగిడు, క్విశమైన
భాగ్యవంతుడు, నూత్నమైనను రక్తవర్ణమై
నను రాజగు; 7: చూరసవదలంకారములు;
బ. 8: చూ, లింగములు.

లింగములు. అం. 1: పుంలింగ, స్త్రీలింగ, నపుం
సక లింగములు; (3) 2: శ్రీతైల, భీమకా
శేఖ, మహేంద్రగిరులు; 3: చూ, జ్యోతిర్లింగ
ములు మఱియు పారాప్రే-సోమనాథంచ,
శ్రీతైలే- మల్లికార్జునమ్, ఉజ్జయిన్యాం-
మహాకాళం, ఓంకారమమలేశ్వరమ్, పర్వజ్వ
ల్యాం-వైద్యనాథంచ, ధాకిన్యాం-భీమశం
కరమ్, నేతుబంధేతు-రామేశమ్, త్య్రాబ
కం-గౌతమీతిలే, హిమాలయేతు-కేదార్మమ్,
నాగేశం-దారుకావనే, హరిణన్యాంతు-వి
శ్వేశమ్, ఘృష్ణేశంతు-శివాలయే. ఇత్యాది.

లింగరాజు. మి.వి. (లింగము+రాజు) మాకటి
మూఁగ: చూ, భృంగరాజును.

లింగవృత్తి. సం. వి. ఇ. పుం. ధర్మవృత్తి, లింగి,
(తె).—తాటదమ్మడు: చూ, సన్యాసి.

లింగస్కంధము. అం: చూ, ఔషధస్కంధము
(స్కంధములు.)

లింగి. సం. వి. న్. పుం: చూ, లింగవృత్తి.

లింగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, లింగ
దొండ*; అం. 2. లింగిని సన్యాసిది: చూ,
దూతీచతుష్టయము (నాయికలు.)

లింపాకము. సం. వి. అ. పుం. సడు: చూ,
ఫలము. 1. [చూ, స్తబ్ధుడు.

లింపాకుడు. సం. వి. అ. పుం. మూర్ఖుడు:
లిపవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-లకుచము.

1. కమ్మరేగు*: చూ, రేగు; 2: కర్కంధపు,
కోలి, డహపు. (తె).—గంగరేగు-గంగ
రేగు, గజేనివృత్తి, పెద్దరేగు, బదరి. ("చూ,
స్వాదుఫల"); 3. కాకి నేరేడు*: చూ,
సురభివత్ర. [చూ, లక్ష్మి.

లిక్కి. దే. వి. 1: చూ, లవికరము; వా. వి. 2:

లిక్. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-లిక్. ఈరు
చూ, యూకము. [వాయు

లిఖించే. సం. స. క్రి. రూ-లిఖించు: చూ,

లిఖితవర్తి సంపుటము. సం. వి. అ. పుం. వాఁ
తవర్తి: చూ, సంపుటము. 3.

లిఖితము. సం. వి. అ. న. 1. లిపి: చూ, వాఁత;

2. అక్కరము: చూ, వర్ణము. 1; విణ:

3. వాయుఁబడినది: లేఖితము.

లిఖితవ్యము. సం. విణ. వాయుఁదగినది: లేఖన్
యము, లేఖ్యము, లాఖ్యము.

లిఖితుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పత్రిము

వ్యాసికొనువానిచే రప్పించబడి పత్రిము

నందు సంతకము చేసిన సాక్షి, వాఁతసాకిరి:

చూ, సాక్షి; 2. ఒకమారు: చూ, సన్యాసి.

లిఖించు. సం. స. క్రి: చూ, రూ-లిఖించు:

లిగాడు. వా. వి. 1. తక్కువ: చూ, స్వల్పము;

2. చీవ: చూ, సీదరము. 1; 3. అగౌరవము:

చూ, నడి. 3.

లిగువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. జంక: చూ, హరి

ణము. 1; 2. నేల: చూ, హరిశ్రియ. 2:

(భూమి. 1.); 3. వి. (1) మృగి, లేటి,

లేడి: చూ, హరిణము. 1.

లిట్టు. అం భూతార్థకము (చూ, లట్టు. 3.)

లిద్ది. దే. వి. 1. పడినెముచేత ఊపిరిరాక ముక్క

డఁచుకొనుట; 2. లోతుపడిన తోటిలోఁ

గొట్టెడు గూటము. [లేడనము. 1.

లివము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లులుకుట: చూ,

లిపి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-లిపి-లిఫి:

చూ, వ్యాఁత. [సకాఁడు.

లిపికరుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వాయు

లిపికరుడు. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

లిపికారుడు. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

లిపికరుడు. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

లిప్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. విషము పూసిన

బాణము: చూ, బాణము. 1; విణ.

2. పూయబడినది. దిగ్ధము, లిప్తము: చూ, బాగ్ధము. 2.
 లిప్తగాకుగ్రాడు. వా.సం.వి.ఆ.పుం:చూ, ౧. 7.
 లిప్తము. సం. విణ. 1: చూ, లిప్తకము. 2;
 2. భుజింపబడినది: చూ, లిథము.
 లిప్త. సం.వి.ఆ. స్త్రీ. ఇచ్చ: చూ, వాంఛ.
 లిప్తి. దే. వి. 1: పాత్రజ, పాతు, పూడుపు.
 (సం.)—ఆతంచనము, ఆతడుము, మండము;
 కునాభి, గుప్తి, నికరము, నిక్షేపము, నిధా
 నము, నిధి, పింగళము, శేషధి—నేషధి. (చూ,
 నిధులు). తద్వి. — గ కుచేరునిధికి. — (సం).
 ఖర్వము. (“చూ, నేషధి.”); 2. (గావ్యాగుల)
 పాత్రజ: చూ, పంటపాల; (చూ, లిప్తి. 1);
 3. పోగు: చూ, రాశి. 1; 4. ధ న ము:
 చూ, హిరణ్యము. 3.
 లిప్తిదొర. దే.వి. కుచేరుడు: చూ, శ్రీదుడు.
 లిప్తిదొరచెలి. దే. వి: చూ, శివుడు.
 లిప్తిపడఁతి. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
 లిబ్బులమేటి. దే. వి: చూ, లిప్తిదొర. వేం. ఆం. 15.
 లిభి. సగ. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ—లిపి.
 లిమ్మ. దే. వి. ఈఁగలను దోలెడు రెమ్మ.
 లియ్యము. వై. వి.=లిప. ఒద్దిక: చూ, స్నేహ
 ము; విణ. 2. లయించినది: (సం). లీనము.
 లివ. దే.వి:చూ, లాఘవము. 1. కళా. 3, ఆ. 79
 లివలివ. దే. వి. దంతములు కడలుబడుండగు
 ధ్వన్యనుకరణము: చూ, చూచూ.
 లిప్తు. వా. వి: చూ, రూ—లిప్తు.

లి

లిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ—లిత.
 లిథము. సం. విణ. తివబడినది: ఆన్నము,
 అభ్యవహృతము, అ శి తము—అ శి త ము,
 భూదితము, గలితము—గల్గిస్తము, గ్గస్తము,
 చ ర్వి త ము, జక్షితము, జగ్ధము,
 బ్రత్యపసితము, పాశితము, ఫాస్తము,

భక్షితము, భుక్తము, లిప్తము. తద్వి. — అనుభ
 వింపబడినది: — అనుభక్తము, అనుభూ
 తము, అస్పాదితము, ఉపభక్తము; ౨.
 మింగింబడినది. — గలితము — గలికము, గల్గి
 స్తము; 3. నమలబడినది: చ ర్వి త ము;
 ర. తి నఁ ద గి న ది: భాద్యము, ఫాస్తము.
 భ త్త ణీ య ము, భ త్త్య ము.
 ౪. తాగింబడినది: ఆపితము, పీతము, ప్రాశిత
 ము, స్వాదితము. (“చూ, స్పాదితము.”)
 (చూ, సాపాలు)

లీనము. సం. విణ. 1. లయించినది: (తె) —
 లియ్యము; 2. కరఁగినది: దుగ్ధము. తద్వి. —
 గ. కరఁగబడినది: విదుగ్ధము; ౨. కరగిం
 పఁ బడినది: ఆవదీర్ణము; ఆం. 3: చూ, కర
 గములు; 4: చూ, గమకములు.

లీపునత్సరము. ఆం. పిబ్బివరినెలకు 29 తేదలు
 వచ్చెడి వత్సరము. అనఁగా నాలుగుచే
 శేషములేకుండఁగ భాగింపబడు వత్సర
 ము: చూ, సంవత్సరములు.

లీయె. దే. వి. పూగఁబడము, వక్ర. ఆం. పదా.
 6-88: చూ, వీయె.

లీల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. క్రిడ: చూ, హళి.
 5; 2. శృంగారచేష్ట: చూ, విలాసము. 2;
 3. క్రియ: చూ, వ్యాపారము. 1; 4: చూ,
 సయాట; ఆం. 5. ప్రేమాధిక్యమున వేష
 భాషణాదులచేత ప్రియుని అనుకరించునట్టి
 స్త్రీ శృంగార చేష్టవిశేషము (సంశేషము
 లీల అనఁబడును): చూ, శృంగారచేష్టులు;
 దే. వి. (1). రీతి: చూ, విధము. 1.

లీలావిలాసితము. ఆం: చూ, జన్యతాశములు.

లీప్తు. వా.వి.రూ—లిప్తు. జాబితా, పట్టిక—పట్టీ.

లు

లు. ఆప. 1. పరిధమా బహువచనపరిత్యయము;
 2: చూ, రు. 2 “అడేలు—అడేలు, కుండేలు—
 కుండలు, తోడేలు—తోడేలు.” మొ.

లుంగ. వా.వి. 1.బట్టల చుట్ట, 2. వస్త్రభారము.
 లుంగము. సం. వి. అ. పుం. పుల్లమాదిఫలము*.
 రామా. 5, అ. 283: చూ, సుపూరము.
 లుంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మాదిఫలము:
 చూ, సుపూరము; దే. వి. (1) కుల్లాలు
 కుప్పసములు చేర్చి కట్టిన పావడ, రూ-లుంగి:
 చూ, వస్త్రము.
 లుంగి. దే. వి: చూ, రూ-లుంగి. (1).
 లుంటాకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ:
 చూ, హారకుడు. 1; విణ. 2. దోచుకొను
 వాడు: చూ, హారకుడు. 1.
 లుంతనముగు. మి. అ. కిరి: రూ-లుంతనముగు.
 (తె.ప): ఉరలబడు-ఉర్లబడు, ఉరలు-
 ఉర్లు, దుల్లు-దొల్లు, దొరలు-దొర్లు, పారల-
 బడు-పారలాడు-పారలియాడు-పార్లాడు-
 పారలు-పార్లు-పారలువెట్టు.
 లుంతనము. సం. వి. అ. న. 1. భూమిమీది
 పార్లిక: రూ-లుంతనము, అపలుంతము.
 (అవ్య).-తు. (తె).-కూరట, పారలాట,
 పారలిక-పార్లిక; 2. గుట్టపుపార్లిక: రూ-
 లుంతనము.
 లుక. దే. వి. అశ్వసీచగతి: చూ, హయము.
 లుకలుక. దే.వి. పరుగెత్తుట, పురుగులు తొలుచుట
 బాసగు వాని యందగు భ్యవ్యవకరణము:
 చూ, హూహూ. [చూ, సంభ్రమించు.
 లుకలుకలాడు. దే.అ.క్రి. (లుకలుకలు+అడు):
 లుక్కు. సం. వి. చ. పుం. 1. వెలితి: చూ,
 లోపము. 2; 2. కోత: చూ, లపనము.
 లుక్కుమాసము. అం. (చూ, అలుక్కుమాసము.)
 విభక్తిలోపముగలది లుక్కుమాసము. అది
 ద్వి తి యాది విభక్తులతో సమసింపబడు.
 (ఉదా.గ. ద్వి-త.-గజారూఢుడు, దుఃఖా
 తీతుడు; 1. తృ-త.- మాసపూర్వముడు,
 పితృసన్ధ్యుడు; 3. చ-త.- జనమఖము,
 గోపీతము; ౪. పం-త.- చోరభీతి, రాజ

భయము; ౫. ప-త.-తరుణాఖి, జనవదము;
 ౬. స-త.-దైవాధీనము.) చూ, సమాసము. 1.
 లుగచెడు. దే. అ. కిరి. బాగుతప్ప, బీదయగు.
 లుగసాను. వా. వి. రూ-లుగ్గాను, నష్టము:
 చూ, నేగి. 4.
 లుగ్గాను. వా. వి. — పై —
 లుచ్చా.వా.వి. తుచ్చుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.
 లుతనముగు. మి. అ. కిరి: చూ, రూ-లుంతనముగు.
 లుతనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-లుంతనము.
 లుతితము. సం. విణ. భూమిమీద పార్లాడినది
 (గుట్టము): అపలుంతము, ఉపాస్పత్తము,
 (చూ, హయము).
 లుతితుడు. సం. వి. అ. పుం. కణి: చూ, పస్తాదు.
 లుడుగు. దే. వి. ఎద్దు మెడనుగట్టు నొక రకము
 గంట: చూ, వీణ. 1.
 లుప్తము. సం. వి. అ. న. 1. దొంగసాము:
 చూ, హిరణ్యము. 3; విణ. 2. లోపించినది:
 చూ, హీనము. 1; 3. కోయబడినది: చూ,
 వృక్షము. 2.
 లుప్తోపమాలంకారము. అం: చూ, అలంకారము.
 3. ("ఉదా:—నీమోము సోమునింబోలు")
 (చూ, పూర్వోపమాలంకారము.)
 లుబ్ధము. సం. వి. అ. పుం. ఆర్ద్రానక్షత్రము:
 చూ, సత్తు. 1 (రిక్క. ౬.)
 లుబ్ధుడు. సం.వి. అ. పుం. 1. బోయవాడు:
 చూ, వ్యాధుడు. 1; 2: చూ, లోభి.
 లుబ్ధుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బోయవాడు:
 చూ, వ్యాధుడు. 1; విణ. 2. (ఏవిషయ
 మందైనను తెంపులేని) ఆసగలవాడు: అతి
 ముక్తుడు, అభియుక్తుడు, అభిలాషకుడు,
 అభిలాషి, అభ్యాసగుడు, అనన్తము, ఉపా
 ధి, గర్భముడు (గర్భనము), గృహపు-గృహపు,
 చిక్కిర్చువు, తత్సరుడు, తృప్తితుడు, తృప్తము,
 పరాయణుడు, ప్రపణుడు, పృసితుడు.

లంపటుడు. (తె. పు.)—ఆనగలాడు;

గి. పిపినిగొట్టు: చూ, లోభి.

లుబ్బ.వా.వి.1.కండ(చూ,కండరములు);2.మద్ద.

లుబ్బలుబ్బలు. వా. వి. బ. 1. కండకండలు;

2. మద్దమద్దది. [మహిమము, 1.

లులాయము. సం. వి. ఆ. పుం. చున్న: చూ,

లులి. దే. వి. తక్కువ: చూ, సాడ్డు. 1.

లులితము.సం. వి. చలింఁచినది: చూ,వలితము.3.

లులివడు ద్వ. ఆ. కిరి: (మి).—హీనమగు (తె).—

అఱుగుడువడు. సా. 4, ఆ. 16.

లుల్లిగాడు. దే. వి. చూ, హీనుడు.

లూ

లూటి. దే. వి. రూ—లూటి. 1. ఉపదగినము.

రామా. 7, ఆ. 9: చూ, విపత్తు; 2. దౌడ

యందలి వ్రణము:చూ,వ్రణము.2; 3: వ్రణ

రంధ్రము:చూ,వ్రణము.2; వా. 4.కొల్లగొ

నుట: చూ, యుద్ధము. ౬.

లూటి. దే. వి. —పై.—

లూట్టు. అం. ఆశీరాద్యర్థము. (చూ, లట్టు.3.)

లూడుపులు. దే. వి. బ. పాదరక్షలు: చూ,

సమ్రాధిగలు.

లూత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సాలెపు

రుగు; 2. చీమ: చూ, హీర (పిపిలిక);

3. ఒకానొకరొగము: చూ, చూపు. 4.

లూనము. సం. వి. వి. కోయఁబడినది: చూ,

వృక్షము. 2.

లూమము. సం. వి. ఆ. వ. న. (గుఱ్ఱములోనగు

వాని) తోడి: చూ, వాలము. 1.

లూలూలము. దే. వి: చూ, వంచన.

లూలి. వా. వి. కుట్టని: చూ, కంభలి.

లూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సాలెపురుగు.

లృ

లృట్టు. అం. భవిష్యదర్థము (చూ, లట్టు. 3.)

లె

లెంక. దే. వి. రూ—లేక: చూ, నేపకుడు.

రామా. 2, ఆ. 9.

లెంబ. దే. వి. పటికము. (అవ్వి): చూ,

నూలోచ్చయము. 1. (రత్నములు12-(8).)

లెంప. దే. వి. 1. పక్కి: చూ, పాస్వము.

2; 2: రూ—చెంప, గరుపు, గవద-గవుద-

గొద,చెంక-చెక్కి-చెక్కిలి-చెక్కు,చెరప,

చెలిపి, పుక్క-బుగ్గ. (సం).—కపోలము.

తప్పి —పాలబుగ్గలు.

లెంపకాయ. దే. వి: చూ, రూ—చెంపకాయ.

లెంబి. దే. వి: చూ, రూ—లంబి.

లెక్క. వై. వి. 1.—లక్ష్యము:చూ,లక్ష్యము. 1;

2=లక్ష్య: చూ, సంఖ్య.

లెక్కగొను. ద్వ. స. కిరి. లెక్కించు: చూ,

లెక్కనేయు.

లెక్కపెట్టు. ద్వ. స. కిరి. 1.—పై.—;

2. ఎన్నిక చేయు: చూ, లెక్కించు. 2.

లెక్కలగుఱుతులు. వా. వి. బ: గ. + ప్లస్=

కూడిక; ౨. — మైనస్=తీసివేత; 3.

× ఇంటు=గుణకారము; ౪. ÷ డివైడ్

డ్డు=భాగహారము; ౫. ∴ డిఫార=

కాబట్టి: ౬. ∵ బికాజ్=ఎందుచేతననగా;

౭. % పెరసెంటు=నూటికియింతఅని; ౮.=

ఈజ్ ఈక్వల్ టు=సమానము; ౯. () ప్యా

ల్ బ్రాకెట్టు=చిన్న బ్రాకెట్టు; ౧౦. { }

లాజి బ్రాకెట్టు=మధ్య బ్రాకెట్టు; ౧౧. []

స్పెర్ బ్రాకెట్టు=చేదరపు బ్రాకెట్టు.

మొదలగునవి.

లెక్క వాడు. వా. వి. కరణము:చూ,సంప్రతి.

లెక్కనేయు. వై. స. కిరి. 1. (కాశి. 8, ఆ.

298): ఉఱు, కయిను—కైను, కొను,

గణుతింశు, గుర్తింశు, గుటింశు, గుటికొను, లక్ష్మింశు, లక్ష్మిపెట్టు, లక్ష్మింశు, సడ్డ చేయు, సరకుగొను, సరకునేయు. (సం.ప.)-లక్ష్మిపెట్టు, లక్ష్మింశు ("చూ, సరకునేయు"); 2: ఎంశు, ఎన్నికచేయు, ఎన్నికపెట్టు, ఎన్నికయిచు, ఎన్ను, గణుతింశు, గణుతి చేయు, లక్ష్మిపెట్టు, లక్ష్మింశు. (సం.ప.)-గణింశు, పరిగణించు. ("చూ, సరకునేయు.")

లక్ష్మింశు నై. స. కి.—వై.—

లేటరు. వా. వి. జోబు: చూ, లేఖ. ౪.

లేప్ప. దే. వి. రూ—లేప్పము—దెప్పము. గుణి.

(భా. 3, ఆ. 240): చూ, లక్ష్మము. 1.

లేప్పము. దే.వి.1.—వై.—, నై.వి. 2.—లేప్ప.

చున్నపుగచ్చేలోనగునది, లేపము: చూ, సోద

లేమ్ము. వా. అవ్య: చూ, రూ—లే. 4.

లేస్స. దే. వి. 1. క్షేచుము: చూ, శుభము. 1;

విణ. 2 క్షేచుముక్తము. స్వా. 5, ఆ.

4: ఆరణ్యురుట; 3: చూ, యోగ్యము. 1;

4. శ్రేష్ఠము. నిర్వ. 8, ఆ. 31: చూ,

శ్రేష్ఠ్యము; 5. మంజులము: చూ, హృద్య

ము; అవ్య. 6. సాధూక్తి. [సజ్జనుడు.

లేస్సవాడు. దే. విణ. యోగ్యుడు; చూ,

లే

లే. దే. విణ. రూ—లేత. 1. అల్పము: చూ, స్వల్పము; 2. వృత్తియందు లేతకల్పమునకు మీరివర్ణము లోపింపగా మిగిలిన రూపము. (దీనికి పరుషములు పరమగుచో నుగా గమంబగు. ఉదా.—లేగప్ప, లేగరువని, లేగొడుకు, లేగొన, లేగొమ్మ, లేగొను, లేజేందురుడు, లేజేప్పడు, లేజోపు, లేజిగురు, లేజీకటి, లేజోపు, లేజోలు, లేజెక్కు, లేజెముట, లేడగిరిస, లేదడి, లేదరంగ, లేదాకు, లేదూడు,

లేదర, లేదేటి, లేబట్టి, లేబావడు, లేబాము, లేబాద, లేబొన్న, లేబొర, లేగాడు, లేజేవరాలు, లేజోటి, లేనగవు, లేనడుము, లేనెల, లేచిత్తరి, లేబుడుత, లేమాచి, లేమాక, లేయనటి మొదలగునవి; అవ్య. 3. నిశ్చయార్థకము. "జూలే, దాని కంటె ఇదివిశేషములే."; వా. 4. లేమ్ము. "శిశువుగాలే. టలుకుబొమ్ము." "నిద్ర నుండిలే. బడికిపొమ్ము." (అవ్య.)

లేక. దే. వి: చూ, రూ—లేక. అవ్య. యు, కాం. 227.

లేగ. దే. వి. (లేత+కానుపు) 1. కొత్తగా పుట్టినదూడ, తర్లకము: చూ, సారథేయి (ధేనువు. 3౬.), 2. దూడ, ఎత్సము: చూ, ధేనువు. [చూ, ధేనువు.

లేగటియాపు. దే. వి. లేతదూడగులపు:

లేగసపు. ద్వ. వి. బాలశృణము, ఘాసము:

చూ, హరిత. 1 (తృణము. 1.)

లేగొను. దే. వి. కవును. సాంబ. మాన. ౧౪:

చూ, వీగు. 1.

లేత. దే. విణ. 1. బాలకుడు. ఆం. భా. ద్వి.

118: చూ, శిశువు; 2. అల్పము: చూ,

స్వల్పము; 3. లేతది: (తఱిపి అనుపదము

కడ "లేత. 1" అనుదానిని "లేత. 3."

అని దిద్దుకొనవలయును): తఱిపి, లేపు. (సం.

ప.)—అపకవ్యము. (చూ, అపకవ్యము. 1-2);

4. చౌలుకన. స్వా. 3, ఆ. 33: చూ, లాఘ

వము. 1; 5. గోము: చూ, నుకుమారము. 2;

(మఱియు దీనికి వృత్తియందు కొంచెము,

చిన్న, తిన్న, లేలిక, పలుచే, మెత్త, సన్న

మొదలగు అనేకార్థములుగలవు. చూ, లే.)

లేతికాయ. దే. వి. పచ్చికాయ: చూ, శలా

టువు. 2.

లేతిమొగ్గ. వా. విశ్వసరుమొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

లేతియెలుపు. దే. వి. చుక్క: చూ, వర్ణము. 8.

లేతనారకామనజుట. బా. (సారకామనో-
తలు) దంభమునలుకుట, కార్యనిర్వహణ
శక్తిలేనిమాటలుచెప్పట. “మీసలేతనారకా-
యలునజువారు” (ధర్మజరాజనూయము.)
లే.బగలు. డే.వి. (లేత+వగలు) 1. పొన్నము.
పాండు. 5, ఆ. 283: చూ, వాసరము; చా.
2. అపరాధము: చూ, వాసరము. (చూ,
మధ్యాహ్నము.)
లే.బరువు. చా. విణ. లేతపరువుగలది (కాము)
లే.బోక. డే. వి. (లేత+పోక) మందగమ-
నము: చూ, సంచారము.
లే.బొద్దు. ద్వ. వి. (లేత+బొద్దు) అప-
రాధము: చూ, వాసరము. (సంచారము.)
లేక. నై. వి. 1=లేఖ జోబు. పృథా. 4, ఆ.
48: చూ, లేఖ. 3; 2.=లేఖ. ఎడము లేక
మిక్కిలి చేరికయగు వృక్షాదుల వరుస: చూ,
శ్రేణి. 1; 3: చూ, సమూహము.
లేకరి. ద్వ. వి. (లేక+ఆరి): చూ, లేఖకుడు.
(లేకరిలేఖన అని పురుషోత్తమకవీయము.)
లేకి. డే. వి. 1. రాలిన ధాన్యపుగింజలు; విణ.
2. లేకివాడు: చూ, వాగ్జె.
లేకిబొదుకు. డే. వి. లేకిగింజలేకికొని బొది-
కెడు బొదుకు: పరిగబొదుకు-పటిగబదుకు.
(సం.ప.)—ఉంఛము, ఋతము. (చూ, స్థితి. 4.)
లేకివాడు. డే. విణ. 1. లేకిగింజ లేకికొని
బొదికెడువాడు; 2: చూ, లేకి. 2.
లేఖ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1.=లేక. లేఖ, రాసి.
చూ, శ్రేణి. 1; 2. లిపి: చూ, వాగ్జె;
ఆ. శ్రీ, ఆ. పుం. 3.=లేక. కర్మ, లేఖ,
పత్రి, స్వస్తిముఖము. (తె. ప.)— ఆకు,
కమ్మ, చీటి, జోబు, లేక, లెటరు, లేక.
వాగ్జయము (రామనము). తద్వి.— ౧.
చిన్న యుత్తరమునకు— ఖండపత్రిక.
(తె.)—ఆకు, పురోశి; ౨ ఉల్లాసనము.—

(తె.)—ఉల్లాసు- ఉల్లాసు, కిల్లాసు-కిలా-
సుచీటి-కిల్లాసుచీటి; 3 రాజలేఖకు.—
(తె.)— రామనము (“చూ, స్వస్తిముఖ-
ము”); ఆ. పుం. 4. ఇచ్చిత్రమే కోలు
పత్రిము. (తె.)—ఉత్తరము. తద్వి.—
అధికారపత్రిమునకు.—చీరకము.
లేఖకుడు. సం. వి. ఆ. పుం.=లేకరి. 1: చూ,
వాగ్జికాడు; 2: చూ, సంపత్రి.
లేఖము. సం. వి. ఆ. స. ఆకసము: చూ, సుర-
వర్తము.
లేఖనము. సం.వి.ఆ. న. 1. లిపి: చూ, లేఖ. 2;
(లేఖనభేదములు.— లేఖ-లేఖనము, లేఖా-
చిత్రము; చిత్రోఫలకము; యంత్రగత లేఖా-
లేఖనము; పృథిమాలేఖన-నయనాచిత్ర-
లేఖనము; పృథాణలేఖలేఖనము మొ);
2: చూ, వాంతి; 3: కవచపత్రిము, కుచందన-
ము, కృత్తి, చర్మ, పత్రాంగము, భుజప-
త్రిము, భూర్జపత్రిము, భూర్జము, మృదుత్వ-
కు, రక్తచందనము. (తె. ప.)—బుజిపత్రి-
బుజిపత్రి; ఆం. 4: చూ, ఉపవిద్యలు. 2.
లేఖని. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, రూ-లేఖని.
లేఖనముడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. జోబుకొని
పోవువాడు; 2. తనగుఱుతిడ యొకరిచే
వాగ్జయించేవాడు. [తస్యము, లేఖ్యము.
లేఖనీయము. సం. విణ. వాగ్జయందగినది: లిఖి-
లేఖర్షణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంద్రుడు:
చూ, సహసాక్షుడు.
లేఖకాటము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విరిగి. 2. *:
లేఖహరకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. జోబుకొని
పోయియుచ్చేవాడు (చూ, లేఖకుడు. 1.)
లేఖితము. సం. విణ: చూ, లిఖితము. 3.
లేఖిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. చిత్రపువాగ్జి-
గు మూలిక: రూ-లేఖిని, ఆలేఖిని, ఇక్షి-
క-ఈషిక, కంఖటి, కతిని, వర్ణలేఖ.
(తె.)—కుంచీయ-కుంచె; 2. పలకమీద

వాయు సాధనము: రూ-లేఖని, ఖటిక-
ఖటిని, ఘటిక, (తె).—కడ్డి-
కడ్డి, కోపు, చలకపుల్ల, బలచము: 3. వాయు
సీసపుపోతపుల్ల: రూ-లేఖని, ఇషిక-
ఈషిక, కలమము, కూచిక-కూర్చిక, తూర్తి
క. (తె).—ఇముకలము, కలవకట్టియ. కలవ
కట్టె, కలము, పెనసలు-పెన్నలు-పెనిసిలు-
పెన్నిలు, కలము, పేనా; 4. అయోలేఖని,
తాటాకుమీడవాయు సాధనము: రూ-లే
ఖని, ఇషిక-ఈషిక, గంటము; 5. వాయుసేడి
యినుపకలముయొక్క పెన: రూ-లేఖని.
(తె):—పాళి-పాళి; 8. గొట్టుములో సిరా
పోసి పాళిమీడ జోలునట్లు వాయుపుల్ల.
(ఊటకలమని కొందఱు. ఇదే పౌంపెన్
పెన్.) ఇత్యాది.

లేఖుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపు.

లేఖ్యవత్తికము. సం. వి. అ. పుం. తాటిచెట్టు:
చూ, క్షీరాళము.

లేఖ్యము. సం. వి. అ. న. 1. వ్యవహారవిషయ
మైన వాయుత: చూ, వాయుత: విగ. 2: లిఖి
తవ్యము, లేఖనీయము.

లేచినవాడు. దే. విగ: (సం.)—ఊర్ధ్వజ్ఞుడు.

లేచే. దే. అ. క్రి. 1. ఉత్తితమగు: చూ, రేగు
1; 2. నిద్రితేలియు: తేలియు, మేలుకాంచే,
మేలుకను. మేలుకొను—మేల్గును—
మేల్కొను; 3: ఉల్బు, పొటమరించే, పొ
టమరిలు—పొటమర్లు.

లేచేట. వా. వి: చింకము—చింకము, లేపడము.

(సం. వి.)—అశ్రుతకము. తద్వి:—ఉత్థానము.

లేట. దే. వి. కొమ్మ. అచ్చ. బాల, కాం. 138:

చూ, కాఖ. 1. [1. నిగ్ధ. 4, అ. 48.

లేటమొగమునడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మడవు.

లేటి. దే. వి. రూ. లేడి. 1. జంక. య 1, అ

110: చూ, హరిగము. 1; 2. అడుజంక,
మృగి. య. 2, అ. 17: చూ హరిగము. 1;

3. మగజంక: చూ, హరిగము. 1.

లేటిమ్మెగల మేటి. దే. వి. వేదమాను. వేం,

అం. 11: చూ, హిమాంశువు. [గతించిన.

లేటు. వా. విగ. 1. అలస్యము: 2. వెనుకటి.

లేడి. దే. వి: చూ, రూ—లేటి.

లేడికంటి. దే. వి. లేడి కన్నులవంటి కన్నులు:

గలఅడుది, మృగాక్షి: చూ, స్త్రీ.

లేడు. దే. వి. 1: చూ, వెలుగుబంటి. భో. 4,

అ. 242. (ఇది అపూర్ణపదము); అవ్య.

2. సఖ్యరకము: చూ, సూన్యము. 1.

లేదుబంతి. ద్వ. వి: రూ—లేదుబంతి. బొంకు:

వా. 3, అ. 218: చూ, చిత్రము.

లేదుబంతి. ద్వ. వి —చె—

లేనగవు. దే. వి. స్థితము: చూ, హాస్యము. 1.

లేనిమాట. దే. వి. 1. కల్ల జేగడము: చూ, హా

రము. 2 (యుద్ధము. ౪.); 2. వట్టిమాట:

చూ, నింద. 1. [చూ, నూనరి. 3.

లేపకుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉప్పరవాడు:

లేపనము. సం. వి. అ. న. 1. అలకుట, మెత్తు.

(సం.)—ఉపలేపనము, గోముఖము, లిపము.

(చూ, సమాలంభము. 1); 2.—లేపు. పూత:

చూ, సమాలంభము. 1; 3: చూ, సాపాటు;

అం. 4: చూ, తారాక్రియలు.

లేపనముచేయు. వి. స క్రి: (తె).—అలచు,

అలకు—అల్కు, కులుకు, గునియు, గుని

సాడు, చేమరు, పంకించే, పట్టించే, పటపు,

పూయు, పూయ, మెత్తు, మేగు—మేగెగు—

మేగిపుతద్వి.—౧. అ. క్రి: ఓరుతీయు;

౨. స. క్రి: అప్పరించే, పూయు.

లేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. పూత: చూ,

సమాలంభము. 1; 2. రూ—లేపము: చూ,

సాపాటు; 3. సున్నములోనగునది: చూ,

సోద.

లేపు. దే. వి. 1: చూ, లేబ; 2 జోలు: చూ,

వెండుగ. 1; పే. 3 లేపకేయు; వై. వి.

4.—లేపన. పూత: చూ, సమాలంభము. 1-

లేవ్యము. సం. వి. అ. న. 1 పూత: చూ, స
మాలంభము. 1. విణ. 2. =లవ్యము-లేవ్యము.
పూయదగినది.

లేబరము. దే. విణ. 1: చూ, కూన్యము. 1.

కాశీ. 1, అ. 137; 2. పయ్య: చూ, స్వర్గము.

లేబరు. వా. వి. 1. శరీరకష్టము. 2. వ్యర్థము.

లేమ. వై. వి. 1. ఆడుగు: చూ, (ప్రీ);
విణ. 2: చూ, లేత. 3.

లేమరి. దే. వి. ఉన్మారుడు. అంభా. త్ప. 7:
చూ, వెట్టివాడు.

లేమావి. లాయపు లేజరాతు. ద్వ. వి: చూ, మ
న్యగుడు. వే, అం. 8.

లేమి. దే. వి. రూ-లేమిడి-లేవడి. 1. కలు
గమి. రాహిత్యము: చూ, కూన్యము. 1;
2. ఉండమి; 3. కారిద్యమి. విక్ర. 2, అ.
138: చూ, సీదరము. 1.

లేమిడి. దే. వి. (లేమి + ఇడి): చూ, రూ-లేమి. 3.
లేలిహనము సం. వి. అ. పుం. 1. గూ-లేలీ
హనము: చూ, సర్వము; విణ. 2. మాటిహ
టికి లేహనము చేయనది.

లేలీహనము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

లేలేదు. దే. అవ్య. నష్టార్థము, కాకాదు: చూ,
కూన్యము. 1.

లేప. దే. వి. 1. సుష్టుపుతలూటము: చూ, భూష
ణము. 2, 2. వీనుగు మీదలబటచెడి యెట్టి
నికంబరి: చూ, సాకూకము (గిల్లకము.. 2.);
వా. 3. బలిమి, చేప. “నీలేప నేనెఱుగుదును.”

చూ, శక్తి. 1. [వికలాంగుడు.

లేపజోలనివాడు. దే. వి. ఖంజోడు: చూ,
లేపడము. దే. వి. 1: చూ, లేమట; వా. వి.

2. నిద్రనుండి లేమట:

లేపడి. దే. వి: చూ, రూ-లేమి 1—2—3; విణ.

4. దరిద్రము. వై. 2, అ. 11; పాండు.

4, అ. 77: చూ, సీదరము. 1. [లియు 2.

లేపలేకపడు. వా. అ. కి. హత్తుపడు: చూ, ప

లేవిడి. వా. వి. రూ-లేవుడి. 1. ఆపమానపట
మేట. “వాడు నన్ను చూచి లేవిడిలు కొట్టు
చున్నాడు”; చూ, హేళనము; 2. సంక
ష్టమైచి దొంగను వీధివీధికి తీర్చుట.

లేవుడి. వా. వి. —వై.—

లేశము. సం. వి. అ. పుం. =లేసు. 1. కొంచె
పుడనము: చూ, స్వల్పము; విణ. 2. కొం
చెము: చూ, స్వల్పము; అం. 3: చూ,
అలంకారము. 3. (దోషగుణములు గుణ
దోషములు గాఁ జెప్పట. “ఉదా. —చిలుక
నీకుఁబంజరబంధము నీమధురవాక్కుల ఫల
మేకదా!”)

లేష్ట (ప్ర) పు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, లోప్తము.
లేసు. వై. విణ. =లేశ. 1. మేలుకన: చూ,
లాఘవము. 1; 2: చూ, సులభము; వా. 3. ఒక
రకము అల్లికపని.

లేహనము. సం. వి. అ. న. ఆపలేహనము.
(లే). —నాకుట.

లేహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాపాటు;
వా. 2: చూ, లేహ్యము. 1.

లేహ్యము. సం. వి. అ. న. 1. నాకిభుజింపఁ
దగినవండు: రూ-లేహము; 2. నాకిభుజిం
పఁచగిన వ్యంజనవిశేషము: చూ, వ్యంజన
ము. 1; 3. అమృతము: చూ, సుధ. 1; విణ.
4. నాకబడినది; అం. 5: చూ, భక్త్య
ములు; బ. 6: చూ, లేహ్యములు.

లేహ్యములు. అం: కుండల్యాది, కుసుమార్ద్రాది,
క్షుద్రాధియాది, ఖండాద్దిత, చతుష్పదీ
మరీచ్యాది, శిరంగాయాది, పిప్పల్యాది, బిం
బార్ద్యాది, బిల్వాది, భల్లాతకి, మదనకామే
శ్వర లేహ్య పరిభృతము.

లై

లైంగము. అం. (ఇది ౧౦౦౦౦ స్త్రీకములు.
నందికేశ్వరపరిశీతము; చూ, పురాణములు.

తైలు. వా. వి. చిమ్మనిఁబెట్టి' వెలిగించెడి
దీపపురాఁడు (చూ, లాంతరు.)

తైను. వా. వి. వరుస, కృమము, మార్గము.

తైసెను. వా. వి. సెలవుచీటి. (తై సెన్సు.)

లా

లాంక. దే. వి. కోన, ఆడవి: చూ, విషినము.

లాంగు. దే. ఆ. కిరి. రూ-లాంగు-లావు.

1. లోతువగు: చూ, లోచుడు; 2. చెనుదీయు: చూ, సుగ్గు. 7.

లాండు. దే. వి. లోట, నీరుపెంకి: చూ, సర
స్సు. 1. [చూ, సదనము 1.

లాంప. దే. వి. చిన్న ఇల్లు, టాంప, కొంప:

లాంపు. దే. వి. ఒకలెగ: చూ, సమావాయు.

లాక్కు. వా. వి. లోతువ. "భర్తకు భార్య
లాక్కు." : చూ, వశము. 1.

లాగ్గడి. దే. వి. 1. ఊభము: చూ, సంతాపము;

వా. 2. కలగలపుచని. [ఊభించే

లాగ్గడిల్లు. దే. ఆ. కిరి. ఊభించే: చూ, సం

లాచ్చు. దే. వి. రూ-లాజ్జే. 1. తక్కువ: చూ,

సాడ్డు. 1; విగ. 2. నీచము: చూ, హీనము. 1.

లాజ్జే. దే. వి. విగ. — పై. — (తక్కువకు. —
ఆచ్చ. బాల, కాం. 177.)

లాట. దే. విగ: చూ, రూ-లాట్ట. 5.

లాటకజిట్ట. దే. వి: చూ, లాట్టకన్నుజిట్ట.

లాటలాట. దే. వి. కాటుట, పోవుట, అంగిటఁ
జేర్చిపుట్టించెడు ధ్వనిలోనగు వానియందగు

ధ్వన్యనుకరణము: చూ, మామా.

లాటలాటమును. దే. ఆ. కిరి. లాటలాటయని
ధ్వనించే: చూ, కల్పించు.

లాటారము. దే. వి. 1. గొక్క: చూ, రంధ్ర

ము. 1; 2. బెజ్జేము: చూ, రంధ్రము. 1;

3. లాట్ట, లాత్త, సుపిరము: చూ, రంధ్ర

ము. 1; 4. రిక్తత: చూ, కూన్యము. 1.

లాటిపిట. ద్వ. వి: చూ, రూ-లాటిపిట్ట.

లాటిపిట కూర్చోకొండలగానిపోదు. లో. — "ఉ-
దా. — కలితకరవాక్యములచేతఁగాని చక్క-
గాదు లాటిపిటకూలతోకొండలగాని." (ని-
రంకుతో పాఖ్యానము.)

లాటిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, రూ-లాటిపిట్ట.

లాట్ట. దే. వి. మగగుఱి: చూ, కిక్కుము; 2. రుచి
గల పదార్థములఁ దినునపుడు నాలుకను అం

గిటఁజేర్చి పుట్టించెడు చేష్ట. "లాట్టలు
వేయును తినుచున్నాఁడు."; 3. రూ-

లాత్త - లాటారము, పల్లము: చూ, రంధ్ర-
ము. 1. (ఆముదపులాట్ట=ఎండిన యము

దపుకొయ్య); 4. చూ, లాటారము. 3; విగ.

5. అణగినది. "లాట్టకన్ను." : రూ-లాట.

లాట్టకంటివాఁడు. దే. వి. క్షిన్నాత్తుఁడు,
దించుకొనిపోయిన కన్నులు గలవాఁడు.

లాట్టకన్ను. దే. వి. దించుకొనిపోయినకన్ను:
చూ, లోచనము. [పక్షి: చూ, పక్షి-

లాట్టకన్నుజిట్ట. దే. వి. లాటకజిట్ట, ఒకానొక

లాట్టకాయ. దే. వి: చూ, లాట్ట. 1.

లాట్టపోవు. దే. ఆ. కిరి. అణగ: చూ,
లోపించు.

లాట్టవేయు. దే. ఆ. కిరి. నాలుకను అంగిటఁ
జేర్చి ధ్వనిపుట్టించు: చూ, కల్పించు.

లాట్టాధట్టియము. జా: చూ, రూ-లట్టాధట్టి-
యము. [ము. కింగె.

లాట్టి. దే. వి. కల్పదీపడిముంత: చూ, భాండ

లాటిపిట. ద్వ. వి: చూ, రూ-లాటిపిట్ట.

లాటిపిట్ట. ద్వ. వి. (లాటియ+పిట్ట): రూ-
లాటిపిట-లాటిపిట్ట-లాటిపిట, లాటియ-

లాటై, లాట్టేనుఁగు, ఒంటియ - ఒంటె.

(సం. చ). — అధ్వగ, ఉరఃకిణము, ఉవ్వి-
ము, కంటకేచ్ఛుపు, కంఠకాశనము, కుల-

నాశము, కుష్మావలము, కేలికీర్ణము, క్రమే-

లకము-కృమేలము, గృంధిపాత్తు, ధూమృ-

కూకము, బహుకరము, భోలి, మయము, సురుద్విషము, మహాంగము, లంబాప్తము, వక్ర గ్రీవము, వర్ణము, వాసంతము, శృంఖలకము. తద్విశేషములు.—౧౦౦ లెస్సెల్లకు ౨౦౦ లెస్సెల్ల, కడంతి-కడఁతి-కణతి, కటకరము. (సం).—కరభము; ౨. కాళ్లకు బొండకొయ్య వేసిన ఒంపెస్సెల్లకు. (సం).—శృంఖలకము; 3: ఆడుఒంపె: (సం).—ఉప్రి, ఉప్రిక, కరభి; ౪. మహాప్రమునకు. (తె).—లోటే నుఁగు. (“చూ, శృంఖలకము.”)

లోటిముచ్చె. దే. విణ. తాగుబోతు: చూ, శాండుఁడు.

లోటియ. వై. వి.=ఉప్రి. రూ-లోటే (దే. అని శ. ర.). చూ, లోటిప్పిట్ట.

లోటే. వై. వి.=పై.—

లోటేనుఁగు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. మహాప్రము: చూ, లోటిప్పిట్ట. (ఆం. భా. ద్వి. 285). లోడపెట్టు. దే. స. కి. ద్వివద్యమును చేత కలపెట్టు.

లోడలోడ. దే. వి. 1. కాటుటయందగు ధ్వన్యకరణము: చూ, హూహూ; విణ.

3. చిగుతుకానిది: వదులు. [దు. 2.

లోడారివాఁడు. వా. విణ. అంబేద: చూ, వ్యాధుఁ లోడిత. దే. వి: చూ, రూ-లోడితిలి.

లోడితిలి. దే. వి. రూ-లోడిత. ప్రిదేశము, ప్రిదేశము: చూ, హస్తము. 1.

లోడుగు. దే. వి. ఆప్రమేదగంట: చూ, వీణ.

లోడ్డ. దే. విణ: చూ, రూ-లోడ్డ.

లోడ్డు. దే. విణ: చూ, రూ-లోడ్డు.

లోడ్డులోనుగు. జా. యావదాస్తి. మూటముల్లె.

లోత్త. దే. వి: చూ, లోట్ట. 3—4.

లోడ్డ. దే. వి: చూ, రాశి. 1.

లోడ్డి. దే. వి: చూ, లోయ. 1—2.

లోడ్డిగ. వై. వి.=లోధి*: చూ, రూ-లోడ్డుగు.

లోడ్డుగ. వై. వి.=చూ, రూ-లోడ్డుగు.

లోడ్డుగు. వై. వి.=లోధి*: రూ-లోడ్డిగ-లోడ్డుగ-లోడ్డుపు. (సం. ౪).—అత్తవి, అమర మంజరి, ఉచ్చాదనము, ఉత్తాలకము, ఉత్సాదనము, కాండకీలకము, కాండనీలము, కాలహీనము, కేందుకము, క్షౌరదళ, ఘనత్వక్కు, ఘనము, చిల్లి, చోరాపధము, తిరీటకము, తిరీటము, పట్టికావ్యాయము, నూర్జనము, లోధ్రకము. లోధ్రము, వల్కలము, శళము, హేమపుష్పకము. తద్విశేషములు—౧ ఎఱ్ఱలోడ్డుగు. (సం).—కషాయకృత్తు, క్రమకము, తిల్పకము-తిల్పము-తిల్పము, పట్టి, పట్టికాఖ్యము, పట్టికాలోధ్రము, రక్తలోధ్రము, లాక్షాపగ్రసాదనము; ౨: తెల్లలోడ్డుగు. (సం) —అక్షి భేషజము, గాలవము, జీర్ణవృంతము, కాబరము-సాబరము, శ్వేతము: (“చూ, హేమపుష్పకము. 2”).

లోధెస. దే. వి. లంబెన. లలంతికా విశేషము: చూ, భూషణము. 2—౫౬.

లోల్ల. దే. వి. దున్నిననేల సరుదునట్టిబల్ల.

లోల్లాపాత్తు. వా. వి. మిక్కిలి మైత్రి: చూ, స్నేహము. 1.

లోల్లి. దే. విణ. తలమే: చూ, హేరాళము.

లోల్లెగాఁడు. వా. విణ: చూ, బీదవాఁడు. (సం).—ముప్తినపచుఁడు.

లోనుకు. వా. వి. నెలితి: చూ, సాడ్డు. 1.

లో

లో. దే. అప. 1. నిర్ధారణ పశ్చియందు వచ్చే డు లోపలవర్ణమునకు మాటుగా వచ్చేనది. “దేవతలలో నిందుగఁడుముఖ్యుఁడు”; వి. 2. లోనుశబ్దముయొక్క సప్తమివిధక్రియందు నాక్షరములోపింపఁగా మిగిలిన యావము. “నాలో నేమియుఁ గటములేదు.” (ఇది చోటుశబ్దమువంటిది.); 3. వృత్తి

యందు లోను లోపలకబ్బఁగులకు మీఁదివర్ణములు లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము.
 “లోబడు-లోమోపు” మొ; 4. దే. దృ: లో-లోను-లోపల.
 లోఁకువ. దే. విణ. 1. లొక్కు, అధీనము: చూ, ఐశము. 1; 2 తక్కువ. చూ, సాడ్డు. 1. లోఁగడ. దే. వి. (లోను+కడ) 1. అంత రాళము: చూ, వజ్రదగుడి; 2. గతకాలము, ఇదివఱకు.
 లోఁగలి. ద్వ. వి. రూ-లోఁగలి. (లోను+కలను) 1. గృహంతరాభిగము; 2. ఇల్లు. చూ, సదనము. 1. (సంధిని వర్ణలోప వర్ణ వికారములు.)
 లోఁగా. వా. ఆవృ. ఈలోపల, క్రిందట.
 లోఁగిలి. ద్వ. వి: చూ, రూ-లోఁగిలి. 1_2; 3. నాస్తువు, ఇల్లు మొదలైనవి యేర్పఱుపఁ దగినభూమి: చూ, హరిపీఠము 2 (భూమి. 1)
 లోఁగు. దే. అ. కి. 1: చూ, రూ-లోంగు. 1; 2: చూ, రూ-లోంగు. 2; 3. అడఁగారు. రూ-లోవు: చూ, నృగ్గు. 4; 4. చొచ్చే. పంచ. నా. 1, ఆ. 331: చూ, సోఁకు. 4.
 లోఁగొను. దే. స. క్రి. (లోను+కొను) లోపల నడఁచుకొను.
 లోఁమే. దే. పే. లోఁగఁజేయు. క్రిల్లగింమే. లోఁడు. దే. స. కి. వేర్వేలులోనగుచానితో లోఁతిడి. దే. విణ. లోఁతులేనిది: (సం).—ఉత్తానము.
 లోఁతు. దే. వి. 1. మిక్కిలిపలము: చూ, రంధ్రము. 1; విణ. 2. మిక్కిలిపల మైనది: కుక్కి. (సం).—గంధీరము-గంధీరము.
 లోఁదప్పు. వా. వి: చూ, వ్యభిచారము.
 లోఁబడు. ద్వ. అ. కి. అధీనము: అగపడు-అబ్బు, అలవడు, చిమ్మ, చేపడు, దొకారమునొచ్చే, తగులు-తవులు-తౌలు, తగులఁబడు-తగులువడు-తవులుపడు-తౌలుపడు,

వట్టువడు, పాలువడు-పాల్పడు, లొంగు-లోఁగు-లోవు, లో నగు. (మి).—అధీనమును, స్వవశమును. (“చూ, స్వవశమును.”) (చూ, సంయుక్తమును.)
 లోకజనని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జేగముతల్లి: చూ, లక్ష్మీ. 1; 2. గంగ: చూ, నది. బ్రుద్ధుడు. 1. లోకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. జనుఁడు: చూ, లోకనము. సం. వి. అ. న. అవశోకనము: చూ, వీక్షణము. [చూ, బుద్ధుడు. లోకనాథుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకబుద్ధుడు: లోకపావనము. సం. వి. అ. న. సుదగ్ధనచక్రము, విష్ణుచక్రము: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1) [మేట్టు: చూ, చూర్ముడు. లోకబాంధివుడు. సం. వి. అ. పుం. జేగము లోకమాత. సం. వి. బి. స్త్రీ. 1. జేగము తల్లి: చూ, లక్ష్మీ. 1; 2. గంగ: చూ, నది; ఋ. పుం. 2: చూ, వరుణుడు.
 లోకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చరాచరము, జగత్తు-జగతి-జగము, భువనము, విష్ణుపము. (తె. ప.)—జేగము, బాగా; 2. జనము, పృజే: చూ, సంతతి. 1; 3. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; అం. బ. 4: చూ, లోకములు.
 లోకములు. అం: స్వర్గ, మర్త్య, పాతాళములు; తద్వి—గ. ఊర్ధ్వలోకములు.—భూలోక, భువన్లోక, సువన్లోక, మహాన్లోక, జనలోక (జన-జనన్లోక), తపోలోక (తపస్సు-తమము), సత్యలోకములు; ౨. అఘోలోకములు.—అతల, వితల, సుతల, రసాతల (రస-కుండిక), మహాతల, తలాతల, పాతాళములు; 3: ఇహలోక పరలోకములు అని రెండు; ౪: (చూ, నరకములు); ౫. అగ్నిలోకమునకు.—జ్వాలామాలము; ౬. అనురీయసుతు లోకమునకు—అనురీయము; ౭. పాతాళ లోకమునకు.—శిలము, పాతాళము. (తె.

చు).—నేలయడుగు. తద్వి. (౧) అంధకారము, అంధకము, (౨) అభోభువనము, (౩) ఉత్పలము, (౪) చైత్యాలము, (౫) జలలోకము, (౬) నాగలోకము, నాగవాసము, (౭) పృథ్వీలము, (౮) బలినద్యము, (౯) భోగవతి, (౧౦) రసాతలము; ౮. భూలోకమునకు. — పృథ్వీసంచము, భూలోకము. మధ్యలోకము; ౯. నాయులోకమునకు. — కుండహితము, కుమారుధారము; ౧౦. సూర్యలోకమునకు — చాయావతి, ౧౧. పితృదేవతల లోకమునకు. — వరూధిని, ౧౨. (చూ, దేశములు). మొ. (“చూ, స్వర్గము.”) లోకసమృత్తము. సం. వి. అ. న. చంద్రుని గొడుగు: చూ, వారిత్ర. [విశేషాంశములు. లోకాభిరామాయణము. వా. వి. లోకముగోని లోకాయతనము. సం. వి. అ. న. స్వభావము నకుఁ గర్తృత్వము చెప్పనట్టి మతిము (చార్యాకమత కాస్త్రము.) లోకాయతనము. సం. వి. అ. పుం. లోకాయతనము. (చార్యాక కాస్త్రమును జేసినవాడు.) లోకాలోకము. సం. వి. అ. పుం. చక్రివాలము, భూమిని చుట్టుకొనియుండు కొండ: చూ, పర్వతము. [మెడ. 1—౧౦. లోకుత్తుక. వా. వి. అంతర్గతము, అంగిలి: చూ, లోకేశుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నలున: చూ. బర్హి. 1; 2. ఒకబుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుడు. లోకేశ్వరాత్మజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య. 1—౪౦. [లోకేశుడు. 2. లోకేశ్వరుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, లోకోక్తి. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నాడుకమాట, పుకారు: చూ, శబ్దము. 2; అం. 2: చూ, లోకోక్త్యలంకారము. లోకోక్త్యలంకారము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (నాడుకమాట రెట్లోయట్లే చెప్పుట.

“ఉదా. — చెలియకొన్నాళ్లు కన్నులు మూసికొనియుండు.”] [నదనము. 1. లోగది. వా. వి. కాఁపురముండుగది: చూ, లోచకము. సం. వి. అ. న. 1. దీపపుణిగును; 2. చూ, లోచనము; 3. మాంసపిండము, 4. బొట్టు: చూ, విశేషకము. 1; (బొట్టు. 1.); 5. అరటిక: చూ, సువర్ణకదలి (రంధ. 2.); 6. ఎట్టిగుడ్డ: చూ, పస్త్రము; 7. వింటియల్లతొడిగు: చూ, స్థావరము. 1; 8. చెవివగ: చూ, హాణిక. 2 (భూవిణము. 2.) లోచకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. క్షీరాహార పృథుడు: చూ, పృథి. 2; అం. 2: చూ, పృథిభేదములు. [రాత్మజ. లోచన. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, లోకేశ్వ లోచనము. సం. వి. అ. న. (దీనిచేత చూడఁ బడును): అంజకము—అంజకము, అంబకము, అక్షి, ఈక్షణము, ఉ, గ్రా, కోశకారము, గోవు, చతువు, బ్యోతి, ఇ, తారకము, దిగ్గు నము, దృక్కు, దృష్టి, నియనము, నేత్రము, పేర్కణము, లోచకము, వన్నము. (తె. ప).— కను-కన్ను-కల్లు, గ్రుడ్డు. తద్విశేషములు. — ౧. కడకన్నునకు. — అపాంగము, కటాక్షము, కర్కరాటువు, కాక్షము, కేకరము. (తె. ప).— కంటికుద, కడకన్ను, కడగన్ను; కేగిగన్ను, గిల్లకన్ను, మెల్లకన్ను; (ఇదె మెల్లకన్ను అని కొందఱు); ౨. (తె).— కాయకన్ను; 3. (తె).— అరగన్ను; ౪. శివుని ఫాలనేత్రమునకు. — మిక్కిలి కను — మిక్కిలికన్ను. (సం).— కిక్కి; ౫. అగ్నిపుట్టిన శివుని ఫాలనేత్రమునకు. — (తె).— పొగకన్ను; ౬. (తె).— హుగన్ను; ౭. (తె).— లొట్టకన్ను; ౮. తడికన్నునకు. — చిల్లము, చుల్లము, పిల్లము; ౯. ముక్కుచైపు కంటిమూలకు — గోనద్రము; ౧౦. కంటిగుడ్డుమోటునుండెడితెల్లని భాగమునకు. —

లోలంబము. సం. వి. ఆ. పుం. కుమ్మెద: చూ, పట్టదము.

లోలము. సం. వి. ఆ. న. 1. కడలుట: రూ-అ

లోలము, ఉత్సారము, ఉన్మంఛనము, ఉల్లలము, కంచనము, కాపీనము, చలనము, చలము, తరళము, ధట, భృంశము, భేగము, రోకము, స్పారము. (అవ్య).—అప. (తె.ప):—అదురు-అదురు, ఇసిటింతలు, ఉలివు, కదలిక, కడలు, గెంటు, తడచాటు, తలకు-తొలకు, తల్లడపాటు, తల్లడము, తల్లడింపు, తుంపెనలు, నుక్కట, పటికిరింత, పదిరు, పల్లట, బెడకు-బెణకు-బెళకు-బెళుకు, వెగడు, సలనము. కద్వి. -ం. కంచమునకు.-భీతి. (తె.ప).—కులుకు, జేలదరము, దడ, నడుకు, నణకు, వలి, ఎలిపిరి, రాలుపాటు-రాలూటు, వడకు-నణకు: చూ, వేపకువు; ౨. మిక్కిలి చలనమునకు.-నిస్పందము; (తె.ప). వడనడకు; 3. విణ. చలింపేనది అనుటకు.—(చూ, వలికిము. 3.) (“చూ, స్పారము. 1.”); అం. 2: చూ, చిబుకక్రియలు.

లోలాముచడు. కే. ఆ. కిరి: చూ, శ్రిమపడు.

లోలితము. సం. విణ. 1. ఊచలబడినది; అం.

2: చూ, శిగ్రక్రియలు; 3: చూ, కరణములు.

లోలుపుడు. సం. విణ. రూ-లోలుపుడు,

మిక్కిలి నాశగలవాడు: చూ, వాంఛుడు.

లోలుపుడు. సం. విణ. —పై.—

లోలాంక. కే. వి: చూ, విన్నాణములు.

లోప. కే. వి. 1: చూ, లోయ. 1; 2: చూ, లోయ. 2; 3. ఇంటిమోరు: చూ, సదనము. 1; 4. రథపీఠముమీది చేట్టిపు అంచే. వసు. 1, ఆ. 144; 5. కొణిగయందలి గువ్వగూడు: నలబిటాకు. (సం):-చిటంకము.

లోపయినము. ద్వ. విణ. 1. కడచినది: రూ-

లోపైనము, లోతబిసీలు; 2: రూ-లోపైన

ము, తబిసీలు-తబీలు, లోతబిసీలు, వివగము.-

లోవరి. కే. వి. (లోప+అరి) తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2 (చూ, సదనము. 1.)

లోవాకిలి. ద్వ. వి. అంతర్ధ్వారము: చూ, వాకిలి.

లోవాడికాడు. ద్వ. వి. చోరుడు: చూ, హగకుడు. 1.

లోని. కే. వి. 1. వంటకుండ, పాలి. భాగ. 1, స్కం. 384: చూ, భాండము. 3-3; 2. చవన పాత్రము, వెసల: చూ, పాత్రము. 8-౨౦; 3. నీళ్లు తెచ్చే కొనెడు పాత్రము, లోహండి: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

లోవిడి. వా. వి. పూర్వము: చూ, లోను. 2.

లోనెలినలుకు. అం: చూ, నలుకులు.

లోపు. కే. ఆ. కిరి. లాంగు: చూ, రూ-లోగు.

లోనైనము. ద్వ. విణ: చూ, రూ-లోపయినము.

లోప్తము. సం. వి. ఆ. న. (రూ-లోట్టుపు-లోప్తుపు-లేప్తుపు-లోప్తము.) ముంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

లోప్తుపు. సం. వి. ఉ. పుం. —పై.—

లోసబురు. వా. వి. ఒడ్డునకు దూరమున సముద్రయానము చేయుట (వెలిసబురు కానిది.)

లోహండి. కే. వి: చూ, లోవి. 1-2-3.

లోహకటాహము సం. వి. ఆ. న. అండి: చూ, పాత్రము. 6. [యము.

లోహకపాలన్యాయము. అం. ఒకానొక న్యా

లోహకారకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కమ్మరి:

చూ, స్వర్ణకారుడు. [తాతి తెడ్డు అను రీతి.

లోహకులన్యాయము. అం. ఇనుప కుండకు

లోహజత్తు. సం. వి. త్. పుం. వజ్రము: చూ,

నూలోచ్చయము (రత్నములు 1. 3.)

లోహనాశము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇనుపఊచల

బాణము: చూ, బాణము. 1.

లోహపాత్రము. సం. వి. ఆ. న. లోహిక:

చూ, పాత్రము. 8-౧౦.

లోహవృష్టము. సం. వి. ౪. పుం: ఆరిష్టము, కంకము, కమనచ్చదము, కమలచ్చదము, కర్కటము, కాలవృష్టము, కింకారువు, కూరము, కోలపుచ్చము, ఘంటారసము, ఘనరసము, జలాటవము. (తె. ప).—కుల్లజీగుణు, రాఫులుంగు, రాబండు. (చూ, పక్షి).

లోహభస్మము. అం: చూ, భస్మములు.

లోహమారకము. స్వం. వి. ౨. పుం. పాన్వ గంటి *: చూ, శీతపారము.

లోహము. సం. వి. ౪. పుం. వ. 1. బంగారు లోహగునది: గిరిజము, గిరిపారము, రుక్మము. తద్విశేషములు. - ౧. ఇనుమునకు. — అయస్పారము, అయస్సు, అశ్రుపారము, అయసము, కాంతము, కాలకాహము, కాలాయసము, కృష్ణము, కృష్ణలోహము, కృష్ణాహిమము, కృష్ణాయసము, గిరిజము, గిరిపారము, శీత్యము, పిండము, బాష్పము, మలీమనము, రుక్మము, లోహము, శస్త్రము, శస్త్రము, శిలోవృష్టము. (తె. ప). — ఇనుము-ఇన్దు, ఉమ్మ, ఉలి. తద్వి. - మట్టమైన యినుమునకు. - (తె) బీడు; ౨. ఇత్తడికి. — ఆరకూటము, కపిలోహము, దృగ్విము, పిత్తలము, రీతి. (తె) - ఇత్తడి-ఇత్తలి-పిత్తడి-పిత్తలి. తద్వి. — కపిల, కాకతుండి. (తె). - పూన్నిత్తడి; 3. కంఠేనకు. — అసురాహ్యయము, కంఠము, కంపాస్థి, కాంఠీయము, కాంస్థము, తామ్రార్థము. (తె). - కంఠే; ౪. వెండికి. — ఇందుకాంతము, కలధాతము, ఖనిజ, ఖర్జూరము, చంద్రబీజము, చంద్రహాసకము, తిప్తరూపకము, తప్తరూపము, తారము, తిరిపుళి, దుర్బరము, నిష్కము, మణీచకము, గజతము, రుధిరము, రుధిరాహ్వయము, రూప్యకము. రూప్యము. - రౌప్యము, శుక్లము, శ్వేతము. (తె). — మడికాసు, వెండి. తద్వి. -

(౧). రెండు భరణముల యొత్తు వెండినాణెమునకు. - గద్యాణము, టంకము, నిష్కము; (౨). (తె). — ఊడువెండి, చోదీవెండి; (3). రసనాదపు వెండికి. — కృత్రిము; (౪). మూడుయవల యొత్తువెండికి. — కృష్ణలము, గుడవము, నేతిక; (౫). వెండిబంగారముల ముద్దకు. — కలధాతము, కోళము, హరుపు. (తె). — నాడెము - నాణెము; (౬). గనియందుబుట్టిన వెండికి. — ఖనిజ; (౭). ఫలపరిమితమైన వెండికి. — శతమానము; (౮). వెండిబంగారముల కమ్ములకు. — (తె). - మమ్మేలు; (౯). వెండినాణెములకు. — (తె) రూపాయము; (౧౦). వెండిబంగారముల మమ్మేలుకక్కు. — మమ్మే, మమ్మేలుకక్కు; (౧౧). చిన్నమెత్తు వెండిబంగారముల నాణెమునకు. — (తె). రూక; (౧౨). నాణెమునకు. — ఆహతము, నాణకము. (తె). — నాడెము-నాణిము-నాణెము; ౫. బంగారమునకు. — అగ్నిబీజము, అగ్నిము, అర్జునము, అవస్తంభము, అష్టావదము, ఋక్ము, ఋ, ఔజనము, కండశము, కతము, కనకము, కర్పూరము, కర్పూరము-కర్పూరము-కార్పూరము, కలధాతము, కశేరువు, కాంచనము, కాచిఘము, కార్తవ్యరము, కుసుంభము, ఖి, ఖనిజము, గంధకాకము, గద్దుత్తు, గారుడము, గైరికము, చంద్రము, చామికరము, చారుపుష్పము, జాంబవము, జాంబూనదము, జాతరూపము, తపనీయకము, తామగసము, దృవిణము, నిష్కము, పింజరము, పగిగిహము, భద్రము, భగ్నకర్పూరము, భగ్నము, భూరి, భృంగారము, మనోహరము, మహాధనము, మహాశతము, మహాశనము, రుక్మము, వర్ణము, పసుపు, శాతకుంభము, సర్పయంతము, సురభి, సువర్ణము, స్వర్ణము, హాటకము, హిరణ్యము,

హేమము. (తె. ప).—చిన్నిదము, చీనము, పయిడి-పైడి, రుసిడి, పుత్తడి, చాన్సు, బంగరము - బంగారము. బంగారు-బంగరు-బంగరుపు, సంచేము, సాన్న-సాన్నా-సాన్నము, హాన్సు-తద్విశేషములు. (౧). మేలిమి బంగారునకు. — అపొకృతము, కుమాగము, తప్తకాంచనము. (తె). — అచ్చేబుగారు, అపరండి, ఉదిరి, కడాని, కుండనము, చొక్కపు బంగారు, జోలునా-జోలున-జోలునా-జోల్యా, పుత్తడి-పుత్తలి-పుత్తలిక, మేలిమి; (౨). పైడినాణెమునకు:—గద్యాణము, దీనారము, నరాహము (తె). ఎండెట్టు-ఎడకెట్టు, ఎరుసు, గడ్డియ-గడ్డె, దినారి, నాడెము-నాణెయము-నాణెము, బారిముద్ర, వరహ — వరా; (3). పలమెత్తు బంగారునకు. — కురుచిస్తము-కురుచిస్తము; (౪). బంగారునందిలిదోషమునకు. — కాలిక-కాలిక; (౫). కోరాబంగారు, మట్టపు బంగారు; (౬). వరహాల బంగారునాణెమునకు. (తె). — రామహడ; (౭). మచ్చదిరెండుగురింజీలయెత్తుబంగారు నాణెమునకు: చక్రటము; (౮). చిన్న నాణెమునకు: చక్రము; (౯). నాలుగు గురింజీలయెత్తు బంగారు నాణెమునకు. (తె). — చిన్నము; (౧౦). కొంచెపాటి నాణెమునకు. (తె) — చిల్లర, చిలరు; (౧౧). బంగారుమయమునకు. — హిరణ్మయము; (౧౨). పదియాలు డబ్బులయెత్తు బంగారునాణెము. — టంకము, దీనారము; (౧౩). బంగారు పట్టుకు. — (తె) హంబట్టు; (౧౪). చిన్న బంగారునాణెమునకు. — (తె). మినుకు; (౧౫). ఒకరకము బంగారు నాణెమునకు. — (తె). — టంకనాటు, టంకనాలనాటు; (౧౬). బంగారులోగన ధాతువిశేషమునకు. — తైజసము; (౧౭). కర్ణమెత్తు

బంగారునకు. — చిస్తము-చిస్తము, నువర్ణము. (తె). — మాడ; (౧౮). పుట్ట బంగారు-మొలకబంగారు; (౧౯). లోహవికారమైనది అనుటకు. — లోహము; ౬. సీసమునకు. — కువంగము, కుష్మకము, చీరము, చీరపట్టుము, తగ్గిపులము, తగ్గిపుపు, నాగము, పిచ్చటము, పిష్టము, బీజము, మహాబలము, యోగేష్టము, వంగము, వళిము, శ్వేతము, సీసకము, సీసపత్రకము, సీసము. (తె). — సత్తు; ౭. తగరమునకు. — ఉదధీరము, కాలానుకాఠిబ, కురూప్యము, గురువత్రము, చక్రసంజ్ఞము, తగరపాదికము, తమరకము-తమరము. తీరము, తగ్గిపులము, తగ్గిపుపు, నాగము, పిచ్చటము, ప్రలంబము, రంగము, రాప్యకము, వంగము. (తె). — తగరము-తవరము. తద్వి. — ౧. తెల్లతగరమునకు. — ఖురకము; ౨. గొంధితగరమునకు-కుంచితము; ౩. రాగికి. — అర్కము, ఉదుంబరము-ఛౌడుంబరము-ఛౌదుంబగము, కసియసము, కసులము, తామరసము, తామ్రకము, తామ్రము, ద్వ్యష్టము, పవిత్రము, పింజరము, మేచ్చముఖము, మేచ్చాశ్వము, రక్తము, వరిష్టము, శుల్పము-శూల్పము. (తె). — రాగి. తద్వి. — కర్ణమెత్తు రాగిటంకమునకు. — పణము; ౯. తుత్తమునకు. — తైజసము. (తె). — తుతినాగము-తుత్తనాగము, తుత్తము; ౧౦. వెండి బంగారుడక్క-తెక్కిన లోహమునకు. (తె). — కుప్పము; ౧౧. తేగడకు. — (తె). తేగడ; ౧౨. ఖడ్గలోహమునకు. — ఖడ్గము; ౧౩. లోహదళమునకు. — (తె) దడను; ౧౪. తప్తలోహమునకు. — (తె) — జేడి; ౧౫. లోహమలమునకు. — కలంకము, కళంకము, కిట్టలము, కృష్ణమార్గకము, కృష్ణలోహము, యము, గిరిజము, మందూరము, శింఘాణము

సింహాణము. (తె).-చిట్టము-చిట్టియము-చిట్టెము, చిలుము, తుప్ప-తుగ్గిప్ప, రీతి, రిద్ది. -ఇనుప చిట్టెముతోఁజేసిన సింహారమునకు. -మండూరము; గల. వర్తకమునలోహమునకు. -వర్తకము, (మిగతవానికి "చూ, హూన్ను");

2. అగలు: చూ, రాజాగ్నము.

లోహరసాయనము. అం: చూ, రసాయనములు.

లోహాలుఁ డు. సం. విణ: అస్ఫుటవాచ్యుఁడు,

అక్షేపకుఁడు. (తె).-నశ్రిహఁడు.

లోహశంకువు. అం: చూ, నరకములు.

లోహశర్మిటి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సమ్మెట్ట. 1.

లోహభీసారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-లోహ

భీసారము. యుద్ధసన్నద్ధుఁడైన పృథునకిచ్చే

హాగితి: చూ, హారతి.

లోహభీసారము. సం. వి. అ. పుం. -పై. -

లోహిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. లోహపాత్రము:

చూ, పాత్రము. 8-౧౧.

లోహితకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-లోహిత

కము. కెంపు: చూ, స్థూలోచ్చయము

(రత్నములు.) [చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

లోహితచందనము. సం. వి. అ. న. కుంకుమపువ్వు:

లోహితము. సం. వి. అ. న. 1. రక్తచందనము:

చూ, వాసన. 1; 2. పరిమళచందనము. చూ,

వాసన. 1; 3. చెందిరము: చూ, సింహ

రము. 1; 4. నెత్తురు: చూ, రక్తము. 1; పుం.

5. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1;

పుం. 8. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 8; 7. నద

విశేషము: చూ, లోహిత్యము 2; విణ. 8. ఎఱ్ఱనిది:

చూ, వర్ణము. 8.

లోహితసగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.

లోహితాంగుఁడు. అం. అంగారకుఁడు: చూ,

రాహువు. 2.

లోహితుఁడు. అం. -పై. -

లోహితాశ్వఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, లో

హితాశ్వఁడు (లోహితాశ్వఁడు-లోహి

తాశ్వఁడు అనికొందఱు)

లోహితోదయము. అం: చూ, నరకములు.

లో

లోకిము. సం. విణ. 1. లోకవ్యవహార సిద్ధమైనది:

లోక్యము; వా. వి. 2: చూ, పంచన.

లోకికుఁడు. సం. విణ. 1. లోకవ్యవహారముల

యందనుభవము గలవాఁడు; 2 లోకవ్యవ

హారముల యందనుభవము గలిగిన యుగ్యుగి.

లోక్యము. వా. సం. విణ, వి: చూ, లోకికము.

లోడి. వై. వి.=లగుడ. రూ-లవుడి, దుడ్డుకట్ట.

జై. 8, అ. 173: చూ, వేత్రము. 2.

లోడి. వై. వి.=పై. - (రూ-లవుడి.)

లోనను. వా. వి: రూ-లవనను. (లోనను.)

లోల్యము. సం. వి. అ. న. లోలత్వము.

లోహము. సం. విణ. లోహవికారమైనది: చూ,

లోహము. 1-(౧౯.)

లోహితము. సం. వి. అ. పుం. శివుని ముమ్మన

వాలు: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1-3౪.)

లోహిత్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱ్ఱన: చూ,

వర్ణము. 8; పుం. 2: చూ, లోహితము. 7.

వ

వ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

సాత్వికుఁడు; 2. గాలి: చూ, వాయువు;

3. చోలించుట: చూ, సహస్తి; 4: చూ, పరు

ణుఁడు. 1; 5: చూ, స్వాదుభస్యఁడు (మన్మ

భుఁడు); 6 భయనిస్సారుఁడు; 7. పూజించ

దగినవాఁడు; 8. ఇచ్చు: చూ, వాంఛ; విణ.

9 దాటించువాఁడు; అవ్య. 10. చింతిం

చుట; 11. పచ్చేని ద్రవ్యము మొదలగువాని

నెఱుఁగుట; స్. అవ్య. 12: చూ, వివాదము;

అం. 13: చూ, అంతస్థములు; 14. దంతో

వృత్తులఁ బుట్టినది.

వంక. వై. వి. 1.=వక్ర. వంకర. నీలా. 3, ఆ. 21: చూ, వేల్లితము. 3; 2.=వక్ర. వంపు: చూ, వేల్లితము. 3; 3. రూ-వంక. వాగు: చూ, నది; 4: చూ, నే ర ము; దే. వి. 5.దిక్కు. హరి, పూ. 8, ఆ. 44: చూ, హరిత్తు; 6. పక్షము: చూ, పక్క. 2.

వంకదారి. వై. వి.=వక్రద్వార. కోటవాకిటి ముందటి వంకరదారి. రా. వి. 5, ఆ. 17;

రామా. 8, ఆ. 83: చూ, మార్గము. 1.

వంకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఏటిరెండుదశల నడుము: చూ, పాత్రము. 1; 2. గుట్టనునపు పల్లము పెట్టుచోటు (గుట్టము ముందటివైపు అని కొందఱు); 3. వంకర: చూ, వేల్లితము 3; వై. వి. (1).=వక్ర, వంక్య. నలుమోసపుడు

కసపును కిందుమీఁదుగా తిరిప్పి వేసెడు వంకరకొయ్య. రూ-వంకాను, బొబ్బము-బొబ్బము; (2)=వంక్య: చూ, వంక్యము.

వంకర. వై. వి. 1.=వక్ర. వక్రత్వము: చూ, వేల్లితము. 8; విణ. 2. వక్రము: చూ, వేల్లితము 3.

వంకరచేతులవాడు. వా. వి. ఈచ చేతులవాడు, ఊచే చేతుల వాడు. (సం).-కుకరుడు, కుణి-కుణి-కోణి. [చూ, వేల్లితము. 3.

వంకరటింకర. ద్వ. విణ. నానావిధవక్రము: వంకరతోండంబువాడు. ద్వ. వి: చూ, వినాయకుడు. 1. [చూ, వల. 1.

వంకరబోను. ద్వ. వి. మృగాదులబట్టు వల: వంకర వోపు. ద్వ. ఆ. క్రి: ఈచేపడు, ఈచ

బోపు, కొంకరిలు వోపు, కొం కు వోపు, కోర వోపు, గోడిపడు, చొక్కిల్లువోపు, మలగు, కోటువోపు. (మి).-వక్రముగు. తద్వి.-వంకరచేయ్యఅనుటకు. — కేరడించే.

వంకసన్నములు. ఆం. శాలిగ్రాన్యము: చూ, ధాన్యము

వంకాము. వై. వి.=వార్తాక (వంగ + కాము): చూ, వంగకాయ.

వంక. వై. వి.=వక్ర. రూ-వంకిణి, బాకు. ఉ. రా. 7, ఆ. 395; య. 5, ఆ. 74: చూ, బాణము. 1. [రామా. 8, ఆ. 149.

వంకిణి. వై. వి.=పై-కళాం. 2, ఆ. 17; వంకియ. దే. వి: రూ-వంక: చూ, సస్యము. 1. వంకిలము. సం. వి. ఆ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము. 1. [చూ, భూషణము. 2.

వంకీ. వై. వి. స్త్రీలు సందిట్ట ధరించువంగ: వంక. దే. వి: చూ, రూ-వంకియ.

వంక్యము. సం. వి. ఆ. వ.=వంకము: (తె). — ఒంకిడు-ఒంక, కొంకికట్ట, చిలుకకొయ్య, పడియ-పడె, వంకము.

వంక్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. పొత్తికడుపున కును తొడకును మధ్యసండు: (తె).-గజ్జె.

వంగ. వై. వి. 1.=వంగమ్: చూ, వార్తాకము* (కుండ పనస శబ్దములవలె స్త్రీ సమరూప హత్రము చేతనే వైకృతత్వసిద్ధి.); 2. రూ-వంగము, బంగళాదేశము: చూ, దేశములు.

వంగదీయు. దే. స. కిర: చూ, వంచే. 2.

వంగకాయ. ద్వ. వి: చూ, రూ-వంకాయ.

వంగడము. వై. వి.=వంగ. 1. రూ-వంగసము.

వై. 5, ఆ. 171: చూ, సంతతి. 1; 2. బ్రాహ్మణ వర్ణము: (సం). — కపిలము.

వంగపండు. ద్వ. వి. 1. ఒకరకముపక్షి. య. 2, ఆ. 24: చూ, పక్షి; వా. 2. ముదిరివచ్చేబడినవంగకాయ.

వంగభస్మము. అం: చూ, భస్మములు.

వంగము. సం. వి. ఆ. వ. 1. తగరము: చూ,

లోహము. 1; 2=వంగ*: చూ, వార్తాకము;

3. సత్తు: చూ, లోహము. 1; 4. నూలుచీర:

చూ, వస్త్రము; 5. కొయిల: చూ, సాకుమి

పులుగు; పుం. 8. వాకుడు: చూ, స్వృశి;

ఆం. పుం. 7: చూ, రూ-వంగ. 2; ఆం.

8: చూ, వంగభస్మము.

వంగపరుగు. వా. వి. ఎండినవంగపండుముక్కలు.

వంగసము. వై. వి.=వంక: చూ, రూ-వంగడము.

వంగనకము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లయగసి*:

చూ, కుకనానము. 1.

వంగస్త్రీ. అం. వంగదేశస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

వంగకుబుడమలు. అం. చూ, ధాన్యము.

వంగింఁచే. వై. నీ. కిరి: చూ, పంచు. 2.

వంగు. వై. అ. కిరి:—వక్. ముందటికి వాలు:

వాలు. తద్వి—: అడఁగు—అడఁగు, మడఁగు—మడుగు—మడుపు—మడ్డు—మణఁగు—మణుగు—మణువు, మెత్త—బడు. (ను).—నమ్రముగు: చూ, సుగ్రు. (4). (9): 2. మొగ్గవాలు; 3: చూ, మోకటింఁచే.

వంగుట. వా. వి. నమ్రత: చూ, మేవడి.

వంగుడు. దే. వి. బీట, బీటిక: చూ, స్ఫోటము.

వంగుళ్లు. దే. వి. బ. (వంగుడు+లు): అట్టొట్టు—నట్టొట్టు, బొట్టులు.

వంచకము. సం. వి. అ. పుం. 1. వక్: చూ,

స్వగాలము; 2. ఊరముంగిస: చూ, ముంగిస;

విణ. 3. మోసముచేయునవి.

వంచకుడు. సం. విణ. 1: ఏడమాకుడు, కిత

పుడు, కూహకుడు, కైరపుడు, మారుడు, చక్కాటుడు, జగలుడు, జాలికుడు, ద్రావకము, ద్రావకుడు, ధూర్మకుడు, ధూర్మ—ఘూర్మకుడు, నికృతుడు, పతారకుడు, మాయావి, మాయి—మాయికుడు. (తె. ప): —అటనుటకాడు—అటనుటిడు, కజటి, కల్లరి—కల్లరిడు, జేజ్జిరికాడు—జోజ్జిరికాడు, జిత్తులమారి, జిత్తులవాడు, జోటా, జోటాకోరు, బక్కరి, బక్కరికాడు, టాటోటుకాడు, తక్కుడు, తపలికాడు, తక్కిరి, తక్కిడికాడు, తాటోటు,

తెక్కలికాడు, డబ్బు—దబ్బు—దబ్బటి, దబ్బుఅకాడు, దగాకోరు, పుండాకోరు, బూటకీడు—బూటకుడు, బెల్లి, బేలరి, మాయకాడు, మాయదారి, మాయపోతు, మాయలమారి, మాయలాడు, మొఱుగు, మోసగాడు, లయకారి, వెడ్డరి. (“చూ, వెడ్డరి”);

2. చెడ్డవాడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 3. బొం

కరి: చూ, ముఖరుడు.

వంచవ. సం. వి. అ. స్త్రీ, అ. న. —పంచేన: రూ—పంచ

నము, అభిసంధానము, కుహకము, కూర్చును,

ఛగ్మము, తస్కరము, దండకము, నికారము,

నికృతి, పృతారణము, ప్రలంభము, మాయ,

రాకికము—రా క్యము, వ్యర్థము.

(అ వ్య).— అతి, ఆత్. (తె. ప).—

అటనుట, అటనుటింపు, అఱ, ఉక్కినము,

ఉక్కినము, ఎకసకియము—ఎకసకెము—ఎక

సక్కియము—ఎకసక్కిము—ఎకసెకియము—

ఎకసెకము—ఎకసెక్కియము—ఎకసెక్కిము—

ఎక్కిసకియము—ఎక్కిసకెము—ఎక్కిసక్కి

యము—ఎక్కిసక్కిము—ఎక్కిసెకియము—

ఎక్కిసెకము—ఎక్కిసెక్కియము—ఎక్కిసె

క్కిము, కఱు, కల్ల, కల్లతనము, కవుడు—

కాడు, కిమరింత—కిమరింపు, కిమరు—కిమ్రు

రించే—కిమ్రురు—కీటుకు, కుట్ర, కుదుకనగోలు,

కుదువ, క్రిమ్రు—కృక్కి, గారడము, గినుము,

జేజ్జిరి—జోజ్జిరి, జోడుగు, జోణుగు—జోణు

గుడు, జోజ్జెము, జోటు, జోటుదనము,

టక్కు, టాటోటు, డబ్బు—దబ్బు, టోపి,

తంట—తంటా, తక్కిడి, తక్కు, తటనుట—

తటవట, తనుక, తాట, తాటోటు,

తెక్కలి, తిక్కు, దగా, దొంగ, నాలి,

పిక్కు, బూటకము, బూమియ—బూమె,

బెల్లి, బెల్లింపు, మాయము, మిల్లి,

మిల్లింతలు, మొఱుగు—మొఱుగుడు, మోస—

మోసము, లయ, లాలూలము, పంచేన, నాల

కము, వెడ్డు, వేడబము. (“చూ, వేడబము.”)

వంచనాతంత్రము. అం: చూ, వంచతంత్రములు.

వంచ. దే. స: ఎక్కటి, ఎక్కుము, ఒండు,

ఒకటి—ఒక్కటి—ఒకొటి—ఒక్కొటి, ఒకడు—

ఒకొడు, ఒక్కము, పగడ—పగడము, పంచే—

పంచేము. (సం).—ఎకము, కేవలము.

(“చూ, సంఖ్య.”)

వంచించే. సం. స. క్రి: పృథానించే. (తె.వ.)-

అటమటించే, అడకించే, అలిగొను,
ఊటించే, కనుబ్రామా, కనుమాయు,
కనుమొలగు-కన్నుమొలగు, కన్నొలగు,
కిరుంచే, కిక్కురించే, కిక్కురుపెట్టు—
కిక్కురుపెట్టు, కిక్కురుపొడుచు—కిక్కురుపొ
డుచు, గినుమాడు, చేతుకనేయు—చాకనేయు,
చిక్కురేయు, చొక్కిడు, చొక్కుపెట్టు,
జోటాడు, తక్కు, తటమటించే, తటపటచేయు,
దాగురించే, పండించే, పిక్కు, పెల్లించే,
పేలుపెట్టు, బొంకించే, మొలగు, మోస
పుచ్చే, ముచ్చిలు, పెడ్డుపెట్టు. తద్వి.—
దొంగటక్కరిచేయు అనుటకు. (తె.) పిసా
లించే. (“చూ, పెడ్డుపెట్టు.”)

వంచించబడు. వి. అ. క్రి. అలుగు-అల్లు—
అలుపు: చూ, మోసపోవు. 2.

వంచితఁడు. సం. విణ. వంచించబడినవాఁడు:
చూ, విప్రబలుఁడు.

వంచియ. దే. వై. వి: చూ, రూ—సంచె.

వంచె. దే. వి. 1. కనవులొనగునవి కోయువారు
వానినుంచేకొనుటకై వెనుక పిలుచుట
మీఁద జోలగట్టుకొనెడి యొడి: చూ, సంచి;
2. తూ మెడుగింజలుపట్టెడుగోనె: చూ, సంచి;
వై. వి. 3. వర్ణన. రూ—పన్నియ—పన్నె. కాంతి:
చూ, వెలుతురు. 1.

వంచే. దే. విణ. రూ—సంచేము. 1. ముఖ్యము:
చూ, త్రైవ్యము; స. 2. ఒకటి. రూ—సం
చేము: చూ, పంచి; వి. 3. చీట్లలోని ఆను.
రూ—సంచేము. [వంచన.

వంచన. వై. వి.=వంచన. పా. 4, ఆ. 18: చూ,
వంచేము. దే. స, వి, విణ: చూ, రూ—వంచే.

వంచేనియ. ద్వ. వి. ఒకగడ్డి: చూ, తృణము. 1.

వంచోడించే. దే. అ. క్రి. రూ—వంచోలించే.

బెడరు. పా. 3, ఆ. 208: చూ, సుక్కు. 8.

వంచోలించే. దే. అ. క్రి. —పె.—

వంచే. వై. స. క్రి. 1. నమగ్నిముగాఁజేయు:

గోడిపెట్టు, వంగించే, వంగదీయు; పేర్-

2. వంగఁజేయు: వంగదీయు, వాంచే.

వంజలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అశోకము*:

చూ, హేమపుష్పము; 2. తనిశము*: చూ,

స్యందనము; 3. పృబ్బ*: చూ, సహస్రనేధి. 2.

వంజెలగు. దే. వి. (వంక+చెలగు) స్త్రీపార్శ్వచే

లాంచలము: చూ, వస్త్రము.

వంజే. వై. వి. 1. వంధ్యా. గొడ్డాలి: చూ,

స్త్రీ; 2. వంధ్యా. గొడ్డుటావు: చూ, ధేను

పు; దే. వి. 3. గొడుగులోపలికలకల

కాసరాగానేర్పఱచినకమ్ములు: చూ, వారిత్ర.

వంజేరము. దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

వంజే. దే. వి. —పై.—

వంట. దే. వి. 1. పాకము: చూ, నూపకారము;

వా. వి. బ. 2: చూ, సిడక. [వంటచెఱు.

వంటకట్టియ. ద్వ. వి. రూ—వంటకట్టె: చూ,

వంటకట్టె, ద్వ. వి. —పై.— [వంటకట్టె.]

వంటకట్టియ. ద్వ. వి: చూ, వంటకట్క. (రూ—

వంటకట్టె. ద్వ. వి. —పై.—

వంటకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏకాంశము,

ఒకయంశము: చూ, భాగము. 1; దే. వి.

(1) అన్నము: చూ, పాదము. (1).

వంటకొట్టము. ద్వ. వి: చూ, వంటయిల్లు.

వంటచెఱు. దే. వి. 1: కట్టియ—కట్టె, కట్టి,

కొయ్య, కొల, పుల్ల, మడకట్టి, ముటూలు,

వంటకట్టియ—వంటకట్టె, సరుగుడుకట్టి (సం.

ప)—ఆట్టము, ఆలాశ్యము, ఇంధనము, ఇద్ద

ము, ఏధము—ఏధస్సు, కాష్ఠము, దారుపు,

సమిధ. (“చూ, సమిధ. 2.”) (తద్వి.—

చిదుగునకు: చూ, సమిధ. 2.); 2. ఇంధన

సమూహము: చూ, వంటసరకు; 3. గుడ

పాక యోగ్యమైన యిత్తువు: చూ, సుకు

మారము. 1. *

వంటచేయును. దే. వి. పిండివంటలులేర్చి మిగిలిన నూనె: చూ, స్నేహము. 2.

వంటపుట్టి. దే. వి. వంటచేసి పెట్టి జీవించేవది: చూ, వంటకట్ట.

వంటపూటివాడు. దే. వి. 1: చూ, నూనకా రుచు. ఆం. భా. ద్వి. కాం. 285; వా. 2: చూ, పూటకూర్చువాడు.

వంటపూటియిల్లు. వా. వి. పూటకూర్చి యిల్లు: చూ, సదనము. 1. (పూటి అని కొందఱు)

వంట యింటి కుండలు. బా. స్వాధీనమైనది. "వంటయింటి కుం, దేలిది యెంగుల బోగల దు" (విజయవిలాసము.)

వంటయిల్లు. దే. వి. రూ-వంటిల్లు: చూ, సదనము. 1. వంటయువ్వు. దే. వి. వండినయువ్వు, విడంగము: చూ, లవణము. 1.

వంటరాయి. దే. వి. మున్నువండిచేసిన మణివిశేషము: చూ, స్థూలశ్చయము (రత్నములు) వంటరి. దే. వి. (వంట+అరి) 1. వంటవాడు: చూ, నూనకారుడు; 2. పాపకరులు: చూ, వంటలక్క; వా. వి. 3: చూ, వంటరులు.

వంటరులు. వా. వి: చూ, రూ-ఒంటరులు. 2.

వంటలక్క. ద్వి. వి. (వంటలు + అక్క) 1. అన్నము వండెడుఅడుది: అక-అక్క, అడబాల, బోనకత్తియ-బోనకత్తె-బోనము కత్తె, వంటకత్తియ-వంటకత్తె, వంటపుట్టి, వంటరి. (సం).—పాపక; వా. 2. గృహస్థ యిండ్లలో జీతముతీసికొని నేళ్ళనేళ్ళకు అన్నము వండి పెట్టెడు అడుది: చూ, స్త్రీ; 3. పూటకూర్చువ్వు: చూ, స్త్రీ.

వంటలవాడు. దే. వి: చూ, వంటరి. 1.

వంటవాడు. దే. వి. —పై.—

వంటసరకు. దే. వి: ఇంధనసమూహము: చూ, సమిధ. 2.

వంటసాల. ద్వి. వి: చూ, వంటయిల్లు. వర.

వంటి. దే. విణ. 1: చూ, బోటి. 1. స్వా. 1, ఆ. 85; 2: బోటు, బోటి, సాటి: చూ, సమానము; 3: అవ్య. 3: చూ, బోని. 2. ఆం. భా. త్వి. 72.

వంటియము. దే. వి. రూ-వంటియము-వంటియము, తాలూకా, వరగణా. ఒకని కిందిరాజ్యము నందు కొంతభాగము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు).

వంటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-వంటయిల్లు.

వంటివాడు. వా విణ: చూ, వంటి. 2.

వంటు. దే. వి. ఆనుకూల్యము: చూ, స్నేహము.

వంటెత్తు. వా. వి. ఏకాకిలక్షణము.

వంటెద్దు. వా. వి. ఒక్కటేపెద్దు (ఒంటెద్దు.)

వంటెద్దుబండి. వా. వి. ఒక్కయెద్దు లాగెడు బండి, ఒంటెద్దుబండి: చూ, బండి.

వంటెము. దే. వి: చూ, రూ-వంటియము.

వంటిము. దే. వి. ముదులసంచి: చూ, సంచి.

వంతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, సేవకుడు; విణ.

3. పొట్టివాడు: చూ, వామనుడు.

వండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అంకుటాలు: చూ, వైశ్విరిణి; విణ. 2. మొండి: చూ, స్తబ్ధుడు;

దే. వి. (1) ఆపద: చూ, విసత్తు; (2) రూ-

వండలి-వండు, చెలువు లోనగు వానియడు

గున నిలిచెడు ఎండుబుగడ, శుచ్చ-పంకము:

చూ, సుబ్బరి.

వండఁడు. దే. వి. పంకము: చూ, సుబ్బరి.

వండఁబాటు. దే. వి. వండుబతుపీలు.

వండలి. దే. వి: చూ, రూ-వండ. (2)

వండు. దే. వి. 1. —పై.—; 2: చూ, వండ.

(2). వారి. ఉ. 2, ఆ. 123; స. క్రి. 3. వం

టచేయు: చూ, సంస్కరించు. 2.

వంశ. దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. వ్యధ:

చూ, శోకము; 3. ఏక్కు. వారిశ్చ. 5, ఆ.

114: చూ, శోకము; 4. ఏజు. అచ్చ. బాల.

కాం. 40: చూ, నది; 5. మనోవ్యధ: చూ, శోకము. [88: చూ, శంభరి. వంతక త్రియ. దే. వి. క్షుప్తవి. ఆం, పదా. నర. వంత. దే. వి. 1. వాటా: చూ, భాగము. 1; 2. వరుస, వంక్రి: చూ, కేళి. 1; 3. సామ్యము. పా. 1, ఆ. 94: చూ, సమానము. 2; 4. పోటి. ఉ, రా. 3, ఆ. 201: చూ, స్పర్ధ. 4; 5: పాలు, వరుస. (సం).—అంశము—అంశము, భాగము, విభాగము. వంతెన. దే. వి. ఏటికైకట్ట: అట్టెడ. (సం).—పిండిలము, వరణము, వారధి: చూ, నేతువు. 1. వంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బదనిక*: చూ, వదనిక; 2. కొండబెండ*: చూ, పద్మం డ; దే. వి. (1) తృణ తతి విశేషము: రూ—వందియ—వందె, వన్నియ—వన్నె, లేవంద: చూ, హరిత (తృణము. 1.); స. (2) నూలు, శతము: చూ, సంఖ్య. 1. [హంజిక. వందకము. సం. వి. అ. పుం. చిలులేకు*: చూ, వందకుడు. సం. వి. అ. పుం. వందక మతస్థుడు. వందనము. సం. వి. ఆ. న. 1. నమస్కారము: చూ, హానిగలు; 2: చూ, స్తుతి; అం. 3: చూ, వింకతివిగ్రహములు; 4: చూ, భక్తిలక్షణములు. [శబ్దముతో చేరిన పరియోగ మేకలడు.) వందట. దే. వి: చూ, శకలము. 4. (చిందట వందటలాడు. దే. స. కిరి. ఖండించు: చూ, పెలగు. వందారుపు. సం. వి. (ఉ). గోత్రనామములు చెప్పి పాదములు సోక మొక్కువాడు: అభివాదకుడు. (తె).—మొక్కువాడు. వంద. సం. వి. వ. పుం. స్తుతిచేసి జీవించువాడు: శేకపాకి, నన్నుడు, పాళకుడు, భట్టుడు, వర్ణకుడు, వైదేకుడు, నూతుడు. (తె).—కిక్కి, బట్టు, బట్టువాడు, బట్టాజే. (“చూ, నూతుడు. 2.”) తద్వి.—వంశావళి చేదిచెడువానికి:—మగధుడు—మగధుడు, మధుకుడు.

వందించు. సం. స. కిరి: చూ, స్తుతించు. వందితుడు. సం. వి. 1. నమస్కరింపఁ బడిన వాడు; 2. స్తుతింపఁబడినవాడు. వందియ. దే. వి: చూ, రూ—వంద (1). వందిలీకము. వా. వి: చూ, వినయము. వందు. దే. ఆ. కిరి: చూ, సంతాపించు. వందురు. దే. వి. 1: చూ, శోకము; ఆ. కిరి. 2. క్లేశపడు; 3: చూ, శోకించు. వందె. దే. వి: చూ, రూ—వందితు. వందొందు. దే. వి ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. వంద్యుడు. సం. వి. 1. నమస్కరింపఁ దగిన వాడు; 2. స్తుతింపఁ దగినవాడు. వంధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—వంజే. గొడ్డాయి: చూ, స్త్రీ; 2. గొడ్డుటావు, వళ: చూ, ధేనువు; వి. 3. ఫలింపనిది (చెట్టు లోనగు నది): అఫలము, అవశేషి. (తె).—గొడ్డు మృగు. వంధ్యులు. అం: కదిలి, కాక, అంగ్య, స్త్రీ ప్రజా, సృష్టదగ్ధ, రజోవంధ్యులు. (6) వంధ్యాశ్రమీటకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేతి బీట*: చూ, హృస్వగవేళుక. [అనురీతి. వంధ్యాశ్రమీవ్యాయము. అం. ఏమియులేనిది వంపు. వై. వి. 1. వంగుట. చూ, వేల్లితము. 3; 2. వక్రిము: చూ, వేల్లితము. 3; వి. 3. వంగినది: చూ, వేల్లితము. 3; 4. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 3. వంశకము. సం. వి. అ. న. రూ—వంశిక. అగరుగంధము: చూ, రాజార్వము (అగరుచెక్క అని కొండలు) వంశక్షయాంశము. అం: చూ, పక్ష్యంశములు. వంశజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తవాక్షిరి*: చూ, వంశరోచన; 2. వెదురుపంటి చెఱకు*: చూ, నుకుమరము. 1. వంశనర్తి. సం. వి. ఇ. పుం: అఖుభుక్కు, శోహుకుడు, శోహుటికుడు. (తె. న).—

దొమ్మరవాడు, దొమ్మరి. తద్వి. — దొమ్మరిది. — (సం. ప.) — తుదగ్గి.

వంశవత్సరితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ-ర-న-భ-న-వ గణములు. 11 యతి 17 ఛందస్సు.")

వంశము. సం. వి. అ. న. 1. ఒక పురాణము. అము: చూ, పురాణము. 6; పుం. 2. = వంగ డము, కులము: చూ, సంతతి. 1; 3. = వాసము. వెదురు*: చూ, వెలుపు. 1; 4. పిల్లం గోవి, మురళి (ఇదె అల్లోజా): చూ, పీఠే; 5: చూ, వెన్నెముక; 6. వెన్నుగాడి; 7: చూ, సమాహము; 8: చూ, గోత్రము. 13; అం. 9: చూ, వేదము; 10: చూ, సుషిరవాద్యములు.

వంశగోచన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: త్వక్తిర-త్వక్తిరము-త్వక్తిరి-తుకాక్షీరి-తుగాక్షీరి-తివాక్షీరి-తపక్షీరి, వంశజ*.

వంశస్థము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-త-జ-ర. 8 యతి. 12 ఛందస్సు.")

వంశానువు. సం. వి. ఉ. పుం. పులుగు: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

వంశానుచరితము. అం: చూ, పురాణము. 6.

వంశ శము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు.

వంశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వంశము. 4.

వంశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వంశకము.

వంశికము. సం. వి. అ. న. — వై. —

వకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బకము

వకవకలు. దే. వి. బ. 1. రూ-వకావకలు: చూ, వికావకలు; 2 బద్ధలు: చూ, శకలము. 4.

వకావకలు. దే. వి. బ. — వై. —

వకీలు. నా. వి: ప్రిడరు, న్యాయవాది, అడ్వోకేటు, బారిష్టరు, పరార్థవాది, పక్షవాది.

వకుశము. సం. వి. అ. పుం. = పొగడ*: రూ-వకులము, అనురము, కాలస్కంధము, కేశ

రము. కేశరము, గూఢపుష్పము, చిరపుష్పము, మకురము-చుకురము. (తె. — పొగడ-పొవడ. (దీనికి దోహదకరియ ముఖ సీధువు)

వక్క. వై. వి. = వల్క: చూ, పీయే. (తద్వి. — మాదిగొంటు వక్కకు: — యోజనము.): చూ, సృంసి. 1.

వక్కణ. వై. వి. = వ్యాఖ్యానము. (రూ-ఒక్కణ-వక్కణము-వక్కన-వక్కాణ-వక్కాణము.) 1. విషము, వైసము: చూ, వ్యాఖ్యానము; 2. జోబునందు మొదట వ్రాయు గౌరవలిరుదముల పద్ధతి.

వక్కణము. వై. వి. = — వై. —

వక్కణియే. వై. స. క్రి. వచియే. రూ-వక్కాణియే. పాండు. 4, ఆ. 92: చూ, శబ్దయే.

వక్కన. వై. వి. = చూ, రూ-వక్కణ.

వక్కరము. వై. వి. 1 = వక్కెను. రూ-నంకర-వంక-వాంక: చూ, వేల్లిశము. 3; విణ. 2. నంకరై నది: చూ, వేల్లిశము. 3.

వక్కరాలు వై. విణ. (వక్కరము + ఆలు) పుటిలస్త్రీ. జై. 2, ఆ. 115: చూ, స్త్రీ. వక్కరియే. వై. అ. క్రి. రూ-వక్కరియే. విక్రి 9, ఆ 44: చూ, రూ-వక్కరియే.

వక్కలియే. వై. అ. క్రి. (ఉ, హరి. 6, ఆ. 60): విక్కరియే, ఈ డాడు, ఎదిరియే, ఎదురు, ఎదురుకొను, ఎదురుయే-ఎదుర్పు-ఎదుర్చు, ఎదురుపడు-ఎదుర్పడు, ఒడ్డారియే. చెనకు, చెనయు, దీకొను-దీకొను, కలపడు.తాకు, తిరుగబడు, తొడరు, దాడియాడు, దొరలు, పదురుయే-పదుర్చు, పెనగు, మార్కొను-మాటుకొను, మార్చెట్టు-మాటు పెట్టు, మాటొడ్డు, ముదలకియే. ముదలియే, మెండొడ్డు, మొహరియే. మొహరియే, రాయు. (సం. ప.) — ప్రతిఘటిం

మే. తద్వి. — ౧. ఎదుర్కొనిపోవు అనుట
కు. — (సం. ప.) — పర్యర్థమింతే;
౨. వచించుటకు: (చూ, శబ్దించే.)
వక్కలాకులు. ద్వ. వి. బ. పోకచెక్కలు
లోనగునానితోఁగూడిన తాంబూలము: చూ,
విడెము.

వక్కాకు. ద్వ. వి. (వక్క + అకు.) — పై. —
వక్కాణ. వై. వి. = చూ, రూ-వక్కాణ 1-2.
వక్కాణము. వై. వి. = పృథ్వీతంతము. శై. 8,
ఆ. 89: చూ, సమాచారము. 2.

వక్కాణించే. వై. స. కి. 1. వ్యాఖ్యానము
చేయు; 2. వాక్యమే: చూ, శబ్దించే.

వక్కి. వై. వి. 1. = బక. రూ-వక్కు, వక్కు
పులుగు, కొంగ: చూ, బకము; దే. విణ. 2.
బక్క: చూ, సారపు.

వక్కికట్టియ. ద్వ. విణ. రూ-వక్కికట్టై. బక్క
వాడు: చూ, కాతుడు.

వక్కికట్టై. ద్వ. విణ. — పై —
వక్కు. వై. వి. 1. = బక: చూ, రూ-వక్కి. 1;
దే. ఆ. కి. 2. బక్కటిల్లు, కృశించే: చూ,
సోటసోటనోపు; 3. అడుగంటు: చూ,
కోషించే.

వక్కుపులుగు. ద్వ. వి: చూ, వక్కు. 1.

వక్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) 1. విశేష
ముగా మాటలాడువాడు: వాచాటుడు,
వాచాలుడు, వావదూకుడు. (తే. ప.) —
గట్టిప, చెప్పవాడు, నుడువరి, నొడికా
డు-నొడికారి, బాతాఖాని, మాటకాడు-
మాటకారి, మాటలమారి, పేరిలరి,
పేరిలువాడు, రజ్జేలాడు, వడిగ, వదరు
బోతు, వాతరట్టు. తద్వి. — ౧. ఆసవ్యాము
గా మాటలాడువానికి. — (సం). — గదయ
త్తువు, గాయనుడు, జల్పాడు, బహుగర్వ
వాక్కు; ౨. ఇంటిలోనుండి బయటకు వెళ్లువరి

కడివానికి: — గోపీనద్రి, గోపీకూరుడు;
2. చేక్కగా మాటలాడువానికి: — పరివక్త
వత్తువు, వదావదుడు-వదుడు, వాక్కి:
(చూ, సుధి.); ౪ ఆత్మ స్తుతివరుసకు. —
(తే). రజ్జేలాడు; ౫. మనోజ్ఞముగా మాట
లాడువానికి. — వదన్యుడు-వదాన్యుడు;
2. పండితుడు: చూ, సుధి.

వక్తవ్యయ. సం. వి. ఆ. న. 1. పూట: చూ,
శబ్దము. 2; విణ. 2. మాటలాడదగినది,
భాష్యము: చూ, సంభాష్యము. తద్వి. —
చేక్కగా మాటలాడదగినది: పరివచనీయ
ము; 3. నిందింపదగినది: చూ, హీనము. 1.

వక్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాత*: చూ, విద్ధకర్ణి.
వక్రిగీర్ణము. సం. వి. ఆ. న: చూ, లొట్టిపిట్ట.
వక్రితములు. అం: “వి డొ” లు.

వక్రిద్యారము. సం. వి. ఆ. న. = వంకదారి-వం
కరదారి.

వక్రిపుచ్చము. సం. వి. ఆ. పుం. కుక్క: చూ,
కునకము.

వక్రిమగు. మి. ఆ. కి. చూ, వంకరవోవు.

వక్రిము. సం. వి. ఆ. న. 1. = వంక. ఏటివంకర:
చూ, వేల్లితము. 3; 2. = వంకి. కొంకి త్రి:
చూ, హేతి. 4 (రిప్టి. 2.); వా. 8. = వాచక.
చక్రిము; విణ. 4. = వక్కిరము, వంకరై నది:
చూ, వేల్లితము. 3; 5. కూర్చుమైనది: చూ,
సాధ్యనము; అం. 8: చూ, చిలుకక్రియలు.
వక్రిములు. అం: “ఎ ఏ ఓ ఓ” లు. (వంకరగా
నుండునవి.)

వక్రిశృంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వంకర కొమ్ము
లుగల యావు: చూ, సాంధ్య (ధేనువు).
వక్కాంగము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శకుంతి
(బటువుగవ్య.)

వక్కాంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కటుకరో
హిణి*: చూ, శకులదని; విణ. 2. వంకరై న
దేహముగలది.

వక్రించే. సం. అ. క్రి. మగలు, మరలబడు: చూ, పటిరిలు. 1.

వక్రిము. సం. వి. వ. పుం. 1. రూ-వక్రిము: పంకర: చూ, వేలితము. 3; వి. 2. పంగి నది: చూ, రూ-వక్రిము.

వక్రిము. సం. వి. వ. పుం. 1: చూ, రూ- వక్రిము. 1; వి. 2. పంగినది: రూ-వక్రిము, అనవతము-అనతము-వతము, ఉన్నతానతము, అవాగ్రిము, వమిళము, వమిము, పవ్యము, బంధురము-బంధూరము, భుగ్నము, వినత. (తె).—ఓగ, నిగుడు-దిగుడు, దిగువాయి, వాటము.తద్వి. -మిక్కిలివంగినది:వినమితము, వినమిము.(పంగుటము:చూ,వినయము. 1.)

వక్రించు. సం. వి. అ. పుం. 1. వజ్రాడు: చూ, రాహువు. 2; 2. కని: చూ, రాహువు. 2.

వక్రిక్రి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (శ్లేష కాకువులచే నన్యార్థ కల్పన మొనర్చుట. “ఉదా.— నాతినన్నొనరింపు మానంది గాగ-నందిగానొనర నాతరమే.”)

వక్రిము. సం. వి. అ. న. 1. నోరు: చూ, వద నము. 1; 2. మొగము: చూ, వదనము. 2; 3. ఒకబట్ట: చూ, వస్త్రము.

వక్రిశోధనము. సం. వి. అ. పుం:చూ,నిమ్మ*. వక్ష:క్రియలు. అం: సనుము, ఉద్వాహితము, నిభుగ్నము, అభుగ్నము, పరికంపితము.(3).

వక్షము. సం. వి. వ. న: రూ-వక్షస్సు. 1. అం కము, ఉరము, గు, కవచము, శ్మ, భుజాంతరము, వత్సము, హృదయము, హృది. (తె).—అక్కు, ఉరప, ఎడఁద-ఎడ్డ-ఎడ్డ-ఎడ్డ, చేనుము, బోర, రొమ్మ-టొమ్ము. తద్వి. —౧. టొమ్మునడిమిభాగమునకు.— (తె) ఎదురుటొమ్ము; ౨. మాంసముగల టొమ్మునకు.—(తె) నానుబోర; అం. 2: చూ, గురువతమున:పూజాంగములు: 3: చూ, కుక్రిమతమున:పూజాం

గములు; 4. (పురుషునిటొమ్ము): చూ, లక్షణాంగములు. (దృఢమై వికాల మైన ధవధాన్య సంపన్నుడగు. సమమైన ధనాధి పతియగు. నరములుగనిపించుచే గుంతలైన దుఃఖకరము.); 5.(స్త్రీటొమ్ము): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (రోమమున్న విధవయగు. మచ్చేయున్నబుత్రినాశనమగు. రోమరహితమైన యోగ్యరాలగు); 6: చూ, నాటికప యోగాంగములు (అంగము 9); 7: చూ, హస్తక్షేత్రములు.(రూ-వక్షస్సు.)

వక్షశ్చిత్రి. అం: చూ, చిత్రీవర్ణములు. వక్షస్థలము. పా. దీనికి ఉపమానములు:-కవాటము, మన్మథుని పుట్టిరిల్లు మొ.

వక్షస్సు: చూ, రూ-వక్షము.

వక్షస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.

వక్షోరుహము. సం. వి. అ. పుం. ౨. పాలిండ్లు, గుబ్బులు: చూ, స్తనము.

వగ. దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. చింత: చూ, విపరీతీపారము; 3. వ్యధి. అని. 2, ఆ. 78: చూ, శోకము; 4. టెక్కు: చూ, విలాసము. 2; 5. రీతి: చూ, విధము. 1; 6. ఏడుపు: చూ, శోకము; 7.ఉపహ: రామా. 5, ఆ. 43: చూ, యోచన; 8. గతి, వర్తన ము: చూ,సమయము. 2; 9. హి-వగపు-వన ట. తిహతహ: చూ, సంభ్రమము. 1.

వగకత్తె. ద్వ. విణ. విలాసవతి: చూ, (స్త్రీ). వగకాడు. దే. విణ. విలాసవంతుడు: చూ, సౌందర్యవంతుడు.

వగచే. దే. అ. క్రి. 1. అడలు:చూ, శోకించే; 2. నొచ్చుకొను: చూ, సుగ్గు. 11: 3. ఏడుపు: చూ, శోకించే; 4. దుఃఖించే: చూ, శోకించే; 5. విచారించే: చూ, విమర్శించే; 6. ఆలోచించే, యోచిం చే: చూ, సంకల్పించే; 7. కలఁచే, అను మానించే: చూ, సంకల్పించే.

వగదెంచే. దే. పేర్. వగదెగజేయు. ఉ. రా.

8, ఆ. 211: చూ, సవరించే. 2

వగదెగు. దే. అ. కిర్. పరివృత్తమును: చూ, సవరించే. 2. (వగదెగు అని కొందఱు)

వగపు. దే. వి. 1. ఏడ్చు: చూ, శోకము; 2. చింత: చూ, పగిలినాము (సందర్భానుసారముగ వగచే ధాతువునకుఁ గల యితరార్థములు దీనికి జెప్పవచ్చును.)

వగయిరా. బా. వి: చూ, రూ-వగైరా.

వగరము. దే. వి: చూ, రూ-వగరుపు. వికర్. 2, ఆ. 155.

వగరు. దే. వి: చూ, రూ-వగరుపు.

వగరుచే. దే. అ. కిర్. రూ-వగర్చు, నిట్టూరుచే-నిట్టూర్చు, బుసకొట్టు, రోజే. (సం).—నిశ్చయించే-నిశ్చయించు.

వగరుపు. దే. వి. రూ-వగరము-వగరు-వగర్చు, నిట్టూరుపు-నిట్టూర్చు, రొండు-రొడ్డు-రొప్ప, రోజే. (సం).—నిశ్చయము-నిశ్చయము (చూ, రోగము 1—౧౦.) (చూ, వాయుపు.)

వగర్చు. దే. అ. కిర్: చూ, రూ-వగరుచే.

వగర్చు. దే. వి: చూ, రూ-వగరుపు.

వగలాడి. దే. విణ. (వగలు + ఆడి): చూ, వగకత్తె. శశాం. 3, ఆ. 75.

వగలాడు. దే. విణ. (వగలు + ఆడు): చూ, వగకాడు.

వగైరా. వా. వి మొదలగునవి: రూ-వగయిరా. (సం).—ఆములు; తప్పి. (సం).—ఇత్యాది.

వగ్గటము. దే. వి: చూ, వక్కి. 1.

వగ్గు. వై. వి. 1: చూ, రూ-వక్కి. 1; దే. అ. కిర్. 2: చూ, వక్కు. 1. “ముసలివగ్గు, వగ్గు తపసి” [వజ్రపు.

వగ్గిహము. సం. వి. అ. పుం. కజపు: చూ, వచ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.—వస, ఉగ్ర, ఉగ్ర గంధ, లోమక. (తె).—నల్లవస, వడి, వస:

చూ, విష; 2. గోరువంక: చూ, కారిక. 1;

3. చిలుక: చూ, కుకము.

వచత్తువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నిర్భయముగా సభలో మాటలాడువాడు: చూ, వక్త;

2. ప్రాప్తవాడు: చూ, స్వస్తిముఖుడు. 1.

వచనపరీకారకర్తరి. సం. విణ: చూ, విధేయుడు: వచనము సం. వి. అ. న. ధూ-వచన్సు-వాచ-వాక్కు. మాట: చూ, శబ్దము. 2. (వాక్యము అని కొందఱు.)

వచనములు. అం. 1: ఏకవచనము, ద్వివచనము, బహువచనము (3); 2: ఏకవచనము, బహువచనము (2). [కర్తరి.

వచనేస్థితుడు. సం. విణ: చూ, వచనపరీకార వచము. సం. వి. అ. పుం. చిలుక: చూ, కుకము. 2.

వచసాంపత్తి. సం. వి. ఇ. పుం. బృహస్పతి గృహము: చూ, రాహుపు. 2.

వచన్సు. సం. వి. న. న: చూ, రూ-వచనము. వచించే సం. న. కిర్. రూ-వాచించే. మాటాడు, భాషించే: చూ, శబ్దించే.

వచ్చే. వై. వి. 1 = వాంఛ: చూ, వాంఛ; దే. వి. 2. చెట్టుకుఁబట్టి నాశనముచేయు నొకచీడ: చూ, సస్యసంహరి (పురుగు.)

వచ్చే. దే. అ. కిర్. 1. దూరమునుండి దగ్గఱకు వచ్చుచే 2: ఆరుగుడెంచే-ఆరుడెంచే, ఏగుడెంచే-ఏతెంచే, చేయడెంచే, విచ్చేయు, విజయించేయు-విజయముచేయు, వేంచేయు. (మి) —ఆగతముగ; 3. కూడు: చూ, సరి పడు. 2

వచ్చేబడి. దే. వి: రూ-వచ్చేబడి, రస్త్రి, రాబడి, లాబము, వరుహానము. (సం).—ఆదాయము, ఆయతి, ఆయము, లాభము.

వచ్చేరాములు. దే. వి. బ. (వచ్చేట+రాము.) రాకయు రామియు. పాండు. 4, ఆ. 88.

వజీరు. వా. వి. (రూ-వజీరుడు-వజ్జీరు-వజ్జీరు-వజ్జీరు-వజ్జీరు.) 1. మంత్రి: చూ, సచివుడు; 2. జోడు. కూరుడు. పా. 1, ఆ.

82: చూ, హంపీరుడు.

వజీరుడు. వా. వి. —వై.—

వజ్జీరము. దే. వి. 1. సముద్రపురజీవ: చూ, మత్స్యము. 1; వై. వి. 2. వజ్రము. రవ: చూ, రత్నములు. 3.

వజ్జీరు. వా. వి: చూ, రూ-వజీరు.

వజ్జీరుడు. దే. వి: చూ, రూ-వజీరుడు. య. 1, ఆ 3.

వజ్రంపుడగుటలు. అం: చూ, ధాన్యము.

వజ్రకంటక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గొలిమిడిక: చూ, స్థూలకంటకము (మొగబీర); పుం. 2. బొమ్మజెముడు*: చూ, స్తుపి.

వజ్రకము. సం. వి. అ. న. 1. తామరకాయ: చూ, సహస్రపత్రము.

వజ్రకిటము. సం. వి. అ. పుం. సాలగ్రామములోనుండి తొలిచెడుపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు.)

వజ్రగార. మి. వి. కాంతికోటకు వజ్రములు నూటివేసినగార: చూ, సమాలంధము. 1.

వజ్రగుతుండుడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుడు: చూ, హరివాహనుడు.

వజ్రదంతుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుడు. [చూ, సువిలేచని.

వజ్రదుర్బు. పం. వి. ఉ. పుం. ఆకుజెముడు*:

వజ్రధరుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

వజ్రనిష్ఠామము. సం. వి. అ. పుం. వజ్రనిష్ఠుడైన వలన గలిగిన ధ్వని. రూ-వజ్రనిష్ఠేషము: చూ, స్వరము. 2. [చూ, శ్రీమన్.

వజ్రపుష్పము. సం. వి. అ. న. సుప్రసన్నపుష్ప:

వజ్రభిదువు. సం. వి. ఉ. పుం. నల్లి: చూ,

రక్తాంగము. 1. [చూ, కాదమ్ము.

వజ్రజీవకము. సం. వి. అ. పుం. తీగకానుడు*:

వజ్రము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. వజ్రరసము. రవ: చూ, రత్నములు. 3; 2. రామునిబిల్లు, కులిశము, ఎజ్రాశని, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1; 3. కట్టలులోగగునాని నతికించుబంక: చూ, సరేసు; అం. 4: చూ, యోగములు; 5: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (ఇదే వజ్రాయుధము); 6: చూ, పరిధానవ్యూహములు; 7: చూ, తానము (మహీనతానములు.); 8: చూ, దిక్పాలాయుధములు.

వజ్రలేపనన్యాయము. అం. ఒకచోట నొక వస్తువయించి దానిపైన గచ్చేచేసినయెడల నెన్నిటికి నది కదలదనుకొని.

వజ్రినల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లెరు*: చూ, హస్తీ. [చూ, స్కంధజము.

వజ్రి పృచ్ఛము. సం. వి. అ. పుం. నల్లముట్టి*:

నజ్ర నూర్పుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

వజ్రినాసము. సం. వి. అ. పుం. శివునికత్తి:

చూ, హేతి. 4 (6ప్రీ 2; బాణము. 1. ౮3.)

వజ్రిహేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. కొండచీమ:

చూ, పిపిలిక. [చూ, వారవారణము.

వజ్రాంగి. సం. వి. న్. పుం. వజ్రముయకవచము:

వజ్రాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తుమ్మ*: చూ,

కట్టనిరము; 2. నల్లెరు*: చూ, హస్తీకుండి.

వజ్రాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. ఇరమ్మదము, మేఘ

జ్యోతి: చూ, వహ్ని. 1.

వజ్రాధికము. సం. వి. అ. న. అధిక భేదము.

వజ్రాయుధము. అం. రాముని బిల్లు: చూ,

వజ్రము. 2.

వజ్రాలయము. సం. వి. అ. పుం. వెండికొండ:

చూ, హిమాలయము (పర్వతము)

వజ్రాశని. అం: చూ, వజ్రాయుధము.

వజ్రాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.

వజ్రాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు: (చూ,

వజ్రము. 2.)

వజ్ర. సం. వి. క్. పుం. 1. ఇందుగడు: చూ, సహసాగ్గుడు; 2. జనడు: చూ, బుద్ధుడు; 3. అకుజముడు: చూ, నువీరేచని.

వజ్రీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అలంబుపము, తిగంటకము. (తె).—ములు జె ము డు: (చూ, స్తుహి); అం. 2: చూ, కుగ్రతులు. వజ్రీకంఘలము. సం. వి. ఆ. న. కర్కాటకీ: చూ, సహస్రపత్రము.

వజ్రీగడు. దే. వి: చూ, రూ-వజీరు. వజ్రే. వై. వి.=వచ. రూ-వస: చూ, వచ. 1. వజ్రే. దే. వి. ఉపాయము: చూ, వెరపు. 1. వట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కొండనాలుక, లంఘిక, నూన: చూ, సుధాద్రిపము: (చూ, రసవ. 1; చూ, రోగము. 1-ర.)

వట్టకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=వడియము-వడుకము-వడెము: చూ, వడియము; 2. అంకుశము: చూ, స్పటి; 3. నల్లచుట్టి: చూ, వట్టము. 3.

వట్టగ. వై. విణ.=వట్టు. రూ-వటారి. వత్తగ-వతారి. వేర్వరి: చూ, సమర్థుడు.

వట్టవత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మక్కపాల: చూ, విశల్య. [వెద్దచెట్టిమిడియున్న రీతి.

వట్టవీజన్యాము. అం. చిన్న మట్టింజెముందు

వట్టను. సం. వి. ఆ. పుం. న. 1.=వడము

త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. దండ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); పుం. 3. మట్టి: చూ, స్కంధజము; 4: వరాటకము, వరాటిక. (తె).—గవ్య: చూ, సంకు. 1.

వట్టమూలగుడు. సం. వి. ఆ. పుం. దక్షిణా

మూర్తి రూపుండగు శివుడు: చూ, శివుడు. వట్టపట్ట. వా. వి. వాగుట యందగు ధ్వజము

కరణము: చూ, హూహూ. [సదనము. 1.

వట్టారము. దే. వి. నగరు. రూ-వటారు: చూ,

వటారి. వై. వి. రూ-వతారి. 1. దిరువము, దిరుదు.

ఉ, హరి. 8, ఆ. 129: చూ, సమర్థము. 3;

2: చూ. పనుగుడు: 3. మాగుడు: చూ

హంపీరుడు (దే. అని క. ర.) [ఆ. 112.

వటారు. దే. వి: చూ, రూ-వటారుము. హరికృ. 5,

వటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వట్టము. 1. (వట్టమట్టి అని కొందఱు); 2. వర్తి: చూ, వర్తి. 2.

వటించే. దే. ఆ. కి: ఎడవడు, వస్తుండు, లంక నముండు. (సం) ఉ పరిసిందే (ఇది ద్వివిధము. గోగయందు పవాసము, వ్రీతము దువనా సము అని.) [వట్టివేరు.

వట్టివేరు. దే. వి. అవురుగంటవేరు: చూ, రూ-

వట్టకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1=నడుగడు. బ్రహ్మచారి: చూ, వట్టువు; 2. భైరవుడు:

చూ, శివుడు; 3. బాలకుడు: చూ, శిశువు. వట్టలులను బ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘోరర బ్రాహ్మణులు. 2118 పుట. (వీరు ఋగ్వేదులు. క్రిత్యవాడ అంప్రేలియందుగా ననగు.)

వట్టువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1=వడుగు (ఎనిమిదేండ్ల బాలుడు): ఉపవీతుడు, బ్రహ్మచారి, భిక్షువు, వంతుడు, వర్ణి, వేదాంతి.

(తె స).— ఒంటికిందెపు వాడు, గోచి కట్టు, గోచికాడు, గోచి బాచుడు, తడవుదాల్చు, తడుపుదాల్చు, బమ్మచోరి-బమ్మచోరి-బమ్మసారి-బమ్మచోరి-బొమ్మసారి-బొమ్మసారి (అని కొందఱు), మంజికాడు, మెణకరి, పడుగడు, వడుగు-వడుపు తడిపు-గ. పుట్టుక మొదలు బ్రవాచారికి. (తె) - పుట్టువడుగు; 2: (చూ, బ్రహ్మచారులు. గాయత్రీ బ్రహ్మచారి=ఉపకుర్వాణుడు.); 2.=వట్టువు. వడుగుంగరము: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); 3: చూ, విష్ణువు. 1.

వట్ట. దే. వి. 1. చెఱుగుగానుగను వేసడి అడ్డ

మాను; బ. 2: చూ, వృషణము.

వట్టకాయ. వా. వి. బ: చూ, వృషణము.

వట్టము. దే. వి. ఆ. న. గ (దే అని క. గ.) చూ.

చూరకము. 1 (తఱుగు 1.); వా. వి. 2.దం
డుగ. "చేరివట్టము."
వట్టవాఁపు. వా. వి: ఒటిబీజము - ఒటిబీజము,
బుడ్డ, పరిబీజము. (సం).- అండవాయువు,
కురండము, దీపచాతు, బృహదీజము.
వట్టి. దే. విణ. 1. రిక్తము: చూ, శూన్యము. 1;
2. ఉపయోగములేనిది; 3. అసత్యము: చూ,
వితథము. [వాజ్ఞే.
వట్టికాలు. దే. వి. పిక్కచలువట్టికాలు: చూ,
వట్టిగడ్డి. వా.వి: ఎండుకనపు, నల.
వట్టిగొడ్డుతాఁకట్టు. జా. వ్యర్థమైనచోకి. 'వట్టి
గొడ్డుతాఁకట్టితఁడెంతయున్న. కళా. 4, ఆ 74.
వట్టిచేఁబ. దే. వి. శుష్క మ తస్య ను:
చూ, మత్యము. 1. [వెగ్గింపు.
వట్టిమాట. దే. వి. లేనిమాట, నిరాపనింద: చూ,
వట్టియాపు. దే.వి. పాలులేనియాపు: చూ, ధేనుపు.
వట్టిపడియము. ద్వ. వి. మినుములోనగు పిండి
పడియము: చూ, పడియము.
వట్టిపరి. దే. వి. ఒక సస్యము: చూ, సస్యము.
వట్టివేరు. దే. వి. రూ-పటివేరు. *, రామా. 1,
ఆ. 148 (ఇది తెల్ల పట్టివేరు, నీగు పట్టివేరు
అని ద్వివిధము): చూ, నేవ్యము. 1-2-3.
వట్టిసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
వట్టు. దే. వి. 1. ఎండవేసిన కాయదినుసు;
వత్త, పరుగు; 2. ఎండినసత్తు; 3. దూలము
లోనగువానికి బలముకయి వేరుగుకట్టు;
వా. 4. ఒట్టు: చూ, శపథము; ఆ. కిరి
5. ఇంకు: చూ, శోషించే. 1; 6. ఎండు:
చూ, శోషించే. 2; 7. కృశించే. మార్క.
8, ఆ. 139: చూ, సాటసాటవోవు.
పట్టుము. దే. వి. బస్తా, పెడక: చూ, సంవి.
(దీనిని మోసికొనిపోయెడుకట్టపట్టులకట్ట.)
పట్రి. వై. విణ. =వృత్త. రూ-పట్రినవట్టున.
గుండ్రము: చూ, వృత్తము. 5.

పట్రిన. వై. వి. =వర్తల: చూ, పట్రి.
పట్రిపడు. వై. ఆ. కిరి. తన్య. హరి. ఉ. 10,
ఆ. 182: చూ, సుగ్మ. 9.
పట్రిపెట్టు. ద్వ. స. కిరి. 1. తక్కువపఱచు;
తగ్గించు, అతకరించు, తీసివేయు; 2. లక్ష్య
పెట్టు.
పట్రిము. వై. విణ. 1. =వర్తన. కులుచే: చూ,
హృస్వము; దే. వి. 2. వక్రానుతిత్తి: చూ,
పాడవము; వా. 3: పనితరము.
పట్రించు. వై. ఆ. కిరి. 1. పెడమోముపడు,
మాటు మొగుముపడు, పట్రిలు-పట్రిలు: చూ,
వెనదీయు. 1; 2. గుండ్రముగా చెక్కు;
3. వంపుగాచేయు.
పట్రిలు. వై. ఆ. కిరి. =వృత్. రూ-పట్రిలు:
చూ, పట్రించు. 1—2; 3. పృష్ఠట్టు.
విజ. 2, ఆ. 45: చూ, పర్తించు; 4. కలు
గు: చూ, సంభవించు. [6, ఆ. 55.)
పట్రిల్లు. వై. ఆ. కిరి. —వై. — (హరి. ఉ.
పట్రిన. వై. వి. =వర్తలము. 1. గుండ్రము,
వర్తలము: చూ, వృత్తము. 5; 2. బుకార
ము, పట్రిపనుడి: చూ, నుడి.
పట్రివముపై. వై. వి. చక్రిల*: చూ, ముస్త
కము. [నుడియని వాడుక.)
పట్రివనుడి. ద్వ. వి: చూ, పట్రిన. 2. (పట్రి
నతర. దే. విణ. =పటారి: చూ, సమరండు.
(శూరుండు అని కొందఱు.)
పటారి. దే. విణ: చూ, రూ-పటారి. 1-2-3.
(ఉ, హరి. 2, ఆ. 194.)
వడ. దే. వి. 1. లాపము. హరి. పూ. 6, ఆ.
33: చూ, సంతాపము; 2. చెచ్చేన. రామా.
1, ఆ. 151: చూ, వేడిమి. 2; 3. గారె.
అని. 1, ఆ. 41: చూ, భక్ష్యము. 1. (కార
పువడ, పెరుగుగోవడ లోనగునవికలపు.);
4. ఆలసట: చూ, శ్రమము. 1.
వడఁకాడు. దే. ఆ. కిరి. (వడఁకి + అడు)
వడఁకు: చూ, వణకు. 2.

వడఁగు. దే. వి. 1. రూ-వడఁగు. కంఠము.

పా. 5, ఆ. 48: చూ, లోలము; ఆ. కిరి.

2. (వై. 6, ఆ. 102): రూ-వడుగు-వడఁగు, గడగడలాడు, గిటగిటనును, జేరిదరించే-జేరిపరించే, దడియఁబడు, దడియు, వడఁకాడు, వడుకొను, వలికొను, రాలువడు-రాల్యడు. (సం).—ఆకంపించే, ఉత్కంపించే, కంపించే. తద్వి. — ఆకస్మికముగా కంపించే.—అదిరిపడు, ఉదరిపడు, ఉలికిపడు: (“చూ, సరించే.”); 3. చలించే: చూ, సరించే. [పర్యతము.

వడఁగుగుబ్బలి. ద్వ. వి. హిమాలయము: చూ,

వడఁగుఁగొండ. ద్వ. వి. — పై.—(రామా. 1,

ఆ. 28.) [అయనము.2.

వడఁకుతోస. ద్వ. వి. ఉత్తరాయణము: చూ,

వడఁగొట్టు. వా. ఆ. కిరి: చూ, వడగొను.

వడఁబోత. వా. వి. వడఁబోయుట. తద్వి. — విణ, వడకట్టఁబడినది. (సం):—పూతము.

వడఁబోయు. దే. స. కిరి. పాత్రయునోటికి గుడ్డకట్టి నీళ్లు లోనగువాని వడియఁగట్టు.

రసి. 1, ఆ. 18: వడగట్టు, వడిఁ

బెట్టు,వడియఁబెట్టు, వడియఁబోయు. తద్వి. —

జలాదులంబైకేదేలించే.—వలచే,వానించే.

వడగట్టు. వా. వి. — పై.—

వడగరులు. వా. వి. బ: చూ, బడగులు.

వడగల్లు. దే. వి.(వడఁకు + కల్లు): వానతాయి.

(సం).—ఇరాచరము, కరక-కరకము-కరము, గోఘృతము, ఘనకుకము, ఘనోపలము, ట, తోయడింధము, పరామృతము, బీజోదకము, మేఘాస్థి, విర్జణము, వర్షోపలము.

వడగవ్వ. దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము.1.

వడగాలి. దే. వి. వేసఁగిలోని నిష్పగాలి. చార

వాయువు: చూ, వాయువు. (ఇట్లు వడగా

దువు-వడగాడ్చు.)

వడగొను. దే. ఆ. కిరి. ఎండచే తపించే

చూ, సంతాపించే.(వడఁగొనుఅనికొందఱు.)

వడచే. దే. స. కిరి. రూ-వడుచే. 1: కారుచే-

కారు-కాటుచే, ఒలకు; 2. విడుచే:చూ,

విసర్జించే; 3. నూనె లోనగువాని దించే.

వడజేక్కేలిక. ద్వ. వి. కుబేరుడు: చూ,

శ్రీదుడు.

[హరిత్తు. 1.

వడదెన. దే. వి. ఉత్తరపుదిక్కు, డాకడ:చూ,

వడదోలు. దే. వి. (వడము + తోలు) 1. వేట

కాడు కప్పకొనెడు నిడుపుతోలు: చూ,

శకలము. 1 (బెరడు. 1.); 2. గవండ్లవాని

మొల నిడుపుతోలు: చూ, శకలము. 1.

(బెరడు. 1.)

వడపప్పు. దే. వి. వానఁబెట్టిన పెసరిపప్పు:

చూ, నూపము.

[కాశి. 4, ఆ. 114.

వడపించె. దే. వి. బ. ఊరవేసిన నూమిడిపించె.

వడమశ్యామ్యాణులు. ఆం: చూ, దానివిడులు.

(బ్రాహ్మణులు.) (కృష్ణయజుర్వేదీయులును

కొండిన్యూత్రముగలవారు.కావ్యేతక నూత్ర

జ్జాలను ఋగ్వేద సామవేదములుగలవారును

గూడఁ గలరు.)

వడము. వై. వి. 1. దండ: చూ, భూషణము.

2—(32);2.=వట. మోకు:చూ,నూత్రము.1.

వడముడి. దే. వి: చూ, వృకోదరుడు.

వడలు. దే. ఆ. కిరి. వాడు: చూ, స్రుక్కు.14.

వడవ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).=బడవా. కుంఠెన

కత్తె: చూ, శంభలి.

వడవడ. దే. వి. వడఁకుటయందగు గ్వవ్యను

కరణము: చూ, హూహూ.

వడవడఁగు. దే. వి. అధిక కంఠము: చూ,

లోలము. 1.

[చూ, బొత్తిగా.

వడారము. దే. ద్వి. కిరి. విణ. మొదలంబ:

వడి. వై. వి. 1.=వలి.పద్మయతి: చూ, యతి. 1;

దే. వి. 2. వేగము: చూ, స్వదము; 3: చూ,

కార్యము.1; 4. కాలము: చూ, సమయము.2

వా. 5. మెలి. “వెంటి వడిత్రిప్పు.”
చూ, లంకియ. 3; 6. దారముపిరి: చూ, లం
కియ. 3; 7. పురివిగువు; 8. పురివిగువున
బడు చిత్తు.

=వడిగట్టు. దే. వి. 1: చూ, శోధనము. 1; స.
క్రి. 2: చూ, వడబోయు. (సంధినివల్ల
లోపము.)

=వడిగట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, వడబోయు.
భో. 3, ఆ. 165; 2: చూ, శోధించే. 1.
ఆము. 2, ఆ; వా. 3. పిరితిప్ప; 4.
నడకయందు వేగముకలిగించే.

వడికాడు. దే. వి. 1: చూ, వేగకాడు;
2. కూరుడు: చూ, హంపీరుడు.

వడిగలతనము. ద్వ. వి. వడితనము. కవిక. 1, ఆ:
చూ, శౌర్యము. 1.

వడిగలవాడు. దే. వి. 1: చూ, వడికాడు. 1-2.
వడిగొను. దే. ఆ. క్రి. 1. మెలిపడు. “వడిగొన్న
నరులతో” క్షేత్రయ: చూ, వెంటిగొను;
2. వేగముగలుగు, భార. ఆది. 6, ఆ; ప్రే.
3. వడిగొల్పు. శకం. 2, ఆ. 65.

వడిచేట్టు. వా. వి. 1. అరాత్రిగవచ్చేడి ఆపడు:
చూ, విపత్తు; ఆ. క్రి. 2. గొప్పచిత్తు.
“వడిచేట్టులోబడితి.”; 3. వేగముగాచేట్టు
కొను.” “అగ్నిజ్వాల సుడిగాలివలన వడిచే
ట్టెను.”; 4. మెలిచేట్టు. “అన్నమలుగక
పేగులవడిచేట్టెను.”; 5. పిరియెత్తు. “దారము
పేనినకొలది వడియెక్కిను.”; 6. పిరి
యెత్తునట్లు పేను.

వడితనము. వా. వి: చూ, వడిగలతనము.
వడిచెట్టు. దే. స. క్రి 1. మెలిచెట్టు. వికర్ణి.
8, ఆ: చూ, వడివేయు; 2. నులుము. హంస.
3, ఆ: చూ, సంహరించే.

వడియ: చూ, వంక్యము. [గట్టు. 2.
వడియగట్టు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-వడి
వడియబోత. దే. వి. వడియబోయుట.

వడియబోయు. దే. స. క్రి. వియ్యము కడిగి
నీళ్లు వడియనుంచే: చూ, వడబోయు.

వడియము. వై. వి. =వటుక. రూ-పడుకము-
వడెము. (సం).-వటుకము. తద్వి. - గ. ఉట్ర
వడియము; 2. వట్టివడియము. (గుమ్మడి,
బూడిదగుమ్మడి, నల్లెరు, పిండి, పేలాలు
లోనగువానితో వడియములు పెట్టెదరు.
నల్లెరువడియము ఆరోగ్యము. విశేషనకారి.)

వడియు. దే. ఆ. క్రి. 1. కాలు: చూ, సౌవిం
చే, 2. ఇంపు: చూ, శోషించే; 3. బక్క
టిల్లు: చూ, సాటసాటవోవు. [2-31.

వడివాడు. దే. వి. 1: చూ, వడికాడు. సాం.
వడివేయు. దే. స. క్రి. 1: నులుము, పిరిగొను,
పెనపెట్టు. పెనవేయు, మెలిపెట్టు. మెలి
పెట్టు, మెలివేయు, లంకించే, లంకెపెట్టు,
వడి పెట్టు. “మీసములు వడివేయుచేన్నా
డు.”; 2. నులుము: చూ, సంహరించే.

వడిసీసము. ఆం: చూ, వృత్తము. 1. (సీసపద్య
భేదము. అంతటను యతియే గాని ప్రా
సము లేనిది.) [4-87.

వడుకము. వై. వి: చూ, వడియము. ఆం, పదా.
పడుపు. దే. స. క్రి. 1. కదురులోనగువానిత్రిప్పి
దూదిని నూలుగానీడ్చు. “యష్టోపవీతములు
వడుపుచున్నాడు.”; వా. 2. మోసముచేసి
సొమ్ము సంగ్రహించే.

వడుపుడు. దే. వి. వడుపుట.
వడుగడు. వై. వి. =వటుక. రూ-పడుగు:
చూ, వటువు.

వడుగు. వై. వి. 1. —పై. — విజ్ఞా, ఆచా.
కాం; 2. రూ-పడువు. (సం).—ఉపన
యనము. ఉపనయము. ఉపనాయము; దే. వి.
3. రూ-పడువు. చందా. 1, ఆ: చూ,
విధము. 1. [దానార్థము.

వడుగుచేయించినవాడు. ఆం: చూ, గయ్యాపిండ
వడుగుచేసినవాడు. ఆం: చూ, పిరలు.

వడుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-వడుచు. 1-2-3. వడుపు. దే. వి. 1. వడియుట. పాండు. 3, ఆ; వా. 2. నిగిడించిచూచుట. "పిల్లివడుపు". వడుపు. వై. వి.=వటుక: చూ, రూ-వడుగు. (బ్రహ్మచారికి.-పాండు. 4, ఆ. 174; విధమునకు.-భార. (స్త్రీ. 1, ఆ.) వడుసు. దే. వి. బట్టచేలువచేయుటలో వడుగు పేకలు సందిచ్చి వంకరగా తొలఁగుట. వడుసుడి. దే. వి. (వడుసు+సుడి.) 1. రాజు ధనవంతుని బలాత్కారముచేసి పుచ్చుకొనెడు ధనము: దండుగ-దండుగు-దండువ-దండువు; 2. అధికారి యపరాధివలన పుచ్చుకొనెడు ధనునము: జిహనా-జేలుమానా-జేల్మానా, దండుగ-దండుగు-దండువ-దండువు; 3. వస్త్రము: చూ, సేగి. 4 క్రలదియగు. వడుసుపోవు. దే. ఆ. క్రి. వస్త్రము వడుసు వడె. దే. వి. రూ-వడియ: చూ, వంక్యము. వడెము. వై. వి.=: చూ, రూ-వడియము. వడ్డన. దే. వి. వడ్డించుట: రూ-వడ్డన. వడ్డి. వై. వి.=వృద్ధి: చూ, వృద్ధి. 4. వడ్డించు. దే.న. క్రి: చూ, చూర్పు. 1. స్వామి. వడ్డికానులవాడు. వా. వి.తిరుపతి వెంకటేశ్వర వడ్డికివడ్డి. వా. వై. వి.=వృద్ధివృద్ధి. వడ్డికికలిగిన వడ్డి, చక్కవృద్ధి: చూ, వృద్ధి. 4. వడ్డిబ్రతుకు. ద్వ. వి: చూ, వృద్ధశీవిక. వడ్డిచేపరి. ద్వ. వి. వడ్డిచే జీంచువాడు. వడ్డి. వై. వి.=వృద్ధి: చూ, రూ-వడ్డి. వడ్డన. దే. వి: చూ, రూ-వడ్డన. [ము. వడ్డంగము. వై. వి. వడ్డంగికర్మ: చూ, వడ్డ వడ్డంగి. వై. వి.=వర్గి. రూ-వడ్డ-వడ్డంగి, వడ్డవాడు-వడ్డవాడు, రథకారుడు: చూ, స్వర్ణకారుడు. [శతపత్రి]ము. 1. వడ్డంగిపిట్ట. వై. వి. రూ-వడ్డంగిపిట్ట: చూ, వడ్డము. వై. వి: చూ, రూ-వడ్డంగము. వడ్డవాడు. వై. వి: చూ, రూ-వడ్డంగి.

వడ్డ. వై. వి: చూ, వడ్డంగి. (వడ్డవాడు, వడ్డసి.) వడ్డంగి. వై. వి.=వర్గి. 1: చూ, రూ-వడ్డంగి; ఆం. 2: చూ, శిల్పులు. వడ్డంగిపిట్ట. వై. వి: చూ, రూ-వడ్డంగిపిట్ట: వడ్డకంకణము. వై. వి. ఒకకొంగ: చూ, శకుంతి (బకము) వడ్డచిలుక. వై. వి. చిలుకపిట్ట: చూ, పురుగు. వడ్డత. ద్వ. వి: చూ, వడ్డది. వడ్డది. ద్వ. వి.-వై.- వడ్డబత్తుడు. వా. వి: చూ, వడ్డంగి. వడ్డు. వై. వి. బ. (ఏ. వరి): చూ, ధాన్యము. వణెకు. దే. వి. ఆ. క్రి: చూ, రూ-వడ్డకు. (కంపమునకు.- వీర. 4, ఆ.) వణజి. ఆం. వణజియను కరణము; చూ, రూ-వణిక్కు. 2. వణము. సం. వి. ఆ. న. 1. గవ్య: చూ, వరాటకము. 1; 2. గోట: చూ, వనము. 2; 3. అడవి: చూ, విపినము; 4. బయలు వెడలుట, నిగ్గమనము: చూ, వెడలఁబాటు. వణిక్కు. సం. వి. జ్. (స్త్రీ. 1: చూ, వర్తకము. 1; పుం. 2: చూ, కరణము. 14; 3. వర్తకుడు. రూ-వణిజుడు-వాణిజుడు: చూ, సార్థవాహుడు; 4.=నానె. కోమటి: చూ, వైశ్యుడు. [వణిక్కు. 3. వణిజుడు. సం. వి. జ్. పుం: చూ, రూ-వణిజ్య. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ: చూ, వణిక్కు. 1. వణితము. దే. వి: చూ, వంటియము. వతంసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సిగదండ; 2. పూగవృత్తి: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.) [వరిపాటి, వారి. వతను. వా. వి: వాడుక, మామూలు, రివాజు, వత్తి. దే. వి: చూ, వట్టు. 1. స్వా. 2, ఆ. 57; రసి. 4, ఆ. 115; విష్ణు. ఉ. 5, ఆ. వత్తి. వై. వి. 1: చూ, వత్తి. ఆం, భా. ద్వ. 158; 2.=వర్తి. దీనమువర్తి: దళ, దీనవర్తి.

పటి, వత్తి. (తె).—వత్తియ-వత్తి. తద్వి.-
 ౧. కొవ్వొత్తి-కొవ్వొత్తి; ౨. తిటి.
 వత్తియ. వై. వి. 1: చూ, రూ-వత్తి. 1;
 2: చూ, రూ-వత్తి. 1-2.
 వత్తి. వై. వి. 1.—వై.—; 2: చూ, రూ-
 వత్తియ-చేకము, బద్దియ-బద్ది. (సం).—
 దళ, వత్తి.

వత్సండు. సం. వి. బా. బాలకుడు: చూ, శిశువు.
 వత్సకము. సం. వి. ఆ. పుం. అతిసారనత్తు.
 కలింగము-కలింగము, కాహి, కుటచము-
 కుటజము-కూటజము, కైటజము, కొట్టార
 ము, కాటజము, కర్ముకము, క్షవకము,
 గిరిజము, గిరిమల్లిక, పార్వీష్టేణ్యము, యన
 ఫలము, వనతిక్తకము, శక్రపృక్షము. (తె. ప).—
 కొండమల్లె, కొడస-కొడిసె-కొడిసె*,
 తద్వి.— ౧: కేవలకుటజము. (తె).—పాల
 కొడిసె*; ౨. కొడిసెకాయకు.— ఇంద్ర
 యవము, కలింగకము-కలింగకము-కలింగ
 ఘ-కలింగము, కలింగి, భద్రయము. (తె.
 ప).—కొడిసెకాయ, కొడిసెపాల, కొడిసె
 పొంతు; 3. కొడిసెపండుకు.—కొడిసెపండు.
 (“చూ, శక్రపృక్షము.”)

వత్సతరము. సం. వి. ఆ. పుం. మోయుటకును
 దున్నుటకును పను పరిపడగిన వయసుగల
 కొడ, దమ్యము: చూ, వృషభము. 1.
 వత్సందతము. సం. వి. ఆ. పుం. అమృత: చూ,
 హేతి. 4 (బాణము. 1.)

వత్సదూతము. అం: చూ, బాణాగ్నిములు.
 వత్సనాభము. సం. వి. ఆ. పుం. విషభేదము: చూ, విష.
 వత్సనాభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.—వననాభి.
 ఒక విషవస్తువు. పాండు. 5, ఆ. 240:
 చూ, విషము. 1; 2. మృగములకు వత్సనాభి
 పంటి దగుటచేత మృగ-శిష్యులబడిన పేరు.
 ప్యా. 4, ఆ: చూ, సివంగి.

వత్సము. సం. వి. ఆ. న. 1. తొమ్ము: చూ,
 వత్సము. 1; పుం. 2. ఏడాది: చూ, సంవ
 త్సరము; 3. ఏడాదిలోపుదూడ: చూ,
 ధేనువు. 32. [శివుడు.

వత్సముడు. సం. వి. ఆ. పుం. బాలకుడు: చూ,
 వత్సరము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏడాది: చూ,
 సంవత్సరము. [రాజు: చూ, రాజు. 1.

వత్సరాజు. సం. వి. న్. పుం. ఉదయముడను
 వత్సలము. సం. వి. ఆ. పుం. తృణాగ్ని: చూ,
 వహ్ని. 1.

వత్సలుడు. సం. వి. బా. వాత్సల్యముగలవాడు.
 వత్సావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తిప్పతీగి*:
 చూ, సోమవల్లి; 2: ఉదబంధని, కూర్మ
 పర్తిక, గారుడి, చక్రాంగి, పాతాళగరుడ.
 (తె. ప).—దుస్సర-దుస్సర-దూయతీగ-
 దూసర.*

వత్సండు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-వత్సండు.
 వదంతి. వా. సం. వి. ఇ. న. గాలిమాట, గుమా
 ను, పుకారు, రూమరు: చూ, శబ్దము. 2.

వదడు. దే. వి. భూ. ఆం. ప. 3-51: చూ, రేణువు. 1.
 వదనభుజ్జువు. సం. వి. ఈ. న: చూ, మొటిను. 1.
 వదనము. సం. వి. ఆ. న. 1. నోరు: ఆననము.

ఆస్యము, చర్మణము, తుండము, ముఖము,
 లవనము, వక్త్రము. (తె. ప).— నోరు,
 మూతి, వా-వాయి. తద్వి.—౧. ముందటి
 పండ్లు లేని నోరునకు. (తె).— తొట్టి;
 ౨. వంకరనోరునకు. (తె).—పాలునోరు;
 3. నోటి ప్రైభాగమునకు. (తె).— మూతి;
 2. మొగము: ఆననము, ఆస్యము, కుహరము,
 తుండము, తుండి, చుక్కము, చ్యుపము,
 ముఖము, లవనము, వక్త్రము.
 (తె).—ముగము-మొగ-మొగము-మూము,
 మూతి, మెకము, వా-వాయి. తద్వి.—౧. కళా
 హీనపు మొగమునకు. (తె).—చిహ్నమూతి;
 ౨. గడ్డము మీసము లేని మొగమునకు.—

(తె).—పేడెమూతి; 3. కోపముగలమొగము నకు.— (తె).—మునురుమూతి; ౪. నిండ యందు మనుష్య ముఖమునకు.— (తె).—మొర-మొరను-మొర; ౫. పశ్వాదులదీర్ఘ ముఖమునకు.— (తె).—మొర-మొరను-మొర; ౬. పెడమొగమునకు.— పరాజ్యుఖ ము-పరాజ్యుఖత్వము, పరాచీనము, పరి వర్తనము-పరివర్తము- పరివర్తము, విముఖ త్వము, వైముఖ్యము. (తె. ప).—అరగలి, అలకున, కొదుకు-కొదుగు, జోడుగు-జోడుగు, పెడము - పెడమొగము- పెడమోము, మారతోపు, మాటుమొగము; ౭. ముక్కు నకు.— (చూ, ముక్కు. 1.)

వదనిక. వై. వి.=వృత్తాదని. రూ-బదనిక-..2వ నిక*: చూ, వృత్తాదని.

వదన్యఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-వదన్యఁడు. వదర. వై. విణ:—వద. ప్రియరి. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 37; ఉ, హరి. 2, ఆ: చూ, వక్త. 1.

వదరు. దే. వి. 1. చేతిసార*: చూ, సార; 2. ఇంద్రాహ్యయు; 3. ఆనపకాయ:చూ. సారకాయ; 4: చూ, వదర; వై. ఆ. క్రి. 5. ఊరికమాటాడు: పేలు-పేయి, రజ్జో వాగు; దే. ఆ. క్రి. 6: చూ,వదరు. 5. ఉ, హరి. 5, ఆ. 276. [హరి. 12.

వదరుగప్ప. ద్వ. వి. ఒకానొక కప్ప: చూ, వదరుబోతు. ద్వ. విణ: చూ, వదర.

వదలు. దే. వి. 1. రూ-వదులు. విసర్జనము: చూ, విమోచనము; ఆ. క్రి. 2. రూ-వదు లు. వీడు: చూ, సడలు; స. క్రి. 3. విడు చే: చూ, విసర్జించే.

వదలుట. దే. వి: చూ, వదలు. 1.

వదాన్యఁడు. సం. విణ: రూ- వదన్యఁడు.

1.మిక్కిలి యిచ్చే వాఁడు: ఘనాఘనఁ డు, దానకొందుఁడు, బహుప్రదుఁడు, స్థూల లక్షుఁడు. తద్వి.—దాతకు.—ఉదాత్తుఁడు,

ఉదారుఁడు, త్యాగి, దాత, దాయి, ధన దుఁడు. (తె. ప).—ఇచ్చేవాఁడు, ఇడు వాఁడు, ఈగికాఁడు-ఈవికాఁడు, ఈవరి, చోగకాఁడు, చోగి, చేగలవాఁడు, తెగువారి, విడువరి. (“చూ, స్థూలలక్షుఁడు.”); 2. మ నోజ్ఞముగా మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1-౫. [నుడి. ౪.

వదాలము. సం. వి. ఆ. పుం. నీటినుడి: చూ, వదావదుఁడు. సం. విణ: రూ-వదుఁడు. మాట నేర్పరి: చూ, వక్త. 1.

వదావలి. ద్వ. వి. (వదర+అవలి) 1. పగిలావ ము: చూ, కోకము; 2. వదరుబోతుతనము. వది. దే. వి. వీనుగు లోనగువానిబట్టుటకై త్రవ్వఁబడిముండ్లులోనగువానిచేకప్పఁబడిన పల్లము. రా. వి. 3, ఆ. 46.

వదిన. వై. వి.=వధూనీ. రూ-వదినయ-వదినె- ఎన్నె. (సం).-వధూనీ-వధూనిక. 1. అన్న భార్య: చూ, భార్య; 2. భార్యకు అక్క; 3. తనకంటె పెద్దదియగు మేనత్త మేన మామల కూతురు; వా. 4. మగని తోఁబు ట్టువు: చూ, అడుబిడ్డ. 2.

వదినయ. వై. వి.=—వై.— వదినె. వై. వి.=—వై.—

వనియ. దే. వి: రూ-వద. బదనిక*: చూ, వృత్తాదని. (తృణతేలివితేషముఅనికొందలు.) వదుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-వదావదుఁడు. వదులు. దే. విణ. 1. నిగుతుకానిది: లాడలాడ; వి. 2: చూ,రూ-వదలు. 1; ఆ. క్రి. 3.విగువు తప్పు: చూ, సడలు. భార. ఆది.3, ఆ.

వదులుడి. దే. వి. (వదలు+లాటి) వీటిక: చూ, స్ఫోటము. 1. (సంధినివద్ద వికారము.)

వదె. దే. వి: చూ, రూ-వదియ. *

వద్ద. దే.వి:చూ,రూ-బద్ద. బ్రహ్మాండ్రి,వర్తిక.*. వద్ది. వా: వి. రూ-బద్ది. (సం).—అజశృంగి, ఉన్న. వా. అవ్య: చూ, రూ-వలదు.

వధదండము. అం: చూ, వధము. 2.
 వధము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేంపుట: చూ,
 హింస. 1; అం. 2: చూ, దండత్రయము.
 (దండార్థుని కొట్టుట:చూ,త్రయము.=అర్థ
 హరణము, పరిశ్లేశము, వధదండముఅనునవి.)
 వధస్థానము. సం. వి. అ. పుం. చేంపుడుగట్టు,
 ఆఘాతకము, ఆఘాతము: చూ, స్థానము 1.
 వధించే. సం. స. క్రి. చేంపు:చూ, సంచరించే.
 వధుక. సం. వి. అ. స్త్రీ. అడుగు: చూ,స్త్రీ.
 వధువు. సం. వి. డా. స్త్రీ. 1.—పై.—;
 2. పెండ్లాము:చూ,భార్య;3.(తె). పెండ్లికూ-
 తురు—పెళ్ళికూతురు; 4. కొడలు: చూ,
 న్నుప; 5. గంట్లకచోరము*: చూ, పద్ధతిం
 ధ; 6. పిక్క*: చూ, స్పృక్క; 7. ప్రేం
 కణము*: చూ, సన్నచదువు; 8.మామెన*.
 చూ, శాసన.
 వధూటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వధుక;
 2: చూ, వధువు. 4; 3. కన్యక, పెండ్లికాని
 వధుమే: చూ, స్త్రీ. [వధిన. 1.
 వధూని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=వధిపె: చూ,
 వధూనిక. సం. వి. అ.స్త్రీ.—పై.—[వతులు.)
 వధూవరులు. అం. పెండ్లిదండవతులు. (చూ, దం
 వధ్యుడు. సం. విణ. వేంపదరినవాడు.
 వధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ; చూ, రూ-వధి.
 వనకారవేల్లము. సం. వి. అ. పుం. అడవికా-
 కర*: చూ, ముచువి. 1.
 వనకుక్కుటము. సం. వి. అ. పుం. అడవికోడి:
 చూ, పుంజే. ౧. [చూ, రేగు. 1-౧.
 వనకోలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అడవిచేగు*:
 వనతుప్పదికింది. సం. వి. ఇ. పుం: అడవిచిక్కు-
 డు*. తద్వి.—(చూ, చిక్కుడు; మొక్క
 చిక్కుడు. ఇందు తీగ—మొక్క లోనగు
 జాతులుకలవు.(చూ,చిక్కుడుకుటుంబము.)
 వనగుప్తము. సం. వి. అ. పుం. చోళ*: చూ,
 సగ్రవ. [వెన్నెల యనురీతి.
 వనచందిరికా న్యాయము. అం. అడవిగాచిన

వనచరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-వనచరము.
 అడవితిరుగుడు, కోతి: చూ, వానరము.
 వనచూలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దాసన*: చూ,
 హయజీవనమారకము. [చూ,మేషము.1-2.
 వనచ్చాగము. సం. వి. అ. పుం. అడవిమేళ:
 వనజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పిల్లపెనక*: చూ,
 స్తంబకరి (పెనర.) [చూ, నిమ్మ.
 వనజంపీరిము. సం. వి. అ. పుం. అడవినిమ్మ*:
 వనజబడిరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,వనకోలి*.
 వనజము. సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ,
 సహస్రపత్రము; పుం. 2. మృగమునెడి
 యేనుగు: చూ, వాన్తి; 3. తుంగముపై*:
 చూ, హరిత. (ముస్తకము. 1-2)
 వనట. దే. వి. 1: చూ, శోకము. భార. కాం.
 3. అ; 2. పరిదేవనము. అం, భా. 1, అ.
 16: చూ, వాచేగడము.
 వనతిక్తక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, క్షకర్తి*.
 వనతిక్తకము. సం.వి.అ. పుం: చూ,పత్తనకము*.
 వనతువరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అడవికంద, సర్ప
 నాళము*: చూ, నూరణము.
 వనదీపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంపదా*.
 వనదేశస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దేశస్త్రీలలో
 నొకతె: చూ, స్త్రీ.
 వనధి. సం. వి. ఇ. పుం. కడలి:చూ,సముద్రము.
 వనపాలుడు. సం. విణ: కమ్రావేక్షకుడు.
 (తె. స).—తోటకాపు, తోటవాడు,
 తోటేడు, మాలి. [పిప్పలి. 1.
 వనసిప్పలి. సం. ఈ. స్త్రీ. అడవిసిప్పలి*:చూ,
 వనపు. దే. వి: చూ, వనట. 2.
 వనప్రియము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల:
 చూ, సాకుడుపులుగు; 2. చోళ*: చూ,
 సగ్రవ. [సరస్సు. 1.
 వనమంధము. సం. వి. అ. పుం. కోనేరు: చూ,
 వనమంజరి. అం: చూ, శృత్తము. 1. ("న-జ-

జ-జ-జ-భ-రగణములు. 14 యతి. 21 ఛం
దస్సు.) [మక్షిక. గ.

వనమక్షిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). అడవియొగఁ: చూ,
వనమయ్యారము. ఆం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ-
జ-స-న-గగణములు. 9 యతి. 14 ఛందస్సు.")
వనమహిషము. సం. వి. ఆ. పుం. అడవిదున్నః
చూ, సైరిభము (మహిషము.)

వనమాల. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). ఆకులు పువ్వులు
చేర్చి కట్టిన తోమారె: (తె).-తోటమాలి
య-తోటమాలె- తోమాలియ-తోమారె:
చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.)

వనమాలి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, నిష్టువు. 1;
అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

వనమాలిని. అం. (వారాహి): చూ, మాతృకలు.
వనము. సం. వి. ఆ. న. రూ-వణము. 1. అడవి:

చూ, వివినము; 2. తోటపు: ఆపవనము,
ఆక్రీడము, ఆరామము, ఉద్యానము, ఉప
వనము, కచ్చము, కాననము, కుటనము,
గృహారామము, గోత్రము, తేవనము, నందన
వనము, నందనము, నిష్కుటము, పర్వమవన
ము-పర్వమదావనము, మలయము, వణము,
వనిక, వాటము. (తె).-అటతోట, ఆరా
ము-ఆరియము-ఆరెసు, ఎలదోట, తోట,
తోటపు, హాసుతోట. తద్వి. -గ. అంతః
పుర (స్త్రీ) తోటకు-ఉద్యానము, పర్వమద
వనము-పర్వమదావనము. (తె).-అటతోట,
హాసుతోట; ౨. కుచేరుని వనమునకు.-
చైత్యిరథము; 3. తమలపాకుల తోటకు -
(తె) ఆకుతోట; ౪. దేవోద్యానమున
కు.- మిళికిము, చైభాజిము,
సిద్ధికారణము; ౫. పశ్చిమసముద్రపురము
ద్యానమునకు.-అరవిందము; ౬ పూదోట
కు.-కచ్చము. (తె).- పూదోట-పూల
తోట; ౭. మంతులతోటకు.-ఉపవాటిక,

వృక్షవాటిక; ౮. మనోజ్ఞ వనమునకు.- కామా
రణ్యము; ౯. వేళ్యాగృహారామమునకు.- ఉప
వాటిక, వృక్షవాటిక; ౧౦. ఇంద్రోద్యాన
వనమునకు.-కందసారము, నందనవనము, నంద
నము; ౧౧. కూరలోనగునాని తోటకు.-
(తె).- వాటము-వాటి; ౧౨. అడవికి: (చూ,
వివినము); ("చూ, హాసుతోట."); ౩ నీరు:
చూ, సలిలము; 4: చూ, నెలయూట; 5 పరదేశ
మునందలియునికి: చూ, స్థావము. 1; 6. ఇల్లు:
చూ, నదనము. 1; 7: చూ, సమూహము. భార.
ఆది. 1, ఆ; 8. పువ్వు: చూ, సుమము;
9. ఎలుపు: చూ, వర్ణము. 8; 10. ప్రవా
హము: చూ, వెల్లువ; న. 11 ఏడు: చూ,
సప్తకము; అం. 12: చూ, సంతానములు;
13: చూ, తంత్రములు; 14: చూ, చేతన
రత్నములు. (చూ, పెనర.

వనముగ్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. అడవిపెనరకి:
వనములు. అం: చూ, దిగ్వివనములు.

వనమూతము. సం. వి. ఆ. పుం. మల్బు: చూ,
స్తయిత్తువు (మేఘము. 1.)

వనయగద్ది. సం. వి. ఇ. పుం. అడవియగిసెకి,
చూ, కుకనానము. 1.

వనయూధిక. సం. వి. ఆ (స్త్రీ). అడవిమొల్లకి:
చూ, వారిణి. 5.

వనయోగండము. సం. వి. ఆ. పుం. అడవియము
దపులెట్టు: చూ, యృథంబకము.

వనరు. దే. వి. 1: చూ, రూ-వనట. 2;
2. జలాధారము; అ. కి. 3: చూ, శోకించే.
భార. (స్త్రీ) 1, ఆ; 4. దీ నా లా ప ము.
భార. సభా. 2, ఆ; సాండు. 4, ఆ. 159;
5: చూ, విలకించే. ప. మ. 3, ఆ. 76.

వనవాసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అడవికాపు
రము; అం. 2: చూ, దేశములు. [శిగువు.
వనశిగువు. సం. వి. ఆ. న. అడవిమునగకి: చూ,
వనశృంగాటము. సం. వి. ఆ. పుం. పద్మధు*
చూ, స్వాదుకలకము.

వనమూకరము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆడవివంది:
 చూ, మూకరము.
 వనస్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కరక*: చూ, హరి
 తికి; 2. పుల్లబచ్చేలి*: చూ, హీలమోచి
 (బచ్చేలి. ౨); 3. రావి*: చూ, క్యామలము. 2.
 వనస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. పూయక కాచె
 డుచెట్టు. (పూచి కాచెడుచెట్టు వానస్ప
 త్యము.); 2. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 3. మట్టి*:
 చూ, స్కంధజము; 4. పూయక కాచెడు
 వనస*: చూ, వేదవనస (అని కొందఱు.)
 వనస్పత్యాదిసర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.
 వనాగ్ని మంథము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆడవివెల్లి*:
 చూ, శ్రీవర్ణము. 1.
 వనాటము. సం. వి. ఆ. పుం. వనమునందుతిరుగు
 బంతువు. భాగ. 8, స్కం.
 వనాదానము. అం: చూ, అష్టవర్ణము.
 వనాయుజము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ. వానాయు
 జము. వనాయుదేశపునట్టము: చూ, హయము.
 వనార్చకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పూలదండ
 లమొడ్డు వాడు: చూ, మాలకరి. [శుండి.
 వనాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లేరు*: చూ, హస్తీ
 వని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వనము. 1;
 న్. పుం. 2: చూ, వానపర్శుడు.
 వనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వనము. 1—2.
 వనిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = వెలది — వెలదుక.
 1. ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మిక్కిలియనురా
 గముగల యాడుది: చూ, స్త్రీ; 3. నల్లదిం
 టెన*: చూ, విష్ణుకాంత; విగ. 4. యాచిం
 చుబడినది; 5. సేవించుబడినది: చూ, సేవితము.
 వనిష్టువు. సం. వి. ఈ. పుం. యజ్ఞపశువు
 యొక్క పెద్ద కేగిగు.
 వనీచకుడు. సం. విగ. రూ. వనీయకుడు. తనకు
 లేక యిడిగెడువాడు: చూ, యాచకుడు.
 వనీయకుడు. సం. విగ. — వై. —

వనీరము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వన పిప్పలి*.
 వనుకము. సం. వి. ఆ. పుం. జిల్లేడు*: చూ, వికీరణము.
 వనేచరము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వనచరము.
 వనోత్సహము. సం. వి. ఆ. పుం. ఖడ్గమృగము:
 చూ, శరభము. 1. [చూ, బచ్చేలి. ౧.
 వనోపాదక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడవి బచ్చేలి*:
 వనాకసము. సం. వి. న్. పుం. ఆడవినట్టు: చూ,
 వానరము. [చూ, శీతసారము.
 వనావధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మంహాకపర్ణి*:
 వన్నియ. వై. వి. రూ. వన్నె. = వర్ణక. 1. కాంతి.
 భాను. 2, ఆ: చూ, నలుతురు. 1; 2. రంగు:
 చూ, వర్ణము 8; 3. = వర్ణన. వంచె. కవిక. 1,
 ఆ: చూ, వన్నియ. 1; 4. తెలుపులోనగు
 రంగు; య. 1, ఆ: చూ, వన్నియ. 1; 5. బం
 గారు యొక్క మేలిమి, గీటురాతిమీది
 గీటు; 8. వర్ణపుపూత: చూ, సమాలంభ
 ము. 1; 7. పృథ్వీయము; 8. కై నేత: చూ,
 భూవిగము. 2; 9: చూ, సౌందర్యము.
 శుక. 2, ఆ; 10. రంగుచీర: చూ, వస్త్రము;
 11. పృసిద్ధి: చూ, సంభావన. 3; 12 రీతి:
 చూ, విధము. 1; 13: చూ, అంకవన్నియ;
 14. వర్ణపుష్పము*: చూ, మొగలి*.
 వన్నియలపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, వెన్నెలపులుగు.
 వన్నె. వై. వి. = వర్ణక: చూ, రూ. వన్నియ.
 (కై నేతము. — వై. 3, ఆ. 34; బంగారు
 యొక్క మేలిమికి. — ఈ, హరి. 5, ఆ. 11;
 రంగుచీరకు. — విజ. 3, ఆ. 13; పృసిద్ధికి. —
 వాండు. 4, ఆ; రీతిక. — నీలా. 1, ఆ. 108;
 అంకవన్నియకు. — సా. 1, ఆ. 82.)
 వన్నెకత్తియ. వై. విగ. రూ. వన్నెకత్తె.
 1. సౌందర్యవతి: చూ, స్త్రీ; 2. విలాసవతి:
 చూ, స్త్రీ.
 వన్నెకత్తె. వై. విగ. — వై. —
 వన్నెకాడు. ద్వ. విగ. 1: చూ, సౌందర్యవం

కుండు; 2. విలాసవంతుడు. ఉ. రా. 4, ఆ: చూ, విలాసి. 8.

వన్నెచీర. వై. వి: చూ, వన్నియ. 10.

వన్నెపులుగు. ద్వ. వి: జీవంజీవము: చూ, చెన్నెలపులుగు. [ధాన్యము.

వన్నెపూలు. వై. వి: బ. కాలిధాన్యము: చూ,

వన్నెలాడి. ద్వ. విణ: చూ, వన్నెకత్తియ. 1-2.

వన్నెలాడు. ద్వ. విణ: చూ, వన్నెకాడు.

1-2. (విలాసవంతునయ. - రుక్మి. 5, ఆ. 25).

వన్నెకొవరు. వై. వి: చూ, వృత్తపత్రము *.

వన్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. వనసమూహము.

(వనము=అడవి, నీర్లు); విణ. 2. అడవియం

దు: బుట్టినది. [రావ*: చూ, సదాప.

వన్యశతపరమాన. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పిన్నస

వన్యశిలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బ. అమ్మమ్మలికయను

పడ్లు: చూ, ధాన్యము.

వప. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. కడుపులోబొడ్డు

కిందనుండెడి యల్లిపొరవంటి కొన్ని

మెడడు (అని కొందఱు.), వన; 2. చెజ్జము:

చూ, రంధ్రము. 1.

వపనము. సం. వి. ఆ. న. 1: ఆయుష్కర్మము,

ఆవాసము, శ్రవరము-తైరము, ఘోరకర్మ,

పరివాపనము, భద్రాకరణము, ముండనము,

వాపము. (తె).-కోంగట-కోంగట-గోంగ

ట, గొలుగుట, మంగలివని; 2. విత్తుట:

చూ, వెద. 2.

వపువు. సం. వి. న. న. 1: చూ, శరీరము;

2. చేక్కనిరూపము. వర్తము: చూ, సౌం

దర్యము; 3.=సంపు. మారణకర్మము: చూ,

హింస. 1.

వస్త. సం. వి. ఋ. పుం. 1. తండ్రి: చూ,

సలిత. 2; 2. మగడు: చూ, సామి. 2; విణ.

2. విత్తెడువాడు: చూ, నేద్యకాడు.

వవ్రీకిడ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. వీనుగులోనగు

నవి దంతములు లోనగువానితో భూమినా
కోరాడెడియాట: చూ, విలాసము. 1.

వవ్రీము. సం. వి. అ.న. 1. సీసము: చూ, లోహ-

ము. 1-2; పుం. న. 2: చయము. (తె).-

అలంగము-అలంగము, అలసరి, ఆడు

వరి-అసరి, కోటకొగడు-కోటకొడు;

3. కోట: చూ, పాకారము; 4. వరిమడి:

చూ, భూమి. 1; 5. తీర్థము: చూ, రోధ

స్స; 6. కొండనెత్తము: చూ, హిమాలయము

(వర్తము. ౧౩)

వమధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. వీనుగు తొం

డపు తొంపురు: చూ, హస్త (శీకరము. 1.);

2. వమనము: చూ, వాంతి. 1.

వమనము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, వాంతి. 1;

2. పీడనము: చూ, సమృద్ధము. 1.

వమని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ప్రతి*: చూ, సమద్రాంత. 3.

వమి. సం. వి. ఇ. ఈ. శ్రీ. 1: చూ, వాంతి. 1;

ఇ. పుం. 2. నిష్ప: చూ, పహ్ని. 1.

వమ్మ. వై. వి. 1. నాశము. భార. ఉద్యో.

2, ఆ; భార. విరా. 3, ఆ: చూ, సంస్థ. 3;

విణ. 2.=వ్యర్థము: చూ, వ్యర్థము.

వమ్మవోవు. ద్వ. అ. కి. 1: చూ, వ్యర్థముగు;

2. కనబడకపోవు: చూ, నరుగు. 1; 3. నవ్వు

మగు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 92: చూ, నరుగు. 1;

4. దాగుకొను: చూ, లాచే. 2.

వమిము. సం. వి. ఆ. పుం. వమి-వమిక.

తెల్లపెట్టెడు నల్లచీమ: చూ, పిపీలిక.

వమి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. -వై. -

వమిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. -వై. -

వయనము. సం. వి. అ. న. నేత: చూ, వ్యూతి-

నయను. సం. వి. న. న. చూ, రూ-వయస్సు. 1. 2.

వయనువాడు. మి. వి. వదియా-తొండ్లు మొదలు

మున్ను. యేండ్లపటిమగల వయనువాడు.

(అం.భా.ద్వి. 118.): తరుగుడు-తలునుడు

యస్థియనుడు, యువ, యౌవనుడు, వయస్థుడు, వర్షియుడు. (తె). - చడచేవాడు. వయస్థంధనము. అం. చూ, కళలు. వయస్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1; 2. కరక*: చూ, హరితక; 3. చూ, వాయసోలి*; 4. చిట్టేలక*: చూ, మాత్మేల (పత్రిల); 5. తిప్పేలక*: చూ, సోమవలి; 6. బూరుగు*: చూ, కాల్యలి; 7. మత్స్యక్షి. (తె)-సోమేదమూరి*; 8. పాన్నగంటి*: చూ, శీతసారము; విణ. 9 జేవరాలు: చూ, (స్త్రీ). వయస్థుడు. సం. విణ. చూ, వయస్థువాడు. వయస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చెలికత్తె: చూ, (స్త్రీ); 2. కోలపాల*: చూ, శృంగబేరి. వయస్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చెలికాడు: చూ, స్నేహితుడు; 2. కొత్తచెలికాడు: చూ, స్నేహితుడు. వయస్య. సం. వి. న. న: రూ-వయసు. ఆయువు-ఆయుస్సు, ఆయుష్యము, జీవితకాలము. (తె) - ఉగము, ఉసులు, మనన. తద్వి. - ౧. బాల్యదశమ. - గతి; 2. శిల్పమొలకడము మొదలు మూడేండ్లు: అను. - కై శోరము; 3. మూడు మొదలు ఎనిమిది మొదలు పది - కొమారము, టకము; 4. యౌవనమునకు. - తరుణిమ, తారుణ్యము, పాయము, యౌవనము. (తె). - ఈడు, ఈడుపాయము, కొమరుడనము, కొమరుబాయము, గోప, జీవనము, తఱపి, నీరుపాయము, పడుచేతనము, పరువము, పర్వ, పాయము; 5. పూర్ణయౌవనమునకు. - (తె). - నిండుజీవనము, నెలజీవనము (స్త్రీ) - చూ, యౌవనభేదములు.) వయలి. వై. వి.=వాహ్యలి. రూ-వయ్యలి. చూ, విహారము. 1. పను. 3, ఆ. 112. వయచే. దే. స. క్రి. రూ-వైచే. 1. గిరాటు వేయు: చూ, రూ-వైచే. 1; 2. విత్తేమిచే:

చూ, రూ-వైచే. 2; 3. పడవేయు: చూ, వైచే. 3. [కోమటిజాతి: చూ, వైశ్యుడు. వయికోతి. వై. వి. రూ-వైచేతి. ఒకానొక వయిజాతిలొండ. ద్వ. వి రూ-వైచాతిలొండ. ఉసరవెల్లి. పంచ. వేం. 1, ఆ: చూ, సరటము. వయినము. వై. వి. 1. వ్యాఖ్యాన. రూ-వైనము. వివరణము: చూ, వ్యాఖ్యానము; 2. ఉపాయము: చూ, నెరపు. 1; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1. వయిపు. వై. వి. రూ-వైపు. 1. పక్కి: చూ, పార్శ్వము. 2; 2. ఒడుపు: చూ, లక్ష్మ్యము. 1; 3: చూ, వయినము. 2. వయిపుకాడు. దే. విణ. రూ-వైపుకాడు. నేర్పరి: చూ, సుమరుడు. వయిమాలము. దే. విణ. రూ-వైమాలము. అధికము: చూ, హేరాళము. వయిరపులు. దే. వి. రూ-వైరపులు-వైరాలు-వయిరాలు. కట్టెనిప్పు: చూ, వహ్ని. 1. వయిరాలు. దే. వి. 1. - పై. -; వా. బ. 2: చూ, వైరము, "వయిరాలు పెరుగుచున్నవి." [శ్రేణుము. 1. వయిల. దే. వి. రూ-వైల. ఒకజాతిదేగ: చూ, వయిసిక. వై. వి. రూ-వైసిక. కచటలు: చూ, వ్యాజము. 1. వయిళము. దే. క్రి. విణ. రూ-వైళము-వైడము, వేళగ: చూ, స్వదము. వయోవస్థ. అం. 1: చూ, అవస్థలు; అం. 2: చూ, వృద్ధులు, వయోవృద్ధులు. వయ్యంది. దే. వి. మంపటి: చూ, హసంతి. వయ్యము. వై. విణ. నివృలము. భో. 4, ఆ. 272. (దే. అని శ. ర.): చూ, వ్యర్థము. వయ్యలి. వై. వి. 3: చూ, రూ-వయలి. ఉ, రా. 7, ఆ. 322. [3, ఆ: చూ, సవ్యము. వర. దే. వి. 1. ఒకరకమునవ్యము. విష్ణు. పూ-

వరండకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వరండకము. 1. వరండకము. సం. వి. అ. పుం. 1. నోరుడికడు తెవులు, (ముఖమునందలి) బొటిము: చూ, నూలోచ్చయము. 2; 2. లోవలితిన్నె: చూ, వేదిక; 3. గడ్డికుప్ప: చూ, వామి (1); 4: చూ, సమూహము; 5. చేచలనుబట్టు గాలపుత్రాడు: చూ, నూత్రము. 1; 6. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 7. యజ్ఞమున వేదికమధ్యము: చూ, వేదిక; 8. కట్టినవస్త్రపు.

వరంధకము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; 2. సుంచే: చూ, హిమము.

వరంధకుడు. సం. వి. అ. పుం. యముడు: చూ, హరి. 5. [సుగ్గు. 3.

వరతు. దే. వి. చిక్కు. రా. బాల, కాం: చూ, వరంగలింయే. దే. అ. కి. పక్రకాశించే: చూ, హవశిల్లు. [2. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1. వరత. దే. వి. రూ-వంత. 1. వీలు: చూ, వది; 2. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

వరకము. సం. వి. అ. పుం. 1. =వరగ-వరిగ. వరగలను సస్యము: చూ, వరగలు; 2. వరకయను పక్షి: చూ, కళంతి (పక్షి); 3. తాచేటిచిప్ప, చిప్ప, బొరుసు: చూ, సంకు. 1; 4. కంకణపుచీల, తిలుగాణి; వా. వి. (1) కఠినశిక్ష: చూ, శిక్ష. 2; 2. నీటియందచ్చేటచ్చేట పడెడు గోతులభాగము: చూ, నుడి; 3. బాటనడుచు ఆతాత్తు గాగలిగడి గోతుల భాగము: చూ, నుడి.

వరకు. దే. వి. 1. రూ-వరను. బంగారులోనగు వాని తీకు: చూ, సరిగ. 2; అవ్య. 2. వర్యం తార్థము: చూ, రూ-పజకు.

వరగ. వై. వి. =వరక. పెద్దారగవైరు. విష్ణు. పూ. 3, ఆ: చూ, రూ-వరకము.

వరగలు. వై. వి. బ. పెద్దారగధావ్యము, రూ-వరిగలు: చూ, ధావ్యము.

వరగోగు. వా. వి: పెద్దవరగోగు. (సం).—బృహత్పిలుపు; తద్విశేషములు.— ౧. విన్నవరగోగునకు. — గొనుగు-గొరుగు-గొలుగు, పిన్నవరగోగు, పుండికూర, వరగోగు. (సం).—ఉష్ట్రాశము, కమలవల్లభ, కలభవల్లభము, కలము, గుడఫలము, గుమ్మరివాళనము, దాసి, పీలుపు; ౨. కొండగోగునకు. — కొండగొనుగు-కొండగోగు—కొండగోసు. (సం).—అక్షోటము, ఉమామృతిము, కందరాలము, కణేరువు, కనకపుష్పకము, కరేణువు, కరేవ్యము, కర్ణికారము, కర్పరాలము, కాకము, కింకిరాతము, కీరిప్పువు, కుశేశయము, కోకము, కోపఫల, క్షీరి, క్షీరేక్షువు, గణేరువు, గుడాశ్రయము, గుహేశయము, పరివ్యాధము, పార్వతీయము, ఫలాశ్రయము, రాజాదనము. (ఉద్దాలకము=కొండగోగు పువ్వు); 3. గోగునకు. — ఉరగోగు, గోగు-గోసు. (సం).—కందరాలము, కరేవైము, కర్ణికారము, కర్పరాలము, కింకిరాతము, కోకము, తీక్షణ, పీతఘోష, పీతపుష్పము, పీతభద్రము, మృదుదుగ్ధము, స్వాదుమజ్జాఫలము; ౪. ఎఱ్ఱగోగు. (సం).—రక్తపీలుపు. (“చూ, స్వాదుమజ్జాఫలము.”)

వరచందనము. సం. వి. అ. పుం. 1. అగరు: చూ, రాజార్ణము; 2. మౌనివనపు: చూ, హరిదుగ్ధపు; 3. దేవదారి: చూ, నూత్నదారువు.

వరజో. వా. వి. చోలు: చూ, సీత. 2.

వరట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రూ-వారట. అడుపాంప: చూ, హంస. 1; పుం, స్త్రీ. 2. రూ-వరటము. కడుదురింగ: చూ, హ

క్షీ. ౨; దే. వి. (1) పేడయొడినచెక్క:-
చూ, పిడక.
వరటము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-వర
ట. 2; 2. వాంసము. (క. ర.)
వరణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాశీకి నుత్తరపుటెల్ల
యైన యొకయేలు: చూ, నది.
వరణము సం. వి. అ. న. 1. వరించేట: చూ,
వృత్తి. 1; 3. చేట్టుకొనుట: చూ, కేవలము. 1;
3. ఒంటె: చూ, లాట్టి పిట్ట; పుం.
4. పృహరి: చూ, పృహరము; 5. పంకెన:
చూ, సేతువు. 1; 6. రూ-వరణము. ఉలి
మిరి*: చూ, కేవలము; న. 7. కను
గుడ్డు తిగివ్వట: చూ, రూ-వలనము. 1;
8. సంకృమము, చేలకట్ట: చూ, సేతువు. 1;
9. గిండి: చూ, వారివాణము (పాత్ర)ము.
6-గడ్డ; అం. 10: చూ, క్రస్తుములు.
వరణసాలగ్రాహణములు. అం: చూ, అంధులు.
653 పుట (వీరు ఋగ్వేదులు, ఆశ్వలాయన
నూత్రమువారు).
వరత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. =వాలు తోలు
చీలిక: కక్ష్య, వర్ణి, వర్ణి-వర్ణి. (తె).-
టంగు- తంగు, టంగువాలు- తంగువాలు,
తట్టము, పాట్టపట్టెడ, వారు-వాలు. తద్వి.-
చెక్కుటకు. — (తె). — చివ్వు, చెక్కు-;
2. ఏనుగు నడిమిలోలుమోను: చూ, నూ
త్రము. 1. (హస్తీ.)
వరద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లికానిపడుచే:
చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1) రూ-వజ్ర-వజ్ర-
వజ్ర-వజ్ర-వజ్ర: చూ, వెల్లువ.
వరదాభయము. అం: చూ, నిత్యములు.
వరదారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కాశీకిము*.
వరదుడు. సం. వి. 1. కొడుకులకు నిండుభా
గము నిచ్చెడువాడు: చూ, సమర్థుడు. 2;
2. మిగుల దయశువు: చూ, సురతుడు;
3: చూ, సహనము.

వరను. దే. వి: చూ, రూ-వరను. 1.
వరపట. దే. ద్వి: చూ, వెలపట.
వరపు. దే. వి. వానలేమి: చూ, రూ-వజ్రపు.
వరబడి. దే. వి. కజ్ర: చూ, వజ్రపు.
వరము. సం. వి. అ. న. 1. సంసమతూవు: చూ,
వహ్నిశిఖము. 1; 2. ఇంచుకపియమైనది:
(అవ్య. అనికొందలు); పుం. 3. కోరిక:
చూ, వాంఛ; 4. వరించేట: చూ, వరణ
ము. 1; 5: చూ, నిధులు; 6. చల్లగడ్డ *:
చూ, కతమూలి; వి. 7. రూ-వర్యము-
వరణ్యము. శ్రేష్ఠమైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.
వరయిత. సం. వి. ఋ. పుం. 1. తండ్రి: చూ,
నవిత. 2; 2. మగడు: చూ, సామి. 2.
వరలు. వా. వి. 1: చూ, ధాన్యము; అ. కి.
2. ఒప్పు, ఒప్పదముగు, రవణించే.
వరద. దే. వి. నీటికాలువ. పా. 2, ఆ: చూ,
వాహనము. 2 (చూ, నది.) ప్రశ్ని. 1.
వరవర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-వర
వరవర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వుత్తమనెడు గిరి
ధ్యము: చూ, సాగంధ్యము (రాజార్హము. 1.)
వరవర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఈలుపుటాలు:
చూ, స్త్రీ; 2. వసువు: చూ, వర్ణము. 8;
3. గోరోజనము: చూ, సాగంధ్యము (రా
జార్హము, గోరవన. 1-33); 4: చూ,
లక్క; 5. పేంకడము*: చూ, సన్నకడ్రు
వు; 6. ఫలశృతము: చూ, పృతము.
వరవు. వై. వి. రూ- వరవుడు. = భరట.
1. దానుడు: చూ, సేవకుడు; 2. దాసి. ద్వి
హరిశ్చ. 2, భా: చూ, బానిస.
వరవుడు. వై. వి. = భరట: చూ, వరపు. 1.
వరవుడము. వై. వి. = చూ, వరపు. 1-2.
వరవృద్ధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.
వరహ. వై. వి. = వరాహము. రూ-వరా. వరహ
ముద్రగల బంగారు నాణెము. య. 1, ఆ. 2.

28: చూ, లోహము. 1-౫-(౨). తద్వి.-
పూలపరహామ.- పూలపరహా- పూలపరా,
పూలి. (కఱకుపరహా=4 రూ; పూలపరహా=
8½ రూ.)

వరహావతాగము. అం: చూ, అవతారములు.
(పూర్వము పారణ్యాత్మండనురాజు గోవు
లను స్త్రీలను బాహ్యులును మునులను
హింసించుచుండగా దేవతలందఱు నాక్రూ
రుని బాధతోవ్యతేక దేవదేవుని (బాధింప
శ్రీనిష్ఠుమూర్తి పెద్దపరిధిరావమును దాల్చి
సమయముకని పెట్టి పారణ్యాత్మని చేంపెను.
ఇదియే వరహావతాగము.)

వరా. నై. వి.=వరాహా: చూ, రూ-వరహా.
వరాంగకము. సం. వి. అ. న. 1: ఉత్కటము
గంధపల్లము, గుడత్యక్తము-గుడత్యక్తము,
చోచము-చోచము, త్యక్తము, త్యక్తము,
త్యక్తము, పత్రము, భింగము, రుచకము,
వరాంగము, పల్లము. (తె).-లపంగపుపట్ట *:
(చూ, తెరడు); విణ. 2. శ్రేష్ఠమైన అంగ
ములు గలది.

వరాంగన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, శ్రీతా
శము*; 2. ఉత్తమస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

వరాంగము. సం.వి. అ.న. 1.తిల: చూ శిగము;
2. అలమగలగుటి: చూ, భగము. 12;
3. గుడ్డ: చూ, ముడ్డి; 4. మగగుటి: చూ,
శిశ్నము; 5: చూ, వరాంగకము. 1.*;
8: చూ, హస్తీ.

వరాంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పసుపు: చూ,
పర్లము. 8.

వరాకము. సం. వి. అ. న. పెద్దకత్తి: చూ,
హేతి. 4 (రిష్టి. 2.)

వరాకుడు, సం. విణ. పేరులేనివాడు.

వరాటకము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ-వరా
టిక-వరాటము, వణము, శ్వేత, కపర్దము.

(తె) గవ్వ:(చూ, సంకు. 1.); 2. రూ-
వరాటిక. తామరదుద్దు: చూ, సహస్రపత్ర
ము; 3. మోకు: చూ, మాత్రము. 1.

వరాటము. సం. ౨. అ. పుం: చూ, వరాటక
ము. 1, అం. 2: చూ, దేశములు.

వరాటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ముతకబట్ట:చూ,
వస్త్రము; అం. 2: చూ, రాగాంగములు.
(ఉపాంగము), (అలగము. ౩.), (చూ, స్వ
రము. 2.) [1-2-3.

వరాటిక. సం. వి. అ. పుం: చూ, వరాటకము,
పరాటుపాంగములు. అం: చూ, అంగము. 9.
వరాడి. అం: చూ, భిన్న పంచమజభాషలు.

వరాడె బాహ్యులు. అం: చూ, కపూరియ
బాహ్యులు.

వరాననుడు. సం. విణ. శ్రేష్ఠమైన ముఖము
గలవాడు: చూ, ఉత్తమాంగుడు.

వరావర సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తీరెచిట్టికూర *:
చూ, పృక్షము (భండీరము. 2.)

వరాగోహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉత్తమస్త్రీ.
చూ, స్త్రీ; 2. పెద్దపిఱుడులుగల ఆడుది:
చూ, స్త్రీ; 3. ఉపగతియందానక్కిగల యా
డుది: చూ, స్త్రీ; 4. ఆడుది: చూ, స్త్రీ,
వరాగోహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కొబ్బరి*: చూ,
స్కంధభు:ము.

వరాగోహుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మాపటి
వాడు: చూ, హస్త్యాగోహుడు; 2. గుఱ్ఱ
పురాణు: చూ, సాది. 1.

వరాశి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ-వరాసి: చూ,
వరాటి. 1; 2. శ్రేష్ఠమైనకత్తి: చూ, హేతి.
4. (రిష్టి. 2.) [ద*: చూ, శ్వేతపాకి.

వరాశ్రియము. సం. వి. ఆ. పుం. పూలగురిచెం
వరాసప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురిచెంద*: చూ,
శ్వేతపాకి.

వరాసి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, వరాశి. 1-2.
వరాహకర్ణి. అం: చూ, రూ-వరాహకర్ణి.

వరాహాఘాతకము. అం: చూ, వ్యావకరణబంధములు. [త్రో:క: చూ, వాలము. 1.

వరాహాపుచ్చము. సం. వి. అ. పుం. న. చంది వరాహాపుటము. అం. అరగజనువెడల్పు లోఁతు పొడవుగల గురిటనుదీసి యాషఢమునుమాఁ (కుడులోఁజెట్టి విధిపరీకారముపుటమువేయుట: చూ, పుట(త)ములు.

వరాహము. సం.వి. అ. పుం. 1. చంది: చూ, నుంకరము; 2. వరహా-వరా: చూ, వరహా; 3. మున్నె: చూ, పారిత (మున్నకము 1); 4. కొండ: చూ, పర్వతము; 5. కోతి: చూ, వానరము; అం. 6:చూ, వృత్తము. 1. ("మన, న, న, న, న, న, న, స,గగములు.10. 16 యతులు. 28 ఛండస్సు."); 7: చూ, వర హావలారిము; 8: చూ, అననములు.

వరాహపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెన్నెరు*: చూ, వారాహకర్ణి.

వరాహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆడు డొరిం బిచ్చుక: చూ, కనుంతి (పిచ్చుక. 2.); 2. ఆడుపంది:చూ, నూకరము.

వరాహుండు. సం. వి.అ. పుం: చూ,విష్ణువు. 1.

వరాళకము. సం.వి. అ. పుం. 1. కలివి*:చూ, సామి పుష్పఫల; న. 2. లవంగపు చెట్టు.*: చూ, శీర్ సంజ్ఞము (లవంగము.)

వరాలి(లి). సం. వి. ఇ. పుం.1.చేదమామ:చూ, హిమాంశువు; అం. 2: చూ, వరాలి;3:చూ, స్త్రీ రాగములు.

వరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పిల్ల పీఁచేర*:చూ, కలావరి; వై. వి. (1).=బలి. వన్ను: చూ, సిస్తు. 1; బ. (2) కాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము; (3) కాలియను సస్యము. రసి.1. అ. 48 (నిలువునగల వరి): చూ, సస్యము; వా. (4) వన, వనమోడనున్న భాగము; (5) రాసి. వడ్లగింజలసమూహము;(6)మండె,

ఎగురఁబోయని భాగము; (7) కేలురాసి. ఎగురఁబోసిన వడ్లగింజల సమూహము:చూ, ధాన్యము. [చూ, వాంఛించే.

వరించే. సం. స. కి. కోరు. రూ-వరియించే: వరిక. దే. వి. ఒకసిట్ట: చూ, వక్షి.

వరిగ. వై. వి.=వరక: చూ, రూ-వరగ. వరిగలు. వై. వి. బ.=వరక:చూ, రూ-వరగలు. వరిగుండము. వై. వి. నీటియారము. (నీటిపల్లి అని కొండలు).

వరిపొట్ట. వా. వి: చూ, పొట్టకణ. వరిబీజము. నే. వి: చూ, పట్టినావు. వరిమడి. వా. వి: చూ, భూసు. 1-క.2. వరిచుల్లు వా. వి. కూకము: చూ, సితాగ్రము. వరియ. వా. వి. ముల్లుకోల. అం, ప్రదా. 5-వ: చూ, సిట్లు.

వరియించే. వా. స. కి: చూ, రూ-వరించే. వరివసితుండు. సం. విణ. రూ-వరివస్యితుండు-

వరివస్యితుండు: చూ, నేవతుండు. వరివస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నేవ. 1. వరివస్యితుండు. పం. విణ:చూ,రూ-వరిసితుండు. వరివస్యితుండు. సం. విణ. —వై.—

వరిష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1. మిరియము: చూ, శ్యామము. 2; 2. రాగి: చూ, లోహము. 1; 3. కురువేరు*:చూ, క్రీబేరము;పుం.4:చూ, తీతువు; విణ. 5. మిక్కిలి యురువై నది. అర్ఘ్యము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 6. మిక్కిలి వరమైనది; 7. ఎగయునది.

వరిష్ఠుండు. సం. విణ. 1. మిక్కిలి గొప్పయైన వాడు: చూ, హేమాహేమిలు; 2.మిక్కిలి శ్రేష్ఠుండు: చూ, శ్రేష్ఠుండు. [రము. 1. వరిష్ఠువు. సం. విణ. (ఉ). కదలనిది: చూ,స్థావరీయస్సు. అం: చూ,యోగములు.(వరీయాన్.). వరీయండు. సం. విణ. (న. ఈ. న్). 1: చూ, శ్రేష్ఠుండు; 2. మిక్కిలిశ్రేష్ఠుండు: చూ,

శ్రీమృదు; 3. మిక్కిలి పొయ్యపువాడు: చూ, వయసువాడు.
వరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: (తె).- పెండ్లి కొడుకు- పెల్లికొడుకు; 2. మగడు: చూ, సామి. 2; 3. తోడు: చూ, ప్వామి. 1; వి. 4: చూ, శ్రీమృదు.
వరుగు. దే. వి. 1. ఎండవేసిన ఉసిరిక వంగ దోస కాసర బుడుమ ఉపైలోనగునవి: పట్టు, వత్త. తద్వి.-పులియఁబెట్టినవరుగునకు.- పులివరుగు; 2. ఒకానొక గొద్ద. ఆము. రి, ఆ: చూ, హరివాహనుడు.
వరుగుజేచ. దే. వి. కగవాడు: చూ, మగ్నము. 1. అర. (ఉప్పుజేచ అని కొందఱు.) వరుజే. దే. వి. మడిగనిమ: చూ, నేతువు. 1. వరుటము. సం. వి. అ. పుం. 1. లోమెడ: చూ, శిరము. 1; 2. తలుపుగడియ: చూ, విష్కంభము. 2. వరుణపాళము. సం. వి. అ. పుం. తంకునాగము: చూ, సోరంగి (మత్స్యము. 1-౫.) వరుణపాళము. అం: చూ, అస్త్రములు.
వరుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-వరుణము. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 2: చూ, విరజాజీ*; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. దివి ముయొక్క పడునాలవ భాగము: చూ, వాసరము (దినభాగములు); 5. వరుణవర్మతము: చూ, హిమాలయము (వర్మతము.); అం. 8: చూ, మేఘములు
వరుణశిఖ. అం: చూ, శిఖలు.
వరుణసుత. సం. వి. అ. స్త్రీ. యమునిభార్య: చూ, స్వాతి. 1 (భార్య. 1.)
వరుణనారణ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పుల్లబచ్చెలి*: చూ, హీమోచి (బచ్చెలి.). (వరుణనారణము అనికొందఱు.)
వరుణాత్మత. సం. వి. అ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర. 2. వరుణాస్మిజాడు. సం. వి. అ. ఇంద్రునిసారథి: చూ, సారథి.

వరుణుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: అంబు భూవఁబుడు, అవృతి, అభీలుడు, ఉడుపుడు, ఉద్దాయుడు, కాగ్దమి. కాగ్దముడు, కాలీకుడు, కుండలి, కేశి, కేశుడు, జంబుకుడు, జలేంద్రుడు, జలేకుడు, దుందుభి, పాశి, పాశ్వాత్ముడు, పృ చేతనుడు- పృచేతనుడు- పృచేతుడు, మేఘనాధుడు, యాదాపతి, యాదపాంపతి, యాదోనాథుడు, లోకమాత, వ. (తె).- ఏటి బోటి మగల యెకిమిడు, కడలితోడు, జడిసామి, త్రాడుదాలుపు, నీటితోడు- నీళ్లతోడు, పడమటి దొర, పడమటి వంకతోడు, మేటిసీరుమోలి మొయిదాలుపులసామి, మేనుతాలుపులసామి, మొయిలతోడు, మొసలిగుట్టపుకాతు, వల్లెతాలుపు- వల్లెతాల్పు, వల్లెత్రాడు గలాడు, వాననెచ్చెలి; అం. 2: చూ, దిగధిపతులు; 3: చూ, అదిత్యులు; 4: చూ, వసువులు.
వరుమానము. వా. వి: చూ, వచ్చేబడి.
వరువడి. దే. వి: చూ, విధము. 1. ఆం, భా. ద్వి. 174. [నలువార.
వరువార. కై. ద్వి. =: చూ, రూ-పతివార-
వరుస. దే. వి. 1. పట్టి: చూ, శ్రేణి 1; 2. పరింపర: చూ, వెల్లి. 4; 3: చూ, విధము. 1. కై. 7, ఆ. 142; 4. పాలు. పంచ. నా. 1, ఆ: చూ, వంతు. 5; 5. బంధుత్వకృమము. ఉ. రా. 4, ఆ. 216; 6. సామ్యము. రాఘ. 1, ఆ: చూ, సమానము. 2; 7. కృమము. భార. అశ్వ. 1, ఆ: చూ, వరుస. 3.
వరుస మొగ్గరము. అం. దండప్రహము: చూ, ప్రహము.
వరూధము. సం. వి. అ. న. 1. కవచము: చూ, వారవారణము; 2. ఇల్లు: చూ, పడనము. 1; పుం. 3. చక్కరంద్రములఁ బొప్పించెడు

నెమ్మలు, 4. రథముమీది పులితోలులా వరకటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వీరహిదాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. వణ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. [చూ, విష్ణి.

వరూధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దండు: చూ, గేన. 1; 2. మనుచరిత్రమునందు దహరించిన వరూధిని యహే దేవతాస్త్రీ: చూ, స్త్రీ;

3. పితృదేవతలలోకము: చూ, లోకములు. ౧౧. వరేణ్యము. సం. విణ. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము. వరేణ్యుడు. సం. విణ. ముఖ్యుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. వరోక్షమాణి. సం. వి. న్. వ. ముండమోయుటకు గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

వరోలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వరట. 2. వర్ణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అధ్యాయము: చూ, సర్గము. 1. (సంపుటము. 3.); 2. తెగ, వర్ణపు, సజాతీయ సమూహము: చూ, సమూహము; (తద్వి. — అరిపద్యర్థములకు. — చూ, చూ, అరిపర్ణములు.)

వర్ణములు. అం. 1: చూ, పోడకవర్ణ; 2: త్తయము, స్థానము, వృద్ధి (తగ్గ, నిల్కడ, పెరుగుట)

వర్ణయుక్తులు. అం. “ఖ, ఘ, ఞ, ఝ, త, థ, ధ, ధ, ఘ, ఞ, ఝ.” లు [మార్పు.

వర్ణావర్తి. వా. సం. వి. రెండు వస్తువులయొక్క వర్ణించే. సం. స. క్రి. వర్ణచేయు.

వర్ణ. సం. వి. ఈ. పుం. 1. పేరువరుసగా వాగిసినలెక్క: రూ-వర్ణపు; 2. క్షేత్రములపరిమితిలోనగువానికేగట్టెడులెక్క: రూ-వర్ణపు, వర్ణములము; 3. కొన్నిరకముల జంతుల: రూ-వర్ణపు.

వర్ణపు. సం. వి. ఈ. పుం. — పై. —; 4: చూ, వర్ణము. 2. అం, భా. ద్వి. 100.

వర్ణోత్తమాంశము. అం. రాశిచక్రనివాంశచక్రములయందు నొక్క గృహంబున నేగ్రహంబుండునో నాగ్రహము వర్ణోత్త మాంశ యనఁబడును.

వర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వీరహిదాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. వణ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. [చూ, విష్ణి.

వర్కస్కము. సం. వి. అ. పుం, వి. మలము: వర్కస్సు. సం. వి. న్. వ. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మంట: చూ, పన్నీ. 1; 3. రూపము: చూ, సౌందర్యము; 4: చూ, వర్కస్కము; పుం. 5. చంద్రునికోడుకు: చూ, నూనుడు.

వర్జనము. సం. వి. అ. న. 1. విడుపు: చూ, విమోచనము; 2. ఈవి: చూ, స్వర్కము. 3; 3. చేంపుట: చూ, హింస. 1.

వర్జనీయము. సం. విణ. వర్జించఁదగినది: చూ, హీనము. 3. [జ్జించే.

వర్జించే. సం. స. క్రి. (వరివర్జించే): చూ, విసవర్జితము. సం. విణ. వర్జింపఁబడినది: చూ, హీనము. 3. వర్జితములు. అం: పరాన్నము, పరకయ్య, పరవస్త్రము, పరదార. (4).

వర్జ. వా. వి: పాయ్యము, యాతనము, యాతనము: చూ, మానము. 1.

వర్జ్యము. సం. వి. అ. న. 1. విగుపఁదగిన దోషయుక్తకాలము; విణ. 2. విడువఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

వర్ణకము. సం. వి. అ. పుం, వ. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; 2. చందనము లోనగువాని పూత: చూ, సమాలంభము. 1: పుం. 3. తెలుపులోనగుపన్నె: చూ, వర్ణము. 3; 4. (అంధగ్రన్థాకరణమునందు) పృథ్వీయము: చూ, వర్ణకములు; పుం. 5. తిల*: చూ, శ్రీమాన్ (సువ్రులు.)

వర్ణకములు. అం. విశేషములకు విభక్తులునఁగియుండు బురుషులనుఁ దెల్పునవి పృథ్వీయములు. వర్ణకములనిఁచేరు. ఉదా. — “దుము, పు, రు, ది, రు” మొ.

వర్ణశాంక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రంగవల్లి.
వర్ణకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. బట్టువాడు:
చూ, వంది.

వర్ణ చతుష్కము. ఆం: స్థాయివర్ణము, ఆరో
హివర్ణము, అవరోహివర్ణము, సంచారివర్ణము(4)
వర్ణ చతుష్టయము. ఆం: (చూ, మనుష్యవర్ణ
ములు) బాహ్య, త్పరీయ (రాచే), వైశ్య,
కూదురీలు (4). (కూడర్=కృష్ణము.)

వర్ణచిత్రాది. సం. వి. ఇ. పుం. ఏనుగుమీది
చిత్రకంబలి: చూ, సాకూకము (రల్లకము. ౨.)

వర్ణతాళము. ఆం: చూ, జన్యతాళములు.

వర్ణదము. సం. వి. ఆ. న. మలయ పర్వతమునం
దుఃబుట్టిన పీఠ చందనము: చూ, వాసన. 1.

వర్ణనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, స్తోత్రము.

వర్ణ పుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. వన్నె*: చూ,
మొగలి.

వర్ణభిన్నము. ఆం: చూ, జన్యతాళములు.

వర్ణపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూవర్ణపుష్పము*.

వర్ణమృతిక. ఆం: చూ, జన్యతాళములు.

వర్ణమాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆమృతులు చాలులు
వీని కృమము: చూ, మాతృక. 4.

వర్ణమాల సభ్యాసము చేసినవారు. ఆం: చూ,
ఉపనేతకులు.

వర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1: ఆ, ఆక్షరము.

(తె).- ఆ క్క ర ము, వ్రాయి. తద్వి.-
౧. రవర్ణమునకు.- రేఫము. (తె).- పల
పలిలుక; ౨. (చూ, త ల క ట్టు. 5.);
3. ముక్కుతో పలకబడు ఆక్షరమునకు.-
అనునాసికము, జిహ్వస్థి; ౪. ప్రకృతి ప్రత్య
యాదులతో జడెడి యక్షరము.- అనుబం
ధము; ౫. అకారము, అత్తు; ౬. లఘుక్షరము.-
అగురుపు; 7. పాగిజాక్షరము. (తె).-
ఆమృతులు. (ఇత్యాది.); 2. బంగారు: చూ,
లోహము. 1; 3. రూపము: చూ, సొంద
ర్యము; 4. చందనాదులపూత: చూ, సహ

లంఘము. 1. తద్వి.-వస్త్రమునకునేయు రంగు
నకు.- (తె) అద్దకము; 5. భేదము; చూ, వేలు
పాటు; పుం. ౬. వన్నియ-వన్నె. (సం).

చాయ, రంగము, రాగమ్మరూపము. (తె).-
చోయ, జిగి, డాల్-డాలు, బచ్చెన, రంగు
వన్నియ- వన్నె. త ద్వి శే ష ము లు.-

౧. వర్ణములు.- హరితము (ఆకుపచ్చేన),
రక్తము (ఎఱుపు), శుక్లము (తెలుపు),
కృష్ణము (నలుపు), పీఠము (పసుపు);

౨. అయిగురుగులకు.- (తె) పంచేవన్నియ-
పంచవన్నె; 3. ఆకుపచ్చేనకు.- పలాళము-

పాలాళము, హరితము-హరిత్తు. (తె).-ఆకు
పచ్చే-ఆకుపచ్చేన, పసిమి, మరుపు; (విగ.)

(౧). పలాళము- పాలాళము, హరిణి, హరి
తము-హరిత్తు. (తె).-ఆకుపచ్చే-ఆకుపచ్చేన;

౪. ఎఱుపునకు.- అరుణము, అరుణిము, కోక
నదచ్చవి, కాపీనము, గౌరము, తామిము,

ధాతువు, రక్తము, రక్తిము-రక్తిముము, రోహి
తము- రోహితము, రోహిత్యము, వనము,

శోణము, శోణిము- శోణిముము. (తె).-
ఎఱుపు-ఎఱు- ఎఱువ, కావి, కంబోయ.

కంపు, గవరన, జోజి, జోదు, జేగులు-
జేవులు, జొత్తు, లోగరు-లోవరు, తోఁపు

బొమ్మంచే; (౧). ఎఱునిది. (విగ.) కయము,
కోకనదచ్చవి, గౌరము, తామ్రము, రక్తము,

రాగి, రోహితము- రోహితము, శోణము.
(తె).-ఎఱు-ఎఱువ, కంపు, జేగులు-

జేవులు, లోగరు- లోవరు, బొమ్మంచే,
లాలు, విడి; (౨). (తె).-ఊదా, ఊదారంగు;

(3). తెలుపుమించిన యెఱుపునకు.- అరు
ణము, అవ్యక్తరాగము, ఉపనర్ణము, పాట

లము. (తె).-ఇంచేకయెఱుపు, పయ్య-
పయ్య, పల్ల, పన్నె, పాల, పాలపన్నె, లేత

యెఱుపు. (విగ.) పాటలము. (తె).-పయ్య-

చయ్యెఁగఁగలసి న ఎఱుపు. - శృష్టలోహితము, ధూమలము, ధూమగ్నిము; (విణ.) - కృష్ణలోహితము, ధూమలము, ధూమము; (౫). పసుపుమీఱిన యెఱుపునకు. - అరుణము, కడారము, కదుగ్నిపు, కపిలము, కపిళము, కబిలము, కవిల, కాంచనీయ, గౌరము, పింగము, పింగళము, పిశంగము, (తె). - గోరచేఢము - గోరజేనము - గోరజేను - గోజేము, పల్ల, పల్లకమృత్, పసిమి, పస్సె, మాదవళము - మాదళము - మాదావళము - మాదావళి; (విణ.) అరుణము, కడారము, కదుగ్నిపు, కపిలము, కపిళము, పింగము - పింగళము, పిశంగము; (౬). మిక్కిలి యెఱుపు. - మంజిష్ఠ. (తె). - చెంకి; (౭) (విణ.) - కాషాయము - కాషాయి; (౮) (విణ.) - కాసుంభము - కాసుంభి. (తె). - చెందిరిక - చెందిరిక; (౯). (తె). - చెంగాది; (౧౦) లఱుకచే ఎఱుపై నది. - పల్లవితము. (వి) పల్లవము; (౧౧). - (తె) నీరు కావినీర్కావి; (౧౨). (తె). - జోఫరా - జోఫరా; (౧౩). (తె). - తోఁపు; (౧౪). (తె). - చేందురకావి - చేందురుకావి - చేందిరికావి; ౫. తెలుపునకు. - అమలినము, అర్జునము, అపదాతము, ఉజ్జ్వలము, క, గౌరము, ధవళము - ధవళిను - ధవళినుము, పాండరము - పాండురము, పాండిను - పాండినుము - పాండుపు, రూపము, వర్ణము, వర్ణిక, వలక్షము - వళక్షము, విశదము, శుక్లము, శుచి, శుద్ధము, శుభ్రము, శ్వేతము, శ్వేతము, సితము, స్వచ్ఛము, హరిణము. (తె.ప). - తెల్లన, తెల్లి - తెలివి, తెలుపు, తెల్లదనము, పలుక - పలుకన - పల్కన, చెలరు - చెలి, చెలిక, చెలువెల్ల, వెల్లన, వెల్లి, సఘేదు. (౧) తెల్లనిది. (విణ.) - అర్జునము, అచ్చము, అపదాతము, కర్కము, ఖరుపు, ధవళము, పాండురము, పాండుపు, రజితము, చలక్షము - వళక్షము, గౌరము, శుక్లము, శుచి,

శుద్ధము, శుభ్రము, హరిణము. (తె). - అచ్చేము - తెల - తెల్ల - తెల్లన - తెలి - తెలుపు, బొల్లి, వలివము - వల్లము - వెలివము, వెలి - వెల్లి; (౨). నలుపుయొక్క వగాఁగల తెలుపు. - వి. కల్మాషము; (విణ.) కల్మాషము; (౩) ఎఱుపుయొక్క వగాఁగల తెలుపు. - కాషాయము; (౪) పసుపుమించిన తెలుపు. - (తె) (వి.) పుల - పుల్ల; (తె). (విణ) పుల్ల; (౫) తెలుపు లోనగువన్నె. - వర్ణకము, వర్ణిక; (౬) పసుపుతోఁగూడిన తెలుపు. - హరిణము. (౭) (వి.) ఈశత్వాండుపు, ధూపరము. (తె). బూడిద రంగు, మసర. (విణ). ధూపరము. (తె) - మసర; ౬. నలుపునకు. - అనీతము, కల్మాషము - కల్మాషము, కార్ష్యము, కాలము, కాలిక, కృష్ణము, ధ్యాయము, నీలము, నీలిము - నీలిముము, నైల్యము, మేచకము, శ్యామము, శ్యామలము, శ్యామిక. (తె). - కందు, కప్ప, కఱ - కఱియ - కఱ్ఱ, కఱి - కఱ్ఱి, కనీసము, కనుగందు, కారియ - కఱియ - కారు, కావిరి, కుమ్మర, చామ, చామనచామ, చామనము, నల - నల్ల - నల్లన, నల్లదనము, నలుపు, మకిల, మయిల - మైల, మసి, మాఁగుడు, మాయి. (౧) నల్లనిది. - అనీతము, కల్మాషము - కల్మాషము, కాలము, కృష్ణము, ధ, నీలి, మలినము, మేచకము, రామ, శితి, శ్యామము. శ్యామలము. (తె). - కఱి - కఱియ, కనీసము, నలుపు, నల్ల; (౨) ఎఱుపుయొక్క వగాఁగలనలుపు. - బోనళము - బోనాళము. (విణ.) - బోనళము - బోనాళము; (౩) మిక్కిలి నల్లనిది. - (తె). మరమాయి; (౪) ఇంచుక నలుపునకు. - (తె). మసక - మసకన; ౭. పసుపునకు. - అపదాతము, ఉమ, క, కంబరము, కటంక టేరి, కల్లము, కాంచనము, కాంచని, కాదరి, కావేరి, కృమిఘ్న, క్షిణి, క్షుప, ఖజ, గౌరము, గౌరి, ఘర్షణి, తమ

స్వేని, త్రియామ, నిశ, నిశాఖ్య (హ్వా),
పింజ, పీత-పీతము, వరాంగి, బాల, రజని,
వర పర్ణిని, హరిద్ర, హరిద్రాధము,
హరిద్రము, హేమరాగిణి. (తె).—అడవి-
అలది-అళిది-హళిది-అలిది-అలిది-హళిది,
చిక్కనము, వచ్చే, వచ్చేదనము, వచ్చేన,
వస, వసపు-వసుపు, వసపుంజోయ, వసరు,
వసరుచోయ, వసిమి-వసిమిడి, వసిరిక.
(౧) వసుపువర్ణముఁ గలది.—అవదాతము,
గౌగము, పీతము, బభ్రువు, హరి, హరిద్రా-
ధము, హరిద్రము. (తె).—ఏకీకృతము, వసపు-
వసుపు, వసిరిక. (ఇందుఁగొన్ని వసుపునకును
వసుపుగంగునకును గూడఁ జెల్లును.); (౨)
కామకప్రియము, గంధహరిద్రాధము. (తె).
కస్తురివసుపు; (౩) ఎఱుపుమించిన వసుపు
వన్నెకు.—పింజరము, మాంజిష్ఠము. (తె).—
వసలు, వసిమి. (౪) ఎఱుపుమించినవసుపు
వన్నెకలది.—పింజరము, మాంజిష్ఠము.
(తె).—వసను; (౫) తాచిపూచికొను వసు-
పునకు.—(తె).—ఓలగండము, చిలుబంతి
వసుపు, వసపు-వసుపు, పూతవసుపు, బం-
డారు; (౬) (తె).—కూరవసుపు; (౭) తె-
లుపుమించిన వచ్చేనిది.—పాండరము-పాం-
దురము-పాండుపు; (౮) బంగారువర్ణము
గలది.—వి. వర్ణక. (విణ). హరి; (౯) ఇంచుక
వసుపురంగునకు—కులాహము; (౧౦) పీతవర్ణ
మైనది.—ఆపీతము; (౧౧) పులిరంగునకు..
(తె). చోఱ—చోటిక—చోటికె,
(౧౨) గోరోచేనపువన్నెకు.—వసిమి; (౧౩)
మిక్కిలి వచ్చేనకు.—(తె) వచ్చేవచేన-
వచ్చేవచ్చేన; ౮. చిత్రీవర్ణమునకు.—వీతము,
కంబరము, కర్పరము, కల్మాషము, కిమ్మ
రము—కిర్మీరము, చిత్రము, వరుషము, విచి-
త్రము, కబలము. (తె).—కంబరము, కత్

రి, కప్పరము, బవంతి; (౧) చిత్రీవర్ణము
కలది.—వీతము, కర్పరము, కలుషము,
కల్మాషము, కిమ్మీరము—కిర్మీరము, చిత్రము,
విచిత్రము, కబలము. (౨) వస్త్రము
పందలిచిత్రీవర్ణము.
(తె).—వప్పరి; ౯. చెడ్డవర్ణముకలది.—
దుర్వర్ణము, ౧౦. వర్ణలేకమునకు.—(తె).—
నిగ్గు; ౧౧. కోఁతివన్నెకు.—క్యావము;—
(౧) కోఁతివన్నెకలది.—క్యావము; ౧౨.
వర్ణాధిక్యమునకు.—(తె).—కపురు-కారు-
౧౩: (చూ, రంగులు) (మిగతవానికి “చూ,
వారితము. 1.”); బ. 7: చూ, వర్ణచతుష్ట-
యము; 8: చూ, స్తుతి; 9. యశము: చూ,
సమాఖ్య. 1; 10. గుణము: చూ, స్వభా-
వము; 11. వీనుఁగుమీఁదఁబఱచెడు కంబ-
ళము: చూ, రల్లకము; 12. మూఁత: చూ,
స్థగనము; 13. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1;
14. సంగీతమందలి రాగము (గీత): చూ-
స్వరము. 2; 15. కులము: చూ, సంతతి. 1;
అం. 18: చూ, వర్ణములు. 3; 17: చూ-
అష్టాదశపదార్థములు; స. 18. నాలుగు:
చూ, మూడునొకటి.
వర్ణములు. అం. 1: చూ, వర్ణము, ౧-౧; 2: చూ-
వర్ణచతుష్టయము; 3: వర్ణము, అనువర్ణము-
చిత్రీవర్ణము (3.); 4: చూ, వర్ణము. 14.
వర్ణయతి. అం: చూ, జన్యతాశములు.
వర్ణలేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: లేఖిని.
వర్ణలోపము. వా. వి. (ఉదా.- భోజనమ్=బోజ-
నము. ఇటజకారమునకులోపము. తామరసమ్=
తామర. సకారమునకులోపము. కాలహస్తి=
కాలాస్తి. ఉజ్జయిని=ఉజ్జిరి. జయః=జే-
యత్యాది.) [వర్ణము. 8-2-
వర్ణవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వసుపు: చూ-
వర్ణవాస్తవము. సం. వి. ఆ. పుం. కొయ్యకొఁట

మూర*: చూ, కాకిని. 2 (చూరిచము. 3.)
 వర్ణవిభాగము. అం: చూ, కవర్ణము.
 వర్ణపుడు. సం. విణ. పంటవాడు: చూ, నూప
 కారుడు. [కక్ష=చేంక ఇత్యాది.)
 వర్ణవ్యత్యయము. వా. వి.(ఉదా.-కుచి=చియ్యే,
 వర్ణాగము. వా. వి. (ఉదా.-రథః=అరదము,
 ఇచ్చేట 'అ' యాగము. దేవః=దేవర. ఇట
 'ర' యాగము ఇత్యాది.)
 వర్ణాటము. సం. వి. అ. పుం. 1. సంగీతము:
 చూ, స్వరము. 2; 2. ఆడుదాని బ్రతుకు:
 చూ, స్థితి. 5.
 వర్ణాటుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గాయకుడు:
 చూ, సీకారి; 2. చిత్రకరుడు: చూ, శిల్ప
 లు (ముచ్చి, రంగాజీవుడు.); 3 ఆడుదా
 నివలన బ్రదుకువాడు.
 వర్ణి. సం. వి. న్. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ,
 పటువు; 2: చూ, వర్ణాటుడు. 2; 3: చూ,
 వ్రాతకాడు; 4. దండకామయ కమండల
 జేడలు ధరించి బ్రది క డు వాడు: చూ,
 సన్యాసి; 5. మూర్ఖుడు: చూ, స్తబ్ధుడు;
 6. రమ్యము: చూ, సౌందర్యము; ఈ. స్త్రీ.
 7. కరిడులు: చూ, సురాష్ట్రజము, స్తంబకరి
 (ధాన్యము. 22. 30.)
 వర్ణింమే. సం. స. క్రి. పాగడు: చూ, స్తుతింమే.
 వర్ణిక. సం. వి. అ. స్త్రీ.= వన్నియ- వన్నె.
 1. తెలుపులోనగువన్నె. రూ-వర్ణకము: చూ,
 వర్ణము-రి-గ-గ); 2. బంగారువన్నె:చూ,
 వర్ణము. రి-2-(౮). [పాలము. 3.
 వర్ణికర్ణిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. మద్ది*: చూ,
 వర్ణితము.సం.విణ.స్తుతింపఁబడినది: చూ,స్తుతమా.
 వర్ణిలింగి. సం. వి. న్. పుం. తాటడమ్మడు:
 చూ, సన్యాసి. [సూనుడు. 1.
 వర్ణుడు. సం. వి. అ. పుం. కొమారుడు: చూ,
 వర్తకము. సం. వి.అ.పుం. 1. (వి. పు. 7, అ.):
 కలాయనము, వణిక్కు-వణిజ్య, వాణిజ్యము;

వర్ణవహారము, వ్యాపారము, సార్థవాహము.
 (తె).--బేహారము--బేహరము--బేహరము--
 బేరము--బేవరము. తన్వి.-౧. చిల్లర బేరము
 నకు.-(తె)-మాటుబేరము; ౨. (తె).-అడి
 సాటా, తలుగు బేరము. ("చూ, సార్థవా
 హము."); 2. మినపల్లంకి:చూ, వర్తిక. 1;
 3. గుజ్జపుగారిసె: చూ, వింఖము; 4. ఒకా
 నొకలోహము: చూ, లోహము. 1-౧౬.
 వర్తకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సార్థ
 వాహుడు. 1; 2. పవర్తకుడు. (తె).--
 నడపువాడు.
 వర్తనము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రవర్తనము, నడ
 వడి: చూ, సమయము. 2; 2. జీవనము:
 చూ, వృత్తి. 2; 3.=వట్రిము. కుటుచే:
 చూ, హాస్యము. 1.
 వర్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-వర్తని--
 వర్తము. పోవ: చూ, మార్గము. 1;
 2.కాలిపోడ:చూ,నూచన. 1; 3. కదురుబిళ్ల:
 (చూ, తర్కువు); 4.కనుతెప్ప:చూ, తెప్ప.
 వర్తనుడు. సం. విణ. 1. పొట్టివాడు: చూ,
 వాచునుడు. 2; 2. వర్తింమేవాడు: వర్తి.
 వర్తమానకాలము. అం. 1. (నడచేతటి): చూ,
 కాలత్యాయము; 2. కత్తిర్గంబుపై నుండు
 ధాతువు వర్తమానకాల రూపంబుచేరి వర్త
 మానకాలంబగు.ఉదా.-వండుచున్నానుమొ-
 వర్తమానము. సం. వి. అ. పుం. 1. వృత్తాం
 తిము: చూ, సమాచారము. 2; విణ. 2. జేరు
 గుమేన్నది వర్తమానకాలము. (దీనికి ధాతువు
 చివర(మేన్న)యుండును.); వా. 3:చూ,విద్య
 మానము; అం. 4: చూ, క్రియాకాలములు.
 వర్తమానార్థకము. అం. (లట్టు) జేరుగుమేన్న
 కాలమును తెలుపునది.
 వర్తరూకము. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్తనీ నది:
 చూ, హాదిని (నది); 2. కాకిగూడు:చూ,
 నడనము. 1; 3.నీటియూట పాటురంధ్రము:

చూ, వాహనము. 2.

వర్తి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. = వర్తి. దీపపు వర్తి: అన్యాసము, దళ, వర్తిక. (తె). - చేయరు వర్తి, తిటి, వర్తి. తద్వి. - గ. వర్తిధూవము, (తె). - ఊడువర్తి, సాంబ్రాణివర్తి; ౨. పెద్ద యూడువర్తికి. (తె). - వాసన కొడుపు. ౨. చుయినపువర్తి - మైనపువర్తి; 2. దీపమునకు: చూ, స్నేహళము; 3. చూ, గాత్రానులేపని; 4. అత్తరుదీర్ణ: చూ, వాసన. 1; (పూసెడు వాగర అని కొందఱు.); 5. కంటికాటుక: చూ, చోడు. 3; 6. మందుచేయుట; 7. వరు స: చూ, శ్రేణి. 1; 8. బట్ట మొదటిబద్దె: చూ, వత్తె. 2; 9. రణములకువేయు కారపు వర్తి; 10. జోబు: చూ, లేఖ. 3; విణ. (న్. ఈ. న్) 11: చూ, వర్తనుడు. 2.

వర్తియే. సం. అ. క్రి: రూ - వర్తిల్లు, నటించే, పునర్వర్తియే - పునర్వర్తిల్లు, పునర్వర్తిల్లు, పునర్వర్తి గించే. (తె). - ఆడు, ఉండు, కలుగు - కల్లు - కలుపు, కాగిలు, చోగు, జేరుగు - జేరుగు, తప జిల్లు, నడచే - నడుచే, పచేరించే - పచేరించే - పసరించే, వరంగు, పరిధవిల్లు, పొరలు, పబ్బు, మను, మాడు, వట్టిలు - వట్టిల్లు, పజలు, సాగు. తద్వి. - గ. స. క్రి - అనుష్ఠించే, ఆచరించే (తె). - నడపు - నడుపు; ౨. కవటముగా పునర్వర్తియేటకు. నటించే. (తె). - అనిపించే, టప్ప - చేయు; 3. జాగరూకతతో వర్తియే టకు. - మెలంగు, మెలయు.

వర్తిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: గాంజికాయము, మీనవర్తిక, రూ - వర్తికము - వర్తికము, వలన క్రిమము. (తె). - మీనవల్లంకి, మీనవల్లంకి, మీలదొంగ, మీలముచ్చే, మీలవల్లంకి, వెలి చియ - వెలిచె - వెల్చె; 2: చూ, వర్తిక; పుం. 3: చూ, వర్తి. 1. [వర్తిక. 1. వర్తికము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ -

వర్తికము. అం: చూ, కరణములు.

వర్తిధూవము. సం. వి. అ. పుం. ఊడువర్తి: చూ, వర్తి. 1-గ.

వర్తిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, వర్తియే.

వర్తిష్టుపు. సం. విణ. (ఉ) కాలమెఱిగి వర్తిం చె వాడు: రూ - వర్తనుడు. (తె). - ఉండువాడు.

వర్తలము. సం. విణ. = నటించటం - వర్తలము. గుండ్రం: చూ, వర్తము. 5.

వర్తలాభరణము. సం. వి. అ. న: చూ, బవిర. పను. 5, అ: చూ, భూషణము. 2-౮ - (౨౨.)

వర్తము. సం. వి. న్. న. 1. వారి: చూ, మార్గము. 1; 2. కనుతెప్ప: చూ, తెప్ప. వర్తనుడు. సం. వి. న్. న. 1. తెరువరి: చూ, వాటచారి. [హంజిక.

వర్ధకము. సం. వి. అ. పుం. చిటుతేకు*: చూ, వర్ధకి. సం. వి. ఇ. పుం. = వర్ధకవర్ధంగి: చూ, వర్ధంగి. వర్ధతే. అం: చూ, భావవికారములు.

వర్ధనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వర్ధి. 1; 2. నజకుడు: విదరము. (తె). - వర్ధిక్కిలింత, వర్ధిచ్చేట: చూ, హాతి; విణ. 3. పెరుగునది: చూ, వర్ధి; అం. 4: చూ, జన్మతాళములు.

వర్ధని. సం. వి. ఇ. న. 1. రూ - వార్ధని. గరిగి పిడత: వారిధావ్య; ఈ. (స్త్రీ). 2. చీపుర కట్ట: చూ, సమ్మార్జని. [పాత్రము. 8-౮౬.

వర్ధమానకము. సం. వి. అ. పుం. మూకుడు: చూ, వర్ధమానము. సం. వి. అ. పుం. 1. - పై. -;

2. ఆముదపుజెట్టు: చూ, వర్ధంబకము;

3. దక్షిణపువ్వు పుతవ్వు మిగతమూడువైపుల నడవవాకిళ్లుగలయిల్లు: చూ, నడనము. 1;

4. నగ: చూ, హంజిక. 2 (భూషణము. 2.);

5. అభినయసంయుత హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 8: చూ, సంయుత హస్తములు; 7: చూ, వికవికతిస్థానకములు.

వర్ణమానుడు.' సం. వి. అ. పుం:చూ, విష్ణువు. 1. వర్ణి. సం. విణ. వృద్ధిసొందునది: రూ-వర్ణి-వార్ణి, వర్ణనము.

వర్ణించే. సం. క్తే. పెంచే-పెనుచే: చూ, సంవర్ణించే. భార. ఆర. 1, ఆ: నిద్రయు, పాలితము.

వర్ణితము. సం. విణ. 1. పెంచేబడినది. (గుణ కారము అనికొందఱు): చూ, హెచ్చేవేత; 2. నఱకబడినది: చూ, విచ్చిన్నము. 3; 3. కప్పబడినది: చూ, స్థగితము; 4. నిండినది: చూ, సంపూర్ణము.

వర్ణిల్లు. సం. ఆ. కిరి: పూరించే, పరివర్ణిల్లు. (తె).—ఆడరు, అడరుదెంచే, ఈడుమాలు, ఈడేలు, ఎచ్చేరిలు—ఎచ్చిర్లు—ఎచ్చిలు, ఎదుగు, ఏచే, ఏరువడు—ఏర్పడు, ఒదలు—పొదలు, కెరలువొడుచే, కొనలిడు, కొనలిడు, కొనలూత్తు, కొనసాగు, కోలుకొను—కొల్కొను, తలయెత్తు, తీగసాగు, తొంగలించే, నిక్కు, నెగడు—నెవడు, పిక్కిటిలు—పిక్కిటిల్లు, పురడించే—పురజించే—పురాయిించే, పెంపగు, పెనుపడు, పెరుగు—పెర్లు, పెరువు—పెర్వు, పొంపిరివోవు, పొటకరించే, పొడుగు, పొదలాడు, పొదలుకొను, పగిలలు, పగిల్లు, మించే, మీలు, ముదురు, మూరించోవు, రక్కొను—రెక్కొను, రహించే, రూపగు, రేకెత్తు, అంపిలు—అంపిల్లు, పిడు, సరగు, హెచ్చేరించే—హెచ్చిరిలు—హెచ్చిరిల్లు—హెచ్చిలు—హెచ్చిల్లు. తది. —మిక్కిలి వర్ణిల్లుకు.—(తె).—పెచ్చేపెరుగు. ("చూ, హెచ్చిరిలు.")

వర్ణిష్టత. ఆం: చూ, సఖ్యతములు.

వర్ణిష్టవు. సం. విణ. (ఉ). వృద్ధిబొందువాడు.

వర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-వర్ణి: చూ, వర్ణిత; విణ. 2: చూ, వర్ణి.

వర్ణము. సం. వి. న్. న. రూ-వర్ణువు. కవచము: చూ, వారవారము.

వర్ణితుడు. సం. విణ. కవచముతోడిగినవాడు: (తె).—కత్తలీడు—బొందిడిడు—బొందలీడు. వర్ణువు. సం. వి. ఉ. న: చూ, రూ-వర్ణుము. వర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పతింసర, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. ముఖ్యురాలు: చూ, స్త్రీ.

వర్ణము. సం. విణ. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము—పర్యుడు. సం. విణ: చూ, వరేణ్యుడు.

వర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బ: చూ, వానతతీ. వర్ణకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఎఱ్ఱగలిజేరు, యోగ్య, విటాలిక*: చూ, శోగఘ్న.

వర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వడగల్లు: 2: రూ-వర్ణము. 2.

వర్ణధరుడు. సం. విణ. (రూ-వర్ణధర్షుడు—వర్ణపరుడు—ధర్మరుడు—ధర్మడు) పండు: చూ, హెగ్గడి. 2.

వర్ణధర్షుడు. సం. విణ. —తె. —వర్ణవర్ణతములు. ఆం. 1: చూ, వర్ణతము. ౨౫; 2: హిమాచలము, హేమకూటము, నిషధము, గంధమాదనము, నీలము, శ్వేతము, శృంగి, మాల్యవంతము. (8).

వర్ణపాకి. సం. వి. న్. పుం. 1. నల్లమామిడి*: చూ, సహకారము (మామిడి. ౨); 2. మారేడు*: చూ, శ్రీ ఫలము.

వర్ణబిందుస్వాయము. ఆం. ఒకానొక స్వాయము.

వర్ణము. సం. వి. ఆ. న. 1. పేడితపము: చూ, పండత్వము; పుం. న. 2: చూ, వాన. 1; 3: చూ, సంవత్సరము; 4. జంబూద్వీపము (పంచమలమొదలు నేతు వర్ణంత దేశము): చూ, ద్వీపములు. (శ్వేత ద్వీపము. 2; లంక. 1.); 5. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; స. 8: ఖండము, నవకము. (తె).—తొమ్మిది, ముమ్మాడు—ముమ్మాడు,

ము త్రి గ; అం. 7: చూ, కాలములు; 8: చూ, ఋతువులు.
 వర్షములు. అం. భారతాది.- (చూ, ఇలావృతము)
 (భారతము, రమ్యకము, కింపురుషము, హరి,
 భద్రాశ్రమము, కురుపు, హిరణ్మయము, ఇలా
 వృతము, కేతుములము. వినినే "చూ,
 నవఖండములు.- భరత, హేమకూట,
 వైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేతి, కురు,
 భద్రాశ్రమ, కేతుముల అని చెప్పవచ్చును.)
 వర్షరూపిణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, సరస్వతి. 1.
 వర్షర్షు. అం: చూ, వర్షము. 2
 వర్షవరుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-వర్ష
 భరుడు.
 వర్షాంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాసము. 1.
 వర్షాంశకము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—
 వర్షాభువు. సం. వి. ఈ. శ్రీ: 1. ఆడుకప్ప:
 చూ, హరి. 12; 2. గరిజేరు*: చూ, కోధప్పి;
 పుం. శ్రీ: 3. కప్ప: చూ, హరి. 12; పుం.
 4. ఎట్ట: చూ, సర్పము. (చూ, మత్స్యము. 1.);
 5. పట్టు పురుగు: చూ, సస్యసంహరి (పురు
 గు. 2.); 6. తెప్ప: చూ, హోడము; వి.
 7. వర్షాకాలమునందుబుట్టినది.
 వర్షాభి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, వర్షాభువు. 1.
 వర్షారంభి పొరణాపరితము. సం. వి. అ. పుం:
 చూ, వానశోయిల. 2.
 వర్షాశనము. సం. వి. అ. న. రాజోలులోనగు
 వారు విద్వాంసులులోనగువారికి సంవత్సర
 మునొకతూరి యిచ్చెడు సంవత్సరగ్రామ
 దర్శనము: వార్షికము. (తె).-పడితరము.
 వర్షించు. సం. అ. కి. (వర్షవర్షించు): (తె) —
 కురియు, గుప్పించు, లోలుకు- లోలక
 రించు. తద్వి.-(తె).-లోలకరించు.
 వర్షిక. సం. వి. అ. శ్రీ. దర్భకట్ట, బద్ధ బర్హ
 జాలము. [అగరు చెక్క.
 వర్షికము. సం. వి. అ. న: అనామయము. (తె).-

వర్షియుడు. సం. వి. (న. ఈ. న) మిక్కిలి
 దేండ్లు చెల్లినవాడు: చూ, స్థవిరుడు.
 వర్షిపలము. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, పడగల్లు.
 వర్షుము. సం. వి. న. 1: చూ, శరీరము;
 2. మిక్కిలి బేక్కనియాచము: చూ, సౌంద
 ర్యము; 3. కొలత: చూ, పరిమితి.
 పజ. దే. వి. మేర. (దనుక-దాక శబ్దములతో
 జేరినపుడు "నీ, కీపడనుక." కళాం. 5, ఆ.
 81.); చూ, సీమ. 1.
 పజకు. దే. అన్య. రూ-వరకు, దనుక- దాక,
 పజదాక. మట్టు. (సం). (వి.) పర్యంతము.
 పజగొడ్డము. ద్వ. వి (పజ + గొడ్డగము.) వంకర
 మాట. భల్లా. 4, ఆ: చూ, కబ్బము. 2.
 పజడు. దే. వి. 1. పెద్దజాతివక్క: చూ, పృగా
 లము; 2. ముదినక్క: చూ, సృగాలము;
 3. నక్క. భార. సభా. 2, ఆ: చూ, సృగాలము.
 పజత. దే. వి. నూ-పజతి-పజడ-పజ- పజ్జు,
 పృవాహము: చూ, చెల్లవ; 2. పజు: చూ, నది.
 పజతి. దే. వి. —వై.—
 పజద. దే. వి. —వై.— (పృవాహమునకు —
 జై. 5, ఆ. 28; భార. ఆర. 7, ఆ);
 3. వర్షాధిక్యముచే నియమమును దాటిపోతి
 డు పృవాహము, ముంపు, ములుగుడు:
 చూ, చెల్లవ. 1.
 పజదగుడి. దే. వి. నూర్యాది పరివేషము: గాలి
 గుడి, గుడి, గుడి మేట్టు, గుడుసు, పరిది-
 (సం).-ఉపనూర్యకము, చక్కము, పరిధి,
 పరివేషము-పరివేశము- పరివేషము, మండ
 లము. తద్వి.-౧. ఎల్లదిక్కులకు నడిమివోటు
 నకు.- అజ, కుండకము, దొకారము, నడి,
 నడిమి, నడు, లోగడ, లోను. (సం).-
 అంతరాళము, అభ్యంతరము, చక్కరాళము,
 మండలము; ౨. నడిమివోటునకు. — (చూ,
 మండలము. 1.) [10, స్కం. పూ.
 పజదవాలు. దే. ఆ. కి: చూ, చెల్లగొను. భాగ.

వలదాక. వా. అవ్య: చూ, వలకు.
 వలపు. దే. వి. రూ-వరపు. వంచ. నా. 2, ఆ.
 144: అడితాగిగుడు, క అ పు, కాటకము,
 నిట్టు, పెవ్వ, ప్లబడి. (సం).-అనావృష్టి,
 అసగ్రహము.. అసగ్రహము, సగ్రహము,
 మునుము, దుర్నిత్యము.
 వలల. దే.వి.వృద్ధ తపస్వి (అవ్య: చూ, సన్యాసి.
 వలలు. దే. ఆ. కి. 1. పృకాకించే. భార.
 దో. 4, ఆ: చూ, హాణిలు; 2. ఒప్పు:
 చూ, సమృతించే; 3: చూ, వ్యాపించే.
 పాండు. 3, ఆ. 138.
 :వలవాత. వై. వి.: చూ, రూ-వలవాత-వరువాత.
 వలువట్టు. దే. వి. బ. (పట్టులు + వట్టులు)
 మిక్కిలి పట్టులు.
 వలువట్టుగొను. దే. ఆ. కి. మిక్కిలి యెండు.
 కళా. 8, ఆ. 252: చూ, శుష్కించే.
 వలువాత. వై. దృ. రూ- వలవాత-వరువాత.
 పా) త కాలమున. హరి, పూ. 5, ఆ.
 వలువాయి. వై. వి:చూ, వేగుకోము. [స్ఫోటము.
 వట్టియ. దే. వి. రూ- వట్టి. బీటిక: చూ,
 వట్టు. దే.వి.1. అతిశయము: చూ, పాచ్చే. 2;
 2: చూ, వెలువ. రామా. 8, ఆ. 183.
 వట్టె. దే. వి:చూ, రూ-వట్టియ. [విరా. 2, ఆ.
 వట్టొడ్డు. దే. ఆ. కి:చూ, వెల్లిగొను. 1. భార.
 వల. వై. వి. 1. చేపలబట్టు జాలము:ఊత-
 ఊతు.ఊడు, చోల. (సం).-అనుగుణ్యము,
 అనాయము, కురుంబము, కులపాలకము,
 కోమానిక, జాలకము, జాలము, జాలిక.
 తద్వేదములు..చేపలబట్టువలలు:- అను
 కువల; ఎడవల; ఎల్లెల; కుండవల; కొండె
 వల; గట్టె, గూడ; చోచ; దొంక వల;
 తోపుడువల; దాటుడువల; దొడ్డివల; మక
 రివల; మాపు; మింటముక్కిడివల; ములు
 తారు; మెడవల; చెడల; సంగీతమునుకువల;
 సన్నపువల-సన్నవల. (సం).- అనుమత్య

తము, తేదడి; మతెన్ని తిట్టియనువలకు.-
 అడ్డకొడమ, కొడమ, గట్టె, తిట్టి, మతెన్ని
 చేపలబట్టివేయు బుట్టుకు.-చేపలబుట్టు,
 కొడిమ-కొడివ, బుట్టు. (సం).-కువేసి,
 మౌరకము, మత్స్యధాని; మతీయు.-ఉంట
 గాలము; గాలము-గాలము, గోరుగాలము.
 (సం).-బడిశము, మత్స్య బంధనము;
 2. మృగములు పతులు మున్నగువానిబట్టె
 దువాగురలు.- (ఎలికెవల, ఏడువల, కుండె
 టివల, దొడ్డివల, చందివల, రేటివల, వంకర
 బోను, సవండవల మొ: చూ, వాగుర.);
 2. కానుము. వై. 7, ఆ. 120: చూ, వలపు. 2.
 (చూ, కానుము 7-8-9); విగ 3. వృత్తియందు
 వలను కల్పమునకు మీడినట్లు ముఖాపింపగా
 మిగిలిన రూపము. "వలకన్న, వలకేలు." మొ.
 వలకు. దే. వి. రూ-వలను, దిక్కు. హరి. ఉ.
 3, ఆ. 149: చూ, హరిత్తు.
 వలకుపు. దే. వి.-వై.- (కొలకుపువంటిది.)
 వలతి. దే. వి. 1. అడుది: చూ, స్త్రీ; విగ.
 2: చూ, సమర్థుడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ;
 3 అధీనము. భీమ. 3, ఆ: చూ, వశము. 1;
 4. అనుకూలము. పా. 5, ఆ. 12: చూ,
 స్నేహము. 1.
 వలదోట. వా. వి: చూ, వనము. 2.
 వలకట్టు. దే. ప. కి. (వలను + కట్టు) అనుకూల
 పటమే. కళా. 8, ఆ. 158: చూ, సరిపటుమే.
 వలకడ. ద్వ. వి. (వలను + కడ) దక్షిణదిక్కు:-
 చూ, హరిత్తు. [తాపము. 2.
 వలకాక. ద్వ. వి. మన్మథతాపము: చూ, సం
 వలకాడు. ద్వ. వి:చూ, వలపుకాడు. వసు. 4, ఆ.
 వలకారి. ద్వ. విగ. వలపించేవాడు, వలపించే
 నది. పాండు. 3, ఆ. 43.
 వలకన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాలకీహార*: చూ,
 సుమంగళ. [చూ, హిమాంశుపు.
 వలకుగుడు: సం. వి. ఆ. పుం. చంద్రుడు:

పల్లవు. సం. వి. అ. న. వి. రూ. - పశ్చిమము. - చూ, వర్ణము. 8-౫; 8-౫-(౧).

పలగొను. దే. న. కి. (పలన + కొను): దాప లించే-దాపలించే, తిరిగివచ్చే, తిగ్మర, పలచేట్టు, పలపలించే. (సం). - పరిదక్షిణించే.

(చూ, వేటిందే) ప్రదుము: చూ, వీరగు 1. పలగ్నము. సం. వి. అ. పుం, న: అపలగ్నము, పలచే. దే. అ. కి. 1. వాసనగొట్టు. స్వా.

2, ఆ. 55: గుబాళించే, గుబులుకొను, బుగు లుకొను; వై. న. కి. 2. కోరు. భార. ఆది. 3, ఆ: చూ, వాంఛించే; 3. = పల్. ఆభిలష.

కామించే: చూ, సంభోగించే; 4. జలాదులం బైకిదేలించే, దానించే: చూ, పడచోయు. పలచేట్టు. దే. వి. (పలన + చేట్టు) 1. పలగొ నుట. పను. 5, ఆ. 26: చూ, వేప్తనము. 1;

2: చూ, పలగొను. పను. 5, ఆ. 26.

పలజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చేక్కినిచూపుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. పుడమి: చూ, హరి ప్రియ. 2 (భూమి. 1.)

పలజము. సం. వి. అ. న. 1. పరిమడి: చూ, హరి ప్రియ. 2 (భూమి. 1-౬౦.); 2. పైరు: చూ, సస్యము. 1; 3. ధాన్యపురాళి, మేలురాళి: చూ, సంచయము. 1 (రాశి. 2); 4. పుర ద్వారము: చూ, వాకిలి; 5. పోట్లాట: చూ, వారము. 2 (యుద్ధము.); 6. గానుగ: చూ, పరరాజము; 7. సన్ననిచూపు: చూ, వీక్షణము (చిన్నచూపు = దయలేనిచూపు.)

పలతి. దే. వి. చోటు. య. 2, ఆ. 98: చూ, ప్లానము. 1; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పలదు. దే. వి. 1. అధికము: చూ, హచ్చే. 2; వి. 2. అధికము. సా. 1, ఆ. 11: చూ, హేరాళము; వా. అవ్య. 8: రూ. - వద్దు. (సం). - (అవ్య): వి. "నీవురావలదు."

పలదొర. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుడు. అని. 2, ఆ.

(ఇట్లుపలరాయుడు మొ.)

పలన. దే. అప. పంచమి విధక్రియందు వచ్చే యొకానొక పరిత్యయము. [చూ, వర్ణిక. 1.

పలనగ్నిము. సం. వి. అ. పుం. వెలిచెప్పిట్ట: పలనము. సం. వి. అ. న. 1. కంటిపాప తిరుగుడు: చూ, పరజము. 7; 2. తీరుగుడు: చూ, సం

చారము; పుం. 3. ఇట్టి: చూ, హరిణము. 1. పలను. దే. వి. 1: చూ, రూ. - పలకు. భార.

ఆర. 2, ఆ; 2: చూ, శకునము. 1. య. 2, ఆ. 3; 3: చూ, పార్శ్వము. 2. భార. ఆది. 2, ఆ; 4: చూ, వెరపు. 1. ద్వి. రా. యు.

కాం. 5: చూ, సామర్థ్యము. భార. ఆర. 2, ఆ; 6. పరిదక్షిణము. రా. బాల, కాం: చూ, సంవృతము; 7: చూ, విధము. 1. భాగ.

4, స్కం; 8. ఒప్పిదము. భార. దో. 4, ఆ: చూ, సాందర్యము; 9. కుచిత్యము. మార్క. 3, ఆ. 228; 10. అనుకూల్యము:

చూ, స్నేహము. 1; వి. 11. కుడి, దక్షిణము. భద్రా. 1, ఆ: చూ, హరిత్తు. 1; 12. యుక్తము. రా. కిష్కిం. కాం: చూ, యోగ్యము. 2.

పలపక్షము. వా. మి. వి. న్యాయము ఎఱిగియు ప్యతిరేకముగుట: పక్షపాతము.

పలపల. దే. వి. (పలన + పల) దక్షిణభాగము. విజ్ఞ. ఆచా, కాల: చూ, పలను. 1.

పలపలగిలుక. దే. వి. శేషము: చూ, వర్ణము. 1. పలపలించు. దే. న. కి: చూ, పలగొను.

పలపు. వై. వి. 1. మదము: చూ, హామిక; 2. యువ యువతి సంభృతప్రేమ: చొక్కు.

తగులము, తమకము, తమి, మచ్చిక-మచ్చిక- మచ్చిగ, మరులు, మేలు, విరాళము-విరాళి. (సం). - అకల్పకము, మోహము, విమోహము; 3. కోరిక. భార. విరా. 2, ఆ: చూ, వాంఛ; దే. వి. 4. పసి. రామా. 3, ఆ: చూ, వాసన. 1; 5. గంధము. ౨, భా. ప్రి. 108:

చూ, వానన. 1; వా. 8. దేవురింపు: వలభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (హ-వలభి)
 చూ, వాచేగడము.
 వలపుగొను. వా. అ. కి. 1. మోహమునొందు:
 చూ, మేలుపడు-మేల్పుడు; తద్వి.-విమో
 హించే; 2. దేవురించే: చూ, వాచేరు.
 వలపుకత్తియ. వై. విణ. రూ-వలపుకత్తై. కాము
 కి: చూ, స్త్రీ.
 వలపుకత్తై. వై. విణ. —వై.—
 వలపుకాడు. ద్వ. విణ: రూ-వలకాడు. ఇచ్చే
 గలవాడు, తమకి, మత్తికాడు, మేలువా
 డు. (సం).—అనుకుడు, అభికుడు—అభి
 కుడు, అభిప్నుడు, అలొలుడు, కటారుడు,
 కమనుడు, కమరుడు, కమిత-కమిత్యడు—
 కముడు, కరుడు, కాంతారుడు, కామ
 చారి, కామనుడు, కామయిత, కామలుడు,
 కామి, కామకుడు, గర్ధనము (గర్ధనుడు),
 గృభువు, చంచలుడు, చపలుడు, చుంబ
 కుడు, మోహితుడు. తద్వి — గ. కామ
 పీడితుడను (సం).—కామపీడితుడు, కామ
 తురుడు—కామార్తుడు, కోమలుడు, కాలే
 యకుడు, గదయిత్తువు; 2. దానినికామిం
 చేవానికి (సం).—కుండకీటుడు; 3. పర
 స్త్రీ రతునకు. (సం).—క్షేత్రియుడు; 4.
 విమోహితుడు.
 వలపుకీలు. వై. వి (వై. 7, ఆ. 175): గనయ
 ము, పోకముడి. (సం).—ఉచ్చయము,
 కూర్చిక, నీవి, నీవీబంధము, వస్త్రగృంథి.
 వలపుమోపరి. దే. వి. గంధపహుడు. అచ్చ.
 బాల, కాం. 8: చూ, వాయుభి.
 వలపురాయడు. వై. వి: చూ, మన్మథుడు.
 వలపురుగు. దే. వి. లేలు: చూ, వృత్తికము. 1.
 వలపులాడు. వా. అ. కి. (బాగునడుటకై)
 దేవురించే: చూ, వాచేరు.
 వలవిటాను. దే. వి: చూ, లోప. 5.

వలభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (హ-వలభి)
 1. కొడిగ, ముంజోరు: చూ, సదనము. 1;
 2. చంద్రకాల: చూ, సదనము. 1.
 వలభిత్తు. అం: చూ, తానములు (గహీనతానములు)
 వలమానము. సం. విణ. 1. తిరుగుచేన్నది. తద్వి.—
 తిరుగునది అనుటకు.— ఇం గ ము, చరము,
 చరాచరము, చరిష్టువు, జంగమము, జగత్తు
 తృప్తము; 2. చరించే చేన్నది: చూ
 వలతము. 1—2.
 వలము. దే. వి. 1. విస్తారము: చూ, హేరా
 శము; 2. చూ, స్థాల్యము; విణ. 3: చూ,
 స్థూలము. 4. శివ. ఉ. 2, ఆ.
 వలమరి. దే. వి. (వలను + మురి) 1. దక్షిణా
 వర్తశంఖము, విష్ణుశంఖము: చూ, సంకు. 15
 2. శంఖము: చూ, సంకు. 1.
 వలమరితాలువు. దే. వి. శంఖపాణి. పాండు. 5,
 ఆ. 135: చూ, విష్ణువు. 1.
 వలయము. సం. వి. ఆ. పుం. న. 1. కడియము:
 చూ, భూషణము. 2-3, 4; పుం. 2. కుండ
 లాకాగము: చూ, వృత్తము. 5; 3. కంఠ
 మాల, మెడదండ: చూ, హవణిక. 2 (భూష
 ణము. 2); వా. 4. గండమాల: చూ, వృణ
 ము; 5. ఒకానొక యెముక: చూ, శల్వము. 1;
 విణ 6. గుండ్రనిది: చూ, వృత్తము. 5;
 అం. 7: చూ, దండపూహములు. [వృత్తము
 వలయితము. సం. విణ. మేట్టబడినది: చూ, సం
 వలయు. వై. అ. కి. 1. వలయితమును, పంచ.
 వా. 2, ఆ. 235; దే. ఆ. క్రి. 2. ఇష్టమును.
 భార. అశ్వ 4, ఆ: “ఇదివలయునా? వలనను.”
 చూ, సమ్మతించే; 3. కోరు: చూ, వాం
 ఛించే; 4. అవశ్యకమును. స్వా. 4, ఆ. 20;
 5. యుక్తమును: చూ, సంపద. 2; 6. విహీ
 తమును. (ఈయర్థమందిది విద్యాద్యర్థకమయి
 విధి నిక్షేపములను దెలుపును.); వా
 7. పార్థివంచే. స్వా. 8, ఆ. 140: చూ

స్తుతింఁచే: వా. 8. కాసింఁచే: చూ, వెలఁచే: చూ.
("కావలయు, రా వలయు, పోవలయు,
చూవలయు, మనవలయు, వేడుకొనవ
లయు, తినవలయు, పెట్టవలయు, కొట్ట
వలయు, తిట్టవలయు" ఇత్యాది.)

వలరాచేపని. ద్వ. వి. గ్రామ్యధర్మము. నీలా. 1.

ఆ: చూ, సంయోగము. [రా. 4, ఆ. 220.

వలరాజే. వై. వి: చూ, వలపురాయఁడు. ఉ.

వలరాజేతల్లి. ద్వ. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

వలరాజేనూఁడు ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు

వలఁతేఁడు. వై. వి. 1: గా ల కా ఁ డు, జోం

కాఁడు, జోలరి, తీవరుఁడు, తూలి, తూలి

కాఁడు, పట్టపువాఁడు, పెరుమీనువేటరి,

బోయ, మాలికాఁడు. (సం).- కుప్పిని, కైవ

ద్రుఁడు, ఛోటి, జా లి మఁ డు, తీవరుఁడు,

దానుఁడు, ధీవరుఁడు; 2: చూ, వలరాజే.

వలవంత. ద్వ. వి. మన్మథవ్యధ. ఉ. హరి. 7,

ఆ. 198: చూ, సంతాపము.

వలవమి. వా. వి: ఒల్లఁబాటు, ఒల్లమి. (సం).-

నిరపేక్షము, ని రా శ ము, నిస్పృహము,

నైరాశ్యము, నైస్పృహ్యము.

వలవల. దే. వి. 1. ఏడుపుటయందగు ధ్వన్యను

క ర ణ ము. అని. 2, ఆ. 88: చూ,

హూహూ; 2. వ్రాలుటయందగు ధ్వన్యను

కరణము: చూ, హూహూ.

వలవలన. దే. విణ. వదలిసది: (సం).- విశిర్ణము.

వలవాఁడు. దే. వి. 1: చూ, వాగురికుఁడు;

2: చూ, వేటకాఁడు.

వలస. వై. వి.-పగదేశ. 1. రాజోషద్రవాదులచే

దేశము విడిచి పరదేశమునకుఁబోవుట; వా.

2. చిన్నఁడొరు: చూ, సీమ. (1) (దేశములు.)

వలసతీయు. ద్వ. ఆ. క్రి: విలసపోవు.

వలసపోవు. ద్వ. ఆ. క్రి. —వై.—

వలసినది. దే. విణ. కోరఁబడినది, ప్రియము:

ఆం, భా. త్మ. 94: చూ, వాంఛ.

వలాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-బలాక-

వలాసకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కోయిల: చూ,

సాఁకుడుపులాఁగు; 2. కచ్చ: చూ, హరి. 12:

8. ఇచ్చ: చూ, నుమంగళ; 4. కింజల్క-

ము. తామరపుల దారము: చూ, సహస్ర

చక్రము.

వలాహకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రూ-

బలాహకము. 1; 2: చూ, రూ-బలాహకము. 2:

3. కొండు: చూ, వర్వతము; అం. 4: చూ,

రధ్యములు. [చూ, సురారి(రాక్షసుఁడు 1.).

వలాహకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రక్కసుఁడు:

వలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-వలి. 1:

2: చూ, రూ-వలి. 2; దే. వి. (1) జేలులు.

అచ్చ. నుం, కాం. 28: చూ, కైత్యము. 1:

(2). రూ-వలిమిరి. కంపము: చూ, లోలము.

1-ం; (3). గాలి: చూ, వాయువు; విణ.

(4). శీతము. వసు. 3, ఆ: చూ, కైత్యము. 2.

వలికి. దే. వి. 1. బెగ్గరు: చూ, సారసము; 2. రూ-

ఒలికి: చూ, శ్మశానము.

వలికిరి. దే. వి. మాట: చూ, శబ్దము. 2.

వలిగొను. దే. ఆ. క్రి. 1. చేలిగొను: చూ, కై

త్తింఁచే; 2: చూ, పడఁకు. 2.

వలితండ్రి. దే. వి. ఆకాసము: చూ, నురవర్తము.

వలితము. సం. వి. ఆ. వ. 1: చూ, రూ-వల్లి

తము; విణ. 2. మోట్టఁబడినది: చూ, సంవృత

ము; 3. చలనము నొందినది. (చూ, వి. లోల-

ము. 1.): లలితము-(తే. ప).—లిత్తరము:

తద్వి. —౧. కదలునది అనుటకు.—కంపనము—

శంభ్రము, కలుషము, చంచలము, చలులము,

చవలము, చరము, చలనము, చలాచలము.

చికురము, తగళము, నిస్తలము, పరిష్టనము.

పారిష్టనము, లోల; (చూ, వేపధువు, లోల

ము. 1.); 2. కదలిసది.—ఉత్తప్తము. (తే).—

చిందిలి; 3. కదలింపఁబడినది.— (చూ, వేలి

తము. 1.); క. కదలిపోయినది. — పరిగటి
తము; ౫. వణకునది. — (చూ, వేపధువు.);
౬. చలింఁచుచేన్నది. (చూ, వలమానము. 2);
అం. 4: చూ, ఊరూక్రియలు; 5: చూ, కరణ
ములు; 6: చూ, ఆకాశమండలములు.

వలితసంచరము. అం: చూ, ఆకాశమండలములు.
వలినుడు. సం. విణ. రూ—వలిఘడు. ముదిమిచే
ముడుతలుగల శరీరమువాడు.

వలివని. దే. వి. వైత్యోపచారము. నీలా. 3, ఆ.
వలివము. దే. వి. రూ—వల్పము. వెలివము. 1. సన్న
ని తెలుపుబట్ట. పా. 2, ఆ. 51: చూ, వస్త్ర
ము; 2. మడుగుబట్ట. వికృ. 1, ఆ 138:
చూ, వస్త్రము; విణ. 3. పరిశుద్ధమైనది.
లక్ష్మీ. 3, ఆ. 88. రూ—వల్పము—వెలివము:
చూ, సమీచీనము. 3; 4. తెల్లనైనది. పా.
2, ఆ. 47. రూ—వల్పము—వెలివము: చూ,
వర్ణము. 8-౫. (౧). (వృత్తియందు అంత్య
వర్ణము వికల్పముగఁగోనము. “వలివ చెన్నెల
లోన” పా. 2, ఆ. 48; “వలివ చెం గావి
పావడ.” శకాం. 3, ఆ.)

వలిపిరి. దే. వి: చూ, వలి. (1)-(2).

వలిపిరిగొట్టు. దే. విణ. 1. వడకువాడు (చూ,
కంచనుడు—కంపుఁడు); వా. 2: చూ,
వాసిరిగొట్టు.

వలిపె. దే. వి: చూ, వలివము. 1.

వలిభము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆడుదాని కోక
కుచ్చెట్లు: చూ, వలి. 2.

వలిఘడు. సం. విణ. వలుగులవాడు.

వలిమల. ద్వ. వి. నుంచేకొండ. య. 4, ఆ.
43: చూ, వర్వతము.

వలిమలకూతురు. ద్వ. వి: చూ, పార్వతి.
అంధృ, పదా. ను. 11.

వలిమల్లుడు. ద్వ. వి: చూ, శివుడు.

వలిమిడి. దే. వి. పకువులకాలిమడమలకోగము:
చూ, పకుకోగములు.

వలిమిరి. వా. వి: చూ, రూ—వలి. 2.

వలిమొలక. దే. వి. భీముడు: చూ, వృకోదరుడు.

వలియు. దే. ఆ. కిృ. 1: చూ, సన్నగిలు. హరి.

పూ. 7, ఆ; 2. బలహీనముగు. హరి. పూ.

6, ఆ. 128: ఎత్తుపడు—ఎత్తువడు, కుంటి

వాటు, చీకాకుపడు, జీతోకొను, డయ్యు-

దయ్యు, నులియు, బీలువోవు, బెండువడు,

ముట్టుబడు, లేవశీకపడు: (“చూ, సన్నగిలు.”)

వలిరుడు. సం. విణ. రూ—వలిరుడు—వలిరుడు,

మెల్లకంటివాడు: చూ, రేచీరు.

వలివెలుగు. దే. వి. రూ—వలివెల్లు. చంద్రుఁడు

వను. 4, ఆ: చూ, హిమాంకువు.

వలివెల్లు. దే. వి. —వై.— [సదనము. 1.

వలీకము. సం. వి. ఆ. న. ఇంటియారు: చూ,

వలీనకము సం. వి. ఆ. పుం. కేతకీ: చూ,

నూచీ పుష్పము (మొగలి.)

వలీనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వలపురుగు.

వలీముఖనారికేశన్యాయము. అం. కోఁతి కొబ్బరి
కాయపైనుండి పడఁదోయుటయేగాని తిన
లేదనుకీతి.

వలీముఖము. సం. వి. ఆ. పుం. తలుల మోర
మెకము: చూ, వానరము.

వలీసంగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కళాగ్రము,

కొరడాచివర; 2. కోఁతి సంగము: చూ,

సంయోగము; 3. పుట్ట మూల: చూ,

వలీత్తకము. 1. (వలీసంగము అనియు.)

వలుద. దే. విణ. లావు: చూ, నూలము. 4.

వలుకు. దే. వి. రూ—వలకు. శుభకార్యదుల
యందిచ్చెడు ఫలాదుల బహుమానము: తగవు.

వలువ. దే. వి. (రూ—వలువము—వలువు—వలివము—

వలిపె—వల్పము—వల్వ—వల్వము) 1. సన్న

వస్త్రము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్ట: చూ,

వస్త్రము.

వలవము. దే. వి. —వై.—

వలుపు. దే. వి: చూ, వలువ. 1.కళా. 8, ఆ. 228.
వలె. దే. దృ. 1. వలయున్ అనుదానికాదేశము;

2. ఉపమానావకము: పోలె. రుక్మి. 2, ఆ. 83.
వలెనాటు. దే. వి. (రూ-వల్లెనాటు-పిలెనాటు-
బల్లెనాటు) 1. వల్లెయొక్క వాటువంటి
వాటు; 2. వల్లెనాటుగామెలి బెట్టి వైయేకొనిన
యుత్తరీయము. పాండు. 1, ఆ. 198: చూ,
వస్త్రము.

వల్లము. సం. వి. ఆ. న. రూ- వల్లములము;
1. చెట్టు మీది పట్ట: చూ, శకలము. 1
(బెరడు. 1.); 2. పట్ట నార: చూ, వల్ల-
లము. 1; 3. లవంగపుబట్ట: చూ, వరాంగ
కము; 4. తునియ: చూ, శకలము. 4;
5. =చక్క: చూ, వీయె.

వల్లము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. చెట్టు
మీదిపట్టనార: రూ-వల్లము, శకలము.
(తే).-వీసె, నారలు, పొత్తి: (చూ, శక
లము. 1; బెరడు. 1.); పుం. 2: చూ,
లాద్దగు*; 3. నారిచీర: చూ, వస్త్రము.

వల్ల సం. వి. ఆ. స్త్రీ. =వారె: చూ, వాగియ.
వల్లనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, వలితము.
వల్లితము. సం. వి. ఆ. న. రూ- వలితము.

1: చూ, ధారలు (చూ, హయము); ఆం. 2:
చూ, పృచారములు; 3: చూ, ఆశ్వధారలు.

వల్లపు సం. వి. ఆ. న. 1. శైవ్యమీది వెం
డుక: చూ, వెండుక. 1; పుం. 2. మేక
పోతు: చూ, మేషము. 1; 3. మార్దవము,
మృదువు, మేత్తన: చూ, సుమమరము. 2;
విణ. 4. చేక్కవిడి: చూ, హృద్యము.

వల్లు. వై. న. క్రి: చూ, రూ-వలమే. 1-2;
దే. ఆ. క్రి. 3: చూ, రూ-వలమే. 1.

వల్ల. దే. విణ: చూ, రూ- వలద.
వల్లము. దే. వి, విణ: చూ, రూ-వలనము.
వల్లు. వై. వి: చూ, రూ- వలపు. 1-2; దే. వి.

3: చూ, రూ-వలపు. 3. గ్రము. 1.
వల్లికము. సం. వి. ఆ. పుం, న: చూ, రూ-వల్లి
వల్లికపాడుడు. సం. విణ: (తే).-పుట్టకాలి
వాడు, బోదకాలివాడు. గ్రము. 3.
వల్లికమక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఈగ: చూ,
వల్లికపునస్సంభవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సుర
లోకముననుండు వాచ్యాయనముని: చూ
సన్యాసి.

వల్లికము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1: రూ- వల్లి
కము, ఇంద్రమూర్ధము, కారుజము, కులకము,
కూటము, కృమిశైలకము, శోలకము-ఖోల
కము, క్రిమిశైలము, ఖేలకము, నామపు,
నామలూరము, వామలూరపు. (తే).- చిలవ
పెంకి, నేలబువి, పాముబిడారు, పుట్ట,
పుడమిచెలి, మడుగుచుడువు. తద్వి. -
పుట్టమూలము. - వలీసంగము; 2. యోన
పుట్ట-లింగపుట్ట మొదలగు వ్యాధి: చూ,
హనువు. 4 (రోగము. 1).

వల్లికకించి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుట్టచెమ్మ.
పుట్టతమ్మ*: చూ, కించి

వల్లికసంభవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వాల్లిక
బుడి: చూ, సన్యాసి.

వల్ల. దే. అప. 1: చూ, రూ-వలన. స్వా. 2, ఆ.
10; విణ. 2. అనుకూలము. పా. 1, ఆ. 78:
చూ, స్నేహము. 1.

వల్లకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-వల్లకి.
వల్లకాడు. ద్వ. వి. (వల్లడి + కాడు) 1: చూ,
శ్రీకానము. కాశీ. 7, ఆ. 133; వా. విణ.
2. నానావిధముల పాడుచేయఁ బడినది.

వల్లకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-వల్లకము.
1. విపంచి: చూ, వీడె; 2. అందుకు*: చూ,
సల్లకి.

వల్లడి. దే. వి. 1. అకారణమైన ఆపద: చూ, విప
త్తు. 2. కొల్ల: చూ, హరణము. 1.

వల్లడికాడు. దే. వి. 1. ఆకారణమైన ఆపద
చేయువాడు: చూ, హింసకుడు; 2. కొల్ల
పెట్టువాడు: చూ, హింసకుడు. 1.

వల్లస. వా. వి. (వేదములోనగువాని) వల్లించుట:
చూ, రువ్ర. 3. [వరి: చూ, సాహిజి.

వల్లభపాలకుడు. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱపురా

వల్లభము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేలుజాతిగుఱ్ఱ
ము: చూ, నాయము; వి. 2. అనురాగము
గలది: అనురక్తము, ఇష్టము, తరళము, ప్రి
యము, ప్రేమము, మనస్సు, మనస్సు, రక్త
ము. (తె).—బా.తి-బా.తి; 3. కోరబడి
నది, అభీష్టము: చూ, వాంఛ.

వల్లభాయితము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

వల్లభుడు. సం. వి. 1. ప్రియుడు: చూ,
సామి. 2; 2. అధిపతి: చూ, స్వామి. 2.

వల్లము. దే. వి. వరహిలజాలె. రూ-వల్లువము.
హంస. 1, ఆ: చూ, సంచి (జాలియ).

వల్లరము. సం. వి. అ. న. 1. ఈరము: చూ, వీరు
ధము. 1; 3: చూ, కాద్యలము. 1.

వల్లరసి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

వల్లరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిగించిన లేత
కొమ్మ: చూ, కాళి. 1; 2. మంజరి: చూ,
స్తంభము (పూగుత్తి); 3. తీగ: చూ, వృక్ష
ము; 4. చెంచువాండ్రు త్రేతము; 5. వేపు
డు పిండి: చూ, సాదము. (1)

వల్లనిభాష. అం: చూ, పంచమసాదవజనిభాష.

వల్లపుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గొల్లవాడు:
చూ, వేగిడు; 2. రూ-వల్లపుడు: చూ,
నూపకారుడు; 3: చూ, వృక్షోదరుడు.

వల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తీగ: చూ, వల్లరి. 3;
2. పుల్లబచ్చెలి*: చూ, హిలమోచి (బచ్చె
లి.); 3. కైవర్తి*: చూ, హరిత (మస్తక
ము. 1); 4. ఓచుము: చూ, వాము. 2 (య
వాని. 1); 5. వల్లియను పువ్వు; 6. వల్లె.
వల్లిదేవనయను పేర్లుగల సుబ్రహ్మణ్య

శ్వరునిభార్యలిద్దటిలో నొకతె: చూ, సహ
ధర్మిణి (భార్య); అం. 7: చూ, గమకములు.

వల్లించు. దే. స. కి. 1. వల్లవేయు; అం. ప్రే.

2. వల్లవేయుచు: చేదివించు.

వల్లిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, శ్రీవల్లి.*

వల్లికము. సం. వి. అ. వి. పగడము. : చూ,

నూలోచ్చయము (రత్నములు. ర)

వల్లికరజము. సం. వి. అ. పుం. కోతివన్న
కానుగు*: చూ, కాద్యము.

వల్లిగము. దే. వి. బా.కె.నమిడియనుపవలయము.

వల్లియ. దే. వి. రూ-వల్లె. వింటినారి: చూ,

స్థావరము. 1. [చూ, బచ్చెలి.

వల్లిమూరణము. సం. వి. అ. పుం పుల్లబచ్చెలి*:

వల్లిజము. సం. వి. అ. న. మి ర్యా ల చెట్టు*:

చూ, క్యాము. 2.

వల్లువము. దే. వి: చూ, వల్లుము. ఆము, 6. ఆ.

వల్లూరము సం. వి. అ. స్త్రీ., అ. పుం, న.

1. ఎండిన మాంసము: చూ, శుక్తము. 1; న.

2. వండి మాంసము: చూ, శుక్తము. 2*

3. శివుని హస్తము: చూ, హస్తము. 1; పుం.

4. అడవి నేల: చూ, హరిప్రియ. 2 (ధూమి. 1.);

5. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 6. మందు: చూ,

విషము. 6 (మందు.)

వల్లె. దే. వి. 1. తగులు. హరి. 4, ఆ. 308: చూ,

నూతము. 1; 2. వరుణుని పాశము; 3. చెప్పి

నది మరలజెప్పట: చూ, వెండియు; అవ్య.

4. అగ్నికారాధకము: చూ, సమ్మతి. 1; చె.

వి. 5. =వల్లి: చూ, వల్లి. 6.

వల్లెకోక. వా.వి. నాగులకోక: చూ, వస్త్రము.

వల్లెతాలుపు. దే. వి. రూ-వల్లెతాలు: చూ,

వరుణుడు.

వల్లెతాలు. దే. వి. —పై.—

వల్లెవాటు. దే. వి: చూ, రూ—వల్లెవాటు—

ఒరెవాటు—ఒరెవాటు. కళా. 3, ఆ. 156.

వల్స. దే. వి. చూ, రూ-వలవ. (సన్న బట్టకు-
య. 2, ఆ. 88.)

వల్సము. దే. వి. — వై.—

వళ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అడేనుగు: చూ,
హస్తీ; 2. గొడ్డుటావు: చూ, ధేనువు;
3. ఆవు: చూ, ధేనువు; 4. కూతురు: చూ,
నూన. 1; 5. పెండ్లాము: చూ, భార్య;
6. అడుది: చూ, శ్రీ; విణ. 7 లోకువై
నది: చూ, వళము. 5. బ్రాహ్మవాడు.

వళంపదుడు. సం. విణ. లోకువై నట్లు మాట
వళికియ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. వళముచేసికొనెడు
మంత్రతంత్రాదికర్మము, వళికరణముంత్రము.
వళత్వము. అం: చూ, సిద్ధులు.

వళపజయ. వి. స. కి: (వి) అధీనముచేయు,
స్వాధీనముచేయు. (తె.). — అప్పగించే,
అప్పననేయు, అపరించే-అల్పరించే, ఒప్ప
గించే, ఒప్పననేయు, ఒప్పించే. (“చూ,
స్వాధీనము చేయు.”)

వళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. =వసము. లోకువ:
చూ, స్వాధీనము. తద్వి. — మారీఫత్తు - మారీ
బత్తు; 5. కోరిక: చూ, వాంఛ; 3. పృథు
త్వము: చూ, స్వారాజ్యము; 4. శక్యము:
చూ, సాధ్యము. 2; విణ. 5. లోకువై నది,
వళ: చూ, స్వాధీనము.

వళసర్పి. సం. విణ: చూ, విధేయుడు.

వళాకోహము. సం. వి. ఆ. న: చూ, ప్రట్టిగొడుగు.

వళి. సం. విణ (న. ఈ. న్) 1. లోకువై నవా:
డు: చూ, స్వాధీనుడు; 2. ఇందియ నిగ్ర
హము గలవాడు.

వళికము. సం. విణ: చూ, కూనయము. 1.

వళిత్వము. అం: చూ, సిద్ధులు.

వళిరము. సం. వి. ఆ. న. రూ-వళిరము. 1. ఇం
దుప్ప: చూ, లవణము. 1; 2. గినియ, కిణి
య*: చూ, శరీషపత్ర; 3. నీటిబొట్టు: చూ,

బొట్టు. 8; పుం. 4. ఉత్తరేను*: చూ, శ్రీ
రికము; 5. గజపిప్పిరి*: చూ, పిప్పిరి. 1-2.

వళిరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నూర్గుడు.
వళివసంహిత. అం: చూ, సంహితలు.

వళివసగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.

వళివస్త్వరి. అం: చూ, మూలస్త్వరులు.

వళివళుడు. అం: చూ, మహర్షులు.

వళికము. సం. విణ. ఏనుగు దిన్న వెలగవండు
వలె కూనయవస్తువు: చూ, వస్తువు. 1.

వళికరణము. సం. వి. ఆ. న. 1. మందుమాకుల
చేత లోకువ గాఢేసికొనుట; అం. 2: చూ,
తానములు (స-రి-హీనతానములు); 3. ఒకా
నొక మంత్రప్రయోగము: చూ, ఉపవిద్యలు.

వళికరించే. సం. స. కి: (వి) మందుమాకుల చేత
లోకువ గాఢేయు. వై నది; పృణీయము.

వళ్యము. సం. విణ. మందుమాకులచేత లోకు
వశ్యుడు. సం. విణ: ఆశ్రియము, ప్రణేయము,
వచనేశ్శితుడు, విధేయుడు, వినయుడు.

వళ్యోషధము. సం. వి. ఆ. న: (తె). — పెట్టుమందు.
వషట్కర్త. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకానొక

హాత: చూ, హాత; 2: చూ, సంపాదకుడు;
3. ఒకానొక వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

వషట్కారము. అం: చూ, తానములు (ని-గ-
హీనతానములు.)

వషట్కృతము. సం. విణ. అగ్నియందు వేల్పుబ
డిన హవిస్సు: చూ, సాదము. (1)

వస. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. కడుపులో బొడ్డు
కిందనుండెడి యుల్లిచారవంటి కొర్రు:
చూ, వళ. 1; వై. వి. (1) = వచా. రూ-
వజీ. (సం). — మార్పి, లోకుళ: చూ, విష*.

వసంతముతువు. అం: చూ, వసంతము. 5.

వసంతకడిమి. ద్వ. వి. ధూళికదంబము*: చూ,
హలిప్రియము. [అంగము. 9.]

వసంతకము. అం: చూ, రాగాంగములు.

వనంతకుసుమము. సం. వి. ఆ. పుం. విశిష్టః
చూ, శ్లేష్మారకము.

వనంతకుసుమాకరము. అం: ఒకానొక దివ్యోప
ధము. [సాక్షుడుపులుగు.

వనంతకుషోషి. సం. వి. స్. పుం. గోయిల: చూ,
వనంత తిలక. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("త-ధ-

జ-జ గగములు. 3. ముతి. 0. ర. ఛందస్సు") (దీనినే
సింహాన్వతము, బౌద్ధగము, శోభావతి,
మధుమాధవి యనికూడనందురు.) ("శ్రీరామ,
నూర్యకు, ల-సింధు, సుధాంశు-సామ్యూ.")

వనంత తిలక భాగము. అం. (ఈ భాగము వర
దాచార్యుడు వాసెను): చూ, కావ్య
నాటకములు.

వనంతదూతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సురతము:
చూ, సంయోగము; 2. పంచమస్వర ధ్వని:
చూ, స్వరము. 2; 3. కోయిల: చూ, సా
కుడు పులుగు; పుం. 4. చూతము*: చూ,
సహకారము (మామిడి.)

వనంతదూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాదిరి*: చూ,
స్థాని. 2; 2. గచ్చే*: చూ, సామరాజి;
3: చూ, వనంతమల్లిక*: 4. పాటల*: చూ,
సగ్గ; 5. పూలగురివెండ: చూ, శ్వేతపాకి.

వనంతదుగ్ధము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వనంత
దూతము. 4.

వనంతమల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వనంతదూతి,
ఒక రకముమల్లె*: చూ, హసంతి. 3.

వనంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, ఋతుపు
లు. (చైత్ర), నైశామసములు): చూ, మాస
ద్వయము; 2. ఒకానొక రాగము: చూ, స్వ
రము. 2. (చూ, అంగము 3=వనంతకము);
3. నల్ల పెసరి*. చూ, పెసర; అం. 4: చూ,
జన్మతాళములు; దే. వి. (1) పనుపు చున్న
ము కలిపిన యెఱ్ఱని నీళ్లు: చూ, సలిలము.

వనతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఇల్లు: చూ, నదన
ము. 1; 2. ఉనికి: చూ, స్థానము. 1;

3. రేయి: చూ, రాత్రి; 4. బుద్ధాలయము:
చూ, నదనము. 1; 5. పుట్టుపు: చూ, సంధ
వము; దే. వి. (1) సౌఖ్యము: చూ, సంతో
షము; విగ. (2) సౌఖ్యకరము.

వననము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, వనతి. 2;
2: చూ, వస్త్రము.

వననాభి. వా. వై. వి.=వత్సనాభ: చూ, నాభి.
వననడు. వై. ఆ. కి. (వనము+నడు.): చూ,
వనపోవు.

వననోవు. ద్వ. అ. క్రి. (వనము + నోవు) (పాం.
చా. 2, ఆ.) శక్యముగు: చెల్లు, తీరు, పోలు,
వనపడు.

వనము. వై. వి.=చళి. 1. స్వాధీనత. భార.
విరా. 3, ఆ; హరి. ఉ. 8, ఆ. 127: చూ,
స్వాధీనము; విగ. 2. ఆధీనము. హరి. పూ.
5, ఆ: చూ, వనము. 1; 3. శక్యము. హరి.

పూ. 3, ఆ: చూ, సాధ్యము. [వేసెడు కొయ్య.
వనల. దే. వి. రూ-వనలా. కొయ్యకు అడుగు
వనలా. దే. వి — వై. — [చూ, నదనము. 1.
వసార. దే. వి. రూ-వసారా. పంచోది, పంచే:
వసారా. దే. వి. — వై —

వసి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఉనికి: చూ, స్థానము. 1;
వై. వి. (1) కొన చెక్కిన కొయ్య;
(2) మీఁద మొనగా నాటిన మేకు: చూ,
శూలము. 4; (3) ముల్లు (ఇదే కొట్టు).
అం, భా. ద్వ. 218: చూ, సితాగ్రము; దే.
ఉప. (4) మిక్కిలి. (కొర్రుమముందు వసి
మాల వసివాడు వసివాలు. విశేష్యమునకు
ముందు వసితాక్ష మొ)

వసింపే. సం. ఆ. కి. వాసముచేయు: రూ-
వాసింపే, అధిపసింపే, నివసింపే. (తె) —
ఇమ్మకొను, ఉండు, కాపురించే, కొఱలు,
నడగొట్టు, నిలుచే-నిల్పు, వేంచేయు.

వసిగొను. దే. ఆ. కి. పూసు: చూ, సమకట్టు. 2.
వసిరము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-వశిరము.

వసివాళ్లు. దే. వి. బ. (వసివాడు+లు) మిక్కిలి
వాడుటలు: కనుగొందులు.

వసిష్టసంహిత. అం: చూ, తంత్రములు.

వసిష్టసగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 3.

వసిష్టాడు. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13.
2: చూ, సన్యాసి; 3: చూ, కాస్త్రపునర్త
కులు; 4: చూ, బ్రహ్మలు.

వసుంధర. సం. వి. అ. స్త్రీ. నేల: చూ, భూమి. 1.

వసుకము. సం. వి. అ. న. 1. చేవుటువ్వు: చూ,
లవణము. 1; పుం. 2. జిల్లేడు. *: చూ, విక్తి
రణము. 2; 3. తెల్ల జిల్లేడు*: చూ, విక్తిరణము. 2;
4. బకపుష్పము*: చూ, శ్రీనల్లి; 5. ఒకా
నొకతీగ*: చూ, వృక్షము.

వసుఖేటము. సం. వి. అ. న. ఒకరకము డాలు:
చూ, హరిగ. [చూ, క్వానబర్బర.

వసుగంధిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కుక్కవాయింట*:
వసుగర్భ. సం. వి. అ. స్త్రీ. వైడిమోలాలు: చూ,

భూమి. 1. [మహాదేవ, అనుధారిణి.*
వసుచ్చిద్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. మహామిద,

వసుద. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, రూ-వసుధ. 1.

వసుదేవుడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుని తండ్రి:
అనక దుండుభి.

వసుధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రూ-వసుద. నేల:

చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1.

(ఒక్కొక్కపాదమునకు రెండు సగణములు.
8వ ఛంధస్సు.)

వసుధర్మిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. లెంట, ప్పటికము:
చూ, స్థూలౌచ్చయము. 1 (రత్నములు. 12-3.)

వసుధానగరము. అం. పశ్చిమ పశుద్రుమన
నుండు పరుణునిపోలు. [చూ, భార్య. ౮౦.

వసుధార. సం. వి. అ. స్త్రీ. బుద్ధుని పెండ్లాడు:

వసునామకము. సం. వి. అ. పుం. రాచేజిల్లేడు*:

చూ, విక్తిరణము. 2. [చూ, శ్రీపల్లి.

వసుపట్టము. సం. వి. అ. పుం. బకపుష్పము*:

వసుబంధులు. అం: చూ, విశ్వేదేవులు.

వసుభ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పునర్వసునక్షత్రము:
చూ, సత్తు. 1 (రిక్క. 2.)

వసుమతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వసుధార:

అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క
పాదమున ఒకతీగణము, ఒకసగణము. 8వ
ఛంధస్సు.)

వసుల. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, దేశ్య.

వసులపాఠణ. దే. వి. ఒకానొక పండితులతోడి
పుంజో. సా. 2, అ. 128: చూ, పుంజో.

వసులు. దే. అ. కి. తొలగ: చూ, విరియు. 5.

వసుపు. సం. వి. ఈ. న. 1. బంగారు: చూ, లో-

హము. 1; 2. రత్నము: చూ, స్థూలౌచ్చ

యము. 1 (రత్నములు.); 3. ధనము: చూ, హిర

ణ్యము. 3; 4. ఋద్ధి*: చూ, సౌగంధ్యము

(రాజార్జును 1-3.); 5. నీరు: చూ, సలిల

ము; 6. తీవుడు: చూ, హంసుడు. 2;

7: చూ, వసుపట్టము. *: 8. పలుపు: చూ,

నూత్రము. 1; 9. కిరణము: చూ, హామన

ము. 2; 10 అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 11. వసు

వసు రాజో: చూ, రాజో. 1; 12. విశ్వేదేవు

లలోనొకడు: చూ, విశ్వేదేవుడు; 13. వజ్రే

రుడు: చూ, శ్రీరుడు; 14. ఉచ్చిత*: చూ,

కుండ. 5; 15. మధురరసము; స్త్రీ.

16. ఆపు: చూ, సారథేయి (ధేనువు.)

వసువులు. అం. గణాధిదేవతలు, అష్టవసువులు:-

ఆపుడు (ఆవృము), ధ్రువుడు, సోముడు,

అధ్వరుడు, అనిలుడు, పృథ్వామడు,

అనలుడు, పృథ్వానుడు. (ఇతే మఱియొక

విధము:- వరుణుడు, వృధుడు, నహుడు,

జయిడు, అనిలుడు, విష్ణువు, వ్రథానుడు,

పృథ్వామడు. (8). [నూత్రపుత్రముడు.

వసుక్షణుడు. సం. వి. అ. పుం. కర్ణుడు: చూ,

వసూలు. వా. వి. ఆదాయము, జను, రాబడిన

ద్రవ్యము.

వస్త్ర. సం. వి. యు. పుం. తండ్రి: చూ, పవిత.2.

వస్త్రము. సం. వి. అ. న: చూ, వస్త్రము.

వస్త్రాదు. వా. వి. 1. ఉపాధ్యాయుడు: చూ, సురాచార్యుడు (పంతులు.); 2. కసరతు నేర్పువాడు: పయిరుమాను- పైరుమాను, పయిలుమాను- పైలుమాను. (సం).-కణి, లులితుడు (చూ, సాదనకాడు.); 3. గాణా కట్టి తిప్పటలోనగు పనులయందు నేర్పరి: చూ, సమర్థుడు.

వస్త్రీ. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1.=బద్దె. (గుడ్డ పీలిక అని కొందఱు): చూ, వస్త్రము; 2. కీర్తిగడుపు, పాత్రికడుపు: చూ, వ్రేకటి.

వస్త్రపు. సం. వి. ఉ. న. 1. పదార్థము: చూ, సరకు. 2. తద్వి.-కూ న్య వస్త్ర పు నకు.- పశికము; అం. 2. నాటకలక్షణమందు.- వస్త్రవనగా కథ. దీనికే ఇతివృత్తమని పేరు. ఇది ఆధారక, ప్రాసంగిక భేదముచే ద్వివిధ మైనది. అధికారముచేగాని అధికారిచేగాని నివృత్తమగునది. అధికారికము ఇది అపరిధానము. అధికారిఫలమందువాడు. ప్రసంగకమున వచ్చునది ప్రాసంగికము. పతాక పరికరీ భేదముచే బ్రాసంగికము ద్వి విధము, దూరివ్యాపి కథ పతాక. స్వల్ప కాల నివృత్తపు కథ పరికరి, మొత్తము ముమూడ వస్త్రపు పరిఖ్యాత, ఉత్పాద్య, మిశ్రియనను ముతైఅంగుల నొప్పయన్నది. పురాణ పరిసిద్ధము పరిఖ్యాతము. కవికల్పిత ముత్పాద్యము, పరిసిద్ధ కథకు గొంత కల్పితము చేర్చుట మిశ్రియము ఇత్యాది.

వస్త్రము. సం. వి. అ. న. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

వస్త్రగ్రంథి. సం. వి. అ. న. ఈ. స్త్రీ: చూ, పలపుకీలు.

వస్త్రచ్చేదకుడు. అం: చూ, జాతులు.

వస్త్రభారణ సమయము. అం. (ప్రభుత్వముగలు

గును): చూ, గ్రహసమయములు.

వస్త్రనామాని. సం. వి. ఇ. పుం. (వత్తి*. చూ, సముద్రాంత. 3.

వస్త్రభేదకుడు. సం. వి. అ. పుం. బట్టలుకుట్టే డువాడు: చూ, సౌచికుడు.

వస్త్రము. సం. వి. అ. న. 1.=పాత్ర: అంశుకము, కళిపుపు-కసిపుపు, కోకము, గుహినము, దూమ్యము, నకకము, పోతము-పోత్రము-పోత్రము, వరండము, వసనము-వస్మము-వాసనము. వాసము. వాసస్సు, సిచము. (తె).-కోక, గుండ-గుడ్డ, పాత్ర, బట్ట, పలువ. తద్వి.-ఖర్చరము, ఖల్లము, ఖల్లి, చీరము; తద్వి.-గ. కోకకు:-అంబరము, అంశుకము, ఆచ్ఛాదనము, కర్పటము, కార్వాసము, కోకము, చీర, చేల-చేలము, చేలిక, సాళము, బావరము, వంగము, వసనము-వస్మము-వాసము-వాసస్సు, సంవాసము. (తె. ప).-ఒరె-ఒల్లెలు-ఒల్లె, కట్టనము, కప్పడము, కోక, గుడ్డ, గుత్త, చీర-చీర, చేల, జీబు, జేబు, తోపు, పప్పడము, పడము, పాత్ర-పాత్ర, పాపడ, పుట్టము, బట్ట, వాసెన, నేల; 2. కట్టుగోకకు:-అంతరియము, అభోంశుకము, అపినత్తము. అముక్తము, ఉపసంవాసము, పరిధానము. (అవ్య).-అంతరము. (తె).-కట్టుగోక, కట్టుబట్ట, మొలకట్టు, సమ్మకగలచీర; 3. కొత్తచీరకు:-అనాపాతము, అపాతము-అపాతము, తంత్రకము, నవాంబరము, నిస్సరివాణి. (తె).-కారికము, కోరా; 4. మూలగాలిదనుకు సంధుకోకకు.-అపరిపదీనము, ప్రావారము. తద్వి.-అంగట్టము, అరచేట్ట, గాగరా, తాబందు, దట్టము, పరికిణీ, పాపడ, లంగ-లంగా, లంగి-లంగి; 5. పాడపు బట్టకు.-

అ యా మ ము. (తె).— ఉ డు గ ర, కంగోరు, కం గో రు పా వ డ, చోఁపు, నిడుపు, ని డు పు కా నె, సోగ. (ఇది పొడవునకును వర్తింతును.); ౬. ఎనుబిగికి గొన్న బట్టకు.— అసీతికము— అసీత్యము; ౭. పొడనులదాఁకనుండు అంగీకి.— అంగిక, ఉన్ముక్తకము, శిరస్సూతము. (తె).— అంగి- అంగీ; ౮. అవికకు.— అంగిక— అంగిక, కంచు కము, కంచులిక— కంచులిక, కింశుకము, కుర్పాసకము— కుర్పాసము— కూర్పాసకము— కూర్పాసము, చోలము. (తె) — కంచెల, పువసము— కుప్పసము, చేనుగప్ప— చేనుగ గప్ప, చేనుకట్టు— చేనకట్టు, చేనుమలుపు, పంజీ, రవిక— రైక— అయిక— తైక— అవిక; ౯. చొక్కాకు.— అంగరకు, అంగిక— అంగిక, అర్ధచోలకము, కుర్పాసకము— కుర్పా సము— కూర్పాసకము— కూర్పాసము, చోడము, చోలము, జాను, నిర్మోకము. (తె).— అంగ రక— అంగరకా, అంగరకేకు— అంగరకేకు, అంగి- అంగీ, అరచేట్ట, కబాయి— కబాయి, కమి జో, కువసము— కుప్పసము, కుబుసము, చేట్ట, చొకా— చొకాయ— చొకాయ— చొక్కా— చొక్కాయ— చొక్కాయ— చొగా, చొలా— చోలా, జోబ్బ, దుత్తాయి, వగ, పేరణి— పేరణము— పేరిణి. తద్వి. — (౧): కోట; (౨) దూదిబొంతచొక్కాకు:— కూర్పాసము, చోలకము; (౩): (తె).— బరియను; (౪): ఖేలకము— ఖోలకము; (౫): (తె).— చిందియ— చిందె; (౬): (తె) టెక్కి; (౭): కోలకము, మూర్ఛతాణము; (౮): (తె).— పర్దు; ౯. బాలు ర ద ట్టి కి:— అ ధ్ధోరు క ము, చం దాతకము, చలనము, ధటి, పునుత్తరీయ ము. (తె).— ఇజోరు— హిజారు, ఉడుపు, కచ్చే, కాస— కాసియ— కాసె— కుటుచే, గుడిగి, చెడి-

చెడి— చెడి, చేల్లడము— చేల్లాడము, జీనపటా ము, దట్టి— దట్టి, దిండు— దింగిండు, పేటి— పేటి, మొలదట్టి, లాగు, పరాయి. (ఇజోరులోనగు నవి చీలుండులపటమును, లాగు (పంట్లము) లోనగునది మోకాలుపటమును ఉండును); ౧౦. నడికట్టుకు.— అధికాంగము, పరికర ము, సారసము. (తె).— కాసెకోక, దట్టి— దట్టి, నడికట్టు, పేటి— పేటి; ౧౧. అంగ వస్త్రమునకు.— అంగవస్త్రము, అంశుకము, ఉత్తరవాసము, ఉత్తరాసంగము, ఉత్తరీ యము, ఉపవీతము, కంబళము, కత్త్య, కర్ప టము, చోడము, దీ ప ము, పరిధానము, పృచ్చాదనము, పౌరవరణము, ప్రాచారము, బృహతి— బృహతిక, వక్త్రము, సంవ్యాసము. (తె).— ఉత్తరగము, ఒలె— ఒలియ— ఒల్లె, ఓణి— ఓణి, కండువ— కండువా— ఖండువా, పంచయ— పంచె, బట్ట, బయిరవాసము— బైరవాసము; తద్వి. — (తె). కొల్లాయ పంచె, గావంచే; ౧౨. మగవానిబట్టకు.— ఉపసంవ్యాసము. (తె).— నోపతి, పంచయ— పంచె, పచ్చేడము, వేస్తున; ౧౩. మడిబట్ట కు.— (తె).— నారమడి, మడిపంచే, మడి బట్ట, మడుగు— మడుపు— మడ్గు— మణుగు— మణువు, ము కు ట ము— ముక్కుటము; ౧౪. బాలరకట్టుబట్టకు.— ఉరస్కుటము, పంచాపటము, చాలోపరీతము; ౧౫. ఉన్ని బట్టకు.— ఉన్నిబట్ట. తద్వి. — ప్లానలు, బనాతు; ౧౬. కంబళికి.— అవి: (చూ, రల్ల కము); ౧౭. ఉదికినబట్టకు.— (తె).— వేలున, వేలునబట్ట, పాపడ, మడత, మడి, మడుగు— మ డువు— మడ్గు— మడుపు— మణుగు— మణువు, పలి పము— పల్పము— వెలిపము; ౧౮. వెండిసరిగబట్ట కు.— (తె).— జేరబాజో, తగ్గటి— తగటి, సేరాజో, మాతాబి, సరిగ— సరిగ, సిరాజి; ౧౯. కొత్తబ ట్టకు.— (తె).— జిడలి; ౨౦. ఎఱ్ఱగుడ్డకు.— రోచకము;

౨౭. కాలువకు.- మృగకోమజము, రాంకవ
ము, కాలువ. (తె).- జోమారు, పోరువ,
పాలు-పాలువ, నెల్ల-నేలు; ౨౨. సన్న
బారచోపునకు.- (తె).- నేత; ౨౩. చెడ
ల్పుబట్టకు.- పరిణాహము. (ఇదిపొడవునకును
వర్తించునని కొంసలు); ౨౪. వికంతువు
బట్టకు.- జోమారు, సయినుపంచే; ౨౫. కం
డువా పంచేలిసినబట్టకు.- (తె).- జోమారు;
౨౬. మడతగుడ్డకు.- (తె.) జేటుటపాత; ౨౭.
తడిసినబట్టకు.- ఆర్ద్రవస్త్రము, జలార్ద్రము.
(తె).- తడిబట్ట, తడుపంచే-తడు
పంచే, తడుపు, పిడవ, పొత్తియ-
పొత్తు-పొత్తె, పొడుగు-పొడుపు; ౨౮. తడితు
డుమేకొనుబట్టకు.- కర్పటము, గాత్రిమాగ్గుని,
ఝిల్లి-ఝిల్లిక, నక్తకము. (తె).- తడియొత్తు;
౨౯. చిన్నగుడ్డకు.- (చూ, తడిసినబట్ట;
వస్త్రము. 1-౨౭.); ౩౦. చేతిగుడ్డకు.- (తె).-
తువాలు-తువ్యాలు, రుమాలు-రుమాలుపు;
౩౧. తెరచాచకు.- కాండపటము, జవనిక-
యవనిక, తిరస్కరణి, ప్రితిసీర, పీరకము.
(తె).- చోచ, డమాను, తెరచోచ;
౩౨. పొవరిగవస్త్రమునకు.- (తె) పరవా;
౩౩. మధుపర్కమునకు.- ఆనందపటము, నవో
ధావస్త్రము, మధుపర్కము; ౩౪. ముతక
బట్టకు.- వరాటి, వరాళి-వరాసి; ౩౫. బార
చోపునకు.- (తె).- బారచోపు- బారుచో
పు, నూరకోక, తొక్కచోపు; ౩౬. అంచే
కమ్మలులేనిబట్టకు.- మల్లు, మల్లుతాను, ముడి
బట్ట, రేకు-రేకు, సయిను-పైను;
౩౭. గొప్పనెలగబట్ట. (సం).- మహాధనము;
౩౮. సన్నపుబట్టకు.- అంశుకము, రుకూలము,
పటము, వసనము, వస్త్రము, మచేలకము,
నూత్నవస్త్రము. (తె).- నేత, రవపాళ
ము, రవనెల్లా, వలువ-వలువము-వలుపు-
వల్య-వల్యము, సన్నపుబట్ట; ౩౯. గొప్ప

బట్టకు.- పులసము. (తె).- పెద్దబట్ట;
౪౦. మైనపుబట్టకు.- సిక్కువస్త్రము.
(తె).- ఆత్తు-పాత్తు, ఆత్తెము, మైనపు
గుడ్డ, మైనపుజిడ్డు; ౪౧. పైటపాడకు.-
(తె). నెటిక; ౪౨. సరిగతోనేనిన
వట్టెను.- (తె). పేటు; ౪౩. జేంటనేత
బట్టకు.- (తె).- గంటెము-గంటెము, రెం
టము-రెంటెము-రేంటెము, రెట్టు;
౪౪. గుడారమునకు.- మావ్యము (చూ, సద
నము. 1.); ౪౫. టోపిలలోని ఛేదమునకు.-
(చూ, సీసకము. 1.); ౪౬. కిరీటమునకు -
(చూ, సీసకము. 1.); ౪౭. ఉదికిన దోవతి
జోడుకు.- ఉద్దమనీయము; ౪౮. ఉదికిన
పట్టుచీరకు.- పతోర్లము. తగ్గు.- పట్టు
చీర, పట్టుపంచే, బతిసీ (చూ, వస్త్రము.
1-౨౭.); ౪౯. వస్త్రపుటికి.- (తె) ఒడి;
౫౦. వస్త్రపుకట్టుకు.- ఒరగట్టు;
౫౧. కుచ్చెయిడినబట్టకు.- (తె).- కుంచీయ-
కుంచే, నెటి-నెటిక; ౫౨. (తె).- అలుకు
జోట్ట, పిడచేపాత- పిడుచేపాత;
౫౩. దోమతెరకు.- చతుష్పి, జాలిక,
మళహరి. (తె).- దోమతెర; ౫౪. చేదరపు
గుడ్డకు.- (తె) చేవుకము-చాకము; ౫౫. మో
టుగుడ్డకు.- (తె) జిడ్డి; ౫౬. తెల్లనినాజోకు
గుడ్డకు.- (తె) పరకాళాగుడ్డ; ౫౭. (తె).-
బరకము; ౫౮. (తె).- రేనుగుడ్డ;
౫౯. వరుసడ్డలపైనుంచెడి యొంటి గుడ్డకు.
(తె).- కట్లంక; ౬౦. పటకాలగుడ్డకు.- (తె).
గోనెపణము; ౬౧. బొంతకు.- కంధ, కందా
డిక-కదాడిక, పోతము. (తె).- అంటెలు,
గంత, జేడక, పప్పలిపచ్చేడము, బొంత;
౬౨. చింపిగుడ్డకు.- కంధ, కర్పటము, కుచే
లము, చైత్రగంధ, నక్తకము, పటచ్చరము,
పోధము, సీచయము. (తె).-
అంపియ-అంపె, అం, కచ్చడము, కచ్చేరి

గంఠ, కుచ్చేలిబొంత, గుండ-గుడ్డ, చింపి,
చింపిగుడ్డ, చీరక, పాత-పాత, పీలిక-
పీలిక-పీలిక-పీలిక, మెదుగుడు;
౬౩. మాసివట్టుకు.- ఆహతము, కర్పటము,
సక్తము. (తె).- కప్పడము; ౬౪. కపచ
మునకు.- (చూ, వార వారము);
౬౫: (తె).- జేబుకువ్యాలు-జేబుచూలు;
౬౬: (తె).- జేబుకానా- జేబుకాణము;
౬౭. నల్లబట్టుకు.- చగలము. (తె) — నీలి,
మంజడి; ౬౮. తలకుజోట్టుకొను బట్టుకు.-
పరిశేష్టము. (తె).- పరిశట్టము. (చూ,
సేనకము. 1.); ౬౯. (చూ, వస్త్రము.
1-౩౦): తెరకు.- అపటి, కాండపటము,
జవనిక-యవనిక, తిరస్కర (రి)డి, పృథివీర.
(తె).- గండపడము, జివనిక, తెగ, పరి
దా-సీను; ౭౦. వార్త ప న బట్టుకు.-
(తె).- కలంకారి; ౭౧. నీలకల
ధాతవస్త్రమునకు: (తె).- కసీ సము;
౭౨. కాషాయ వస్త్రమునకు.- కాషాయము.
(తె).- కావి, కావిచీర, చేందుగు,
తోపు; ౭౩:—కాశేయము- కాశేయ
ము, చీసము. (తె).- తాపిత- తాపితా.
(చూ, వస్త్రము. 1-౪౦); ౭౪. నారబట్టు
కు:- ట్టెము, వల్లము.- వాల్లము;
౭౫. నారచీరకు.- చత్వరము, చీరము, పుత్రి
క, వల్లము - వాల్లము. (తె).- నారమ
డి, నారచీర, బొత్తిచీర, ముంగాముచీర,
ముకుటము-ముక్కుటము; ౭౬. నూనెయగిసె
నారచీరకు.- ట్టెము; ౭౭. పంజీటిత్తుప్ప
టి చీరకు:- ట్టెము; ౭౮. బిచ్చేగని
బట్టుకు:- చీరము; ౭౯. చైత్రకునిబొంతకు.-
చైత్రగంధ; ౮౦. సన్యాసులబొంతకు.- కుచే
లము. (తె).- కుచ్చేలిగంఠ, కుచ్చేలిబొంత;
౮౧. పటరచితముకుటమునకు.- (తె).-
కుళాయ-కుళాయి-కుల్లా-కుల్లాయ-కుల్లాయి,

తాజీ, తపాగము-తపారు; ౮౨. వెలిపట్టు
చీరకు, — ట్టెము- ట్టెము, ఖర్మము,
దుకూలము- నేత్రము. (1). తద్వి.-
(౧.) కేలైవట్టుచీరకు. (తె).- తాపిత-
తాపితా. (౨.) పచ్చేపట్టుచీరకు.- (తె).-
మాందారి. (చూ, వస్త్రము. 1-౪౦.);
౮౩. వెలికలుపకు.- కండుకము. (తె).- తెల్లని
బట్టు, తెల్లనిచీర; ౮౪:- ట్టెచనము, వితా
నము. (తె).- చేందువ, మేలుకట్టు;
౮౫. వస్త్రముకొనకు:- (చూ, వస్త్రే. 1-2);
౮౬. సాంద్యవస్త్రమునకు.- (తె).-
గడితము, సుగ్గడితము; ౮౭. సన్యా
సులకాటికి.- కర్పటము, చివరము,
చీరము, చీవము, చీవరము, చీర
ఖండకము, కాటి. (తె).- కప్పడము,
కాపులు. (చూ, వస్త్రము. 1-౮౦);
౮౮. ముఖగుచీరకు.- యవనిక. (తె) -
తెర; ౮౯. శృంగారోత్తరీయమునకు.-
(చూ, వస్త్రము. 1-౧౦). (తె).- ఒక
వాటు-ఒల్లెవాటు-వలెవాటు- వల్లెవాటు,
పయట- పయట-పయ్యట- పయ్యట-
పైట, పయ్యడ- పయ్యడ;
౯౦. పువోత్పత్తి కోకకు -(తె).- ఒక-
ఒల్లియ-ఒల్లె, ఒల్లెచీర, వల్లెకోక. (నాగు
లచీర, గల్లచీర అనియు వాడుక.);
౯౧. చిత్రవర్ణపు కోకకు.-(తె).- ఒకపలి,
కలకంఠేచీర, కస్తూరిమల్లచీర, వన్నెచీర;
౯౨. ఎఱుపుమించిన పనుపువన్నెచీరకు.-
మాంజిష్ఠము; ౯౩. రక్తము. (తె).- తోపు;
౯౪. పాడవన్నెకోకకు.-(తె).- హేరవలి-
హేరావలి, హోరవలి- హోరవలి; ౯౫. చి
త్రవర్ణవస్త్రములు.- (తె).- శుభకార్య,
వినుగడుగు, పట్టెహుళుపు, పప్పలి,
బవంతి, బొమ్మంయే, మంజడి,
పన్నియ- పన్నె- పన్నెచీర;

౯౬: (తె).- పాత్రి-పాత్రిక-పాత్రియ, పాత్రి, బామ్మచీర; ౯౭. కపిలవర్ణముగల చీరకు.- (తె).- మాదవళము- మాదవళము- చూదావళము- చూదావళి; ౯౮: (తె).- మయిల-మైల, మయిలకోక- మైలకోక; ౯౯: (తె).- మేలకమ్మి-చీర; ౧౦౦. ముదు గుళికకు.- పరాళి, స్థూలకాటకము; ౧౦౧. పలుపుచీరకు.- నిచోళము, పచ్చద పటము; ౧౦౨. కన్నకొనుకోకకు.- నివీతము; ౧౦౩. పటచెడుబట్టకు.- పచ్చదపటము. (తె).- పచ్చేడము. (చూ, వస్త్రము. 1-౧౦౧); ౧౦౪. మంచితోకకు.- పటము, సుచేలకము. (చూ, వస్త్రము. 1-౩౮.); ౧౦౫. నూలుబట్టకు.- కార్వాసము, ఫాలము, పంగము. తద్వి.- కాశేయము; ౧౦౬. దుప్ప టికి.-కుంబ, చరకము, చోటి-జోటి, ద్విపటము-ద్విపటి, నిచోళము, నికారము- నీకారము, పరిచ్ఛదనము, కాటి, స్థూలకాటకము. (తె).- తొడుగు- తొడుపు- తొడ్డు, దుప్పటము- దుప్పటి- దుప్పటి- దుప్పటము, దూపలుప- దూపల్వ, పచ్చేడము, పీణము- పీణాము, హసావళి. (చూ, వస్త్రము. 1-౧౦౦). తద్వి.- (౧.) (తె).- రగ్గు, రజోయి; (౨) దుప్పటిలోనగమునకు.- (తె).- రేకు- శ్రేకు; ౧౦౭. పీణెలోనగమునయొలుకు.- నిచోళము, పంజరము, పచ్చదపటము. (తె).- గవి సెన (చూ, నిచోళము. 1.). తద్వి.- ఖడ్గాదుల యొలుకు.- పృత్యాకారము; ౧౦౮. (తె).- జిడిలిచీర; ౧౦౯. చిత్తద్రువువార్యము వస్త్రాధికమునకు.- పటము; ౧౧౦. స్త్రీపార్శ్వచేలాంచలమునకు- (తె).- పంజెలుగు; ("చూ, స్థూలకాటకము."); 2. కోక: చూ, వస్త్రము. 1-౧౧; అం. 8: చూ, ఉపచారములు; 4: చూ,

విశ్వర్థములు; 5: చూ, అప్రభోగములు, భోగములు; 8: చూ, అలంకారములు. వస్త్ర. ప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నపువరము: చూ, స్నాయువు. వస్త్రము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, వస్త్రము. 1; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 8; 8. కూలి. (జీతము అనియు): చూ, సంబలిక. 2; 4. వెల: చూ, విలువ; 5. కన్న: చూ, లోప నము; 8. బరిణె: చూ, హరివాణము: (చూ, పాతము. 8-3.) [వ్యవధానము. 8. వస్త్రాచ్చాదనము. సం. వి. ఆ. న. మనుగు: చూ, వస్త్రాధికృతచ్ఛత్రము. సం. వి. ఆ. న. గుడ్డలో నగువాని గొడుగు: చూ, వారిత్ర. వస్త్రోకసార. అం. 1. కుజేదనిపట్టణము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు); 2. అమరావతీ పట్టణము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు.) వహతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృష భము. 1; ఈ. స్త్రీ. 2. నది: చూ, ప్రాదని. 2 (నది.) వహతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 2. పథికుడు: చూ, వాటచారి. వహతేబ్రాహ్మణులు. అం. చూ, వస్త్రాధికృతములు. వహనము. సం. వి. ఆ. న. 1. పహించేట: చూ, సంశృతి. 2; 2. ఓడ: చూ, హోడము. వహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఎద్దుమాఁపు రము: చూ, స్కంధము. 1; 2. రూ-వాహము. గుట్టము: చూ, హాయము, 3. పదియొలుకూములు; 4. ఆవులయూపిరి: చూ, వాయువు; 5. గాలి: చూ, వాయువు. వహదువు. సం. వి. ఉ. పుం. నరము: చూ, స్నాయువు. వహి. సం. వి. ఇ. (న్. ఈ. య్) 1. వహించే వాడు: చూ, స్వీకర్త; 2. పీత: చూ, హరి లాంఛనము; 3. వి. (1) లెక్కలపుస్తకము: చూ, సంపుటము. 8; (2) పుస్తకము: చూ,

సంపుటము. 3; (3): చూ, విధము. 1. పాండు. 4, ఆ. 184.

వహించు. సం. స. కి. తాల్పు: చూ, స్వీకరించు. 3. వహితము. సం. వి. అ. న. దోస: చూ, హోదము.

వహిలనము. సం. వి. అ. న. తిరస్కారము: చూ, హోదనము. తద్విశేషములకు: - చూ, హోదనము.

వహిలనుడు. సం. వి. 1. తిరస్కరింపఁబడిన వాడు: అవగణితుడు, అవజ్ఞుడు, అనమతుడు, అనమానితుడు, అవరీణుడు, ఏకతరుడు, పరాజితుడు, పరాధూతుడు, పరిధూతుడు. (తె).— తెగడికమానిసి; 2. ఓడినవాడు: - పరాధూతుడు.

వహి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. (హవ్యమును దేవతకుఁబొందించువాడు) తద్వి. - అన్నలు: - గార్ల పత్యము, అహవనీయము, దక్షిణము, నిర్మంధ్యము, వైద్యుతము, కూరము, సంపత్తము, లోకము, జాతరము, విషకము, కృత్యాత్మ, త్రేమంతము, వైష్ణవము, దిన్యమంతము, బలదము, శాంతము, పుష్పము, విభావనువు, జ్యోతిష్మంతము, భరతము, భద్రము, సిద్ధకత్తు, వసుమంతము, కృతువు, సోమము, పితృమంతము, అంగిరస్సు (27); 2. అయ్యచేదోషధములు పండుబకు వలసిన అన్నలు. - దీపాగ్ని, కమలాగ్ని, మందాగ్ని, గాఢాగ్ని; 3. అగ్నిపంచకము. - బుద్ధి, ఉదాసము, చక్షువు, రూపము, పాతము (5); 4. అగ్ని హోతుని జిహ్వాలు. - కాలి, కరాళి, మనోజవ, ధూమపక్ష, స్ఫులింగిని, విశ్వపద. (8); (1-2-3-4 ఇందుల పదములనుకీర్తి కాపదములుగ చేర్చలేదు); అగ్నికి: - అంకతి, అంగారకము, అంగారము, అంగారము, అంచతి, అగ్ని, అగ్నిహోతృము, అగ్నిహోతుడు, అనలము, అనలుడు,

అగ్నిత్రయము, అభిగ్రయము, అయఃపది, అశ్వభృండు, అసితార్పి, అరము, అశము, అశరుడు, అశిరము, అశుకుక్షణి, అశ్రియాశి (సి), అశ్రియాశుండు, ఈషిరుండు, ఉదర్పి, ఉద్ధము, ఉల్క, ఉషర్పసుండు, ఉష్ణము, ఉష్ణశీలము, ఏధతుండు, క, కతమాలము, కపిలుండు, కర్కశము, కమాకుండు, కామేంద్రనపిరియము, కీలకము, కీలి, కుతపము, కుధాశువు, కుశాకరము, కుషాశువు, కృత్తిక, కృపిటయోని, కృశానువు, కృషానువు, కృష్ణవర్తు, కృష్ణార్పి, కృష్ణుడు, కేతువు, కోసలము, ఘాసి, ఘృతదీధి, ఘృతదీధి, గర్భము, గుత్తి, గోపతి, చతుశ్చంగము, చిశ్యము, చిత్రభానువు, చాగరధము, చాగవాహనుడు, చిదిరము, జగత్తు (న్ను) వు, జన్యవు, జనురి, జాతవేదుడు, జాహ్నవాండు, జ్వలనము, జ్వాలాజిహ్వలుడు, జ్యోతి, త, తనూనపాత్తు, తపువు, తమోఘ్నుడు, తమోపహుడు, తరము, తుత్తము, తుషాగ్రిహుండు, త్రిధాముడు, దముననుడు, దహనుడు, ధనంజయుడు, ధమనుడు, ధూమకేతువు, ధూమధ్వజుడు, నాచికేతుండు, నారాయణుడు, పచి, పర్వరీసుండు, పవనతనయుడు, పాంచజన్యుడు, పాచకుడు, పావకుడు, పింగళుడు, పీఠువు, పృథువు, ప్రజ్వలనము, పృథాకరుండు, బభ్రువు, బర్హి, బర్హిశ్శుష్క, బర్హిస్సు, బహుకుండు, బృహద్భానువు, భాస్కరుండు, భుజి, మ, మంత్రదీధితి, మలిష్టుమండు, రోహితాశ్వుండు, వమి, వల్లారము, వసువు, వాయునఖుండు, విభాకరుండు, విభావనుండు (వు), విరోచనుండు, విశ్వపుండు, వీతిహోతుండు, వైశ్వానరుండు, శిమిగర్భము, శిఖాపంతుండు, శిఖి, శుక్రుండు, శుచి, శుక్ర, శుక్రము,

శోచిష్కతుడు, శోణము, సధి, సప్తజి
హ్యుడు, సప్తదీధి, సప్తహస్తాదు, సప్తా
స్త్రి, సమంతభుక్కు, సమిధుడు, సర్వభక్తు
కుడు, స్పదాశువు, స్వర్ణదీధి, హరి, హవ్య
చ హుడు, 'హవ్యవాహనుడు, హ
స నీ మణి, హిరణ్యరేతనుడు, హిర
ణ్యరేతుడు, హుతభుక్కు, హుతపహుడు,
హుతాశనుడు. (తె. ప).— అంటనిజేజె
(అంటరానివేల్పు), అగిని, అగ్ని, అన్నితిండి
కాడు, అన్నిదినువాడు, ఇంగలము— ఇంగ
లము, ఎటుపులు, ఎట్టునివేలుపు, ఏడికపడిరు,
ఐదార, అయిదుపు-విరుపు, కణసు, కవ్వం
దెరువుపోడ, కవ్వందెరువుదారి, కవ్వతో
చరి, కవ్వందెరువరి, కరువలివిందు, కిత్తు,
గాడుపుసంగడిడు, గాలిమోలి, గాలినె
చ్చెలి, చేవుగంటి-చాగంటి, చిమ్మ, శంట
మోములవేలుపు, డిగ్గి, తగరుబాబాసామి,
తగరుపుతు-తగరుకాతు, తిగకాళ్లదేవర,
తెమ్మెరచెలి, తెఱ-తెట్టి, దంటమోముల
దేవర, దుగమోములవేల్పు, దుగమోము
లయ్యి, దుగమోరపాదుసా, నాలుకన్నుల
వేల్పు, నివ్వ, నివ్వక, నీటికానుపు, నీటి
మోలి, నీటిబిడ్డడు, నీరుపాప, నీరుపుట్టుపు,
పబ్బుపూనినుపు, పయిరపులు-పయి
రాలు-వైరపులు-వైరాలు, వినుమునుడు,
వేడివేలుపు, వేల్పుల మొగము, సతనాలు
కల దునీడు, సతనాల్కలజేజే, సతనాల్క
లపాదుసా, సెగతొడు. ("చూ, హుతా
శనుడు."); తద్విశేషములు.— ౧: (చూ,
తేర్చితాగులు). (తె).— ముచ్చిచ్చే,
ముయ్యిగ్గి; ౨. యజ్ఞాగ్నికి.— ఉధవము,
కృతిపాపకము, యజ్ఞపహ్ని, యజ్ఞాగ్ని,
యాగాగ్ని; ఉపచాయ్యము, పరిచాయ్య
ము, సమాహ్యము; ౩. గార్హపత్యాగ్నిలో
నుండు యింద్రాగ్నియందుంచిన అగ్నికి—

అనాయ్యము; ౪. చయనాగ్నికి.—
చయనము, చేయము. (తె. ప).— పరుపడ
ము; ౫. వేదపరీక్షిధానాగ్నికి.— బామదగ్ని;
౬. జంతువుయొక్క యాకారముగల తిన్నె
లోని అగ్నికి.—చయనము; ౭. యజ్ఞ మనందు
వేదికకుఁబడమట గుండ్రని గుండముననుండు
అగ్నికి.— గార్హపత్యము; ౮. శవముతోఁబు
వై మంచెడు అగ్నికి.— (తె). తలకొఱవి;
౯. విచ్చిన్నాగ్నిని మరలఁగూర్చుటకు—పున
స్సంధానము; ౧౦. అగ్నిసంకాగమునకు:—
సంకృతి; ౧౧. హోమరహితాగ్నికి:— సభ్య
ము; ౧౨. మంత్రాగ్నికి:— పరీక్షితుము;
౧౩. అగ్నిమయమునకు.— అంగారము. (తె).
చిగుర్చు, చిచ్చేఱ-చిచ్చేఱ, నివ్వలగుంపు;
౧౪: అగ్నికణము, కుమ్మటము, విస్ఫులింగ
ము, పబ్బుభి, స్ఫులింగము. (తె).— అడరు
లు, నివ్వ, నివ్వకలు, నివ్వలు, మిడుగు-
మిడుగులులు— మిడుగులులు—మిడుగులు
లు—మిడుగులు—మిడుగులు; తద్వి. (తె) —
తుట్ట; ౧౫. మేఘాగ్నికి.— ఇరమృదము, నిర్భా
తాగ్ని, మేఘశ్యోతి, వజ్రాగ్ని; ౧౬: అసల
ము, జఠరాగ్ని; ౧౭. కాలాగ్ని; ౧౮. పర్యగ్ని
కరణాది పను సంస్కారమునకు:— వ్యంజన
ము; ౧౯. నీరుపోసివనివ్వనకు:— (తె). కుమ్మ;
౨౦. హ్యులలేని నివ్వనకు:— (తె). కుమ్మ.
(సం).— ఉల్క, కంఠనీలకము; ౨౧. తృణా
గ్నికి:— పత్నలము; ౨౨. ఉల్కాగ్నికి.— (చూ,
రిక్. ౨. 2171 సారట); ౨౩. కార్పిచ్చేకు.—
ఖ, దవము— వావము. (తె).— ఎంగలి— ఎరవలి,
కారగ్ని, కానుచిచ్చే-కార్పిచ్చే-కాటుచిచ్చే-
కాచ్చిచ్చే; ౨౪. కొఱవికి.— అలాతిము, ఉల్క
కము, జ్వలదంగారము. (తె).— కడకొఱవి,
కొఱకమ్మ, కొఱవి; ౨౫: ఇంగలము, క్రమ
ము, కరిపాగ్ని, ఛగలము, ఛాగణము. (తె).—
పిడకనివ్వ; ౨౬. మంటన. — అగ్నిబారము,

అగ్నిజ్వాల, అగ్నివక్రజరాయువు, అగ్ని నిర్వాసము, అగ్నిశిఖ, అర్చి, ఇ, కాఘటి, కీలము, కేల, జ్వాలము, జ్వాల, జ్వాలము, జ్యోతి, త్విట్ట, పృజ్వలము, మయూఖము, వర్షస్సు, వహ్నిజాతము, హేతి. (తె).— ఏర్పు, కనలు, తమట, నెగడి, మంట, నెక-నెగ-నెవ; ౨౭: అంగార్య. (తె).— బొగ్గలకుప్ప; ౨౮. బడబాగ్నికి.- జౌర్యము, కాకధ్వజము, కావ్యధ్వజము, కోకాతకి, ఘోరధ్వని, తృణధ్వజము, పాతాళము, బడబాగ్ని, బడబానలము, బాడిబము, పడనాముఖము, వాణిజము, సరివేంధనము, స్కంధాగ్ని. (తె) — నీరు చిచ్చె-నీర్చిచ్చె, మున్నీటియగ్ని, వార్యపుటగ్ని; ౨౯. బొగ్గకు. — (చూ, బొగ్గు); ౩౦. అగ్నిభేదములు.-అనలము, కుకూలము, ఛగలము, వత్సలము; ౩౧. భస్మమునకు. — (చూ, భస్మము, చూ, సిగి. 1.); ౩౨. ఉముకనివ్వనకు. — కుకూలము, కులాలము, కుకూలము, కుమనలము, ముర్దురము. (తె). — ఉముకనివ్వ, కుమ్మ, కుమ్మ; ౩౩. హోమ కుండమునకు. — కుండము. (తె). — కొండము-గుండము; (తే)తాగ్నులు= ఆహవనీయము, దక్షిణాగ్ని, గార్హపత్యము ఇవి క్రమముగా వేదికీబూర్వ దక్షిణ పశ్చిమ దిక్కులయందుండును. పంచాగ్నులు= వైమూఁడును సత్యము, అపసధ్యము. సభ్యాపసధ్యములు ఈకావ్యదిక్కునందుండును. సామాన్యాగ్నుల భేదములు.=అనలము, కుకూలము, ఛగలము, వత్సలము. అనలము మొదలగునాని కర్ణములను ఆయాపదములకడఁజూచి తెలిసికొనవలెను. (చూ, అగ్నులు). అగ్నిచటాత్కారము సంకారము.); (“చూ, హుతాళనుఁడు.”); 2. చిత్రమూలము*: చూ, వహ్నిసంజ్ఞకము; 3. గుప్తము: చూ, హయము.

వహ్నిగర్భ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. జేమి*: చూ, కమి. వహ్నిగర్భకము. సం. వి. ఆ. పుం. రావి*: చూ, క్యమలము. 2. [వహ్ని. 1.-౨౬. వహ్నిజాతము. సం. వి. ఆ. పుం. మంట: చూ, వహ్నిజ్వాలము. ఆం: చూ, నరకములు. వహ్నిదేవత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పృతివత్తు. (తె). పాద్యమి: చూ, హరివాసరము. వహ్నిశిఖము. సం. వి. ఆ. న. 1: అగ్నిశిఖము, కాంతరజము, కాలేయకము, కాలేయము, కావేరము, కశ్మీరజన్మ- కాశ్మీరజన్మము- కాశ్మీరజము, కాశ్మీరము, కుంకుమము, కుచందనము, కుబేరము, కుసుంభము, కుసుమాత్మకము, కేసరవరము, గణేశభూషణము, గాంధారము, గుడము, గోనసము, ఘనము, ఘ్రుఘ్రము, ఘుస్పణము, చందనము, చంద్రిక, చారువు, జాగుడము, భీరము, నాగజము, నాగసంభవము, పిశువము, పీతనము, ప్రియంగువు, రక్తము, రక్తాంగము, రక్తనహారము, రుధిరము, రోహితము, లోహితచందనము, లోహితము, వరము, వీరము, సంకోచపిశువము, సంకోచము, సిందూరము, సీమంతమండనము, నూర్యరక్తసంజ్ఞము, సైమంతికము, సౌరభము. (తె. ప). — కుంకుమ పువ్వు-కుంకుమపూవు, కుంకుమ, చేదురము, చేంద్రిము, చెందిరము-చెంద్రిము, చెందిరము-చెంద్రిము, దీరము, సిందూరము-సిందూరము. (చూ, రాజార్థము. 1-౪౩-౬.); 2: అగ్నిశిఖము, కమలాత్తరము, కరటము, కుసుంభము, పిశ్వాకము, బాహ్లికము-బాహ్లికము, మహారజనము. (తె. ప). — కుసుంబపువ్వు-కుసుంబా- కుసుమ-కుసుమపూవు, చేదురపూవు, చెందిరిక-చెందిరిక. తద్వి. — అడవికుసుంబపువ్వునకు. — కాసుంభము. [౪౪. వహ్నిసంజ్ఞక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కృత్తిక: చూ,

చహ్నిసంజ్ఞకము. సం. వి. ఆ. పుం: అగ్ని, అగ్నిచారము, అగ్నిమాత, కృమికంటకము, కృమికంటకము, చిత్రచరణము, చిత్రము, చిత్రమూలము, చిత్రాంగము, జ్యోతిష్యము, చహ్నము, ద్వీపీనామాపదనము, పాతి, పావకము, వహ్ని.*తద్వి:—అగ్ని, కాలము, కాలమూలము, చిత్రాంగము, కృమికంటకము. (వి. ప.).— ఎట్టచిత్రమూలము. *వళక్షము. సం. వి. ఆ. పుం, విణ: చూ, రూ—వలక్షము. (రూ—బలక్షము అనికొందలు.) వళపు. దే. వి. 1: చూ, విధము. 1; 2: చూ, వెరపు. 1. వళాంధ్రబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. 2118 పారట. వళాగ్రము. దే. వి. కృమిక భేదము: చూ, సృంసి. 1 (పోక). వళావలి. దే. వి. 1. మతూహలము. పృథా. 2, ఆ. 70: చూ, వ్యసనము. 8; 2: చూ, విజృంభణము. భాను. 3, ఆ; వసు. 3, ఆ. 132; వళావలికాండు. దే. వి: చూ, వ్యర్థభాషణండు: ఆం, భా. తృ. 12. [నుండు వాండు. వళావలికాయ. దే. వి. మతూహలము తోవలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ—వలి. 1. కడుపు మిండి ముడుత: (తె). ఉగ్గులు, తరులు—తెలులు, నెత్తలులు, నొక్కులు, నుగ్గులు. (“చూ, నుగ్గులు.”). తద్వి.— కడుపు మిండి తిరిగటలు: (తె) — ముత్తరంగలు, 2. బట్ట నెటి: ఊర్మి-ఊర్మిక, కక్ష-కక్షము, కచ్చము, గుచ్చి. (తె).— ఉగ్గు, కచ్చే, కచ్చె—కుచ్చెల— కుచ్చిళ్లు— కుచ్చెళ్లు, చింగు—చెంగు, నెటి— నెటిక, నొక్కు, పింజె, ముడుత, రింగులు. (తద్వి.—. చెనుకపక్క—దోలాడు కొంగునకు.—కక్షము; ౨. అంగ వస్త్రపు కొంగునకు.— కక్షము;

3. కౌత్త బట్ట మడతలో నున్న తక్కువచెంగునకు.—(తె). పిక్కు; ౪. కోక యొక్క కట్టుకొనుచెంగునకు.— (తె).— కట్టుకొంగు (“చూ, మైకాటు.”); ౫. ఆడుదానికోక కుచ్చెళ్లు.—వలిధము; (“చూ, పింజె. 1-2-3-4.”)

వలితకోళము. సం. వి. ఆ. పుం. మొగ్గవ్రాలిన యువన: చూ, స్మరాంగారము (భగము. 12.) వలిరుండు. సం. విణ: చూ, రూ— వలిరుండు— వలిరుండు.

వలిరుండు. సం. విణ. —పై.—

వళుకు. దే. వి. 1. తగవు: చూ, రూ—వలుకు—రా, వి. 4, ఆ. 90; 2. అపదేశము. ఆం, పదా. నర. 65: చూ, వ్యాజము. 1.

వళులు. పా. 1. దీనికిఉపమానములు.— తరంగములు, నిచ్చెనమెట్లు, మేడమెట్లు, ఇసుక తరంగములు; ఆం. 2. (పురుషుని కడుపుపై ముడుతలు): చూ, లక్షణాంగములు. (ఒకటి గలిగిన శస్త్రహతుండగు. రెండు గలిగిన స్త్రీల గెలుమేను. మూడుగలవాడు యోని సుఖమునొందును. నాలుగుగలిగిన సుపుత్రుల వంతుడై పరాకృమకాలి యగును. పార్శ్వమల వంకలైయున్న సంతసము గలుగును.); 3. (ఆడుదాని కడుపుపైముడుతలు.): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు. (జలతరంగములవలె మూడు కనులించియున్న నుత్తమురాలగు.)

వా

వా. సం. అవ్య. 1. ఇవార్థము, వలెను; 2. ఇతర వ్యవచ్చేదార్థకము: అమ్యవే, 3. అటైన నిటైనను: చూ, వికల్పార్థకములు; 4. సూతనకల్పము; 5. నిశ్చయార్థకము: చూ, సత్యము. 1; 6. మఱియొకటియు: చూ, సముచ్చయము. 1;

7. తిరుగులాడుట, విహారము: చూ, సంచారము; 8. మంచికల్పము: చూ, నుకల్పము; 9. వి.=వాక్. రూ-వాయి. (1) నోట: చూ, వదనము. 1; (2): చూ, వాదర. కై 2, ఆ. 79; (3) మొగము: చూ, వదనము. 2. వాంకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సమదర్శము. వాంచే. వై. పేర్. వంగజేయు: చూ, రూ-సంచే. 2. వాంఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=చేప్ప: అనుకర్షము, అనుమంగము, అనుస్మరణము, అపేక్ష, అభిరతి, అభిలాష, అభీప్సితము, అభీష్టము, అర్థి, ఆకలవము, ఆకాంక్ష, ఆగ్రహము, ఆదిత్య, ఆమిషము, ఆళ, ఆశంసనము, ఆశాస్తి, ఆశిత, ఆశీర్వాదము, ఆశక్తి, ఇచ్చ, ఇష్ట, ఇష్టాను, ఇష్టి, ఈష్ట, ఈహ, ఉత్థానము, ఉదానము, ఏషణము, కాంక్ష, కాంతి, కామని, కామము, కామి, కామకము, గమనము, గాధము, గాఢ్యము, బ, చిక్కిన, ఛందస్సు, జృంభితము, తర్కము, తర్కము, తృప్తి, తృప్త, తృప్త, దయితము, దోహదము, పరాయణము, ప్రతియత్నము, పీయము, భగము, మతి, మనోరథము, రుచి, లిప్త, వ, వరము, వల్లభము, వళము, వ్యసనము, శంస, శంసనము, శోభ, సమృద్ధి, స్పృహ, హృద్యము. (అవ్య). ఆజ్. (తె. ప). ఆక-ఆ, అరువము, అర్మిలి, అస, ఆసత్తి, అసపాటు, ఇంపు-ఇంబు, ఇచ్చే, ఇయ్య-ఈయ, ఏకట, కచ్చే, కసి, కాయపు-కాయ్య, శలసము, శాసన, శారిక-శారికి-శారిక-శారిక, కచ్చే-కచ్చే, వేసపు, వేంపాటము, వేడ్క, వేడ్కలనము, తగులము, తగులు-తెలు, తమి, తరితీత్ర, తలపు, తివుట, తీపి, తోపిక, తోపు, నర్మిలి, పట్టింపు, పట్టు, బాళి, మచ్చిక-మచ్చిక-మచ్చిగ, మాటు, ముచ్చేట, మోజో, రహి, నచ్చే, వలపు, వాటిరి, వేడుక-వేడ్క,

నడ్డ, సోము, హరి. ("చూ, హరి.") తద్విశేషములు. ౧. ఆ త్యా క కు. ఆపేక్ష, అభిరుచి, అభివ్యంగము, ఆళ, ఉత్కృష్ట. (తె). అస, ఉపలాటము, ఏకట, పేరాస, వాపు; ౨. దురాళకు. అర్థాళ, అధి, దురాళ, పృథ్యాళ, వాసవ. (తె). అడియాస; ౩. పరదర్శివాగ్ధేక్షకు. అభివ్య; ౪. కు ల్పి శ మై న యా క కు. కదీహ; ౫. ఎ టు గ ని చే యి ం చే ట కు. (అవ్య)-ఖలు; ౬. అధికేచ్ఛకు. లాలస. లాలసము-లాలూచ; ౭. కొలువనిచ్చేకు. ది ధ క్త; ౮. కె లు వ ని చ్చ కు: జగీష, దేవకము, దేవనము, తద్వి. విజగీష; ౯. గ్రహింపనిచ్చకు. జిఘృక్ష; ౧౦. చేంపనిచ్చకు. జిఘాంస, దోహాను; ౧౧. చోపనిచ్చకు. ముమూర్ష; ౧౨. చూడనిచ్చకు. దిదృక్ష; ౧౩. తెలియనిచ్చకు. జిజ్ఞాస; ౧౪. ని ర్మిం ప ని చే కు: నిర్మిమాష; ౧౫. పోపనిచ్చకు. జగమిష, సిస్పృహ; ౧౬. బోధ గా న ని చే కు: బుభుత్స; ౧౭. మిక్కిలి యిచ్చేకు. నిరతి; ౧౮. రక్షింపనిచ్చకు. నిరతి; ౧౯. రమింపనిచ్చకు. నిరంస; ౨౦. వి డు వ ని చే కు. జహాస; ౨౧. విననిచ్చేకు. శుకూ౪; ౨౨. సంధింపనిచ్చేకు. సంధిత్స; ౨౩. సంభోగేచ్ఛకు. (తె.) దూల, మనకము; ౨౪. స్పృశింపనిచ్చేకు. సిస్పృక్ష; ౨౫. పారించనిచ్చేకు. జిహ్వా; ౨౬. అనుభవింపనివస్తువునందుగలయిచ్చేకు. కుతుకము, కు తూ హ ల ము, కారుకము, కొతూహలము, తమి; ౨౭. అంతటరమించవలయువనుచేప్పకు. ఆరిరంస; ౨౮. అన్నముమీడియిచ్చేకు. (తె). చొరవ; ౨౯. చెప్పనిచ్చేకు. వివత్స; ౩౦. ఒకటి వెనుక నొకటి వ్యాపించనిచ్చేకు. వీపు

(విణ). 30. ఇచ్చేగలబడినటకు. - కనునము, క్రమము, కానునము, కాముకము; 31. కోరబడినది అనుటకు. — ఆపేక్షణీయము, ఆపేక్ష్యము, కామ్యము, చిక్షితము, వాంఛనీయము; 32. కోరబడినది అనుటకు. — ఆపేక్షితము, ఆ భీషితము, అభీష్టము, అర్థితము - అర్థితము, ఆ కాంక్షితము, ఆశంసితము, ఆ నేచనము, ఇష్టము, ఈప్సితము, ఈహితము, కాంక్షితము, దయితము, పృష్టము, పార్థితము, పీయము, లలితము, వల్లభము, వాంఛితము, సమీహితము, హృద్వము. (తె). - కోరిక, వాఁతి - వాఁతి, వలసినది. ("చూ, హరి.")

వాంఛనీయము. సం. విణ. ఆపేక్షణీయము; చూ, వాంఛ. 30.

వాంఛించే. సం. స. క్రి. ఆపేక్షించే, అభిలషించే, అభ్యర్థించే, అర్థించే, ఆకాంక్షించే, ఆశించే, ఇచ్చించే, కాంక్షించే, పార్థించే, వరించే - వరియించే; ఆ. క్రి. - (మి). ఆపేక్షపడు, ఆశపడు. (తె). — అక్కఱగొను, అక్కఱపడు, ఆసపడు, ఎలయు, పనిపడు, మరగు, తమికిను, పురపురలాడు; స. క్రి. — ఆసచేయు, ఆసించే, ఇంచే, ఇచ్చేగించే, కమ్మకొను, కొరు, గుర్కొలు, మింగు - గుర్కొల్లమింగు, గుర్కొమ్మమిక్కుమను, తిపురు, నోరూరు, మరగు, వలచే, వేడు, వేడుకపడు, వేడుకనేయు. తద్వి. - వివక్షించే.

వాంఛితము. సం. విణ. కోరబడినది: చూ, వాంఛ. 33.

వాంఛితుడు. సం. విణ. ప్రియవస్తువును కోరువాడు: ఆశంపిత - ఆశంసిత - ఆశంసువు. (తె). — కోరువాడు. తద్వి. - గ. మిక్కిలి ఆశగలవానికి. - లోలుపుడు - లోలుభుడు; ౨. చెప్ప నిచ్చించేవానికి. - వివక్షువు.

వాంఛిని. సం. వి. ఈ. ప్రేమ: చూ, వ్యభిచారిణి. వాంతము. సం. విణ. = వాఁతి. 1. వాంతియైతఁ బడినది; 2. చెడలఁగొక్కఁ బడినది: ఉద్ధిర్ణము, ఉద్వాంతము, నిరస్తము, నిర్ణతము, నిర్ణతము. తద్వి. — చెడలఁబడినది అనుటకు. - నిర్వాంతము. క్రుశము.

వాంతాదము. సం. వి. ఆ. పుం. కుక్క: చూ, వాంతి. సం. వి. ఈ. ప్రేమ: = వాంతి. 1: అలంబుషము, ఉద్గరణము, ఛర్దనము - ఛర్దము - ఛర్ది, చర్చిచ్ఛర్దిక, శేఖనము, వమధువు, వమనము, వమి - వమి. (తె. ప.) — ఓకర, ఓకరింత - ఓకలింత - ఓకిలింత - ఓకిలి, కమ్మ - కమ్మడు - కర్మమ్మ - కర్మమ్మడు, కమ్మడెవులు, కుముటు, గిర్కర, చేలది, డోతు, వాంతి - వాఁతి. తద్వి. - పిల్లివాంతికి. కాకికి; వై. వి. (1). = వాంతి: చూ, వాంతి. 1. క్రూరాదువాడు.

వాంశికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పిల్లంగోవి వాఁక. వై. వి. 1. వీలు: చూ, నది; 2: చూ, రూ - వాగు. 1; విణ. 3. = వక్క. వంకర. పర. 4, ఆ. 205: చూ, వేల్లితము. 3; దే. వి. 4. కరవాఁక: చూ, భూమి. 1. వాఁకతాలుపు. ద్య. వి. గంగాధరుడు. పాండు. 1, ఆ: చూ, శివుడు.

వాఁకుడు. వై. వి. = వ్యాఖ్య. *: చూ, స్పృశి (దగ్గు, ఉబ్బసము తగ్గించేను.)

వాఁగుడుపు. దే. వి. (వాఁపు + కడుపు) వాఁపు గల కడుపు. కుక. 3, ఆ: చూ, వేగకటి (భూ)గము. 1.)

వాగరత. వై. వి. (వాగులు + అరత) రూ - వాగర. సముద్రీరము. (వృత్తియందేక పదనాంతము.) వీనాదము. (సం). కూలది క్కు: చూ, శోభస్సు.

వాగర. వై. వి. — వై. —

వాగ్గు. వై. వి. 1. సెలయేలు: చూ, పది. ౯;
2. దండు. భార. విరా. 3, ఆ: చూ, నేన. 1;
ఆ. 39. 3. పేలు: చూ, పదరు 5; 4.=
వాక్. మోగ. విజ. 1, ఆ: చూ. శబ్దంమే.
వాగ్గుడు. వై. వి. మోగిగుడు. మోగిత:చూ,
స్వరము. 2.
వాగ్గులు. వై. వి. బ. అలలు: చూ, వీచి. 1.
వాచే. వై. ఆ. క్రి. 1.=వాక్. ఏకరు-ఏకా
రు. వి. ఘ. 8, ఆ; 2: ఊడు.
వాడి. దే. వి. 1. నైశిత్యము. భార. సా. 1,
ఆ; విజ. 3, ఆ. 8: రూ-వాడిమి, కూచి,
నదను, వాని, వాలు, వాలురమ్ము. (సం).—
ఖరము-ఖరువు; 2. గూ-వాడిమి. భార.
ఉద్యో. 4, ఆ: చూ, కొర్యము; 3. పృతా
పము. ఆం, భా. ద్వి. 190: చూ, రూ-వా-
డిమి. 1; విణ. 4. పదనైనది: (సం). త్తంత
ము, లేజితము, నిశితము, నిశాతము: చూ,
శాతము. 2; 5. తీర్థము: చూ, సంజ్వరము. 2;
6. కూరము. నిర్వ. 10, ఆ. 129: చూ,
రారపము. 2; ఆం. 7: చూ, జీతనము. 4
(తీయము.)
వాడిగలాడు. దే. విణ: చూ, కూరుడు.
వాడిచేయు. దే. స. క్రి. నూలు, పదను పెట్టు.
వాడిచేయుట. వా. వి: (సం).—ఉత్తేజనకము.
వాడిమగలాడు. దే. విణ: చూ, వాడిగలాడు.
వాడిమి. దే. వి. 1: తీండ్ర, వాడి, వాలు,
విడి, వేడి, వేడిమి. (సం).— లేజము,
పృతాపము; 2: చూ, కొర్యము; 3 పదను:
చూ, వాడి. 1.
వాడిముక్కు-వాడు. వా. వి: గడ్డముక్కు-వా
డు-గొడ్డముక్కు-వాడు, డొడ్డముక్కు-వా
డు, బుడ్డముక్కు-వాడు. (సం):— ఖరణ
నుడు- ఖరణనుడు.
వాడు. దే. స. ఆపురుషుడు. (ఆ శబ్దమునకు
మహాదర్శక పృథమైక పదనరూపము. మహా

త్తు.) (ఇట్లు ఈశబ్దమునీడు.)
వాత. వై. వి. తెవులుగొంటులైన న్యాయుల
కు వేసెడుచూడు: దాగు, రవ్వే-అవ్వే,
జంపు. (సం).—రక్ష. (రూ-వాంఠి.)
వాతి. వై. వి.=వాంఠి: చూ, వాంఠి. 1.
వాపి. వై. విణ.(వాపు+ఇ):చూ, శోభశోగి.
వాపిరి. ద్వ. వి.(వాపు+ఇ.) ఏకట: చూ,
వాంఛ. [అపేక్ష: చూ, వాపిరి.
వాపు. వై. వి. 1: చూ, శోభ; 2. మిక్కిలి
వాకట్టు. ద్వ. వి. 1. (మూలికా మంత్రములచేత
చేసెడు) వాగ్బంధనక్రియ. విష్ణు. పూ. 2, ఆ;
విణ. 2. వాగ్బంధనము చేయునది. కళా. 2,
ఆ. 171; కళా. 3, ఆ. 73; వా. 3. నియ
మితకాలము దాటినది, నిరుపయోగమైనది,
అడుగుటకు పొక్కులేనది. “తాకట్టు వాక
ట్టు అయినది.”
వాకబు. వా. దరియాపు-దర్వాపు, విచారణ:
చూ, సంఖ్య. 3.
వాకము. దే. విణ: చూ, వాటము. (1).
వాకాటు. ద్వ. వి. వాగ్వాదము: చూ-వాగా
యిత్రము.
వాకిటిలెంకలు. వా. వి. బ. ద్వారపాలకులు.
వాకిలి. ద్వ. వి. (వా+ఇల్లు.) దుర్గపుపుర
ద్వారము. (వాస, ఇల్లు అనువాని
మూలపదములను గానుంచి మిశ్రితము గా
జేసినయెడల నచ్చే తెనుగు పర్యాయములకు
విరోధముగనుండునది): గ వ క— గవకు—
గవులకు, పెద్దవాకిలి. (సం).— కూటము,
గోపురము, పరిఘము, వలజము, వారము.
(చూ, సదనము 1.). తద్విశేషములు.—
౧. గడపకు.— కడప—గడప. (సం).—
ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహోపగృహణి,
శేఖరి, దేహరి; ౨. తలపుతగ్గలించినచేబ్బి
మునకు.—గుంబము-గుమ్మము, దారబందము-
దోరము— దువారము— దర్వాజో, మొకము,

మొగ, మోను, మొగము, సరబడి. (సం).-
గోపురము, ఘర్షణము, ద్వారబంధము,
ద్వారము, నిరూపణము, వారము; 3. దొడ్డి
గుమ్మమునకు.- దొడ్డివాకిలి, పెరటిగుమ్మ
ము; 4. లోపలివాకిలికి.- లో వాకిలి.
(సం).-అంతద్వారము, పరిచ్ఛన్నము;
౫. పెద్దతలుపునకు.- బోరతలుపు-బోర్తలు
పు; ౬. పనులదొడ్డితలుపునకు.- పలుకాడి,
పెండియము-పెండెము; 7. తలుపునకు.-
తలుపు-తల్పు. (సం).- అరరము,
అగళము, కపాటము. కవాటము, కపటి-
కవాటి, ఘనాఘనము, ద్వారకంటకము,
నిమ్మటము, పృతీహారము, సంభావన;
౮. తడకకు.-అంతిక-అంతిక, తడక-తడిక-
తడిక-తడుక, దడిక:- (చూ, లచ్చికమ్మి).
(మిగతవానికి “చూ, సదనము. 1.”); వా.
2. ఇంటినిగాని దొడ్డినిగాని చేయున్న నాలు
గుగోడలనడిమిభాగము. “పిల్లలు వాకిట ఆడు
కొనుచున్నారు;” “పనికితైవాకిలిఁజేద్దినది”;
3. ఇంటియందు మొదటిద్వారము దాటఁగా
నేకాన్పించేనాలుగుగోడల నడిమి భాగము,
నడప, “పెద్దలు వాకిటఁగూర్చుండి మాట్లా
డుచున్నారు.” చూ, హజోరము.

వాక్య. సం. వి. చ్. స్త్రీ. 1.=పలుకు. రూ-
వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; 2. రూ-వాక్కు.
పలుకుఁజెలి: చూ, సరస్వతి; వై. వి. (1).
పంతము: చూ, స్పర్ధ. 4; (2)=వాక్కు.
మాట, పలుకు: చూ, శబ్దము. 2.

వాక్యచి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-వాగుజి-వ్యా
కొచి. కారుగచ్చే*: చూ, సోమరాజి.

వాక్యము. ద్వ. ఆ. కి. 1.=వాగు. ద్వ. రా.
కిష్కిం, కాం: చూ, శబ్దించే; 2. ఆజమే.
అచ్చ. యు, కాం. 228; పే. 3. వాకొ
లుపు-వాకొల్పు. వై. 7, ఆ. 81.

వాకొనుట. ద్వ. వి. వచనము. ఆం, భా. పృ-
11: చూ, వచనము.

వాక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-వా-
కు. 1; 2: చూ, రూ-వాకు. 2; ఆం. 3: చూ,
హృషీకము; 4: చూ, కరణములు; 5: చూ,
కర్తేంద్రియములు (ఇంద్రియములు); 6: చూ,
మానసిక పూజాకుసుమములు.

వాక్వతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలున: చూ,
బ్రహ్మ. 1; 2. బృహస్పతి: చూ, సురా
చార్యుడు; 3. కపిశ్వరుడు: చూ, మాట
లలువాడు; వి. 4. మిక్కిలి చతురఃకుగ
మాటలాడువాడు.

వాక్పరుషము. ఆం: చూ, కోరిధజములు.

వాక్పారుష్యము. ఆం. 1: చూ, కోరిధజములు;
2: చూ, వ్యవహారపదములు; 3. (కఠినముగఁ
బలుకుట): చూ, సప్రవ్యసనములు.

వాక్యగతదోషములు. ఆం. (కావ్యదోషములు
పద అర్థగతములై దోషములుండును. పదగ
తములు వాక్యగతములుఅని పదదోషములు
ద్వివిధము. అందు పదదోషములు ౧2:-
(చూ, కావ్యదోషములు); వాక్యదోష
ములు:- ౧. అక్రమము (క్రమములేవ్వట),
౨. విసంధి (సంధితప్పు), 3. పృక్కినభం
గము (మొదటి నియమును తుదకుఁజేడుట),
4. పునరుక్తి (చెప్పినదే చెప్పట),
౫. అపూర్ణము (క్రియాన్వయములేనిది),
౬. వాక్యసంకీర్ణము (వాక్యముల కూడిక),
7. వ్యాకీర్ణము (భౌతికరావ్యయము),
౮. అధికపదము (లేనిపోని మాటలుచె
ప్పట), 9. వాచ్య వివర్జితము (చెప్పఁదలఁ
చినది మానుట), ౧౦. అరీతి (రసమున
కుచితముకాని పదరచన), ౧౧. న్యూనోపమ
(తక్కువపనుబోల్పుట), ౧౨. అధికోపమ
(ఎక్కువపను బోల్పుట), ౧3. సమావృత్త
రాత్తము (వాక్యార్థముఁ బూర్తిచేసియు

మరలఁజెప్పట), ౧౪. ఆస్థాన సమాసము (అవదనమాసము), ౧౫. ఛందోభంగము (ఛందస్సు తప్పుట), ౧౬. యతిభంగము (యతి తప్పుట), ౧౭. పరివర్తకర్షము (అతిశయముతప్పి చెప్పట), ౧౮. భిన్న లింగము (లింగభేదము), ౧౯. భిన్నవచనము (వచనభేదము), ౨౦. అతియలేక ఆశరీరము (క్రియలేకుండుట), ౨౧ సంబంధ వర్జితము (సంబంధము లేకుండఁజెప్పట), ౨౨ వాక్య గర్భితము (చెప్పఁబోవు దాని వడుగు మఱి యొక వాక్యమిచ్చుట.); మఱికొందఱు: శబ్దహీనము, కృమభిప్రయము, విసంధి, పునరుక్తియుతము, వ్యాకీర్ణము, వాక్యసంకీర్ణము, అపూర్ణము, వాక్యగర్భితము, భిన్న లింగము, భిన్నవచనము, న్యూనోపమము, అధికోపమము, భగ్నచ్ఛందము, యతిభిప్రయము, ఆశరీరము, అరీరతము, విసర్గలప్తము, అస్థానసమాసము, వాచ్యవర్జితము, సమాస్త పునరాత్మము, సంబంధవర్జితము, పతత్రైకర్షము, అధికపదము, ప్రక్రమభంగము అని ౨౪ గాను; మఱికొందఱు:— అక్రమము, పునరుక్తి, అరీతి, భిన్నలింగము (భిన్నవచనము), పరుషము, విరుద్ధము, విరసము, అతిమాత్రము, హేతుకూన్యము, నిరలంకృతి అని పదియును; మఱికొందఱు:—అక్రమము, పునరుక్తి, అపూర్ణము, కర్తృపదము క్రియాపదము భిన్నవచనముల నుండుట, ఏకదేశాన్యము, వ్యాకీర్ణము, వాచ్యవివర్జితము, అరీతి, న్యూనోపమము, అధికోపమము, సమాస్తపునరాత్మము, న్యూనపదము, ఆశరీరము, అధికపదము, ప్రక్రమభంగము, పతత్రైకర్షము, భిన్నలింగము అని ౧౭ గాను భిన్నాభిప్రాయములంజూపియున్నారు; (ఆర్థో

వములకు=చూ, అర్థదోషములు. ఆర్థదోషములు అను శీర్షికాపదముకడఁజూపిన రీతిని ౧౮ కలవు. కాని మఱికొందఱు:— హీనోపమ, అధికోపమ, అసమోపమ, అపృసిద్ధోపమ, పరుషము, వ్యర్థము, ఏకార్థము, నసంశయము, విరుద్ధము, విరసము, అపర్యయోజనము, అతిమాత్రము (లోకాతీతము), హేతురహితము, నిరలంకృతి (జాతికూన్యము), అశ్లీలము (లజ్జాకరము), సవాచరమ్యతము(సరిగానిదిఁగూర్చుట), భిన్నము(సంబంధములేనిది) ౧౭ అనియు; మఱికొందఱు:—వ్యర్థము, హీనోపమము, అధికోపమము, అసమోపమము, అఖ్యాతోపమము, పరుషము, విరుద్ధము, విరసము, హేతుకూన్యము, సవాచరమ్యతము ౧౦ అనియు: (చూ, వాక్యదోషములు, వాక్యగుణములు.)

వాక్యగతము. అం. 1: చూ, అత్యంత తిరస్కృతవాచ్యము (చెందవది పదగతము); 2: చూ, అర్థాంతర సంక్రమిత వాచ్యము (చెందవది పదగతము.)

వాక్యగర్భితము అం: చూ, వాక్యగతనోపములు. వాక్యదోషములు. అం: చూ, వాక్యగతదోషములు. వాక్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. పదపదార్థము యొక్క పరస్పరసంబంధముచేడక యేకార్థత్వముగలిగి క్రియతోడఁగాని తదితరముతోడఁగాని ముగిసెడి పదసముదాయము; (౧. కర్తృ కర్మ క్రియగలది వాక్యము; ౨. వాక్యము సంపూర్ణ వాక్యము, అసంపూర్ణవాక్యము అని ద్వివిధము; క్రియాసహితము రహితము అని సంపూర్ణ వాక్యము ద్వివిధము. సమాపక క్రియతోఁగూడినది క్రియాసహితము. అసమాపక క్రియతో నంత్యముగనది యసంపూర్ణవాక్యము, క్రియలేనిది క్రియాసహితవాక్యము; 3. వాక్యములు.

సామాన్య వాక్యము, సంబంధ వాక్యము, ఉపవాక్యము, సముదాయవాక్యము, మహా వాక్యము అని వాక్యమైదువిధములు. (సమా పకకీర్తియతోఁగూడినది సామాన్యవాక్యము, సంబంధ సర్వనామములతోఁగూడినది సం బంధవాక్యము, కర్త గాఁగాని కర్మ గాఁగాని పాడఁబడు వాక్యముపవాక్యము, ఆసంపూర్ణ వాక్యముతోఁగాని యుప వాక్యముతోఁ గాని కూడిన సముదాయ వాక్యము, రెండు సామాన్యవాక్యముల సంబంధముగలది మహా వాక్యము ఇత్యాది); 2. వాక్యములకుపమా నములు — శేషఁడు, బృహస్పతి, బ్రహ్మ మే; 3. మాట: చూ, శబ్దము. 2.

వాక్యసంకీర్ణము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. వాక్యమే. ద్వ. స. క్రి. (వా + కూర్పు.)

1. పేరుచెప్ప. కళా. 1, ఆ 7: చూ, శబ్దించే;
2. చెప్ప. విక్ర. 5, ఆ. 120: చూ, శబ్దించే (సంధిని వికారము.)

వాక్యమేట. ద్వ. వి: చూ, వాక్యమట.

వాక్యద్వి. అం: చూ, శుద్ధులు

వాగ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) = వాగ: చూ, వాగియ.

వాగజ. దే. వి. (వ్రాయు + కట్ట) ముచ్చెవా ఁ చిత్తరువు వ్రాసెడుతూలిక. (సంధిని వర్ణలోపము): జాలిని, తూలిక, దూషిక.

వాగలము. వై. వి. రూ-వాగళము-వాగళము.

కళ్లపుమొగి, ఖలముఖము.

వాగళము వై. వి. — వై. —

వాగళము. వై. వి. — వై. — [వాకాటు.

వాగాయిత్రము. వై. వి. వాగ్వివాదము:

వాగియ. వై. వి.=పల్ల. రూ-వాగె, లగాము,

కల్లెము. (సం).—అపక్షిణిక, ఎల్ల. వాగ,

(చూ, ముఖరజ్జువులు.)

వాగీకాంశము. అం: చూ, పక్ష్యంశములు.

వాగీకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నలవ: చూ,

బ్రహ్మ. 1; 2. బృహస్పతి: చూ, సుకా

చార్యుఁడు; 3. కవీశ్వరుఁడు: చూ, వాక్పతి. 3. వాగీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వారిరాట్టు. వాగుజ. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) = బాపంజి: చూ, వాహుచి.

వాగుర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). (న్యగములను పక్షు లను పట్టెడి) ఉరి: (తె).— ఉచ్చే, ఉరి, గు చ్చి క, జిగురుగండె— జిగురుగండె, జోవ్వ, ఎల. తద్విశేషములు.— ఉరి; ఉరి గోల; ఒకీత్యాదు; కగకణి; కాలుచ్చేలు; చిక్కము; జిగురుగండె— జిగురుగండె; తలముట్ల; తీపుద్రాడు, బోను. (చూ, పల. 1.)

వాగురికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గాలికుడు, నలవాఁడు: చూ, వేటకాఁడు.

వాగె. వై. వి.= వాగా: చూ, రూ-వాగియ.

వాగ్గులికుడు సం. వి. అ. పుం: (తె):— అడ పకాఁడు.

వాగ్గండము. అం: చూ, తిగిందండము. 1-2.

వాగ్దానము. అం: చూ, కన్యాదానాంగములు.

వాగ్మి. సం. వి. వ్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము; 2. బృహస్పతి: చూ, సురాచార్యుఁడు; విణ. 3. యుక్తి యుక్తముగా మాటలాడువాఁడు: చూ, పక్ష. 1.

వాగ్మీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, పమాత్రేబ్రాహ్మణులు.

వాఙ్మయము. సం. వి. అ. న. (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు.) వాఙ్మయము:— ౧ వైదిక విజ్ఞానము, ౨ భౌష, 3 వాఙ్మయ విభాగము, ౪ ఋక్సంహిత, ౫ సామసంహిత, ౬ బ్రాహ్మణములు, ౭ వేదాంగములు, ౮ గృహ్యసూత్రములు, ౯ స్మృతులు, ౧౦ భాష్యములు; (౧. వైదిక విజ్ఞానము:—

- (౧) వేదనిత్యత్వా పారషేయత్వ విచారము, (౨) బుద్ధ్యేద వాక్య విచారణ, (3) అపారషేయత్వవిచారపర్యవసాపాతము, (౪) వేదకాలము, (౫) అదితియుగాది నిర్ణ

యము; ౨. భాష:— (౧) సంస్కృత, (౨) లాటిన్, (౩) గ్రీకు, (౪) జర్మనీ, (౫) ఇంగ్లీషు, (౬) ఆర్యులీ, (౭) క్రొత్తిరిన్జునము లిసి, (౮) ఆర్యభాష, వ్యాసగారి భాష, స్థితి, (౯) సంస్కృత పాఠ్యములు, (౧౦) పాఠ్యములు దేశభాషలు, (౧౧) సంస్కృతభాష మొ; ౩. వాఙ్మయ విభాగము:—(౧) వేదములు, (౨) సంహితల పౌర్వాపర్యము, (౩) తర్కయి—అధర్వణము, (౪) వేదపర్వములను; ౪. ఋక్సంహిత:— (౧) మండలకర్మమున ననువాక విభాగము, (౨) మండలకర్మమున నూక్త విభాగము, (౩) ఋక్సంభానిర్ణయము, (౪) నూతన ద్విపైలు— నూక్తములు, (౫) మండలదర్శనము— మండలములు, (౬) మండలములు— ఏర్పాట్లు, (౭) ఋషుల ఇతిహాసములు, (౮) ఋగ్వేద దేవతలు, (౯) ఋగ్వేద శాఖలు, (౧౦) ఋక్సంహితలోని వర్ణనలు; ౫. సామసంహిత:— (౧) సామసంహిత విభాగము, (౨) సామ వేదసంపద్యదాయము, (౩) సామగాచార్య పరంపర, (౪) సామగానపరివచన కర్తృపరంపర, (౫) యజుర్వేదము, (౬) యజుశ్శాఖలు, (౭) యజుశ్శాఖలపౌర్వాపర్యాది విచారణ, (౮) తైత్తిరీయసంహితవిభాగము, (౯) తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ విభాగము, (౧౦) కాండములు—ఋషులు, (౧౧) సంహితా విషయము, (౧౨) పశుమేధము— సరమేధము, (౧౩) దేవతాఛందస్సులు, (౧౪) సంహితలోని వర్ణనలు, (౧౫) రుద్రభృగ్నాథకపి, (౧౬) వాజసనేయసంహిత, (౧౭) అధర్వణసంహిత, (౧౮) అధర్వణశాఖలు, (౧౯) శానకీయాధ్వర సంహిత, (౨౦) సంహితావిషయవిచారము, (౨౧) పై

వృత్తాంత సంహితా చరిత్ర, (౨౨) అధర్వణ సంహిత— మంత్ర ద్విపైలు, (౨౩) ఆర్షవిచారణ— ఛందో దేవతాదులు, (౨౪) అధర్వణమంత్ర విశేషములు, (౨౫) అభిచారిక పితౄచ్ఛాటనాది మంత్ర తంత్రములు, (౨౬) సాంఘిక లక్షణములు, (౨౭) కలిపయకాండ విశేషములు; ౬. బ్రాహ్మణములు:— చూ, బ్రాహ్మణములు 1830 పాఠ; ౭. వేదాంగములు:— చూ, ఉపవిద్యలు; ౮. గృహ్యసూత్రములు:— చూ, కల్పము; ౯. స్మృతులు:— చూ, స్మృతులు; ౧౦. భాష్యములు:— (౧) ఋగ్భాష్యము, (౨) సాయనభాష్యము (మాధవభాష్యము), (౩) సామవేద ఋగ్భాష్యము, (౪) కృష్ణయజుర్వేద భాష్యము, (౫) ఉపనిషద్భాష్యము, (౬) బృహదారణ్యక భాష్యము, (౭) శంకరభాష్యము, (౮) తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యము ఇత్యాది (ఈ విషయముపారము. సంస్కృత వాఙ్మయ చరిత్రచూడుము) వాఙ్మఖము. సం. వి. అ. న: 1. ఉపన్యాసము, ఉపాధ్యక్షము, ఉప. (తే).— వాచాదు; 2. ఉదాహరణము: చూ, వృత్తాంతము. 7; 3. వాక్యారంభము: ఉపాధ్యక్షము. వాచ. సం. వి. చ. (స్త్రీ): చూ, రూ-వాకు. వాచయముడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాని-వాచకము. సం. వి. అ. పుం. వాచ్యార్థమును తెలిపెడి శబ్దము: చూ, శబ్దము. 2. వాచకుడు. సం. వి. అ. పుం. అనుపాసనబంధ నియమాదుల నెఱింగి చెప్పవారు: చూ, కృతికర్త. వాచస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. వేలుపుటాజ్ఞే-లక్ష్మీ. 2, ఆ. 43: చూ, సురాచార్యుడు. వాచస్పత్యము. సం. వి. అ. పుం. తారానాథ తర్క వాచస్పతిచే వ్రాయబడిన బృహన్నిఘంటువు.

వాచాటూడు. సం. విణ. రూ-వాచాటూడు:
చూ, షక్త. 1.

వాచాటూడు. సం. విణ. —పై.—

వాచించే. సం. స. కి. 1. చెప్ప. చందా.

1, ఆ: చూ, రూ-వచించే; 2. చేదువు.

చందా. 3, ఆ: చూ, పరించే.

వాచికము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వక్కాణ
ము; 2. మాటలచేతబుట్టిన శృంగారభావ
ము; అం. 3. వాక్కుచేత కలిగినది. (కావ్య
సాటికములను రసోచితముగ నుచ్చరించుట
చూ, వ్యంజకము. 1; 4: చూ, కర్మములు;
5: చూ, స్వాధ్యాయము; 6: చూ, ఆభి
సయములు. [చూ, సుధి.

వాచోయక్తి పటూడు. సం. విణ. పండితుడు.

వాచ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆభిదచేదెలి
యఁదగిన యర్థము; విణ. 2. చెప్పఁదగినది:
ఆశ్లేయము. తద్వి. — చెప్పనిచ్చించినది:—
విపక్షితము (చూ, శబ్దము. 2.); 3. నిందిం
పఁదగినది: చూ, హీనము. 2.

వాచ్యపరితము. అం: చూ, వాక్యగతదోషములు.

వాచేగడము. ద్వ. వి. రూ-వాచేరడము-వాచేగ
ము-వాచేరడము-వాచేరపము, దేవరింపు-
దేవురింపు, దేవురు, బతిమాలడము-బ్రతి
మాలడము, బతిమాలిక-బ్రతిమాలిక, పనట,
పనపు, పలపు. (సం).— దైవ్యము, పరిదేవ
నము, మనువు, విలసనము- విలాపము.
(మి).—దైవ్యపాటు.

వాచేరడము. ద్వ. వి. —పై.—

వాచేరము. ద్వ. వి. —పై.—

వాచేరడము. ద్వ. వి. —పై.—

వాచేరపము. ద్వ. వి. —పై.—

వాచేయ్య. వా. అ. కి. (వెచ్చేజేసిన ఆవృడ
ములులోనగునవి) మెత్తఁబడు.

వాచేడి. వా. వి. నోటిద్వని.

వాచేటయే. దే. అ. కి. మొఱసెట్టు: చూ,

శోకించే (గట్టిగా అణచుకొనియు).

వాచేవి. వి. రుచిచూచుట.

వాచేరు. ద్వ. అ. కి. పరిదేవముచేయు: ఓగ
లాడుచే, దేవురించే, పలపుఁగాను, పలపు
లాడు. (మి).—దైవ్యపడు.

వాచేరు. దే. వి: ముంతోరు: చూ, సదనము. 1.

వాజపేయము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. ఒకా
నొక యాగము: చూ, హోమము. 3. (యజ్ఞ
ము); అం. 2: చూ, తానములు (సహీనతా
నములు).

వాజము. సం. వి. అ. న. 1. నెయ్యి: చూ,
పావిన్ను. 2; 2. నీరు: చూ, సలిలము;
3. సాన్నాయ్యము: చూ, పావిన్ను. 1; పుంశ్చి
4. బాణము తెక్క: చూ, తెక్క. 1;
5. తెక్క: చూ, తెక్క. 1; 6. వెస. వేగ
ము: చూ, స్వదము.

వాజసనేయ బాహ్యులు. అం: చూ, ఆంధ్రు
లు. 653 పుట. (వీరుశుక్లయజుర్వేదులు.
ప్రథమకాఖ్యయులను నామాంతరముగలవారు.
కాత్యాయన నూత్రిము. వీరిలో వైదిక
లౌకికవృత్తులవారు కలరు. మిసములుంచి
విష్టు చిన్నముల ధరింతురు.)

వాజి. సం. వి. న్. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ,
పాయము; 2. పిట్ట: చూ, పక్షి; 3. అయ్యు:
చూ, బాణము. 1. [కర్ణి. 1.

వాజికరి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, వారాహి
వాజిగంధక. సం. వి. అ. (స్త్రీ). అడ్డసరము*:
చూ, సింహోర్వము.

వాజిదంతకము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

వాజిపేయము. అం: చూ, సోమశుజ్జములు.

వాజిబీ. వా. విణ. న్యాయమైనది, సరియైనది.

వాజికాల. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). గుఱ్ఱపుసాల: చూ,
సదనము. 1.

వాజి. దే. వి. 1. రోత: పారిశ్చ. 4, అ. 103:

చూ, స్థిరింపు; 2. ఉపకాల. అం, భా.ద్వి.

12: చూ, సదనము. 1; విణ. 3. గోతగలది, గోరము: చూ, వికృతము. 3.

వాణిము. దే. వి. ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి. వాణిమ్మ. వా. వి. దద్దమ్మ, అంతేద: చూ, వ్యాధుడు. 2.

[చూ, స్వరము. 2. వాణియు. వై. వి.=వాప్య. మృదంగాదివాద్యము: వాటచారి. సం. వి. ఇ. పుం.=బాటసారి: చూ, సమారణుడు. 2.

వాటపడు. ద్వ. అ. క్రి. అనుకూలపడు. కవిక. 2, ఆ: చూ, సరిపడు. 1.

వాటపడెను. వా. వి. ఆట విడుపుపద్యము.

వాటము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. రూ-వాటి.

మారలోనగు వానితోట: చూ, వనము.

2—గం; అ. పుం. 2.=వాడ. రూ-వాటి.

తోర: చూ, మాగ్గము. 1; 3. రూ-వాటి.

మట్టునెలుగు వేసినచోటు; 4. రూ-వాటి.

కంచె: చూ, వెలుగు; 5. ఇండ్లపరుస, వాటి

క: చూ, శ్రేణి 1; 6. భాగము: చూ,

విభాగము. 2; దే. వి. (1) జోటుపుగానుం

డునది: వాకము; (2) అనుకూలమైనది.

య. 1, ఆ. 121: చూ, సంగతము. 3;

(3) సక్తమైనది. మార్గము. 6, ఆ: చూ,

సహితము; (4) పొందికయినది. వై. 2, ఆ

88: చూ, సంసక్తము; (5): చూ, వక్రిమ

ము. 2, వి, పు. 7, ఆ.

వాటా. వై. వి.=వాటము: చూ, వాటము. 6.

వాటాలజోపితా. వా. వి: చూ, విభాగపత్రము.

వాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ—

వాటము. 1*—2—3—4.

వాటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తోట: చూ,

వనము. 2; 2. పెండ్లియందు వపధాన్యములు

వేసి మొలపించేట కాధారమగు పోతము.

అనగా పాలిక; 3. (హరిసడుమనుండు)

రచ్చెనెట్టు: చూ, రచ్చె. 7; 4. ఇండ్లపరుస:

చూ, వాటము. 5; 5. దిరిగెన*: చూ, కిరిపము.

వాటిపధూని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=వాడనది:

చూ, వేశ్య.

వాటు. దే. వి. 1. నైచేట; 2. డబ్బ. వంచ.

వా. 1, ఆ. 205—208: చూ, హరి.

వాటుఁగాలు. దే. వి. నడమైనపుడు పృక్క

వాటుగా పోయెడుకాలు. ద్వి. హరిశ్చ.

2, భా: చూ, హజ్జి. [హరివాలుకము.

వాటికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నక్కదోస*: చూ,

వాటుపడు. వా. ఆ. కి: ఒడ్డగెడవడు, దోర

గలువడు—దోరగల్లుపడు. [దోరగల్లు.

వాటుపడుట. వా. వి: ఒడ్డగెడవు, దోరగల్లు—

వాటురాయి. దే. వి. దొంగలు నైచేటకు అను

పుగా వీటిల్లికొనిపోయెడు తాయి. ద్వి.

భాగ. 5, స్కం: చూ, స్థూలోచ్ఛయము. 1

(రత్నములు.)

వాటులాడు. దే. ఆ. కి. (నై. 3, ఆ. 95.)

ఏటులాడు, కాటులాడు, కీచేట్లాడు,

కొట్టులాడు, జీగడమాడు, జీగడించే, తార్పు

లాడు, పెనగు, పొడుచే, పోటులాడు—

పోట్లాడు, పోరాడు, పోరు, మేడము,

మొత్తులాడు, రాయు. (సం).—కలహించే.

విగ్రహించే తద్వి.—చూటుమసలు.

వాట్యాలకము. సం. వి. ఆ. పుం. ముత్తవపుల

గము*: చూ, సహదేవ.

వాట్లేడు. దే. విణ. (వాట్టు+ఈడు) కొట్టా

డువాడు. ఈ, హరి. 3, ఆ. 112: వాడులాడు.

వాడ. వై. వి. 1.=వాటి వాట. వీధి. నై. 3, ఆ.

82: చూ, మాగ్గము. 1; 2. ఇండ్లపరుస: చూ,

శ్రేణి. 1; దే. వి. 3. వాడగాలి. పనుపుతావి

(అని కొండలు): చూ, వాసన. 1 (చూ,

వాయువు.); వా. 4. ఓడ: చూ, హోడము.

వాడఁబాటు. దే. ఆ. కి. వాడు: చూ, వడలు.

వాడకట్టు. ద్వ. వి: చూ, వాడ. 1.

వాడకము. వా. వి. 1: చూ, వచ్చేము. 2:

2: చూ, వ్యయము. “ఇంటివాడకము.”
వాడగన్నేరు. దే. వి. ఒకరకము గన్నేరు.
చచ్చగన్నేరు (అని కొందఱు)*: చూ,
హయమారకము. [వాయువు.

వాడగాలి. దే. వి. మలయమారుతము: చూ,
వాడనిపుప్రులమౌను. ద్వ. వి. కల్పవృక్షము
అం, పదా. సుర. 41: చూ, వేలుపుఁజేట్టు.

వాడపల్లి. వా. వి: చూ, రూ-ఓడపల్లి.
వాడపదిసె. వై. వి. 1. కులట: చూ, వైరిణి;
2.= వాటి పధాటే: చూ, వేశ్య.

వాడిక. దే. వి. చెప్పక మోరకయించిన
యల్లడ: ఇల్లడ-ఇల్లడము, కుదన- సుదుర.
(సం).— ఉచనిధి, నిత్యము, నివేశము.
గ్యాసము.

వాడివత్తలగుట. జా. మిక్కిలి కృశించుట “అల
జేడి వాడి వత్తలయి.” (కవికర్తగర సాయన
ము); “ఇత్యుకరాససాయకవ్యధా, ఇన్నత
వాడివత్తలయి.” (మనుచరిత్ర); “కమల
నాళములు వాడివత్తలై.” (రసికజనమనో
రంజనము); “ద్వి. వాడివత్తలయి యేమి
వాంఛచేసితివి.” (విష్ణు మాయా విలాసము.)

వాడివాయిలు. దే. అ. కి. చూ, సోలు.

వాడు. నే. వి. 1. వాడుట. సా. 2, అ. 197:
చూ, సొగటు; అ. కి. 2: చూ, విన్న
వోవు. అం. నా. శే. 28; 3. వడలు: చూ, సుగ
క్కు. 14; స. కి. 4. ఉపయోగపఱయే:
(సం).— వినియోగించే.

వాడుక. దే. వి. 1. ఉపయోగము; 2. అభ్యా
సము: చూ, స్వభావము; 3. పాడి: చూ,
వ్యవహారము. 3; వా. 4. రివాజ్, మామూ
లు; 5. లోక వ్యవహార సిద్ధము. “వాడుక
మాటలు.”

వాడుక పడు. ద్వ. వి. పనుపడు: చూ, సరిపడు. 2.

వాడుకొను. దే. స. కి. 1. జనులు ప్రవాదము
గా చెప్పుకొను; 2. ఉపయోగపఱచుకొను.

వాడుమే. దే. పే. వాడజేయు, వాడించు.

వాడుదల. దే. వి: చూ, వాడుక. 2.

వాడుదెంచే. దే. అ. కి. (అని. 3, అ. 122):
వాడుపడు, వాడుపాటు.

వాడుపడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.— (పే. వాడు
పఱయే.— ఉ, రా. 4, అ. 227.)

వాడుపాటు. దే. అ. కి. —పై.— ఉ,
రా. 4, అ. 227. [ఉపకరణములు.

వాడుముట్టు. వా. వి. బ. వాడుకొనెడు
వాడెదర. దే. వి. చెఱుపుచివర: చూ, సుకు
మరము. 1.

వాణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పలుకు: చూ, శబ్ద
ము. 2; 2: చూ, సకస్యతి; ఇ, ఈ. స్త్రీ.
3. నేత: చూ, పూత్యతి; అం. 4: చూ,
అడిశక్తులు. [హుండు. 1.

వాణిజాడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, సార్థవా
వాణిజ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పర్తక
మ; అం. 2: చూ, వైశ్యవృత్తి; 3: చూ,
అప్తవర్తము; 4: చూ, ఉపవిద్యలు; 5: చూ,
వృత్తులు (మనుజవృత్తులు.) (వ్యవహారముఁ
జేయునప్పుడు ధాన్యాదులఁ గొనుకాలము,
వికయికాలము, లాభవిధి, విక్రయనిష్ఠ
వస్తు వివరణములఁ దెలుపునది.)

వాణిద్వారము. అం: చూ, ద్వారములు.

వాణిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అటకత్తె: చూ,
లాసిక; 2. కుంభెనకత్తె: చూ, శంభరి;
3. ముగ్ధ: చూ, స్వీయ (చూ, యావనభేద
ములు.); 4: చూ, విదగ్ధ.

వారంగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాంభోజి, వార
ఘ్ని. (తె) పులిసరి, పులుగుడు: తద్వి.—
౧. తెల్ల పులుగుడు, ౨. నల్ల పులుగుడు*.

వారకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-వారకీ*:
చూ, సోమిదము.

వారకీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.—పై.—; విణ.
2. (న. ఈ. న) వారకొగముగలవాడు.

వారముభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిన్న
నుదురు.

వారగానివాడు. దే. వి. బట్టలకు రంగువేయు
వాడు: రంగ-రంగారి-రంగిరీజే. (సం)
రంజకుడు. [చూ, వ్యవసాయము.

వారము. సం. వి. అ. పుం. ఆముదము*:

వారము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారంగిని.*
వారనాడి. వా. వి. వైష్ణవైత్యవారనాడులను
ప్రధాననాడులలో నొకటి: చూ, నాడు
లు. 3. (చూ, వారపర్యవేక్షణ.)

వారపోసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మోడుగు.*
వారపు. వా. వి. (వాయి+తప్ప) నోటనెలు
పడిన తప్పమాట: చూ, వితరము.

వారపర్యవేక్షణ. అం: చూ, పర్యవేక్షణము.

వారపు. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, వారముగము.

వారముండలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. సుడిగాలి:
చూ, వాయువు.

వారము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ,
వాయువు; వా. 2. వారము అధికమై వార
నాడి నీరసించిన రోగము.

వారముగము. సం. వి. అ. పుం. గాలికదురు
నడిచెడి యిట్టిపంటి మృగము, జవి, వార
ప్రతి, వారాయువు: చూ, హరిణము. 1.

వారకట్టు. ద్వ. విణ: చూ, వక్త. 1.

వారతరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మేఘము. 1.

వారనాడి. ద్వ. విణ. అపరియంపడుడు.

వారాంతకాలము. అం: చూ, కాలములు.

వారాటము. సం. వి. అ. న. సూర్యుని గుఱ్ఱము:
చూ, హయము. [చూ, సన్యాసి.

వారాపిసాపము. సం. విణ. అగస్త్యుడు:

వారాయనము. సం. వి. అ. న. 1: గవాక్షము,
గృహక్షము, జాలకము, వహుటకయనము.

(తే).—కిటికి —కిటికి, జోల, జోలకట్ట.

తద్వి. —ప్రగ్రీవము; 2: చూ, వారాళము.

వారాయువు. సం. వి. అ. పుం. 1. జంక:

చూ, హరిణము. 1; 2: చూ, వారముగము.

వారారి. సం. వి. ఇ. పుం: (తే).—వారుడు*.

వారాలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వారముండలి.

వారాళము. సం. వి. అ. పుం. 'ఉ త్రమాళము:

చూ, హయము. [చూ, సీతము. 1.

వారికము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక పులుము:

వారికాను. వై. వి. (వాయి + కాను) లండే

ము: చూ, సూర్యుడు. (పాదులవాడుకమాట)

వారివియ్యము. ద్వ. వి. (వాయి + వియ్యము.)

దహనము చేయునపుడు బంధువులు పీనుగు

నోటనేసెడు వియ్యము: చూ, సేనబాళి

(వియ్యము)

వారాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ,

వాయువు; 2. సుడిగాలి: చూ, వాయువు;

విణ. 3. గాలినయి: వేరిది; 4. వత్తెత్తినది;

అం. 5: చూ, అగమములు (ఉపవిద్యలు);

6: చూ, తంత్రములు.

వారాలోత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

వారెర. ద్వ. వి: చూ, రూ—వారెణ.

వారెణ. ద్వ. వి. (వా+తెణపి): రూ—వారెర.

అదరము, కెమ్మోవి, పలుకవ్వ-పల్కవ్వ,

పలుదెర-పలుదెణ, పలుపలున-పల్లవ్వ,

పెదవి, మోవి. (సం).—అధరము, ఓవ్వము,

దళనవాసన్ను, రదనచ్చదము—రదనచ్చద

స్ను. తద్వి. — ౧. దపడ-దపుడ-దొడ,

దాళున. (సం) — కాకుదము, తాలువు;

౨. అంకిలి-అంకు. (సం).—తాలుములము;

3. పెదవి మూలకు. — నెలవి. (సం).—

సృక్వము, సృక్వి. ("చూ, నెలవి.")

వారెణకంపు. ద్వ. వి: (చూ, దంతక్షతములు. 2)

కవ్వ, కెమ్మోవిగుఱి, పలుకంపు-పల్కంపు,

పలుగంటి-పలుగంటు-పల్లంటి-పల్లంటు,

పలునొమ్మ-పల్నొమ్మ, పల్నొమ్మ, పెదవి

కంపు, పెదవిగంటు. తద్వి. — ౧. దంతక్షత

స్థానవిశేషము. (సం).-కంఠము; ౨. అధర
ముందలి దంతక్షతమునకు. — (తె) - కెంపు.

చూ, కానుము. ౩.

వాతోర్మి. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ను, ధ,
త, వగణములు. 7 యతి. 11 ఛందస్సు.)
వాత్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. నుడికాలి: చూ,
వాయువు (వాయువులు.)

వాత్సకము. సం.వి.అ. న. దూడలగుంపు. (వత్స
ము=దూడ): చూ, సారభేయ (భేయపు.)

వాత్సల్యము. సం. వి. అ. న: (తె).—అరులు-
అర్లు-అయర్లు, అర్మిలి, మాలిని. (అవ్య).
(సం).—అహో, ఆక్. (చూ, స్నేహము. 1.)

వాత్సయినవ్యాకరణము. అం: చూ, వ్యా
కరణములు.

వాత్సయిననుడు. సం. విగ: చాణక్యుడు.

వాధూలనగోత్రము. అం. (వాధ్యస-వాక్యేయస):
చూ, గోత్రము. 13.

వాదనుచు. ద్వ. అ. కి. రూ-వాదాడు. కా
శీ. 5, అ. 89: చూ, వాదించు. 1.

వాదనము. సం. వి. అ. న.=వాదు. వీణాది చ
తుర్విధ వాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

వాదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=వాదు. వాగ్వి
వాదము: చూ, సంవాదము; 2. రసవాదము:
చూ, విద్యలు; 3. తిగవు: చూ, యుద్ధము.

వాదర. వై. వి. (వాడి+దార) (ఖడ్గాది)
తీక్షణధార. వా-వాయి, దార-దారి. (సం).—
ధార: చూ, బాణము. 1-౧౪.

వాదాడు. ద్వ. అ. కి: చూ, వాదకుచే
వాది. సం. వి. న్. పుం. 1. తగవునకుపోయిన
వాడు (ప్లయింటిఫ్); విగ. 2. వాదించు
వాడు. [డు; 2. తగవాడు.

వాదించు. సం. అ. కి. 1: వాదకుచే, వాదా
జాదికుడు. సం. వి. అ. పుం. వై నకాస్త్రజ్ఞా
కు: చూ, కాస్త్రవిదుడు.

వాదిత్రము. సం. వి. అ. న. 1. తతము, అన
ద్దము, నుషిరము, ఘనముఅనెడి వాద్యచతు
ష్టము: చూ, అతోద్ధము; 2. వాద్యధ్వని:
చూ, స్వరము. 2.

వాదు. వై. వి.=వాద. 1. వాదము: చూ, సంవా
దము. 2; 2. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2;
3 దానా: చూ, వ్యాజ్యము; 4: వింద:చూ,
సెగింపు.

వాదులాట. వా. వి. మల్లగుల్లము:చూ, వాదు. 1.
వాదులాడు. ద్వ. విగ: చూ, వాట్టిడు.
వాదోడు. ద్వ. విగ. (వా+తోడు). 1. మాట
కు సహాయము. విజ. 2, అ. 115; 2. పను
లకు నాలికచేబులుగాను గాగల తెచ్చుళ్లను
పరిశీలించ న్నటజోప్పించి నోరు తెఱపించు
టకై యేర్పజచిన దాద్యాయన రూపయం
త్ర విశేషము (చూ, ముకుటంతి).

వాద్యము. వై. వి.=వాద్య. రూ-వాయిదము:
చూ, వాద్యము. 1-2-3.

వాద్యము. సం. వి. అ. న.=వాయిదము-వాద్య
ము-వాణ్ణము. 1. వీణలోనగునది: చూ, వీణ;
2. చేష్టకు: చూ, స్వరము 2; అం. 8: చూ,
తతవాద్యములు; 4: చూ, కోధనములు.

వాద్యభేదములు. అం. 1. (వాద్యములు). డమ
రుగము (డమరు), గుమ్మట (మడ్డుపు),
రాయిడిగిడిగిళ్లు (డిండిముము), కైమళ్లు
(ఝర్జురుము), మద్దెల (మర్దలము), ఉడుక
(పగనము) (8); 2: చూ, వాద్యములు.

వాద్యములు. అం. 1. (వాద్యచతుష్టయము)
౧ వీణాదులు తతములు; ౨ మర్దలాదులనర్థ
ములు; 3 మురళ్యాదులు నుషిరములు;
౪ కాంస్యతాళాదులు ఘనములు (4):
(చూ, స్వరము. 2.); 2. చూ, వాద్యభేదములు.

వాద్యోగావాయనము. సం. వి. అ. పుం. కొండ
కాశి: చూ, నకృత్ప్రజను-క్రల్పనూత్రములు.
వాధూలము (చూ) వాధూలము. అం: చూ,

వాదాని. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-వాదాని
సము, ఖడ్గముగము: చూ, శరభము.

వాదాని. సం. వి. ఆ. పుం. — పై. —

వాన. దే. వి. 1: చిత్తడి—చిత్తటి, జేడి, జేలి,
జేలు, తొలకరి, దలు, నునురు, సోన. (సం).—

అంబరము, అనసరము, చూ, మేఘపుష్ప
ము, నర్మము. తద్వి. — ౧. అల్పనర్మమునకు. —

చినుకు—చినుకు, సోన; ౨ తొలకరి వాన
కు. — తొలకరి — తొలకరి — తొల్కరి,

తొలుకారు—తొల్కారు; 3. తుపానుకు. —
గాలివాన, తుపాను, కనరు. (సం). — అతి

బలంపు, ధుంధు, మహావాతము, సప్తపీకము.
తద్వి. — ఉప్పెన, ఉబుకు, పొంగు, పోటు.

(సం) ఉల్బణము (చూ, సము ద్విము;
ర. ధారా వర్షమునకు: — జేడి, జేలు,

దలు, తుంపిల్లు, తూరజేలు, వానతూర. (సం). —
అనారము, ధారాసంపాతము, పిండాభము;

౫. నానుడు వానకు. — నానుడువాన, చన
చన, మనాబు, మునురు; ౬. పటపటమని

వచ్చేవానకు— ఎలగోలు, ఎలగోలుజేలు;
౭. మంచుపంటివానకు— తుట్ట, తుట్టు; ౮. మట్టి

వానకు. — (సం). — పినాకము; ౯. వర్షబిందు
పునకు. — చినుకు—చినుకు; ౧౦. వర్షధారలకు —

వానకాళ్లు, దార. (సం) — ధార; ౧౧. మోయే
వానకు. — దెబ్బాటు. (సం). — అతివృష్టి,

మహావాతము; (“చూ, సోన. 1—2.”);
2 వర్షద్రువు. క్రాంతిభాద్రపద మాసములు:

చూ, మాసద్వయము (బుతువులు).
వానకాళ్లు. దే. వి. బ. దార. (సం). ధారలు.

వర్షధారలు. భో. 4, ఆ. 287: చూ, వాన. 1—౧౦.
వానకోయిల. ద్వ. వి. 1. ఒకానొక పాము:

చూ, సర్పము; 2. వాననెచ్చెలి: చూ,
స్తోకము. 2.

వానబోలిపులుగు. దే. వి: చూ, మాంస.
వానతటి. దే. వి: చూ, వాన. 2.

వానతూర. వా. వి. పిండాభము: చూ,
వాన. 1—౪.

వాననెచ్చెలి. దే. వి: చూ, వానకోయిల. 2.
వానపాము. దే. వి. ఎఱ్ఱ, ముహూలత: చూ,
సర్పము.

వానపేము. దే. వి. — పై. —
వానపర్శి. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సము

త* (మోదుగు); 2. ఇప్ప*: అలిమకము—అలి
మకము, అవ్వబ్బము, గుడపుష్పము, దోలా

ఫలము, తీక్ష్ణపారము, మధుకము—మధూక
ము—మధూలకము, మధుమృగము, మధు

పుష్పము, మధుష్టీలము, మధుష్టీనము, మృదు
దుగ్ధము, లోభిపుష్పము. (తె). — ఇప్ప.

తద్వి. — ౧. నీరిప్పకు. — కీరేష్టము, గిరికాఖ్య,
గిరిజము, గైరికాక్షము, గౌరకాకము, జు

మధూకము. (తె). — నీరిప్ప; ౨. పిన్న
యిప్పకు: — గౌరీవానము, మధుశ్రేణి,

మధుష్టీలమధూలిక, మౌర్యపుష్పము. (తె). —
పిన్నయిప్ప* (“చూ, హస్తపుష్పము.”);

అం. 3: చూ, ఆశ్రమము. 2. తద్వి. — విఘ్న
ననము. [వర్షములు.

వానపర్శి. సన్యాసములు. అం: చూ, కలియుగ
వానపర్శి. సం. వి. వని: చూ, సన్యాసి.

వానము. సం. వి. ఆ. న. 1. కుట్టుపని: చూ,
న్యూతి. 1; 2. చోర: చూ, చాచ. 1;

3. గతి: చూ, సమయము. 2; 4: చూ,
వానన. 1; 5: చూ, సారంగము (రంధ్ర

ము. 1.); 6. ఎండిన కామలొనగు
ది: విశిష్టము, విశిష్టము. (తె). — చొక్క,

పొడి; 7. అడవిది.
వానరము. సం. వి. ఆ. పుం. (నరుని

వలె నుండునది): ఆగవరము, అధిపికము,
ఉష్ణలము, కపి, కరి, కరేరువు,

కలిపియుండు, కిఖి—ఖిఖి, కీకము, కుతా
రువు, కుధాకువు, కురంగము, కుకాక్షము,

మహాపుత్ర, కృష్ణదత్త, కేసరి, కేసరిజాడు, గోపుచక్రము, గోమి, గోలాంగులము—గోలాంగూలము, చవలము, పింగళము, ప్లవంగము—ప్లవంగము—ప్లవగము—ప్లవము, భల్లుకము, మర్కటకము—మర్కటము, పనచరము—పనేచరము, పనాకనము, పరాహమము, పలీముఖము, శాఖామృగము, సాలావృకము, హరి. (తె. పు).—అడవి తిరుగుడు, అడవిపట్టు, అడవి నెలవరి, అడవి నెలవరు, అడవిమనిసి, అనుమడు—హనుమ—హనుమడు, ఎక్కిరింత మెకము, కొండత్రిమృరి, కొమ్మటెంకి మెకము, కొమ్మత్రిమృరి, కొమ్మదాటు మెకము, కొమ్మ మెకము, కోతి—కోర్తి, కోనత్రిమృరి, కోనమనిసి, గట్టుందిత్రిమృరి, గాడుపుకొడుకు (గాడుపుమోలి, గాడుపుపట్టి), గాలిమోలి, చెట్టుదిమ్మరి, చెట్టునట్టు, తలుల మెకము, తలులమోర మెకము, తిప్పత్రిమృరి, తిమ్మడు, నేలపట్టిమగనిబంటు, మలమనిసి—మలమనిస్క, నల్లు, మృనుదిత్రిమృరి—మృన్నిత్రిమృరి, మృనుమనిసి—మృన్మనిసి, పెకిరింత. తద్విశేషములు.—
౧: అంగదుడు, తారేయడు;
౨: అనిలజాడు, అర్జునధ్వజాడు, అంజనేయడు, ఆనిలి, కటండ్రుడు, పవనతనయుడు, పావని, యోగచరుడు, రామదూత, సామిరి, హనుమంతుడు—హనుమంతుడు—హిడింబారమణుడు. (తె. పు).—అనుమడు—హనుమ—హనుమడు, కరుపలీపట్టి (గాడుపుమోలి), నేలపట్టిమగనిబంటు, వినుమనుమడు; 3. ఎఱ్ఱని మూతిగల కోతికి.—అనిలజాడు, క్షీపము, క్షీంకము. (తె. పు).—చింకలిక్క; ౪. ఎఱ్ఱని మూతిగల ఆడుకోతికి.—క్షీంక; ౫. కొండముచేసనకు—అసితానము, గోలాంగూలము, నీలకము. (తె).—కుండగి—కొండ

గి—కొండెంగ, కొండముచే—కొండముచే, కొండమునువ, మసికోతి; ౬: శింశుమారము—శిశుమారము—మారకము. (తె).—నీరు కోతి; ౭: సుగ్రీవుడు, కిష్కింధాధిపుడు; ౮: ఋషభము; ౯: కపిత్థాస్యడు; ౧౦: కుముదుడు; ౧౧: గంధమాదనము (గంధమాదనుడు); ౧౨: గయూడు; ౧౩: గవాక్షుడు; ౧౪: చండనుడు; ౧౫: నలుడు; ౧౬: నీలుడు; ౧౭: శరభుడు; ౧౮: సోముడు; ౧౯. (తె).—చాలలుగుడు, వాలిడి. (“చూ, హనుమంతుడు”)
వానరసత్వ. ఆం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.
వానతాయి. దే. వి: చూ, వడగల్లు.
వానవుడు. సం. వి. స. పుం: చూ, వివాయుడు.
వానస్పత్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ఘావికాచెడు చెట్టు (పూవకాచెడుచెట్టు వనస్పతి.)
వానాయజము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, యా—వనాయజము.
వాని. దే. వి, విః: చూ, యా—వాడి. (నైశిత్యమునకు. —తై. 4, ఆ. 52.)
వానియే. దే. స. క్రి: చూ, చలయే. 4. ఆం, భా. త్ప. 134. (చూ, వడబోయ.)
వానీడు ద్వ. వి. (వానె + ఈడు) 1. వానకులమువాడు; 2. వలేరుడు: చూ, శీరుడు.
వానీరము. సం. వి. ఆ. పుం. పృబ్బు: చూ, సహస్రీచేధి. 2.
వాను. దే. స. క్రి. (కుండలు) చేయు.
వానె. వై. వి:—పడికి. వైశ్యకుల విశేషము. కాశీ. 5, ఆ. 63: చూ, వైశ్యుడు.
వానెత వై. వి. వానకులమువాడు: చూ, శ్రీ. వానెయము. సం. వి. ఆ. న. కైవడిము: చూ, ముస్తకము.
వావము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గొలుగులు: చూ, వచనము. 1; 2. బిత్తులు: చూ, వెద. 2; 3. నేయులు: చూ, పూతి.
వావను. శా. వి. 1. మరల నిచ్చినేయులు;

2. అంగీకారములేమి; 3. అక్కలలేదు;
 4. తిరస్కారము: చూ, హేళనము.
 వాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = బావి. నడబావి,
 దీర్ఘిక: చూ, సరస్సు. 1.
 వాపితము. సం. విగ. 1. గొలుగఁబడినది: చరి
 వాపితము, ముండితము. (తె). — బోడి;
 2. విత్తఁబడినది: ఉత్తము. [లోభి
 వాపిరిగొట్టు. వా. వి. కక్కుటితికాడు: చూ,
 వాపు. వై. వి: చూ, రూ—వాయింపు.
 వాపుచ్చు. ద్వ. స. కి. 1. నోయతెలుమే;
 2: చూ, వచించే. కవిక. 8, ఆ.
 వాపోక. ద్వ. వి. 1. అజుమే: చూ, కబ్బము. 2;
 2. ఏడ్చుట: చూ, కోకము.
 వాపోవు. ద్వ. ఆ. కి. 1. ఏడ్చు. కళా. 8,
 ఆ. 178: చూ, బోకించే; 2. అజుమే. భాగ.
 1, స్కం. 337: చూ, కల్పించే.
 వావ్యము. సం. వి. ఆ. న. రూ—వావ్యవ్యము,
 చెంగల్యకోష్ఠు*: చూ, వాలుకము.
 వామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉత్తమమైన ఆడుది:
 చూ, స్త్రీ.
 వామకర్ణాగ్నిశ్శితి. అం: చూ, చిత్రీవర్ణములు.
 వామజుప్తతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.
 వామదేవ ముఖమునఁబుట్టిన చర్మపుటతాళనా.
 అం: చూ, ముఖ్యకళా పాణిము.
 వామదేవన గోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.
 వామదేవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ,
 శివుడు; అం. 2: చూ, బ్రహ్మలు; 3: చూ,
 శివానములు.
 వామన. దే. వి. 1. వామనపాతుగాడు: చూ,
 చక్రీ; వా. విగ. 2. రేతది. [రేతకాయ.
 వామనగాయ. దే. వి. రేత చింతకాయ; 2.
 వామనగొమ్ము. దే. వి. (వామనము+కొమ్ము)
 ఊరవేసిన వామనగాయముక్క.
 వామనపాతుగాడు. దే. వి: చూ, వామన. 1.
 వామనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దక్షిణపుడిమ్మ-

నందరి. యాఁడేనుఁగు: చూ, హస్తీ.
 2. మానమునకు రెండు రత్నలకంటె మీఁద
 గొలువడిన యేనుగు (ఇది నింద్యము): చూ,
 హస్తీ; 3. ఊడుగు*: అంజోడము, అంజో
 లము, ఆతామృఫలము, జోకరము,
 జోలక—జోలకము, గంధపుష్పము, గిరిజోల,
 గుప్తస్నేహము, గూఢవల్లిక, నిజోచకము,
 పీతసారము, మహాయుళవతిృక.
 (తె). — ఊడుగు*: వా. విగ. 4. పొట్టి:
 చూ, హస్తీ; అం. 5: చూ, వామనాన
 తారము; 6. (గరంంజ్లో. బ్రహ్మదేవుడు
 కర్త): చూ, పురాణములు; 7: చూ, దిగ్గజ
 ములు.
 వామనములు. దే. వి. బ. వామనగాయలు.
 వామనాయనము. అం. (వామనః=వామైర్మంగళ
 రూపైశ్వేదాది భిర్నియతే గీయతఇతి.):
 చూ, ఓమ్. (వామనుడు.)
 వామనానతారము. అం. (వామనము): చూ, ఆనతా
 రములు. (బలిచక్రవర్తిమహావత. వానివలన
 రాక్షసులు చెలరేగి హనులను, మంచివార
 లను బాధించేవేడిరి. అదివినివిష్ణువు పొట్టి
 బ్రాహ్మణుడై మూఁడడుగులస్తలమునబలిని
 యాచించెను. బలిచక్రవర్తియిచ్చెను. పొట్టి
 వాడు పెరిగి యొకపాదమున నాకాళము
 ను, రెండవ పాదమున సమస్తభూమినిఁ
 గప్పెను. మూఁడవ యడుగునకు రాజు తన
 తలనే యాయఁగా వానినిఁ బాతాళమునకు
 నడఁగఁ ద్రొక్కిను. ఇదియే వామనాన
 తారము.)
 వామనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, విష్ణు
 వు. 1; విగ. 2: ఆపోగంఢఁడు,
 ఖట్టేరకుడు, ఖర్వుడు, నీచుడు, వంతుఁ
 డు, వర్తనుడు, హస్తీనుడు. (తె). —
 అజుపాడు, కరుణ, కుటుచే, కుసుమి-

కాటిక, కొట్టి, గిటక, గిడ్డగిడ్డి, గిటక, గున్న, గుడ్డ, గునిన, గొనను, గొనవ, గొనబ, గొనిన, శింగ, టింగడా, తంగ న—టింగడా, పాటి, పాదటు, పాదమ, పాదిటి, పానుగ, బుడుత, బురక — బురికి — బురుక — బురుకడు, మట్ట, మట్టపి, మట్ట, మొట్టి, తద్వి. — గ. పాటిడి. — తంగన; అ:కు బుడు, గడురుడు—గడులుడు, గడుపు. (తె). — గునివాడు, మఱగుడ్డ—మఱగుడ్డ. (“చూ, హిస్సుడు.”)

వామనేత్రము. అం: చూ, నేత్రములు.

వామపాదము. అం: చూ, పాదములు.

వామము. సం. వి. అ. న. 1 ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ఆవుపాదుగు: చూ, స్తనము; విగ. 3. ఎడమ: చూ, సవ్యము. 1; 4. నుండరము: చూ, వృద్ధము; 5. పక్రిము: చూ, వేలితము. 3; 6. పాటి: చూ, హిస్సుము; 7. పృతికూలము: చూ, సవ్యము. 3.

వామలూరము. సం. వి. అ. పుం. రూ—వామలూరుపు. పుట్ట: చూ, వర్మికము.

వామలూరుపు. సం. వి. ఉ. పుం. — వై. —

వామలోచన. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చేక్కన కన్నులుగల యాడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

వామవర్త. సం. వి. అ. స్త్రీ: అగ్నిమేడి, తిండుకిని, పీతకి. (తె). — అగ్నిమేడి*.

వామవానశ్శ. అం: చూ, చిత్రీవర్ణములు.

వామవాస్తము. అం: చూ, వాస్తములు.

వామావిధము. అం: చూ, ఆకాశమండలములు.

వామి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. ఆడుగాడిద: చూ, హయము (రాసధము. 1.); 3. ఆడుబొట్టియ: చూ, శృంగులకము (బొట్టిపిట్ట.); 4. ఆడువక్క: చూ, పృగాలము; 5. వి. (1) గడ్డి

మేటి, కుప్ప: చూ, వెటి; (2) పొత్తు. య. 1, అ. 118: చూ, రా. 1.

వామ. దే. వి. 1. బంధుత్వము: చూ, వాది;

వా. 2. ఓమము: (సం) లోచమస్తకము, పల్లి (చూ, యవాని. 1.); దే.స. క్రి. 3. తేతులగుప్పజేసి యెత్తు: జేవురు—జారు.

వామడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ—వామను; డు—వామదేవుడు) 1: చూ, కివుడు; 2: చూ, మన్మథుడు.

వాయ. వై. వి. 1.—భాగ. తోటిలోనొకతడవ పంతు, తోటిలో నొక్కొకతూరి పోసి దంచెడు ధాన్యాదులపంతు: చూ, భాగము. 4; 2: చూ, ధాన్యము; 3. కొండసందిచ్చిన నేల: చూ, భూమి. 1.

వాయగొట్టు. వా. అ. క్రి. వలగగొట్టు.

వాయసండము. సం. వి. అ. పుం. సారెవాడు నేతసరిత్రైదు పులక: చూ, సరి. 2 (మగ్గము.)

వాయనము. సం. వి. అ. న. 1. వృతోద్భావన కాలమందు ఉపాయనముగా నిచ్చెడు మోడకము; వై. వి. (1)—ఉపాయన. వృతాదుల యందు స్త్రీలు ముత్రయిదువులకిచ్చే కానుక, నోములందిచ్చే కానుక.

వాయము. వై. విగ.—వ్యర్థము. (దేశ్యమవి కర) మార్గ. 4, ఆ; భార. ఆ. 3, ఆ: చూ, వ్యర్థము.

వాయవ్యము సం. విగ. 1. వాయుసంబంధమైనది; 2. వాయవ్యమాల: చూ, హరిత్తు. 1;

అం. 3: చూ, దిక్కులు. [సంధిభేదము. వాయవతుండకము. సం. వి. అ. పుం. ఎమ్ముల

వాయసము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, సకృత్పృజము; 2. అగలుమౌను*: చూ, నుగంధము; 3. సరళమును భూవదనీవ్యము: చూ, రాశార్దము.

వాయసారాతి. సం. వి. ఇ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపులులుగు.

వాయసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (కామలీసంబంధమైనది): కరట, కాకమాచి - కాకమాచిక, కాకమాత, కాకి, గుచ్చఫల, గుడఫల, కుకము, సర్పమాచికాకళ. (తె).-ఉడుసర, కాచి, కామంచి, నల్లబుడుసర*: (చూ, “సర్పమాచికాకళ.”) (చూ, తృణము. 1. రెండవకాలములో: చూ, కామంచి.); 2. బమ్మమేడి*: చూ, పెట్టిమేడి; 3. పొట్టికాకర*: చూ, సుషవి. 1.

వాయుసోలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (కాకివలె వేలింపేనది.) కారుకొల్లి*: చూ, స్వామిరస. వాయి. వై. వి.=వాక్. 1.నోరు. భార. సభా. 1, ఆ: చూ, వదనము. 1; 2. వాయురంగము: వాయుగండము; 3. ఖడ్గాదిధార: చూ, వా. (2); 4. ముఖము: చూ, వదనము. 2. వాయించే. వై. స. కి. 1. విజాది వాద్యములను వాదనము చేయు; వా.2. (చెంపవీర) కొట్టు: చూ, వేయి. 1.

వాయంట. దే. వి: రూ—వామింట*. (సం):—అజగంధిక, అజగంధిని, అమరస్పర్శ, కబర, కబరి, కవర, ఖరపున్న, చక్కంద, కుంగి, బర్బర. తద్వి.—కుక్క వాయంట—కుక్క వాయంట. (సం).—వసుగంధిక, శ్వాసబర్బర. (చూ, “శ్వాసబర్బర.”)

వాయంపు. వై. వి.=వాద్య. విజాదివాదనము, వాయించుట. (ఇంపుంతము పొచ్చినకవి సమృతముగాడు): చూ, స్వరము. 2.

వాయదము. వై. వి.=వాద్య. రూ—వాదైము. —వై.—య. 4, ఆ. 84.

వాయదా. వా. వి. 1. గడువు: చూ, వితి; 2. గడువునకు చెల్లించే నైకము; 3. న్యాయాధిపతి విమర్శనకై నియమించిన దినము: హీరింగు. [ద్వి: చూ, రిప్టి. 2. వాయదార. వై. వి. వంకలుగలక త్రి. ఆం, భా.

వాయువిశంగము. వై. వి. రూ—వాయువిశంగము: చూ, విడంగము. 1.*

వాయుగండము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వాయి. 2. (ముండవాయి, కొరవాయి ఇందుజేరును.) (అజీర్తి అని కొందఱు)

వాయుగుల్మము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సుడి. 1. వాయుదారువు. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, మేఘము. 1. వాయుధాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వాయువేగము, అపరాజయ: చూ, స్వదము.

వాయుపంచకము. అం: మనస్సు, ధ్యానము, త్వక్కు, స్వప్నము, పాశి. (5)

వాయులింగము. సం. వి. ఆ. పుం. శ్రీకాళహస్తీ కుండు: కలింగుడు. [విశంగము.*

వాయువిశంగము. వై. వి: చూ, రూ—వాయి వాయువు. సం. వి. ఈ. పుం. (వాతీతి వాయు: ఈ. పుం. వాగతిగంధనయో: విసి రెడువాడు): 1. ఆ, అంకతి, అగ్నివితృము, అజరము, అర్చకము, అవి, ఆత్మ, ఆధ్యాత్మము, ఆశుగము, క, కంపలక్ష్మ, కంపాకము, కంబు, కలుషము, కుముదము, కృపీటపాలము, కేతుధరము, క్షీత్యంతుడు, క్షీత్యా, క్షీపణువు, క్షేపణ్యువు, ఖగము, ఖచరము, ఖరువు, ఖశ్వాసము, గంధవహుడు—గంధవాహుడు, గవిష్టువు, చంచలము—చంచలుడు, చణకము, చరణ్యువు, చరయ్యువు, ఛుషము, జగద్బలుడు (జగద్బలము), జగత్తు, జగత్ప్రాణుడు, జాహురాణము—జాహురాణము, ర్షు, ర్షుంర్షునిలము, తతగము, తతము, ధారావని, ధూలిధ్వజుడు—ధూలిధ్వజుడు, వధిప్రాణుడు (వధిప్రాణము), వధిస్వంతుడు, నాగము, ప, పవనము, పవమానుడు, పృషదస్వండు, ప్రకంపనుడు, ప్రభంజనుడు, ప్రాణము, ప్రాణవాయువు, బలజేవుడు, భోగీకాంతుడు, మరుతము—మరుత్తు—మరుత్వంతము, మహాబలుడు, మాతరిశ్వండు—

మారుతము, మృగవాహనుడు, వ. వరంధ
కము, వాతము, వాతూలము, వాహము,
వి, శరణ్యుడు, కారము, శ్వసనము, శ్వాస
ము, స, సంఘర్షము, సదాగతి, సమీరణు
డు, సమీరము, సగయుడు, సోముడు,
స్పర్శనము, హరి. (తె. ప).—ఈడు, ఎద
మోలి, ఒంటిపూకుల పెనుమువ్వు, కరువలి.
కర్మలి, గండపుగొండటెంకి, గాడుపు-
గాడ్డు, గాలి, వేలినట్టు, వేలియిక్క, చి
లువమేత, జింకగుడ్డుమువలంతి, జింకరపు
తు, తావిమోపరి, తెమ్మెర, దువ్వెగ, గావించే
జోణ, నింగిమోలి, నీటితాత, నెత్తమ్మికోల
ని కాపు, వయర-పయర-పయ్యర-పయ్యి
ర-పైర, పాముమేత, బీదల పెనుబాద,
మబ్బువగ, మబ్బుమేవరి, మబ్బువిప్పు, మరు
లేరు, మింటిమోలి-మినుమోలు, వలపుమో
పరి, వలి, వినుమోలి-విన్నుమోలి, వీవలి,
నుడిగొట్టు, నుడిగొట్టుజోణ, నుర, నురటి
వీవనులబుట్టు, సోకు, సోకుదయ్యము.
తద్విశేషములు.—౧. చందవాయువులు.—
(౧) పాణిణము (ఇది హృదయమున నుండి
వాసికనుండి వెడలు వాయువు): ఆసపు-
అసుపు, అమృతని, ఉచ్చాసము, గిత్తము,
పాణిణము. (తె).—ఉసులు, గుండెగాలి,
పానము, మందల; (౨): ఆపానము.
(తె).—ముడిగాలి-ముడిగాలి (ఇదిపాత్తి
కడుపునకు దిగువనుండి మలమూత్రాదులను
బయటవెడలించుజేయువాయువు); (౩): వ్యా
నము, ఉద్ధిము. (తె).—ఒడలుగాలి. (శరీ
రమునందంతటను వ్యాపించిన వాయువు);
(౪): ఉదానము. (ఇది గొంతుగాలి.
శంకముననుండి మాటలాడ వీలుకలుగఁ
జేయును); (౫): సమానము. (తె).—బొడ్డు
గాలి. (నాభియందుండు వాయువు. అన్నా

శయమున జకరాగ్నికిసమీపముననుండును).
౨. చందోపవాయువులు. (౧): కూర్మము
(డర్మన పృథ్వీమాన వాయువు); (౨): కృకి
రము (క్షుత పృథ్వీమాన వాయువు);
(౩): చేవదత్తము. (జృంభప్రవర్తమాన
వాయువు); (౪): ధనంజయుము (శవశరీర
ప్రవర్తమాన వాయువు); (౫): నాగము
(ఉద్గారిప్రవర్తమాన వాయువు); ౩. సప్త
వాయువులు.— పృథహము, ఆపహము,
ఉద్విహము, సంపహము, వివహము, పృథివ
హము, పరాపహము (7); ౪. ఎనిమిది (అష్ట)
వాయువులు.—(౧): గోగంధనము, పురో
వాయువు. (తె).—ఎదురుగాలి; (౨): వాసం
తను. (తె).—చిలుగాలి, తెమ్మెర, నాలి
గాలి, చయ్యెర, నన్నగాలి; (౩): చరవా
యువు-చారవాయువు-చారము. (తె).—
వడమటిగాలి, వడగాలి, చేసఁ గాలి;
(౪): కింఛలికము-కింఛలుకము. (తె).—
మీడిగాలి; (౫): ఇరింగణము, చండవా
యువు. (తె).—వడిగాలి; (౬): ఝంఝ,
ఝంఝానిలము, ఝంఝావాత
ము. (తె).—కసరు-కసురు, గాలివాన,
వానగాలి (ఇది గొప్పగాలి); (౭): చూష
కము. (తె).—సరిగాలి; (౮): వాత్య-
వాతూలము, వాతముండలి, ఆపంగి
ని, కథాప్రసంగము, తరుతూలిక, సానువు.
(తె).—ముడియుగాలి, మమ్ము, నుడి, నుడి
గాలి, నుర, నురగాలి; ౫: అనిలము-అని
లుడు (49 వాయువులలో నిదియొకటి.
మిగతవి లభింపవయ్యె); ౬: ఉచ్చాసనము-
ఉచ్ఛ్వసనము-ఉచ్ఛ్వసితము, ఉర్జము, ఆన
ము. (తె).—ఎగడోపరి; ౭: నిశ్వసనము-నిశ్వాస
ము, ఆపాననము, ఆవానము. (తె).—ఎగరో
ప్ప, ఎగరోజో, నిట్టూరుపు—నిట్టూర్పు

బుస; ౮: ఆవశ్యవాయువు; ౯: హంస; ౧౦: పృథహము, ఆపహము; ౧౧: మలయ మారుతము. (తె).— క మ్మ గా డు తు- క మ్మ గా డు; ౧౨: (తె).— మండవాయి; ౧౩: పృథకంబముడు. (తె).— ఓడగాలి; ౧౪: శీతము, శీతలము, శీతవాయువు. (తె).— ఆల్లిగాలి, ఆల్లితెమ్మర, ఈడ, ఈడదురు- ఈడదురుగాలి, చేలిగాలి, చేల్లిగాలి, తుపా నుగాలి; ౧౫: ఉదజని; ౧౬: చత్రజని; ౧౭: ముక్కుగాలి; ౧౮: ఈశాన్య వర్ష వాయువు; ౧౯: (తె).— కోర వాయి; ౨౦. తూర్పుగాలికి:—(తె).— తూర్పుపా- తూర్పుపా, తూర్పుడి; ౨౧. దక్షిణపు గాలికి:—(తె).— పయిర- పయిర-పయ్య- పయ్యర-పైర; ౨౨: (తె)ఆమ్మానియా; ౨౩. చ లిం ప ని గా లి కి:— నిర్వాతము; ౨౪. పశ్చాదులమిడిగాలికి:— (తె).— పసి; ౨౫. పువ్వులమిడిగాలికి:—(తె).— పసి; ౨౬. వాయు భేదము:— ౧; ౨౭. వాయులక్షికి:— గాధ; ౨౮. వాయు భార్యకు:—అంజన:చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1-౫౫.); ౨౯. వాయుసముహమునకు:— కర్కుట, కువాళి; ౩౦. చామరపుగాలికి:—కచే రువు, మంధరువు. (తె).— విసవకట్టగాలి; ౩౧. చేటగాలికి:—నిష్పానము. (మఱియుబొగ్గుపులు సువాయువు, గంధకజలవాయువు, నవాచార వాయువు మొదలగునవికలవు.) (“చూ, హరి. 10.”); అం. 2: చూ, దిగధవతులు; 3: చూ, మేఘములు; 4: చూ, భూతములు; 5: చూ, కశ్యపియములు; 6: చూ, మూర్తులు; 7: చూ, దృవ్యములు.

వాయువులు. అం: చూ, వాయువు. 1.

వాయువేగి. సం. వి. న. పుం. వాయువుయొక్క వేగ ముపరిశేపముగలిగినదగుటచేత కుక్కకొయ్యల బడినపేరు. స్వా. 4, ఆ. 32: చూ, సిసంగి. 2.

వాయువ్యాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

వాయుసఖుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వానశిచ్చె

లి: చూ, కన్నీ. 1.

వాయుస్కంధవ్యాయము. అం. ఒకవ్యాయము.

వాయోడు. ద్వ. ఆ. కి. (వా + ఓడు) మాట

పిటికియగు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ.

వార. దే. వి. 1. ఎనిమిది పుంజేములనూలు;

2. (తెక్కయిందలి) ఎత్తువతక్కువలు; వై.

వి. 8. = వారణ. నివారణ.

వారంకము. సం. వి. ఆ. న. పిట్ట: చూ, పక్షి.

వారంటు. వా. వి. 1. (ఒకనిని పట్టుకొనుటకు)

అధికారపత్రిక (హాజరువారంటు); 2. (ఒకని

ఆస్తిని జప్తుచేయుటకు) అధికార పత్రిక;

3. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు; 4. లొందరపని.

వారండు. వై. వి. = వారణ. చోలెంపడు.

వారంబట్టు. ద్వ. స. కి. (వా + రాన్ + పట్టు.)

ఆపోకంబే. జై. 1, ఆ. 100; జై. 5, ఆ. 3.

వారంబోత. వా. వి. పారంబోత-పారంబోత.

వారంబోయు. వా. స. కి. 1. పారంబోయు;

2. ఉపయోగముగ పారంబోయు. [తృ. 88.

వారక. దే. అవ్య. నిరంతరాధకము. అం, భా.

వారకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గుఱ్ఱపునడ:

చూ, హయము; 2. కిష్కిసానము: చూ, స్థాన

ము. 1; 3. తగదనుట; విణ. 4. వారింయే

నది; దే. వి. (1) తాకట్టు: ఆధి, ఆహాకము,

బంధకము, బంధనము, బంధము, వినిమయ

ము. (తె. ప).—అగావు, అడ్డము, ఆయక

ము, ఈడు, ఉద్దనపు, ఉద్దర-ఉద్దరువు, ఎగు

దల, ఏవు, కుదున, కోరు, గిరవు, గీవు, తన

కా—తనభా, తాకట్టు, తేగడ,

బంధకము, మారికము, మార్పు-మా

టువు, రో-రోయి. తద్వి. —౧. అవ్వన

కు. — ఉద్ధారము, ఋణము, ధారముల

పర్యవచనము, ప్రామిత్యము. (తె).—

అచ్చోదల, అప్పు, అరవడి, తంట-
తంట, బడులు, బాకి-బాకీ, రవడి, లోను;
౨: చేబడులు, పారచి, బడులు; ౩: ఎరవు-ఎరువు,
లో-లోయి; ౪: (చూ, బుణత్రోయము);
౫. వస్తువులమాటుపునకు. — (చూ, వినిమ
యము); ౬. ధాన్యాదుల బుణమునకు: —
(తె) ఎరవు-ఎరువు; ౭. లేనికాలమందు
వృద్ధాదులులేక యువయోగార్థ మొకరి
కిచ్చి కలిగిన కాలమునందు మరల బుచ్చు
కొనెడి ధనాధికము. భార. ఆది. ౩, ఆ; విక్ర.

7, ఆ. 82. (ఎరవు-ఎరువు అని కొందఱు)
వారకాంతి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.
వారట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడువాంస. రూ-
వరట: చూ, వాంస. 1.

వారడ. దే. వి. తాటాకువారిని చివ్వ.
వారడి. దే. వి. తేడా, వస్తి. “అవారడి యిందు
గలసివచ్చెను” “బడేవారడి”: చూ, నేగి.
వారడు. వై. స. కి: చూ, చోలియే. 1-2.
(అవ.) [రోధము.

వారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెలియలికట్ట: చూ,
వారణబుస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-వారణ
వృష. అరటి*: చూ, రంధ. 2.

వారణమాల. అం: చూ, మహాకావ్యము.

వారణము. సం. వి. ఆ. న. 1. నిరోధము: చూ,
సంరోధము; 2. ఏనుగు: చూ, వాస్తి; ౩: =
వార. వారింబేట, నివారణము (ఇందుగల
1వ అర్థమునకిది వర్తింపవలసి కొందఱు);
దే. వి. (1) ఒకరకముడేగ: చూ, శ్యేనము.

వారణవృష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-
వారణబుస*.

వారణాసి. సం. వి. ఇ. పుం. (రూ-వారణసి-
వారాణసి- వారాణాసి- వరణసి- వరణా
సి-వరాణసి- వరాణాసి) చూ, కాశీ. 1-
2-3 (దేశములు.)

వారధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, వంశేన;

2. అడ్డకట్ట: చూ, నేతువు.

వారము. సం. వి. ఆ. న. 1. మద్యపాత్రము:
చూ, పాత్రము. 8; పుం. 2. సూర్యాదివా
సరసు (ఉదయాద్యుదయము. ఉదయమున
కుండు హారాధిపతులను బట్టియే ఆయావా
రములకట్టి నామములుకలుగును.) చూ, వార
ములు; ౩. తడవ: చూ, వెండియు; 4: చూ,
సమాహము; 5: చూ, వాకిలి; 6: చూ, క్షణము.
1; 7. కుబ్జ, పొట్ల*: చూ, సిగ్గికి; 8: =
బారు. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; అం. (బ) 9:
చూ, దినాంగములు; దే. వి. (1) గుట్టము.
అచ్చ. యు, కాం. 382: చూ, వాయు.

వారములు. అం. ౧: ఆది, ఆదిత్య, సూర్య.
(తె).-తొలివారము; ౨: ఇందు, సోమ. (తె):
నెలవారము, నులివారము, రెండవవారము;
౩: అంగారక. కుజ, జయ, భామ, మంగళ;
౪: బుధ, సోమ్య. (తె).-పెద్దవారము, బువ
రము; ౫: గురు, బృహస్పతి, లక్ష్మీ. (తె).-
శేస్తవారము, లచ్చివారము; ౬. శుక్ర,
భృగు; ౭: శని, మంగ. (తె).-సనివార
ము. తద్వి.-మూడు తిథులుగూడిన వార
మునకు: — అవయు, తిద్యుస్సుక్కు.

వారముఖ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యోగ్యతెంబట్టిజనుల
చేతనక్కరించబడినబోగముది: చూ, వేశ్య.
వారయాత్రోకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పెండ్లి
మేటము. వై. 8, ఆ. 128: చూ, సంబంధి. 1.
వారవాణము. సం. వి. ఆ. పుం, న: చూ, రూ-
వారవారణము.

వారివారణము. సం. వి. ఆ. పుం, న: రూ-వా
రివారణము- వారవాణము, అయోగము,
ఆముక్తము, ఉరచ్చదము-ఉరళ్ళదము, కంక
టము, కంఠము, కకటిక, కదళి, కపచ
ము-కపసము, కాయబలనము-కాయపలనము,
కాలబలనము - కాలపలనము, కింశుకము,
కుకులము, కూర్వానము, జగరము-జాగర

ము, తనుత్రము, తనుత్రాణము, దంశనము-
దంశనము-దశనము, భండనము, యోగము,
వరూధము, వర్మము-వర్మపు, సజ్జ,
సన్నహనము, సన్నాహము. (తె).--కత్తళ
ము, చేట్ట, జిరా-జిరాయి-జిరా, జోడు,
తోడుగు-తోడ్డు, తోడుపు-తోడుపు, దగ
ళా, దుప్పటము, పక్కెర, పేరణము-పేర
ణి-పేరిణి, బొందడము-బొందళము, ములు
పు, మయిమలుపు-మెయిమలుగు-మెయి
మరుపు-మెయిమరుపు-మెయిమలుపు-మేమ
రుగు-మేమరుపు-మేమరుపు-మేమలుపు-
మైమలుపు, సమకట్టు, తద్వి.---గ. (శిర
స్థాణము-శిరస్కము-శిరస్త్తము, ముఖత్రా
ణము దలపము, ఉదరత్రాణమునాగోదము,
జంఘాత్రాణము మంఘణము, బహుత్రాణ
ము బాహులము, అంగుళిత్రము-అంగుళిత్రా
ణము-అంగుళిత్రాణము గోధ, ఉరస్థాణ
ము, తనుత్రాణము, తలము-హస్తకవచము-
హస్తత్రాణము. (తె) అత్తెము ఇత్తాది);
౨. ఇనుపకవచమునకు. జాలిక; ౩. ఏనుగు
పక్కెరకు. గుడము, పుఖరము (చూ,
రల్లకము. ౨; చూ, హస్త); ౪. గుట్టములో
నగువాని కవచమునకు. కంబళము, జయ
నము, పుఖరము. (తె); కుర్రాళము, పక్కెర:
(చూ, పస్త్రము; చూ, హయము); ౫. వాహ
నాదులగు పుసెనకు. (తె).- కువాళము, గవు
సెన, బురకా (చూ, పస్త్రము, నివోళము. 1.);
౬. తోడుగుబడినకవచమునకు. అపివద్దము, పివ
ద్దము, పులిముక్తము; ౭. ఏనుగు చెవివం
టి పొదకంచుకమునకు. కేచకము;
౮. వజ్రిమయ కవచమునకు. వజ్రాంగి;
౯. కవచముల గుంపునకు. వార్మణము;
("చూ, హస్తత్రాణము") (చూ, పస్త్రము)
వారసత్వము. వా. వి. సకృమముగ సకృమిం
చెడియూన్తి.

వారసు. వా. వి. వంశవరంపురలో
మిగిలిన అస్తికి కర్త
వారస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారకాంత.
వారాంగన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ---వై.---
వారాంగి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఇంద్ర)
వజ్రిచ్చాయను మొదటిచరణమున్న,
ఉపేంద్ర వజ్రిచ్చాయను రెండవచరణము
న్న, కలితాంత వృత్తిచ్చాయను మూడవ
చరణమున్న, వాతోర్మి నృత్తిచ్చాయను
నాల్గవ చరణమున్న నడచును.)
వారాలిక. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్ర)
ము. వి, పు. 7, ఆ.
వారాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాగ్వతి.
వారాశి. సం. వి. ఇ. పుం: రూ. వారిరాశి.
నీటికుప్ప. స్వా. ౩, ఆ. ౭: చూ, సముద్రము.
వారావాకర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ. వరా
వాకర్ణి - వరావాపర్ణి, అశ్వ, అశ్వగంధ,
అశ్వారోహ, కంబళి, కంబుక-కాంబుక,
కామరూపిణి, కుష్మగంధ, గంధపత్రి, తురగి,
బల్ల, వాజికరి. (తె).- దొమ్మడోలు,
పెన్నెరు-పెన్నెరు, పెన్నెరుగడ్డ-పెన్నె
రుగడ్డ. తద్వి.---మహాశ్వగంధ. (తె).---
పెద్దపెన్నెరు*.
వారాహము. అం. (౨౪౦౦౦ స్తో. భూదేవికివరా
హమూర్త్యుపదేశము): చూ, పురాణములు.
వారాహి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతృ
కలు; 2. రూ. వరాహి. అడవియాడు
పంది: చూ, సూకరిము; ౩. పాచిటింగ*:
చూ, కైవలము; 4. నేలతాడు*: చూ,
శిలీంధ్రకము; 5. బగిహ్మదండి, అవాక్కు
ప్పి, కంటకపత్రిఫల, గుచ్చకంటకము.
(తె).-బమ్మదండి*; 6. పాటిగుమ్మడి*: చూ,
సగ్గలోళ్ళది; అం. 7: చూ, రసాయనములు.
వారాహీచైరవంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.
వారి. సం. వి. ఇ. న. నీరు: చూ, సలిము; 2. కురు
వేరు*: చూ, క్రీ. బేరము; ఇ. స్త్రీ. ౩: చూ,
సరస్వతి. 1; ఈ. స్త్రీ. 4. కుండ: చూ.

మారివాణము (భాండము. 3.); ఇ. ఈ. (స్త్రీ).

5. ఏనుగుఁబట్టెడు చోటు: చూ, చాస్తి;

6. ఏనుగుఁబట్టెడు వల్లము: ఆపాతము,

శ్యభ్రము. (తె. ప).— ఒగ్గము, ఓడము,

పంగిడి— పంగిడి— పంగిడి— పంగెన.

(చూ, చాస్తి.) [రోధింఁచే.

వారింఁచే సం. స. కి. నివారింఁచే: చూ, సం

వారికర్పూరము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లకమును

చేసె: చూ, మత్స్యము. 1.

వారిజము. సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ,

సహస్రపత్రము; 2. ఉచ్చు: చూ, సావర్న

లము (లవణము. 1.); 3. శంఖము: చూ,

సంకు. 1; 4. శంబూకము: చూ, సంకు. 1;

5. బాడిద*: చూ, నూత్నదారువు.

వారిజము. వై. వి. 1. = పారిజాత. రూ-వారిద

ము*. అం, భా. ద్వి. వసా. 43: చూ, నూత్న

దారువు; 2. కొండబూరుగు* (సం).—

కుటకాల్యరి, రోచన: చూ, కాల్యరి. [వల. 1.

వారిణ. దే. వి. చిన్న చేపలఁబట్టు వల: చూ,

వారిత్రి. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): ఆతపత్రము, ఆత

పవరణము, ఉత్కూటము, ఉష్ణవరణము,

ఖర్పరము, గోత్రము, చక్రాంగము, ఛత్ర

ము, ఛాయామిత్రము, ఛత్రపికాచిక, పుటో

టజము, ప్రోతోత్సాదనము, మూర్ధఖోలము,

లోకసమ్మతము. (తె. ప).— ఎండచోటు

పుట్టువు, ఎండమఱువు, ఎల్లి, గొడుగు-

గొడుపు, యేట్టువు. తద్వి. — ౧. ఆకుల

(మొగలియాకులులోనగునవి) గొడుగునకు. —

కావారి, జంగమకుటి, జలత్రి, భిరుతుక్రటి,

మూర్ధకర్పరి; ౨: పస్త్రమట్టిముము. (తె).—

అలపట్టము, గుడ్డగొడుగు; 3. చిన్నగొడుగు

నకు. — ఛత్రి; ౪: జలతాలము. (తె).—

గూడ, గూడచోడ, జేంబుగూడ- జేమ్మ

గూడ; ౫. తెల్లగొడుగునకు. — పుండరీకము;

౬. రాజోనకుఁబట్టెడు తెల్ల గొడుగునకు. — కన

కదండము, నృపలక్ష్మము, రాజశృంగము.

(ఇదె బంగారుకట్టలుగల గొడుగు); ౭. శ్వేత

పుత్రాది రాజాన్తరస్థపునకు. — పరిబర్తము,

పరివాహము- పరివాహము; ౮. వరుణుని ఛత్ర

మునకు. — ఆభోగము; ౯. కామలేని గొడుగు

నకు. — (తె). — గొడుగు, జేగ్గగొడుగు; ౧౦: (చూ,

పంజే. 3.)

వారిదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మబ్బు: చూ,

స్తనయిత్తువు (మేఘము. 1.); 2. ముస్తా:

చూ, వారిత్రి (తృణము. 1, ముస్తకము);

వై. వి. (1). = చూ, రూ-వారిజము. 5.

అచ్చ. య, కాం. 505.

వారిధాన్య. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, పరిని. 1.

వారిధావయంత. అం: చూ, గోత్రము. 13.

వారిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, వారాశి.

వారిపర్ణి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, శైవలము*.

వారిభవ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పాశి

భావ్యము*.

వారిమసి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మేఘము. 1.

వారిరాట్టు. సం. వి. జ్. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

వారిరాశి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-వారాశి.

వారివారణము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-

వారివారణము.

వారివాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వారిమసి.

వారు. వై. వి. 1. = వరతా. రూ-వాలు.

తోలుచీలిక: చూ, వరత్ర. తద్వి. — చివ్వు.

చెక్క; వై. అ. కి. 2. ఉడుగు, అడగు.

భార. అది. 8, ఆ; భార. కాం. 8, ఆ (దీని

కవ్యతీతకత్వార్థకమందును వ్యతిరేకార్థకవిశే

షణమునందును మాత్రము ప్రయోగముకాన

బడెడి.); చూ, సుగ్గిక్క. 4; 3: చూ, సృ

వింఁ. “గంజివారెను”; దే. స. కి. 4. రెండు

చేతులతో తాటాకు ఓరచివ్వు; ౪. 5. తత్వ

మడుమంతంబులకు గొన్నింటికి ద్విత్వియ

బహువచనంబు మీఁదఁ బూజ్యతయందు
వారగు. “శ్రీరాముల వారు” మొ. అర్థవిశే
షంబున నేక వచనములమీఁదను గొన్నియొడ
లఁ గాననగు. “అయ్యవారు, అమ్మవారు,
దేవరవారు, (చూ, గారు.)”

వారుడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, కిత్తుడు.
వారుచే. వై. పేర్. 1. రూ-వారు. వారఁజేయు;
దే. అ. కిర్. 2. అచమించే. రూ-వారు;
స. కిర్. 3. రూ-వారు; చూ, పరీక్షించే.
వారుకము. సం. వి. అ. ని. ఖట్టి: చూ, శవ
యనము.

వారుణము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.
వారుణాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.
వారుజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వడమటిదిక్కు:
చూ, హరిత్తు. 1; 2. సారాయి: చూ, సుర. 2;
3. శతిభిషము: చూ, రిక్క; 4. ఒకగఱిక*:
చూ, తృణము. 1; ఇ. పుం. 5. అగస్త్యుడు:
చూ, సన్యాసి.

వారుపు. వై. వి. రూ-వారుపుడు-వారు: చూ,
సాదము (1). (మెతుకులుగల గంజికిన్ని.)

వారుపుడు. వై. వి. —వై.—
వారుపపుజిన్నము. ద్వ. వి. అశ్వమేధయాగము.
అచ్చ. బాల, కాం. 58: చూ, హోమము. 3
(యజ్ఞము. 3).

వారువము. దే. వి. (రూ-వార్వము-వాపురము)
గుట్టము: చూ, హయము. ఫీ. 4, అ.

వారు. వై. పేర్. 1: చూ, రూ-వారు; దే. అ.
కిర్. 2: చూ, రూ-వారుచే. 2. ప్యా. 2, అ.
78; స. కిర్. 3: చూ, రూ-వారుచే. 3.

వార్దరు. వా. వి. చెఱసాలఁగావరి.

వార్ద. వా. వి. కొన్నియిందొక్కయొక్కొన్ని
విధులయొక్కయు కలిసిన భాగము.

వార్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వృత్తాంతము:
చూ, సమాచారము. 2; 2. నడవడి: చూ,
సమయము. 2; 3. జీవనోపాయము: చూ,

స్థితి. 5; 4. అర్థావర్థములతెలుపు కాస్త్రము
(ఇదియొకవిద్య): చూ, విద్యలు; 5. వంగ*:
చూ, వార్తాకము; అం. 8: చూ, రాజవిద్యలు.
వార్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. పొల్లు: చూ,
స్తంభకరి (ధాన్యము ౧3); 2. అనామయము,
అశోగ్యము, కల్మశ్శయము: చూ, సంతోషము; వి.
ణ. 3. రోగములతీనది; 4. జీవనోపాయముగలది.

వార్తాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. వంగ: కర్షపు,
వంగము, వార్త, వార్తాకుపు, కాకవిల్వకము,
(తె).— వంగ*. తిద్వి. — ౧. (సం). వృంతా
కము, నల్లవంగ, నీరువంగ, నీరెత్తువంగ,
అ: అమ్లగంధకృత్తు, ఉపదంశము, కాకా
మగ్గుము, శోకాగ్నిము, గండ్డిరము, సమ
ష్టిల- స మ స్థి ల. (తె).— ఏఱువంగ;
3: (సం). కర్తారి. (తె).— కత్తెరవంగ,
పెద్దవంగ, మెట్టవంగ; ర: కంటకఫలము.
(తె).— ముళ్లవంగ; ౫: కూటవార్తాకి.
(తె).— కప్పరపువంగ, కప్పములక;
౬: (తె).— సీమవంగ: (టామేటో) (“చూ, సీమ
వంగ.”); 2: చూ, వార్తాకము. 2.

వార్తాకి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ములక*: చూ,
సింహి. 2. [పర్తిని*.

వార్తార. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సూర్యాను.
వార్తావహుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కాపడి
మోసెడివాడు: చూ, భారవాహుడు;
2. వృత్తాంతములను తెలిసికొనిపోయి చెప్పు
వాడు: చూ, సందేశహరుడు.

వార్తాకము. సం. వి. అ. న. 1. ఉక్తానుక్త
దురుక్తార్థములను వ్యక్తముచేసే గంధము.
(వ్యాకరణమునందు పరరుచిచేసిన వార్తాక
సూత్రములు.): చూ, సంపుటము. 8;
పుం. 2. వార్తాక పక్షి: వా
ర్తాకము, వార్తాకము; అం. 8: చూ, తాళ
మార్గములు (మార్గస్థానములు.) [పహుడు. 2.
వార్తాకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వార్తా

వార్తలు. సం. వి. 1. రోగము తీవ్రవాడు: అరోగి, ఉల్లాసుడు, కల్యాణుడు, నిరామ యుడు; 2. రోగములేనివాడు: అరోగి, కల్యాణుడు. 3. [చూ, మధ్యే]కుడు. వార్తార్థము. సం. వి. అ. పుం. అర్థము: వార్తాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వార్తాకము. 2. వార్తాకము. సం. వి. అ. న. 1. ముదిమి (50 ఏండ్లకు పైబడిన యీడు): చూ, స్థావిరము; 2. ముదుసలులగుపు: చూ, సమాహము. వార్తాకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వార్తాకము. 1; అం. 2: చూ, అనన్యము. వార్తాని. సం. వి. ఇ. న: చూ, రూ—వర్తని. 1. వార్తా. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, రూ—వారిధి; 2: చూ, సముద్రము. వార్తాసి. సం. వి. ఇ: చూ, రూ—వార్తాసికుడు. వార్తాసికుడు. సం. వి. ఇ. వర్తాసిచ్చి జీవనము చేయువాడు: కుసీదుడు, వృద్ధ్యాజీవి-వృద్ధ్యాజీవుడు. వార్తాని. సం. వి. ఇ: చూ, రూ—వర్తా-వర్తాని. వార్తాని. వా. వి: చూ, మెలుగునూనె. వార్తా. వై. వి: చూ, రూ—నాగుపు. వార్తాని. సం. వి. అ. న. వర్తముల: చూహము. (వర్తము=కవచము): చూ, వారవారము. వార్తాపుట్టి. ద్వ. వి. (వార్తము + అర్థి) బడబాగ్ని. య. 1, అ. 95: చూ, వర్తా. 1-2. వార్తము. దే. వి: చూ, రూ—వారువము, కళా. 3, అ. 62. [చూ, మాసంతి. 2. వార్తాక. సం. వి. అ. పుం. వానకాలపునులై: వార్తాకము. సం. వి. అ. న. 1: కారుజము, కృతత్రాణ, గిరిజానుజ, త్రాణము, త్రాణంతి, త్రాణమాణ, దేవబల, బలభక్తిక, భయనాశని, మంగళ్యము, వార్తాక. (తె):—కల్యాణము-కల్యాణము, కల్యాణాంతరద్య. -జర్తియము. (తె). -కారుమూపు-కాటునుపు- కాటునుపు. (చూ, న

వృత్తి.)*; 2. పండితులు లోనగువారికి యేటేట దాత లొసంగడి సన్మానము: పర్యవేషము. (తె). -చదితరము; వి. 3. వానకాలము నలుబ్బినది; 4. సంవత్సర కాలపరిమితి గలది: చూ, వార్తాకము. 2. వార్తాక. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, వార్తాకము. 1. వాణంటువిల్లు. దే. వి. (వాణు+అంటువిల్లు.) తార్తాచనివారి వాణుగట్టిన పింటికోల. వాణు. వై. వి. వరత. రూ. వారు. సన్నగా: గోసినతోలు: చూ, వరత. (దే. అని శ. ర.) వాతెన. దే. వి. (వాణు+ఎన.) 1. వాగతో: కాడినిచేర్చి కట్టెడు వాణులోనగునది. ఉ. వారి. 3, అ. 98: చూ, నూకగ్రము. 1; 2. ఏడికోలతో కాడినిచేర్చి కట్టెడు వాణులోనగునది. శేష. 4, అ: చూ, నూత్రము. 1; 3. ముగిసమృదుతో గడనుచేర్చి కట్టెడు మృదులోనగునది: చూ, నూకగ్రము. 1. వాతెనపీట. ద్వ. వి. ఏడికోలకును కాడికిని నడుమ చేరిక గానుండెడు కొయ్య. వాలకము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. ఉంగరము: చూ, హాపణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౨- (౨); 2. నూడిగము: చూ, హాపణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౨—(3) (ర.); దే. వి. (1): చూ, వంచన. రామా. 7, అ; (2): చూ, వేషము. పృథా. 1, అ. 51. (నిదయండు వాడుకయని కొందఱు.); వా. (3). రూపు. “వాని వాలకము చూడుము.” వాలకర్కటక న్యాయము. అం. నక్క. తన తోడ పీతకన్నములో బెట్టి అదిపట్టుకొనఁగా నీవకులాలాగి తినునను రీతి. వాలగి. సం. వి. ఇ. పుం. ఏనుగు నుట్టుములో నగునాని తోడ: చూ, వాలము. 1. వాలపాళ్య. సం. వి. అ. పుం. జేడవిల్ల, పాడితగ్గ: చూ, హాపణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౧—(౧).)

నాలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. = నాలు: పిచ్చము. పుచ్చము, లలము, లాంగూలము, లూము. (తె). — తోంక. తోంక, మట్టి, లవిటి, వాలు. తద్వ. — గ వీనగు గుట్టములోనగు వాని తోంకకు. — (సం): వాలధి; ౨. కేశయుక్తమైన తోంకకు. — (సం): వాలహస్తము; ౩. గుట్టపుతోంకకు. — (తె): లవిటి; ౪. పందితోంకకు. — (సం): ఋషభము, వరాహపుచ్చము. (తె): పందితోంక; ౫. ఆడవిపంది తోంకకు. — ఋషభము; ౬. పక్షితోంకకు. — (తె): లపుటి, లాపు; ౭. తేలుతోంకకు. — (తె) కొండియ-కొండె; ౮. యజ్ఞ పశువుతోంకకు. — జాఘని; ౯. తలవెండుగ్రామ: చూ, వెండుగ్రా; ౧౦. = వ్యాళ. రూ-నాలము. బెబ్బులి. సా. 1, ఆ. 102: చూ, వ్యాళము.

నాలమృగము. సం. వి. ఆ. న. = నాలుమెకము. ఆడవిపంది: చూ, సూకరము.

నాలయిండ్లు. దే. ఆం. ప్రే. రూ-నాలయిండ్లు, నిర్బంధిండ్లు. భో. 5, ఆ: చూ, సంధిండ్లు. నాలలుగుడు. ద్వ. వి. (నాలు + అలుగుడు) చూ, నాలిడి.

నాలనామభాగరేఖ. ఆం: చూ, చిత్రపర్ణములు. నాలహస్తము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వెండుకలు గల తోంక: చూ, నాలము. 1-౨; 2. వెండుగ్రామగుంపు: చూ, వెండుగ్రా. 1.

నాలము. వై. వి. = వ్యాళ: చూ, రూ-నాలము. (1)

నాలాయము. దే. వి. రూ-నాలెము. 1. నిర్బంధము. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, హకము. 2; విగ. రూ-నాలెము. 2. తప్పవినది. భాగ. 10, స్కం. పూ: భద్రా. 2, ఆ: రూ-నాలెము, పిట్టపిడుగు. (సం): అనివార్యము; 3. నిరం

తరము: పాండు. 5, ఆ. 87: చూ, సతతము. 2; కి. విగ. 4. అవశ్యము. రామా. 3. ఆ. 87: నెట్టన-నెట్టనము. (సం): అగత్యము, అవశ్యము, భృత్యము.

నాలాయిండ్లు. దే. ఆ. కి. 1. నిర్బంధపడుచెఱిపోవు: చూ, సంధిండ్లు; ఆం. ప్రే. 2: చూ, రూ-నాలయిండ్లు. భో. 7, ఆ. 352: నాలారు. ద్వ. విగ. (నాలు + ఆరు) నాలిక. నాడియైనది. పా. 5, ఆ. 48; రామా. 4. ఆ: చూ, శతము. 1.

నాలారు. ద్వ. స. కి. వేయ: చూ, వై. 3. నాలిడి. ద్వ. వి. (నాలు + ఇడి) 1. నాలలుగుడు, తోంకలేని కోతి: చూ, నానరము; విగ. 2. తోంకలేనిది.

నాలిక. సం. వి. ఆ. ప్రే. 1. అంగిటిగుంట: చూ, వావిక; దే. విగ. (1). దీర్ఘము. రామా. 1, ఆ: చూ, సోగ. 3; (2): చూ, నాలారు. నాలికతూంపు. దే. వి. నాడిబాణము: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.)

నాలికుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1. నాలు. వై. వి. 1. = నాల. కతి: చూ, రిప్తి. 2; 2: చూ, నాలిక. (1); 3: చూ, నాడిమి. 1; 4: చూ, నాలము. 1; విగ. 5: చూ, నాలిక. (1). రామా. 1, ఆ. 122; 6: చూ, నాడి. 1. భార. భీష్మ. 2, ఆ; 7. క్రూరము: చూ, సాధ్యనము (కారవము. 2.); ఆ. కి. 8. అతిశయిండ్లు: చూ, సంధిండ్లు; 9. క్రిందికిదిగు; 10. ఒలుగు: చూ, రూ-నాలు. 3; 11: చూ, వంగు; స. కి. 12. అతికమిండ్లు. భార. శాం. 3, ఆ: మట్టుమిగులు, మట్టుమిలు, మిండ్లు, మిగులు. మిపులు (దాటు 8-9.)

నాలుగంటి. దే. వి. రూ-నాలుగంటి. నాలుగంటి. 1. వికలాక్షి, దీర్ఘములయిన కన్నులు గల యాడుబ్బి: చూ, ప్రే. 2. ఆడుబి. హరిశ్చ. 3, ఆ. 184: చూ, ప్రే.

వాలుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-వాలుడు.
 వాలుక. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుక: చూ,
 సికిత. 4; వా. 2. వాలుకాయంత్రము
 (కుండయంత్రము కలబోసి నడుము
 మందుంచి వండుట.)
 వాలుకము. సం. వి. అ. న. 1. వాలుకమును
 విషయ: చూ, సంగరము. 8; 2. కూతురు
 బుడయ: చూ, హరివాలుకము; 3: చెంగలి
 కోట్టు-చెంగలికోట్టు, పారిభాష్యము,
 వాప్యము-వాప్యము, వారిభాష్యము, వ్యాధి.*
 వాలుకాన్యాయము. అం. ఓకానోక న్యాయము.
 వాలుకొంగ. ద్వ. వి: చూ, బకము.
 వాలుగ. దే. వి. రూ-వాలువ-వాలుగు. ఒక
 చేచ: చూ, మత్తము. 1; (బ. వాలుగలు.)
 వాలుగకంటి. దే. వి: చూ, రూ-వాలుగంటి.
 వాలుగపెంకి. దే. వి: చూ, వాలుగ.
 వాలుగదాలు. దే. వి. మీనకేతనుడు: చూ,
 మన్మథుడు. [బాణ్ణి.
 వాలుగడుపు. ద్వ. వి. రూ-వాల్గడుపు: చూ,
 వాలుగకాము. దే. వి: చూ, వాలుగ.
 వాలుగు. దే. వి: చూ, రూ-వాలుగ.
 వాలుచే. దే. పే: రూ-వాల్పు. వాలజేయ.
 వాలుచేక్క. ద్వ. వి: చూ, రాహువు. 2.
 వాలుచేపు. ద్వ. వి. ఒరచేపు: చూ, పీక్షణము.
 వాలుడు. దే. వి: చూ, వాలారి.* వంచ. వేం.
 1, అ. 888.
 వాలుపు. దే. వి. రూ-వాల్పు-వాల్పుట.
 వాలుపొద్దు. ద్వ. వి: చూ, లేచొద్దు.
 వాలుమగడు. ద్వ. వి: చూ, కూరుడు.
 వంచ. వేం. 3, అ. 38.
 వాలుమెకము. వై. వి.=వాలమ్మగ. ఆడవివంది.
 అం, భా. ద్వి, కాం. 82: చూ, నూకరము.
 వాలుమొగ్గ. వా. వి: పిల్లమిడిము, పిల్లమెట
 ము, పిల్లెరుగరితు, మెటము, మొగ్గ, లాగు.

(సం).— లంఘనము.
 వాలురమ్మ. వై. వి: చూ, రూ-వాడి. 1.
 వాలువ. దే. వి: చూ, రూ-వాలుగ. చంచ.
 వేం. 4, అ. 138. [రింజే. 3.
 వాలూరు. దే. అ. కి. ఆలస్యము: చూ, వివ
 వాలెము. దే. వి, వి: చూ, రూ-వాలాయము.
 (నిరంతరమునకు. - అచ్చయ్య, కాం. 259;
 అనశ్చయనకు. - అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 83.)
 వాలోపరితము. సం. వి. అ. పుం. వంచాపట
 ము: చూ, ఉరస్కటము (చూ, వస్త్రము.)
 వాల్కము. సం. వి. వ. వారచీర: చూ, వస్త్రము.
 వాల్గంటి. ద్వ. వి: చూ, రూ-వాలుగంటి.
 వాల్గడుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ-వాలుగడుపు.
 వాల్పు. దే. పే: చూ, రూ-వాలుచే.
 వాల్పు. దే. పే: చూ, రూ-వాలుపు.
 వాల్మికము. సం. వి. అ. న. ఇంద్రధనుస్సు: చూ,
 హేతి. 4 (బాణము. 1.)
 వాల్మికి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-వాల్మికి.
 వాల్మికుడు. సం. వి. అ. పుం. — వై. —
 వాల్మికి. సం. వి. ఇ. పుం. సంస్కృత రామా
 యమును రచించిన మహర్షి: పాంచేతసి,
 వాల్మికి-వాల్మికి-వాల్మికుడు.
 వాల్మికుడు. సం. వి. అ. పుం. — వై. —
 వాల్మికిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘోరర బ్రా
 హ్మణులు 2118 పుట. (బుద్ధులును యజ్ఞ
 ర్షేదులును కలరు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
 వాల్లభ్యము. సం. వి. అ. న. దొరతనము: చూ,
 స్వరాజ్యము.
 వావదూకుడు. సం. వి. వి. పిరికితనము లేక య
 క్తియుక్తముగా మాటలాడువాడు: చూ,
 వక్త. 1.
 వావాడు. వై. వి: (సం).— ఉపన్యాసము,
 ఉపోద్ఘాతము, ఊ, వాక్కులు.
 వావి. దే. వి. బంధుత్వము. భాగ. 10, స్కం-
 పూ: చూ, సంబంధము.

వావింట. దే. వి. చూ, రూ-నాయంట*.

వావిక. దే. వి. కుత్తుక మొదటగలగుంట: అంగి
టి గుంట- అంగిలిగుంట, అంగిటిముల్లు,
కామగుంట. (సం).—గళగర్తము, వాలిక.
(చూ, పెడ.)

వావిరి. దే. వి. 1. కృమము: చూ, విధము. 1;
2. అనుగతి. భో. 5, ఆ. 240: చూ, పెంబ
డి; 3. ఉత్కర్షము: చూ, హచ్చే. 2; విణ.
4. అధికము: చూ, హేరాళము; 5. అను
గతము: చూ, పెంబడి; 6. ఉత్కర్షప్రము.
నిర్వ. 4, ఆ. 10: చూ, శ్రౌష్టము.

వావిలి. దే. వి. (వారమువారింయేను.): (సం).—
ఇంద్రాసురసము, ఇంద్రాణి- ఇంద్రాణిక,
నిర్బంధి, సింధుకము, సింధువారము. తద్వి.-
ం: నల్లవావిలి. (సం).— కపిక, నిర్బంధి,
నీలిక, శేఫాలిక, సువహ; ౨: తెల్లవావిలి,
పుల్లవావిలి. (సం).— భూతవేళి, శ్వేతసురస.
(“చూ, సువహ.”)

వాపురము. దే. వి. (రూ-వారుసము- వార్వము-
వారము.) గుట్టము. రా. వి. 1, ఆ. 71: చూ,
వాయము. (దీనికి సరియైన పరియోగము
చిక్కవదిగాదు.)

వాపృత్తము. సం. విణ. వరింపబడినది.

వాళకము. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ-వాసకము-వాస
ము-వాళము) అడ్డసరము*: చూ, వైద్యమాత.
వాళము. సం. వి. ఆ. పుం. —వై.—

వాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-వాసి. బాడా
సుపు, తక్షణి. (తె).— బాడిత-బాడిద-
బాడిస-బాడిసె. తద్వి.— (తె).— పెద్ద
బాడిసె.

వాళిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-వాసిత. 1. ఆడే
నుగు: చూ, హస్తీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

వాళితము. సం. వి. ఆ. న. రూ-వాసితము.
1. మృగపక్షిధ్వని: చూ. స్వరము. 2; విణ.
రూ-వాసితము. 2. వాసన కట్టబడినది;

3. వాసనకట్టినది.

[వదుడు]

వాన. దే. వి. రూ-వాసము. అని. 1, ఆ. 48: చూ,
వాసంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, లాట్టి
పిట్ట; 2. కోయిల: చూ, సాఁకుడుపులుగు;
3. తెమ్మెర: చూ, వాయువు. 1-౪-(౨);
విణ. 4. ఉంచేబడినది: చూ, పూర్వము. 2;
5. వసంత సంబంధమైనది.

వాసంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల*:
చూ, వాసంతి. 2. పువ్వులగురిపెంద*:
చూ, స్వందనము; 3. బట్టకడిమి*: చూ,
కాలిపీయము.

వాసంతికుడు. సం. విణ: చూ, హాస్యగాడు.
వాసకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఇల్లు: చూ,
సదనము. 1; 2: చూ, రూ-వాళకము*;
3: కనవోత్పాటనము*.

వాసకసజ్జిక. అం. (రూ-వాసవసజ్జిక.) (“శ్లో.
పీయాగమన వేళాయాం మండయంతీమ
హర్మ్యహుః! కేళీ గృహంత ధాత్వా నం
సాస్యాద్వాసక సజ్జికా”) పరివచ్చేచేళ
ళయనాదులలంకరించునది: చూ, నాయికలు.

వాసగృహము. సం. వి. ఆ. న. 1. వడకిల్లు,
భోగగృహము: చూ, సదనము. 1; వా.
2. కాపురముండెడి యిల్లు: చూ, సదనము. 1.

వాసన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: ఆహారము, గం
ధము, చందనము, చరిమళము- చరిమళము,
బలము, మలయజము, శ్రీఖండము, శ్రీగంధ
ము, సువాసన, సాగంధ్యము, సారథము.
(తె).—కడికమ్మన, గుమగుమ, తావి, పసి,
నోలచము, మలక, వలపు, సిరిగంధము. తద్విశే
షములు.-ం. (తె):—కమర; ౨: కాలసారము,
తైలపద్మి, పీతచందనము, వర్ణకము; 3: కుచందన
ము, కుశీదము, క్షుద్రచందనము, తిలపద్మి, పత్రం
గము, రంజనము, రక్తచందనము, లోహితము.
(తె).—ఎఱ్ఱగంధము (చూ, కాశార్దము);

ర: కుణపము- కుణపి, దుగ్గంధము, పూతిగం
ధము. (తె).— కంపు, కలము, గదురు,
గబ్బు, గవులు- గౌలు, చెడుకంపు, పున్ను,
బూజో, విన్ను, వేడు; ౫: కుష్మము, లోహి
తము; ౬: కృష్ణతామ్రము, గోశీర్షము,
హరిచందనము; ౭: కృత్రిమధూవకము,
వృక్షధూవము; ౮: కైరాతము, గంధకాష్ఠ
ము, శంబరచందనము; ౯: (తె):- గత్తు- గొత్తు;
౧౦: (తె):- గాలి; ౧౧. పూరితర్పణ
మను గంధ ద్రవ్యమునకు. (చూ, రాజా
ర్హము.); ౧౨: పరిసుశము; ౧౩. (తె):- పాల;
౧౪: ముఖవాసన; ౧౫: వికటగంధము.
(తె):- కనరు, చేడు, వెగలు, వేడు;
౧౬: (చూ, వర్తి. 4); ౧౭: (చూ, సుగం
ధము. 4); (విణ.) ౧౮: ఆ పూరితము,
పూరితము, పూరితము; ౧౯: ఇష్టగం
ధము, క్షిప్రబ్యువు, పూరితర్పణము,
సుగంధి, మరళి; ౨౦: కటువు,
కషాయము, గంధిలము ("చూ, సుగంధ
ము. 5."); 2. రూ-వాసనము. ముందనుభ
వించేదానిఁడలఁచుట; ౩. పౌత్యశ్రవ: చూ,
వాంఛ. [వర్తి. 1-౨.
వాసనకొడుపు. మి.వి. పెద్దయూదువర్తి చూ,
వాసనము. సం. వి. అ. న. 1. వాసనకట్టుట;
2: చూ, వస్త్రము; ౩: చూ, వీరాసనము.
1; విణ. 4. వసన సంబంధమైనది.
వాసనమొలక. వా. వి. మరుసము. (సం). ఇం
ద్రమరువకము: చూ, రాజార్హము. 2-3౦.
వాసనరాజవాలు. అం: చూ, ధాన్యము.
వాసనలు. అం: దేహము, కాస్త్రము, తీర్థనలు(3)
వాసపుష్పే. వా. అ. కిరీ. వాసాలవఱుత: వాస
పోయ. [౩, అ. 40.
వాసపోయ. దే. అ. కిరీ. — పై. — రా, వి.
వాసము. సం. వి. న. న. రూ-వసనము- వాస

స్సు. 1: చూ, వస్త్రము; 2. కోక: చూ,
వస్త్రము; అ. పుం. ౩.—బస. ఇల్లు: చూ,
సదనము. 1; 4. అడ్డసరము*: చూ, వైద్య
మత; 5. కాపురము: చూ, స్థానము.
1; 6. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం. 7:
చూ, సుషిరవాద్యములు; దే. వి. (1): చూ,
రూ-వాస. రా, వి. ౩, అ. 40.

వాసయోగము. సం. వి. అ. పుం. గందపాడి:
చూ, మరుసు (బుక్కా.)

వాసయోగ్యము. సం. విణ. కాపురమునకుఁదగినది.
వాసరము. సం. వి. అ. పుం, న: అనామ-
అనామ్న, ఆయత్తి, పుస్రము, దినము-దిన
ము- దినసము. (తె).- పగలు, పొద్దు-
(చూ, లోజో.). తద్విశేషములు.- ౧. పగ
లునకు.- దినము. (తె).- నిచ్చే- నిచ్చేలు,
పగలు-పసలు; ౨. నడిచే పగలుకు.- అద్య;
3. పట్టపగలుకు.- ఉద్దినము, కుతపము,
మధ్యాహ్నము. (తె).- పగలు-చీసలు, పట్టి
పగలు, మిడపరలగ్గము, (మి) పట్టుకుప్పా
హ్నము, మిట్టమధ్యాహ్నము; ర: అధరే
ద్యువు. (తె):-నిన్న; ౫: (తె):- మొన్న;
౬: దినదినము, పౌరిదినము, పౌత్యహము;
2. పగలు రాత్రి కలిసినకాలము:- దినము;
౮. ఇంగ్లీషుతారీఖునకు.- దినము (దేటు);
౯. పౌరమాసపు దినమునకు.- తిథి, దినము;
౧౦: తద్దినము, దినము, పౌత్యాద్వికము.-
("చూ, లోజో."); ౧౧: (చూ, రేకుడ);
౧౨: (చూ, ఎల్లుండి.); ౧౩: (చూ, అపరి
వాడు); ౧౪: (చూ, అటు మొన్న);
౧౫: (చూ, కాలములు); ౧౬: (చూ, సం
దేశము); (౧) దినముయొక్క భాగములు:-
౧: కాద్యము; ౨: క్షేత్రము; ౩: మైత్రము;
ర: కారభటము; ౫: సావిత్రిము; ౬: విజ
య-విజయము; ౭: గాంధర్వము; ౮: కుత
పము; ౯: రాహిణీయము; ౧౦: విరించము

గం: సోమము; గ౧: నిర్వృతి; గ౩: మహేం
ద్రము; గ౪: వరుణము; గ౫: భటము;
గ౬: ఉత్తమాహు, సుదినము; గ౭: పూర్వా
హు. (తే) రేఖగలు; గ౮: త్రికాలములు: -
పార్వాహు, అపరాహు, పూర్వాహు;
గ౯: దినము మూడుభాగములైనపుడు
కడపటిభాగము: - అపరాహు; ౧౦: ఉద
యాదిపది గంటలవఱకు: - పార్వాహు. (తే).
రేఖగలు; ("చూ, హరివాసరము.")
వాసవదత్త. ఆం: ఈ గృంథము సుబంధుఁడు
వ్రాసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.
వాసవనజ్జిక. ఆం: చూ, రూ-వాసవనజ్జిక.
వాసవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఇందుగ్రిడు:
చూ, సహస్రాక్షుడు.
వాసస్థానము. సం. వి. ఆ. న: చూ, వీడుపట్టు. ౩.
వాసి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1: చూ, రూ-వాసి;
దే. వి. (1) తారతమ్యము: చూ, వేఱుపా
టు. 1; (2) భేదము. కళా. 5, ఆ. 54: చూ,
వేఱుపాటు. 1; (3) ఆధిక్యము: చూ, హె
చ్చె. 2; (4): చూ, లాభము. 1; (5) పృ
సిద్ధి. భాగ. 2, స్కం. 123: చూ, సంభా
వన. 3; (6) విలి: మాత్ర-మాత్రము:
చూ, పరిమితి; విణ. (7): చూ, పాడ
గరి; (8) దీర్ఘము: చూ, పాడవు. 2;
(9) ఉత్కృష్టము: చూ, హేరాళము; (10):
చూ, స్వస్థము; (11) క్షేమము: చూ, శుభము. 1;
(12) ఆరోగ్యము: చూ, సహ్యము. 1;
(13) బాగు: చూ, సౌందర్యము.
వాసింఁచే. సం. ఆ. క్రి. 1: చూ, రూ-వాసింఁచే,
స. క్రి. 2. వాసవకట్టు. కళా. 7, ఆ.
80: పసిగొను, పసిబట్టు.
వాసిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, వాళకము *.
వాసికెక్కినవాడు. వా. విణ: చూ, వాసైన
వాడు.

వాసిగోలు. వై. వి.=వంశి: రూ-వాసిగోలు.
(ద్ర్య అవి క.ర) మురతి: చూ, వీణ. 1.
వాసిత. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, రూ-వాసిత.
వాసితము. సం. వి. ఆ. న, విణ: చూ, రూ-
వాసితము. [(రూ-వాసి).
వాసియ. వై. వి.=వంశ: చూ, హిసిగోలు.
వాసుకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, వైకుంఠము.
వాసుకి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకసర్వరాజు: చూ,
సర్వము.
వాసుదేవానమః. ఆం: చూ, ఓమ్. (వాసు
దేవః=సర్వత్రాసౌ వసత్యాత్మ రూపేణ,
విశ్వంధరత్వాదితి.)
వాసుదేవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వసుదేవుని
కొడుకు, కృష్ణుడు: చూ, విష్ణువు. 1.
వాసువు. సం. వి. ఊ. (స్త్రీ). 1. నాట్యవరిభాష
యందు బాలిక; ఉ. పుం. 2: చూ, వాసు
దేవుడు.
వాసె. వై. వి. 1.=వంశి: చూ, రూ-వాసియ.
య. 4, ఆ. 12; 2.=వైశ్య. కోమటి: చూ,
వైశ్యుడు. [వాసిగోలు.
వాసిగోలు. వై. వి.=వంశి: చూ, రూ-
వాసిత. వై. వి.=వైశ్య. కోమటిది: చూ,
వైశ్య. 1 (భార్య).
వాసెన. వై. వి.=వాసెన్. వాసెన. ఆవిరిపోక
యెసటి కుండమూలి మూసికట్టినగుడ్డ: చూ,
పిస్త్రము. [వా. 1, ఆ. 89.
వాసెనకట్టు. ద్ర్య. వి. వాసెనగుడ్డకట్టుపంటికట్టు.
వాసెనకుడుము. ద్ర్య. వి. 1: చూ, భక్త్యము;
వా. 2. పిట్టు: చూ, సాదము. (1)
వాసెనపోలి. వా. వి.=వై — [వాడు.
వాసెనవాడు. వా. విణ: చూ, వాసికెక్కిన
వాస్తగాయిబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, నేపాళ
దేశపుబ్రాహ్మణులు.
వాస్తవము. సం. వి. ఆ. న: చూ, సత్యము. 1.

వాస్తవికము. సం. వి. చూ. సమంజసము. 2.
వాస్తవ్యము. సం. వి. 1. వసించదగినది; వా.
2: చూ, వాస్తవికము.

వాస్తవ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గృహ
స్థుడు. స్వా. 1, ఆ. 88: చూ, స్వామి. 1.
(యజమానుడు. 1.); వా. 2. కాపుర
మున్నవాడు. “కరవవాస్తవ్యుడు”

వాస్తుకము. సం. వి. ఆ. న. 1: రూ-వాస్తూ
కము, చక్రవర్త-చక్రవర్తము-చక్రవర్తినీ,
రామము*; పుం. 2. చేలుట: చూ, సంప్రా
క్షణము. 1; 3. పొర్లాడుట: చూ, విలుం
తనము (చూ, లంకనము. 1)

వాస్తుకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వాస్తుపురుషుడు.

వాస్తునతి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-వాస్తోష్పతి.
ఇందుగిడు: చూ, సహస్రాగ్నితుడు.

వాస్తుపు. సం. వి. ఉ. పుం, న. 1. ఇండ్లు
మొదలైనవి యేర్పటుపడగిననీల: చూ,
హరిప్రియ. 1 (భూమి. 1.); 2. ఇల్లు:
చూ, సదనము. 1; 3: చూ, వాస్తుకాస్త్రము.

వాస్తుకాస్త్రము. అం. 1: చూ, కాస్త్రములు.
(గృహములు, సాధములు, దేవాలయములు
నిర్మించుటకు యుక్తాయుక్తములఁ జెలియఁ
జేయునది. అనంతరము కల్యవాస్తు ఇంటి
లో నేదిక్కున నేకల్యములుగలిగినది తెలియఁ
జేయునది); 2: చూ, ఏకాదశ పర్వణిణితుము;
3: చూ, కళలు.

వాస్తైవవాడు. మి. వి: చూ, విశ్వగుడు.

వాస్తోష్పతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ—
వాస్తునతి.

వాస్త్రము. సం. వి. 1. వస్త్రముచేతఁ గప్పఁ
బడినది (రథము); 2. వస్త్రసంబంధమైనది.

వాహకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సాది. 1.

వాహద్విసము. సం. వి. ఏ., పుం. ఎనుపోతు:
చూ, మహిషము.

వాహనపదము. అం: చూ, ఆహాధము.

వాహనము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఎక్కడగినే
యేనుగులొనగునది: ధోరణిము, కత్తిము,
యానము, యుగ్యము, వాహ్యము. (తె).—
ఎకిరింత-ఎక్కిరింత-ఎక్కుడు; అం. 2:
చూ, భావములు; (బ) 3: చూ, విశ్వరథము
లు, (అప్తైశ్వర్యములు.)

వాహనములు. అం: చూ, విశ్వరథములు.

వాహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 గుఱ్ఱము: చూ,
నాయము; 2. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1;
3. భుజము: చూ, స్కంధము. 1; 4: చూ,
వాయువు; 5: (తె) ఇరస-ఇరుస; ఇరునది
పుట్టు (అని కొందఱు) (చూ, పృష్ఠము.)

వాహసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పెనుబాము:
చూ, సర్పము; 2. తూముకాలువ: ఉచ్చాస్
సము, ఉపనాహము, కుల్య, జలనిర్లము,
జలాంచలము, జలొచ్చాస్సము, పరివాహ
య, పృణాలి-పృణాలిక-పృణాలము,
భృమము, వర్తరూకము. (తె).— అలుగ—
అలుగు-అల్లు-అలుపు, ఒప్పరము, ఓడిక
కలుఁజో, జలదారి, జోలారి, తూపరాణ—
తూపరాణి-తూపురాణి, తూము, తూర,
దొన, దొరుగండి, దోని, నీ గు గం డికి
మరిగొమ్ము, పరప. (చూ, నది. (౧౧)
(౧౨); చూ, హోదిని.); 3. నీరుచెంచేలికి:
చూ, సునిషణ్ణకము. [సంసక్తము.

వాహితము. సం. వి. చూ. వహించబడినది: చూ,

వాహితము. సం. వి. ఆ. న. ఏనుగుయొక్క
చాతకుంధము కిందిచోటు: చూ, హస్తీ.

వాహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకానొకనది:
చూ, హోదిని. 2 (నది.); 2: చూ, సేన. 1;
3. సేనావికేషము (ఎకబదియొక్క రథము
అన్ని యేనుగులు ఇన్నుటనలుపదిమూడు
గుఱ్ఱములు నన్నుట యేవురుకాలుద్రము

గలది): చూ, సేన. 1; వై. వి. (1)=వాక్.
వాహ్నోరజి: చూ, కబ్బము. 2.
వాహినీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. సేనానాయకుడు: చూ, సైనికుడు; 2: చూ, సముద్రుడు.
వాహ్యము. సం. వి. అ. స. 1: చూ, వాహనము.
1; విగ. 2. పహించుదగినది. ప్రస్థావి.
వాహ్యలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. = పయాలి: చూ, వాలి. దే. వి. 1. పనులుపోవుదారి: చూ, వూర్ణము. 1-2; 2. వాడుక. రూ-వాలీ.
“ఈ దారినిపోవుట వాలీయైనది.”: చూ, పతన; వా. 3. కృమము: చూ, విధము. 1.
వాలీ. వా. వి: చూ, రూ-వాలి. 2.

వి

వి. ఉప. 1. (గ. వికచము=ఇచ్చేట ‘వి’ అను నది ధాత్యర్థమును వికసించే అను నర్థము నకు మార్చినది; ౨. వికాలము, వికంకటము.= ఈరెండుచోట్ల ‘వి’ అనునది కాల, కంకట అను తదిత పృథ్వీయులులతోఁగూడినది; 3. వికత్తనము=ఇచ్చేటవికర్ణము; ౪. వికారము. ఇచ్చేటధాత్యర్థమును వికృతి అను నర్థమునకు మార్చినది; ౫. వికరము=ఇచ్చేట ధాత్యర్థమును గజకుంభాద్భర్తము కలదిగా మార్చినది. ఇత్యాది.); సం. వి. ఇ. పుం. 2. ఒకపక్షి: చూ, విహంగము; 3. కన్ను: చూ, సింగనాదము (లోచనము.); 4: చూ, సురపర్వతము; 5: చూ, వాయువు; 6: చూ, హంసుడు; అవ్య. 7. అతిశయము: చూ, హెచ్చే. 2; 8: పలదు; 9. వేటుగా నెంచేట; 10: కదలుట: చూ, సలపము; దే. అప. (1). ‘ది’ అనుదానికి బహువచనము: చూ, ది.
వింఖము. సం. వి. అ. స: ఖరము, పుటము, రింఖ, పర్వతము, శఫము. (తే).— గిట్ట, గొరిజే, గొరిజయ-గొరిజే-గొరిసె, డెక్క. తదియ. అపుడెక్కకు. - గోకంటకము; ౧. గుట్టుపుడెక్కకు. - (తే) గట్టె.

వింగడము. వై. విగ. 1: చూ, విస్తీరము. 1-2.
2. సుందరము: చూ, సౌందర్యము; 3.=వ్యంగ్య: చూ, వ్యత్యయము. విజ. 2, ఆ. 7; 4: చూ, వేటుపాటు.
వింగడించే. వై. స. కి: చూ, విభజించే.
వింజోమర. వై. వి.=వింధ్య. రూ-వింజోమరయూ (వెల్ల + చోమర) తెల్లనిచోమరము, పిచోవు. పృక్షీర్ణము: చూ, సురటి (మిశ్రిమనిశ.ర.)
వింజోమరము. వై. వి.=వై. (మిశ్రిమనిశ.ర.)
వింజలి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
వింజేము. వై. వి.=వింధ్య. వింధ్యపర్వతము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)
వింట. దే. వి. వినుట: చూ, శ్రవణము. 2.
వింటాలము. అం: (రూ-వింటీళము): చూ, విన్నాణములు.
వింటికోల. దే. వి. (విల్లు + కోల) జాళ్ల పని వానియొక్క ధనురాకారమైన పనియట్లు.
వింటినడుము. వా. వి: చూ, లస్తకము.
వింటినట్టు. దే. వి. (విల్లు + పట్టు): అమ్మ వేటు నేల. (సం).—ధన్వంతరము.
వింటిబద్ద. వా. వి. 1. గిలలబద్ద; 2. పిట్టల గొట్టు బద్ద; 3. విల్లు.
వింటిపసి. దే. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.
వింటిరాసి. ద్వ. వి. (విల్లు + రాసి) ధనురాక్షి: చూ, రాసులు. ౮.
వింటివాడు. దే. విగ: చూ, విలుకాడు.
వింటీళము. అం: చూ, రూ-వింటాలము.
వింత. దే. వి. 1: అక్కజేము, అచ్చెరియము— అచ్చెరువు-అచ్చెరుపాటు-అచ్చెరువుపాటు- అబ్బురపాటు-అబ్బపాటు-అబ్బరము-అబ్బురము-అబ్బిము, అరిది-అరుదు, చిట్ట, చిత్తరువు, చోడ్యము, టంకారము, తటకాపాటు- తటుకుపాటు, నిచ్చెర-నిచ్చెఱ-నిచ్చెఱగు- నిచ్చెఱపాటు; వినుమానము, వెగడు, వెర

నా - వెల - వెలగు, సోదము - సోదము.
 4 (సం. 4). - అద్భుతము, ఆశ్చర్యము, ఇం
 గము, క, కుతూహలము, చిత్రము, టంకా
 గము, విచిత్రము. విస్మయము, వీక్ష్యము,
 వ్యర్థము, స్మయము. (అన్య.) - అహో,
 కీనము, ఆ, ఇ, హీ. (విణ.) ఆశ్చర్యకరమై
 నది. - అద్భుతము, చిత్రము, విచిత్రము,
 వీక్ష్యము, వోద్యము, చోద్యము. (తె) -
 వినుమానము, సోదము - సోదము. (అన్య.) -
 ఆశ్చర్యార్థకముగలదు. - (తె. 4): - అక్క,
 అగుగదె - అగుగదే - అవుగదె - అవుగదే,
 బొగదె - బొగదే, అగుర - అగురా - అవు
 ర - అవురా - బొగ - బొగరా, అటె - అటే -
 అటా - అటా - అటై - అటే, అదిర - అదిరా - అదిర - అదిరా -
 అప్పన్న - అన్నా, అప్ప - అప్పా, అమ్మ -
 అమ్మకచ్చెల్ల - అమ్మచ్చెల్ల, అమ్మక్క, అమ్మ
 రో - అమ్మరో, అయారె - అయారే - అయ్య
 రె - అయ్యరే - అయ్యారె - అయ్యారే, అహ
 హ - అహహ - అహ - అహర - అహరే -
 అహహ - అహహ - అహహ - అహహ - అహ,
 ఆ, ఓహో - ఓహోహో - హో. (విగతవానికి
 "చూ, హో. 2.); విణ. 2: చూ, క్రొత్త. 2;
 3. అన్యము: చూ, వేలు. 2.
 వింతరాలు. దే. విణ. (వింత + లలు) అన్య
 రాలు. భాగ. 6, స్కం. 255: చూ, స్త్రీ.
 వింతవాడు. దే. విణ: చూ, వేలయినవాడు.
 కాశీ. 2, ఆ. 80.
 వింతోక్తి. అం: చూ, అలంకారము. 3.
 విందు. దే. వి. 1. మనుష్య యజ్ఞము; 2: ఆమె
 త, పట్టుము. (సం). - అతిథిక్రియ, అతిథి
 పూజ, అతిథి సత్కారము, అతిథేయము,
 అతిథ్యము. తద్వి. - అల్లియము - అల్లెము,
 మనుగడుపు; 3. మేట్లములు లోనగువారికి
 పెట్టెడు భోజనము. జై. 8, ఆ. 187: చూ,

సాపాటు; 4 విందునకు వీలునఁబడిన వాఁడు:
 (సం). - అతిథి, అతిస్థ్యుడు, అవేళికుడు,
 కుతఘ్రుడు, గృహగతుడు, గోష్ఠ్యుడు. తద్వి.
 పర దేశమునుండి వచ్చినవానికి. - అరణిసి. అతి
 దేసి, పరిదేసి. (సం). - అగంతుకుడు - అగం
 తువు, అభ్యాగతి - అభ్యాగతుడు, పరిదేశి;
 వా. 8: మేజోవాణి - మేజోవాని.
 విందుపురుగు. ద్వ. వి. ఒకనొక సారెపురుగు.
 చూ, సారెపురుగు.
 విందువు. సం. విణ. (ఉ. ఊ. ఉ.) తెలియ
 వాడు: చూ, విద్వాంసుడు.
 వింధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. లవలి: చూ,
 పృతము; 2: వింజేము. రూ - వింధ్యము:
 చూ, వింజేము. [దు: చూ, సన్యాసి.
 వింధ్యకూటుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అగస్త్యుఁ
 వింధ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. = వింజేము. 1: చూ,
 వింజేము; అం. 2: చూ, కులపర్యతములు.
 (పర్యతము.)
 వింధ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. బోయ: చూ,
 వ్యాసుడు. 1. [ఇరువది సంఖ్యగలది.
 వింశతి. సం. స. 1: చూ, ఇరువది; విణ. 2.
 వింశతి విగ్రహములు. అం. (విగ్రహములు):
 రాజ్యము, స్త్రీ, స్థానము, దేశము, జ్ఞాన
 ము, ధనాపహారము, పంధనము, మానము
 విషయపీడ, జ్ఞానార్థము, పృథుశక్తి, మం
 త్రశక్తి, ఉత్సాహశక్తి, దైవము, విక్రమము,
 అపమానము, బంధువివాళము, భూతాను
 గ్రహ విచ్ఛేదము, మండల దూషణము.
 ఏకాధ్యాభినివేశము (20) (ఈ చెప్పిన పదా
 రములన్నియు మొదట నొక్క సమాహము
 నకు సాధారణలక్షణమును, తరువాత విశే
 షలక్షణమును, అవాంతరభేదములును, పిమ్మ
 ట దేనివలన నేదిప్రత్యేకనదో అట్టి కార్యకార
 ణభావములను, నాని వినియోగక్రమములను
 సాంగముగ బోధించేమేమి.)

వింశము. సం. వి. ఇరువదది.

వింశాంశ. అం: చూ, పోడకపర్ణ. (లగ్నమును ఇరువది సమభాగములు చేయుటకే వింశాంశ యని పేరు. వింశాంశ కనుగొనవలసిన గర్భ హ మే రా శి యం దెన్నవభాగమందున్నదో కనుగొనవలెను. అట్టి గ్రహమున్నరాశి చర రాశియైనయెడల మేషాదిగను, స్థిరరాశియైన యెడల గనురాదిగను, ద్విస్వభావరాశియైన యెడల సింహాదిగను బయినజెప్పినవిధమున నాగ్రహమెన్నవభాగమందున్నదని గనుగొనఁబడినో యన్నవరాసి వింశాంశ యనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతి వింశాంశాధిపతి యగును.)

వికంకతము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆగ్నివృక్షము, కంటపత్రిము, కంటపాదము, కాకనాసము, కాకపాదము, కింకిణి, కింకిరి, గోపకంటకము, వికంటకము. (తె) కానరేగు, ములువెలము*. (చూ, రేగు. 1.) (చూ, స్వాదుఫల. 3.); 2. పుల్లవెలగ*: చూ, ములువెలగ.

వికంటకము. సం. వి. అ. పుం. 1-2. పై.-; 3. తీటకసింద*: చూ, సమద్యారం.

వికచము. సం. వి. అ. పుం. 1. కేతువు: చూ, స్వర్భానువు (రాహువు 2); వి. 2. వికసించినది: చూ, వ్యాకోచము; 3. వెండుకలు లేనిది.

వికట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పజ్జివారాహి యను దేవత; వి. 2. మిక్కిలి వంకరైనది: చూ, వేలితము. 3; 3. విరియైనది: చూ, విరివి. 3; 4: చూ, సాంవర్ధము; 5. చేక్కైనది: వికటము.

వికటకవి. సం. వి. ఇ. పుం: హస్యకరుడు.

వికటము. సం. వి. 1: చూ, వికట. 2; 2: చూ,

వికట. 3; 3: చూ, వృక్షత్వయము; 4: చూ, వికట. 5. [వికటించెను.]

వికటించే. సం. అ. క్రి. ఎదురుతిరుగు. "మండు వికత్తము. సం. వి. అ. న: చూ, స్తోత్రము.

వికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, సక్యత్వము; 2. వికసించుట.

వికర్షకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుడు. వికర్షికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వాట్టాధ్యక్షుడు.

వికర్షణము. అం: చూ, హస్తక్రియలు.

వికర్షము. సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1.

వికలము. మి. అ. క్రి: చూ, చైకల్యమగు.

వికలము. సం. వి. చూ, చైకల్యము.

వికలాంగుడు. సం. వి. అం: అంగహీనుడు, అంగవికలుడు, అపోగండడు-అపోగండడు, పోగండడు. (తె).- అవిటి, అవిడి, లేవఁజాలనివాడు: (చూ, సూరమాతుడు.)

వికలావస్థ. అం: చూ, అవస్థలు. 5 (అస్థంగకుడైన గర్భము వికలావస్థనుబొందును. = రోగము, కతుగ్నస్థితిలును.)

వికల్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. భ్రాంతి: చూ, విభ్రమము. 1; 2. మాటుదల: చూ, వ్యర్థయము; 3 అవాంతరకల్పము: చూ, కల్పము. 8; అం. 4: చూ, అలంకారము. 3. (సమానబలములకు విరోధము గలిగించుట.)

వికల్పార్థకములు. అం: "ఉన్నా, బలె" అనునవి. తద్వి. - వికల్పార్థమునకు. - వా.

వికవిక. దే. వి. రూ-వికావిక. నవృట్ట, కేరుట లోపగువానియందగు ధ్వస్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

వికవికలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-వికావికలు.

వికస. సం. వి. అ. స్త్రీ. మంజిష్ట*: చూ, సమంగ. 1.

వికసనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వికాసము. 1;

వా. 2: (తె) పూచి, పూత. [కోదస్మి.

వికసము. సం. వి. అ. న. ఎఱ్ఱగలిజేరు*: చూ,

వికసింఁ. సం. అ. 39: ఉల్లసిల్లు, పుష్పించు, విజృంభించు. (తె).—అలరు, ఎలరుచు-ఎలరుచ్చ, చెలగు, తొంగలింఁచు, ననయు, నవ్వు, పూచు, పూయు, పొదురు, పిరుదులు, ముదురు, నిడుగు, విరియఁబాలు, విరియు. (చూ, చల్లవించు.) [ల్లము.

వికసితము. సం. విణ. వికసించినది: చూ, సంపు వికనుఁడు. సం. వి.అ. పుం. చందుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

వికస్యరము. సం. విణ. 1. వికసింఁచునది: చూ, సంపుల్లము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (విశేషసామాన్యముల విశేషము చెప్పట. “ఉదా.—అతఁడేదేయుఁడు, అట్లైకా ధీరులబ్ధి గంభీరులు.”)

వికారము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆభివ్యక్తి, ఆభాసము, ఛాయ, పరిణామము, పరితిఫలనము, పరితిబింబము. (తె): ఆచ్యు, ఛాయ, నీడ, మాటురూపు, వెడఁగు; తద్వి.-విణ: పరితిబింబించినది.- పరితిఫలితము, బింబితము, విస్తృతి; 2. తెవులు: చూ, రోగము. 1; 3. పరిణామము, పరితిబింబము, మాటురూపు, వెడఁగు: చూ, విస్తృతి; అం. బ. 4: చూ, వికారములు.

వికారములు. అం: ఏకాదశేంద్రియములు, పంచభూతములు, (జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు, పాగ్నివాయువులు, చిత్తము (16).)

వికారి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సంవత్సరములు; విణ. 2. వికారముగలది: వికృతము. (తె).-ఓజవ, వెక్కురు, వెడ.

వికావిక. దే. వి: చూ, రూ-వికీర.

వికావికలు. దే. విణ. బ: రూ-వికవికలు, కకవికలు-కకావికలు, చెల్లచెడరు-చెల్లాచెడరు, పటాపంచెలు, పికపికలు, వకవకలు.

వకావకలు, విచ్చే విచ్చేలు. (వ్ర. విచ్చే మొగ్గ. (సం).- యథాయథలు.

వికాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి: చూ, వృద్ధిభూము. 2; 2: చూ, విజృంభణము; 3. పుష్పదివికాసము: ఉత్కృచ్ఛము-ఉత్కృచ్ఛము, ఉద్బోధము, ఉన్మీలనము, ఉన్మేషము. (తె).—ఉవ్వాయి, ఎలమి, ఎలరు, గలివి, తెలివి, నవ్వు, పిపాళము, పూత, రోప, లలి, విష్య, విరియుట; అం.

4: చూ, సంచారీభావమునలుజ్జిన దృష్ట్యలు. వికాసవంతుఁడు. సం. విణ: ఉద్బోధకుఁడు. (తె).-ఎలమికాఁడు.

వికాసి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) వికాసముగలది.

వికీరము. సం. వి. అ. న. 1. గజ శుంభస్థలము: చూ, హస్తీ; పుం. 2. రూ-విష్కరము: చూ, పక్షి; 3. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 4. క్రాద్ధకాలమందు నిమంత్రితులు భుజించినపిమ్మట విస్తరము మందలవేసెడు అన్నాదికము: చూ, సాదము. (1); 5. నూయి: చూ, సరస్సు. 1.

వికీరణము. సం. వి. అ. న. 1. చెదవేలుట: చూ, చెద. 2; పుం. 2: అర్కచక్రము, అర్కము-అర్కాహ్వసు, ఆసారము, ఆస్థానము, ఆస్థానము, కంఠాఘ్నము, కల్యాణగోత్రము, కర్మమృదము, క్షవకము, క్షీరకాండకము, క్షీరదళము, క్షీరపర్ణి, క్షీతి, క్షీరిణి, గజాఖ్యము, గణరూపకము-గణరూపము, చక్రమృదము, మందారము, వసుకము-వసుకము, శిఖరికము, సదాపుష్పి. (తె).-జిల్లెడు-జిల్లేడు. తద్వి.-గ: క్షేప్రము, రక్తార్కము. (తె).-ఎల్లజిల్లేడు; 2: అర్కరాజము, అలకము, అలర్కము, ఏకాక్షిం, గణరూపి, పృతావసము, వసుకము, శివముల్లిక. (తె).-తెల్లజిల్లేడు; 3: అర్కరక్తము, కాష్ఠి

లముగగహూపకము, రాజార్కము, వసు
నామకము. (తె).- రాచేల్లెడు, చెట్టి జిల్లే
డు; ర. ఎట్టి జిల్లేడుకాయకు. - త్వేడము;
౫: చూ, ఏకవిదారణ పుటక ఫలము.
("చూ, సదాపుష్పి."); 3: ఉచింత*:చూ,
కుండ. 5. [దరినది.

విక్షిప్తము. సం. విగ. 1. పెడచేల్లెబడినది; 2. చె
వికుంతీశ్వరము. అం: చూ, తంత్రములు.

విక్ర్యాణుడు. సం. విగ. సంతోషమనాందిన
మనస్సు గలవాడు: చూ, హృష్టుడు.

వికృతము. సం. విగ. 1. వికారమునొందినది:
చూ, వికారి. 2; 2. తెవులునొందినది;
3. రోతయైనది (తె).-గోరము, వాజీ;
అం. 4: చూ, వర్జిచారములు.

వికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, విస్తృతి;
అం. 2: చూ, ఛందస్సులు; 3: చూ, సంప
త్సరములు; విగ. 4. ఆద్యద్విగ్రీయవర్జితుల
వికారహూపమగుటచే నాంధ్రము వికృతి
యనబడును: చూ, వైకృతము.

వికృతుడు. సం. విగ: చూ, వ్యాధితుడు.

వికృష్టము. అం: చూ, నాసికాక్రియలు.

విక్రము. సం. వి. అ. పుం. ఇరుపదేండ్ల వయ
స్సుగల యేసుడు: చూ, హస్తీ.

విక్రవిరియు. దే. అ. క్రి. (విరియు + విరియు)
మిక్కిలివిరియు.

విక్కు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విజృంభించే.
అవ్వ. కిష్కిం, కాం. 80; 2. గర్వించే.
(చంద్రారేఖావిలాసము. 2, అ. 8): చూ,
హంకరించే.

విక్రమ. అం: చూ, సంపత్సరములు.

విక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. వికాగ్నిం, అధికబలము: చూ, శక్తి. 1; 2. ఆక్రమణ
ము: చూ, పురి. (4); 3: చూ, కౌర్యము;
4: చరణము.

విక్రమార్కకము. అం: చూ, శకములు.

విక్రమించే. సం. అ. క్రి. 1. వీర్యముచేతు;
2. కౌర్యముచేతు.

విక్రముడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణు
పు. 1; 2. విక్రమార్కరాజు, విక్రమా
ర్కుడు.

విక్రమార్కసీతోటకము. అం. (కాలిదాసు
వారీసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

విక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. వివరము:
చూ, వెల. 1. తద్వి.-(తె) రోకము, అం.
2: చూ, సౌమ్యములు. [పదములు.

విక్రయాసంపదానము. అం: చూ, వ్యవహార
విక్రయి. పం. వి. న్. పుం: చూ, విక్రయికుడు.
విక్రయించే. సం. స. క్రి: (తె).- అమ్మ,
జీట్టియమ్మ, జీట్టియడు, పోకడసెట్టు, విలా
య-విల్పు. వ్రాడు: విక్రయి, వికేత.

విక్రయికుడు. సం. వి. అ. పుం. అమ్మెడు
వికాగ్నిం సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, విక్రమ
ము. 1; 2. అశ్వగతి: చూ, హయము; అం.
3: చూ, అశ్వోత్పత్తులు.

వికాగ్నింతుడు. సం. విగ. 1. విక్రమించినవా
డు; 2: చూ, కూరుడు. [విస్తృతి.

విక్రీయ సం. వి. అ. స్త్రీ. వికారము: చూ,
విక్రీడితము. సం. విగ. మిక్కిలి అడబడినది.

విక్రీతము. సం. విగ. విక్రయింపబడ్డది.

వికేత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, విక్రయికుడు.

వికేయము. సం. విగ. విక్రయింపఁగనిది.

విక్లబుడు. సం. విగ. భయశోకాదులచేత చేతు
లు కాళ్లు విలవిలపోవువాడు: చూ, వెలవరి.

విక్షావము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దగ్గు. 1;
2: చూ, తుమ్ము. 1.

విక్షిప్తము. సం. విగ. 1. ఎగురవేయుట, తద్వి.-
అసనము, త్నేవము-విత్నేవము-విత్నేవము.
(తె). చిమ్మనము, చిమ్ముడు; 2. విసరివేయు
ట: విత్నేవము-విత్నేవము; 3. విత్నేవము

విశ్వవైభవము, అంగవిశ్వవైభవము: చూ, నలనము
(లోలము); 4. చిమ్మట: చూ, విశ్వవైభవము. 1;
అం. 5: చూ, కరణములు; 6: చూ, చేకియ
క్రియలు. [రజ్జువులు.
విశ్వవైభవము. అం. వాగై, వల్ల: చూ, ముఖ
విశ్వవైభవము. సం. విణ: చూ, విశ్వవైభవము. 1-4.
విశ్వవైభవము. సం. విణ: చూ, విశ్వవైభవము. 1-2-
3-4; అం. 5: చూ, హస్తక్రియలు; 6: చూ,
నిశ్చలక్రియలు.
విశ్వవైభవము. సం. స. క్రి. 1. ఎగురవేయు: చూ,
వైచ్య. 1; 2: విసరివేయు: చూ, వైచ్య. 2,
3. పడవేయు: చూ, వైచ్య. 3.
విఖ్యాడు. సం. విణ: చూ, రూ-విఖ్యాడు.
విఖ్యాతము. సం. విణ. విఖ్యాతైశ్చందినది.
విఖ్యాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిపరిసిద్ధి:
చూ, సంభావన. 3.
విఖ్యాడు. సం. విణ. ముక్కుపోయినవాడు:
రూ- విఖ్యాడు - విఖ్యాడు - విసర్జిడు.
(తె): ముక్కిడి. తద్వి. — ౧. ముక్కులేని
వానికి. — అనాసికుడు; ౨. చిపిటము.
(తె). — చేపట ముక్కువాడు, చిదక
ముక్కువాడు, నడ్డిముక్కుగలాడు - నడ్డి
ముక్కువాడు. (చూ, నాసిక. 1. 4)
విఖ్యాడు. సం. విణ. — పై. —
విగడియ. వై. వి. విభుటికా. క్షం గడియ,
24 సెకనులు, మూడుకళల కాలము.
తద్వి. — ఘటిక, నాడి, నాడిక. (తె). —
గడియ-గడి. (చూ, గడియ. 1.)
విగణనము. సం. వి. అ. న: ఋణమోక్షము,
ఋణవిముక్తి. (తె) అవ్యవహరము.
విగతము. సం. విణ. 1. బొత్తి గాపోయినది,
విగతము: చూ, హితము. 3; 2. వెలుగు
లేనిది: అశోకము, నిష్పరిధము, విరతము.
విగతాలోకము. సం. విణ. కాంతిలేని దివాచం
ద్రాదులు. [సంస్థ. 3; 2: చూ, విభజనము
విగతము. సం. వి. అ. పుం. 1. నాశము: చూ,

విగతము. సం. వి. అ. న. మిక్కిలిజోటుట,
విస్థలనము: చూ, స్థలనము. [తమ. 1.
విగతము. సం. విణ. మిక్కిలిజోటినది: స్థలి
విగాధము. సం. విణ: చూ, విగాహితము.
విగాహనము. సం. వి. అ. పుం. రూ- విగాహ
ము, మునుగుట: చూ, స్నానము. 1.
విగాహము. సం. వి. అ. పుం. — పై. —
విగాహించే. సం. అ. క్రి: చూ, స్నానమాడు.
విగాహితము. సం. విణ. మునిగినది, గాహిత
ము, విగాధము, మగ్నము. (తె). — బురిం
గుడు: చూ, స్నానము. 1.
విగిరి. దే. వి. స్ఫోటభూమి: విగిరి-విగిరి, విరివి:
చూ, భూమి. 1.
విగుణము. సం. విణ. విభిన్నగుణముగలది.
విగుర్చించే. దే. స. క్రి. (విలుచే + విలుచే)
చేక్క-గా విలుచే. భార. ఆది. 6, ఆ:
చూ, విలుచే. [యానము. 2.
విగృహ్యము. అం. (విగృహ్యయానము): చూ,
విగృహ్యసనము. అం: చూ, ఆసనము. 4.
విగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శరీరము;
2: చూ, విభాగము; 3: చూ, విస్తారము. 1;
పుం. న. 4: చూ, యాధము; 5. రూ-
విగ్రహము: చూ, నలపు; 6. బొమ్మ: చూ,
హరిణి. 3; 7. మూర్తి: చూ, హరిణి. 3;
8. లింబము: చూ, హరిణి. 3; అం. 9: చూ,
వద్దగుములు (గుణములు.)
విగ్రహములు. అం: చూ, వింశతి విగ్రహములు.
విగ్రహ వికల్పము. అం: చూ, పరికరములు.
విగ్రహించే. సం. అ. క్రి. పోరు: చూ, వాటు
లాడు.
విగుర్చిడు. సం. విణ: చూ, రూ-విఖ్యాడు.
విభుటిక. సం. వి. అ. స్త్రీ-విగడియ: చూ,
విగడియ.
విభుటితము. అం: చూ, చుంబనములు.
విభుసము. సం. వి. అ. పుం. దేవతాతిథుల

భక్తశేషము, యజ్ఞశేషము (అనికొందలు):
అమృతము.
విభూతము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. అడ్డంకి:
చూ, సంకీర్ణము; 2. పెద్దదెబ్బ: చూ,
హితి; 3. చెఱుపు: చూ, సవ్యము.
విభూతింఁచే. సం. స. క్రి. 1: చూ, చెఱుచే;
2. వేంపు: చూ, సంహరించే.
విఘ్న చేపదము. అం: చూ, కంఠ్యమును.
విఘ్న నాశకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
వినాయకుడు. 1. [వినాయకుడు. 1.
విఘ్న నాశకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
విఘ్న పడు. మి. ఆ. క్రి. (విఘ్నము + పడు)
అడ్డిపడు: చూ, నట్టుపడు.
విఘ్నము. సం. వి. ఆ. పుం: అంతరాయము,
గండకము, గడము, పరిత్యాగము, వ్యాఘ్ర
తము. (తె).—పనిచెఱుపు, దోసఁగు-దోసపు
("చూ, సంకీర్ణము.")
విఘ్న రాజు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వినాయ
కుడు. 1.
విఘ్న వినాయకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. -చె.-
విఘ్న కాకము. సం. వి. ఆ. న. కొయ్యతోట
కూర*: చూ, కాకిని. 2 (మరిషము.)
విఘ్న హరి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విఘ్న రాజు.
చిఘ్నేకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వినా
యకుడు. 1.
విచకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఖర్జూర*: చూ,
హింతాలము; 2. పాగడ*: చూ, పకుళియా;
3. పుట్టకొననున్న పాము: చూ, సర్పము.
విచకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, లోభి.
విచక్షణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ,
విద్యాంసుడు; విణ. 2. నేగ్గరి: చూ,
సమర్థుడు. [సమీక్షణము. 2.
విచయనము. సం. వి. ఆ. న. చెదకుడు: చూ,
చితర్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, చితర్పిక;

2. లక్ష్మీదేవి: చూ, హీర. 2 (లక్ష్మీ. 1.)
విచారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పరీక్షాగమూలా
చేత విషయమును పరిశీలింపట, చర్చ, విమ
ర్శనము: చూ, సంఖ్య. 3; 2: చూ, సంతాపము.
విచారణీయము. సం. విణ. విచారణ చేయఁదగినది.
విచారపడు. సం. ఆ. క్రి: చూ, సంతాపించే.
విచారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, యోచన;
2: చూ, సంతాపము; అవ్య. 3: ఉతాహా;
పుం. 4. వగ: చూ, శోకము; 5. వంత: చూ,
శోకము.
విచారింఁచే. సం. ఆ. క్రి. 1. ఆరయు: చూ,
విమర్శించే; 2. చర్చించే: చూ, విమర్శించే;
3. మనస్సునందు ఆలోచించే: చూ, విమ
ర్శించే; 4: చూ, సంతాపించే. కళా. 5.
ఆ. 88; 5: చూ, చెదకు; 8: చూ, శోకించే.
విచారితము. సం. విణ. విచారింపఁబడినది: విత్త
ము, విన్నము.
విచార్యము. సం. విణ. విచారింపఁదగినది.
విచికిత్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సంశయము.
విచికిలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకానొకము
లై*: చూ, హసంతి. 2; 2. మలై*: చూ,
హసంతి. 2; 3. దవనము*: చూ, దుచి. 5.
విచికిలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఏడువగ
ణములు, ఒకగురువు. 13 యతి. 22 ఛంద
స్సు" ఇదె నులక్షణసారమందు తరళ
వృత్తమని కలదు.)
విచిత్రకము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆశ్చర్యరసము
(చూ, రసములు); విణ. 2. ఆద్యుతరసము
గలది.
విచిత్రము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆశ్చర్యము: చూ,
చింత. 1; పుం. 2. చిత్రపర్ణము: చూ,
పర్ణము. 3; విణ. 3. ఆశ్చర్యకరము: చూ,
చింత. 1; 4. చిత్రపర్ణముకలది: చూ, పర్ణ
ము. 3; అం: 5: చూ, అలంకారము. 3;
8: చూ, అకాశమండలములు.

విచిత్రపీఠ్యమృ. సం. వి. ఉ. శ్రీ. శంకరుని
భార్య: చూ, భార్య.

విచిత్రకృమ. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పరామర్శ
ము: చూ, విమర్శనము; 2. దేవతలగుంపు:
చూ, వేలుపు.

విచిత్రకృమ. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, హూరుడు.

విచిత్రక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పాపలిక.

విచేష్టిం. సం. ఆ. కి. మిక్కిలిచేష్టిం.

విచేయు. మి. ఆ. కి. 1. వచ్చే. వారి.
ఉ. 5, ఆ. 158; 2. వెళ్లు. భాగ. 1, స్కం.
253: చూ, పాగు. 2; 3. కూర్చుండు.

భాగ. 1, స్కం. 372: చూ, విజయంచేయు.

విచే. దే. వి. నాలుగు వేళ్లకు చేటితీసిన
నూలు మట్ట: చూ, నూత్రిము. 1.

విచేలవిడి. దే. వి. 1: చూ, స్వాతంత్ర్యము;
విగా. 2: చూ, స్వతంత్ర్యము. 1; కి. విగా.
3. యధేచ్ఛము. అచ్చ. బాల, కాం. 189:
చూ, స్వేచ్ఛ.

విచేలించేలు. దే. అన్య: చూ, వికావికలు.

విచ్చాయ. వై. వి. విచ్చాయ. రత్నదోష విశే
షము: చూ, స్థూలార్చయము. 1. (రత్నములు.
౧౦-(౬.))

విచ్చే. దే. ఆ. కి. 1: చూ, విరియు;
2. చీలు, విదారిం: చూ, స్ఫటిం: అం.
పే. 3. విరియజేయు; పే. 4: విడజేయు,
విమోచనము చేయు, విడువ: విడుపు-
వీడువే, వివృ. [రిప్టి. 2.

విచ్చేకత్తి. ద్వ. వి. ఒకదూసినకత్తి: చూ,
విచ్చేటాకు. దే. వి. (విచ్చే+అకు): చూ, చెవి
యాకు. 1-2.

విచ్చేమొగము. వా. విగా: కంచమించే, పటా
పంచే- పటాపంచేము, మాయము. (సం):-
అగోచరము, అతీంద్రియము, అత్యధ్యక్షము,
అదృశ్యము, అదృష్టము, అస్తము,
దురాలోకము.

విచ్చేమొగ్గ. ద్వ. వి. 1. విరియుమొగ్గ: చూ, మొ
గ్గ. 2; 2. చెల్లాచెదగనట: చూ, వికావిక
లు; విగా. 3. చెల్లాచెదరైనది; 4. చెల్లా
చెదరు చేయునది.

విచ్చాయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. విచ్చాయ. రత్న
దోషవిశేషము: చూ, స్థూలార్చయము. 1. (రత్న
ములు ౧౦-(౬.)); విగా. 2. చోయసోయినది.

విచ్చిత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. ఎడబాటు:
చూ, విరహము; 2. పూత: చూ, సమాలం
భము. 1; 3. నలుకుడు: చూ, హతి; వా. 4.
బృద్ధలగుట; అం. 5. ప్రప్రభూపజాద్యలం
కారము కొలదిగానుండిననుమిక్కిలియొప్పి
దమును తోచుచున్నది శ్రీలయొక్క శృం
గార చేస్తావిశేషము: చూ, శృంగారచేష్టలు.

విచ్చిన్నము. సం. విగా. 1. ఎడబడినది; 2. పూ
యబడినది: లిప్తము, లిప్తము, వసితము.
("చూ, సమాలంభము. 1"); 3. నలుకుబడి
నది: ఖండితము, నికృత్తము, ముషితము,
వర్జితము. తద్వి. —౧. చీల్చబడినది: అస్పృ
శితము, దారితము, విదారితము, దీర్ఘము,
పాటితము, విదీర్ఘము; 2. భేదించబడినది:-
ఉద్ధాతితము, కృత్తము, దళితము, ఛేదిత
ము, భేదితము; 3. చీలినది: అవదీర్ఘము,
దురితము, భిన్నము. (తె). — సారపు;
౪. చేక్కగా భేదించబడినది: నిర్దళితము.
నిర్దారితము, నిర్భిన్నము; ౫. భేదిల్లినది.
(తె): — అపలన; ౬. కోయబడినది: (చూ,
వృక్షము. 2); 2. చినిగినది: బీర్ణము.
(తె): — చింపి. ("చూ, సారపు"); 4. వంక
రైనది: చూ, వేర్జితము. 8.

విచ్చేదనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఎడబాటు: .
చూ, విరహము; 2. నలుకుడు: చూ, హతి.
విజనము. సం. విగా. జనులులేనిది: చూ, రహస్యము.
విజయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. జయతిథి: చూ,
హరివాసరము; 2. గౌరి: చూ, హైమవతి

(సార్వతి); అం. 8: చూ, సంవత్సరములు; 4. దినముయొక్క అణవభాగము; చూ, వాసరము (విజయము).

విజయంచేయు. మి. అ. కి. (రూ-విజయము చేయు- విచ్చేయు- వేంచేయు.) 1: చూ, వచ్చే. 2; 2: చూ, వెళ్ళు. 3. నిర్వ. 7, అ. 134.

విజయక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు.

విజయచ్ఛందము. సం. వి. అ. పుం. ఏనూలు పేటలుగల హారము: చూ, హారము. (భూషణము. 2.)

విజయదశమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆయుధములు లోనగువానిఁ బూజించెను ఆశ్వయుజ శుద్ధమనందలి ఐదవ తిథి: చూ, హరివాసరము (తిథి.)

విజయభద్రము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("నవవిధరగడలలో నొకటి. ద్వైర ద గ తి రెండు పాదములుకలిసి యొక పాదముగును: చూ, రగడ.")

విజయమంగళము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("నవవిధరగడలలో నొకటి. తురగవల్లన రగడయొక్క రెండు పాదములుకలిసి యొక పాదముగును: చూ, రగడ.")

విజయము. సం. వి. అ. పుం. 1.=వెచ్చేము. రూ- జయము- జయనము, దండయాత్ర; 2: చూ, విజయ. 4; అం. 3: చూ, దండ పూహములు; 4: చూ, ఆగమములు.

విజయముచేయు. మి. అ. కి: చూ, రూ-విజయంచేయు. 1-2. (పూజ్యాలయొక్క రాక పోకలయందే పరియోగింపఁ బడెడి.);

3: చూ, జన్మతాళములు.

విజయానందము. అం: చూ, జన్మతాళములు.

విజయాభినందనశకము. అం: చూ, శకములు.

విజయి. సం. విణ. (న. ఈ. వ.) మేలుచేయి: చూ, సమర్థుడు.

విజయఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు; 2. కష్టవార్త సాలకులలో నొకఁడు. (చూ, పృథివీరుఁడు.) (చూ, జయఁడు. 3.)

విజాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. విభిన్నజాతి: 2. విశేషజాతి. (చూ, వై జాత్యము)

విజాతీయము. సం. విణ. విజాతినంబంధమైనది.

విజిగీష. సం. వి. అ. స్త్రీ. మిక్కిలి జయింప నిచ్చ: చూ, వాంఛ. ౮.

విజిగీషువు. సం. విణ. (శ. 1. మిక్కిలిజయింప నిచ్చగలవాఁడు; అం. 2: చూ, ద్వాదశ రాజమండలము.

విజితుఁడు. సం. విణ. జయింపఁబడినవాఁడు.

విజనము. సం. వి. అ. న: చూ, రహస్యము. 1.

విజలము. సం. విణ. మిఁగడగట్టినది: పిచ్చిల.

విజృంభణము. సం. వి. అ. న. మిక్కిలిజృంభణము: ఉద్యోగము, జృంభ, జృంభణము, జృంభము, డంబము, వికాసము. (తె).— ఉంకింపు, ఉప్పెన, ఎగసిపాటు, ఎసకము, ఏడ్డెఱు, ఏపు, ఏస, ఒడి, ఒడికారము, ఒత్తరము, కడంక, కయిపు- కైపు, కేరుపు, కొప్పరము, గుంపెన, గోటా పన- చిందఱ-చీదఱ, డంబము, డాక, క్రుళ్లగింత, తుగ్గి(త్వ)ల్లింత, తుగ్గుమింత-తుగ్గుమింత, తుగ్గు, మాటు, మువ్మరము, మెఱపడి, వళాపలి, పీఠ.

విజృంభించే. సం. ఇ. కి. 1. మిక్కిలిచెలరేఁగు: ఉద్యోగించే, జృంభించే, పూరించే. (తె).— అడరు, అడరుచెంచే, ఉర్పొంగు, ఉరణించే- ఉరడించే- ఉరపడించే- ఉరపడించే, ఎసఁగు, ఎసరేఁగు- ఏసరేఁగు, ఏయే, ఏపారు, ఒడరు, కదురు, కసిమసఁగు, కెరలియాడు, కెరలు, కెరలువొడుచు, కెలయు, కేరించే, కేరు, కొప్పరించే, కొసరు, గుబ్బుతిలు- గుబ్బుతిల్లు, గొడకొను, చిందఱగొను.

చెమ్మిరేగు, చిటును, చెంగలింఁచే, చెల
యు, చెలరేగు, జోవ్వరించే, తనరు-తనరు
చే-తనరు, నిగుడు-నిపుడు, నిట్టగ్గియు,
నిట్టవాడుచే, పురడించే- పురడించే-పురా
ణించే, పురాయించే, పెలుగు, పేరుచే-
శేరు, పొంగారు, పొంపిరివోపు, బుగులు
కొను, మలయు, మిటారింఁచే, మూరిచోపు,
మెండుకొను, రెచ్చే, రేగు, రేయు-
తేయు, అంపిలు- అంపిలు, లాఁతనేయు,
లాయు, నిక్కు, విరియు, నెలయు, సోమిం
చే, వావణిలు. ("చూ, వావణిలు. 2");
2: చూ, వికసింఁచే.

విజృంభితము. సం. వి. 1. వికసించినది: చూ,
సంపులము; 2. ఆపులించినది; అం. 3: చూ,
ఉత్తాన కరణబంధములు [సంజ్ఞ పనము. 2.
విజ్ఞప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. విజ్ఞాపనము: చూ,
విజ్ఞాతము. సం. వి. పరిస్థితికికినది: అభి
పన్నము: చూ, సంభావన. 3.

విజ్ఞాతుడు. సం. వి. 1. పరిస్థితులుండైన
తండ్రిపలన బుట్టినవాడు: చూ, సజ్జనుడు;
2: చూ, విశ్చుతుడు.

విజ్ఞానమయము. అం: చూ, శోకములు.

విజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. విన్ననువు. 1. కాస్త్రా
దులయందలి జ్ఞానము: చూ, హృల్లేఖము. 2;
2. విశేషజ్ఞానము: చూ, హృల్లేఖము. 2;
3. చాతుర్యము: చూ, సామర్థ్యము. 1;
4. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; అం
5: చూ, భౌద్ధకాస్త్రసంధములు.

విజ్ఞాపనము. సం. వి. అ. న. విన్నపము: చూ,
విజ్ఞప్తి. [విన్నవించే.

విజ్ఞాపించు. సం. స. క్రి. మండలింఁచే: చూ,
విజ్ఞాడు. సం. వి. చూ, సమర్థుడు.

విజ్ఞా. దే. వి. 1. తన్నుకొనుటయందగుధ్వస్యను
కరణము తై. 5, అ. 192: చూ, చూచూ;

అ. క్రి. 2: చూ, వ్యాపించు. ఉ. హరి. క్రి.
అ. 50. (అమృదిరిమందు విజ్ఞావిజ్ఞ. స్వా.
4, అ. 58.)

విజ్ఞోడు. ద్వ. వి. (వీడు+జోడు) జోడుకా
నిది, సరికానిది. వై. 1, అ. 108: రూ-వీడు
జోడు. [అ. 79: చూ, నేటుచుడు.

విజ్ఞోడువడు. ద్వ. అ. క్రి. భేదపడు. కళా. 5,
విటంకము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, కపోత
పాలి. 1.—2: (చూ, లోప, వలబిటాను.)

విటకత్తై. మి. వి. విటుకులాడి: చూ, విటి.
(వైకృతిఅని పురుషోత్తము కవీయము.)
విటకాడు. మి. వి: చూ, విటుడు (వైకృతి
అని పురుషోత్తము కవీయము.)

విటతటము. దే. వి. (రూ-విటతటము-విటతట
నము- విటతటము- విటతటనము-
విటతటము), తాటుచూటు: చూ,
వ్యత్యయము.

విటతటము. దే. వి. —పై-భాగ. 3, స్కం. 605.

విటతటనము దే. వి. —పై. — [దురుడు.

విటదూత. సం. వి. బడవ-బడవా: చూ,

విటవము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చిగిరించిన

కొమ్మ: చూ, కాళి. 1; 2. కొమ్మ: చూ,

కాళి. 1; 3. చిగురు: చూ, విదురుము;

4. చొడలేనిచెట్టు: చూ, వృక్షము.

విటపి. సం. వి. న్. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్ష

ము; 2. మట్టి: చూ, స్కంధజము.

విటపుడు. సం. వి. అ. పుం. విటకేళిపుడు:

చూ, విటుడు.

విటరాయుడు. వై. వి. —పై. —

విటాలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. చిటిగలిజేరు, దీర్ఘ

పత్రిము: చూ, వర్షకేళిపు. [వైరిణి.

విటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విటుకులాడి: చూ,

విటుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. విటకా

డు, అభిపడు, అభిమడు, ఉపపతి.

ఉపితుడు, ఉపాడు, ఉంచుక, కమచేతు
కుడు, కామకేళి, కామలండు, కామి,
కుహలుడు, ఖర్చుడు, చంచలండు,
చంబకుడు, చిత్రరుడు, చిరురుడు,
జారుడు, టారుడు, గతరలుడు, నారం
గడు, చల్లవుడు, పీకకేళి, పీకమర్దుడు,
భవిలుడు, భృంగుడు, మింతుడు, ముది
రుడు, లంగుడు, విహుడు, వ్యశీకు
డు, శృంగారి, పట్టిజ్ఞాటు, పిద్దుడు-
పిద్దుడు. (తె. చ).—అంటుగాడు, ఎంగిలి
వాడు, కోడె, కోడెకాడు, గోవాళ్లు,
చెలువుడు, జోమ్మకాడు- జోమ్మకాడు-
జోమ్మడు, తిరుగుబోతు, ననువుకాడు-
నన్నుకాడు, పె అమగడు, చూజోను,
మిండగాడు- మిండగీడు- మిండడు,
మేలువాడు, అంకుబోతు, అంకుమగడు,
లంజెకాడు, వెచ్చేకాడు, వేడుకకాడు-
వేడ్కకాడు, సాగనుకాడు, సాబగుడు,
పావునుకాడు-పూనుకాడు. తద్వి:-చూ,
వైశికుడు. 1; అం. 2: చూ, నాయకపఖు
లు; 3: చూ, నాయకులు. [(ద్వ. అ ని శ ర)
విటకులాడి. వై. వి=విటి: చూ, వైరిటి.
విట్టదిరము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మ*: అజ
ధత్తుము, అపామరకము, అరిమేదము, అశ్వ
దుగ్రువు, అపామరకము, కసాంతకము, కింకి
రాలము, కుష్ఠారి, కేదరము, క్షేమము,
గోశృంగము, చతురశ్ర, బర్హరము-బర్హ
రము, వజ్రాక్షి. (తె).-తుమ్మ, నల్లతుమ్మ,
బొబ్బలి: (చూ, తుమ్మకుటుంబము) ("చూ,
సో మ వ ల్గ ము"); 2: చూ, వెలివేండ్ర;
తద్వి.- (తె) వెట్టితుమ్మ.
విట్టరము. సం. వి. అ. పుం. ఉరబంది: చూ,
హుకరము. [చూ, కారిక. 1.
విట్టారిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. పీతిగోరుపంక:
విట్టసి. దే. వి. ఏరుపాటు: చూ, సత్విము. 1.

విట్టాల్లండుము. అం: చూ, విన్నాగములు:-
విట్టి. వా. వి. 1. తమాసు; 2. యుక్తి.
విట్టు. సం. వి. శ. పుం. 1. కోనుటి: చూ,
వైశ్యుడు; 2. స్త్రీ. 2: చూ, విష్ణు. [వైశ్య. 1.
విడంగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. కోనుటిది: చూ,
విడంగము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: ఆమాఘు,
కుష్మఘ్ని, కృమికంటకము-కృమికంటకము-
క్రిమికంటకము, కృమిఘ్ని, క్రిమిఘ్నుము-
క్రిమిఘ్నుము, కృమిరివువు, కృమిశత్రువు,
కిరిమిజిత్తు, కేరలము, కైరాతలము, కైరా
తలండులము, కైరాలము, కైవలము,
గర్భము, చిత్రితండుల- చిత్రితండులము,
జంతువ్యాధిగండులము, తండులము,
రసాయనము, వేల్పుము. (తె) వాయివిశంగ
ము- వాయువిశంగము*; 2. వంటయ్యవ్వు:
చూ, సోపర్చలము (లవణము. 1.); విగ.
3. వేర్వరి: చూ, సమర్థుడు.
విడంబన. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అనుకరించేటట్లు.
2.=వేడబము: చూ, వేడబము (వంచన).
విడంబనము. సం. వి. అ. న. —వై.—
విడంబించే. సం. న. క్రి. 1: అనుకరించే;
2. మోసపుచ్చే: చూ, వంచించే.
విడద్రోక్కు. దే. న. క్రి. విడుచే: చూ,
విసర్జించే. [వడు. 4.
విడబడు. వా. అ. క్రి. బరిదెగు: చూ, విడి
విడవాడు. దే. న. క్రి: చూ, విడద్రోక్కు.
విడవలి. దే. వి. ఇండ్రకుకపైడుగడ్డి: పంజో. (విడ
వలిలోనగువానికట్ట; విడవలిలోనగు వాని
గంట.) [వాసికొనిన పత్రికము.
విడాకు. వా. వి: భార్యార్థరైలవడబాటునకై
విడి. దే. వి. 1: చూ, విసర్జనము; 2. కృత్రిము-
పద్మరాగకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. అరు-
ణకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 4. పృథాప-
ము: చూ, వాడిమి; 5. కోర్కెము: భాగ-

1, స్కం. 471: చూ, కోవము; 8. చూ క్రమము: చూ, కొర్రము; 7. (చక్రికాయ లోనిజేడ. కళా. 8, ఆ. 12; విణ. 8. ఆరు ణము. స్వా. 3, ఆ. 110: చూ, వర్ణము. 8; 9. పృత్యేకమైనది. “విడాకు, విడిపూస, ఒకయెద్దు విడిగామేయుచున్నది.”; 10. విడు పడగినది. “విడికథ:” చూ, విసర్జనీయ ము. 2; 11. వనినుండి విడిచినది. “విడి కోడె.”; క్రి. విణ. 12. ఒంటరి. “విడిపట్టు.”. విడిగోలు. దే. వి. 1. మాటుపు: చూ, వినియము; విణ. 2. వనిలేనిది.

విడిచివాటుగుదియ. ద్వ. వి. సాగు, భిండిపాలము: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (బాణము. 1.)

విడిదల. ద్వ.వి. (విడిది+తల) (రూ-విడిది-విడి పట్టు. విడిపట్టు-వీడు-వీడుపట్టు) విడియచోటు (చండువిడియచోటు స్కంధావగము, చండునందొక్కొక్కడు విడిసినచోటు శిలినము): చూ, స్కంధావరము. 1.

విడిది. దే. వి. 1. —పై. —1; 2. పెండ్లికి తరలివచ్చిన పెండ్లివారు విడిసినచోటు: వీడుపట్టు; 3. విడియట. బ్ర. రుక్మి. 3, ఆ. 145. విడిపట్టు. దే. వి. (విడిది+పట్టు): చూ, విడిద విడిపట్టు. దే. వి. 1: చూ, వీడుపట్టు. 3. య. 2, ఆ. 86; 2. కాపురము: చూ, సంసారము. 1; 3: చూ, విడిదల; వా. 4. పృత్యేకము: చూ, వేటు. 50: చూ, హిరణ్యము. 3.

విడిముడి. దే. వి. ధనము. అశ్వ, బాల, కాం. విడిముడిగలవాడు. దే. వి. ఆధ్యుడు: చూ, సంపన్నుడు.

విడియ. వై. వి.=వీటికా. (రూ-విడియము-విడిము-విడ్యము-వీడియము-వీడెము-వీడ్యము) తాలూకపు వీడి: చూ, విడెము.

విడియము. క్రి. వి.= —పై. —

విడియ. దే. ఆ. క్రి. 1. బాటసారులు దారిలో నొకచోటదిగు. తద్వి. — పాకెంటుదిగు; 2. వీడు: చూ, సడలు. 6; 3. కోటు: చూ, స్థు. 2.

విడివడు. ద్వ. ఆ. క్రి. రూ- విడువడు. 1. కోటు. వంచ. వా. 3, ఆ. 250: చూ, నుట్టు. 2; 2. వీడు. కళాం. 4, ఆ. 74: చూ, సడలు. 6; 3. తెగనుండి వేటు వడు; 4. నిర్బంధమునుండి తొలగను: రూ- విడువడు-విడవడు, విడిచెను.

విడివాటుబడియ. దే. వి: చూ, విడిచివాటుగుదియ. కవిక. 4, ఆ.

విడివేట. దే. వి. దేగవేట. య. 2, ఆ. 23: చూ, వేట. 3. (చూ, విడి, వేట)

విడివోపు. దే. ఆ. క్రి. వడలు: చూ, సడలు. 8. విడు. దే. ఆ. క్రి. 1. —పై. —; ఆం. ప్రే. 2: విడుచే, వివృ. పాండు. 2, ఆ. 8.

విడుగడ. దే. వి: చూ, విసర్జనము. నిర్వ. 7, ఆ. 12. విడుగర. దే. వి. —పై. —

విడుగు. దే. ఆ. క్రి: చూ, వికసించే.

విడుచే. దే. క్రి. 1: రూ- వివృ, విడు, వీడుచే; స. క్రి. 2. విడుపు: చూ, విసర్జించే; 3: చూ, పెట్టు. 9.

విడుట. దే. వి. అటుట: చూ, విసర్జనము.

విడుత. దే. వి. తడవ: చూ, వెండియ.

విడుదల. దే. విణ. రూ-విడుమర- విడుగడ: చూ, విడుట.

విడువరి. దే. విణ. (విడుపు+అరి) 1. చరిత్యాగ కలుడు: చూ, వదాన్యుడు; 2. దాత: చూ, వదాన్యుడు.

విడుపు. దే. వి. రూ-విడుపు. 1. దానము. య. 1, ఆ. 95: చూ, వికరణము; 2: చూ, విసర్జనము.

విడుమర. దే. వి: చూ, విడుట.

విడువడు. ద్వ. అ. కి. (విడుపు+వడు): చూ,

రూ-విడివడు. 1-2-3-4. భాగ. 7, స్కం. 253.

విడుపు. అం: చూ, చిన్నములు.

విడూరము. అం. రూ-విడూరము. వైడూర్య
మణిపుట్టెడు దేశము: చూ, నీమ (1) దేశ
ములు.

విడెము. వై. వి.=వీటికా. రూ-విడియ-విడియ
ము-విడెము-విడ్యము-వీడియము-వీడెము-
వీడ్యము, తమలము-తమ్ములము. తమ్ము,
వక్కలాకులు, వక్కాకు. (సం) — తాం
బూలము, వీటి. (చూ, కారపుకీర్తి-కారా
కీర్తి, కిర్తి-కిర్తి. ము.)

విడ్చు. దే. పే: చూ, రూ-విడుచే. 1-2-3.
విడ్చూరము. వై. వి. 1: చూ, మార్భము; 2: విడ్చ
ర. ఉపద్రవము: చూ, విపత్తు; విణ. 3: చూ,
మార్భము.

విడ్చు. దే. పి: చూ, రూ-విడుపు. 1-2.

విడ్యము. వై. వి.=వీటికా: చూ, రూ-విడెము.
పాండు. 3, ఆ. 74. [విపత్తు.

విడ్చ్యరము. సం. వి. అ. న.=విడ్చూరము: చూ,

విక. వై. విణ.=వృథా రూ-వితా-చెడ.
శకాం. 3, ఆ. 73: చూ, వృద్ధము.

వితండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (వితండవాదము)
అవు ననునది కాదని నానించెడు వాదము;
విణ. 2. వేణయినది.

వితండము. సం. వి. ఆ. పుం. తలపునకువేసెడు
తాళము (చూ, నీగము.)

వితంతువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ: చూ, విధవ.

వితంసము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-వీతంసము.
మృగములను వక్షులనుబట్టెడు ఉరితానము:
చూ, మూర్ఖము. 1.

వితతము. సం. విణ. 1. విరివించేయబడినది,
అం. 2: చూ, తతవాద్యములు.

వితతహేషితము. అం: చూ, శిక్షకాలములు.

వితతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, విరివి. 2;

2: చూ, సమూహము.

వితథము. సం. విణ. అసత్యమైనది: అసర్థము,
అన్వతము, అబద్ధము, అవాస్తవము, అసత్య
ము, అలీకము, అహతము, కల్లము, కూట
ము, టట్టరి, మిధ్య, వ్యలీకము. (అవ్య):—
అరాత్, కీల, మృష. (తె).—అటనుట-అట
నుటము, కల్ల, కాటులు, కొడిమె-కొడివె,
జిల్లి, జోడ, జోకు, టక్కు, టవటవ, టవలి-
టవలి, తవతవ, డబ్బ, డబ్బు-డబ్బులు, డబ్బులు,
డబ్బు-డబ్బు, తక్కు, తటవట, తవలి, తను
కు, తాటోటు, దుడ్డు, ననుకు, నీటివ్రాలు,
వలువ, వలువతిట్టు, పిక్కిలి(ని), పొల్ల-పొల్లు,
బద్దు-బద్ధర, బిత్తిరి, బురడా-బురుడు, బూకా
బూటకము, బూమియ-బూమె, బొంకు,
బొల్లు, ముసి, రిత్త, రేదుబంతి-రేదుబంతి,
చిట్టి, చెడబము-చేడబము, సట, సబ్బండు,
హళిక్కి-హళికి-హళిక్కి. ("చూ,
హళిక్కి. 3.") [చూర్త. 2.

వితమరి. ద్వ. విణ. (వితము + అరి): చూ, వ్యవ
వితము. వై. వీ.=విధ: చూ, విధము. 1.

వితరణము. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, స్వర్ణము. 3-
వితరణి. సం. వి. ఇ. పుం. వాత. విక. 2, ఆ.

187: చూ, నూల లక్షణము.

వితర్కము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఊహ: చూ,
హం. 1 (యోచన.); 2: చూ, సంశయము;
3. తర్కించుట; అం. 4: చూ, సంచారి
భావములు. ("నాకిమ్మాడ్కినుమ్మలికంబు
గ్రమ్మకొనఁ బ్రాణసఖులకుఁ దెలుపుదమన్న
మనము చెనుదీయును. తెలువకున్న మరుఁ
డు కమ్మచ్చునంబట్టి సాగఁదీయును. ఏమి
చేయంగలదాన.")

విత్కరించే. సం. ఆ. కి. ఊహించే: చూ,
సంకల్పించు; 2: చూ, సంశయించే.

విత్కీర్తము. అం: చూ, సంచారిభావమునఁ
బుట్టిన దృష్టుట.

విత్తము. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అరుగు: చూచేదిక.
విత్తము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —వై—

విత్తము. అం: చూ, స్థిరకరణబంధములు.
విత్తము. అం: చూ, సంభోగబంధనభేదము.
విత్తము. అం: చూ, లోకములు (అభోలోకములు.)
విత్తము. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ: చూ, జేన. (చూ, పాస్తము.) [అన్య. 2. పృథాగర్థము.

విత్తము. వై. విణ. = వృథా. 1: చూ, రూ-విత్త;
విత్తము. దే. వి. 1: చూ, వెలనెలపాటు; 2. పార

వశ్యము. శకం. 2, ఆ. 78: చూ, విస్మృతి;
3. వరాహ. య. 5, ఆ. 22: చూ, ఫౌలి
త్యము; విణ. 4: రూ-విత్తముడు (సం).-
నిశ్చేష్టితుడు; 5. నిశ్చేష్టితురాలు: చూ,
స్త్రీ; 8: పరవశుడు. విజ. 1, ఆ. 138

విత్తముడు. దే. విణ: చూ, రూ- విత్తము. 4.
రామ. 8, ఆ. 121; పంచ. వేం. 3, ఆ. 103.

విత్తముడు. ద్వ. ఆ. క్రి. నిశ్చేష్టితుడగు.

విత్తము. సం. వి. ఆ. పుం. న. 1: ఉల్లాస
ము, ఉల్లాసము, కక్షకము, కడకము, చం
ద్రకము, చంద్రాసము. (తె).- ఉల్లడ-
ఉల్లడ, ఉల్లబము, ఎల్లడ, కలువడము,
చేందున. చేందునా, తలనుము, మేలుకట్టు;
2: చూ, యజ్ఞము; 3. విస్తృతి: చూ, విరి
వి. 2; పుం. 4: చూ, సమాహము; 5. అన
సరము, అదన (అనికొందలు): చూ, సమ
యము. 1; విణ. 8: చొరనలేనిది: చూ,
మంధరము. 2; 7. మెల్ల గాఢోవునది:
చూ, మంధరము. 3;
8: చూ, సూర్యము. 1; అం. 9. (విత్తము) చూ, వృ
త్తము. 1: (జ, మ, గగ, 8 వధందస్సు.)

విత్తము. వై. విణ. = వృథావృథా. మిక్కిలి
వృద్ధము. శకం. 2, ఆ. 20: చూ, వృద్ధము.

విత్తము. అం: చూ, వృత్తము. 1. "భాను
యుగముపై-పయినపలనిం, భ్రానసునివిరతి-

నొందిధరలో, జానలరుజను-వృద్ధవిత్తాళా,
భానుమన వినా-యక తురంగా.")

విత్తము. అం: చూ, పుటక్రియలు.

విత్తము. సం. విణ. 1. దాటబడినది: అన
తీర్ణము, ఉత్తీర్ణము, తీర్ణము: చూ, లంఘ. 2;
2. ఇయ్యబడినది: ఉచితము, ఉత్సృప్తము,
దత్తము.

విత్తము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, విత్తరణము.

విత్తము. సం. వి. ఆ. న. 1: కుస్తుంబరి-
కుస్తుంబురువు, ధన్యాకము- ధన్యాకము.
(తె).- కొతిమిరి- కొతిమెర- కొతిమెరి-
కొత్తమిరి- కొత్తిమిరి, దనియము.*;
2: చూ, మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము;
పుం. 8. నేలయునిరిక*: చూ, శివ. 4.

విత్తము. సం. వి. ఆ. న. 1. నీరుచెంచేలి*:
చూ, నునివల్లకము; 2. పాచి*: చూ,
కైవలము; 3: చూ, విత్తము. 2.

విత్తము. దే. వి. మిక్కిలి నన్నగోన: చూ, సంఘి.
విత్తము. దే. వి: రూ-విత్త, గింజే, (బ) గుణు
ములు, పిక్కి, పిలక-పిల్క. (సం).- పిల్కాక
ము, బీజము. తద్వి. - గ: లెంక; 2: డొక్క
బుట్టి, బుట్టి; 3: పిచ్చే-పిచ్చే.

విత్తములకట్ట. వా. వి. గడ్డిచెంచేయిందిమిచ్చిన
విత్తములకట్ట: ముడికట్ట.

విత్తము. సం. వి. ఆ. న. 1. ధనము: చూ,
హిరణ్యము. 3. తద్వి. - పీఠిదత్తము: (చూ,
లిట్టి. 1-2.); విణ. 2. తెలియబడినది: చూ,
వ్యక్తము. 2; 3. పొందబడినది: చూ, సం
సక్తము; 4. పుగిదిన్దొందినది: సంభావన. 3;
5. విచారింపబడినది: చూ, విచారితము.

విత్తము. దే. వి. 1: చూ, విత్తము; న. క్రి.
2. (విత్తములు) చేల్లు: చూ, సంపాదించు.

విత్తము. సం. విణ: చూ, విత్తముడు.

విత్తము. వా. విణ: చూ, వత్త. 2.

విత్తము. అం. (ధనేషణము.): చూ, ఈషణ
త్రయము.

విదగ్ధ. అం. (వాణి) ముచ్చడి సంబల మింహే
జీవ్యనముగలకాదు: చూ, యావనభేదములు.
విదగ్ధుడు. సం. వి. 1. శేర్పరి: చూ, సమర్థుఁ
డు; 2. చొరపకాడు: చూ, సాహసికుడు.
విదరము. సం. వి. ఆ. న. చీల్చుట: చూ,
స్ఫోటము.

విదర్శక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): రూ-విచర్చిక,
కండుపు, కంఠూతి, కంఠూయ, కంఠూయ
నము, కచ్చుపు, ఖర్జుపు, ఖసము, పామ,
పామము, వర్ణము. (తె).— కండు, కసి,
కసిమిరి, గజ్జ, గురగుర. గుఱగుఱ, గుల, గుల
గుల, చిడుము, జిల, తీటు, తీంట్రము, తీవి
రము, దురద, దూల, నవ, నస, నున, బులుపు,
రాక. (చూ, వర్ణము.)

విదర్శ. అం: చూ, నేకములు. (విదర్శము)
విదలించు. వా. సం. స. క్రి: చూ, రూ-విదలించు.
విదళలకు నూత్నదళలుకట్టు పద్ధతి. అం. ఎవని
దళలో నెవనినూత్నదళను కనుగొనవలెనో
యట్టివాని విదళాపరిమాణమును నూత్నదళా
వాధుని మహాదళాసంపత్సరసంఖ్యచే గుణించ
వలెను. అట్లుగుణించిన మొత్తమును 120 చే
భాగించినయెడల నూత్నదళా పరిమాణము
తెలియును.

విదళనము. సం. వి. ఆ. న. కందులులోనగువాని
వచ్చు: చూ, నూపము.

విదలించు. సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలిఖండించు:
చూ, సెలగు; 2. మిక్కిలిభేదించు: చూ,
స్ఫోటించు; 3: (తె).—దులుపు, రాలగొ
ట్టు, రాలుచే, విదలించు, విసరు. తద్వి. —
జోడించు. జోవరించు.

విదలింపు నిలకడ. అం: చూ, ఉపవీరములు.

విదాకరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చెలము: చూ,
సరస్సు. 1; 2. పిల్లనాయి: చూ, సరస్సు.
1; వి. 3. చీల్చుచది.

విదారకుడు. సం. వి. వి. దారకుడు.

విదారణము. సం. వి. ఆ. న. 1. చీల్చుట: చూ,
స్ఫోటము; 2. తేంపుట: చూ, హింస. 1;
3: చూ, యుద్ధము. (వర్ణవిధారణముఅనియు.)
విదారి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. తెల్ల సేలగుమ్మడి*:
చూ, సర్వతోభద్ర; 2. ముయ్యారుకుఁబొన్న*:
చూ, సాలవర్ణి; 3: చూ, రోగము. 1.

విదారింపు సం. స. క్రి. చీల్చు, వచ్చు: చూ,
స్ఫోటించు.

విదారిగంధ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, విదారి. 2*.
విదారితమగు. మి. స. క్రి. చీల్చు: చూ, స్ఫోటించు.

విదారితము. సం. వి. చూ, విచ్చిన్నము. 3.
విదాహము. వా. సం. వి. ఆ. పుం: మిక్కిలి
దప్పిక: చూ, వెక్కిరి.

విదిక్కు. సం. వి. క్. (స్త్రీ). రెండుదిక్కుల
నడుము: (సం)అపదిక్కు, ఆసరిము, ఉపాం
తము, కోణము, సంబాధము. (తె).—ఇఱుకు,
కోన, గొంది, గొటి, గొబ, అయిమూల—
విమూల, మూల, మూలవాటు, రోక. తద్వి. —
ం. పర్యవేక్షణయొక్క అత్యల్పకోణమునకు. —
(తె).—గొంది, మూల; 2. నాలుగు మూల
లకు. (తె).—చే పు పదము —చౌ ప ద ము.
("చూ, హరిత్రు. 1.")

విదితమగు. మి. స. క్రి: విశదపఱచు, అధిక
మించు, గృహించు—గృహించు. (తె).—
ఎఱుకఁబడు, తెలియు, పట్టుపడు.

విదితము. సం. వి. 1. తెలియఁబడినది: చూ,
వ్యక్తము. 2; 2. అంగీకరింపఁబడినది: చూ,
స్వీకృతము.

విదియ. వై. వి. = ద్వితీయా. పక్షమందు రెండవ
తిథి: చూ, తిథి—తిథులు. (చూ, హరివాసరము.)

విదిర్లము. సం. వి. చీల్చుఁబడినది: చూ, విచ్చి
న్నము. 3. [చూ, సడలు. 4.

విదురు. దే. ఆ. క్రి. రూ-విదులు. గళితమగుఁ
విదురుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గృతరాష్ట్రవి

తమ్ముడు; వి. 2. తెలియుకట్టివాడు; వి. 3. తెలిసినవాడు: చూ, సుధి.
విదురుచే. దే. పేర్: రూ-విదురు-విదులుచే-
విదుల్లు-విదుర్మే, విదిలింమే, విదురజేయు.
విదురువు. దే. వి. విధురుచేట: రూ-విదుర్పు,
విదులువు-విదుల్లు.
విదురు. దే. పేర్: చూ, రూ-విదురుచే.
విదుర్పు. దే. వి: చూ, రూ-విదురువు.
విదులుము. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ-విధులము-
విదులము) 1. పురిబ్బ*: చూ, సహస్రచేధి
2; 2. నీరుపురిబ్బ*: చూ, సహస్రచేధి. 2.
విదులు. దే. ఆ. కిర్: చూ, రూ-విదురు.
విదులుచే. దే. పేర్: చూ, రూ-విదురుచే.
విదులువు. దే. వి: చూ, రూ-విదురువు.
విదుల్లు. దే. పేర్: చూ, రూ-విదులుచే.
విదుల్లు. దే. వి: చూ, రూ-విదులువు.
విదువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఏనుగు కుంభస్థల
సుధ్యము: చూ, హస్తీ.
విదుషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విద్యాంసురాలు:
చూ, స్త్రీ. [విమారము.
విమారము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-
విదుషకుడు. సం. వి. 1. పరులను దూలు
వాడు; 2. చూ, విటుడు; ఆం. 3. (అత్త
వీరుడు): చూ, నాయకసఖులు; 4: చూ,
నాయకులు. [చూ, సువి. 1.
విదుషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పొట్టికాకర*:
విదేశము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇతరదేశము.
విదేశీయుడు. సం. వి. ఇతరదేశస్థుడు.
విదేశము. సం. వి. 1. దేశములేనిది; ఆం.
2: చూ, నీమ (1) (దేశములు); 3: చూ,
తంత్రములు.
విద్వియ. వై. వి.=విద్యా. రూ-విద్వ:చూ, విద్య.
విద్వ. వై. వి.=వై.— [కీర్త
విద్వియము. వై. వి.=వేద్య, విద్యా: చూ, బాల

విద్వము. వై. వి.=:చూ, రూ-విద్వియము.
విద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=విద్వ. విద్వియ. 1: అధి
గముము, ఆహ్వాయము, నిరూము-విపాకము,
పరవము-పాకము. (తె).—చేరువు, విద్వియ-
విద్వ. తద్వి. —గ. పాము; 2: అనుసంధా
నము; 3: అసంగపవనము, గురాయణము;
ర. (తె):—నెలవిద్వ; 4: పరవము, విద్య.
(తె).—సంత; 2. భూనము: చూ, హృద్యే
ఖము. 2; పా. 3. ఉపమానము:— పుం
భావ సరస్వతి; ఆం. 4: చూ, మదములు;
5: చూ, దానములు; బ. 6: చూ, విద్యలు.
విద్యచెప్పినవాడు. ఆం: చూ, పితలు.
విద్యమానము. సం. వి. 1: వర్తమానము.
విద్యలు. ఆం. 1. చతుర్విద్యలు.- అన్వీక్షణీ
(ఇందు విజ్ఞానము తెలుపబడును), త్రివి
(ఇందు ధర్మా ధర్మములు తెలుపబడును),
వార్త (ఇందు ఆధ్యానార్థములు తెలుపబడు
ను), దండనీతి (ఇందు నయానియములు
తెలుపబడును); 2. షష్ఠీద్యలు.- ఆకర్షణ
ము, ప్రసంధనము, మారణము, విద్యేషణము,
ఉచ్చాటనము, మోహనము: (చూ, కాస్త్ర
ములు); 3. చతుర్దశవిద్యలు.- చతుర్వేదము
లు (ఋగ్యజుస్సామధర్వణ వేదములు),
షండగములు (శిక్ష, వ్యాకరణము, ఛంద
స్సు, నిరుక్తము, బ్యోతిశము, కల్పము),
మిమాంస, న్యాయశాస్త్రము, పురాణము
లు, ధర్మశాస్త్రము; 4. అష్టాదశ విద్యలు.—
చతుర్దశ విద్యలు, ఆయుర్వేదము, ధనుర్వేద
ము, నీతిశాస్త్రము, అర్థశాస్త్రము; 5. అలు
పదివాలగు విద్యలు:— చూ, తంత్రములు;
తద్విశేషములు.-గ: బల; 2: రసవాదము,
వాదము. (“చూ, కాస్త్రములు.”); పా.
8. ఉపమానము.- బృహ్మ.
విద్యాధరాస్త్రము. ఆం: చూ, అస్త్రములు.
విద్యాధరుడు. ఆం: చూ, దేవతా భేదము.

విద్యాపరీభావనూచకము. అం: చూ, పరీమే
యములు.

విద్యాపరీసంగసమయము. అం. (పండితుడగు
ను): చూ, గృహసమయములు.

విద్యామదము. అం: చూ, మదములు.

విద్యార్థి. సం. వి. న్. పుం. చేనువుకోరువాడు,
చేనువువాడు. [చూ, సుధి.

విద్యావంతుడు. సం. వి. (త్. ఈ. త్):

విద్యావర్తి అం: చూ, అశుభావర్తములు.

విద్యాసమర్థము. అం: చూ, పరీకరణములు.

విద్యుత్. అం: చూ, విద్యుత్తులు.

విద్యుత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ. 1: చూ, విద్యు
త్తులు; 2: చూ, సంధ్య; 3: విరావతి. (తె)
కోలమెలుపు; వి. 4. మెలుగులేనిది.

విద్యుత్తులు. అం. 1: తటిత్తు, సాదామిని, విద్యు
త్తు, వీణ, చంచలము, చపలము, నిశ్చలము,
అచలము (7); విద్యుత్తునను. - అక్షణపరీధ,

అచిరద్యుతి, అచిరాధ, అణుభావము, అశని-
సాదామిని, ఆకాలిక, విరావతి, కంఠి, కంఠిక,

క్షు, క్షణప్రభ, క్షణిక, ఖర్చుపు, ఘనరసము, ఘన
వల్లిక, చంచల, చపల, చిలనీలిక, చిలిమోలిక,

ఛటాధ, ఛటాంబి, తటిత్తు, రాధ, విద్యుత-విద్యు
త్తు, శంఖ-సంఘ, శతహృద, సంధ్య, సాదామ
ని-సాదామిని, (హానిని. (తె).-మింఝే,

మిటిమిటి, మెలుగు-మెలుగు, మెలుపు-
మెలుపు-మెలుము, మొగుల్పుట్టుతదివ్య.-

గ: (తె).-తీగమెలుగు; 2: (తె).-
లొలకరిమెలుపు-లొలకరిమెలుపు; 3: వీ
ణ. (తె).-మలకమెలుపు; ఇందుకు సం

బంధించిన కాస్త్రపరిభాషా పదములు.-
విద్యుచ్ఛక్తి-విద్యుచ్ఛక్తికాస్త్రము, విద్యు
త్రవాహము, విద్యుత్ప్రేరణ, విద్యుద్ధంత్ర

త్కణము, విద్యుజ్వలకము, విద్యుత్ సూచక
ము; మఱియు.- విద్యుద్ధృటమాల-విద్యున్మా
ల, విద్యుద్దజ్జ, విద్యుత్ గడియారము, విద్యు

త్రవాహము, విద్యుద్ధృవము, విద్యుత్ పరీక
ము, విద్యుద్దీపము- విద్యుత్రకాళము,
విద్యుద్దీపంత్రము, విద్యుచ్ఛాలక-

విద్యుత్ ప్రవాహజనకోపకరణ
ము, విద్యుల్లేఖిని, విద్యుత్ రైలు, విద్యుత్కా
రణము, విద్యుత్ తారాప్రేషణయంత్రము,

వోల్ట-విద్యుచ్ఛలనకక్తిమాత్ర, విద్యుద్ద్య
త్త, విద్యుచ్ఛాస్త్రము; మఱియు.

వాతావరణజన్యవిద్యుత్తు- ఆకాశజన్యవిద్యుత్తు,
చలవిద్యుత్తు-గతివిశిష్టవిద్యుత్తు, ఘర్షణజన్య
విద్యుత్తు-ఘర్షణ విద్యుత్తు, చుంబకీయవిద్యు

త్తు-చుంబన జన్య విద్యుత్తు, ఋణవిద్యుత్తు-
ధనవిద్యుత్తు, లాక్షవిద్యుత్తు, స్థిరవిద్యుత్తు,

వాల్టేయకు విద్యుత్తు, కాచవిద్యుత్తు; మఱి
యు.- విద్యుత్కూరణము- విద్యుద్ధృటమము,

విద్యుద్గతికాస్త్రము, విద్యుత్ చుంబకము,
విద్యుజ్జీవన కాస్త్రము, విద్యుత్ కాళికత-

విద్యుత్ కోశాక్షకత, విద్యుత్ సూక్ష్మ
కాలదర్శకము, విద్యున్మాదము, విద్యుత్ప్ర

వాహమహణయంత్రము, విద్యుత్ మలహా-
విద్యుద్ధాత్వరోహణము, విద్యుద్గతిస్థితికాస్త్ర

ము, విద్యుద్విచ్చేదనము, విద్యుద్వికారము,
విద్యుచ్ఛుంబనీయ, విద్యుద్ధాత్వరోహణవి

ద్య, విద్యున్మాదకము, విద్యున్మిత్రి, విద్యుచ్ఛ
ేదనము, విద్యుచ్ఛలక, విద్యుచ్ఛలకీకక్తి.
విద్యుచ్ఛలక, విద్యుత్ప్రవాహపు- (ఋణ)

విద్యుత్కణము-అణియము, ఋణాత్మక
విద్యుత్తు, విద్యుత్స్వరయంత్రము, విద్యుత్

ద్వర్షసి, విద్యుత్ క్షితికాస్త్రము, విద్యుత్
నైశ్యము-చికిత్స, విద్యుత్తుతో రంగువేయు
పద్ధతి, విద్యుత్తు మరగము, విద్యుద్దీపములు,
ఇత్యాది శ్రమంగార నైషధము. 7, ఆ. 169.)
విద్యుద్భాసిత్వము. ఆం. 1: చూ, ఆకాశ చారులు;
2: చూ, కరణములు.
విద్యుత్తు నోశకంగిశి. ఆం. (భట్టాచార్యకృత
ము): చూ, కావ్యనాటకములు.
విద్యుత్తులు. ఆం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ,
మ, గగ. 5 యతి. 85 ఛందస్సు. "విద్యు
త్తు, లావృత్తం, బయ్యెన్.")
విద్యోగియే. సం. ఆ. కి. చెలుగు: చూ,
హాసణిల్లు. [చూ, హాసపు. 4.
విద్యిధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కడుపుగోనిబల్ల:
విద్యివము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-విద్యా
వము-ద్యివము. యుద్ధమువలనఁ బాటిపోవు
ట: చూ, సంధ్యావము; 2. బుద్ధి: చూ,
హృల్లేఖము. 2; 3. నింద: చూ, సెగింపు;
4. కాటుట: చూ, సౌరము. [వము. 1.
విద్యావము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-విద్ర
విద్యావితుడు. సం. వి. యుద్ధమువలనఁ బాటి
పోయినవాడు: పలాయనుడు. (తె) —
గర్వింబుకాడు. [డు. 4, ఆ. 220
విద్యుయే. శీ. కే. చూ, రూ-విదురుయే. పాం
విద్రుతిము. సం. వి. ద్రుతము. కరగఁబడినది:
చూ, లీనము. 2.
విద్యుమము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పగడము;
చూ, రత్నములు; 2. పగడపుఁజెట్టు చూ,
పృక్షిము; 3: ఉపసర్గము, కిసము, కిశలము-
కిసలము, కిశలముము-కిసలము, కిసాల
ము-కిసాలము, తరురాగము, పల్లవము,
పగిబలము, పగినాళము, లతాయావకము,
విటవము, శృంగము. (తె).— ఇగురు-
ఇవురు, ఈరిక, చిగురాకు, చిగురు-చివురు,
చిదుము, తిరు, నన.

విద్యుమలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గువ్వగుద్దికా:
చూ, రాజాన్యము.
విద్యాంనుడు. పం. వి. క్. పుం. 1. చేమరరి:
చూ, సుధి; వి. 2. ఎలుకగలవాడు: చూ,
సుధి. [(అంగము. 4)
విద్యాంనులు. ఆం: చూ, సంభాగములు
విద్యాంనులులేనిసరి. ఆం: చూ, అపకాశములు.
విద్యాన్ సర్వత్రపూజ్యతే. లో. విద్యాంనుడం
తటంబూఁజింపఁబడును. "విద్యాన్, సర్వత్ర
పూజ్యతేయన, నుర్విన్విద్యాధికుండు యో
గ్యుడు సద్దలన్." (కుచేలోపాఖ్యానము)
విద్విషుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శత్రువు.
విద్విషణము. సం. వి. ఆ. న 1: చూ, విరోధ
ము; ఆం. 2: చూ, విద్యలు; 3: చూ, కళలు.
విద్వేషము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విరోధము.
విద్వేషి. సం. వి. (న్. ఈ. క్): చూ,
శత్రువు. [నూతుకొను.
విద్వేషియే. సం. ఆ. కి. ద్వేషియే: చూ,
విధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-విధ: చూ,
సమృద్ధి; 2. కర్మ: చూ, వ్యాపారము. 1.
విధత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రూ-విధాత.
విధము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆ. పుం. 1. నితము:
అగము, ఆమపూర్వము- ఆమపూర్వి, ఆమ
పూర్వకము, ఆపృత్తు, క్రియము, గతి, ధోర
ణి, పద్ధతి, పరిపాటి, పర్యాయము, పగికా
రము, పగిక్రియము, పగిక్పతి, పగిక్రియ,
పక్కి, ధంగి, భాతి, మాగ్గము, విధి, వికా
యము, కయ్య. (అస్య).— అది అను, ఉను,
ఏను (తె. పు).— అంగము, అంగు,
అయే, అయ్యే, అనువు, అనుడిక, ఉద్దవడి-
ఉద్దవడి, ఎనుకము, ఒప్పిడము. ఓలి, కట్టడ,
కయిపు-కైపు, కయివడి, కైవడి, కరిణి,
కుదిరిక-కుదురు, కోపు, క్రియ, గమనిక,
చేందము, చొడుపు. చొడుపు, చెన్ను,
చొవ్వ, చోడ, చోక, చోలి, చేప, డంబు.

జువులు-దాలు, తమకు, తీరు-
తీలు, తెగ, తెన్నిడి, తెఱగు-తెఱవు,
తోగ, తోయము, చార, దినుసు-దినుస్సు,
నెవ్వ, నెటి, పంతుము, పక్కి, పగిది, పవిది,
పదకము, పదురు, పరువడి, పసరు, పటి,
పాట, పాటి, పాటు, పాళము, పాలము,
పాలుపు-పాలుపు, పోడిమి-పోడిమి, పోపి
డి, పొగ, బడి, బలువిడి-బల్లిడి, బాగు,
మందల, మయి-మెయి, మయిపడి-మెయి
పడి-మైపడి, మరియూచ, మాడికి-మాడ్కి,
మాదిరి-మాదిరి, మే-మై, మేర, మొగి,
మొయిను, రకము, రమణ-రవణ, రహి,
రాణ, రీతి, రూపు, లలి, లాగు, లీల,వగ,పడు
గు-పడుపు, పన్నియ-పన్నె, పయినము-
వైనము, పరువడి, పరుస, పలను, పళపు,
పహి, వావిరి, వాళి, వితము, విన్ననుపు,
వీణ, వెంట, వెరపు-వెరుపు,సంగడి, సంచే,
సరవి, సపురు-సారు, నూటి, సారిది,
సావి, హంగు. ("చూ, హంగు.");
2. చేయుట: చూ,విధి.2; 3. వేతనము: చూ,
సంబలిక. 2; 4: చూ, విధానము. 4.

విధవ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). పెనిమిటిలేనిది: చూ,
(స్త్రీ). తద్వి. —దిక్కులేనిది. — అనాధ,
విధవ. (తె) అనద, అలకి.

విధాత. సం. వి. ఋ. పుం. (రూ-విధాత్వం
డు-ధత-ధాత-విధత.) 1: చూ, బ్రహ్మ.1;
2. రూ-విధాత్వండు: చూ, మన్మథుండు;
ఆ. (స్త్రీ). 3. రోహిణీనక్షత్రము: చూ,
రిక్క; ఆం. 4: చూ, దూతీచతుష్టయము.

విధాత్వండు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రూ-
విధాత. 1-2. [చూ, సన్యాసి.

విధాత్వభువు. సం. వి. ఉ. పుం. వారదుండు:

విధానము. సం. వి. ఆ. న. 1. చేయుట, విధము,
విధి: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. ఆజ్ఞ: చూ,

నెలపు; 3. పూజ: చూ, సవర్య; 4. ఏమి-
గున కిచ్చే ఆహారపుముద్ద, కరికపలము, పుల-
కము, విధము: చూ, సాదము. (1); 5. ఉ-
పాయము: చూ, వెరపు; 6. ధనము: చూ,
హిరణ్యము. 3.

విధాయకము. సం. వి. ఆ. న. ఆజ్ఞ:చూ,నెలపు.
విధాయకుడు. స్థ. విణ. విధించేవాడు:
విధాయి.

విధాయి. సం. విణ. (న. ఈ. న్) —పై. —

విధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విధాత. 1;

2. చేయుట: చూ, వ్యాపారము. 1;

3. కాలము: చూ, సమయము. 1; 4. భాగ్య-
ము: చూ, సంపత్తి. 1; 5. ఏర్పాటు (ఇది

తీర్చివిధము. — ఆపూర్వవిధి, నియమవిధి,
పరిసంఖ్యావిధి); (స్త్రీ). 6. రోహిణి: చూ,

రిక్క; 7: చూ, విధము. 1; ఆం. 8: చూ,

అలంకారము. 3. ("సిద్ధవిషయమునె చెప్ప

ట. ఉదా. —పంచము తెత్తుగడ సేయు

నపుడె కోయిలయని తెలియబడు.");

9: చూ, విధులు. (ఇది వేదాంగమైనవిధి).

విధించే. సం. న. క్రి. 1. కట్టడచేయు; వా.

2: చూ, సృజించే.

విధుంతుడుడు. సం. వి. ఆ. పుం. రాహు

గ్రహము: చూ, రాహువు. 1.

విధుతము. సం. విణ. రూ-ధుతము. 1. విడువ

బడినది: చూ, సముజ్జితము; 2. కదలించ

బడినది: చూ, వేల్చితము. 2, ఆం. 3: చూ,

కిరఃక్రియలు; 4: చూ, ముఖక్రియలు.

విధురము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఎడఁగారు:చూ,

విరహము; 2:చూ,వైకల్యము; విణ.3. ఎడఁ

బాటునొందినది; 4. వైకల్యమునొందినది.

విధురుండు. సం. వి. ఆ. పుం. భార్యవియోగ

మైనవాడు: అయోగుండు.

విధులు. ఆం: ఆపూర్వవిధి, నియమవిధి, పరి

సంఖ్యావిధి (3.) (చూ, విధి. 5-8.)

విధువనము. సం. వి. ఆ. న. (రూ-విధువనము.

విధువను-విధువను-విధువను-విధువను
ము-విధువను- విధువను) కనలించేటః
చూ, పార్థము. 1 (లోలము. 1.)

విధువను. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

విధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. చంద్రుడు: చూ,
హిమాంతువు; 2. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1;
3. కర్పూరము: చూ, సిరము. (2)

విధువము. సం. వి. 1: చూ, విధువము. 2;
2. విధువబడినది: చూ, హీనము. 3; అం.
3: చూ, కస్తూరములు.

విధువతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, విధువనము.

విధువనము. సం. వి. ఆ. న. —పై.—

విధేయుడు. సం. వి. వి. వినయముగలవాడు:
అనూచానుడు, ఆశ్రయించు, వచనప్రకార
కర్త, వచనస్థితుడు, వశవర్తి, వినయగ్రా
హి, వినయశిలుడు, వినయము, కిష్టము.
(తె).—మాటదాటనివాడు, మేవడికా
డు. (చూ, సేవకుడు.)

విధువము. అం: చూ, అజాతశత్రురానిగనములు.

విధువర్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-విధువర్తిక-
విధువర్తి, అంబు, ఏకాక్షిల, కుచేల-కుచే
లి, పాత, పాపచేలి, పార్థివ, రస, వక్తి,
వనతిక్రక, వృత్తి, శివ, శ్రేయసి, స్థావని.
(తె).—అగలుసాంటి, చిటుబొడ్డి, పాట.
తద్వి. (తె) వినబొంది-వినబొడ్డి*.

విధువర్తిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: —పై.—

విధువర్తిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కామగు*:
చూ, కాదమ్మును.

విధువర్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-విధువర్తి*.

విధువు. సం. వి. 1. తొలుబడినది: విధి
తము; 2. తొలియబడినది: అస్తము, ఈరి
తము, షీర్తము, నికృతము, నిరస్తము, చర్య
దస్తము, పరిణితము. (తె).—పొల్ల; 3. బా
ధించబడినది: చూ, వేధితము. 2; 4. సమా
నమైనది: చూ, సుపక్ష. 2.

విధువర్థకము. అం. ధాతువు చివర (అది) చేరిన
విధువర్థకమును. “చేయనది.”

విధువంసము. సం. వి. ఆ. పుం. మిక్కిలి భ్యంస
ము: చూ, సంస్థ. 3.

వినబడు. వా. ఆ. కి: వినపించు.

వినకపోవు. ద్య. స. కి: చూ, పెడచెవిలెట్టు.

వినక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గరుత్మంతునికల్లి:
చూ, సవిత్ర. 1; 2. వంపు పెట్టె: చూ, సందుకా.
వినతము. సం. వి. 1. వంకరైనది: చూ, వేలిత
ము. 3. 2. వంగినది: చూ, వక్రిమును; 3. గురు
శక్తితమైనది.

వినతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వినయము. 1;

2. నమస్కారము: చూ, హాటిగలు.

వినతుడు. సం. వి. వి. చూ, పృథకుడు. 2.

వినతేయుడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-వై న
తేయుడు. గరుత్మంతుడు: చూ, హరివా
హనుడు.

విననివాడు. చే. వి. చూ, బధిరుడు.

వినమితము. సం. వి. వి. మిక్కిలివంగినది: చూ,
వక్రిమును. [యము. 1.

వినమృత్. వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, విన
వినమృత్. సం. వి. ఆ. న. 1. తగరము: చూ,
హొన్న (లోహము. 1-2.); వి. 2. మి
క్కిలి వంగినది: చూ, వక్రిమును.

వినముడు. సం. వి. వి. మిక్కిలివంగినవాడు:
నముడు, పృథకుడు, పృథకుడు.
(తె).—వంగినవాడు.

వినయ. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“ఒక్కొక్క
పాదమునకు ఒకసగము. తివ ఛందస్సు.”)

వినయగ్రాహి. సం. వి. వి. చూ, విధేయుడు.

వినయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: పృథకుడు,

ప్రణతి, ప్రసరము, మానస, వినతి, వినమ్రత.

(అన్య).— ఆ. (తె).— అడకువ-

అణకువ-అణకువ, డింగు, మందట, మడు

గు-మడుపు-మడ్డు-మణుగు-మణుపు, మే
నడి, పందిరికము; 2. గురుశిక్ష.

విషయశీలుడు. సం. విణ: చూ, విధేయుడు.

వివశ్యతి. అం: చూ, భావికారములు.

వివాత. అం: చూ, భిన్న పంచమజభావలు.

వినాయకుడు. సం. వి. అ. పుం. బౌద్ధాలయము:
చూ, నదనము. 1.

వినాయకుడు. సం. వి. అ. పుం. = పనకయ్య.

(స్వతంత్రుడౌటలవలన దనకునిశిత (చతువ
లేనివాడు, దుష్టులనువిఘ్నములను శిక్షించే
వాడు.) అనేకపముఖస్వామి, అఖివాసా
నుడు, ఇభుడు, ఉమాసుతుడు, ఉమా
ద్యపుడు, ఏకదంతుడు, విశుడు, కరిముఖు
డు, గ, గజాననుడు, గణపతి, గణాధిపతి.

గణాధిపుడు, గణాగ్రణి, ధుండి, త్రిధా
ముడు, స్వీదేహుడు, దైవమాతురుడు,

న, వృక్షిశృంగుడు, మాషికాంచనుడు,
లంబోదగుడు, పరిదంతుడు, వానపుడు,

విఘ్ననాయకుడు, విఘ్ననాథకుడు, విఘ్న
నాథనుడు, విఘ్నరాజు, విఘ్నవినాయకు
డు, విఘ్నహరి, విఘ్నుడు, విఘ్నేశుడు,

వృషాంకుడు, సుసుఖుడు, హేరంబుడు.

(తె.)—ఇద్దలుతల్లుల ముద్దుబిడ్డలు, ఏను
గు మోముసామి, ఒంటికొమ్మువేలుపు, కుడు

ముల తిండికాడు, కొక్కురవుతు- కొక్కు
రాడు, కోడెసెక్కెమువానన్న, గజి(రి)క

జీల మెచ్చేగబ్బి వేల్పు, సుంజిళ్ళపెట్టియే
కొనువేల్పు, గుణ్ణివేలుపు, గొప్పబొజ్జగలా

డు, గొప్ప మెయిపోగడ, చేటచెవుల వేలు
పు, చేటవీనులపడి, జీవితశల్లులబిడ్డ, టింగ

జాసామి, పగడపంటివోర, పనిచెలుయే
వాడు, పనిచెలుపువేల్పు, పాచపజేందె

ములమేటి, పాచజేన్నిగట్ట, పిల్లారి, పెద్ద
కడుపువేల్పు, బిల్బికడుపువేల్పు, బొజ్జిదేవ

ర, ముక్కంటి తొలిపట్టి, ముక్కంటిపండు

ల మెక్కెడు దిండిడు, మొదటివేల్పు,
మొట్టికాయలమెవ్వ, మొక్కవారల పను

ల జేక్కజేసెడుసామి, పంకర బొండ్లంబు
వాడు, వెనకయ్య. ("చూ, హేరంబు

డు."); 2: చూ, బుద్ధుడు; 3: చూ, హరి
వాసానుడు; 4. గురువు: చూ, సురాచా

ర్యుడు (పంతులు. 1.); అం. 5: చూ,
కాస్త్రపర్రకులు.

వినాయకుపిరి. మి. వి: చూ, బాలశ్రీడ.

వినాథకములు. అం: కాళ, తప్ప, తక్క. (3)

వినాథకారే వివరీతబుద్ధి. లో. నశించిపోవు
కాలమున వ్యతిరేకపు బుద్ధులు కలుగును.

("వినాథకారే వివరీతబుద్ధి" అను పదనం
చేల తప్ప.") (నీతిచందిరిక).

వినాథము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేటు: చూ,
సంస్థ. 3; 2. చూడమి: అదిర్చవము.

వినికి. చే. వి. (రూ-వినికిడి, విసుకలి-విస్కలి-

విస్కలి-):చూ, శ్రీపదము. 2. [రక్తమున ఇడి.)

వినికిడి. చే. వి. (వినికి + ఇడి).—పై.—(స్వా

వినిగూహితము. అం: చూ, అధరము. 8.

వినినిందించే. మి. స కిరి. మిక్కిలినిందించే.

వినిపాశపరీతీకారము. అం: చూ, అంగపంచకము.

వినిపించే వా. అ. కిరి: వినబడు, వినుచే.

వినిమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పస్తువుల

మాటుపు: ఆపమిత్యకము, నిమయము-నిమే

యము- నైవేయము, పరిదానము, పరిపర్ర

నము-పరిపర్రము-పరీపర్రము, పరీదానము,
బంధకము. (తె).—కుండమార్పు, శిరాయిం

పు (శిరాయింపు), బదలాయింపు, మారుగడ,
మారకము-మాజకము-మార్గము, మాటు

పు-మార్పు, విడిగోలు, వినిగోలు, వీడు;
2. కుడువ: చూ, వారకము (1); అం-
3: చూ, స్వామ్యములు.

వినియక్తము. సం. విణ. వినియోగించబడినది.
(వినియోగించబడినది=చరిత్రము)

వినియోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపయోగము: చూ, సమృద్ధి; 2. ఉపయోగించేట; 3. నియమము: చూ, సత్యము. 1.

వినియోగించే సం. స. క్రి. ఉపయోగపడమే: (తె). వాడు, పీలు. [వినియోగించు.

వినిగ్ధతము. సం. విణ. బయలుపడదనినది: వినివర్తితము. అం: చూ, పార్శ్వక్రియలు.

వినివర్తితము. అం. 1: చూ, ముఖక్రియలు; 2: చూ, కరణములు.

వినిశబాహువు. అం: చూ, పరిచారములు.

వినితము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేక్కెగా మోసెడి గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2: చూ, విధృతము.

వినితుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్తకుడు: చూ, సార్థవాహుడు. 1; విణ. 2. జితేంద్రియుడు: చూ, హంసుడు. 3; 3. గురువుచేత శిక్షింపబడినవాడు; 4. గురువుచేత శిక్షింపబడనివాడు; 5. విషయముగలవాడు: చూ, విధేయుడు; 6: చూ, చరిత్రము.

విను. దే. వి. 1. రూ-విన్ను, విను-విన్ను. ఆకసము: చూ, సురవర్తము; స. క్రి. 2: ఆలకించు-ఆలించు, ఊకొట్టు, ఊకొను, చెవిదోరలబెట్టు, చెవియొగ్గు, చెవివాలబెట్టు, వీనిచ్చే. (సం).—ఆకర్షించు, శుభ్రముగు; వా. 3. తనివిను. [వినికి.

వినుకలి. దే. వి. రూ-విన్నులి: చూ, రూ-వినుకలికంటి. దే. వి. (వినుకలి+కన్ను) పాము, చక్షుశ్రివము: చూ, సర్పము.

వినుకెంపు. దే. వి. ద్యుమణి. ఉ. రా. 1, అ. 48: చూ, సూర్యుడు. (ఇట్లు వినుమానికము, వినురతము).

వినుచే. దే. అ. క్రి. 1. విసఫచ్చే. భో. 5, అ.

73; 2. విసలడు. అం, భా. త్ప. 115; క్రి. 3. విసజేయు: చూ, వినిపించే. భార. అది. 4, అ.

వినుచోలి. దే. వి. రూ-విన్నుచోలి. సభస్యంతుడు: చూ, వాయువు. [సాం. దే. 3. సనుజ్ఞేట్టుదేవర. దే. వి: చూ, శివుడు. వినుద్విన్నురి. దే. వి. ఖనరుడు. అచ్చ. అ, కాం. 13: చూ, వేలుపు.

వినుచోలు. ద్వ. వి. రూ-విన్నుచోలు-విన్నోలు: చూ, స్వర్గము. [సాక్షితుడు.

వినుచోల్లార. ద్వ. వి. ఇంద్రియం: చూ, సహవినుమనుడు. దే. వి. 1. భీముడు. అం. పదా. 2-8: చూ, వృక్షోదరుడు; 2. హనుమంతుడు. అచ్చ. యు. కాం. 407: చూ, వానరము. [సాం. దే. 18.

వినుచితారులు. దే. వి. బ: చూ, వేలుపు.

వినుము. వా. వి: (సం)-ఆపధారణము-ఆపధరము-ఆపధారు, మాత్ర.

వినుమాను. దే. వి. కల్పవృక్షము. అచ్చ. సం, కాం. 34: చూ, వేలుపుకెట్టు.

వినురతనము. ద్వ. వి: చూ, వినుకెంపు. [అం 20. వినులంజెలు. ద్వ. వి బ: చూ, వినుచితారులు. వేం.

వినువలను. దే. వి. రూ-విన్నులను: చూ, వినుచోలు. వినువాక. ద్వ. వి. స్వర్నది. గంగ. రామా. 1. అ, 122: చూ, నది.

వినువాకమోసరి. ద్వ. వి: చూ, శివుడు.

వినువాడు. వా. వి: (సం) శోభిత.

వినువారలమానికము. ద్వ. వి. చింతామణి. అం. పదా, సుర. 27: చూ, రత్నములు.

వినుసిగదేవర. ద్వ. వి. న్యోమకేతుడు. రామా. 1, అ. 7: చూ, శివుడు.

విన్ోక్యలంకారము. అం: చూ, అలంకారము. 3. ("కొంచెమును బానిసీచము, కొంచెమును బాని రమ్యమునయ్యేనే యిట్లు ద్వివిధము. ఉదా.—గ. విషయమునుబాని విద్యయందెట్లు

యయ్యో. 2. ఖలులతో బాసి నీవభ ఘనత
కక్క.)

విసోదము. సం. వి. అ. పుం. 1. (క్రిడాదులచేత
పొగ్గిద్దుపుయ్యేట: (తె)వేడుక-వేడుక; 2. క్రి
డ: చూ, విలాసము. 1.

విసోదించే. సం. అ. క్రి. 1. క్రిడాదులచేత
పొగ్గిద్దుపుయ్యే; 2. క్రిడించే: చూ, చేరలాడు.

విస్కలి. డే. వి: చూ, రూ-వినుకలి.

విన్కి. డే. వి. —వై.— (రూ-విసికి)

విన్న. వై. విగ = విన్న. వివరమైనది.

విన్నబడు. వై. అ. క్రి (విన్న + పడు) వివ
ర్ణము. పా. 4, ఆ. 81: చూ, వెలవెలబాటు.

విన్నబాటు. వై. వి. విన్నబడుట. పారి. ఉ.

8, ఆ. 144: చూ, వైవర్ణ్యము. 1.

విన్నబోపు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, విన్నబడు.
పా. 2, ఆ. 99.

విన్నవ. వై. వి. 1. = విన్న: చూ, విన్నబాటు;

2. న్యాయత: చూ, సాక్షు. 1.

విన్ననుపు. వై. వి. = విజ్ఞానమ్. 1. నేర్పు: చూ,
సానుర్థము. 1; 2: చూ, విధము. 1.

విన్నపతిక. వా. మి. వి. (విన్నపము + పతిక)
విజ్ఞానన పతికి: ధర్మా. 4, ఆ.

విన్నము. సం. విగ. 1. పొండబడినది: చూ,
సంసక్తము; 2. తెలియబడినది: చూ, వ్య
క్తము. 2; 3: చూ, విచారితము.

విన్నవించే. వై. స. క్రి = విజ్ఞానన: మందలిం
చే. (సం).—విజ్ఞాపించే.

విన్నవోపు. ద్వ. అ. క్రి. (ఆం. కే. 28): ఒల్ల
బోపు, చిన్నబోపు-చిన్నవోపు, తూల
బోపు, పుయిలోడు, బుచ్చినాటు, వాసు.
(సం).—భిన్నుడగు.

విన్నానము. వై. వి. 1. = విజ్ఞానమ్: చూ, సాను
ర్థము. 1; 2: చూ, విన్ననుపు; విగ. 3. ఒప్పి
దమైనది. వసు. 2, ఆ. 187; కళాం. 4, ఆ.

1: చూ, హృద్యము; అం. (బ.) 4: చూ,
విన్నానములు.

విన్నానములు. అం: కక్కి, కొక్కిన, డొక్కి
న (డొక్కిర-డొక్కిరము-డొక్కిరము),
ముత్తెర, కుమ్మరింపు, జోడింపు, సందునీవ
కము, గొంతుమారు (ఱు), సమనీసము, సు
రాటము, చేప, కరదనము (కందనము),
కల్లము, పొట్టి, కిల్లి, బడిపాట, పొండివేటు,
పగము, కల్లాతు, సుభారము, చొంగగము,
పెట్టాగు, రూడింపు, సరివిత్తరము, వింటే
ళము (వింటాలము), లాగు, సింగిడి, పాద
వారణము, పదగళాస్తి, గళకత్తెర, స్పృశిం
పము, కానెనిల్కడ. (32); తద్వి. —
(తె) లోలొంక; విసరాకడ; విసరుమున;
(చూ, మొనలు-మల్లబంధములు.)

విన్నాసి. వై. వి. = విజ్ఞాని-వైజ్ఞానిక. (విన్నా
నము + ఇ) 1: చూ, సన్యాసి; విగ. 2.
నేర్పరి. భాగ. 2, స్కం. 9: చూ, సమర్థుడు.

విన్ను. డే. వి: చూ, రూ-విను. 1.

విన్నుచేరి. డే. వి: చూ, రూ-వినుచేరి.

విన్నుపోలు. డే. వి: చూ, రూ-వినుపోలు.

విన్నోలు. డే. వి. —వై.—

విన్యసించే. సం. స. క్రి. ఉంచే. కాశీ. 3, ఆ.
240: చూ, హాసించే. 4.

విన్యస్తము. సం. విగ. రూ-వ్యస్తము. ఉంచే
బడినది: చూ, పూర్వము. 2.

విన్యార్థకము. అం. “వన్.” అనునది.

విన్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుచుట,
పెట్టుకోలు: చూ, సంభృతి. 2; 2. మాల్య
దినిర్మాణము: ఆకల్పము, కల్పన. కల్పనము,
న్యాసము, పరిస్పందము, పరిపంచము.
రచన-రచనము. (తె).—పన్నకము-పన్నిక-
పన్నికము-పన్నుగడ. తద్వి. —పూర్వము-
విన్యస. డే. వి: చూ, రూ-వినువలను.

వివచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-వివచి.

1: చూ, వివచి; 2. కీర్తి:చూ,విలాసము. 1.

వివచి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —వై.—

వివచి. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, కరుణ
పు; వి. 2. పక్షములేనివాడు.

వివచి. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,వికృతము.1.

వివచి. సం. వి. ఇ. ఈ, స్త్రీ. ఇ. పుం. 1. రూ-

వివచి. అంగడి: చూ, సదనము. 1; 2. అం

గడిపిడి: చూ, మార్గము. 1-౧౨; 3. అంగడి

యందు అమ్మడుసరకు: చూ, సరకు,

4. యాతన:చూ, వేదన; 5. పుం. 5. వర్తి

కుడు: చూ, సార్థవాహకుడు.

వివచి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-

వివచి; 2. యాతన: చూ, వేదన. 1.

వివచి. సం. వి. ఓ. స్త్రీ. 1. (వీనికివిరుద్ధార్థ

కవచము సంపత్తి): రూ-వివచి. ఆనయము,

ఆపద-ఆపత్తి, ఈతి, ఉత్సర్గము, ఉద్వర్త

నము, ఉపత్తి, ఉపద్రవము, ఉపవ్రసము,

ఉపలింగము, ఉపవిర్గము, ఉపహరి, ఉపా

కృతము, కదనము, కషాయము, డమరము,

డింబము, రాప్తము, విడ్వరము, విప్లవము,

వ్యతికరము, వ్యసనము, సంగరము, సంప

రాయము-సాంపరాయము. (తె)-అంకిలి,

అంగద, అగచోట్లు, అలజేడి, అల్లడి, అజ్ఞు,

అవాంత్రము, ఆపడి-ఆవిడి-హాపడి, ఆపలి-

ఆపలి-హాపలి, ఇడుము, ఉప్పలి, ఎడరు,

ఎడ్డమి, కండు, కడిది, కస్తీ, కీడు, కల్పిం

దు, గత్తర, గొడవ-గొడిపె, గొహరు, గోగ

ము, చీరణ, చెట్ట, చెడిది-చేడిది, చెడ్డ,

చేటు, డబ్బుజ-దబ్బుజ, డెప్పరము-దెప్ప

రము, తెక్కలిపాటు, తిమ్మరు, తొగ్గ

కుడు, దాయము, దోపణ-దోసపు, నస,

నెయ్యి, నొప్పి, పాటు, పులుగాకు, బడప,

బన్నము, బెడద, ముద్ది, ముచ్చు, రట్టడి-

అట్టడి, రట్టు-అట్టు, రహటు-రాటు, రా

యిడి-రాపడి, లంపట, లత్త, లూటి-లూ

టీ, వండ, వడిచేట్టు, విడ్డూరము, నననము,

వేరరము, నిలుగు, నెరగు, నేగి. తద్వి. —

౧. (తె): గొప్పదెబ్బ; ౨: కాంతారము.

(తె).—కల్లడి; 3. అపనానమునకు.—చూ,

నడి. 3; ౪. అపజయమునకు.—చూ, నీక.

7; ౫: పృథివానము; అం. 2: చూ, తారలు.

వివచి. సం. వి. ఆ. పుం. చెడుతోట: చూ,

మార్గము. 1-౯. (వివచి అని కొండలు.)

వివచి. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సర్ప

ము; వి. 2. వివచి నొందినది.

వివచితకరణబంధము. అం: పురుషాయుతము,

భృనునము, ఉద్గతము, పౌంభావతి (4)

(ఇదియుజనని): చూ, రతిబంధములు.

వివచితబుద్ధివృద్ధము. (వివచితభీవృద్ధము). అం.

(విరుద్ధార్థముదోషించేనది.) (ఉదా.—

అంబికావిటుడు=సాంబమూర్తి అని పృయో

గించిన వాని యభిప్రాయము. తల్లికి విట

కాడని యర్థము స్ఫురించేయన్నది): చూ,

కావ్యదోషములు. [చూ, స్వరము. 2.

వివచితధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం. మొత్తుకోళ్లు:

వివచితము. సం. వి. 1: వివచితము: చూ—

వ్యత్యస్తము; అం. 2: చూ, భావదూషితములు.

వివచితము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వ్యత్యస్తము.

వివచితము. సం. వి. 1: చూ, వివచితము.

వివచితము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,

వివచితము. [మఱు.

వివచి. సం. వి. త్. పుం: చూ, వివాదం

వివాదక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెడులుపగిలెడు

కుప్పుపు, సిహల్లిక, వివాదక:చూ, సితము.1.

వివాకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దుష్టుకము.

2. పండులు: చూ, పరుపు (5); 3. పరిణా

నము, మాటురూపు: చూ, విస్మృతి

4. పండులు:చూ, నూకారము; 5. భాగ్యము:

చూ, సంపత్తి. 1; 6. తిపి: చూ, సుర

నము. 2; 7. దుర్గతి (ఒకానొక నరకము నంటిది); 8. చెమట: చూ, స్వేదము. 1; 9. దుష్ఫలము, దుష్టఫలము; విణ. 10. పాకము చెడినది.

అపాకము. సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1. అపాదిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, దూ-విపాదిక.

విపాశ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. జంబూద్వీపము లోని నది: చూ, నది; విణ. 2. విడిచిపోయిన పాశములుగలది.

విపినము. సం. వి. అ. న. (భయముచేత దీని యందు పడఁకుదురు): అబివి, అరణ్యము, అశ్వాతరము, ఆశ్రిమము, క, కచ్చము, కష్టము, కాంతారము, కాటిక, కాననము, కుబ్జము, కృపీటము, గహనము, గహ్వరము, గుహీనము, గోత్రము, ర్ముషము, తలము, దవము-దావము, దైవ్యము, నీవ్రము, పాగింతరము, రిక్తము, వణము-వనము, వని-వనిక, వార్తము, సత్రము, సమజము, సాంద్యము. (తె).—అడవి, ఎడారి-ఎడారు, కాడు, కాన, కారు, కోన, చేను, జీబు, డొంక, పొలము, లొంక, సానువు. తద్వి. —౧. అరణ్యమధ్యమునకు. —(తె) నట్టడవి; 2. ఇంద్రునివనమునకు. ఖండవము; 3. ఎండినయడవికి. —కత్తుము- కత్త్యము; 4: ర్ముటము. (తె). —కారడవి (కాడవి), చిట్టడవి; 5: దండకము; 6. పాడడవికి. —భృష్టి; 2. పేరడవికి. —అరణ్యము, కాంతారము, మహారణ్యము. (తె). దొడ్డయడవి, పేరడవి; ౮. మాయచేత చేయబడిన యడవి: ఆశుక్రము; ౯: లీలోచ్ఛావము, దేవనము; ౧౦. వృక్షదులలోనిండినయడవి: గుటంగకము-కుటుంగకము. (“చూ, సాంద్యము. 1.”) (చూ, వనము. 2.)

అతుల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (కందవద్యభేద

ములాటింటిలో నొకటి. “క్షుణ్ణచేసికాలాన నమపా, దములోఁజొరకబ్బముకటి-తనరించున్, సమధిక పథ్యాకందము, గమనిక విత్తులయన నలరు-కందమునున్.” చూ, కందము.)

విత్తులము. సం. విణ. విరివియైనది: చూ, నుర. 2. విప్య. దే. వి. 1: చూ, చైత్యము; 2: (సం). బాహుశ్యము, పాగ్రియము; 3: చూ, వికాసము. 3; 4. విరిసిపాటుట; పే. 5: రూ-విడుచు, విడి.

విప్యతెప్పలతేడు. దే. వి. ఇంద్రుఁడు. సాం. దే. 11: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

విప్రకారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తిరస్కారము: చూ, హేళనము; 2. అపకారము, కీడు: చూ, హాని. 2; 3: చూ, నికారము. 5.

విప్రక్తిర్ణము అం: చూ, స్పృహస్తములు.

విప్రకులము. సం. వి. అ. న. బాగ్రిహ్మణకులము: చూ, సంతతి. 1. (చూ, వర్ణములు.) (చూ, బాగ్రిహ్మణులు.)

విప్రక్తికుఁడు. సం. విణ. 1. తిరస్కరించబడిన వాడు; 2. అపకారము చేయబడినవాడు.

విప్రక్తివృత్తము. సం. విణ: దూరము, పరము. (తె).—ఎడ, ఎడవు, కడ, కళవు, దవు-దవు-దొ-దొవు. తద్వి. —౧: దవివ్రము, దవీయము, నుదూరము. (తె).—ఎడదవు. 2: చూ, పరువు. (1)

విప్రతిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కలత: చూ, సంతాపము; 2: చూ, చైరము.

విప్రతిషేధవ్యాయము. అం. రెండుకార్యములకుఁ దుల్యబలవిరోధము వచ్చినపుడు మొదటి దానిని విడిచి రెండవదానిని జేయుట యనురీతి. [చూ, సవ్యము.

విప్రతీపము. సం. విణ. మిక్కిలి ప్రితికూలము.

విప్రతీపారము. సం. వి. అ. పుం. 1: అంబరీషము, అనుతాపము, అనుకయము, కాకత్వము-కాశ్మత్వము, చింత, చర్చ, పశ్చా

తాదము. (తె).—అదలు, అదపద, అలక, అలమట, అలక-అల్క, కలసరము, కలఁపు, కలపోత, వగ-వగపు, నామ్యోకోలు; 2. కోవము: చూ, రోపము; 3. ఆకృత్యము.

వివృతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్రహారము.

(తె) న ల్లిం ద్దు. (చూ, దే శ ము లు. 3. 1518 పారట). [చూ, సంద్యావము.

:వివృత్యము. సం. వి. అ. న. పూయనము:

:వివృత్యము సం. వి. అ. పుం. 1. స్త్రీపురుషులయొడఁబాటు, వివృత్యము: చూ, వ్యాజ్యము. 1; 2: చూ, విసంవాదము; 3. మిక్కిలివంచనము: వివృత్యము.

:వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. —తె.—; అం.4: ఆభిలాష, ఈర్ష్య, విరహము, పృథానము (4.)

:వివృత్యము. సం. వి. 1. వందించబడినది; అం. 2. సంకేతస్థలమునందుఁ బ్రయునిగానక మోసపోయి వ్యాకులతఁబొందునట్టి నాయక: చూ, నాయకలు.

:వివృత్యము. సం. వి. చూ, వందించుడు.

వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరస్పర విరుద్ధమైనమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. అపార్థమైనమాట: చూ, శబ్దము. 2.

వివృత్యము. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సోదకతె.

వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. పాటు: చూ, స్వస్తిముఖుడు. 1.

వివృత్యము. సం. వి. ఓ. స్త్రీ. పృథక్తమ-పృథక్తు, బిందువు, పశిరము-పశిరము.

(తె) నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 3.

వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొల్ల మొదలగు చేశోపద్రవము: చూ, వివృత్య; 2. ముష్టి పృథక్రాది. [దృష్టలు.

:వివృత్యము. అం: చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టిన

:వివృత్యము. సం. వి. చూ, ఆశలము.

వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. వివృత్యము: చూ, మాతృకృత్యము.

వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్యానుడు. 1; 2: చూ, వేలుపు; 3: చూ, హిమాంశువు.

వివృత్యము. తె. వి. విభూతి: చూ, భస్మము.

వివృత్యము. వా. వి: బూడిదపండు.

వివృత్యము. అం: చూ, ముఖగజ్జాపులు.

వివృత్యము. సం. వి. విభాగింపఁబడినది: భక్తము.

వివృత్యము. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, విభాగము. 2; 2. శబ్దముల పరస్పర సంబంధముల తెలియఁ జేయునది: చూ, విభక్తులు (పృథక్రాది)

వివృత్యము. అం. పృథక్తమ=దు, ము, పు, లు; ద్వి=ని, ను, ల, కూర్చి, గుఱించి; త్వి=చేత, చే, తోడ, తో; చ=కొఱకు, కై; పం=పలన, కంటె; ప=కీ, కు, యొక్క, లో, లోపల; స=అందు, ఇందు, న; సం=ఓ, ఓయి, ఓర్చి, ఓసి.

వివృత్యము. సం. వి. అ. న. విభాగింపఁబడినది: విగమము, విభాగము, భజన-భజనము.

వివృత్యము. సం. న. క్రి: చూ, విభాగింపఁ.

వివృత్యము. అం: చూ, సంవత్సరములు.

వివృత్యము. అం: చూ, చతుర్విధప్రీతులు.

వివృత్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. సంపద: చూ, సంపత్తి. 1; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3.

వివృత్యము. అం: చూ, మోహచతుష్టయము.

విభాగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నూర్చుడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

విభాగము. పా. వాటాబానితా.

విభాగము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాలు: చూ, పంతు. 5; 2: వివృత్య, భాగము, అంశము,

వాటము, విగ్రహము. (తె).—వాటా, పంపకము; 3: చూ, విభజనము. [విభాగింపఁ.

విభాగింపఁ. సం. న. క్రి. భాగింపఁ: చూ, సం.

విభాజకము. సం. వి. విభజింపఁబడినది: భజనము.

విభాజితము. సం. వి. వి. విభజించబడినది: వ, పరిచ్ఛిన్నము, భిన్నము, విభిన్నము. తద్వి-
వ్యతిరేకము. [వ్యయము, భాగ్యము.
విభాజ్యము. సం. వి. వి. విభజించబడినది: భజి-
విభాజము. సం. వి. అ. న: చూ, వేకువ.

విభావన. అం: చూ, అలంకారము. 3. (కాగ-
రిము లేక కాగ్యముచెప్పట. "ఉదా.-లక్ష్మ-
కపూయకయ తస్య నీ చరణములరుణము
లయ్యె; రాజా! నీ కీర్తులు చంద్రుడులేని
చెన్నెలలె వెలుంగుచున్నవి." ఇది విభావనా-
లంకారము.)

విభావని. అం: చూ, మాళవ వంచమిజభాషలు.

విభావము. సం. వి. అ. పుం. 1. రసోత్పాదన
కారణము. (ఇది ద్వివిధము.-అలంబన విభా-
వము, ఉద్దీపన విభావము అందు స్త్రీ పురు-
షులు లాలంబన విభావము. అనగా రసా-
ధారమనుట.వయసు అలంకారము మొదలగు
నది యుద్దీపనవిభావము. అనగారసమును ద్వే-
గించజేయునది. ఉదా - రతిమన్మథులం
బోలే నా సీతారాములుకలసిపరస్పరకోభా-
షేతువులైరి. ఇది యాలంబన విభావము.
ఉదా.-అహ! ఆ మేను, ఆవయసు, ఆ టె-
క్కు, ఆటక్కు, ఎవ్వనిమనసుం గరంచేదు!
ఇది యుద్దీపన విభావము. ఉద్దీపనమువంటి
మన్మథచంద్ర మలయా
నిలాదులు తటస్థముని మతియొక సంజ్ఞను
బొందియుండును. ఉదా.-ఓమరుడా
యగ్నికీ గాలి తోడైనట్లు నీకు నీచంద్ర
వసంత కుకపికారులెట్లు తోడయ్యెను!")
చూ, భావములు; 2. పరిచయము: చూ,
సంప్రవము.

విభావరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాతిరి;
2. పనుపు: చూ, పర్ణము.8;3:చూ, కంధరి.

విభావనుడు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ,
విభాగరుడు. 1-2.

విభాషలు. అం. (ఇవిఇరువది):-కకుజభాషలు-
3, టక్కజవిభాషలు ౪, వంచమిజభా-
షలు ౨, భిన్నవంచమిజభాష. ౧, ఉత్కృ-
తకేళిజవిభాష ౧, మాళవకేళిజవిభాషలు
౨, భిన్నవడ్డజవిభాషలు ౪, వేసరసాడవజ
విభాషలు ౨, వంచముసాడవజవిభాష. ౧-
(చూ, ఉపవిధాలు.)

విభిన్నము. సం. వి. వి. వివిక్రము.

విభీషణము. సం. వి. అ. పుం. 1. కిక్కనకసప్త
నూన్యమధ్యము: చూ, హరిత. 1 (తృణము.
1.); వి. 2. మిక్కిలిభయంకరమైనది.
(చూ, కారవము. 2)

విభీషణుడు. సం. వి. అ. పుం. రావణనితమ్మ-
డు: చిరజీవి (చూ, రాక్షసుడు. 1.)
(విభీషణునిసోదరులు.- రావణకుంభకర్ణులు.)

విభుడు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పృథువు: చూ,
సావి. 1; 2: చూ, శివుడు; 3: చూ,
బృహ్మ. 1; 4. సర్వవ్యాపకుడు. (నారా-
యణుడు.)

విభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.-విబూది. 1. తిర్య-
క్కుండ్రధారులు ధరించెడు భస్మము: చూ,
భస్మము; అం. 2. ఒకవిశ్వరము: చూ,
సిద్ధులు. (చూ, విభూతులు); 3: చూ,
వృత్తము.1("ర-జ-గురువులు.7వందస్సు".)
విభూతిపండు. మి. వి: విబూదిపండు, బూడి-
దపండు.

విభూతులు. అం. అణిమాదిసిద్ధులు: చూ,సిద్ధులు.
విభూవణము. సం. వి. అ. న. తోడవు: చూ,
భూషణము. 2.

విభూషణుడు. సం. వి. అ.పుం:చూ,బుద్ధుడు.

విభ్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: భ్రము-భ్రము
ము, భ్రాంతి, మిథ్యామతి, వికల్పము, విక-
రము. (తె).-దిమ్మ-దిమ్మ,నివ్వెర-నివ్వెర.
నివ్వెరగు, నివ్వెరవాటు, బడు, బస్మర-

కు-బేణుకు, మాను, వరల-వదులు, వదలుట, విడి, విడుగడ-విడుగర, విడుట, విడువల, విడుపు-విడుపు, విడువర, విడి, విడుకోలు-విడ్కోలు (ఇందు గొన్ని విడుపునకును మిక్కిలి విడుపునకునుగూడఁ జెల్లును.) తద్వి-
ం. తొలఁగినది - అపేతము; 2. మిక్కిలి తొలఁగినది: వ్యపేతము; 3:(విణ)- (చూ, హీనము. 2.)

విమోహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మిక్కిలిమోహము: చూ, వలపు. 2; ఆం. 2: చూ, నగకములు. [చూ, వలపుగోను.

విమోహించే. సం. ఆ. కి. మిక్కిలిమోహించే: విమోహితుడు. సం. విణ. మిక్కిలిమోహితుడు: చూ, వలపుకాడు. [చూ, వేలుపు.

వియచ్చరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఖచ్చరుడు: వియత్తు. సం. వి. త్. 2: చూ, విను. 1.

వియద్గంగ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). మిన్నేలు: చూ, నది. వియద్గవనాగవన పూహాది లక్షణ మైన బాధి. అం: చూ, అభిజ్ఞలు.

వియస్మణి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నూర్వడు.

వియమము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-వియమము. 1. హింసాదులవలన నుడుగుట; 2. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము.

వియాతుడు. సం. విణ. దిట్టతనముగలవాడు:

చూ, హంపీరుడు. 2 (దిట్టరి) [వియమము. వియామము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-వియక్తము. సం. విణ. వియోగముగలది.

వియోగము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విరహము (దీనికి విరుద్ధార్థక పదము సంయోగము.)

వియోగిని. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("బేసిపాదంబుల స-స-జ-గురువులును, సరిపాదంబుల స-ధ-ర-వగణములున్న, బేసిపాదంబుల అతింట, సరిపాదంబుల యేడింట యతి.")

వియోగోత్కర్షణము. అం: చూ, హస్త క్రియలు.

వియ్యంకుడు. దే. వి. (వియ్యము + అంకుడు). వియ్యమందినవాడు, బాసగారు. (పెండ్లి కూతురు తండ్రియు, పెండ్లి కొడుకు తండ్రియు వరస్పరము వియ్యంకులు): వియ్యము-వీయము, వీరకాడు.

వియ్యంకురాలు. దే. వి. (వియ్యంకులు + ఆలు). వియ్యమందిన యాడుది, వదినగారు. పెండ్లి కూతురు తల్లియు, పెండ్లికొడుకు తల్లియు వరస్పరము వియ్యంకురాండు: వియ్యంపురాలు-వియ్యపురాలు- వియ్యపుసాని, వీరకత్తి య-వీరకత్తె: చూ, స్త్రీ. [ద్వి. 114.

వియ్యంపురాలు. దే. వి. — పై. — ఆం, భా. వియ్యపురాలు. దే. వి. — పై. — (వియ్యము + ఆలు). వియ్యపుసాని. ద్వ. వి. — పై. —

వియ్యమందు. దే. ఆ. కి. సంబంధముచేయు. వియ్యము. దే. వి. రూ-వీయము. 1. నైవాహిక సంబంధము; 2: చూ, వియ్యంకుడు.

విరక్తి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). రాగము లేమి: ద, విరాగము.

విరక్తుడు. సం. విణ. 1. విరక్తిగలవాడు; 2. అనురాగములేనివాడు.

విరగఁబాటు. ద్వ. వి. గర్వము: చూ, హంకారము. విరచనుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, యుద్ధమున గర్వింపేవాడు: రూ-విరోచనుడు.

విరచించే. సం. గ. కి: విశేషముగా రచించే: చూ, సృజించే.

విరచితము. సం. విణ. విశేషముగా రచింపఁబడినది: కల్పితము, రచితము.

విరజ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). నైకుంఠమందలి యొకానొక నది: చూ, హోదిని (నది.)

విరజస్తమనుడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, 4.1°

విరజోజి. ద్వ. వి: ఆసోఽతము, కంటకాఖ్య, కరుణామల్లి, కుబ్జపుష్పి, కుబ్జక, సుమరి, గంధనిలయ, గీర్వానధన, గీర్వాన, గ్రీవానధన,

గ్రాస్తి, నవమర్తిక, నవమాలిక, మాలిక,
విరుణము, వృత్తకంటకము, సప్తల. (తె).-
విరహోజి-విరహోది-విరహాజి-విరహాది-విరి
నాది.* (దీ ని పు ప్ప ము త రు ణ ము.)
("చూ, సప్తల.")

విరహోది. ద్వ. వి. -పై.-

విరటుండు. వై. వి.=విరాట. విరాటరాజు:

చూ, విరాట్టు. 1-2.

విరతము. సం. విగ. 1. మిక్కిలి విరతించొంది

నది; 2. వెలుగులేనిది: చూ, విగతము. 2.

విరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, విరామము;

అం. 2: చూ, యతి.

విరతికిలుండు. సం. విగ: చూ, నూడుకాండు.2.

విరమణము. అం: చూ, యతి.

విరమించే సం. అ. కిగి. విశ్రాంతిచొందు.

విరవాజి. ద్వ. వి. -పై.- స్వా. 3, అ. 84.

విరవిర. వే. వి. 1. విరియుటయందగు ధ్వన్యను
కరణము. పా. 3, అ. 197: చూ, హూ
హూ; 2. గ్రుట్టయందగు ధ్వన్యనుకరణ
ము. నిర్వ. 4, ఆ. 93: చూ, హూహూ;
వై. వి. 3. తన్నుకొనుటయందగు ధ్వన్యను
కరణము: చూ, హూహూ; 4: చూ, రూ-
విలవిల. 2.

విగవిరవాటు. ద్వ. అ. కిగి: చూ, విహ్వలించే.

విగవిరవోపు. ద్వ. అ. కిగి. రూ-విలవిలవోపు.

భార. భీష్మ. 1, అ. 181:చూ,విహ్వలించే.

విరసము. 1. అం: చూ, వాక్యగతదోషములు.

(అనుచితరసముగలది. ఉదా.-ఓరాజూ,

నీ శత్రుస్త్రీలు గుహలయందు దుఃఖించే
చేండ శబదలు సరసమాడుచేండిరి. (చూ,
అర్థదోషములు.); విగ. 2. రసములేనిది:
పెట్టుకు, పెళుచే, మొగచోటు, వెగటు;

3. విరుద్ధరసముగలది.

విరసించే. సం. అ. కిగి. 1, విరసత్వము

నొందు; 2. ద్వేషించే. జై. 6, అ. 191:

చూ, విశోధించే. [చూ, శబ్దము. 2.

విరసోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. యుహోక్తి:

విరహము. సం. వి. అ. పు. 1.=విరాళి: చూ,

హృల్లేఖము. 1; అం. 2: చూ,విహ్వలంభము.

విరహి. సం. వి. వ. పుం. విరహముగలవాడు.

విరహిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విరహముగలది.

విరహితము. సం. విగ. 1. విడువబడినది:

చూ, హీనము. 3; 2. లేనిది.

విరహోత్కంఠిత. అం. వేళపనాయకుండురాక

తడయగా విరహముచేత తహతహపడు

నాయిక: చూ, నాయికలు. [లవణి. 2.

విరళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లయుప్పి *: చూ,

విరళము. సం. వి. అ. న. 1. పెరుగు: చూ,

సోగ. 2; 2: చూ, వెలితి. 1; విగ. 3. ఎడ

మయినది; 4. పలుచేనిది: చూ, పిదపిద. 2;

అం. 5: చూ, అసంయుతహస్తములు; జే-

వి. రూ-విరాళము. (1). ఒకరకముచన్ను:

చూ, సిస్తు. 1; వా. (2). పారితోషికము,

ఒక ఘనకార్యమునకు సంతోషపూర్వక

ముగ నిచ్చెడు ద్రావ్యాదికము; (3). ఈవి-

చూ, స్పర్శము. 3. [చూ, వస్త్రము.

విరళవస్త్రము. సం. వి. అ. న. విశాలమైనబట్ట:

విరళి. వై. విగ. విశాలమైనది: చూ, సుర.(3).

విరాగము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, విరక్తి;

అం. 2: చూ, సాధనచతుష్టయము.

విరాగి. సం. విగ.=వైరాగి. చూ, సన్యాసి.

విరాగుండు. సం. విగ.-పై.-

విరాజమానము. సం. విగ. 1. మిక్కిలిబ్రకా

శితము, ఉదర్శి: చూ, శోభితము; వా.

2. ఒకానొక బిరుదుము.

విరాటపర్వము. అం: చూ, పర్వతములు.

విరాట్టు. సం. వి. జ్. పుం.=విరటుండు.

1.అది దేవుడు; 2. విరటుండు, శ్రుతియుండు:

చూ, రాజ్. 1; 3: చూ, హరివాహనుడు.
విరామము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. విక్రాంతి;
విరతి, విరామము-విక్రామము. (తె).—
అరతి, ఉడుకుడ, నిలకడ-నిలకడ-నిల్క-
డ, పాటు, విలుగడ; అం. 2: చూ, తాళాం-
గములు (ఇదలనుదుర్తము); 3: చూ, అంగ
పాగములు; 4: చూ, యతి.
విరాలము. సం. వి. న. వలపుఁ బుట్టించునది.
విరావము. సం. వి. ఆ. పుం. మోఃత: చూ,
స్వరము. 2.
విరాళము. దే. వి. 1: చూ, రూ-విరళము(1)(2)(3);
వై. 4: చూ, వలపు. నీలా. 2, ఆ. 38.
విరాళి. వై. వి. విరహ. 1: చూ, వలపు. పర
3, ఆ. 134; 2: భక్తి. (తె).— బర్తి; వా.
2. దయ: చూ, హర్దము. 2.
విరి. దే. వి. 1. పువ్వు: చూ, సుమము; 2. విక
సించినది, వ్యాకోచము: చూ, సుర (8);
3. వీడినది: చూ, సముష్ణితము; 4. తొలగి
నది: చూ, విమోచనము.
విరింగిణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. తెలు: చూ,
స్థగనము. [బ్రహ్మ. 1.
విరించునుడు. సం. వి. ఆ. పుం. నలున: చూ,
విరించము. సం. వి. ఆ. పుం. దినముయొక్క
పదపభాగము: చూ, వాసరము (దినభాగములు)
విరించి. సం. వి. ఇ. పుం. (రూ-విరించునుడు-
విరించునుడు-విరించునుడు-విరి
చునుడు). 1: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2: చూ,
విష్ణువు 1; 3: చూ, శివుడు.
విరించునుడు. సం. వి. ఆ. పుం.— వై.—
విరిగి. దే. వి. (రూ-విరిగి-విరివి-విరిగి-విరిగి-
విలివి) 1. స్ఫోటభూమి, బహువారకము:
చూ, రూ-విరిగి; 2. విరిగి: చూ, శ్లేషారకము.
విరిగి. దే. వి.— వై.—
విరిపోడి. దే. వి. 1. పుష్పములె మనోజ్ఞ
రారైన ఆడుది: చూ, శ్రీ; 2. ఆడుది:

చూ, శ్రీ.
విరితేశ్వరార్చుడు. దే. వి: చూ, పట్నదము.
విరిదట్టు. దే. వి. ఎడఁబాటునొందినది
వియుక్తము.
విరిపోటు. దే. వి. భేదము: చూ, వేలుపాటు.
విరిపోటునేయు. ద్వ. ప. కి: చూ, వేలుపడు-
విరియఁబడు. ద్వ. ఆ. కి. మృతమగు: చూ,
సడలు. 6.
విరియఁబాటు. దే. ఆ. కి. 1.— వై.—
కళా. 3, ఆ. 158; 2: చూ, వికసించే
ఆము. 5, ఆ. 121; 3: చూ, వ్యాపించే;
4. పగులు: చూ, స్ఫోటించే.
విరియఁబోయు. దే. ప. కి. తలచెందుకల
దుయు ముడిచిసి వేర్పాడవిడుచే.
విరియు. దే. ఆ. కి. 1: చూ, వికసించే;
2. రూ-వితయు, పగులు. హరి. పూ. 5, ఆ.
198: చూ, స్ఫోటించే; 3. వీడు. హరి.
పూ. 5, ఆ. 198: చూ, సడలు. 6; 4. చెద
రు: చూ, చెల్లివిరియు; 5: ఉజ్జిగిలు-ఉజ్జి
గిల్లు, ఉడివోపు, ఉడనినాడు, ఎడగిలు-
ఎడగిల్లు, ఎడయు, ఒత్తుకొను, ఒదుగఁబా
లు, ఒదుగు, ఒదుగువడు, ఒరగిలు-ఒరగిల్లు,
ఒరసిల్లు, ఒసరిలు-ఒసరిల్లు-ఒసరు, కేడించే-
కేడించే, గెంటు, చెంగు, జేడియు, జీరు
వాలు, తలగు-తల్లు-తలపు, తీయు, కూలఁ
బాలు, కూలు, తీరు-తీలు, తెగలఁబాలు,
తెరలు, తేలిపోవు, తొలగఁబాలు, తొల
గు, పాయగిలు-పాయగిల్లు, పాయపడు,
పాయవాలు, పాయు, పేడెత్తు, పిరులు,
బెడఁకు-బెడఁకు, మడివోపు, పనులు. తద్వి.-
(మి)-కృతపడు. (సం)-అవసరిల్లు; 2. ఉ
పొంగు. పొండు. 5, ఆ. 185: చూ,
విజృంభించే.
విరియుట. దే. వి. విప్వ: చూ, వివాసము. 3.
విరివాది. దే. వి: చూ, విరజోజి*.

విరివాయు. దే. అ. క్రి. చీలు. వసు. 2. అ.

73: చూ, సోటింఁచే.

విరివి. దే. వి. 1: చూ, విగిరి; 2. రూ-విరివిడి: చూ, హేరాళము; విగ. 3. విస్తృతము: చూ, సుర (3); 4: చూ, వెడలుపు.

విరివిడి. దే. వి. (విరివి+ఇడి) 1: చూ, రూ-విరివి. 2; విగ. 2: చూ, రూ-విరివి. 3.

విరివిలుకాడు. దే. వి. పుష్పధన్వండు: చూ, మన్మథుడు.

విరివిలుతుడు. దే. వి. —పై—

విరివిలుకాడు. దే. వి. —పై—

విరుచి. అం: చూ, శస్త్రములు.

విరుద్ధము. సం. విగ. 1. కంటకము. (తే).—

విదాకోడము-విదాగోడము; అం 2: చూ, వాక్యగత దోషములు (“దేశకాల పాత్రానుగుణముగాని యర్థము. ఉదా.— సమదవి లోలభిమకము చంపకవనము, సమదంచిత కై తకంబు వైత్రం బనగన్”) (చూ, అగ్ర దోషములు); 3: చూ, సంధిదోషములు.

(“కువలయ వికాసము చెలగమిక్కిరిండుద యింఁచెను. కువలయము=(1) కలువ, (2) భూ చక్రము. మిక్కిలిండు=(1) సూర్యుడు, (2) స్నేహితుడు. సూర్యుడుదయింపగాఁ గలువలు వికసించుటయ స్యభావము. ఇచ్చే ట మైత్రికిఁ గారుణము చెప్పలేదు. కావున విరుద్ధము.”)

విరుదా. సం. వి. అ. (స్త్రీ). అతివసః: చూ, విష.

విరుదావము. సం. విగ. 1. విరుద్ధరూపము: చూ, వైరము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 3; 3. బేసి: చూ, విషము. 2.

విరుసాక్షిలింగము. అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

విరుసాక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. బేసికంటి:

చూ, శత్రుడు.

విరేచనము. సం. వి. అ. న. 1. సాననము: చూ,

చానువు. 4 (రోగము 1-౧౩.); విగ. 2. గా లుగు*: చూ, వరగోగు.

విరోచనము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నూ ర్యుడు; 2: చూ, హిమాంశువు; 3: చూ, ఎప్పి. 1; 4. పరిహాసనికొడుకు: చూ, నూరుడు. 1; 5: చూ, రూ-విరచనము.

విరోధనము. సం. వి. అ. న. పర్యవస్థ, పగఁగొను ట: చూ, విరోధము. 1.

విరోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. పగ: చూ, వై రము. 1; 2: చూ: చూ, వెండియు; 3. ఆడ్డం కి: చూ, సంరోధము; 4. ఎడఁబాటు: చూ, హృద్యము. 1; అం. 5: చూ, విరోధాభాసము.

విరోధాభాసము. అం: చూ, అలంకారము. 3

(“పగస్పర్ష వైరుధ్యమును ఆధారితము చేరి బరిహరించేట, విరోధముగా నున్నట్లు గాన్పించి విరోధములేకుంట విరోధాభాస ము. ఉదా.—ఈ వెన్నెల హంసపరీకాళ హరింబయ్య హంసపరీకాళంబయ్య; మిత్రో లేజోహరియయ్య వారాజ మిత్రలేజోహరి యయ్య. ఇట్లే మిత్రలేజోహరియైనవాఁ డమిత్రలేజో హరియగుట విరోధము స్ఫు రించి నది. మిత్ర లేజో హరి యనఁగా=సూర్యునియొక్కవలె దేజు స్ఫు చే మనోహరుడైన వాడనియు, అమిత్ర లేజోహరి యనఁగా=శత్రువుల లేజు స్ఫును హరించువాడనియునీయర్థముఁ జెప్పి ట వలన విరోధముపోయినది గావున విరోధా భాసము.”)

విరోధి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువులు. అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

విరోధించే. సం. అ. క్రి: చూ, సూతుకొను

విరోధిక్యత్తు. అం: చూ, సంవత్సరములు.

విరు. దే. వి: చూ, రూ-విలుగు.

విజ్ఞి. దే. వి: చూ, రూ-విగిరి.

విజీచికట్టు. దే. స. కి. (చేతులను) వెనుకకు

విజీచికట్టు: పెట్టికొలికికట్టు. స్ఫటించే.
విజీయు. దే. ఆ. కి. రూ-విరియు: చూ,
విజీవి. దే. వి. (రూ-విరివి-విరివిడి) 1. విరాస
ము, విస్తృతి. మార్కు. 2, ఆ. 185: చూ,
హేరాళము; విణ. 2: విస్తృతము: చూ,
సుర. (3).

విజీవోటు. దే. వి. విద్యేషము: చూ, వైరము.
విజుగఁబడు. ద్వ. ఆ. కి. 1. గర్వింఁచే: చూ,
హంకరించే; 2. ఓడు: చూ, వెనుదీయు.

విజుగఁబాటు. ద్వ. వి. 1. గర్వింఁచేట: చూ,
హంకారము; 2. ఓడుట: చూ, వీక. 7.

విజుగడ. దే. వి: చూ, విరామము. 1.

విజుగనివియ్యము. దే. వి. దీవనఁబాలు: చూ,
వియ్యము. ౧. (విజుగని వియ్యపుగింజలను
తనవైపునకు వేర్చితో వ్రోసికొనుచు
శ్రీరామకృష్ణమునుచ్చరించుచే శ్రీరామకోటి
నిరెక్కింతురు.)

విజుగు. దే. వి. 1. (రూ-విజుగుడు-విజుగబా
టు-విజుపు-విద్రు) ఆపజయము: చూ, వీక
క. 7; 2. తునియుట. పృథ్వా. 5, ఆ. 171:
చూ, స్ఫోటము. 1; ఆ. కి. 3. తునియు:
చూ, సెలగు; 4. ఓడు: చూ, వెనుదీయు;
5. పాకముచెడు: మురియు.

విజుగుడు. దే. వి. 1. ఆపజయము: చూ, వీక. 7;
2. విజిగినవస్తువు, “పాలవిజుగుడు”: విజు
పు, విణ. 3. విజుపైనది. “నల్లమందుకువిజు
గుడు శొంఠిరసము.”

విజుచే. దే. పే. విజుగఁజేయు: నుసలు.
(సం)-భంజించే. తద్వి.-(తే)-విగుర్చించే.
విజుపు. దే. వి. 1. విజుచేట: విజుగుడు.(సం)
ప్రదరము,భంజనము;విణ.2:చూ,విజుగుడు.2

విజ్జివీగు. దే. ఆ. కి. మిక్కిలినిక్కు.

విలంఘించే. సం. స. కి: చూ,రూ-లంఘించే.

విలంబనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-విలంబ
బము. 1-2.

విలంబము. సం. వి. ఆ. పుం. అతిక్రమము, అల
సత, అలసము-అలస్యము, కార్యవృద్ధ్య
ము, కానీద్యము, క్షేపము, జడత, బాధ్య
ము, జాలము, జిహ్వాగము-జిహ్వాము, బద్ధక
ము, మంథరము, మందరము, మందము,విరా
నము, విలంబనము, స్తానము. (తే).- అల్ల,
ఒల్ల, అలసము, ఈడుపు, ఓపమి, కక్కురి
తి-కుక్కర్తి-కక్కుటితి-కక్కుట్టి-కక్కు
రితి-కక్కుర్తి-కక్కుటితి-కక్కుట్టి,
వేండితనము, జీనుగు, జీలుగు, జీడను,
జేబ్బు, జీరుపుడు, జోగు, జోపిరము, జోష్య
ము, జోలము, తడపు-తడుపు, తరితీపు, తా
మసము, తొండుతనము- తొండొరుతనము,
దుండుబలితనము, దండన, దళసరి, నట్టు, నా
నేత, వాలి, పాలుమాలిక, పాల్కాలిక-
పాళిమాలిక-పాళిల్యాలిక, మంకుతనము,
మక్కువతనము, మసలిక, మదలతనము,మాల
గుడు-మాలగు-మల్లు, మాలుగుడు, మెతుక
(వా. మెతక)-మెదుక-మెదుపు, మెత్తగా
టు, వేళుట, సోమరితనము; తద్వి.-కాల
క్షేపము, కాలయాపనము, కాలవిలంబము,
యాపనము. (విణ) అలసమైనది అనుటకు.-
శీతిము. (“చూ, స్తానము.”); 2. వేళుట:
విలంబనము; అం. 3: చూ, రూ-విలంబము.

విలంబితము. సం. వి. ఆ. న. 1. లయపాగిణము,
వృత్తగీత వాద్యములయందు చాకపుకాల
ము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. జోగుగలది;
3. వ్రేలునది. [స్వరము. 3.

విలంభము. సం. వి. ఆ. పుం. ఈవి: చూ,
విలక్షణము. సం. వి. ఆ. న. 1. కారణములేని
యునికి: చూ, స్థానము. 1; విణ. 2. వేక్షి
నది: భిన్నము. (తే).- పొరపు, విద్వము,
3. విశేషమైన లక్షణముగలది.

విలక్షణము. సం. వి. 1: చూ, వెలుగురి;
2: చూ, సిగ్గురి.

విలగ్గుము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. నడుము:
చూ, పింగు. 1; వి. 2: చేక్కెగారగిరినది.
విలపనము. సం. వి. అ. న: చూ, వాచేగడము.
విలపించు. సం. అ. క్రి: రూ-విలాపించు,
ఆహూపించు. (తె).—అడలు, అంగలారుచు—
అంగలారు, అటచు, ఉప్పుతించు, క్రిందు,
అటలు, వనరు, వాచురు.

విలము. వై. వి.=విల: చూ, రంధ్రము. 1.
విలయము. సం. వి. అ. పుం. పృథ్వీము: చూ,
సంపర్తము.

విలవిల. దే. వి. రూ-విరవిర. 1. తన్నుకొనుట
యందగుధ్వజముకరణము: చూ, చూచూ;
వై. వి. 2.=విహ్వల. (తె)—బెగ్గలము, రూ-
విరవిర. (సం).—విహ్వలత.

విలవిలపోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, విహ్వలించు.
విలసనము. సం. వి. అ. న. 1. క్రిడ: చూ,
రూ-విలాసము. 1; 2. పృథ్వీము: చూ,
వెలుతురు. 1.

విలతము. సం. వి. 1. క్రిడితము; 2. పృథ్వీ
శతము: చూ, వెలుతురు. 1.

విసిల్లు. సం. అ. క్రి. 1. పృథ్వీశింఘ: చూ,
హవిశిల్లు; 2. ఒప్పు: చూ, రవణిలము.

విలాతి. దే. వి. రూ-విలాయతి. య. 4. అ.
128: చూ, దేశము.

లావనము. అం: చూ, అస్త్రములు.
లావము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వాచేగడము.
లాపించు. సం. అ. క్రి: చూ, రూ-విలపించు.
లాయతి. దే. వి: చూ, రూ-విలాతి.

లాసము. సం. వి. అ. పుం. 1: కేళి, క్రిడ,
క్రిడనము, భేర-భేల, లేవనము-దేవనము,
లీల, విసంచి-విసంచిత, వినోదము, విలస
నము. (తె).—అలవోక, అట, అట్లాట,

కేళి, కోడిగము-కోడిగము, గొండ్లి-గొండ్లి,
గొండ్లి, గొల్లి, చిటకము-చిట్టకము-చిట
కము, చెటలాట-చేరలాట-చేరలాటము-
చేర్లాట-చేర్లాటము, తుగ్గిలాట, నాటకము,
రంతు. తద్వి. — ౧. కేళి,
కరపత్రిక, కరపాత్రము, కహేల, జలక్రి
డ, వ్యాత్యక్షి. (తె).—చెల్లుపోరాట-చెల్లు
పోరు, నీటియాట, నీరాట-నీరాటము; ౨:
కేళి, గాఢపటి; 3. క్రియ. (తె).—కేళి:
ర: కుర్దనము-కూర్దనము-కుర్దనము, క్రిడ,
క్రిడనము, కేళి, భేర-భేల. (తె).—కేళి,
గంతు; తద్వి. — (౧) గోపకులక్రిడకు. — (చూ,
రాసము.); (౨): (చూ, రూ-నాము); (3):
చూ, వపక్రిడ; 2.=నెలకు. యావనా
దులవలనగలుగు గర్వచేష్ట: లీల. (తె).—
అగ్గరిక, అలవోక, అవును-బోను-చావును-
హాను, ఎమ్మె, ఒయారము-ఒయార్గరము-
ఒయారము, కులుకు. కేరడము, గునుపు-
గొనపు-గోలు, చిటకము-చిట్ట
కము-చిటకము, చిట్టంటుచేతలు, చిట్టియ-
చిన్న, టీకు, టీవి, టెక్కు, తెక్కు, తెక్కు
రము, నిక్కు, నీటు, నాలుపు, చిటారము,
చిత్తరము, బులుపు, బెడలు-బెడగు-బెడ
కు-బెడగు, మస, మిటారము, మిటారింపు,
మరిపెము, మురుపు, లలి, వగ, వెళు-నె
లకు, సాగను, హేళి, హూయలు-హూరం
గు-హూరగు. ("చూ, హూరగు."); అం.
3. ప్రియసందర్శనాదులచేతనగు యావావ
లోకనాది క్రియావిశేషరూపమైనశృంగార
చేష్టావిశేషము: చూ, శృంగారచేష్టలు;
4: చూ, ఉద్ధత; దే. వి. (1) జోబుమీద
వ్యాసము చిరునామ: చూ, శిశోనామము.
(ఇది అన్య దేశ్యము.)

విలాసి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, ముక్కు
కుండు; 2: చూ, హిమాంశువు; 3: చూ,

విష్ణువు; 4: చూ, కి వుండు; 5: చూ, వన్నె. 1; విణ. 6: (తె).— వన్నెకాడు, వన్నెలాడు. [ము. హాస్యరసమైకభ.]
 చిలాసిక. అం: చూ, నాటికలు (ఒకటేయంక చిలాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిలాసపరియైన అడుది: చూ, స్త్రీ; 2. అడుది: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, వేళ్ళ; అం. 4: చూ, నాటి కలు. (ఒకటేయంకము. హాస్యరసమైకభ.)
 చిలియా. వా. వి. రుజోవు: చూ, పరబార్లా. చిలియావేయు. దే.స.కి. సరిచూచే, ఏర్పటచే. చిలినము. సం. విణ.=వెన్న. కరగినసేయియగు నది, కరగినది: చూ, లీనము. 2. ప్ర. 1, ఆ. 163.
 చిలు. దే. వి. ధనువు: చూ, రూ-విల్లు. వారి. చిలుంకనము. సం. వి. అ. న. వాస్తుకము: చూ, లుంకనము. 1.
 చిలుకాడు. దే. విణ. ధన్వి, చింటివాడు, రామా. 5, ఆ. 315: చూ, మన్మథుడు.
 చిల్కాడు. దే. విణ.—పై.—
 చిలుకానిసానములు. అం: సనుము, వైకాళము, మండలము, ఆలీధము, పగ్గత్యానిధము. (చూ, సానము. 4.)
 చిలుచే. దే. స. కి. రూ-చిల్లు. 1. వెలయిచ్చి కొను:కొను.(సం).—కరియించే; 2. అమ్మ: చూ, వికరియించే.
 చిలుదాలుపు. దే. విణ: చూ, రూ-చిల్లుదాలుపు.
 చిలుదాల్చ. దే. విణ.—పై.—
 చిలువ. దే. వి: చూ, వెల. 1. స్వా. 1, ఆ. 72.
 చిలువకాడు. దే. వి. కొనువాడు: రూ-చిల్వ కాడు, జేటికాడు. (సం) కరియకుడు—కారియకుడు.
 చిలువరమ్ముడు. వా. వి: చూ, బానిసె. 1.
 చులెపనము. సం. వి. అ. న. 1. పూత్రపూసికొ నెడు చండవాది; 2. చండవాడుల్పూత్ర: చూ, సమాలంభము. 1.

చిలేపి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=వెల. కాత్రుడుగా గంజి, వేయము: చూ, సాదము. (1)
 చిలోకించే. సం. స. కి. ఆలోకించే: చూ, విక్షించే: చిలోకిరము. అం: చూ, దృష్టికియలు.
 చిలోచనము. సం. వి. అ. పుం. స్పటి: చూ, బాణము. 1-20.
 చిలోమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్క: చూ, కునకము; 2. పాము: చూ, సర్పము; విణ. 3. ఆవిరోహాకృమముగలది: చూ, తలకాడవు. 2; అం. 4: చూ, శబ్దాలంకారములు; 5: చూ, వృత్తము. 1. ("సారాకరదాలకు వద, యారవమాధామరఫలి- యాదనమాకా, ధారారివాధర శదరక, సారసమా రాధనతమ- సారదమోదా.")
 చిలోముడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వరుణుడు.
 చిల్చు. దే. స. కి: చూ, రూ-చిలుచే. 1-2.
 చారికృ. 4, ఆ. 77.
 చిల్లము. సం. వి. అ. పుం: ఆవాచము-ఆవాచము, ఆధారము, ఆలవాలము-ఆవాలము, కేదారము, తల్లము, ద్విజసగివ, పరివాచము. (తె).—కుదురు, పాది, పాను.
 చిల్లు. దే. వి. రూ-చిలు: చూ, బాణము. 1-32. (ఇందులభేదములు.—తడవిల్లు, చెదురుచిల్లు, సెలసుచిల్లు ము)
 చిల్లుదాలుపు. వా. వి. (రూ-చిలుదాలుపు-చిలు దాల్చు): చూ, మన్మథుడు.
 చిల్వకాడు. దే. వి: చూ, రూ-చిలువకాడు. చిక్ర. 1, ఆ. 83.
 చివత్తు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెప్పనిచ్చు: చూ, వాంఛ. చివక్షించే. సం. అ. కి. చెప్పనిచ్చించే: చూ, వాంఛించే. [వాద్యము.
 చివక్షితము. సం. విణ. చెప్పనిచ్చించినది: చూ, చివక్షితాన్యపరవాద్యము. అం: చూ, 'అభి ధామూలధ్వని. [విస్తరము.
 చివక్షితార్థపరిపాదనము. అం: చూ, ఇతివృత్త:

వివక్షు. సం. వి. (ఉ). చెప్పనిచ్చించే
వాడు: చూ, వాంఛితుడు.

వివచ్చేను. వై. వి.=భీతస్య. య-వివచ్చేను:
చూ, భీతస్యను.

వివధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కావడి: చూ,
స్కంధాటిక; 2. తోవ: చూ, మార్గము.
1; 3: రూ-వీసధము, కల-కళ, ధర-ధరి.
గురువు, భరము-భారము. (తె)-పూటము,
పూట, పొది-పొదుక, బరువు-బలువు-
బరువు, భారకము, బెడద, మోపిక, మో-
పు, మోపుదల, వేగ-వేగన, వేగము,
వేగగు ("చూ, వేగగు") తద్వి. — గ:
(తె) మోత; అ: (తె).-అడిగము.

వివరణము. సం. వి. అ. న.=వివరము, వయి
నము: చూ, వ్యాఖ్యానము.

వివరము సం. వి. అ. న. 1: చూ, రంధ్రము. 1;
2. దూషణము: చూ, పెగ్గింపు; వై. వి.
(1)=వివరణ: చూ, వ్యాఖ్యానము; వా.
(2): లోనియినను-లోనైనను, తనినీలు-
తనీలు.

వివరించే. వై. స. కి. 1. వక్కాణించే: చూ,
శబ్దించే; 2: చూ, వివరించే. కాశీ. 2, అ.
105; 3. ఆలస్యము చేయు. య. 4, అ. 88:
అండగొట్టు, అండగొను, ఆలయు, ఆసర
వేయు, ఆలసించే, ఒప్పుకొనే కన్నడించే,
జోగుడు, జోగుచేయు, తడయు, తరితీపు
నేయు, తామసించే, తెగడు, తోవే,
నట్టుకొట్టు, నుసలు, పంటించే, పాలు
మాలు-పాల్కాలు- పొల్కాలు-పొల్కా
లు, బడ్డకొనే, మసలు, వాలారు. (సం).-
ఉ పేక్షించే. [వై వర్ణము.

వివర్ణత. సం. వి. అ. స్త్రీ. వెల్లె-బాటు: చూ,
వివర్ణుడు. సం. వి. 1. వెల్లె-బాటినవాడు;
2. అధముడు: చూ, హీనుడు; 3. మూ-
ఢుడు: చూ, స్తబ్ధుడు.

వివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1. మేటివచ్చేట:
చూ, వేర్వనము. 1; 2. వృత్తము: చూ,
వ్యంజకము. 1; 3: చూ, సమానము.

వివర్తితము. అం. 1: చూ, పుటక్రియలు;
2: చూ, కరణములు; 3: చూ, అధరము. 8.
వివర్ధనము. సం. వి. అ. న. విశేషవర్ధనము: చూ,
వృద్ధి. 1; 2: చూ, సమృద్ధి; 3. అభ్యుదయ
ము: చూ, శుభోదయము.

వివళము. సం. వి. స్వనళముగాని బుద్ధిగలది:
(తె).-విమృశి.

వివశుడు. సం. వి. 1: చూ, అరిష్టదుష్టధీను-
తుడు; 2. స్వనళముగాని బుద్ధిగలవాడు.
వివస్వంతుడు. సం. వి. త. పుం. 1: చూ,
నూర్పుడు; 2: చూ, వేలుపు; అం. 3: చూ,
అదివస్యలు. [1] (చేకములు.)

వివస్వతి. అ. నూర్పుని పట్టణము: చూ, సీమ.
వివహము. అం: చూ, వాయుపులు.

వివాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. (సం).-వ, తగ
వు: చూ, వ్యాజ్యము; అం. బ. 2: చూ,
వివాదములు.

వివాదములు. అం: అపృపుచ్చేకొనుట, సామ్య
దామేట, ఒకరి సామ్యము తాను అమ్యుట,
ఉమ్యుడి చేరము, ఇచ్చినదాని మరలించేట,
జీతమియ్యవి, ఒప్పుకొని మరలంబడుట,
కొయ వికాయములుచేసి తరుగంబడుట,
ప్రామిభృత్యవ్యాయము, సీమా నిర్ణయము,
దండవాక్యాధ్యక్షములు, దొంగతనము, బం-
దిపోటులానగు సాహసము, స్త్రీసంగ్రహ
ణము, భార్యార్థ రక్షకము, దాహభాగ
ము, ద్యూతము, పౌణిద్యూతము. (18.)

వివాహముగు. మి. స. కి. (నిర్వ. 2, అ. 85):
(తె).-పెండిలియగు- పెండ్లియగు; పెండిలి-
యాడు-పెండ్లాడు- పెండ్లియాడు; పెండిలి
నేయు-పెండ్లినేయు.

దంతి-దంతె, పెన్న చెడురు*; 5: పటపత్రిక.
(తె).—పక్కపాల*: 6: తేలుమణి*: చూ, పృష్టికము. 2; 7, నీరుపిప్పలి*: చూ, శకు
లాదని. 2; (చూ, కౌండి, పిప్పలి. 1-3.)
8: గోకుంబి (బ) (తె) పాచర, చిన్న పాచర,
పిన్న పాచర*. (చూ, సుపూరము); విణ
9: శల్యములేనిది.

విశల్యకరణి. సం: వి. ఈ. స్త్రీ. 2: కానొక
ఓషధి*: చూ, పృక్షము. (వీనితో చేరినవి -
సంధానకరణి, సావర్ణకరణి, సంబీవకరణి)
విశసనము. సం. వి. ఆ. న. చేంపుట: చూ,
హింస. 1; పుం. 2: కత్తి: చూ, రిప్టి. 2;
అం. 3: చూ, నరకములు.

విశసింఁచే. సం. స. కి చేంపు: చూ, సంహరించే.
విశాఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాకర: చూ,
నుడువి. 1; అం. 2: రూ-విశాఖ. విశాఖా
నక్షత్రము: చూ, రిక్క.

విశాఖము. సం. వి. ఆ. న. 1. విలకాడురెండు
కాళ్లనడుమ జేనెడెడము గలుగనిలుచుట.
చూ, సమపదము; పుం. 2: (నూలుపడికెడు)
కదురు: చూ, తర్కుపు; విణ. 3: కాఖలులేనిది.
విశాఖుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పుణ్యుఖుడు:
చూ, ప్పండుడు; 2. బిచ్చేగాడు: చూ,
వేడువాడు. 1 (యాచకుడు.)

విశాయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కాపలివారు
పర్యాయక్రమమున పరుండుట: ఉపకాయ
ము; 2. పర్యాయము: చూ, విధము. 1.

విశారదుడు. సం. విణ. 1. విద్యాంసుడు: చూ,
సుధి; 2. నేర్పరి: చూ, సమర్థుడు; 3. చదు
వుకొన్న శిష్యుడు: చూ, పృక్షుడు. 1.

విశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దపాచర*:
చూ, సుపూరము; 2. ఉజ్జయిని: చూ, దేశ
ములు; 3. విరివియైనది: చూ, నుర (3);
అం. 4: చూ, గాంధారగామిగత మూర్ఖ
వలు.

విశాలత్వక్కు. సం. వి. చ్. పుం. ఏడాకుల
నటి*: చూ, సువర్ణకదలి. (రంధ. 2-౮.)
విశాలము. సం. వి. ఆ. న. 1. అటకమామిడి*:
చూ, మామిడి; విణ. 2: చూ, విశాల. 8;
అం. 3: చూ, ఎండవ్యానములు.

విశాలముఖసాయకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
పాటమ్మ.

విశాలాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, హైమ
వతి (పార్వతి); 2. విశాలములైన కన్నులు
గల ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

విశిఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రాజమార్గము:
చూ, మార్గము. 1; 2. పాట: చూ, ముద్ద
రము; అం. 3: చూ, రూ-విశాఖ. 3.

విశిఖము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, బాణము. 1;
2. చిల్లకోల: చూ, సర్వల; విణ. 3. శిఖలేనిది.

విశిష్టము. సం. విణ. 1. కూడుకొన్నది: చూ,
సహితము; 2. మిక్కిలిశిష్టమైనది; 3: చూ,
విశిష్టము. 2.

విశిష్టైర్గనిము. అం: చూ, మతములు.

విశిర్ణము. సం. విణ. 1. పదలినది. (తె).—
వలవలన; 2. శుష్కించినది, శాతము, శితము:
చూ, వానము. 6.

విశుండు. సం. వి. శ్. పుం. 1. కోకుటి: చూ,
చైక్కుడు; 2: చూ, మనుష్యుడు.

విశ్మంఖలము. సం. విణ. అడ్డులేనిది: అనర్గళ
ము, అనివారణము, అనిరుద్ధము, అబాం
ధము, అబాధకము, అబాధము, అయంతి
తము, ఉద్దామము, నిరంకుశము, నిర్గళము,
నిర్వృష్ణము. (తె).—అతిముటి, నిరుకళము.

విశుద్ధము. అం. 1: చూ, పట్టుకొములు;
2: చూ, చక్కములు.

విశుద్ధాంగుడు. సం. విణ: చూ, ఔ. 3.

విశేషకము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1: సోపటిహా
ట్టు, (సం): లలామము, లోచనము, విశేషము.

తద్వి. — ౧. గుడ్డును నొసటి బొట్టునకు. —
లలామము; ౨. నీటిబొట్టునకు. — వశిరము.
వశిరము, స్తోత్రము (“చూ, బొట్టు.”); వి. ౧.
2. విశేషింపఁజేయునది; అం. 8: చూ.
అలంకారము. 3. (కారణముచే విశేషభావ
మల రింఁచుట. “ఉదా. — నెలవొడను జల
జంబులు నెమ్మొగంబులు దెలియంబడి
యెను.”)

విశేషణము. అం. 1. గుణవాచకశబ్దము, ఉపాధి.
(తద్వి. — సహజ, తత్త్వము, దేశ్య, సంబంధ
విశేషణములును, మతీయు సర్వనామవిశే
షణములు నిర్దిష్టము, అనిర్దిష్టము, సంఖ్యా
ర్థము, సంఖ్యేయార్థము, పూర్ణార్థము
అని యైదువిధములు ఇత్యాది.); అ. న.
2: ఉపసర్జనము, అంగభూతము.

విశేషపాఠము. అం. (చూ, పాఠము). (“ర-బు;
ల-ళ-డ; ద-ధ; న-ణ. ఇవిసరియై పరియో
గములంజూపట్టుటంబట్టి విశేష (ప్రాసలయ్యె)”)
విశేషము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆతిశయము:

చూ, మోచు. 2; 2: చూ, భేదము;
3: అంగము, అపఖనము, అవయవము, గాత్ర
ము, పరిశీలనము. తద్వి. — ౧: (తే). దోమ్రు.
౨. (కర చరణాదులన్నియు దీనియందు
వర్తింపను. పరిధానభాగములు. — తల,
మొండెము, కాళ్లు చేతులు); 4. వింతరూ
పము: (తే). — మేలు; 5. నొసటిబొట్టు:
చూ, విశేషకము. 1; అం. 8: చూ, అలం
కారము. 3 (విశేషోక్తి. — కారణముండియుం
గార్యముకలంగకుండుట. “ఉదా. — ౧ మద
నదీనము వెలుగునున్నను మదిని స్నేహితు
యంబు కానున్నది; ౨ రాజా! నీబాణపర్శ
మెల్లెడలఁ గురిసియు కఠింభార్యల యానం
దసస్థులు వృద్ధిపొందుటలేదు.”)

విశేషించు. సం. అ. కి. అతిశయించు: చూ,
సందడించు. 2.

విశేషోక్తి. అం: చూ, విశేషము. 6.

విశేష్యములు. అం. వస్తువాచక శబ్దములు.

(తద్వి. — ౧ కేవలనామము, ౨ జాతివిశే
ష్యము, 3 సంజ్ఞావిశేష్యము, ౪ గుణవిశే
ష్యము, ౫ తద్గతిములు, ౬ క్రియావిశేష్యములు,
౭ భావార్థకము, ౮ కృదంతములు, ౯ మహా
త్తు. మహతి. అమహత్తు, ౧౦ విభక్తులు ఇత్యాది.)

విశ్రామము. సం. వి. అ. పుం. రూ-విశ్రామము.

1. పద్మవిరామము: చూ, యతి; 2. ఊటలు:
చూ, విశ్రాంతి. [సుప్రకృ. (4)

విశ్రామించు. సం. అ. కి. ఊటడిలు: చూ,
విశ్రాంతము. సం. వి. ఊటడిలినది.

విశ్రాంతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. 2 కానొకగుడ్డుము:
చూ, చాయము; 2: చూ, విరామము. 1;
అం 3. చూ, యతి. [స్వరూ. 3.

విశ్రాంతి. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ,
విశ్రామము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-విశ్రమము.
విశ్రామము. సం. వి. అ. పుం. విక్రియిపరిసిద్ధి:
చూ, సంభావన. 3.

విశ్రుతము. సం. వి. 1. మిక్కిలిపరిసిద్ధికెక్కి
నది: చూ, సంభావన. 3; 2. పరిపూరించినది.

విశ్రుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిసిద్ధి: చూ,
సంభావన. 3; 2. పరివాహము: చూ, వెల్లువ.

విశ్రుతుడు. సం. వి. 1. భ్రాతుడు, ప్రితి
తుడు, ప్రియతుడు, విజ్ఞాతుడు, విత్తుడు.
(అన్య): వై. (తే). — దొర, పేరిమికాడు,
పేరైనవాడు, మంత్రుకెక్కినవాడు, వాసి
కెక్కినవాడు, వాసైనవాడు; 2. తెలియఁ
బడినవాడు.

విశ్లేషము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎడఁబాలు:
చూ, హృల్లేఖనము. 1; 2. ఒడఁగూడమి.

విశ్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1;
2. అతినస: చూ, విష.

విశ్వంభర. సం. 2. అ. స్త్రీ: చూ, విశ్వ. 1.

విశ్వంధరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, విష్ణు
పు. 1; 2. ఇంద్రుడు: చూ, సహస్రాక్షుడు.

విశ్వకర్మపు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. వేట
కుక్క: చూ, శునకము; 2: చూ, సివంగి. 2;
3. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; విణ. 4. దుర్బ
నుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

విశ్వకర్మ. సం. వి. స్. పుం. 1. రూ-విశ్వ
కర్ముడు. దేవశిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుడు;
2: చూ, సూర్యుడు; 3 ఒక ముని: చూ, సన్యాసి.

విశ్వకర్ముడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, విశ్వ
కర్మ. 1. హరి. ఉ. 4, ఆ. 45.

విశ్వకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. (రూ-విశ్వకే
తుడు, ఋశ్వకేతుడు- ఋశ్వకేతువు.)
1. మన్మథునికొడుకు: అనిరుద్ధుడు, ఉపా
పతి, కామసుతుడు, కేదంతి. (తె).—
అంచేయేనుగు మావంతువిడ్డ; 2: చూ,
మన్మథుడు.

విశ్వనాదరమ. అం. (దీనిని వేంకటాద్వర
చాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

విశ్వజనియము. సం. విణ. సర్వజనులకుహితవై నది.

విశ్వజిత్తు. అం: చూ, తానములు (రిహీనతాన
ములు.)

విశ్వతోముఖము సం. వి. ఆ. న. 1. బ్రహ్మ
ము: చూ, హంసుడు. 2; విణ. 2. అంతట
వ్యాపించినది: చూ, వ్యాప్తము. 1.

విశ్వదేవి. అం: చూ, పృథ్వు. 1. ("మ, మ,
య, య. 8 యతి. 12 ఛందస్సు")

విశ్వధారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, హరి
ప్రియ. 2 (భూమి. 1.)

విశ్వనాథుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కాశీక్షేత్ర
మునందు నివసించియుండు శివుడు: చూ,
శివుడు. (అన్నపూర్ణాదేవిధర్మ.)

విశ్వత్సవు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పహ్ని. 1.

విశ్వబల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-విశ్వల. జని
లిక*: చూ, హృస్వగవేధక.

విశ్వబోధుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.
విశ్వభేషజము. సం. వి. ఆ. న: చూ, శుంకి.

విశ్వము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, శుంకి;
2: చూ, లోకము. 1; విణ. 3. సమస్తము:
చూ, సర్వము.

విశ్వమాపుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
విశ్వరేతనుడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

విశ్వల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-విశ్వబల*.
విశ్వసనియము. సం. విణ. విశ్వసింపఁదగినది.

విశ్వసింఁచే. సం. న. కిరి: (తె).—అనుకొను,
నచ్చే, నమ్ము. [విష్ణువు. 1.

విశ్వసుందరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
విశ్వసృజుడు. సం. వి. స్. పుం. (రూ-విశ్వ

సృకు:) చూ, బ్రహ్మ. 1. భో. 4, ఆ. 87.

విశ్వస్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, విధవి;
విణ. 2. విశ్వసింపఁబడినది: విస్మయము.

విశ్వత్క. సం. వి. స్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

విశ్వామిత్రము. అం 1: చూ, దర్బలు; వా. 2. మోసము
విశ్వామిత్రుడు. అం. 1: చూ, సన్యాసి;

2: చూ, సప్తఋషులు; 3: చూ, మహర్షులు.

విశ్వాసతంత్రము. అం: చూ, పంచతంత్రములు.

విశ్వాసము. సం. వి. ఆ. పుం: వినువాసము:
అపవాదము-అపవాదము, ఉదాసము, నిష్పా

వము, ప్రణయము, ప్రీత్యయము, విస్మయ
భము. (అవ్య).—అశ్. (తె).—నచ్చిక-

నచ్చిగ, నమ్మకము-నమ్మిక-నమ్మిగ, విను
వాసము.

విశ్వాసి. సం. విణ. (స్. ఈ. స్) = వినువాసి.

విశ్వాసముగలవాడు: (తె).—వినువాసి.

విశ్వండు. సం. వి. ఆ. పుం. గణదేవతా విశేష
ము (పితృ పదుగురు: చూ, విశ్వేదేవులు).

విశ్వేదేవులు. అం. వసుబంధులు, కృతుదక్షులు,
కాలకాములు, ధరివిలోచనులు, పురురవా

దగ్రులు (10) (చూ, కార్తికీ.) తద్వి. —
(చూ, వసువు. 12; వేదపు.)

విష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అతివిష-అవవిష, అరుణ, ఉప

విష, కాశ్మీరజ, గరము, నుగ్గపియ, ఘృణాపి
య, ఘృణావల్లభ, నిర్విష, పరీవిష, పరీవిష,
భంగుర, భృంగి, భృంగుర, మహావిష, మాద్య, లఘువల్లభ, విరూప, విశ్వ, శృంగి-
శృంగిక, శ్వేతవచ. (తె).—అతివసన*.

తద్వి. —౧. ఒకరికము అతివసనము. —కలి
కారి, గర్భనుత్తు; ౨. ఇంద్రాణి, రక్తవచ.

(తె).—ఎఱ్ఱవన; ౩: మంగళ్య, శ్వేతవచ,

హైమవతి. (తె).—తెల్లవన; ౪: కన్ప

రము, కర్పూరము, గంధ, గంధపత్రి, గంధ

పూళి, గంధమాల, గంధమూలకము, గంధ

మూళి, గంధమూలిక, గంధవృక్ష, గంధ

శటి, గంధోలి, గోలోమి, శటి. (తె).—

నల్లయతివన; ౫: గంగిధిక. (తె).—పచ్చే

వన; ౬: గరము, గరిశము, పత్తనాభము,

విషము, విషసంజ్ఞికము, శృంగి, హాపాలము;

౭: ఉగ్ర, ఉగ్రగంధ, కాంగ, కుక్కుట

మస్తకము, తుద్రాపత్రి, గానిని, జీవ, లో

మళి, వచ, శతపర్విక. (తె).—వజ్జి-వన,

నల్లవన.* (“చూ, హైమవతి.”) [జిక. 1.

విషశ్చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: పిన్ననీలి*: చూ, విష

విషణి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకపాము: చూ, సర్పము.

విషణ్ణము. ఆం. (స్తంభమువలెగడలనుండుట):

సంచారీభాషమువలెబుట్టినదృష్టులు.

విషణ్ణుడు. సం. వి. విషాదమునొందినవాడు.

విషదివ్యము. సం. వి. ఆ. న: చూ, దివ్యములు.

విషదుడు. ఆం: చూ, అతతాయి. 2.

విషధరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సర్పము;

2. మబ్బు: చూ, ప్రసయిత్తువు (మేళము. 1.)

విషధరుడు సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, శివుఁ

డు; వి. 2. విషముధరించినవాడు.

విషధారి. సం. వి. ఇ. పుం. = విసదారి: చూ, సర్పము.

విషధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

విషవాళవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అంజలిక, అఖా

విషశ్చి, కశ్మీరజ, ఖర-ఖరము, ఖరాగరి,

ఖజ్జాకము, గరాగరి, గరి, గర్భము, జీమా

తము, జీవతాడి, జీవతాళము, జీవీ. (తె).—

ఎఱ్ఱవన, వీరవన, వంగి, దావర, దావ

రడంగి-దావరడంగి, జీవతాడి*. [ము. 1.

విషచ్చము. సం. వి. ఆ. పుం. తేలు: చూ, వృశ్చిక

విషపృథస్తాంకము. ఆం: చూ, పద్మస్తాంకములు.

విషమగీతంబునెత్తుగీతి. ఆం: చూ, వృత్తము. 1.

(“ఇంద్రగణము, రెండునూర్యగణములు,

తిరిగి ఇంద్రగణము, రెండునూర్యగణములు.

మూడవగణాద్యక్షరము యతి.”)

విషమచతుర్భుజము. ఆం: చూ, అతుల్యలంఘము.

విషమచ్చదము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏడాదులన

టి*: చూ, వికాలత్వము.

విషము. సం. వి. 1. సమముకానిది: ఓజ

ము, రుంప, విరూపము. (తె).—ఎగుడు

దిగుడు, ఎచ్చెత్తగ్గు-హెచ్చెత్తగ్గు, ఒడుచొడు

కు, ఒజకటము-ఒజకాటము, ఒజగడము-

ఒజగడ్డము, ఓరపాగము, దూకుడు, నెరడు,

చేసి; వి. ఆ. పుం. 2. బాగామునకు చిక్కిని

మృగము: అజావయ్యుక్కు; ఆం. 3. తాళ

పాణి కళాభేదము: చూ, స్వరము. 2;

4: చూ, తాళగ్రహములు; 5. (విషమాలం

కారము): చూ, అలంకారము. 3. (కార్య

విరుద్ధమును కార్యముగల్గినను ననర్థము గలిగి

నను విరూపములగువానికి సంఘటన గలిగి

నను విషమాలంకారము. ఇది ముత్రైఱులు

గలది. “ఉదా. —విషధారవలె నల్లనగు నీ

కర్తివలన గంగాప్రవాహమువలె చెల్లనగు

కీర్తిగలిగె. ఇదివిరుద్ధకార్య విషమాలంకార

ము; ఉదా. — ఎలుక యొక చెడుగుపేళ్ల

పాముపైల్లలో చానుదినుటకు దిగినభిక్షు

మున్నదని యిది కోరికగా భిక్షుము లేక

చోపుటయేగాక దానిలోగల పామెలుకను దినెను. ఇది యన్యర్థ విషమాలంకారము; ఉదా.— ఆకటకటా! రత్నముయ్యరాజ పీఠాధిపతులగు నీ శత్రురాజు లెక్కడ? కంటకపాషణ సంకలితంబులగు పద్మతనివా నము లెక్కడ? ఇది విరూపక్షుటన విషమాలంకారము.”)

విషమములు. అం: చూ, అమృతవిషమాక్షరములు. విషమశరుడు. సం. వి. అ. పుం. జేసెకయిచున జోడు: చూ, మన్మథుడు.

విషమసీసము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఇది సీసపద్య భేదము.)

విషమనూచికము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థాన కములు. [ములు.

విషమాంబుకీర్ణ. అం: చూ, అశ్వసంచారిమార్గ విక్షమాక్షుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

విషమాయుధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష మశరుడు.

విషమించే. సం. అ. క్రి. 1: చూ, విరోధించే; వా. 2. న్యతిరేకించే; 3. బాధించే: చూ, హింసించే. 2.

విషము. సం. వి. అ. పుం, న. = విసము. 1. గరళము: చూ, సంగరము. 8; న. 2: చూ, సరిలము; అం. 3: చూ, విషము. 5.

విషముప్తి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1: ఉరుకాలిక, కాకమర్దకము—కాకమర్దము, కాకస్కరము, కోకస్కరము, మహాకాల, ముప్తి. (తె).—ముసిడి—ముసిణి. తద్వి. — అను ముప్తికము, కాండీరము, కాకోదరము, కింపాకము, కేశముప్తి—కేశముప్తిక, త్తుపముప్తి, విషవృక్షము*, అం. 2: చూ, తైలములు.

విషయపీడ. అం: చూ, వింశతి విగ్రహములు.

విషయప్రీతి. అం: చూ, చతుర్విధ ప్రీతులు.

విషయము. సం. వి. అ. పుం. 1. గృంథాదుల యొక్క తెలియబడిన యంశము: పృస్త

ము; 2. లోకకార్థము; బ. 3. ఇందియార్థము: చూ, హృషీకము; (హృషీకము, విషయ, ఇందియము అనునవి ఇందియముల పేర్లు.) (“గోచరా ఇందియార్థాశ్చ” విషయములపేర్లు); 4. గోచరము: చూ, స్మృతి. 1; 5: చూ, చేకములు; 6: చూ, పాయకట్టు; అం. 7: చూ, అనుబంధములు.

విషయములు. అం: చూ, విషయము. 3.

విషయనూచిక. సం. వి. అ. న: అనుకృతుణిక. తద్వి. — గ. అపతారిక (గృంథముఖమున వాయబడు తదత్పత్తి కృమము); 2. ఉపాధాతము (ఉదాహరణము); 3. పీఠిక (గృంథము మొదటి వాగినెడు దానిపుట్టు పూర్వోత్తరము); 4. భూమిక (రచనము) మతీయు తెనుగున పోలిపలుకు అనియు కొందఱు వాడుచున్నారు.)

విషయి. సం. వి. న. న. 1 ఇందియము: చూ, విషయము. 3; పుం. 2. రాజు: చూ, హంసుడు. 5 (రాజు. 1.); 3. మరుడు: చూ, స్వాదుఃస్వయం (మన్మథుడు); 4. విషయానుష్ఠానము; 5. ఆరోపంపబడినది.

విషయించే. సం. న. క్రి. రమించే: చూ, సంభాగించే.

విషయీకరించే. సం. న. క్రి: అభిసరించే, ఉద్దేశించే. (తె). — కడయు, గుఱించే.

విషయేచ్ఛంతుడు. సం. వి. ఇ. చూ, ఎలపుకొడు. విషవాదము. అం: చూ, కళలు.

విషవృక్షన్యాయము. అం: విషవృక్షమునైనను బెరిచింతాను జేంపగూడదను రీతి. [ముప్తి*.

విషవృక్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విషవిషవైద్యుడు. సం. వి. అ. పుం. పాములవాడు: చూ, వ్యాళగాహి.

విషసంజ్ఞికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష*.

విషస్పృక్. సం. వి. అ. స్త్రీ. (విషస్పృక్కు— అవి కొందఱు) కందురీగ: చూ, మక్షిక. 2.

విషాణము. సం. వి. ఆ. పుం. ౧. 1. కొమ్ము: చూ, శృంగము. 1; 2. ఏనుగు కొమ్ము: చూ, శృంగము. 1; 3. పందికోట: చూ, శృంగము. 1 (చూ, పల్ల. 1.)

విషాణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆజశృంగి, ఇందీ దీపరము, ఉత్తమకన్య, ఉత్తరవారుణి, కరంభ, యుగ్మఫలి. (తె).— ఇట్టుపు-జోట్టుపు-దుట్టుపు-దుట్టుపు. *. (మేకకొమ్ముల నంటి ఫలములుగలది.); 2. మేకకొమ్ము: చూ, శృంగము. 1; 3. పిన్నపాల*: చూ, సుమంగళ; ౯. పుం. 4. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 5. ఏనుగు: చూ, వాన్తి.

విషాణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పిన్ననీలి*: చూ, శ్రీఫలి. 2; 2. నులితడ*: చూ, మహాబల.

విషాదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. భేదము: చూ, శోకము; ఆం. 2. (విషాదనము): చూ, ఆలంకారము. 3 (అభితాగ్ధమునకు వైరుధ్యము గలుగుట. “ఉదా.—వీప మెగనన దోయి బోవనంతలో నారిపోయె.”; 3. చూ, సంచారీభావములు. (“అపూర్వబోడికి పువ్వులు మరుళరంజులు, చంద్రకిరణములు బాతులు నై యుండె నిక నేమి చేయవచ్చును. భూవరునకు దయ యుండయింజేదాయెగదా”); పుం. 4. అపరాధ ధనహాన్యాదులచే ఉపాయముతోచేక మనసున గలిగెడు భేదము: (చూ, విషాదము. 1.)

విషాదించు. సం. ఆ. కి. 1. భేదపడు (అపరాధ ధనహాన్యాదులచే ఉపాయముతోచేక మనసున భేదపడు): చూ, శోకించు.

విషామృతము. సం. వి. ఆ. న: ఆసురము.

విష. ఆం. (వృష): చూ, సంపత్సరములు.

విషపత్తు. సం. వి. త్. న. (రూ-విషపము; రేయిపగలు సమమైనకాలము: చూ, పర్వము.

విషపము. సం. వి. ఆ. న. —వై.—

విషూచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-విషూచిక-విషూచిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కమనవిరేచనవ్యాధి: (తె) కలరా, (మి). మరిడివ్యాధి: (“చూ, స్ఫోటకము.”)

విష్కంధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అడ్డంకి: చూ, సంకోధము; 2. అరరవిష్కంధి, అర్ధశము, ఘటిక, పరిఘము, వరుటము. (తె).— అడ్డుగట్టు-అడ్డుగుట్టు, గడియ-గడె-గడియ మ్రాను-గడెమ్రాను, మొకరము-మొక్కరము. తద్వి. (తె).— కొండి, గొండెము-గొండెము-గొణ్ణెము-గొణ్ణెము, చిలువ; 3. నాటకాంగభేదము: చూ, వ్యంజకము. 1. (నాటకము. 1-౧); 4. యోగులబంధవిశేషము; 5. విరివి: చూ, హిరారాశము; ఆం. 6: చూ, యోగములు; 7: చూ, కరణములు; 8: చూ, మాచ్యము. (“జీరిని జీరుగుచున్న మధ్యమపాత్రలచే జెప్పబడునది. ఉత్తమ పాత్రలు రాజాహుత్వము. మధ్యమపాత్రలు పురోహిత బ్రాహ్మణులు. చిట్టచేటి పృథ్వీకులు నీచపాత్రలు. విష్కంధము శుద్ధము సంకీర్ణము నని ద్వివిధము. కేవల సంస్కృతపాత్రయము శుద్ధము. సంస్కృత పాత్రకృత మిళియము సంకీర్ణము.”)

విష్కిరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పుణెగు: చూ, పక్షి; 2: చూ, శకుంతి. (కాతే.); 3. కోడి: చూ, సెలుకాబది (పుంజీ); 4. నెమలి: చూ, కిఖి. 2.

విష్టపము. సం. వి. ఆ. న: చూ, లోకము. 1.

విష్టరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఆపనము: చూ, సింహాపనము; 2. దర్శపిడికిలి: చూ, హస్తము (పిడి. 1.); 3. మ్రాను: చూ, వృక్షము.

విష్టరశృవుడు. సం. వి. న్. పుం. చూ, విష్టపు. 1.

విష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కూలి: చూ, సంబలిక. 2; 2. కట్టి. కూలిలేనిది: చూ, బట్టి-

3. చని: చూ, వ్యాపారము. 1; 4: చూ, వ్యాపారి. 2; 5: చూ, నిట్టివాడు.
 విష్ణు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-విష్ణి.
 విష్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మలము: చూ, శమలము. 1.
 విష్ణింఁ. సం. ఆ. కి: శర్థింఁ. (తె).—ఏరుగు.
 బయలు వెడలు. తద్వి.—త. (తె).—కాటి
 యుడు, తినుడు; 2. పారు-పాటు;
 విష్ణువేనము. అం: చూ, ఓమ్. (వేష్టి=వ్యాప్తి
 తి విశ్వం; వేనతి=సిద్ధి, అవ్యాయతే
 విశ్వమితి; విశతిసర్వభూతాని ఆలేతి;
 విశధాతో పృవేశనాత్.) [స్వరము. 2
 విష్ణుకీర్తనము. సం. వి. ఆ. న. కక్తిర్తనము: చూ,
 విష్ణుకృమము. అం: చూ, తానములు (రి-ధ-
 హీనతానములు.)
 విష్ణుకాంత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-విష్ణు
 కాంతము*. తద్వి. -గ. దింపెనను. —అశ్వ
 ఖరను, ఆస్సోట-ఆస్సోతము, కాలింది-
 కాలింది, గవాక్షి, గవాదవి, గిరికర్ణి-గిరికర్ణిక.
 చాణి, రాధ, విష్ణుకాంత-విష్ణుకాంతము,
 శ్వేతచందన, నూర్విక, స్థాణుకర్ణిక. (తె).—
 గింపెన-దింపెన, తెల్లగింపెన; 2. ఎఱ్ఱ
 విష్ణుకాంతము. —అతిమేచక, అపరాజిత,
 విష్ణుకాంత-విష్ణుకాంతము; 3. నల్లవిష్ణు
 కాంతము. —అతిమేచక, అపరాజిత, కాం
 భోజక, గిరికర్ణి-గిరికర్ణిక, గిరికాలిని, నగ్న
 చ్చద (సర్వచ్ఛద), నీలపుష్పము, నీలపుష్పి,
 వనిత, విష్ణుకాంత-విష్ణుకాంతము, స్థూల
 పుష్పి. (తె). నల్లగింపెన-నల్లదింపెన.
 (వి). నల్ల విష్ణుకాంత.*
 విష్ణుకాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.-నై.-;
 అం. 2: చూ, కరణములు; 3: చూ, తాన
 ములు (నిహీనతానములు.)
 విష్ణుక్షేత్రము. అం: చూ, ఋషభము. 3.
 విష్ణువక్త్రము. అం. 1: చూ, కాంతానములు;

2: చూ, అస్త్రములు (బాణము. 1.-30)
 విష్ణువంచాయుధములు. అం: కంఠము, చక్రము,
 గద, ఖడ్గము, కార్జును (5) (చూ, బాణము.
 1.-20.)
 విష్ణువదము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆకాసము: చూ
 సుగవర్తము; 2. పాలకడలి: చూ, సము
 ద్రము; 3. ఆవులమంద: చూ, సారభేయ
 (ధేనువు 34.).
 విష్ణువది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ,
 నది; 2: చూ, ద్వారక; 3. రవిసంకర్మణ
 విశేషము. [చూ, గృహసమయములు.
 విష్ణుపూజాసమయము. అం. (జయముగలుగునం):
 విష్ణురథము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, హరివాహనుడు.
 విష్ణువు. సం. వి. ఈ. పుం. (విశ్వమును వ్యాపిం
 చియుండువాడు)=వెన్నుడు. (ఇతని సార
 ధిదారకుడు, తేరుకతానదము, గుఱ్ఱములు
 నైవ్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహములు).
 1: ఆ, అంశుమంతుడు, అక్షరుడు, అచ్యు
 తుడు, అజితుడు, అజాడు, అధోక్షజుడు,
 అనంతశయనుడు, అనంతుడు, అపరా
 జితుడు, అరరుడు, అరిష్టనేమి, అరిష్ట
 నూదనుడు, అవ్యక్తుడు, అవ్యయుడు,
 అశ్వత్థుడు, ఆ, ఆత్మభువు, ఆదిదేవుడు,
 ఆదిపరామాడు, ఆనిర్వతుడు, ఇందీవరు
 డు, ఇంద్రావరజాడు, ఇంద్రావరుడు,
 ఈరుడు, ఈ, ఉచ్చదేవుడు, ఉపేందుగ్రి
 డు, ఉర్ధ్వదేవుడు, ఋతధాముడు, ఏ,
 ఏకశృంగుడు, క, కంసజిత్తు, కంసారాతి,
 కంసచ, కపి, కపిలుడు, కమలాపుడు,
 కామతాత, కాలనేమియనవారి, కాలనేమి
 రిపువు, కాలింగుడు, కుండుడు, కుమోద
 కుడు, కున్దుకుడు, కుర్మరాట్టు (అదికర్మ
 మగువిష్ణువు), కృష్ణుడు, కేశటుడు, కేశవు
 డు, కేశి, కేశినూదనుడు, కేశిహనుడు, కైట

భజిత్తు, కైటభహనుడు, కైటభారి, కోమల
 డు, కోలకంఠుడు, కొస్తుభవక్షుడు, కృతు
 పురుషుడు, ఖగావనుడు, ఖగేంద్రధ్వజా
 డు, గదాగృజుడు, గదాధరుడు, గదా
 భృత్తు, గది, గరుడధ్వజుడు, గిరిధరుడు,
 గోపతి, గోపాలకుడు, గోపాలుడు, గోపేం
 దుడు, గోవర్ధనధరుడు, గోవిందుడు,
 చక్రధరుడు, చక్రపాణి, చక్రభృత్తు,
 చక్రి, చతుర్భుజుడు, చతుష్పాణి, చాచా
 రనూదనుడు, చిరజీవి, జ, జగన్నాథుడు,
 జనార్దనుడు, జన్మకీలుడు, జలకాయ,
 జహ్నువు, జనుడు, జిహ్నువు, తమోష్టు
 డు, తిరికపత్తు, తిరిధాముడు, తిరిపాత్తు,
 తిరివిక్రముడు, దశరూపభృత్తు, దశావ
 తారుడు, దామోదరుడు, దాశాత్తుడు,
 దేవకీనందనుడు, దైత్యాధి, ధగజీధరుడు,
 ధేనుకనూదనుడు, ధుర్జునుడు, నగధరుడు,
 నరకజిత్తు, నరకాంతకుడు, నరాయణుడు-
 నారాయణుడు, నలినేకయుడు, నిరా
 కారుడు, నృసింహుడు, నృహరి, పద్మగర్భి,
 పద్మనాభుడు, పరమపురుషుడు, పరమే
 శ్వరుడు, పాండవాభీలుడు, పీతాంబరు
 డు, పుండరీకాక్షుడు, పునర్వసువు, పురా
 ణపురుషుడు, పురుషోత్తముడు, పూతనా
 నూదనుడు, పృథువు, బకవైరి (శ్రీకృ
 ష్ణుడు), బభ్రువు, బరీధ్వంసి, బహురూ
 పుడు, బ్రహ్మ, భగవానుడు, భూజాని,
 భూషణుడు, మ, మధురిపువు,
 మధునూదనుడు, మనువు, మాధవుడు,
 మాయ, మారదుడు, ముంజకేకుడు, ముకుం
 దుడు, ముగమర్దనుడు, మురారి, మూర్తి,
 యజ్ఞపురుషుడు, యశోధేయుడు (శ్రీకృ
 ష్ణుడు), రంజితవుడు, శాహుమూర్ధభిదు
 డు, లక్ష్మీనారాయణ-లక్ష్మీనారాయణు
 డు, లక్ష్మీపతి, పటువు, వనమాలి, వరాహు

డు, వర్ధమానుడు, వాసునుడు. వారిశుడు.
 వాసుడు, వాసుదేవుడు, వాసువు, విక్రమా
 డు, విభువు, విభించి, విరించుడు, విశ్వంభరు
 డు, విశ్వరూపుడు, విశ్వసుందరుడు, విష్ణు
 కృపుడు, విష్వశ్నేనుడు, వృషకతువు, వృ
 షాకపి, వృష్టి, వేధ, వైకుంఠుడు, వ్యవస్థా
 నుడు, శంఖధారి, శంఖపాణి, శంభువు,
 శతధామ, శతబిందువు, శతా
 నందుడు, శతావర్తి, శార్ఙ్గ, శిపివిష్ణుడు,
 శివకీర్తనుడు, శేషశయనుడు, శేషస
 యనుడు, శేషి, శారి, శ్రీకరుడు-శ్రీగ
 ర్భుడు, శ్రీధరుడు, శ్రీనివాసుడు, శ్రీ
 పతి, శ్రీమంతుడు, శ్రీవత్సలాంధనుడు,
 శ్రీవరాహుడు, శ్రీవరుడు, శ్రీహరి,
 షడ్భిందువు, సదాతనుడు, సదాయోగుడు,
 సనాతనుడు, సరిసిజనాథుడు, సహస్ర
 పాదుడు, సాత్వతుడు, సింధుశయనుడు,
 సింధువృషుడు, సీతాపతి (శ్రీరాముడు),
 సుయూముడు, సోమగర్భుడు, సోమసిం
 ధువు, స్వభువు, స్వయంభువు, స్వర్ణబిందు
 వు, హంసుడు, హరి, హృషీకేశుడు, హే
 మశంఖువు. (తె. ప) — అడుగు చెమ్మట
 లాడు, అడుగు వాకగలాడు, ఆలంగా
 వు(ఆలకావు-ఆలంగావరి-ఆలకావరి),
 ఇట్టిదాల్చుబావ, ఉడ్డతేలుగలాడు, ఎడ
 మచ్చేగలసామి, కడలియల్లుడు, కన్నుడు,
 కన్నయ్య, కటివేలువు-కటివేల్చు, కట్టెచెచ్చ
 లి, కట్టెనేస్త్రీ, కవ్యపుమలదాల్చు, కొన్ని
 నవిలుకానితెండి, గట్టుతాలువు, గరుడిరవు
 తు, మట్టునైదువజోడు, మట్టువారజోడు,
 మట్టువాలుదావి, తమ్మికంటి, తరిదాలువు,
 తటిగట్టుదారి, తామర పొక్కిలివాడు, తెలి
 దమ్మికంటి, తెలిదీవిమన్నెడు, నలమేనిదొర,
 నల్లవయ్య, నిడుపడుపాన్పుతేడు, పక్కి

దాశ్యలుపు, పచ్చేనలుపదారి, పదివేనమల
సామి, పసిడిపుట్టుకదాల్పు (పసిడిపలుస
దాల్పు), పాలకడ లల్లాడు, పాలమున్నీటి
యల్లాడు, పుడమినంటు, పుట్టునడుగు,
పుడమిరా, పులుగుతత్తడిరాకు, పెరుమా
ళ్లు, పాటిడుగు, పొద్దువెలకనుగోయి,
బటువుగైదుపుజోగు, బమ్మతండిగి, బమ్మ
జేవరితండిగి, బూరగొమ్మతుపాసి, మాను
మాను, మొసలివాయొట్లదాల్పు, రక్కసుల
గొంగ, లచ్చిమగడు, నలమరితాలుపు,
వెన్నదొంగ, వెన్నయ్యే, వెన్నుడు,
వేగంటి పైదోడు, వేగిలమేలువాడు,
పంకుదారి, సిరినరుడు, సోమమాకలగొం
గ. ("చూ, పూషీ కేళుడు."); ఆం. 2: చూ,
ఆదిత్యులు; 3: చూ, మూర్తులు; 4: చూ,
కాస్త్రపగివర్తకులు; 5: చూ, పనువులు.

విష్ణుస్మృతి. ఆం: చూ, స్మృతులు (మూలస్మృతులు.)
విష్ణుగర్భకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పూబారి. 2.
విష్ణ్వాయుధములు. ఆం: చూ, విష్ణుపంచాయు
ధములు.

[రము. 1.
విష్ణురము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-విస్సా
విష్ణుడు. సం. వి. ఆ. విషమచేతచేంపదగినవాడు
వివ్యక్తేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పేరింకణము*:
చూ, సన్నకగుపు.

వివ్యక్తేనపిరియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాచి
తీగ*: చూ, వైవలము; 2: చూ, లక్ష్మి. 1.
వివ్యక్తేనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ,
విష్ణువు. 1; 2. విష్ణునే నాధిపతి: చూ,
పైనికుడు.

విసంధి. ఆం: చూ, వాక్యదోషములు.

విసంవాదము. సం. వి. ఆ. పుం. ముందు ఒప్పు
కొని వెనుక లేదని వాదిం చేట: చూ,
శబ్దము. 2.

విసదారి. వై. వి.=విషధారి: చూ, సర్పము.

విసన. వా. వి: చూ, విసనకట్ట. [అనికొందలు)
విసనకట్ట. ద్వ. వి. విసన: చూ, సుగ్రహే. (వై.
విసనకట్టగాలి. ద్వ. వి. విసనగాలి: చూ, వాయువు.
విసపాల. ద్వ. వి. వికమంగువెట్టు: చూ, వ్యక్తియ.
విసపాలవిత్తు. ద్వ. వి. వాళకుడు: చూ, వేరువిత్తు.
విసపుషేతరి. ద్వ. వి: చూ, శివుడు.

విసపుషేతరి బలుటెంకి. ద్వ. వి. శివాద్రి: చూ,
పగ్వతము. ౯.

[కర్ణి*.
విసబొంది. ద్వ. వి. రూ- విసబొంది: చూ, విధ్
విసబొంది. ద్వ. వి. — వై. —

విసమంగలము. వా. వి. లక్ష్మీనారాయణ*:
చూ, సుఖదన్యనము.

విసము. వై. వి.=విష. 1. విషము. య. 1, ఆ.
29: చూ, సంగరము. 8; 2. నీరు: య.
1, ఆ. 29: చూ, నలలము.

విసముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విసదారి.

విసరణము. సం. వి. ఆ. న. పగిసరణము: చూ,
శివరము. [2: చూ, సమానము.

విసరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. — వై. —;

విసరాకడ. ద్వ. వి. మల్ల యుద్ధములోని మెల
కువ: చూ, విన్నాణములు (మల్ల బంధములు)
విసరి. వై. వి: చూ, వేసరి.

విసరియాడు. ద్వ. స. కిగి: చూ, విసరు. 8.

విసరివేయు. వా. స. కిగి. గిరాటువేయు, వయ
చే-వైచే. (సం) -విత్తేపించే: చూ, వైచే.

విసరు. వై. వి.=విస్ఫ. 1. అడించేట. వారి.
ఉ. 5, ఆ. 149; 2. వీచేట. ప్యా. 3, ఆ. 9;
3. వేయుట. అని. 3, ఆ. 77; 4. శస్త్ర
విద్యాభేదము. (చూ, కాయమానములు.);
ఆ. కిగి. 5. బయలుపడు. య. 5, ఆ. 88:
చూ, సుబ్బు. 2; 6. గాలివీచే. రాజ. 1.
ఆ. 92: ఆరుచే-ఆరు, వీచే, వీతెంచే, విసరి
యాడు. తద్వి. — విసరించే. (సం). —
పరిమరించే; 7: చూ, విలపించే; 8. వేయు:

చూ, చైచే. 8; 9. అడించే: చూ, విద
శించే; 10. మిక్కిలిచేదించే: చూ, నెలగు;
11. ఖండించే: చూ, నెలగు; 12: చూ,
స్సాటించే; 13: చూ, సలించే: వా. 14.
(చున్న, బియ్యము లోనగునావి) విసరు.

విసరు మొన. అం: చూ, విన్నాణములు (మల్ల
బంధములు.)

విసరులు. అం. (చూ, మల్ల బంధములు): ధారు,
ధాణు, ధోణ, ఉద్ధడ, అంత్రబీక, టీక,
నాట్య, ధారుధాణు, రూటు, ధాటుకనాలు,
ధారక పాలు, ధాణుధారు, క రాక, ధాణు
ధాక. (౧౯.) మఱియొకవిధమున.—ఎడమ
దుగు పరువడి, కుడియదుగు పరువడి, కడలు
పరువడి, చాటుదుగుపరువడి, కోపుపరువడి.
అంత్రబీక, నాట్యము, ధారు, ధాణు ధోడ,
ఉరువోడ, రూటు, ధాణుకపోలు, ధారుక
ధారుక, ధామధాణ, ధాకరూటు. (౧౫) అని
కొండలు: చూ, పరువట్లు. (పరువట్లు విస
రులు ఒకటే అని కొండలు.)

విసర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. త్యాగము: చూ,
స్వర్గము. 3; 2. విడుపు: చూ, విమోచ
నము; 3. మరివిసర్గము; 4: చూ, డక్షిణా
యనము. 1; 5: చూ, హస్తక్రియలు; 6: విసర్గము;
(౦ అనుస్వారము. = విసర్గము.
ఈరెండును ఉభయములు.)

విసర్గలప్రము. అం: చూ, వాక్యగతవోషములు.

విసర్గండు. వా. సం. ౬౧: చూ, గూనుండు.

విసర్గము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, స్వర్గ
ము. 3; 2. విడుపు, చూ, విమోచనము.
3: ఉత్తేజనము. (తె).—పుయ్యట.

విసర్గనీయము. సం. వి. అ. పుం. 1. రెండు
నున్నలు: అభినిష్టానము; వి. 2. విడువ
దగినది: విసర్గము. (తె).—విడి.

విసర్గనియుండు. సం. వి. అ. పుం. ఉడప్పుండు.

విసర్గించే. సం. అ. క్రి: అచవయించే, ఉత్స
ర్గించే, త్వణించే, నిరసించే, నివర్తించే,
పరిత్యజించే, పరివర్తించే, పరిహరించే, వర్తిం
చే. (మి).—అచసరిల్లఁజేయు. (తె).—ఈగు-
నీగు, ఉక్కఁబట్టు, ఉజ్జీగించే, ఉజ్జీవ
చేయు, ఉడుగు-ఉడుపు, ఉరుపు, ఎడఁ
బాపు, ఎడఁబాయు, ఎడపు, ఎడపెట్టు,
ఎడయు, ఎడలు, ఏదు, ఏవగించే, ఓనరించే,
కడపు, డిగఁదాపు- డిగ్గఁదాపు-డిగఁదాపు
పు, డిగ్గఁదాపు, డిగ నాడు-డిగ్గనాడు- డిగ
నాడు-డిగ్గనాడు, తక్కు, తొలగు-తొల
పు, తొలఁగించే, డిగ విడుచే,
పాచే, పాయు, పోయు, బగళంబుచేయు-
బగళముచేయు- బగళమ్ముచేయు, మాను.
రోయు, వడచే-వడుచే, వడలు, విడఁదొ
క్కు, విడనాడు, విడుచే, విడు, వేయు.

విసర్గిత. అం: చూ, దేశీయక్రియలు.

విసర్వణము. సం. వి. అ. న. 1. పుసరణము:

చూ, శిరిమము; 2. కంఠాత్మాదిపుసరణము.

విసరిన. దే. వి. 1. త్రిపుట నవ్వుట ముసరుట

విసరుటల యిందగు ధ్వన్యముకరణము. అని,

4, అ. 76; రామా. 1, అ. 153; రాజ. 1,

అ. 92: చూ, చూచూ; చై. వి. 2. =

పుసర. పుసరించునది. చై. 3, అ. 72.

విసపు. దే. వి. రూ-విసుగు- విసుపు- విసుపు,

రేచిక్క- అసహ్యము: చూ, రోత. 2

విసారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేప: చూ,

మత్స్యము. 1; న. 2. కొయ్య: చూ, చేత్రము. 1.

విసివలక. ద్వ. వి. పరుండెనుపెద్దవలక.

విసిమాలు. దే. అ. క్రి. మిక్కిలివిసుగు.

విసుగు. దే. వి. 1. రేచిక్క: చూ, రూ-

విసపు. అ క్రి. 2: అలయు, ఇసడిలు,

కళాసింఁచే, వేసరు-వేసాడు. (సం).-నిర్వేదింఁచే.

విసుపు. దే. వి. రేచిక్క: చూ, రూ-విసపు

వినుమానము. వై. వి.=విస్తృతము. ఆశ్చర్యము. విస్తారము. సం. వి. అ. పుం. 1. విరివి: చూచారాళము: 2. బోజలేనిచెట్టు: చూచుటయు; ఎ. 3. అధికము: చూచుచు. 2. విస్తీర్ణము. సం. విణ. 1. విరివియైనది: (తెలివిగ) డము: చూ, మని. (3); ఆం. 2: చూ, ఆహోహివర్ణగతాలంకారములు; 3: చూ, అపహోహివర్ణగతాలంకారములు; వా. విణ. 4: చూ, వైకాళ్యము. 2. విస్తృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూచుచు. 2. వి. వి.=చూ, విశ్వాసము. వినువాసి. వై. వి.=చూ, విశ్వాసి. వినువు. దే. వి. అ. కి: చూ, రూ-వినుగు. (రేచిక్కను.—స్వా. 3, అ. 68.) విస్తలనము. సం. వి. అ. పుం. చూ, విగళనము. విస్తృతము. సం. విణ: చూ, రూ-విస్తృతము. విస్తృత్యుడు. సం. విణ. చుగినరించునట్టి స్వభావముగలవాడు: విస్తృతుడు. విస్తృతుడు. సం. విణ.—వై.— విస్తృతము. సం. విణ. 1. వినిరివేయబడినది; విక్షిప్తము; 2. విడువబడినది: చూ, హీనము. 3; ఆం. 3: చూ, అధరము. 8; 4: చూ, గాయకదోషములు. విస్తర. వై. వి.=విస్తార-రూ-విస్తర. విస్తరంబ. ద్వ. వి. —వై.— విస్తరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కబ్బవిస్తృతి; 2. విరివి: చూ, హేరాళము; 3: చూ, నేపథ్యము. 1; 4. పీతము: చూ, సింహాసనము; ఆం. 5: చూ, గాయకదోషములు; 8: చూ, గుణములు. విస్తరి. వై. వి.=విస్తార. రూ-విస్తర. విస్తరంబ, అంట, ఆట, కుట్టుడాను, చేదర, పులియ-పులియ-పుల్లె, పుల్లకు: (సం).— అరరిము, ఛదనము-ఛదము, దళము, పత్రపాత్రము, పత్రము, పక్షము, పలాళము. తద్వి. —౧. అంటాను, పులియ-పులియ-పుల్లె, పుల్లకు. (సం).— ఉచ్చిష్టపత్రము; ౨. తామరపాకు. ఇత్యాది. విస్తరించు. సం. స. కి: పృథంబించు, ప్రస్తరించు. విస్తరిల్లు. సం. అ. కి. విరివియగు.

విస్తారము. సం. వి. అ. పుం. 1. విరివి: చూచారాళము: 2. బోజలేనిచెట్టు: చూచుటయు; ఎ. 3. అధికము: చూచుచు. 2. విస్తీర్ణము. సం. విణ. 1. విరివియైనది: (తెలివిగ) డము: చూ, మని. (3); ఆం. 2: చూ, ఆహోహివర్ణగతాలంకారములు; 3: చూ, అపహోహివర్ణగతాలంకారములు; వా. విణ. 4: చూ, వైకాళ్యము. 2. విస్తృతము. దే. వి. పుస్త: చూ, వాసన. 1. విస్తృతము. సం. విణ: రూ-విస్తృతము, వితరము, తరము: చూ, విస్తీర్ణము. 1. విస్తారము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-విస్తారము, వింటిహారిత: చూ, స్వరము. 2: విణ. 2. మిక్కిలి అధికమైనది: చూ, హేరాళము. విస్తారితము. సం. విణ. 1. పృథాక మొందినది: చూ, శోభితము; 2. కదలింపబడినది: చూ, వేలితము. 2. [చూ, పన్నీ. 1. విస్తృతింగము. సం. వి. అ. పుం. అగ్నికణము: విస్తృతితము. సం. విణ. మిక్కిలి పృథాక మొందినది: చూ, శోభితము. విస్తృతము. సం. వి. అ. పుం. పాకు, బొబ్బ: చూ, పృణము. విస్తృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. వినుమానము: చూ, వింత. 1; 2. గర్వము: చూ, హంకారము; విణ. 3. ఆశ్చర్యకరమైనది: చూ, వింత. 1; ఆం. 4. (ఆశ్చర్యము): చూ, రిసఫాయీ భావములు. [గ్రతము: చూ, విస్తృతి. విస్తరణము. సం. వి. అ. పుం. మిత్రము, అంత విస్తృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, విస్తృతము. 1. విస్తృతుడు. సం. విణ. 1. ఆశ్చర్యము పొందినవాడు; ఆం. 2: చూ, దృష్టులు. విస్తృతము. సం. విణ. విస్తృతినిొందినది: అంతగ్రతము.

విస్మృతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ: ఉద్దానము, పర
వశము, పారవశ్యము, వికారము, వికృతి,
విక్రియ, విన్యరణము. (అవ్య) — అనో.
(తే). — అన్ను - అన్నువు, బిల్వబోక, కాడు,
చొక్క, తెరుపుముజుపు, నివ్వెర - నివ్వెర -
నివ్వెరగను, నివ్వెరపాటు, బరవసము - బరు
వసము, మరుపు - ముజుపు - ముజుపు, ముయి
ముజుపు - మెయిముజుపు - మైముజుపు, విలెపు,
సాగపు, సాగను, సాగయిక, సాలపు, సోల
ము. (“చూ, సోలము.”) తద్వి: - మాటు
రూపునకు: చూ, వికారము. 1-3.

విస్మృతినందు. మి. అ. కి: పరవశమును. (తే). -
అన్నుకొను, ఎరగొను, తేలగిలబడు, తేల
గిలు - తేలగిలు, తేలు, నివ్వెరవడు, సాగయు.
(“చూ, సాగయు.”)

విస్మృతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విశ్వా
సము; 2. వధము: చూ, హింస. 1; 3: చూ,
సేవాము. 1; 4. కేళికలహము, నర్మకల
హము: చూ, హారము. 2 (యధము.);
5. ఆజ్ఞ: చూ, సెలపు. 1.

విస్మృతము. సం. విణ. 1. నమ్మబడినది: చూ,
విశ్వస్త. 2; 2. అంగీకరినది: చూ, స్తబ్ధము. 1;
3. శాంతినిందినది, శమితము: చూ,
శాంతము. 3; కి: విణ. అ. న. 4. ఆత్మం
తము: చూ, హెచ్చు. 3.

విస్మృతము. సం. విణ: చూ, అమంగళి.

విస్మృతము. సం. వి. అ. శ్రీ. జర: చూ, స్థావిరము.

విస్మృతము. అం: చూ, గాయకదోషములు.

విస్మృతము. సం. విణ. భేదపడిన కంఠస్వరము
కలవాడు.

విస్మృతము. అం: చూ, కాయమానములు.

విహంగన్యాయము. అం. ఒకానొకన్యాయము.

విహంగము. సం. వి. అ. శ్రీ: చూ, విహంగిక.

విహంగము. సం. వి. అ. పుం. రూ-విహంగ

గము-విహంగము. పులంగు: చూ, ఖడ్గి.-
(ఇది ‘వి’ అనుపక్షి.)

విహంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. — పై. —

2: చూ, బాణము. 1; విణ. 3. ఎగురునది.

విహంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-విహం
గము.

విహంగము. సం. వి. అ. న: చూ, విహారము.

విహారిండు. సం. అ. కి: పరిభ్రమించు, పరి
వర్తించు, ఘూర్ణిల్లు, భ్రమరించు, సంచరిం
చు. (తే). — గుబ్బటిలు-గుబ్బటిల్లు, డిండు
పడు, తిరుగు-తిరువు-తిర్లు, తిరుగుడుపడు,
దిమ్మవట్టు, దిమ్మవడు, పరగను, మలయు.
(“చూ, సంచరించు.”)

విహర్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) విహారము
చేయువాడు: విహారి.

విహారము. సం. వి. అ. న. మృదుధ్వనిగలవత్స.
(ఇది మధ్యము.): చూ, హాస్యములు.
(చూ, హాసము. 1.)

విహర్తము. సం. విణ. 1. నెమ్మదిలేని మనస్సు
గలవాడు; 2. చేదువుకొన్నవాడు: చూ, నుధి.

విహారము. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, స్వర్ణము. 3.

విహాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆకాసము: చూ,
మరవర్తము.

విహాయము. సం. వి. అ. పుం. న. రూ-విహా-
యన్ను. 1. — పై. —; పుం. 2: చూ, ఖడ్గి.
విహాయన్ను. సం. వి. న. పుం: చూ, రూ-విహా-
యనము. 1-2.

విహారికము. సం. వి. అ. న: చూ, విహారము.

విహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. వేడుకగా-దిరు
గుట: చూ, సంచారము; 2. తిప్పుట: చూ,
విభ్రమము. 1; 3. తోట: చూ, హాసు
తోట (వనము. 2.); 4. జౌధాలము.
చైత్యము: చూ, నదనము. 1.

విహారి. సం. విణ. (న. ఈ. న): చూ, విహర్త-

నము, ఆదర్శము, ఆలోచనము, ఆలోచము, ఈక్ష, ఈక్షణము, గోవు, బానుదగ్గి, బోయి, ది, దర్శనము, దర్శము, దృష్టు, దృశ్య, దృష్టి, నిధ్యానము, నిబోధనము, నిరీక్షణము, నిరూపణము, నిర్వర్ణనము, ప్రేక్షి, ప్రేక్షణము, లక్షణము, లోకనము, వీక్ష, నూచన, స్వప్నము. (అవ్య).-అక్ష. (తె):-కంట, కనుకలి, కనుట, కనుబాటు, కన్ను, కానుపు-కాన్ను, మోట్రి-మోడ్రి-మోడికి, మోపు, నిగా, పాడ, పాడగానుపు-పాడగాన్ను. ("చూ, స్వప్నము. 3.") తద్వి-౧. అరకంటిమోపునకు.-అకేశర; ౨. ఉగ్రిదృష్టికి-(తె) పారిమోపు; ౩. ఎదురుమోపుటకు.-నిరీక్షణము, ప్రతిక్షణము; ౪. కడకంటి కొఱగిన మోపునకు.- (తె) గిల్లమోపు, మెల్ల, మెల్లమోపు; ౫. కుత్సిత్తమైన మోపునకు.-కదీక్షణము; ౬. జ్ఞానదృష్టికి.- (తె) లోమోపు; ౭: (తె) తేరిమోపు; ౮. పృథమ దృష్టికి.- (తె) ఎలగోలమోపు, మొదటి మోపు; ౯. భేదదృష్టికి.- (తె) పారిమోపు; ౧౦. వంకర మోపునకు.- (తె) ఓరమోపు, చాలుమోపు; ౧౧. విశదపఱచి మోపుటకు - పృథగ్నము; ౧౨. సన్ననిమోపునకు.- వలజము. (తె):-సన్నమోపు; ౧౩: సమదృష్టి; ౧౪: సమాక్షణము; ౧౫: సర్వదృష్టి, ఋ.

(తె):-పాముమోపు; ("చూ, స్వప్నము. 3.")

వీక్షావిధినిము. సం. వి. అ. పుం. మోపుయొక్క విలాసము.

వీక్షింప. సం. స. కి: అభిదర్శింప, అభివీక్షింప, అనలోకింప, అలక్షింప, అలోకింప, ఉద్వీక్షింప, దర్శింప, దృష్టింప, నిరీక్షింప, పృథివీక్షింప, లక్షింప, సంవీక్షింప, సముద్వీక్షింప. (తె).-అదికాన, కను, కనుగొను-కన్గొను, కన్నువేయు, కవిచేయు, కవియు, కవిధులుచేయు, కాంచు-

కాచు, చూచు, తిలకింప, దరిసింప, నిగ్రాదు, పాడగను, పాడగాంచు, పాడచూచు, మొగచుదు. ("చూ, సముద్వీక్షింప.") తద్వి-౧: ప్రతిక్షింప, లక్షింప. (తె)-అఱుము, ఎదురుచూచు, కనిపెట్టు-కనుపెట్టు, కాచు, చూపెట్టు, తలచు, పాటింప, వేచు; ౨: కటాక్షింప. (తె).- కేశరింప, కడకంటిమోపు, కడకంటిమోపుమోపు; ౩: అలోకింప, విలోకింప, ౪: (తె).- పులపాడుచు-పుల్పాడుచు; ౫: రూపింప; ౬: చేక్కగఱచు, పారుచుచూచు, పాఱచు. ("చూ, సముద్వీక్షింప.")

వీక్షితము. సం. విగ. చూడబడినది: దృష్టము, గోచరము: చూ, స్పష్టము.

వీక్ష్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్చర్యము: చూ, వింత. 1; విగ. 2. చూడదగినది: దర్శనియము, దృశ్యము, ప్రేక్షణీయము: చూ, స్పష్టము; 3. ఆశ్చర్యకరమైనది: చూ, వింత. 1.

వీక్షానన. సం. వి. అ. స్త్రీ. యజ్ఞమునందు పిండివేయగిన్నె: చూ, హరివాణము (పాత్ర)ము. 6.) [వానపృష్ఠము. 3.

వీక్షానసము. అం. వానపృష్ఠభేదము: చూ, వీచయనము. సం. వి. అ. న. చెదకుట: చూ, సమాక్షణము. 2.

వీచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: ఉత్కలిక, ఉర్మి-ఉర్మిక, జలకరంగము, జలలత, తరంగము, ధ, ధంగము. (తె):-అక్కలి, అల, కడలు, కర, కరండము-కరడము, కరడు, తరంగ, తిటి, తెర, తొలకు, వాగులు. తద్వి.-౧. చిన్నతలకు.- తవాయి, తట్టు, పెంటికరడు; ౨. పెద్దతలకు.- అర్గళము, ఉల్లాలము, ఉర్మి, కల్లాలము. (తె).- పెద్దయల, కడలు, దొరగడము, పెత్తయలు, పోతుకరడు; (విగ): ఉత్తరంగము. ("చూ,

సముద్రము; ఇ, పుం, స్త్రీ. 2. ఆపరి
కాళము; గి: చూ, స్వల్పము; 4. సుఖము:
చూ, సంతోషము; 5. ముంగురులయుంగ
రములు; 6. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 7. నర
కము: చూ, సంహారము. 2 (నరకములు);
8. చలనము: చూ, స్ఫూరము. 1 (లోలము. 1.)
వీచిమా. సం. వి. న్. పుం: చూ, సముద్రము.
వీచే. దే. స. క్రి. 1. ఉచ్చాటనముచేయు.
ఆం, భా. తృ. 118: చూ, వెళ్ళగొట్టు;
2. ఆ. క్రి. స. క్రి.=వీజ: గాలివిసురు:
చూ, విసరు. 6. స్వా. 5, ఆ. 71.
వీచోపులు. దే. వి. (వీచో+చోపులు) వింజా
మరలు. స్వా. 5, ఆ. 71: చూ, సురటి.
వీజనము. సం. వి. ఆ.న.విసనకట్ట:చూ, సురటి.
వీటకటము. దే. విణ.=వ్యత్యయము: చూ, రూ-
విటకటము.
వీటతాటనము. దే. విణ.—పై.—
వీటతాటము. దే. విణ.—పై.—
వీటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=వీడ్యము-వీడెము-
విడియము-వీడియము: చూ, విడెము; దే.
వి. (1) కొల్ల: చూ, లూటీ. 4. (చూ,
యధము. 4.)
వీటిలుచ్చే. దే. పేరి. వీటిఃబోవఁజేయు.
వీటిఃబోవు. దే. ఆ. క్రి. 1. (హరి. ఉ. 7, ఆ.
105): అగడుపడు, అడికపడు, అఱడిపడు,
అఱడిపెట్టు, అఱడిపోవు-అఱడివోవు,
తిట్టుపడు, దూటుపడు. (మి).—నిందింపఁ
బడు; 2. నష్టమగు. భాగ. 1, స్కం. 428:
చూ, సురుగు. 1; 3: చూ, వ్యర్థమగు.
వీటిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=వీడ్యము-వీడెము-
విడియము-వీడియము-విడెము:చూ, వీటి. 1;
దే. వి. (1). శరీరమునుపగుల్చురోగము.
చూ, వీరము. 1.
వీటికాపీటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తాంబూలభా

ని: చూ, హడపము. 1. (వక్క. లాకులతి త్రి
అనియు) [వంశసర్తి.
పీటివాఁడు. దే. వి. 2. కానొకదొమ్మరి: చూ,
వీడియము. వై. వి=చూ, వీటిక. 1. తద్వి.—పోఁ
కపాడి.
వీడు. దే. వి. 1. పురము. వసు. 6, ఆ. 37: చూ,
దేశము; 2. కట్నము. వసు. 6. ఆ. 37: చూ,
నూడిద; 3. దండువిడిసినచోటు. పా. 2,
ఆ. 37: చూ, స్కంధావారము. 1; 4. దండు:
చూ, నేన. 1; 5. ఆపమిత్యకము: చూ, విని
మయుము; 6. పథికజనసమూహము: చూ,
సమూహము; 7. దొమ్మరవాండ్రగుంపు:
చూ, సమూహము; ఆ. క్రి. 8. భేదమగు:
చూ, వేటుపడు; 9. వదిలు: చూ, నడలు. 6;
10: చూ, వికటమగు; 11: చూ, వర్ణిలు;
స. క్రి. 12: చూ, విసర్జించే, అం. పేరి.
13. వీడఁజేయు.
వీడుకొను. దే. స. క్రి. రూ-వీడ్కొను. 1. పో
యినచ్చెదినని చెప్పకొని వదలు. కై. 1, ఆ.
104: చూ, నడలు. 6; 2. వదలు: చూ, నడలు. 6.
వీడుకొలుపు. దే. పేరి. రూ-వీడ్కొలుపు.
వీడుకొలు. దే. వి. రూ-వీడ్కొలు. 1: చూ,
విమోచనము. ఉ. హరి. 3, ఆ. 147; 2. పోవ
ననుజ్ఞ. (సం).—ఆమంత్రిణము; 3: చూ,
సాపు. భో. 4, ఆ. 54.
వీడుచే. దే. పేరి. వీడఁజేయు: చూ, రూ-విడుచే.
వీడుజోడాడు. ద్వ. ఆ. క్రి. నూలుపాటుపొం
దు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 213.
వీడుజోడు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-విజోడు.
వీడుపట్టు. దే. వి. 1. శిలీరము: చూ, స్కంధా
వారము. 1; 2: చూ, విడిది. 2; 3: అటపట్టు,
నట్టు, వెల్లపు, పట్టు, విడారము-విడార
మనికీ-మన్ని, మనుకున, విడిమట్టు- (పత)-
వాసస్థానము. ("చూ, నడనము-కీ"),

వీడువడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-వీడువడు-వీడ్వడు.

1. భేదవడు: చూ, వేలువడు; 2. చూలు
వడు-చూర్వడు: చూ, వేలువడు; 3: చూ,
సంభ్రమించు.

వీడువడు. ద్వ. అ. క్రి. —వై.—

వీడెము. వై. వి.=:చూ, రూ-వీడెము.

వీడ్కొను. దే. స. క్రి: చూ,రూ- వీడుకొను.

ఉ,హరి. 4, ఆ. 171; రామా. 5, ఆ. 220.

వీడ్కొలుపు. దే. పేరి: చూ,రూ-వీడుకొలుపు.
కళా. 2, ఆ. 20.

వీడ్కొలు. దే. వి: చూ, రూ-వీడుకొలు.

(పోవ ననుజ్ఞకు -లక్ష్మీ. 2, ఆ. 43)

వీడ్చుట. ద్వ. వి: చూ, రూ-వీడుచాటు.
కళా. 3, ఆ. 248.

వీడ్వము. వై. వి = :చూ, రూ-వీడెము.

వీడ్వడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ. రూ-వీడువడు.

(మాలువడుటకు-భో.5, ఆ. 249; భేదవడు
టకు-వికృ. 4, ఆ. 188)

వీణ. సం. వి ఆ. (స్త్రీ)=వీణియ-వీణె-వీనియ-

వీణె. (స్వరము దీనియందులుట్టును)

1:ఆలాపిని, కంఠకూడిక, కంఠగుళిక, ఘోష
వతి, చందాలిక, వల్లకి, వివంచి, సువహ.

(తే).—దండియ-నిండె, వీణియ-వీణె-

వీనియ-వీణె. (చూ, స్వరము. 2.); తద్వి

శేషములు.—౧. నారదునివీణ (మాలుతం

తులవీణ):-మహతి; ౨. సరస్వతివీణ:-కచ్చ

పి, శేలికల; 3: వై వీవీణ(మనుష్యగార్త్రము);

౪. విశ్వావసునివీణ:-బృహతి; ౫: ముఖ

వీణ. (తే) మొగవీణ; ౬. చిన్నముఖవీణకు:

(తే). మొగవీణ-మొగ్గింగు; ౭: పీనా

కిని; ౮. వీడుతంతులవీణ:-చరివాదిని, సప్త;

౯: అప్త; ౧౦: ఏకాదశి; ౧౧: త్రియో

దశి; ౧౨: చతుర్దశి; ౧౩: మహతి (చూ,

వీణ. ౧); ౧౪: కంఠోపవీణ, కంఠోలి, కటో

అవీణ, కిన్నర-కిన్నరి, చందాలవల్లకి, చాం

దాలిక, దండిక, సిద్ధకిన్నర. (తే).—కిన్నె

ర, మాలవీణె, పారంగి, సిద్ధకిన్నెర; ౧౫:

కలూపతి-కళావతి. తిలంబుర. (తే). తంబుర-

తంబురా-తంబుల-తంబుటా, దండియ-

దండె; ౧౬: కవిలాసిక; ౧౭: టోదుంబరము;

౧౮: కృంచ; ౧౯: ఆనకము, ఆహతము,

కనకము, గుంజ, తమటము-తమ్మటము,

పటహము, పూర్ణానకము. (తే).—తప్పట-

తప్పెట. కనకతప్పెట, డవ్వు, తమటము:

౨౦: (తే) చేతముకు; ౨౧: తూర్వగంజ,

తూర్వము, దగ్గడము; ౨౨: ఖంజరి;

౨౩: ఖంట. (తే):గంట; ౨౪: ఘర్షరము,

ఘర్షరి-ఘర్షరి, ఘర్షరిక; ౨౫: కాదం

బరము; ౨౬: రాంధము, వీరణము. (తే).-

వీరాణము, రంబు, రంజీ, డంగురము;

౨౭: ఆహికము, దుందుభి, నాంది, భేరి,

సుషిరము. (తే) వేరి, (చూ, స్వరము 2.);

౨౮: అనీకస్థము, వీరమర్దలము-వీరమర్ద

ళము. (తే).—మద్దల-మద్దెల; ౨౯: అంక్య

ము; ౩౦: ఆలింగ్యము; ౩౧: ఊర్ధ్వకము;

౩౨: ఆలోద్యము; ౩౩: మృదంగము; ౩౪:

ఖుర్రము; ౩౫: మద్దువు; ౩౬: కలాహ

కము, కాకతుండము, కహల-కాహళ-కా

హళము-కాహలము, కాహక, కాహలి-

కాహళిక, మహణము, మహళ, కూడిక,

కోహళిము, ఖరముఖము, గభీరిక.

(తే).—కాలియ-కాలె, కొమ్ము, కొమ్ము

బూర, గవురు-గౌరు, నఖిరి, బాకా, బూ

ర, బూరగొమ్ము; ౩౭: ధోలము. (తే).-

డోలా-డోలు; ౩౮: (తే) తిపిరికిన్నెర;

౩౯: (తే) తిరుచిన్నము, సన్నగారె; ౪౦: కుడు

వము; ౪౧: కొణము; ౪౨: గంధతూర్వము;

౪౩: డిండిము. (తే).—రాయిడిగిడిగిడి,

డమామి, డమాయి, డమారము-డమ్మారము,

డవిణ; ౪౪: కాంస్యము, ఝల్లరి, డ, డమా

రుకము, డనురువు, పణవము, హుడుక్క-
హుడుక్కము, నూత్తోణకము. (తె) —
ఉడుక-ఉడుక్క-హుడుక-హుడుకు, డను
రుగము, డుక్క, డువుడక్క-డుబుడక్క,
బుడిబుడుక్క-బుడుబుడుక్క, పంబ; ౪౫:
చర్రవాద్యములులోనగునవి: — గంధతూర్వ
ము; చూచికము; తద్వి.-(తె). ఉరుము;
కడవతీటు-కడువతీటు; కయిసుడి-కైముడి;
కవడైకవిడి; కరిడి; గిడిగి, గిడివిడి, గిడి
య; గుమ్మెట-గుమ్మెత; వేక్కి; తుడుము;
నరగ-నరగజేము; బీకము; మోలు; ౪౬:
జేగంటలోనగునవి: -కరటము; ఘనము; జయ
ఘంట; గుర్జరము; కాంస్యతాళము.తద్వి.-
ఘా. (తె) గంట; లట్వు. (తె) చిటిక; చిటి
తాళము-చిరితాళము, లట్టువ; చెంగు;
జేగంట; పిడిగంట; లట్టువ; గిరిగింట-గిరి
టల; కైతాళము, తాళము, మయ్యంకి;
౪౭: చుల్లి; ౪౮: రాగాలపెట్టె, హాశో
నియము; ౪౯: రాగాలపెట్టె (గ్రామా
ఫోను); ౫౦: ఆవద్ధము. (తె). తోలువాయి
దము. (చూ, స్వరము. 2); ౫౧: నాగస్వ
రము. (తె). — నాగసరము-నాగసారము,
మంగలికోళ్ళు, సన్నాయి; ౫౨: నపీరు.
(చూ, స్వరము. 2); ౫౩: పుటభేదము.
(చూ, స్వరము. 2); ౫౪: పిరియవాదిక;
౫౫: గుంజ. (తె) సితారు; ౫౬: మురలి,
వంశము, వంశి, వేణువు. (తె). — తూత
కొమ్మరి, పిల్లగోళిలు, పిల్లనగో
ళిలు - పిల్లగోళివి - పిల్లనగోళివి,
మైలకోళివి, వాసిగోళిలు-వాసెగోళిలు, వా
సియ-వాసె; ౫౭: కమతము, కరటము, కుడు
వము, కావలి, గోముఖము, సర్జరసము.
(చూ, స్వరము. 2); ౫౮: (తె) జీనుగోళివి,
నాగసరము - నాగసారము, బుట్టు, మగిడి,

మవురి-మూరి, సన్నాయి; ౫౯: (తె) జీమి
డిక-జీమలిక-జీమలిక-జీమలిగ; ౬౦: కోళ
తాలము, కోళధ్వని, ఖుర్రము, ఖుటి, థ,
థక్క, యళపటము, విజయధక్కా, విజ
య మర్తలము. (తె). — డంక-డంకా-డక్క-
డక్కి-డక్కి, నవిణ-డవిణ; ౬౧. నిస్సాణ
ము-నిస్సానము. (తె) నిస్సాణము; ౬౨ వా
ద్యముఖము: - పున్నరము; ౬౩. వీణాగర్
ము:-(తె) మేరువ; ౬౪. వీణాగర్కలాటు
వు. (తె). — గుబ్బకాయ; ౬౫. వీణసర్వాం
గము: — కోలంబకము; ౬౬. వీణలోగలుగు
వాద్యమునకు. -వాద్యము, థ. (తె). — వాదై
ము, వాయిదము, వాపు, వాయింపు; ౬౭. ఆవు
మెడ గంటకు. (తె): లాడుగు; ౬౮: కోణ
ము, దంతము. (తె). — కొడుపు; ౬౯. నాగ
సారములోనగు వాద్యములజేత. (తె). — మేళ
ము; ౭౦: ఆహికము, సుషిరము. (తె). —
తార, బూరగ, సింగినాదము. (చూ, స్వర
ము. 2); ౭౧: (చూ, రేడియో); ౭౨: (చూ,
వీణాదండము); ౭౩: (చూ, వీణానుబంధ
ము.); ౭౪. రుద్రవీణ. ("ఉవా. — రుద్రవీణ
కు ౧౨ యిండ్లుకలవు. ఈ యిండ్లలో శుద్ధ
స్వరములేను. తారకపద్ధము ౧ కూడాచేరి
౧౨ ఆయ్యెను. మిళిస్వరములు ౪ కూడాచేరి
౧౨ స్వరములయ్యెను. తక్కిన మిళిస్వర
ములు ౪ ఉన్నవి. అవి యీ ౧౨ యిండ్ల
లోనే పలుకుమొందుటచేత వాటికి ఇండ్లు
వేయగ నుండవక్కరలేదు.

రుద్రవీణ: —

కు.	చిరి	మిరి	అం.	కు.	పి
రి.	కు.గా	సా.గా	గాం.	మి.	మి.

పం	కు.	చి.దై	మి.దై	కా.ని	తారక
	దై.	కు.ని	కై.ని		పద్ధము

ఈ ప్రికారము రుద్రవీణలో ౧౨ ఇండ్లు

లోనే ౧౬ స్వరములు పలుకుచున్నవి. ఆ ధారాశ్రుతిలోనే మందరపద్ధము పలుకుచున్నది. గనుక వానికి యిట్లుపనిలేదు”); ౭౫. ఆ చ్యుతరాయవీణ. “ఉదా.— రుద్రావీణకం టెస్థాయాలు హెచ్చేగా చలికించేపలేనని అమృతరాయలువారు వీణలో ౨౪ యిండ్లు పెట్టించి పద్ధమతంత్రిలో ౨ స్థాయాలును కడమతంతులలో కడమమూడవదగు మందగస్థాయి పలుకునట్లు ఏర్పఱచియున్నారు. ఎట్లనగా ఆధారశ్రుతిలోనే మందరపద్ధము పలుకుచున్నది గనుక మెట్టుపనిలేదు.

అమృతరాయవీణ:—

శు.	చ. రి	సా॥ గా	అం	శు	పృ
రి	శు. గా	ప. రి	గాం	మ	మ

పం	శు	చ. రి	స. రి	కా. ని	తారక
	రె	శు. ని	కె. ని		పద్ధము

వైస్థాయి:—

శు	చ. రి	శు. ప. రి	సా	అం	శు	పృ
రి	గాం	గాం	గాం	గాం	మ	మ

పం	శు	చ. రి	స. రి	కా. ని	తారక
	రె	శు. ని	కె. ని	ని	పద్ధము

సారణితంత్రి రెండవస్థాయి యైన తారక పద్ధము మెట్టునుంచి క్రింద పీణమేరువు వఱకు ౧౨ మెట్టునుంచి కడమతారకస్థాయి పలుకుచున్నది. సందు రిక్తువయగుటవల్లను అత్యుచ్చముగాబలుకు స్థాయి యాటచే గాత్రము చేరని హేతువువలనను, వాయిం చేుటకు వీలులేక మొదటి మందరస్థాయి యితరశంతుల మెట్టుమీఁదుగాఁ బట్టి చూపుచున్నారు. ఈయమృతరాయవీణ మేళగించుకొనుము, వీణక్రిందిమేరువునుండి వైమెలువు వఱకు తాళదు కొలయుదు

యీ తాళిటిలోనిన్ని యిన్ని భాగములలో ౨౪ మెట్టునుంచి ఒకసారిణి తంత్రిలోనే ౨ స్థాయాలుపలుకుచున్నవి.” ఇత్యాది. (మిగతవానికి “చూ, స్వరము. 2.”); 2. మెలుపు: చూ, విక్రుతు; అం. 3: చూ, పృణవనాదములు.

వీణకరివె. వా. వి: చూ, వీణాదలడము.

వీణము. దే. వి. రూ—వీణము. సన్నబట్ట: చూ, వస్త్రము.

వీణాఖ్యము. అం: చూ, రంత్రములు.

వీణానందము. సం. వి. ఆ. పుం: కమధము, కార, పృనేవకము, పృనేవము. (తె).— ఒళన-ఒళపు, పోళపు, కరిచి, కరివె, వీణ కరివె (చూ, వీణ. ౭౨.)

వీణాదులుతరములు. అం: చూ, వాద్యములు.

వీణానుబంధము. సం. వి. ఆ. పుం: ఉపనాహము, నిబంధనము. (తె) బిరడ. (చూ, వీణ. ౭౩.)

వీణము. దే. వి. 1: చూ, రూ—వీణము. 2. ఆ. 11. 2: చూ, నివోళము. 1.

వీణారచనము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“మొదటిచరణమున త, జ, న, స గురువును, రెండవచరణమున త, జ, న, ధి, గగమును, మూడవచరణమున త, జ, న, ధి, సగణమును, నాలుగవచరణమున ధి, జ, న, జ, న గురువును గలిగి మొదటి మూడుచరణముల పదింటను, నాల్గవచరణమున పదునొకొండవ యింటను యతిగలది”)

వీణావాదనకాళము. అం: చూ, సుగణములు.

వీణావాదకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వీణావాయిం చేవాడు: వైణికుడు.

వీణియ. దే. వి. 1. కస్తూరి మృగముయొక్క కస్తూరియుండెడి బొడ్డుకాయ: రూ—వీణె; వై. వి. 2.—వీణా. రూ—వీణె: చూ, వీణకళా. 5, ఆ. ౧15.

మట్టద, సతి, సమగీతి, సమసీసము, సమాని, సరసిజము ౧, సరిసిజము ౨, సరసాంక వృత్తము, సర్వలోభోదబంధము, సర్వతఃప్రాస సీసము, సర్వలఘుసీసము, సాక్ష్యవృత్తము, సారితి, సింహరేఖ, సీసము, సుందరి, సుకాంతి, సుకేశసగము, సుగంధి, సుచుంగతి, సుముఖి, సువలత, సువాల, సర్గర, సర్గిణి, సీ, స్త్రీ, స్వాగతము, హంసమాల, హంస రుతము, హయపరీచారము, హరవర్తనము, హరిగతి, హరిణగతి, హరిణి, హలముఖి, ఇత్యాది ("చూ, కష్టాలంకారములు, హేతువు 2."); సం. వి. ఆ. వ. 2. వడత: చూ, సమయము. 2; 3. జీవనము: చూ, స్థితి. 5; పుం 4: (చూ, తాచేలు), జలగుల్మము, జలబిల్వము, పంచగూఢము, పంచాంగము, పీఠరము, పీఠకము, శమ్; విణ. 5 = పట్ర- పట్రిన- పట్రుర: పుండలము, నిస్తలము, పరిమంపలము, పర్వలము, పలయము, వృత్తము. (తె):- ఉంట- ఉండ- ఉండగియు, గుండగియు, గుడుసు, బలుపు, బరి-బరి, బిల్ల, కొండు, పట్ర-పట్రిన- పట్రుర, వై: కద్ది. ౧: (చూ, చింబము.); ౨: (చూ, చురతి (1).); 3 వృత్తాంశమునకు.-చురతి: ౪: చూ, వజ్రదగుడి; 6. కొంచెము గట్టియైనది: చూ, వృత్తము. 10, తద్వ-గట్టిదనునకు.-ములుచేదనము (చూ, బెడిదము.5.); 7. కడచినది: ఉల్లంఘితము, భూతము. 8. చేచ్చినది: చూ, సమాప్తము.2;9. గుండెపల్లె పట్రురయైనది: చూ, వృత్తము.5; 10. మిగిలగట్టిది:- వ్యాయతము: చూ, బెడిదము. 5; 11. మట్టబడినది: చూ, సంపుతము. 2; పా. 12: (చూ, వృత్తము. 5.) ఇబలరి కాస్త్రపరిభాషాపదములు:- విశేష వృత్తము, పరివృత్తము, సహవృత్తము, అం

తర్వవృత్తము, నవబిందువృత్తము, అగ్రవృత్తము.) ఇత్యాది. [జాతులు. 5-౧౪ వంక్తి. వృత్తములు. అం. 1: చూ, వృత్తము.1; 2: చూ, వృత్తము ప్రకము. సం. వి. ఆ. వ. పట్రురముపై: చూ, హరిత (చూ, ముప్రకము, తృణము.1.) వృత్తసంఖ్య. అం: చూ, పట్టరీత్యయములు. ("ఈచందింబునందిన్ని వృత్తములు పుట్టిన నుట. ఎన్నవచందంబున కనుగుడునో అన్ని గురువులక్షణముగావిడి వానికింద ౧-౨-౩-౪ ఇట్లు కెట్టించేయే వచ్చి తుది సంఖ్యను కెట్టిం చేగా వృత్తసంఖ్య వచ్చేను") వృత్తాంశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వర్తమానము: చూ, సమాచారము. 2; 2. కథ: చూ, సమాచారము. 2; 3 అంతయు: చూ, సర్వము; 4 ఏకాంతము: చూ, పై. 2 (రహస్యము); 5. పరికిరయ: చూ, వ్యాపారము. 1; 6. పరిస్తానము: చూ, శంసనము.1; 7: ఉదాహరణము, ఉదాహరణ- ఉదాహరణము, ఉపన్యాసము, ఉపవత్తి, ఉపాధ్యాయము, ఉపాధ్యాయము, నిర్దేశనము, ప్రామాణ్యము, వాచ్యుభ్యము. (అవ్య).-అధ, ఆధో. (తె):-కరి, గుత్తి, చోటుచ, తెలివిడి, లేలుగడ. వృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వడపడిక: చూ, సమయము. 2; 2 జీవనపాయము: చూ, స్థితి. 5. (ఇతిచతుర్విధము:-కృషి, సాగు పాల్వము, వాణిజ్యము, శేప); 3. వివరణ గ్రంథము: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 4. అభిధాది:-అభిధ, లక్షణ, వ్యంజన (చూ, అభిధ): చూ, వృత్తులు; 5. కైకాగిది: చూ, వృత్తులు. వృత్తిమంతము. అం: చూ, శస్త్రములు. వృత్తులు. అం. 1: భారతి, సాత్వితి, కైకాగి, చరణటి. (4). పీఠవివరము లాయాపదములకడఁ జూడవలయును.); 2. ముఖ్య వృత్తులు:- (చూ, వృత్తి. 2.)

వృత్తముపొసఁగము. అం: చూ, అలంకారము. ౩.
 ("ఒకటి రెండు మూడు మొదలగు నక్షర
 ములు సంఖ్యావియమములేకుండఁ దిరిగి తిరిగి
 వచ్చేటట్లు. అనఁగా కడదాఁకనొకే యక్షరము
 వచ్చేటట్లు. ఉదా.—నందనందన వందనమిందు
 వదన." "అఖండ భూమండల ప్రచండ రిపు
 పృథాండ పరకుండల." ధర్మజరాజ నూయ
 ము): చూ, శబ్దాలంకారము (హేతువు. 2.)
 వృత్తిము. సం. వి. అ. పుం. 1. చీకటి: చూ,
 క్యామిక. 1; 2. కొండ: చూ, హిమాల
 యము(పర్వతము); చూ, సహస్రాక్షుడు.
 వృత్తిము. సం. వి. న. పుం. ఇందుగ్గిడు:
 వృత్తిగ్గిడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
 క్తుగ్గివు; 2. అహి: చూ, సురారి (రాక్ష
 సుడు. 1.)
 వృత్తి. సం. అవ్య. విత-వితా. వృత్తాశ్చయనకు
 తేజఃగున పొసఁగముగావచ్చిన రూపము:
 చూ, వృత్తము. [స్వా. 4, ఆ. 87.
 వృత్తా. సం. అవ్య. విత-వితా.—నై.—
 వృత్తావృత్తా. సం. అవ్య. వితావిత. మిక్కిలి
 వృత్తము: చూ, వృత్తము.
 వృత్తి. సం. వి. అ. స్త్రీ: పలిక్కి. (౩).—
 పెరుగు-పెరు-పెరువు-పెరువు, ముదియది-
 ముద్ది, ఎనుబడియెండ్లకు పైబడిన ముసలిది:
 చూ, స్త్రీ. [చూ, వాయసము.
 వృద్ధకాకము. సం. వి. అ. పుం. మాతాకా:
 వృద్ధకుమారపరవ్యాయము. అం. ఒకవ్యాయము.
 వృద్ధతరుణీవ్యాయము. అం. ఒకవ్యాయము.
 వృద్ధవారకము. సం. వి. అ. పుం. బొద్ది: చూ,
 క్యామము. 7.
 వృద్ధదారుకము. సం. వి. అ. పుం.—నై.—
 వృద్ధదారువు. సం. వి. ఉ. పుం.—నై.—
 వృద్ధము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తాత్తవు;
 విగ. 2. వృద్ధిబొందినది: ఏధితము, జత

రము, జతము. పృష్ఠవృద్ధము, పౌరవృద్ధము
 (తె).—పెరుగు-పెరు-పెరువు, పెరువు-
 పుటపుటన, ముదురు, ముది. తద్వి.—ముది
 నినది.—(తె)దొక్కు. ("చూ, స్థావిరము. 1.")
 వృద్ధవారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
 వృద్ధవారకము *.
 వృద్ధవేద్యావ్యాయము. అం. ఒకవ్యాయము.
 వృద్ధిశ్రీపుడు. సం. వి. న. పుం: చూ, వృత్తహుడు.
 వృద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అభివృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2:
 2: చూ, సమృద్ధి; 3. అభ్యుదయము: చూ,
 శుభోదయము; 4.—వడ్డి. ఉపి, కల-
 కళ, కలంతరము, లాభము. (తె). తేమా-
 నము, పాయిదా, బోగిది, వడ్డి-వడ్డి; (ఇది
 చతుర్విధము. ౧. రోజువారీ వడ్డికి.—కాయక-
 సాంకారిక; ౨. నెలవడ్డికి.—కారిక-కారిక;
 3. అడిగినవృద్ధిచెప్పి వడ్డికి.—కారిక. (తె).
 ఒడ-బాటువడ్డి; ౪. వడ్డికి వడ్డి.—చక్రవృద్ధి);
 5. గుణకారము: చూ, హెచ్చేతే; 6. గతి:
 చూ, దదుగ్గివు; 7. శమ, ఋద్ధి: చూ,
 రాజార్జము. 1-3; అం. 8: చూ, యోగ
 ములు; 9: చూ, ఉదయశ్రయము; 10: చూ,
 వర్ణములు. 2. [బడాయియే.
 వృద్ధిచేయు. మి. స. కి: వృద్ధియగు. (తె).—
 వృద్ధిజీవనము. సం. వి. అ. న: అర్థప్రయోగము,
 కున్నీరము, కుషీదము-కుషీదము, వృద్ధిజీవిక.
 (తె).—వడ్డిబ్రతుకు.
 వృద్ధిజీవిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. —నై.—
 వృద్ధియగు. మి. స. కి: చూ, వృద్ధిచేయు.
 వృద్ధు. సం. విగ. రూ-వృద్ధుడు. 1. ఎనుబడి
 యెండ్లకు పైబడిన ముసలివాడు: చూ, స్థవి
 రుడు; 2. తెలిసినవాడు: చూ, సుధి.
 వృద్ధుడు. సం. విగ.—నై.— [వృద్ధ. (8)
 వృద్ధులు. అం: జ్ఞానవృద్ధు, తపోవృద్ధు, వయో
 వృద్ధుజీవి. సం. విగ: చూ, కార్తవీకుడు.

కకుద్ధంతిను, గంధమైథునము, గవరాజము,
గోవాఘండు, గోవు, గోవృషము, నంది.

పుంగవము, బలీవర్ణము, భద్రము, కపాలి,
చపాతువు, వాహను, విహారి, వృషము,
కాంకరము, కాక్కురము, శిఖి, సారభము,
సారభేయము. (తె).—ఆబోతు, ఆలపాతు,
ఆలతేడు, ఎడ్డు, గడిపాతు, గిట్ట,
గిట్ట, గోటి, గోద, పాతు, బసవడు-బస
వన-బసవన్న, ముడిగిట్ట. తద్వితేనములు.-
౧. అమ్మేపెద్దనకు: ఇందుగిడు, ఇల్లరము,
ఇడ్లరము, ఇత్తరము, గోవరి, ఘోణము,
ధ, ధవళము, మహాత్ము, పండము. (తె).-
అమ్మేపెద్ద, ఆబోతు, గడిపాతు, గిట్ట,
బసవడు, బసవన-బసవన్న, మలవిలుకాని
తేరు, ముక్కంటియావు, అంకెలిడుమెకము;
౨: (తె).-గంగి, గంగిరెద్దు-గంగెద్దు;
౩: అర్జభము. (తె).- జేన్నియ-జేన్నె;
౪: దమ్యము, నత్సరిరము. (తె).-కోడియ-
కోడి, కోడిమాడ, గిట్ట, గిట్ట; ౫: జరగ
వము; ౬: (తె). నుజ్జ; ౭: దండము;
౮: తండువు, నంది. (తె). తెలిగిట్ట,
౯: (తె).-తణగామెద్దు; ౧౦: గోతులికము;
గోనులికము; ౧౧: కుబరము-కూబరము;
౧౨: బాతోత్తము; ౧౩: (తె).-గోనెపెద్దు;
గోర: గోవు, పొగిసంగము, కాకటము;
౧౪: పగివ్వవాణము, యుగపా
ర్వకము, యుగము; ౧౬: సర్వధు
రీణము. (తె).-మోటబరి; ౧౭: నస్త్రీతము,
నస్త్రీతము; ౧౮: తివత్సము;
౧౯: (తె).-నజ్జ; ౨౦. బరువు
మాయుపెద్దు. —ధురంధరము- ధురీణము-
ధుర్యము-ధూర్వహము; ౨౧. బరువుమాయ
నది. —ధురంధరము- ధురీణము-ధుర్య
ము-ధూర్వహము; ౨౨: కూటము; ౨౩:
(తె).-టిట్టి; ౨౪: (తె).-చప్ప; ౨౫:
కడంగరియము; ౨౬: అడవియావునకు:—
గవయము, గవాలాకము; ౨౭: (తె).—

మువ్వకోడి, మువ్వనరము; ౨౮: మహా
త్ము. (తె).—దొడ్డయెద్దు; ౨౯: హాలికము,
(తె).—దుక్కిలెద్దు; ౩౦ ఎడ్లసంపునకు:—
బొత్తుకము. (తె).—ఎడ్లసంపు, కడుపు.
("చూ, హాలికము"); ౩. రూ-ఋషభము,
వృషభరాశి: చూ, రానులు; ౩: రూ-
ఋషభము వృషభివరి, వృషము*: చూ,
వృత్తుము; 4: రూ-ఋషభము, విష్ణు
త్రము, వేంకటాచలము. (తె).—తిరువరి,
తిరుమల: చూ, పర్వతము; విణ. 5. ఉత్తర
పదిమైనచో శ్రేష్ఠము ("కవిష్ణువభుడు");
అం. 8. (కుభావర్తములు): చూ, అగంత
కములు 853 వారల; 7: చూ, దిక్పాల
వాహనములు.

వృషభరాశి. అం: చూ, వృషభము. 2.
వృషభాసనము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.
వృషభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ఋషభి.
1: చూ, విధవ; 2: చూ, వైరికి.
వృషభధ్యము. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
వృషము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వృష
భము. 1: 2. పుణ్యము: చూ, మకృతము. 2;
3. ఎలక: చూ, మాషికము; 4. అడ్డపర
ము*: చూ, వైద్యమాత; 5. ఒకపిషధి*:
చూ, వృషభము. 3; 6. వాస్తవసావిశేషము.
వృషలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కూడిరి: చూ,
స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. గొడారి
లు: చూ, స్త్రీ; 4. వేయేడువిడ్లలు గలది:
చూ, స్త్రీ.
వృషబుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
కూడుగిడు; 2. చంద్రిగుత్తుడు; 3. పాపా
లముద్ది: చూ, వ్యాధుడు. 2.
వృషలు. అం: బొహనసాగ్నికార్యములు చేయ
నివారు, సంధ్యోహసనములు నలువనివారు,
వేదాధ్యయనము చేయనివారు. (8)
వృషవాసు. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వృషము. 4.*.
వృషకర్తృవు. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1-

వృషస్యం. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కామకీ: చూ, స్త్రీ
వృషాంకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నల్లకీడి*:
చూ, స్ఫోటకోఫ; విగ. 2: చూ, పార్థము. 2.
వృషాంకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ,
శివుడు; 2: చూ, సజ్జనుడు; 3: చూ,
వివాయకుడు. 1.
వృషాంకరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శివుడు.
వృషాకపాయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ,
లక్ష్మి. 1; 2: చూ, పార్వతి; 3. ఇంద్రుని
భార్య, శచి: చూ, భార్య. 1-2; 4. అగ్ని
భార్య, స్వాహ: చూ, సహధర్మిణి (భార్య.
1-2); 5. తిప్పరీ: గ*: చూ, సోమవల్లి;
3. పిల్లపీఠం: చూ, శతావరి.
వృషాకపి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1;
2: చూ, శివుడు; 3: చూ, వహ్ని. 1.
వృషాభిసూతము. అం: చూ, వ్యాసకరణబంధ
ములు (చూ, ఆచూషితములు).
వృషాయణము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పితృక.
వృషాహారము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వృష
దంశకము.
వృషుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వీర్యవృద్ధిగల
వాడు; 2. పుం. 2: చూ, సహస్రాక్షుడు;
విగ. 3. ఉత్తరపదమైనచో శ్రేష్ఠుడు:
చూ, శ్రేష్ఠుడు. [సోన. (వాన. 1.)
వృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. వర్షము: చూ,
వృష్టి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. హస్తేలు: చూ,
మేషము. 1; 2. = వేగిడు. గొల్లవాడు:
చూ, వేగిడు; 3 కృష్ణుడు: చూ, విష్ణువు.
1; 4: చూ, వహ్ని. 1; 5: చూ, సహ
స్రాక్షుడు; 6. పాపండుడు: చూ, సర్వలింగి.
వృష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి.

వె

వెంకడు. వై. వి. = వెంకట ఒకాశోకేశ్వరు.

వెంగలి. వై. విగ. = వ్యంగ్య-వికల. రూ-వెంగ
లి. 1. చూడుడు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 281:
చూ, స్తబ్ధుడు; 2. జమిడు. కళాం. 1,
ఆ. 38: చూ, స్తబ్ధుడు; 3. ఉన్నాడుడు:
చూ, వెట్టివాడు; 4. వెట్టిది చూ, వీటిడి 3-
వెంగలికత్తు. ద్వ. విగ. వెంబరకత్తు. మూఢా
గ్రేసరుడు: చూ, స్తబ్ధుడు.
వెంగలి. వై. విగ. = వ్యంగ్య: చూ, రూ-వెంగ
లి. (వెంగళపు)
వెంగళితము. వై. ఓ: చూ, వెట్టి 1.
వెంగినాడు బాగ్వానులు. అం: చూ, ఆంధ్రు
లు, బాగ్వానులు. ("తూర్వకనుమలకు
దిగువ కృష్ణా గోదావరీనదులకు మధ్య ప్రదే
శముననుండు వెంగి పురములోని వారు.
వీరిలో కొందఱు ఋగ్వేదులు. కొందఱు
కృష్ణయజుర్వేదులును కుక్షయజుర్వేదులును
నైయున్నారు. ఆపస్తంబ ఆశ్వలాయన
కాత్యాయన మూర్త్యులువారు.") [సరస్సు. 1.
వెంచే. దే. వి. మడుగు, హృదము: చూ,
వెంచేము. దే. వి. — వై. —
వెంట. దే. వి. 1. దారి: చూ, మార్గము. 1;
2: చూ, సహాయము; 3: చూ, వేట. ఉ, హరి.
2, ఆ. 140; 4: చూ, విధము. 1; 5. తలం
పు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 257: చూ, స్మృతి. 1;
6. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; దగ్గి.
7: చూ, వెంటిడి. 1; 8: చూ, వెంటిడి. 3.
వెంటుము. దే. వి. కుతూహలము, తమి: చూ,
వ్యసనము. 8.
వెంటి. దే. వి. కనవుసిరి, పిరి, తొంట: చూ,
మార్గము. 1. తద్వి. — గడ్డిమేటికి. — కనవుం
గుప్ప, గడ్డిమేటి, గడ్డివామి, వామి. (సం). —
గంశము, వరండుము.
వెంటిగొను. దే. ఆ. (కి: అల్లివిల్లి కొను, ఉగ్గులువా
లు, గుంపోలాడు, చిట్టుముట్టాడు, తిరిగిపు

లాడు, దొడ్డులాడు, పిరిగొను, పిరికికలలాడు, పిరుపికునేయు— పిరుపికులనేయు, పీకులాడు, పెనకుపలుగొను, పెనగలబడు, పెనగాడు, పెనగు, పెనగులాడు, పెనగొను, పోరాడు, పోరితమాడు, మలగొను, మలయు, మల్లడిగొను, మల్లడించే, మల్లాడు, ముడిపడు, ముప్పిరిగొను, మెలిగొను, మెలివడు, లాగులాడు, పడిగొను. (చూ, పడివేయు.)

వెంటినలుగు. వా. వి: మండెవెంటినలుగు.

వెంటుక. వా. వి: చూ, రూ— వెండుక.

(అవ్వి). సాంబ. మా. 15. “నీవువెంటుక ముక్కకై నవనికిరావు.” [(చూ, ముంగిస.)] వెంటుక. దే. వి. ఒకరకము ముంగి: బభ్రువు వెండి. దే. వి. 1. రజితము: చూ, లోహము. 1; అవ్య. 2. మఱి: చూ, వెండియు; 3. పిమ్మట: చూ, వెనుక. 1. (ఇదియు సువర్ణకాంతము నగును: చూ, ను.)

వెండికొండ. ద్వ. వి.=కివాది: చూ, పర్వతము.

వెండిగుండు. ద్వ. వి. 1. —పై.—; 2. వెండిగుండువలె నుండుటచే మక్కకియ్యబడిన కేరు. స్వా. 4, ఆ. 32: చూ, సివగి. 2. వెండికొండనునీడు. ద్వ. వి: చూ, కివుడు.

సా. 1, ఆ. 3.

వెండిజేందము. ద్వ. వి. వెండిజేందము: చూ, యజ్ఞసూత్రము. (ఉత్తరజేందము పైడిజేందముఅని కొందఱు. ఇందు బంగారువెండి కలసి యుండును.)

వెండిమించుకొండ. ద్వ. వి: చూ, వెండికొండ.

వెండియు. వా. అవ్య. (కళా. 6, ఆ. 18; ఉ, హరి. 1, ఆ. 64.): అప్పటి, ఇంక—అప్పటి, కన్న, కన్నుట, కన్నులు, పదంపడి—పదపడి, పారి, బగుపడి, మగుడ, మరల—మఱల, మఱియు, మాటికి, వెండి, సారె. (సం).—అన్తి, వీవ. (వి).—తడవ, తరచాయి, తూరి, లేవ, తోయము, పారి, మాటు,

రువ్వము—రువ్వ, వల్లె, విడుత, సారి. (సం).—అవర్తనము, అప్పరి, అప్పరి, వారము, విశోధము, కళ్యక్తు. (చూ, కళ్యక్తు 1-3.) (చూ, మరలబాటు.)

వెండుక. దే. వి: కురులు, నెల—నెలక, (బ) బొచ్చే, ఎంటుక, వెంటుక, వెలక, వేవలి. (సం).—అంకురము, అంగజము, అంగరుహము, అక్షము, అప్పము—అసగ్గము, అశము, ఋ, కంజము, కచము, కుంతలము, కేళము, కోమతకము, గోవు, చమరము, చిమరము, చిహురము, తనురుహము—తనూరుహము, శోమము, వాలము, వేనలి, శిశోజము, శిశోరుహము. తద్విశేషములు.—(సం). అక్షిపత్తము, పత్తము; 2. పక్షిత్తుగిప్పుడుకు—(సం). పత్తము; 3. త్రువ్వుడుకు.—ఉన్ని, త్రువ్వుడు, బొచ్చే. (సం).—రోమము; ౪. కేళసమూహమునకు.—జేడ, నెలి. (సం). కకైశ్యము, కచపత్తము, కచపాళము, కచహస్తము, కుంతులపత్తము, కేళకలాపము, కేళపత్తము, కేళపాళము, కేళహస్తము, కైశికము—కైశ్యము, వాలహస్తము (చూ, సమూహము); ౫: (సం).—కక్షిశోమము; ౬: (సం)—కేళరము—కేసరము. (తె) జోలు, లేపు; ౭: (సం) కేసరము. (తె) జేడ, జోలు, జోలు; ౮: కురులు, నెలికురులు, ముంగురులు. (సం)—అరాళవాలము, అలకము—అశకము, కర్కరాలము, కురలము—కురుళము, ఖంకరము, చూర్ణకుంతలము, భగ్గిమరకము—భగ్గిమరము; ౯. తెవ్వనడిమి వెండుకకు.—కొరి. (సం).—అర్తము, వల్లపు; ౧౦: (సం).—అవచాలము; ౧౧. పిల్లజోట్టుకు. (చూ, సిక); ౧౨: కిఖుకు.—(చూ, సిక); ౧౩: చింపిరి, జోంజోరు, బరిక; ౧౪: పిలక; ౧౫: జోంజోలు వెండుకలకు; ౧౬: (సం) ఝుల్లరికి

గరి: తల; గూ: ఆకు. (సం) శవ్యము; గూ: నర. (సం).—చలితము; ౨౦. ముడికి: (చూ, ముడి. 2-3.); ౨౧. స్నానాది సం స్కారముచేత గరగరియైనతలవెండుకకు. (సం). శిరస్యము, శిర్షణ్యము; ౨౨. మూతి పై వెండుకలకు:—చూ, శక్తుకృపు. 1; (శేకమునకును రోమునకును స్వల్ప భేదము కొన్నిచోట్ల చూపట్టెడి. రోమునకు.—ఉ, హరి. 2, ఆ. 100.) (చూ, వేవలి.)

వెండుకకగట్టబడుట. జా. వి ర సి యే ట.

“కామతూత్రుల చెండుకకగట్టబడును.”

(విజయవిలాసము.)

వెండుర. దే. వి. 1: చూ, హింస. 1; 2. పీడన ము: చూ, సమృద్ధము; 3. భేదనము: చూ, స్ఫోటము. 1.

వెండురలాడు. దే. స. కి. 1. పీడించు: చూ, హింసించు. 2; 2. భేదించు: చూ, వేటువ దు; 3. బారిసమరు. జై. 3, ఆ. 101: చూ, హింసించు. 3.

వెండులి. దే. వి: (సం).—ఇక్షుపుంఖము, చార టి, బాణపుంఖ, మణికాదము, శరపుంఖ. తద్వి. ౧: తెల్ల వెండులి. (సం).—కాండ పుంఖ, శరపుంఖ, శ్వేతపుంఖ; ౨. (తె): ములువెండులి. (సం).—కంటకపుంఖ, కంట పుంఖ, కంటలుపు, ఖండపుంఖక*.

వెంబ. దే. వి. విశాలము. “వింబమూతి వెంబ గానున్నది.”: చూ, నుర. (3).

వెంబడి. దే. వి. 1: అంత, అనుగలము, ఊట, ఒంటింపు, తొడ కి క, తోడు, తోడు నీడ, తోడు పాటు—తోడ్పాటు, తోవాసము, చక్క—చక్కము, బాసట, మద్దత్తు, వెంట, వెన్నడి, వెన్నాన, పాయ ము. సావాసము. (సం). అనుబంధము, అను రోధము, అనువర్తనము, అనుకయము, అను

సరణము, అనుసారము, సహాయము. సాహ య్యము. (అప్య): శశ్వత్తు. తద్వి. (సం). అనుగతి, అనుగమనము, అనుగమము; (విణ.).—వాదిరి. (“చూ, సహాయము”); ద్వి. 2. భృష్టతోర్థకము: చూ, వెనుక. 1; 3. భక్త్యాదర్థకము: (వెంట. (సం). అనంతరము: చూ, వెనుక 1. (“చూ, సాహాయ్యము.”) వెంబడించి చరుగల్గియు. వా. ఆ. కి: తలు ము, రొప్పు.

వెంబడించు. దే. స. కి: చూ—వెంబడించు. ఎగమే—ఎగుమే—ఎవుమే—ఎయిదు—ఎయ్య, తగులు—తవులు—తౌలు, తలుము, తొడరు, పాటబోలు, పిలుచుకొను, వెనుకొను—వెన్నొను, వెనుచేటు, వెనుతవులు—వెన్న వులు, వెనుదన్ను—వెన్నుదన్ను, వెన్నంటు, వెన్నడించు, వెన్నడికొను, వెన్నాడు. (సం).—అనుగమించు, అనుబంధించు, అనువర్తించు, అనుసరించు.

వెంబడించునాడు. దే. విణ: చూ, పైబోడు.

వెంబర. దే. విణ. 1. దుష్టుడు. రసి. 5, ఆ. 111: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. దుష్టురాలు. రసి. 5, ఆ. 111: చూ, స్త్రీ; 3. మూఢు డు. చక్రిభ. 18, ఆ: చూ, స్తబ్ధుడు.

వెంబరవిత్తు. దే. విణ. 1. దుష్టాగ్రేసరుడు; 2: చూ, వెంగలివిత్తు.

వెంబరించు. దే. స. కి: చూ, రూ—వెంబడించు. వెకలి. వై. విణ.=వికల. రూ—వెక్కలి—వెంగలి—వెంగరి, వెడగు, వెడద. 1: చూ, వెట్టివాడు; 2. మూఢుడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 328: చూ, స్తబ్ధుడు; 3. వెట్టిది: చూ, వేటిడి. 1; 4. ఆపస్త్రుడు. పాండు. 3, ఆ. 82: చూ, లుబ్ధుడు.

వెకలితము. ద్య. వి: చూ, వెట్టి. 1.

వెకవెకలు. వా. వి. బ. వెట్టివత్సలోనగువాని యందగుధ్వస్యనుకరణము: చూ, చూచూ.

వెకిరిం. వై. వి. చూ, వావరము.
 వెక్కి. దే. వి. 1. వేడిమి: చూ, సంజ్వరము;
 వై. వి. 2. హికాళ. (దేశ్యమని శ. ర)
 ఎక్కిరి: చూ, హికాళ. 1; దే. వి.
 3 జ్వరము: చూ, హికాళము 1.
 వెక్కిరి. వై. వి. వి. వి. 1: చూ, చూ-వెక్కిరి
 1-2-3-4; 5. హికాళ: చూ, వెక్కి. 2.
 వెక్కిసవడు. ద్వ. ఆ. కి. 1. దుస్సహాయము
 నొందు హరి. పూ. 5, ఆ. 14: వెక్కిసిండు;
 2: చూ, వెక్కిరించు 2.
 వెక్కిసపాటు. ద్వ. వి. వెక్కిసవడుట. భార.
 విరా. 5, ఆ. 112.
 వెక్కిసము. 1. వై. వి. హికాళ. (దేశ్యమని
 శ. ర) వెగటు: చూ, నైరస్యము; దే. వి.
 2. అధికము. రామా. 7, ఆ. 18: చూ,
 హేరాళము; 3: ఆరిది, కడిది, గగవము,
 గొట్టు, బంగారము-బంగారు, బాతి-బాతి,
 తి, మందు. (సం).—అపాప్రయము, గుర్ల
 ధము, వీకాళము. (వి) అపాప్రీ; 4: ఆరిది,
 దెప్పరము-దెప్పరము, మిడిమేలము. (సం).
 గురువు, దుష్టరము, దుష్టహము, దుష్టహము.
 వెక్కిసములు. దే. వి. బి. దుష్టహమచవములు
 వెక్కిసి. వై. వి. హికాళ. (వెక్కిసము+ఇ)
 1: ఉక్కిళ్లుడు. (సం): ఆక్షేపముడు,
 దుష్టహముడు, వీకాళముడు; 2. దుష్టహ
 రాలు: చూ, వై. (దేశ్యమని శ. ర)
 వెక్కిసిండు. వై. ఆ. కి. హికాళ (దేశ్యమని
 శ. ర): చూ, వెక్కిసవడు. 1.
 వెక్కిరించు. వై. ఆ. కి. 1: వెక్కిరింతలాడు.
 భా. 5, ఆ. 253; 2. ఒక్కరియొక్క వేస
 భాషాచేపుల నెవ్వరించి అపహాస్యముచేయు.
 అవి. 1, ఆ. 12: కొక్కిరించు, గలిగొట్టు,
 గలిగొను, వెక్కిసవడు (చూ, హేరాళము
 చేయు); స. కి. 3. వరియాచేకమునేయు:
 చూ, వాసిండు.

వెక్కిరింత. వై. వి. వి. వి. చూ-వెక్కిరు.
 వెక్కిరించుట, అపహాస్యము: చూ,
 హాస్యము. 1.
 వెక్కిరింతలాడు. ద్వ. స. కి: వెక్కిరించు.
 వెక్కిరి. వై. వి. హికాళ. (చూ-వెక్కిరి-
 వెక్కిరి-వెక్కిరి-ఎక్కిరి): చూ, హికాళ. 1.
 (దీనినే విదానామని కొందఱు.) [ఎక్కిళ్లు].
 వెక్కిరి. వై. వి. హికాళ. (చ. వెక్కిళ్లు-
 వెక్కి. వై. వి. 1 హికాళ. హరి. ఆ, రి, ఆ.
 113; ఆ. కి. 2. వెక్కిరించుడు: వెగము;
 3. ఏదైనపుడు వెక్కిరించెద్యనించు. నిర్య.
 2, ఆ. 24: వెగము.
 వెక్కిరు. వై. వి. వి. వి. చూ, చూ-వెక్కిరింత.
 వెక్కిరు. దే. వి. కుండలకృమము, కుండల
 దుర్మము: అంగురీబీజము.
 వెక్కిరు. వై. వి. 1. హికాళ: చూ, వెక్కి
 రింత; వి. 2. హికాళ. వికారము పట్టిన
 వాడు, భా. 7, స్కం. 254; 2. వికృ
 తము: చూ, వికారి. 2.
 వెగము. దే. ఆ. కి. 1: చూ, వెక్కి. 2. వికృ.
 6, ఆ. 120; 2: చూ, వెక్కి. 3.
 వెగటు. వై. వి. వి. వి. 1. వేమ. చా. 2,
 ఆ. 63: చూ, నైరస్యము; వి. 2. వెటుకు.
 వర. 3, ఆ. 37: చూ, విరసము. 2; 3. కవ
 రు, వికటగంధము: చూ, మగంధము.
 వెగడు. దే. వి. 1. అశ్వర్యము: చూ, వింత. 1;
 2. తల్లడము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 107: చూ,
 లోలము. 1; 3: చూ, పల్లకము. మార్క.
 2, ఆ. 34, నిర్వ. 8, ఆ. 119.
 వెగడువడు. ద్వ. ఆ. కి. తల్లడవడు: చూ, సలిం
 చు. భార. ఆది. 2, ఆ. 131.
 వెగ్గలము. దే. వి. అధికము: చూ, హేరాళము.
 వెగ్గలిడు. దే. వి. (వెగ్గలము+ఈడు) అధి
 కుడు, భా. 5, ఆ. 118: చూ, హేమా
 హేములు.

వీణ. దే. వి. వై. వి.= చూ, రూ-వీణియ.

వీణకాడు. ద్వ. వి. చూ, వీణాచాడు.

వీరంసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-వీరంసము.

వీరదంభుడు. సం. విణ: చూ, అకల్మనుడు.

వీరము. సం. వి. అ. న. 1. అంకుశముపోటు;

2. సత్తువలేనియేనుగు: చూ, హస్త. 1; 3. సత్తువ లేని గుఱ్ఱము: చూ, హయము; విణ. 4. పోయి నది: చూ, హితము. 3.

వీరరాగి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విరాగుడు.

వీరరాగుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

వీరసము. సం. వి. అ. పుం. పృబృలి*: చూ, సహసృజేధి. 2.

వీరసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. — పై. —

వీరి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చూలుచుడు;

2. జిగి: చూ, నెలుచురు. 1; 3. తిండి: చూ, సాపాటు; 4. పరుగు: చూ, సంచారము

((ప్రధానము); 5. పోక: చూ, సంచారము;

6. కొప్పు: చూ, హామిక; 7. గుఱ్ఱము: చూ, హయము. (పుం. అనికొందలు.)

వీరిహామృతి. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, నూహ్యుడు.

వీతుడు. సం. విణ. శాంతుడు: చూ, సహనుడు.

వీతెంచే. దే. అ. క్రి: చూ, వినరు. 6. (స్వార్థ మునతెంచే.)

వీది. వై. వి.=వీధి. ఇండ్లవరుసల రెంటికి నడిమి పోలిక, చేతుప: చూ, మార్గము. 1;

వీధి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. (వీధి)=వీది. 1: చూ,

వీది; 2. ఇండ్లవరుస; 3. వరుస: చూ,

శ్రేణి. 1; 4. రాజమార్గము: చూ, మార్గ

ము. 1; 5. అంగళ్ల వాడ: చూ, మార్గము. 1;

అం. 6: చూ, దళరూపకముల లక్షణములు.

(కథ కల్పితము. ధూర్తవిటుడు నాయకు

డు, పూర్ణశృంగారము పృథానరసము. కై

శిశ్మత్తి. ఏకాంకము. ముఖనిర్వహణములు

సంధులు. గయ, హాస్యము, నిర్మోత్తయించును.)

వీధిసారథి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుడు.

వీధులయందు నీళ్లను జేల్లించేట. అం: చూ, శోభనములు. [తము.

వీధిము. సం. విణ. గగగరికై నది: చూ, శోభి

వీనిచ్చే. దే. స. క్రి: చూ, విను. 2. [4, అ. 3.

వీనియ. వై. వి.=వీణా (రూ-వీసె): చూ, వీణ. య.

వీను. దే. వి. 1. చెవి: చూ, శ్రోతృము. 1;

2. పృసిద్ధి: చూ, సంభావన. 3.

వీనుమిగులు. దే. అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు. పాం

డు. 3, అ. 132: చూ, వెలయు. 4.

వీనులకంటి. దే. వి: చూ, సర్పము. నీలా. 2, అ. 37.

వీనులపండువ. జా: చెవుల కింపుగా నుండునది.

“వీనులకు బండువనేయు” (కవికర్ణ గసా

యనము.) [వోవుట.

వీనులుచిల్లులువోవుట. జా: చూ, చెవులు చిల్లులు

వీసె. వై. వి.=వీణా: చూ, వీణ. (రూ-వీనియ.)

వీచ్చ. సం. వి. అ. స్త్రీ. లిచ్చ, ఒకటివెనుకనొకటి

వ్యాపించనిచ్చ: చూ, వాంఛ.

వీయుము. దే. వి: చూ, రూ-వియ్యము. 1-3.

వీయె. దే. వి. రూ-వీయె. పోకచెక్క. అంధ్ర.

పదా. 6-88: చూ, పోక. ౯.

వీర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. మగడు: గొడుగు

లునుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కల్లు: చూ,

నుర. 2: 3. కైలాసపర్వతము: చూ, హిమా

లయము (పర్వతము. ౯.)

వీరంధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. నెనులి:

చూ, శిధి. 2; 2. వీరంధరను నది: చూ,

హోదిని (నది); 3. పులులజేగడము: చూ,

హరము. 2 (యుద్ధము); 4. పోలుపోల

గప్పినది.

వీరకత్తియ. వై. వి. (వీరము + కత్తియ) రూ-

వీరకత్తి. నీలా. 3, అ. 87: చూ, వియ్యంకురాలు

వీరకత్తె. వై. వి. చూ, రూ-వీరకత్తియ.

వీరకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వస్త్రము;

2: చూ, చోర. 1; 3: వీరకమును చేతము:

చూ, సీమ. (1) (చేతములు); 4: గుడ్డ

గూబగొడ్డు: చూ, సకలసంపుటలులగు;

5: తాచేలు: చూ, వృత్తము. 4. [అ. 87.

వీరకాడు. ద్వ.వి: చూ, వియ్యంకుడు. నీలా. 3.

వీరజయంతిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. యుద్ధము

నందలి వీరుల వృత్తము: చూ, వ్యంజకము. 1.

వీరడి. దే. వి. తిక్క: చూ, చెట్టి. 1.

వీరణము. సం. వి. అ. న. 1. అత్రయగడ్డి*: చూ,

తృణము. 1; 2: వీరాణము: చూ, వీణ;

(వీరణము వైకృతమనికొందలు.)

వీరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కంఠము మొదటిగుంట.

(చూ, వావిక.)

వీరతరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వీరణము.

1.*; పుం. 2: చూ, బాణము. 1.

వీరతరువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. వీణుమద్ది*:

చూ, సాలము; 2. కృకరము*: చూ,

వెలుతురు. [కట్టుకొనెడు తాయెత్తు.

వీరతాయెత్తు. వా. వి. వి. వీరులువిరుగుగా

వీరతృణము. సం. వి. అ. న: చూ, వీరతరము. 1.*.

వీరధన్యుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుడు.

వీరవత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వీరునిభార్య:

చూ, సహధర్మిణి (భార్య.)

వీరపాణము. సం. వి. అ. న. రూ-వీరపానము.

యుద్ధమునకు మొదటగాని కడపటగాని వీరు

లుకట్టుకొనగుట: చూ, సరకము. 2.

వీరపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: సింధూరి *.

వీరభద్రవిశ్లేరము. వా. వి. వి. మిక్కిలిపెద్ద

వల్లెరము: చూ, హరివాణము (పాత్రము.

8-20-30.)

వీరభద్రుడు. సం. వి. అ. పుం: భద్రుడు,

చేతుడు, వీరేశ్వరుడు. తద్వి. గ. ఏకాదశ

రుదులలోనొకడు; ౨. వీరభద్రుడను

వీరభద్రుడు.

వీరభద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. అశ్వమేధ

యాగపునర్జ్ఞము: చూ, హయము; 2. అత్రయ

గడ్డి*: చూ, వారిత (తృణము. 1.); 3: చూ,

త్రైవ్యము; 4. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2.

వీరమద్దియలు. వై. వి. బ. = వీరముదిరిక-వీర

మర్దళ-వీరమన్య. (రూ-వీరమద్దెలు-వీర

ముద్దియలు-వీరముద్దెలు.) 1. శత్రువీరుల-

పేళ్లు నడుమకెక్కి కూరులు విరుదుగా-

కాలివేర్చిని ధరించెడు ముదిరికలు: చూ,

భూషణము. 3-౧౦-(౧౦); 2. స్త్రీలుకాలి

పెద్దవేర్చిని ధరించెడు ముదిరికావిశేషము.

య. 4, అ. 80: చూ, భూషణము. 2-౧౦-(౧౦).

వీరమద్దెలు. వై. వి. = వై. =

వీరమన్యములు. సం. వి. అ. న. బ. = వీరమద్ది

యలు. = వై. = (2వ అర్థమునకు. = ఈ-

హరి. 5, అ. 18.)

వీరమర్దళము. సం. వి. అ. న. = వై. =

వీరము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ,

వన్నీశిఖము. 1; 2. పులికడుగు: చూ,

కుక్తము. 1; విణ. 3: చూ, త్రైవ్యము.

అం. 4: చూ, రసములు; 5: చూ, రస

దృష్టులు; 6: చూ, అగమములు. (చూ,

ఉపనిషత్తులు); 7: చూ, తానములు (8-ధ-

హీనతానములు.); వై. వి. (1): చూ,

రూ-వీరము.

వీరముద్దియలు. వై. వి. బ. = వీరముదిరిక: చూ,

రూ-వీరమద్దియలు. (2వ అర్థమునకు. =

వై. 8, అ. 44.)

వీరముద్దెలు. వై. వి. బ. = వై. = [వై. =

వీరముదిరిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. = వీరముద్దియ

వీరముద్ది. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కోమట్లను

యాచించుకొని జీవించెడు విశ్వేగాడు:

వా. 2. వీరభద్రోత్సవమునందు భక్తితో
తన నైతికమును జూపు ఒకతెగవాడు.
మీరరీణువు. సం. వి. ఉ. పుం: మా, వృక్షదరుడు.
మీరవిక్రమము. అం: మా, జన్యతాళములు
(తాళపాగికాభేదము.)
మీరవృక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏలుమద్ది*
మా, మీరతరువు. 1; 2. నల్లయిరుగుడు*
మా, కింకువ; 3. జీడి* మా, స్ఫటికోప; 4. మహాశతపతి* మా, శతమాలి; 5: మా,
స్వాదురస. 1. *; 6. క్షీరకాళి* మా,
సుమంగళ; 7: గృహకన్య. (తె) - కలబంద-
కలబంద.* [నొకతెగవాడు.
మీరవైష్ణవుడు. సం. వి. అ. పుం. విష్ణుభక్తులలో
మీరతైత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. విష్ణుభక్తులలో
నొకతెగవాడు.
మీరసపు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. మీరనిగన్నతల్లి:
మా, సవిత్రి. 1. (ఇదే మీరమాత)
మీరనైస్యము. సం. వి. అ. పుం: మా, వెల్లులి*.
మీరస్కంధము. సం. వి. అ. పుం. దున్నపోతు:
మా, సైరిధము (మహిషము.)
మీరహంకారము. సం. వి. అ. పుం. ఉటుము:
మా, స్వరము. 2.
మీరహుడు. సం. వి. ఉ. పుం. ఉత్సరేష్టివితేసి
గార్హ పత్యాగ్నిని విడిచినవాడు.
మీరాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం. తీగకానుగుళి:
మా, కాదన్నము.
మీరాణము. వై. వి. మీరణము. దంసురము: మా,
వీణ. 1-౨౬ [మా, సంయోగము.
మీరాయితము. సం. వి. అ. న. పురుషాయితము:
మీరాశంసనము. సం. వి. అ. న. రూ-మీరాశని
నము. భయంకరమైన యుద్ధభూమి: మా,
హరివీర్య 2 (భూమి. 1.)
మీరాశననము. సం. వి. అ. న. — వై. —
మీరాశనము. సం. వి. అ. న. 1. దేనిమీదను

అనుకొనక కూర్చుండుట: మా, అసమ-
ములు; 3. రాత్రి పూటకత్తి
చేతబట్టుకొని పాచ్చేరికతో గాదలి-
యండుట.
మీరుడు. సం. వి. 1. పోతరి: మా, కూరు-
డు; 2: మా, శ్రేష్ఠుడు; 3: మా, మీరభద్రుడు.
మీరుగము. సం. వి. ధ. స్త్రీ. 1. రూ-మీరుత్తు,
నల్లరము. తద్వి. - పొదకు. - అస్కంధము,
అస్తంబము, ఉప్పీక, కందళి, కడుము,
గుల్మము, గుచ్చకము- గుచ్చము, స్తంబము.
(తె). - ఈరము- ఈజము- ఈజమి- ఈరా-
లు, గుండు, చిట్ట-జిట్ట, పెట్టు, జీలు, బొం-
వము, దొంక, తుప్ప, పుట్ట, పొద, పొదరు.
తద్వి. - కాసముద్గము. ("మా, వృక్షము.");
2. చిరుగుగొమ్మ: మా, కాఖ. 1; 3. తీగె:
మా, వృక్షము. [(మి)-చంపరచనస*
మీర్యజనక. సం. వి. అ. స్త్రీ: పంచరం-
మీర్యము. సం. వి. అ. న. 1: చరాకృతిము,
ర్ము: మా, కొద్యము; 3: మా, రేతస్సు. 1;
3. లేజము: మా, వెలురుడు. 1; 4. ప్రభా-
వము: మా, శక్తి 1; అం. 5: మా, గుణములు.
మీటిడి. దే. వి. 1: మా, రూ- వేటిడి. 1;
2. అవివేకి: మా, స్తబ్ధుడు; 3. వెట్టిడి: వెంగలి-
వెంగలి- వెకలి- వెక్కలి- వెడలు, వేటిడి.
మీల. దే. వి. 1. అనుకూల్యము: మా, స్నేహ-
ము. 1; వా. 2. (నూటలాడుటలొని చము
తృప్తిలోనగు వానియందుండు) క్రమము:
వి. 2. అనుకూలము; అ. కి. 3. ఉపయో-
గించు. కై. 8, అ. 197: మా, వినియోగించే.
మీలుచుడు. ద్వ. అ. కి: మా, సరిపడు.
మీవ. అం: మా, ఉపవీరములు.
మీవధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాపడి: మా,
స్కంధాటిక; 2. లోప: మా, స్పృతి. 1
(మాద్గము. 1.); 3. బరువు: మా, రూ-విశ-
ధము. 3.

వీచన. వై. వి.=వ్యజన (దే. అనిశ. ర.) రూ-

వీచన. : చూ, నురఁటి. కళా. 8, ఆ. 227.

వీచలి. దే. వి. గాలి: చూ, వాయువు.

వీచన. వై. వి.= చూ, రూ-వీచన.

వీచబడి. దే. వి. (వీచము + బడి) గానము
వందు భాగవతకారము గలిగిన భూస్వా
తంత్రము.

వీచము. దే. వి. రూకలో 1/18 భాగము.

వీచర. ద్వ. వి. (వీచము + అర) రూ-వీచరము.

కొఱఁత: చూ, వెలితి.

వీచరబడు. ద్వ. ఆ. కి: చూ, వ్యర్థమగు.

వీచరపోవు. ద్వ. ఆ. కి: —వై.— పర.
4, ఆ. 208.

వీచరవోవు. ద్వ. ఆ. కి: —వై.—

వీచరము. ద్వ. వి: చూ, రూ-వీచర.

వీచియ. వై. వి. రూ-వీచ, క్క మణుగు, 120
తులములు, నలుబది పలములు.

వీచె. వై. వి.—వై.—

పు

పు. దే. అప. 1. వాసువదముల మీఁదను,
కియీవదములమీఁదను వచ్చెడు పృథ్వీ
యము. “విష్ణువు” “వచ్చుచున్నావు” మొ;
వా. 2. పదాదినిపిద్ధాక్షరములలో నొకటి:
చూ, శ. 5 (రూ-పూ.)

పుచ్చే. వా.ఆ.కి: చూ, రూ-పుచ్చే. 5. (అప.)

పూ

పూ. వా. అప: చూ, రూ-పు. 2.

వృ

వృత్తం. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“వ-వ-వ-
గ. 9 యితి. 11 ఛందస్సు.”)

వృంతపరిణామఫలము. పా. జీడిమామిడిపండ్ల
చూ, గుంజాకాయలు. [వసంతకడిమి*.

వృంతపుష్పకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
వృంతము. సం. వి. ఆ. న. 1: పింగ, పృసన

బంధనము, బంధనము. (తె):—కాండ, కాను,
తొడిమ-తొడిమె, బొండిగ. తద్వి.—

(తె): గజికమ్మ-గజికమ్మ, మదురుకమ్మ;
2. చూచుకము: చూ, స్తనము; 3. ఘటో
దకధార; 4. ధార, అండు. [వూ, వార్తాకము.

వృంతాకము. సం. వి. ఆ. పుం. నీరువంగ*:
వృకధూపము. సం. వి. ఆ. పుం. కృత్రిమధూప
ము: చూ, వాసన. 1-2.

వృకధూమకము. సం. వి. ఆ. పుం. కటువత్త
ము, వప్పణము-వర్పటము- వర్పణము,
ఘృతధూపకము. (తె) పాపట *

వృకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: అధరుమ్మ,
అరణ్యశునకము, ఈశమ్మగము, కొకము,
తస్కరము, సాలాపృకము. (తె):—అడవి
కుక్క, గొలియలనూడు, తోడెలు-తోడె
డేలు-తోడేలువు, మేడలిండి. (“చూ,
సాలాపృకము.”); 2. కుక్క: చూ, శున
కము; 3: చూ, వృక్క. (ఇదెకడుపులోని
జతరాగ్ని అనికొందలు); 4. దుండిలము*:
చూ, కొణకము *

వృకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాక*: చూ, విధకర్ణి.
వృకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, నూర్పుడు;
2. పెద్దకడుపువాడు: చూ, వేగిటి
వాడు (లంద); 3. దీనుడు: చూ, వెఱపరి.

వృకోదరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: కటువణుడు,
కిర్మీరజిత్తు, కిర్మీరభిత్తు, కిర్మీరనూదనుడు,
కీచకజిత్తు, కీచకభిత్తు, కీచకారాతి, కీచని
నూదనుడు, గుణకారుడు, గుణుడు,
జ యంతుడు, జ రా సంధ
జిత్తు, డ, నాగబలుడు, బకజిత్తు, బకవైర్తి,
భీమనీనుడు, భీముడు, పల్లవుడు, వీరత:

బువు, సామిది, హిడింబజత్తు. (తె).-కరు
వలివట్టి, గాడుపుబట్టి (గాడుపుచూలి, గాలి
చూలి), తెమ్మెరకొడుకు, తోడేటి కడుపు
మేటి, వడముడి, వలిమొలక, వినుమునుఁ
డు. ("చూ, హిడింబజత్తు.")

వృక్క. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (రూ-వృక్కము-
వృక్కము- వృక్క- వృక్కము- బుక్క-
బుక్కము, వృత్తు) కౌతాదులయందు ప్రసి
ద్ధమైన శ్రీవృత్త మాంసము: ఆగ్నిమాంసము.
2. దంతి*: చూ, విశల్య. 4; వా. 3. మూత్ర
పిండము: రూ-వృక్కము- వృక్క.

వృక్కము. సం. వి. ఆ. పుం. న. —వై.—
వృక్కము. సం. వి. 1. విలిగినది: భగ్నము,
రుగ్గము-రుగ్గము; 2. కోయబడినది: కృత్త
ము, ఛాతము, చితము, చిన్నము, చాతము,
దితము, లుప్తము, లూనము. తద్వి. -గ. చిని
గినది.-(తె) చినిపి; 2. నజకబడినది.-
ఆగ్నిహితము, ఉద్ధాటితము, ఖండితము,
ఛేదితము, నికృత్తము, భేదితము, ముషితము,
వర్జితము, విచ్ఛిన్నము, వృత్తము.

వృక్క. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వృక్క. 1-3.
వృక్షకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సురపా
ది*; న. 2. కర్కాటకశృంగివండు.

వృక్షధూవము. సం. వి. ఆ. పుం. దేవదారు బం
కతోజేసిన ధూవద్రవ్యము: శ్రీవాసము,
శ్రీవేదము. (చూ, రాజార్జును.)

వృక్షసృధానిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సురలి*.
వృక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. (ఛేదింపబడునది.):
అంఘ్రివము, అగమము, అగము, అదిరి,
అనోకహము, కరద్రుగము, కరేరువు, కుజ
ము, కుటము, కుటి, కురి, కుతము, కుతాటంక
ము, కుతారము-కుతారువు, కుబ్జకము, కుబ్జ
ము, కౌట్టారము, క్షుక్, క్షీతిరుహము, క్షృ
జము, చంకరము-చంకురము, జర్జము, తర
ము, తరువు, ద్రుగ్గము, ద్రుగ్గవు, నగము,

వలాళి, పాదవము, ఫలవంతము, ఫలి, ఫలి
తము, ఫలివము, ఫలిని, భూజము, భూరు
హము, వహీరుహము, వనస్పతి, యటపి, విష్ణ
రము, విష్టి, కాళి, కిళిరి, కిళి, కృంగి, సాల
ము, స్థిరము. (తె. ప):— కొయ్య, చెట్టు,
పుడమిపుట్టు, మాఁక- మాఁకము, మాను-
మాఁసు. ("చూ, స్థిరము. 2."). తద్వి. —
గ: (చూ, ఏక, ద్విబీజదశవృక్షములు);
2: (చూ, ఏక బీజదశము); 3: సంజీవకరణి,
సంధావకరణి, విశల్యకరణి, సాష్ణకరణి;
ర: ఓషధి. (తె).—చెట్టు, మందాకు, మూ
లిక; తద్వి.-(1): పుంగవము; (2): (తె).-
వరిపట్టుము; (3): (తె) పులిచెవులూకు;
(ర): (తె) పుల్లెన; ౫: పాదకు. (చూ,
వీరుధము. 1.); ౬. కొమ్మలులేని చెట్టునకు.-
కీలము, ద్రుమము. ద్రువు, ధ్రువము, శంకువు,
సానువు. (తె).-కొఱము, మొద్దు, మొరడు,
మోట, మోటు, మోడు-మ్రోడు; 2. బోద
లేని చెట్టునకు.-విటపము, విస్తారము; ౪. గా
డుచెట్టునకు.-అవశేషి; ౫. అంఘ్రిసంధము,
(తె). చెట్టు మొదలు; ౧౦. అంకురమునకు.-
(చూ, మొక్క. 1.); ౧౧. వృక్షదుల సంత
తికి.-(తె) పిల్లి; ౧2: అపంధ్య, ఫలేగ్ని
హి. (తె) పండ్లమౌళి; ౧3. పూవక కాచెడు
చెట్టు:-వనస్పతి; ౧౪: తీగెకు.-కర్కాటకి,
గర్జుత్తు, దీపము, వగిరితి (వగిరిత-వగిర
తి. వరితి), లత, లలిక, వల్లరి, వల్లి. (తె).-
లివ్వ- తీగ- తీగియ-తీగె-తీవ-తీనియ-
తీవె; ౧౫: తీగ జాతులు:— ఇరావతి,
ఉదుంబరావతి; కక్షము; కట్టి; కటుతుండి,
కదిలి; కాండీరము; కాకాండ; దేవదారి;
మహాశ్రోతిష్కరి; ల మ; లవలి; వింధ్య;
(తె).— ఇ సు క తే లు; ఏ ము

టాయి; పెంకి; చిక్కడు కుటుంబము; (౧) ఎక్కుడుచీరగకు-లత-లతి; (౨) మేట్ట మేట్టకొని యొదిగడు తీరగకు-లత-లతి; (౩) పెనగొన్న తీరగకు- పశువు, లతా పశుతానని; (౪) పా ను ల ము ం గి ట మొలచి వ తీర గ కు- కుత్తిలము; (౫). పుష్పించిన తీరగకు- కణిచి-కణిచి. (చూ, లత.); (౬). పూచెట్టనకు- నుంగుము; ౧౬: కాల. (తె): పేరుటు రము, పేరెద; ౧౭. సంస్కృతములో వాడబడు కొన్ని రకములచెట్లు-అల సము; ఉన్నత్తము; ఋషభము; కంఠేకి; కంటలము; కటుపత్రిక; క్షునియసి; కపిత్థ పత్తి; కచారికము; కరణి-కరుణి; కర్కటము; కర్మరంగము; కపాలవక్రము; కవిక; కారి-కార్మ; కాలంకరము; కిలాసఘ్నము; కీచ కము; కీరకము; కీలసంస్పర్శము; కుజము; కుట్టకము; కులాహకము-కులాహలము; కేముకము; క్షీరిరుహము; గబారి; గవేళక; గుల్మిని; చర్మటము; చికురము; జీవంజీ వము; పృథివీపతి; పేచిక; మహిషి; మేఘనా దము, వరాహర (చూ, భండీరము. 2); రత్నపు రుష, వగవర్ణిని; విద్రుమము; పృషధను-పృ ణము; సదాముపై; సిందూర పుష్పి ఇత్యాది; ౧౮. తెనుగున వ్యవహరించబడు కొన్ని రకములచెట్లు-అంకెన; అగండ్రీపాకు; అబ్బెంద; అయిలారము-విలారము; అల్లి; ఆదాలు; ఇబ్బెడ; ఉట్టబొద్ది; ఉల్లంగి; ఉవ్వ; ఉకనబొద్దు; ఉటబుద్దిచెక్క; ఉటి; ఉప; ఎంగున; ఎద్దుముట్టె; ఎనువమోకాలు; ఏద; ఒడిదామర; ఒద్ది; ఒలిదామర; కటైపాచ ర; కన్నెకోమరి; కాణి; కుందెన; కునుము; కౌమునగోర; కొల్లి; గంటకాము; గల్పిన;

కాత్రికోడి; కుంపెన; కున్న; కుప్పిరి; గ్రాణి; చీరేను; చెక్కచెట్టు; తేనుగు; యేక్కూర; మేక్కరి; చాకుచెట్టు; టిల్ల-టిల్ల; జిన్న-దిన్న; కమ్మి; తొండి; నాగ దారి; నిరుకడము; నీరిజి; నీరుపాది; నూక; నెక్కర; పట్టెడ; పరిమికుంప; పలుమే రు; పూదొన్నె; పూలి; పెక్కిలి; పెద్దా కుచెట్టు; పొప్పేను; పొడవత్రి; పోలిరి; బందారు; బగిన; బరగడము; బాచనబూరి; బాదము-బాదాము; బొప్పాయి-బొప్పాయి, (మదనానబ); మండ్రీ; మడకట్ట; మడక మాడ్పు; మిరెపకాండ్రీ; ముక్కిడి; ముక్కు దాడిము; ముక్కుముంగర; ముగ్గు; మొనకట్టు; మోవి; రోవి; తాతినార-తాతినాది; వల్లరసి; విసపాల; సుంకేసలము మొదలగు నవి తెక్క కు విం చి యు వ్న వి. ("చూ, స్థిరము. 2.") వృక్షరహ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వృక్షాదని*. వృక్షవాటిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, వన ము. 2-2; 2: చూ, వనము. 2౮. వృక్షాదనము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఖటము, టంక-టంకము, కాశ్మీరము, కూటము, వృక్షాదనము, శంకుల. (తె).-ఉలి, ఉలిమి, కాపెయలి, తాతినాది. తద్వి.- ౧: (సం) పత్రపరశువు, వృక్షిణము. (తె). చీరణము-చీర్లము; ౨. (తె): రేక-చీరణము; ౩. (తె): గోరుచీరణము; ౪. (తె): పొట్టిరపుచీరణ ము; ౫: (తె): అకురాయి; ౬. టంక-టంక ము; ౭: (తె) పొడనుత్తె; ౮. అల్పశంభ రికి:.. తాడఘ. (తె). సుత్తియ-సుత్తె; ౯: (చూ, వృక్షిణము) ("చూ, సుత్తె."); 2. రావి*: చూ, క్యామలము. 2. వృక్షాదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-వృక్షాదని. అంధగుకూచి, కాకరహ, కామిని, కామవృ

శుభము, శోమలపల్లిక, గంధమాదని, తీపంతి-
తీపంతిక, చరాన్నభుక్కు, వంద (వందక-
వందాకము-వందాకి, వందారము), వృక్షర
తా. (తె):- బదనిక- బవనిక- వదనిక, వది
య-వదె. తద్వి.- (తె) తాతిబదనిక*.

వృత్తాధిరూఢము. అం. 1: చూ, చారస్మరాలిం
గనములు; 2: చూ, అలింగనములు. శ్రుక్తిక.
వృత్తము సం. వి. అ. ని. చింతనందు: చూ,
వృక్షనము. సం. వి. అ. న. 1. (శిష్టలచేత వర్ణం
పరిచునది.): అంకము, అంహస్సు, అకము,
అభుము, అతిసర్జనము, అభ్రుణ్ణము, అగము,
ఏ న ము - ఏనస్సు, కక్షము, కణ్ణము,
కదనము, కర్పూరము-కార్పూరము, కలనము,
కల్కము, కలుషము-కల్మషము-కల్మాషము,
కాలువ్యము-కుల్పము-కిల్పిషము, కష్టము,
కిణ్ణము, కిల్కము, కూటము,
కృఘ్రిము, కృష్ణము, ఖలము, తూస్తము,
దురితము, దుష్కృతము, దోషము, పంకము,
పాతకము, పాపము-పాప్యము, పృత్యవా
యము, వ్యసనము, శల్యము, హింస.
(అవ్య):—కు. (తె. పు):—కలంక-కలంకు-
కళంకు, కలంక-కలగుండు-కలగుడు, కలతే-
కలుతే, కనటు, కాపలము, కీడు, కొడిమె,
కొఱగామి, కొల, గోను, దోసగు-దోసగు,
దోసము, నెరసు, నెరమి, పావన. తద్వి.-
ం: చూ, మహాపాతకములు. (మతీయు).—
కన్నము, పాతకము, పృ దో ప ము;
౨. పాపముగలది. (విణ).—కష్టము, కాపా
ళము. (“చూ, హింస.4.”); పుం. 2. క్షేళము:
చూ, శోకము; విణ. 3. పక్రిము: చూ,
వేలితము. 2.

వృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరించుట: పర
ణము, పరము; 2. చెట్టువేసిన చెలుగు:
చూ, నెలుగు; 3. చెట్టులు: ధూ, వేప్తనము. 1.

వృత్తుడు. పం. విణ. పరించుటనవాడు.
వృత్త. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“స-స-త-
గగ. 7 యతి. 11 ఛందస్సు.”)
వృత్తకంటకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విరతోజి*.
వృత్తకర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరుబూజో
దోస*: చూ, హరివాలుకము.
వృత్తచటకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకఊరం
లిచ్చేక: చూ, శకుంతి (పిచ్చేక.)
వృత్తపత్రిము. సం. వి. అ. న: (తె).—పన్నె చెడురు*.
వృత్తపర్ణము. సం. వి. అ. న: (తె).—అకు
మడుపు, మడుగు, మడుపు. [శణము.
వృత్తపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లజేసము*: చూ,
వృత్తపుష్ప. సం. వి. అ. స్త్రీ. కడలి*: చూ, రంధ. 2.
వృత్తపాపసేనము. అం: చూ, వృత్తము, 1.
(సీసపద్య భేదము:- “ప్రతిపాదముననురంధప
యక్కరము ఒకటిగానుండి వృత్తమునకు
పావనమున్నట్లే యుండునది.”)
వృత్తమల్లిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. బొడ్డుమల్లె*:
చూ, హసంతి. 2.

వృత్తము. అం. (విశేషాశ్రయములకు అప్పకవీయ
ములోని ౪, అ. 216-217-218-219మున్నగు
పారటలఁజూడుము.) 1. పద్దియము-పద్దె-
పద్దెము, పద్యము: చూ, శ్లోకము. (చూ,
ఛందస్సులు.) (పద్యపాదమునకు. —చర
ణము, పదము). తద్వి. శేషములు. —
వృత్తాదులు:-అంబురుహము, అపరాజితము,
అలనగతి, అశ్వగతి, అశ్వలిత, అష్టమూర్తి,
అష్టపశుపద్మబంధము, అసంబాధ, అపాత
లిక, ఆర్యాగితి, ఇంద్రివంశము, ఇంద్రి
వజ్రి, ఇల, ఉపేంద్రివజ్రి, ఉపశాతి,
ఉత్సుకము, ఉపస్థితము, ఉపస్థితము
(శిఖండియతము), ఉత్పలమాల, ఉత్పాన,
ఉపచిత్ర, ఉద్ధతము, ఉత్కృతిక, ఉద్గీతి,
ఉపగీతి, ఉద్గీత్యవృత్తి, ఏకరూప, ఏకా

క్షరి, ఏకపాది, ఔపచ్ఛాందసము, కంకణ
బంధము, కందము, కవకలత, కవ్య, కమలన
గీతి, కమలవిలసితము, కరిబ్బంహితము,
కర్ణాటచతుష్పద, కలితాంతము, కవి
కీంఠభూషణము, కవిరాజవిరాజితము, కాం
లి, కుండలినాగబంధము, కుమారలలిత(లలిత),
కుసుమచిత్రము, కుసుమితలతావేలిత,
కేతుమతి, కాముది, కాంచనపదము, క్షును,
క్షౌహరము, ఖచరఘ్నము, ఖడ్గబంధము,
గజవిలసితము, గుచ్ఛబంధము, గోమూర్తికా
బంధము, చంచరీకావలి, చంద్రకళ, చంద్ర
లేఖ, చంద్రావదన, చంద్రవర్త్య, చంద్రాశ్రీ,
చంద్రిక, చంపకకేసరి, చంపకమాల, చంప
కమాలి, చక్రబంధము, చక్రవాళము, చతు
ర్విధకందము, చతుష్పద, చివల, చారుహా
సిక, చిత్రావదనము, చిత్రబంధము, జఘన
చపల, జలదము, జలధరమాల, జలోద్ధతగతి,
తనుమవ్య, తన్వి, తరలి, తరళ, తిరుహేజ,
తురగము, తురగవల్లనము, తేటగీతి, తోట
కము, తోడకము, త్రిపద, త్రిభంగి, త్రిస్ర
క్షరి, దండకము, దక్షిణాంతిక, దోడకము,
క్షుద్రవిలంబితము, ద్విపద, ద్విరదగతి, వ్యక్షరి,
ధగణి, ధరణిధరగతి, ధవళము, ధృతమధ్య,
చంద, చందిని, నదీప్రధానము, నర్మకటము,
నలిని, నవనందిని, నాగరము, నారాచము,
నారీ, నారీమతము, నిశోధ్యము, నిక, పంచ
చామరము, పంచదళ, పంక్తి, పణిమము, పద
భ్రమకము, పద్మకము, పద్మనాభము, పద్మ
భ్రమకము, పథ్యాకందము, పరాంతిక, పరా
వతి, పవడగీతి, పాలాళదలము, పృథ్వి,
ప్రగుణ, ప్రభాకలిత, ప్రభాతము, ప్రభు
వృత్తము, ప్రమాణి, ప్రమితాక్షరము,
ప్రమాదితపదన, ప్రసక్తక, ప్రహరణకలిత,
ప్రహర్షణి, ప్రహేయము, ప్రాచ్యవృత్తి,
మేయవద, ప్రియకాంత, పీఠి, ఫలనద

నము, బంధురము, భద్రకము, భాస్కర
విలసితము, భుజంగప్రియతము, భుజంగ
శిశురతము, భుజంగవిజృంభిత, భూతిలకము,
భూనుతము, భోగివిలసితము (విలసితము),
భ్రమరవిలసితము, మంగళహస్తీ, మంజరి,
మంజుభాషిణి, మందాకాంతము, మణిగణ
నికరము, మణిదీపిక, మణిభూషణము, మణి
మాల, మణిరంగము, మత్త, మత్తకోకిలి, మత్తము
యూరము, మత్తహంసిని, మత్తాక్షిణ, మత్తే
భవిక్షిణితము, మదనదర్పణము, మదనవిల
సితము, మదనవృత్తము, మదగ్రకము, మధు
మతి, మధుర, మధురగతి, మధురాకర్మర,
మధ్యాకర్మర, మనోజ్ఞ, మనోరమ, మనోహర
వృత్తము, మయూరసారి, మయజము,
మహాకర్మర, మహాస్యగర్మర, మానిని, మాలి
కాచతుర్విధకందము, మాళికాబంధము,
మాలికావృత్తము, మాలిని, ముఖచపల,
మృగీ, మేఘవిలసితము, మేఘవిస్ఫూర్ణిము,
మేషిని, మాక్షికమాల, రగడ, రతిప్రియము,
రథగమనమనోహరము, రథోద్ధతము, రమణ
కము, రసాలి, రుగ్మవతి, రుచిరము, లయ
గాహి, లయవిభాతి, లయహారి, లాక్షణి,
లోల, వంశవత్ప్రవతితము, వంశస్థము, వడి
సీసము, వనమంజరి, వనమయూరము, వరా
హము, వసంతితిలక, వసుధ, వసుమతి,
వాతోర్మి, వారాంగి, విచిత్రలిత, విచిత్రము,
విజయధర్మము, విజయమంగళము, వితాన,
వితాళచతుష్పద, విద్యున్మాల, వివయ,
విపుల, విభూతి, విహుమము, వియోగిని, విశో
మము, విశ్వజేవి, విషమగీతులందు నెత్తుగీతి.
విషమసీసము, పీఠారచనము, వృంత, వృత్త,
వృషభగతి, వృత్తప్రాససీసము, వేగవతి,
వైతాలియము, వీర, శరభక్షిణ, శశివదన,
శార్దూలవిక్షిణిత, శాలిని, శిఖరిణి, శుద్ధవరా
ణి, శ్యేని, శ్రీ, రమణము, శ్రీవృత్తము.

వచ్చింతు. వై. స. క్రి. వెచ్చేను చేయు. కై. 7, అ. 188: చూ, వెచ్చే పెట్టు.
 వెచ్చే. కే. వి. 1. వేడిమి. భాగ. 4, స్కం. 77: చూ, సంజ్వరము. 2; 2. జ్వరము: చూ, శాగము. 1; విగ. 3. వేడి: చూ, సంజ్వరము. 2.
 వెచ్చేదనము. కే. 1: చూ, వెచ్చే. 1.
 వెచ్చేకాడు. ద్వ. వి. (వెచ్చేము + కాడు) 1: చూ, విలుడు; విగ. 2. మిక్కిలి వెచ్చేము చేయువాడు: చూ, స్థూలతుడు. 2.
 వెచ్చేన. కే. వి. రూ-వెచ్చే- వెట్ట. 1. వేడి మి: చూ, సంజ్వరము. 2; విగ. 2. వేడి: చూ, సంజ్వరము. 2. (విగ అయినపుడు కడవటి అకారమునకు ఇ కా ము వచ్చెడి. "వెచ్చేని కన్నీరు, వెచ్చేని గాలి." ము.)
 వెచ్చేనడు. వై. అ. క్రి. 1: వెచ్చేలావు; కే. 2. వెచ్చేనడమే.
 వెచ్చేపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. 1. వెచ్చింతు. వికృ. 2, అ. 183: చూ, వ్యయింతు: పా. 2. ఏదో యొకరికినికానియ్యు, 3. కామే.
 వెచ్చేలావు. ద్వ. అ. క్రి: వెచ్చేనడు. పర. 4, అ. 148: చూ, వ్యయింతు.
 వెచ్చేము. వై. వి. 1. =వ్యయమ్. అర్థ: చూ, వ్యయము. 1; 2. ఇంటికొకాడుకొనుటకు కావలసిన చిల్లగసరకులఅప్పు: దినవెచ్చేము, వాడకము; 3. =విజయము. గెలుపు: చూ, విజయము. 1.
 వెచ్చే. కే. వి. 1. ఉష్ణము: చూ, సంజ్వరము 2; అ. క్రి. 2: చూ, సంతాపింతు.
 వెళ్ళే. వై. వి. =వైద్య. మండరి: చూ, సంచితము. 1.
 వెళ్ళేరాలు. వై. వి. =వైద్య. వైద్యురాలు: చూ, సంచితము. 4. [(రూ-ఎటకారము.)
 వెటకారము. పా. వి: చూ, హేళనము. (అపృ)
 వెట్ట. కే. వి. 1. ఉష్ణము: చూ, సంజ్వరము. 2; 2: చూ, వెట్టకారు; విగ. 3. వేడి.

ఉ, రా. 8, అ. 48: చూ, సంజ్వరము. 2.
 వెట్టకారు. ద్వ. వి. గీర్మ యుక్తు: చూ, మాసద్యయము.
 వెట్టచెత్తులకనసి. ద్వ. వి. ఉగృగృత్తుడు. వెట్టము. కే. వి: చూ, శత్రువు.
 వెట్టి. వై. వి. =విట్టి. కూలిలేక చేసెడువని. ఉ, పారి. 5, అ. 89: (సం).-అమిజ-అమిజి, విట్టి.
 వెట్టికారు. ద్వ. వి: చూ, రూ- వెట్టకారు.
 వెట్టిగొను. ద్వ. స. క్రి. వెట్టిచేయింతు.
 వెట్టివాడు. ద్వ. వి: రూ-వెట్టిడు, బాహిక, అమిజికాడు. (సం).-కర్మకారుడు.
 వెట్టిడు. ద్వ. విగ. (వెట్టి + ఈడు). -వై- వెడ. కే. విగ. 1. తూడు: చూ, సహస్రపుత్రము; 2: చూ, స్వల్పము; 3: చూ, వ్యర్థము. రామా. 6, అ. 49; 4: చూ, వికారి. 2. భాగ, 3, స్కం. 982; 5. తొచ్చెము. భార. విరా. 2, అ. 174: చూ, శబ్దము. 2; క్రి. విగ. 6. ఇంతు: చూ, స్వల్పము.
 వెడగు. కే. వి. 1. అవివేకము. అచ్చ. సుం. కాం. 90: చూ, వెట్టి. 1; 2: చూ, వికారము. 1-3; విగ. 3. అవివేక. భార. అది. 6, అ. 279: చూ, స్తబ్ధుడు; 4. ఉన్మాదుడు: చూ, వెట్టివాడు; 5: చూ, వేటిడి. 2.
 వెడగుతనము. కే. వి: చూ, వెట్టి. 1.
 వెడగునడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. అవివేకమునొందు; 2. జడత్యమానొందు. నిర్వ. 10, అ. 78: వెడగురునడు; 3. వికారమునొందు.
 వెడగుపాలు. ద్వ. వి. వెడగునడుట. (జడత్యమానొందుట. - పృభా. 1, అ. 28.)
 వెడగురునడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెడగునడు. 2.
 వెడద. కే. విగ. 1: చూ, వెడగు. 4; 2. విరివియైనది: చూ, వికారము. 3.
 వెడదనోటిమెకము. ద్వ. వి: చూ, నీంహము.
 వెడదపాముమెకము. ద్వ. వి. -వై.-

వెడదవారియమ్మ. ద్వ. వి. (వెడదవాయి + అమ్మ) పాతవారి యమ్మ: చూ, పేరి.

4 (బాగము. 1-2౬.) భార.విరా.5,ఆ.149.

వెడజోగతనము. ద్వ. వి: చూ, సంకయము.

వెడబము. వై. వి.=విడంబ. (దేశ్యమనిశర) అన్యతము: చూ, వితథము.

వెడలగొక్కుట. వా. వి. 1: చూ, వాంతి;

2. అభిప్రాయమును వెల్లడించేట.

వెడలబడు. ద్వ.ఆ.క్రి:చూ, వెడలు. ౨. 1, ఆ.108.

వెడలబాటు. ద్వ. వి: వెడలుట, వెలుపడుట-

వెల్పుట. (సం).-అవకర్షణము, ఉద్యాన

ము, నిర్మల, నిర్మమనము, నిర్మమము, నిష్క్ర

మము, నిష్కాంతి, నిష్ఠరణము, నిష్ఠరణ

ము, వణము. (ఆవ్య) అప. (విణ):-అపకృ

ప్తము, నిష్కృశితము.

వెడలబాటు. దే. అ. క్రి: చూ, వెడలు. హరి.

పూ. 7, ఆ. 16. [చూ, వెళ్లగొట్టు.

వెడలించే. దే. స. క్రి. ఉచ్చాటనముచేయు:

వెడలు. దే. అ. క్రి. బయలుపెడలు:చూ, సాగు.

వెడలుచే. దే. పేర్. (య. 3, ఆ. 48): రూ-

వెడల్పు-వెలుచే-వెలుచే-వెల్పు.

వెడలుట. దే. వి: చూ, వెడలబాటు.

వెడలుపు. దే. వి. రూ-వెడల్పు. 1: చూ, వైకా

ల్యము. 1; వా. 2. వెడలుపుబట్టి, పరిణాహ

ము: చూ, వస్త్రము. 1-౨3.

వెడల్పు. దే. పేర్: చూ, రూ-వెడలుట.

వెడల్పు. దే. వి:చూ,రూ-వెడలుపు. [ఘండు.

వెడలించి. దే. వి. (వెడ + విల్ల): చూ, మన్మ

వెడలించుకాడు. దే. వి.-వై-రామా. 6,ఆ.147.

వెడలించుతుడు. దే. వి. —వై.—

వెడలించునిబాబా. దే. వి: చూ, కుకము.

వెడవెడ. దే. విణ. 1. అత్యల్పము:చూ, స్వల్ప

ము; క్రి. విణ. 2. నూత్నముగ; 3. మంద

ముగ; 4.మృదువుగ.భార. ఉద్యో.2,ఆ.111.

వెడవి. దే. విణ: చూ, వంచకుడు.

వెడ్డు. దే. వి. 1. కపటము: చూ, నూత్నము.2-

2: చూ, వంచన. పృథా. 3, ఆ. 10.

వెడ్డువెట్టు. దే. స. క్రి: (సం)- విడంబించే.

భో. 5, ఆ. 180: చూ, వంచించే.

వెణవ. దే. విణ: చూ, రూ-వెడద.2.

వెలుతురు. వై. వి.=వేల్లంతర.*: రూ- వెలు

తురు.(సం).-కదరము, కరీరము, క్రకచము

కృకరము, గృంధికము, గృంధిలము, గూఢ

పత్రము,వీరతరువు,వేల్లంతర (వేల్లంతరము.)

వెత.వై.వి.=వృధా:చూ,కోకము.నీలా. 2,ఆ.47.

వెతకు. దే. స. క్రి. (ఉ. రా. 4, ఆ. 6):

రూ-వెడకు-వెనకు-వెనుకు, ఆరయు-ఆర

యు, ఒరయు, గాలించే, గుడ్ల

లించే, దేవు, తడవు, పరికించే, పుడుకు

రోయు. (సం).-అన్వేషించే, గవేషించే,

చర్చించే, విచారించే,శోధించే. [చూ,వెత.

వెతారము. వై. వి.=వృధా. (దేశ్యమనిశ. ర):

వెద. దే. వి. 1. కొప్పు. అచ్చ. సం, కాం.

34: చూ, వేనలి. 2; 2: విత్తడము, విత్తుట,

నాటు, నాట్నము. (సం).-ఉప్తి,నీజము,

నీజావాపము, వపనము, వాపము, విక్ర

ణము. (ఆవ్య)-అత్; 3. గోమహిష్యాది

పృథమగర్భము: మోడి, మోలు. (సం).-

ఉపచరము-ఉపసరము, పృజనము; 4.చక్రి

గర్భాధానము.నీలా.3,ఆ.10:చూ, సంయోగ

ము. ౧3; 5. గోమహిష్యాదులు మోలెనట్టి

కాలము: చూడి-మోడు-మోలు. (సం) -

ఉపచరము-ఉపసరము, పృజనము;

6 పసుముతువు.

వెదకివట్టు. దే. స. క్రి: చూ, కనివట్టు.

వెదకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-వెతకు. భార.

ఉద్యో. 1, ఆ. 333.

వెదకుడు. దే. వి: చూ,నూత్నము.2. [కొను-

వెదకులాడు.వా.స.క్రి. 1. దేవులాడు; 2. వెదకు

వెదకడువాడు. దే. విణ: (సం) - అనువది, అన్వేష. వెదగొట్టు. దే. వి. విత్తులు వెదవేడుగొట్టు. వెదచేల్లు. దే. స. కి. 1: కులుకు, చేల్లు: చూ, సంపాక్షింయే; 2. వ్యాపింపకతేయు. పృథా. 4, ఆ. 54. [పా. 1, ఆ. 58. వెదచిందు. దే. అ. కి. చూ, వ్యాపింయే. వెదచెట్టు. దే. స. కి. విత్తులుచేల్లు. మార్క. 4, ఆ. 41: చూ, వెదచేల్లు. [ధేనువు. 2. వెదమొదవు. దే. వి. వెదావు, సంధిని: చూ, వెదావు. దే. వి. -వై.- (రూ-ఎదావు) వెదకిలబడుదొడుకు. దే. వి. కానుధేనువు. చూ, ధేనువు. ౮. వెదురు. వై. వి. 1.=వేణువు*: గడ- గడ: (సం).- కంటకము, కంచి, కిర్మారము, కార్మకము, కిలాటి, ఖలము, తృణకేతువు, తృణధ్వజము, తృక్నారము- తృచిసారము. లేజనము, మ స్కరము, మృత్యులీజము, యవఫలము, వంశము. వేణువు, శతశర్వము, సతీలము. తిద్వి. ౧: కణాదబొంగు, దిండియ-దండె, పల్ల కీ బొంగు, బొంగు, బొంగు వెదురు: ౨: చేపాటికట్టి, (సం): భల్లుంగము; 3: నల్లవెదురు. (సం): కృష్ణసారకము; ౪: (సం).- కీచకము, ధ్వని ద్వేణువు; ౫: (సం). శతఘ్ని; ౬: వాస-వాసము. వెదురుకంపజీట్ట. ద్వ. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి. వెదురుకోల. వా. వి: చూ, రంధ్రము. వెదురుపాలు. వై. వి. 1. తృక్షీరము*: చూ, వంశకోచన; 2: వెదురుపప్పు. వెదురుపిచ్చిక. ద్వ. వి. ఒకపిట్ట: చూ; పక్షి. వెదురుపప్పు. ద్వ. వి: చూ, వెదురుపాలు. 1-2. వెదురుదియ్యము. వా. వి: (సం).- వైణవము. వెదురుమిడుత. ద్వ. వి. ఒకానొకమిడుత: చూ, శలభము. వెదురుమెలక. ద్వ. వి: చోళకి, కమతము, కరిరము: చూ, మొక్క. 1-౫.

వెదురువిల్లు. ద్వ. వి. వెదురు బద్దలతో: తేనెన కొల్లు: గిలకబద్ద, వింటిబద్ద. (బాణము. 1.32) (చూ, కొల్లు.) వెగవ. వా. వి. 1: చూ, రూ-విధవ; 2. నిష్ప్రయోజకుడు: చూ, వాగ్వి; 3. దుష్టుడు: చూ, వ్యానుడు. 2. వెనక. ద్వ. వి, విణ, ది: చూ, రూ-వెనుక. 1. వెనకయ్య. వై. వి.= వి నా య క: చూ, వి నా యకుడు. వెనకయ్యతల్లి. ద్వ. వి: చూ, పార్వతి. వెనకయ్య వెనకయ్య. ద్వ. వి: చూ, స్కందుడు. వెనకు. దే. స. కి. చూ, వెతకు. య. 2, ఆ. 76. వెనకుడు. దే. వి: చూ, వెనకుడు. వెను. దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-వెన్న. 1-2. 3. 4. వెనుబడు. ద్వ. ఆ. కి. రూ- వెన్నడు. 1. విషాదింయే భార. విరా. 2, ఆ. 60: చూ, శోకింయే; 2. దుఃఖింయే. నిర్వ. 7, ఆ. 157: చూ, శోకింయే. వెనుబాటు. ద్వ. వి. రూ-వెన్నాటు. 1. విషాదము. భార. విరా. 1, ఆ. 103: చూ, శోకము; 2. దుఃఖము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 295. చూ, శోకము. వెనుక. ద్వ. వి. రూ-వెనక-వెన్న. 1. పశ్చాద్భాగము: అండ, అవతల, అవల- అవ్వల- అవల, అడట, పక్షి, పిదప, పుత్ర, మయి-మెయి-మే-మై, వీలవు, వెంట, వెను-వెన్ను-వెనక-వెన్న. వెనుకమేను, వెనుకల, సంగడి. (సం).—ఆ పర భాగము, కుల్యము, పశ్చాద్భాగము, పార్శ్వ, పృష్ఠము. తద్వి. ౧. (విణ) పశ్చాద్భాగమున నున్నది: వెనక-వెన్న, వెనుకటిది, పింగలి, పిదప, పెడ. (సం). పశ్చిమము, ౨. పృష్ఠశోర్థకమునకు: (అవ్య) రూ-వెనక-వెన్న. వెను

కల, అంత, అంతట, అవతలి, అదట, విద, కలయ.
కలయంగ, కృష్ణ, తరువాత-తరువాయి,
తర్వాత, చదవడి-చదవడి, పిదప,
పిమ్మట, ను తీ, వెంబడి, వెన్ను.
(సం). (అవ్య) అనంతరము, అవగను, అధి,
అథో, యతః; 3. (అవ్య). పశ్చా
దర్శకమునకు:—రూ-వెనక-వెన్ను, వెంట;
క. దండు వెనుకకు:—(సం). పార్శ్వి; ౪. వెను
కపక్కకు. (సం). పుచ్చము; ౬: (చూ,
వీ. పు.); 2: (చూ, వెంబడి).
("చూ, వెంబడి.") 2. పూర్వకాలము.
రామా. 6, అ. 198: చూ, లోను. 2;
3. చదవడిదిక్కు. య. 5, అ. 30: చూ,
వారిత్తు. 1; 4. ఉపేత: భో. 8, అ. 370:
చూ, సయాట; విగ. 5. ముందటిది. జై.
4, అ. 108: చూ, తొలి. 7.

వెనుకంజినేయు. దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. 1.
వెనుకబోవువాడు. దే. విగ: చూ, సహాయుడు. 1.
వెనుకచిక్కు. దే. అ. క్రి. వెనుకనుండు:
వెనుకపడు. [వెనుచోపుమెకము.
వెనుకచోపులమెకము. ద్వ. వి: చూ, రూ..
వెనుకటిది. దే. విగ. పశ్చిమము: చూ, వెనుక. 1.
వెనుకటివని. దే. వి. అపరకర్మము.
వెనుకటివాడు. దే. వి. (వెనుక+వాడు)

1. తమ్ముడు: చూ, సహోదరుడు; విగ.
2. వెనుకనున్న వాడు: పింగలి. (సం): పాశ్చా
త్యుడు. [2: చూ, సంకోచించే.
వెనుకదీయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెనుదీయు;
వెనుకదొక్కు. దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు.
వెనుకపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: వెనుకచిక్కు;
2. ధనము వెచ్చేయుకాక కూడబడు.
వెనుకపోటు. ద్వ. వి. వెనుకపడుట. స్వా.
3, అ. 28.

వెనుకమేను. దే. వి: చూ, వీ. పు. 1.
వెనుకచూపును. దే. వి. ఏతపుబాసకు నీలైత్తు

వాడు కూర్చుండుటకై నిలుపుకాళ్ల మీద
అడ్డముగా నుంచినచూపును.

వెనుకల. ద్వ. వి: చూ, వెనుక. 1.
వెనుకవేయు. దే. స. క్రి. ధనము వెచ్చేయుచేయు
కూడఁబెట్టు: చూ, నేకరించే. 2. [య. 2.
వెనుకుట. దే. వి. రూ-వెనుకుడు: చూ, సమీక్షణ-
వెనుకుడు. దే. వి. —పై. —(రూ-వెనుకుడు)-
వెనుకొను. దే. స. క్రి. రూ-వెనుకొను: చూ,
వెంబడించే. మార్క. 2, అ. 313.

వెనుకేటచే. దే. స. క్రి. —పై. —ఉ, రా.
3, అ. 401. [వెన్నపులు].

వెనుకపులు. దే. స. క్రి. —పై. —(రూ-
చనుచోపుమెకము. దే. వి: చూ, వెలుగుబంటి.
వెనుదన్ను. దే. అ. క్రి. 1. వెనుకనిల్పు: రూ-
వెన్నుదన్ను; స. క్రి. 2: చూ, వెంబడించే.
(రూ-వెన్నుదన్ను.)

వెనుదీయు. దే. అ. క్రి. వెనుకమురలు,
యధమువలనఁబాలు. ఉ, రా. 7, అ.
132: చూ, సుగ్రు. (7)

వెనుదీయువాడు. వా. వి: (సం).-ధయకు
తుడు, కాందిగృహుడు, కాందికీకుడు.
వెనువెంట. దే. ద్వి. మిక్కిలివెంటడి.

వెన్ను. దే. వి, విగ, ద్వి: చూ, రూ-వెనుక-
(పశ్చాద్భాగమునకు. -విజ. 3, అ. 208.)
వెన్నుడు. దే. వి: చూ, రూ-వెనుకుడు.

వెన్నొను. దే. స. క్రి: చూ, రూ-వెనుకొను.
వెన్నపులు. దే. స. క్రి. రూ-వెనుకపులు. —పై. —
వెన్ను. వై. వి. విలీన. (వెల్ల+నేయి) పెరు
గుచిల్లియొత్తినది: మిసిమి. (సం). కట్టరము,
దధిర్లము, దధిభూము, దధిసారము, నవనీరము,
నవోద్భవము, సరజము. ("చూ, ప్రవ్యము.")

వెన్నంటు. దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించే.
వెన్నుచెటకు. వా. వి: వెన్నుదేవిహార. *
వెన్నుడాయి. ద్వ. వి. ఒకపిట్ట: చూ, చక్కి.

వెన్నుడి. దే. వి. చూ, వెంబడి. 1. హరి. పూ.

3, ఆ. 310. [దే. హరి. 3, ఆ. 107.

వెన్నుడించే. దే. స. కి: చూ, వెంబడించే.

వెన్నుడికొను. దే. స. కి:—వై.—

వెన్నుతోడ. బా. చిన్నబుడినుండియు. “నన

విల్లు కాస్త్రంబు మినుకులావరించే పని

వెన్నుతోడఁబెట్టినదిమాకు.” (మనుచరిత్రము.)

వెన్నుదేవిహార. ద్వ. వి: వెన్నుచెఱుకు*.

వెన్నుదొంగ. ద్వ. వి. నవనీరహారుడు, వెన్ను

ముచ్చే, కృష్ణుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

వెన్నుదొంగయన్న. ద్వ. వి. బలరాముడు:

చూ, హలాయుధుడు. [వై. 6, ఆ. 120.

వెన్నుదడిదము. ద్వ. వి: చూ, భక్త్యము.

వెన్నుపాలకాయ. ద్వ. వి:—వై.—

వెన్నుపూస. ద్వ. వి: వెన్నుముద్ద. 1. [7, ఆ. 81.

వెన్నుపుము. వై. వి: చూ, భక్త్యము. కళా.

వెన్నునుడుగు. ద్వ. వి. ఒకరకముబట్ట: చూ,

స్థూలకాటకము (విస్త్రము.)

వెన్నుముచ్చే. ద్వ. వి: చూ, వెన్నుదొంగ.

వెన్నుముద్ద. ద్వ. వి. 1: వెన్నుపూస; 2. చంద్రుఁ

డు: చూ, హిమాంశువు.

వెన్నుముద్దకోడి. వా. వి. ఒకపిట్ట: చూ, చక్కి.

వెన్నుముద్దలు. ద్వ. వి. బ. 1. కాలిధాన్యవిశే

షము: చూ, ధాన్యము; 2. (బ): చూ,

వెన్నుముద్ద. 1.

వెన్నుమెఱుగు. ద్వ. వి: చూ, భక్త్యము.

వెన్నుయండ. ద్వ. వి: చూ, భక్త్యము.

వెన్నువెనురు. వై. వి. 1. తడిగొట్ట*: చూ,

విశిష్ట. 1; 2. దంతి*: చూ, విశిష్ట. 4.

వెన్నుడు. దే. స. కి: చూ, వెంబడించే.

వెన్నుస. దే. వి. 1: చూ, సహాయము;

2: చూ, వెంబడి.

వెన్నుచ్చే. ద్వ. ఆ. కి: చూ, వెనుదీయు.

వెన్ను. దే. వి. రూ—వెను. 1: కంకి, కండె.

(సం).—కణికము, పస్యమింబరి. తద్వి.—

౧: గర్జలకాడు; ౨: గర్జలు; ౩: జట్ట;

౪: (చూ, చాటకం); 5: చూ, విశిష్ట;

6. ఇంటినడికొప్పు: చూ, నదనము. 1; వా.

అవ్య. 4. పృథ్వీగోళము: చూ, వెనుక. 1.

వెన్నుడు. వై. వి: విష్ణు: చూ, విష్ణువు. 1.

వెన్నుకట్ట. ద్వ. వి. పృథ్వీబంధము.

వెన్నుగంట. ద్వ. వి. కేశబంధవిశేషము: చూ,

కేవలి.

వెన్నుగాడి. దే. వి: చూ, వెన్నుబద్ధ.

వెన్నుచూపుట. బా. ఓడిచూపుట. “మున్నుగనె

వానికిదన వెన్నుచూపమిత్తై.” (ధర్మజ

రాజనూయము). [వెనుదన్ను. 1-2.

వెన్నుదన్ను. దే. ఆ. కి: స. కి: చూ, రూ-

వెన్నునంటు. ద్వ. వి. అర్జునుడు: చూ,

సుధదేగ్రీవుడు.

వెన్నునడుగుపాప. ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది.

వెన్నునరదము. వై. వి. గరుడుడు: చూ,

హరివాహనుడు.

వెన్నునికొడుకువాడి. వై. వి: చూ, సరస్వతి.

వెన్నునిలెంకి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

వెన్నునిమడుంగుపాన్ను. ద్వ. వి. శేషఫణి:

చూ, సర్పము.

వెన్నునివలకన్ను. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు.

వెన్నునెడమకన్ను. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.

వెన్నునెడకొమ్మ. ద్వ. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

వెన్నుపట్టె. ద్వ. వి. 1: చూ, వెన్నెముక;

2: చూ, వెన్నుబద్ధ.

వెన్నుపాన్ను. ద్వ. వి. శేషఫణి: చూ, సర్పము.

వెన్నుపాము. దే. వి. మజ్జారజ్జువు, సుషుమ్న

వాడి, కశేరుకవాడి. (చూ, వాడులు. 3.) .

వెన్నుపూస. దే. వి: చూ, వెన్నెముక.

వెన్నుబద్ధ. దే. వి. ఇంటినడికొప్పుమూగును:

వెన్నుగాడి, వెన్నుకట్టె, వెన్నుచూగును

వెన్నుమాగిను. దే. వి: చూ, వెన్నుబద్ధ.

వెన్నుమచ్చేదునీడు. ద్వ. వి. ఆర్జునుడు: చూ, నుభ దేగినుడు.

వెన్నువలయేత్తు. ద్వ. వి: చూ, నూర్చుడు.

వెన్నెముక. దే. వి: కోలెముక-కోలెముక-కోలెముక-కోలెముక, పూసయెముక, వెన్నుచటై, వెన్నులూస. (సం). ఆధారదండము, వికవింశస్మహామణి, కశేరుక-కషేరుక-కసేరుక, గాంగేయుము, వంశము: (చూ, శల్యము. 1.) (ఇందును సంబంధించిన కాస్త్రపరిభాషాపదములు.- కశేరుక పిండము, కశేరుక చక్రము, కశేరుకా సంధి పరీవర్తకము, గ్రైవేయ కశేరుకము, పృష్ఠకశేరుకములు.- పృష్ఠమణి-పృష్ఠయతుహరమందలి వెన్నుపూసలు, కశేరుక సత్యము, కటిమణి-కటికశేరుక-వడ్డిపూసలు, కశేరుకా పృష్ఠకంటకము, కశేరుకాబాహువు. ఇత్యాది.)

వెన్నెల. ద్వ. వి. (వెల్ల + వెల) 1: వేందీరక, నెలవెలుగు, రేయిండ. (సం). కక్ష్యము, కామవల్లభ, కార్తికోత్సవము, కైరవి, కొముది, చంద్రకాల, చంద్రిక, చాంది, చార్వి, జ్యోతిస్సు-జ్యోతిస్సు, జ్యోతిస్సుక-జ్యోతిస్సుకి, హరిచందనము. తద్వి.- పండువెన్నెల, తటిపి వెన్నెల. (చూ, పున్ను) ("చూ, హరిచందనము. 2"); 2: నతి: చూ, హణిగలు; 3: నతి విశేషము: చూ, హణిగలు.

వెన్నెలకారు. ద్వ. వి. శరద్భక్తువు: చూ, మాసద్వయము.

వెన్నెలకుప్పలు. ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

వెన్నెలకోలు. ద్వ. వి. నతి: చూ, హణిగలు.

వెన్నెలగుత్తి. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.

వెన్నెలవిన్నిపువ్వులు. ద్వ. వి. బ.నతివిశేషము: చూ, హణిగలు.

వెన్నెలవారి. ద్వ. వి. ముస్మగ్గుని అయిదవది యగు వింటియొక్కవారి. (దీనిబాగాములు.-

మొదలిజొన్న, దిరిసనము, మొగలితూలు): చూ, స్థావరము. 1.

వెన్నెలసిట్ట. ద్వ. వి: చూ, వెన్నెలపులుగు.

వెన్నెలపులుగు. ద్వ. వి: వేందమామపులుగు, నివ్వండిడి, నివ్వలనుమింగుపులుగు, నెలతాగిడము, నెలపులుగు - నెలపుల్ల, మంచేతాగిగుడుపులుగు, వన్నియలసిట్ట, వన్నెపులుగు, వెన్నెలసిట్ట, వెన్నెలపులుగు. (సం).—ఊతిభము, గుండాలము, చ,చకోరకము, చకోరము, శీవంజీవము-శీవజీవము, జ్యోత్స్నాపీయము. తద్వి.—చకోరముల గుంపునకు. (సం).—చాకోరము. [కుప్పలు.

వెన్నెలపోగివులు. ద్వ. వి. బ: చూ, వెన్నెల

వెన్నెలరాయడు. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.

వెన్నెలఁటేడు. ద్వ. వి. —పై.—

వెన్నెడు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-వెనుబడు- (విషాదించుటకు.- భార. ఆది. 2, ఆ. 8.)

వెన్నాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-వెనుబాటు. (విషాదమునకు.- భార. విరా. 2, ఆ. 105.)

వెన్నెంట. దే. ద్ర.మిక్కిలిసెంబడి: చూ, వెంబడి.

వెన్ను. దే. వి. ఉష్ణము. స్వా. 4, ఆ. 80: చూ, సంజ్వరము. 2.

వెన్ను. దే. అ. కి. తపించే: చూ, సంతాపించే.

వెయి. దే. స. రూ-వెయ్యి-వే-వేయి: చూ, సహస్రము. (చూ, సంఖ్య)

వెయ్యి. దే. వి. —పై.—

వెరగు. దే. వి: చూ, రూ-వెరగు. 1-2-3.

(వింతకు.- పగిభా. 4, ఆ. 47.)

వెరఁజోడు. దే. స. కి. జారుకొను: వెరజే.

వెరజే. దే. స. కి. —పై.—

వెరవరి. దే. విగ. నేర్పరి: చూ, సమరుడు (ఇతఁడే ఉపాయకాలి.)

వెరఁడి. దే. విగ. ఉపాయహీనుడు.

వెరవు. దే. వి. రూ-వెరవు. 1: అనువు, ఇమ్ము, ఉత్తి, ఉచను, ఎత్తు, ఎత్తుగడ, ఒడికము,

ఒకపు, కీలు, జేతనము, జిత్తు, తెలివన, తంతు, దీనునము, నెవ్వ, పొక్కి, మందు, మేనడి, నజ్జ, వయినము-వైనుము, వయపు-వైపు, వలను, వశపు. (వశ):- అంగము, ఉచను, ఉపాయము, క్రియ, గండకము-గండము, గతి, తంత్రము, తీగ్గుము, ద్వారము, నిస్తరణము, నిస్సరణము, నుఖము, యుక్తి, యోగము, విధానము. తద్వి. — ౧ ఉపాయములు నాలుగు. — సాను, దాన, భేద, దండములు; ౨. ఉపాయములు ఏడు. — సాను, దాన, భేద, దండ, మాయ, ఉపేక్ష, ఇంద్రజాలములు; ౩. ఉపాయములు ఆఱు. — సాను, దాన, భేద, నతి, ఉపేక్ష, రసాంతములు; 2. జీవనోపాయము. హరి. పూ. 7, ఆ. 130: చూ, స్థితి. 5; 8: చూ, విధము. 1. య. 2, ఆ. 92; విణ. 4. రామ క్రము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 168: చూ, యోగ్యము. 2; 5. వశము. నిర్వ. 3, ఆ. 5: చూ, స్వాధీనము. వెరవే. కి. ద్వ. వి. విరహతాపము. హరి. ఉ. 7, ఆ. 190: చూ, సంతాపము. పెరసి. దే. వి. 1. లెక్క మొత్తము: చూ, సంకలనము; విణ. 2. కడపటిది. కళా. 5, ఆ. 78: అంత, కడగొట్టు. (సం) - అంతము, అంతిము, అంత్యము, ఉత్తము. చరముడు, జఘన్యము, పశ్చిముము, పాశ్చాత్యము, సాంతము, సాకల్యము. (అవ్య). - కించ. ("చూ, సాకల్యము.") వెరసు. దే. వి. రూ. వెరసు. అంకెలొనగువాని సంకలనపునంపులు. "పుట్లవెరసు, టంకాలవెరుసు" మొ. [ఆ. 61. వెరుపు. దే. వి: చూ, రూ-వెరపు. వికృ. 7, వెరుసు. వా. వి: చూ, రూ-వెరసు. వెల. దే. వి. 1. రూ-వెలగు-వెలపు-వెరగు, భయము: చూ, సాధ్వనము; 2: చూ, వింత. 1. వెలగు. దే. వి. రూ-వెరగు. 1. భయము: చూ, సాధ్వనము; 2: చూ, వింత. 1. కై.

1, ఆ. 114; 2: చూ, వెలవెలపాటు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 88. వెలగుచుడు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: అక్కజేవడు: చూ, వెలగుండు. 1. భార. అర. 7, ఆ. 158; 2: తటకాచడు: చూ, వెలగుండు. 2. వెలగుచుడు వాడు. ద్వ. విణ. విస్తయన్వితగుడు. వెలగుపాటు. ద్వ. వి: చూ, వెలగు. 1-2-3. (వింతకు. - భార. విరా. 5, ఆ. 126.) వెలగుండు. దే. ఆ. క్రి. 1: అక్కజేవడు, అచ్చెరువడు- అచ్చెరువువడు, అబ్బురవడు- అబ్బివడు, అరుదందు, వెలగుచుడు. (మి). - అగ్నితపడు, అగ్నిర్యవడు; 2: ఉబ్బిరపోవు, తటకాచడు, నివ్వెరవడు, ముడుగు, తిచ్చేవడు, వెలగుచుడు. (మి): - చేష్టలుచుగు. ("చూ, సుక్కు (6)") వెలక. దే. వి: చూ, వెండుక. వెలచేటు. దే. ఆ. క్రి. భయపడు: చూ, సుక్కు. (6). వెలచే. దే. ఆ. క్రి. — పై. — ఉ. హరి. 6, ఆ. 134; రామ. 2, ఆ. 13. వెలపరి. దే. విణ. 1: అదురుగుండియ-అదురుగుండె, అళుకరి, కోళ్ళ, చంద, పిటికి, బెడిదుడు. (సం). — అధీరుడు, అహూరుడు, ఆతంకితుడు, ఆసోగండడు, ఉగ్గంపశ్యుడు, ఉగురుడు, కాకరూకుడు, కాకలూకుడు, కాతరుడు, ఘోరుడు, చకితుడు, తిన్నపు, దీనుడు, భయంకరుడు, భయశీలుడు, భీకరుడు, భీరుకుడు, భీరువు, భీలుకుడు, భీముడు, భీముడు, భేలుడు, విక్లబుడు, విలతుడు, వృకుడు, శంకితుడు. తద్వి. — ౧. భయమును పుట్టించేవానికి: - భయంకరుడు. భీకరుడు, భీముడు; ౨. భయపడినవాడు: — దరితుడు, దీనుడు; 2. భయశీలురాలు: చూ, క్రీ.

వెలుపిం. వా. స. క్రి: అంకించే, అడలఁ
గొట్టు, అడలింఁ, అడరించే-అడలింఁ,
అడలు, అడలుచే. అడలు, అడించే, అడఁచే-
అడఁచు, అడుచే, కంకు, గడుము, గడుము
కొను, గడ్డించే, జేంకించే, శంకయొనర్చు,
జీరిపించే, జెడరించే, విసరు. (సం).—
అధిష్టేపించే, తర్జించే, నిర్భర్తించే.

(మి) భయపెట్టు.

[3. భయములేనిది.

వెలుపిడి. దే. వి. 1. భయములేనివాడు;
వెలుపు. దే. వి. భయము: చూ, సాధ్యసంఘ.

వెలుపుదీర్చికాపాడినవాడు. అం: చూ, పితలు.

వెలుబొమ్మ. దే. వి. చక్కాదులకు వెలుపు పుట్టు
టకై భీకరాకారముగఁ బ్రతిష్ఠించెడు ప్రతి
మ. వికృ. 2, ఆ. 178. (గండాభుప్రభాము
అని కొందఱు): చూ, హరిజి. 2.

వెలువెలుపాటు. ద్య. వి: కటకా, నివ్వెర-నివ్వె
ఱ-నివ్వెఱఁగు, నివ్వెఱపాటు, జీదేవు, వికా
కు, వెరఁగు-వెఱఁగు. (సం).— నిశ్చేష్టత.
(చూ, విధిగ్రహము. 1.)

వెట్టి. దే. వి. 1. (ఉ, హరి. 4, ఆ. 48): ఉమా
దము- ఉమ్మాదము, కయిపు- కైపు, తిక్క-
తిక్క, పిచ్చే, పిచ్చి, పిచ్చితనము, రింబ-
రిబ్బ-రిమ్మ, వీరడి, వెంగలితనము- వెకలితన
ము, వెడఁగుతనము, వేడులు, వేలాకోలము,
సీసము. (సం).— ఉమ్మాదము-చిత్తవిధిగ్రహ
ము, పిత్రము, వైశము (“చూ, సీసము. 2.”);
(పిచ్చికిని వెట్టికిని కొద్ది భేదము కలదనికొంద
ఱు); 2. అనివేశము. రామ. 6, ఆ. 152:
చూ, స్వాసము. 2; 3. తిక్క, పిచ్చివా
డు, లేకురి, వీరడి-వీటిడి, వెంగలి-వెంగ
లి, వెకలి-వెక్కలి, వెడఁగు, వెడఁద, వెట్టి
వాడు, వేడులు, వేటిడి. (సం).—ఉమ్మ
త్తుడు, ఉమ్మదికుడు, ఉమ్మదిష్టువు, ఉమ్మ
దకుడు, ఉమ్మాదవంతుడు- ఉమ్మాదవంతుఁ

డు, ఉమ్మాదుడు, ఉమ్మకూటుడు. తద్వి-

పుట్టువెట్టి; 4. అనివేశ: చూ, స్వర్ణాదు:

5. వికారము గలవాడు: భీష్మకుడు;

6. వివేకములేనిది: వెట్టిబాగులు.

వెట్టికుక్క. దే. వి. పిచ్చికుక్క: చూ, కునకము.

వెట్టిచెఱకు. దే. వి. చెఱకునంటి యొకానొక

గడ్డి: చూ, తృణము. 1.

వెట్టిజల్లేడు. దే. వి. అల్లము: చూ, వికీరణము.

వెట్టికుమ్మ. దే. వి. ఒకరకముకుమ్మ: చూ,

విట్టదిరము.

వెట్టిదీరకోఁకలితలఁజేట్టునున్నట్టు. జా. కోఁక

లితలఁజేట్టునునుటచే వెట్టి తీరలేదనుట.

“వెట్టిదీర కోఁకలిఁ దలఁజేట్టునున్న క్రియ

గా.” (శిశుభ్రాంశ్లోదయము.)

వెట్టినిమ్మ. దే. వి. ఒకానొకనిమ్మ: చూ, నిమ్మ.

వెట్టినిర్జమేలువాడు. దే. వి. బలరాముడు:

చూ, హలాయుధుడు.

వెట్టినిర్జు. ద్య. వి. బ. మధ్యము. అవ్వ. యా,

కాం. 231: చూ, నుర. 2.

వెట్టిపుచ్చే. దే. వి. ఒకరకముపుచ్చే: చూ,

హరివాలుకము.

[పీలమొది.

వెట్టిబచ్చేలి. దే. వి. ఒకరకముబచ్చేలి: చూ,

వెట్టిబాగులు. దే. వి. 1: చూ, వెట్టి. 4;

2: చూ, వెట్టి. 6.

[గవేధక.

వెట్టివీఱ. దే. వి. చేఁతవీఱ: చూ, వాగ్వి

వెట్టిమేడి. దే. వి: కాకిమేడి, కుక్కమేడి,

బమ్మమేడి- బొమ్మమేడి- బగ్గమ్మమేడి.

(సం).—అరాజి, అద్యుదుంబరి, కాక,

కాకోదుంబరము- కాకోదుంబరిక- కాకో

దుంబరిక, కుష్మస్మి, కృష్ణాదుంబరిక, తూ

దోదుంబరిక, చిత్రోపధము, జఘనేఫల,

ఫల్గుఫ, మలపువు, మలయువు, నాయసి:

(చూ, మేడి. 1.) (కాకిమేడి=నాయసిక

కుక్కమేడి=మలపువు, మలయువు.) (“చూ,

పీనుడుగ్గకము.”)

వెట్టియగము. కా. వి. తెలివితేనివాడు: చూ, స్తబ్ధుడు.

వెట్టియావలు. దే. వి. వి. తెల్లవలు: చూ, సన్నవము.

వెట్టివాడు. దే. వి. వి. దిద్దివాడు: చూ, వెట్టి. 3.

వెట్టెత్తు. కా. అ. కి: తిక్కగొను, పిచ్చెత్తు.

వెల. దే. వి. 1. కొనువస్తువులు లోనగువాని

కిచ్చెడు విలువ (అమ్మెడువస్తువులులోనగు వానికే తెప్పెడుధర): అగ్గవ, అమ్మకము, అమ్మడు, కిమ్మతు-కిమ్మత్తు, ఖరీదు, జీట్టి, తెగుబడి, దర, బోగము, మెల్లమి-మెల్లము, శో-శాయి. (సం.)—అ చ క్రి య ము, అవక్రియము, అర్థము, అర్థపు, క్రియము, నణము, భృతి, మూల్యము, రుచకము, లోకము, వస్తుము, విక్రియము, విభజము, గూలము. (అవ్య):— ఓ; తద్వి.- ఎండిన మాంసముయొక్క వెలకు.- కొప్పలము; 2. చందము. ఉ, వారి. 3, అ. 112: చూ, వ్యవహారము. 4.

వెలందుక. వై. వి.=వనితా: చూ, చూ-వెలందుక.

వెలగ. దే. వి. 1. (సం. వ):— అక్షర్యంవము, కపిపిరియము, కపిత్థము—కపిత్థము, కరంజఫలము, కరభవల్లభము, కాత్మ్యఫలము, ఖరపాదాఢ్యము, గంధఫలము, గ్రంథిఫలము, గాగ్రహి, చిరపాకి, దంతకళము, దధితము, చధిఫలము, దధిపారము, పుష్పఫలము, మన్మథము. తద్వి.- గ. నల్లవెలగకు. (సం):— అంకము; 2: పుల్ల వెలగ. (సం): వ్యాఘ్రపాదము; 3: ములువెలగ. (సం):— కంట కపిత్థము, కళేగుకము, గ్రంథిలము, చతురశ్రికము, వ్యాఘ్రపాదము. (2-3లకు భేదములేదని కొందఱు) (పైపెంకు కందకాయ జాతిలోనిది); అం. 2: చూ, దోహదకాస్త్రము. (లేనె నెయ్యి వెల్లము పాలు దీనికి వంచి యొరువులు.)

వెలది. వై. వి. 1.=వనితా. (దేశ్యముని 4-ర)

అడుది. విజ. 1, అ. 148: చూ, స్త్రీ; 2.=వనితా. (దేశ్యముని 4-ర.) గరగరిక యైన అడుది: చూ, స్త్రీ; దే. వి. 2. భాకదేశ్యము. విజ. 1, అ. 125; విజ. 4. నిర్మలము. భో. 2, అ. 98; ప్యా. 3, అ. 31: చూ, శుద్ధము. 3; 5. పృసన్నము: చూ, శుద్ధము. 3

వెలదుక. వై. వి.=వనితా. రూ- వెలందుక.

(దేశ్యముని 4-ర): చూ, వెలది. 1-2. అవ్య. సం, కాం. 61.

వెలచే. వై. స. కి: చూ, తద్దు. చర. 4, అ. 188.

వెలవాడు. దే. వి. రూ-వెల్వాడు. ఒకానొక

దేశము: చూ, నీవు (1) (దేశములు.)

వెలవట. దే. ద్ర: చూ, రూ-వెలవల.

వెలవలుండు. కా. అ. క్రి. 1. ఋతుమతియగు:

చూ, సమర్థుడు; 2. బయటనండు.

వెలవల. కా. ద్వి. 1: చూ, వెలవట; 2. ఎడ

మ: చూ, సవ్యము. 2.

వెలపోవు. దే. అ. కి: అమ్ముడుపోవు.

వెలమ. దే. వి. కూచ్యజాతి విశేషము: దొర.

(మి) చడ్డు వెలమ, (సం) చడ్డు నాయకుడు.

(వీరు గౌరవముగ పిలిపించుకొనుటయందును

తమ నామముతుదను గౌరవచిహ్నముగా

‘గారు’ లోనగువానిని ‘వెల్లుకొనుట’ యం

దును ఇవ్వముగలవారు)

వెలమనంది. దే. వి: రూ-వెలమనంది, వెలమ,

చిలికివెలమ, చెలిక వెలగు. (సం).—కాక,

కాకల, కాకజంఘ, జీవన-జీవని, లోమకళ.

వెలయలు. దే. వి. (వెల + అలు): చూ, వేశ్య.

వెలయింపే. దే. స. కి: వెల్లడింపే, వెల్లడిచే

యు. (సం).—అవిష్కరించే, పరీక్షించే.

వెలయ. వై. అ. కి: 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మ

తించే; 2. ఎరిగె. పరీక్షించే: చూ, చూప

జిల్లు; 3. పృసన్నతనోందు. వారి. పూ. 8.

అ. 95: తిలకించే, తెలియ, తెలు; 4. పృథ్వికమ్మ. మార్క. 2, అ. 340: పాపిరివోపు, వీడుమిగులు; 5. పృథ్వికాశ మగు. భార. విరా. 4. అ. 75: చూ, నుబ్బు. 2. వెలయెలనాగ. దే. వి: చూ, వెలయాల. వెలరారు. ద్వ. అ. కి. 1. తెల్లనగు: చూ, వేపు, 2: చూ, వెలవెలఁబాటు. వెలరు. వై. వి. = ధవళ. తెల్లన: చూ, వర్ణము. 6. వెలరువాటు. ద్వ. అ. కి. 1. తెల్లనగు. లి. 3, అ. 131: చూ, వేపు; 2: చూ, వెలవెలఁబాటు. వెలలఁబన్ను. ద్వ. స. కి. చూ, వెళ్లగొట్టు. వెలలు. దే. అ. కి. రూ-వెడలు. భార. ఉద్. 1, అ. 128: చూ, సాగు. వెలలుచే దే. వే. చూ, రూ-వెడలుచే. వెలన. వై. వి. = విలే. కాపుడుగంజి, పేయము: చూ, సాదము. (1). వెలవెలది. దే. వి: చూ, వెలయాల. వెలవెలఁబాటు. ద్వ. అ. కి. వివర్ణమును. స్వా. 5, అ. 82: రూ- వెలవెలనగు-వెలవెల్లనగు- వెలవెలనవోపు- వెలవెలఁబోపు, వెలరారు- వెలరువాటు, వెలఁకఁబాటు, వెల్లఁబాటు, వెల్లనగు, వెల్లెలఁబాటు, గాజోవాటు, తెల తెలఁబోపు, తెలతెలవాటు, డిల్లపడు-డిల్ల పడు-డిల్లపోపు, నీరువిడుచే, పుల్లసిలు-పుల్ల సిల్లు, విన్నఁబడు, విన్నఁబోపు. తన్వి. — వెలువెలకఁబాటు-వెల్లెలకఁబాటు. వెలవెలఁబోపు. ద్వ. అ. కి. — వై. — వెలవెలన. వై. వి: చూ, వెలవెలపాటు. (విణ యందు. — చంక. వే. 1, అ. 221.) వెలవెలనగు. ద్వ. అ. కి: చూ, వెలవెలఁబాటు. చంక. నా. 5, అ. 19. [4, అ. 125. వెలవెలనవోపు. ద్వ. అ. కి. — వై. — కళాం. వెలవెలపాటు. వై. వి: చూ, వైవర్ణ్యము. వెలవెల్లనగు. ద్వ. అ. కి: చూ, వెలవెలఁబాటు.

వెలరించే. దే. స. కి. రూ-వెలరుచే-వెల- ద్వ. 1: చూ, వెళ్లగొట్టు; 2: చూ, వెలిపుచ్చే. వెలరుచే. దే. స. కి. — వై. — (బయలు- చలుచే అనుటకు. — కళా. 2, అ. 117.) వెలర్పు. దే. ప. కి. — వై. — వెలి. దే. వి. 1. బహిఃపృథ్వికము: చూ, వెలు- చల. 1; 2. వెలివేయుట. (సం). అంతు, బహిష్కరణము, బహిష్కారము; 3. దేహ- మయొక్క-బహిః పృథ్వికము; 4. బయలు పాటు. పాండు. 2, అ. 53; విణ. 5. బాహి- రము, బాహ్యము. మార్క. 3, అ. 388: చూ, స్పష్టము; వై. వి. 8. = అంతు. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 8; విణ. 7. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8; అవ్య. 8: చూ, వెలవల. 1. వెలికత్తె. వా. వి. లోపనంగొలువి. వెలికత్తెరనేల. ద్వ. వి. కంకరమన్నుకలిసిన భూమి: చూ, హరిపీయ. 2 (భూమి. 1). వెలికి. దే. వి: చూ, వెలిచే. వెలికిలు. దే. అ. కి. 1. వీపుకింగునగు, తిరుగఁ బడు; 2. వీపుకింగుగా పరుండు. హరి. పూ. 8, అ. 135. వెలిగడ. ద్వ. వి. మెట్టనేల: చూ, హరిపీయ. 2 (భూమి. 1). [1-౫. వెలిగారము. వై. వి. గవ్వచాకము: చూ, లవణము. వెలిగిడ్డి. వై. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు- వెలిగుల్ల. వై. వి. కూతకైదుపు, శంఖము: చూ, సంకు. 1. వెలిగొండ. ద్వ. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము. వెలిగొరు. ద్వ. వి. విరాసతము: చూ, హస్తీ- వెలిగుక్క. దే. వి. శలికాశతము: చూ, స్వరము. 2. వెలిచే. దే. వి. సింహితకము: చూ, కృష్ణనము. 3. వెలిచేండ్ర. ద్వ. వి: ఉండ్ర. ఉండ్రన- ఉం- డ్రన-ఉండ్రన, ఉలిమాను, కంపుడుమ్మ, చండ్ర, తెల్లరుమ్మ, వెలిరుమ్మ. (సం). అనునా

చదు, అవతారము, అహిమాకరి, అరి
మేదము, అహిమేదము, కంటికి,
శంఖకీదుగ్గము, కదరము, కల్పకము, కాం
భోజము, కాంభోజి, కార్యకము, కుబ్జకంఠ
కము, కుష్మఘ్నుము, కుష్మఘ్నాత్తు, కుష్మాది, కుమా
రము, క్రిమికాతగ్రహము, క్షీతికము, ము,
ఖదిరము, ఖదిరాసారము, గండకారి-
గండకారి, గాయత్రి, గిరిమేద
ము, గువాకము-గువాకము, గోధాస్కంధ
ము, తిక్తకాకము, దంతధావనము, ధపము,
బాలకనయము, హాహిణి, కిట్టదిరము,
క్యామసారము, సారము, సోమవల్కము.*

("చూ, సోమవల్కము.")

వెలిచేవి. దే. వి. అంకాట: చూ, వ్యభిచారము. 2.

వెలిచేవులిగన్నతోయ్యలి. ద్వ. వి. అంకులాడి.

వేం. అం. 4: చూ, స్వైరిణి.

వెలిచిత్తరి. అం: చూ, కాయమానములు. [క. 1.

వెలిచియ. దే. వి. రూ-వెలిచె-వెల్చె: చూ, వర్తి

వెలిచె. దే. వి. —వై.—

వెలితి. దే. వి. రూ-వెల్లి. 1: జీబు, దట్టము,

వలవల-వలవలన-వలచేవ-వల్చన. (సం).-

విరళము; 2. న్యూనము: చూ, సాడ్లు. 1.

తద్వి. —తోట్టి, రివ్వ, వీసర-వీసరము:

చూ, సాడ్లు. 1; 3. తలచేదనములేమి;

విణ. రూ-వెల్లి. 4. తక్కువైనది; 5. తల

చేకానిది.

వెలితిప్ప. వై. వి: చూ, వెలిగొండ.

వెలితిహానిసి. ద్వ. వి. అల్పండు: చూ, హీనుడు.

వెలితుమ్మ. ద్వ. వి: చూ, వెలిచేంద్ర *.

వెలిదమ్మి. ద్వ. వి. తెలిదమ్మి. విజ. 2, ఆ.

194: చూ, సహసగ్రహతగ్గము.

వెలిదుక్కి. దే. వి. వానరడిదుక్కి. దుక్కి:

చూ, నేద్యము. (చూ, రొంపిదుక్కి.)

వెలినాడుబాగ్గూలు. అం: చూ, ఆంధ్రులు:

చూ, బాగ్గూలు. ("కృష్ణయజుర్వేదము
ఆదస్తంబనాశ్రిమున, ఋగ్వేదము ఆశ్వ
లాయన నూత్రిమున, శుక్లయజుర్వేదము
కాత్యాయన నూత్రిమున, అయి ఆశ్వలా
యనలకును ఆదస్తంబులకును సంబంధములు
గలిగియున్నవి. ఈ వెలినాడులు వైజానూ
రాజ్యముగో: జేరిన యాంధ్రదేశమున
నుండువారు. వల్లభమతోధారకుడను వల్ల
భాచార్యుని వెలినాడులలోనివాడు, వీరిలో
మూడు తెగలుగలవు. (౧) శుద్ధవెలినాడులు,
(౨) పేరుంటేడివెలినాడులు, (3) వెలినా
డులు. మొదటిరెండును లౌకిక వైదికముల
యందు వర్తించువారు. మూడవతెగ గాగ్రి
మసాచకాది పుణ్యపీఠ వృత్తిగలవారగుటచే
కొంతకాలము పఠకు నింద్యముగఁ జూడఁ
బడిరి.")

వెలిసోటిమెకము. ద్వ. వి: చూ, వెలుగుబంటి.

వెలివము. దే. వి. విణ: చూ, రూ-వలివము.

వెలిపుచ్చే. దే. స. క్రి: కమ్మ, పెట్టు, బయలు

పఱచే, బుగులుపుచ్చే, వెలారించే, వెలా

రుచే-వెలార్చు, వెలిపుచ్చే. (మి) బహిరంగ

పఱచే. [స్వా. 2, ఆ. 73.

వెలిపెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, 'వెలివేయు.

వెలిచిత్తరి. అం: చూ, కాయమానములు.

వెలిమాడు. దే. వి. విదేశముల కంపంబడు

ధాన్యాదులు. (చూ, లోమాడు.)

వెలిమావు. ద్వ. వి. ఉచ్చైశ్రివము, ఇందుగ్గిని

గుట్టము: చూ, హయము.

వెలిమిడి. ద్వ. వి. (వెలి + మిడుగు) రూ-

వెల్మిడి. పంచ. నా. 1, ఆ 384: చూ, భస్మము.

వెలిమొట్ట. ద్వ. వి. ఒకచేరు: చూ, మత్స్యము. 1.

వెలిమొన. అం: చూ, మొనలు.

వెలిమాగ్గను. ద్వ. ౬: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

వెలియాలపోతుకాకు. ద్వ. వి: చూ, కివుఁడు.

వెలియూలు. దే. వి. చూ, రూ. వెలియూలు.

అం, భా. ద్వ. 111.

వెలియూ. దే. అ. కి. 1. వావకుని నిలువే;

2. చోయయైచోవు.

వెలియూని. దే. వి. (వెలి + ఉనికి) వరదేశము
నందలి యూని: చూ, వగ్రవాసము. 2.

వెలిరతి. అం: చూ, రతి (సమరతులు).

వెలివడు. చా. అ. కి: చూ, పొయవడు.

వెలివాడు. దే. వి. 1. చూ: చూ, సురియా
కుపు; 2. భగ్గిష్టుడు: చూ, సురియాకుపు.

వెలివాడ. ద్వ. వి. చూలవల్లె: చూ, నీమ
(1) (దేశములు.)

వెలివాడవాడు. ద్వ. వి: చూ, వెలివాడు. 1.

కాకి. 7, అ. 241. [చేట్టుపాటిం చెడుపొంగు.

వెలివాలు. దే. వి. వేటాడెడుచోట బయట

వెలివిరియు. దే. అ. కి: చూ, రూ-వెల్లి
విరియు; 2: చూ, ముమ్మరించే; 3: చూ,
వ్యాపించే; 4. వగ్రకటితమగు; 5: కొదరు,
చెదరు.

వెలివిసరు. దే. అ. కి. వగ్రకాకితమగు. వంచ.

వేం. 4, అ. 14: చూ, నుమ్మ. 2.

వెలివెల్లు. ద్వ. వి: చూ, హిమాంకుపు.

వెలివేయబడు. చా. అ. కి: బహివడు.

వెలివేయు. దే. స. కి: బహివెట్టు, వెలివెట్టు.

వెలిసె. దే. వి. వటలపొంగితము: ఇంటిచూరు:

చూ, సదవము. 1.

వెల. దే. వి. వృత్తియందు వెలికివచ్చెడు అనే
శము. "వెలవల."

వెలెగు. దే. వి. 1. కిరణము: చూ, హాయ
నము. 2; 2. వగ్రకాళము: చూ, వెలుతురు.

1; 3. (అచ్చ. అ, కాం. 42): ఎండ.

(సం).—అతవము, ఆభాసము, ఆలోక

నము, ఉష్ణము, ఉష్మము, ఓజస్సు,

ఘర్మము, ద్యోతము, వగ్రకాళము, రాద్ర

ము: తద్వి. —గ: పొటము; 2: ఈరెండ-సీ-

రెండ: 3. పాడ. రెండ: అ. కి. 4. (వకాశించే-

చూ, వావణిల్లు; 5. (మార్క. 7, అ. 57):

అడిచినడు, ఎగసినడు, ఎరియు, కపలు,

కనురు-కనులు, కాలు, చిటచిటమును, చిట

చిటలాడు, చిటచిటలాడు, యేరయేరవోవు,

తనుకు, తిండిగియే, దరికొను, మండివడు,

మండు, మటమటలాడు, తూడు, ముసముస

మును-ముసముసయను, మెలకు. (సం) జ్వ

లించే. (వి).—దగ్గమగు. (స. కి).—

దహించే. తద్వి. —గ: (వి) ఎలమంట; 2: బగ్గు

మను.

వెలెగుమంటి. దే. వి: రూ-వెలెగుమంటి. ఎలె

గుమంటి (ఎలెగుమంటి), ఎలెగు-ఎల్ల-

ఎలెవ, ఎలెగుగొడ్డు, ఎల్లవెలివోటి మెకము,

ఇబ్బంది గాడు, పుట్టకావు, పుట్టకూటి

మెకము, పుట్టకూడు దిండి, పుట్టకూడు

మెక్కుమెకము, చొచ్చుమెకము, చొల్లి

మొర మెకము, మొగము తెలుపుమెకము,

లేడు, వెనుకచొవులమెకము, వెనుచొవు

మెకము, వెలివోటి మెకము. (సం).—

అక్షము, అచ్చభల్లము, అచ్చము, ఋక్షము,

గువోళయను, భల్లము-భల్లకము-భల్లకము-

భాలాకము, మృగదంశకము-తద్వి.-ఏదడి-

(చూ, భల్లము. 2.)

వెలెగుమంటి. దే. వి.—వై. —

వెలెగువేడు. దే. వి. త్విహంవరి: చూ,

నూర్మడు.

వెలెగొందు. దే. అ. కి: చూ, వెలెగు. 4-

వెలెక. ద్వ. వి. (వెలి+ఉక) తెల్లవ: చూ,

వర్ణము. 6. [బాటు. పొండు. 4, అ. 35-

వెలెక-బాటు. ద్వ. అ. కి: చూ, వెలెవెలె

వెలెగు. దే. వి: రూ-వెల్లు, అలవ, కంచియ-

కంచె, కంచెకొట, కంచెగోడ, కంచకొట,

కంచగోడ, కట్టువ, కల్ల-కల్లి, కాటగిగడ,

తడుకు, దడి, తెల్లు-తెల్లుపు. (సం).—

అవహారిక, అవేష్టకము, ఓక, ఓవోలి, వకారి, పొగివీరము, పొగివీరము, వాటము, వేష్టము. తద్వి. — ౧: కరగోడ, కోరడి, గోడకాలు; ౨: (సం). — కుంబ: 3: చూ, ముఱుగుగోడ. ("చూ, సరాతి.")

వెలుకే. దే. వి. రూ—వెలు: చూ, సర్పము.

వెలుమే. దే. స. కి: రూ— వెలుమే— వెలు.

1: కడపు, తోలు—తోలు, వడపు, నూకు, వేటపు, పూరగింఁచే; పే. 2: చూ, వెడలుచే. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112; 3. (నూలు) తోడు: చుట్టు, తోడు.

వెలుతురు. దే. వి. రూ—వెలురు. 1: ఒప్పు, కలుకు—కల్కు, గచ్చే, చెన్ను, వెలువము—చెలుపు—చెల్లు, చోయ, జిగి, జోతి, జోత—జోతము—జోతము—జోతి, దంబు, దాల్—దాలు, తిండ్ర, కుఱుగలి, కులకింపు, తెలివి, తేజో, తొంగలి, తొలకు, దపురు—దారు, వగటు, పిపాళము, పొలవము, పోసనము, చాజో, చిత్తరము, మించే, మిన, మిన, మెఱుగు—మెఱుగు, మెఱపు—మెఱుపు, మేని, మొక్కలి, రంగు, రాణి, రువాణము, వంచియ—వంచె, వన్నియ—వన్నె, వెలుగు, వేడి, సిరి, పెర, సొంపు, సోయగము. (సం. ప): — అంకుపు, అభిఖ్య, అభిరుది, అర్పి, అర్పిన్ను, ఆధ, ఆభాసము, ఇద్దము, ఈశానము, ఈహ, ఉద్దీపనము, ఉమ, ఉల్లసము—ఉల్లాసము, ఉర్మి, ఓజస్సు, కకుచ్చ, కచ, కమ, కలహము, కాంతి, కాళకము, కాళము, కానపు, కేతుపు, గోవు, చార్వి, ఛలి, ఛాయ, జ, జోలి, త్విట్టు, దీప్తి, ద్యుతి, గోళము, ధామము, నీకాళము, పగికాళము, పగిధ, భా, భాతి, మయూఖము, మహన్ను, రక్తి, రుక్మ—రుచి, రోకము, రోచిన్ను, వర్పన్ను,

వర్ణము, విలసనము, వీకాళము, వీతి, వీర్యము, వ్యవాయము, కమ్, కోచిన్ను, కోధ, శ్రీ, సహము. (అవ్య):—అపి, ఇ, ఇదానమ్, ఏ, చ. తద్వి. — ౧. అధికప్రకాశమునకు. — వేళ్లు, తలుకు—తలుకు, తళతళ, నిగనిగ, నిస్స, వస, బెళుకు—బెళుకు, మినమిన, మిలమిల, మెఱుగు—మెఱుగు, రవరవ. (సం):—క; ౨. నివృత్తనందరి యధికవర్ణకాళమునకు. — కనకన; 3: చోయ. (సం). — ఛాయ, కోధ; ౪. ఎంజ జిగికి. — (సం). — ఝిల్లి—ఝిల్లిక; ౫. పజ్జికాంతికి:—తమపు—తమపు; ౬. ఎజ్జనిజిగి, విడి. (సం). — అరుణాధము, రక్తకాంతి; ౭. కృతివు చంద్రరాగకాంతికి. — విడి; ౮. మిసిమి; ౯: (సం). — పరిస్పృటనము; ౧౦: చోయ, నీడ. (సం) ఛాయ; ౧౧: పొడనీడ; (విగ) ౧౨. వెలిగినది:—ఘృతము, దీప్తము; ౧౩. వెలిగింపబడినది:—ఉద్దీపకము, దీపకము; ౧౪. వెలిగింపబడినది:—ఇద్దము, ఉద్దీపితము, ఉద్యోతితము, ఉద్యానీతము, ఉపకోళితము, ఉల్లసితము, పగికాళితము, రాజితము, విలసితము; ౧౫. కాంచబడినది:—తప్తము, కాగిణ, శృతము; ౧౬. తపింపజేయబడినది:— ఇద్దము, ఉత్తప్తము, కాగిణ. (తె). — ఉదిరి. (వి). కాంతివిశేషమునకు—రవరవ; వై. వి. 2.—వెల్లంతరా. *: చూ, రూ—వెలుతురు.

వెలువల. దే. వి. (వెలి+వల). 1. (ఉ, హరి. 8, ఆ. 28): రూ—వెల్లల, బయలు—బయలు—బైలు. మయదానము—మైదానము, మెలన, వెలి, వెల్లడి. (అవ్య) వెలవల—వెలవల, వెలి, బయలు, వరవల. (సం). — అంతరము. తద్వి:—బంగనబయలు, బటాకబయలు—బటాబయలు—బట్టబయలు; విగ. 2. వెలియనది. క. ౪. 8, ఆ. 152. [వెలుపించే—వెల్పబడే. వెలువలించే. దే. స. కి: రూ—వెల్పలించే—

గలుపలుండుట. దే. వి. బహిష్కరణములు: చూ, సమర్థ.

వెలుపించు. దే. స. కి: చూ, వెలుపలించు.

వెలుపు. దే. వి: చూ, రూ-వెడలుపు.

వెలుపుడు. దే. వి: లోడుడు.

వెలుసు. దే. వి: చూ, వెలుసునంది.*

వెలుసునంది. దే. వి.—పై.— [సస్యము. 1.

వెలుపడము. దే. వి. రూ-వెల్పడము: చూ,

వెలుపడములు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

వెలుపడు. ద్వ. అ. కి. 1. పృథాకాకములు:

చూ, సుబ్బు. 2; 2. బయలుదేలు: చూ, సాగు.

వెలుపడుట. ద్వ. వి. రూ-వెల్పడుట: చూ,

వెడలఁబాటు.

వెలుపరించు. ద్వ. పే: రూ-వెల్పరించు,

వెలుపలుచు. ప్యా. 4, అ. 48.

వెలుపలుచు. ద్వ. పే.—పై.—

వెలువెలుకఁబాటు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-

వెల్పెలుకఁబాటు.

వెలువెల్ల. వా. వి. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

వెల్లఁబాటు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-వెలుకఁబాటు.

వెల్లు. దే. వి: చూ, రూ-వెలుగు.

వెల్పు. దే. వి: చూ, రూ-వెలుచే.

వెల్పు. దే. స. కి. పే: చూ, రూ-వెలుచే.

వెల్పు. దే. వి: చూ, రూ-వెలిచె.

వెల్లి. దే. వి, విణ: చూ, రూ-వెలితి.

వెల్లురు. దే. వి, వై. వి: చూ, రూ-వెలుతురు.

వెల్లుడు. దే. వి: చూ, రూ-వెలునాడు.

వెల్పుల. దే. వి: చూ, రూ-వెలుపల.

వెల్పులించు. దే. స. కి: చూ, రూ-వెలుపలించు.

వెల్పు. దే. వి: చూ, రూ-వెలుము.

వెల్పుడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-వెలిమిడి.

వెల్లు. వై. విణ. 1.=వళత్తు. తెల్లనిది: చూ,

వర్ణము. 6; 2. కర్షణము.

వెల్లుక. దే. వి: చూ, లోప్తము. నిర్వ. 10, అ.

122; “వెడలి తేరపోయి వేరు వెల్లుంకి.”

(తేకరి)యనదులు).

వెల్లుగొమ్ములమెకము. ద్వ. వి: చూ, హస్త.

వెల్లుఁబాటు. వై. వి: చూ, వై వర్ణము.

వెల్లుఁబాటు. ద్వ. అ. కి. 1: చూ, వేపు:

2. వై వర్ణమునొందు: చూ, వెలవెలఁబాటు.

వెల్లుచేటుపు. ద్వ. వి. సున్నపుపూఁత: చూ,

సమాలంభము. 1.

వెల్లుజిక్కి. సామిటెంకి. ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణము.

వెల్లుజోల్లలపీడు. ద్వ. వి.—పై.—[చూ, స్పష్టము.

వెల్లుడి. వై. వి. 1: చూ, వెలుపల; 2. పృథిది:

వెల్లుడించు. వా. స. కి: పచేరించు, పగలు,

వెల్లుడిచేయు. (సం) పృకటించు.

వెల్లుడిచేయు. వా. స. కి.—పై.—

వెల్లుడమ్మి. ద్వ. వి: చూ, రూ-వెలిడమ్మి.

వెల్లున. వై. వి.=వళత్తు. తెల్లున: చూ, వర్ణము. 6.

వెల్లునగు. ద్వ. అ. కి: చూ, వెల్లుఁబాటు.

1-2. భార. ఆర. 6, అ. 245.

వెల్లునిదొల్లలయింతి. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

వెల్లుపోలిక. ద్వ. వి. తుదృజలవరము: చూ,

మత్స్యము. 1.

వెల్లుముతైదువ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

వెల్లుయెలుక. ద్వ. వి. రూ-వెల్లుక: చూ,

మూషికము. [చూ, వైరిణి; 2: చూ, వేళ్య.

వెల్లుటకత్తియ. ద్వ. వి. రూ-వెల్లుటకత్తె:

వెల్లుటకత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

వెల్లుటకము. ద్వ. వి. పృథిది: చూ, స్పష్టము.

వెల్లి. వై. వి. 1.=వళత్తు. తెలుపు: చూ, వర్ణ

ము. 6; దే. వి. 2: చూ, వెల్లున. 1; 3. అధి

కపృవాహము: చూ, వెల్లున. 1; 4. కాలా

వ-కాల్య, తెర, తెరతెర-తెరలు, దొంతర,

పరంపర, పరుస. (సం).—ఉత్పత్తి, ఓనుము,

ధార, పరంపర, పృవాహము (కృ)మనస్థి

యని కొందఱు.)

వెల్లిక. దే. వి: చూ, వెల్లున. వసు. 4, అ. 52

వెల్లిగొను. దే. అ. కి. 1: ఓడిగిల్లు, జోలుజొను, జోలువాలు, తోట్టు, తోరంగు- తోరుంగు, వరంగు, పారైచే, పారు-పాటు, పాటు తెంచే, వరదవాలు, వట్టొడ్డు, వెలివిరియు- వెల్లి విరియు, వెల్లివొడుచే, వెల్లువగట్టు (సం).—పగ్గవహించే; 2. వరంవరగావడ లు. పా. 5, అ. 18; కే. 3. వెల్లిగొలుపు.

వెల్లివాణ, ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది.

వెల్లివిరి. దే. వి. పగ్గవహించు.

వెల్లివిరియు. దే. అ. కి. రూ-వెలివిరియు,

1: చూ, వెల్లిగొను. తద్వి. — నీటికొట్టులో నగునవి ఎగిరివడు. — చెదరు-బడు, చెదరు, బెగ్గిలు-బెగ్గిలు; 2. ఉలుకు. భార. విరా.

2, అ. 148: చూ, సుగ్గు. 6; 3: చూ, వ్యాపించే; 4. పగ్గవహించు. అచ్చ. యు, కాం. 501; 5: కొడరు, చెదరు; 6: చూ, ముమ్మరించే.

వెల్లివొడుచే. దే. అ. కి: చూ, వెల్లిగొను.

వెల్లిలి. ద్వ. వి. (వెల్లు + ఉల్లి) తెల్లఉల్లి*: చూ, నుకందము. 1.

వెల్లువ. దే. వి: అంపాచారము, ఓడిక, జేక్కర, నీట్ల, నీళ్ల పాటుడు, వజర- వజరి-వజర- వజర, పాటుడు, వరద-వజర, వట్టు, వెల్లి, వెల్లిక, వేగము. (సం).— అంబుసరణము, అంభాకారము, అట్టుచు, ఊర్పి, ఓఘము, పూనము, పగ్గవాహము, పగ్గవృత్తి, వనము, విశ్రాంతి. (అశ్వ).—ఆరము. తద్వి. — అధిక ప్రవాహమునకు. — పెనువెల్లి, ముంపు, ములుగుడు, వరిద, వెల్లి - వెల్లువ. (సం). రయము, పగ్గవాహము; 2. అల్పపగ్గవాహమునకు. — జోలు-జోలుపు; 2. అధిక పగ్గవాహము: చూ, వెల్లువ. 1-గ; 3: చూ, నేన. 1. య. 3, అ. 38; 4. ఇటికగోడల యింటిచోడు: చూ, సద నము. 1. [2. మడుగుకట్టు.

వెల్లువగట్టు. దే. అ. కి. 1: చూ, వెల్లిగొను 1;

వెల్లులుక. ద్వ. వి: చూ, రూ-వెల్లుయెలుక.

వెల్లుడము. దే. వి: చూ, రూ-వెలువడము.

రసి. 1, అ. 48. [భార. ఆది. 8, అ. 174.

వెల్లుడు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-వెలువడు.

వెల్లురించే. ద్వ. కే: చూ, రూ-వెలువరించే.

వెల్లులఁబాటు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ- వెల

వెలఁబాటు.

వెల్లులుకఁబాటు. ద్వ. అ. కి. మిక్కిలివెలుకఁ

బాటు: రూ- వెలువెలుకఁబాటు: చూ,

వెలవెలఁబాటు.

వెల్లుల్ల. వై. విణ. (వెల్లు + వెల్లు) మిక్కిలి

వై వర్ణము: చూ, వై వర్ణము.

వెన. వై. వి. 1. = వాజ. వేగము: చూ, స్వద

ము; ద్వ. కి. విణ. 2. శీఘ్రముగ: చూ,

స్వదము. [శ్రోకము; 2: చూ, విపత్తు.

వెనవము. వై. వి. = వ్యవస. 1. జిజ్ఞాస: చూ,

వెనల. దే. వి. వంటకుండ. విజ. 2, అ. 150:

చూ, వారివాణము (భాండము. 3-3);

వెళకు. వై. వి. = విలాస. రూ-వెళకు: చూ,

విలాసము. 2.

వెళుకు. వై. వి. = — వై. —

వెళ్లగొట్టు. వా. స. కి. ఉచ్చాటనముచేయు.

సాంబ. మా. 27: వీచే, వెడలించే, వెలలఁ

బన్ను, వెలారింపే-వెలారుచే-వెలార్చు.

వెళ్లు. దే. అ. కి. రూ-వెడలు. 1. ధావన

మొనర్చు: ఉలుకు, ఊడనిఁబాడు, ఊడు,

ఓడిగిల్లు, ఓడు, కదలు, డుయ్య-డూయ్య-

డూయ్య, వరుగుడు, వరుగుగొను, వరుగు

వాలు, వరుగునెట్టు, వరుగెత్తు, వరువిడు,

వరువుగొను, వరువువాలు, వరువెట్టు, వరు

వెత్తు, పారు, పాటాడు, పేరమువాలు,

నురుగు. (సం):—ఉపధావించే, పగ్గధావించే.

(మి) ధావనమొనర్చు. తద్వి. — గునుకు.

(“చూ, మరుగు. 2.”); 2. విగ్గమించే: పోవు: చూ, సాగు. 2; 3. గమనించే: చూ, సాగు. 2.

వే

వే. దే. స. 1 రూ.-వేయి: చూ, సహస్రము; విణ. 2. అనేకము. “వేమాలులు.” :చూ, హీరాళము; వై. క్రి. విణ.3:చూ,స్వదము. వేంకటాచలము. సం. వి. అ. పుం. 1. తిరుమల: చూ, ఋషభము. 3; అం. 2: చూ, క్షేత్రములు. (ఆనుబంధములో చూ, 1232 పారట.) వేంకటేశ్వరస్వామి. సం. వి. వ్. పుం. తిమ్మప్పడు: చూ, వేలుపు. వేంచేయు. వా. అ. క్రి. 1: చూ, వచ్చే. 2; 2. గమనించే, పోవు. భాగ. 4, స్కం. 211: చూ, వల్ల. 3; 3: చూ, కూర్చుండు; 4. వివసించే: చూ, వసించే. వేండ్రము. దే. వి. తావము. భాగ. 7, స్కం. 815: చూ, సంతాపము. వేంబరించే. వై. వి.=వ్యావస: చూ,వ్యాపించే. వేళటి. దే. వి. రూ-వేళటి:చూ,భూగము. వేళరము. దే. వి. ఉపద్రోవము: చూ, వివత్తు. వేళరి. దే. వి. (వేళము + అరి) కిరాతభేదము: చూ, వ్యాధుడు. 1. [చూ, రోగము. 1. వేళి. దే. వి. జ్వరము. ఉ. హరి. 6, అ. 77: వేళి. వై. వి. 1: చూ, వేసుజాము; దే. 2:చూ, సర్జకము.2*;అం. 3:చూ,నీమ(1)(దేశములు.) వేళిస. దే. వి: చూ, సర్జకము. 2.* వేళు. దే.అ.క్రి:చూ, సంతాపించే.విజ.3,అ.25. వేళు. దే. ప్రి. వేగజేయు: వేళించే, గోలిం చే, పోలుచే. (సం).—భర్జించే. వేళుట. వా. వి: (సం).—భర్జనము, భృష్టి. వేట. దే. వి. 1. మేళపోతు:చూ,మేషము. 1; 2. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; 3: వెంట,

షికారు. (సం).—అశేటము, అన్వేదనము—అన్వేదనము, శేటము, గోకర్ణము, మృగములవేట, పక్షులవేట. అందు మృగముల వేట:-వేడువేట, గంటవేట, తెరవేట అని త్రివిధము. పక్షులవేట:- పాది- పాది వేట-పారివేట, విడివేట అని ద్వివిధము (ఏడువేట అశేటము. విడివేటదేగవేట); అం. 4: చూ, కామజంబులు; 5. (వేటాడుట) :చూ, వ్యసనములు.

వేటకాడు. దే. వి. 1: బోయ, వలకాడు; వేటగిరి, వేటరి, షికారీ. (సం).—అశేటకుడు, ఖట్టికుడు, జాలికుడు, చీవాంతకుడు, మృగయుడు, వాగురికుడు, కాకునికుడు. తద్వి. —తెరవేటకాడు; విణ. 2: చూ, సలహారకుడు. అచ్చ. అ, కాం. 42. వేటకుక్క. ద్వ. వి. 1. విశ్వకదుర్భు: చూ, కుశకము; 2: చూ, సివగి. 2.

వేటగిరి. దే. వి: చూ, వేటకాడు.

వేటతెర. ద్వ. వి: తట్టి, తెర.

వేటపల్లియ. ద్వ.వి. బోయపల్లె:చూ,దేశములు. వేటపల్లె. ద్వ. వి: —వై.—కాశి. 4, అ. 80. వేటపిట్ట. ద్వ. వి. దీమపుపిట్ట: జేలగండె, దీమము-దీము.

వేటరి. దే. వి: చూ, వేటగిరి.

వేటలాడు. దే. స. క్రి. 1. అడవియందు మృగములను పక్షులనుపదించే: చూ, సంహరించే; 2. పదించే. భార. ఉద్యో. 4, అ. 144: చూ, సంహరించే.

వేటాడు. దే. స. క్రి. —వై.—

వేడలుబడినవాడు. వా. విణ: (సం).—అభ్యర్థికుడు, పార్థికుడు.

వేడి. దే. వి. 1. తావము. లక్ష్మీ. 2, అ. 118: చూ,సంతాపము; 2. వేడిము. వై. 1.

అ. 70: చూ, సంజ్వరము. 2; 3. యేలుకు.
భార. అర. 4, అ. 245: చూ, స్వదము;
-4. పృథావము. మార్క. 7, అ. 84: చూ,
వాడిమి; 5. పృథావము: చూ, వెలుతురు. 1;
విగ. 6. ఉష్ణము. సా. 3, అ. 78: చూ,
సంజ్వరము. 2; 7. ఎక్కడనున్నాడు. భో. 1,
అ. 74: వేడి-వేడి (బ) వరి-వరి. (దీనికి
నీరుకట్టచువరమగునపుడు దీవర్ణ లోపము చూ
పట్టెడు. మార్క. 3, అ. 254.)

వేడికంటి. దే. వి. (వేడి + కన్ను) ఉగా
క్షుడు. య. 1, అ. 18: చూ, కివుడు.

వేడికొను. దే. స. కిరి: రూ-వేడుకొను,
వేడు, అడిగికొను-అడుగుకొను, అడుగు-
అడ్డు, కొనరు, బరిమాల-బరిమాల-బరి
మాలకొను, సాగదీయు. (సం).—అగ్య
ర్థింమే, అర్థింమే, పార్థింమే, యోచింమే.
తద్వి.-(చూ, వేడు. 4.) (“చూ, స్తుతింమే.”).
వేడికొలు. దే. వి. రూ-వేడుకొలు: చూ,
యాచవ.

వేడిమి. దే. వి. వేడి-వేడ్రము. 1. కాక,
తావము. భార. ఉద్యో. 3, అ. 197: చూ,
సంతాపము; 2. వెచ్చెన: చూ, సంజ్వరము. 2.
తద్వి.-(విగ). వేడిమిగలది యనుటకు.-
(చూ, సంజ్వరము. 2); 3. పృథావము:
చూ, వాడిమి.

వేడిమిలేనివాడు. దే. విగ: (సం).-అనుష్టుడు.
వేడివెలుగు. దే. వి: చూ, నూర్పుడు.
భో. 4, అ. 351.

వేడివేలుపు. దే. వి. రూ-వేడివేల్పు. 1. -వై.-
రామా. 7, అ. 180; 2. చూ, పన్నీ. 1.
వసు. 4, అ. 12.

వేడివేల్పు. దే. వి. —వై.—

వేడు. దే. స. 1. ఏత్రాజ్యుడు: రూ-ఎరె
డు-ఎరెడు, ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరెడు

డు-ఎరెడు-ఎరెడు. (రామా. 7, అ. 182);
తద్వి. —ఎ పురుషుడు: రూ-ఎరెడు-ఎరె
డు-ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరె
డు-ఎరెడు; 2. ఎ వ్యుడు ను: రూ-ఎ రె
డు-ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరెడు-ఎరెడు-
ఎరెడు-ఎరెడు, ఎల్లవాడు; స. కిరి.
2. పార్థింమే: చూ, వేడికొను; 3: చూ,
వాంఛింమే. భార. విరా. 4, అ. 200;
4: అడిగికొను, అడుగుకొను, అడుగు-అడ్డు,
తిరిచమెత్తికొను. (సం).—భిక్షింమే, యా
చింమే. (చూ, వేడికొను.)

వేడుకొను. దే. స. కిరి: చూ, రూ-వేడికొను.
వేడుకొలు. దే. వి: చూ, రూ-వేడికొలు.

వేడువాడు. దే. విగ. 1: చూ, యాచకుడు;

2: (సం).—పార్థింమే.

వేర. దే. వి: చూ, రూ-వేర.

వేరులు. దే. వి. 1. ఉన్మాదము. లక్ష్మీ.
5, అ. 12: చూ, వెట్టి; విగ. 2. మూఢు
డు: చూ, స్తబ్ధుడు; 3: చూ, వెట్టివాడు.
వేపి. దే. వి. రూ-వేపి. మక్క. (వేపి అని
కొందలు): చూ, శునకము. (ఇది వేగునాకు
కృదంతము.)

వేపు. దే. వి. రూ-వేపుడు-వేపు-వేపు
పుడు. (సం).—భగ్గవము, భృష్టి.

వేపుడు. దే. వి. 1. —వై.—; 2. వే: చెడు
వేట్టి: చూ, పాత్రము. 8-రగ; విగ.
3. వేచినది.

వేపుడువేట్టి. దే. వి: చూ, వేపుడు. 2.

వేపుడుపిండి. దే. వి. జ్యోతిర్గంధ, వల్లరి:
చూ, సాదము (1).

వేబోక. దే. వి: చూ, రూ-వేసుబోక.

వేకువ. దే. వి: చూ, వేసుబోము.

వేకువతావము. ద్య. వి. పృథావన్నావము, అవ
గాధము: చూ, స్నావము.

వేగ. దే. వి. 1. వడి: చూ, స్వదము; 2. త్వర. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 25: చూ, సంభర్మ మము; క్రి. విణ. 3. త్వరితము: చూ, స్వదము; ద్వి. 4. యుధిత్వర్థము: చూ, స్వదము.

వేగంటి. దే. ద్వి. (వే + కన్ను) ఇందుగడు. రామా. 8, ఆ. 104: చూ, సహసాగ్రీక్షుడు.

వేగంటిక చేర్చి. దే. వి: చూ, స్వర్గము. సాంబ. దే. 16.

వేగంటికొమరుడు. ద్వ. వి. అన్యనుడు.

సాంబ. దే. 18: చూ, సుభ దేవుడు. [దు. 1.

వేగంటిగంగ. దే. వి. రక్కసుడు: చూ, రాక్షసుఁ

వేగంటియెక్కుడు. దే. వి. రావతము: చూ, హస్తి.

వేగంటికాతు గావించినదశి. వా. వి: చూ,

సముద్రము.

వేగంటిపై దోడు. దే. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

సాం బ. దే. 4.

వేగన్నలసామి. ద్వ. వి: చూ, వేగంటి.

వేగవడు. మి. ఆ. క్రి. త్వరవడు: చూ,

సంభర్మిమయే.

వేగపాటు. మి. వి: చూ, సంభర్మిమము.

వేగమధ్యము. అం: చూ, సావీరజభాషలు.

(చూ, ఉపవిద్యలు. 419 పుట.)

వేగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సత్తవ: చూ,

కక్తి. 1; 2. ప్రివాహము: చూ, వెల్లువ;

3. = వేగ - వే - వేగరము. వడి: చూ, స్వదము;

4. విషవృక్ష ఫలము; 5. మలమూత్రాది

పర్వవృత్తి; విణ. 8. త్వరితము. వారి. ఉ.

1, ఆ. 75: చూ, స్వదము.

వేగరంజ. అం: చూ, టక్కజభాషలు.

వేగరి. దే. వి. రూ - వేగురి: చూ, వేగువాడు.

వేగవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అశ్వంతరి;

అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("దేసిపాదము

లందు మూడుసగములున్న ఒకగురువును,

సరి పాదంబుల భ-భ-భ-గగములున్న - 7 యతి.")

వేగి. సం. వి. వ్. పుం. 1: చూ, హయము.

విణ. 2. వడిగలది: చూ, సత్వరము; వై.

వి. (1) = వ్యాఘ్ర. పులి: చూ, కార్దూలము.

వేగియే. దే. ఆ. క్రి. జోగరము చేయు. పర.

3, ఆ. 213.

వేగినాటిబాగ్నాణులు. అం: చూ, అంధులు.

(వీరు ఋగ్వేదులు. అశ్వలాయన మంత్ర

మునాను.)

వేగిరకత్తియ. వై. విణ. త్వరగలది (అడుది)

రూ - వేగిరక తై: చూ, (స్త్రీ).

వేగిరకతై. వై. విణ. — పై. — విజ. 3, ఆ. 208.

వేగిరకాడు. ద్వ. విణ. (విజ. 3, ఆ. 208):

అత్రగాడు, తమకి, తుఱ్ఱెను, పరవాది,

వడికాడు. (సం). — అరుడు, చమలుడు,

జవనుడు, జవుడు, తరస్వి, ప్రిజవి,

వ్యగుడు.

వేగిరవడు. వై. ఆ. క్రి: చూ, సంభర్మిమయే.

వేగిరపాటు. వై. వి: చూ, సంభర్మిమము. భార.

విరా. 2, ఆ. 48-61. [విరా. 5, ఆ. 287.

వేగిరపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. త్వరవఱు. భార.

వేగిరము. వై. వి. 1. = వేగ. వేగము. కిఘ్రిము.

ఉ, వారి. 6, ఆ. 22: చూ, స్వదము; 2. త్వ.

ర. వై. 4, ఆ. 82: చూ, సంభర్మిమము. క్రి.

విణ. 3. త్వరితము. పాండు. 4, ఆ. 153:

చూ, స్వదము. [కళా. 3, ఆ. 115.

వేగిరియే. వై. ఆ. క్రి: చూ, సంభర్మిమయే.

వేగు. దే. వి. 1: చూ, వేగుజోము; 2. రాజ్య

సమాచారము. రామా. 7, ఆ. 49: కొట్టి,

కొటి; 3: చూ, వేగువాడు; ఆ. క్రి.

4. ఉదయమగు: చూ, వేపు. తద్వి. — తెల్ల గా

తెల్లవాలుటగు. — తెలతెలవాలు. — తెలతెల్ల

వాలు; 5. కుభోదయమగు: రూ - వేగు.

కూరి. పూ. 9, ఆ. 87.

వేగుజోక్క. ద్వ. వి. కుక్రొడు. రామా. 2,

ఆ. 102: చూ, రాహువు. 2-౯

వేగుజోక్కవారము. ద్వ. వి. కుక్రొవారము:

చూ, వారములు. [139: చూ, వేగుజోము.

వేగుజోక. దే. వి. రూ-వేజోక. నై. 7, ఆ.

వేగుజోము. ద్వ. వి. (కళా. 4, ఆ. 112);రూ-

వేపుజోము, చీకటి, తెల్లవాలుగ, తెల్లవాటి,

తెల్లవాలుగడ, పొద్దు- పొద్దు, వేపు,

వలుచాయి, వేకువ, వేగి, వేగు- వేపు,

వేజోక-వేగుజోక, వేవన. (సం)-అహ

ర్ముఖము, ఉపకాలము, ఉపస్సు, ఉపము,

జౌపసి, కల్యము-కాల్యము, క్షుపాత్మ్యము,

గోపీతము, గోసంగము, గోసగము, గోసము,

వికాంతము, ప్రత్యుపము-ప్రత్యూపము, ప్రభా

తము, వ్యుప్తము, సాయోత్సవము. (అప్య)-

ఉపాంసవ్. ("చూ, నూన్యోదయము.")

వేగురిక్క. ద్వ. వి: చూ, వేగుజోక్క.

వేగురు. దే. స. బ. వేయిమంది. రూ-వేపురు

(వేయికి మహాన్మహాత్మ్యర్థక ఒహువచనాదేశము.)

వేగురుజోక్క. ద్వ. వి. (వేగు + మేక్క):

చూ,రూ-వేగుజోక్క పా. 2, ఆ. 53.

వేగురులు. దే. వి. బ:చూ, వేగరి. (ఇల్లు వేగుల

వారు-వేగులు-వేగువారు.)

వేగువాడు. దే. వి. చారుడు. రా. యు,

కాం. 172: చూ, సందేశచారుడు.

వేడే. దే. ఆ. క్రి. 1. గర్వించే: చూ, హంక

రించే; స. క్రి. 2: చూ, ప్రితిక్షించే.

వేడంగలపాగ. దే. వి. సహస్రస్థలము: చూ,

సర్పము.

వేటు. దే. వి. రూ-వేగుటు- వేత- వేగిర.

1. వేయుట; 2. దెబ్బ: చూ, హతి.

వేట్లు. దే. వి: చూ, సంతోషము.

వేడబము. నై. వి. 1. బొంతు: చూ, విరథము;

2. కుతూహలము: చూ, వ్యసనము. 8;

3.=విడంబనమ్. దగా: చూ, వంచన; 4.=

విడంబనమ్: చూ, వేరము. కాశీ. 5, ఆ. 75,

5.=విడంబనమ్. మాయ. ఉ. రా. 5, ఆ.

228: విడంబన-విడంబనము: చూ, మాయ

ము. 1. తద్వి.-(సం) యక్షిణి.

వేడను. నై. వి.=వేలా. మండలాగ్రిము: రూ-

వేలము. [కళా. 6, ఆ. 222.

వేడించే. నై. స. క్రి =వేప్తన: చూ, వేప్తించే.

వేడు. దే. ఆ. క్రి: చూ, వాంఛించే.

వేడుక. దే. వి. రూ-వేడ్కు. 1: చూ, సంకో

షము; 2: చూ, వాంఛ. భో. 4, ఆ. 235;

8. కుతూహలము: చూ, వ్యసనము. 8;

4:రూ-వేడ్కు. (సం):-వినోదము; 5.వినోద

కార్యము:చూ,గొబ్బి. 2-3; విణ. 8. వినోద

కరము, "అని విన విన వేడుక."

వేడుకకత్తియ. ద్వ. వి. రూ- వేడుకకత్తె-

వేడ్కుకత్తె. 1. జారిణి: చూ, స్వైరిణి;

2: చూ, వేళ్ళు. [3, ఆ. 31.)

వేడుకకత్తె. ద్వ. వి. -నై.-(వేళ్ళము. రాజ-

వేడుకకాడు. దే. వి. రూ-వేడ్కుకాడు.

1.జారుడు. కళాం. 4, ఆ. 44; ఉ. రా. 4,

ఆ. 204: చూ, విటుడు; వా. 2. ఆనందు

డు:చూ, హృష్టుడు;విణ. రూ-వేడ్కుకా

డు. 3. కుతూహలపరుడు; 4, అపేక్ష

కుడు; 5. క్రిడా సప్తడు.కాశీ. 8, ఆ.

50; 8. వినోదకురుడు.

వేడుకచెలి. దే.వి:చూ,వేళ్ళ. పాండు. 2,ఆ.13-

వేడుకహోదము. ద్వ. వి. కరిఖలము: చూ, వ్యవ

హోము. 4.

వేడుకపడు. ద్వ. ఆ. క్రి. రూ-వేడ్కుపడు.

1.కుతూహలపడు; స. క్రి.2:చూ,వాంఛించే.

వేదమునయు. ద్వ. అ. కి. - పై. - రూ - వేదము
నయు. [పరివేషించుచేయు.

వేదము. ద్వ. స. కి. (వేదము + పెట్టు)
వేదము. వై. వి. = వేదము. 1. రచితము: చూ,
హయము; 2. మండలగతి.

వేదము. దే. వి. విణ: చూ, రూ - వేదము.

వేదముకత్తె. ద్వ. వి: చూ, రూ - వేదముకత్తియ.

వేదముకాడు. దే. వి. విణ: చూ, రూ -
వేదముకాడు.

వేదముకోసు. దే. వి: చూ, వేదము.

వేదమువడు. ద్వ. అ. కి, స. కి: చూ,
రూ - వేదమువడు.

వేదమునయు. - పై. -

వేదీ. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అనేక పరివాహ
ములయొక్క కూడిక: చూ, సంభేదము. 1.

ఇ. ఈ. స్త్రీ. 2. = వేదలి. సర్వాకారముగ
అల్లిసజ్జడ: రూ - పరివేషి, వేదీక. తద్వి. -
(తె). - పింపిణి: చూ, వేదలి; ఈ. స్త్రీ.

3. కాలవ: చూ, హోదిన. 2 (వది.);

4. దావరడంగి: చూ, వివనాశవి.

వేదీక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వేదీ. 2.

వేదీవేదిన. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జేలగ: రక్తవ,
శుక్తి: చూ, బుద్ధపిడుగు.

వేదీసంహారము. అం. (ఈగంధమును తట్టినా
రాయులు(డు)వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాట
కములు.

వేణుకము. సం. వి. అ. న. రూ - వైణుకము.

1. ఏనుగును బాడిచేడి బరికోల: చూ,
పేరి. 4 (బాణము. 1-20-రూ):

2. వసులను దోలెడుమునికోల: చూ, సిక్కు.

వేణుకాశ్రమము. అం: చూ, తిర్యక్రరణబంధములు.

వేణుగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.

వేణుస్థుడు. సం. వి. అ. పుం. పిల్లంగోవి
గూడువాడు: చూ, వైణవికుడు.

వేణునాదానములు. అం: చూ, వ్యవహారపదములు.

వేణులాసకుడు. సం. వి. అ. పుం: కలుకారు-
డు, కులకుడు - కులికుడు - కులకుడు, కుల-
శ్రేష్ఠుడు - కులశ్రేష్ఠి, బురుడుడు. (తె). -
ఏకుల, చోచులువాడు, దబ్బువాడు,
మేదరవాడు - మేదరి. [ములు -

వేణువిదారితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధ

వేణువు. సం. వి. ఉ. పుం. = వేణురు. 1: చూ,

వెదురు; 2. పిల్లంగోవి: చూ, విణ. 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-1066-1067-1068-1069-1070-1071-1072-1073-1074-1075-1076-1077-1078-1079-1080-1081-1082-1083-1084-1085-1086-1087-1088-1089-1090-1091-1092-1093-1094-1095-1096-1097-1098-1099-1100-1101-1102-1103-1104-1105-1106-1107-1108-1109-1110-1111-1112-1113-1114-1115-1116-1117-1118-1119-1120-1121-1122-1123-1124-1125-1126-1127-1128-1129-1130-1131-1132-1133-1134-1135-1136-1137-1138-1139-1140-1141-1142-1143-1144-1145-1146-1147-1148-1149-1150-1151-1152-1153-1154-1155-1156-1157-1158-1159-1160-1161-1162-1163-1164-1165-1166-1167-1168-1169-1170-1171-1172-1173-1174-1175-1176-1177-1178-1179-1180-1181-1182-1183-1184-1185-1186-1187-1188-1189-1190-1191-1192-1193-1194-1195-1196-1197-1198-1199-1200-1201-1202-1203-1204-1205-1206-1207-1208-1209-1210-1211-1212-1213-1214-1215-1216-1217-1218-1219-1220-1221-1222-1223-1224-1225-1226-1227-1228-1229-1230-1231-1232-1233-1234-1235-1236-1237-1238-1239-1240-1241-1242-1243-1244-1245-1246-1247-1248-1249-1250-1251-1252-1253-1254-1255-1256-1257-1258-1259-1260-1261-1262-1263-1264-1265-1266-1267-1268-1269-1270-1271-1272-1273-1274-1275-1276-1277-1278-1279-1280-1281-1282-1283-1284-1285-1286-1287-1288-1289-1290-1291-1292-1293-1294-1295-1296-1297-1298-1299-1300-1301-1302-1303-1304-1305-1306-1307-1308-1309-1310-1311-1312-1313-1314-1315-1316-1317-1318-1319-1320-1321-1322-1323-1324-1325-1326-1327-1328-1329-1330-1331-1332-1333-1334-1335-1336-1337-1338-1339-1340-1341-1342-1343-1344-1345-1346-1347-1348-1349-1350-1351-1352-1353-1354-1355-1356-1357-1358-1359-1360-1361-1362-1363-1364-1365-1366-1367-1368-1369-1370-1371-1372-1373-1374-1375-1376-1377-1378-1379-1380-1381-1382-1383-1384-1385-1386-1387-1388-1389-1390-1391-1392-1393-1394-1395-1396-1397-1398-1399-1400-1401-1402-1403-1404-1405-1406-1407-1408-1409-1410-1411-1412-1413-1414-1415-1416-1417-1418-1419-1420-1421-1422-1423-1424-1425-1426-1427-1428-1429-1430-1431-1432-1433-1434-1435-1436-1437-1438-1439-1440-1441-1442-1443-1444-1445-1446-1447-1448-1449-1450-1451-1452-1453-1454-1455-1456-1457-1458-1459-1460-1461-1462-1463-1464-1465-1466-1467-1468-1469-1470-1471-1472-1473-1474-1475-1476-1477-1478-1479-1480-1481-1482-1483-1484-1485-1486-1487-1488-1489-1490-1491-1492-1493-1494-1495-1496-1497-1498-1499-1500-1501-1502-1503-1504-1505-1506-1507-1508-1509-1510-1511-1512-1513-1514-1515-1516-1517-1518-1519-1520-1521-1522-1523-1524-1525-1526-1527-1528-1529-1530-1531-1532-1533-1534-1535-1536-1537-1538-1539-1540-1541-1542-1543-1544-1545-1546-1547-1548-1549-1550-1551-1552-1553-1554-1555-1556-1557-1558-1559-1560-1561-1562-1563-1564-1565-1566-1567-1568-1569-1570-1571-1572-1573-1574-1575-1576-1577-1578-1579-1580-1581-1582-1583-1584-1585-1586-1587-1588-1589-1590-1591-1592-1593-1594-1595-1596-1597-1598-1599-1600-1601-1602-1603-1604-1605-1606-1607-1608-1609-1610-1611-1612-1613-1614-1615-1616-1617-1618-1619-1620-1621-1622-1623-1624-1625-1626-1627-1628-1629-1630-1631-1632-1633-1634-1635-1636-1637-1638-1639-1640-1641-1642-1643-1644-1645-1646-1647-1648-1649-1650-1651-1652-1653-1654-1655-1656-1657-1658-1659-1660-1661-1662-1663-1664-1665-1666-1667-1668-1669-1670-1671-1672-1673-1674-1675-1676-1677-1678-1679-1680-1681-1682-1683-1684-1685-1686-1687-1688-1689-1690-1691-1692-1693-1694-1695-1696-1697-1698-1699-1700-1701-1702-1703-1704-1705-1706-1707-1708-1709-1710-1711-1712-1713-1714-1715-1716-1717-1718-1719-1720-1721-1722-1723-1724-1725-1726-1727-1728-1729-1730-1731-1732-1733-1734-1735-1736-1737-1738-1739-1740-1741-1742-1743-1744-1745-1746-1747-1748-1749-1750-1751-1752-1753-1754-1755-1756-1757-1758-1759-1760-1761-1762-1763-1764-1765-1766-1767-1768-1769-1770-1771-1772-1773-1774-1775-1776-1777-1778-1779-1780-1781-1782-1783-1784-1785-1786-1787-1788-1789-1790-1791-1792-1793-1794-1795-1796-1797-1798-1799-1800-1801-1802-1803-1804-1805-1806-1807-1808-1809-1810-1811-1812-1813-1814-1815-1816-1817-1818-1819-1820-1821-1822-1823-1824-1825-1826-1827-1828-1829-1830-1831-1832-1833-1834-1835-1836-1837-1838-1839-1840-1841-1842-1843-1844-1845-1846-1847-1848-1849-1850-1851-1852-1853-1854-1855-1856-1857-1858-1859-1860-1861-1862-1863-1864-1865-1866-1867-1868-1869-1870-1871-1872-1873-1874-1875-1876-1877-1878-1879-1880-1881-1882-1883-1884-1885-1886-1887-1888-1889-1890-1891-1892-1893-1894-1895-1896-1897-1898-1899-1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-1922-1923-1924-1925-1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932-1933-1934-1935-1936-1937-1938-1939-1940-1941-1942-1943-1944-1945-1946-1947-1948-1949-1950-1951-1952-1953-1954-1955-1956-1957-1958-1959-1960-1961-1962-1963-1964-1965-1966-1967-1968-1969-1970-1971-1972-1973-1974-1975-1976-1977-1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986-1987-1988-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287

అ: (తె).—గొలుకుకట్ట; 3: కకము, దండము, లఘుడము. (తె).— దుడ్డు-దుగ్ధుడు, దుడ్డుగట్ట, దుడ్డుగోల, లఘుడము- లఘుడి, లాటి, లోడి; ౪: (తె).— బడియ- బడి; ౫: కామము, దారువు, విసారము. (తె).— కట్ట, కొయ్య; ౬:- (చూ, పెదురు.) (“చూ, సమిధ.”); ౭: (తె).— బెత్తు-బెత్తులు: ఉండకొరి, పేము-పేము, బెత్తు-బెత్తు, బుద్ధ, సజ్జనకొల. (సం).— అర్కముచుండి, అర్కము. తద్వి. (తె).— వేదపాద. వేద్యోరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒకానొకనది: చూ, పది. 1583 పారట.

వేద్యహస్తుడు. సం. వి. ఆ. పుం: వేద్యధరుడు, పృథిహరి-పృథిహరి- పృథిహరుడు-పృథిహరుడు. (తె).— కటిక, కట్టిక, కటికవాడు- కటికివాడు- చోవుదారుడు, నకిలు, పడిహరి-పడిహరి- పడిహరుడు-పడిహరుడు, (బ) బుద్ధలవారు, రిక్కలు. వేదంపదము. సం. వి. ఆ. పుం: వినయ: చూ, హస్త. వేదక బ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఆచార్యేతి ను బ్రాహ్మణులు.

వేదకాలము. పా. (“వేదకాలముకీర్తిస్తూ పూర్వము 1200 సంవత్సరములకు దాటదని మోక్షమూలమును, 1500 సంవత్సరములని మేగ్లో నలును, 2000 సంవత్సరములని విట్నీ కండితుడును, 2800 సంవత్సరములని బుగ్గోహపరును, 4000 సంవత్సరములని పైమాటయని జాకోబీ వండితుడును వక్కాణించెను. పోచీనారాధ్య వర్తదేశమునకు నాలుగు సరిహద్దులుగా నాలుగు సముద్రములును మున్నొక కాలమున నుండినట్లును యాసముద్రము లంకిరింపక పూర్వము ఋగ్వేదము పుట్టెనని దానుగారనిరి. దీనినిబట్టి లక్షయేండ్లనవచ్చెను. కావున వేదకాల నిర్ణయమున నిర్వివాదమైన సిద్ధాంతములేదు.”)

తమలేదు.”) [బ్రహ్మ. 1. వేదగర్భుడు. సం. వి. ఆ. పుం. నలన: చూ, వేదన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: య-సంవేదము. (తె. ౪).—చేమ్మ, నొప్పి-నొప్పు-నోవి-నోవు. తద్వి. అం: (తె).— చేమ్మచేట్టు; ౨: అమానస్యము- అమనస్యము. (తె).— విడ్డకుట్టు; 3: కారణ, కారిక, యాతన, విగుణి. (తె).— కాటియ, తినుకు, తీపు; 2: తెలివి: చూ, హస్తేక్షుము. 2; అం. 3: చూ, బాధకాస్త్ర స్కంధములు.

వేదనాస్కంధము. అం: చూ, వేదన. 3. వేదభాష్యములు. అం: ఋగ్భాష్యము (స్వామిచార్యకృతము.), సామవేద ఋగ్భాష్యము (భారతస్వామి కృతము.), కృష్ణయజుర్వేద భాష్యములు (భట్టభాస్కర మిశ్రుడు వ్రాసెను.), శుక్లయజుర్వేద భాష్యములు (మహీధరాచార్య విరచితము), ఉపనిషద్భాష్యములు శంకరులు, ఆనందతీర్థులు, జయతీర్థభిక్షువు, విశ్వేశ్వరతీర్థులు, నరసింహయతి, కృష్ణాచార్యులును, కళాది భాష్యములు కొన్నిటికి వ్యాసతీర్థ, వేదకభిక్షుక, శ్రీనివాసాచార్యులు టీకావిదరణాదులును, ఛాందోగ్య మాండుక్యాదులు కొన్నింటికానందతీర్థుల భాష్యముగాక రాఘవేంద్రయతికృతయర్థ సంగ్రహములుగూడ గలవు. విద్యాధిరాజాది మునీందులు ఛాందోగ్యదులకు భాష్యములు వ్రాసిరి. ఇత్యాది.) వేదము. సం. వి. ఆ. పుం. (దీనిచేత ధర్మాధర్మముల నెఱుంగుదురు): అహ్మయము, ఆపారము, ఋషి, ఛందస్సు, నిగమము, ప్రవచనము, బ్రహ్మ-బ్రహ్మము, కాళి, కిషము, కుళిరి. (తె).— ఉడివోవికలుగ్లు. వేదపు, తొలివేదపులు- తొలువేదపులు- తొల్పుడుపులు, తొలుబలుకులు, తొలుమి

మకులు, పెనుమినుకులు, పొంగిబులు, పొంగినినువులు, పొంగిరెబలుకులు, పొంగిలకులు - పొంగిబులు, పొంగిమినుకులు - పొంగిమినుకులు, మినుకులు - మినుకులు, మొదటిపంకులు; తద్వి. - ౧: చూ, వాఙ్మయము; ౨: చూ, బాగ్యములు; ౩: చూ, తైత్తిరీయ బాగ్యము, తైత్తిరీయ సంహిత; ౪: చూ, ఉపవిద్యలు 7.8-11-13; 8-10-12-14; ౫: చూ, ఋగ్వేదము; ౬: చూ, యజుర్వేదము; ౭. (మంత్రము): చూ, అధర్వణవేదము; ౮. (ఉద్గీతము, గాంధర్వము): చూ, సామవేదము; ౯: చూ, మహావిద్యలు; ౧౦. వ్యాసపౌర్ణిక్తమైన మొదటివేదము: భారతము; ౧౧. వేదోపాంగములు. - మిమాంస, న్యాయశాస్త్రము, పురాణము, ధర్మశాస్త్రము (స్మృతి): (చూ, ఉపవిద్యలు 15-16-17-18); ౧౨: - చూ, వేదాంగములు; ౧౩: చూ, ఉపనిషత్తులు; ౧౪. వేదస్వరములు: - ఉదాత్తము, అనుదాత్తము, స్వరీతము: (చూ, స్వరము. 2); ౧౫. అప్తకమునకు పర్వములకు పర్వము అనువాకములును అనువాకములలోనుండి కండికలు లేక పంచాక్షరముగాను విభజింపబడినవి. (౧): అప్తకము. (తె). అప్తము - అట్టము; (౨): పర్వ-పర్వము. (తె) - పన్నము; (౩): అధ్యాయము, అనువాకము. (తె). - అజ్ఞేము; (౪): పంచాక్షర లేక కండిక. (తె) పన్న (ఏబదిపదముల సమాహము); ౧౬. కొన్ని అనువాకములు గల వేదభాగమునకు. - పర్వ పాఠకము; ౧౭: అగ్నిహోతుని ఆరాధింప వేదభాగమునకు: - అగ్నిముఖము; ౧౮: చూ, అంతర్వాని బాగ్యము; ౧౯. ద్వివిధ వేదము లానిభాగమునకు: - పాఠరము; ౨౦. పర్వకర

ణములసమాహమునకు: - అగ్నిము; ౨౧. యజుర్వేదమునందలి పరాయితము లో మూడవ అప్తకమునందు ఒక పన్నమునకు. - అప్తకము, ఋగ్. ఋగ్. (తె). - అజ్ఞేము, అట్టము - అట్టము; ౨౨. వేదభాగమునకు: - తంత్రము, కాళు: ౨౩: అసౌతామణి; ౨౪. వేదవాక్యమునకు. - (తె). మిడియ; ౨౫. వేదపాఠమునకు. - బ్రహ్మయజ్ఞము; ౨౬. సామవేదపర్వకరణమునకు. - ఉద్గీతము; ౨౭. సామవేదభాగమునకు. - ఉద్గీతము; ౨౮. బ్రహ్మయోగము మొదటిభాగము మైనవేదమునకు. - కోపజ్ఞము; ౨౯. సామవేద వేత్తకు - గిష్టాడు (పు); ౩౦ వేదాంతమునకు. - ఉపనిషత్తు, ధర్మము, నైగము, వేదాంతము; ౩౧: చూ, కల్పము. 15; ౩౨: చూ, కల్పసూత్రములు; ౩౩: చూ, ఓమ్; ౩౪: చూ, గాయత్రి; ౩౫: చూ, మంత్రము; ౩౬. వేదమునందు కొంతభాగమునకు సంహిత. ఇత్యాది; బా. 2. పర్వము. "వారివచోగుంధము వేదమే కవులవాంఛదరంబే." (శ్రీనివాసవిలాసము.) వేదముఖ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. షోషాజిహ్వి: చూ, మర్జాలము. 1-3 (పునుగుచిల్లి అతి కొండలు.) [చూ, పద్మసంధి. వేదముఖ్య. సం. వి. ఆ. పుం. కవరము: వేదవతి. ఆం: చూ, మళప పంజమిజభాషలు. వేదకాళులు. పా. ఋగ్వేదమునకు 21 కా, సామ 1000 కా, యజు 101 కా (కొండటిమతము 109), అధర్వ 9 కా (కొండటిమతమున 15 కా. గలవు.) (వీనికన్నిటికి నొక్కొక్కయుపనిషత్తు కలదని చెప్పయే ముక్తికో పనిషత్తు 108 ఉపనిషత్తులను చేసినది. ఇది సజీవములు.): చూ, ఉపనిషత్తులు. వేదకాస్త్రాభ్యాసము. ఆం: చూ, వియములు.

వేదస్వరములు. అం: చూ, వేదము. 1-౧౪.

వేదాంగములు. అం: చూ, ఉపవిద్యలు. (1. శిక్ష -

వర్ణస్వరస్థాన పరియత్నాదులను శిక్షించునది; 2. వ్యాకరణము. - పరికృతిపరికృత్యము చదవ్వరూప తదర్థాదులు వివరించునది; 3. ఛందస్సు. - మంత్రముల వృత్తలక్షణములను నిరూపించునది; 4. నిరుక్తము - శబ్దముల యార్థములను నిరపేక్షముగా నిర్వర్తింపుచునది; 5. జ్యోతిషము. - యాగాదుల యాచరణమునకును, తదర్థసిద్ధికిని దగిన గ్రహనక్షత్రాదుల యుదయాస్తమ యాదులను దెలుపునది; 6. కల్పము. - యాగపర్యయోగమును సమర్థించునది.) [1-3౦.

వేదాంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేదము.

వేదాంతి. సం. వి. న్. పుం. 1. వేదాంతము

తెలిసినవాడు: గిష్టాడు(పు), బ్రహ్మవాది.

తద్వి. - ౧: చూ, వేదము. 1-౨౯; ౨. వేద

ము తెలిసినవానికి. - త్రైవిద్యుడు; 2. బ్రహ్మ

చారి: చూ, పటువు. [ఉపదేశములు.

వేదాగ్రయనము చేయించినవాడు. అం: చూ,

వేది. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. యజ్ఞాదులకై

వేదరముగా నేర్పఱచినతిన్నె: చూ, వేదిక;

2. తిన్నె: చూ, వేదిక; 3. ముద్దుటుంగరము:

చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౨-౨);

ఇ. న్. పుం. 4. విద్యాంసుడు: చూ, సుధి;

న్. 5. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; విణ.

6. తెలిసినవాడు: చూ, సమర్థుడు.

వేదిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: అంకపాలి-అంకపాలి

క, జాంగలము, వితర్కి, వేది, వేదిక. (తె). -

అరంగు-అరంగు-అఱుంగు, జేగతి, జేగిరె-

జేగిరె-జేవిరె, తిన్నియ-తిన్నె-తీనియ-

తీనె. తద్వి. - ౧: - చూ, వేది. 1; ౨. రత్న

ఖచితవేదికము. - ఏ; 3: హస్తినఖము;

ర: (తె). - పుట్టకొట; ౪. లోపలితిన్నె

కు. - వరండుము; ౬. యజ్ఞమున వేదికమధ్యమునకు. - వరండుము.

వేదిమధ్యము. అం: చూ, యతిపాఠము.

వేదీశుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేది. 5.

వేదు. జే. వి. 1. గంధము: చూ, వాసన; 2. విక

టగంధము: చూ, వాసన; 3: చూ, వైరస్వము;

బ. 4. వెగటుమాటలు.

వేదోదయుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నూర్పుడు.

వేద్యము. సం. విణ. తెలియదగినది: జ్ఞేయము,

జ్ఞాతవ్యము.

వేధ. సం. వి. న్. పుం. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1;

2. చెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1: 3. విద్యాం

సుడు: చూ, సుధి. [నీరము.

వేదకము. సం. వి. అ. పుం. కర్పూరము: చూ,

వేధము. సం. వి. అ. పుం. తొలిపుచ్చేట.

వేధముఖ్యము. సం. వి. అ. పుం. రూ. - వేద

ముఖ్యము: చూ, వర్ణాంధ*.

వేధించే. సం. స. క్రి. 1: తూటాడు; 2. బా

ధించే: చూ, హింసించు. 2.

వేధితము. సం. విణ. 1. తొలిపుచ్చేటదినది;

2. బాధించబడినది: చూ, హింసితము.

వేధ్యము. సం. వి. అ. స. 1. గుఱి: చూ,

నూటి. 1 (లక్ష్యము. 1.); విణ. 2. తొలి

పుచ్చేదగినది.

వేనలి. వై. వి. కేశము: చూ, చెండుక. 1;

తద్వి. - ౧: - వేణి: కొవ్వ, కొర్రవెద్ద,

కుఱుము, వెద. (సం). - కబరి-కవరి,

కరవి, కూటకము, కేశవేళము, కేశగర్భ

కము, ధమ్మలము-ధమ్మిలము, మూలి; ౨:

కుఱుము. (సం). - కనుమగర్భకము, కేశ

బంధము, కురుంధము; 3: గంటు, దుయు

ముడి-దూముడి-దూయుముడి, ముడి.

(సం). - కేశకలాపము, గొంధి; ౪: కిలు

గంటు-కిల్లంటు (కిలుజెడ-కిల్లడ, కిలుముడి-

కీల్మడి; ౫: అల్లికజేడ, జీడ, తిరి, వేవలి.

(సం). కతువ్వు, కుభము, కోటిరము, జట, చుగివేసి, వేసి, వేసిక; 8: పింపిడి. (చూ, చెండుగ.)

[సంఖ్య. 1.

వేవేలు. వే, విణ. బ. పెక్కువేలు: చూ, వేను. దే. వి. చోటామాట: చూ, శబ్దము. 2.

వేవధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. (చూ, లోలము. 1-౧): కంపము. (తె) నడుకు, వడకు; 2. స్వరకంపము. [ము. 1 (లోలము. 1.)

వేవనము. సం. వి. ఆ. న.కంపనము:చూ,స్పారవేపితము. సం. విణ. కంపితము: చూ, స్పారము. 1 (వలితము.) [సరి. 2 (య్యము.)

వేమము. సం. వి. న్. పుం. వేతపలక: చూ, వేమరు. దే. దృ. కి. విణ. మాటిమాటికి.

రూ-వేమరు-వేమలు- వేమాలు: చూ, శశ్వత్తు. 1.

వేమలు. దే. దృ. కి. విణ. —పై. —

వేమరు. దే. దృ. కి. విణ. —పై. —

వేమాలు. దే. దృ. కి. విణ. —పై. —

వేము. దే. వి: వేవ*. (సం).—అరిష్టము, అర్కపాదవము, అపటము, కషాయి, కాశేష్టము, కైటర్యము, ఛర్దనము, చీర్ణచర్దము, నింబము, పారిధద్ర్యము, పిచుకుందము-పిచుమర్దము, హులకము, సర్వతోధద్ర్యము, సాలము, హింగునిర్యాసము. తద్వి. —౧: పెద్దవేము. (సం).—కాకాండము, కాకాంధము, కాయృకము, కేశముష్టి, కైటర్యము, మహారిష్టము, హిమదుగ్ధము; ౨: తురకవేము*. ("చూ, హింగునిర్యాసము.")

వేయించేలవాలు. ద్వ. వి. శతారము, విష్ణుచక్రము: చూ, బాణము. 1-2౨-2౩. (ఇదె వజ్రాయుధము.)

వేయి. దే. స: చూ, రూ-వే. 1.

వేయిచేతులయొకమీఁడు. ద్వ. వి. కార్తవీర్యా

ధ్వనుడు: చూ, సహస్రబాహువు.

వేయిచేంగలపాగగలదిట్ట. ద్వ. వి: చూ, శివుడు.

వేయిచేతులదిట్ట. ద్వ. వి. సహస్రకరుడు: చూ, మాయుడు.

వేయు. దే. స. కి. రూ-వేయు: చూ, వైచే. 1-2-౩; 4. దిగవిడచే: చూ, విసర్జించు; 5. పెట్టు: చూ, హానించు; 6. (దెబ్బ) కొట్టు: చూ, రూ-వేయు. 1;

7. నజుకు: చూ, రూ-వేయు. 2; 8: పొడుచుకొను: చూ, రూ-వేయు. 3.

వేరవి. వై. వి. —వైరమ్. (రూ-వేరము): చూ, వైరము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 74.

వేరము. వై. వి. 1. —పై. —; 2. వేగము: చూ, స్వగము.

వేరు. దే. వి. 1. చెట్టుయొక్కమూలము: గడ్డగడ్డ, దుంప, మూను. (సం).—అంఘ్రి,

చరణము, నేత్రము, చదము-పాదము, బుద్ధము-బృద్ధము, మూలము, శఫము.

తద్వి. —౧. ద్వివీజదశవృక్షములవేరు. —కుంజటివేరు, కూకటివేరు (తల్లివేరు); ౨. ఏకవీజదశవృక్షముల వేర్లు. —(గుబురువేర్లు, జిల్లివేర్లు, నారవేర్లు; 3. వసువుగడ్డకు. —కొమ్ము; ౪: అల్లమువకు. —(చూ, శృంగదేరము);

౫: శలాటువు; ౬: (చూ, సన్నరాష్ట్రము); ౭: (చూ, వృక్షము); ౮. ఏ. 2. అన్యము.

భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 118: చూ, వేలు. 3: వేరువడు. దే. ఆ. కి: చూ, రూ-వేలువడు.

వేరువనస. ద్వ. వి. వేరునందు చుండు చుండెడు

చనప*: (సం).—అంఘ్రివణస, బహిర్గంధి,

శణము. తద్వి. —౧: చనస. (సం) —కంటకఫలము—కంటకీఫలము, కంటకఫలము—కంటా

ఫలము—కంటకాలము, చంపకొల్మము, చణస, మురజఫలము; ౨: కొమ్ముచనస. (సం).—

కావ్య. 3: (చూ, చంపరచనస); ౪:

(చూ, తల్ల పంచరవనస); ౫. పూయక
కాచెడు వనపచెట్టునకు.-(సం).-వనస్పతి.
వేరువదవు. దే. వి. కడుగు: చూ, శోధనము.
వేరువెత్తు. దే. విణ. 1. నాళకము:చూ, సంస్థ. 8;
2: చెఱువేవాడు, తుట్టు, విసపాలవెత్తు.
(సం).-నాళకుడు.

వేర్పడు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-వేరువడు.
వేర్పాటు. ద్వ. వి. 1:చూ,రూ-వేలుపాటు. 1;
2: చూ, వైరము.

వేఱడము. దే. వి: చూ, వేలుపాటు. 1.
వేఱయినవాడు. దే. విణ: రూ-వేఱైనవాడు,
అంది పొందనివాడు, ఉన్నవాడు,
ఎడకడవాడు, ఎడవాడు,
ఎదురు, ఒండొకడు, ఒకరుడు-ఒకరువుడు,
ఒకొడు-ఒకొరుడు-ఒకరువుడు,
ఒకడు-ఒక్కడు, ఒక్కరుడు-ఒక్కరు
వుడు, ఒక్కొడు-ఒక్కొరుడు-ఒక్కొ
రువుడు, ఒడ్డు, కడవాడు, తేగకాడు,
వరాయివాడు, మఱియొకడు, రిత్తకాడు,
వింతవాడు. (సం. వ).— అన్యకరుడు,
అన్యడు, ఇతరుడు, వరుడు.

వేటిడి. దే. విణ. 1. వెట్టివాడు: చూ, వెట్టి 3;
2: వెట్టిది: చూ, వీటిడి. 3; 3. అవివేకి.

భార. ఉద్యో. 3, అ. 107:చూ, స్తబ్ధుడు.

వేటిడించే. దే. స. కి. అవివేక మొందజేయు.
వేటివి. దే. వి: చూ, వేలుపాటు. 1.

వేలు. దే. వి 1: చూ, వేలుపాటు 1; 2. (భే
దము) చతురుపాయములలో నొకటి: చూ,
ఉపాయములు; స. ఏ. 3. (భాగ. విరా. 1,
అ. 78.) :రూ-వేరు, అన్నెము, ఎడకడ,
ఎరవు, ఒండు, ఒండువలన, ఒకటి, కడము,
తక్కు, వరాయి, వఱ, పెర-పెఱ, మఱి
యొకటి, మాఱు, లాఱి, వింత.

వేలువడు. ద్వ. అ. కి: రూ-వేరువడు-వేర్ప

డు-వీరువడు-వీర్పడు, ఎడకాయ-ఎడక
కాయ, ఎడకుగు, కత్తిరిల్లు, కడయు,
కేడించే, గాతకలగు, గివురు, చెంగు, తెగు
వడు, తొట్రిలు-తొట్రిలు, పాయ, పురి
విచ్చే, కేటాడు, మార్పడు-మాఱువడు,
విజ్ఞోడువడు, విరిపోటుసేయు, వీడు, వీడు
వడు-వీడువడు.. వీడ్వడు, వెంగరలాడు,
వేలుపోవు. (సం).— భేదిల్లు. తద్వి. అతల
కుతలవడు, ఉత్తలవడు, ఎదురెక్కు, తగల
బడు, తొరుమరగు-తొలుమాఱువడు, పల్ల
టిలు-పల్లటిల్లు. (మి).— వ్యత్యస్తమును.
("చూ, స్ఫోటించే.")

వేలువఱచే. వా. స. కి: చూ, విభజించే.

వేలుపాటు. ద్వ. వి. రూ-వేర్పాటు. 1. భేద
ము: చూ, వ్యత్యయము. తద్వి.- వృథగావృ
మునకు.-(సం).— పార్థక్యము; 2: చూ,
వైరము. [(పే). వేలుపుచ్చే.]

వేలుపోవు. దే. అ. కి: చూ, వేలువడు.
వేలుబందము. ద్వ. వి. వేలుపాటు: చూ,
వ్యత్యయము.

వేలువేఱగు. వా. అ. కి:(సం):-చరిత్యేకించే.

వేలువేలు. వా. వి: విడిచుట్టు. (సం).—
చరిత్యేకము.

వేలుసేయు. దే. స. కి. విభాగముచేయు.

వేఱైనవాడు. దే.వి:చూ,రూ-వేఱయినవాడు.

వేల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వెలియలికట్టు: చూ,
శోధము; 2. పాలిమేర: చూ, సీమ. 1;
3. ఉప్పెన: చూ, సముద్రము; 4. రాజా
భోజనము: చూ, సాపాటు; 5. అనాయాస
మరణము: చూ, సావు; 6. వ్యాధి: చూ,
బాసువు. 4 (రోగము. 1.); 7. బుధునిభార్య:
చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1-రం.).

వేలము. వై. వి. 1.=వేలా: చూ, రూ-వేడము;

2: కిరెము: చూ, స్కంధాచారము. 1.

3. వేగము: చూ, స్వదము; 4. రూ-ఏలము-
ఏలము, పాట, నేలు. “వేలము పాడు
చున్నారు.” [2: చూ, రూ-వేళకోళము.
వేలాకోళము. దే. వి. 1: చూ, వైట్టి. 1: చా.
వేలిమి. దే. వి. రూ-వేర్లి. 1: చూ, చూసు
ము; 2: చూ, యజ్ఞము. [వేలిమికట్టె.)
వేలిమికట్టియ. ద్వ. వి: చూ, సమధ. 1. (ఇట్లు
వేలిమికట్టు. ద్వ. వి. రత్త: చూ, సిగిరి. 1 (భక్తము).
వేలు. దే. వి. రూ-వేలు. 1. అంగురి: చూ,
హస్తము; 2. అంగుళము: చూ, హస్తము;
స. బ. 3. వేయికి బహువచనరూపము.
“పదివేలు, అయిదువేలు.”; ఆ. కి. 9.
4: చూ, వేర్లాడు; 5. మునుక వేయు: చూ,
పూనమాడు.

వేలుమే. దే. స. కి. 9. హోమాగ్నియందు వేయి
మొదలగువాని సమర్పించే: రూ-వేలుపు.

వేలుపు. దే. వి: రూ-వేలుపు. అంకుడు, ఈస
రుడు, వేదలకాపు, చోపనివారు,
జేన్నపుడింది, జియ్య, జేజే-జేజే, తక్కు-
రుడు-తాకురు, తెలుగంటి, తొలివేల్పు పగ
తురు, దయ్యము, దేవర-దేవుడు,
పల్లుటల్లు మేటులు, బాసవాలు, బాసవాలు
దిట్టరులు, బుడుడు, మింటి తెరువరి, ముది
యనివారు, ముప్పొక్కలాడు, వినుదిగిమ్మరి,
సుకులు (ఇందుకొన్ని బహువచనపదములు
చూపబడియె.) (సం).-అగ్నిముఖుడు, అగితి
నందనుడు, అనిమిషుడు, అనిమేషుడు,
అభిమేయుడు, అమరుడు, అమర్త్యుడు,
అమృతాంధనుడు, అమృతుడు, అస్వ
పుడు, ఆదితేయుడు, ఆదిత్యుడు,
ఊ, ఋ, ఋభువు, ఋషి, గ్రా, కర్క
భుజుడు, ఖగుడు, ఖచరుడు (ఖేవరు-
డు), గీర్వాణుడు, తక్కురుడు, త్రిదళు-
డు, త్రిదివేళుడు, దాశవారి, వివిజేడు,

దివిషుడు, దివోకనుడు, దేవుడు, దై-
త్యారి, దైవతము, దైవము, నిర్జరుడు, నిర్జ-
ణుడు, విలింపుడు, పూజితుడు, బుధుడు,
బృందారకుడు, మరుత్తు, లేఖుడు, విబుధు-
డు, వివస్వంతుడు, నువర్జుడు, నుమనస్సు,
(బ)మరలు. తద్వి. - (సం). - వియచ్చరుడు,
అ: (సం). - కృత్తి, కృత్య, దేవత; 3:
తిమ్మన్న, తిమ్మప్పడు. (సం). - వేంకటే-
శ్వరస్వామి; ౪: దేవగణ విశేషము: -
కార్తికి, కువేరుడు (చూ, దేవతాభేదము);
౫: దేవతలగుంపునకు. - (సం) విచిత్రత-
ము; ౬: చూ, దేవతలు. (చూ అనుబంధములో);
2. దేవతాస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 3: చూ;
జోస్యము.

వేలుపుజెట్టు. దే. వి: ఈగిమగ్ని (ఈవిమా-
ను), ఈపులమాగ్ని, కడలికానుపు, జోల్కా-
లక, తెలుగంటిమాగ్ని, తెల్లమాగ్ని, పుడు-
కుమాగ్ని, పెట్టుజెట్టు, మింటిజెట్టు, మె-
చ్చేలచెట్టు, వాడనిపువులమాగ్ని, విను-
మాగ్ని, పిలిమాగ్ని, వేలుపుమాగ్ని-వేల్పు-
మాగ్ని. (సం. ప). - అబ్జము, అర్థిజము,
కల్పకము, కల్పపాదము, కల్పము, కల్ప-
వృక్షము, దేవతరువు, పారిజాతకము-పారి-
జాతము, మందారము, సంతానము, హరి-
చందనము. (ఇవి 5—మందారము, పారి-
జాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరి-
చందనము.)

వేలుపుచెరువు. దే. వి. రూ-వేల్పుచెరువు:-
చూ, సురపర్వతము. [విస్తృత. 1.
వేలుపుచెర్ల. ద్వ. వి. సురశ్రేష్ఠుడు: చూ.
వేలుపుగమికాడు. దే. వి. 1.—పై—;
2: చూ, స్కందుడు. (రూ-వేల్పుగమికాడు).
వేలుపుగాణ. ద్వ. వి. రూ-వేల్పుగాణ. గంధ-
ర్వుడు. (చూ, దేవతాభేదము).

వేలుపుగిడ్డి. ద్వ. వి. కామధేనువు. కాశీ. 8, ఆ.

61: చూ, ధేనువు. [దు: చూ, సన్యాసి.

వేలుపుజేడదారి. ద్వ. వి. సురమాని. వారదు

వేలుపుటావు. దే. వి. రూ-వేల్పుటావు: చూ,

వేలుపుగిడ్డి.

వేలుపుటెంకి. దే. వి: చూ, రూ-వేల్పుటెంకి.

వేలుపుటేలు. దే. వి. రూ-వేల్పుటేలు. సుర

నిమ్మగ, గంగ: చూ, నది.

వేలుపుటేలిక. దే. వి: చూ, వేలుపుటేలు.

వేలుపుటాజ్జే. ద్వ. వి. బృహస్పతి: చూ, సురా

చాద్యుడు. [ద్విషాడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

వేలుపుదాయ. ద్వ. వి. రూ-వేల్పుదాయ. సుర

వేలుపుబానిస. ద్వ. వి. రూ-వేల్పుబానిస:

చూ, వేశ్య. [స్మృతము. 1.

వేలుపుబాస. ద్వ. వి. దేవభాష: చూ, సం

వేలుపుబోనము. ద్వ. వి. రూ-వేలుపులబోనము.

వేల్పుబోనము-అమృతము: చూ, సుధ. 1.

వేలుపుమల. ద్వ. వి. రూ-వేల్పుమల. సురాల

యము, మేరుపర్వతము: చూ, పర్వతము.

వేలుపుమానికము. ద్వ. వి. చింతామణి, ఈవుల

రతనము: చూ, రత్నములు. ౧౦.

వేలుపుమావు. దే. వి: చూ, రూ-వేల్పుమావు.

వేలుపుమాను. దే. వి: చూ, రూ-వేల్పుమాను.

వేలుపురాయడు. దే. వి. ఇంద్రుగిడు, సురపతి:

చూ, సహస్రాక్షుడు.

వేలుపుటేడు. దే. వి.-పై.-(రూ-వేల్పుటేడు.)

వేలుపుసాని. ద్వ. వి. రూ-వేల్పుసాని: చూ,

సోదికత్తియ. [హస్తీ

వేలుపులగారు. ద్వ. వి. విరాపతము: చూ,

వేలుపులబోనము. ద్వ. వి. 1: చూ, హిమాంశువు;

2: చూ, రూ-వేలుపుబోనము.

వేలుపులనూకపేరిటి వెలదిమగడు. ద్వ. వి.

:చూ, వేలుపుగమికాడు. 2. [పర్వతము.

వేలుపులయిల్లు. దే. వి. మేరుపర్వతము: చూ,

వేల్పు. దే. స. కి: చూ, రూ-వేలుమే.

వేల్పు. దే. వి: చూ, రూ-వేలుపు. (దేవతా

స్త్రీకి.-భార. ఆది. 3, ఆ. 78; భార. ఆర.

2, ఆ. 102.)

వేల్పుచెరువు. దే. వి: చూ, రూ-వేలుపుచెరువు.

వేల్పుచెద్ద. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేలుపుచెద్ద.

వేల్పుగమికాడు. దే. వి: చూ, రూ-వేలుపు

గమికాడు.

వేల్పుగాణ. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేలుపుగాణ.

వేల్పుగిడ్డి. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేలుపుగిడ్డి.

వేల్పుటావు. దే. వి: చూ, రూ-వేలుపుటావు.

వేల్పుచెలులు. ద్వ. వి. అశ్వేరలు.

వేల్పుటెంకి. దే. వి. 1: చూ, స్వర్గము; 2. గుడి,

దేశము: చూ, సదనము. 1.

వేల్పుటేటిమగడు. ద్వ. వి: చూ, శివుడు.

వేల్పుటేటిసవతి. ద్వ. వి: చూ, పార్వతి.

వేల్పుటేటిసవతికొడుకు. ద్వ. వి. కుమారస్వామి:

చూ, స్కంధము.

వేల్పుటేలు. దే. వి: చూ, రూ-వేలుపుటేలు.

వేల్పుడు. దే. వి. పూజ: చూ, సవర్ణ. [మగడు.

వేల్పుదణిగన్నతడు. ద్వ. వి: చూ, వేల్పుటేటి

వేల్పుదాయ. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేలుపుదాయ:

వేల్పుదొరతేజ. ద్వ. వి. ఉచ్చైశ్శివము: చూ,

పాయము.

వేల్పుబానిస. ద్వ. వి: చూ, వేశ్య. [బోనము. 1-2.

వేల్పుబోనము. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేలుపుల

వేల్పుమల. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేలుపుమల.

వేల్పుమావు. దే. వి: చూ, వేల్పుదొరతేజ.

వేల్పుమాను. దే. వి: చూ, వేలుపుచెట్టు.

వేల్పురామోక్తి. ద్వ. వి. క్షేప్త, తాటిరిక్తి:

చూ, రిక్తి.

వేల్పుటేడు. దే. వి: చూ, రూ-వేలుపుటేడు.

వేల్పులకూడు. దే. వి. అమృతము: చూ, సుధ. 1

వేల్పులబోనము. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేల్పుల
బోనము. 1-2.

వేల్పులమిత్తి. దే. వి. అడవివంది: చూ, నూకరము.
వేల్పులమొగము. ద్వ. వి: చూ, వప్పి. 1.

వేల్పులసాని. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేల్పులసాని.
వేల్పులచెట్ట. ద్వ. వి. 1. మందరి: చూ, చైద్యుడు;

చూ; వా. 2. దేవచైద్యుడు: చూ, చైద్యుడు.
వేల్పులవారంపురిడిది. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

వేల్పు. దే. వి: చూ, రూ-వేల్పు. [వెలుతురు.
వేల్పులతర. సం. వి. ఆ. (ప్రేమ) = వెలుతురు*: చూ,

వేల్పుజము. సం. వి. ఆ. న: ఆయోనామము,
ఉపదాము-ఉపదాము, కపవిరోధి, కృష్ణము,

కేవలదగ్గరము, కొలకము, ధార్తవర్తనము,
మరీచము, మూషణము. (తె).—మిరియము-

మిరెము-మిర్యము* (మిరియాలచెట్టునకును,
మిరియమును గింజెకునుగూడఁజెల్లును)తద్వి.-

వేల్పుకన్య. (తె).—పిల్లమిరియము.
వేల్పునము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, వేల్పునము;

2: చూ, సలనము (లోలము).
వేల్పు. సం. వి. ఆ.న: చూ, వాయువిదంగము*.

వేల్పుతము. సం. వి. ఆ. న. 1. పుతము: చూ,
వాయుము; విణ. 2. కదలింపఁబడినది: ఆకం

పితము, చలితము, ధుతము-ధూతము, పేం
భితము, విధుతము-విధూతము, విస్ఫూరితము.

(తద్వి.-వంకరై నది, వంకరలోనగువానికి.-
చూ, వేల్పుతము. 3); 2. వంకరయైనది: (విణ)

అరాళము, అష్టవక్రము, అవిధము, ఊర్మి,
ఊర్మిమత్తు (ఊర్మిమంతము), కరాళము,

కుంచితము, కుటిరము, కుటిల-కుటిలము,
త్రేషణము, గింధి, జిహ్వాము, నతము, భంగు

రము, భుగ్గుము, మంధరము, వక్రము,
వికటము, విచ్ఛిన్నము, విసత, విరూపము,

పృథనము. (తె) ఈఅతాటలు, ఒరగు-ఒఱ
గు, ఒఱవ, ఒట్టియ-ఒట్టె, ఓర, గోడి,

చొక్కిరి, చొట్ట-సొట్ట, నెఱి, మలఁక,
వంకర, వంపు, వక్రము, వాఁక; తద్వి.-

౧. వంగినది అనుటకు. (తె).—వంపు:
చూ, వక్రము. 2, ౨: ఆత్మరాళము.

(తె).—వంకరటింకర; 3. (విణ) మిక్కిలి
వంకరయైనది (మాట): (తె).—ఎకసక

యము-ఎకసకము- ఎకసక్కియము- ఎకస
క్కియము-ఎకసెక్కియము-ఎకసెక్కియము.

ఎక్కియము-ఎకసెక్కియము- ఎక్కిసక్కియము,
ఎక్కిసకము- ఎక్కిసక్కియము- ఎక్కి

సక్కియము-ఎక్కిసెక్కియము-ఎక్కిసెక్కియము-
ఎక్కిసెక్కియము-ఎక్కిసెక్కియము. (సం.

ప).—వికట-వికటము; ర. వీటివంకరకు.-
వక్రము; ౫. (వి) వంకరకు.—వంకము,

వక్రము-వక్రము. (తె).—ఈచే, ఏదే-
ఏన, ఏటవాలు, ఒరగు-ఒఱగు, కొంకర,

చొట్ట-సొట్ట, టొంప-టొంపు, దొంకు,
నెఱి-నెఱి, గోటు, వంక, వంకర, వంపు,

వక్రము. [చూ, పర్యవము.
వేపన్నెలపసిండిగట్టు. ద్వ. వి. వేరుపర్యవము:

వేపన. దే. వి: చూ, వేగుజోము.
వేపిలి దే. వి. 1. పొలము. పర. 2, ఆ. 189:

చూ, భూమి. 1-౪౨, ౪౩; 2. దున్నని
పొలము: చూ, వారిప్పియ (భూమి. 1)

వేపిలిపొలము. దే. వి. నిరుడుదున్నిన పొలము:
చూ, వారిప్పియ (భూమి. 1.)

వేపిళ్లు. దే. వి. బ. భక్షణవస్తు వాంఛాతికయ
రూపగర్భలక్షణ విశేషము. య. 4, ఆ. 9.

పర. 2, ఆ. 189: గంట్లము, బయికలు-
బయ్యంకలు-బైకలు. (సం).—దోహదము,

దోహదము.
వేపు. దే. ఆ. కి: రూ-వేగు, తెలవాటు-తెల్ల

వాటు, తెలతెలవాటు-తెలతెల్లవాటు, తెలు
పాటు-తెలుపువాటు, పల్లటిలు-పల్లటిలు, ఈ

లొకఁబాటు, పాలు, పొడతెంచే, పాడుచే, వె
లొకఁబాటు-వెల్లగూటు, వెలరారు-వెలరు
వాటు, వెల్లఁబాటు, వెల్లవగు. [అ. 349.
వేపురు. దే. స. బ. చూ, రూ-వేగురు. భార. ఆర. 2,
వేపుజోము. ద్వ. వి: చూ, రూ-వేగుజోము.
వేవెలుగు. దే. వి. రూ-వేవెల్లు. సహస్రాం
కుపు: చూ, నూర్పుడు.

వేవెల్లు. దే. వి. — పై. —

వేళంతము. సం. వి. ఆ. పుం. నీళ్లుగలచిన్న
పల్లము, పడియ: చూ, సరమ్ము.

వేళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వేళ్యలవాడ:
వేళ్యము. (విటులవాడకు పింక): చూ,
సదనము. 1; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1;
3: చూ, వేషము. 1-2.

వేళవారము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-వేషవార
ము-వేసవారము, ఉపస్కరము, సంభూ
రము. (తె. ప).—మసాలా, సంబారము—
సంబారు-సంబారుపు.

వేళ్యబాలము. సం. వి. ఆ. స. ఇండ్లపరస:చూ,
సదనము. 1.

వేళ్యము. సం. వి. న్. న. ఇల్లు:చూ, సదనము. 1.

వేళ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (అలంకారము చేత
పర్యవసానమునది): అన్యబంధుర, అనుర,
ఋచ్చుర, కణేర-కణేరుపు-గణేరుపు, కామ
రేఖ, కావేరి, కాకూల, కుంభ, కైరాలి,
ఝుద్ర, గణిక, గామీనా, వటి, పక్ష్యాం
గన, బంధుర, భుజిపృ, భోగిని, మనుర-మ
నూర, రూపాశీప, వసుల, వాటిపథూని,
వారకాంత, వారవాణి, వారస్త్రీ, వారాం
గన, విలాసిని, కూల. (తె. ప):— అటవెల
ది, గడవకకై, గడవపడలి, గడించేపడలి,
తొత్తు, పడపుఁగొమ్మ (పడపుఁజేడియ-
పడపుచేడియ), పడుపుకత్తియ, వెల్లాట
కకై, పొత్తుటాలు, బోగపుచేడియ, బోగ

ముది, బోగములేమ, మానికదారి, ముండ,
మేల్దావరి, రంజీ-లంజియ- లంజె-లంజెత,
రేచెల్వ, శోవెలది, లయ్య, వాడపడినె,
వెలయూలు-వెలియూలు, వెలయెలవాగ, వెల
వెలది, వెల్లాటకత్తియ-వెల్లాటకకై, వేడుక
కత్తియ-వేడుకకకై, వేడుకచెలి, వేడ్క
కోమ, వేలుపుబానిస-వేల్పుబానిస, సాని.
తద్విశేషములు. — ౧. కన్నెటికమైన వేళ్య
కు. —కాదరి. (తె)సాని; ౨. కన్నెటికము కాని
వేళ్యకు. —వేళ్యకన్య. (తె). పడుమే; ౩. స్వర్ణ
మలదుండునొక వేళ్యకు. —అనంగలతిక, ర. అట
మేళమునకు. —వాగవాసము. (తె). — మేజో
వాణి-మేజోవాని; ౪. వేళ్యసముదాయమున
కు. —గాణిక్యము, నాగవాసము. (తె)ముండ
లు; ముండ్లగుంపు; ౬: పింగళ.

వేళ్యము. సం. వి. ఆ. స: చూ, వేళము. 1.

వేళ్యకన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పిల్లమిరియము:చూ,
శ్యామము. 2; వా. 2. బోగముపిల్ల: చూ, వేళ్య.
వేళ్యకాంతశ్యామము. ఆం. బోగముదానికి
మగుడుడు ఒకఁడు ఏర్పాటులేదను రీతి.

వేళ్యపుత్రప్రసవశ్యామము. ఆం. బోగముదాని
కొడుకునకుఁడండ్రియొకఁడో తెలియదనురీతి.

వేషణము. సం. వి. ఆ. పుం: కర్కశము, కాశ
మర్దము-కాసమర్దకము- కాసమర్దము, కాస
స్నీ, కాపారి, గాంగేరుకము. (తె). —
కసింద-కసివెండ, కారకసివెండ, బలును.*
తద్వి. —(తె). కొండకసింద. *.

వేషము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-వేళము. 1=వే
సము. పుస్త్రభూషణాద్యలంకారము, కై నేఁ
త. (మజ్జనాను లేపనమాల్య వస్త్రాధరణముల
చేత నిది వంచవిధము): చూ, భూషణము. 2;
2=వేసము. స్త్రీలులోనగు వారిపలె వేయు
వేషము. :చూ, భూషణము. 2; తద్వి. —

మాలువేషమునకు. - ధూమిక. (తె). - బూ
మియ-బూమె: చూ, శ్చేనము.
వేప్వనము. సం. వి. అ. న. 1. చుట్టుకొనుట;
చూ, సంవృతము; 2. పాగ: చూ, నీనకము. 1;
3. చెవిచెలుపలిభాగము.
వేప్వము. సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుచెలుగు:
చూ, చెలుగు; 2. చెట్టుబంక (చూ, బందన.)
వేప్వించే. సం. స. కి: ఆపరించే, పరివేప్వించే,
(మి.) ఆపరించుకొను. (తె.): అఱికిట్టు,
ఉమ్ములించే, ఒమ్ము, ఒలయు, కమ్ము,
కళిమ్మే, కళిమ్మేకొను, గిటికొను, గుండు
కొను, గువ్వకరికొను, గువ్వకొలుకొను-
గువ్వకొల్కొను, చుట్టివచ్చు, చుట్టు, చుట్టు
కొను, చుట్టువాలు, తట్టుముట్టాడు, తిరిగి
వచ్చు, తిరుగు-తిరువు-తిర్గు, తిరుగువాలు,
దావలించే, పరవంతో, పరిగొను, పిరిగొను,
పొదిగొను, పోగువాలు, ప్రమ్ము, బలయు,
మేగు-మేగు-మేవు-మేవు, వేడించే.
తదిన్. - (తె). అట్టాడు; 2. (తె). క్రాలు;
3. (పాము) చుట్టుకొనుటకు: - (తె): - పెట్టె
చెట్టు, పెనగు, బ్రమరిదిరుగు, బ్రమరి
వాలు, నుడియు, నుడివడు, నుగ్గిక్కు.
("చూ, నుగ్గిక్కు. 15.") (చూ, వ్యాపించే)
వేప్వితము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హల్లీనకము,
విణ; 2. చుట్టుకొనబడినది: చూ, సంవృత
ము; అం. 3: చూ, ఉత్తైనకరణబంధములు.
వేప్వన. వా. వై. వి. = వేప్వన. దోపతి: చూ, వస్త్రము.
వేసగి. వై. వి. = వైశాఖ. రూ. - వేసవి, విసరి.
గీర్వర్తువు: చూ, మానద్యము.
వేసగిగారి. వా. వి. చారవాయువు: చూ,
వాయువు.
వేసగాడు. ద్వి. విణ. (వేసము + కాడు)
స్త్రీలు మొదలయినవారి వేసములు వేయు
వాడు.

వేసట. దే. వి. అలసట: చూ, శ్రమము. 1.
వేసడ. దే. వి. ఒకానొకడేగ: చూ, శ్వేషము.
వేసడము. దే. వి. 1. - పై. - స్వా. 4, అ.
58. (రూ. - వేస్వరము.); వై. వి. 2. = వేసర:
కంచరగాడిద; సంకటగాడ్గధము. వై. 2,
అ. 118: చూ, రాసభము.
వేసము. వై. వి. = వేస. 1: కోలము, బారిసము,
బేసము, బోరిసము, వాలకము, వేడబము.
(సం). - వేషము. తద్వి. - చూ, వేషము. 2;
2. అలంకారశోభ: చూ, ధూపణము. 2.
వేసరపుడండ. అం: చూ, దండలు.
వేసరము. సం. వి. అ. పుం. 1. = వేసడము:
చూ, రాసభము; దే. వి. (1): చూ, శ్రమ
ము. 1; వై. వి. (1). = వ్యాపకీకా. కంచేర
గాడిద: చూ, వేసరము. 1. [హృషాడవ.
వేసరహడవజభాషలు. అం: ౧ నాంది, ౨ బా
వేసరహడవజవిభాషలు. అం: ౧ పార్వతి,
౨ శ్రీకంఠి.
వేసరి. దే. విణ. 1: నచ్చేకాడు, ముక్కుకొయ్య.
(సం). - బాధకుడు; అం. 2: చూ, టక్కు
జభాషలు; 3: చూ, హిందోళజ భాషలు.
వేసరించే. దే. పేర్. శ్రమపఱచే. భాగ. 1,
స్కం. 488.
వేసరు. దే. అ. కి. రూ. వేసారు. 1. దుఃఖం
మే: చూ, శోకించే; 2: చూ, శ్రమపడు;
3. నిశ్చేదించే: చూ, వినుగు. 2; 4: కంట
గించే, కంటగిలు-కంటగిల్లు, నొగులు,
నొచ్చే, నోయు, మగ్గిండు.
వేసలు. దే. వి. చిన్నకుండ: చూ, భాండము. 3.
వేసవారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
వేశవారము.
వేసవి. వై. వి. = వైశాఖ: చూ, రూ. - వేసగి.
వేసారు. దే. అ. కి: చూ, రూ. - వేసరు 1-2. 3. 4.
వేస్వరము. దే. వి: చూ, రూ. - వేసడము.

మేహత్తు. సం. వి. త్. శ్రీ. మోలునడినవెనుక
అబోతు పైకొనుట చే ఈచేకపోయినఅవు:
చూ, సొరభేయి (ధేనువు.)
వేళ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తటి: చూ, సమయము.
వేళంకోళము. దే. వి. రూ—వేలాకోలము—
వేళాకోలము. పరిహాసము: చూ, హాళి.
వేళము. కి. వి. త్వరితముగ, పాసపాస:
చూ, స్వదము.
వేళాకోళము. దే. వి. 1. చిక్కు, చికమక:
చూ, సుక్కు. (3); 2: చూ, రూ—వేళం
కోళము; వి. 3. చిక్కయినది.
వేళావరి. అం: చూ, పంచమపాడవజభాషలు.
(చూ, ఉపవిద్యలు. 419 పొరట)
వేళావర్ణపాంగములు. అం: చుంబి, ఛాయ,
శాంత, పృతాపము (4) (చూ, అంగము. 9)

వై

వై. సం. ఆవ్య. 1. పాదపూరణము; 2. ఓయి,
ఓసి: చూ, సగబోధనాగ్రకములు; 3. ఉఱి
డించేట: చూ, సహవాసము; 4. వాక్య
రంభము; 5. పృఖ్యాతుడు: చూ, విఖృ
తుడు; 6. సాంపగువ్యాపారము: చూ,
వ్యాపారము; 7. నిశ్చితమగుపని: చూ,
వ్యాపారము.
వైకత్తకము. సం. వి. అ. న. రూ—వైకత్త
కము. జేందెముపల వేసికొనెడు పూదండ:
చూ, వావణిక. 2 (భూషణము. 2.)
వైకత్తకము. సం. వి. అ. న. —వై — [నది.
వైకల్పకము. సం. వి. (అ). వికల్పముచేతకలిగి
వైకల్పమగు. మి. అ. కి: వికల్పమగు (తె). —
అరుమాడుగు. అఱుమాడుగు, ఎడలు, గమ్మే
విత్తేగు, నొగులు, బెడియ, బెనుకు.

వైకల్పము. సం. వి. ఆ. న: ఉకము, వికలము,
విధురము. (తె). — అరుమాడు—అఱుమా
డు, గమ్మేవిత్తే.
వైకుంఠము. సం. వి. అ. పుం. వానుకము,
అక్షయలోకము, విష్ణుస్థానము:
చూ, స్వర్గము.
వైకుంఠుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
విష్ణువు. 1; 2: చూ, సహస్రాక్షుడు.
వైకృతము. సం. వి. వికృతినొందినది (వికృతి=
వికారము) తద్భవరూపము. (పాకృతసమ
మును సంస్కృతపాకృతభవమునైనవవము).
వైఖరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. వాక్యరూపమైనవాక్కు.
వైఖానసబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, శ్రీవైఖా
నస బ్రాహ్మణులు.
వైఖానసము. అం: చూ, కల్పనూత్తరము.
వైఖానసుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వానపి
ఘ్నుడు: చూ, సన్యాసి; 2. విష్ణ్వర్సకులలో
నొకడు.

వైగుణ్యము. సం. వి. అ. న. విగుణత్వము.
వైఘ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మధురమండలముల
లోని యొకానొకనది: చూ, హోదివి (నది.)
వైచక్షణ్యము. సం. వి. అ. న. విచక్షణత.
విచక్షణత్వము.
వైచిత్రి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, వైచిత్ర్యము.
వైచిత్ర్యము. సం. వి. అ. న. విచిత్రత. విచి
త్రత్వము: వైచిత్రి.
వైచే. దే. స. కి. రూ—వయిచే. 1: గిరాటు
వేయు, ఱుచ్చే—ఱుచ్చే—ఱూవు, విసరియా
డు, విసరివేయు. తద్వి. —కులుకు, చిమ్మి,
తిమ్మి, వాలార్పు, పెదవేల్లు; 2. ఎగుర
వేయు: వేయు. (సం). విత్తేపింఱే; 3. పడ
వేయు. పంచ. నా. 4, అ. 18: వేయు.

వైజననము. సం. వి. అ. పుం. పృథవమగునెల.

ఉల్లము, పొద్దునెల-పొద్దునెల: చూ, మానము. [నగరు: చూ, సదనము. 1. వై జయంతి. సం. వి. అ. పుం. ఇందుని వై జయంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పెక్కము: చూ, సిడము. 1; 2. విష్ణుచారిక: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.); 3. విష్ణు పాకారము; 4. రూ-వై జయంతిక, అగ్ని నుంధని, అపరాచిత, ఏలావత్యము, కక్కిల లకము, కటుకము, కటుకాహిణి, కక్కిల కము-కక్కిలకము, కర్ణిక, కాండరుకా- కాండేరువా, కృష్ణఫలము, శేతువు, శోర కము-శోలకము, శోషఫలము, గంధవ్యాకు లము, జయ, జయంతి, తక్కిలకము, త గ్గారి, నాడేయి. (తె. వ).—తక్కిలి- తక్కిలి-తక్కిడి- తక్కి-తక్కిడ-తక్కి డ-తక్కిల-తక్కిల.* తద్వి.—తక్కిల- ఫలమునకు—కక్కిలకము, కులము, కృత ఫలము, శోకఫల-శోకఫలము, గంధవ్యా కులము.*

వై జయంతిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వై జయంతి. 4*.

[వాడు: పరాకి. వై జయంతికుడు, సం. విగ. పెక్కమువట్టు వై జాత్యము. సం. వి.అ.న.విజాతిత్వము:విజాతి. వై జానికుడు, సం. విగ.=వివాది. నేర్పరి: చూ, సమర్థుడు.

వై జోతి. వై. వి: చూ, రూ-వయజోతి.

వై జోతిహిండ. ద్య. వి: చూ, రూ-వయజోతి హిండ. పంచ. వేం. 1, అ. 7౯౩.

వై డము. దే. కి. విగ. రూ-వై కము-వయ శము. శ్రీఘ్రిమగ: చూ, స్యదము.

వై దూర్యము. సం. వి. అ.న.రూ-వై దూర్యము. పిల్లికసౌతము: చూ, రత్నములు.

వై గవము. సం. వి. అ.న:(తె) నెదురుదియ్యము.

వై గవితుడు. సం. వి. అ. పుం: వేణుధ్యుడు. వై జితుడు. సం. వి. అ. పుం: వేణిజాడు, బయకాడు. (సం).—విజానాడుడు.

వై జుకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ- వేణుకము. 1—2. [చూ, సంహారకుడు. వై తంసికుడు. సం. వి. అ. పుం. కటికవాడు: వై తనికుడు. సం. వి. అ. పుం. కూలివాడు: చూ, సంబళకాడు.

వై తరణి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. నగకము నందుండెడి నివృలయేలు: చూ, హృదిని (నది); 2. రాక్షసులకల్లి: చూ, నవిరి. 1; అం. 8: చూ, నరకములు.

వై తాళియవృత్తము. 1. ("వేసిపాదంబులనాటు లఘువులును ర-వ గణములును, సరిపాదం బుల యెనిమిదిలఘువులును ర-వ గణములును యుండవలెను. ఒకచ్చుడు రెండు లఘువులకు బదులు గురువును తెట్టవచ్చును. ఈ నియ మము వై తాళియ వృత్తములకన్నిటికినిఁ జెల్లును. యతులు వేసిపాదంబుల యేడిం బను, సరిపాదంబుల తొమ్మిదింటను నుండ వలెను. ఈజాతివృత్తములు తొమ్మిది.— దక్షిణాంతిక, ఔషచ్ఛాందసము, పృథ్వర్క (వర్తక), ఆపాతలిక, పరాంతిక, వై తాళి యము, చారుహాసిక, పాపిచ్యవృత్తి, ఉదీ చ్యవృత్తి (9).)

వై తాళికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వేకువను రాశేలకు వేలుకొలుపులు పాడువాడు: ఘంటాశీర్షుడు, ఘంటికుడు, చాక్కికుడు, బోధకరుడు; విగ. 2: ఉగ్గోధకుడు. (తె).—వేలుకొలుపువాడు.

వై దగ్ధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వై దగ్ధ్యము. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; అం- 2: చూ, వృత్తులు.

వై దగ్ధ్యము.—వై.—(చూ, వాయుకగుణములు.)

వైదర్శి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నలునిభార్య, దమయంతి; చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1-౨౯); 2. శ్రీకృష్ణునిభార్య రుక్మిణి: చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1-౨౦); ఆం. 3: చూ, రీతులు; 4: చూ, కావ్యరీతులు.

వైదికబ్రాహ్మచారి. ఆం: చూ, వటువు: చూ, బ్రాహ్మచారులు.

వైదికము. సం. విణ. 1. వేదమునందు జెప్పఁబడినది; వా వి. 2. తదివము, ఆర్దికము. (తె).— ఏడుడి: చూ, సాంపత్సరికము; 3. బ్రాహ్మణకృత్యము; 4. బ్రాహ్మణవృత్తి (వేదమునకు సంబంధించినది).

వైదికవాఙ్మయము. వా. వి: చూ, వాఙ్మయము.

వైదికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వేదములెఱిసిన బ్రాహ్మణుడు: చూ, స్వస్తియుఖుడు; వా. 2. పండితుడు: చూ, మధి.

వైదుషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ. వైదుష్యము, పాండితి, పాండిత్యము, వైశారద్యము.

వైదుష్యము. సం. వి. ఆ. న. -వై.-[దూర్వము.

వైదుర్యము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ. వై

వైదేహుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బట్టువాడు: చూ, వంది; 2: చూ, వర్తకుడు.

వైదేహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సీత;

2. వర్తకుచాలు: చూ, స్త్రీ; 3. గోగోజినము: చూ, సాంగధ్యము (రాజాగ్రము. 1.33); 4: చూ, పిప్పరీ*.

వైద్యబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, ఆనుగోత్ర బ్రాహ్మణులు. 656 పొరట.

వైద్యమాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. అడ్డసరము*: చూ, సింహస్యము.

వైద్యము. సం. వి. ఆ. న. గోగచికిత్సాశాస్త్రము. (చూ, ఉపనిషదులు 415 పొరట); ఆయుర్వేదము, క్రియ, చికిత్స, చికిత్సితము. (చూ, శాస్త్రములు.); తద్వి.— (చూ, మందు.)

వైద్యశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆనుపత్రి— ఆస్పత్రి: చూ, సదనము. 1.

వైద్యశాస్త్రము. ఆం: చూ, శాస్త్రములు.

వైద్యశాస్త్రసంధములు. ఆం: ఆదానము, నిదానము, చికిత్స. (3)

వైద్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం.=వజ్జే: అగదంకారుడు, అబ్బుడు, అబ్ధిజుడు, అమృతహస్తుడు, అమృతుడు, గుల్ముడు, చికిత్సకుడు, జీవకుడు, జైవాత్మకుడు, దోషజ్ఞుడు, ధన్వంతరి, భిషక్కు, గోగహరి. (తె).— మందరి, మందులవాడు, వజ్జే, వేల్పువజ్జే, సంచికట్టు. తద్వి.— దేవవైద్యునకు— (తె).— వేల్పువజ్జే.

వైద్యులతూనికలు. పా. (Apothecaries' weights)

ప. తు.

20 శృంగినిలు=1 నూగ్రాపులు. 0— 0 $\frac{1}{2}$

3 నూగ్రా= 1 దామి 0— 0 $\frac{3}{4}$

8 దామి= 1 ఔస్సు 0— 2 $\frac{3}{4}$

12 ఔస్సులు= 1 పౌను (lb) 10— 2

పరా:—(ఈపౌను, ఔస్సు, శృంగినిలు—ట్రాయిత్తూనికలె)

వైద్యులద్రవమానపుకొలతలు. పా. (Apothecaries Liquidmeasures.)

50 మినిములు (చుక్కలు)=1 ద్రవదామి

8 ద్రవదామిలు= 1 ద్రవఔస్సు

20 ద్రవఔస్సులు= 1 పైంటు

1 టీన్నును (చంచా)= 1 ద్రవదామి

1 డెస్టరున్నును= 2 $\frac{1}{2}$ ద్రవదామిలు

1 టేబిలున్నును= 4 ద్రవదామిలు

పరా:—(ఒక ద్రవఔస్సు వర్షపునీరు ఒక ఔస్సు అనార్డు పాయింట్ తూనిక.)

వైధనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రత్నము:దొలి పుచ్చెడినూది: ఆస్ఫోటిని, లాస్ఫోటిని, ఆవిధము—ఆవిధము, కూర్చి. (తె. ప).—

ఇరివిలి, ఒడిస-ఒడిసియ-ఒడిస, తొర
చణము, పిడిసాన, పొగర, బరమా-బుర
మా-బురుమా. ("చూ, నూడి.") [గంగము.
వైధవ్యము. సం. వి. అ. న. ముండమోపితనము: ఛత్ర
వైధాతుడు. సం. వి. అ. పుం. వైద్యకాస్త్ర
కర్తయగు సనత్కుమారుడను దేవర్షి, సన
త్కుమారుడు: చూ, సన్యాసి. ప్రబుడు.
వైధేయుడు. సం. వి. అ. మూర్ఖుడు: చూ,
వైధ్యుని. అం: చూ, దొంగములు.
వైవలేయుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గరుడు
డు: చూ, హరివాహనుడు; 2. అనూరుడు:
చూ, నూరనూరుడు; అం. 3: చూ, ప-రి-
హీనతానములు (తానములు.)
వైవము. వై. వి. =: చూ, రూ-వయినము.
వైవాయికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.
వైవీతకము. సం. వి. అ. పుం. 1. రథశిఖి
పరంపరా వాహనము; 2. తేరుమోపు: చూ,
నూత్రిము. 1; 3. అనేకులు మోయునట్టి
యందలములోనగునది: చూ, సవారి.
వైవ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. వృక్షచక్రవర్తి,
అదిరాజు: చూ, రాజు. 1. [వృత్తయము.
వైవరీత్యము. సం. వి. అ. న. వివరీత్యము: చూ,
వైపు. దే. వి: చూ, రూ-వయపు.
వైపుకాడు. దే. వి: చూ, రూ-వయపుకాడు.
వైపుల్యము. సం. వి. అ. న. విపుల్యము: చూ,
సుర (శి).
వైధవము. సం. వి. అ. పుం. విధవము: చూ,
సంపత్తి. 1; పా. 2. ఉపహునములు. - ఇం
దుడు. [చూ, వనము. 1.
వైభాజము. సం. వి. అ. న. దేవోద్భావము:
వైమనవ్యము. సం. వి. అ. న. విమనోభావము,
దుఃఖమునొందిన మనసుగలవానితనము.
వైమాత్రేయుడు. సం. వి. అ. పుం. సవతిత్వ
కొడుకు: చూ, నూనుడు.

వైమానికుడు. సం. వి. అ. విమానమెక్కి సంఘ
రించువాడు.
వైమలము. దే. వి: చూ, రూ-వయమలము.
వైముఖ్యము. సం. వి. అ. న. విముఖ్యము.
వైముఖ్యము: చూ, పదనము. 2-౬.
వైయర్థ్యము. సం. వి. అ. న. వ్యర్థత, వ్యర్థత్వము.
వైయాకరులుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: వ్యా
కరణజ్ఞుడు; వి. 2. వ్యాకరణసంబంధము.
గలవాడు.
వైయాఘ్రిము. సం. వి. అ. పులితోలు కప్పబడి
నది (రథము.) ద్రిట్టతనము: చూ, స్థిరము.
వైయాత్యము. సం. వి. అ. న. వియాత్యము.
వైరంజి. అం: చూ, బక్కజభావలు.
వైరనిర్వాతనము. సం. వి. అ. న. చూ, వైరశుద్ధి.
వైరము. సం. వి. అ. న. =: వైరమి: అనుశయము,
అభ్యాగమము, అరివీర్యము, ఋతి, త్న,
ద్యేషము, పక్షము, పృతియోగము, విద్యేష
ణము, విద్యేషము, విరోధము. (అవ్య).—
అక్ష, ఔ, నక్ష. (తె. య).—అంకపాం
కములు. అంకపాంకాలు, అంకపాంకములు—
అంకపాంకాలు, అరివేరము—అరివేరము—
అర్జురము, ఈరస—ఈరసము, ఈను, ఒం
టమి, ఒంటరము, ఒడ్డారము, ఒమ్మమి,
ఒల్లమి, కంటు, కరకరి, కీట్టమి—గిట్టమి,
గొడగొడ, చేతరికము, దేసము, పగ, మచ్చే
రము, మచ్చేరికము, విరిపోటు, వేరమి—
వేరము, వేర్పాటు—వేలుపాటు, నూడు.
(వా):—కావేషము, హక్కుస్సు (అక్క-
స్సు). తద్వి. —గ. పర్యవశ్య, విరోధనము;
అ. (వి. అ).—అసకటము, విరుద్ధము, విరూ
పము. (తె).—అసగడము; 3: చూ, వైరశుద్ధి.
వైరపులు. దే. వి: చూ, రూ-వయిరపులు.
వైరశుద్ధి. సం. వి. ఇ. (ప్రీ). అవచితి, పృతి
కారము, పృతియత్నము, వైరనిర్వాతనము.

(తె) — పగయ్యగట, నూడు.

వైరస్యము. సం. వి. అ. న. విరసత్వము:

(తె).— వెగటు, కేడు, వెక్కసము.

వైరాగి. సం. వి. వ. పుం. బైరాగి: చూ, సన్యాసి.

వైరాగ్యన్యాయము. అం. ఒకానొకన్యాయము.

వైరాగ్యము. సం. వి. అ. న. 1. విరాగత్వము,

వివయేచ్ఛారహితత్వము: కైవల్య, భగము.

(ఆవ్య).— అ; అం. 2: చూ, విశ్వర్యములు; పా. 3. దీనికి ఉపమానము.— మహర్షులు.

వైరాగోహము. సం. వి. అ. పుం. అంతకం

తకు చలమెచ్చెడి గొప్పయధము: చూ, హారము. 2 (యధము. ౧౮.)

వైరాలు. దే. వి: చూ, రూ-పయరాలు.

వైరి. సం. వి. వ. పుం: చూ, శత్రువు. 1.

వైరించే. సం. అ. కి. పగగొను: చూ, నూడుకొను.

వైరూప్యము. సం. వి. అ. న. విరూపత, విరూపత్వము.

వైల. దే. వి: చూ, రూ-పముల. విలక్షణత్వము.

వైలక్షణ్యము. సం. వి. అ. న. విలక్షణత,

వైలక్ష్యము. సం. వి. అ. న. విలక్షత్వము, విస్మయాన్వితత్వము.

వైవధిపడు. సం. వి. అ. పుం. కావడిమోసెడు వాడు (చూ, భారవాహుడు.)

వైవర్ణ్యము. సం. వి. అ. న. 1: కాలిక, వివ

ర్ణత. (తె).— కాలిక, వెల: వెల, వెలపాటు, వెల్లెబాటు, విన్నన, విన్నెబాటు.

తద్వి. — వెల్లెల్ల; అం. 2: చూ, సాత్వికభావములు.

వైవశ్యము. సం. వి. అ. న. వివశత, వివశత్వము.

వైవస్వతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముడు; 2. శని: చూ, రాహువు. 2; అం.

3: చూ, మనువులు.

వైవాహికఘటంబులు. సం. వి. అ. పుం. బ.

అయిరేని: చూ, హరివాగము (భాండము. 3. ౨.)

వైవాహికము. సం. వి. వివాహసంబంధమైనది:

బౌద్ధాహికము, వైహాయనము.

వైశసము. సం. వి. అ. న. కీడు: చూ, హా. వి. 2.

వైశాఖము. సం. వి. అ. పుం. 1 = వేసగి, ఎండ

కారు. వైశాఖమాసము: చూ, మాసములు;

2: కరఘ్నణము, కరధర్మణము, కరఘ్నీ,

క్షుబ్ధము, ఖజ, ఖజకము, తక్కాటము, దండ

ము, దధిచారము, మంథరము, మంథము,

మంథనము, మంథానము. (తె). — కవ్యము,

తరిగోల. తద్వి. — కవ్యపు గుత్తికి. — ౧. కుట

రి. (తె). — గుత్తికవ్యము; ౨: (తె). — ముద్ద

కవ్యము; అం. 3: చూ, పుంస్థానకములు;

4: చూ, విలుకానిస్థానము. (వైశాఖము అని

కొందఱు.)

వైశాఖరేచితము. అం: చూ, కరణములు.

వైశాఖి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). విశాఖానక్షత్రము

తో: గూడికపున్నము: చూ, హరివాసరము

(పున్నము.) [2 నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1.

వైశారద్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వైదుషి;

వైశాల్యము. సం. వి. అ. న: ఉరరి-ఉరి-ఉర

రి-ఉరి-ఉరురి, పరిణాహము. (తె). —

పట్టు, పరపు-పరుపు, విప్పు, విరివి, విరివిడి,

విటివి, వెడలుపు-వెడల్పు-వెలుపు; 2. పొడు

గును వెడల్పుచేతగుణించేగా వచ్చినసంఖ్య

(ఏరియ): విస్తీర్ణము, చతురము, చతురప్ర

ము. (తె). — చేదరము, చేవుకము-చాకము.

తద్వి. — వాలుగుమూలలుగలభాగము: - విస్తీ

ర్ణము, చేతురము, చతురస్రము. (తె). —

చేదరము, చేవుకము-చాకము.

వైశికము. సం. వి. అ. న. 1. కపటము: చూ,

వ్యాజము. 1; 2. బోగముతనము; విగ

3. బోగముదానిది; 4. దూష్యము; అం. 5.

చూ, సప్తాధికరణములు (చూ, కామము

816 పుట.)

వై శికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బహువేశ్యోచ
భోగః సికుడు: కుంభుడు. (తె). — ముండ
8. (చూ, విలుడు); అం. 2: చూ, నాయకులు.
వై శేషికము. సం. వి. ఆ. పుం. సప్తపదార్థము
లను చెప్పునట్టి తర్కశాస్త్రము.
వై శేషికాంశ. అం. ఏగిహంబునకై నను పోడ
శవర్ణచేయగా పదుమూడువర్ణములు స్వప
ర్ణంబులు వచ్చెనేని వై శేషికాంశయగును.
వై శేషికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సప్తపదార్థము
లను చెప్పునట్టి తర్కశాస్త్రము నెఱిగినవాడు.
వై శ్య. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. కోమటిది: ఆర్య,
అర్య, వానత, విడంగ: (చూ, భార్య. 1-రం);
2. కోమటికులము: చూ, సంకతి. 1; 3. బాధ
దేవి: చూ, స్వాహ. 2. [వతము. (3)]
వై శ్యవృత్తి. అం: కృషి, వాణిజ్యము, పాశు
వై శ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. = వానె: ఆర్యుడు,
ఊరవ్యుడు, ఊరుజుడు, ఊరుఘ్నుడు,
కాయుడు, కార్మికుడు, కుచేరుడు,
ద్విజస్ముడు, ద్విజుడు, భూమిస్పృశుడు,
వణిక్కు, విట్టు, విశుడు. (తె). — కోమటి,
తొడపుట్టువు, తొడబిడ్డ, నల్లనయ్య, నాణె
కాడు, బచ్చె, బేరి, బేహరి - బేహరి,
మూడవకొలము మనిసి, సంసారి. తద్వి.
గ. (తె) వానె; 2. (తె) వయిజోతి - వైజో
తి; 3. కోమటిపేరున కనుబంధము. (సం)
శ్రేష్ఠి. (తె). నెట్టి. (చూ, 880 పొరట.);
ర: చూ, గుప్త: (చూ, శర్మ).
వై శ్యులు. అం: చూ, మనుష్య వర్ణములు.
వై శ్రినిజుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కుచేరుడు:
చూ, శ్రీదుడు. [బాగ్మతము.
వై శ్యదేవకాండములు. అం: చూ, లై త్రియ
వై శ్యదేవము. సం. వి. ఆ. న. 1. విశ్వదేవతలను
గూర్చిచేసెడు హోమాది: చూ, కర్మములు;
విగ. 2. విశ్వదేవ సంబంధమైనది.

వై శ్యదేవసమయము. అం. (అశుభము): చూ,
గిహసమయములు.
వై శ్వారదుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.
వై పమ్యము. సం. వి. ఆ. న. విపమత్వము: (తె).
ఒడుదొడుకు, వేటిమి: చూ, వ్యత్యయము.
వై పయికము. సం. విగ. 1. విషయసంబంధమైన
ది; అం. 2: చూ, ప్రేమపంచకము. [నములు.
వై ప్తవము. సం. వి. ఆ. న. 1. విష్ణువే దేవుడు.
అను ఒక మతము: చూ, మతములు; విగ.
2. విష్ణు సంబంధమైనది; అం. 3. విష్ణుప్రతి
పాద్యము. (1 అంశములు ౮౦౦౦ శ్లోక
ములు): చూ, పురాణములు; 4: చూ, ప్రతిష్ఠా
నకములు.
వై ప్తవబాగ్మతములు. అం: చూ, ఆంధ్రులు
853 పొరట. (వీరు కృష్ణయజుర్వేదము. ఆప
స్తంబసూత్రపరివర్తము. శ్రీహంపరాత్రో
క్త పంచసంస్కారపరులై వై ప్తవేష్ట్యురికము
లావర్చి వై ప్తవత్వమునొంది విశిష్టవై ప్త మత
పరివర్తకులైనవారు) [వచ్చెనేని వై ప్తవాంశ.
వై ప్తవాంశ. అం. పదివర్ణంబులు స్వవర్ణంబులు
వై ప్తవి. అం: చూ, మాతృకలు.
వై ప్తవీరైరవతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.
వై ప్తవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. విష్ణుధత్తుడు,
తిరుముడి: చూ, స్వస్తిముఖుడు. 1.
వై సారిణము. సం. వి. ఆ. పుం. చేప: చూ,
మత్స్యము. 1.
వై సిక. వై. వి: చూ, రూ-వయిసిక.
వై స్వర్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. విస్వరత్నము,
ఎలుగుయొక్క రాలుపాటు; అం. 2: చూ,
సాత్వికభావములు.
వై హాయనము. సం. విగ: చూ, వై హాపికము.
వై హాయసి. అం: చూ, ముఖరజ్జువులు.
వై హారి. దే. వి. పెద్దసభ: చూ, సభ. 2.
వై శము. దే. కి. విగ: చూ, రూ-వయిశము.

వో

వో. వా. అప. చదాది నిషిద్ధాక్షరములలో
నోకటిఃః, య. 5. (వాడుకయందువోంక,
వొంగు, వొండ, వొడి, వొడ్డు, వొడ్డు, వొమ్మంగి
యను గావుము, వొట్టి, వొల్లము ఇత్యాది
పదములు కలవు. ఇవి నిషిద్ధములు.) రూ-వో.

వో

వో. వా. అప: చూ, రూ-వో.
వోడ్. సం. వి. ఋ. పుం. 1: చూ, సారథి;
2. మోపుమోయువాడు: (తె).—మోచరి.
(చూ, భారవాహుడు)
వోదము. సం. విణ. తడిసినది: చూ, స్తిమితము. 2.
(తడియుటకు. —చూ, స్త్రీమము)
వోదూరు. వా. వి. (ఓదూరు, ఓంకారపురము)
దాక్షిణ్యరామమునకు చెంతనున్న గ్రామము.
(‘వో’ నిషిద్ధము)

వ్య

వ్యంగకము. సం. వి. అ. పుం. కొండ: చూ,
పర్యతము.
వ్యంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12.
వ్యంగుడు. సం. విణ. కొనటి: చూ, సూరనూతుడు
వ్యంగ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1=వెంగలి. వ్యం
జనచేతఁ దెలియఁదగిన యర్థము; విణ. 2.=
వింగడము: చూ, వ్యత్యయము.
వ్యంజకము. సం. వి. అ. పుం: ఆభినయము,
అకృతి, చేష్ట, చేష్టితము, భావబోధకము,
సంజ్ఞ. (తె).—చేసన్న. (అర్థము సువ్యక్తము
గాఁజేయునది ఆభినయము=దీని చేత నభి
ముఖముగా నర్థము పొందిం పఁ బడును.

హస్తవిన్యాసాదులచేత భావార్థమును దెలుపు
ట.) (చూ, నాటకము.) (చూ, ఉద్ధతము. 2.)
1. తద్యక్షేపములు:—(౧) నాట్యము ఆటవి
ధములు. — ౧ తాండవము, ౨ నటనము,
3 నాట్యము, ౪ లాసము— లాస్యము,
౫ నృత్యము, ౬ నర్తనము; (౨) అభినయ
ములు:—౧ అంగికము, ౨ వాచికము, 3 ఆహా
ర్యము, ౪ సాత్వికము; (3) (చూ, అసంయుత
హస్తములు); (౪):— (చూ, సంయుతహస్త
ములు); (౫):— (చూ, నాట్యోపయోగములైన
యంగములు); (౬) (చూ, అభినయములు);
(౭):— (చూ, నృత్యములు); (౮): (చూ,
నృత్యహస్తములు); (౯): (చూ, అనుభావము);
౧౦. భాండోపరి నృత్యమునకు. — ప్రింఖ,
ప్రింఖణము. (తె) పెరవణి—పేరణి—
పేరిణి—పేరణము—పెక్కణము, పెక్క
ణము—బెక్కణ; ౧౧: (చూ, భావములు);
౧౨: (చూ, ఉ ప వి ద్య లు 417 పొర
ట లో 14 గా ౦ ధ ర్య చే ద ము);
౧3. వాక్యార్థమునభినయించుటకు. — అంగవి
క్షేపము, అక్షజము, అధిహాసము, నర్తనము,
నాటకము, నాట్యము, నృత్యము, నృత్యము,
విష్కంభము. (తె. పు).—ఆట, ఎడారుము,
కేరిక, కోపు, గొండిలి—గొండ్లి— గొంట్రి,
చిందు, నట్టుప—నట్టుపము— నట్టుపు, నాట
కము, పాతరలు, మలఁపు; ౧౪ కుండలాకా
రనృత్యమునకు. —కుండలి. (తె).—గొండిలి—
గొండ్లి—గొంట్రి; ౧౫ కోలాటమును నృత్యము
నకు. — చేష్టితము, హల్లీనకము. (తె).
కొట్టము, కోలాట—కోలాటము;
౧౬. మాంతగనాట్యమునకు. — (తె): చిందు,
చిందువాలు; ౧౭. అభినయాది భేదములు. —
సంస్కృతమున వాడఁబడునవి:— అంజలి,
అరాళము; అర్థచంద్రము; అర్థపతా

కము; అలపద్యము; అపహితము; ఉత్తనవం
చితము; ఉత్సంగము; ఉత్సాహము; కటకా
ముఖము; కపిత్థము; కర్కటము; కర్తరీ
ముఖము; కర్తరీస్వప్నము; కలశము; చతు
రము; గజదంతము; డోలము; తామ్రనూడ
ము; తిలకము; భావబోధకము; భ్రమరము;
మకరము; ముఖ్యము; ముష్టి; మృగశిర్షము;
రింఖ; లాంగూలము; పర్వమానము; వివర్తన
ము; విష్కంభము; శిఖరము; శుకతుండము;
సందంశము; సర్వశీరము. (తెనుగున
వాడఁ బడునవి.) క రణము;
కుటుమేలు; గుజరాతి; చోనరి, జెక్కిడి; పద
చోలి; బోగముట; ౧౫. వీరులనృత్యమునకు.-
వీరజయంతిక; ౧౬. మల్లరంగమునకు.-(తె):
పెక్కణము; ౨౦. నృత్యగీతవాద్యమునకు.-
తేర్యతిక్రమము, లాస్యము; ౨౧. కపటనాట
కమునకు.-నటనము (మిగతవానికి “చూ,
హేలీనకము.”); 2. వ్యంగ్యార్థమును దెలి
పెడి శబ్దము: చూ, శబ్దము. 2.

వ్యంజన. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఒకశబ్దవృత్తి:
చూ, వృత్తి. 4. (చూ, అభిధ) (చూ,
వ్యంజనములు.

వ్యంజనము. సం. వి. అ. న. 1. కూర: చూ,
కాకము. 1; తద్వి. ౧౦. (తె) దప్పళము,
కొళింబు, లొండళము; ౨: (తె). పులుసుఁ
గూర-పుల్లఁగూర; 3: చూ, రేహ్యము;
ర: చూ, సంబాఁదము; 2. ఆలుమగలగుటి:
చూ, భగము. 12; 3. గులుకు: చూ,
లక్షణము. 1; 4. మిసము: చూ, శ్రీహరి
పు; బ. 5. హల్లులు, పొల్లులు. హల్లుల నిజ
రూపములకు వ్యంజనములు (పొల్లులు) అని
పేర్లు. ఉదా.-క, ఖ, గ, చ, ట, ట,
న్, మ్, య్, ర్ ము; 8. పర్యగ్నికరణాది
మకుసంస్కారము: చూ, వహ్ని. 1.

వ్యంజనములు. అం: శబ్దశక్తి మూలము, అర్థశక్తి
మూలము, ఉదయశక్తి మూలము (3).

వ్యంజనయతులు. అం: చూ, యతులు.

వ్యంజితము. సం. విణ. బయలుపడుచుడినది:
ఆవిష్కృతము, ప్రకటితము, ప్రకాశము,
బహిరంగము; తద్వి. -బయలుపడినది.-
ప్రకాశము, బహిరంగము. (చూ, శోభితము.)

వ్యంసకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంచకుఁడు.

వ్యంసితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాయాకారుఁ
డు, గారడీవాఁడు: చూ, వ్యాళగారిహి.

వ్యంసితము. అం: చూ, కరణములు.

వ్యక్తము. సం. విణ. 1. తెల్లమైనది: చూ,
స్పష్టము; 2. తెలియఁబడినది: చూ, స్పష్ట
ము; అం. 3: చూ, లక్ష్యములు.

వ్యక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. జాతికివేఱై జాతికి
ఆశ్రయమైన రూపము. [2: చూ, సమర్థుఁడు.

వ్యక్తుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, వికారదుఁడు. 2;

వ్యగుఁడు. సం. విణ. 1. వేగిరపమవాఁడు:
చూ, వేగిరకాఁడు; 2. ఒకటతగిలిన మనసు
గలవాఁడు. [చూ, సురటి.

వ్యజనము. సం. వి. అ. న. = వీవన. విసనకణ్ఠ:

వ్యంజనము. సం. వి. అ. పుం. ఆముదము:

అమండము-అమండము, ఉచకము, ఉత్తాప
పత్రకము, ఏరండము, కలభి, గంధర్వ
హస్తకము-గంధర్వహస్తము, చంచువు,
చిత్ర, చిత్రకము, త్రిపుణీఫలము, డింబము,
పంచాంగులము, మండము, రుచకము,
రుబుకము, పర్వమానము, వాతస్సుము,
వ్యాఘ్రపుచ్చము. (తె). -ఆముదపుఁజెట్టు.
తద్వి. ౧౦: ఉత్తాపపత్రకము, గర్భరండము,
వ్యాఘ్రము, వ్యాఘ్రశిలీపము, హస్త
బద్ధి. (తె). -పేరాముదపుఁజెట్టు; ౨: పశ
యేరండము. (తె) అడవియొముదము; 3:
అతిబల, ఉరుబుకము- ఉరుబూకము.
ము ప్ల (పో క్క:-ము శ్ల పో క్క, (తె)

చిట్టాముదపుఁజెట్టు. తద్వి.—ముత్తవపుల
గమునకు:—(చూ, సహజేవ.)

వ్యతికరము. సం. వి. అ. పుం. 1. వ్రోధము:
చూ, సంతాపము; 2. అవన, వ్యసనము:
చూ, విపత్తు; 3. పరస్పర మేళనము.

వ్యతిక్రిమము. సం. వి. అ. పుం. క్రిమవిపర్య
యము, అక్రిమము.

వ్యతిరిక్తము. సం. విణ. 1. వేఱుపడినది: చూ,
విభాజితము; 2. మాఱుపడినది.

వ్యతిరేకము. సం. వి. అ. పుం. 1. వేఱు: చూ,
వ్యత్యయము; అం. 2. వ్యతిరేకాలంకారము:
చూ, అలంకారము. 3. (“ఉపమానోప
మేయములందొకదానికి విశేషము విరుద్ధ
ముగఁజెప్పట. ఉదా.—నగములపై ధీరు
లున్నతులెగాని వ్యక్తికోమలులు.”)

వ్యతిరేకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, కత్తువు. 1.

వ్యతీపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. యుద్ధమున
వెనుదీయుట; 2. అత్యుత్పాతము; అం.

3. (వ్యతీపాత్తు): చూ, యోగములు.

వ్యత్యయము. సం. వి. అ. పుం: అతిక్రిమము,
అతిపాతము, అత్యయము, అత్యాదానము,
అవాచీనము, అలస్యము, ఉపాత్యయము,
ఉల్లంఘనము, చపలత, పర్యయము, ప్రిపం
చము, వికటము, విపర్యయము, విపర్యాస
ము, వైపరీత్యము, వ్యంగ్యము, వ్యత్యాసము,
వ్యాఘాతము. (తె).—అకటవికటము—
అకటావికటము, అదవన, అల్లకల్లాలము—
వొల్లకల్లాలము, ఈరతార, ఉత్తలము, ఎడ
మడుగు—ఎడమడువు, ఒకప, కక్కిరిదిక్కిరి,
గయ్యేవియ్యే, చిదగొడ, తడఁబాటు, తప్పిల్లు,
తారుమాలు—తాటుమాలు, గిదిరి, తిరుగుడు,
తుటారము, తెఱపుముఱపు, చల్లట—చల్లట
ము, పెడ, మాఱుదల, మాఱుపాటు, మించే

దల, మీఱుట, వింగడము, విటతటము—విట
తాటనము—విటతాటము—వీటతటము—వీట
తాటనము—వీటతాటము, వీడుపాటు, వీడ్పా
టు, వెగడు. తద్వి.—౧. వైషమ్యము. (తె).—
ఒడుదొడుగు, వేటిమి; ౨: అంతరము, అర్థ
భేదము, అవచ్చేదము, అపీతము, ఉపజాప
ము, గండకము, ఛిన్నము, ప్రికారము,
భిద, భేదము, పర్ణము, విశేషము, వ్యతిరేక
ము, వ్యత్యయము, వ్యవచ్చేదము. (అవ్య).—
అంతరము, ఎ; (తె).—అరమర—అఱమర—
అరమరము, అరమరిక—అఱమరిక, అఱ, ఎడ
మడుగు—ఎడమడువు, ఎరవు, శేవీను, చిర
మర, పెనపు, పొరపు, చిద్దము, బెరుగు,
మెరమెర, రెండు, వాసి, వింగడము, విరి
పోటు, వేర్పాటు, వేఱడము, వేటిమి, వేఱు,
వేఱుపాటు, వేఱుబండిము; 3:—(చూ, వ్య
స్తము. 1.). (“చూ, హల్లకల్లాలము”) (చూ, యద్య; చూ, అహా. (తె) మారుద
ల—మాఱుదల; (సం).—అధ—అథో.)

వ్యధికరణతత్పరుషము. అం. భేదమయినయాధా
రముగలది: చూ, సమాసము.

వ్యత్యస్తమగు. మి. అ. కి: చూ, వేఱుపడు.
వ్యత్యస్తము. సం. విణ. వ్యత్యాసపడినది, తడఁ
బడినది: విపరీతము, విపర్యయము.

వ్యత్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యత్యయము.
వ్యధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. = వెత—వెతారము.
బాధ: చూ, శోకము.

వ్యధము. సం. వి. అ. పుం. తొలిపుచ్చేట.

వ్యధికరణము. అం: చూ, పూర్వపాదములు.

వ్యధితము. సం. విణ. 1. బాధింపఁబడినది: చూ,
వేధితము, బాధితము; 2. తొలిపుచ్చేఁబడినది.

వ్యగ్రము. సం. వి. అ. పుం. చెడ్డవోగ: చూ,
స్పృతి. 1 (మార్గము 1-౯.)

వ్యవరేకము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి కవట

ము: చూ, వ్యాజము. 1.

వ్యవధికివ్యాజము. అం. ఒకనికి నొక్కడె
కొడుకున్నయెడల వానినే క్షేప్తఁడనియు
వానినే కనిష్ఠఁడనియు వ్యవహరించిన రీతి.
వ్యవధి. సం. వి. మిక్కిలితొలఁగినది: చూ,
విమోచనము.

వ్యభిచరించే. సం. అ. కి. 1. తప్పిచరించే;

2: బజోతించే, అంకాడు, అంకువోవు.

వ్యభిచారగుణములు. అం: పరశ్రీలఁడలఁచేట,
వారితో నేకాంతమాడుట, వారిదోషముల
నెన్నుట, వారితోఁబరిహాసమాడుట, వారి
పైగ నేయుట, వారినిఁ బొందఁగోరుట, వారి
పొందునకైఁ బ్రయత్నించుట, అందుకుఁ
దిగినచేష్టలను గనఁబఱచుట. (8)

వ్యభిచారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తప్పిచేరిం
చేట; 2: (తె).—చీకటితప్ప, పంపు,
పడుచుఁజేత, పడుపు, పయాట, బజోఱ
ము- బాజోఱము, మిండరికము, రంకు-
అంకాట-అంకు, రిజోలా, లోఁదప్ప, వెలిచేవి.

వ్యభిచారిభావములు. అం: చూ, సంచారిభావ
ములు. [చూ, వైరిణి.

వ్యభిచారిణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. అంకుటాలు:

వ్యయ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

వ్యయము. సం. వి. అ. పుం. 1.=వెచ్చేము: అప
చితి. (తె).—ఖర్చు, తగులుడు, తగులుదల,
తగులుబడి, పెట్టుబడి, వాడకము, వెచ్చేము;
అం. 2. వ్యయస్థానము. లగ్నమునకుపండ్లెం
డప యిల్లు: చూ, భావములు.

వ్యయించే. సం. స. కి: కొట్టుపడు, చిందు,
వెచ్చించే, వెచ్చేపెట్టు. తద్వి. (అ. కి).—
వెచ్చేపడు, వెచ్చేపోవు.

వ్యయితము. సం. వి. వెచ్చింపఁబడినది.

వ్యర్థభాషణుడు. సం. వి. (తె)నివాసలికాడు.

వ్యర్థమగు. మి. అ. కి: (తె).—అఱిదినడు,

అఱిదినెట్టు, అఱిదినోవు- అఱిదినోవు.

ఈటువోవు, ఉడివోవు, గొడ్డువోవు, చెన్నఁ
టివోవు, పొనుఁగుపడు, పొనుపడు-పొన్నడు,
పొలివోవు, పొలుపడు- పొల్లపడు-పొల్లు
పడు, పొల్లవోవు, బీటుపడు, బీటువాటు,
బీటువోవు, ముండమాయు, మేల్కనఁ
బోవు, రిత్తవోవు, పమ్మవోవు, పీటిఁబోవు,
వీసరపడు, వీసరపోవు-వీసరవోవు, నుడి
పోవు.

వ్యర్థము. సం. వి. 1.=పమ్ము-వాయము:

అపరియోజకము, అపరియోజము, నిరుప
యోగము, నిరర్థకము, నిష్పరియోజకము,
ముధ. (అవ్య).—పృథ-పృథా. (తె.ప).—
అటమట- అటమటము, అటమర, అడి,
అఱి, ఈటు, ఉడి, కాకు, చెనఁటి-
చెన్నఁటి, పొల్ల-పొల్లు, పోరచి, పోరి
కోలు, బీటు, మొక్క, లేబరము, పమ్ము,
పమ్ముము-వాయము, వెడ. (అవ్య).—విత్-
విత్. తద్వి.—పృథాపృథా, వ్యాహరము.
(తె) —తెకతెక, వితావిత్; అం. 2: చూ,
అర్థదోషములు. [వ్యసనములు.

వ్యర్థముగసామ్ము వినియోగించుట. అం: చూ,

వ్యర్థుడు. సం. వి. చూ, వాగిజె.

వ్యవక. సం. వి. అ. శ్రీ. నాఁమో: చూ,
తైవాలము. [రద్దు. (మైనస్ “—”)

వ్యవకలనము. సం. వి. అ. న. తీసివేత,

వ్యవకలితము. సం. వి. తీసివేయఁబడినది.

వ్యవచ్చిన్నము. సం. వి. వ్యవచ్చేదమునొందినది.

వ్యవచ్చేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఖండిం

చేట; 2. భాగించుట; 3: చూ, భాగహా

రము; 4. తారతమ్యము: చూ, వ్యత్యయము;

5. బాణగమనము.

వ్యవధి. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. కవ్య: చూ,

ప్రగవము: 2. ముఱుగు: చూ, ప్రగవము.

వ్యవధానము. సం. వి. అ. న. అవకాశము. (తె)

తెలుగు-తెలుగు: చూ, సందు. 6; 2. కవ్య:

చూ, స్థగనము; 3. మలుగు: చూ, స్థగనము.

వ్యవధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మేర: చూ,

నీవు. 1; 2. చూ, వ్యవధానము. 1.

వ్యవసాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరియత్న

ము: చూ, సన్నాహము. 2; 2. కృషి:

చూ, సేద్యము.

వ్యవసాయి. సం. వి. ఇ. (న. ఈ. న): చూ,

సేద్యకాడు. తద్వి.- (తె):—పాలికాపు,

పాలియట్టుము, పాలివాడు, పాలేరు,

పాలేరువాడు.

వ్యవసితము. సం. వి. అ. న. 1. నిశ్చయము:

చూ, సత్యము. 1; 2. చూ, వ్యవసాయము. 2;

వి. 3. అనుష్ఠింపబడినది; 4. నిశ్చ

యింపబడినది: చూ, స్థితము. 3; 5. మోస

పుచ్చేబడినది: నిశ్చితము.

వ్యవస్థ. సం. వి. అ. స్త్రీ. కాస్త్రనిరూపిత.

వ్యవస్థానుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

వ్యవస్థితము. సం. వి. ఇ. వ్యవస్థ చేయబడినది.

వ్యవహరించు. సం. అ. కి. 1. వివాదము చేయు;

స. కి. 2. వాడుక చేయు.

వ్యవహార. సం. వి. ఋ. పుం. 1. న్యాయాధి

పతి: చూ, స్వామి. 3; 2. వ్యవహరించువాడు:

కార్యకర్త, కార్యదర్శి, కార్యధిపతి, భటుడు,

వ్యావహారికుడు. (తె) వనివాడు, వితమరి,

వారువుకాడు-వారుకాడు. తద్వి.-మహా

కూడుగిడు.

వ్యవహారపదములు. అం: ఇవి పదునెనిమిది:-

౧. ఋణాదానము, ౨ నిక్షేపము, ౩ సీమా

వివాదము, ౪ స్వామిపాల వివాదము, ౫ అ

స్వామి క్రియము, ౬ దత్తాప్రదానము,

౭ క్రితానుశయము, ౮ సమయానకర్తృము,

౯ వేతనాదానము, ౧౦ ద్యూతసమాప్తము

ము, ౧౧ వాక్పాఠప్రకృతి, ౧౨ బంధపాఠ

ప్రకృతి, ౧౩ సాహసము, ౧౪ విక్రయాసంప్ర

దానము, ౧౫ సంభూయ సమన్వయము,

౧౬ స్త్రీయము, ౧౭ స్త్రీసంగ్రహము,

౧౮ స్త్రీ పుంసయోగము (అన్యాయవాదిని

శిక్షించి న్యాయవాదిని రక్షించుటకై నిర్ణ

యములను తేల్చి ఆ పక్షికారము జేయవలెం

దులకుపయోగించెడినై యున్నవి. ఇవే న్యాయ

జ్యములనబడుచున్నవి. ఇందుకు బంగాళా

పండితులు హూణప్రభువోశులై సకల

విధ సంబంధ పరిహారములుగా జగన్మాధ

తర్క పంచాంగమును, జీమూతవాహనీయ

ము అను బ్రబలగ్రంథములజేసిరి. ఇత్యాది:

చూ, ధర్మములు; (జాతిధర్మములు.)

వ్యవహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తగవు: చూ,

యద్ధము; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1;

3. వాడుక, పాడి, మందలింపు; 4. జోద

ము: అక్షుతి, అవహారము, అకర్షణ, కైత

వము, గ్లహము, మంచురి, తింతిడి, దాయ

ము, దురహారము, దేవనము, ద్యూతము.

స్పర్తము, పణము, పూయము, సభ. (తె).—

బిడ్డవము, బిడ్డు, జోజిము-జోదము-నెత్త

కమ్మ, నెత్తము, పందియము-పందెము-

పన్నిదము, పాలి, ముడియ, రో-రోయి, వెల.

తద్వి.-—౧: కరిఖలము, కీర్తిదామ్యతము.

(తె).—నేడుకజోదము; ౨: పాటకము;

౩: (తె) నెత్తము, సాగలము-సాగటము;

౪: (తె) పులిజోదము; ౫: దాయము;

౬: అక్షుము, అకర్షణ, అకి, దేవము, దేవ

నము, చేలని, పాళకము, కారము, కారి.

(తె).—అడ్డసాగులు-అడ్డసాగు, కవలము,

కాయ, నట్ట, నామములు, పాచిక-పాచిక,

సార, సాగలము-సాగటము; ౭: ప్రాణిన్యూ

తము, సమాప్తము; ౮: (తె) పగడపాట;

౧. జోదమా డెడి చులకకు:- చూ, వారిఫల
ము; ౧౦. సారెలపోతకు.-(తె): పారి;
౧౧. జోదమా డెడి కంబలికి:- చర్వరీగము;
౧౨. పాచికలు గవ్వలులోనగునాని పొద్దిక
కు.-(తె):-చున్నిదము; ౧౩. చందెములోని
ధనాదికమునకు.-చగము. (తె).— చందియ
ము-చందెము-చున్నిదము; ౧౪. పాచికల
మీది ఒంటిచుక్కకు.-(తె): చగడ;
వాయి; ౧౫. జోదములోని జేగడముకు.-
చగము; ౧౬. జోదములభేదములు:- కిరిక
ము; చరము; నయము; ౧౭. తెనుగునవాడ
బడుచందెము:-సోళాందోప్పి-సోళాందోప్పి-
సోళాందోప్పి; ౧౮. చుంచులికి; ౧౯. చగడ
పాలకాయకు.-(తె): సారె; ౨౦. బేరము-బే
వారము- బేవరము, వ్యాపారము: చూ,
వర కము. 1.

వ్యవహారి. సం. వి. ఇ. పుం.=చేహారి-చేరి. వ.ర్త
కుఁడు: చూ, సార్వవాహుఁడు.

ద్యవహితము. సం. విణ. వ్యవధానముగలది.

వ్యవాయము. సం.వి. అ.న. 1. లేజము: చూ, నెలు
తురు. 1; పుం. 2. మఱుంగు, కప్ప: చూ, స్థగన
ము; 3. గాఢ్యధర్మము: చూ, సంయోగము.

వ్యష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. సమిష్టిరేమి: ఒంటరి
పాటు. “వ్యష్టిసోదరులు”

వ్యసనము. సం. వి. ఆ. న. 1. = వసనము. ఆపద:
చూ, విపత్తు; 2. ఆసక్తి: చూ, వాంఛ;
3. హాసము: చూ, పృటిసము; 4. = వసనము.
దుఃఖము: చూ, శోకము; 5. అపాయము:
చూ, హాని. 2; 6. నిష్ఫలమైన వ్యయశ్చ
ము: చూ, సన్నాహము. 2; 7. దైవము
కలయినవిష్టఫలము; 8: కుతూహలము. (తె)
రమి, నదానలి, వెంటము, వేడబము, వేడు
క - వేడ్క (చూ, కలపు. 2.)

వ్యసనములు. ఆం: (కామకోధముల వలనఁ బుట్టిన దోషములు) [ఇది యేడు. — ౧ పానము (కల్లుదాగుట), ౨ స్త్రీలఁగోరుట, ౩ మృగయ (వేటాడుట), ౪ ద్యూతము. (ఘోడమాట) (ఇవి కామమువలనఁబుట్టినవి). ౫ వాక్పారుష్యము (కఠినముగఁబలుకుట), ౬ దండపారుష్యము (కఠినదండనము), ౭ అర్థదూషణము (ధన మూఁకఁబుచ్చుచేయుట) (ఇవి కోపమువలనఁ బుట్టినవి.)]. స పవ్యసనములు.

వ్యసనాత్ముడు. సం. విణ: ఉపధూపితుడు.

ఉపపుత్రుఁడు, ఉపరక్తుఁడు. [బృ అనునది.

ప్రశస్తిపత్రము. వా. వి. అబ్బ- అబ్బ-అబ్బ

వ్యస్తము. సం. విగా. 1. వేలుపడినది: భిన్నము.

తద్వి.—ప్రభిన్నము; 2. వ్యాకులతఁబొంది

నది; 3. వ్యాపించినది: చూ, హిండితము.

వ్యభిచారము. సం. వి. అ. న. 1. ఇవ్వమలేనిది(పని):

అపియము, అరీకము, వ్యరీకము; 2: అకా

ర్యము, కటువు, కాకృత్యము, కాపినము,

దుర్బలామ, దౌరాశ్త్రము, దౌర్జన్యము,

దోష్ట్యము, దోహము, నాహస్కృత్యము.

(౩). — అఱగ్గొం డెలి నము - అఱగ్గొం డెము —

అతిగోప్యము, అతిగోడ్యము - అతిగోడ్యము,

[illegible]

జాతము, దురదగము, దురదగము, దురదగము,
 దురదగము, దురదగము, దురదగము, దురదగము

వింశ. 1: 4 ఆపరశంకరు: మా విభజన:

5. శాత్రుః పూర్వము: పి: పూర్వము: పి: పూర్వము: పి:

7. మాసపుమేట: చూ, పంచన; 8. మన్మ

ధావేశముచే జేయఁబడిన కామినీ జనాన

రాధమ్మ, కాముని యిపరాధమ్మ; 9. పండి

నమంట: చూ, సస్యము. 1; పుం. 10: చూ,

సమద్రము, చూ, విడుదలు.

వ్యవసాయము. సం. వి. ఆ. పుం. లంకేశ్వరము:-

వ్యా

వ్యాకరణజ్ఞానము. అం: చూ, సుగుణములు.
 వ్యాకరణజ్ఞానము. సం. విణ: చూ, నై యాకరు
 ణుండు. వయ్యాకరుణుండు (అనికొందఱు.)
 వ్యాకరణము. సం. వి. అ. న. 1: శబ్దకాస్త్ర
 ము: శ్చ, తంత్రము, లక్షణము, వ్యాకృతి.
 (తె).—లక్కనము.లచ్చేనము: చూ, కాస్త్ర
 ములు; అం. 2: చూ, కాస్త్రములు; 3: చూ,
 ఉపవిద్యలు. 2; 4: (చూ, వేదాంగములు)
 ఇది ఋగ్వేద-సామవేద-కృష్ణ యజుర్వేద-
 శుక్లయజుర్వేద ఆధర్వ పౌతిశాఖ్యములు
 అని 5 విధములు.
 వ్యాకరణములు. అం: 1. కాక్త-శంభు-కుమార-
 ఇంద్రి- నూర్య- చంద్రి- స్మర- వాతాస్త్రి
 యన-అగస్త్య వ్యాకరణములు (9). తద్వి.-
 గ:చూ, చూర్ణి. 1; 2:సంస్కృతము, ప్రాకృ
 తము, పౌరనేని, మాగధి, వైశాచి, చూలిక,
 అపభ్రంశము, ఆంధ్రము. (8).
 వ్యాకీర్ణము. సం. విణ. 1. చెదరినది:చూ, హిం
 దితము; అం. 2: చూ, వాక్యగతదోషములు.
 వ్యాకులము. సం. విణ. 1. కలతనొందినది:
 వ్యాకులితము, పింజము, పింజరము. (తె).—
 కలంక, తటమట, తల్లడపాటు, తల్లడింపు;
 అం. 2: చూ, గాయకదోషములు.
 వ్యాకులితము. సం. విణ: చూ, వ్యాకులము. 1.
 వ్యాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వేటువటచేట;
 2. విశదవటచేట; 3. భాషాంతరవటచేట;
 4: చూ, వ్యాకరణము.1.
 వ్యాకోచము. సం. విణ. విరి, వికసించినది:
 చూ, సుర. (8). (రూ- వ్యాకోశము-
 వ్యాకోషము.)
 వ్యాకోచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ, సంపుల్లము.

వ్యాకోశము. సం. విణ:చూ, రూ-వ్యాకోచము!
 వ్యాకోషము. సం. విణ.—వై.—
 వ్యాజ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అగ్రవివరణము.
 వ్యాభ్యాత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ): చూ-
 ఆభ్యాతుకుండు.
 వ్యాభ్యాతము. సం. విణ. 1.వ్యాభ్యాసముచేయఁ
 బడినది; 2. చెర్చఁబడినది: చూ, సంభాష్య
 ము. తద్వి.-వంకరమాటకు.-(చూ,శబ్దము.2.)
 వ్యాభ్యాసము. సం. వి. అ. న.వక్కణ: వివర
 ణము.(తె).-ఒక్కణ-వక్కణ-వక్కణము-
 వక్కన- వక్కణ- వక్కణము, ఏకపా
 టు-ఏర్పాటు,కడముట్టు, వయినము-నైవ
 ము, వివరము.
 వ్యాగూఢము. అం: చూ, ముఖరజ్జువులు.
 వ్యాఘాతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1:చూ, విఘ్న
 ము; 2. దెబ్బ: చూ, వాతి; అం. 3: చూ,
 యోగములు; 4: చూ, ఆలంకారము. 3.
 (“మంచిచేతనే చెడ్డచేసినట్లు చెర్చుట.
 ఉదా:-ఏవి లోకప్రియములో వానిచేతనే
 మదనుండు హింసింయేచున్నాడు.”)
 వ్యాఘాతనము. సం.వి. అ. న. తిరుగుడు:చూ,
 వ్యత్యయను.
 వ్యాఘాత్తికము. సం. విణ. తిరుగుడువడినది:
 ఆఘాత్తికము. ఆవృత్తము, ఉద్భావంతము,
 పృష్ఠావృత్తము. [వ్యాఘ్రము. 2. *.
 వ్యాఘ్రతలోపము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,
 వ్యాఘ్రసఖము. సం. వి. అ. న: కరంజము-కర
 జము-కరజాఖ్యము, ఘృతపూర్ణకము, చక్ర
 కారకము. (తె).— పులిగోయ*; 2. పులి
 గోరుఅనునగ:చూ, భూషణము. 2; 3. ఒకా
 నొక గొంధద్రవ్యము! చూ, రాజార్థము.
 1-అర; 4. ఒకానొకసఖత్వము: చూ, స్ఫు
 టత (సఖత్వము.)
 వ్యాఘ్రపాదము. సం. వి. డ్. పుం. 1. ముల

చలఁగః: చూ, చలఁగ. 1; 2. పుల్ల చలఁగః: చూ, చలఁగ. 1.

వ్యాఖ్యపువ్వుము. సం. వి. అ. పుం. ఆముదము*: చూ, వ్యవహకము.

వ్యాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేసి. పులి, వాలము-వాలము: చూ, కార్దూలము. తద్వి.- పులిపిల్లను.-(సం) అగ్గము; 2. పెద్దాముద పుఁజెట్టు*: చూ, వ్యవహకము; 3. వాఁకుడు*: చూ, స్పృశి; 4. ఉత్తరపద్మమైనచో శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము: అం. 5: చూ, గతులు: 6: చూ, ఆననములు. [వ్యాయము.

వ్యాఖ్యములు వ్యాయము. అం. ఒకానొక వ్యాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం: కర్కరాక్షము, కలాటివము, కాలకంఠము, క్షిప్రశ్రేయము, ఖంజనము, ఖంజలేఖము, భేగమనము, చాటకైరము, భరద్వాజము-భారద్వాజము. (తె).—వీటిరింత-వీటిరింత, మాకటిగుప్పి, చోకలిపిట్ట, నల్లచ్చిగాఁడు, పసులపోలిగాఁడు, పులుఁగులగదుమరి, పోలఁడు, పోలిగాఁడు, మంగలపిట్ట: (చూ, శకున; పక్షి.)

వ్యాఖ్య. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వాఁకుడు*: చూ, స్పృశి. [వ్యాయము.

వ్యాఖ్యపువ్వువాసవ్యాయము. అం. ఒకానొక వ్యాఖ్యనిండ. అం: చూ, అలంకారము. 3 ("నిందవలెనున్న స్థితి. ఉదా - బ్రహ్మవనఁబనిలేదు. వానియొక శిరమె నలియఁజేసిన శివునవసలయుఁగాని.")

వ్యాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1: అపదేశము, అయోగము- అయోగము, ఆటోపము, ఉపధి- ఉపాధి, కపటము- కాపట్యము, కల్పము, కాకరూకము- కాకలూకము, కుక్కుటము, కువోద్ధము, కుస్మతి, కూటము, కూర్మ, కూర్మము, కైతవము, భేటము, గజవిమాలనము, గవ్వరము, గుహ్యము, చంద్ర

కాంతము, ఛద్మము, ఛలము, జంభమ్ము, జాలకము, జాలము, జంభము, నికృతి, నిభము, నికృతము, నేమము, పదము, పారిహార్యము, భూమిక, మిమ, లక్షము, వైశికము, కాశ్యము, సత్యము, నూత్నము, హారీతము. (తె).—అడిగొంటుతనము, ఉక్కిరిము, ఓల, కన్ను, కవుడు-కాడు, కిటుకు, కీలు, కువాడము-కువాళము-కువాడము, కయిపుకైపు, గజేను, గట్టు-గట్టి, గవురు-గౌరు, గుబుసు, గుట్టు, చిటకము- చిట్టకము-చీటకము, జిత్తు, టవళిక, టాటోటు, తవళి, డంబము, డంబు, డబ్బు, తచ్చేన, దుత్తూరము, నయగారము, నెపము- నెనము, పిక్కు, పాచ్చెము, పార, బసంతము, బూమియ-బూమి, మడత, మతకము, మెలత, నయసిక-నైసిక, చెడ్డ, సట, సాకము, సాకు, సెంగింపు. తద్వి.—కుస్మతి, నికృతి. ("చూ, హారీతము. 2."); 2. చెడ్డతనము; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3. ("తనగుట్టు బ్రలుఁబడకుండఁ దచ్చిహ్నుములకు హేత్వంతరకల్పన మొనర్చుట. ఉదా.-చెలిమోచితివా! మార్గాయనము చేతనుమి చెచ్చుటపట్టినది.")

వ్యాఖ్యము. అం: చూ, అలంకారము. 3. ("నిందచెస్తతి, స్తుతిచే నిందతోఁపఁ జెప్పట. ఉదా.-గం! నీకు వివేక మెక్కడిది? పాపులనె స్వర్గ మొందితువు.")

వ్యాఖ్యోక్తి. అం: చూ, వ్యాఖ్యము. 3. వ్యాఖ్యగాఁడు. దే. వి. వివాదపడినవాడు. వ్యాఖ్యము. దే. వి. (వ్యాఖ్యము) తగవు-తగువు, దావా, పెనఁతుప - పెనుఁతుప, వాడు. (చూ, యుద్ధము).

వాక్యము. సం. వి. అ. పుం.=వాలము: చూ, రూ-వాళము. 1-2-3-4.

వ్యాడాయధము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వ్యాధునినఖము 1; 2: చూ, వ్యాధునిన ఖము. 3.

వ్యాధ్యుక్షి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. జలకీర్తి: చూ, విలాసము. 1.

వ్యాధీర్లము. అం: చూ, చిబుక కీర్తిలు.

వ్యాధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. తెవులు: చూ, రోగము. 1; 2. చెంగల్వకోస్తు: చూ, నాలుకము.

వ్యాధిసూతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, క్షేల*.

వ్యాధితుడు. సం. వి. 1: అపటువు, అభ్య మితుడు, అభ్యాంతుడు, ఆతుగుడు, ఆమ యాది, ఉష్ణుడు, గది, గ్లానుడు, గ్లాన్ను వు, పాశి, మందుడు, గోగి, వికృతుడు, వ్యాధిస్తుడు. (తె).-తెగులుగొంటు-తెవులు గొంటు-తెవుగొంటు, నొప్పిగుంటి, నోవరి. తద్వి.- ౧: జ్వరితుడు; ౨: ఆతిపారకి; ౩: శోధరోగి, శోభగోగి. (తె)-ఉలుపడు-ఉల్పడు-ఉలుపి, వాపి; ౪. మందు భాయి; ౫: కచ్చురుడు, పామనుడు.

వ్యాధిస్తుడు. సం. వి. -వై.-

వ్యాధుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయవాడు: ఆ ల్పతనువు, ఆ క్షేపనుడు, కంకుడు, కిరాతుడు, గు పుడు, గైరికుడు, చంచుడు (చంచువు), నిలింపుడు, పులిందుడు, భిల్లుడు, మృగ యుడు, మృగవధాతీవుడు, మృగాతీవుడు, మృగాదనుడు, లుబ్ధుడు-లుబ్ధుడు, వింధ్యుడు, కబరుడు, వైలికుడు. (తె)- ఆకరి, ఆనాది, ఎనకరి, ఎర్క, ఎలుకవాడు, ఏకరి, ఏనాది, కొరవంజి, కోయ, కోయవాడు, చెంచు, చెంచువాడు, చొటి గాడు, చట్ర, చట్రవాడు, పరికి, బోయ-బోయడు-బోయి, వేకరి, సింగడు.

తద్వి.- ౧: కొండవాడు; ౨: నిపాడుడు; పుల్కుకుడు-పుల్కునుడు-పుక్కునుడు; ౩: (తె). మందువాడు; 2: ౧. జాత్యాచారాదులచేత నిందితుడు:-దుష్టుడు, దురాచారుడు. (తె) అడిబండ, ౨. మత్తితుడు (మట్టిలపొదియును గలవాడు. ఇందుల బర్యాయపదములు పరియోగానుసరణినిబట్టి గొన్నిచోట్ల ౧వ అర్థముయొక్క భావమును చూపట్టును): అణుకుడు-అణుకుడు, అధముడు, అధిక్షిప్తుడు, అన్యజాడు, అనేడ మూకుడు, అనేడుడు, అపరాధి, అభీకుడు, అర్యంతుడు, అగ్రుడు, అలక్ష్మిణుడు, అపద్యుడు, అపముడు, అతతాయి, ఉగ్గుడు, ఏడమూకుడు, కంకరుడు, కంకుడు, కంసుడు, కకినుడు, కళోరుడు, కళోలుడు, కపాలుడు, కపురుషుడు, కశోటకుడు, కలాదుడు, కాహళి, కిష్కావు, కీటకుడు, కీనాకుడు, కుజుడు, కుటిలుడు, కుతాకువు, కుత్తు, కుత్తితుడు, కుపూయుడు, కుళాళి, కుసుడు, కృతాంతుడు, కృపణుడు, కృష్ణకర్ముడు, కృష్ణవర్త, కాటిలుకుడు, కూరుడు, కూరి తుడు, క్షేపుడు, ఖంఖలుడు, ఖర్పరుడు, ఖర్వుడు, ఖలుడు, ఖేటుడు, గంధ వహుడు-గంధవాహుడు, ఘనాఘనుడు, చపలుడు, చలుడు, చుంబకుడు, ఝాణి, దుండుకుడు, తామనుడు, తుచ్చుడు, దహనుడు, దురాత్ముడు, దుర్జనుడు, దుర్మతి, దుర్మద్యుడు, దుర్మా/ర్గుడు, దుర్విధుడు, దుర్వృదుడు, దుశ్శిలుడు, దుష్టుడు, దోషకారి, దోషి, దోషి, నారంగడు, నికృష్టుడు, నిష్కరుడు, చరాకుడు, పాపకుష్టుడు, పాంసనుడు, పాపి, పాపిష్టుడు, పాపుడు, పిశునుడు, పృథిక్ష్టుడు, పృథిక్షిపుడు, భీభత్సు

దు, భండుడు, భిక్షుడు, మేయ్యడు, రేపుడు-రేపుడు, విశ్వకదుర్ముఖుడు, వృషలుడు, చెదవ, కరుడు, కిక్కిరానుడు, కుంక. కుంకుడు. (అవ్య).-అం. (తె. పు).-అడిగంటు- అడిగంటు, అరుజోతి-అజోతి, అజన, అలతి, అడగాకి, ఆకతాయ, అట్టడు, అలరి, ఉక్కిళ్లుడు, ఉలిపి, ఉలిపికట్టె, ఉలిపిగట్టె, ఎల్లిడుడు, ఏతరి, ఒంటు, ఒంటిపేడి, కటికి, కట్టడి, కట్టిడి, కజతలాడు, కజటి, కజకరి, కల్లరి-కల్లరిడు, కావరి, కావరుడు, కిగ్గాడి-కిగ్గాడి-కిగ్గాడి, కుచ్చిరుడు, కూళ్-కూళ్లుడు, కట్టులేలు, కేడ, కొంటె, కొద్దికాడు, కొయ్యద్రిష్ట, కొజతనులుకు, గట్టిప-గట్టివా, గడుసరి, గడుసు, గరాసు, గుంజగొయ్య, గంటరి, గంటు, గంటుకాడు, గొడ్డ, గోవు, చిలిపి, చిలుమువాలు, చెట్ట, చెడగరము-చెగరము, చెడుగడు, చెడుగు, చెడుజాతి, చెనటి-చెన్నటి, చెరవంజోట-చెరవనచేట, చెరికి, చేట్లకాని, చేండి, టంకు, టక్కురి, టవరి, టవరికాడు, టాటోటు, టాటోటుకాడు, వవరికాడు, తక్కులాడు, తజ్జ-తజ్జు, తిప్పకాయ, తుంట-తుంటరి, తులువ, తూట-తూటరి-తూడరి, దుండగీడు, దుండెకాడు, దుడుకడు, దుడ్డె, దోసకారి, దోసి, నరకడు, నాలిబూతము, నాలిముయ్యే, నీయే, పడినేటు, పరున, పలుగాకి-పల్లాకి, పలుగు-పలున, పాట్లని, పాడెగట్టు, పాలనుడు, పాని, పింజోపిసారి, పెంకి (పెంకియ)-పెంకె, పెటగాయ, పొడున, పొడునడు, పోకిరి, పోకులాడు, పోచేవాడు, పోలెవాడు, పల్లెదకాడు-పల్లెదీడు-పల్లెదుడు, పొమ్మిడి, బండ, బండగుడు, బం

డడు, బరికాయ, బాకిళ్లమరి, బిగాడి, బిలునైనవాడు, బెట్టిదుడు, బెడిదుడు, బేరగిము, బోటు, మల్లకుడు, మడికాడు, ముప్పె, ములుచే, ముండికట్టె, మొక్కటీడు, మొక్కలి, మొక్కలికాడు, మొక్కటీడు, మోటవాడు, రాలుగాయ, తాగ, లండి-లండి-లంకు, లండుబోతు, లాకలూకాయ, లాదారివాడు, వాణియ్య, వెంబర, నుడియ, నుద్దులమరి, సారదోకి. తద్వి.-ం: అహయ్య, అఘుడు, అభివన్నడు, కల్కుడు, కుసుడు, కూర్మడు, పూతకుడు, దోషి, పాపాత్ముడు, పాపి, పాపియ్యడు, పాపుడు, పృథ్వీసుడు. (తె).-దోసకారి, పాపాలమద్ద; ౨: పాపియ్యడు; ౩: (తె).-తిలకొట్టమరి, పల్లెటీడు-పల్లెదీడు-పల్లెదుడు; ౪: ఉచదూషితుడు; ౫: కర్వడుడు, గర్వవాది; ౬: గర్వ్యుడు, నింద్యుడు.

వ్యాసకరణబంధములు. అం: ఇవి ౨౦:- (అందు అమాషితములు ౧౦, భావధూషితములు ౧౦. అమాషితములకు.- చూ, అమాషితములు; భావధూషితములకు.- చూ, భావధూషితములు.)

వ్యాసరము. అం.-పై.- (చూ, అమాషితములు.) వ్యాసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. (వ్యాసవాయువు) శరీరమంతటను వ్యాపించినవాయువు: చూ, వాయువు; అం. 2: చూ, పాగ్గములు. వ్యాసకము. సం. విణ. పగ్గిచారము, వెరవు: చూ, వ్యాసము.

వ్యాసకుడు. సం. విణ: అపఘకుడు. వ్యాసనము. సం. వి. ఆ. న. వ్యాపించేట: చూ, సంపృతము.

వ్యాసనీయము. సం. విణ. వ్యాపించదగినది, వ్యాస్యము: చూ, సంపృతము.

వ్యాపాద

437

వ్యాపింతు

వ్యాపాదము. సం. వి. అ. న. 1. చేంపుట: చూ, హింస. 1; 2. దోహముతల: చూ, స్మృతి. 1 [పు: చూ, స్మృతి. 1. వ్యాపాదము. సం. వి. అ. పుం. దోహముతల: వ్యాపాదితము. సం. వి. 1. చేంపబడినది: చూ, నూదితము; 2. దోహముతల: పబడినది వ్యాపారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పని: అర్థము, ఆయోగము, ఆస్పదము, ఉజ్జ్వలభిక్తము, కర్మము-కర్మపు, కార్యము, క్రియ, చేప్త, ప్రక్రియ, పరియోజనము, లీల, విజ్ఞానము, విధము, విప్రీ, వృత్తాంతము, వ్యాపృతి. (అప్య).-అధి. (తె).-అక్కజ, అగవు, కర్ణము, కజర, కారియము, కలసము, చేత, చెదము-చెది, చేక్కటి, లీలమి, పని, పారామి, వెంట. తదియి. -గ. పరియోజనమునకు.-అర్థము, ఉద్యానము, ఉపకృతము, కరణము, కార్యము, క్రియ, పరియోజనము, ఫలము, వృద్ధి. (తె).-అక్కజ, కొల, జోలి, పని, బెరుకు; 2. చేయుటకు.-కారిక, కృత్య, కృతి; 3: కర్మ, కృతి, కృత్య, క్రియ, విధానము, విధి; 4: దుష్కార్యము. (తె).-కొవిద్దము; 5: కాలీనము; 6: (వి) కారకము; 7: ఆపితము, ఉధృతము, కృతము, పరిణీతము. (తె).-చెయిదము-చెయిది-చెయ్యు-చెయి-చెయ్యపు-చెయ్యి; 8: కరణీయము; 9: ఆపదానము, వై; 10: సాంపగుపనికీ.-వై; 11: (తె).-కొల; 12. మంచి పనికీ: మకర్మము; 2. ఉద్యోగము: చూ, సన్నాహము. 2; వా. గి: చూ, వర్తకము. 1.

వ్యాపారి. సం. వి. న. పుం. 1. మాధ్యబ్రాహ్మణుడు (మాధ్యబ్రాహ్మణులు.); వి. 2. (న. ఈ. న) వ్యాపారముగలవాడు: చూ, పార్శవాహుడు.

వ్యాపి. సం. వి. (న. ఈ. న) వ్యాపింతువాడు. వ్యాపింతు. సం. అ. క్రి: (చూ, వేప్తించు). అభివ్యాపించు, ప్రసరించు, ప్రసరిల్లు, (మి)ఘనమును. (తె. ప): అడరు, అడరుదెంచు, అత్తమిల్లు, అఱుకొమ్మ, అలము, అలముకొను, అలయించు, అవసరించు, ఆముకవియు, ఆముకొను, ఉసికొను, ఎసకొను, ఒత్తు, ఒడుపు-పాడుపు, ఒలయు, కడలుకొను-కడలొక్కును, కడలొత్తు, కచ్చు, కచ్చుదెంచు, కవియు, కలకొను, కవింతు-కవియించు, కవిచేయు, కవియు, కవియుదెంచు, క్రమ్ము, గుడికొను, గుడిగొను, చిందు, చిట్టాడు, చిలుకు, చెరలాడు, జీరువాలు, డీకొను-దీకొను, తలుము, తారనించు, తారనిలు-తారనిల్లు, తిపురుకట్టు-తిపురులుకట్టు, తీగలువాలు, తొట్టు, తొట్టుకొను, తొట్టు, డట్టుకు, నిగడారు, నిగుడు-నిపుడు, నివ్వటిలు-నివ్వటిల్లు, నూలుకొను-నూల్కొను, నెరయు-నెలయు, పంచేరించు, పచేరించు-పచేరించు-పసరించు, పటపడించు, పయికొను-పైకొను, పయినడు-పైచడు, పరగు-పరుపు-పర్య-పఱగు, పఱచు, పారు-పాఱాడు, పిక్కటిలు-పిక్కటిల్లు, పిసానించు, పురికొను, పేరు, పాంపరినోపు, పొక్కు, పాలయు, ప్రిబ్బు, బలకరించు, బుగులుకొను, బెరయు-బెలయు, మట్టాడు, మలయు, మునురు, మునురుకవియు, మునురుకొను, మూగించాటు, మూగు, మొగియు, అంపిలు-అంపిల్లు, లాచు, పఱలు, విజ్ఞ, విరియించాటు, పెదచిందు, పెరివిరియు-పెల్లివిరియు, సందుకొను, సామించు. తదియి. -గ (తె): క్రిక్కిరించు, క్రిక్కిరియు; 2: (తె) చూ, మొగరించు; 3: (తె) సాడుముట్టు.

వ్యాపృతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ): చూ, వ్యాపారము. 1. వ్యాపృతుడు. సం. వి. 1. వ్యాపారమునొందినవాడు.

వ్యాప్తము. సం. వి. 1. వ్యాపించినది: చూ, సంవృతము; 2. పరిసరికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3. పొందబడినది: చూ, సంసక్రము; 4: చూ, సంపూర్ణము.

వ్యాప్తి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. అభివ్యాప్తి: చూ, సంవృతము; 2. పరిసరికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3. పొందుట: చూ, సంసక్రము.

వ్యాప్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వ్యాధి. 2. *; వి. 2: చూ, వ్యాపనీయము.

వ్యాభుగ్ను. అం: చూ, ముఖ్యక్రియలు.

వ్యామము. సం. వి. అ. పుం. 1: దండము, న్యగోధము, యుక్తము, యుగము, యుతము, వ్యాయామము. (తె) బారి; 2. పాగ: చూ, సీసకము. (1). [హమ: (చూ, వలపు. 2.)

వ్యామోహము. సం. వి. అ. పుం. ఆత్మంతమో

వ్యాయతము. సం. వి. 1. దృఢమైనది: చూ, వృత్తము. 10; 2. దీర్ఘమైనది, లంబము: చూ, సోగ. 3; 3. అధికమైనది: చూ, హేరాళము; 4. వ్యాపారముగలది.

వ్యాయామము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శ్రమము. 1; 2: చూ, సాము. 3; 3. బారి: చూ, వ్యామము. 1; 4: నిలుచేట: (తె).-నిలక, నిలుగు, నిలుపు-నిల్పు, నిలుపు.

వ్యాయోగము. అం: చూ, రూపకములు. (కథ ఒకనాటిది పరిశీల్యము. ధీశోధ్యతుడు నాయకుడు. వీరమురసము. సాత్వతివృత్తి. గర్భావమర్శ సంఘటలేవు. సేనాసంబంధమైనది గనుక స్త్రీయె యుండురాదు. ఉండిరాళ్ళం గార హాస్యములులేని ఒకరిద్వముమాత్రమే.) (చూ, దశహాపకముల లక్షణములు). [నాస్తి.

వ్యాల్కము. సం. వి. అ. న. మదపుటేనుగు: చూ,

వ్యాలోలము. సం. వి. 1. పశుమూర్ఖము, మిక్కిలి చలించేనది: చూ, స్ఫూర్ణము. 1 (లోలము. 1; పలితము. 3.)

వ్యావర్తకము. అం: చూ, హస్తప్రాణములు. వ్యావర్తనము. సం. వి. అ. న. 1. చెనుకకుమరలుట; 2. మేట్టుట: చూ, సంవృతము.

వ్యావర్తము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

వ్యావర్తము. అం: చూ, హస్తకరణములు.

వ్యావహారికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రి: చూ, సచివుడు; వి. 2. వ్యవహారముతెలిసినవాడు: చూ, వ్యవహార; 3. = చేహరి. వర్తకుడు: చూ, సార్థవాహుడు; అం. 4: చూ, జాతులు.

వ్యావృతము. సం. వి. 1. రూ-వ్యావృత్తము. చెనుకకుమరలినది; 2. మేట్టుబడినది: చూ, సంవృతము. (ఇందుకు సంబంధించిన వానికొకట “చూ, సంవృతము.”) [సోకుడు. 1. వ్యావృతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). కొఱచినదయ్యము: చూ, వ్యావృత్తము. సం. వి. 1. చూ, రూ-వ్యావృత్తము, 1-2; అం. 3: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.

వ్యాసంగము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి ఆసంగము.

వ్యాసప్తము. సం. వి. 1. మిక్కిలి ఆసక్తిగొన్నవాడు.

వ్యాసపీతము. సం. వి. అ. పుం. రామాయణాదులనుంచి చేదువుకొనుట కనువగు రెండు చెక్కలకూడికల పీతము.

వ్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిరిచి: చూ, హేరాళము; 2. ఏదేని యొకచరిత్రాంశము.

వ్యాసమాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ: శంతనునిభార్య: చూ, భార్య. 1-౫౮.

వ్యాససంహిత. అం: చూ, సంహితలు.

వ్యాసస్మృతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు.

వ్యాసుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పరాకరసి
కొడుకు: ద్వైపాయనుడు, మాతరుడు: చూ,
నూనుడు. 1; 2. చిరజీవి: చూ, వన్యాసి.
వ్యాసాతము. సం. విణ. 1. మిక్కిలికొట్టబడి
నది (చూ, పృథాతము. 1); 2 తెక లే: :
చూ, వ్యర్థము. [కబ్బము. 2.
వ్యాసాతము. సం. వి. అ. పుం. పలుకు: చూ,
వ్యాసాతము. సం. విణ. పచింపబడినది: చూ,
సంభావ్యము.
వ్యాహృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వ్యాహర
ము; 2. ఒకానొకమంత్రము: చూ. వ్యాద్యము 5
వ్యాళగ్రాహి. సం. వి. న్. పుం. పాములవా
డు: అహితుండినుడు, కాళికుడు, గారుడి
కుడు, చక్కాటుడు, జాంగలికుడు - జాం
గులికుడు, జీవకుడు, తాంత్రికుడు, నరేం
దుగ్రిడు, వర్తకుడు, విషవైద్యుడు,
వ్యాళగ్రాహుడు. (తె). -
కుడిమిగాడు - కుడిమివాడు, పాములవా
డు. తద్వి. - గారడివానికి: - అన్యజుడు,
అన్యజుడు, ఇంద్రిజాలికుడు - ఇంద్రిజాలి
కుడు, కథాపృచంసుడు, కాపటికుడు,
మహాకజీవి, కుచారి, కౌన్యతికుడు, జాంగలి
కుడు - జాంగులికుడు, డాంబికుడు, ప్రతి
హాగకుడు - పృతిహారికుడు - పాగ్రిహారికు
డు, మంత్రకాడు, మాయాకారుడు,
మాయాని, మాయి, మాయికుడు, వ్యంసి
కుడు, సౌభికుడు. (తె). - కయిలాట
కాడు. కైలాటకాడు, గారడి - గారడివా
డు - గారడిడు, జీగజేంత, టంకు, టకటంకు
టకటంకు, టక్కరి, టక్కులాడు, టెక్కు
లాడు, తవలికాడు, డాంబికుడు, తక్కు
రి, తక్కులాడు, బూటకీడు - బూటకు
డు, మటుమాయకాడు, మటుమాయలా
డు, మతకరి, మాయకాడు, మాయవారి,

మాయపాళు, మాయలమారి, మాయలాడు.
వ్యాళగ్రాహుడు. సం. వి. అ. పుం. - వై. -
వ్యాళము. సం. వి. అ. పుం. రూ - వ్యాడము.
1. పాము: చూ, సర్పము; 2 = వాలాము.
పులి: చూ, కాడ్మాలము; 3. తులువయేనుగు:
చూ, పాద్రి; విణ. 4. కూర్మమైనది: కరా
లి, పక్కము: చూ, సాధ్యసము. (చూ,
రారవము. 2) [వ్యాదాయుధము
వ్యాళాయుధము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ -
వ్యాళీముఖము. అం: చూ, తతవాద్యములు.

వ్యష్టి

వ్యష్టిక్రమము. సం. వి. అ. పుం. క్రమవివర్ణ
యము, వ్యతికృమము.
వ్యష్టానము. సం. వి. అ. న. 1 అడ్డపాటు:
చూ, సంహారము; 2. సమాధినుండిమరలుట;
3. పృతికూలపృతరసము; 4: చూ, స్వా
తంత్యము.
వ్యష్టత్వం సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాస్తాగ్రిజన్య
పరిజ్ఞానము: చూ, పౌల్లము. 2; 2. శబ్ద
సంభవ పృకారము.
వ్యష్టత్వము. సం. విణ. కాస్తాగ్రిజన్యపరి
జ్ఞానముకలవాడు: పృహితుడు.
వ్యష్టత్వాదకము. సం. విణ. వ్యష్టత్వం కలి
గింపేనది.
వ్యష్టితము. సం. వి. అ. న. చేరిది - చేర్చి - చేర్చి:
చూ, సాదము. (1).
వ్యష్టము. సం. వి. అ. న. 1. కేసవ: చూ,
వేగుజోము; విణ. 2. వేగినది.
వ్యష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పృయోజనము
చూ, వ్యాపారము. 1; 2: చూ, సమృద్ధి.

ప్ర

వ్యాకరణము. సం. వి. 1. ప్రామాణ్యముగా ఉంచే బడినది (నేన); 2. ఉంచబడినది: ఆధిక్షిప్తము, ఆయస్తము, ఆవిధము, ఆహితము, ఉచితము, ఉపహితము, నిహితము, స్వస్తము, పర్యపితము, పరిహితము, వాసితము, విస్వస్తము; 3. దట్టమైనది: చూ, సాంద్యము. 2; 4. వికారమైనది: చూ, నుర. (3).

ప్రాతి. సం. వి. ఇ. ప్రీ = సేత. సేయుట: వాణి, వాపము. (తె).—అనిక, అల్లకము, అల్లి-అల్లక, అల్లుడు, సేత. ప్రాభేదములు. ప్రామాణ్యము. అం. పరిత్యాసారము: చూ, ప్రామాణ్యము. అం: చూ, పరికరణములు

ప్రామాణ్యము. సం. వి. ఆ. ప్రం. 1. మిక్కిలిహా: చూ, యోచన. 3; 2: (తె).— ఒడ్డణము—ఒడ్డన—ఒడ్డనము—ఒడ్డను—ఒడ్డు, మొగరము—మొగ్గరము, మొన, మోహరము. తద్వి. —ం. పరయకారముగఁబడిన ప్రామాణ్యమునకు. మొండలము: 1: బండి మొగ్గరము; 3. దండప్రామాణ్యమునకు. —(తె) పరుస మొగ్గరము. (చూ, ప్రామాణ్యములు); 4: చూ, సమాహము; 3: చూ, విన్యాసము. 2.

ప్రామాణ్యములు. అం. ఇందు పరిధానప్రామాణ్యములు. —శ్చేనము, నూచి, పజ్జిము, శక్తిము, మకరము, ధ్వజము, పద్మప్రామాణ్యము, క్రొంచ ప్రామాణ్యము మొ॥

ప్రామాణ్యములు. అం: (చూ, గురుమతమునప్రామాణ్యములు; చూ, శుక్రమతమున ప్రామాణ్యములు.) (వృత్తము 9-10.)

ప్రామాణ్యభేదములు. అం. (ప్రామాణ్యశాస్త్రము): దండ, భోగ, మండల, అసంహిత ప్రామాణ్యములును

చక్రిగోమాత్రికాదులు వివిధవాంతరభేదములు. ముత్యముక విధమున:—పరికృతి, అసంహిత, భోగ, మండలపరిధానప్రామాణ్యములును గురుమతమునప్రామాణ్యములు శుక్రమతమునప్రామాణ్యములు (అనికొందఱు). తద్వి. —ం. పద్మము; 2: బలవిన్యాసము; 3: ప్రామాణ్యము, పరిత్యాసారము ఇత్యాది. [ప్రాయములు] ప్రామాణ్యశాస్త్రము. అం. —వై.— (చూ, కా

వ్యో

వ్యోకారుడు. సం. వి. ఆ. ప్రం. 1. ఇనుము చేయువాడు: చూ, స్వర్ణకారుడు; 2. కమ్మరి: చూ, స్వర్ణకారుడు.

వ్యోమకేశుడు. సం. వి. ఆ. ప్రం. వినుసిగదేశర: చూ, శివుడు.

వ్యోమచారి. సం. వి. స. న: చూ, పక్షి.

వ్యోమసూతము. సం. వి. ఆ. ప్రం: చూ, మేఘము. 1. [భారతి.

వ్యోమనాసిక. సం. వి. ఆ. ప్రీ: గరువ్యోధి, వ్యోమపదము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు. వ్యోమము. సం. వి. స. న. 1. ఆకాశము: చూ, నురపర్వము; 2. నీరు: చూ, సలిలము.

వ్యోమయానము. సం. వి. ఆ. న. ఆకాశమందు తింగెడు విమానము: చూ, విమానము 1.

వ్యోమాభుడు. సం. వి. ఆ. ప్రం: చూ, బుద్ధుడు.

వ్యోషము. సం. వి. ఆ. న: చూ, తిరిగిటుకము.

వ

వృంత. దే. వి. రూ-పరత. 1. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. ఏలు: చూ, నది; 3. కొండకాలన, ఝురము: చూ, నది.

వృక్క. వై. వి. ముక్క: చూ, కలము. 4. వృక్కలింమే. వై. స. కి. తునుమాడు: చూ, సెలగు.

వృక్కలింత. వై. వి: చూ, వృక్కేట.

వృక్కవాయు. ద్వ. అ. కి: చూ, నిక్క వాలు.

వృక్కవాలు. ద్వ. అ. కి: కోతవడు, చీలు, తునియు, తునుగు, తూటకట్టు, తుంగు, తెగు, తెయ్యు, తెయ్యు, నలుగుడువడు, పెరుగు, మురియు, మోడువడు-మోడ్పడు, విలుగు, వృక్కవాయు, వృక్కబడు. వృక్క వాలు, వృక్క, ("చూ, స్ఫటింమే.") [చూ, సెలగు.

వృక్కే. వై. స. కి. = వృక్క చీలు, భేదింమే: వృక్కేట. వా. వి. చీలుట, విడరము: చూ, స్ఫటింమే. 1.

వృజము. సం. వి. అ. పుం. 1. పమలమంద: చూ, సారభేయి (ధేనువు); 2. పమలకొట్టము: చూ, సదనము. 1; 3: చూ, సమూహము; 4. తోవ: చూ, మార్గము. 1.

వృజ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అటాట్య: చూ, సంచారము; 2 ప్రయాణము: చూ, సంచారము; 3. ఒకతెగ: చూ, సమూహము.

వృణము సం. వి. అ. పుం, న: అరుస్సు, ఈమ, ఈర్మము, ఉపనాహము, కందము, గండము, త్వక్కండురము, పిటకము- (పీటకము). (తె).— కురుపు-కులుపు, గడ్డ-గెడ్డ, పుండు. తద్వి.— గ: (తె) ఎట్టగడ్డ, నెత్తురుగడ్డ; అ: గతి, నాడి, నాడీవణము. (తె): నాడి, నారికులుపు, సెలపుండు; 3: కక్షారపు; ౪: చూ, నిదర్శిక; ౫: (తె) మేల్లజేండు; ౬: (తె). జీంతికపుండు, లూటి-లూటీ; ౭: భగంధరము; ౮: (తె) మం

డ లూ టి - మం డి లూ టి; (తె) మోడ; గం: గులి, విస్ఫోటము. (తె).— గంజగుల్ల, గుల్ల, చెముటకాయ, చెమరకాయ, పొక్కు, బొబ్బ; గం: (తె) కచ్చుకులుపు; గం: (తె). గోరుమేట్టు, పుప్పి-పుప్పి; గం: కంఠమాల, గండమాల, గలగండము-గళగండము. (తె). పలయము; గం: మసూరి-మసూరిక; గం: పూరము, పృతిసరము; గం: కేమము, పాటనము. (తె) పుంగుడు, పులిపిరి, పులి పులి, పులిపిరికాయ-పులిపుకాయ; గం: కచము; గం: (తె). నూద; గం: పిచ్చ; అం: కుసుము; అం. (పుం): కిణము; అం. రణము. (తె). లాడి; అం. (తె): అనాసపుండు; అం: మక్కలము. (తె) మక్క, మక్కనగాయ; అం. (తె) రావేసముపు, రావే పుండు; అం. (మి) నాడవణము:— (తె). లూటి-లూటీ. అం: నలుపు, గాయము: చూ, నాతి. (ఇందుకు సంబంధించిన కాస్త్రవర్ణభాషావదములు- ఖరవణము; విలంబివణము- జీర్ణవణము; పామావణము; సమృద్ధవణము; అంకురితవణము; వాతరక్తవణము; విశోపమాణవణము- మానుడువణము; రక్తాది దోషవణము- నిజవణము; దాహివణము; శోధోత్పాదక (వాపు) వణము; క్షుబ్ధవణము-క్షోభితవణము; సారూజవణము; వేధకవణము; పృసర్పివణము; ధ్వంసకవణము; రక్తవైత్తికవణము; శుద్ధవణము- సామాన్యవణము, శోధోత్పాదకవణము; ఫిరంగోపదలజవణము; క్షుణ్ణజవణము; సిరాజవణము- సిరావృద్ధిజవణము; పూతివణము, నిశ్శుక్తవణము; వ్యాపకవణము ఇత్యాది)

వృత్తి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-వృత్తి

తీగః * చూ, పృథ్వు; 2. విరిః చూ, హేరాళము.

వృత్తమాచరించే. సం. స. క్రి. నోమే, నోము. వృత్తము. సం. వి. అ. పుం. 1: నియమము, పుణ్యకము, సంయమనము. (తే):-జేన్నియ-జేన్నె, నేనుము, నోము, బరము, బాస. (వృత్తములు. — 385 వృత్తములుకలవు. ౧ లక్ష వర్తవృత్తము; ౨. పండ్లెందు దినములలో ముగించదగినవృత్తము. — పాజాపత్యము ఇత్యాది); అం. 2: చూ, పాళములు.

వృత్తముచెడ్డ సుఖముదక్కదు. లో. “వృత్తము చెడ్డ సుఖముదక్కదటన్న ఎచోనిరూఢి.” (వైజయంతీవిలాసము).

వృత్తనూత్రిము. సం. వి. అ. న: కంకణము, కాతుకము, పృతిసరము. (తే). — తోరము. (“చూ, నూత్రిము. 1.”)

వృత్తి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, యజ్ఞకర్త; 2: చూ, అనువృత్తుడు.

వృత్తిభేదములు. అం: ఋషి, స్మృతకుడు, యతి, స్థాండిలుడు, ద్వయాతిగుడు, మూలికుడు, లోచకుడు, ఔర్వుడు, శుభటుడు (8). [లము. 4.

వృప్త్య. వై. వి.=వృక్ష్. చీలిక: చూ, శక వృప్త్య. వై. వి.—వై.—

వృప్త్యబడు. వై. అ. క్రి: చూ, ప్రక్కవాలు. వృప్త్యబము. వై. వి: చూ, వృప్త్య.

వృప్త్యవాలు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వృక్ష్వాలు. వృప్త్య. వై. అ. క్రి.—వై.—

వృక్ష్నము. సం. వి. అ. న. 1. భేదనము; చూ, స్ఫోటము; 2. పత్యపరశువు, పృక్ష్నము. (తే).—అకుటాయి (చూ, పృథ్వు దనమా. 1.)

వ్యా

వ్యాఃకుడు. వై. వి.=వ్యాస్మీ. రూ-వాఃకుడు*: చూ, స్పృశి.

వ్యాఃత. దే. వి. 1: దస్తూరి, వ్యాసము, వ్యాయి. (సం).—అక్షరసంస్థానము, అశేఖనము—అశేఖ్యము, ఉత్పాదనము, లిఖితము, లిపి—లిఖి, లేఖ, లేఖనము. (అవ్య).—అక్ష. తద్వి. — ౧: చిత్తరువు. (సం).—అశేఖనము—అశేఖ్యము; ౨: పిలుగు, తీగః మోడి—మోడి; (సం) — చీరము; 3: చూ, సంకకము; ౪: చూ, వ్యాలు; ౫: (సం). లేఖ్యము; ౬: మసాయిదా; ౭: సాపు; వా. 2: చూ, వ్యాలు. 2.

వ్యాఃతికాడు. దే. వి: లేకరి, వ్యాసకాడు, మునిసి—మునిషి, రాయసకాడు. (సం).—అక్షరపరణుడు, అక్షరమంపువు, కిరకుడు—కిరికుడు, లిపింకరుడు—లిపికరుడు—లిపికారుడు, లిపికరుడు, లేఖకుడు, వర్ణి. తద్వి. — చూ, సంపృతి.

వ్యాఃతచోవిడి. దే. వి. వ్యాసెడుచోటు: చూ: గ్రంథకుటి. (చూ, దదనము. ౬౮).

వ్యాఃతపని. దే. వి. 1. రంగువేయువాడు పత్రములయంచలయందు రంగుతోవ్యాసెడు చిత్రము; 2. అక్షరములలోనగువానిని వ్యాసెడుచిత్రము.

వ్యాఃతబల్ల. దే. వి. వ్యాసికొనెడుపలక. వ్యాఃతసాకిరి. ద్వ. వి. లిఖితుడు: చూ, సాక్షి-వ్యాజె. వా. వి: అంచేద, ఈబరి, ఈబరిగొట్టు, ఎంగిలికాయ, ఎంబన్న, ఎసగొట్టు, ఏబరాసి, కలుముచ్చే, కానివాడు, కిగ్గాడి, కొంబచెలుపు, గలహడింపు, గొడ్డుబోతు, చేపట, చూపుగుట్టము,

దాహుల్లూరి, దూబ, నడపీనుగు, నేరఁ
బోతు, పీతమ్మ, పెంటగాడిద, పెడతెక్క
లగొడ్డు, పెయ్యమ్మ, బచ్చెప్ప, బికారి,
బికాసి, మూసనమురికి, మోటవాడు,
లేకి, లేకివాడు, వాణేమ్మ. (సం).—అంత
గ్గడుడు, అకాళలుడు, అక్షుడు, అధృ
ష్టుడు, అపగ్రయోజకుడు, అమితుగ్గుడు,
కింజాడు, కింపాకుడు, క్షణుడు, క్షుద్రు
డు, త్యాష్టుగ్గుడు, దివాళీతుడు, నిప్ప
యోజకుడు, పగ్గుబద్ధుడు, మందుడు,
వెధన, వ్యర్థుడు, కాళీసుడు.

వార్తము. సం. వి. అ. పుం. గుమి: చూ,
సమాహము. [న్యాయము.

వార్త్యసంస్కారన్యాయము. అం: ఒకానొక
వార్త్యుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉపనయ
నాదిసంస్కారములేని బాగ్మిణుడులలో
నగువాడు: చూ, స్వస్తిముఖుడు.

వార్తయనకాడు. దే. వి: చూ, వార్తకాడు.

వార్తయనము. దే. వి. 1: చూ, వార్తక;
2. శోలు: చూ, లేఖ.3.

వార్తయి. దే. వి. 1: చూ, వార్తక; 2. అక్క
రము: చూ, వర్ణము. 1; 3. పాచికమీడి
బొట్టు: చూ, వ్యవహారము; 4. గీటు: చూ,
లేఖ. 3.

వార్తయ. దే. స. కి: రూ-రాయు, గీమే,
గీయు. (సం).—లిఖించే- లిఖించే.
తద్వి. — సవరుచే, పూజెనేయు. (సం). —
చిత్రించే.

వార్తయట. అం: చూ, ఆవధానములు.

వార్తలు. దే. వి. 1: చూ, సంతకము. తద్వి. —
౧: గొలుసుమోడి; ౨. ఇతరులవార్తలునను. —
దస్తూరి; 3. చేవార్తకము. -దస్తూరి; 2. బిస్తూ

నుడుటవాసిన వార్తక: వార్తక; అ. క్రి.
3: రూ-చాలు, అత్తమిల్లు, ఇగ్గు-ఈగు,
ఒడ్డగిలు-ఒడ్డగిల్లు, ఒరగబడు, ఒరగు-ఒఱ
గు-ఒఱపు, ఒరగువోపు-ఒఱగువోపు, ఒఱ
గబడు-ఒఱవబడు, ఒరగిల్లు-ఒరవోపు
కియిజోలు-కైజోలు, కయిచాలు-కైచాలు,
కొంగోడునడు, కొంగోడువోపు, చేరు, చోగి
లు-చోగిల్లు, చోగు-సాగు, తట్టువిఱుగబ
డు, తొంగు, తొప్పరిలబడు, తొప్పటిలు-
తొప్పటిల్లు- తొప్పలు, తొరగు- తొరు
గు, వోరగిలు-వోరగిల్లు, వోరు, సాల్యము.
(వి): అనవతముగు. తద్వి. —దండాకార
ముగావార్తలు: - చోగు- సాగు; 4 మీలు:
చూ, సందడించే; 5. పట్టులుకొందికిదిగు,
కొమ్మపైవార్తలు, నేలపైవార్తలు, పగిక్కపై
పరుండు: చూ, వార్తలు. 3; 6. తగ్గు, ఒత్త
గిల్లు, ఒరగిల్లు: చూ, సుగిక్కు. 9.

వార్తలుచే. దే. పే. వార్తలజేయు. రూ-
వార్తలు.

వార్తలు. దే. పే. —పై.—

వీ

వీడ. సం. వి. అ. క్రి. 1. =విడియము: చూ,
సిగ్గు; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (“ఒ
క్కొక్కపాదమునను ఒకయగణము, ఒక
గురువునుగలదై త్వాల్లవధంధన్యనందులుబట్టి
నవృత్తము”).

వీలి. కి. అ. కి. 1. పీలు: చూ, సోపిటిం
చే; 2. చ్యుతముగు. సాం. మాన. 40: చూ,
పిడుకొను.

వీలుపడు. ద్వ. అ. కి. దౌర్బల్యముఁబొందు.
వీహి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వడ్డు: చూ, ధాన్య

ము; 2. ఎఱ్ఱవడ్డు: చూ, భావ్యము. ౪౦;
అం. 8: చూ; దర్శనము.
వీరవ్యాసగారము. సం. వి. అ. న: చూ; చంటనాల.

వే

వే. దే. వి. గొల్లవలము. (వేగడు-వేగ.)
వేగ. వా. వి. 1. అతిశయము: చూ, చాచ్యే.

2; 2. బరువు: చూ, భారము. 1.

వేగటి. దే. వి. (వేగడు + కట్టు) రూ-వేగ
టి: చూ, భూగము. 1. తద్వి.-వాగడుపు.

వేగటివాడు. వా. వి. వృక్షడు: చూ, లంద.
వేగన. దే. వి. బరువు: చూ, భారము 1.

వేగము. దే. వి. 1. — వై. —; 2. అతిశయ
ము: చూ, చాచ్యే. 2.

వేగను. 1. బరువు: చూ, భారము. 1; అ. ౧౩.
2: రూ-వేగు, తపిండు: చూ, సంతాపించు;

3. శుభోదయమును: చూ, రూ-వేగు. 5

వేగనుచు. ద్వ. అ. కి. భారమునొందు,
భారవడు. [వేగలుచే-వేగలు.

వేగచే. దే. వే. రూ-వేచే. వేగజేయు:

వేగడు. వై. వి.=వృష్టి. (దేశ్యుని ౪. ర.):
అలగావరి-అలకావరి-అలకాపు, కాటిపా
వడు, కిలారి-కిలారి, గొల్లకిలారి-గొల్లకిలా
రి, గొల్ల-గొల్లడు, గొల్లవాడు, పసిగా
పు, పసిమనుపరి, పసులకావరి, పసులవా
డు. (సం). అనుగవీనుడు, అభిరుడు, ఔ
భిరుడు, కోమలుడు, గోతురుడు, గోధు
వాడు, గోపాలుడు, గోపుడు, గోసం
ఖ్యుడు, ఘోషుడు, టంకుడు-టకుడు,
దోగ్గవల్లపుడు, వృష్టి. తద్వి. — ౧: ఎఱ్ఱ
గొల్ల. (సం) మహాకూదురు; ౨: తునిగొల్ల;
3: (సం) కూరుడు.

వేగ. దే. వి. రూ-వేక-వేలు-వేగ
1. వేయుట: 2. దెప్ప. నిర్వ. 4, అ. 58:
చూ, వారి.

వేగపు దే. వి: చూ, రూ-వేపు-వేగపుడు-
వేగపుడు. దే. వి.—వై.—

వేగటు. దే. వి: చూ, రూ-వేగ. [వేయు. 1.

వేగటుగాను. దే. స. కి. కొట్టు: చూ

వేగ. దే. వి. గొల్ల త-గొల్ల త-గొల్ల
ది, మందహాసాలు. (సం).—అభిరి, గో
పి, గోపిక, గోపారి, పార్వతి. మహాకూ
ది, రాధ. తద్వి.—ఒకానొకగోపికను.—
(సం). పార్వతి.

వేగలమేలువాడు. దే. వి: చూ, : వృపు 1.

వేగవల్లియ. ద్వ. వి గొల్లవల్లి: చూ, దేశము.
1516 పొరటగా. ౬.

వేగవల్లి ద్వ. వి.—వై —

వేయు. దే. స. కి: రూ-వేయు. 1: అం

చే, అడుచే, కొట్టు, కొను, చేదుపు, చే
చే, చాగజుగును, శేవురు-ఔరు, తాటిం
చే, తాపించే, నులుపు, పులుము, పెట్టు,
బాచు, బాచుకొను, మొత్తు, మోడు,
రాకించే, రుత్తు, లగాయించే, వేగటుగాను.
(సం): తాడించే, పగిలించే, వాయించే;

2. నలుపు: చూ, నెలగు. భార. అసి. 4, అ.
13; 3: కొను, పొడుచే; 4: చూ, రూ-
వైచే. 1; 5: చూ, రూ-వైచే. 2; 6:
చూ, రూ-వైచే. 3; 7. దిగిదిచుచే: చూ,
వివరించే; 8. పెట్టు: చూ, హాసించే.

వేగలబడు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-వేలాడు.

వేలాడు. ద్వ. అ. కి: రూ-వేగలబడు-
వేగలియుడు. ఈదులాడు, ఉరియాడు,
ఉగగాడు-ఉగవాడు, ఉగగు-
ఉగపు, ఉగగులాడు, ఉగూడు, తుంపెన
లాడు, తూగగాడు-తూగియాడు-తూగి,

నింపులుకోవు, విత్తరించే, నేలు, పేలు, వేలికాడు. (సం).-అందోలింపే.

వేలిసగ. వా. వి. అంగురీయకము: చూ, భూ
వణము. 12-(అ).

వేలియాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-వేలాడు.

వేలు. దే. వి. అ. కి: చూ, రూ-నేలు.

వేలుకాడు. దే. అ. కి: చూ, రూ-వేలాడు.

వేలుచే. దే. పే. రూ-వేల్పు. 1. వేల్
జేయు; 2. కడుగు-కడుపు- కడ్డు-కణఁగు,
తొడయు. (సం) పరిక్షించే.

వేలుట. వా. వి. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1.

వేలుడు. దే. విణ. వేలాడినది: లంబితము.

తద్వి. గ: (వి).-(సం).-లంబనము-లంబ

ము. {తె}: డింపు-డింపు; 2. (వి) మిక్కి

లివేలుడును.-(సం): పరిలంబము; 3.

(విణ) వేలాడునది:-అపలగ్నము, లంబ
మానము-లంబము.

వేలుబొట్టన. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

వేలుమడచేట. జా. లెక్కపెట్టుట. “వేలు
మడచి యొక్కని నెఱిగింపుము.” (నీతి
చంద్రిక-విగ్రహము.)

వేలుమిడి. దే. వి: రూ-వేల్మిడి-వేల్మిడి,
చిటిక-చిటిక, చిటికిరింక. (సం).- అజ,

క్షణము, క్షణికము, క్షీతి, ఛోటిక, తృట

ము-తృటి: చూ, స్వరము. 2; 2 భూతి:

చూ, భస్మము.

వేల్పు. దే. పే: చూ, రూ-వేలుచే.

వేల్మిడి. వా. వి: చూ, రూ-వేలుమిడి.

తద్వి. అంగురిమోటనము-అంగురిస్సోట
నము, పుచ్చటి.

వేల్మి. వా. వి: చూ, రూ-వేలిమి. 1-2.

వేల్మిడి. దే. వి. రూ-వెలిమిడి-వెల్మిడి: చూ,
రూ-వేలుమిడి. 2.

వేల్పు. వా. దీనికి ఉపమానములు.-చద్యపుతొ
కులు, చిగుళ్లు, పెసరకాయలు, జగడపు
తీగలు.

వై

వైహీయము. సం. విణ. వీహీపంట పెట్టదగి
నది (నేల): చూ, భూమి. 1-౧౧.

శ

శ. ఒకయక్షరము. అం. 1: చూ, ఋ. 21;

2: చూ, శాలస్యములు. 1; 3: చూ, షాన్యములు.

శమ్. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుడ;

2: చూ, శిష్యుడు; 3. రాణి: చూ, హం

సుడు. 5; 4. తాచేలు: చూ, వృత్తము. 4.

(తాచేలు); 5. చిన్న సజ్జనులు; (స్త్రీ). 6. దేవ

పూజ: చూ, సభర్య; 7: చూ, శక్తి. 1; 8:

చూ, వెలుతురు; 9. రమ: చూ, హీర. 2.

(లక్ష్మి. 1); 10: చూ, శైవ్యము; 11:

చూ, కాస్త్రము; 12: చూ, శుభము. 1,

13. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య; 14: చూ, బాణ

ము. 1-౧౬; 15: చూ, స్వర్గము; న. 18.

కోరినవస్తువు; 17. ఋద్ధి: చూ, వృద్ధి. 7;

విణ. 18. సుందరము: చూ, హృదయము;

19. ఎదుటలేనిది; పుం. 20: చూ, శకున

ము; 21: చూ, శాంతము; 22: చూ, సం

తోషము; అస్య. 23: చూ, సంతోషము;

24: చూ, శుభము. 1; 25: సుందరము: చూ,

హృదయము.

శంక. సం. వి. అ. (స్త్రీ). 1: చూ, సంశయము;

2. జింక: చూ, వెలుపు; 3: చూ, యో

చన; అం. 4. చూ, సంచారిభావములు.

(“తనచెలికత్తెలుపలుకుచుండఁ జలుకలుపలు

కుచున్నవోయనియునిగ్గుటద్దముం గాంచి కలు

నక్షత్రోదయనియనచ్చెలితలకుమండె.”)

శంకరనారాయణము. అం: చూ, క్షేత్రములు
శంకరాధరణము. సం. వి. అ. న. ఒకరాగము:

చూ, స్వరము. 2.

శంకరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁ
డు; విణ. 2: చూ, కుభంకరుడు.

శంకానిష్ఠత్తి. వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అను
మానరాహిత్యము; 2. మలవిసర్జనముచేయుట.

శంకించే. సం. అ. క్రి. రూ-శంకిలు 1: చూ,
సందేహించు; 2: చూ, భయపడు.

శంకిల్లు. సం. అ. క్రి. —వై.—[2: చూ, వెలుపరి.

శంకితుడు. సం. వి. 1: చూ, సంకయాసువు;

శంకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-శంఖిని

శంకుల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అడకత్తు, అడ
కత్తెర, అడకొత్తు, పోకొత్తు. (సం): పూగ
దళని; 2. ఉలి: చూ, వృక్షదనము. 1.

శంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. మోడు: చూ,

వృక్షము: 2. మేకు: చూ, కూలము. 8;

3. నీరుపంది: చూ, నూకరము; 4. ఒకా

నొకసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; అం. 5: చూ,

మప్పదిరెం డాయుధములు (అయుధములు,

బాణము. 1.) [భూషణము. 2

శంఖచరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేర్చుక్క: చూ,

శంఖమాడము. అం: చూ, స్వరి-ధ-సీసతానము

లు (తానములు.)

శంఖదాసకము. అం: చూ, దాసకములు.

శంఖధారి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శంఖపాణి.

శంఖనఖము. సం. వి. అ. పుం. నక్షత్రము: చూ,

సంకు. 1. [చూ, విష్ణువు. 1.

శంఖపాణి. సం. వి. ఇ. పుం. వలముకొలుపు:

శంఖపుంఖాదితైలము. అం: చూ, తైలములు.

శంఖపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శంఖపుష్పి*:

చూ, కుక్కుళంద.

శంఖపుష్పి. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, శంఖపుష్పి.*

శంఖధన్వము. అం: చూ, ధన్వములు.

శంఖమగ్ధము. అం: చూ, తంత్రములు.

శంఖము. సం. వి. అ. పుం, న. సంకు. 1: చూ,

సంకు. 1; పుం. 2 నొసటియొక: చూ,

శల్యము. 1; 3. గజదంత మధ్యభాగము,

కటము: చూ, హస్తే: 4. ఒకానొక నిధి

(దుఃఖమును శమింపజేయునది): చూ,

లిప్తి. 2; 5. ఒకపాము: చూ, సర్పము;

8. నఖనునెడి గండద్రవ్యము: (శంఖసామ్య

ముగలది): చూ, రాజాగ్నము. తద్వి:—

కంబువు, జలజము, దీగ్గునిస్వవము, శంఖము,

వారిభవము.*; అం. 7: చూ, సంయుక్త

హస్తములు; 8: చూ, ముషిరవాద్యములు;

9: చూ, పంచమహావాద్యములు; 10: చూ,

విష్ణ్వాయుధములు; 11: చూ, నిధులు;

12: చూ, పగిలవవాద్యములు; 13: చూ,

సంఖ్యాభేదములు (శంకువు).

శంఖస్మృతి. అం: చూ, కూలస్మృతులు.

శంఖావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

శంఖిణి. అం: చూ, స్త్రీబాతులు.

శంఖిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: గూ-శంఖిని,

కేళిని, చోరపుష్పి. (కె).—ఎఱచిపిడుక,

కట్ల-కట్టి-కట్ల, కడిల-కడిలము, పద్మత్రై

దీగ; 2. గయ్యాలి: చూ, స్త్రీ. (ఇదెరా.

క్షునబాతి అడుది): 3. వాద్దదేవి: చూ,

స్వానా. 3. (చూ, భార్య. 1-రం); అం.

4: చూ, స్త్రీబాతులు (“దృఢమైవ కుటిల

శేళములును, దీగ్గుస్తవములును, దీగ్గుదంత

ములును, క్షీరగంధమును, రూక్షస్వరమును,

పాదసౌ భాగ్యమును, కలహపిరియమును

లిగియుండునది.”)

శంఖినీవాడి. అం: చూ, నామలు.

శండము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, మండము. 1.

శండుడు. సం. వి. ఆ. పుం. = సన్న గండు: చూ,
షండుడు.

శంఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-సంఠ: చూ-
విద్యుత్తు: 2. శంఖగ్ధని: చూ, స్వగము. 2.
శంపాకము. సం. వి. ఆ. పుం. శ్చిల*: చూ,
సుర్యకము (రూ-సంపాకము-శ్చిలకము.)

శంబము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వజ్రాయుధము:
చూ, బాణము. 1; 2. రోకలిపాస్తు:
చూ, శంబరము. 4; విణ. 3. సుఖముకలని:
చూ, సుఖము. [మౌన*: చూ, శాశోటము.

శంబరచారువు. సం. వి. ఉ. పుం. పెద్దపేరకు
శంబరము. సం. వి. ఆ. న. రూ- సందరము.

1. నీరు: చూ, సలిలము; పుం. 2. చేరు: చూ,
మత్స్యము. 1; 3. ఎఱ్ఱనిచిన్న జింక: చూ,
హరిణము. 1; 4. రోకలిపాస్తు: శంబము.
(తె) పాస్తు, బొందియ. తద్వి. — గవీనుఁ
గుకొమ్మునకువేసెడు పాస్తునకు. — కట
కము; ౨. బండికల్లులోనగువాని మొనను
వేసెడు లోహవలయునకు: (తె) తొడవ.

శంబరారి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుడు.

శంబరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*: చూ,
స్ఫోటశోఘ. [చూ, రాక్షసుడు. 1.

శంబరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరక్క-నుడు:

శంబలము. సం. వి. ఆ. పుం. న. 1. = సంబడము:
చూ, రూ-సంబళము; 2: చూ, మాత్స్యర్య
ము; 3. తీరము: చూ, రోధస్సు.

శంభాకృతము. సం. విణ. రెండుచోళ్లుదున్న
నది (నేల), నిడివియొకచోలును అడ్డయొక
చోలును దున్నినది (అనికొండలు.) రూ-
సంభాకృతము: చూ, భూమి. 1.

శంబుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రామునిచేత
జేచ్చిన కూడలితపస్వి: చూ, సవ్యాసి;
2: చూ, శంబరుడు.

శంబుకము. సం. వి. ఆ. పుం, ఆ. స్త్రీ. రూ-
శంబూకము-శంబుకము-శంబుపు. 1. కర్ప
చిప్ప: చూ, సంకు. 1; ఆ. పుం. 2: రూ-
శంబూకము, కణిక. (తె). — నూక. తద్వి. —
౧: (తె) పూనూక; ౨: (తె) గండ్రినూక,
ముదురునూక; 3: (తె) చీరు, నెయ్యి;
౪: (తె) రవ-రవ్వ-జవ-జవ్వ; ౫: (తె)
చిట్టు; ౬: (తె) మాగర-మావగ; ౭: కంజా
కము, శంబూకము. (తె). — తవుడు-తా
డు; ౮: (తె) ముక్కులు (ముక్కుల్లు);
3. ఏనుగు కుంభస్థలముకడచోటు: చూ,
పాస్తీ.

శంబూకము. — పై. — [దు. 1-2.

శంబూకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శంబుఁ

శంభరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = సంబరి. వేళ్ళావిట

సంధానకర్త్రి: అభ్యుండి, అర్చురి- అర్చురి,
అర్థతి, అగ్ధిది, ఇజ్య, కర్ణిక, కార, కిరా
తి, కుంభదాసి, కుట్టరి, గణేరుక, ఘటవా
సి, ఘటోద్ధిక, చుందరి, దూతి-దూతిక, బడ
బ-వడవ, మాధవి, వాణిని, విభా
వరి, సంచారిక. (తె). — ఎడకత్తియ- ఎడ
కత్తె, కుంటికత్తె-కుంటినకత్తియ- కుంటిన
కత్తె-కుంటెనకత్తియ-కుంటెనకత్తె, కొమ్ము
తారుపుగుల్ల, తాపికత్తియ- తాపికత్తె,
తారుపుకత్తియ-తారుపుకత్తె, తారుకత్తి
య-తారుకత్తె, తారుపుది, దొంతకత్తియ-
దొంతకత్తె, బడవ, బొంతకత్తియ, బోటి,
బోటికత్తియ, వంతకత్తియ, సంబరి.

శంభువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, శివుడు;

2: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, బ్రహ్మ. 1;

4: చూ, బుద్ధుడు. 1.

శంభువ్యాకరణము. అం: చూ, వ్యాకరణములు.

శంస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాట: చూ, శబ్ద

ము. 2; 2: చూ, స్తోత్రము; 3: చూ, వాంఛ.

శంసనము. సం. వి. అ. న. 1. చెప్పట: ఆఖ్యా
నము, ఆముఖము, ఆ రంధ్రము,
కీర్తనము, నిదేశము, నిర్దేశము, పర్యము,
పరిసంగము, పరిసక్తి, పరిస్తావ
ము, పృతంతము, కుకూళము. (తె) —
అంట-అనుట, చెప్పుట. తద్వి. — గ. స్వప్త
ముగాఁ బలుకుటకు. — (తె) నిగదము-నిగా
దము; 2. చెప్పినది మరలఁజెప్పుటకు. —
(తె). — తొడుపు. (చూ, శబ్దము. 2.);
2. స్తుతించుట: చూ, స్తోత్రము; 3. ఇచ్చిం
చుట: చూ, వాంఛ.

శకటము. సం. వి. అ. పుం. న. = చెకడా. బండి:
అనన్సు, కణిచి-కణిచి, కుటీరము, కుట్రము,
కూబరి- కూపరి, చంకరము-చం
కురము, చక్కపాదము, చక్రి, నేత్రము,
రథము, స్వందనము. (తె): — ఆరదము,
తేరు, బండి. తద్వి. — గ: (తె) కట్టుబండి;
2. ఇంద్రరథమునకు. — అపరాజితము,
కాతుకము; 3: బృహత్తరథము; 4. విష్ణురథ
మునకు. — శతానందము; 5. దేవతలరథము
నకు. — చూ, విమానము; 6: పుష్పరథము,
పుష్పరథము; 7. యుద్ధరథమునకు. — శతాంగ
ము, స్వందనము; 8. తేలికగాఁజోపురథము
నకు: త్యాప్తి, రథి, లఘ్వి; 9. కప్పబడిన
రథమునకు: కాంబలము, కాంబళ
ము, కూపరి; 10. దేవతాదుల కుమయుక్తము
గుబండికి: — (తె) బండి; 11: ధూమశకట
ము. (తె): — కమ్మిబండి, కమ్మలపైబండి,
శకల బండి, పాగ బండి, రైలు;
(ట్రాము మొ.); 12: (తె) పారటు; 13:
(తె) గిలకబండి; 14: (తె) గూడుబండి;
15: (తె) పెట్టెబండి; 16: (తె) కత్తేడ
ము, చెకడా; 17: అమళము, గంతీరథ
ము. (తె): పెంటబండి; 18: కంతీరథము,

కర్ణీరథము, దయనము, పరివహము, గాఢ
కంబళవాహ్యము- కంబళి వాహ్యము,
కణి, గంతి-గాంతి, గంతీరథము.
(తె): కంచేరము, కొలారుబండి-కొల్లారు
బండి-కొల్లబండి, గాడి-గాడి, గొల్లెనబం
డి, పాటబండి, హాయిలుబండి; 19: సే
మి, పగిధి. (తె): నెమ్మి-నెమ్మ, కమ్మి,
దాకల్లు; 20. బండికన్నునకు: — (చూ, బం
డికన్ను); 21: రథకట్ట-రథకడ్డ, రథ్య;
22. టాకుబండికి: (తె) మసిరె; 23: —
టాం గా: (చూ, బండి.);
వా. 2. శకటు. (తె) సగటు; పుం.
3. రెండువేలవలముల పరిమాణము: చూ,
పరిమితి; 4. తినాసము *: చూ, స్వందన
ము. 2; అం. 5: చూ, భోగవ్యూహములు.

శకటవ్యూహము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
బండి మొగ్గరము.

శకటాస్థము. అం. 1: చూ, భూచారులు;
2: చూ, భూమందుండలములు; 3: చూ, కర
ణములు.

శకటి, అం: చూ, కుశభావలు.

శకటు. వా. వి. చేదరంగములోనిజంతువు: చూ,
శకటము. 2. (ఇది విమూలగానడమేను).

శకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకని పరిపాలన
తోఁజేరిన వత్సరము: చూ, సంవత్సరములు;
2. ఒక దేశము: చూ, దేశములు; 3. ఒకజాతి.
శకములు. అం: యుద్ధిష్ఠిర, విర్కమార్క, కాలి
వాహన, విజయాభినందన, వాగార్జున, కలి
భుజశకములు (8).

శకలము. సం. వి. అ. న. 1. చెట్టుమీడిపట్ట:
చూ, వల్లము-వల్లలము. తద్వి. — గ:
చూ, పడవోలు. 1; 2: చూ, పడవోలు. 2.
("చూ, బెరడు"); 2. నార, బెరడు:

చూ, వల్కలము. 2; 3. గవ్యము: చూ, రాగ
చర్మము; పుం. న, 4: భూ-కాకలము,
అర్థము, అస్సోటనము, ఖండము, తోడనము,
తస్య, భాగము, భిత్తము, వల్క-
ము, విశిరము, శల్కము. (తె).— అరవర-
లు-అజవజలు, అరవుడు-అరువుడు, ఇండె,
ఇడుపు, ఈరిక, కనియ-గనియ-గనె, గండ-
రు లు - గం డి క లు, చింద-
జ, చిందజవందజ, చిదుగ, చివ్వు, చీరిక-
చీలిక, చెక్క, తుంట, తుండము-తుండు-
తుండె-తుండెము, తునక-తునక, తునియ-
తునె, తుంపు - తుంపుడు, మగ్గు,
నెటియ-నెటె-నెట్టియ-నెట్టె, నేమము,
పచ్చేడి, పరియ-పటియ-పటె- పట్టియ-
పట్టి, పలక, పలుకు-పల్కు, పాము, పృ-
స్థ-ప్రస్థ, బద్ధ - బద్ధర- బద్ధి-బద్ధిర.
బిల్ల, మొక్క, మురియ, ముఱు, మొటిక-
మొట్టిక, మోసు, రవ-రవ్య, వందజ, వక-
వకలు-రకావకలు, వక్రక్క, వక్రయ్య, వృ-
య్యలము. తద్వి. — గ: (తె) బద్ధ;
అ: (తె) చెక్క; 3: లవము:
(తె).— రవ-రవ్య; ర: సూక్ష్మఖండములు.
(తె).— అరవరలు-అజవజలు, కడికండలు,
తుండునుకలు- తుత్తునియలు, తుమురు;
గ: (తె) పాయ; ౬: పీలుపు; 2. బంగారు
లోనగునాని చీలికకు: స్ఫానము.

శకలి. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-శకలి.

శకాన్యావతి. అం: చూ, చంచమసాడవనాంత
రభావలు.

శకలి. సం. వి. న్. పుం: చేచు: చూ, మత్స్యము. 1.

శకుంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులుగు:
చూ, పక్షి; 2. చేమరుకాకి: చూ, వాయు
సము. 1; 3. ఒకపురుగు: చూ, పురుగు.

శకుంతి. సం. వి. ఇ. పుం. పక్షి: శకుంతము,
వంకాకుపు. తద్వి. — గ: బంగాళము; అ:
(తె) వడ్డకంకణము; 3. వక్రాంగము; ర:
వరకము; గ: విష్కరము; ౬: వృత్త చట-
కము; 2: సూచీముఖము; ౮: విలవిలాక్షు-
లు; ౯: (తె) బేరుండము; గం: (తె) చూ-
క్కుపూరెడి; గం: బలిభుక్కు; గం: రథాం-
గము, రథాంగాహ్వయము; గ3: రామదా-
ను: గర: లావిల; గగ: మంజులము; గ౬:
భద్రము; గ2: (తె) పాదిగువ్వ: గ౮. పెద్ద
పెంటికొక్కరకు-బిసకంతిక; గ౯. పెంటి-
కొక్కరకు-బిసకంతిక; ౨౦. పెద్దకొక్క-
రకు. — బలకము; ౨౧. కొక్కరకు. —
బలకము; ౨౨. పక్షిలోనగునానిపిల్లకు. —
పిల్లకము, పోతము, పీలుకము, కాబకము.
(తె) కందు, పిలక-పిలుక-పిల్క, బోద-
(బోదలా- బోదు-బోదులా- బోదె.)
(చూ, శకుపు; ౨3. (తె) పెంట; ౨౪.
గుర్జునము: చూ, పేకికోశము; ౨౫: (తె)
నీర్మయ్యగాడు; ౨౬. నల్లపిచ్చుకకు. —
క్యాము; ౨౭. పిట్టకు — సువర్ణము.
(చూ, పక్షి)

శకుండు. సం. వి. అ. పుం. 1. (నాయికామాత్ర
విదితవిప్రీయకారి): చూ, నాయకులు. 2;
2. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 3-౭౭.

శకుటము. సం. వి. అ. పుం. (తె) అడవిచేను*.

తద్వి. — గ: చేమకు: — అలుకము, అలుపు-
అలుపు. (తె) చేమ; ౨: (తె) నల్లచేను.

శకునము. సం. వి. అ. న. 1. శుభనాచకమునిమిత్రము.

(తె) వలను, సకినము; పుం. 2 (రూ-శకుంతి-
క కుం త ము - శ కు ని) పిట్ట: చూ-
పక్షి; 3 = పకినంపు: బక్కి: చూ, సకినాల-
బులుగు.

శకునగహిరములు. అం: జేవునిదర్శనము, స్వస్త్రి
సంగమము, నిత్యకర్మానుష్ఠానము, తీర్థయాత్ర,
పుణ్యక్షేత్రయాత్ర, భోజనము, శయనము,
గురుసేవ, భిక్షుక సేవ, అర్థకర్మము. (10)
శకునకాస్త్రము. అం. 1: చూ, మహావిద్యలు.
(చూ, ఉచవిద్యలు 4-(3, చూ, వేదము,
కాస్త్రములు.)

శకుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లపిచ్చేక: చూ,
పిచ్చేక్క ఇ. పుం. 2. పులు: గు: చూ, పక్షి:
3. దుర్యోధనుని మేనమామ, అం. 4: చూ,
కరణము. 14; 5: చూ, దుష్టులు.

శకునఁడు. అం: చూ, దుష్టులు.

శకుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అరణ్యవాసిని, అత
వతిగ, కపిత్థవతిగ, కువకాలుక, త్సందగి,
ఖరవతిగ, గారి, ఘోలి-ఘోలి, చిదిగి,
జాతి, యురసి, శుల్పవతిగ. (తె): గుచ్చే
లి, చేతరాసి - చేతలాసి*. తద్వి.-
మహాయురసి. (తె) పెద్దచేతరాసి. *

శకులము. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ-శకులము-
శకులి-శక్తి) బేడినచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

శకులాక్షకము. సం. వి. ఆ. పుం. తీగగతిక*,
తెల్లగతిక (అనికొందలు): చూ, తృణము. 1.

శకులాడని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అంజని, అ
శోక, అశోకరోహిణి, కటంభర-కటుం
భర, కటుక-కటుకము, కటుకరోహిణి-
కటుకరోహిణి, కటువు, కట్టి, కాష్ఠవల్లిక,
కృష్ణ, కృష్ణభేద-కృష్ణభేది, కేదారకటుక,
కైతవము, చక్రిగుచ్చము, చక్రాంగి, తప
స్విని, తిక్త, తీవ్ర, మత్స్యపిత్త, రోహిణి,
వహ్నింగి. (తె): ఆసోగము *, 2: అనంత,
నీరుపిప్పలి*: చూ, కొండి. 1 (పిప్పలి.
1-8.)

శకులార్చకము. సం. మ. ఆ. పుం. గడకము,

కుచ్చేమిను, పిల్లవంటిమిను, జెల్ల (అనికొం
దలు): చూ, మత్స్యము. 1.

శకులి. సం. వి. న్. పుం. రూ-శకులి-శక్తి,
చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

శక్యత్కరి. సం. వి. ఇ. పుం. ఏడాదిలోపు
చూడ, వత్సము: చూ, ధేనువు. [శకులము-
శక్యత్తు. సం. వి. త్. న. పురీషము: చూ,
శక్తిరి. సం. వి. ఇ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1-
శక్తవస్థ. అం: చూ, అవస్థలు (వక్రించియుండు
గృహము శక్తవస్థను బొందును. కుభగృహ
ములకు వక్రిము గలిగినపుడు ధైర్యము,
నుఖము, కుభము గలుగునం.)

శక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = సత్తి: అనుభావ
ము, అవధి, ఆ, ఉపకృమము, ఊర్క్,
ఊర్జము, ఓజస్సు, కృమము, ఖర్జము,
గోత్రము, ఘనము, తరము-తరస్సు, తేజము-
తేజస్సు, దాఢ్యము, దృష్ట్యము, నిర్వా
హము, పక్షము, పరాకృమము, పరాకాం
తి, పర్యాప్తము, పాటవము, పింజము, పిం
డము, పుష్టి, పౌరుషము, పృథవము. ప్రభా
వము, పాగిణము, బలము, బీజము, భగము,
భవము-భావము, లలామము, విక్రిమము, వీ
ర్యము, వేగము, శక్తి, శాకము, శుష్కము, శౌర్య
ము, సత్వము, సహము, సారము, స్థామము,
స్థేయము, స్థాల్పము. (తె): అలవు, అసఘ
శము, అవాలు, అనిక, అనువు, ఉత్తిడి,
ఉట, ఉనిక, ఒమ్మ, ఓడిక, ఓవు, కొమ్మ,
కొివు, ఖిది, గండు, గడి, చిక్కన, చెగ-
చేప, జెప, జోరు-జోలు, డంక, తాగిణ,
దిట-దిట్ట - దిట్టము, దిటవు, దిమాకు,
నిగరము, పింకే-పీచము, పూవు,
బలిమి-బల్లి, బలాపు-బల్బు, బలావు, లా

తే, దేవ, సత్త - సత్తి-సత్తు- సత్తు, స
 హాయ్యు. తద్వి. — ౧: అతికత్తి, విక
 మము, వికాంతి; ౨: పాయము. (తె).—
 గండు, గండ, గండకము, పంతము, పా
 యి, మగంటిము-మగంటిము, మగంతము.
 ౩. సుజనువటిమకు. — సాధుకత్తి; ౪. బల
 ము గలది : — చూ, పాల్గము;
 ౫. = సత్తి. గా ౮: చూ, పార్వ
 తి. 1; ౩. చిల్లకోల: చూ, సర్వల (బాణ
 ము. 1.); ౪. 4 పృథ్వ్యాదికత్తులు.
 ఇచ్చాది. — ఇచ్చాకత్తి, జ్ఞానకత్తి, కిరీయా
 కత్తి. ఇచ్చాకత్తి దృష్టకత్తియనియు పేరు:
 చూ, త్రియము; 5. ఉత్పాదము. — ఉత్పా
 దము, పృథ్వీయము, మంత్రీయము: చూ, త్రి
 యము; 6. సత్వాది. — సత్వము, రజస్సు,
 తమస్సు: చూ, త్రియము; 7: చూ, ముప్ప
 దిరెండాయుధములు (ఆయుధములు); 8:
 చూ, గుణములు; 9: చూ, దిక్పాలాయుధ
 ములు; పుం. 10. వక్త్రపుత్రుడు: చూ,
 నూనుడు. 1; 11. = సత్తి. పితాచము: చూ,
 పోతుడు. 1.

శక్తిత్రయము. అం: చూ, శక్తి. 4.

శ్రీధరుడు. సం. వి. ఆ.పుం:చూ,స్కందుడు.

శక్తిభైరవతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

శక్తిహేతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: శాక్తికుఁ
డు - శాక్తికుఁడు.

శక్తుడు, సం. విః అంధీరుడు, అంసలాడు,
అలిబలాడు, ఉదారుడు, ఉపోధుడు,
ఉర్జస్వలాడు, ఉర్జస్త్వి, ఓజస్వుడు,
ఔజస్కితుడు, కుండీరుడు, క్షముడు,
తరస్త్వి, బలవంతుడు, మహాబలాడు, బలా-
డు, మాంసలాడు, యువ. (తె).- కలవా-
డు, బంధోక్తు, బలితుడు, బలిమితాడు,

బలియూడు, బలిసినవాడు, బలువురుడు,
బల్లదుడు, బళాయ, బోనుక, బోరంబో
రు, మొక్క-డు, మొద్దడు, మొద్దు,
మోటవాడు, లావరి. [మా, మాతృకలు.

శక్తులు. అం: చూ, శక్తి 3-4-5-8; తద్వి-
శక్త్యము. సం. విణ: ఆ ఘటము, వశ్యము
సాధ్యము. (తె). అయిత. వితి, అలవి, కొల
ది-కొల్లి, తరగు-తలము, వల్ల, వసము.
శక్తిధనువు. సం. వి. వ. న. ఇంద్రాయుధము:
(చూ, బాణము. 1.)

శకృపాదసమ్మ. సం. వి. అ. పుం. దేవదా
రువు*: చూ, నూక్కు దారువు.

శకృత్రుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వేన్నవేదురు
కూర*: చూ, హలిని.

శక్తివనము. సం. వి. ఆ. ప: చూ, స్వర్ణము.
 శక్తివల్లిక. సం. వి ఆ. ప్రే: (తే) బుడ్డకాక
 ర* ("చూ, నుపవి. 1.")

శకాబ్దము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వత్స
కము*. [సహస్రాబ్దము.

కక్రొడు. సం. వి. ఇ. పుం. ఇండుడు: చూ,
కక్రొ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏలు: చూ,
నది; 2. వడ్డాణము: చూ, భూషణము. 2;
అం. 3: చూ, ఛందస్సులు.

క.చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఇందుని భార్య;
వృషాకపాయి: చూ, భార్య; 2. పిల్లపీచే
ర*: చూ, కఠమూలి.

శచీదేవి. అం: మా, బిక్పాలభార్యలు.

శచీపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శక్రుఁడు.
శటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శక్తి: చూ, పక్షింధ.

శటితము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రోషము.

కథల్వము. అం: చూ, అజ్ఞానదాయకములు.

శతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చా, య-శటి*.

శకుండు. అం. 1: చూ, నాయకులు. 2: పుం.

2. మధ్యస్థపురుషుడు; విణ. 3. చిట్టకట్టె: చూ, స్తబ్ధుడు; 4. కుత్సికుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

శణుర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బాగ్నిహ్మి: చూ, సోమిదకుర.

[చూ, శణుము. 1. శణువు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చేజేనము*:

శణువు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కింకణి, ఘంటారవ. (తె): కారుజేనము, గిలక-గిలగిచ్చే, గిలగిచ్చే- గిలగిచ్చే- గిలగింత- గిలగిల- గిలగిట్ట. *.

శణుము. సం. వి. ఆ. న. 1. =జేనము-జేనము.

(సం)కటుతి క్తము. తద్వి. — ౧: చూ, వృత్త పర్ణి; ౨: చూ, శణువు; 2: చూ, బాణము. 1; 3. తెల్లు*: చూ, తృణము. 1; 4. వేరుపనస*: చూ, పనస. 2.

శణునాత్రిము. సం. వి. ఆ. న. రూ-సహనూత్రము. జేనపనారతో నల్లిన పలతాగ్రు, పవిత్రము: చూ, నూత్రిము. 2.

శతకము. సం. వి. ఆ. న. 1. నూలుపద్మముల గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; విణ. 2 నూలుసంఖ్యగలది: చూ, సంఖ్య. 1.

శతకోటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1; అం. 2: చూ, సంఖ్యా భేదములు.

శతఘ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నాలుగుమూరల నిడివిగల యినుపముండ్లకట్ట: చూ, చెదురు. 1-౫; 2. కానుగు*: చూ, కాడుము.

శతద్రువు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒకనది. రూ-శతద్రువు. (పుర్రోకోకదుఖికుండై శతంబున తాయి: గట్టుకొని తనయందు దుమికిన పశ్యనిఁజొచ్చి నూలుపాయలుగాఁ బ్రసహించినది): చూ, నది. [1; 2: చూ, శత్రువు.

శతధృతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, బ్రహ్మ.

శతపత్రిము. సం. వి. ఆ. న. 1. తామర: చూ, సహస్రపత్రిము. పుం. 2. నెనులి: చూ, కిభి. 2; 3. బెల్లదు: భూ, సారసము; 4: చార్వాహుటము. (తె): బెల్లులుగు, మానిపుక్కిటి పులుగు, మానుపోటువు, మానిపోటుపులుగు- మానినిపోటుపులుగు, మానిగుయిల, మాని తొలుచేపిట్ట, వడంగిపిట్ట-వడ్లంగిపిట్ట; 5. రాచిలక: చూ, శుకము.

శతపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, నేమంతి*.

శతపది. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కట్టజెట్టి, పల్లజెట్టి: చూ, సర్పము; 2. చెవిచొరుపాము: చూ, సర్పము; 3. కోకటిబండ: చూ, సర్పము; 4: చూ, ఆవర్తములు; 5: చూ, ఆగంతుకములు. [చూ, భార్య.

శతపర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శుక్రనిభార్య:

శతపర్వము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, చెదురు*; 2. ఒకరకముచెఱుకు*: చూ, రసాలము. 3.

శతపర్విక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గజిక*: చూ, తృణము. 1; 2. వన*: చూ, విష.

శతపర్వేశుడు. అం. శుక్రగ్రహము: చూ, రామపు. 2. [బాగ్నిహ్మి, శతపత్రి బాగ్నిహ్మిలు. అం: చూ, శాలిన

శతపుష్ప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. =సదాప*: చూ, సదాప. [చూ, హనుమారకము.

శతపాసము. సం. వి. ఆ. పుం. గన్నేరు*: శరదించువు. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

శతభిషము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (రూ-శతభిష- శతభిషక్కు): చూ, రిక్కు.

శతమయ్యపు. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, శత్రువు.

శతమానము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, పలము.

2; 2. కర్నద్వయము; 3. నూటికొలది;

వా. పుం. 3. 4. పునై: చూ, మంగళ నూ

త్రము (నూత్రిము. 1); పుం. వ. 5. ఫలవతి

మితమైనవెండి. తూమెడుధాన్యము మొద

లైనది (అనికొందలు): చూ, లోహము. 1.

శతము. సం. వి. అ. న. నూలు: చూ, సంఖ్య. 1.

శతమూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అభీరు పతి,

అ భీరువు, అ పేరువు, అ పేరు

వు, అహిజన్మిక, ఇందీవరి, ఊర్ధ్వకంటక,

ఋష్యపూర్తిక్త- ఋష్యపూర్తిక్త, కాంచన

కారిణి, కార్తి, కేళిక, కుంగివి, ద్వీపిక్రతు

వు, ద్వీపి న, నారాయణి, బహు

నుతి, భిత్తిక, భీరువు, వరము, వరి, వృషా

కపాయి, శచి, శతావరి, నూత్నపత్రి.

(తె): చేల్లగడ్డ, పిల్లపిచ్చేర- పిల్లపిచ్చేర-

(పిల్లపిచ్చేర). తద్వి.-మహాశతావరి, పీవరి.

వీరవృక్షము. (తె): పెద్దపిచ్చేర.

శతర్షులు. అం: మధుచ్ఛందుడు, మేఘాతిథి,

కునకేళుడు, హిరణ్యమూపుడు, కణ్వు

డు, పరీసక్కుడు, సప్తకుడు, నోధను

డు, పరాశరుడు, గోతముడు, కుత్సుడు,

కళ్యపుడు, కక్షిపంతుడు, పరుచ్చేపుడు,

ద్విర్భతముడు, అగస్త్యుడు. (18): (చూ,

నూక్తదీప్తలు) .

శతపక్షము. అం: చూ, శస్త్రములు.

శతవీర్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. తెల్ల గజిక*:

చూ, తృణము. 1. [సహస్రచేధి.

శతవేధి. సం. వి. న్. పుం. పుల్లపరీబృలి*: చూ,

శతహృద. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. మెఱపు:

చూ, విద్యుత్తు; 2. వజ్రాయుధము: చూ,

బాణము. 1. [చూ, శకటము. 1.

శతాంగము. సం. వి. అ. పుం. స్వందనము:

శతానందము. సం. వి. అ. పుం. విష్ణురథము:

చూ, శకటము. 1. (రథము. 1.)

శతానందుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

బ్రహ్మ. 1; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

శతారము. సం. వి. అ. న: చూ, శతహృద. 2.

శతావధానము. సం. వి. అ. పుం. భిన్నాభి

పూయముల నూజింటి నొక్కసారి వెలి

బుచ్చేకక్తి: చూ, అవధానములు.

శతావధాని. సం. వి. ఇ. పుం: భిన్నాభిపూయ

ముల నూజింటి నొక్కసారి వెలిబుచ్చు

కక్తిగల మేధావి: చూ, అవధాని.

శతావరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పిల్లపిచ్చర*:

చూ, శతమూలి; 2: చూ, శచి. 1.

శతావర్తి. సం. వి. న్. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

శతావ్యయ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పెద్దసదాప*:

చూ, సదాప.

శతేవంచాశన్యాము. అం. ఒకశన్యాము.

శతోదరము. అం: చూ, శస్త్రములు.

శత్రువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1: (శత్రుడు).

అభిఘాతి, అభిమాతి, అభియాతి, అమిత్రు

డు, అన్యఘ్నడు, అరాతి, అరి, అరుడు,

అసహనుడు, అసహ్యుడు, అనుష్ఠాత్తు,

అహి, అహితుడు, ఋ, కల్లోలుడు, కై

రవుడు, ఛిత్వరుడు, జహంసువు, జీవ

దుడు, దన్యుడు, దుర్బుధుడు, ద్విపత్తు-

ద్విఘుడు, ద్వేషణుడు-ద్వేషి.-ద్వేష్యు

డు, పరిపంథి, పరుడు, పరిపత్తుడు,

పరితియోగి, పరితిశోధి, పరితీపుడు, పరి

త్యవీకుడు, పరిత్యగి, రిపువు, విద్విఘుడు,

విద్వేషి, విపత్తుడు, విమతుడు, విరోధి,

వృతుడు, చైరి, వ్యతిరేకుడు, కాశ్రీపు

డు, సపత్నుడు. (తె. ప).—ఎదిరి-ఎదు

గు, ఒంటనివాడు, కింటు, గొంగ, గొట్టు,

తొలగబాప, దాయ, పగ, పగతుడు-

పపతుడు, (బ) పగలు, పగవాడు, బరి,

మచ్చేరి, మాలు, మారుతుడు-మాలుతు

డు-మార్తుడు, వెట్టుము, నూడు, నూడు

కాడు. తద్వి.-గ: అల్పశక్తివు, కంట

కుడు, ముద్రాకరులు; ౨: అహింసాదుడు; ౩: ద్వేషుడు; ౪: ద్వేష్యుడు. (తె): చగదారి; ౫: అక్షిగతుడు, అభియోక్త, అభియోగి, అభ్యమిత్రుడు- అభ్యమిత్రుడు, యుడు-అభ్యమిత్రుడు, పరితపకుడు, పరితపోధి, పరితవాది, పరితస్థి, పరితస్థితుడు. (తె): చగదారి; 2. దండెత్తిపోవువాని దేశమునకు అపరిదేశపురాజు. (శ్రీత్యాదిరాజమండలము. — శక్రుమిత్రులు, తన్మిత్రులు, తన్మిత్రమిత్రులు, పార్శ్వగ్రామము, ఆక్రందనుడు, ఆసాదులరువురు, మధ్యముడు, ఉదాసీనుడు వీరువనిపిండు); అం. ౩: చూ, భావములు.

శక్రుమిత్రులొడి సంఘము. అం: కోశపరిధానపాతుకము, దండపరిధానపాతుకము, భూమిపరిధానపాతుకము అనునవి.

శని. అం. = సని-సని: చూ, రామము. 2.

శనివారము. అం: చూ, వారములు.

శనైశ్చరుడు అం: చూ, శని.

శవధము. సం. వి. అ. పుం: అభియోగము, కటము, పరిత్యయము, పరిమాణము, భాష, శవనము, శాపము, సత్యము. (తె): ఒట్టు-వట్టు, పాటి, పూనిక-పూనిక-పూనిక, బాస. (చూ, శాపము. 1.)

శవనము. సం. వి. అ. న. — పై.—

శపిండు. సం. స. కి: రూ-శాపిండు, ఆక్రోశిండు, శాపిండు. (తె): కంకు, కంకులుపట్టు, కోకు, తిట్టాడు, తిట్టు, సాపిండు-సాపిండు.

శఫము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱముగోనగువానిగోరిసె: వింఖము; 2. చెట్టచేరు: చూ, చేరు. 1. [చూచేరు: చూ, మత్స్యము. 1.

శఫరము. సం. వి. అ. పుం. పోషి: ఎగపించె

శఫరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. — పై. — (చూచింకమునికొందలు). [చేరు: చూ, మత్స్యము. 1. శఫరాధిపము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లీశముశబరము. అం: చూ, దేశములు.

శబరాలయము. సం. వి. అ. పుం. బోయవల్లె, చక్కణము: చూ, దేశములు.

శబరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. శబరశ్రీ: చూ, శ్రీ. శబరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆకులుకట్టుకొని యడవియందు తిరిగెడువాడు: చూ, వ్యాధుడు. 1, 2: చూ, శివుడు.

శబలము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిత్రివర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; వి. 2. చిత్రివర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 3: చూ, నరకములు. [వస్మయ్యువు: చూ, ధేనువు.

శబలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. రూ-శబలి. మైలశబలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. — పై. —

శబ్దగుణము. సం. వి. అ. పుం. ఆకాశము: చూ, సురవర్తము. [శ్రోత్రము.

శబ్దగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. చెవి: చూ, శబ్దదోషములు. అం: చూ, పదదోషములు- (దోషములు.) [2: చూ, రహుడు. 2.

శబ్దమడు. సం. వి. 1: చూ, రహుడు. 1;

శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. = పద్దు. ధ్వని. చూ, స్వరము. 2; తద్వి. — ౧. (తె).

వాకోనుట-వాక్కుయేట, ౨: పరిసంచము, ("చూ, స్వరము. 2"); 2. వ్యాకరణశీతమైనమాట (శబ్దముఅనగా ఆక్రోశింపబడునది. అస్వాదింపబడునది. స్పృశింపబడునది. ఇందియములను బంధించునది.

అర్థము నెఱింగించునది); ఇడ, ఉక్తి, కల్ప, కామవు, గిర, గోవు, బ, చదము, ఫణితము-ఫణితి, భాష, భాషణము, భాషితము, ముఖము, లవనము, లవితము, వదనము. వచస్సు, వాక్-వాక్కు, వాచకము, వాచము.

వాణి, వ్యాహరము, వ్యాహృతి, శంస, శుగ్రీ, సంభాషణము, సంవిత్తు. (అవ్య): అజ్, ఇ, బు, బూ, గీ. (తే): కరుదు-కఱద, దబ్బు, నుడి-నుడు-నోడి, నుడికారము-నోడికారము, నుడుగు-నుడువు-నోడుగు-నోడువు, చలుకు-చల్కు, బాస, మాట, ముక్క, వాకు, సాకు, నుద్ది. తద్విశేషములు:—౧: అత్యర్థమధురము, అమృతవాక్కు: చూ, సాంత్యము; ౨: అనక్షరము, పరిభాషము; ౩: అబద్ధము. (తే) బద్ధ-బద్ధర. (చూ, వితఙ్గము); ౪: అపభ్రంశము, అవశబ్దము, అశ్లీలము, కలాపము, గ్రామ్యము, చురాలాపము. (తే): చెడ్డమాట, చెనువరి, తొచ్చియును-తొచ్చెము, చెడ; ౫: అపలాపము, అపహ్నాపము, అనేలము, జనాంతికము, నిహ్నాపము. (తే): అటమట, నానుడి-నానుడు, మఱుగుమాట, వేను, సామెత; ౬: అదంతదము, మర్మస్ఫుట; ౭: అవిసృప్తము, మిప్తము; ౮: అనులాపము, ముహుర్భాష; ౯: అతివాదము, ఉక్తి, కంటకము, కఠినము, కఠిన్తోక్తి, కఠ్కఠవాక్యము, కోపోక్తి, గజనిమిలిక, నిష్ఠూరము, పరుషము, పరుషోక్తి, పారుష్యము, పరిలాపము, దుషోక్తి, విపరీలంధము, విపరీలాపము, విరసోక్తి, విసంవాదము. (నిగ): శుక్తము. (అవ్య): ఊమ్. (తే): ఈఱతఱలు, కంకర, కంటకము, కంటసము, కచ్చె, కట్టెదిరుపుమాట, కరను-కరును, కఱకు-కఱకు, కల్ల, కాలులు, కాటొడ్డెము, కొవిద్దము, గండ్రొలు, గంటసము, గొడ్డి, చిడిపి, తుటారము, దురుసు, పగలు, పదరు, పరుసదనము, పరుసనము, పరుసు, చలుసము, పిలుము, పెటుకుమాట, పెడకట్టెమాట, పగిల్లదము, బెట్టిదము, బెడి

దము, పేరజేము, మొఱకు-మొట్టు. (చూ, పరుషము); ౧౦: అదేశము, అహ్నాయము, ఉపదేశము, ఓఘము, చటుచాటుని, చటావు, పరిభాష, సంగతము, సంభాషణము, సామము, సుపరిలాపము, స్వాంతసము, హితవచనము, వ్యాదయంగము. (తే): బెల్లింపుమాట, మంచి, మంచిమాట; ౧౧: అభాషణము, అలాపనము, అలాపము, పగివచనము, పరిభాషణము, సంభాషణము, సంలాపము. (తే): నిండుమాట; ౧౨: ఉచ్చరణము, ఉచ్చారణము, ఉల్లేఖము. (తే): చలుకుబడి-చల్కుబడి; ౧౩: ఉచ్చైర్భుప్తము, భూషణ. (తే): బెట్టుపరి-బెట్టుపరి; ౧౪: ఉత్సాహము, ఉపాలంభము, ఉల్లంఘనము, పరిభాషణము. (తే): ఉల్లకుట్టు, ఉల్లసము, పాడుమాట; ౧౫: ఉత్సాహము; ౧౬: కింపదంతి, కోపాశము, జనశుగ్రీ, పగివాదము, లోకోక్తి, పదంతి. (తే): ఉత్తమాట, గాలిమాట, నానుడి-నానుడు-నానోడి-నానోడు, పుకారు, పొక్కిపోవడి, పొక్కు, బజోలు, బాస, సామెత-సామెత, నుబ్బు; ౧౭: (తే) కేరడము; ౧౮: క్లిప్తము; ౧౯: (తే) కోఱడము; ౨౦: కానువు; ౨౧: కుతస్థ్యము; ౨౨: కురుకుంచిత; ౨౩: గ; ౨౪: గద్గదము; ౨౫: (నిగ) అశ్లేయము, గద్యము, వాచ్యము; ౨౬: గువ్యాభాషితము; ౨౭: (తే) గుటగుట; ౨౮: (తే) గంటెసము; ౨౯: (తే) గయాళము-గయ్యళము; ౩౦: (తే) గద్దెపాంకము; ౩౧: గగిస్తోక్తి; (తే) కొచ్చెమాట, కొతుకు-కొడుకు, గమ్మ-గమ్మే, తొందఱమాట, పదరు; ౩౨: (తే) వేదురు; ౩౩: (తే): చిచ్చి-చిచ్చి; ౩౪: (తే): చీవాట్లు; ౩౫: (తే) చెవ్యాకు; ౩౬: (తే) చివర

మాట; 32. కశోక్తి:- జల్పము. (తె): ఒడ్డారము, ఒరగొడ్డియము- ఒరగొడ్డెము- ఒఱగొడ్డియము- ఒఱగొడ్డెము- వఱగొడ్డెము, కేరడము, వంకరమాట, (బ)సడుగు; 3౩: జ్యోత్య కృ; 3౪: (తె) జడికిరింత; కం:ట; కం:తన; క.౨: త9; క3: (తె) తియ్యము-తీయము; క4: (తె) తోకతోక; క5: (తె) తోక్కు; క6: (తె) తోడు (చూ, కవధము. 1.); క7: తుంబకము. (తె): నంగి, నంగిమాట; క8: దాయము; క9: నికృతి, నిగ్గిరము; ౧0: నిదేశము. (తె): చెచ్చుడుమాట; ౧1: నిజము (తె): నిజేము; ౧2: నిరూపము; ౧3: (తె) వదరు; ౧4: (తె) వల్లెమాట; ౧5: (తె) పేలావన; ౧6: పృజ్ఞ. (తె): పగ్గియ-పగ్గె, చింకము; ౧7: పృశంస; ౧8: పృలాపము, స్వప్నభావము. (తె): వదరు, పయితే, పలవరము-పలవరము, పలవరింత-పలువరింత-పలవరింపు-పలువరింపు, పలుము, పలువ, పల్లఱపులు, పల్లదము-పల్లదము, పేరిడము (పేరిలుడు), రజ్జో, రొంజోడు-రొండుడు-రొండ్డుడు-రొల్లు, రోజోడు, వదావలి; ౧9: (తె) పలుకరింత-పల్కరింత-పలుకరింపు; ౨0: భర్తనము; ౨1: మధ్యము; ౨2: మన్మథము; ౨3: (తె) ములికి-ముల్కి; ౨4: (తె) మొక్కలము; ౨5: (తె) మాట (ప్రతిజ్ఞావచనము); ౨6: (తె) లాచోరీమాట; ౨7: సంకులము; ౨8: (చూ, వ్యంజకము. 1.); ౨9: (తె) వాహిని; ౩0: (చూ, శంసనము. 1.); ౩1: (విణ)చెప్పఁబడినది: అభిహితము, అవగతము, అభ్యాసము, ఇర, ఇల-ఇళ, ఉక్తము, ఉచ్చరితము, ఉచితము, ఉద్దాహితము- ఉద్దాహితము, ఉల్పాదము,

ఉల్లాపము, ఉశతి- ఉపతి-ఉర్న- రుశతి, క శి త ము, క ల్య ము, కా ను 'వు. జటాజ్వలము, జల్పితము, నిరస్తము, నిరూక్తము, ఫణితము, పృస్తతము, భాషితము, యోగ్యము, లపితము, వ్యాఖ్యాతము, వ్యాఖ్యము, సంభాష్యము, తద్వి.-(౧). చెప్పఁదగినది: చూ, కబ్బము. 2-౨2; (౨): జల్పితము; (3): వివక్షితము; (౪): కల్పితము; (౫): ధ్వనితము: చూ, రసగాము. 1; 2౨: చూ, నూన్యతము. ("చూ, సంభాషణము.") (చూ, స్వరము. 2.); అం. 3: చూ, ఇందిరియార్థము-ఇందిరియవిషయములు; 4: చూ, పృత్యక్షపృమాణములు; 5: చూ, రసపదిలంకారములు; 6: చూ, పృక్కతులు.

కబ్బవతి. సం. వి. ఇ.న. చేతికట్ట: చూ, వేత్రము. 1-

కబ్బక క్తిమూలము. అం: చూ, వ్యంజనములు.

కబ్బక క్తిమూలానురణనమావస్థంగ్యము. క. అం:

చూ, సంలక్ష్యకృమవ్యంగ్యము. [ణము. 1.

కబ్బకాస్త్రము. సం. వి. అ. న. చూ, వ్యాకర

కబ్బహీనము. అం: చూ, వాక్యదోషములు.

కబ్బాతిదేశము. పా. (ఉదా.---వాక్యము. ఒక చిట్టెలుక విచ్చేలవిడిగా సంచరించుచు నెదురుపడెను.)

కబ్బాధిష్ఠానము. సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శోకము.

కబ్బాలంకారములు. అం: (చూ, అలంకారము

3 లో 1-2; 1-2-3-4-5-6. వీరివివరము

లాయావనములకడఁ జూచుకొనవలయును:

చూ, యముకము. 3.); ౧/౪: కానుపాసము,

వృత్తనుపాసము, లాటానుపాసము, పున

రుక్తవదాభాసము, యముకము (ఇందువదయ

ముకము, పాదయముకము, ముక్త వదగస్తము,

సింహావలోకనము, అంతర్నియము, పునరు

శబ్దావధానము ఇత్యాది.(మఱియు):-చక్క
మంధము, చాపమంధము, గోమూర్తికామం
ధము, నాగమంధము, అద్వైతశబ్దమంధము,
పాదశబ్దశబ్దమంధము, మూరజమంధము, కం
కణమంధము, సర్వతోభద్రము-సర్వతోభద్ర
మంధము, ఖడ్గమంధము, తురికామంధము, హలమం
ధము, ఛత్రమంధము, గుచ్చమంధము, త్ర్యక్షురి,
మత్స్యమంధము, పున్నమాలికామంధము, రథ
మంధము, గోపురమంధము, ఏకాచ్ఛము,
సగ్వలఘ్నము, నిరోధ్యము, నిస్తాలవ్యము,
నిష్కంత్యము, నిర్దంత్యము, నిర్మాధ్యమ్యము,
నిరంతస్థము, నిసూచ్యకము, ఏకాక్షరము,
ద్యుత్క్షరము, సర్వస్థోకయనుకము, అంతర్లా
పిక, అచలజంహ్వ, అనులోమము, విలో
మము (మిగతవానికి “చూ, పేతువు. 2.”)

శబ్దావధానము. అం: చూ, కళలు.

శబ్దాంత. సం. అ. కి: అహోపియే, గర్జియే,
ఘోపియే, ధ్వనియే, నాదియే, హంకరిం
యే. (తె. పు): అహయే-అరుయే-అఱుయే-అ
రు, ఉగ్గడియే, ఉలియే, ఎలుగియే, ఒ
లు, కరాళియే, కిదేకేకొట్టు, కిచేకొట్టు,
కిలకొట్టు, కిలారియే, కిలారుయే-కిలారు,
కుట్టు, కూపెట్టు, కూయే, కరలు, క్రింది
లు-క్రిందిలు-క్రింది, కేళియే, క్రోలుయే-
కొలియే, గ అ గ అ లాడు, గీ పె
ట్టు, గుండలుకొలుపు, గోడగింయే,
చిలుకను-చిలుక్కను-చిలుకురను, చెల
గు, చేప్పడియే, యెలుగు, జేడియే, తిపు
రు, పెళ పెళయను, బిబ్బిరియే-బిబ్బ
రియే, బెక్కొట్టు, బొబ్బరియే, బోరుకలగు,
బోరుకొను, ములుగు-మూలుగు-మూలు,
మొగకట్టు, మొట్టులుగు-మొట్టు
వు, మోలుగు-మోయు-మోవు, రవరియే.

రవారియే, రొదారియే, రొవ్వు, అంపిలు-
అంపిలు, లాలిలాలిలును, వాగు, వాగొను,
వాపోవు. తద్వి.- గ యోధులు బొబ్బరిం
యే: అఱుయే- అఱుయే- అర్చు, శబ్దాంత
అ: (తె) కిలకిలలుకు, కిలకిలలాడు, కిలా
రియే, కిలారుయే- కిలారు. తెగకొట్టు;
3: (తె) కేకరియే(1); ర: (తె) కేకరియే(2);
గ: (తె) కేళియే, కేళియొకను; ఓ: (తె)
గుండలికొలుపు, గుండిరియే; 2. పులి
కూయే: (తె) గోండియే, గోండిలు-గోం
డియే; ౩. ఎలుగుకూయే: (తె) గోండియే,
గోండియిలు- గోండియిలు, రొవ్వు-
౪: (తె) గీపెట్టు; ౫: ఘుర్గురియే;
౬: ప్రతిధ్వనియే (తె): ఎదురుమోయే,
మాలుచెలగు, మాలుమోయే;
౭: (తె) బావురును; ౮: (తె) బెక
బెకలాడు; ౯: (తె) మునుమును-మును
మునును; ౧౦: (చూ, రొట్టు. 2.); ౧౧:
(తె) అంథిలు-అంథిలు; ౧౨: (తె) లొట్టు
వేయే; ౧౩: చెప్ప, వచియే: ఉచ్చరియే,
భాసియే, వచియే-వచియే, శబ్దాంత,
సంభాసియే. (తె) అను, అడు, ఉగ్గడియే,
ఎత్తు, గోడగియే, చిలుకుపాటుకును,
చెలగు, చెప్ప, దాగురియే, రిడవు, తల
పెట్టు, దబ్బు, నుడుగు-నుడువు-నొడుగు-
నొడువు, పలుకరియే-పల్కరియే, పలుకు-
పల్కు, పేరుకొను-పేర్కొను, పేరు
గుచ్చే, రాసాడు, మందరియే, మాటాడు,
మునుకు, వక్కరియే-వక్కరియే-వాకొ
ను, వాకుచ్చే, వాపుచ్చే. తద్వి.- (౧)
ఏదేని యొకవిషయమును విస్తరించిచెప్ప
చుసంగియే; (౨) నిర్దురతపిమాటాడు.-
(౩) పిరిచి

మాటాడు. — (తె) చలకరించు—చలకరించు; (ర) చరిత్రావనము తెచ్చు. — చరిత్రావనము; (గ) మాటాడించు. — (తె) చలకరించు—చలకరించు, మాటాడించు; (ఓ) వ్యతిరేకముగా సంభాషించు:— (తె) ఎదురాడు, మాటాడు, మాటుచలకు; (2) స్వప్నముగా చెప్ప. — నిగదించు. (“చూ, చలకరించు.”)

శబ్దరత్నము. సం. వి. అ. శబ్దము చేయుటనది: చూ, శబ్దము. 2. తది. — మోయునది: చూ, రచనము. 1. (చూ, శబ్దము. 2.)

శబ్దమంతము. సం. వి. అ. పుం. విభజనము నందలి మణి: చూ, రత్నములు.

శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. కాంతి: చూ, కాంతము. 1.

శబ్దము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంతి. 1.

శబ్దము. సం. వి. అ. ప. 1: చూ, శబ్దము;

2. రూ-శబ్దము: చూ, వర్ణము.

శబ్దసంస్కర. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. యమునానది (యమునిచెల్లెలుఅనికొందలు): చూ, నది.

శబ్దము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యముడు.

శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. రూ. కాంతి. 1: చూ,

శబ్దము; అం. 2: చూ, రససాయితావ

ములు; 3: చూ, మానసికపూజాకుసుములు.

శబ్దము. సం. వి. అ. ప: అమృతము, అమృత

రము, ఉచ్చారము, కల్పము, కీర్తిము, గూ

ఢవర్ణము, గూఢము, ఘోరిక, పురివము,

మలము, వర్ణము, వర్ణము, విట్టు, విష్ణు,

విష్ణు, శక్యము, శబ్దము, శోదనము. (తె):

వీరుగడము, వీరుగు, చెంబట్టిక- చెంబట్టిక,

నింకిరి, నింకిరి, పియ్య, పీయ, పిసరు, మస

టు-మస్తు, సలగము. తది. — ౧ పురాతన

మలమునకు. — చికిక; ౨: కర్ణగూఢము, కర్ణ

జమలము, కర్ణమలము, కర్ణవిట్టు, కర్ణము,

కల్పము, శోకము, పింజానము, (తె) =

గులిరి-గులిరి-గులిమి-గుల్మి; 3: (తె)

పుట్టు; ౪: కంకష్టము, కాచనికము, దంత

మలము, పుష్పిక. (తె): చండ్రపాచి, పాచుడు-

పాచికుడు, పాచి-పాచిని, బంతు; ౫.

లింగమలమునకు. — పుష్పిక; ౬: (చూ, రస

నామలము); ౭. దంతమలమునకు: — పిష్పిక-

౮: దూషి-దూషిక, దూషము, అశుభ్ర.

(తె): పుసి-పుసె; ౯. మలసామాన్యము: —

అశుభ్రపిత, కల్పము, కీర్తిము. (చూ, మల

ములు.); ౧౦: (తె) ఒంటిమన్ను; ౧౧:

(వి) గూనము; ౧౨: (తె) గొడ్డెమచ్చు,

మచ్చు, పెంటిక- పెంటిక- పెంటిక,

రొచ్చు; ౧౩: (తె) లద్ది; ౧౪: (తె) రెట్టు;

౧౫. గోరణికి. — (చూ, శోకము. 1-౧౩;

(౧) (౨)); ౧౬. చంద్రిలోనగునాని మలము

నకు. — (తె) గొడ్డి- గొడ్డిము-గొడ్డి; ౧౭-

గోమయమునకు. — (చూ, పిడక. ౪, ౬.)

శబ్దమంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృదుడు.

శబ్దవిష్కరము. అం: చూ, సాధనచతు

ష్టయము.

శబ్దములు. అం: శబ్దము, దమము, ఉపరతి, తి

తిక్ష, సమాధానము, శృంగ (8) (చూ, శబ్ద

విట్టుము.)

శబ్దము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = జేంబ-జేంబు-జేమ్మి*:

కచరిపుఫల, కట్టామ్మిక, కర్కరావ్య, కా

ననారి, కేశమధని, కేశహంతి, కేశహంత

ఫల, గోవహూంట, చీన, చీనంతి, తపనతనయ,

నయగోధము, మంగళ్య, వన్నెగర్భ, శివ,

శివశివము, సప్తఫల. (తె): జేంబ, జేంబు,

జేమ్మి; *. తది. — శబ్దము. (తె): నేల

జేమ్మి; 2. పెసలులోనగునానిపైపొట్టు:

చూ* కింబ; వి. 3. (న. ఈ. న.) శబ్దము

గలవాడు: చూ, నహినుడు. [క్రొ. 4.
శమింతే. సం. అ. క్రి. సమయము. అడగు: చూ, స్రు
శమితము. సం. వి. శమించినది: చూ, కాంతము. 1.
శమిరోహుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.
శమిధాన్యము. అం. మినుములు పెసలలోనగు
కాయధాన్యములు: చూ, ధాన్యము.

శమిరము. సం. వి. అ. పుం. నేలజేమ్మి*: చూ,
శమి. 1.

శమ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: యుగకిలకము.
(తె): తమిరె. 2. యజ్ఞపాత్రవిశేషము: చూ,
పాత్రము. 3; 3: సెమ్మె. దీపస్తంభము:
చూ, స్తంభము.

శమ్యము. అం: చూ, సకబక్రియలు.

శమ్యకము. సం. వి. అ. పుం. శైలి*: చూ,
నువర్ణకము (రూ-శంపాకము-సంపాకము.)
శయదీపము. సం. వి. అ. న. = చేదివియ. కరదీప
ము: చూ, దివిటి.

శయనము. సం. వి. అ. న. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1;
2. నిద్ర: చూ, స్వప్నము. 2; 3. సురతము:
చూ, సంయోగము; అం. 4: చూ, శకున
రహితములు. [చూ, గృహసమయములు.

శయనసమయము. అం. (సౌభాగ్యవిహీనము):
శయనించే. సం. అ. క్రి: రూ-శయించే. (తె):
అత్తమిల్లు, తెండు, తెనములు, తెన్నుండు,
తేడు, తొంగు, తొన్నుండు, చండు, చండు
కొను, పడు, పన్నుండు, పరుండు, పవడిం
చే - పవలిం చే - పవడించు - పవ్యలిం చే.

శయనీయము. సం. వి. అ. న. 1. పడక: చూ,
శయ్య. 1; వి. 2. శయనింపదగినది: చూ,
శయ్య. 1. [సండుకా.

శయశేటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేపెట్టె: చూ,
శయము. సం. వి. అ. పుం. 1. = చె - చెయ్యి-

చేయి. చంచకాఖము, పాశి: చూ, చాస్తము;

2. పడక: చూ, శయ్య. 1. 3: చూ, సర్పము.

శయాలపు. సం. వి. అ. పుం. రూ-శయాళువు.

1. మక్క: చూ, కునకము; 2. నక్క: చూ,
స్పృగాలము; 3. కొండచిలువ: చూ, సర్పము,
వి. 4. నిదురపోతు: చూ, శయితుడు.

శయాళువు. సం. వి. అ. పుం. — పై. —

శయించే. సం. అ. క్రి: చూ, రూ-శయనించే.

శయితుడు. సం. వి. శయాలపు-శయాళువు-

నిద్రాణుడు (నిద్రాళువు), నుత్తుడు, స్వ

వృక్షుడు-స్వవృక్షు. (తె) నిదురపోతు-

నిదురపోతు. తద్వి. - చూ, నుత్త్యన్ముఖుడు.

శయ్యపు. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, శయాలపు. 3.

శయ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = నెట్టి: ఆస్తరము,

ఆస్తరము, బొగిరము, కళిపువు-కనీపువు,

తల్పము, పిపండము, నుందుర, శయనము,

శయనీయము, శయము, స్వాపము. (తె),

ఒత్తు, తలిమము-తలివము, దడిబము-దడిమ

ము-దడివము (దలివము), పడక-చడుక, చక్క,

చరపు-చరుపు-చజపు-చఱుపు, పరియంక

ము, చలంగు, చవలింత-చవలింపు-చవ్యలిం

పు, పానుపు-పాన్పు, మెత్త, నెట్టి. తద్వి. -

౧. శయ్యపైచఱుపునకు: (తె) తేట, లేపు;

౨. చిగుళ్లులోనగువాని నెట్టికు: పగ్గిస్తరము,

సంస్తరము. (తె): నెట్టి; 3: వాంపకూలి

కాతలము. (తె): అంచేగరులపాన్పు; ౪:

(వి. ౫) శయనింపదగినది: శయనీయము; ౫.

మంచేమనకు. — ఆపసక్తిక, ఆసంది-ఆసంధి,

కర్ణపంకము, ఖట్ట, ఖట్టిక, ఖట్ట, నివద్య, చరి

కరము, మంచము. (తె): కంకటి-కంగటి,

పానుపు-పాన్పు, మంచేమ. తద్వి. — (౧):

రవమంచేమ. (తె): సకనలమంచేమ-సకనెల

మంచేమ; (౨): పట్టికామంచేమ. (తె):

పటెమంచేమ- పట్టెమంచేమ- పట్టెడమం

చేము; (క): (తె) చేప్పరమంచేము; (గ): లఘు
 ఖట్టికకు: కర్మంకము-చల్యంకము. (తె):-
 చరియంకము, చలంక, చలకము, కుక్కి,
 (ఇద చిన్న మంచేము); (ఓ): చతుష్పథము;
 (ఐ) మంచేపునట్టెకు: (తె) చట్టియ-చట్టె;
 (ఁ) మంచే పువేట్రము నకు: చట్టిక;
 2: చూ, విధము. 1; 3. పదగుంధనము (పచ్చిన
 యర్థమె రామండకల్పములు మరల మరల బ్రయో
 గించి చెప్పట.); 4: చూ, కావ్యస్వరూపము.
 శరండము. సం. వి. అ. న. 1. = సరడు. మెడ
 నగ: చూ, హాసక. 2 (భూషణము. 2-ఓ-
 (ఓఓ); 2. తొండ: చూ, సరటము.
 శరండుడు. సం. వి. అ. పుం. జోదరి: చూ,
 పంచకాడు. [యములు.
 శరగమనగుణదోషవిభాగము. అం: చూ, పృమే
 శరగగృహణాస్త పృతిపాదనము. అం: చూ,
 పృమేయములు. [చూ, స్కంధుడు.
 శరజన్మడు. సం. వి. స్. పుం. తెల్లయోలి:
 శరణము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-శరణు.
 దిక్కు, చేరుగడ: చూ, సంతక్షణము; 2. రూ-
 శరణు. రక్షణము: చూ, సంతక్షణము;
 3. ఇల్లు: చూ, సదనము; 4. చేంపుడు, పథము:
 చూ, హింస. 1; 5. నతి: చూ, హానిగలు.
 శరణీయుడు. సం. విణ: అభిషన్నుడు, శర
 బ్యుడు. (తె) ఎరగుడుకాడు.
 శరణు. సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, రూ-శర
 ణము. 1; 2: చూ, రూ-శరణము. 2;
 3. శరణాగతి; 4: చూ, శరణము. 5.
 శరణ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గారి: చూ,
 వాయువు; విణ: 2: చూ, శరణీయుడు.
 శరత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ. రూ-శరది. 1: చూ,
 బుకువులు. (అశ్వయుజకార్తీకమాసములు):
 చూ, మాసద్వయము; 2. ఏడాది: చూ,
 సంవత్సరము.

శరద. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, శరత్తు.
 శరధారి. సం. వి. ఇ. పుం. = సరదారు. సర్దారు: కూరు
 డు: చూ, హంబరుడు.
 శరధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, సమదగ్గము;
 2. అమ్మలపొది: చూ, బాణము. 1.
 శరనిధి. సం. వి. ఇ. పుం. — పై. —
 శరపుంఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ. గూ-శరపుంఖము.
 1. చెంపలి*: చూ, చెంపలి; 2. తెల్ల చెంప
 లి*: చూ, చెంపలి.
 శరపృయోగ సమయాసమయ నిరూపణము.
 అం: చూ, పృమేయములు.
 శరభక్తిగద. అం: చూ, పృత్రము. 1. ("చంద్ర
 శ్రీచాయను పృథమచరణమును, విశాల
 పృత్రచాయను కడమమూడుచరణములున్న
 నడమేను.)
 శరభము. సం. వి. అ. పుం. 1. = సెరబము. (ఎని
 మిదికాల్లుగలిగి సింహమును జేంపెడు మృగ
 ము): చూ, సెరబము; 2. ఒంటెకీల్లి, కర
 భము: చూ, శృంఖలకము (లాట్టిపీట్టి.)
 శరభలీలము. అం: చూ, జన్యతాశములు.
 శరభుడు. సం. వి. అ. పుం. శరభుడనుకోడి:
 చూ, వానరము.
 శరము. సం. వి. అ. న. 1. = సరుదు-సరము:
 చూ, బాణము. 1; 2. తెల్లు*: చూ, శృణ
 ము. 1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. మీడి
 పెరుగు (అడుగు పెరుగు దగ్గపుము, నడిమి
 పెరుగు ఘనము, మీడి పెరుగు శరము):
 చూ, స్రవ్యము; 5. అతిభరము, ఇత్తుగంధ,
 ఇత్తురంక, తురము, గంధోత్కట, పోటగళ
 ము, భద్రముంజము, ముంజేత్తువు. (తె): కాకిచె
 దురు, కుండు తెల్లు*. (చూ, శృణము. 1).
 శరమోచనప్రకారము. అం: చూ, ప్రమేయములు.
 శరవ్యము. సం. వి. అ. న. న. న. చూ, లక్ష్మము. 1.
 శరవ్యాపారయోగ్యతీధివారాదివివరణము. అం:
 చూ, పృమేయములు.

శ్రీరాధల. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, శ్రీరాధము*.
 శ్రీరాధానము. సం. వి. అ. పుం. విలువిద్య
 నేర్పుట: ఉపాసనము. [చ]మేయములు.
 శ్రీరాధాసోవితమాసోపన్యాసము. అం: చూ,
 శరారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: అటి-అడి-అతి, పి
 ప్పలము. (తె): అడలు-అడేలు, కాకు.
 బాతువు. తదియ. — గ: (తె): అడవిబాతు,
 కాకిబాతు; అ: (తె): గూడబాతు.
 శ్రీరాధపు. సం. విగ. 1. చేంపునది: చూ, హిం
 స్య. 2; 2. చేంపుస్వభావముగలవాడు: చూ,
 హింసకుడు. [చూ, నది.
 శ్రీరావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒకానొకనది:
 శ్రీరావము. సం. వి. అ. పుం. న. = సావ. చూ:
 కుడు: చూ, పాత్రము. 8.
 శ్రీరాశరాసనగివాణ పార్యావర్తనాచనము.
 అం: చూ, చ]మేయములు.
 శ్రీరాసనము. సం. వి. అ. న. రూ-శ్రీరావాసము-
 శ్రీరాసము, నిల్లు, ధనుస్సు: చూ, బాణము. 1.
 శ్రీరము. సం. వి. అ. న. (నశించునది) 1: అం
 గము, అజరము, అపభ్రంసము, అపతారము,
 అకారము, అకృతి, అత్మ, ఉత్పేదము, గ్రా,
 కరణము, కర్మ, కలాపము, కళేబరము, కా
 యము, కుటి, కుడి, కులము, కులాయము,
 కోశము, క్షుత్రము, క్షీ పణ్యపు,
 క్షేత్రము, ఖగము, గాత్రము, చుకము, త
 నువు, తోటము, ధాతుము, శంజరము, తుర
 ము, భూతాత్మము, మూర్తి, రథ
 ము, వపువు, వర్షము, విగ్రహము, సం
 ననము, స్కంధము. (తె): ఒడలు-ఒడ్లు, ఓ
 లము, నెమ్మయి-నెమ్మేను, నై, బండి, మయి-
 మెయి-మే-మేను-మై. తదియ. — గ: కోమ
 లశరీరమునకు. — అంగము; అ. దిగంబరదే
 వామునకు: (తె): బరిమేను; 3: చూ, 11;
 4: బేతాళము; 5: (చూ, పిండము. 7);

6: (చూ, అంగి. 2); 8: (చూ, శల్యము.
 1.); 9: (చూ, ఎముకలగూడు); 10: (చూ,
 కండరములు); 11: చూ, సంధి 7, 14; అం.
 2: చూ, దేహము. 3; 8: చూ, దేహము. 4.
 శరీరకాస్త్రము. అం: చూ, కాస్త్రములు.
 శరీరమాద్యంఖలు ధర్మసాధనము. లో. దేహము
 ధర్మములను సాధించేవానిలో మొదటిది.
 “ఉదా. “శరీరమాద్యంఖలు ధర్మసాధన”
 మృని పాస్త్రాలు వక్కాణింతురు” (నీతి
 చంద్రిక.)
 శరీరములు. అం: స్థూలము, సూక్ష్మము. (2).
 శరీరి. సం. వి. వ్. పుం. 1. జంతువు: చూ,
 సత్వము. 10; విగ. 2. శరీరముకలవాడు:
 దేహి, జంతువు, జగత్తు (న్ను) వు,
 జన్మి. (తె): మయి తాలుపు-
 మెయి తాలుపు-మేతాలుపు-
 మైతాలుపు. తదియ. — గ: అల్పతనవు, కిరా
 తుడు, పృశ్ని. (తె): అలిపిరి-అల్పిరి; అ:
 పరివారము-పరీవారము; 3: (చూ, పా
 ని. 1.), 4: చూ, హంసుడు. 2.
 శరీరశరీరసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.
 శరలు. అం: “శ, ష, స.” లు.
 శర్కర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = చేక్కర.
 (రూ-శర్కరము-శర్కరిలము- శర్కరా
 వంతము-శార్కరము-శార్కరిలము): ఖం
 డము, కేటము, గుడశర్కర, శుద్ధి, పంచ
 సారము, మత్స్యండి - మత్స్యండి, మాధ
 వి, రసాల, సీతఖండము. (తె): ఇసుకపులకండ
 ము, కండ, కండచేక్కర, కలకండ, కల్పం
 డ, చేక్కివంచదార, చేక్కర, నవాతు,
 పంచేదార, పటికబెల్లము, పులకండము-పు
 లకండము, పులోహో, బాతు,
 తదియ. — గ: కఠిన, ఖండజము, గండోలము,
 గుడము, గులము, గూడము,

స్వాదువు. (తె) అయ్యే, పెంకడము, బెల్లము; ౨: (తె) మంచిబెల్లము; ౩: పనిదము, పాకము. (తె) పాకు; ౪: (తె) తాటిబెల్లము; ౫: (తె) పెద్దాపురి; ౬: మనశ్శేత, మధుజ; ౭: (తె) కరుగు-కరువు, పోత అయ్యే; ౮: (తె) నీ నా; ౯: మొరచ నేల: చూ, భూమి. 1-౯౨; ౩: (తె) పెంకు, పెంచి-పెంచిక-పెంచే, ఓడుబిల్లి. తద్వి. — బంగారాపెంకు; 4. వృయ్య: చూ, కలము. 4; 5. తెవులువగ: చూ, రోగము. 1.

శర్కరాంకము. సం. వి. అ. పుం: (తె) కమ్మనిమ్మ, తియ్యనిమ్మ. *. తద్వి. — ౧: విరావతము, పారేవతము, రుద్రాక్షము, నైవతకము. (తె): ఈడ, ఎట్టికీర్తిలి; ౨: చక్కవాకముఖిప్పియము, వారంగము, మగంధము. (తె): కంచెయిడ; ౩: ఖారీభము, మహాపారేవతము, మవర్ణపారేవతము. (తె): పెద్దయిడ; ౪: (తె) చిట్టిడ; ౫: కమల, కమలాఫలము, నాడేయి. (తె): కమలాఫలము, కిత్తిలి; ౬: కిమ్మిరము, నాడేయి. (తె): నారదబ్బ; ౭: (తె) కోలదబ్బ; ౮: (తె) దూదిదబ్బ; ౯: (చూ, దబ్బ 4.); ౧౦: (తె) బత్తెయి, బత్తెయినారింజే; ౧౧: అధివాసము, విరావణము-విరావతము, కంటికి, కర్మి, కిమిరము-కిర్మిరము. కిర్మిరత్వక్కు, గంధవత్రిము, గంధాఘ్రము, గోధూమము, గోరత్తు-చక్కాధివాసి, చోళకి, తిలభావి, దంతకకము, నాడేయి, వాగగంగము-వారంగము, వారదము, భూమిజంబుక. (తె): నారింజే; ౧౨. నిమ్మకు:-వక్త్రోధనము. తద్వి.-చెట్టినిమ్మ. (చూ, నిమ్మ).

శర్కరాంకము. అం: చూ, ఆవనములా.

శర్కరీలము. సం. వి. గ. మొరచనేల: చూ, శర్కర. 2. [చుడుట: చూ, వాయువు. శర్కరము. సం. వి. అ. న. అపానవాయువు విశద్ధిం చే సం. అ. కి. 1. అపానవాయువు విశుచే; నా. 2: చూ, విష్టిం చే.

శర్క. సం. వి. వ. పుం. రూ-శర్కము. బాగ్మణుల పట్టపుఁదేరు “విష్ణుశర్క.” (పర్క=క్షత్రియుల పట్టపుఁదేరు; గుప్త=వైశ్యుల పట్టపుఁదేరు, దాస=కూడుగ్రిలపట్టపుఁదేరు.) శర్కము. సం. వి. వ. న: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, శర్క; వి. ౩. సంతోషము కలది: చూ, సంతోషము.

శర్కరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-శర్కరి. శ్యామ, సంధ్యారాత్రి: చూ, రాత్రి 1; 2. పనుపు: చూ, పర్ణము. ౪; ౩. ఆడుది: చూ, స్త్రీ. శర్వాణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి. 1. కర్వడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, కివుడు. శలకము. సం. వి. అ. పుం.=చెలగము: చూ, సారెపురుగు.

శలభము. సం. వి. అ. పుం: చీరకము, చతంగము. (తె): మిడత-మిడుత. తద్వి. — ౧. (తె) ఆకుపురుగు, ఆకుమిడుత; ౨: తిళింకపు. (తె) దివ్యార్పపులుగు-దివ్యాలుపుఁబుత్రిపు-దివ్యేయార్ప (దీవిసే మిడతఅని కొందిలు); ౩: (తె) నెదురుమిడుత.

శలము. సం. వి. అ. పుం. న.=సెల. 1. ఏడు పందిముల్లు: చూ, సితాగ్రిము; పుం. 2. ఏడు పంది: చూ, సూకరము.

శలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శలము. 1; పుం. 2: చూ, శలము. 2.

శలవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, శలము. 1; వ. పుం. 2: చూ, శలము. 2.

శలాక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1=సలాక. 1. గాడుగులోనగువాని కమ్మి: చూ, పంకాంకముక

2. వీణలోనగుచాని వాయించెడు కొడుపు: నఖము, పరివాదము- పరీవాదము, కారిక, (తె): కొడుపు, గోరు, మడిగోరు. (చూ, నఖము); 3. సలక. ఏనుటి, శల్కము. (తె): కిడ్డి-కడ్డి, కోపు, గసిక, పాళము- పాళా; వాగజ, సలక. తద్వి. — ౧ (తె): త్వేడ; ౨: (తె) గజేము; 4: చూ, బాణము. 1; 5. ఎముక: చూ, శల్కము. 1; 6. సలుగు. ఏదుపంది: చూ, నూకరము; 7. మంగ*. చూ, శ్వసనము.

శిలాటపు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఒకానొక వేరు: చూ, వేరు. 1; విణ. 2. పండనిది (కాయ) - (తె): అలము, కాయ, పచ్చికాయ. తద్వి. — ౧: (తె) గోగకాయ; ౨: (తె) పసుగాయ; 3: (తె) పసుగాయ; ౪: ఘోరకము, బాలకము, బాలశిలాటపు. (తె) అలము, కనుగాయ, కనురు, పింద-పిందియ-పిందె, పచ్చికాయ, పూచిందియ-పూచిందె, పూచ, లేతకాయ; ౫: (తె) కుక్కమూతిపిందె. ౬: (చూ, ఫలము. 1); 2: (చూ, ఫలములు.)

శిలాట. సం. వి. అ. పుం: అస్థినిగ్రహించు, తుండి, నంది, నందీశ్వరుడు, నాడీదేహుడు, భృంగి, భృంగిరిటుడు, భృంగీశ్వరుడు. శల్కము. సం. వి. అ. న. 1. చేపక. తుమక: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, నార. 1-2-3-4. (చూ, దెరడు; చూ, నల్కలము; చూ, శకలము. 1-2.); 3. చేపనాలను: చూ, కుక్కము. 2.

శల్కలి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. రూ-శాల్కలి. 1: చూ, నరకములు; 2. బూరుగు*: చూ, రూ-శాల్కలి. 1; 3. రూ-శాల్కలి. ఒకద్వి పేము: చూ, లంక. 1.

శల్కము. సం. వి. అ. పుం. ఆసుక: చూ, నూకరము.

శల్కకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. సెలకటై, బాణము: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.) [దు. శల్కపంజరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఎముకలనూ; శల్కసగ్వము. అం: చూ, పగ్వములు. 2.

శల్కము. సం. వి. అ. న. 1: ఆస్థి, గ్రా, కీకనము, కుల్కము, భవ్యము, శలాక. (తె): ఎమికె-ఎముక-ఎమ్ముక-ఎమ్ము, ఎఱక, దుమ్ము, నెమ్ము, గొమిక, బోకె, ముక్కు-ముక్కె, ముడుము. తద్వి. — ౧: అలి, శంఖము. (తె): నొసటియెముక; ౨: కంఠము, కపాలము, కంకము, కగోటము-కగోటి- (కగోట్టి), కర్పరము- ఖర్పరము, కోలము, కుక్క. (తె): కట్టెర, కప్పె, చిప్ప, తలపాలు, పిందె, పుచ్చి-పుచ్చియ-పుచ్చే, పురుక-పురక, పుచ్చియ-పుచ్చియ-పుచ్చె, పెంకు, పెంచి-పెంచిక-పెంచే, పెగక, బుట్టి, బొంకి, బొచ్చె, బోకె, బోలె; 3: కపికందుకము, మస్తికాస్థి, శిరోస్థి; ౪: (తె) కొంకి, మెడ కొంకి; ౫: (తె) (చూ, కొంకి. 4); ౬: (చూ, ఎముకలనూడు); ౭: కోరికము, సంధి: (తె): అతుకు, ఇందె, ఎముకీలు, కీలు, టంకపునాడి, పూస, మాటు; (పర్వతల యొక్కరంధ్రములను ఆతుకునందును వర్తింతును): ౮: (తె) చిప్ప, నూకాలిచిప్ప; ౯: జతురపు; ౧౦: (చూ, వెన్నెముక.); ౧౧: చూ, పర్వక; ౧౨: (చూ, మహాశంఖము); ౧౩: (చూ, ముడును); ౧౪: తిళము. (తె) టికము-తికము, ముచ్చే, ముడును, ముడ్డి పూస; ౧౫: (తె) ముకుదూలము-ముక్కుదూలము, ముక్కుకంబము; ౧౬: చూ, కలము. ఇత్యాది; 2: చూ, శల్కకాష్ఠము; 3: సలక

క, చూ, శలాక. 8; 4: చూ, విసము. 1; పుం, న. 5 = నెల్లెడు-చిల్ల-చీల-సీల-సెల, బాణ పుములికి (లేక) మేకు, వసి: చూ, శూలము; 6. చిల్లకోల: చూ, సర్వల (చూ, బాణము. 1.); పుం. 7. ఏదుపంది, ముండపంది-ములుపంది: చూ, నూకరము; 8. మంగ*: చూ, శ్వసనము; 9. దోస: చూ, పృజీనము; 10. చూ, తంత్రములు.

శల్కములు. అం: చూ, ధాతువులు. [రాజా. 1. శల్కాడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరాజు: చూ, శల్క. సం. వి. ఈశ్రీ. 1. ఏదుపంది: చూ, నూకరము; 2. అందుగు*: చూ, రూ-సల్ల. క. వము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; పుం, న. 2 = సబము; కటము, కుణపము, కుణపి, కుముదము, క్షీతివర్ణము, పూయము, స్థాగము. (తె): శీమద-పీఠ, బడుగు, సవము-సబము-సబరము. తద్వి. — ౧: మృతజీవుడు; ౨: జీవస్మృతుడు; 3: జీవచ్ఛవము; ౪: ఆకారుడు, పరాసువు, పరేతుడు, పృమీతుడు, పాగ్నపంచతుడు, పేగ్నతుడు, మృతుడు, సంస్థితుడు. (తె): — చేనిపోయినవాడు.

శవయానము. సం. వి. అ. పుం: అంకశయ్య, అసంది, ఖట్టి-ఖట్టిక, ఖటువు, కావ్యమల్లము, ఖాచి, ఖాటము, ఖాటి, వారుతము, శవనానము. (తె): కంవరము, కటుగు-కటువు, పాడె, బడియ-బడె. తద్వి. — మృతినొందిన సన్యాసులను తీసికొనిపోయెడి వాహనమునకు: — బ్రహ్మరథము. (చూ, మృతశయ్య.)

శవనానము. సం. వి. అ. పుం. — పై. —

శశకపింజలన్యాయము. అం. ఒకన్యాయము.

శశకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-శశము. 1.

శశజాతి. అం: చూ, అంతరజాతిత్రము.

శశధరుడు. సం. వి. అ. పుం. శశి: చూ, హిమాంశువు.

శశము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ-శశకము.

(తె): కుండెలు-కుండెలు, చెవులపిల్లి, చెవులపోతు; 2. బోశము: చూ, సారథము. 3;

3: చూ, లొద్దుగు *.

[లేదనురీతి.

శశవిషాణన్యాయము. అం. చెవులపిల్లికి కొమ్ము

శశవిషాణము. జా. లేనిది. “దేశాంతరమందున్న

నాటి నాకుశలమో శశవిషాణము” (నీతి

చంద్రిక-విగ్రహము) “శశవిషాణంబు దీర్ఘ

మై” (కవికర్ణరసాయనము)

శశశృంగము. సం. వి. అ. న: (తె). కుండెకొ

మ్ము, కుండెటికొమ్ము.

శశాంకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శశధరుడు.

శశాదనము. సం. వి. అ. పుం. (కుండెటినిధక్షిం

మేనది) దేగ: చూ, శ్వేనము.

శశి. సం. వి. న్. పుం: చూ, శశధరుడు.

శశిక. వా. సం. వి. అ. (తె): చంద్రికశ-

(తె): నెలతునియ, నెలపాలు, నెలవీసము.

(చూ, చంద్రికశలు, చూ, హిమాంశువు.)

కశబిందువు. అం: చూ, మహారాజులు.

కశిపదన. అం: చూ, వృత్తము. 1 (ఒకనగణము

ఒకయగణము. 6వ ఛందస్సు).

కశోష్ణము. సం. వి. అ. న. కుండెటి తుగ్గుకం

బి: చూ, రల్లకము (కుండెటి వెండుగ్రిక

అనికొందలు.)

శక్వత్తు. సం. అవ్య: అభిష్టము-అభిష్టము, అస

కృత్తు, అశ్, పునఃపునః, మహాః. (తె): —

అరముడి, అతిముడి, చీటికిమాటికి, చలుచు

రు-చలుచులు-చలుమారు-చలుమాలు-చల్చు

రు-చల్చులు-చల్చూరు-చల్చూలు, మాటికి,

మాటిమాటికి, మాలు, వేమరు-వేమలు-వే

మారు-వేమాలు-సారె-సారెకు, సారెసారెకు.

(ఇవి ముహూర్తగ్రకమంచును, అసక్వద్గ్రక, మం

చునుకూడఁ జెల్లును.) (చూ, సెండియు);

2. ఎల్లవృదు, సదా: చూ, సతతము. 2;

3. మఱియు: చూ, చెండియు; 4. చూ, చెంబడి. 1.

పులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. =చేక్కిలము:

చూ, భక్ష్యము; 2. బయటిచెవి: చూ, శ్రోత్రము.

వృము. సం. వి. ఆ. న. 1. లేతకసవు*: చూ,

తృణము. 1; 2. కాంధవి, నల్లగటిక*: చూ,

తృణము. 1; పుం. 3. అప్పటప్పటికి వికసిం

చెను బుద్ధియొక్క హాని, పృథిభాహాని: చూ,

హాని. 2; హ. ని. ఆ. న. 4. స్త్రీ పురుషుల గుఱుల

చేట్టునంటియుండు నెండుకలు: చూ, చెం

డుక. 1.

శనవము. సం. వి. ఆ. న. యజ్ఞమునందలి పశు

పదము: రూ- శమవము, పరంపరాకము,

పోగ్రతము.

స్తము. సం. వి. ఆ. న. 1. మేలు: చూ, శుభ

ము. 1; వి. 2. శుభకరమైనది: చూ, శుభ

ము. 1; 3 = పిన్న. స్తుతింపఁబడినది: చూ,

స్తోత్రము; 4. శ్లోకమైనది: చూ, శ్రోత్రము

శస్త్రకారుడు. సం. వి. ఈ. చూ, శుభాచవు. 2.

శస్త్రమార్జకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ-శస్త్ర

వార్జకుడు): ఆయుధముల కడుగువాడు: చూ,

సానలవాడు.

శస్త్రమార్జకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. —పై.—

శస్త్రము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆస్త్రము: చూ,

బాణము. 1; 2. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.

శస్త్రములు. ఆం. ఇవి 47: -సత్యంతము, సత్య

కిర్తి, ధృష్టి, రథసము, పృథివీరతము,

పరాజ్ఞాభము, అవాగ్మాభము, లక్ష్యక్షవిష

ము, దృఢనాథము, సునాథము, దశాక్షము,

శతపక్షము, దశకీర్ణము, శతోదరము, పద్మ

నాథము, మహానాథము, సునాథకము, దుం

చునాథము, జ్యోతిషము, కృశవము, నైరా

శ్యము, విమలము, యాగంధరము, హరిద్ర

ము, చైత్రము, పృథివీసము, శుచిర్వాసము

పు, మహావాసపు, నిష్కలీ, విరుచి, సార్వ

ర్వా, ధృతిర్వా, వృత్తిమంతము, పితృ

సామనసము, విఘాతము, ముకగము, కరవీర

కనము, ధనధాన్యము, కామరూపము, కామ

రుచి, మోహనము, మారణము, జ్యంభకము,

స్వనాథము, సంతానము, వరణము, రుచిర

ము. (ఈ శస్త్రములును ఆస్త్రములునుకామ

రూపములనియు భృశాస్పది పుత్రులనియు

శ్రీ మద్రామాయణము బాలకాండములో

విశ్వామిత్రునిని శ్రీ రామచంద్రునకు ఉప

దేశించినట్లు చెప్పియున్నది.) (చూ, బాణము.

1; చూ, ఆస్త్రములు; చూ, ముప్పదిరెం డా

యుధములు; చూ, ఉపవిద్యలు.) [నములు]

శస్త్రశ్లోకము. ఆం: చూ, నిహితానములు (తా

శస్త్రాజీవుడు. సం. వి. ఈ. ఆయుధములచేత బ్ర

దుకువాడు: ఆయుధికుడు, ఆయుధీయుం

డు, కాండవృక్షుడు, కాండస్పృష్టుడు,

స్పృష్టకాండుడు తిద్వి — శస్త్రీ.

శస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. యేరకత్తి: చూ,

రిప్పి. 2 (బాణము. 1.); 2. హరిగకత్తి: చూ,

రిప్పి. 2; వి. 3. శస్త్రమునుధరించువాడు:

చూ, శస్త్రాజీవుడు.

శా

కాంకరము. సం. వి. ఆ. పుం. నిద్దు: చూ, వృషభము. 1.

కాంభికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. = సంకులవా

డు. (సం): కాంబికుడు. జంగముడు అని

కొందఱు); 2 శంఖమునూడువాడు.

కాండిల్య. ఆం: చూ, గోత్రము. 13.

కాండిల్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము, ఆం. 2: చూ, కల్పనాత్రము.

కాండిల్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కాండిల్య

ముని: చూ, సన్యాసి; ఆం. 2: చూ, కాస్త్ర

పరివర్తకులు.

[దృష్టలు.

శాంత. అం: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన శాంతనవుడు. సం. వి. అ. పుం: కాణాశదంతుఁడు, గంగాజాఁడు, గంగాపుత్రుఁడు, గంగాసుతుఁడు, గాంగేయుఁడు, గాంగుఁడు, గాంగాయని, గాందినీసుతుఁడు, దేశవృతుఁడు, పురావసువు, భీష్ముఁడు, స్వేచ్ఛామృత్యువు.

శాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. శాంతకసము: చూ, రసములు; 2: ఉపశమము, ఉపశాంతి, తూ, తూమ, తూ, తూంతి, పృశాంతి, మర్షము, విసర్జిబ్ధము, శిష్టమధము, శమనము, శమము, శాంతి, శామనము, సహనము, సహము. (తె): ఆడకర, ఓషిక, ఓపు, ఓరిమి, ఓరుపు-ఓర్పు, డిందుపాటు, తాలిమి-తాల్మి- (తాలిమి), తాలిక, తెలుప, నిమ్మళము, నిమ్మళి, నెమ్మది, పటిమ, మెత్తన, సయిపు-సైపు, సయిపుడు- సైపుడు, సయిగణ-సైగణ; విణ. 3. శమించినది: శమితము, శాంతము; తద్వి. — తూమము. (తె): తాలిక; అం. 4: చూ, రసదృష్టము; 5: చూ, వేదానశ్శుపాంగములు. పా. 6. దీనిఉపమానము: ధర్మరాజు.

శాంతములేనచేదువు. అం: చూ, నిరర్థకములు, శాంతారము. సం. వి. అ. పుం. ఒకరకముచేటుకు*: చూ, సుమారుము. 1.

శాంతావస్థ. అం: చూ, అవస్థలు. 5. (శుభవర్గములయందున్నగ్రహములు శాంతావస్థనుబొందును. శాంతము, వినయము, విద్య, సంపత్తి గలుగును.)

శాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కామకోపిధాదిరాహిత్యము: చూ, శాంతము. 2; అం. 2: చూ, పరి. హీనతానములు (చూ, తానములు, సర్వతానములు); పా. 3. దీనిఉపమానము: భూమి;

వా. బ. 4. శాంతులు: గృహశాంతి, నక్షత్రశాంతి, గృధ్రశాంతి మొదలగునవి; విణ. 5. ముగిసినది: చూ, సమాప్తము.

శాంతియే. సం. అ. క్రి: సహించే. (తె): అటు, తాలికయగు, తాళు, తాళుకొను, సంచే-సయిచే-సైచే.

శాంతిపర్వము. అం: చూ, పర్వములు. 2.

శాంతుఁడు. సం. విణ: చూ, సహనుఁడు.

శాంబరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మాయ. (ఇంద్రజాలాదులు): చూ, మాయము. 1; 2. రతిదేవి, మన్మథునిభార్య: చూ, సహధర్మిణి (భార్య. 1-ర2.)

శాంభవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి. 1; 2. శష్పము, నల్లగజిక*: చూ, తృణము. 1; అం. 3: చూ, మదిలిలు.

శాంభవీయము. అం: చూ, కల్పనూత్తము.

శాకకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కూరలుపండువాఁడు: కటంపకుఁడు-కటంబకుఁడు.

శాకటము. సం. వి. అ. పుం. 1. బండియొద్దు: చూ, వ్యవధము. 1; విణ. 2. బండిని. (బండిచేమోయఁదగినది) బరువు: ఆచితము. (తె): బండిబరువు.

శాకటికన్యాయము. అం. ఒకన్యాయము.

శాకద్వివము. అం: చూ, ద్వీపములు. [వారాకము.

శాకబిల్వకము. సం. వి. అ. పుం. పంగ*: చూ,

శాకము. సం. వి. అ. న. 1. కూర. (చూ, వ్యంజనము. 1.): తద్వి. — (గ: కడంబము-కడంబము. కలంబము; 2: కట్వరము; 3: వ్యంజనము; 4: కిగ్గుపు; 5: కుషరము; 6: పితావరము;

7: హరితకము); (తె) కూర, కూరశాడ,

కూరనార: తద్వి. — గ: (తె) కలగూర:

2: (తె) కలగలపు-కలగల్పు, కలుమగూర;

3: (తె) తియ్యగూర; 4: అనుపానము;

౫: కుకుభ, రాగిణి (చూ, మారిపము); ౬: జా
మాత; 2: (తె) అలము, కూర; ౮: పుక్క;
౯: నాడి. (తె) కూరకాడ; ౧౦: ఈనెను:
శిర-సిర (చూ, పారక. 2.); పుం. 2.=పే
కు. పెద్ద పేకుమూస*: చూ, కాకోటము;
3. చిఱుపేకు*: చూ, హంజిక; 4.=పే
కు. పేకుదీవి: చూ, లంక. 1; వా. 5: (తె)
తాలింపు; 6: చూ, శక్తి. 1.

కాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకానొకపికావ
స్త్రీ: చూ, సోకుడు. 1; 2. పెరుగుతో
టకూర*. చూ, మారిపము. తద్వి. —౧. కొ
య్య తోటకూరకు. —విఘ్నకాఖము, ౨. ఎఱ్ఱ
తోటకూరకు - గుంజరి - గుజ్జరి - గుర్జరి, గుడ
కరి, రాగిణి*.

కాకునము. సం. వి. అ. పుం. 1. శకునకాస్త్రము.
చూ, కాస్త్రములు; విగ 2. శకునసంబంధ
మైనది. [చూ, వేటకాడు.

కాకునికుడు. సం. వి. అ. పుం. జీవాంతకుడు:

కాకోటము. సం. వి. అ. పుం: రూ-కాఖోటము,
ఆపంచనఖము, కువృఘ్నుము, కైశిక్యము, క్షీర
నాళకము-క్షీరనాళము, ఖరచ్చదము, గంధ
మూలఘ్నుము, గవాక్షి, గృహద్రుమము, ఘూ
కావాసము, పాలితము, షరదారువు. (తె):
పెద్దపేకుమూస, సిందురము. ("చూ, హం
జిక"); తద్వి. —౧. పేకునకు: (చూ, సర్వ
తోభద్ర); ౨. పాలలేకునకు: (చూ, సర్వ
తోభద్ర); 3. చిఱులేకునకు: (చూ, హంజి
క); ౪: గుమ్మడుకు: (చూ, సర్వతోభద్ర)*.

కాక్కరము. సం. వి. అ. పుం. ఎద్దు: చూ, నృపభము. 1

కాక్రము. అం: చూ, మతములు.

కాక్రవ్యాకరణము. అం: చూ, వ్యాకరణములు.

కాక్రికుడు. సం. వి. అ. పుం: రూ-కక్రాయ
ధమును ధరించినవాడు: రూ-కక్రికుడు.

కాక్రికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-కక్రికుడు.

కాక్రుకుడు. సం. వి. అ. పుం. శక్తిమతవృషక్రకుడు.

కాక్రేయబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, బ్రాహ్మణ
లు. (తెవబ్రాహ్మణులలోనొక తెగ. ఋగ్వ
జాస్వామకాఖా వృషక్రకులై ఆశ్వలాయన
కాత్యాయనావస్తంబాది నూత్రములకు
జెందినవారు. తం. సోపానశులు. "సర్వశక్తి
మయంజగత్." అను శక్తియందు సుర్వసృ
ష్టత్వాది కర్తృత్వమును స్థాపించి అగ్రనారీ
శ్వరుడగు శివునియందలి శక్త్యంశమునువిశే
షము విశ్వసించి వాసూచారసంప్రదాయము
నవలంబించియున్నవారు: చూ, శైవబ్రాహ్మ
ణులు.) [చూ, బుద్ధుడు. 1.

కాక్రముని. సం. వి. ఇ. పుం. కాక్రబుద్ధదేవుడు:

కాక్రసింహుడు. సం. వి. అ. పుం. —తె. —

కాఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: కీర్తి, పరీకాండము,

పరీలంబము, లత, విటపము, శిఖ. (తె): కొమ-కొ
మ్మ-కొమ్మ, మండ, లేట. తద్వి. —౧. కాఖ,
స్కంధకాఖ. (తె): కవట, పెద్దకొమ్మ, పె
నుగొమ్మ; ౨: ఉపకాఖ. (తె): కళ, గోల
చినక, చినర, చివ్వ, చేవక, మేవ్వ, జేబర,
జేబర, జోంపము, బలుగు, మండ, మల్లె,
మెఱత, మెల్లె, రిపట, రివ్వ, రెంబ-రెబ్బ-
రెమ్మ, రొట్ట, లేట, సురిగ-సురిగె, సెల,
సెలగ, సెలగొమ్మ, సోగ; 3: చమరి, వీరు
ధము; ౪: పల్లవము, మంజరి,
పల్లరి, విటపము; ౫. వితతకాఖుకు: (తె)
మండ; ౬. రెండుకొమ్మలమొడలునకు: (తె)
చలనకొమ్మ, చంగ, చలన, పాయకొమ్మ,
పగ్గ; 2: (తె) మట్ట; ౮. మౌననకు: —
చూ, స్కంధము. 2; 2. వేగభాగమునకు: —
చూ, వేదము. ౨౨; 3. చేయి: చూ, నస్తము;
వా. బ. 4: చూ, కాఖలు.

శాఖలు. అం: (చూ, నాడులు. 1; చూ, గోత్రములు 13; చూ, నాట్యయము: చూ, వేదము.) శాఖాచంకృమనాన్యాయము. అం. ఒకకొమ్మ మీదనుండియింకొకకొమ్మ యొక్క ననురీతి. శాఖాచంద్రన్యాయము. అం. ఆకాశమంసున్న చంద్రుడు చెట్టుకొమ్మ దగ్గరగానుండెనని మోపించినరీతి.

శాఖాదండుడు. సం. వి. అ. పుం. ఆవ్యశాఖా పాశకుడు: చూ, సంతచెప్పవారు.

శాఖానగరము. సం. వి. అ. పుం. ఉపనగరము, పేట: చూ, పెంట. 4-5. [వానరము శాఖామృగము. సం. వి. అ. పుం. కోటి: చూ, శాఖ. సం. వి. స్. పుం. 1. చెట్టు (కొమ్మలు గలది): చూ, పృథ్వు; 2. నేదము: చూ, వేదము. 1; 3. తురక: చూ, ప్లేమ్యుడు; విణ. 4. అంతర్భాగములుగలది.

శాఖోట. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-శాఖోట*.

శాఖోపశాఖలు. జా. 1. ఒకకొమ్మకు బయలు దేరిన మఱికొన్ని చిన్న కొమ్మలు; 2. ఒక నాటవెంటి దానితోగలసిన మఱియొక మాట. “శాఖోపశాఖవారి, నైఖరి: దెలుపంగ.” (శంతనూపాఖ్యానియ.)

శాఖోట. సం. వి. అ. స్త్రీ: (రూ-శాఖోట-శాఖోటము-శ్యాఖాటము-శ్యాఖోట-శ్యాఖాటము), అధోపుష్పి, అధోమఖి, కరచ్చద-కరచ్చదము, కర్కటచ్చద, కాశికోజ్యము, తురిక, తురచత్రి, గోజిన్యా, చరచ్చద. జలపర్థవము, ఝూబుకము, పిదులము, భూతవాసము, సిందూరపుష్పి. (తె): పక్కియ-పక్క-పక్క-పక్క-పక్క, బరివెంక.* (చూ, శాఖోటము)

శాఖోటము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2: చూ, రూ-శాఖోటము.

శాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—జేహక. రూ-శాటిక. 1. యతిలోనగువారిబట్ట: చూ, వస్త్రము. 1-౨2; 2. దుప్పటి: చూ, వస్త్రము. 1-౧౦౬.

శాటిక. సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—

శాత్యము. సం. వి. అ. న. శతత్యము, కనటము: చూ, మాక్ష్యము. 2.

శాద్వలము. సం. విణ: చూ, రూ-శాద్వలము. శాణతనము. వా. వి. వి: చూ, సమర్థనము (చోణతనము అని కొందఱు).

శాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-శాణి, శానము.=సాన. ఒజ్జలు: చూ, సాన. 1. 2-3. శాణి. సం. వి. ఇ. పుం.=సాన: చూ, రూ-శాణము. 1. (చూ, రత్నములు.)

శాణికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సానలవాడు.

శాణితము. సం. విణ. సానపెట్టుబడి: చూ, శాతము. 2

శాతకుంభము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2. ఉమ్మెత్త*: చూ, నాలాపుష్పము. [(అంగము. 9)

శాతనీపరాటి. అం: చూ, పరాట్సుపాంగములు శాతము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-శాతము సుఖము: చూ, సంతోషము; విణ. 2. వాడి చేయబడినది: ఉల్లేచితము, తులతము, త్వుతము, లేచితము, నిశితము, నిశాతము, శాణితము. (తె): వాడి; 3. కృశించినది: చూ, విశీర్ణము. 2. [పుత్రము.

శాతల. సం. వి. అ. స్త్రీ. అంతిక అనుపీవధి.*: చూ, శాతలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

శాతౌతపస్మతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు.

శాతుడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధాతుకుడు—ధాతుడు, అమాంసుడు, అర్భకుడు, క్షుకుడు, జైవార్థకుడు, దుర్బులుడు. (తె):

అతగుడు, ఎముకలవట్టు, చిక్కినవాడు, నల్లికనరము, పేద, బక్క, బక్కవాడు, బడుగు-బడువు, బెండుమాసిసి, పక్కికట్టియ-పక్కికట్టై. (చూ, బీదవాడు)

శాస్త్రోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కృశించిన శదుపుగలఅడుది. (శదుపు కృశించియుండుట భాగ్యవతీలక్షణము): చూ, స్త్రీ; 2. అడుది: చూ, స్త్రీ.

శాస్త్రోదము. సం. వి. అ. న. 1. శత్రుత్వము; 2. శత్రుసమూహము. [చూ, శత్రువు.

శాస్త్రోపుడు. సం. వి. అ. పుం. పగవాడు:

శాదఘ్నము. సం. వి. అ. పుం: అంగారవల్లి-అంగారవల్లిక, అపకీర్ణకము, ఆమిషము, ఉదకీర్ణము, కరంజకము-కరంజము, కాకభాండి, తుదగ్గరస, ఖలము, గుచ్చకరంజము, గుచ్చి, చిరిచిల్యము, ఛాయాపీయము, ఛిత్రి, తమాలము, తిక్తగుంజ, ధృతమాలకము, ఎత్తమార్గ (ల) ము, మంజరీపుష్పము, మహాకరంజము, మాతృనందనకము- మాతృనందనకము, లాజపుష్పము, విద్ధపర్కటి, సరఘ. (తె): కాను గు-కాని గు. తద్వి. — గ: కంటఫల-కంటఫలము, మర్కట, లతాకరంజము, పజ్జివీజకము, వీరాఖ్యము. (తె): తీరకానుగు; అ: పద్ధింధము. (తె): గంటకానుగు; 3: అంగారమంజరి-అంగారమంజి, అంగారవల్లిరి, కరతాలిక, కాకఘ్ని, కాకస్త్రీ, కుతేరాక్షి. (తె): నివృపన్నెగుత్తులకానుగు. 4: వల్లికరజము. (తె): తోరిపన్నెకానుగు.

శాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. రేతపచ్చిక, శప్పుము*: చూ, పారిత (తృణము. 1.); 2: కట్టరము, కర్దము-కర్దము, కీర్తి, చికిలీలము, జంబాలము, జలకల్పము, జలేంద్రము, దమము, నిపద్వరము, పంకము, పద్ధతి, పల

లము, పరితము. (తె): ఆడుము, ఆవుఁజే-దోఁజే, అసలు, ఉబ్బలి-ఉమ్మలి, ఊలి, ఒండు, శేజే, చేరుకు-చేవుకు-చాకు, జేవుకు-జాకు, జొతుకు, దమ్ము, పంకి, బంద, బందన, బాడి-బాడియ, బాడి, బురద, బెండడి, రొంపి. రొమ్మ-టొమ్మ, పండడు-పండు, నుబ్బలి తద్వి. — గ: గొప్పబురదకు. — ఘనజంగాలము, చులకము; అ: నీటి తోనుండుబురదకు -నలాధ్యము, పంకకర్వటము; 3: (తె) పుట్టు; 4: వానబురదకు. — (తె) కర్నము, పంకము. (తె) రొంపి, లతాడు; 5: తూములనుండిపొడి ముతీకి బందకు. — (తె) రొమ్మ-టొమ్మ; 6: ఎండినబురదకు. (తె)-పండ-పండలి-పండు.

శాద్యలము. సం. వి. 1. రేతపచ్చికలదేశము: పల్లరము. (తె): కడిమిడి: చూ, దేశములు. శానము. సం. వి. అ. పుం. స్వర్ణచ్చేదనసాధన విశేషము: చూ, రూ-శాణము.

శానీనబాగ్రాహులు. అం: చూ, ఉత్కలబాగ్రాహులు. (ఉత్కలాలలో నొకతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదమైన మాధ్యందినశాఖకుఁజెందినవారును, కృష్ణయజుర్వేదమైన ఆపస్తంబనూత్రము కలవారునైయున్నారు): చూ, బాగ్రాహులు.

శాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆకరణి, అనక్షరము, అభియోగము, అభిషంగము-అభిష్కంగము-అభిషంగము, అవాచ్యము, ఆకాశము-ఆకాశము, ఆత్మపము, ఇంద్రాకాశము, మౌరణము, గాలనము, గాలి, హోద్యము, పరిగిహము, లంధనము. (అవ్య): పక్షి. (తె): కసరు-కసురు, జోకు, తిట్టట, తిట్టు, బండాట-బండాటము, బండు, బడన-బడనా, బాస, బూతు, బూతుమాట, లంబిడి-లంబిలి-మిడి-లమ్మి, విశంగిలు. తద్వి. — గ: ఆమౌరణ;

౨: (తె) బండబూతు; 2. బట్టు: చూ, శపథము.

శాపింఛే. సం. స. క్రి.=సాపింఛే-సెపియింఛే, తిట్టు: చూ, రూ-శాపింఛే.

శాబకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-శాబము. పిల్ల, కూన: చూ, శిశువు.

శాబకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శిశువు.

శాబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-శాబకము.

శాబరము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-సాబరము.

లొద్దుగ*: చూ, హేమపుష్పకము (లొద్దుగు.); 2. శివకృత తంత్రవిశేషము: చూ, తంత్రములు); విణ. 3. శబరసంబంధమైనది.

శాబాను. వా. వి: చూ, రూ-సెబాను.

శాబ్దము. సం. విణ. 1. శబ్దసంబంధమైనది; అం.

2: చూ, తార్కికప్రమాణములు; 3: చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు. [తెలిసినవాడు.

శాబ్దికుడు. సం. వి. అ. పుం. శబ్దశాస్త్రము

శాబ్దిలక్ష్మ్యశరాభ్యాసవిలాసము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

శామనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శాంతి. 2;

2. వధము: చూ, హింస. 1. [నవ్యము. 1.

శామాకము. సం. వి. అ. పుం.=చామలు: చూ,

శామిత్రము. సం. వి. అ. న. 1. జీవము: చూ,

హామము. 3 (యజ్ఞము); 2. వసుబంధనము;

3 యజ్ఞపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 8-౧౭.) [మిడి*: చూ, సప్రస. 1.

శార. సం. వి. అ. స్త్రీ.=చోట. రేఖ, జీడివా

శారంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వానశోయిల.

శారద. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సరస్వతి;

2. గౌరి: చూ, హైమవతి (పార్వతి.)

శారదగాడు. మి. వి: చూ, హాస్యగాడు.

శారదము. సం. వి. అ. పుం. 1 వచ్చే పెసర*:

చూ, స్తంబకరి (పెసర. ౫.); పుం. 2. ఏ

డాది: చూ, సంవత్సరము; 3. ఏడాదులరె

టి: చూ, ఘనర్ణకదళి (రంభ. 1. ౮.); విణ.

4. శరత్కాలముందుబుట్టినది; 5. కొత్త

ది: చూ, హాస; 6. ప్రతిభలేనిది: చూ, వి

ప్పగి. 2.

శారది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏడాదులరెటి*:

చూ, శారదము. 3; 2. నీయవిప్పగి*: చూ, శౌండి.

శానధటము. సం. వి. అ. పుం. దిశముయొక్క

నాలుగవభాగము: చూ, దిశభాగములు (చూ,

వాసరము.)

శారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిత్రవిగ్నము:

చూ, హరితము. 1 (వర్ణము. 6-౮.); 2 జో

దపుసారె: చూ, వ్యవహారము. 4-౬; 3. గా

లి: చూ, వాయువు; విణ. 4. చిత్రవిగ్నము

కలది: చూ, హరితము. 1. (వర్ణము. 6-౮.)

శారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=సారియ. గోరువం

క పిట్ట: చూ, శారిక. 1; 2. యుద్ధార్థము

ఏనుగుమీదఁబడిచిన పల్లము: చూ, హస్తి;

3. వ్యవహారవిశేషము; పుం. 4.=సారె.

జోదపుసారె. సాగటాలకాయ: చూ, వ్యవ

హారము. 4.

శారిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=సారియ-సారె:

రూ-శారి, ఉత్కృష్టము, కలహస్పియ,

కావలస్పియ, మరరము, గోకిరటి-గోకిరా

టి, గోకిరాటిక, గోరంతువు, గోరాండిక,

గోరాటక-గోరాటి, శారిక-శారిక, చిత్ర

నేత్ర, చిత్రపాద, చిత్రలోచన, చిత్రాక్షి,

వచ. (తె): గొంగంకి-గోరక-గోరవంక-గోర

వక-గోరువంక-గోర-గోరంక-గోరంకి-గో

రంకి-గోరవంక-గోరింక-గోరువంక-గోర్యం

క, బట్టికాడు, సారియ-సారె. తద్వి.—

౧: కాదంబరి. (తె): అడుగోరింక (చూ,

చక్షి); ౨: మణిపి, చిట్టారిక. (తె): పీరిగో

రువంక; 2. నఖత్తము: చూ, స్వరము; 3. వీణ
లోనగువాని వాయిం చెడుకొడుపు, నఖము,
కొడుపు: చూ, కలాక.

శారీరము. సం. వి. ఆ. పుం. న. అదమాడె
దుపీట: అష్టపదము. (తే) చందరంగపువల
క, నెత్తపువలక-నెత్తవలక, పలక, పాళి, పా
ళియ-పాళి-పాతె. (చూ, వ్యవహరము. 4-౯).

శారిబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అనంత, ఉత్పల,
ఉత్పలశారిబ, కన్యాగోపి, కరాళతిగ్రుట,
కాలాసుపారి, కాన్త, కాన్తకోప, కృష్ణవల్లి-
కృష్ణవల్లిక, గోవంధువు, గోపి, చందన, ప
తానిక-ప్రతానిక, ఫణిజిహ్నక, బస్తాండ్ర,
వపువు, కారద, క్యామ, క్యామము. (తే):
గూడపాల, దూడపాల, మామెన. తద్వి. —
౧: సుగంధ-సుగంధి, గోవల్లి, మూలభద్ర.
(తే): సుగంధిపాల, ౨: ఉత్పలశారిబ, కాన్త
శారిబ, గంధమూల, గోపి, సుగంధిమూల.
(తే): తెల్లసుగంధిపాల, మావలి; ౩: కృష్ణ,
కృష్ణమూలి. (తే): నల్లసుగంధిపాల; ౪: (తే)
అడవిమామెన*.

శారీరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కంఠస్వరము:
చూ, స్వరము. 2: విణ. 2. శరీరసంబంధమైనది:
శారీరకము, కాయకము.

శారీర. అం: చూ. ప-రి-హీనతానములు (తాన
ములు) (చూ, సర్వతానములు)

శారీరకము. సం. విణ. శరీరసంబంధమైనది:
చూ, శారీరము. 2

శార్కరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పాలమరుగు:
సురగ-సురుగు, ఖడ్గము: చూ, స్తన్యము;
విణ. 2. మొరముగలది (నేల): చూ, పారి
పీయ. 2 (భూమి. 1-౯౨.)

శార్కరేపిష్ఠాక్షి సంగీతరత్నాకరము. అం: చూ,
భరతశాస్త్రగ్రంథములు.

శార్కరేప్రేడు. అం: చూ, శాస్త్రపరివర్తములు.

శార్కము. సం. వి. ఆ. న.=సింగిణి. 1. విష్ణుత్వ:
యొక్క విలు: చూ, హేరి. 4: విష్ణువల
చాయుధములు (బాణము 1-2౦.); 2. వి
లు: చూ, హేరి. 4 (బాణము. 1-32.);
విణ. 3. శృంగసంబంధమైనది.

శార్క. సం. వి. స్. పుం. శార్కరుచుధనుస్సుకల
నాడు, వెన్నుడు: చూ, విష్ణుత్వ. 1.

శార్కలము. సం. వి. ఆ. పుం. పులి: కర్పరము, కర్ప
రము, గుహాయము, ఘోరదర్శనము, చం
డకము, తరస్వి, దీప్తి, పంచనఖము, పం
డకము, పృథాకువు, భయానకము, వ్యా
ఘ్రిము, వ్యాధము-వ్యాళము, క్షాపదము.
(తే): కోల్పిలి, చోళమెకము, తెఱపు
గాలచరి, దువ్వి-దువ్వు, పసితిండి, పులి,
పెద్దపులి, బోచోళమెకము, బెబ్బలి,
మువ్వగలపన్నెమెకము, మువ్వన్నెమెకము,
మెకములిండి, నాలము-నాలాము, వేగి.
తద్వి. —౧. ఆడుపులికి: కర్పరి; ౨. పులి
పిల్లకు-అర్జుము; 3: అల్పశార్కలము, చి
త్రికము, చిత్రకాయము, చులుకము, దీప్తి
పి, పృథాకువు. (తే): చిలుక, చిలుకగం
డు, చిలుకపులి-చిలుపులి, దువ్వి-దువ్వు;
౪: ఆకుచిలుక; 2. ఏటిగింజ: చూ, వ్యా
ఘ్రిము; అం. 3. శార్కలవిక్రీడితము:
చూ, పృత్తము. 1. (“మ, న, జ, స, త,
త, గ. 12 యతి. 21 ఛందస్సు.”)

శార్కలవాహనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పూర్వ
తైవవికేషము: చూ, బుద్ధుడు.

శార్కలవిక్రీడితము. అం: చూ, పృత్తము. 1.
(చూ, శార్కలము. 3.)

శార్కలుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకఅను
రుడు: చూ, సుకారి (రాక్షసుడు. 1.);

2. (ఉత్తరపదమైనవో) శ్రేష్ఠుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు.

శార్వరము. సం. వి. ఆ. న. 1. కటికచీకటి: చూ, శ్యామిక. 1; విణ. 2. చేంపునది: చూ, హింసరి. [న్.పుం. 2: చూ, సంవత్సరములు శార్వరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాత్రి; కాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = సాల. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోవడి: చూ, సదనము. 1; తద్వి.-ం. ఇంటిలోనిభాగము: చూ, సదనము. 1; 3. పశువులసాల: చూ, సదనము. 1; 3. పెనెగొమ్మ: చూ, కాళి. 1-ం; 4. ఒకచెట్టు: (తె) పేరుటురము, పేరెడ: చూ, వృక్షము.

కాలంకాయనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. నందికే శ్రీరుడు, తాండవతాలినుడు.

కాలపద్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-సాలపద్మి *. [చూ, రూ-సాలభంజిక.

కాలభంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కొయ్యబొమ్మ: కాలము. సం. వి. ఆ. పుం. వేగముగాఁబోయి డుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

కాలవము. సం. వి. ఆ. పుం. లాడ్డుగ*: చూ, హేమపుష్పకము. (లాడ్డుగు.)

కాలామృగము. సం.వి.ఆ.పుం 1. కుక్క: చూ, కునకము; 2. నక్క: చూ, స్పృగాలము.

కాలావృకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-సాలావృకము.

కాలి. సం. ఆప.న్. 1. ఒకపరిత్యయము. "బుద్ధి కాలి, ధీకాలి" మొ; వి. ఇ. పుం. 2. వరి. కాలియనునస్యము: చూ, సస్యము. 1; 3. గంధమార్జాలము: చూ, సూచకము. 5 (మార్జాలము.); విణ. 4: చూ, హృద్వము కాలికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. = సాలె-సారీ: డు; చూ, సాలెవాడు; 2: చూ, సుంకరి. కాలిని. అం: చూ, వృక్షము. 1. ("మ, త, త, గగములు. 7 యరి. 11 ఛండస్సు")

కాలివాహనరాజు. సం. వి. న్. పుం. కుమార పాలుడు: చూ, రాజే. కం.

కాలివాహనశకము. అం: చూ, శకములు. [మ. కాలిహోత్రము. సం. వి. ఆ. పుం. గుఱ్ఱము: చూ, హయ కాలిహోతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకసిద్ధు: డు: చూ, సిద్ధుడు. [చూ, వాగ్జె.

కాలీనుడు. సం. విణ. దిట్టతనములేనివాడు: కాలుపు. వా. వి: చూ, రూ-సాలుపు.

కాలాకము. సం. వి. ఆ. న. 1. తామర మొదలగువానిదుంప: చూ, సహస్రిపక్షిము; 2: బాజీఫలము, బాతిఫలము, బాతికోశము. (తె) జోజికాయ.

కాలారము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సాలారము, కవ్వు: చూ, హరి. 11.

కాలేయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సదావ*: 2. అడవిసదావ*: చూ, సదావ; విణ. 3. (రాజేనములు వండునది) వాలము: చూ, హరిషియ. 2 (భూమి. 1.)

కాల్మలి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. రూ-కల్మలి. 1: కంటకాసి, కంటకి, కంటమృచుము, కదళి, కర్కశి, కుమాటి-కుమ్మటి, చిరజీవి, చిరాయువు, కూలఫల, దీర్ఘాయువు, దురారోహ, పిచులము, పిచ్చిల, పుష్పరమ్యత్వమ్మ, పూరణి, మాతులమృచుము, మోచ, రక్తపుష్పక, వయస్థ, శారద. (తె): బూరుగ-బూరుగు-బూరువు *. తద్వి.-ం: కాకాల్మలి, కుకాల్మలి, హంసమోచ. (తె): పిన్నబూరుగు; 2: (తె) కుక్కబూరుగు; 3: కూటకాల్మలి, రోచనము. (తె): కొండబూరుగు, వారిజము. *: 2: చూ, ద్వీపములు. (ఇందులనదులకు: చూ, నది (అ) అ); 3: చూ, హరివాహనుడు; 4: చూ, సరకములు. కాల్మలికలాటువు. సం. విణ. (ఉ): కర్కటము. (తె): బూరుగుకాయ.

శాల్మలీనేష్టము. సం. వి. అ. పుం: ఆజమోద, నిర్వాసము, పిచ్చు, మోచారసము. (తె): బూరుగుబంక. [(శాశితుడు అనియు)

శాశిత. సం. వి. ఋ. పుం: మా, శాస్త్ర. 3 శాశ్యతము. సం. విణ: అక్షయము, అక్షీణము, అవ్రీతిహతము, ధృవము, నిత్యము. సదా తనము, సనాతనము స్థానిపు, స్థిరము (తె) నిజేము, నిలుపు, నిలువరము-నిలువారము- నిలవరము-నిలవరము, నెప్పు, పాలుపు, మొక్కలము-మొగ్గలము, సతము. తద్వి. — ౧: పృథివీతము; ౨: అనశ్వరము, అనశ్యు, అద్యంతరహితము, నిత్యము, శాశ్యతము; 3: క, క్షతము, జమ్, ఛ, దుగత్యము. నిజము, నియతము, నిరత్యయము, శుని; ౪. నిలుకడైనది: - చూ, స్థిరము. 4.

శాశ్యతుడు. సం. వి. అ. పుం: అక్షరుడు, సదాతినుడు, సనాతనుడు, స్థిరుడు. (తె): చెడనివాడు. (మా, స్థిరుడు")

శాష్కలుడు. సం. విణ: మా, రూ-శాష్కలుడు. శాష్కలికము. సం. వి. అ. న. చేష్కలముల సమూహము: చూ, సమూహము (భిక్ష్యులు). శాష్కలికుడు. సం. విణ: ఆమిషాశి, మాంసా శనుడు, మాంసాహారి. (తె): కామేమేపరి, పాలునుదిండి. తద్వి. — శాష్కలుడు-శాష్కలుడు.

శాసకుడు. సం. విణ: శాసించేవాడు: శాస్త్ర. శాసనము. సం. వి. అ. న. 1. రాజాతానుదానము చేసిన భూమికై వాగిసియిచ్చిన కవులు, భూదానధర్మశాసనపుపట్టా (అనికొందలు), రాజశాసనము, శిలాశాసనము (అనిమఱికొందలు); 2. అజ్ఞ: చూ, సెలవు; 3. శిక్షించేట: చూ, శిక్ష. 2; 4. అట్ట, చేట్టము, లా; చూ, శాస్త్రములు; వా. 5: ఘర్మానా-ఘర్వానా; వా. 6: ట్లు, వియులు, వీలు. "మరణశాసనము"; 7. ఏర్పాటు: చూ, సర్వము. 1.

శాసించే. సం. స. కి. 1. ఆజ్ఞాపించు, విధించు: చూ, సెలవిచ్చే; 2: చూ, శిక్షించు; 3. తిట్టు: చూ, శిక్షించు.

శాస్త్ర. సం. వి. ఋ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుడు. 1: విణ. 2. శాసించేవాడు: శాసకుడు; 3: శిష్కుడు, అశ్వసాయవంతుడు, దేశకుడు, శాసిత, శాసితుడు, సంసక్తుడు.

శాస్త్రి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. శాసనము: చూ, శిక్ష. 2; 2: చూ, శాస్త్రము 1. ప్రన్యాసి. శాస్త్రకృత్తు. సం. వి. త్. పుం. ఋషి: చూ, శాస్త్రరీప్తవర్తకులు. ఆం: శివుడు, పాగ్యతి, బ్రహ్మ, విష్ణువు, నందీశ్వరుడు, దత్తీలుడు, కోపాలుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు, నారదుడు, హనుమంతుడు, వినాయకుడు, కుమారుడు, బృహస్పతి, అర్జునుడు, రావణుడు, గాణాసురుడు, ఉషాకన్య, ఉత్తర, వశిష్ఠుడు, భారద్వాజుడు, చ్యవనుడు, శాండిల్యుడు, శుకృడు, గౌతముడు, కార్ణవేపుడు, సోమేశ్వరుడు, అభిషేగువుడు మొదలగువారు.

శాస్త్రము. సం. వి. అ. న=చేట్టుము. (దీనిచేత శిక్షించబడును.) 1. నియమన గ్రంథము: కల్పము, కార్మకము, కోశము, తీర్థము, ద్యౌవము, వృష్టాంతము, పురుషము, పృథ్విసము, మతము, శమ్, శాసనము, శాస్త్రి, శృతిము, సంహిత. తద్వి. — ౧: (చూ, శాసనము. 3.); ౨: (చూ, శాస్త్రములు.); 3: (చూ, శాసనము. 4); 2. అజ్ఞ: చూ, సెలవు; విణ. ౩. శాస్త్రమువలన గలిగినది; ఆం. 4: చూ, వాసనలు.

శాస్త్రములు. ఆం. 1: (పల్ శాస్త్రములు: - శిక్ష, వ్యాకరణము, ఛందస్సు, నిరుక్తము, జ్యోతిషము, కల్పము. (తర్కము, వ్యాకరణము, ధర్మము, మీమాంస, వైదికము, జ్యోతిషము.

అని మఱియొకకొనుము); 2: చూ, విద్యలు. 3: చూ, ఉపవిద్యలు; 4: చూ, వాఙ్మయము; 5: చూ, వేదము; (గ. శిక్ష=దండనము; 1. వ్యాకరణము=తంత్రము, లక్షణము, వ్యాకరణము. (తె): లక్కనము-లచ్చేనము.) (తద్విశేషములు.-గ కకుప్ప; 1 పరిమాణము; 3 సాముదిగి కము; 4 హార; 5 వాస్తు; 6 మల్ల; 7 నూతి; 8: వైద్య; 9 శకున; 10 స్వర (శారీర; 11 శకునశాస్త్రములు ఉపవిద్యలు అను శబ్దమునందుఁ జోడవలయును.); (చూ, శాస్త్రము. 1.)

శాస్త్రలక్షణములు. అం: స్వరము, వర్ణము, వదము, ధాతుకృత్తులు, తద్ధితములు, కృత్వృత్తయములు, తద్ధితము, కారకము, సమాసము. (10)

శాస్త్రవిదుడు. సం. విగ. (న). శాస్త్రము తెలిసినవాడు: అంతర్వాణి, పాఠిమాణికుడు. శాస్త్రీ.— తద్వి.—కై న శాస్త్రజ్ఞునకు వారికుడు. (చూ, సమర్థుడు.) (ఉపదేశములు.

శాస్త్రాభ్యాసము చేయించినవారు. అం: చూ, శాస్త్రీ. సం. వి. న. పుం: చూ, శాస్త్రవిరుడు. శాస్త్రీయము. సం. వి. శాస్త్రసంబంధమైనది. శాస్త్రము. సం. విగ. శాసించఁదగినది.

శి

శింఘాణము. సం. వి. అ. న. రూ-సింహాణము. 1. ఇనుపచిట్టెము: చూ, లోహము. 1-౨౫. తద్వి.—మండురము; 2. రూ-సింఘాణము-సింహాణము. (తె):-చీమిడి, చీడు; 3. కావపాత్రము, అవిలి: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 8-౫.)

శింజ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. వింటినారిమోః: త: చూ, స్వరము. 2; 2. అందెలమోః: త: చూ, స్వరము. 2.

శింజానేము. సం. విగ. శింజమునుధ్వనిగలది. శింజితము. సం. వి. అ. న. భూవణముల మోః: త: చూ, స్వరము. 2.

శింజిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. వింటినారి: చూ, స్థావరము. 1; 2. కాలియందె: చూ, భూమణము. 2.

శింబ. సం. వి. అ. శ్రీ. పెసలులోనగునానిపై పొట్టు: రూ-శింబి-సింబ-సింబి, శిమి, డాకిని, డుండుపు. (తె) కాలు, పొట్టు, బుసి, బూగర. తద్వి.—గ: పెసరిపొట్టు; 1: కందిపొట్టు; 3: పెసగపొట్టు. మొ. (చూ, బరడు. 1.) (చూ, పెసర.) [సమెట్ట.

శింబలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ.—సందె: చూ, శింబి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1.—చెమ్మ. (తె) చెమ్మ, తంబ.. తమ్మ*. తద్వి.—వర్తీక శింబి. (తె): పుట్టచెమ్మ, పుట్టతమ్మ.*: 2: చూ, రూ-శింబ. [పెసర*.

శింబికము. సం. వి. అ. పుం. నల్లపెసలు: చూ, శింశప. సం. వి. అ. శ్రీ: చూ, రూ-శింశప*.

శింశుప. సం. వి. అ. శ్రీ: రూ-శింశప, అగరుపు-(అగరుపు), కాముకము, కాలానుసార్యము, కృష్ణశార-కృష్ణశారము-కృష్ణసారకము, కృష్ణసారము, గురునాథము, బోంగకము, తీర్థసారము, నటము, పిచ్చిల, పృసారణి, బింబచ్చద, భస్మగర్భ, మండలచ్చదము, మహాశ్యామము. (తె):-ఇరుగుడు-ఇరువుడు, నల్లదిరిసెనము (అనికొందలు)*. తద్వి.—గ: కృష్ణశింశుప, సీపము, వీరస్పృక్షము. (తె): నల్లయిరుగుడు; 1: కుశింశప-కుశింశుప, కపిల, భస్మగర్భ. (తె): కంపిలుగుడు-కంపుటిరుగుడు; 3: కపిలశింశుప, కపిలాక్షి, కుశింశప-కుశింశుప, సారిణి. (తె) పచ్చేయిరుగుడు; 4: శ్వేతతళిము.

(తె) తెల్లయిదుగుడు.* (ఇదుగుడు-రూ-ఇలుగుడు)

శింశుమరము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-శింశుమరము. 1. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1-3; 2. నీరుకోతి: చూ, వానరము; 3. నీరు దిగ్విమూరి: చూ, మత్స్యము. 1-౧౦.

శిక్కుడు. సం. వి. ఆ. పుం: అవ్యవసాయవంతుడు, కాస్త.

శిక్తము. సం. వి. ఆ. న.=చిక్తము. 1. కావడిముట్టి (తె): ఉట్టి, చిక్తము; 2. కావడిముట్టు: కావము. (తె): ఉట్టి, కావడిముట్టు. తద్వి.—త్యగ్రింగటము; 2.=చిక్తము. ఒకరకముకావడిముట్టి: (తె) ఉట్టి, చిక్తము; 3. ఏనుగుచేను మొనలబుట్టెడిమదము: చూ, గజమదములు. [కాచితము

శిక్తము. సం. విగ. ఉట్టియందుంచేబడినది:

శిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (చూ, పండగములు, చూ, అంగము. 9: చూ, వేదాంగములు: చూ, ఉపవిద్యలు, చూ, వాగ్మయము). 1. దోషనివృత్తికిశిక్ష:—పాచనము, ప్రియశ్చిత్తము.(తె): పాచితము-ప్రియితము; 2. శిక్షించేట: అపచితి, క్రియ, దండనము, దండము, దమభము, నిష్క్రియ, పాచనము, ప్రియశ్చిత్తము. (తె) దిద్దుగడ, దిద్దుడు, దిద్దుపాటు, దిద్దుబడి, పాచితము-ప్రియితము. తద్వి.—౦: ఉపగ్రహము, కరమరి, బంది. (చూ, బంది); ౨: (తె) పరకము; 3. విద్యాభ్యాసము; అం. 4: చూ, మహావిద్యలు; బ. 5: చూ, శిక్షలు.

శిక్షలు. అం. “అంగోపాంగోపవేదములు పదునాలుగును వేదమునకువకరించెడిరీతి.— శిక్షవేదముయొక్క ఆకారము మొదలకొని హతారముదనుకనున్న 50 అక్షరములయొక్క ప

లికడిరీతిని స్వర, కాల, స్థాన, ప్రియత్నము అను ప్రిధానముల నైదుప్రికారములచేత నేర్పాటుగా నేర్పడినగ్రంథము. అది 9ప్రిధానశిక్షలు, 9 ఉపశిక్షలు మహర్షులచేత జేయబడియుండె. శంభు-పాణినీయ-వ్యాస-భారద్వాజ-సర్వసమ్మతశిక్ష అని. ఈలాగున నేనీనికి భాష్యములుకలవు. (చూ, వేదాంగములు) (పాణినీయశిక్షయనుపేరబ్రసిద్ధమైన శిక్షగ్రంథమే వేదాంతశిక్ష. ఇది సర్వవేదసంబంధమైనది) పాణినీ-వ్యాస-భరద్వాజ-వ్యాళి-వ్యాళి-వాల్మీకి-కాహల-కాలనిగ్ధయ-బోధాయన-సర్వసమ్మత-సిద్ధాంత-అరణ్య-సారితనామకములైన 13 శిక్షలు నెల్ల వేదములను సంబంధించినవి; శ్రువానశిక్ష ఋక్ సామయజుర్నామకములైన 13 శిక్షలు నెల్ల వేదములను సంబంధము; నారద-గౌతమ-లోమశశిక్షలు 3 ను సామకాఖాసంబంధములు; అపిశవి-శంభు-స్వర-ఆత్రేయశిక్షలు 4 ను కృష్ణయజుర్నామకములైన 13 శిక్షలు సంబంధములు; యాజ్ఞక-ల్ల్య-పశ్య-కాత్యాయన-పరాశర-మాండక్య-అమౌఘమందినీ-లఘుమౌఘమందినీ-అమదేశమాధ్యందినీ-లఘుమాధ్యందినీ-కేశవ-కేశవకారికా-మల్లశర్మ-స్వరధక్తి-స్వరాప్తక-పోడశ్లోకీ-అపసానార్థయ-కృమిసంధాన-గళదృక్-మనస్సాస్వర-ప్రాతికాఖ్య-ప్రిదీప-వేదసూత్రపరిభాష-వేదపరిభాషకారికా-యజుర్విధాన-కృమికారికాశిక్ష 25ను మఱియెందును శుక్లయజుర్నామకములైన 4శిక్షలు సంబంధములు. శిక్షల మొత్తము 48శిక్షలు కలిపి-కాలాది శిక్షలుకలవట.” (చూ, ఉపవిద్యలు.)

శిక్షాకాలములు. అం: ఉపవేదకాలము, నిద్రాస్థితి, దుష్టచేష్ట, బడబాలోకనాత్మకము, వితతహేషితి, సంశ్లాసము, దురుద్ధానము, విమర్శగమనము, భయము, శిక్షాత్కారము, చిత్తచాంచల్యకాలము (12).

శిక్షాత్మాగము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

శిక్షించు. సం. స. కి: కాసింతు. (తె) దండించు, దిద్దు, మందలించు.

శిక్షితాక్షరుడు. సం. వి. అ. పుం: అక్షరము ఖుండు, కాలాక్షరితుడు, కావ్యకర్త.

శిక్షితుడు. సం. విణ. 1. శిక్షించబడినవాడు: అన్నాతుడు, కారితుడు, దండితుడు, పగ్గిణుడు. తద్వి. — గ. దండించేవానికి: — దండుడు; 2. నేర్పరి: చూ, సమర్థుడు.

శిఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. సిగ. జోట్టుముడి: చూ, సిగ. 3; తద్వి. — జోట్టునకు. — శిఖ (చూ, సిగ. 3); 2. నెమలిసిగ: చూ, సిగ. 1; 3. జ్వాల: చూ, హుతాశనుడు (వహ్ని 1-2); 4. కొన: చూ, సుద; 5. ఊడ: చూ, శిఖ. 1; 6. కొమ్మ: చూ, కాఖ. 1; 7. తపిగొట్ట*: చూ, వారిని, 8. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 9. కాకపక్షము, పిల్ల జోట్టు: చూ, సిగ. 3; 10. సిగబంతి: చూ, భూపణము. 2.

శిఖండకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లజోట్టు: చూ, సిగ. 3; 2. చూ, రూ-శిఖండము.

శిఖండము. సం. వి. అ. పుం: రూ-శిఖండకము, శిఖండి, కలాపము, పింఛము, పిచ్చము, బర్తము. (తె): — పించియును-పించెను-పించెను, పెంచెను, పురి.

శిఖండి. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అడవి మొల్ల*: చూ, వారిని. 5; 2. ధృష్టద్యుమ్న నియన్త; 3. నెమగి: చూ, శిఖ. 2; 4. నె మలిపురి: చూ, శిఖండము; 5. కోడి: చూ, పెలుకాలుది (పుంజో.); 6. అమ్మ: చూ, పేతి. 4 (బాణము. 1.)

శిఖండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లగురిజో*: చూ, శ్వేతపాకి.

శిఖధరుడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైవవిశేషము: చూ, బుద్ధుడు.

శిఖరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. సిగరము. కొండకొన: వి, వికర్యము, కంకణము, మాటము, మాలము, జిహ్వపు, శృంగము, శేఖరము. (తె): కొండకొన, కొండకొమ్మ, కొండసిక, కొపురు, కొప్పరము-కొప్పము, కొమ్మ, పేటు, మోరు, సిగరము. తద్వి. — గ: కపిశృంగము; 2. పొగ్గార్పరము. (చూ, సుద); 3. చివర. చెట్టుకొన: చూ, సుద; 4. చివర. మంచేపుకొడుకొన: చూ, సుద; 5. చివర. కొన: చూ, సుద; 6. కచ్చే (అని కొండలు) (చూ, వరి. 1-2-3-4); 7. పండిన దానిమ్మవిత్తుపంటి కెంపుతునుక; 8. కొలవిశేషము: చూ, స్థూలశ్చయము (రత్నములు); 9. అభిషేక హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 9: చూ, అసంయుత హస్తములు. [పార్వతి. 1.

శిఖరవాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గారి: చూ, శిఖరాస్త్రము. అం: చూ, ఆస్త్రములు.

శిఖరి. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, వర్గతను; 2. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 3. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; 4. చూ, మొక్కము. *. [వికీరణము. 2.

శిఖరికము. సం. వి. అ. పుం. జిల్లేడు*: చూ, శిఖరిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. సిగరి. చేల్లపులును: చూ, సిగర; 2. చూ, వృక్షము. 1. (“య, మ, న, స, ధ, వగణములు. 13 య తి. 17 ఛందస్సు.”); 3. ఉత్తమస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 4. రోహరాజ, రోహవరి, కాలిక. (తె): ఆరు-ఆలు, మూగారు-మూగాలు; 5. మల్లె*: చూ, హసంతి. 2;

శిఖలు. అం: బ్రహ్మశిఖ. ఇంద్రశిఖ, యమశిఖ, వరుణశిఖ, కుచేరశిఖ (5) [చూ, పెమ్మ. శిఖాతరువు. సం. వి. ఈ. పుం. వీరస్తంభము:

శిఖాఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సీకాయ.

శిఖావంతుడు. సం. వి. త్. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1

శిఖావళము. సం.వి.అ.పుం. నెమలి:చూ, శిఖి. 2.

శిఖి. సం. వి. న్. పుం. 1. అగ్ని:చూ, వహ్ని.

1; 2. నెమలి: అపస్వనము, అర్జునము, అహిద్విషము, అహిభ్రుకు, క, కంబు, కలద్వని, కలాపి, కాంతపక్షి, కాలకంఠము, కాలాపుండు, కుండలి, కునారవాహిని, కృకవాకువు, కేకాలము, కేకావలము, కేకీ, గంధవహము, గరవ్రతము-గలవ్రతము, చంద్రకి, చిత్రపత్నము, చిత్రపింగలము, చిత్రపింధకము, చిత్రమేఖలము, నీలకంఠము, బర్హి, బర్హిణము, భుజంగభ్రుకు, మధుకము, మయూరము, మేఘవాదానులాసి, లాసకము, విష్ణురము, వీరంధరము, శతవ్రతము, శిఖావళము. (తె. ప):— కన్నులుగలపక్కి, కప్పగుత్తుకపుల్ల, చిలువతిండి, జోట్టులులుగు, నట్టుపులుగు-నట్టువపులుగు-నట్టువపిట్ట, నమిలి-నమ్మి-నెమ్మి-నెమలి-నెమిలి-నెమ్మిలి-నెవిలి, పాచమేవరి, పాచమేపుడు, పురిడిపిట్ట, పురిపులుగు, పురివిదిర్చు పిట్ట, పురివిప్పియాడెడుపులుగు. తద్వి. — ౧. ఆడునెమిలికి. — కేకి; ౨. తిలమయూరమునకు:—గురుంటకము, తిలమయూరము; 3. నెమిళ్లగుంపునకు. — మయూరము; 3. ణిడి: చూ, నెలుకాలడి (పుంశీ); 4. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 5. కేకువు: చూ, రాహువు. 2; 6. అమ్మ: చూ, బాణము. 1; 7. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 8. సిగగలవాడు.

శిఖికర్పూరస్వాయము అం: ఒకానొకస్వాయము.

శిఖిగీర్ణము. సం. వి. అ. న. మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము.

శిఖిద్వజము. సం. వి. అ. న: చూ, పాగ.

శిఖిద్వజాడు. సం. విణ. కేకువు: చూ, రాహువు. 2.

శిఖిముఖి. సం. వి. న్. పుం. చెకుముకితాయి: చూ, స్థూలోచ్చయము. 1 (రత్నములు. ౧౨-(౧).) [స్కందము.

శిఖివాహనుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

శిగుర్జము. సం. వి. అ. న. మునగవిత్తు.

శిగుర్పుష్పాదిరసాయనము. అం: చూ, గసాయనములు.

శిగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 మునగ*: అక్షిబము-అక్షిబము-అక్షిబము, అసారము, అవదంతముము, కటుకందము; కాక్షివకము, కాక్షివము, కామిరీశము, కృష్ణగంధ, కృష్ణశిగుర్పు, తుమాదంశము, గంధకము, ఘటచ్చదము, ఘనపల్లవము, ఘనపుష్పము, చక్షువ్యము, తీక్షణగంధము, బహుశీపల్లవము, మోచకము-మోచము, యువతి, శోభాంజనము. (తె): మునగ-మునగ*. తద్వి. — ౧ మునగకాయకు. — బాలకము; ౨. మునగపిత్తునకు. — గరాత్మకము, శ్వేతమరిచము; 3: ఉదది, శమి, గృంజనము, మురంగి, మూలకదళ, వనశిగుర్పు, సునాభము, హరితము. (తె): అడవిమునగ, కారుమునగ- కారునగ*; ౪: కృష్ణబీజము, కేసరి, గర్భపాతకము, గుడ్లలుపు, గుడశిగుర్పు, మధుశిగుర్పు, రక్తశిగుర్పు, రక్తశోభాంజనము. (తె): ఎఱ్ఱమునుగ, తీమునగ-తీయమునగ-తీయ్యమునగ*; 2. కూర: చూ, కాకము. 1.

శితదుర్బి. సం. వి. ఉ. స్త్రీ: చూ, రూ-శితదుర్బి.

శితము. సం. విణ. 1. వాడియైనది: కలుపు,

తీక్షణము, పరీచండము, రాద్రము. (తె) మేలుకు, వాలార, వాలిశ. తద్వి. — వాడిచేయబడినది అనుటకు (చూ, కాతము. 2.);

2. బక్కయైనది: చూ, విశిష్టము. 2.

శిరశ్చూకము. సం. వి. ఆ. పుం. క్రియవధాన్యము:

చూ, ధాన్యము. 3౫. [చూ, స్పృష్టకము.

శిరసాగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. క్రియవధాన్యము:

శిరసాగ్రము. సం. వి. ఆ. వ. చెట్టుముల్లు: చూ,

రూ-సిరసాగ్రము.

శిరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. తెల్లనిది: చూ, వారి

తము. 1. (వర్ణము. 6-౫-(౧)); 2. నల్లనిది:

చూ, వర్ణము. 6-౬-(౧).

శిరికంఠము. సం. వి. ఆ. పుం. కఠకంఠము:

చూ, శివుడు.

శిరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కుశుకంఠము: చూ,

రాహువు. 2.

శిరిలము. సం. వి. ఇ. 1. సంఘమువదలివది: తెల్లని

ల్యము, శిల్పము. (తె) అజుగుల్లు. అజువు

ల్లు; అం, 2: చూ, ముఖగర్జనలు. [విపీలిక.

శిరిలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = చెద-చెదలు: చూ,

శిర్దాంశ. అం (సిద్ధాంశ): శచూ, పాడకవర్ణ. ("లగ్న

మును ఆరసమభాగములు చేయుటకే సిద్ధాంశ

యని పేరు. శిర్దాంశకనుగొనవలసిన గ్రహ

మే రాశియందెన్నవభాగమునందున్నదో తె

లిసికొనవలెను. అట్లుగ్రహము ఓజరాశియం

దున్నయెడల సింహాదిగను. యుగ్మరాశియం

దున్నయెడల కర్కటకాదిగను బయిరజెప్పి

వరీతిని యాగ్రహమేరాశియందెన్నవ భాగ

మునందున్నదనిగనుగొనవలెను. ఆరాశ్యధిపతి

యే శిర్దాంశాధిపతి")

శిరి: పుం. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, విష్ణు

పు. 1; 2: చూ, శివుడు; 3: చూ, బట్ట

తలవాడు; 4: చూ, కుప్పి.

శిరి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గంగ: చూ, హాగిని (వది.)

శిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: రూ-శిరము, అవ

రోహము, జట, బుద్ధము, మూలము. (తె)

ఉడ, పడుగొమ్మ (చూ, వేరు); 2. పడు

గొమ్మ; 3. తామరదుంప: చూ, సహస్ర

పత్రము; 4: చూ, మాంసి. 1; 5. ఏము:

చూ, హాగిని (వది.)

శిరము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-శిర. 1.

శిరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. హింసిం చెడిపరువు;

2. శిరిచక్రపతి: చూ, రాజ్. 3౨.

శిరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పల్లకి: చూ, సవారి.

శిరిరభాగ్రహములు. అం. సారస్వతులలోని

మూడవతెగవారు: చూ, ఆమగోత్ర (బ్రా

హ్మములు (బ్రాహ్మములు)

శిరిరము. సం. వి. ఆ. వ. 1. దండువిడిసిన

చోటు: చూ, స్కంధావారము. 1;

2. డేరా: చూ, సదనము. 1.

శిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వరము: చూ, రూ-

సిర. 1; 2. ఈనె: చూ, కాకము. 1-౧౦.

(సారక.)

శిర:కంపనము. అం: చూ, గాయకదోషములు.

శిర:కిరములు. అం: భుతము, విభుతము, ఆధూ

తము, అంచితము, కంపితము, ఆకంపితము,

పరావృత్తము, అపహృతము, అఘోముఖము,

నికుంచితము, ఉత్తిప్తము, లోలితము, పరి

వాహితము, సమము, ఆలోలితము, ఉగ్ధా

హితము, సౌందర్యము (17) (చూ, శిర

భేదములు)

శిరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-శిరము-శిర

స్పృశిర్నము. = సిరము: ఉత్తమాంగము, క,

కంబు, కరకము, కరణతాగ్రము, ఇ, పు

రువు, మస్తకము-మస్తము, ముండము, మూ

ర్ధము, పరాంగము, శిరము-శిరస్సు—

శిర్నము. (తె): అవుదల-బొదల, తల, తల

కాయ, తలాటము, నెత్తి, నెత్తికాయ, పో

లు, బుట్ట, బుట్టకాయ, సిరము-సిరస్సు.

తద్వి. —౧. తలవెనుకటిభాగమునకు. —అవ

టువు, కృకాటిక, పూట-పూటము-పూటి-

ఘాటిక, నీకు. (తె) పెడతల; ౨: (తె) చోడిగుండు, చోడితల; ౩: (వెండు)కలు గొలుగఁబడిన) తల: (తె) గుండు; ౪: బిచ్చారంధ్రమునకు: చూ, సోడు; ౫: లోమెడకు: -వరుటము. (తె) లోమెడ. ౬: శిరోధి (చూ, మెడ. 1.); ౭: (చూ, మెడకు): ౭. పిచ్చలివేరు: చూ, శౌండి. వ. స. ౩. రూ-శిరసు-శిరస్సు. తల: చూ, శిరము. 1; 4. శిఖరము: చూ, సుద; 5. సేనాగ్రము: చూ, సేన. 1; 6. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 7: చూ, త్రైవ్యము; 8. చెట్టుకొన: చూ, సుద; అం. 9: చూ, తాడితాంగములు; 10: చూ, లక్షణాంగములు. (తల: -“బుడుపులుగలిగినరములుగనఁబడుచు మిక్కిలియెండినట్లున్న దిద్దుకడై కష్టమనుభవించును. వికాలమైనరాజేను. మచ్చేయున్న రాజ్యలాభమను”); 11: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (“శిరమునడుమ నుడియున్న విధవయగు. విరివియైన న్నూయువగు.”); 12: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు. (చూ, శిరఃక్రియలు-శిరోభేదములు). 13: చూ, శరీరాంగములు.

శిరశ్చాలి. అం: చూ, గతివికేషములు.

శిరసావహించే. సం. స. క్రి. 1. తలయందు ధరించే: చూ, స్వీకరించే. 3; వా. 2. అంగీకరించే: చూ, సమ్మతించే; 3. తీసికొను.

శిరస్సు. సం. వి. అ. న. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము 1; 2. కవచము: చూ, వారవారణము.

శిరస్త్రము. సం. వి. అ. న. — పై. —

శిరస్తానము. సం. వి. అ. న. — పై. —

శిరస్యము. సం. వి. అ. పుం. స్నానాదిసంస్కారముచేత గరగరికయైన తలపెండుక: చూ, చెండుక. అం.

శిరస్సుతము. సం. వి. అ. న. ఉన్నతకము. పాదములదాఁకనుండెడిఅంగి: చూ, ప్రస్త్రము. శిరాలుఁడు. సం. వి. లావునరములుగలవాఁడు. శిరీషవత్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. గిరియ: చూ, కుకనాసము. 1.

శిరీషము. సం. వి. అ. పుం. —గిరిసెనము*: ఈశవాచకము, కపీతవము, కర్ణపూరము, తర్లకము, భండి-భాండి-భండిగము-భండిరము, భండిలము, వాటిక, కుకము, శ్యామవర్ణ. (తె): —గిరిసెనము, దిరిసెన- దిరిసెనము-దిరిసెనము-దిరిసెనము. (తెల్ల దిరిసెనము-నల్లదిరిసెనము అని ద్వివిధము.)

శిరోగృహము. సం. వి. అ. న. చంద్రికాల, సజ్జే: చూ, సదనము. 1.

శిరోగ్రిధము. సం. వి. అ. న. ముచ్చిలిగుంట మీఁది బుడిపి: రూ-శిరోగ్రీవము, కాలకలము, కృకము. (తె) బుడిపి-బుడ్చి.

శిరోగ్రివము. సం. వి. అ. న. — పై. —

శిరోజము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శిరోరుహము.

శిరోధి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మెడ: చూ, శిరము. 1-౬ (మెడ. 1.)

శిరోవత్సత్రిము. వా. సం. వి. అ. న. అకాశమధ్యమందున్న రిక్క. (అకాశమునం దుత్తరమునఁ గ్రిందుగ ధృవవత్సత్రిముండును. ఇది యెప్పుడును గదలనిది. ధృవవత్సత్రిమున కెదురుగనిలబడి ధృవనూతముగుండనాకాశమధ్యభాగమును జోడఁగ తనధూమధ్యమునకు సరిగ నేవత్సత్రిముగనిపించునో యది యశిరోవత్సత్రిము.): చూ, సత్తు. 1. (రిక్క.) శిరోవామము. సం. వి. వ. న. —చిరువామ-చిలువామ, మతలలు. (సం): చిలాసహ. శిరోభారము. సం. వి. అ. పుం: కంబాధ-కబాధ, కఘాతము. (తె): ఏరు, తరెర, తలశొప్పి, తలయేరు- తలేరు(అం.)

శిరోశ్ఠిదములు. అం. 1: సమము, ఉద్వృషితము, అభోమఖము, ఆలోలితము, భుతము, కంపితము, వరావృత్తము, ఉత్తిప్తము, పరివాహితము (9) (చూ, శిరః కీర్తయలు, శిరము. 10.)

శిరోరత్నము. సం. వి. అ. పుం. తలమనికము: చూ, ఘోరచ్యయము. 1. (రత్నములు. ౧౦-(౪).)

శిరోరుహము. సం. వి. అ. పుం. 1. శిరోజము: చూ, పెండురక; అం. 2: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని తలపెండురకలు.- “దీర్ఘములైన దీర్ఘాయువును వైశ్వర్యమును గలుగును. విరళములై నునుపులై పింగళవర్ణములై తుమ్మెదలవలె నీలములై ఇవృత్త ఆకులవలెనున్న సుఖవంతుడగును.”); 3: చూ, (స్త్రీ)లక్షణాంగములు. (స్త్రీ)జోట్టు:- “ఎంకలై నుదుట వాయిలుమేన్న భోగియును సుఖయును నగును. వంకరలైనఁ బూజ్యురాలగు, విస్తారములైనఁ బరిశ్రమము. కురుచేలైనఁ బతిని సంపన్నుని గాఁ జేయును. నున్నలై నలుపుగలిగియున్న (బతి)ప్రియగు. ఇంద్రనీలసములై దీర్ఘములై నునుపుగలిగిన సుఖవంతురాలును ధనధాన్యసమృద్ధురాలునునగు, ఉత్సవములైనను రక్తవర్ణములైనను నత్యంత దరిదుర్రాలగు, కపిలవర్ణములై కురుచేలై నుదుట నంటియున్న నప్రశస్త్యురాలగు. లంబములైన దరిద్రవతియు దుఃఖవతియునగు”) (శిరోశ్ఠి. సం. వి. కంపితము: చూ, శల్యము. 1.

శిల. సం. వి. అ. (స్త్రీ). 1. జాయి: చూ, రత్నములు. ౧౦; 2. కడప క్రింది త్రొక్కుడుగమ్మి: (తె) మండిగము; 3. సెల. కొండకాలున: చూ, సెలయేలు. (చూ, నది.)

శిలము. సం. వి. అ. న. శోరశోసిన మర్దయం

దు జోతీవదిన వెన్నులోనగువాని యెఱి. కొని బ్రతుకుట: రూ-సీలము.

శిలాకుట్టుడు. సం. వి. వి. చూ, జాతిపనివాడు. శిలాక్షరము. జా. స్థిరమైన అక్షరము: చూ, శిలాశాసనము.

శిలాజతువు. సం. వి. ఉ. న. 1. సిలాజిత్తు: చూ, సిలాజిత్తు; అం. 2: చూ, భస్మములు. శిలాపాకి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). గురిగింజి: చూ, శ్వేతపాకి. (గురిజిహస అని కొందఱు.)

శిలాపుత్రము. సం. వి. 'అ. పుం. పాత్రము: చూ, రత్నములు. ౧౨-(౧౦)

శిలాఫల. సం. వి. అ. (స్త్రీ): చూ, శ్రీతాళము*. శిలాలిసూత్రములు. అం: చూ, భరతకాస్త్రు గృంధములు.

శిలాశాసనము. జా: శిల ల మిఁ దఁ జె క్కఁ బడిన యక్కరాదులెల్లు శిధిలముగాకయుండునో అట్లు ఎన్నటికిని మార్పుఁ జెందక కావ్యతముగ నుండునది. స్థిరమైనది. “అన్నమాట యన్న మనమున శిలాశాసనముగఁ దలంచుచేడెదరు.” (ధర్మజ రాజనాయము); “అనతి యిచ్చెనా యది శిలాశాసనము.” (విజయవిలాసము); “పలుకుశిలాక్షరంబు.” (రామాభ్యుదయము.)

శిలి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). అడుపెట్ట. గంధూపది: చూ, సోరంగి (మత్స్యము. 1-౪౧.)

శిలీంధము. సం. వి. అ. న. 1. అరటిపువ్వు: చూ, నుముము; పుం. 2. పుట్టగొడుగు. రూ-శిలీంధము: చూ, సర్పాక్షి. 2.

శిలీంధ్రము. సం. వి. అ. పుం: అశోషిష్ఠి, ఖలిని, చిత్ర, తాళమాలిక, ముసలి, వారాహి. (తె): నేలతాడి-నేలతాడు*. [ధము. 2.

శిలీంధ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-శిలీం

శిలీముఖము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్మ: చూ,

శీలీ. 4 (బాణము. 1.); 2. కుమ్మద: చూ, పట్టదము.
 శిలేషుననవాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.
 శిలోచ్చయము. సం. వి. అ. పుం. కొండ:చూ, పర్వతము. [లోహము. 1.
 శిలోద్భవము. సం. వి. అ. న. ఇనుము: చూ, శిలౌకనుడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుడు: చూ, వారివాహనుడు.
 శిల్పకము. అం: చూ, నాటికలు (1-3-4 అంకములు. రంగము శక్తికావము, నాయకుడు ద్విజుడు, పృథివారసుడు చండాలుడు, ఇంద్రజాలము, ఆశ్వర్యము రసము.)
 శిల్పకారి. సం. వి. ఇ. (ఇ):చూ, స్వగ్లకారుడు. శిల్పకారుడు. సం. వి. ఇ. — పై —
 శిల్పకుడు. అం. 1. యమకాదులంజెప్పవారు: కృతికర్త, శిల్పి; 2: చూ, బాతులు.
 శిల్పము. సం. వి. అ. న. 1. చిత్రరపు వ్రాయుటలోనగు శిల్పలవన: కల-కళ, కారుజము, (తె) కొఱ, పంచోణము, పని; 2. నృత్య గీతవాద్యాది చతుష్టయై బాహ్యక్రియలు; 3. ఆలింగనాది చతుష్టయభ్యంతర క్రియలు.
 శిల్పి. సం. వి. న్. పుం. 1. వడ్లంగిలోనగువారు (చూ, శిల్పిలు); 2: చూ, శిల్పకుడు; వి. 3. శిల్పికారుడు: చూ, స్వగ్లకారుడు.
 శిల్పిని. అం. 1: చూ, దూతీ చతుష్టయము; 2: అభిసారిక.
 శిల్పికాల. సం. వి. అ. స్త్రీ. పట్టడ: చూ, సదనము. 1. [ఉపవిగ్రహము.)
 శిల్పికాస్త్రము. అం. చూ, కళలు. (చూ, శిల్పిలు. అం: వడ్లంగి, సారె, మంగలి, చోకలి, ముచ్చి (5). తద్వి: -ం చిత్రీకరుడు-చిత్రీకారుడు, రంగాచీవుడు, వర్ణాటుడు, వర్ణి. (తె) ముచ్చి; 2: (చూ, మాదిగ.)

శివ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి. 1. 2. వక్క: చూ, స్పృగాలము; 3. ఉసిరిక: చూ, శ్రీఫలి. 1; 4: అజ్ఞుట, అమల, ఉత్తము, గూఢవత్రి, గుట్ట, తమలము, తామలకి, తాలి, తాలీశివ, తాలీపవత్రిము, భూధాత్రి, భూమ్యులకి, విశున్నకము. (తె) నేలయుసిరిక; 5. కరక: చూ, హరీతకీ; 6: చూ, శమి. 1*; 7. చిలునాద్రి: చూ, విష్ణుకర్ణి; 8. బాధదేవి: చూ, స్వాహ. 2. (భార్య 1-రం.)
 శివంకరుడు. సం. వి. ఇ. చూ, శుభంకరుడు.
 శివకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పమలగట్టుగూటము: చూ, స్తంభము. 1; 2. మేకు: చూ, శూలము. శివకీర్తనుడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, విష్ణువు. 1. శివకిరీయ. అం: చూ, కిరీయాంగములు (అంగము. 9.)
 శివతాతి. సం. వి. ఇ. (ఇ): చూ, శివంకరుడు. శివదూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి. 1. శివదూతీయము. అం: చూ, తంత్రములు. శివధర్మము. అం: చూ, ఉపపురాణములు. శివపరిచారికలు. అం: చూ, పరిచారిక.
 శివపూజాసమయము. అం: చూ, గృహసమయములు (శత్రుజయము.)
 శివభద్రము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు. శివమల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. బకపుష్పము*: చూ, శ్రీవల్లి; 2. క్షపకము. (తె) హుదెన-మోదెనము*. [చూ, వికీరణము. శివమల్లిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. తెల్లజిల్లేడు*: శివమాడు. మి. అ. కి. (దేవతావేశముచేతఁగాని గృహపీడచేతఁగాని) తలవిసరు.
 శివము. సం. వి. అ. న. 1. మంగళము: చూ, శుభము. 1; 2. సుఖము: చూ, సంతోషము; 3. నీరు: చూ, సరిలము; పుం. 4: చూ, నేడ

ము; 5: చూ, మోక్షము. 1, 8: చూ, యోగములు; 7: తియ్యమామిడి*: చూ, సహకారము (చూమి.సి. ౫.); 8: మాఁగుదోస*: చూ, హరివాలకము; 9: గుగ్గిలము*: చూ, మహిసాక్షి; 10: మేకు: చూ, కూలము. 4, 11: సివము. దేవతావేళము: చూ, సివము; విణ. 12: శుభకరము: చూ, శుభము. 1.

శివరాత్రి. సం. వి. ఇ. పుం. మాఘబహుళ శ్రవ్యోదశి: (తే) బూది. (చూ, హరివారము.)

శివలింగము. ఆం: చూ, సంయతపాస్తములు.

శివస్థలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లింగిదొండ*.

శివశక్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1. ఒకమహాయోగురాలు; 2. సోమాలమ్మయను గామదేవత: చూ, (మహాలక్ష్మి.)

శివాంశ. ఆం. (వరుసొకండు వర్ణంబులు స్వవర్ణంబులు వచ్చేట.) [వర్వతము.

శివాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. చెండికొండ: చూ,

శివానవములు: ఆం. (శివునివంచముఖములు): ఈశాన, తత్త్వర, వానుదేవ, సద్యోజాత, ఆఘోరములు. (5) చూ, మేవము. 1.

శివాప్రియము. సం. వి. ఆ. న. మేకపోతు:

శివార్చకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పూజారి.

శివాలము. సం. వి. ఆ. న: చూ, కైవలము*.

శివాలయము. సం. వి. ఆ. పుం. శివునియిల్లు: చూ, సదనము. 1; ఆం. 2: చూ, సంతానములు.

శివుడు. సం. వి. ఆ. పుం. (బ్రహ్మనందస్వరూపుడును నిర్వికారుడును గనుక శమించియుండువాడు. ఇతనియందు సజ్జనమనస్సులుండును. సాధువుల మనస్సులయందు కలుపించి యుండువాడు. శివమనఁగా శుభము దానితోఁగూడినవాడు. శుభము లనిచ్చువాడు.): ఆ, అంధకరిపువు, అంబరాంబరంబుడు, అంబరీషుడు, అంబుధీషుధి, అక్షరుడు, అగ్నిదృక్కు, అమృతుడు, ఆ

జతుడు, అజాదు, అద్భుతశక్తునుడు, అద్రిహానుడు, అధర్వణుడు, అధ్యక్షుడు, అనఘుడు, అనాదిజటిలంబు, అనంజ్ఞుడు, అశగబ్ధుడు, అచరాజతుడు, అబ్జవాహనుడు, అబ్జుడు, అభతుడు, అభవుడు, అభిమంబు, అరరుడు, అరుడు, అరుణాభుడు, అగ్రహారీశుడు, అగ్రహారీశ్వరుడు, అర్హుడు, అవ్యప్తుడు, అవ్యయుడు, అవ్యయార్థి, అసమనేతుగ్గుడు, అస్థిహారుడు, అహిభూషణుడు, అహిర్ముఘ్నుడు, అ, ఆత్మభువు, ఇ, ఈశానుడు, ఊశుడు, ఈశ్వరుడు, ఉ, ఉగాగ్రీకుడు, ఉగ్రుడు, ఉమావతి, ఉమాపిరియుడు, ఉమేశుడు, ఊ, ఊర్ధ్వరేతనుడు, (ఊర్ధ్వరేతుడు), ఊర్ధ్వలింగంబు, యూ, య, ఏకపాత్తు, ఏ, ఓంకారశక్తులుడు, కంకటకుడు, కంఠకాలుడు, కటపుచ్చుడు, కతమర్దుడు, కవర్తి, కపాలశ్చత్తు, కపాలిక, కపిశాంజనుడు, కలానిధి, కల్యాణకంఠుడు, కామధన్యుక్కు, కామధ్వంసి, కామాంతకుడు, కామారి, కాలంజరుడు, కాలకంఠుడు, కాలకాబుడు, కాలమాతాశనుడు, కాలాంతకుడు, కాలీవతి, కాలీశుడు, కాలుంబు, కాశీనాథుడు, కీలుడు, కురంగపాణి, కుమానుడు, కూటకృత్తు, కృకరుడు, కృత్తివానుడు, కృకానురేతనుడు, కృష్ణురుడు, కేదారుడు, కేశభువు, కైలాసనికేతినుడు, కైలాసమందిరుడు, కోకనదుడు, కోకిలుడు, కాశికీవతి, కర్మతుధ్వంసి, క్రిడాకారారుడు, కోకాదాయధము, కోగ్గిడుడు, షోణీరథుడు, ఖండవీరపుత్ర-ఖండవర్పు, ఖండేందుశుభికుడు, ఖమంతలుడు, ఖల్వాంగభృత్తు, ఖల్వాంగపాణి, ఖల్వాంగి, ఖరువు, గంగాధరుడు, గణానుచారి, గణాధిపతి, గణాధ

తుడు, గజేశుడు, గయూడు, గరళకం
తుడు, గిరిధన్యుడు, గిరికుడు-గిరీకుడు,
గుడాశేకుడు, గుహాశేకుడు, గుహ్యగురు
వు, గోపతి, గోపాలకుడు, ఘ, ఘనవాచా
నుడు, ఘోరుడు, జ, చ, చండిలుడు,
చంద్రిమాలి, చంద్రిశేఖరుడు, చంద్రినూ
ర్యాగ్నిలోచనుడు, చంద్రాపీడుడు, ఛ
న్నవీరుడు, జ, జగద్యోని, జటాచీరుడు,
జటాటంకుడు, జటాటిరుడు, జయంతుఁ
డు, జిష్ణువు, జీమూతుడు, జోటింగుడు,
టంకటిమడు, ఠ, డ, తమోఘ్నుడు, త్రి
ధాముడు, త్రియంబకుడు, త్రినేత్రుడు,
త్రిపురదహనుడు, త్రిపురాంతకుడు, త్రి
లోచనుడు, త్యగింగటుడు, త్యగింబకుఁ
డు, త్యగిక్షుడు, డ, దిగంబరుడు, ద్వగా
యుడు, దేవమణి, ధన్వంతరి, ధరణీశ్వ
రుడు, ధర్మవాహనుడు, ధూక్షి, ధుర్
వుడు, నందివర్ధనుడు, నాగకంకణుడు,
నారాయణుడు, నిరాకారుడు, నిశేయ
నుడు, నీలకంఠుడు, నీలలోహితుడు,
పంచముఖుడు, పంచాననుడు, పంచా
న్యుడు, పగమేశ్వరుడు, పశుపతి, పశ్య
త్ఫాలుడు, పాంశుచందనుడు, పింగళుఁ
డు, పింగాక్షుడు, పృథివాకి, పునర్వసువు,
పురహరుడు, పురారి, పురుషోత్తముడు,
పృమధాధిపతి, పృషానుడు, ఫాలుడు,
బభ్రువు, బహురూపుడు, బుధ్నుడు,
బృహ్నుడు, భగవానుడు, భగాలి, భద్రుఁ
డు, భర్గుడు, భవుడు, భస్మాంగుడు,
భీముడు, భీష్ముడు, భూతేశుడు, భృగు
వు, భైరవుడు, భౌతికుడు, మ, మహాకా
లుడు, మహాదేవుడు, మహానలుడు,
మహేశ్వరుడు, మారదుడు, మిహిరాణుఁ
డు, మృదుడు, మృత్యుంజయుడు, రుద్రుఁ

డు, రైతకుడు, పటమాలగుడు, పటుకుఁ
డు, వరకృద్ధుడు, వానుదేవుడు, వాముఁ
డు, విభుడు, విరించి-విరించుడు, విరూపా
క్షుడు, విశ్వనాథుడు, విషధరుడు, విషమా
క్షుడు, విధిసారథి, వృషధ్వజుడు, వృషాం
కుడు, వృషాంచరుడు, వృషాకపి, వ్యోమశే
కుఁడు, శమ్, శంకరుడు, శంభు
వు, శబరుడు, శమిరోహుడు, శర్యుడు,
శిలికంఠుడు, శిపివిష్టుడు, శూలపాణి,
శూలి, శైలిధన్యుడు, శ్రీకంఠుడు, సంధ్యా
నాటి, సదాగతి, సదాశినుడు, సదాశివుడు,
సర్వజ్ఞుడు, సర్వతోముఖుడు, సర్వేశ్వరుఁ
డు, సాంబుడు, సావిత్రుడు, సుసృసా
దుడు, సోముడు, సోణువు, స్మరహరుడు,
స్వభువు, స్వయంభువు, హంతుడు,
హరుడు, హీరకుడు. (అస్య):—
అధి. (తె. పు):— అంక మెలవే
ల్పు, అగ్నికంటి, అయిదుమోములవేల్పు-
విదుమోములవేల్పు, అజపదిమోములవేల్పు,
అఘోతురవుతు, ఈసరుడు, ఎత్తులకేమిఁ
డు, ఏనుగురాకాసిగొంగ, కడదెసంగా చె
డిరా, కడలిబత్తలికదునేవారి, కచ్చులైదువ
పెనిమిటి, కణకంటుడు-కణకంఠుడు, కా
టితేడు-కాశ్రేడు, కుత్తుగఁగందువాఁ
డు, కొండయల్లుడు, కొండమల్లయ్య, కొం
డవీటిజేంగయ, కొడెరవుతు, గట్టువిలుకాఁ
డు-గట్టువిల్కాడు-గట్టువిలుకుడు-గట్టు
విల్లుడు, గట్టువిల్లారి, గిత్తతత్తడితేడు,
గిబ్బకాతు, గుజ్జోకొమరులకుడందీ, గుజ్జో
నేల్పుతందీ, గుబ్బివిలుకాడు, చిచ్చేఱ
కంటి, చిలువతాలువు, చిలువదారి, జేకుల
తేని చెలికాడు, జేడదారి, జేడముడిజేంగ
ము, జేన్నపుఁగొంగ, జేన్నంపునేలుకాఁ
డు, జేముడంట, జోదిలితాలువు-జోదిలితా

ల్పు, జంకతాలువరి-జంకతాలుపు, తడవుఁ గనిన పట్టిఁగన్నయ్య, తిగపోలుదాయ, తిగపోలువేటకాఁడు, తుదిదిక్కుటెంకి, తెలివేల్పు, తెల్లనిదొర, తొడుకుసామి, తొల్లంగమయ్య, తోలుదాలుపు-తోలుదాల్పు, దిసమొలవేల్పు-దిస్సమొలవేల్పు, నల్లనైదు పగేన్దు, నింగిసిగ, నెలతాలుపు-నెలతాల్పు, పాఁపతొడవులవేలుపు, పుడమితేరెక్కువాఁడు, పునుకచేట్టులనణి, పునుకతాలుపు. పునుకదారి, పునుకకంచేయవాఁడు, పొడకోకఁగట్టుపోడ, పొడలగింటెముదాల్పు, బుడురనెలతాల్పు, బూచేలతేఱు, బూతనాదుఁడు, బేసికంటి, బేసికంటివేల్పు, మడికాసుమలతేఱు, మరునినూడు, మిక్కిలికంటివేల్పు, మిత్తిగొంగ, మిత్తిమిత్తి, మిత్తివేటకాఁడు, మిత్తినుఁడు, మినుసిగఁగఁడు, మినుసిగవేల్పు, మిన్నవాకతాలుపు, మిన్నేటితాలుపు, ముక్కంటి, ముక్కొటికలకంట, ముమ్మనవాలదాలుపు, ముమ్మనవాలంట, మేలిమిమెట్టనిర్రేటి, లిబ్బిదొరచెడి, పలిమంట్లుఁడు, పలరాజునూఁడు, వాకితాలుపు, వినుజోట్టుదేవర, వినువాకమోవరి, వినుసిగదేవర, విన్నిగతుపాసి, విసపుమేతరి, వెండికొండదుసీఁడు, నెలయాలపోగుకాతు, వేడికంటి, వేయంచేలపాగగలదిట్ట, వేల్పుటేటిమగఁడు, వేల్పుదణిగన్నతఁడు, సత్తిరా, సామేనుగరితదాలుపు, నెకకంటి, నెకకంటిజోడు. తద్వి. ౧. నాగపట్టణములోని శివుఁడు:- కాయవరోహణేశ్వరుఁడు; ౨. పాతాళమందలి సర్వనమనందుఁడు శివుఁడు:-అజమిఁకుఁడు; ౩. పానపట్టణమిఁది శివమూర్తి:-లింగము. ౪:(ఘ, యదుగిలు, చూ, ఆదిత్యులు.); అం. ౨: చూ, కాస్త్రవ్యవర్తకులు.

శివునియష్టమూర్తులు. అం: (అష్టమూర్తులు.) శృభివ్యస్త్రేజో వాయుకాకములు, సూర్యచంద్రులు, సోమయాజి. (8)

శిశిర. అం: చూ, భాసంగములు.

శిశిరము. సం. వి. అ. పుం. న. 1: చూ, మాసద్వయము, చూ, ఋతువులు (మాఘపూర్ణిమాసములు); పుగ. 2. చేల్లన: చూ, శైత్యము; విణ. 3. చేల్లనిది. (చంద్రముల కాంతిఁ జెఱువేసదు.); చూ, హిమము. 3.

శిశుకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎనిమిది-నిమిత్త: చూ, శిశువు; 2. ఉలుచేవీను: చూ, మత్స్యము. 1.

శిశుఘాతని సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, పడుచేలతిండి.

శిశుత్వము సం. వి. అ. న: చూ, శైశవము.

శిశుపాలవధ. అం. (మాఘుఁడురచించెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [మారము. 1-2-3.

శిశుమారము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-శింశు

శిశువు. సం. వి. ఉ. పుం.=సినువు, నినుఁగు-

నినువు (మిక్కిలి నిందిపోవునది): అనేడమూకుఁడు, అపత్యము, అపోగండఁడు-అపోగండఁడు, అర్భకుఁడు, అవలన్నుఁడు, ఉత్తానకయుఁడు, కనిష్ఠుఁడు, కనీయుఁడు, కుష్మాండుఁడు, క్షీరకంఠుఁడు, క్షేలకము, గర్భము, డింధము, డింఘుఁడు, తోకము, పాకుఁడు, పృథుకము, పృథుకుఁడు, పోతుఁడు, పృసవము, యవీయనుఁడు, కామకుఁడు, శిశుకము. సంతతి, సంతానము, స్తనంధయ-స్తనంధయుఁడు. (తె): అడ్డపట్టుపాప, అడ్డపాప, ఎఱగండు, కండు-కందువు, కనుగండు, కున్న, కుట్టు-కుట్టుఁడు, కూన, వేటిపాప-వేటిపాపఁడు, వేటిసిల, చంటివాఁడు, చిటికాఁడు, చూలి-చూలు, చేతిదిడ్డ, దుడ్డ, విమఁగు-వినువు, నెత్తునకంఠ-నెత్తుకొండు, పట్టి, పరవేటివాఁడు, పసిపాప, పసి

విడ్డ, పాప, పాలపాపడు, పిల్ల, పూప, విడ-విడ్డ-విడ్డె, బుడుత-బుడుతడు, బురుక-బురుకడు, బుట్టడు, సన్నడు, సన్నపాపడు, పినుపు. తద్విశేషములు. ౧. కడుపులోని పిల్లకు. - గర్భము. (తె): చేవిలివాడు. చేవిలివాడు; ౨: (తె) ఎత్తువిడ్డ; ౩. ప కు ప త్న య దు ల పిల్ల కు. - కణకము. (తె): కందు, కూని, కొదము, గున్న, నిను, గు-నినుపు, పిల్ల, బోద, బోదలా, బోదు-బోదులా (చూ, పత్తి); ౪. పిన్నవయసు వానికి. - కొమరుడు-కొమరుడు, కొమిర: కొడకాడు (కొడీడు); ౫. బాలునకు. - (పదునాతేండ్లకు లోబడినవాడు): అపటువు, అర్చకుడు, ఈతి, కిశోరుడు, కుతపుడు, కుమారుడు, క్షీరకంఠుడు, డింభుడు, దారకుడు, పాగండడు, బాలకుడు, బాలికుడు, బాలుడు, మాణవకుడు, మూఢుడు, పటుకుడు, పత్నీడు, వాలుడు, కాబకము, కాబకుడు, కాబము, శిశుకము. (తె): అబ్బాయి, అబ్బి, కందు, కున్నడు, కుట్ట-కుట్టడు, కొండిక-కొండొక, కొండికవాడు, చిన్న, చిన్నవాడు, చిఱుత-చోఱ-చోర-చోఱ, చోఱవాడు, తింగణ, దుడుకడు, దుడ్డె, నవ్వ, పడుచుడు, పడుచే, పయిద-పైద, పసివాడు, పాప, పాపడు, పిన్న, పిన్నవాడు, పిల్లకాయ, పిల్లగాడు, పిడుచేడు, పోఱడు, పోటిగాడు, విడ్డ-విడ్డడు, బుడుత-బుడుతడు, బొట్టియ-బొట్టియడు, బొట్టె-బొట్టెడు, బోడిక, రేత; ౬. ఎనిమిదేండ్లలోపు బాలునకు. - కుమారుడు, శేకవుడు; ౭: గర్భవ్రతుడు; ౮. విశాఖవట్టణప్రాంతపు బాలునకు: - (తె) గుంట-గుంటడు, బొట్టియ-బొట్టె-బొట్టియడు-బొట్టెడు;

౯. బాలురగుంపునకు. - మాణవ్యము. (అడవి దానికి: - చూ, యావన శేదములు; చూ, ప్రి.) శిష్టము. సం. వి. ఆ. పుం. (ధగముతో: గూడు నది): ఉత్తమాంగము, ఉపస్థకందర్పమునము, కామలత, కామాంకుళము, కోశము, గిరిసారము, చపము, జఘన్యము, ధ్వజము, మేధ్యము, మేహవము, లాంగలము, లాంగూలము, లింగము, వరాంగము, శేఫము, సాధనము. (తె): కామ, కోల, మేల్లి, పిల్లల గలిగించేకామ, బద్ధు, బుల్ల, బెల్లము, మగనట, లొట్ట, లొట్టకాయ. తద్వి. - మగవానికామచివరకు: - ముశి.

శిష్టిదానుడు. సం. వి. ౧: 1. చూ, సదాచారుడు; 2. దురాచారుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2. శిష్టకరణబ్రాహ్మణులు. అం. సారస్వతులలోని రెండవ తెగవారు: చూ, అచార్యేఅను బ్రాహ్మణులు.

శిష్టికారోహిబ్రాహ్మణులు. ఆం. ఉత్కలలలో నొకతెగవారు. సామవేదులు, సామవేదశిష్టులనియుఁజెప్పబడుదురు. వీరిది కార్యాయన నూత్రము. గౌడబ్రాహ్మణులు సాధారణముగా లేని పృథేకములందు కొందఱు దాని విడపురోహితులగుండా వైదికకర్మలను నడిపించుకొని యజుర్వేదమును అపస్తంబమును అనుసరించుచున్నారు. వీగుపట్టానాయకోయను పౌరుషనామము ముఖ్యముగగలవారు. (పట్టానాయకో అనగా విద్యాగురువు) మఱియు మహంతోపాత్రో, పాండితో, మొంతి అను పౌరుషనామములుగలవు. వీరి పృత్తి మంత్రోత్సము ఉపాధ్యాయత్వము, గంజాము విశాఖవట్టణము జిల్లాప్రాంతములలో గ్రామకరిణీకపు పనులలోనున్నారు. కొందఱు మిశ్రములుంచెదరు: చూ, ఉత్కల బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

శిష్టి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అజ్ఞః చూ, సెలవు.

శిష్టాడు. సం. వి. 1. సదాచారసంపన్నుడు: చూ, సంపన్నుడు; 2: చూ, విధేయుడు;

* 3. అజ్ఞాపించబడినవాడు.

శిష్టకరణము. అం: చూ, శిష్టకరణబ్రాహ్మణులు.

శిష్టకృష్ణమూర్తికవి. పా. ఇతడు కీ. క. 1790

సంకరమున కాకినాడ కవలిదూరముననున్న గొల్లపాలెమునజన్మించెను. వీనిది ఆచార్యుల నూత్రము. వశిష్టసగోత్రము. త. తండ్రునాతన పండితకవులయందగగిగఱుడు. సంగీతసాహిత్యకళావిభాగములు ఆధిపత్యకాలిదాస విరువాంకితుడు. బహు గ్రంథరచయిత. గొప్పపురాణవేత్త. బహురాజాస్థానములయందు సత్కూనితుడై యనేక కవితాచమత్కారములంజూపిన విద్యత్కవి. (ఈతనిచరిత్ర మియాంధ్రవాచస్పత్య కర్తచే ఆమూలాగ్రము సమగ్రముగా వాయించబడినది. ఆచార్యకాలములోనే పరికరింపబడును.)

శిష్టనరణము. అం: చూ, పరిమేయములు.

శిష్టాడు. సం. వి. అ. పుం. పినువుడు. 1: అంతేవాని, ఉపనేదివంతుడు, కాపటికుడు, కార్వాటికుడు, ఛాతురుడు, శుకూరివకుడు. (తె): చేట్టు, బంటు, నినువుడు. తదియ. — కొత్తశిష్టనకు. — క్రియాకారుడు, పాఠముకల్పికుడు, శిష్ట, శైలుడు; అం. 2: చూ, పుత్రులు.

శిష్ట. వా. వి: చూ, రూ-నిష్ట. 1.

శీ

శీకరము. సం. వి. అ. పుం. 1: అంబుకణము, కుంకుర్పము. (తె): కుంభర-కుంభురు-కుంభర-కుంభుర-కుంభర-దుగర-దువర.

తదియ:—చూ, పరుగులు. 1: అం. 2. ఏనుగు తొండము చివరయందు పుట్టెడుకుడు: చూ, గజకుడుము.

శిష్టము. సం. వి. అ. న. 1. నీరుపట్టివేరు*: చూ, సేవ్యము; 2. బండికంటియాకు: అరము. (తె): అంచు, ఆకు; కి. వి. 3. త్వరితముగ: చూ, స్వదము; వి. 4. పడిగలది: చూ, స్వదము. [నీత. 2.

శీత. సం. వి. అ. శ్రీ. వాగటిచాలు: చూ, శీతకము. సం. వి. అ. పుం. వేలికాలము, వీరి-నీకు-నీకువు: చూ, సంవత్సరము (మాసద్వయము. ఓ.)

శీతకరుడు. సం. వి. అ. పుం. వేదమాము: చూ, హిమాంశువు (ఇట్లు శీతభానుడు, శీతమయూఖుడు, శీతాంశుడు).

శీతకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోమరి.

శీతనగము. సం. వి. అ. పుం. పలిమల: చూ, వర్షకము.

శీతపితృహర. సం. వి. అ. శ్రీ. ఉప్పి*: చూ, లవణి.

శీతభీరువు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. మల్లె*: చూ, వాసంతి. 2.

శీతము. సం. వి. అ. న. 1. —నీతి-నీకు-నీకువు. వేల్పన: చూ, శైత్యము; 2. —నీకువు. చలికాలము: చూ, శీతకము, పుం. 3: ప్రబుధ*: చూ, సహస్రవేద. 2; 4. వేలికాలి: చూ, వాయువు; 5. విరిగి*: చూ, శైష్ట్యకము; వి. 6. వేల్పనిది: చూ, హినుము. 3; 7. అలసమైనది: చూ, విలంబము. 1; అం. 8: చూ, కాలములు.

శీతల. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. చొక్కణ*: చూ, సోమిదము; 2: (రూ-శీతళ) చూ, మొగలిఫనస*.

శీతలము. సం. వి. అ. న. 1. చర్మకథాకువిశేషము; 2. చందనము: చూ, సౌరభ్యము (వాసన. 1.); పుం. 3: చూ, శీతల. 1.* (ఈ యర్థమునందిది అ. స్త్రీ.); విణ. 4. చేల్లనిది: చూ, హిమము. 8. [శీతము. 4. శీతలవాయువు. సం. వి. ఉ. పుం. చేలిగాలి: చూ, శీతలింఁచే. సం. అ. కి: చూ, శ్రీతింఁచే. శీతశమనము. సం. వి. అ. న. అనుభవపు: చూ, రాజార్జము. శీతశివము. సం. వి. అ. న. 1. ఇందువ్వు: చూ, సౌవర్చలము (లవణము. 1-౨౦.); 2: చూ, జాతువు; పుం. 3. జేమ్మి*: చూ, శమి. 1; 4. అడవిసదావ* (ఈ యర్థమునందిది అ. స్త్రీ.): చూ, సదావ. శీతసహ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సదావ*. శీతసారము. సం. వి. అ. పుం: కాండపుష్ప, కాండపుష్పి, క్రియము, వత్సూరపియము, బ్రహ్మి-బ్రాహ్మి, మంధూకపర్ణి, మత్స్యక్షి, లోహమారకము, వనోపధి, వయస్థ, సోమవల్లరి. (తె): హస్తగంటి*. శీతశ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-శీతల. 1. శీధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పక్ష్యమైనచెఱుకు; 2. రసమువజేసిన కల్లు: చూ, సుర. 2; 3. వీనుగుకన్నులయందలిమదము. రూ-నీధువు: చూ, గజమదములు. బ్రాంగలము. వీరాంగము. సం. వి. అ. న. నాగగిరుంప: చూ, వీర్లము. సం. విణ. 1. సడలిసది; 2. సన్నగిరినది. తద్వి—సన్నముగునది:—నలిగిట్టు. శీర్ణరోమము. సం. వి. అ. న. స్థానేయము: చూ, రాజార్జము. [వీసకము. 2. శీర్ణకము. సం. వి. అ. న. సీసకము: చూ, శీర్ణచేద్యుడు. సం. విణ. తలకొట్టెదగినవాడు. శీర్ణజ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శీర్ణకము;

పుం. 2: చూ, శిరస్యము.

శీర్ణము. సం. వి. అ. న. తల: చూ, శిరము. 1. శీర్ణోదయవృష్టోదయరానులు. అం. మిథున-సింహ-కన్య-తుల-వృశ్చిక-మంధములు శీర్ణోదయరానులు. మేస-వృషభ-కర్కటక-ధనుగృకరములు వృష్టోదయరానులు. మిషముభయోదయము.

శీలనము. సం. వి. అ. న. దివ్యపరిబంధముల పరీక్ష, పరిశీలనము: చూ, శోధనము. 1. శీలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, స్వభావము; 2: అనుకము. (తె): ఆలుశి, మంచినడత. శీలముశీలియాడుది. అం: చూ, నిరర్థకములు. శీలింఁచే. సం. అ. కి: 1. వాడుకపలుఁచే; 2: చూ, విమర్శింఁచే; 3: చూ, శోధింఁచే. శీలితము. సం. విణ: చూ, చీర్లము.

శు

శుంక. సం. విణ. = శుంక. రూ-శుంకుడు. 1: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. విద్యలేనివాడు.

శుంక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = సొంటి: చూ, సొంటి; అం. 2: చూ, కటుకములు.

శుంకీర్ణయము. అం: సొంటి, అగలుసొంటి (2).

శుంకుడు. సం. విణ. = శుంక: చూ, రూ-శుంక.

శుండ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రూ-శుండము-

శుండాలము-శుండము: చూ, వాస్త్ర; 2. కల్లు

చూ, సుర. 2; 3. కల్లుతాగడియిల్లు: చూ,

పదనము. 1; 4. నీరశుంక: చూ, వాస్త్ర;

5. అర్జునమందారము, అశము, వికీరణము-

(తె): ఉచ్చింత-ఉచిర-ఉచ్చిర-ఉచ్చె-

తద్వి. —: అలర్కము, వసువు. (తె):

శుండ్లయచ్చిర-శుండ్లమునై, శుండ్లయచ్చిర-శుండ్లయచ్చిర, శుండ్లమునై*: 6: చూ, శుండ్ల-

శుండాలము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏమఁగుఁచూ, నాన్ది.
శుండానూచీన్యాము. ఆం: ఒకాశోక
న్యాము.

శుంభపురి. ఆం. ఏకచక్రపురము: చూ, దేశములు.
శుంభము. సం. వి. ఆ. న. తామ్రాదు: చూ, నూ
త్రము. 1.

శుంభుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకఅనురుఁడు,
శంబరుఁడు, శంబుఁడు, శంబూకుఁడు: చూ,
సురారి (రాక్షసుఁడు. ౪)

శుకతుండము. ఆం. 1. అభినయహస్తవిశేషము.
(చూపుడు వేగిని కనుబొమ్మవలె వంచి
బొట్టనవేలఁగూర్చి యంగరపువేర్లు నట్లు
వంచి నడిమివేర్లును జటికనవేర్లు నున్న
తోన్నతములుగాఁ బట్టినది.) చూ, వ్యంజ
కము. 1-౧౨; 2: చూ, అసంయుతహస్తములు.

శుకవాసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: అగస్తీ, అగ
స్త్యకము, అగస్త్యము, అతసి, ఉమ, కుటజ
ము, క్షేమి, చోరతుండువు, ముని. (తె):
అగసి-అగిసియ-అవిసి-అవిసియ-అవిసె*.
తద్య. —౧: వనయగస్తీ. (తె) ఆడవియవిసె;
౨: లాలిని. (తె) ఎఱ్ఱఅగిసె-ఎఱ్ఱగిసె;
3: ముతాగి, వంగసేనకము. (తె) తెల్లగిసె;
౪: కటభి, కైడర్య, త్తుమ, మన్మథ. (తె)
నల్లగిసియ, నూనెయగిసె; ౫: సీమఅగిసె;
౬: తుంద్రశ్వేత, పశిరము-పసిరము, శిరీష
పత్రి. (తె) గినియ; ౭: కిణిహి, శిరీషపత్రి,
నునాభము. (తె) తెల్లగినియ; ౮: కిణిహి,
తుంద్రశ్వము. (తె) నల్లగినియ (గినియనే అగి
సెఅని నల్లగిసెఅని కొందఱు.); 9: దుండిగ
గము*: చూ, శోకము.

శుకము. సం. వి. ఆ. న. చూచి*: చూ, వాయు
ని. 1; పుం. 2: చిలుక: ఋతువు, కిరము,
శుమారము, శోకిలము, చిరి, చిరాయువు,

మేధాని, లాటము, వచ-వచము, వాగ్వి
హరి. (తె): వేక్కెరతిండి, వేడుపులపులుఁ
గు, చిలక-చిలుక-చిల్క, తొగరు ముక్కు
పులుఁగు, తొగరుమోముపుల్లు, పచ్చేతెక్కు
లపిట్ట, పచ్చేచిలుతునిలేజి, చుండురతిబుదం
ట, చలుకుడత్తడి, చలుకులపులుఁగు, పులు
కానీపులుఁగు, బట్టికాఁడు, మరులేజి, మోడు
గు మొగ్గపుల్లు, రామతమ్మ, వెడవిల్కాని.
బాగా. తద్య. —౧: (తె) పెంపుడుచిలుక;
౨: శతపత్రిము. (తె). రాచిలుక; 3: చిలు
కలగుంపునకు. —శోకము; 3: దిరిసెనము*:
చూ, శిరీషము; 4: ఘోషేయము: చూ,
రాజార్జును.

శుకపర్తి. ఆం: చూ, అనుపర్తిములు.

శుకవాహుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పచ్చేవార్వ:
పుజోదు: చూ, మన్మథుఁడు.

శుకకారికావగిలాపము. ఆం: చూ, ఉపవిద్యలు. 1.

శుకసంహిత. ఆం: చూ, తంత్రములు.

శుకి. ఆం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

శుకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వ్యాసునికొడు
కు: చూ, నూరుఁడు. 1; 2. రావణునిమం
త్రి: చూ, సచివుఁడు.

శుక్కు. సం. వి. చ. (స్త్రీ). పగవు: చూ, శోకము.

శుక్రము. సం. వి. ఆ. న. 1: అభిషేకము, అపంతి
సోమము, అరవాళకము-అరవాళము, కలి,
కాంచికము-కాంజికము, కాంజి, కంజలము-
కుజలము, కుల్మాభిషేకము, కుల్మాపము-
కుల్మాపము, గృహాష్టము, గృహారకము,
గృహిణి, తండులాంబువు, తండులోదకము,
తుషారకము, ధాన్యాష్టము, వీరము, శుక్ర
ము, శుక్లసారము, సిద్ధజలము, సౌవీరము-
(తె): కూటిసిద్ధు, పులగలి, పులికడుగు, పుల్ల
సిద్ధు. తద్య. —౧: తండురీగము. (తె) కడు
గు-కడ్డు, కలి, కాఁడి, కుడితి, పసగడుగు,

అ: (తె) ఒరగడుగు; 3: (తె) కూరాడు, కూటిసిట్టె, తరవాణి (చూ, సాదము. (1).); 4: శుక్రము; 5: (విగ) (తె) పులి; 6: (తె) పులిమెట్టు, మెట్టు, మెడుద, సిరకా. ("చూ, సావీరము. 1.") (చూ, సలిలము); 2: అమిషము - అమిషము - అమిషము, ఉద్దళము, కర్దము, కీరము, కుల్యము, కృష్ణము, గోవసము, జ, జహాధము, జాంగలము, తేరిసము, పలము, పలలము, పిళితము, మాంసము, శల్మము. (తె): ఆరుది, ఈరు-ఈరుపు, ఎఱచి, కండ, కలిమము, కవుచే-కాచే-కాసు, కొర్రుపు, చిప్ప, చిమ్మ, నంజోడు, పెరసు, పాల-పాలను-పాలు (చూ, సాదము(1).). తద్వి. — ౧. శౌర్యమునందు పృథివీమైన మాంసమునకు: - బుక్కము; 2: చూ, పచ. 1; 3. మాంసపుముద్దకు: - ఆర్బుదము, పేజి. (తె) కండ, దొబ్బ-ద్రొబ్బ, ముక్క; 4. మాంస రజ్జుకు: - (చూ, కండరము); 5: (చూ, సిర.1.); 6. గోమాంసమునకు: - (తె) పెద్దపాల; 2. కడుపులో నొక్కచక్కనుండేడి ఎఱ్ఱని మాంసమునకు: - కిమలము, క్లోమము, తిలకము; ౮: దుర్మాంసమునకు: - (తె) కుదువ, తస్స; ౯. ఉప్పుచేమిరి యెండఁబెట్టిన మాంసమునకు: - (తె) ఉప్పుకండ-ఉప్పుగండ; ౧౦. ఎఱవేసిన మాంసమునకు: - తత్సము; ౧౧. దంతముల చొట్టునుండు మాంసమునకు: - (తె) చిగురు; ౧౨. విషము శీన్న పశువుయొక్క మాంసమునకు: - గృంజము; ౧౩. పొగచిన మాంసపు ముక్కకు: - అభిషవము; ౧౪. ఎండిన మాంసమునకు: - ఉత్తప్రము, వల్లారము, శుష్కమాంసము; ౧౫. ఇనుప సలాకను గుర్చి కార్చినమాంసమునకు: - ఉత్తప్రము, కూల్యము. (తె). శుక్రము - కలుకుట్టు - కలుకుట్టు - కలుకుట్టు - కలుకుట్టు;

౧౬. కందినంజోడుకు: - వల్లారము. ("చూ, సిర.1."); పుం. 3: అంబుము - అమ్మము - అమ్మము, చుక్కము, పాచనము. (తె): పులి-పులుసు-పుల్ల-పుల్లవ; విగ. 4. పుల్లనిది: (తె) పులి-పుల్ల-పుల్లవ; 5. పరుషమైనది: చూ, శబ్దము. 2; 6. పవిత్రమైనది: చూ, సమీచీనము. 2. శుక్ర. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ముత్యపుఱిప్ప, నీటి: చూ, సంకు. 1; 2. శంఖము: చూ, సంకు. 1; 3. నత్తగల్ల: చూ, సంకు. 1; 4. పెంచిక: చూ, శల్యము. 1; 5. ఏనుగు జేలగ: చూ, వేణివేధిని; 6. గుట్టపుమడి: చూ, మడి; 7. నేత్రగోగము: చూ, హనువు 4 (గోగము); 8 నలుమగుండదివ్యము: చూ, రాజాన్యము; అం. 9: చూ, ఆపర్తరూపములు.

శుక్రముంతము. సం. వి. త్. పుం. కులాచలము: చూ, కులపర్వతములు (పర్వతము.)

శుక్రగంబుబిందున్యాయము. అం. ముత్యపుచిప్పలో బడ్డ నీటిబిందువు ముత్యముగనవనీతి.

శుక్రముతమున పూహంగములు. అం: పక్షము, మధ్యము, పృష్ఠము, పృథిగిహము, కోటి [చూ, గురుముతమున పూహంగములు. (అనుబంధములో చూడుము).]

శుక్రము. సం. వి. అ. న. 1. (స్త్రీసంధర్మనాదులచేత జోటునది): చూ, రేతస్సు. 1; 2. కంటిపువ్వు: చూ, హర్షము. 3; పుం. 3. శ్లేష్మమాసము: చూ, మాసములు; అం. 4: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషుని రేతస్సు - స్పటికమునలె తెల్లనై సుగంధమైనను, పద్మగంధమైనను, మదిరాగంధమైనను నృపతియగు. తేనెవాసనయైనను, మిక్కిలగంధమైనను స్త్రీసంతతి గల్గును. ధనవంతుఁడగును. దుగ్ధగంధమైన గోసమువాముగలవాఁ

దగు. లాక్షగంధమైనభోగి. మాంసగంధమైన దొంగ. వనగంధమైన వ్యక్తసాయకుడు. కలుగంధమైన దుర్బలుడు. దుర్గంధమైనను మృగగంధమైనను నిత్య దరిదురుడు. శీఘ్రముగశుక్లమువలనమైన దీర్ఘాయువు. చిరకాలవలనమైన వల్పాయువగు.) (శుక్లము= శుక్రియ అని కొందఱు.)

శుక్రిలుడు. సం. వి. వి. పీఠ్యవృద్ధిగలవాడు. శుక్రవారము. అం. భృగువారము: చూ, వారములు. శుక్రిశిష్యుడు. సం. వి. అ. పుం. అనురుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

శుక్రిసంహిత. అం: చూ, సంహితలు. (చూ, వాఙ్మయము; చూ, వేదము.)

శుక్రిడు. సం. వి. అ. పుం. 1. =నుస్కురుడు-చేక్క. భార్గవుడు: చూ, రామావు. 2; 2. నిష్ఠ: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, కాస్త్రపరివ్రజకులు.

శుక్ల. అం: చూ, సంవత్సరములు.

శుక్లకంద. సం. వి. అ. స్త్రీ: కంబుమాలిని, కంబుపుష్పి, మిత్రి, శంఖపుష్పి-శంఖపుష్పిక*. శుక్లపక్షము. అం. శుద్ధపక్షము: చూ, శుక్లము. 3. శుక్లపాటం. సం. వి. అ. స్త్రీ. తెల్లకలిగొట్టు*: చూ, సాలి. 2.

శుక్లబ్రాహ్మణులు. అం. కన్యాపూజలలో నొక తెగవారు. మాధ్యందినకాళి. శుక్లయజుర్వేదము. గౌతమనూత్రము. ఈ కాళులుగలవారై భోజనాదులు కలిగికొందఱును, సంబంధములుగలవారికొకొందఱునై ఒకరికంటె మఱి యొకరు అధికులనునుకొనుచున్నారు: చూ, కన్యాపూజలు (బ్రాహ్మణులు.)

శుక్లము. సం. వి. అ. న. 1. చెంది: చూ, లోహము. 1; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 8; 3. శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము, మాసము

నందు పూర్వపక్షము. (చూ, పక్షము. 1.) తద్వి.-బహుళము. (చూ, పక్షము. 1.) వి. 4. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8; అం. 5: చూ, ధాతువులు.

శుక్లవాల గౌడబ్రాహ్మణులు. అం. గౌడులలో నొక తెగవారు. శుక్ల యజుర్వేదము. కాన్య మాధ్యందినకాళులవారు. వీరిలో 'జోషీలు' 'ఒర్లులు' అను రెండుకాళులుగూడ గలవు: చూ, గౌడులు. [చూ, శుక్లము. 1.

శుక్లసారము. సం. వి. అ. పుం. పులికడుగు: శుక్లయజుర్కాళా పరివ్రజకులు. అం: వాజసనీయ, జాబాల, బౌద్ధాయన, కాన్య, మాధ్యందిన, కాశేయ, రావనీయ, కపాల, పౌండరవత్స, ఆపటిక, పరమాపటిక, పారాశర, నైశేయ, అర్థ, బౌద్ధేయ అనునవి. (అనుబంధములో: చూ, కృష్ణయజుర్కాళా పరివ్రజకుల కాళులు.)

శుక్లిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: అమ్మమ్మిక-అమ్మిక-అమ్మిక, అమ్మకము, అమ్మదశము, కృష్ణామ్మము, గురువత్రి, ఘనచ్చాయ, చండము, చారిత్రి. చించ, చుక్క-చుక్కము, తింతిడ, తింతిడి-తింతిడిక-తింతిడికము-తింతిలి-తింతిలిక-తింతిలిడి-దంతకళము, బహుపత్ర, సంధ్య-(తె): చింత*. తద్వి.- ౧: అమ్మము, చుక్క-చుక్కము, చుక్కామ్మము, చుక్లము, చూడామ్మము, తింతిరిణికము, వృక్షామ్మము. (తె)-చింతిపండు; ౨. బరడుతో నుండుచింతిపండునకు.-ఉట్టి, చింతఉట్టి, చింతగుల్ల.

శుచి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. =చిచ్చోనివ్వ: చూ, వహ్ని. 1; 2. ఉపధాశుద్ధుడైన మంత్రి: చూ, సచివుడు; 3. శృంగారరసము: చూ, రసములు; 4. గీర్వాణులుకు: చూ, మాసద్వయము; 5. శ్రేష్ఠమాసము: చూ, మాసము

లు; 8. అపాదహాసము: చూ, మాపములు; 7. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 8; 8: చూ, లేత న్ను. 1; విణ. 9. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8; 10. అనుపమాతమైనది. (వాళమునొంది నది): చూ, నేనీ; 11. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 8; 12: చూ, కాళ్ళకము; వి. 12. మది: చూ, వర్తనము. 1.

శుచిత్వము. పా. (దీనికీ ఉపమానము.-అగ్ని.)

శుచిర్మానువు. అం: చూ, శస్త్రములు.

శుద్ధపాతులు. అం: చూ, అంశములు.

శుద్ధతానములు. అం. ఇవి 28:-సహీనతానము లు 7; రిహీనతానములు 7; సహీనతానము లు 7; నిహీనతానములు 7: చూ, తాన ములు. 1378 పారట.

శుద్ధనాంది. అం. నాందిద్వివిధము:-శుద్ధనాంది, క్రియానాంది. (కేవల పద్యపూర్వక దేవ తాస్త్రుతి శుద్ధనాంది. ఈస్త్రుతిపద్యమునం"దా కి, ర్నమస్క్రియా, వస్తునిర్దేశ" ములలో నొకటియందును): చూ, నాంది.

శుద్ధపద్ధతి. అం: చూ, ఉద్ధతము.

శుద్ధభిన్న. అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు.

శుద్ధమధ్య. అం: చూ, మధ్యమగామిమగతము ర్చనలు.

శుద్ధమాళవి. అం: చూ, మాళవకైకిజభాషలు.

శుద్ధము. సం. వి. అ. పుం. సుద్ధము. 1. తెలు పు: చూ, వర్ణము. 8; విణ. 2. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8; 8. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 4. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2; 5. కేవలము: చూ, సర్వ ము; అం. 8. సూచ్యములైందిటిలోనిదగు వి మ్కంభము. శుద్ధము కీర్ణముననిద్వివిధము. అందుశుద్ధమొకటి: చూ, సూచ్యము (చూ, విమ్కంభము. 8.); 7: చూ, అశ్వసంచా

రమార్గములు; 8: చూ, భిన్నవడ్డకజభాషలు.

శుద్ధమార్చన. అం: చూ, అవాంతరభేదములు.

శుద్ధమాలి. అం: చూ, పంచమపాదపజభాషలు.

శుద్ధవరాటి. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మన- జ-గురువులు. 8యతి. 10 ఛందస్సు.")

శుద్ధాంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంతఃపుర

ము: చూ, సదనము. 1; 2. అంతఃపురస్త్రీ:

చూ, స్త్రీ; 3. రాజాయొక్క యేకాంత

స్థలము: చూ, స్థానము. 1; 4. వెనుకటి తొ

ట్టికట్టు: చూ, సదనము. 1.

శుద్ధాచమనము. సం. వి. అ. ప: ఆచమనము,

అచాంతి, ఆపోశనము, ఉపస్పర్శనము-ఉప

స్పర్శము. (తె) ఆపోసానము-ఆపోసనము-

ఆపోసనము-ఆపోసనము, వారుపు-వార్చు.

శుద్ధాశ్మ. అం: చూ, ఆశ్మలు.

శుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. సుద్ధి. శుద్ధిచేయుట:

చూ, శోధనము. 1; 2. మార్జనము: చూ,

రుద్ధుడు.

శుద్ధుడు. సం. విణ: అగ్ని, అమలుడు, ఆర్యుఁ

డు-ఆర్యుడు, ఆపుడు, ఆచార్యుడు, ప

రిశుద్ధుడు, పవిత్రుడు, పాపకుడు, పాప

నుడు, పూతాత్ముడు, పూజనీయుడు,

పూజ్యుడు, పూతుడు, పృతీక్ష్యుడు, (ప

యతుడు, మహనీయుడు. (తె): ఆయ-

అయ్య, ఆయగారు-అయ్యగారు-ఆయవా

రు-ఆయ్యవారు, నాన్న, నాయన, బాబ

య్య, బాబు, సుద్ధికాడు. ("చూ, సన్మా

నితుడు.")

శుద్ధులు. అం: మనశ్శుద్ధి, వాక్కుశుద్ధి, భాండశుద్ధి (తి).

శునకము. సం. వి. అ. పుం: కుక్క. (ఇట్టటుందిరుగు

నది): అరతకృపము, అస్థిభక్షము, ఇంద్ర

మహాకాముకము, ఉద్రోధము, కపిలము, కు

కురము-కుర్కు రము, కుక్కుటము,

కుక్కురము, కృతజ్ఞము, కాలేయకము, గాగ్గి
మమ్మగము, గృహమృగము, దీర్ఘసురతము,
చగ్గిరము, భషకము, తైరవుడు, మండల
ము, మండలి, మృగదంశకము, రతనాలిట్టు,
రతపూణము, పకగ్రుచ్చము, వాంతాదము,
విలోమము, వృకము, శయాలుపు..శయాళు
పు, కాలామృగము, శు ని, కాన న ము,
సార శేయము, సాలావృకము-కాలా
వృకము, సూచకము. (తె): ఏపి-వేపి,
కుక్క, జోగిలము, మొలగుసాకు మెకము,
తద్వి:—౧. ఆడుకుక్కకు.-కుంబురి, శుని,
సరమ; ౨: (తె) నీరుకుక్క; ౩: అలర్క
ము, యోగిలము. (తె) పిచ్చికుక్క, వెట్టి
కుక్క; ౪: సరమ; ౫: విశ్వకర్ముపు. (తె):
జోగిలము, జోడగి-జోగిగి.-సోవంగి, వే
టకుక్క; ౬. మొటిగెడికుక్కకు:-సూచక
ము. (తె) రేను-తేయే; ౭: (తె) ఉడువ
కుక్క; ౮: (తె) కంచేడమారము; ౯: (తె)
కాట్టియ్య; ౧౦: (తె) గడివోరు; ౧౧: (తె)
దొంగలమండగీడు; ౧౨: (తె) బురుకడు;
౧౩: (తె) మొలసడము; ౧౪: (తె) రణలే
య; ౧౫: చూ, సివంగి. 2; ౧౬: శునీరము.
శునాసీరుడు. సం. వి. అ. పుం. ఇందుగిడు:
చూ, సహసాగ్రతుడు.

శుని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కుక్క: చూ, శునక
ము; ఈ.స్త్రీ. 2. ఆడుకుక్క: చూ, శునకము.
శునీరము. సం. వి. అ. పుం. ఆడుకుక్కలపరమా
నామ: చూ, శునకము. ౧౬.

శుభంకరుడు. సం. విణ: అరిష్టతారి, ఉపకర్త,
ఉపకారి, బ్రా, త్తేమకర్త, త్తేమకారుడు,
త్తేమంకరుడు, గోవుడు, మద్రింకరుడు,
శంకరుడు, శివంకరుడు, శివతారి. (తె)
అక్క-అకాడు, మేలుకాడు, మేలుచేయు
వాడు. తద్వి:—కృతజ్ఞుడు.

శుభంకరుడు. సం. విణ: (ఉ). శుభమతోగూ
డుకొన్నవాడు: శుభాన్వితుడు. శుభము. 4.

శుభకరము. సం. విణ. మంగళ్యము: చూ,
శుభకర్తు. అం: చూ, సంకర్తరములు.

శుభదంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-శుభగిదంతి-
సందంతి. వాయువుదిక్కునందలి అందేనుగు:
చూ, వాస్త్రీ; విణ. 2. చేక్కనిపండ్లుగలిది.

శుభము. సం. వి. అ. న. 1. నేమము: అరిష్టము, అవ్యయ
ము, బురితి, కల్యాణము, శుకలము-కుషలము-
కుసలము, కాతుకము, త్తే, త్తేమము, గోజా
కరికము, న, పరిశ్రామము, భద్రము, భవ
ము. భవకము-భవుకము-భవితవ్యము, భవి
వ్యము, భవ్యము, భావుకము, మంగళ్యము,
రిష్టము, శస్త్రము, శివము, శుభము, శ్వశ్రే
యసము, శ్రేయము, సుకృతము, సూపుర
ము, స్వస్తి. (అవ్య): అధ-అస్త, తథా, తు,
శమ్. శుభము. (తె): చేల్లన, నెమ్మి, పం
తు, బాగు, బవిసి-బైసి, మేల్-మేలు, లగ్గు,
లెస్స, వాసి, నేమము, సోబనము. తద్వి:—
౧. మైవైనచ్చినమేలునకు.-కాతుకము (“చూ,
స్వస్తి.”) (శుభముకానిది=కృతాంతము); ౨:
చతాక, సాభాగ్యము; పుం. అం. 2: చూ,
యోగములు; ౩. ఏడరత్తులసాడుగును తొ
మ్మిదియరత్తుల నిడుపును పదియరత్తుల
వెడల్పునుగల యేనుగు (ఇది త్తేమకరము):
చూ, వాస్త్రీ; అం. 4: చూ, తారలు; విణ.
4. మంగళకరమైనది: ఉపకార్య, కల్యాణ
ము, ద్రివ్యము, భద్రము, మంగళ్యము, శస్త్ర
ము, శివము, శుభకరము, శుభము, శ్వశ్రే
యసము. (తె): తిరు, మేలు; అవ్య. 5. మే
లు: చూ, శుభము. 1; వి. అ. న. ౪: చూ,
వివాహము. (వా.)

శుభలేఖ. వా. సం. వి. అ. స్త్రీ: లగ్గుపరికి.

శుభాంశము. అం: చూ, వజ్ర్యంశములు.

శుభాంశుడు. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ-
శుభాంశువు-శుభాంశువు-శుభాంశువు-
మాంశుడు-శుభాంశుడు): చంద్రుడు:
చూ, హిమంశువు.

శుభాగతమగు. మి. ఆ. కిరి: (తె) అచ్చివచ్చే-
అయివచ్చే-వివచ్చే, ఒప్పువచ్చే, మేలైవచ్చే.
శుభాగతము. సం. వి. ఆ. న: (తె) అచ్చేదల.
శుభాగమనుచకము. అం: చూ, తంత్రములు

శుభవర్తములు. అం. ఆశ్వకాస్త్రములోనివి:-
అవర్తములు శుభఃకులని-యశుభములని ద్వి
విధము. శుభవర్తములలో ఒకధర్మములు పరి
నిధములు: (చూ, స్మరస్థానములు: చూ,
అవర్తరూపములు. ఇవిగాక మిగిలిన శుభా
వర్తములకు ఆగంతుకములని నామములు:
చూ, ఆగంతుకములు. 653 పారట)

శుభోగయము. సం. వి. ఆ. పుం: అభ్యుదయము.
వివర్ధనము, వృద్ధి. (తె): తెలుపు, మేలుకను
పు-మేల్కనుపు, మేలుకొలుపు-మేల్కొ
లుపు. తద్వి.-(స. కిరి.) పరిబోధింపె.

శుభివంతి. అం: చూ, దిగ్గజభార్యలు.

శుభిమ. సం. వి. ఆ. న. 1: అభిగమము, అభి
ము, అమలము, ఖమ్, గిరిజము, గిరిజా
మలము, గైరికము, నిర్మలము, నీరకము,
వర్వతోద్భూతము, విమలము. (తె): కాకి
బంగారము, బేగడ, ముచ్చెబంగారు; పుం.
2: తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; అం. 3: చూ, యో
గములు; విణ. 4. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6;
5. పరికాశించేనది: చూ, శోభితము; వా.
6. ఒచ్చిడి; 7 పరిశుభిమ; 8. నిర్మలము.

శుభ్రాంశువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, శుభాంశుడు.
శుక్రము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1: సుంకము:

నిజము. (తె) అమపు, దాగము, సుంకము
(చూ, నిస్తు. 1.); 2: సుంక: కన్యాశుల్కము.

ము. (తె): ఉంకుడు, ఉంకువ-ఉంకుత్రీ,
ఓలి, ముండి-పైడి, ప్రిండి, సంకు-సంకు
డు, సుంకము; (శుక్రము కన్యాశుల్కము
వరశుల్కము అని ద్వివిధము.); 3: సుంకు.
వేళకిచ్చేడి రోయి: భోగము. (తె):
మయిడి-పైడి, బోగము, రో-రోయి-
రోయివి; అం. 4: చూ, తంత్రములు.

శుక్రహరి. సం. వి. ఇ. పుం: సుంకరి. పన్ను
పనులు చేయువాడు: చూ, సుంకరి.

శుల్బవత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జీవవత్రిక*:
చూ, కుటల.

శుల్బము. సం. వి. ఆ. న. 1. రాణి: చూ, లో
హము. 1; 2. పాగిడు: చూ, సూత్రము.
1; 3: చెంబు. చేతిపాత్రము: చూ, హరి
వాణము (పాత్రము 8-82.)

శుశూగిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వివనిచ్చ: చూ,
వాంఛ; 2: చూ, నేప. 1; 3. చెప్పట: చూ,
శంసము. 1.

శుశూగిషకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. శుశూగిషచే
యువాడు: చూ, శిష్యుడు. [భావము (4)
శుశూగిషలు. అం: ఆత్మ, అంగము, స్థానము,
శుషిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-సుషిర. గుప్త
గుత్తిక*: చూ, రాబార్తము.

శుష్కగోమయము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
పిడక. తద్వి. - గ. ముద్దపిడకకు. - (తె)
ముటము-ముటము; 2. ఆపృథువుట్టి నదూడ
పేడకు. - (తె): రేణువు. (చూ, శమలము.)
శుష్కతటాకమత్స్యన్యాయము. అం. ఒకన్యాయ
యము. [సాటగాకు.

శుష్కపత్రిము. సం. వి. ఆ. న. ఎండాకు: చూ,
శుష్కమాంసము. సం. వి. ఆ. న. వల్లూరము:
చూ, కుక్తము. 2.

శుష్కము. సం. వి. ఆ. న. 1. వంటచెలుకు:
చూ, సమిధ. 2; విణ. 2. ఎండినది: అస్కం

దనము, కానాశము, శుక్లము. (తె): అర
వరలు, ఇంకుట-ఇంకుడు, నిట్టు-నిట్టు;
3: కేవలము: చూ, వర్యము; 4. వట్టిది: చూ,
శుక్లము. 1.

శుక్లాశ్వాని. అం: చూ, అస్త్రములు.

శుక్లింహే. సం. అ. కి. 1. ఇంకు: చూ, శో
షింహే. 1; 2. ఎండు: చూ, శోషింహే. 2.

తద్వి.-మిక్కిలిఎండు: - (తె)రణునట్లుగొను.
శుక్లింధవింహే. సం. అ. కి. -వై.-

శుక్లము. సం. వి. న్. న. 1. బలిమి: చూ,
శక్తి. 1; 2. లేజన్సు: చూ, వెలుతురు. 1;
న్. పుం. 3. నివృత్తి: చూ, వహ్ని. 1; విణ.
4. ఎండినది: చూ, శుక్లము. 2; 5. కేవల
ము: చూ, వర్యము; 8. వట్టిది: చూ, శు
క్లము. 1.

శ్రూ

శుకాకీటుము. సం. వి. అ. పుం. 1: కండ్లోపు
ము, కంబళము, పృశ్చికము. (తె): కంబళి
పురుగు, గొంగళిపురుగు; 2. కడుదురీణం:
చూ, మక్షిక; 3. నల్లతేలు: చూ, పృశ్చికము.

శుకాధాన్యము. అం. యవలులోనగునది:
చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము. 3౫.)

శుకాపుట్టము. సం. వి. అ. పుం. రూ-శుకా
పుట్టము. నీలము: చూ, రత్నములు.

శుకాశుము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. తేలుకొండి:
చూ, పృశ్చికము. 2; 2. వరిముల్లు: చూ,
శిశాగ్రము; 3. కనికరము: చూ, హర్దము. 2.
శుకారము. అం: చూ, వరకములు.

శుకాలము. సం. వి. అ. పుం. కిక్కింపబడిన
ద్రుప్తాశ్వాము: చూ, హయము.

శుకాశింబి. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-శుకాశిం
బి-శుకాశింబిక, అజహ, అవ్యంధ, అత్తుగు

ప్ర, ఋక్ష్మ, ఋక్ష్మపౌర్ణిక్-ఋక్ష్మపౌర్ణిక్,
ఋక్ష్మ, కండుర-కండుర, కండుర, కం
డువు, కమ్మములి, కపిశమ్మర, కపిశమ్మ
పు-కపిశమ్మపు, కపిశమ్మ, కపిశమ్మపు,
కరీర, కులక్షయ, ఖంఖ, గర్భమానిని, గా
త్రాధంగ, గుప్త, జహ, జాంగలి, దూలబిగ
హ, పౌర్ణమాయణి, మర్కటి, లోతుక,
వింఖ, పృష. (తె): తీలుకోవల, దురద
గొండి, దురదగోవల, దూలగొండి-చూ
గొండి, దూలగోవల*. తద్వి.-గంపిన్నదూల
గోవల; ౨: మహాత్మగుప్త. (తె) పెద్దదూల
గోవల*.

శుకాశింబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. -వై.-

శుకాశింబిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. -వై.-

శుకాపుట్టము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
శుకాపుట్టము.

శుద్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. శుద్రాజాతిఅ
దుది: పృషలి; 2. శుద్రాజాతి: చూ, సంతతి. 1.
శుద్రాకుడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిమిక్తు
దు: చూ, రాజే.

శుద్రాజాతిహృదయము. అం: “కృషిశేవాధమా
చాశోధాన్యసంగ్రహతత్పరః। గోపోషణ
విశేషజ్ఞస్సవివృశుద్రాజాత్యతే。” (కృషి
సేవాపరులై అధముమగు ఆచారవరులై ధా
న్యసంగ్రహముందలిలోలులై గోపోషణవరు
లై కుక్షింధరణ పోషణులగువారే శుద్రా
జాతిహృదయము: చూ, దశవిధజాతిహృదయము.

శుద్ర. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. శుద్రానిధి
ర్య: చూ, భార్య. 1-౫౯; 2. శుద్రాస్త్రీ:
చూ, స్త్రీ.

శుద్రులు. అం: చూ, మనుష్య వర్ణములు.

శుద్రుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: అవరవర్ణ
డు, కర్మరజ్జాడు, కుపియూడు, జగుప్త
జాడు, చానుడు, చదుడు, పృషణుడు.

(తె): అడుగుపుట్టువు-అడుగుబుట్టువు, కల
వతాల్పు, కాపు, కాలిపుట్టువు, చేవువరి-
చాదరి, తుదకులము నేర్పరి, నాలవలము
నాడు, మినువాకతోబుట్టువు. తద్వి. —
౧: (తె) దాసరి; ౨: (తె) తలిరుదాసరి;
౩: (తె) తెలగా (బ) తెలగలు-తెలగాలు;
౪: (తె) బలిశె-బలిశెనాడు-బల్లెనాడు;
౫: (తె) నాయాడు; ౬: (తె) రెడ్డు; ౭: (తె)
కమ్మలు; ౮: సమ్మనూరిడు; ౯ గొల్లకు-
చూ, వేగిడు; మొదలగువారు; అం. 2: చూ,
జాతులు; ౩: చూ, మనుష్యులగమములు; 4: చూ,
చేతనరత్నములు.

శూనారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్కయొ
క్కపాలుచూ, ప్రస్థము; ౨. పామునూరిడ్డు.
శూన్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. మల్లె: చూ, చాసంతి 2.
శూన్యనివేశనము. అం: చూ, అప్సరంగము.

శూన్యమగు. మి. అ. కిరి: (తె) ఈటువోపు,
ఉత్తదగు, రిత్తకోపు, వట్టిదగు.

శూన్యము. సం. వి. అ. న. 1. = సున్న. ఏమి
యులేమి: అపదాగము, అభావము, ఖ, ఖమ్,
ఖంబు, త, న, రిక్తము, రిక్తము, రిప్తము,
వశికము, వితానము, సుప్రము-సుప్రము,
నూనము. (అప్య): అ, అన-అనా, కమ్,
నమ్. (తె) ఈటు, ఉత్త, ఉత్తక్కి-ఉత్త
క్కి-హాళక్కి, ఎద్దడి, కాకు, కత్త, కుం చేటి
కొమ్ము, గొడ్డు, చెనటి-చెన్నటి, దోయి
డి, నిప్పచ్చేరము, పచ్చేనుపాడు, పాడు,
బయలు, బరిగి, బీడు, బెచ్చె, బొప్పటము,
బొత్త, కచ్చే, రిచ్చేపాటు, రిత్త, లేదు, లేబ
రము, లాటారము, వట్టి, సున్న, సోడు.
తద్వి. — ౧. రాహిత్యము. (తె): లేమి-
లేమిడి-లేవడి; ౨: కానాచు, లేలేదు;
విణ. 2: (మి) ఎత్తభారము. (తె) పాడు;
అం. 3: చూ, సంచారీభావమునలుచున్న దు

• వ్రలు; 4: చూ, పాగిజాయాచుము.
శూరణము. సం. వి. అ. పుం. కందక: చూ,
రూ-నూరణము.

శూరసేవము. అం: చూ, దేశములు.
శూరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నూ
రుడు; 2. ఒకానొకగొల్లవాడు: చూ,
వేగిడు, వి. 3. = మేజకరి. యుద్ధమునకు
భయపడనివాడు: చూ, హంపిరుడు. 2:
4. పాగిశుడు: చూ, సమశుడు: వా. 5:
విరుదాప్యడు. (తె) విరుదాయత్తు, విరు
దారి-విరుదులాడు.

శూర్పికారాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, స్వా
దుశప్యడు (సుశ్పగుడు)
శూర్పణఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ = మేప్పక-మే
ప్పనాక-మేప్పనాతి-సుప్పక-సుప్పనా
క, సుప్పనాతి, చేబగోళ్లవోటి, రావణుని
సోదరి: చూ, రాక్షసి.

శూర్పము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ-నూ
ర్పము, పగిస్సోటనము. (తె) చేట. తద్వి.-
బాలికలాడుకొనుచిన్న చేటకు. (తె) మొం
టె-మొరింటె-మొజంటె-మొంటి; 2. రెం
డుముంతలకొలది. [కిర్కి: చూ, హరిణి. 3.

శూర్పి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. లోపాపుపగితిను,
శూల. సం. వి. అ. స్త్రీ 1 = నూల. కొమ్ము.
చూ, శూలము. 4; 2: చూ, చేళ్ళ; 3. డొ
క్కయందలిసోటు: చూ, శూలము. 5; వా.
వి. 4. వాగదోషము.

శూలదృక్కు. సం. వి. హ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి. 1.
శూలపాణి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుడు.

శూలము. సం. వి. అ. న. 1. అమృతము: చూ,
చెల. 1; పుం, న. 2. ముమ్మననాలు: చూ,
బాణము. 1; 3. శ్రీలమమబాణము: చూ,
బాణము. 1; 4. రూ-శూల, అచలము, క్షీ
లము, కేల, కంకువు, కల్యము, కిడకము, కి
వము, స్థామిపు. (తె): కొలు-కొట్టు, గని-

గనిక, గూటము-గూటము, చీల, జేంజేడ్, మేకు, వసి, సీమ, తిద్వి.—(తె) తలచీల; (గుండునూది, లీగమేకు, వాసముమేకు, దబ్బవము, నూది మన్నగునవియ్యాచారీయందు చేరును.); 5. శూల, దొక్కలోనిపోటు: చూ, వానువు. 4 (రోగము. 1.); 8: చోవు: చూ, సావు; 7: చూ, సిడము; అం. 8: చూ, ముచ్చరెండాయుధములు; 9: చూ, యోగములు. శూలాకృతము. సం. వి. గ. క అనుట్లు: చూ, శుక్రము 2. శూలి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శూలపాణి; వి. 2. శూలాయుధముధరించినవాడు; 3. శూలరోగి. శూలింయే. వా. అ. కి. దొక్కలోనొప్పియెత్తు. శూలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: వాగిని, మత్సాన్తి ట్రి, లక్ష్మి. (తె) గొల్లజిడ్డు, నాగుడు-నావురు*. శూలుచితము. అం: చూ, ఉత్తైవకరణంబధములు. శూల్యము. సం. వి. గ. చూ, శూలాకృతము.

శృ

శృంఖల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ-శృంఖలము. = సంకెల-సంకలియ. 1. మగవాని మొలనూలు: చూ, నూత్రిము. 1; 2. వీనుఁగుకాలిసంకెల: అంచుకము, అందువు, కలాపకము, త్రియి, త్రిపది, నిగడము-నిగళము, పారి, (తె) ఒరిజి-ఒరిజె, గొలుసు, చేరు-చేటు, బారి-బారీ; 3. కాలియనువగొలుసు: అందుకము, నిగడము-నిగళము, పారి, రూ-శృంఖలి-శృంఖలిక-శృంఖలిక. (తె) సంకలియ-సంకెల, అరదండ-(బ) అరదండాలు, గొలుసు, చేరు-చేటు, బారి-బారీ, (బ) బేడిలు. తద్వి. —గ. చేరియనువగొలుసు: (చూ, శృంఖల. 3.); ౨. నడుచునకుఁగట్టెడి గొలుసు: కటిశృంఖల, చిత్తిక.

శృంఖలకము. సం. వి. ఆ. పుం. కాళ్లకు బొండ్లకొయ్యవేసిన యొంటెపిల్ల: శృంఖలము (చూ, లొట్టిపిట్ట.). తద్వి. — గ. ఒంటెకు: — అంబావైము; (చూ, లొట్టిపిట్ట); ౨. అడు ఒంటెకు: — (తె) వామి (చూ, లొట్టిపిట్ట); 3. ఒంటెపిల్లకు: — శరభము: (చూ, లొట్టిపిట్ట.)

శృంఖలము. సం. వి. ఆ. పుం, న: చూ, శృంఖల 1-2-3; 4: చూ, శృంఖలకము.

శృంఖలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శృంఖల. 3.

శృంఖలితము. సం. వి. గ. సంకెలవేయఁబడినది.

శృంఖలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, శృంఖల 3.

శృంఖలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-శృంఖలిక.

శృంగకాద్యవ్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

శృంగనానము. సం. వి. ఆ. న. = సింగినాదము.

కొమ్మువాద్యము: చూ, సింగినాదము.

శృంగచేరము. సం. వి. ఆ. న: రూ-శృంగిచేరి

ము, ఆర్ద్రకము-ఆర్ద్రము, ఓలము-ఓల్లము, కందరము, కటుకగదము, కలుభంగము, కటుభద్రము, కటూత్కటకము-కటూత్కము, గుల్మమాలము, భేషజము. (తె) ఆల్లము. తద్వి. —గ: తృణపుష్పక. (తె) కొండల్లము; ౨: (తె) కస్తూరిపసుపు, మామిడి ఆల్లము (చూ, వేరు. 1.) (చూ, సొంటి.) (దేశవాళీఆల్లము, రంగూసు (విదేశపు) ఆల్లము మున్నగునవి కలవు.) [చూ, నుమంగళ.

శృంగచేరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపాల*:

శృంగధస్తము. అం: చూ, ధస్తములు.

శృంగము. సం. వి. ఆ. న. 1. మాణిక, లలామ

ము, విషాణము: చూ, హనువు. (చూ, పల్ల. 1.). తద్వి. —వీనుఁగుకొమ్మునకును, మేకకొమ్మునకును, పందికొమ్మునకును, ఎద్దులోన గువానికొమ్మునకును: చూ, హనువు (పల్ల. 1.); 2. కొండకొమ్ము: చూ, శిఖరము;

3: నాశము. (తె): అండియ-అండె, కొమ్ము, చిమ్మునగొట్టము, చిమ్మునగోవి, పింజేనగోవి, బుజుటకొమ్ము-బుజుటకొమ్ము-బుజుకొమ్ము; 4. గుజురు: చూ, లక్షణము; 5. దొరతనము: చూ, స్వారాజ్యము; 6. పృథానత్యము: పృథానత్యము; పుం. 7. జీవకమనుగంధద్రవ్యము: చూ, రాజాన్యము; అం. 8: చూ, నుసరవాద్యములు.

శృంగులకము. సం. వి. అ. న. 1. చేదుకము: చూ, మార్గము. 1-౧౭; పుం. 2. జలకంటకము, తిక్కొంగము. (తె) వందిగడ్డ, పరికి, పరికెగడ్డ; అం. 8: చూ, అసంయుతపాస్తములు.

శృంగారచేష్టలు. అం: భావము, హావము, హేల, విలాసము, మాధుర్యము, ప్రార్థనము, విధిమము, లీల, కిలకించితము-(కిలకించితము-కిలికించితము), మోట్టాయితము, లలితము, విచ్చిత్తి, విబోధకము, విహృతము, చకితము, హాసితము, కుట్టమితము-కుట్టిమితము, కుతూహలము (18). తద్వి. ౧: పౌగల్భ్యము; ౨: (తె) బయకారము.

శృంగారతిలకము. అం: చూ, రూపకములు.

శృంగారనాయకచతుష్టయము. అం. (శృంగారనాయకులు): అనుకూలుడు, దక్షిణుడు, గృష్టుడు, శకుడు (4) (చూ, నాయకులు.)

శృంగారభూషణము. అం. (భాణుడు(వాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

శృంగారిము. సం. వి. అ. న. 1. గంధపాడి: చూ, సురుము; 2. లవంగపువ్వు: చూ, శ్రీసంజ్ఞము (లవంగము); 3: చూ, సిందూరిము; పుం. అ. 4: చూ, రసములు; న. 5. ఏనుగుఅలంకారము: చూ, హస్తీ; 6: చూ, కాటుకు, అండము: చూ, సౌందర్యము; 7: సింగారము, అలంకారము, కై నేత: చూ, హాస

జీక. 2(భూషణము. 2.); 7. సురతము: చూ, సంయోగము; అం. 8: చూ, జన్యతాశములు. శృంగారయోవి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుడు-శృంగారవనము. సం. వి. అ. న. ఉద్దానము, తోట: చూ, హామతోట (వనము. 2.) శృంగారి. సం. వి. న. పుం. 1: చూ, విలుడు. 1; 2. ఏనుగు; చూ, హస్తీ; 3. పోతమాగిను: చూ, సగింపి. 1 (పోత); విగా. 4. శృంగారముగలవాడు: చూ, సౌందర్యవంతుడు. [హాసించే.

శృంగారియే. సం. న. క్రి=సింగారియే: చూ, శృంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-శృంగి. అతివస: చూ, విష; 2. పాపహిను, కొమ్ము చేప: చూ, మత్స్యము 1; 3. శృంగికవకము-శృంగికవకము, కడియము లోవగు భూషణరూపమైన బంగారు: చూ, హూస్తు (లోహము. 1-౧); న. పుం. 4. ఏనుగు: చూ, హస్తీ; 5. కొండ: చూ, పర్వతము; 6. మాగిను: చూ, వృక్షము; 7. వృషభమునెడియోపధి: ఇంద్రాక్షము, వృషభ; చా. 8: సింగి. చెయ్యది: (తె) సింగి. 9: సింగి. ఎలుకుది: (సం) శృంగి; విగా. 10. కొమ్ముగలది; అం. 11: చూ, వర్షపర్వతములు. 1-2.

శృంగిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, శృంగి. 1.*. శృంగికవకము. సం. వి. అ. న: చూ, శృంగి. 3-శృంగిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2: సింగిణి-సింగిణి, శృంగధను: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1-3౭). శృంగిచేరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-శృంగచేరము. * [శృంగికవకము. శృంగికవకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-శృంగాలము. సం. వి. అ. పుం. వక్క: చూ, రూ-శృంగాలము. [లోవగునవి. శృతము. సం. విగా. కావలదినది (హాసనెయ్య

శే

శేఖరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సిగదండ: చూ, భూషణము. 2; 2. బాసికపిండ, బాసికము: చూ, చావణిక. 2 (భూషణము. 2-౧౧- (౧౮)); 3. సిగరము: చూ, శిఖరము. 1. శేఖరించే. సం. ఆ. క్రి. గొప్పవడు. వంచ. నా. 1, ఆ. 308: చూ, సమ్మించిచే.

శేఫము. సం. వి. ఆ. పుం. న. (నూ-శేఫము-శేఫమ్మ-శేఫము-శేఫము.) మగగుటి: చూ, శిశ్మము. [వావిలి

శేఫాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లవావిలి*: చూ, శేముషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, పృథ్వీము. 2. | చూ, శ్వేతపుష్పము.

శేలుద్రుమము. సం. వి. ఆ. పుం. ఉలిమిడి*: శేలువు. సం. వి. ఈ. పుం: చూ, శ్లేషమృతకము*. శేషధి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-శేషధి, సిధి: చూ, లిల్పి. 2.

శేషలము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-శైవలము*.

శేవాలము. సం. వి. ఆ. న. —పై.—

శేవి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సేవలు. అనుగరి హించి యిచ్చిన అక్షతలు లోనగునవి: చూ, సేవచాళిలు; 2. అనుగరిహించి అక్షతలు లోనగువానినిచ్చేట.

శేషము. సం. వి. ఆ. పుం. న. 1: అవశేషము, అవసాయము, భక్తి. (తె) కడను, తక్కు, నిలవ-నిలవ-నిలవ, బాకి-బాకీ, మిగత-మిగిలి, మిగులు-మిపులు, లోతక్కువ, సచ్చేము-సాచ్చెము. తద్వి. —౧. (విణ) మిగిలినది అనుటను. —అవశిష్టము, భిలము, చోక్షము, చోచము, పరిశిష్టము, శేషము, సారాంశము. (తె) నికరము, నిర్గు, మిగిలినది, సాచ్చెము; ౨: యాచితకము. (తె):

ఎరవు-ఎరువు, చేబడులు, పరచి, బాకి, రో-రోయి; 3. ధాన్యాదులబుణుగునునను. —బుణుగు. (తె): అరువు-ఎరవు-ఎరువు, బాకి; పుం. 2. వధము: చూ, హింస. 1; విణ-3. మిగిలినది: చూ, శేషము. 1.

శేషశయనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-శేష సయనుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

శేషసయనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. —పై.—

శేషాచలము. సం. వి. ఆ. పుం. తిరుమల. (ఇట్లు శేషశైలము, శేషాద్రియై: చూ, తిరువతి.

శేషి. సం. వి. న. పుం. అంకి. సర్వస్వతంతుర్నడైన శ్రీమన్నారాయణుడు: చూ, శిష్టపు. 1.

శేషించే. సం. ఆ. క్రి: అవశేషించే (తె): ఉండు, చిక్కు, నిలుచే-నిల్పు, మిగులు.

శేషిశేషసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.

శేషుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సహస్రీఫణము లుగల సర్పరాజు: చూ, సర్పము; 2. బల రాముడు: చూ, హలాయుధుడు. 1.

శై

శైక్షుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కొర్రగాశేడువ నారంభించిన శిష్యుడు: చూ, శిష్యుడు. 1.

శైఖరికము. సం. వి. ఆ. పుం: అపామార్గము, అర్హకయ్య, కటుమంజరిక, కాండీరము-కాండీరి, కిడి, కిడిపి, కిళవల్లి-కిళవల్లి, కిళ పర్లము-కిళపర్ల-కేళపర్ల, కుబ్జము, కోకా తకి, ఖరమంజరి, తుపకము, ఔరమధ్యము, దురభిగిసాము, ధామార్గము, పృత్యక్ష్మి, పృత్యక్ష్మి, మయూరము, వళిరము-వసిరము, శిఖరి. (తె) ఉత్తరేణి-ఉత్తరేను-తద్వి. —అపామార్గము, అపారక్రము, కపి పులి, తుదాగిసామార్గము-తుదాగిసామ:

గ్రము, రక్షభిది. (తె) ఎఱ్ఱుత్తరేణి*. (ధం తరంగములుసారించును.)

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. న. 1. చేలుక: చూ, హిమము. 1; 2: శిశిరము, శీతము. (తె) ఇగము-ఇరము-ఈము, ఇరక, ఇరతాళింపు, చేలవ-చేలువ-చేల్వ, చేలి, చేలిమిరి-చేల్మిరి, చేలువడి, చేల్ల-చేల్లవ, జేలుబు-జేలుపు, తనుపు-తన్ను, నజ్జే, వలి, వలిమిరి, నీతి-నీతు-నీతువు.

తైత్తిర్యము. సం. అ. కి: శీతలించు. (తె) ఇవ తలించు-ఇరతాళించు, చేల్లవగు, చేల్లవడు, తనుపారు, తనువడు, వలిగొను.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, శిశిరము.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం: సాత్త్విక.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం. బోయ: చూ, వ్యాధుడు. 1. (తె) ప్రతినికొండలు)

తైత్తిర్యము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలతంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము. 3.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. న: అవక, కోన.

తైత్తిర్యము. సం. వి. న్. పుం: చూ, శివుడు. (తె) లిధన్యడు అనికొండలు)

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం. కారుపోక*: చూ, పోక: గ.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రసాంజనము; 2: చూ, తాపువు; పుం. 3: చూ, పర్వతము; అం. 4: చూ, ఆననములు. (ము.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం. కడలి: చూ, సముద్ర

తైత్తిర్యము. సం. వి. న్. పుం: చూ, తైత్తిర్యము.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము.

తైత్తిర్యము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పట్టుపురాలు: నర్తకి, లాసకి-లాసిక. (తె) అటకత్తిరి-అటకత్తి: (చూ, స్త్రీ: చూ, అటకత్తిరి.)

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం: కక్షావేక్షకుడు, కలాయనుడు, కృశాశ్వ, గీష్ణపు-గీష్ణపు, నటుడు, నర్తకుడు, రంగాశీవుడు, లాసకుడు. (తె) అటకాడు, నట్టు-నట్టుగుడు-నట్టువుడు-నట్టుకాడు-నట్టువాడు-నట్టువ-నట్టువు. తద్వి —: కుశిలవుడు; 2: (తె) కోణంగి-కోణాంగి, కోణంగినాడు; 3: (తె) బిద్దెమువాడు; 4: (విణ) నర్తకుడు.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఇందుప్య: చూ, సౌవర్ణలము (లవణము. 1-20); 2. మరయను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్ణవము; 3: అశ్రువు, కాలానుసార్థము, చలితము, వృద్ధము, శీతశీవము. (తె) రాపువు, తాతిపూవు, తాపువు*, పుం. 4. రేటి; చూ, పట్టువము; 5: కాలేయము*: చూ, సదాన; విణ. 6. తాతితోసరియైనది.

తైత్తిర్యము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి. 1.

తైత్తిర్యము. సం. వి. అ. పుం. “ఏను శివపూజామృతి గలవారు. కృష్ణయజ్ఞాభీయులు. ఆదితైత్తిర్యము. తైత్తిర్యమైత్యమతములు. శ్రీకంఠ శివాచార్య సంభవదాయులు. బోధాయన సూత్రము. కొండలు ఆపస్తంబసూత్ర పరివర్తకులుగలరు. ఏరిలో అంతర్వేదితగవారు కంచితగవారు తిరువారిగాడుతెగవారు వాలాశీపేటతెగవారు వాలుగుతెగలుగలవు. ఏరాంధ్రదేశమున గోదావరీ తీరమందున్నదియై సామాన్యముగా అంధ్రదేశమందును విరివిగా దక్షిణదేశమందును వ్యాపించియుండిరి. శివాచార్యులు గురుకులు దీక్షతులు భట్టర్లు అమలినదులుగలవారు. ఆత్మార్థ పరాధి పూజయందు శివుని పరిధానముగా నర్పించుచు శివాలయ పారికారాభ్యంతరమందుగల గణపతిమూరసౌరభక్త్యా

దిమార్తులను శివునియొక్క అవివాహాపసంబంధముతో నర్పించెదరు. శివాలయమునకు వేరుగానున్న అన్యదేశతల వారాధించరు. మఱికొందఱు ఆచైవికులు ఉత్కలశివంగదేశములనుండి వచ్చి నైజాంరాష్ట్రముందును అక్కడక్కడ ఆంధ్రదేశముందును శివార్చనచేయుచుండిరి. వీరికిని తైవబ్రాహ్మణులకును సహభోజనబాంధవ్యములులేవు. (చూ, బ్రాహ్మణులు; చూ, కాత్యాయనబ్రాహ్మణులు; చూ, పట్టుగబ్రాహ్మణులు; చూ, మత్తరుబ్రాహ్మణులు.)

తైవము. సం. వి. ఆ. న. 1. శివుడేదేవుడను ఒకమతము: చూ, మతములు; వి. 2. శివసంబంధమైనది; ఆం. 3: చూ, పురాణములు (24000 స్లో. వాయుదేవుడుకర్త. శివప్రతిపాద్యము.); 4: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

తైవలము. సం. వి. ఆ. న. గా-శివలము-తైవలము-తైవాలము-తైవలి, అత్మోహము, అరకము, ఆకాశమూలి, కాశ్మీ, కావారము, కుంభి-కుంభిక-కుంభికము, కుత్సణము, కుష్ఠహరి, ఖమూలిక-ఖమూలి, గాంగేయము, గృప్తి-ఘృప్తి, జంబాలము, జగరము, జలశేకము, జలనీలి, జలవల్కలము, జలాంచలము, నీలిక, బదర, మంజులము, వారాహి, వారిచత్వరము, వారిపర్ణి, వారిమూలి, విశున్నకము, విద్యకేసవప్రియ, వ్యవక. (తె): నీటిపాచి. తద్వి. — గ: (తె) ఆకుపాచి; ౨: (తె) తీగపాచి, వామే; 3: (తె) తుంటిమార, తూడి, తూడిమార-(తూడిమార, తూడుమార); ౪: ఘృప్తి, విద్యకేసవప్రియ. (తె) నీరకు, పాచి-పాచి, పాచితిగ, పిద్దపాచి, బదర; ౫. సూతి పాచికుడు.-(తె) పాచుడు-పాచికుడు.*;

(“చూ, సహస్రగత్యము.”); 2: వద్యకాశ్మము, చత్రాంగము, వద్యకము, వన్నగము*. తైవలి. సం. వి. ఇ. న: చూ, రూ-తైవలము. 1.*. తైవలిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). ఏఱు: చూ, నది. తైవనైష్ఠవమతసాంపాదాయములను బోధించేవారు. ఆం: చూ, ఉపదేశకులు.

తైవాలము. సం. వి. ఆ. న. నీటిపాచి*: చూ, రూ-తైవలము. 1.*. [ధక్తులు-

తైవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. శివధక్తుడు: చూ, తైవము. సం. వి. ఆ. న. 1. చిన్నతవము:

బాల్యము, శిశుత్వము. (తె):—అలరుపాఱుము, చిన్న కాఱు, చిన్న నాఱు-చిన్నటనాఱు, చిన్నతవము, చిన్నరికము-చిన్నటికము, చదువేతవము, పిన్నటికము, పిన్నటనాఱు-పిన్ననాఱు; 2. బాల్యదశ: గోదాలము. (చూ, దిశలు.) [పాధ్యాయాలతవము.

తైవ్యోపాధ్యాయిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). శివ్యో

శ్రో

శ్రోం. నా. వి. రూ-శుంకి=సాంటి: చూ, సాంటి (చూ, శృంగధేరము.) (పిండి శ్రోంకికం తెదేశవారిశ్రోంకి ప్రకస్తము).

శ్రో

శ్రోకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=మోశురు. (త్రుత్రమరణాదిదుఃఖములచేత తపింపేట): ఆక్రిందవము, ఆక్రిందము, కందవము, కష్టము, కామాంతకము, క్రిందనము, క్రిందితము, క్షేతము, ఖేదము, రమము, (వి) దుఃఖపాట, ప్రలాపము, మన్యప్ర, రాగము, రుదితము, రోదనము, లాపము, విచారము, వియమము-వియామము, విషాదము, వృతివము, వ్యసన

మము, వ్యర్థము, కుక్కు, సంకటము, సాద
ము. (తె): అడలు, అలరే, ఉమ్మ-ఉమ్మల
 ము-ఉమ్మలిక-ఉమ్మలికము, ఏడుపు-ఏడ్పు,
 కవికరము, కస్తీ, కుందు, కుతి, కుతిలము,
 గోడు, మేమ్మ, మోకురు, జోలి, నెట్టు, నె
 వ్యగ-నెవ్యము, పగ, పగపు, పదావలి, పన
 ట, (మి) సంకటపాటు, ముక్కు- తద్దిశే
 వములు.—౧. దుఃఖమునకు. (దీనియందు
 ఇందిరియులు దుష్టములను. దుష్టముగా
 భేద పెట్టునని):-అంకము, అకయ-అఘము,
 అతిధి, అత్యయము, అన్వాసనము, అపమర్ద
 ము, అభివ్యందము, అమానశ్యము-అమనస్య
 ము, అర్తి-అర్తి, అహోబత, అనువు, అధి,
 అబాధ, అవాపము, అశ్రమము, ఉద్దేగము,
 ఊర్తి, కూటము, కృచ్ఛము, కృతి, క్లేశము,
 క్వాధము, గపానము, గవ్వరము, తాపము,
 దుఃఖము, పగంపర, పీడ, పృనూతిజము,
 ప్రైషము, బాధ, విచారము, వ్యధ, సంకట
 ము, సాంస. (అవ్య):-అ, ఇ, ఈ. (తె.ప):-
 అంగడ, అంగలారుపు- అంగలార్పు, అటమ
 ట, అటమటింపు, అడజేడి, అడలు, అలందు
 రు-అలందురు, అలరే, అలమట, అలుగుల-
 అలుగులము, అల్లట, అటుపోటు, ఇడుము,
 ఉత్తలపడుట, ఉత్తలపాటు, ఉమ్మలము-
 ఉమ్మలింపు- ఉమ్మలిక-ఉమ్మలికము, ఎడ
 రు, ఎర, ఏపు, ఒంజిలి-ఒందిలి, ఒత్తడి,
 కక్కసము, కన్నులు, కణకటి, కసటు-కస్తీ,
 కారియ-కాటియ, కసమున, కుందు, కుతికలపా
 టు-కుతిలపాటు-కుతిలము, కొందలము, కొండ
 డము, గంటి, గొడన, గోడు, జేడి, తొందర-
 తొందల, తొక్కట- తొక్కటము-తొక్కి
 ట, తొక్కిటము, తొక్కటపాటు-
 తొక్కిటపాటు, తిక్కు, దావంతము,
 దునుకు, దురపిల్లు, దూకరి, దొనుకు, వచ్చే,

నలక-నలకను-నలుకున, నవరే, నెగులు-
 నెవులు, నొగులు-నొవులు, నొలి, నొప్పి-
 నొవ్వ-నొవ్వ-నొవి-నొవు, పిరుకెడు-పిర్రికె
 కు, పొక్కు, బాద, బాము, బారి, బెడడ,
 వంత, వందురు, పగ, వాపోక, వెత, వెతా
 రము, వెనుబాటు-వెన్నాటు, వెనవము,
 (మి) సంకటపాటు, నలుగు, నలుపు, నేగి,
 ముక్కు; ౨. మనోవ్యధకు.— అంబరము,
 అధి, అపద, ఉపరాగము, విపత్తు, వ్యధ,
 వ్యసనము, సంగరము. (తె):— అంగడ, అం
 గలారుపు-అంగలార్పు, అడ, అరిటము-అరా
 టము, కుళ్ళింగింత, జోలి, తుందుడుకు, నింజి
 లి-నెంజిలి, పిమ్మట, పొక్కడ, బిమ్మటి,
 మనికీతపాటు, ముచ్చిరితనము, మెరమెర,
 వంత (చూ, విపత్తు); ౩. కరీరపీడకు:—
 అత్తింతము, అభీలము, కష్టము. గపానము,
 సంకటము, (మి) సంకటపాటు; ౪. సం
 కటమునకు:-అవిధి, సంకటము. (అవ్య):
 అయె, అజ్, ఈ, ఏ. (తె. ప):-అనరు,
 ఇంటరము-ఇంటిము, ఇక్కట్టు, ఇక్కము,
 ఇక్కపాటు, ఇజ్జేకు, ఇమ్మడివ్య, అజ్జడ
 ము-ఇజ్జకటము-ఇజ్జకటము-ఇజ్జకటము-
 ఇజ్జకటము-ఇజ్జకటము, ఒడుదొడుగు, ఒజ్జ
 కటము-ఒజ్జకటము-ఒజ్జగడము- ఒజ్జగడ్డ
 ము, ఒజ్జము, కక్కసము, చిక్కు, జేడ్డ,
 తనకలి, తొక్కట-తొక్కటము-తొక్కి
 ట-తొక్కిటము, నిక్కచ్చి, పోరామి,
 మట్టుపాటు, సంగడము, (మి) సంకటపా
 టు; ౫. విరహావ్యధకు.-సంకటము, (తె)
 బెంగ, (మి) సంకటపాటు; ౬. కష్టము
 నకు.-అంకము, అదీనము, అభీలము, అధి,
 ఉపాసనము, కష్టము, కాపాళము, శ్రమము,
 సంకటము. (తె. ప):— అందెబంబలు, అగ
 బాటు, అల్లట, అపలి, ఇడుము, ఇడుముడి,

ఇట్లుంది, ఎవ్వ, కక్కనము, కడగండ్లు, కడిది, కాటియ, కొడిమె-కొడివె-గొడివె, గండ్లు, చిక్కు, చోడును, చోడ, డెవ్వరము, తొగ, పల్లటము, పాటు, పాము, పీనుగుపెంట, బడప; 2. రాగజ్యేషాదపరియక్తమగుదుఃఖమునకు. — ఆదీనవము; ౮. బలాత్కారముగా నరకమునందు దొర్లుటవలని బాధకు: — ఆజువు; ౯. అత్యధిక దుఃఖమునకు. — (తె) పంచేకరపాటులు; ౧౦. బాధించేటకు. — హింస, హింసనము. (తె) హేరామి; ౧౧. ఆపదకు: — (చూ, వివర్త); ౧౨. (విణ) కష్టముగలది: — కష్టము; ౧౩. (విణ) శోకమునొందినది: ఆయనము, ఆగ్రము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్షేతము, భిన్నము, ముఃఖితము. (తె). ఒంజిలి-ఒందిలి, చికాకు. తర్కి. — శోకించునది అనుటకు: — చూ, శోచ్యము; ౧౪. దుఃఖార్థము. — అహహ-అహహ-అహా-అహా, ఖలు, ఏ, హా. (తె): అటె-అటె-అటె-అటె-అటె. ౧౫. వ్యధార్థము. — హా, ౧౬. పీడార్థము — హా, ౧౭. విచారార్థము — ఏ, ౧౮. తాపమునకు — (చూ, సంతాపము); ౧౯. శోచనము. (చూ, సుక్కు (1) (2).) (ఇవి అన్నియు కొద్దిభేదము కలవి); అం. 2. సాయాభావము: చూ, రససాయాభావములు; 3. చూ, పడూర్ములు. (చూ, ఊర్ములు.)

శోకించే. సం. అ. కిరి-జోకించే. (పుత్రురణాది దుఃఖముచేత తపించే): విచారించే, విసాదించే. (తె). — అడగు, అడలుకొను, అలగు, ఉమ్మరికించే-ఉమ్మరించే, కనికరించే, కుండు, ముకురుపడు, దురపిల్లు, పెనుదించే, ముచ్చిరు, వగచే, వనరు, వేసరు-వేసారు. తర్కి. — ౧. శోదించేటకు: — ఆకరించించే, (వి)దుఃఖపడు, రోదించే, శోకించే.

(తె) అడలు, అడచే, అవురును, ఏడు-ఏడుచే-ఏడుపు, కనికరించే, కూపెట్టు, కూయు, గీపెట్టు, గుడగుదలాడు, చికిలు, జోకించే, మొలయిడు, వగచే, వాడేలచే, వాపోవు; ౨: — (చూ, విలపించే); 3. దుఃఖించేటకు. — దుఃఖించే, శోకించే, (తె): అంగలారుచే-అంగలార్పు, అలదురు, ఉమ్మరించే-ఉమ్మరించే- ఉమ్మరికించే, (వి)కష్టపడు, కుండు, కుట్టు-కుట్టు, కుట్లగించే, గోడాడు, జోలిగాను, జోలిబడు, (వి)దుఃఖపడు, దురపిల్లు, పల్లటిల్లు, నాకు, బావురును, మనికీతపడు, ముచ్చిరు, వండురు, వగచే, వనుబడు-వెన్నడు, వేసరు-వేసారు, సలిచే, సుక్కుబడు-సుక్కురు: చింతించుటకు: — చూ, (సుక్కు. 11; (ఇవి అన్నియు కొద్దిభేదము కలవి)

శోచనము. సం. వి. అ. న. వగచే: చూ, శోకము. 1. శోచనీయము. సం. విణ. శోకించుదగినది: శోచ్యము, శోచిత్యము. (చూ, శోకము. 1. ౧౩.) శోచిత్యము. సం. విణ. — తె. — శోచిష్టే-కుండు. సం. వి. అ. పుం. జ్వలనుడు: చూ, పన్నా. 1.

శోచిస్తు. సం. వి. న. న. 1. వెలుగు: చూ, వెలుతురు. 1; 2. సూర్యకీరణము: చూ, నాయనము. 2.

శోచ్యము. సం. విణ. శోకించుదగినది: చూ, శోచనీయము. తర్కి శోకించుదగినది అనుటకు. —: (చూ, శోకము. 1-౧౩.)

శోకము. సం. వి. అ. పుం: రూ-శోకము. — శోకము-శోకనాకము-శోకనాకము, ఆరగువులీరుగువు, ఋక్షము, కల్పంగమా, కుటంసటము-కుటన్మటము, కేకటము, జంబుకము, డింబిక, దుండుకము, దీర్ఘవృంతము, నటము, పత్తోర్ణము, సాంధూకకర్ణము, మహానింబము, పృకము, కుకనాసము.

(తె): దుండిగము-దుండిలము-దుండిలము-దుండుకము-దుండుకము, పెద్దమూస, పెనుమూస *.

శోణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎటుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎట్టనిగుట్టము: చూ, చాయము; 3. నదవిశేషము: చూ, సముద్రము; తది. — ఒకానొకనది: చూ, నది: 4. నిర్మల: చూ, పవీ. 1; 5. దుండిగము*: చూ, రూ-శోణము; 6. కేకటమనుబాణము. శోషము. శోషణము (అనికొందలు): చూ, మన్మథబాణములు; విగ. 7. ఎట్టనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 8: చూ, వర్ణములు (ఆశ్వ కాస్త్రములోనివి.) చూ, భూమి. 1.

శోణమృతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎట్టనున్న: శోణరత్నము సం. వి. అ. న. కెంపు: చూ, స్థూలశ్చయము (రత్నములు అ)

శోణితము. సం. వి. అ. న. 1. నెత్తురు: చూ, రక్తము. 1; అం. 2: చూ, లక్షకాంగములు.

• (“లెత్తుకవలెనున్న ధనియుచ భోగియునగు. పగడమువలె మనువుగలిగిన రాజగు. పద్మవత్రి సమమైవ బహుకన్యకలు గలిగి సతత దుఃఖియగు. గోమయవర్ణము, కావన, ఉచ్చై, మహిషరక్తసమమైన నిర్ధనుడగు.); 3 బాణపురమనుదేశము: చూ, దేశములు; 4 చూ, ధాతువులు.

శోణిము. సం. వి. న్. పుం. రూ-శోణిము. ఎటుపు: చూ, వర్ణము. 6.

శోణిము. సం. వి. ఆ. పుం. — తె. —

శోధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-శోధము.

శోధకుడు. సం. విగ: కారణికుడు, పరీక్షకుడు, పరిశోధకుడు.

శోధఘ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కటిల్లకము-కతిల్లకము-కతిల్లము, జీవలోధనీ, పువర్ణవ, పూరణము, పూరము, పూర్ణపు, శోధఘ్ని.

(తె).—గలజెర-గలజేరు-గలిజెర-గలిజెరు-గలిజేరు*. తది. — గ: దీగ్గ శత్రువు, విలూలిక, పృక్తికము. (తె) తెల్లగలిజేరు; 2: కృష్ణ-నీలపుష్పవ. (తె) వల్లగలిజేరు; 3: కరిల్ల-యోగ్య, వర్ణ కేతువు, వికవము. (తె) ఎట్టగలిజేరు; 4: పావనము. (తె) వచ్చేగుంటగలిజేరు.*

శోధన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శోధనము.

శోధనము. సం. వి. అ. న. 1. సోదన. (రూ-శోధన.) కుద్ధిచేయుట: దావము, ధావనము, పరీక్షనము, పరిశుద్ధి, పరిశోధనము, పరీక్ష, పరీక్షనము, కుద్ధి, శోధన, సమూర్జనము. (తె). కడుగు-కడ్గు, గాలింపు, తెలుపు, మడుగు-మడుపు-మడ్గు-గుణుడు-మనుపు, నడిగట్టు, వేరుపరుపు, మద్ది, సోదన. తది. — ఔషధము, పరిశోధనము. (తె) కడుగుట; 2. పరిష్కరించుట: పరిష్కారము, పరిష్కృతి; 3: చూ, వెదకుడు; 4. మలము: చూ, శమలము. 1.

శోధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చీపురుకట్ట: చూ, సమూర్జని.

శోధము. సం. వి. అ. పుం. వాపు: చూ, శోధ.

శోధశోగి. సం. విగ: చూ, శోధశోగి.

శోధించే. సం. న. క్రి. 1. (కడుగుటలోనగువానిచే) కుద్ధిచేయు: తది. — పరిష్కరించుట: (తె) కడుగు - కడ్గు - కడుపు, లోడయు, సుద్ధిచేయు; 2. పరిష్కరించే: చూ, సవరించే; 2; 3: చూ, వెదకు; 4. పరిశోధించే, పరిశీలించే: చూ, విమర్శించే. 1; 5: చూ, సోదించే.

శోధితము. సం. విగ. శోధించబడినది: అవసగ్గరము, నిర్లిక్తము, నిశ్శోధము, మృష్టము, సంస్కృతము, సమృద్ధము (చూ, శోభితము. 2.) తది. — ఔషధము, ప్రక్షాళితము. తది. — గ. కాగినది: ఉపచితము, జ్వలితము.

దీప్తము, నిర్దగ్ధము, పరిజ్వలితము; ౨. పరి

కాశించినది:-పరిజ్వలితము; 3. కాల్యుబది

నది: చూ, త్తప్తము.

శోధ్యము. సం. వి. 1. శోధించదగినది; చా.

2. ఆకర్ష్యమైనది: చూ, వింత. 1. [కము*.

శోషకము. సం. వి. ౨. తుం: చూ, రూ-శోణ

శోఫ. సం. వి. ౩. ఆ. స్త్రీ. (తుం. అవికౌందలు)=

సోతు-సోబె: రూ-శోఫము, కిలాసము, శో

ఫము-శోధము, శోషము, శ్లోకము, శ్లో

నిర్ద-నిర్దము. (తే) ఉలునడ-ఉల్పడ,

ఉండ-ఉండరు, కులున, జోబ, బొల్లి, వా

త్రు, సిద్ధియము-సిద్ధియము, సోతు-సోబ-సో

బా, సోబియ-సోబె, (శోగము. 1)

శోఫము. సం. వి. ౩. తుం. —పై.—

శోఫస్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, శోధస్మి*

శోఫశోగి. సం. వి. ౪. ఈ. స్త్రీ: సోబెశో

గము గలవాడు: చూ, వ్యాధితుడు.

శోధ. సం. వి. ౩. ఆ. స్త్రీ. 1. వస్త్రధూనగాది

పరియుక్తమైనకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1;

2. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఇచ్చు:

చూ, వాంఛ; 4. మిక్కిలిశోధ: చూ, సుష

మ. 1.

శోధకృత్తు. అం: చూ, సంవత్సరములు.

శోధనము. సం. వి. ౩. తుం. 1: చూ, యోగ

ములు; చా. 2.=సోబనము. గర్భాధానము,

చూ, సంయోగము; 3.=సోబాన. పెండ్లిపా

ట; వి. 4. మందరము: చూ, హృదయము.

శోధనములు. అం: టెక్నెమురెత్రించేట, వీధు

లయందు నీళ్ళనుజేల్లించేట, పూవులనిండి

చేట, గోడలయందుఁ జిత్రిములు వాయిం

చేట, మకరతోరణములు గట్టించేట, ఆట,

పాట, వాచ్యము. (8)

శోభాంజనము. సం. వి. ౩. తుం: చూ, శిశువు*.

శోభించే. సం. ఆ. క్రి. రూ-శోభిల్లు. పరికా

శించే: చూ, వానజిల్లు.

శోభిల్లు. సం. ఆ. క్రి. —పై.—

శోభితము. సం. వి. ౪. పరికాశమొందినది: జ్వలి

తము, పరిజ్వలితము, భాగితము, విస్ఫో

తము. తద్వి. — ౧. మండినది అనుటకు. —

జ్వలితము, పరిజ్వలితము; ౨. పరికాశించే

నది అనుటకు. —ఉల్పదము, తరళము, భాను

రము, శోచనము, విలసిలము, శుభ్రము;

(చూ, వెలుతురు. 1); 3. పరికటింపఁబడి

నది అనుటకు. —అవిష్కరితము, పరికటితము:

(చూ, వ్యంజితము.); ౪. ప్రకాశించేవన్న

ది అనుటకు. —స్వోతమానము, భాసమానము;

౫. మిక్కిలిపరికాశమొందినది అనుటకు. —

ఉదర్పి, విరాజమానము, విస్ఫూర్ణితము,

సుషమ; ౬. గరగరికైనది అనుటకు. —విద్రుము:

(చూ, శోధితము); 7. ప్రకాశముగలది అను

టకు. —(తే) పినారి.

శోషణము. సం. వి. ౩. న. 1. శోషిల్లుట

అస్కందనము, శోషము. (తే) ఇంకుట,

ఇంకుడు; తుం. 2. 2. కానోక మన్తధరాణము:

చూ, శోణము. 8.

శోషము. సం. వి. ౩. తుం. 1. శోషశోగము:

చూ, శోఫ; 2. క్షయశోగము: చూ, హను

తు. 4 (శోగము. 1-౧౦); 3: చూ, శోష

ణము. 1; అం. 4: చూ, శోణము. 8; 5: చూ,

అస్త్రములు.

శోషించే. సం. ఆ. క్రి. రూ-శోషిల్లు. 1. చిక్కు:

చూ, సాటసాటవోవు; 2. ఎండు: చూ,

సాటసాటవోవు.

శోషిల్లు. సం. ఆ. క్రి. —పై.—

శా

శాంత్యము. సం. వి. ౩. న. శుంతత్యము, చూడు

త్యము: (తే) సాడు.

కౌండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పిచ్చలి. 1.*.
తద్వి. — గ. గజపిచ్చలికి. — ఛక్క; ౨. నీరుపి
చ్చలికి. — అనంత, వికల్ప: చూ, పిచ్చలి. 1-3;
3. పిచ్చలివేదనకు. — శిరము, సిరము. (చూ, పి
చ్చలి. 1.)

కౌండికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్పిలివా
డు: చూ, నురావీధి; 2: చూ, సమర్థుడు.

కౌండుడు. సం. వి. న. నుమూలి, లాట్టియమ్మే,
తాగుబోతు, పాయి, కల్లుతాగిగుటలోనగు
నానిచే మత్తిలినవాడు: చూ, సోమరి.

కౌము సం. వి. అ. న. చిలకలగుంపు: చూ, శుకము.

కౌక్తికేయము. సం. వి. అ. న. మత్తయ: చూ,
భూలోచ్చయము (రత్నములు. గ.)

కౌక్తికేయము. సం. వి. అ. పుం. విషభేదము:
చూ, సంగరము. రి. [2. కుక్లకర్మము.

కౌక్ల్యము. సం. వి. అ. న. 1. కుక్లభావము,
కౌవము. సం. వి. అ. న. 1. నైర్మల్యము: చూ,
సమీచీనము. 2; అం. 2: చూ, పార్థివగుణ
ములు; 3: చూ, యోగయమాంగములు.

కౌవములు. అం: బాహ్యము, అంతరము (2).

కౌద్దోదని. సం. వి. ఇ. పుం. కాక్యబుద్ధదేవుడు:
చూ, బుద్ధుడు. 1.

కౌనకీయము. అం: చూ, కల్పసుత్రములు.

కౌరసేని. అం: చూ, పాకృతభాషాభేదములు.

(చూ, భాషలు)

కౌరి. సం. వి. ఇ. పుం. కృష్ణుడు: చూ, నిష్ణవు. 1.

కౌర్మము. సం. వి. అ. న. 1. కూరత్వము: చం
డిమ, ఝు, చరాకృతిము, వికృతము, వీర్య
ము. (తె): అగ్గలిక-అగ్గలికము, అటుము,
ఇలుపడి-ఇల్లడి, ఉక్కు, ఏడైలు, కడిది,
కడిమి-కడ్డి, కడుడు, కలుకు, గట్టి, గురు
ను, గోపారి, మేలుకు, డాక, దండ, నెటి,
పూత్ర, సోంపు, చానుపు, పోటు, బంటు

తనము, వింకము-వింకము, విగుత్ర, వీరము,
మగఁడిమి, మగతనము, మగపాటి-మగపా
డి, ముటి, మొక్కలము-మొగ్గలము, వడి,
వడిగలతనము, వడితనము, వాడి-వాడిమి,
నాని, విడి, వీక-వీకు, సోమ-సోమము;

2: నేర్పు, ప్రాధిమ్యము: చూ, సామర్థ్యము. 1.

కౌర్మవంతుడు. సం. వి. ఇ. దండి: చూ, సమర్థుడు.

కౌర్మికుడు. సం. వి. అ. పుం. కుల్కాగ్ర్య
క్షుడు: చూ, నుంకరి. [చూ, స్వర్ణకారుడు.

కౌర్మికుడు. సం. వి. అ. పుం. రాగిపనివాడు:

కౌష్మలము. సం. వి. అ. పుం. ఎండినమాంస
ముయొక్కచెల: చూ, చెల. 1.

కౌష్మలుడు. సం. వి. గ. రూ-కాష్మలుడు.

ఎండినమాంసము తినువాడు: చూ, కాష్మ
లికుడు.

శోచ్యి.

శోచ్యతము. సం. వి. అ. పుం. జలధార, కాటు
ట (అనికొండలు): చూ, స్రవము.

శృ

శృకాన కుసుమశ్శాయము. అం. ఒకానొక శ్శా
యము.

శృకానము. సం. వి. అ. న. = కుసుమము; అంకశయ్య,
అంతశయ్య (అంతశయ్య), కటము, చితి, ము
ల్లి, చైత్యము, పిత్తవనము, ప్రేతవనము, రుద్ర
భూమి. (తె) ఒలికి, ఒలికికాకు, ఒలుకుల
మిట్ట, కాడు, మనసము, వలికి, వల్ల కాడు.
తద్వి. — శాస్త్రము, చిత-చితి-చిత్య-చిత్య
ము, చైత్యము. (తె) సాద, సార.

శృకానవై రాగ్యము. అం ఒకానొక వై రాగ్యము:
చూ, వై రాగ్యములు.

శ్లోకుప్ర. సం. వి. ఉ. న. 1. = మిసము. మిస-
(సం) క్షంజనము. (మూతిపై చెండు)కలు):
చూ, చెండుక; తది. - ౧. పెరిగినమిసము
గడ్డములకు. - కూపుము; ౨. గడ్డమును మిస
మును. - గడ్డము; 3. గడ్డమునకు. - (తె)గడ్డము,
గడ్డవ: చూ, చంబుకము; ౪: (తె) బావురు
గడ్డము; ౫: (తె) పిల్లగడ్డము; ౬: (తె)
మేకగడ్డము; ౭. 2: చూ, లక్షణాంగము
లు. (మిసలు. - కొనలుగలిగి మృదువులై నూ
త్తుములై నదులు. కపిలవర్ణమైనకూరుడగు.
కుమైదలవలె నీలములై దీర్ఘములై నరా
జును. ముందు మిసమునచ్చినపిమ్మట గడ్డము
వచ్చిన దీర్ఘాయువగు. వ్యక్త్యమైన అల్ప
యువగు.)

శ్లో

శ్లోమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = చోన-చోను.
యావనమధ్యస్థురాలు: చూ, స్త్రీ. (చూ, యా
వనభేదిములు.); 2. యునున: చూ, హోదిని
(నది. (3).); 3. నల్లపియ్యక: చూ, శకుంతి
(పియ్యక); 4. రేయి: చూ, శర్వరి. 1
(రాత్రి. 1.); 5. నల్లతెగడ*: చూ, సర్వా
నుభూతి; 6. నీలి*: చూ, శ్రీఫలి. 2;
7. పేంకణము*: చూ, సన్నకదుర్తిపు; 8. బా
వంజి*: చూ, సోమరాజి; 9. మామెన*:
చూ, కారిబ. [యా-శ్లోమాకము.

శ్లోమకము. సం. వి. ఆ. పుం. = చోమలు: చూ,

శ్లోమము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఇందువ్వు: చూ,
లవణము. 1; 2. అయోనామము, ఉపణము-
ఉపణము, కఫవిరోధి, కృష్ణము, కేవలద్ర
వ్యము, కోలకము, ధార్మవత్తనము, మరీ
చ్యము, మాషణము, వరివ్వము. (తె) మిరి
యము - మిరెము - మిర్యము: చూ,

కేల్లజము. తది. ౧: వేశ్యాకవ్య. (తె) పిల్ల
మిరియము; ౨: (తె) కేలసమిరియము,
తోగమిరియము; 3: క్యేతమరివము. (తె)
కేల్లమిరియము; ౪. మిర్యాలకెట్టునకు. -
ఉపణము-ఉపణము, వల్లజము: (చూ, వేల్లజ
ము); పుం. 8. అకువనుపు: చూ, వారి
తము. 1 (వర్ణము 8-2); 4. నలుపు: చూ,
వర్ణము. 8; 5. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1;
6. కోయిల: చూ, సాంకుడుపులంగు;
7. అజగ, ఆజేగి, ఋక్షిగంధ, కోకరపుష్పి-
క్షతవిద్వంసి, గుంజకము, ఛగల, ఛగలాం
డి, ఛాగలాస్త్రైక, జాంగము, వృద్ధదారక
ము-వృద్ధదారుకము-వృద్ధదారుపు-వృద్ధవార
కము. (తె) బొద్ది, బొద్దికూర*; 8. ప్రయా
గయందలిమట్టి*: చూ, స్కంధజము;
9. మామెన*: చూ, కారిబ; వి. 10. అకు
వచ్చేనిది: చూ, వారితము. 1 (వర్ణము. 8-2);
11. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8.

శ్లోమలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లతెగడ*: చూ,
సర్వానుభూతి.

శ్లోమలము. సం. వి. ఆ. పుం. న. 1 = చోమన.
నలుపు: చూ, వర్ణము. 8; 2. అశ్వత్థము,
అమలము, కపితనము, కుంజరాశనము, కుం
భజము, కృష్ణవాసము, కేశవాలయము, కేశ
వావాసము, శ్రీరదుర్ముము, గజభక్షకము, గ
జాశనము, గుహ్యపుష్పము, చలదళము, చల
పత్రము, చైత్యదుపు, చైత్యము, చైత్యవృక్షము,
చైత్యపాదము, దీర్ఘాయువు, వారాయణము,
వనిత్యోకము, పిప్పలము, ప్లక్షుము, బోధి,
బోధిదుర్ముము, మంగళ్యము, రోహి, వనస్థ,
వహ్నిగర్భకము, పృథ్విదనము, శ్రీపృక్షుము,
(తె) కండ్లరావి, రాగి-రావి*. తది. -
౧. కండ్లరావికి. - అశ్వత్థిక-అశ్వద్ధిక, అశ్వ
త్థసన్నిభ, కంబూష, శేతాశ్వత్థము. (తె)

కండ్లరావి; ౧. గంగరావికి.-కృమకము, తూదము, తూలము, పూగము, బ్రహ్మచారి, బృహ్మణ్యము, బృహ్మదారువు, యూవము. (తె) గంగరావి*; వి. ౩. వల్లవిది: చూ, వల్లము. ౪. [కీరీషము. శ్యామవల్ల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దిరిసెన*: చూ, శ్యామలాంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సోమాలమ్మ. శ్యామలాదేవి: చూ, మహాలక్ష్మి. ౩. శ్యామలాదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సోమాలమ్మ. 1. — పై —, అం. 2: చూ, దిక్పాలభార్యలు శ్యామపారము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వెలి చండ్రీ*. [చూ, రామపు. 1. శ్యామాంగుడు. సం. వి. ఆ. పుం. బుధుడు: శ్యామాకము. సం. వి. ఆ. పుం. = చోమలు. రూ- శ్యామకము: చూ, ధావ్యము. ౨౦. శ్యామిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అంధకారము, అంధము, అంధిక, ఆకల్పకము, కజ్జలము, కాలిక, ఖలుక్కు, తమము, తమి, తమిసృము-తామిసృము, తమరము, తామసి, తిమిరము, ధాన్వంతము, పాణింధము, మేచకము, వృత్రము. (తె): ఇరులు-ఇరులు, కప్ప, గుర్యూరము, చీకటి, చీకట-చీకట, చీకటాలు, మబ్బు, మయిల-మైల. తద్వి. — ౧: అంధతమనము(అంధాతమనము), గాఢాంధకారము, తమసృ, శార్వరము, సంతమనము. (తె): కటికచీకటి, గబ్బుచీకటి, చిమ్మచీకటి, పెంజీకటి, పొడిచీకటి, మసక-మసకన, మునిచీకటి, ముజీచీకటి-ముజీముజీచీకటి; ౨: తగ్గినచీకటికి: — అపతమనము. (తె) కప్పిరి, పొడిచీకటి, మసమసన; ౩: (తె)కనుచీకటి; 2. కందు:చూ, వల్లము. ౪. శ్యామకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. భార్యతోడఁబుట్టినవాడు: రూ-శ్యామకుడు- స్వామకుడు-

కు-స్వామకుడు, మంభిలుడు; అం. 2: చూ, గయాపిండ దానార్థులు. శ్యాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. భార్యతోడఁబుట్టినది: రూ-శ్యాక. శ్యామకుడు. సం. వి. ఆ. పుం:చూ, శ్యామకుడు. శ్యావము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కోతిపన్నె: చూ, వల్లము. ౪; వి. 2. కోతిపన్నెగలది: చూ, వల్లము. ౪.

శ్వే

శ్వేరిము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తెలుపు: చూ, హరితము. 1 (వల్లము. ౪-౫.); వి. 2. తెల్లవిది: చూ, హరితము. 1 (వల్లము. ౪-౫.) శ్వేనము. సం. వి. ఆ. పుం: కపోతారి, హృరము, గాగ్నాకము, ఘాతి, వత్తి, మృగేంద్రచటకము, కశాదనము. (తె) డేగ. తద్వి. — ౧: క్షీతిజము. (తె) వేసడ-వేసడము-వేస్తము; ౨: వారణము. (తె) వయిల-చైల; ౩: (తె) పారణము, నాలుపము-సాళున-సాశ్వము; ౪: (తె) ఆడుజో-ఆణుజో, కడుజో-కణుజో; ౫: (తె) ఈలగర్జి; ౬: (తె) ఓరణము; ౭: (తె) కంచే మింఝే; ౮: (తె) కడసరము-కణసరము-కనిసరము; ౯: (తె) మరుజో; ౧౦: (తె) గిడ్డు-గిడ్డు; ౧౧: (తె) వేంవేడము-చెంచేడము-చెంచేడము; ౧౨: (తె) చోచగడ్డ; ౧౩: (తె) జీలకట్టియ-జీలకట్టె, జెలకంపె-సెలకట్టియ-సెలకట్టె; ౧౪: (తె) జోలి-జోలియ-జోలి; ౧౫: (తె) జోపడము; ౧౬: (తె) తళుకు; ౧౭: (తె) తోచిగాడు, తోనికాడు; ౧౮: (తె) నేలాలపు; ౧౯: (తె) బయిల-బైరి; ౨౦: (తె) బాజో; ౨౧: (తె) బెళె

కు-బెరుసు; ౨౨: (తె) లగడు-లగుడు.
(చూ, బట్టి); 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. ౩;
అం. ౩: చూ, పూహములు, 4: చూ, సం
చారివర్ణ గళాలంకారములు.

శ్రీని. అం: చూ, వృత్తము. 1 ("ర-జ-ర-వ
గణములు. 7 యతి. 11 ఛందస్సు.")

శ్రీ

శ్రీనాకము. సం. వి. అ. పుం-దుండిగము*:
చూ, రూ-శోణకము.

శ్రీ

శ్రీంధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు 1.
శ్రీధనము. సం. వి. అ. న. 1. కట్టు: చూ, బం
ధము. 1; 2. కూరుపు: చూ, సంధానము.
1; 3. విడుపు: చూ, విమోచనము.

శ్రీధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=జేడ్డు: దీక్ష. (తె)
అక్క-అ; 2. ఆసక్తి: చూ, హాళి (వాంఛ);
3.=పడ్డ: చూ, నూటి. 1 (లక్ష్యము. 1.);
అం. 4: చూ, శమాదులు.

శ్రీధ్ధానుడు: సం. విగ. శ్రీధగలవాడు: ఆస్తి
కుడు, శ్రీధ్ధానుడు-శ్రీధ్ధానువు. శ్రీధ్ధా
నుడు-శ్రీధ్ధానువు, శ్రీధ్ధానుడు. (తె)
అక్క-అగండడు, ఓపికగలవాడు, పాటు
మానిసి-పాట్లమారి.

శ్రీధ్ధానుడు. సం. విగ. —పై.—

శ్రీధ్ధానువు. సం. విగ. —పై.—

శ్రీధ్ధానుడు. సం. విగ. —పై.—

శ్రీధ్ధానుడు. సం. విగ. —పై.—

శ్రీధ్ధానువు. సం. విగ. 1. —పై.—; ౬. స్త్రీ.

2. వేదిల్లుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ. (భూశ్రీ
గ.); విగ. 3. శ్రీధ్ధగలది.

శ్రీధ్ధాసతి. అం: చూ, దిక్పాలవట్టగము.

శ్రీమణుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక
యతి: చూ, సన్యాసి; విగ. 2. వింద్యజీవక
ముగలవాడు. [శ్రీమపెట్టు-

శ్రీమపడు. మి. అ. కి. ఆయాసడు: చూ,

శ్రీమపయే. మి. న. కి: చూ, శ్రీమపెట్టు.

శ్రీమపెట్టు. మి. న. కి: ఆయాసపెట్టు, పర్యాసపె
ట్టు, శ్రీమపయే. (తె): అలగజేయు, అలయే
అలసటపెట్టు, అలటపెట్టు. ఏడాటలాడించే,
తాకించే. తదియ. —శ్రీమపడు అవటకు. —

(చూ, బాసడు.): అలయు, అలసటపడు,
అలుగులపడు, ఓలాకుపడు, గాసిలు-గాసిల్లు,
చీకాకుపడు, నలగు, పడు, పాటుపడు,
శ్రీమడించే, బడలు, బడలుపడు, లంకుట
పడు, లోలాయపడు, వేసరు-వేసారు, సర
మగొను, నేదగొను, (మి) ఆకురపడు, ఆయా
సపడు, పర్యాసపడు, శ్రీమపడు.

శ్రీమము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆదీనవము,
ఆయాసము, ఆస్పృహము, కాళి, క్షమము,
తాంతి, పర్యాసము, వ్యాయామము.

(తె): ఆరేలకునెలము-ఆరేలాకునెలము, అలరే,
అలకున, అంజేడి-అల్లడి, అలపు-అలపు,
అలయిక, అలపట, (మి) ఆయాస
పాటు, ఇజోకు, ఇజుము, ఓలాకు, కాకు,
కుసిగుంపులు, గాసి, చిరాకు, చీకాకు,
చెక్కు-చెరువు, జేంజోలము, కవకవ, డప్పి-
డప్పి-డప్పిక, రెంట-రెంటా, రెవారవా,
నలక-నలకున-నలగుడు, నిక్కచ్చి, నెగు
లు-నెవులు, నొగులు, నొవులు, నొప్పి, నొవ్వి-
నొవ్వు-నోవి-నోవు, పాటు, బడలిక, బడ
వసము, బాదరబండి, లంకుట, లాయిలాపా.

వడ, వేసట, సరమ, నేడ, సోమ. తద్వి.-

౧. దుఃఖహృదమైన విచారమునకు.- వెను

లు-నెవులు; ౨. మిక్కిలి అలవు: పరిశ్రమ

ము. (తె) అలవు, తుటారము, హూంత;

౩: చూ, వేదన; 2. అలవాటు: చూ, స్వభా

వము; ౩: సాము, గడసాదన, గరిడి-గరిడి.

(సం) వ్యాధాయము; 4: చెనుట: చూ,

నేద్రము; 5: సరమ. కష్టము: చూ, శోక

ము; 6: సామ్య. మార్చ: చూ, సామ్య;

అం. 7: చూ, సంచారీభావములు. ("అమ్మ

గనింజోచిన యమ్మగువకునొడలెల్ల నాయా

నకలిగించై చంద్రుంజోచిన చంద్రకాంతపు

బొమ్మవలె నేద్రవలించు సంపూరితంబయ్యె.")

శ్రీయశాము. సం. వి. అ. న: చూ, క్రాయము. 1

శ్రీవశాము. సం. వి. అ. న. 1: చెవి: చూ,

శ్రోత్రము; 2: ఆకర్ణము, కుగ్రి. (తె)

వింట-వినికి-విన్ని-వినుకలి-విన్నిలి- విని

కిడి. తద్వి.-౧. ఆనుకుగ్రి, ఉపకుగ్రి,

చిత్తోక్తి, పుష్పశకటి; ౨: శ్రీవశాము;

౩: కొద్దిగావినుట, సవసవ; అం. పుం, అ.

స్త్రీ. ౩. తూపురిక్క: చూ, రిక్క; 4: చూ,

అధనుక్షేత్రములు; 5: చూ, క్షేత్రసములు.

శ్రీవశాగంధములు. అం: చూ, రంధ్రములు.

శ్రీవశీయము. సం. వి. వివరదగినది: శ్రీవశ్య

ము-శ్రీవశ్యము, శ్రోతవశ్యము, సంశ్రివశీయ

ము (అనికొండలు). [శ్రోత్రము.

శ్రీవశము. సం. వి. అ. పుం, న. న. చెవి: చూ,

శ్రీవశ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క-

శ్రీవిష్ణువాడు. సం. వి. అ. పుం. బుధుడు:

చూ, రాహువు. 2.

శ్రీవశ్యము. సం. వి. 1. వివరదగినది: చూ, శ్రీవ

శీయము; అం. 2. (ఇదె ప్రిబంధాదికము):

చూ, కావ్యము. 4.

శ్రా

శ్రీం. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. సేద: అవరతి, ఆగ
తి, ఉపరతి, ఉపరమము- ఉపరామము,
పరిశ్రాంతి, విశ్రమము-విశ్రామము. (తె):
ఉడుకుప-ఉడుకుప, ఉరట-ఉరట. (చూ,
విరామము. 1.)

శ్రీంతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. యతి: చూ,
నశ్యాసి; వి. 2. శాంతి: బొందినవాడు;
3. అలసినవాడు: మిసిమంతుడు.

శ్రీం. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కాళుడుగంజ:
చూ, సాదము (1); వి. 2. కాళుడినది:
ఇద్దము, ఉత్తప్తము, తప్తము, పృతప్తము,
శృతము. (తె) ఉదిరి; 3. పక్షమైనది: చూ,
సంస్కృతము. 5.

శ్రీద్ధకర్మము. అం: చూ, శకులహితములు.

శ్రీద్ధదేవుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, యముడు.

శ్రీద్ధము. సం. వి. అ. న. 1. కాలపాత్రీనియము

ములచేత: చేసెడు శ్రీద్ధబోధిత పితృకర్మము.

(అంత్యకర్మాదులు.) తద్విశేషములు.- ౧.

మొదటిపత్నీరమున చేచ్చినవారింగూర్చి (పతి

మానముననుజేయు శ్రీద్ధకర్మము: అన్వాహి

ర్యము, మానికము; ౨. చేచ్చినవారింగూర్చి

సంవత్సరాంతమున జేయు శ్రీద్ధకర్మము:

సంవత్సరీకము-సాంవత్సరీకము. (తె) ఏడు

డి; 3. చేచ్చినవారింగూర్చి వృత్తిపత్నీరము

ననుజేయు శ్రీద్ధకర్మము: ఆర్థికము, ఆర్యక

ము, తద్దినము, తిథి, దినము, పృత్యార్థికము,

వైదికము, సాంవత్సరీకము- సంవత్సరీకము.

(తె) ఏడుడి; ౪: చూ, సపిండికరణము;

౫: చూ, సాన్యాసికము; ౬: చూ, పాడక

ము. 2. (ఇందుల విశేషములు.- అగ్నేయ

ము, సామ్యము, సంపేషణము, మానికము)

(చూ, కర్మములు.) (చూ, సాంపత్సరికము);
విగ. 2. శ్రీధర్మోగూడినది.

శాస్త్రములయందు మాంసపరిగ్రహము, అం: చూ,
కలియగవర్జములు.

శాస్త్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాసము. 1.

శాస్త్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. శ్రీయణము.
అశ్రీయింట్టెట: చూ, సన్నిధానము. 2;
విగ. 2. శ్రీసంబంధమైనది.

శాస్త్రపరిమళు. సం. వి. అ. పుం. గొడుగుపట్టె
డువాడు: చాయాకరుడు.

శాస్త్రము. సం. వి. అ. న. 1. వినిపించుట:
చూ, శ్రీవణము. 1; అం. పుం. 2. శాస్త్రము
మాసము: చూ, మాసములు.

శాస్త్రము. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. బోధతరము*:
చూ, వాపుడు; 2. శ్రీవణానక్షత్రముతోఁ
గూడిన శాస్త్రముపొర్రుమి.

శాస్త్రము. అం. శ్రావణమాసము: చూ, సంపత్సరి
ము (మాసములు.)

శాస్త్రము. సం. విగ. 1. వివేదగినది: చూ,
శ్రీవణీయము; అం. 2: అనూచ్యము దృశ్య
ముశాస్త్రము అని ద్వివిధము. అందు శ్రావ్య
మొకటి. ("మోడదగినది దృశ్యము; శాస్త్రము
ము సర్వశాస్త్రము నియతశాస్త్రమునయ్యె
సర్వశాస్త్రము (చరిత్రాశ్రమ) నియతశాస్త్రము
ము (స్వగతము) కొందఱు సరినున్నవారికి
వినబడుట యనియు వందురు.")

శ్రీ

శ్రీకుడు. సం. విగ. 1. అశ్రీకుడు; 2: చూ,
సేవికుడు.

శ్రీ

శ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = సిరి-సీ-తిరు
శ్రీదేవి: చూ, లక్ష్మి. 1; 2. = సిరి-సీ-తిరు
సంపద: చూ, సంపత్తి. 1; 3. = సిరి. విశ్వ
ర్ణము: చూ, సంపత్తి. 1; 4: చూ, తిగ్గ
ర్ణము. 1. (ధర్మార్థకామములు); 5. వృద్ధి:
చూ, పాద్యే. 2; 6. శోభ: చూ, పలుకు
రు. 1; 7. అలంకరణము: చూ, భూషణము.
2; 8. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; 9. బుద్ధి:
చూ, వ్యాజ్ఞేయము. 2; 10: చూ, సరస్వతి;
11. విమము: చూ, సంకరము. 6; 12. ఉచా
కరణము: చూ, సాధనము. 2; 13. మాతృ
డు*: చూ, శ్రీపల్లము; పుం. 14. శ్రీయము
రాగము: చూ, స్వరము. 2; స్త్రీ. 15. శా
స్త్రదేవి: చూ, భార్య. 1—రం.

శ్రీకంఠి. అం: చూ, శేనసాడపజరిభాషలు.

శ్రీకంఠి. అం: చూ, భిక్షుపక్షకజభాషలు.

శ్రీకంఠుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

శ్రీకరుడు. సం. విగ. 1. సంపత్కరుడు:
చూ, సంపన్నుడు; 2. శ్రీరాగము పాడు
వాడు; 3: చూ, విష్ణువు. 1.

శ్రీకారచేభాషోధి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

శ్రీకార్యము. సం. వి. అ. న. గుడిపారుపత్తెము
(చూ, రిచము. 1.) [మ. 2.

శ్రీకాశహస్తీకుడు. సం. విగ: చూ, కలింగు
శ్రీకీర్తి. అం: చూ, జన్మతాళములు.

శ్రీకృష్ణాయనము. అం. (కృష్ణః=కర్మతి=అశ్రు
సాత్కర్మోతి, అనన్తతేనైవ భక్తానామనః
పరిణమయతి) భక్తులయొక్క మనస్సును
అనందమయముగాఁ జేయు వస్తువుకొంత
ననుస్కారము: చూ, ఓమ్.

శ్రీఖండము. సం. వి. అ. పుం.=సిరిగదము.

శ్రీగంధము: చూ, వాసన. 1.

శ్రీగంధము. సం. వి. ఆ. పుం. = సిరిగంధము.

1: చూ, శ్రీఖండము; అం. 2: చూ, గంధములు.

శ్రీగర్భుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

శ్రీఘట్టము. సం. వి. ఆ. పుం. = సిరిగట్టు: చూ, శ్రీశైలము. [చూ, స్రవ్యము

శ్రీఘనము. సం. వి. ఆ. న. మీఁగడపెరుగు:

శ్రీఘనుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

శ్రీచూర్ణము. సం. వి. ఆ. న: చూ, తిరుచూర్ణము.

శ్రీతాళము. సం. వి. ఆ. పుం ఒకరకముతాడి*

కుంతాళము - కుంతాళి, గుడపాకి, గూఢపా

కి, తృణపుష్పిక, బృహస్పందము, మహా

తాళి, మృదుఘలము, శరాఘల, శిలాఘల,

హింతాళి. (తె) కోఁగాడు. తద్వి. —

౧. తాడికి: — అక్షము, కరవత్రిపంతము,

కాలము, కుశికము, తరురాజము, తాళ-

తాళము - తాళి, పత్రిల, లాంగలము, లేఖ్య

పత్రికము, ప రాం గ న. (తె) తాటి,

తాడి - తాడు - తాడు; ౨. పెద్దతాడికి: —

(మి) రామతాడు; 3: (తె): మురుగునీం

డ*; ౪. తాటిపండువను: — చోచము;

౫. ఈదాడికి: చూ, హింతాళము.

శ్రీదుడు. సం. వి. ఆ. పుం. (సంపదవియ్యవా

డు.) 1: అర్థపుడు, అర్థపుడు, అసిధను

డు, ఇచ్చావసుడు, ఏకకుండ

లుడు, ఏకపింగుడు - ఏకపింగుడు, ఏల

లిలుడు - విలలిలుడు, ఓ. కిన్నరేశుడు -

కిన్నరేశ్వరుడు, కుండలి, కుతసువు, కుచే

రుడు, కుచువు, కైలాసనాథు

డు, కైలాసాకసుడు, గుర్యాకేశ్వరుడు,

చక్రోరుడు, జాతిదైత్యుడు, త్రిశిరుడు,

త్య్రోబకసఖుడు, ధనకేలుడు, ధవదుడు,

ధనాధిపుడు, నరనాహుడు, నిధినాథు

డు, నృపతి, పికావకి, పుష్పజనేశ్వరుడు,

పాలస్త్యుడు, మనురాట్టు, మనువ్యధర్ము

డు, యక్షరాట్టు, యక్షుడు,

రత్నగర్భుడు, రాజరాజ, వసువు, వైశ్రీ

వణుడు, ప్రియంతుడు, శ్రీహిడు, శ్వే

తోదరుడు, సత్యపంగరుడు, సరస్వతు

డు, సోముడు, హర్షితుడు. (తె): కాయ

కంటి (కాయకన్ఠేటి), గిబ్బరాతుసకుడు,

గుడ్డికన్నాదునా, గొల్ల, చోగకాడు, జేక్కి

నీడు, జేమ్మలతేలుడు, తత్తడినెమ్మదంట,

వయిడితేలుడు - వైడితేలుడు - పసిడితేలు

డు, బాబాకాతు, మానిసిరాతు, ముక్కంటి

చెలి, రాజేరామ్ - రారామ్ - రాతేలుడు,

రాక్కపుదొర, రాక్కముతేలుడు, లిబ్బి

దొర, బిబ్బలకంటి, పడవేక్కేలిక, వాని

డు; 2: చూ, సంపన్నుడు; అం. 3: చూ,

దిగ్ధవతులు. [సర్వము.

శ్రీధగము. సం. వి. ఆ. పుం. = సిధరము: చూ.

శ్రీధరామము: అం. (శ్రీధర = శ్రీయంధరతి

తి) కీర్తిపహించిన వస్తువుకొఱకు నమస్కా

రము: చూ, ఓమ్.

శ్రీధరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, విష్ణు

పు. 1: 2 బుద్ధదేవుడు: చూ, సన్యాసి

(బుద్ధుడు. 1)

శ్రీనందనము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

శ్రీనివాసుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ,

విష్ణువు 1; 2: వెంకటేశ్వరుడు. (తె) తిష్ట

పు, తిమ్మపుడు.

శ్రీపతి. సం. వి. ఇ. పుం 1: చూ, విష్ణువు. 1;

2: చూ, రాజో. 1. [వాజ్ఞే.

శ్రీపదము. సం. వి. ఆ. పుం. బోదకాలు: చూ,

శ్రీపర్వము. సం. వి. ఆ. న. 1: అగ్నిమంధము,

అరణి, కటుశృంగాలము, కణికగణిక,

కాంచనపుష్పి, గంధకుము, గంధపత్త. గం

ధపత్రిక, గంధపీత, గంధపుష్పి, గంధకాక

మ, గంధాధ్య, గణికారిక, గారమవర్ణము. గారసవర్ణము, జయ, పావకము. (తె): కూరనెల్లి, నెల్లి, తక్కడ-తక్కడ. తద్వి.- గ: అగ్నికము, అరణి, తవనము. (తె): చిలు నెల్లి, పిన్న నెల్లి; ౨: పనాగ్ని మంధము. (తె): అడవి నెల్లి.*; 2. తామర*: చూ, సహస్రవత్ర ము; పుం. 3. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము. శ్రీమద్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గుమ్మడు*: చూ, సర్వలోభదగి; 2. పేకు*: చూ, సర్వలోభదగి; 3. పాపరబుడమ*: చూ, సర్వలోభదగి. శ్రీమద్విక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —వై.— శ్రీపాంచరాత్రిబ్రాహ్మణులు. ఆం. పీరు దాగి విడులగా నొక తెగవారు. ఏకాయన యజ్ఞాభ్యాసప్రవర్తకులు. కాత్యాయన సూత్రాగ్రహణతలు. వైదికులు. భగవద్వాస్త్రాక్షరంప సుసాగర దీక్షావరులు. ఆత్మార్థవర్ధయ జనముల నారాయణునితత్వ యితర దైవముల నారాధింపని ఏకాంతవైష్ణవులు. పీరుదక్షిణ దేశమందు విస్తారముగను క్వచిత్క్వచివాంధ్ర దేశమునను క్వచిత్ కన్నడ దేశమునను గనుపించుచున్నారు. చూ, దాగివిడులు. శ్రీపుత్రము. సం. వి. ఆ. న. గుట్టము: చూ, హయము. శ్రీపుత్రుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సిరియోలి: చూ, మన్మథుడు. శ్రీఫలము. సం. వి. ఆ. పుం: కందకము, కర్కటాహ్వామ, కర్కటకము, గంధవత్రము, గంధఫలము, గోహరితక, గోహితము, విల్వము, మంగళ్యము, మాలాపము, పర్వపాక. కాండిల్యము, శ్రీపర్ణము, శ్రీవృక్షము, శ్రీలూపము. (తె): విలువము, మారేడు-నూరేడు*. తద్వి.—గ. గంధగర్భము. (తె) కొండనూరేడు*; ౨. మారేడుపండువకు.—

విల్వము. (తె) విలువము. శ్రీఫలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అవంత, అమలకము, అమృత, అమృతఫల, అసన, అమలకము-అమలక, కయస్థ-కాయస్థ, కర్మఫల, కావ్యధాతీఫలము, కూపాండక, కోరంగము, శుద్ధిహరిఫలము, శుద్ధిహరిఫలము, గుల్మ-గుల్మ, జాతి, తిన్ద్రఫల, దిన్ద్ర, ధన్ద్ర, ధాతీ, మండ, రంగ, రాధ, వయస్థ, వృష్ణ, శివ. (తె) ఉసిరిక, నెల్లి*. తద్వి.-గ: పుల్లయుసిరిక; ౨: రాచేయుసిరిక*; 3. ఉసిరిక కాయము.— గంధమూలిక; 2: అస్పృశ, కాల, కాలి, మత్స్య, కృష్ణ, కేళి, కీర్తిక, క్షిత్క, గంధపుష్ప, గ్రామిణ, చందాలి, జోల, దుర్గ, దోగి, నీలము, నీలి-నీలిని, బహుళమధుమర్ది, రంజని-రంజని, శేవ, శ్యామ. (తె): ఆదిరి, నీలి*. తద్వి.—గ: అజిరాము, ఆలకము, కేకాద్. (తె) పెద్దనీలి, పెద్దవిరి; ౨: చందాలిక, విష్ణు, విహణిక, వృష. (తె): పిన్ననీలి.* (చూ, రంజని.) శ్రీభాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అతివాసి. చిత్రాసనము: చూ, సాకూకము (రల్లకము.) శ్రీయంతము సం. వి. ఆ. పుం. 1. బొట్టుగు*: చూ, శ్రీమాన్; విణ. 2. పంచదగలది: శ్రీలము; 3. ఒప్పీదముగలది, నలుపు: చూ, హద్విము. 2. శ్రీయంతము. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శ్రీదుడు; 3: చూ, సహస్రార్జునుడు; విణ. 4. సిరిమంతుడు, లక్ష్మిమంతుడు: చూ, సంపన్నుడు; 5. ఒప్పీదముగలవాడు: చూ, సజ్జనుడు. 2. శ్రీమతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సీమాటి, భాగ్యకాలిని: చూ, సాభాగ్యవతి. శ్రీమదీబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ. ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలో

నాకలెగ. కుక్కయజుర్వేదము. విష్ణుమతములు. వీరిలో నానీకలెగలు కలవు. మాఘుడను కవి యీతెగలోని వాడు.)

శ్రీమాన్. సం. వి. ౧. పుం. 1. తిలకము*, మంజరి, శ్రీమంతము: చూ, నువ్వు (నువ్వులు). తన్వి.—౧. పెద్దనువ్వునకు.—మహా తిలకము. (తె) పెద్దనువ్వు; ౨. పొట్టినువ్వునకు—(తె) పొట్టినువ్వు; 3. నూచొడికి.—పిష్టకము; ౪. నువ్వుపువ్వునకు.—వజ్రపుష్పము; 2. శ్రీమంతునివిరుదు; 3. విష్ణుభక్తుల యొక్కయు శ్రీవైష్ణవులయొక్కయువిరుదు.

శ్రీమఖ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

శ్రీమఖము. సం. వి. అ. వ. (గురువు మున్నగు పెద్దలువ్రాసినపంపెడు) శుభలేఖ.

శ్రీరంగుడు. సం. వి. అ. పుం.=సిరంగుడు. శ్రీరంగనాథుడు. (తె).—మంబెరుమాళ్లు, పంగడు, సిరంగుడు. సిరంగుడు.

శ్రీరంగము. సం.వి.అ.పుం.=సిరంగము. ఉభయ కావేరిమధ్యముననుండు ఒక దివ్యక్షేత్రము. దీనినే వైకుంఠమందురు: రంగము: చూ, శ్లేశములు.

శ్రీరమణము. అం:చూ, వృత్తము. 1.(ఇదిరుగ్గు వితీఛాయను తొలివరణమున్ను, దోడకవృత్త ఛాయను కడను వరణములున్ను నడచును.)

శ్రీరాగము. అం: చూ, పురుషరాగములు. (స్వరము. 2.)

శ్రీరానావతారము. అం. (శ్రీరామము): చూ, ఆవతారములు. (రావణుడను రాక్షసరాజు భూలోకమునకు జయించెను. వానికందఱును భయపడుచుండిరి. శ్రీరాముడు తన భార్యయగు సీతతోను, తమ్ముడగు లక్ష్మణునితోను, దండకాటనిని దిరుగుచుండెను. అందే వర్ణకాలలో నొంటిగానున్న సీతను

రావణుడెత్తుకొని పోయెను. రామలక్ష్మణులు సీతకొఱకు చెరుకొగ సీత రావణుని లంకలో నుండినట్లు తెలిసెను. రామలక్ష్మణులు వానరులసహాయమున సమద్రమును దాటి రావణుని, వానికొడుకులు మొదలగు వారినిజేరిపిరి సీతనుదీసికొని అయోధ్యకు వచ్చిరి. ఇదియే రామావతారము.

శ్రీరాముడు. అం. 1.=సీరాముడు. ఏకవీరుడు, విశ్వాకుడు, కవీచగ్రాహకుడు, కపిరథుడు, కాకుత్స్థుడు, కాకలేయుడు, కాళక ప్రియుడు, కాసల్యాజని, క్షీరశిర్షుడు, ఖరధ్వంసి, దశకంఠజిత్తు, దాశరథి, నాథుడు, పురందరుడు, రఘునాథుడు, రఘురాముడు, రామచంద్రుడు, రామభద్రుడు, రాముడు, సీతాపతి. (తె) రాగవ్రుడు. సీరాముడు; అం. 2: చూ, మహారాజులు. శ్రీలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కూలము. 3. శ్రీలుడు. సం. వి. 1: చూ, సంపన్నుడు; 2: చూ, సజ్జుడు. 2.

శ్రీవత్సము. సం. వి. అ. పుం. 1. విష్ణువు అయ్యునందలి మచ్చే, లాంఛనము: చూ, లక్షణము. 1-౨3; 2. సురంగభేదము:చూ, రంధ్రము. 1.

శ్రీవత్సలాంఛనుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1. [8-2

శ్రీవత్సనగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.

శ్రీవరాహుడు. సం.వి.అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1. శ్రీవరుడు సం.వి.అ.పుం=సిరివరుడు. -పై-

శ్రీవల్లి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1: అచీకము, ఊర్జకము, ఏకాక్షీలము, కంబనల్లి, కాకనామము, కాకశిర్షము, కునలి, కృమపూరికము, పాశురతము, బలిపుష్పము, బకిము-బుకము, బలిక, వసుకము, వసువట్టము, వసువు*; 2: చూ, లింగదండ*.

శ్రీవాసము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వృక్ష
ధూసము; 2. తామర*: చూ, సహస్రవత్రము.

శ్రీవృక్షకము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుట్టము
తొమ్మిదివంతులగు నుడి: చూ, నుడి; అం.

2: చూ, శుభావర్తములు.

శ్రీవృక్షకీ సం. వి. న. పుం. శ్రీవృక్షకమును
నుడిగల గుట్టము: చూ, పొయ్యము.

శ్రీవృక్షము. సం. వి. అ. పుం. మారేడు*: చూ,
శ్రీఫలము; 2. రావి*: చూ, శ్యామము. 2;
అం. 3: చూ, అశోకవృక్షము.

శ్రీవృక్షము. అం: చూ, వృక్షము. 1. (పాదము
నకు ఒక్కొక్క యక్షురము గురువుగాగల
మొదటి ఛందస్సునందు పుట్టివృక్షము.
శుద్ధా. — “శ్రీ-గో-పా-లా”)

శ్రీవేష్టము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రీవాసము. 1.

శ్రీవైఖానస బ్రాహ్మణులు అం. (వైఖానస
బ్రాహ్మణులు): చూ, ద్రావిడులు (ద్రావి
డులలో నొకతెగ. వీరు ఏకాయనయజ్ఞా
భీయులు. వైఖానసనూనాగ్రహస్తావరాలు. వైది
కులు. భట్టాచార్యులు అను బిరుదముకలవారు.
గర్భచక్రాంకన పరులు. ఆత్మార్థయజ్ఞ
వమును శ్రీకాస్తోత్ర పరార్థయవముల వారా
యణునితిప్ప యితరదైవముల నారాధించని
ఏకాంతవైష్ణవులు. వీరు ద్రావిడ, ఆంధ్ర
కన్నడదేశములందున్నారు.)

శ్రీవైష్ణవబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ద్రావిడులు
 (“యజుర్వేదము కొందఱును, ఋగ్వేదము
కొందఱును, సామవేదము కొందఱును, శుక్ల
యజుర్వేదములాక కొందఱును కలరు. ఆశ్వ
లాయన ఆపస్తంబ బోధాయన ద్రావ్యాయన
కాత్యాయనసత్యసాధానినాత్రపువర్తకులై
శ్రీపాంచరాత్రోక్త సంపదసంస్కారపరులై
వైష్ణవేష్ట్యులచే శ్రీవైష్ణవులని పరిగణించె

డినవారు. వీరిలో వడవాలా తెంగలయను
సంపదదాయభేదములచే ద్రావిడ పరిబంధ
పారిధాన్యముగల వారొకకొందఱును వేద
మును పరిబంధములందును పరిధానమును
వారుకొందఱునునై పురశ్చిఖాదిభేదములతో
వర్తించుచు అందఱును విశిష్టాదైవ పరివర్త
కులైయున్నారు.”)

శ్రీవైలము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకశ్రేష్ఠపర్వ
తము: శ్రీఘట్టము, సిరిగట్టు: చూ, హిమాల
యము (పర్వతము); అం. 2: చూ, లింగములు.

శ్రీసంజ్ఞము. సం. వి. అ. న. దేవకుసుమము*:
వరాళము: చూ, లవంగము. తద్వి. — లవం
గపు పువ్వువకు శృంగారము

శ్రీసర్వదండిని. అం: చూ, తంత్రములు.

శ్రీహస్తాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గురుగు, భూరుం
డి*: చూ, హస్తాని.

శుక్ర

శుక్రము. సం. స. క్రి: చూ, చిను. 2.

శుక్రము. సం. వి. అ. న. 1. వినికీ: చూ, ‘శ్రీ
వణము. 2; 2. కాస్త్రము: చూ, కాస్త్రము.
1; విణ. 3. కనబడినది.

శుక్రి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వేదము;
2. చెవి: చూ, శ్రోత్రము; 3. వినికీ: చూ,
శ్రవణము. 2; 4. =నుతి. సంగీతమందలి
మేళగింపు: చూ, సుతి. 2; 5. =నుతి. కంఠ
స్వరాదులకు సహాయమును తింతిరి లోనగు
నాని ధ్వని: చూ, సుతి. 3; 6. =నుతి. ఒలిచి
సుతిపోయెట లేర్పటచిన తోలుతిత్తి: ఉ
పాంగము. (తె) తిత్తి, సుతి (చూ, సం. వి):
చూ, సుతి. 4; 7. =నుతి. కొలిపితిత్తి (అని
కొందఱు): చూ, తిత్తి; 8. =నుతి. కృతాం

తము: చూ, సమాచారము. 2; 9: చూ, శబ్దము. 2; అం. 10: చూ, రసవదలంకారములు; 11: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

శ్రుతికారి. సం. వి. ఇ. పుం.=మతివాడు,
తి తినూడువాడు: చూ, మతికాడు.

శ్రీమతులు. అం. (శ్రీనివాసములు.) (చూ, ఉచ్చితము): తీవ్రము, సుమధ్యతి, దయావతి, ఛందోవతి మండము, రంజనము, రక్తిక, శ్రాద్ధి శోధనము. వజ్రిక, పరీపాదినీ, పరీతి, మాన్జినీ, క్షీతి, కర్కా, సందీపము, అలాపి, మదంతి, రోహిణి, రమ్య, ఉగ్ర, ఖోభిణి. (22)

21,

శ్రీశి. సం. వి. ఇ. పుం. (స్త్రీ). 1: ఆలి-ఆలి-
ఆలి-ఆపలి-ఆపలి, ఛట, ఛాయ, ఛోరణి,
పంక్తి, పాలి, పిచ్చ, వారము, వీచి, వీధి,
సరణి. (తె): అంచె (బ), ఓలి, చోలు-
చోలుపు-చోల్పు, తరబడి, తరము, తోరణ,
దొంతి, దోర, పరుగు, పరి, పవుణ్ణి-పాణ్ణి,
బంతి, బారు, మునుము-మున్ను, రాజి, రా
జిక, రేక, వంతు, నరుర, సంతతి, సారిది,
సాలపు, సోరి. తద్వి. — ౨. యేక్కలచోలు
కు. — (తె) యేక్కలచేలు; ౩. ఉత్పంక్తి
కి. — ఉత్పంక్తి. (తె) అడుకు, దొంతర-
దొంతి, దోర, పేరుపు-పేర్పు, పరుస;
౩. కీక్కిటిసిన పంక్తికి. — రాజి. (తె)
లేక; ౪. ఇండ్లపురుసు. — వాటము, వాటి
క. (తె) వాడ (చూ, మార్గము. 1.); 2. స
మానులైన కలులపరుస: చూ, స్పర్థకారు
డు; 3. బొక్కెన: చూ, హరివాణము.
(పాత్రము. 8-౨౪.); అం. 4. శ్రీశి,
మాల, కలిమము, భగంపర. ౧. ఆహా

శ్రీని, ఉచ్చశ్రీని; ౨. పరిచ్ఛన్నశ్రీని;
3. అవరోహణశ్రీని; ౪. అవస్థితశ్రీని;
౫. అనంతశ్రీని. మొ.

శ్రీనివాసాచార్యుల వ్రాసిన గ్రంథములు : చా. సదనము. 1. [రాజవిశేషము.

శ్రీనివాసుడు. సం. వి. ఆ. పుం. మగధ దేశీయ
శ్రేయము. సం. వి. స్. వ. రూ-శ్రేయమున్న.
శ్.వ. 1: చూ, శుభము. 1; 2. ధర్మము:
చూ, సుకృతము. 1; 3: చూ, మోక్షము.
1; 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రేయ్యము: విణ.
5. శ్రేయ్యమైనది: చూ, శ్రేయ్యము.

ప్రశ్నలు. సం. వి. ఈ. ప్రశ్న. 1. కరక*: చూ,
నానీతక; 2 గజపిప్పలి*: చూ, పిప్పలి.1-అ;
3. చిలుకాద్రి*: చూ, చిలుకర్తి.

శ్రీయమ్న సం. వి. సె. ౧, విభా: చూ. రూ. - శ్రీయమ్న.
 శ్రీష్ట సుగు. మి. అ. కిరి: (లే) ఉరు-ఉలు.
 శ్రీష్టము. సం విభా నుఖ్యము: చూ, శ్రీష్టము.
 శ్రీష్ట నావకములు. అం: సుతల్లిక, ముచర్లిక,
 ప్రికాండము, ఉష్టము, తల్లజము. (5)

శ్రీష్టి. సం. వి. న్. ప్రం. 1. మలయనందు శ్రీ
 ఘోదైవశిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుడు; 2. మల
 శ్రీష్టిఘోదైవవాడు: చూ, సజ్జనుడు; 3. =
 నాటి కోమటిపేరునకు ఆనబంధము: చూ,
 బ్రహ్మను.

శ్రీమదు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుచేరుడుః
మా, శ్రీమదుడు; విగ. 2. మేలిమిబొందిన
నాడు: అగ్గిగణ్యుడు, అగ్గిజన్ముడు,
అగ్గితస్సరుడు, అగ్గిసరుడు-అగ్గేసరు
డు, అగ్గియుడు, అగ్గియుడు-అగ్గీయు
డు-అగ్గుడు (అగ్నియుడు). అనవరాధ్యు
డు-అనవరాధ్యుడు, అనుక్రముడు, అనుక్ర
ముడు, ఉక్రముడు, ఉదీప్యుడు, ఋష
భుడు, బ్యాయుడు, నాయకుడు, వరా
ధ్యుడు, పారమార్థికుడు, పుంగవుడు,

పున్నాగము, వీధానుడు, వీరిబద్ధుడు,
వీరముఖుడు, వీరవరుడు, వీరేశ్వరుడు,
పొంగివోరుడు-పొంగివూరుడు, బృందావ
నుడు, మల్లాడు, ముఖ్యుడు, యువ, వర
ప్రభుడు, వరీయుడు, వరుడు, వరేణ్యుడు,
వర్యుడు, వీరుడు, వృషుడు, శార్దూలు
డు, సత్తముడు, సార్థవాహుడు, సుఖతి.
(తే): అనుగు, కన్నాకు, గమికాడు, గా
మిడి, గాగిమణి, జైటి, తలకట్టు, నొడ్డవా
డు, వాడెకాడు-వాణెకాడు, పెగడ-
పెగిగడ-పెగ్గడ-పెగవడ, మాసటి-మాస
టిడు-మాస్టిడు, మేటరి, మేటి, మేలుబం
తి, మొదటికాడు, హసదు. తద్వి. — ఉత్త
మోత్తముడు, పరాశ్రువుడు, వరీయుడు.
("మా, హసదు. 1.")

39

శ్రేష్ఠ్యము. సం. ఓ. ఆ. న. శ్రేష్ఠత్వము: ఆక
రము, ఉత్కర్షము, ఔత్కృష్టము, కల్ప
ము, కుంజరము, తంత్రము, నాగము, పరి
ధానము, లక్ష్మము, లలామము, వీరధన్యము,
వ్యాఘ్రము, కమ్, కిరము, శ్రేయము-
శ్రేయస్సు, సింహము. (తె) ఆణిము, ఎక్కు
వ, ఒకపరి, తరము, తలకట్టు, నేటు, పవే
రణ, మంచి, మిహి, మేలుబంతి-మేల్పంతి.
తద్వి. - (విణ) శ్రేష్ఠమైకది: - అంగి, అగ్గ
ణి, అగ్గము - అగ్గిమును - అగ్గియము - అగ్గీ
యము - అగ్గము, అతిశోధనము. అనవద్య
ము, అనవరాద్యము, అనుత్రమము, అనుత్ర
చిము, అనుచును, అర్హ్యము, అవదాతము,
ఉత్రము - ఉత్రమును, ఉత్కృష్టము, ఉర
ము, ఏకము, కక్షత్తు - కపదము, కుతూహల
ము, క్షేప్రము, తిలకము, నాగరికము, నిక

రము, వరమము-వరము, వరాధ్యము, భృ
 వ్యులము, పరీధమము, పరీబృహము, పరీ
 స్తము, పరీమము, పరీగమారము-పరీ
 గమిము, భద్రము, ముఖ్యము, వరము, వర
 గమము, వర్యము, వీరము, వృషభము, కస్త
 ము, శ్రేయము-శ్రేయస్సు, శ్రేష్ఠము, సం
 స్కృతము, సత్రము, సత్తు, సారము.
 (అవ్యయః)-అ, అభీక్ష్యము-అభీక్ష్యము, ఉరు.
 (తె. వు):-ఎక్కువ, కన్నాకు, కంటి-
 కూకటి, తలచునీకము, తల్లి, నయము, ని
 గరము-నిగారము, పెద-పెద్ద, మిక్కిలి,
 మిన్న, మిహి, మిసరము, మేటి, మేలు,
 మేలుతరిము, మేలుబంతి-మేల్పంతి, మొగ
 యు, రకము, రెన్న, సంజే-సంజేము, వాచి
 రి, సిరాశి; ౨. మిక్కిలి యురునైనవది:-
 అన్యము, వరిష్ఠము.

၁၆၄

శ్రోణి. సం. వి. ఇ ఈ. స్త్రీ: అవశామాను,
అశామాను, కనుద్యుతి, కటకము, కటిరక
ము, కలత్రము-కళత్రము, కాంచీబదము,
ఖల్లుము, జ, జఘనము, నితంబము, ప్రోథము.
తద్వి. — ౧. మొలసానమునకు. (తె) మొత్త;
౨. పిలుచుచున్నది. — కటిపాక్షము,
స్థిక్కు; ౩. పిటిమిమిదిగుంటన. — కుకుంద
రము, కూడకము, కూచము. (తె): గుంట-
గుంత; ౪. కటిపిక్షమునకు: కనుద్యుతి,
శ్రోణిఫలకము. (మా, మొల. 1.) (ఇది
మలకలవలెనుండు శ్రోణి.)

శ్రీనిధిలకము. సం. వి. ఆ. నఃచూ, శ్రీనిధి.ర.
శ్రీనిధుడు. సం. విణ. పిమ్మెకమంటు: చూ,
మూరనూతుడు.

శ్రీర. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ): (తె) వినువాడు.
శ్రీరసవ్యము. సం. విణ. వినదగినది: శ్రీవణీయ
ము, శ్రీవ్యము.

శ్రీత్రయము. సం. వి. ఆ. ప: కర్ణము, మహారము,
ధ్వనిగిహము, శబ్దగ్రహము, శబ్దాధిపావము,
శ్రివణము, శ్రివము, శ్రితి. (తె): ఉలిపు
లాగ, చెవి, బోనుగ-బోనుగు, లాంగరి,
మీను. తద్వీ.— ౧. బయటిచెవికి.— శమ్మలి;
౨. చెవి వెనుకటిభాగమునకు.— (తె): పెడ
అం. 2: చూ, ఇందియములు.

శోభితశ్శృంగస్వాయము. అం. ఒకస్వాయము.

సోత్తిరియబాగ్వాణులు. అం: మా, మైధిలు
(మైధిలులో నొక తెగ. కృష్ణయశ్వేదు
లు సామవేదులు ఋగ్వేదులునై ఆపస్తంబ
గోవిల ఆశ్వలాయన శాఖావ్యసరక్షులునై
యన్మారు.)

శ్రోత్రియము. సం. వి. 1. కొద్దిపన్ను (క్యటి
రెంటు) గల యీనామభూమి; అం 2:
చూ, ఇం దియములు.

శ్రీశ్రీయుడు. సం. వి. అ. పుం. వేదముజేది
విన బాగ్గోలుడు, ఛాందసుడు: చూ,
స్ర సిములుడు. 1.

(ॐ)

కౌశ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గాక్షపత్యాసాప
నీయ దక్షిణాన్నలు. (చూ, వహ్నిః). చూ,
అన్నలు; విణ. 2. నేదమునందు విధింపఁ
బడినది. గ్రముగల పూర్వోపమాభేదము.

శ్రీమతి. సం. వి. ఈ. ప్రీతి. ఇవాళిబ్బయ్య
శ్రీమతి. సం. ఆర్థ. (వ్యాస, శ్రీమతి,
వ్యాస, కపి, స్వర్ణా ఆన నీయైదును
దేశలకు వానిను నియోజయించు వ రియే

స. “అగ్నే స్యాహ, అస్తుకౌవత్,
 శిఖాయై వాషత్, వషట్కరోతి, స్వథా
 పితృభ్యః”.)

32

శక్తుఁడు. సం. వి. చూ, రూ శక్తుఁడు.
 శక్తుత్వము. సం. వి. చ్. శ్రీ. ఏఱుజోజిఃః
 చూ, సుభిక్ష. [మాతృమ. 1.

శక్తియు. సం. విణ. సన్నపుమాలపాఁగు: చూ,
శక్తియు. సం. విణ. రూ-శక్తియు-శక్తియు.

1. అల్పాక్షు: చూ, హీనుడు; 2: ప్రియం
 వదుడు, ప్రేయవాది. (తె). ఇచ్చేకాలమరి,
 ఇచ్చేకుడు, ఇచ్చేగొండి.

శ్లోధము. సం.విణ: శిధిలమయినది: జగదము-జర్జరి
రితము-జగదీకము, శిధిలము. (తె)వడుబాటు.

329

3౯. సం. వి. ఆ. ప్రశ్న: 1. పశుశాస్త్ర, మిక్కిలి
లిప్తతి: చూ, స్తోత్రము; 2. పరిచర్య: చూ,
సేవ; 3. ఇచ్చ: చూ, హాళి (వాంఛ.)

క్ష్మాఘన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, క్ష్మాఘ. 1.
క్ష్మాఘనీయము. సం. విణ: చూ, క్ష్మాఘ్నము.

శ్లాఘించు. సం. స. కి. పుకంశించు: చూ,
స్తుతించు. [నీయును. (తె) పిచ్చు.

శ్లోకము. సం. విణ. శ్లోఘంపఁదగినది: శ్లోఘ

329

శ్రీ ప. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కాగిలింత: మా,
సంపాదకు.

శివము. సం. విణ. శేషతో (గూడినది.

శ్రీ
ం

శ్రీలము. సం. విణ. సంపదగలది: చూ, సంపన్నము. 1.

శ్రీ
ం

శ్రేవ. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కలయిక: చూ, సం
యోగము; ఆం. 2: చూ, రూ-శ్రేషము;
3. రూ-శ్రేషము. కావ్యగుణములలో నొక
టి: చూ, గూములు, కావ్యగుణములు.

శ్రేషము. ఆం 1(శ్రేష): చూ, ఆలంకారము. 3(“ఒక
వాక్యమునకే యర్థాంతర కల్పనముచేయు
ట. ఇది పృథ్విత అపృథ్విత పృథ్వితాపృ
థ్విత భేదముచేదిగవిధము. ఉ. మమ్ము మా
భవుడేలెత్త. ఉ. మావప, మాధప.”) (“ప
థ్వితాపృథ్వితములకు శబ్దమార్పిసామ్యము
కలిగి రెండుపక్షములయందు రెండర్థముల
నిచ్చునది శ్రేషాలంకారము. ఉదా.—ఉచ్చ
తరులచే నొప్పుమీఱుచు మంజులతలచే మిం
చుకొమ్మల కాకరంబగు నప్పుగంబారాయం
బు కడింది నొప్పుమీఱు”. ఇచేట సమాన
ధర్మములేకున్న ను నగరమునకును నారాయ
మునకును నుచ్చతరులచే నొప్పుమీఱుచు
నిత్యాది శబ్దములు రెండుపక్షములయందు
సమానముగా మండుటవలన శ్రేషాలంకారము.
ఉచ్చతరులచేతన్=మిక్కిలి యున్నకులైన
వారిచే=పురపరము. చాడవగుచెట్టచే=ఆరా
మపరము. మంజులతలచే=మృదులత్వముచే,
మించు=ఒప్పుచున్న, కొమ్మలకు=స్త్రీలకు,
అనిపురపరము. మంజులతలచే=మృదువగు
తీగలచే, మించు=ఒప్పుచున్న. కొమ్మలకు=
పృథ్వికాఖిలకు. అని యారామపరము.”);
2: చూ, శ్రేవ. 3.

శ్రేవృణుడు. సం. విణ: చూ, శ్రేవృణుడు.
శ్రేవృణాడి. వా. వి. కథనాడి: చూ, నాతనాడి.
శ్రేవృణృకృతి. ఆం: చూ, పృథ్వితరీయము.
శ్రేవృణు. సం. వి. న. పుం. అవలాకము, కళ
ము, కమాయము, కల్గము, ఖటము—భేట
ము—భేటకము. (తె): కల్ల—కల్లి—కల్లె, తె
మడ. (చూ, రోగము. 1). తద్వి.—చూ,
శింఘాణము; ఆం. 2: చూ, దోషములు.

శ్రేవృణుడు. సం. విణ. శ్రేవృణోగముగలవాఁ
డు: శ్రేవృణుడు.

శ్రేష్ఠాంతకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రూ-
శ్రేష్ఠాంతకము; 2 ఒకమందు.

శ్రేష్ఠాంతకము. సం. వి. ఆ. పుం: రూ-శ్రేష్ఠాంత
కము—శ్రేష్ఠాంతము, ఉద్దాలము, కందిరటము,
కర్పరారకము, కర్పరటము, కోలకము,
గంధపుష్పము, బహువారకము—బాహువా
రకము, వసంతకుసుమము, లేఖాటము, శీత
ము, కేలుపు. (తె) —: విరిగి—విరిగె. విరివి—విరి
రి—విరిగి—విరివి*. (నక్కెరు—నీనునక్కెరు
అనియు వాడుక.)

శ్రేష్ఠాంతము. సం. వి. ఆ. పుం — పై. —

శ్రీ
ం

శ్రోకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సంస్కృతపద్య
ము. ఛందోబద్ధమైన పృథ్వుము (పూర్వబడు
నది): కాదిక, గాధ, ఇ, పద్యము, పృథ్వు
ము. (తె): పద్దియము—పద్దె—పద్దెము. (చూ,
పృథ్వు. 1.); 2. కీర్త. చూ, సమాఖ్య.

శ్వ
ం

శ్వగడి. సం. విణ. వేటకుక్కల గుంపువాడు,
శ్వదంష్ట్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పల్లెద*: చూ,
స్వాదుకంటకము.

శ్వసము. అం: చూ, తానములు.

శ్వనాడికము. సం. వి. ఆ. న. అటకమామిడి*:
చూ, మామిడి. [చూ, మరియూపువు

శ్వచమడు. సం. వి. ఆ. పుం. చండాలుడు:
శ్వపుచ్చన్యాయము. అం. కుక్కతోడి యెంతి
వంచిత్రీకను వంకర తీదను రీతి.

శ్వభోజనము. అం: చూ, నరకములు.

శ్వభోమ. సం. వి. ఆ. న. 1. జెజ్జెము: చూ,
రంధ్రము. 1; 2. ఏనుగునుట్టు కల్లము.
చూ, వారి గ. [చూ, హోధ.

శ్వయధువు. సం. వి. ఆ. పుం. వాపుహోమ:

శ్వర్పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కొలువు: చూ, నేవ. 1

శ్వశేతము. అం: చూ, రతిస్సములు.

శ్వశురుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1 ఆలుమగల
తండ్రి: గురువు, పూజ్యుడు. (తె):— మా
మ; వా. 2: చూ, పూజ్యుడు. 2.

శ్వశురులు. సం. వి. ఆ. పుం. (బ). ఆత్తమాములు.

శ్వశుర్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మగలిఅన్న:
(తె) బావ, బావగారు; 2. భార్యఅన్న:
బావ, బావగారు. [(తె) ఆత్త.

శ్వశువు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆలుమగలతల్లి:

శ్వశూభిక్షాన్యాయము. అం. కోడలు లేదనిన
దానమునకడ్డుతగిలి ఆత్త స్వతంతురాలై
తాను లేదనిన రీతి.

శ్వశ్రేయసము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, శుభము. 1;
2. సుఖము: చూ, సంతోషము; 3. ముక్తి:
చూ, స్వర్గము. 2 (మోక్షము. 1.); విరా.
4. శుభకరము: చూ, శుభము. 4.

శ్వసనము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, శ్వాసము. 1;
పుం. 2. గాలి: చూ, వాయువు; 3. మం
గ*: అరాళము, కంఠము, కిట (క) హాటక
ము, కరహాటకము, పిలకము, గాలపము,
గాళము, ఛగలాండి, జగలము, తస్కరము,
పిండి, పిండితకము, బస్తాండి, మదనము,

మరువకము, పృషగంధిక, శల్లము. (తె).—

గాడిదగడవర, చోగరాడి, చోగరాడివెలికి,

మంగ-మంగ. తద్విశేషములు.—ం: కృష్ణ

పిండితకము, కృష్ణపిండిరము. (తె) నల్ల మంగ;

౨: కరహాటము, కరము, మహాపిండితకము,

మహాపుత్రజీవి, స్థూలభుము. (తె): పెద్ద

మంగ*;
3 వేమువకు:— (చూ, వేము.

1. *) (ఇందుకొన్ని శీర్షికాపదముల కడ
గల “శ్వసనము 2” ను “శ్వసనము 3” అని
సవరించే కొనవలయును”)

శ్వసధన్యాయము అం. ఒకానొకన్యాయము.

శ్వసితము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, శ్వాసము. 1;

2. బాహ్యరతియందు చాస్తాడనము వలన

కలిగిన యొకానొకధ్వని: చూ, స్వరము. 2;

అం. 3: చూ, చిబ్బకీర్తియలు.

శ్వా

శ్వాఘాటము. సం. వి. ఆ. పుం. బరిచెంక*:

చూ, శాఘాట.

శ్వాఘాట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —వై.—

శ్వానజిహ్వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకుజెముడు*:

చూ, సువిరేచని. [ట*: చూ, వాయింట.

శ్వానబర్హర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కుక్కవాయిం

శ్వానమకరన్యాయము. అం. మొసలి నీటిలో

నుండియెనుగునైనలాగును. కానీ పైకివచ్చిన

కుక్కచే భంగపడునను రీతి. [కునకము. 1.

శ్వాసము. సం. వి. ఆ. పుం. కుక్క: చూ,

శ్వాసమైధునము. సం. వి. ఆ. న. 1. కుక్కరి-

రతి: చూ, సంయోగము; వా. 2. లంకపిండిని

చిక్కు. “ఏరీవేశేసుఖ మాహ్నోతి నిర్గమే

పాగ్రిణసంకటమ్.”

శ్వాసదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వ్యాఘ్రము: చూ, శార్దూలము; 2. హింసిం చెడి చతువు.

శ్వాసకుక్షి. అం: చూ, దండవ్యూహములు శ్వాసత్తు. అం.—వై.— [నూకరము.

శ్వాసవిధము. సం. వి. ధ. పుం. ఏదువంది: చూ, శ్వాసకాపము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఉబ్బసము తోడిదగ్గు: చూ, హనువు. 4 (రోగము. 1-౧౦; దగ్గు. 1.); 2. ఉబ్బసమును పుట్టిం చెడిదగ్గు: చూ, హనువు. 4 (రోగము. 1-౧౦; దగ్గు. 1.)

శ్వాసబంధము. సం. వి. ఆ. పుం: యాకము: (తె) ఊపిరికుట్టు, ఒగరుపు—ఒగరుపు.

శ్వాసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: ఆవి, శ్వాస నము. (తె) ఊడుపు—ఊడుపు, ఊపిరి, ఊ రుపు—ఊరుపు, గుక్క—గురిక్క, గురిక్కిలి, సరము. తద్వి. —౧. వేడియూపిరికి:— ఆకుకుక్షి, ఉష్ణనిశ్వాసము; ౨: ఆశ్వా సము, ఉచ్చాస్వము, ఉద్ధాగ్రము, ఉద్య హము, ఉర్ధ్వశ్వాసము, ఘటము, పాగ్ర ము. (పాగ్రవామువు). (తె): ఎగఊపిరి, (చూ, వాయువు); ౩: పీనశము—పీనసము, పగ్గిరిశ్వాసము. (తె): పడిపెము, ముక్కు తెవులు, రొంప; ౪: ఊపిరికుట్టునకు. — (చూ, రోగము. 1: చూ, హనువు. 4); 2. గాలి: చూ, వాయువు; ౩. దగ్గు: చూ, హ నువు. 4 (రోగము. 1-౧౦); అం. 4: చూ, లక్షణాంగములు. (ఊపిరి పద్మగంధమైన భూపతియగు.)

శ్వి

శ్వేత్రము. సం. వి. ఆ. న. తెల్లపులుము: చూ, సితము 1. శ్వేతిరి. సం. వి. గ. (న్. ఈ. న్) శ్వేతిరిరోగ ముగలనాడు: (చూ, కుష్టి).

శ్వే

శ్వేత. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. గవ్యః, చూ, వరా టకము. 1; 2. కట్టశీఁగ*: చూ, శంఖిని: 3. తెల్లకలిగొట్టు*: చూ, సాలి. 2.

శ్వేతకంటకారి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. 'న' తెల్ల చాటుడు*: చూ, వాటుడు; 2. శ్లాఘ్య శ్లాఘ్యగుహోత్కర్ష సారము.

శ్వేతకరవీరము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లగన్నేరు*: చూ, హయమరకము.

శ్వేతకాంభోజిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). తెల్ల గుంజీ*: చూ, శ్వేతపాక.

శ్వేతమటజము. సం. వి. ఆ. పుం. పాలకొడిస*: చూ, పత్నకము. ౧. [చూ, సుగంధకము -

శ్వేతమచేరకము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లగద్దర*: శ్వేతకేతుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

శ్వేతగరుత్తు. సం. వి. త్. పుం. తెలిపిట్ట: చూ, హంస. [చూ, సుషవి.

శ్వేతశీరకము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లజీలకఱ్ఱ: శ్వేతఖురి. అం: చూ, చిత్రకములు.

శ్వేతకులసి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). తెల్లతొళసి*: చూ, హరిపియ.

శ్వేతద్వీపము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఇందుగిని యేనుగు: చూ, హస్తి; 2: తెల్లదీవి (చూ, లంక. 1.); తద్వి. —౧. జంబూద్వీపము నకు. —వర్షము; ౨: సింహళము. (తె) సింగ శము. (చూ, ద్వీపములు. లంక. 1.)

శ్వేతపత్రము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, హం స; 2. తెల్లయిరుగుడు*: చూ, హస్తి.

శ్వేతపాక. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). ధ్యాంక్ష, మధు శ్రవ, కిఖండిని, శ్వేతకాంభోజిక. (తె): తెల్లగురిగింజ—తెల్లగురిజీ*. తద్వి. —౧. గుర

చెందకు. — అంగారవల్లి - అంగారవల్లిక. అష్టటాఫల, ఉత్తుండిక, కణిచి-కణిచి-కణిచి, కాంచి, కాంభోజీ, కాకచించ-కాకచించి-కాకచించిక, కాకజంఘ, కాకణంతి-కాకణంతిక, కాకతిక్త, కాకతుండి. కాకతుండిక, కాకదత్త, కాకనచి, కాకనాసిక, కాకపీలి, కాకపీలపు, కాకభంజి, కాకరక్త, కాకస్వాన, కాకాదని, కుంచిక, కృష్ణమాడిక, కృష్ణరక్తము, కృష్ణరక్తిక, కృష్ణల, కృష్ణలకము, కృష్ణశీర్షక, గుంజ, చించి, చూడామణి, తామ్రీక, తిలచీజ, తులాచీజము, మార్కవల్లి, వరానవ, వాయసి, కాదైప్త, శితిక, శిలాపాకి, పీర్వాహ్ని, సప్తల. (తే) గురిగింజే-గురుగింజే-గురిజే-గురిచెంద; ౨. బండిగురిచెందకు. — అంగారవల్లి - అంగారవల్లిక, ఉత్తుండిక, కాంభోజీ, కాకతిక్త, కాంతుండిక, గాల్దేప్త, మాధవి, వాసంతిక. (తే) బండిగురిగింజే-బండిగురిచెంద- బండిగురుగింజే బండిగురుచెంద; 3. పూలగురిచెందకు. — అతిముక్తము-అతిముక్తము, ఉరుంబగము, కపిశ-కపిశి, కానుకకాంత, కానుకము, పుండ్రీకము-పుండ్రీము, మాధవి, లత, వసంతదూతి, వరాళియుము, వాసంతి. (తే) పూలగురిగింజే-పూలగురిచెందకు; ౪. అద్వితీయము, కాలగుంజ, కృష్ణకాంభోజి, కృష్ణపాకి, కృష్ణల, కృష్ణలకము, శిశీకని. (తే) నల్లగురిగింజే; ౫. కాణి. (తే) ఎఱ్ఱగురిజే. (ఇదె గురిచెందఅని కొందఱు) [చూ, చెంపలి. శ్వేతపుంఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లచెంపలి* శ్వేతపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. అవగణము, అశ్రురీఘ్న, కుమారకము-కుమారము, కృష్ణతాలము, తమాలము, తిక్తకాకము, పీతపుష్పము, మారుతాపహ, విరణము-వరుణ

ము, శేలుద్రుమము, నేతువు. (తే) ఇసుకమాగ్ని, ఉలిమిడి-ఉలిమిరి, మావలగ, మొగలింగ.*.

శ్వేతబాహువు. అం: చూ, చిత్రీవర్ణములు.

శ్వేతబిందుకము. సం. వి. ఆ. పుం. నిష్పవము అను ప్రేరధాన్యము (ఇచె అనుములు): చూ, ధాన్యము. [చూ, హింగురి.

శ్వేతబృహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లములక*:

శ్వేతమరిచము. సం. వి. ఆ. న. 1. మునగవిత్తు: చూ, శిశువు; 2. తెల్లమిరియము: చూ, శ్యామము. 2.

శ్వేతము. సం. వి. ఆ. న. 1. చెండి: చూ, లోహము. 1; 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. ఒకద్వీపము: చూ, లంక. 1; 4. కైలాసపర్వతము: చూ, హిమాలయము (చూ, పర్వతము. ౯.); 5. తెల్లపులుము: చూ శ్వేత్రీము; 6. సీసము: చూ, లోహము. 1-౬; 7. కంఠము: చూ, సంకు. 1; 8. తెల్లముబ్బు: చూ, ప్రసయిత్తువు (మేఘము. 1); 9. చూ, దివభాగములు (వాసరము); 10. చూ, మృగమదము; విణ. 11. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 12. చూ, వర్ణ పర్వతములు. 1-2;

శ్వేతముఖుడు. సం. విణ: చూ, పరంగి.

శ్వేతమృగాండజము. సం. వి. ఆ. న: చూ, మృగమదము, తద్వి. — ౧. కస్తూరికి: — లత.

శ్వేతయూకము. సం. వి. ఆ. పుం. చీరపేతు: చూ, యూకము. [విష.

శ్వేతవచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లవచ: చూ, శ్వేతవాహనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అడ్డనుడు: చూ, శుభద్రోనుడు; 2. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు. [చూ, సర్పవము.

శ్వేతవర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లవలు:

శ్వేతసురస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లవావిలి*.

(సం): భూతవేరి. (తె) పుల్ల వావిలి: చూ, వావిలి. [గజ్జము: చూ, వాయము. శ్వేతసాయము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇందుగిని శ్వేతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శుక్రుడు: చూ, రాహువు. 2; 2: చూ, సితుడు. శ్వేతేక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. తెల్ల చెఱకు*: చూ, ముమూరము. 1-2. శ్వేతోత్పలము. సం. వి. ఆ. ప. తెల్ల గలుక*: చూ, సహస్రవత్రిము. [చూ. శ్రీ: చూడు. శ్వేతోదగుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కుచేరుడు:

ప

ప. ఒకయత్తరము. అం. 1: చూ, మూర్ధవ్యములు (మూర్ధము=తల) (చూ, ఋ. 17.); 2: చూ, ఋ. 21; 3: చూ, ఊప్యములు. పండత్వము. సం. వి. ఆ. ప. న: పంబము, నపుంస కత్వము, వర్షము, పండము. (తె) ఊబ, పేడితనము. పండము. సం. వి. ఆ. పుం, ప. 1. రూ-శండ్ ము. తామరపువ్వులోనగునాని సమాహము. (భి)మరములకు మకరందము నియ్యేవది: చూ, సహస్రవత్రిము; పుం. 2. ఆచోతు: చూ, వ్యవభిము. 1; ప. 3: చూ, పండత్వము; పుం. 4. పేడి: చూ, పాగ్గడి. 2. పండుడు. సం. వి. ఆ. పుం.=సన్నగండు. (రూ-శండుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 2 పటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంట్లకచోరము*: చూ, పద్ధంఘ. పట్నము. సం. వి. ఆ. ప. న: పేట్నము: ఋతువు, కర్మము, కారకము. (తె): అటు, ఇత్తిగ-ఇరుతిగ-ఇత్తిగ, ఇరుమాడు, విదునొకటి, చేట్నము; అజంకములుగలివి.- చక్రిపర్వలు, రసములు, శరీరాంగములు, కాస్త్రములు,

వాద్యములు, ఋతువులు, మగములు, ఆక-వర్గములు, కర్మములు, ఈతిబాధలు, గుణములు (సంధీత్యాది), శమాదులు, గుణములు (శక్త్యాది), విశ్వగ్యములు, అభిజ్ఞలు, విద్యలు, కారకములు, కాండలు (కాండములు), వర్గములు, శకములు, చక్రిములు, లక్ష్యములు, తాళాంగములు (అంగపాణిములు), తాళమాగ్గములు (మాగ్గపాణిములు), వేదాంగములు, స్త్రీగిత్తుములు, ఆధితాయములు, భావవికారములు, వంశ్యములు, ఉపాయములు, ఊర్ములు, పాక్రికృతభాషాభేదములు, అకృతసాక్షులు, స్త్రీగనములు, పట్నర్మములు, పట్నాలములు, పల్కింగములు, పట్నశీలు. జాతకభాగము:- పృష్ఠాప్రమవ్యయములు, పద్వర్ధ, పద్వలము ఇత్యాది. పట్నర్మము. సం. వి. ఐ. పుం. యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపన దానవీరిగిహము లనెడు పట్నర్మములుగల స్త్రీగభాగములు, గృత్తుడు: చూ, స్వస్తిముఖుడు. పట్నక్రిములు. అం: చూ, చక్రిములు. (అజ్ఞాత చక్రిము అని మఱియొకటిగలదు.) పట్నారక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కృత్తిక: చూ, రిక్కి. 1. పద్వగ్రామగత ముగ్ధనలు. అం: తారమందరి, రజని, ఉత్తరాయత, శుద్ధపద్వ, మత్సరకృత్తు, ఆశ్వకాంతి, అభిరుద్ధత (7). పద్వగ్రామము. అం: చూ, గ్రామములు. పద్వభాష. అం: చూ, భిన్నపద్వకజభాషలు. పట్నశము. అం: చూ, జన్యతాళములు. పట్నద. అం: చూ, పృత్తిము. 1. (ఇంద్రిగణములును, ఒక చంద్రిగణమును గలిగి మూడవ గణాద్యక్షరము అజవగణాద్యక్షరము యతిగలది.) పట్నదము. సం. వి. ఆ. పుం: (అటుకాళ్లు గలది): అలి, అధిపికము, అలివకము, ఇం

దిందిరము, కలానునాది, కలాలావము, కాలానునాది, కింకిరము, కృష్ణచేహము, గంధమాదనము, గంధవాహము, గాతువు, గుంజకృష్ణు, ఘండమా-ఘండము, చంచరీకము. ద్విరేఫము, పుష్పంధయము, పున్నకీటకము, పుష్పలిహము, బంధిరమా, భసలము, భృంగము, భగ్నిహము, భగ్నిమగము-భగ్నిమగము, మధుకరిమా, మధుకేశటము. మధుద్రుము, మధుజము, మధులిహము, మధువృతము, మధునూదినము, మిలిందము, కేణువాసము, గోలంబము-లోలంబము, కిలీముఖము, కైశేయము, సారంగము. (తె. పు):-శేంటముక్కాళి, జేమలిముక్కాళి-జేమలిముక్కాళి, తుమ్మెద, తేటి, తేనియతిండి-తేనె తెండి, నెరయెంటరి, పగడవాపంచేయడుగులుగల పక్కి, బమపుర్వబమి, మరుసలై, ముద్దుగలకాల్లపురువు, మొగరంబము, విరితేనెతొపుడు, రేతలి. తద్వి.—కంటక, గండోలి-గంధోలి గృహిణి. (తె):-ఎట్టుతుమ్మెద; ౨: భృంగరాజము. (తె): గండుతుమ్మెద, మానీగ.

పట్టదాహము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ. సం. పెంగ. *. పట్టల. అం: చూ, ఘ్నతములు. పట్టలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: (తె) ఆఱువలము-ఆఱులము. [(పట్టుతాపుతొలితాళము). పట్టితాపుతొలిక. అం: చూ, తాళకళలు. పట్టిర్జుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విటుడు. పట్టిర్జయములు. అం: ౧ పట్టిసంఖ్య, ౨ పర్సారము, ౩ నవలలి, ౪ ఉద్దిపము, ౫ గురులఘుకీయ, ౬ అధ్వవిభాగము. (రి) పట్టిర్జి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఆఱుకుంచములు. పట్టిర్జయక్తరాగములు. అం (పాడవములు): చూ, రాగములు. పట్టుతాపుతొలితాళము. అం. (ఇది ఆఘోరమనబుట్టిన పట్టుతాపుతొలితాళము): చూ, ముఖ్యకళాసాగము. (చూ, తాళకళలు).

పడభిజ్ఞుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుడు. పడాననుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పణ్ణుఖుడు: చూ, స్కండుడు. పడూపణము. అం: పంచకోలము (శుంఠి, చన్దము, మోడి, పిప్పల్లు, చిత్రములము) తో మిరియము చేర్చిన పడూపణము. పడ్డణములు. అం: (చూ, గుములు): చూ, సంధి. పడ్డగింధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: రూ-పడ్డగింధి-పడ్డగింధిక, గంధమూలి, వధువు, పటి. (తె): గంట్లకచోరము. తద్వి—౧: కచోరి-కచూరము-కచూర-కచూరకము-కచూరము-కచూరకము-కచూరకము, కర్పూరకము-కర్పూరకము-కర్పూరకము-కర్పూరకము-కర్పూరకము, కర్పూరకము-కర్పూరకము-కర్పూరకము, కర్పూరకము, గంధమూల-గంధమూలము-గంధమూలి-గంధమూలిక, గంధావ్యాము, గంధాలి, చీరము, చీరి, చోరకము, తస్మరి, దావిడకము-దావిడము, పర్తి, పలాళి, పలాళము-పాలాళము, వేదముఖము-వేదముఖకము, శటి-శతి, సామ సంభవము.—(తె): ఒట్టికసింధి, కచోరకము-కచోరము, కచూరపుడెండ*. తద్వి.—౧. ఆడవికచోరమునకు—గంధమూలము; ౨. నల్లకచోరమునకు—(చూ, రాజాగ్నము. 1-౧3. (ఇదె చోరమును గొంధము అనికొందలము); ౩. కొండలెండకు. కొంధిన, పిసున, చండ, చక్రచోర, గంధమూలము, పంద. (తె): కొండలెండ. *. 2. పవ*: చూ, విష.

పడ్డగింధము. సం. వి. ఆ. పుం. గంట్లకారుగు. *. చూ, కాదఘ్నము. [చూ, రూ-పడ్డగింధి. *: పడ్డగింధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పడ్డగింధిక: పడ్డకైక. అం: చూ, జాతులు. (అంశములు). పడ్డపుధ్యు. అం.—పై.—

షడ్జము. సం. వి. అ. పుం. 1. లికస్యరము: చూ, స్వరము. 2. (షడ్జము: -పట్ = నాశిక, కంఠ, వక్ష, తాలు, జిహ్వ, దంతములను నీయాలు స్థానములందు, జము = ఘట్టినది): చూ, సప్త స్వరములు (సంగీతసర్వములు.)

షడ్జోదీచ్యత. అం: చూ, జాతులు (అంశములు) షడ్జకుడు. సం. వి. అ. పుం = షడ్జకుడు. తోడి యల్లుడు: చూ, షడ్జకుడు.

షడ్జులము. అం: (స్థాన, దిక్, చేష్ట, కాల, దృక్, నైసర్గికబలములు) (6).

షడ్జిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. చుండగిబ్బ: చూ, వృత్తికము. 1; 2: చూ: విష్ణువు. 1. షడ్జాగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్పము: చూ, సింహ. 1; 2. మిడుంగులు: చూ, వహ్ని. 1-ంగ.

షడ్జగ్గపురి. అం: చూ, పురులు.

షడ్జింశతి. సం. స. ఇరువదియాలు.

షడ్జింశ బ్రాహ్మణము. అం. ఇందు 6 వ్రీపాఠ కములు, 88 ఖండములు, 520 గ్రంథములు గలవు. (చూ, సామవేద బ్రాహ్మణము; బ్రాహ్మణము.)

షణ్ముఖి. అం: చూ, ముద్రలు.

షణ్ముఖుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, షడానసుడు.

షరతు. వా. వి. 1. యేర్పాటు; 2. కాలవరిమితి; 3. ఒడంబడిక; 4. వాద్య.

షరా. వా. వి. (రిమార్కు.) 1. చిట్టచివర వ్రాయువాక్యములు; 2. అనుబంధము.

షరాఖిత్త. వా. వి. పాలికాపుతనము.

షరాబు. వా. వి. 1. నాణ్యదలనుకొని అమ్మవర్తకుడు; 2. కొతీదారుడు; 3. సాహుకారు; 4. చిల్లరమార్పువాడు; 5. ధనికుడు.

షరాయి. వా. వి. లాగు: చూ, వస్త్రము. 1-ంగ.

షర్దు. వా. వి. లోపలిధరించుకొని: చూ, వస్త్రము. 1-గ.

షర్పత్తు. వా. వి. చేలుపనిమృతియ్యనిపానకము.

షప్తి. సం. స. 1. అటువది (80) (రూ. షష్టి అని కొందలు); ఈ. (స్త్రీ. 2: చూ, పార్వతి. (రూ. షష్టి అని కొందలు.)

షప్తిక. సం. వి. అ. (స్త్రీ. అ. పుం. అటువదివ ములలో చంద్రేడుధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) [(పాలము.)

షప్తిక్యము. సం. వి. ష. షప్తికలు పండువని

షష్ఠ్యంశ. అం: చూ, షోడశవర్గ (లగ్నమును

80 సమభాగములు చేయాలెను. అట్లుచేసిన

షష్ఠ్యంశములగును. షష్ఠ్యంశ కనుగొనవల

సిన గ్రహమేలగ్నమునందెన్నవ భాగము

నందుండెనో దెలుసుకొనాలెను. అట్టిగ్రహ

మున్న రాసి యోజరాసియైనయెడల మొ

దటివగు ఘోరాంశము మొదలుగను యుగ్మ

రాసియైనయెడల నలువదియవదగు నిందు

రేఖాంశము మొదలుగను, గ్రహమెన్నవభా

గమునందున్నదని గనుగొనబడెనోయెన్నవ

భాగము షష్ఠ్యంశ యనబడును): (చూ,

షష్ఠ్యం (వ్యం) శములు.

షష్ఠ్యం(వ్యం)శములు. అం. ఇవి80:- ఘోరాంశ

ము, రాక్షాంశము, దేవధాగాంశము, కుచే

రాంశము, రక్షోగణాంశము, కిన్నరాం, వ్యా

హ్లాం, కులఘ్నాం, గరళాం, అగ్నిసంఘాం, మా

యాం, క్రేతపురీకాం, అపాంపత్యం, దేవ

గణాం, కాలాం, అదిత్యాం, అమృతాం,

చంద్రాం, మృద్యం, కోమలాం, వద్యాం,

లక్ష్మీకాం, వాగీకాం, దిగంబరాం, దేవాం,

ఇంద్రాం, కలివాకాం, క్షీణీకారాం, కను

లాకారాం, మందాత్మజాం, మృశ్యాం, కాలాం,

దేవాగ్న్యాం, ఘోరాం, ఆమయాం, కంట

కాం, సుధాం, అమృతాం, పరిపూర్ణచం

ద్రాం, వివ్రీచదస్త్రం, కలివాకాం, ముఖ్యాం

వంశక్షయం, ఉత్పాతకాం, కాలమాపాం, సామ్యాం, మృద్ధ్యం, నుశీతలాం, దంష్ట్రాక రాళాం, ఇందునుఖాం, పృవీణాం, కాలా గ్నాక్షం, దండాయుధాం, నిర్మలాం, శుభాం, అనుభాం, అతిశీతలాం, నుధాపయోధ్యం, భృమణాం, ఇందు శేఖాంశములు (80) (ఈ అంశములలో అంశనామమునుబట్టి వాటికి సమమైన శుభాశుభఫలములను జ్ఞాచుకొన వలయును.)

పద్మము. సం. వి. అ. అ. (పద్మము అనికొందలు).
పద్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పద్మమునందు అతి

వతిధి: చూ, వారివాసరము; 2. రూ-పద్మి.

గారి: చూ, పార్వతి.

పద్మినిధి క్తి. అం. "కీ-ప-యొక్క-లో-
లోపల": చూ, నిధిస్తులు.

పహారు. వా. వి. పట్టణము.

పా

పాడబము. సం. వి. అ. పుం. మధురాదిరసము.

పాడవము. సం. వి. అ. పుం. అణుస్వరములు
గలరాగము: చూ, స్వరము. 2.

పాద్మణ్యము. అం. 1. విశ్వరూపీర్యాది భగవం
తుని పద్మణ్యములు; 2. సంధివిగ్రహాది రాజ
పద్మణ్యములు: చూ, గుణములు. [వసుడు.

పాణ్మాతురుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పడా

పాణ్మాసికము. సం. వి. అ. న. అతివనెలయం
• దుఃశేనెడు మాసికము: చూ, కాగ్రద్ధము. 1.

పికారీ. వా. వి: చూ, వేటకాడు.

పికారు. వా. వి. 1: చూ, వేట; 2. దేహపరి
శ్రమమును, చేల్ల గాలికినిఃబోవుట: చూ, సం
చారము. (మైరందురు).

పిద్ధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుడు.

మ

మహారు. వా. వి. 1. సుమారు; 2. ఒడలెఱుంగమి.

మరువు. వా. వి. అరంభము.

మో

మోడకకర్మములు. అం: చూ, కర్మములు.

మోడకదళి వస్త్రబంధము. అం: చూ, కట్టాలం
కారిములు.

మోడకమహారాజులు. అం: చూ, మహారాజులు.

మోడకము. సం. వి. స్. త్రి. 1. పదునాఱు;
వా. 2. మరణించిన వారికి పదునొకండవ
రోజునఃజేయు కాగ్రద్ధము: చూ, కాగ్రద్ధము;
వి. 3. పదునాఱవది. (పదునాఱంకములు
గలవి: -మహారాజులు, కర్మములు, ఉపచార
ములు, మహాదానములు, హేయగుణములు,
వికారములు, కళాస్థానములు, దానములు,
మానసికపూజాకుసుమములు, ఋత్విజానా
చంద్రికళలు ఇత్యాది)

మోడకవర్ణ. అం: ౧ తేత్రిము, ౨ హోర,
౩ దేర్కాగ్రము, ౪ చతుర్థాంశ, ౫ సప్త
మాంశ, ౬ నవమాంశ, ౭ దశమాంశ, ౮ ద్వా
దశాంశ, ౯ మోడకాంశ, ౧౦ వింశాంశ,
౧౧ శిథాంశ, ౧౨ భాంశ, ౧౩ త్రింశాంశ;
౧౪ ఖవేదాంశ, ౧౫ అక్షవేదాంశ, ౧౬ ప
ప్త్యంశ. (వీని వివరములూ యాపదములకడః
జ్ఞాచుకొనవలయును.)

మోడకసంధులు. అం: కపాలసంధి, ఉపహారము,
సంతానము, సంగతము, ఉపన్యాసము, పృ
తీకారము, సంయోగము, పురుషాంతరము,
అదృష్టతరము, అదిష్టము, అత్యామిషము,
ఉపగ్రహము, పరికిర్య, ఉచ్చిన్నము, ప

రదూషణము, స్పృహభోవనీయము. (18)

పోడకాంశ. అం: చూ, పోడకవర్ణ. ("లగ్నమును 16 సమభాగములు చేయుటయే పోడకాంశ, పోడకాంశకనుగొనవలసిన గ్రహమేరాసి యందెన్నవ భాగమునందున్నదో, గనుగొనవలెను. అట్టి గ్రహమున్నరాశి చగరాసియైనయెడల కేవలదగను, స్థిరరాశియైనయెడల సింహాదిగను, ద్విస్వభావరాశి యైనయెడల ధనురాదిగను బయవలెప్పన పరకారము గ్రహమెన్నవ భాగమునందున్నదని గనుగొనవలెడెనో నన్నవరాసి పోడకాంశ. ఆరాశ్యధిపతియేపోడకాంశాధిపతియగును")

పోడకార్పి. సం. వి. వ. పుం. పుకుగ్రాడు: చూ, రాముపు. 2౮.

పోడశి. అం: చూ, తానములు (సహినతానములు.) పోరిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియ బ్రాహ్మణులు.

వి
ల

ప్రేవనము. సం. వి. అ. న. రూ-ప్రేవనము. ఉమి యుట, తూపాడుచేట.

త్రి
ల

ప్రేవనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రేవనము.

స

ప. ఒకయక్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; అం. 2: చూ, దంత్యములు; 3: చూ, ఊష్మములు.

సం. ఇది సంస్కృతమునందలి సమ్ అను నుదన గ్రమునకు చాల్లు పరమగునో మకారమునకు అనుస్వారము వచ్చిన రూపము. ఇది సరి స్పృత విశేష్య విశేషణులకు ముందున్న ప్పడు'చేక్కని' 'మిక్కిలి' అనియు, క్రియలకు ముందున్న ప్పడు'చక్కగా'ననియు అర్థముగలదియగు చేన్నది. (ఉదా - సంకటము=ఇచేట 'సం' అనునది ధాత్వగ్రమును ఇటుకు అను నగ్రమునకు మార్చినది; సంకరము=ఇచేట ధాత్వగ్రమును గలిసిపోయినది యను నగ్రమునకు మార్చినది; సంకలనము=ఇచేట సిగ్గుకి మైనది; సంకల్పము=ఇచేట ధాత్వగ్రమును మనోవ్యాపారముగా మార్చినది; ఇట్లు సంక్షయము, సంక్షోభము, సంక్షోభించు, సంకుప్తము, సంకూఢము, సంకోపనము, సంఘటన, సంఘటిల్లు, సంఘట్టించు, సంఘరించు, సంచలనము, సంచలించు, సంఘన్నము, సంతుష్టి, సంతుష్టుడు, సందగ్ధనము, సందర్శించు, సంపూర్ణము, సంపూర్తి, సంపాప్తి, సంపాళించు, సంప్రీతి, సంప్రేరణము, సంభాగితము, సంయుక్తము, సంయుతము, సంయోగము, సంరక్షకుడు, సంరక్షణము, సంరక్షించు, సంరక్ష్యము, సంశోధము, సంశోధించు, సంపర్శించు, సంవిభాగము, సంవిభాగించు, సంవేది, సంశుద్ధి, సంశోధనము, సంశోధించు, సంశోధ్యము, సంస్తంభనము, సంస్తంభయిత, సంస్తృతము, సంస్తృతి, సంస్తృత్యము, సంస్థాపనము, సంస్థాపించు, సంస్థాపితము, సంస్మరణము, సంస్మృతి మొ.)

సంకట. వా. వి. పదద్రవ్యము: చూ, సరకు. 2. సంకటగార్తధము. సం. వి. అ. పుం.=కంకర గాడిద: చూ, హయము (రాసధము.)

సంకటపడు. మి. అ. కి. ఇంట్రీవడు: చూ, సంతాపించే. [హింసించే. 2.

సంకటపడచే. మి. కి. ఇంట్రీవడచే: చూ, సంకటపాటు. మి. వి. 1. ఇటుకుపాటు: చూ, శోకము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; 3. దుఃఖము: చూ, శోకము; 4. మనోవ్యధ: చూ, శోకము; 5. విరహవ్యధ: చూ, శోకము; 6. ఏడుపు: చూ, శోకము.

సంకటము. సం. వి. అ. న. సంకడము - పై.-; వా. 7. సవాయిశోగము: చూ, శోగము. 1-2; 8. తెవులు: చూ, శోగము. 1.

సంకటి. జే. వి. చోడిఅంబలి, తోడ: చూ, సాదము. (1).

సంకరమగు. మి. అ. కి. (తె) అత్తకొను, ఎరియు, కలిసికొను, కత్తరిగలయు.

సంకరము. సం. వి. అ. పుం. 1: (తె) కత్తరి, తొత్తటము; 2: అవకరిము, కటంగరము, సంకరిము. (తె): ఇంటిపెంట, కసపు, కసపుగొప్ప, గాడముపట్టు, చెత్త, కుక్కు-కుక్కుడు, పెంట (పనికిమాలినది. = కుక్కుడు; ఎరువుకుప్ప = పెంట). తర్ది. — గడ్డిమేటికి: — చూ, చెంటి; 3 పాలును నీరుకలసిన విధముననైన అర్థాలంకారముయొక్క పరస్పర సంబంధము: విణ. 4. వర్ణసంకర్యముగలది: (తె) కత్తరి; అం. 5: చూ, రసవదలంకారములు. సంకర్షణుడు. సం. వి. అ. పుం. బలరాముడు: చూ, హిరాయుధుడు.

సంకలనపుగుఱుకు. వా. మి. వి. ప్లమ్మ. (+): (ఇందుకు వ్యతిరేకము “మైసమ్మ.”).

సంకలనము. సం. వి. అ. న. సంఖ్యలనుకూర్పుట: అవ్యక్తము, విశ్యము, యోజితము. (తె): అంతకము, అంతు, కలపడము, టోకు, తల, మెట్టు, మొత్తము, వెరసి. తర్ది. — లెక్కకలియకూడినది: — యుక్తము, యుక్తము.

సంకలితము. సం. విణ. 1. కూర్చబడినది (సంఖ్య); 2. భూమియందు పాతినది.

సంకలితరత్నాకరము. అం: చూ, ధరతాస్త్ర గ్రంథములు.

సంకలియ. నై. వి. శృంఖలికా: చూ, రూ-సంకల. (అరదండాలకు. - నిర్వ. 7. అ. 85.) సంకల్పజన్మడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మథుడు.

సంకల్పజుడు. సం. వి. జ్. పుం. — పై. — సంకల్పభవుడు. సం. వి. అ. పుం. — పై. — సంకల్పయోని. సం. వి. ఇ. పుం. — పై. —

సంకల్పము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆకలనము కల్పనము, కుళము, గణన, పరిగణనము, సంస్కారము. (అవ్య): కిము. (తె): (చూ, యోచన); ఎత్తికోలు, ఎనిక-ఎనిక-ఎన్నిక, గడ-గడన, గణుతి. (చూ, యోచన); 2: చూ, యోచన; అం. 3: చూ, దృఢావస్థలు; 4: చూ, అవస్థ.

సంకల్పించే. సం. స. కి. (ధగవంతుడు) ఎంచు అనుమానించే, అలోచించే, హింసించే, గమనించే, భావించే, మానసింపే, యోచించే, విచరించే, సంభావించే. (తె): ఉజ్జేగొను, ఉజ్జేయించే, ఎంచు, ఏకతమాడు, చిత్తగించే, తడుము, తలచు-తల్పు, తలపుచేయు, తలపోయు, మందలించు, మదింపే, ఎగచే,

సంకల్పించేట. అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

సంకనుకుడు. సం. విణ. చూ, రూ-సంకుసుకుడు.

సంకాళము. సం. విణ. 1. సమానమైనది: చూ, సుషమ. 2; 2. సమాపమైనది: చూ, సమాపము. 3 సంకీలియ. నై. వి. శృంఖలికా: చూ, రూ-సంకల.

సంకీర్ణము. సం. విణ. 1. ఒకటితోనొకటి కలపినది: చూ, సంకులము. 2; 2. వ్యాపించినది, సంకులము: చూ, హిండితము; అం. 3: చూ, శుద్ధము. 8. (సంస్కృత పా) కృత్

మిశ్రము సంకీర్ణము.); 4: చూ, జాతికిరి
యలు; 5: చూ, తాళజాతులు.

సంకు. వై. వి.=శంఖ. 1: కూతకైదువు, చిం
దము, చేట్టువారొకడు, నీరుపుట్టుననీరు
పుట్టువు, లచ్చిదొరబూరఁగొమ్ము, వల
మరి, వెలిగుల్ల. (సం): అబ్బము, కంబువు,
జలకరంకము, జలజము, దరము, వారిజము,
శంఖము, శుక్తి, శ్లేశము, నూచికాముఖము.
తదియి.—౧. అద్దనుని శంఖమునకు.—(సం)
దేవదత్తము; ౨. ఇంగుని శంఖమునకు.—(సం)
ఝంఝుకము, లాటి. 3. కుబేరుని
శంఖమునకు.—(సం) జాతివైద్యము; ర. ధర్మ
రాజశంఖమునకు.—(సం) ఆవంతవిజయము;
౪. యముని శంఖమునకు.—(సం) ఇలింగము;
౬. గిష్టశంఖమునకు.—వలమరి. (సం) పాంచ
జన్యము; 2. శివునిశంఖమునకు.—(సం) కుచు
దిము; ౮. నూర్గునిశంఖమునకు.—(సం) గాం
గవరితము; ౯. శ్రీకృష్ణమైన శంఖమునకు —
(సం) కంబూత్తము, కంబోజము—కంభో
జము—కాంభోజము; ౧౦. వలయాకారపు
శంఖమునకు—చేట్టుగుల్ల; ౧౧: ఆలిచిప్ప,
కచ్చిచిప్ప, కాకిచిప్ప, గుల్ల, చిప్ప. (సం):
కంబువు, కృమిశుక్తి, త్షుద్రీశుక్తి, జలశుక్తి,
వారిజము, శంబుకము—కంబూకము; ౧౨:
గటిచిప్ప, చిప్ప, నీపి. (సం): ముక్తాస్ఫోట
ము, శుక్తి; ౧౩: వత్తగుల్ల, గుల్ల. (సం):
కంబువు, త్షుద్రీకంబువు, త్షుద్రీశంఖము,
త్షుల్లకము, జలడింభము, దుశ్వరము, పంక
మండుకము, శంఖపాము, శు
క్తి; ౧౪: గవ్య. (సం) పటము, వరాటము,
వరాటిక; ౧౫. తాచేటిచిప్పకు:—చిప్ప,
చూరు. (సం) వరకము; 2.=శుల్క. కన్యా
శుల్కము: చూ, శుల్కము. 2; 3. వేళ్ళకి
చ్చెడు రాయి: చూ, శుల్కము. 3.

సంకుచించే. సం. అ. కి: చూ, రూ—సంకోచించే—
సంకుచితము. సం. విణ. సంకోచము నొందినది—
కుంతితము, ముద్గితము, ముకుళితము.

సంకుడు. వై. వి.=శుల్క: చూ, రూ—సంకు. 2-కి.
సంకుదారి. వై. వి.=శంఖధారి: చూ, విష్ణువు. 1.
సంకుమదము. సం. వి. అ. పుం. జీవాజి: చూ,
రాజాగ్నము. 2-౧౪; ౪3-(౧.)

సంకులము. సం. విణ. 1. పూర్వోత్తర విరుద్ధ
మైనది (మాట): చూ, శబ్దము. 2; 2. ఒక
టితోనొకటి కలసినది: అక్షిగ్నము, సంకీర్ణ
ము. (తె) సందడి; 3. వ్యాపించినది. సంకీ
గ్నము: చూ, హిండితము. [చూ, యుద్ధము—
సంకులరణము. సం. వి. అ. పుం, న. దొమ్మి:
సంకులవాఁడు. వా. విణ.=కాంభక: కాంభకుఁ
డు, కాంబవికుడు.

సంకులు. వై. వి. బ. శంఖపలయములు.

సంకుపు. సం. వి. ఉ. (ప్ర.)=జేంగు. జీవాజి, —
జీవాజిపిల్లి. (సం) మదని.

సంకుమకుడు. సం. విణ: రూ—సంకుమకుడు,
అస్థిరుడు. (తె) కంఠీవాఁడు—కంఠీవాఁడు.

సంకృతి. సం. వి. ఇ. (ప్ర.) 1: చూ, ఛందస్సు.
లు; 2. అగ్నిసంకారము: చూ, వహ్ని. 1.

సంకెల. వై. వి.=శృంఖలా. రూ—సంకలియ—
సంకలియ 1. కాలికట్టగు ఇనుపగొలును:
చూ, శృంఖల. 3; 2. ఏనుగుకాలిగొలును:
చూ, శృంఖలము. 2; 3. చేతియనుపగొలు
ను: చూ, శృంఖల. 4.

సంకేతము. సం. వి. అ. పుం. 1: అభిఖ్య, అభి
ధానము, అభిధేయము, అఖ్య, అహ్య, అహ్య
యము, గోత్రము, నామధేయము, నామము,
పృవరము, లక్షణము—లక్ష్యణము, లాంఛన
ము, సంజ్ఞ, సంవిత్తు, సమాహయము. (తె)
పేరు; 2. నిలకడగలది: ధృవము, నిత్యము—

మూ, నిరూఢి, చరిభాషణము, స్థిరము. (తె): పేరుపాలు-పర్వాలు, కట్టడ-కట్టడి, కడ-ముట్టు, గరువతనము, నిమిరము-నీరకము-నీరము, నేనుకము-నేనుము, చడితరము, బరీసి-బైసి. ("చూ.స్థిరము. 5"); 3. ఒడ-బాలు: చూ, సమృద్ధి. 1; 4: చూ, రహస్యము. 1; 5: పయిగ, బాస:చూ, పైగ. 1; అం. 8: చూ, హస్తపాఠములు.

సంకేతించే. సం. స. కి. 1. పేరుపెట్టు, నామకరణముచేయు; 2. పర్వాలుచేయు.

సంకొచపీఠనము. సం. వి. అ. న. కుంకుమపువ్వు: చూ. వహ్నిశిఖము. 1.

సంకొచము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; పుం. 2 = శేంకముకుళిభాషము: సంక్షేపము, సంగ్రహము. (తె): అరచాయి, ఓట, కొంకు, కొంకు, కొసరు, జేంకు-జేంక-జేంకన, పుయిలోట-పుయిలోటము, చిన్నుటి, ముదమద, మొగమాట-మోమోట-మోమోటము. ("చూ, సిగ్గు"); 3. సంక్షేపము: చూ, సంగ్రహము. 2; 4. ఒకానొకచే: చూ, సోరంగి (మర్శ్యము. 1); 5: చూ, మొగమాట.

సంకొచించే. సం. అ. కి. రూ-సంకుచించే.

(తె): అరచాయిగొను, అలగు, ఓటిల్లు, ఓడు, కొంకు, కొంచించే-కొంచే-కొంజో, కొంకు-కొంకు, కొంకుచుడు, కొసరు, గుక్కలమింగు-గుక్కిళ్లుమిలగు, గుక్కుమిక్కుమను, జేంకించే-జేంకు, పుయిలోడు, ముడుగు, మొగమోడు-మోమోడు, వెనుకదీయు, సుక్కు. ("చూ, సుక్కు. 13.") [చూ, సహసాక్షితుడు.

సంకొందనుడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుడు: సంకృమణము. సం. వి. అ. న. 1. నూర్మణుడు

ఒకరాశినుండి మఱియొకరాశికి చరిత్రకేంద్రము: చూ, సంకృమణములు; 2. చేక్కెగానడచుట: సంకృమణము-సంకృమణము-సంకృమణము. [చూ, మకర సంకృమణము (2). సంకృమణములు. అం: కర్కాటక సంకృమణ సంకృమణము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-సంక్రమము. 1. నీటికట్టగోనగునది, వరణము: చూ, సేతువు. 1; 2: చూ, సంకరము. 2; పుం. 3: చూ, సంకృమణము. 2.

సంకృమించే. సం. అ. కి. 1. చరిత్రకేంద్రము, చొప్ప: చూ, సోకు. 4; 2. (ఆస్తిలోనగునవి) కలియు. తద్వి. అ. కి: చూ, సంయుక్తమును.

సంకృమిం. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. మేమదిసంకృమణము: చూ, సంకృమణము. 1; చా. 2. మకరసంకృమణము, పొంగటిపండుగ: చూ, సంకృమణములు. [చూ, చూ. 2.

సంకృమణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంకృమింపుము. సం. వి. సంక్షేపించుటచే: చూ, సంకృమణము. 2.

సంక్షేపణము. సం. వి. అ. న. సంక్షేపణముచే: సంక్షేపణము. మి. అ. కి. అడుమొకను: చూ, సంక్షేపించే.

సంక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంగ్రహము. 2 (ఉటంకము); అం. 2: చూ, గుణములు.

సంక్షేపించే. సం. స. కి. సంక్షేపణముచేయు: సంగ్రహించే. (తె): అడుమొకను, ఉటంకించే, ఎత్తు, టూకించే, ముడుమొకను. (మి. అ. కి.) సంక్షేపణము. [సంతాపము.

సంక్షోభము. సం. వి. అ. న. షోభము: చూ, సంక్షోభించే. సం. అ. కి: చరిత్రకేంద్రము, షోభించే. (తె): అక్కిలివడు, అదనవచడు,

అజినమజినము, ఉడ్డాదు, ఉక్తలనదు,
కలక(బాటు)-కలగ(బాటు), కలగ(బడు,
కలగు, కలశినము, కలగుండుకొను-కల
గుండునదు, కలగొను, కలవరనదు, కలవర
పోవు, కలుచేనదు, కళవళనదు, కళవళించే,
కాడునదు-కాడ్చు, కొందలించే, కొందల
నదు, గగ్గోలునదు. గజవిజించే, గలబరించే,
చివుక్కురునను, మేమృలుచేట్టు, మేమృలు
వాటు, తలరు, తిరునదు, తెగయే, తెరలు,
దురపిల్లు, పుల్లపిలు-పుల్లగిల్లు, పాతనోవు,
లాగ్గడిల్లు, నుడినదు. తద్వి.-(స. కీ.):
ఉడ్డాదేంచే, తిరిచెట్టు.

సంఖ్య. సం. వి. ఆ. (ప్రే.) 1: అంకము, గణన-
గణనము, సంఖ్యానము. (తె): అంకియ. అం-
కె, (బ) ఒంటలు, లెక్క. తద్విశేషములు:-
౧: ఒకటికి:- (చూ, వంది); ౨: రెండునకు:-
(చూ, రెండు); ౩: మూడునకు:- (చూ, రెం-
డొకటి); ౪: నాలుగునకు:- (చూ, నాలు-
గు); ౫. ఐదునకు:- (చూ, ప-
చుచకము. 2.); ౬. ఆఱునకు:- (చూ, ప-
ట్టుము); ౭. ఏడునకు:- (చూ, సప్తకము);
౮. ఎనిమిదికి:- (చూ, దచ్చి); ౯. తొమ్మి-
దికి:- గణనము, వర్ణము, ఖండము, నవకము:-
(చూ, ముమ్మాడు); ౧౦. పదికి:- (చూ, పది
(1.)); ౧౧. పదునొకటికి:-
(చూ, పదునొకటి); ౧౨. పం-
డెందునకు:- (చూ, ముద్రాకము.) మొ;
౧౩: శతము. (తె) నూలు, వంద; ౧౪. (విణ):
శతకము; ౧౫. నూటికంటె అధిక సంఖ్యగల
చూ: పుష్కలము; పరస్పరాసరిము; పర్యాయ
చూ: గ్రంథి నేడనేల: పుష్కలము; ౧౬:- (చూ,
చూ సప్తము. ౩.); ౧౭: అనంతము. (తె)
చూ: పుష్కలము, పుష్కలము; ౧౮: నిర్మలము;
౧౯: అనంతము. (తె) నూలు, పుష్కలము; ౧౯. పుష్కలము;
పుష్కలము; ౨౦. నూలు, పుష్కలము. - కొటి;

అం. చదికోట్లుకు.- అర్చనము, దళకోటి-
(తె). చదికోట్లు; అం. చదియర్చనములకు.-
వ్యర్చనము; అం. సంఖ్యామానము.- (ఏక
ము, దళము, శతము, సహస్రము, దళసహ
స్రము, లక్ష, దళలక్ష, కోటి, దళకోటి, శత
కోటి, అర్చనము, వ్యర్చనము, ఖర్చము,
మహాఖర్చము, కష్టము, మహాకష్టము, ష్టో
టి, మహాష్టోటి, శంఖము, మహాశంఖము,
క్షీరి, మహాక్షీరి, ష్టోభము, మహాష్టోభము,
నిధి, మహానిధి, పుత్రతము, అత్యంతము,
చరాధ్యము, ఆనంతము, సాగరము, అవ్యయ
ము, అచింత్యము, అమేయము, భూరి, మ
హాభూరి ఇత్యాది.); అం. సమసంఖ్యకు. (తె)
దొర; అం. లెక్కపెట్టబడినది అనటము:-
అంకవిద్య, అంకితము, గణితము, సంఖ్యాత
ము; అం. 2. (బ): చూ, సంఖ్య. 1-అంకి;
3. విచారణ, ఉత్థానము, చర్య: చూ, సమ
క్షణము. 2. తన్వీ.-ం: (చూ, విమర్శ
నము); అం:- (చూ, యోచన.); 4. కేహ
విలక్షణమైన ఆత్మజ్ఞానము; అం. 5: చూ,
పరిస్తార పరిత్యయపాపము; 8: (చూ, సం
ఖ్య. 1) (చూ, గణితశాస్త్రము) (ఇందుకు
సంబంధించిన శాస్త్రపరిభాషా పదములు.-
వియక్తసంఖ్య- కుద్ధసంఖ్య- సాధారణసం
ఖ్య- నిరూపాధిక సంఖ్య; యుగళాత్మిక సం
ఖ్య; ముఖ్యసంఖ్య- పరిత్యయరహితసంఖ్య-
చూలంకము- సంఖ్యాధ్యము; మితసంఖ్య;
యక్తసంఖ్య, మిశ్రసంఖ్య- సమహితసంఖ్య-
సంయక్తసంఖ్య- వ్యాసహారికసంఖ్య; ఉప
లక్షితసంఖ్య; సమసంఖ్య; సమసమసంఖ్య;
సమవిషమసంఖ్య; సంకలితసంఖ్య; భిన్నసం
ఖ్య; క్షణికసంఖ్య; సంక్షిప్తసంఖ్య; స్వతస్సిద్ధ
సంఖ్య- ఏకాక్షరసంఖ్య- బిరుదసం
ఖ్య; విషమసంఖ్య; విషమవిషమసంఖ్య; గ

సంగమము. సం. వి. అ. త్రిం. రూ-సంగమము.

కూడిక: చూ, సంయోగము.

సంగరము. సం. వి. అ. న. 1: (తె) జేమ్మివం
డు; త్రిం. 2: చూ, యుద్ధము; 8: పృతిజ్ఞ:
చూ, స్వర్ణ. 4; 4: చూ, సమ్మతి. 1; 5: ఆ
వద: చూ, విపత్తు; 8: విషము: అహి-ఫేస
ము, ఉభదానము, కలకూలము, క్షేపణము-
గరదము, గరళము, తీక్షణము, మునుద్ధరము,
రసము, రసాయనము, విషము(విశము),
శల్మము, శ్రీ. (తె): చిలుము, వంజో, మం
చు, విసము, హాలాహలము. తద్వి.-ం:-
(చూ, కుండు. 1-౨; 3; ౨. విష భేదము
లు.-కర్కశ-టకము; కాకోలము, కార్ప
ణ్యము, కాలకూటము; కిల్బిషము; కుష్మము;
కేశరము-కేశరము; గరము; గరళము; గో
మేధికము; దారదము; బృహ్మపుత్రము;
వత్సనాథము; వత్సనాభి-వసనాభి, వాలు
కము; కౌక్తికేయము; సాహస్యము; హల
హలము-హాలాహలము-హాలాహలము-హాలా
హలము-హాలాహలము-హాలాహలము-హాలా
హలము, కారుజము, నాభి.(మి)అడవి నాభి;
3: (తె) గుఱ్ఱపుజ్జంగ; ర. మందుల
భేదములు.-మేషము; రసాయనము; ఇల్లూ
రము. ఇత్యాది. [స్నేహితుడు.

సంగాడి. వై. వి. సంగత-సంగంధ: చూ,
సంగాతకత్తియ. వై. వి. రూ-సంగాతకత్తి-
స్నేహితురాలు: చూ, స్త్రీ.

సంగాతకాడు. ద్వ. వి: చూ, స్నేహితుడు.
సంగాతము. వై. వి.-సంగతమ్: చూ, స్నేహము.
సంగాతి. వై.వి.-సంగత-సంగంధ (సంగాతము+
ఇ): చూ, సంగాతికాడు.

సంగి. సం.వి. (న్.ఈ.న్) సంగముకలవాడు.
సంగీతకావ్యములు. అం. (గీతగోవిందములా

వసువది.) వీటియందు విశేషముగాఁ బగ కవి
త్వము దొరలును. కాఙ్గ దేవవరచితమైన
సంగీతరత్నాకరమందు నాల్గవదియైన పృథవి
ధా ధ్యానమునంబు వివరింపఁబడియున్నది:
చూ, కావ్యములు. (కావ్యనాటకములు.)

సంగీతచూడామణి. అం: చూ, భరతకాస్త్ర
గంగిథములు.

సంగీతిమమకుసల. మి. వి: ౭.కవల: చూ, వల. 1.

సంగీతము. సం. వి. అ. న. 1. క్షేత్రకాథము
జరిగెడుతేర్కతికము. (ఇది మార్గమని దేశ
యని ద్వివిధము. మార్గము బృహ్మాదులచేత
మహేశ్వరునియొద్దనుంచి చెదకితేఱబడి భర
తాదులచే పృయోగింపఁబడినది. దేశ దేశ
దిశమునందలిజనులకుహృదయరంజకమైన విధ
ముగా నేర్పడినది) (సంగీతము=౧. మార్గము
(ఈశ్వరపృణీతమై భరతయుషిచేఁ బ్రకటిం
పఁ బడినది), ౨. దేశ్యము (అయా దేశముల
యందు నాడుకగలిగి మనోహరమయినది)
అని ద్వివిధము. ఇందుకు కుర్తి లక్షణము,
తిస్థాన లక్షణము, వీణావిషయము, మేళ
కర్తృరాగముల పరిస్తారము, జన్యరాగములు,
మూర్చనాప్రస్తారచక్రము అనగా జన్యరాగ
పరిస్తారము, అంగములు, న్యాసాంశసంగి
హములు, వాది-సంవాది-వివాది-అనువాది
స్వరములు, వళవిధగమకములు, వీణాదళ
ప్రణామలు:ఇత్యాదివిభాగములుగలిగియున్న
ది.) చూ, స్వరము. 2; చూ, రాగములు; చూ-
వీణ; 2. గానము: (చూ, గేయము); అం. 3:
చూ, అపధానములు. కాస్త్రగంగిథములు.
సంగీత సారసంగ్రహము. అం: చూ, భరత
సంగీతస్వరములు. అం: చూ, స్వరము. ౭.
(చూ, సప్తస్వరములు.)
సంగీర్ణము. సం. విణ. అంగీకరింపఁబడినది, ఇ

య్యకొనఁబడినది: చూ, సమ్యక్తము.
 వంగుత్తఁడు. సం. వి. ఆ. పుం:చూ, బుద్ధఁడు.
 వంగోరు. ద్వ. వి (సగము + కోరు) పంటయం
 దుసగము కోరు: మేడిపాలు, మేడికోరు.
 (చూ, కిన్న. 1.)
 సంగ్రహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సమ్యగ్గ
 హణము; 2: కల్పనము, క్లప్తి, చయము, పు
 లాకము, రచనము, సంకోచము, సంక్షేప
 ము, సంచయము, సమననము. సమహరణము,
 సమాహారము. సమాహృతి. (తె): ఉటంక
 ము, టూకి, ముక్తసరి-ముక్తసరు, నేకరము;
 తద్వి. — (విణ): (చూ, సంక్షిప్తము.);
 3. సంక్షిప్తగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3
 సంగ్రహించు. సం. స. కి. 1. = నేకరించు. గ
 డించు. చేక్కఁగా గ్రహించు: చూ, స్వీక
 రించు; 2: చూ, సంక్షేపించు; వా. 3. కూ
 డఁబెట్టు: చూ, సంధించు. 3.
 సంగ్రహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అరిగిపిడి:
 చూ, రిప్తి 2; 2. పిడికిటఁబట్టుట: ముష్టిబంధ
 ము; 3. పిడికిలి, ముష్టిబంధము: చూ, పిడి. 1.
 సంఘము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గుమి, మంది:
 చూ, సమూహము; 2. సమితి: చూ, సమూ
 హము. (చూ, పరివర్తన.); 3 పాఠినిసమూహ
 ము, పరివారము: చూ, సంగడము. 5.
 సంఘర్షణము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. జిరయిక: చూ,
 సమృద్ధము; 2. పోటి: చూ, స్పర్ధ. 1;
 3. గాలి: చూ, వాయువు.
 సంఘాటకము. అం: చూ, చిత్రబంధములు.
 సంఘాతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సమూ
 హము; 2. గట్టిదెబ్బ: చూ, హతి; 3. రూ-
 సంహరణము. ఒకానొకవరకము: చూ, సంహ
 రము. 2(సరకములు.) క్రట్టు: చూ, సంతనకట్టు.
 సంఘీభవించు. సం. ఆ. కి. గుంపుగూడు, పిండు
 సంజర్ణనాయనము: అం: చూ, ఓమ్. (సంజర్ణ

ణా=సమ్యక్ పాపాని దుఃఖాని కర్ష తీతి.)
 సంచము. సం. వి. ఆ. పుం. పుస్తకపు సంచిక:
 చూ, సంపుటము. 3.
 సంచయనము. సం. వి. అ. న. 1. చేచ్చినవారి కర్మా
 రంధ్రపుదివమునవారియెఱుకలుప్రాగుచేయు
 ట, చిన్నదినము (అని వాడుక); 2. ప్రాగు
 చేయటం.
 సంచయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ప్రాగు: చూ,
 రాకి. 1. తద్వి. — వడ్డరాకికి. వలజము
 (చూ, రాకి. 2); 2: చూ, సంగ్రహము. 2;
 3: చూ, సమూహము; 2.=సంచిక. కొన్ని
 పత్రముల పుస్తకము: చూ, సంపుటము. 3.
 సంచరణము. సం. వి. ఆ. న: పయనము: చూ,
 సంచారము.
 సంచరించు. సం. ఆ. కి: అభిచరించు, చరించు,
 భ్రమరించు. (తె): ఆడు, క్షిణుకుపాడుచు,
 కృష్ణురిలు-కృష్ణురిల్లు-కృష్ణురు, చిట్టా
 డు, చెరలాడు, తారు, తిరుగాడు-తిరుగు-
 తిరువు-తిరు, తిరుమరు, నడయాడు, పాల
 యు, పాలసాడు-పాలనీయాడు, మిట్టాడు,
 మలఁగు, మలయు, మిట్టాడు, మిడుకు, మెడ
 లు, మెలఁగు. తద్వి — భిక్షలో నడువని
 కొఱకుతిరుగు. పర్యటించు (చూ, చిహరించు)
 సంచారము. సం. వి. ఆ. పుం: అంగనము, ఆవ
 గమము, అభినిర్వాణము, అవసితము, ఇంగి
 తము, ఉత్థానము, ఉత్సేగము, గతిము, గతి,
 గమనము-గమము. చారము, చక్రి, చక్రియా
 గము, చక్రిస్థానము, యాత్ర, యానము, వీతి,
 వ్రజ్య, సంచరణము, సరము, స్థితి (తె)
 అరుగుడమ్ము-అరుగుడు, ఏగడము-ఏగుడు,
 కమాను, కడలడము, కడలిక, కడలిపోక,
 కడలుడు, వేనుట, వేనుచేయట, తరలిక-తర
 లుడు-తెరలుడు, నడ-నడక-నడపు-నడుపు,
 నడయాట, పయనము - పయనము-చైనము,

పోక-పోకడి. తద్విశేషములు. - ౧. వేడుక గాఢిరుగుట (సికారు) కు. - గ్రా. పరిశ్రమము, వాహ్యలి, విహరణము. విహరణము. (తె): అనినీలు, అనివాలు, ఆరట, ఆరటపాటు, ఈరువాలు, చెరలాటము. - చెలలాట. - చెలగాటము, మలయక, వయలి. - వయ్యలి, సికారు. - సికారు, స్వారి; ౨. మందపాద వివాహము నకు. - చరితము. (తె): చచేరము. - చచేర. - చచారు. - చపారము. - చపారు, తే. బోక; ౩. పాదవివాహవిశేషమునకు. - (తె) బజ్జె; ౪. భిక్ష లోనగువానికొఱకు తిరుగుటకు. - అటట్య. - అటట్య, పర్యటనము, ప్రజ్య. (తె) అడుగుకొనితిరుగుడు; ౫. ఉ. చరణము. - చారణము, చలనము, యు, దిగ్భ్రమము, పర్యటనము, ప్రేంఖ. - ప్రేంఖణము, పరిచారము, పరివ్రజ్య, భరిమణము, భరిమము, పలనము, విహరణము. (అవ్య) వా. (తె) కిలుకు, కీర్కు, తిరుగలి, తిరుగు. - తిరుగుడు. - తిరు. - తిరుగుడు, తిరుపు. - తిరుపు, తిర్పన, దిమ్మ. - తిమ్మ, సొలయక, బిమిరి, మెలకువ, మెలకు; ౬. పుణ్యక్షేత్రములంగూర్చి పోవుటకు. - యాత్ర; ౭. వరుగునకు. - పీఠి: (చూ, ప్రధానము.); ౮. ఓడపరియాణమునకు. - (తె) పలుకు; ౯. యుద్ధయాత్రకు. - (తె) సాని; ౧౦. గిరిగిరి తిరుగడముకు. - ఘూర్ణి, పరిశ్రమము, భరిమము; ౧౧. వర్తనమునకు. - (చూ, సమము. ౨.)

సంచారి. సం. వి. న్. పుం. 1. శృంగారభావ విశేషము: చూ, భావములు; విణ. 2. సంచరించువాడు: మందుడు.

సంచారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కుంభవక్త్రై: చూ, శంభలి; 2. జత: చూ, సంగడి. 5, 3. మూచామేట; మూచామేట. - మూచామేట. (సం) ఆహూతిము.

సంచారివర్ణము. అం: చూ, వర్ణ వర్ణము. సంచారి వర్ణగతాలంకారములు. అం: చూ, అలంకారము. 3.

సంచారిభావమువలెబట్టిన దృష్టులు. అం: కూన్య, మలిస, శాంత, లజ్జ, శంకిత, విషణ్ణ, లలిత, ముక్కుళ, అగ్రముకుళ, గ్లాన, జింహ, కుంచిత, వితిరిక్త, ఆభితప్త, ఆకేకర, వికాస, విభాగిత, విప్లవ, త్రిప్త, మదిర. (20).

సంచారిభావములు అం. (వ్యభిచారిభావములు. రసోత్పత్తికి సహాయములై పుట్టుచు నశించుచుండునవి) ఇవి ౩౩: - నిశ్చేదము, శ్రమము, దైవ్యము, జాడ్యము (జడత), గ్లాని, త్యాగము, శంక, ఆర్తి, బోధము (అనుర్నము), గర్వము, ఆవేగము, ధృతి, స్మృతి, చాపలము, ఉగ్రత్వము, ఆపహిత, త్రిప, విషాదము, మదము, ఉత్సాహత్వము, మతి, నిద్ర, మోహము, బోధము, మృతి, మోదము, ఆలస్యము, వితర్కము, సుప్తి, అనూయ, ధ్యానము, భరిమము (ఉన్మాదము), విస్మృతి (అపస్మృతి, మణుపు) (33) (వీనివివరములూ యాశ్చర్యములకడఁ జూచుకొనవలయును.)

సంచి. దే. వి: చూ-సంచి, అనిమి, గోతము. - గోతము, గోనియ. - గోనె, గోనెసంచి, తిత్తి, పటా-పట్ట-పట్టా, మాత్ర, (సం) గోటి. తద్వి. - ౧: బెడక, బెడక, పట్నము; ౨: బెడక; ౩: విత్త; ౪: సుడిసంచి; ౫: మలగ; ౬: పంచయి-పంచె; ౭: అట్టెడ పంచయి-పంచె, ౮: పంటిము, సంచిత్రు; ౯: పల్లము, పల్లవము; ౧౦: గోతము-గోతము, జోలిము. - జోలిము. - జోనె. - జోనెము. - రాసము; ౧౧: గోతము-గోతము; ౧౨: కట్టసంచి; ౧౩: చేట్ట; ౧౪: జోలియ. - జోలి. - ౧౫: జేబు; ౧౬: ఎద్దుమీద నీళ్లు తెచ్చడి

తోలుసంచి: చూ, తగడము; గతి: దూపాది; గం: మాత్రా: గం: సలగ మొదలగునవి.

సంచిక. వై. వి.=సంచయ. రూ-సంచిక: చూ, సంపుటము. 3.

సంచికట్టు. దే. విణ. 1. సంచికట్టుకొని యిడే కనిమిఁదబగిన ర్తిమోవాడు: చూ, చైద్యుఁడు; వా. 2. మందులసంచి, వంటిము: చూ, సంచి; 3. పుస్తకములలోనగువాని దస్తరము; 4: చూ, వెజ్జేరాలు; వా. స. కి. 5. సంచిమూరిని బిగించే.

సంచిక. వై. వి.=సంచయ: చూ, రూ-సంచిక.

సంచికము. సం. విణ. 1. ప్రోగు చేయఁబడినది: చూ, సమూహము; 2. కూడఁబెట్టఁబడినది, వృక్షము: చూ, సంసక్తము; అం. 3. ఆగామిసంచిక పాఠ్యములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, తగ్గియు.

సంచిమొదలు. దే. వి. (పాండు. 1, ఆ. 111): ఆసలు, ఓలము, బండవలము-బండాలము, మొదలినామ్ము, మొదలు. (సం) నీవి, చరిగివాము, చరివణము, చరిమాణము, భాండము, మూలధనము, మూలము.

సంచీ. దే. వి: చూ, రూ-సంచి.

సంచేయము. సం. విణ. సంచయము చేయఁదగినది.

సంచేకరము. వై. వి =సత్యంకార. పెట్టుబడిసామ్ము: రూ-సంచేకరువు-సంచేకారము, ఆచ్చికారము-ఆచ్చికారము-ఆచ్చికారము, బజోవా-బయోవా. (సం) అవ్యంకారము, సత్యంకారము. (ఆం) ఆద్యాస్య.

సంచేకరువు. వై. వి.=సత్యంకార. — వై. — సంచేకారము. వై. వి = — వై. —

సంచేము. దే. వి. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

సంచే. దే. వి. 1. జోడ: చూ, మాచన. 1; 2: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, విధము. 1

సంచుపాటు. వా. వి. గొనుబుపాటు: చూ, స్వరము. 2. పంజనము. సం. వి. ఆ. న. వాలుగిండ్లుపకంతి: చూ, సదనము. 1.

సంచయము. అం: చూ, దండపూహములు.

సంచాయలుండు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడుమేళ: చూ, మేషము. 1.

సంచీకరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఓపధీవిశేషము: చూ, పృక్షము; అం. 2: చూ, కరణులు. సంచీవనము. అం: చూ, నరకములు.

సంచీవి. సం. విణ. (న. ఈ. న్) జీవమును కలుగఁజేయునది.

సంజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. =చన్న-వైగ. చేయి లోనగువానితోడి వైగ: చూ, వైగ. 1; 2. పేరు: చూ, సంకేతము. 1; 3. తెలివి: చూ, వ్యాజ్ఞము. 2; 4: చూ, చరిభావ. 1-2; 5. గాఢత: చూ, హృద్యము. 5 (చుంతిము. 1); 6 మూర్ఖనిభార్య: చూ, భార్య. 1-౬ర; అం. 7: చూ, బౌద్ధకాస్త్రసంధములు.

సంజ్ఞపనము. సం. వి. ఆ. న. 1. వేంపుట: చూ, హింస. 1; 2. విన్నవించుట: విజ్ఞాపనము, విజ్ఞప్తి, సంజ్ఞప్తి. (తె). దిరఖాస్తు, బోడి-బోడి, మనవి, మొట్ట, విన్నవము.

సంజ్ఞపితము. సం. విణ. వేంపుటబడినది.

సంజ్ఞప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వేంపుట: చూ, హింస. 1; 2. విన్నవించుట: చూ, సంజ్ఞపనము. 1.

సంజ్ఞావు. సం. విణ. (శి): (తె) కంకటికాళ్లవాడు, గాడిదకాళ్లవాడు, ముట్టికాళ్లవాడు, ముడికాళ్లవాడు. తద్వి. — పగ్గిజ్ఞాడు, పగ్గిజ్ఞావు, పగ్గిరజ్ఞానుడు, (తె) దొడ్డికాళ్లవాడు, పంకటి కాళ్లవాడు.

సంజ్ఞరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కాఁక: చూ, సంతాపము. 1; 2. వేడిమి: ఉష్ణము, ప్రూ

రము, గీర్వాసు, ఘ, ఘర్మము, తవనము, తిగ్మము, నిదాఘము. (తె): ఊరపు-ఊర్పు, ఎండ, మేఱుకు, తిండ్రీ, వడ, చక్క, చెచ్చే-చెచ్చేదనము-చెచ్చేన-చెచ్చే, వెట్ట, నెచ్చు, వేడి-వేడిమి, నెక-నెక-నెవ, నేక-నేకము. తద్వి.-౧. ఆత్మస్థమునకు. ఖరము. (తె): కట్ట, మేన్మేలుకు, నిక్కా-క; ౨. ఇంచేక వేడికి. —కదుష్టము, కగోష్టము, కోష్టము, మందోష్టము. (తె) ఇను మంతకాక, గోరుచెచ్చే-గోర్చెచ్చే; ౩. మిక్కిలివేడిమికలది:—తీవ్రము. (తె) —ఉగ్గడుపు; ౪. ఇంచేక వేడిమికలది:—ఓష్టము-ఓష్టము, కదుష్టము, కవోష్టము, కోష్టము, మందోష్టము. (తె)మిడి; ౫. వేడిమిగలది:—ఉష్టము, ఊష్టము, తిగ్మము, తీక్షణము, తీవ్రము. (తె) కాక-కాగ్గ, చుఱుకు, తిండ్రీము, మిడి, చెచ్చే, వెట్ట, వేడి-వేడిమి; ౬. చూ, చ్చాదకావస్థలు.

సంజీ. వై. వి.=సంధ్యా-సందా, రూ-సంద-సం. సాయకాలము: చూ, సం. సోమ; ౨. కేదారము: చూ, భూమి. 1-౪౨.

సంజీవదు. వై. ఆ. కి. సంధ్యాకాలమగు.

సంజోయిషీ. వా. వి. సముజోయిషీ: చూ, సమాధానము. 4.

సంజోక. ద్వ. వి. (సగము + జోక) ఉభయముఖములయందు తాళెడి కొనముడిగల దుబుడక్కనడిమితాగ్రిడు:చూ, నూత్రిము. 1.

సంజీనము. సం. వి. ఆ. న. చెట్టు మొదలగు వానిమీది కెగురుట; తద్వి.-౧. మీదికిఁ బోవుటకు —ఉత్క్రీమణము, ఉద్గతి, ఉద్గమము, డయనము. (తె). ఎగవు-ఎగువు-ఎగవు-నెగవు, నల్లటి-నల్లటి; ౨ పైకెగురుటకు. —ఉడ్డీనము; ౩. మొదటి ఎగురునకు. —చగ్గడీనము; ౪: (చూ, సంపాతము. 2.)

సంత. దే. వి. 1. సంత: చూ, సమీపము. ౨. వై. వి. 2. నిర్ణయించబడిన దినమునందుంచెడి యుగశ్లవరుస: కవంకనము (చూ.. ససారము, సదనము. 1); ౩. వేదపాఠము: వతనము, విద్య: చూ, విద్య; 4. పాఠయయొక్కవల్లె, వేదయయొక్కవల్లె: రుత్వి, వల్లె. (సం): ఆవర్తనము, ఆవర్తము, ఆవృత్తి. కంఠపాఠము, చింతన, మననము; 5=సంధానము:ఆనువు, కూర్పు, చేరిక:చూ, సంధానము.

సంతకము. దే. వి. వాగ్గతకర్తయొక్క చేతి వాగ్గిల-చేవాగ్గిలు, దస్కతు, దస్తూరీ, వాగ్గిలు. (చూ, వాగ్గత, వాగ్గిలు.)

సంతగోల. వా. వి. గొప్పధ్యని:చూ, స్వరము. 2.

సంత చెప్పు. ద్వ. స. కి. వేదమునల్లియే: వాచించే: చూ, వరించే

సంతచెప్పువాడు. ద్వ. వి: చూ, పాఠకుడు. తద్వి.-౧. వేదాధ్యయనముందు సహపాఠికి. (సం) సబగ్గిచ్చాచారి; ౨. సహపాఠికి. (సం): సబగ్గిచ్చాచారి, సతీర్థుడు.

సంతతము. సం. కి. వి. ఆ. న. రూ. సంతతము. 1 ఎల్లప్పుడు:చూ, రూ-సంతతము. 2. ఎడతెగనిది: రూ-సంతతము, అచిచ్ఛము (అవిచ్ఛిచ్ఛము), అజస్రము, అనంతరము-అనారతము, అనిశము, అపరస్పరము, అవిరతము, అకాంతము, అపారహము, ధుర్విము, నిత్యము, నిరంతరము, కక్కర్త. (క) కలకాలము. (అవ్య): సదా, సర్వదా, నిద్దము. (తె): అనయము, అవ్యసము, అతీముటి, ఎడతెగక, ఎడవక్క ఎల్లపుడు-ఎల్లప్పుడు, ఓరంతపొగ్గిద్దు, జేడి, జొంపము, నిచ్చే-నిచ్చేలు, వాలాయము-వాలెము (చూ, మతీముటి. 2).

సంతతి. సం. వి. ఇ. తి. 1. (దీనిచేత విస్తరించబడును.):=సంతు: అనూకము, అన్యాయము, అన్యాయము, అభిజనము, అమ్మాయ

ము, కార్మకము, కులము, చరణము, జననము, జాతి, జాతు, గోత్రము, నిధనము, పరిశుక్తు, పృజ, పృజనము, వంశము, వర్ణము, సంతానము, న్యూతి. (తె):—కడుపు, కొలము, చణీ, చదుగు-చదుపు-చదువు, చరుస, చుంది, మొదటిపుట్టుక, వంగడము-వంగసము, సంత. తద్వి. —౧. బ్రాహ్మణకులమునకు. —కపిలము. (తె) బ్రాహ్మణకులము; ౨. శ్రుతియ వంశమునకు. —(తె) రావేకొలము; 3 వైశ్యకులమునకు. —వైశ్య; ౪. శూద్రకులమునకు —శూద్ర; ౫ సుకరజాతికి —(తె) చలువట్టడ; ౬. పుత్రప్రాతాది పరంపరారూపవంశమునకు. — ఆవశ్యము, కులము, గోత్రము, పరింపర, సంతతి, సంతానము. (తె). కొలము, సంత; 2. జనమునకు. —ఆవర్తము, మమ్, లోకము, జనము, పృజ (తె) చణీ, మంది; ౩. చెడుకులమునకు —నిష్కృమము; ౪. కుటుంబమునకు: చూ, సంసారము. 1; 2. —సంత. బిడ్డ (బిడ్డలు) చూ, శిశువు; 3: చూ, సంతతి. 1-౬; 4. పరుస: చూ, శ్రేణి 1; 5. విరివి: చూ, విరివి. 2, 8 చలువట్టడ: చూ, సంతతి. 1-౫. [గము. సంతన. చై వి = సంధానమ్. చేరిక: చూ, సంయోగసంతకట్టు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1. అంటలుగట్టు, గమికొను, గుంపుగూడు, దాటుకట్టు, పిండుగట్టు, పొదిగొను, పోగునకు, ముంపుగొను. (సం): పుంతిభినియే, సంస్థిభినియే. సంతనచేయు. చై. స. క్రి. పోగుచేయు. సంతనకు. చై. ఆ. క్రి. ఒద్దికవకు. సంతనపజయే. ద్వ. శ్రీ. ఒద్దికపజయ. వంచ. నా. 5, ఆ 13: చూ, సరిపజయే సంగపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. 1. —చై. — వంచ. నా. 1, ఆ. 582; నా. 2. సంతనోజనఅంగశ్చ ను తెజయే, 3. గోలచేయు.

సంతనము. సం. విగ. మిక్కిలి తాపమునొందినది. రూ-సంతాపితము, తాపితము, దూనము, ధూపాయితము-ధూపితము. (తె): చింగజనందజ. (చూ, క్రి. ౧. 2.)

సంతననము. సం. వి. ఆ. న. అంతటనిండినచీకటి: చూ, క్యామిక. 1.

సంతరించు. శే. స. క్రి. 1. పోషించు: చూ, సంరక్షించు; 2: చూ, సరిపెట్టు. 1; 3. సంగ్రహించు: చూ, స్వీకరించు; 4. కలిగించు; 5. రచించు: చూ, సృజించు; 6. ఆవధరించు: చూ, స్వీకరించు.

సంతగ్జనము. అం: చూ, భేదత్రయము.

సంతర్జనము. సం. వి. ఆ. న. తృప్తిపజమేలు.

(సంతర్జన=ఉచితముగ భోజనముపెట్టుట.)

సంతసవకు. చై. ఆ. క్రి: చూ, సంతసించు.

సంతసపజయే. మి. స. క్రి. ఆరాధించు.

సంతసము. చై. వి.=సంతోష: చూ, సంతోషము.

సంతసించు. చై. ఆ. క్రి. రూ-సంతసింట్లు: చూ, సంతోషించు.

సంతానము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 2 పుత్రప్రాత్రప్రారంభర్యము: చూ, సంతతి. 1-౬; 3. కులము: చూ, సంతతి. 1; 4. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; అం. 5: చూ, కల్పవృక్షములు; 6: చూ, పోడక సంధులు; 7: చూ, శస్త్రములు; 8: చూ, ఆగమములు.

సంతానములు. అం. (సస్తసంతానములు): తటాకము, నిధి, అగ్రహారము, దేవాలయము, వనము, పృబంధము, పుత్రుండ. (2.)

సంతాపిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాలమీడిమీడిగడ: చూ, స్వగ్యము.

సంతాపనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

సంతాపము. సం. వి. ఆ. పుం 1: అరిష్టగ్నము, ఆగోడనము, ఉద్వేజనము, ఉపతాపము,

క్షోభము, పరితాపము, విచారణ, విచారము, నివృత్తిపత్తి, సంక్షోభము, సంజ్వరము. (తె):-అంకిలి-అక్కిలి, అదనద, అతిమతి, అరివేరము-అవేరము-అర్వేరము, ఉత్తలము, కరకరి, కలకువ, కలగుండు, కలఁత, కలఁకపాటు, కలవనఁబిండి, కలవరము, కలాటన-కలాపము, కలువే, కళవళము, కొందలపాటు, కొందలము, గడ్గోలు, గలబ-గలబా, గజబిజి, గబ్బాటు, గపిబిసి, గుచ్చనగూర, గొడవ, చిందఱవందఱ, చిలుపాటు. చివుక్కురుమను, చీఁడఱ, చెదరు, చోవు-చోవుడు, జిడ్డు-తికముక, తిక్కుటమక్కుట, తుందుడుకు, లొగ్గడి, తద్వి. —౧. విచారమునకు —ఆ, ఆతంకము, కష్టకష్టము, తపనము, తాపము, పరితాపము, విచారము, వ్యతికరము, సంక్షోభము, సంతాపము. (తె): అక్కసము, అబ్బాటు, అద, అరటము-అరాట-అరాటము, అవి, ఉడుకు-ఉడుకుట, ఉత్తలము, ఉదిల, ఒఱపు, ఒల్లఁబోక, కంది-కందు, కాఁక-కాఁక-కాగుడు-కాగుడు, కర్ల, గొవరు, చిమ్మే, చిటచిట, జోవరము, తనుకు-తన్ను, తుందుడుకు, తుకతుక, దగ, దొనుకు, మంద్రాటము, మఱుకువ, మల్లడి, పంత, పగ, పడ, వేండ్రము, వేడి-వేడిమి, పెక-పెగ-పెవ-పేకను; ౨. విరహతాపమునకు. —(తె) వెరివేకి; 3 మన్మథతాపమునకు —(తె) వలకాఁక, వలపంత; ౪:-(చూ, సంజ్వరము. 2); ౫. (అవ్య) సంతాపార్థకమునకు. —(చూ, సంతాపార్థకములు). (తె):-అంగద, అకట-అకటకట- అకటకటా- అకటా-అక్కట-అక్కటకట-అక్కటకటా-అక్కటకటా-అక్కటా, అబ్బ-అబ్బబ్బ- అబ్బబ్బా-అబ్బా, అయ్యయ్య- అయ్యయ్య-అయ్య-

అయ్యయ్య-అయ్యయ్య- అయ్యయ్య-అయ్యయ్య-అయ్యయ్య-అయ్యయ్య, అకట, ఏకెల్ల, ఒచ్చెల-ఒచ్చెల్ల-ఒచ్చెల-ఒచ్చెల్ల, కట-కటా-కట్ట-కట్ట, కడగ-కడర-కడరే, చెల్ల-చెల్ల-చెల్లరే, చెల్లఁబో, నల్లవొ-నల్లవో, నేకెల్ల; ౬:-(చూ, హోకము); అం. 2: చూ, సంతాపార్థకములు; 3: చూ, అవస్థలు. 1.

సంతాపార్థకములు. అం. (సంతాపము) “అకట, అయ్యయ్య, ఇసీ, ఓచ్చెల్ల, చెల్లఁబో, హోకట్ట, కటకట” అనునవి: (చూ, సంతాపము. 2.).

సంతాపించే. సం. అ. కి. మిక్కిలితపించే: తపించే, పరితపించే, విచారించే, సంకటపడు. (తె):-అరటపడు, అరటించే-అరాటించే-అరాటపెట్టు, ఇంటిపడు, ఇటుకుపడు, ఉత్తలపడు, ఉడికిల్లు, ఉడుకాడు, ఉడుకు, ఉదిరిగొను, ఉదిలకొను-ఉదిలగొను, ఉరియు, ఎరియు, కందు, కక్కసపడు, కములు, గుజేగుజేలాడు, గుజేగుజేవోవు-గుజేగుజేలువోవు, చిమ్మకడు-చిమ్మకడు, కాగు-కాగు, గొవరువోవు, తనుకు, తొక్కటపడు-తొక్కటపడు, దురపిల్లు, దూపటిలు-దూపటిల్లు, దూపించే, దూపిలు-దూపిల్లు, నులిగొను, పొగులు-పొవులు, పేరీలు, మంద్రాడు, మఱుగు: మలయ, మల్లడిగొను, మిడుకుమిడుకును, నుట్టుపడు, మునుకు, వందు, వడఁగొట్టు, వడగొను (వడఁగొను), (మి) విచారపడు, చెమ్మే, చెమ్మ, వేగు-వేగు.

సంతాపితము. సం. విగ: చూ, రూ-సంతప్తము.

సంతృ. వై. వి.=సంతతి. 1. సంతానము: చూ, సంతతి. 1; 2. కులము: చూ, సంతతి. 8.

సంతృప్తి. సం. వి. ఇ. (ప్రీ). మిక్కిలి తృప్తి: చూ, సాహిత్యము.

సంతాపము. వై. వి.=సంతాప. (రూ-సంతాపము-సంతసము): చూ, సంతాపము.

సంతోషమును. మి. అ. కి. ఇంచును.

సంతోషము. సం. వి. అ. పుం. = సంతపము: చూ, హ్లాదనము. (సంతోషమునకును తద్విశేషములకును చూ, “హ్లాదనము.”)

సంతోషించు. సం. అ. కి. అనుచుండించు, అభిసందించు, ఆనందించు, ఆమోదించు, ఉత్సేకించు, ఉల్లసిల్లు, పరిణమించు, పరిమోదించు, హర్షించు, హ్లాదించు. (తె): ఆంకించు, ఆలర, ఇంపారు, ఉబ్బు, ఎలరుచు-ఎలర్చు, ఒడలుచు, కేరు, చెలగు, తిమికిను, తలిరుచు-తలిర్చు, తివురు, తులకించు, పొంగారు-పొంగు, పొంపిరివోవు, సంతసపడు, సంతసిల్లు, సంతోషించు, హరుసించు తద్వి — గ. మిక్కిలి సంతోషించు: పరితోషించు (తె) కడలుకొను-కడల్కొను, ఉచ్చాసించు; ౨. సంతోషపెట్టు: (స. కి.) (తె) అలరించు. (“చూ, హ్లాదించు.”)

సంతోషియగుట. ఆం: చూ, నియమములు.

సంతోషము. వై. వి = సంతోష: చూ, సంతోషము.

సంతోషించు. వై. అ. కి. చూ, సంతోషించు.

సంతోషిల్లు. వై. అ. కి. — వై. —

సంతోషనము. ఆం: చూ, శిష్టకాలములు.

సంతాపము. సం. వి. అ. ప. = సంతప. కూర్పు:

చూ, రూ-సంతాపము. 1.

సంద. వై. వి = సంద్యా-సంధా. రూ-సంజీ.

సంద్యాకాలము: చూ, సందెజ్జము. [క్రిస్తనీతి.

సందంశవ్యాయము. ఆం. కాలుతో నొక్కిప

సందంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-సందం

శి, కంకముఖము, దంకిక. (తె) కాలు,

నీరుకాలు, పటకారు-పటుకారు-పట్టుకాలు;

ఆం. 2. (సందంశము): చూ, అసంయు

తనాస్తములు; 3: చూ, వ్యంజకము. 1.—గ2;

4: చూ, సరకములు.

సందంశి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సందంశము. 1.

సందడి. దే. రి. 1. జనసమృద్ధము, దొండడి, రా

టము, రాటు: మీ, స్వరము. 2: 2. జన

సమూహాధ్వని, దొండడి: చూ, స్వరము. 3:

3. ఆతిథియము. చంచ. కేం. 5, ఆ. రి: చూ,

హెచ్చు. 2: విగ. 4: చూ, సంకులము. 2.

సందడించు. దే. అ. కి. 1. వేర్వేరుచేయు;

సందడిగొను, సందడిపడు. రూ-సందడిల్లు;

2. ఆతిథియించు-ఆతిథియిల్లు, ఉత్సేకించు,

ఉత్సేకించు, విశేషించు. (తె): రూ-సంద

డిల్లు, అగ్గరించు, అడరు, అడరుచెంచు,

అసలారు, ఆగుబ్బతిలు, ఆగుబ్బకొను, ఉట్టి

పడు, ఉత్పత్తిల్లు-ఉచ్చాసించు, ఉబ్బు, ఉబ్బ

రించు. ఉబ్బు, ఎకదొట్టు, ఎక్కు, ఎలరారు,

ఎలరుచు-ఎలర్చు, ఎనగు, ఎనరు-ఎన

రు, ఎనవు, ఏచు, ఒడ్డగిలు-ఒడ్డగిల్లు, ఏపారు,

కడలుకొను-కడల్కొను, కడుకొను—

కడుకొను, కదురు, కెరలు, కొదరు, కొచ్చ

రించు, క్కరించుకొను, క్కేళ్లుబ్బు, కడ్డుకొను,

గుడిగొను, గుబ్బతిలు-గుబ్బతిల్లు, గురువులు

వాలు, గొడకొను, చిలుకు, చెంగరించు,

జడిగొను, జొబ్బిలు-జొబ్బిల్లు, తనరారు-తన

రు-తనరుచు-తనర్చు, తలిరుచు-తలిర్చు, తు

ఱంగరించు, తుఱంగరిగొను, తొంగరించు,

తొట్టగిలు-తొట్టగిల్లు, తొలకాడు-తొల

కు, తోపు, దియివాలు, దుడ్డెక్కు, నెట్టు

కొను, చంబు-చమ్ము, చయికొను, చయి

పడు, పరిధిపిల్లు, పిక్కటిలు-పిక్కటిల్లు,

పిచ్చేవుంచు, పెంపుమీలు, పెనుపడు, పెల్లు

కొను, పేరు, పేరుచు-పేర్చు, పైకొను, పై

పడు, పొంగారు-పొంపిరివోవు, పొటకరిం

చు, పొగుపడు, ప్రిబలు-ప్రిబ్బు, బలకా

యించు, బలకొను, బలుపుకొను-బల్లుకొను,

బొంపిరిపోవు, మల్లడించు, మించు, మిగులు,

మిటారింపు, మీలు, ముతినడు, ముమ్మరిం

చే, మురియబడు, ములునూపు, మూరిబోవు, మూరు, మెండుకొను, మేటిల్లు, అంపిలు-అంపిల్లు, శ్రీయు, వెలివిరియు-వెల్లివిరియు, వాలు-వాళిలు, సందడిగొను, సందడివడు, సరికడచే; 3: కందు, కారుకొను-కార్కొను-కాటుకొను, చిలిచిలిపోవు, నలుగు, నల్లబాటు, నల్లనగు, నల్లవడు; వా. 4. అల్లరినిఅడచే

పందడికాడు. దే. వి. 1: చూ, సామాన్యము; 2. కలివిడిగ నుండువాడు.

పందడిగొను. దే. అ. కి: చూ, సందడించే. 1-2. (చే. సందడిగొలుపు)

పందడివడు. దే. అ. కి: —పై.—భాగ. 5 స్రం. 2, ఆ. 118.

పందడిల్లు. దే. అ. కి: చూ, రూ-సందడించే. 1-2. సందరము. వై. వి.=సమద్ర. (రూ-సంద్రము-సందుగడు); చూ, సమద్రము.

పందరాతిరి. వై. వి.=సంధ్యాకాంతి: చూ, రాత్రి (కర్వరి. 1)

పందరగ్గుము. సం. వి. అ. త్రం. 1. పగ్గిబందనా యొక్కమార్పు; 2. పువ్వులలోనగునవిగ్గుచేట్టు; 3. పగ్గిబందము: చూ, సంపుటము. 3. 4. తటి: చూ, సమయము. 1.

పందర్శించే. సం. అ. కి: సమయము.

పందప్తకము. అం: చూ, ఆధరము. 8.

పందానము. సం. వి. అ. వ. 1. వసులనుగట్టెడు దామెన: చూ, మాత్రము. 1; 2. ఏనుగు మోకాటికింది చోటు: చూ, వాస్తవి

సందానితము. సం. వి. 1. కట్టబడినది: చూ, నితము. 4, 2. కూర్చుండినది: చూ, సందితము.

పందానము. సం. వి. అ. త్రం: చూ, రూ-సంద్రము.

సంది. వై. వి. 1. సందిలి, దండచేయి, పగ్గిగలడు. అం, భా. ద్వి. 188: చూ, నాస్తము; 2.=సంది: చూ, సంది. 10; 3.=సంది. సంది: చూ, రంధ్రము. 1; 4.=సంది; అటీతము*. 5.=సంది. రాజీ: (చూ, రాజి. 3.); 6.=సంది: చూ, సన్నిపాతము. 1.

సందికడియము. ద్వ. వి. శేయూరము: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౧).

సందిగ్ధము. సం. వి. 1. సందేహమైనది: అం.

2. శబ్దదోషములలోనొకటి: చూ, కాస్యదోషములు. (“సంశేషమునకు స్థానమగుపదము-ఉదా.—సమంధరిత్రీ సందీపిత జయశాలి పురందరముని వికృతుండు రాముండు.” ఇతేట జయశాలి యనునది పురందరునకు విశేషణమా? రామునకు విశేషణమా యని సందేహము గలుగుచున్నది.”); 3: చూ, సందిదోషములు. (“ఒకశబ్దమీ పదముతో నన్వయించేనా, యాపదముతో నన్వయించేనా యను సందేహము కలుగునట్లు వ్రాయరాదు. ఉదా.—లక్ష్మణుండు రాముని యింటికిఁ బోయెను. అతఁడు మిక్కిలి నుకుమారుండు. అతఁడనఁ గారాముండా లక్ష్మణుండా యను సందేహము కలుగుచున్నది. ఇది బహుజనుల మోడనకేక్షింపే చిత్రపిస్తు పగ్గిదర్శనశాలలోని పగ్గితిను. బహుజనులు మోడనకేక్షింపేనది యేది? కాలయా పగ్గితిమయా? ఇది చిత్రపిస్తు పగ్గిదర్శనశాలలోనుండు బహుజనులు మోడనకేక్షింపేనది పగ్గితిను. ‘పగ్గిదర్శనశాలలోనుండు’ ననునది బహుజనులకు విశేషణమా? తిక్కనసోమయాజి గొప్పకవి. భాస్కరరామాయణమును గొంగిదమును రచియించినమంత్రిభాస్కరుం డీతనితాత. అతని తండ్రి కొమ్మన్న. అతనితండ్రి, ఎవని తం

డి? తిక్కవశంధియా భాస్కరునితండ్రి
యా?" ఇత్యాది.)

సందితము. సం. వి. రూ-సంధితము-సంధాని
తము: చూ, రూ-సందానితము. 1-2.

సందిదండ. ద్వ. వి: చూ, సందికడియము.

సందియనడు. వై. ఆ. క్రి-సందేహ: చూ,
సంకయింమే.

సందియము. వై. వి.=సందేహ: చూ, సంకయము. 1.

సందిలి. దే. వి: చూ, సంది. 1. [రింజే. 1.]

సందిలివట్టు. వా. వి. ఒకరకమువట్టు: చూ,

సందివనము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆక*: చూ, సర్వ వము.

సందివము. అం: చూ, శుగ్రులు.

సందు. వై. వి. 1. సందర్శము: చూ, సమయము.

1; 2.=సంధి. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1; 3

ఆడుగుటి: చూ, భగము. 12; 4. మధ్యకా

లము: ఎడరు, సందుకట్టు: 5. ఇలుకుపిడి:

బంకు. (సం) రంధ్రము: చూ, మాగ్గము. 1-౫;

6.=సంధి: ఉసి, ఎడతెరిపి-ఎడతెర్పి,

ఎడ-ఎడము, ఎనలిక, తీజిక, తీజుగడ,

తీజుపాటు, తీజుబడి, తెలివ-తెలిపి, వట్టు,

బిడుపు. (సం): అంతరము, అవకాశము,

ఆవధి, మధ్యము, వ్యవధానము, వ్యవధి

(ఆవ్య) అంతరము; వా. 7. తప్పించుకొను

ఉపాయము; 8. రెండువిధములుగ తప్పించు

కొను ఉపాయము, దోసందు: చూ, సందు

పాళి; 9. దొంగదాసి. "దొంగకుదొంగినదీ

సందు." చూ, సందు. 5; 10. రెండులాన

గువస్తువులయొక్క చేరికభాగము. "పడిపో

యిన సస్యపుకొలుకుపెట్టెలసందునవెడకుము."

సందుడు. వై. వి.=స్కంధు: చూ, స్కందుడు.

సందుకట్టు. ద్వ. వి. ఎడరు: చూ, సందు. 4.

సందుకా. వా. వి. చిన్నపెట్టె. రూ-వేదుకా

పెట్టె- వేదుగుపెట్టె, వేదుగు-వేదున,

మరుగు. (సం) కయపేటి. తద్వి. — గ. పెట్టె

కు.-పెట్టె-పెట్టిక-పెట్టియ-పెట్టియ-పెట్టియ-
బదరికము, మంగిళ-మంగిళ-మంగిళము.

(సం): పిటకము, వేట, వేటకము, వేటి-

వేటిక, మంజూష; ౨. చల్ల కిసడిమిపెట్టెకు:-

చూ, సందుకా. గ; 3. బండివరము మీది,

పెట్టెకు:-చూ, సందుకా. గ; ౪. పాము

చుట్టుకొను పెట్టెకు:-చూ, సందుకా. గ,

౫. బట్టలపెట్టెకు.-బట్టలపెట్టె, బొక్కిన.

౬: బీరున-బీరునా; ౭: అలమరు; ౮: బొట్టు

పెట్టె, ౯: బోనముపెట్టె; ౧౦: (సం) బోనా

ణము-బోనాణము; ౧౧: లక్కపెట్టియ-

లక్కపెట్టె. (సం) లాక్షపేటి; ౧౨ వంపు

పెట్టెకు.-(సం) వివర; ౧౩: చూ, సారుగు.

సందుకొను. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు;

స. క్రి. 2. కూడు: చూ, సంయుక్తమగు;

3. అలము, కొను, పువ్వకొను, వరిగొనిం

చు: చూ, స్వీకరించు

సందుగొందులు. వా. వి. బ. ఇలుకుపిడులు.

సందుగొట్టు. ద్వ. ఆ. క్రి. (బిడ్డలకు) సంధిదోష

మతగులు: చూ, సందుదవులు.

సందుదవులు ద్వ. ఆ. క్రి. —వై—

సందుదోషము. వా. వి. బిడ్డలకు మానసంధియం

దు: గలుగు చాలగ్రహదోషము.

సందుపాళి వా. వి. కాలీసమయము. తద్వి. —

౧: దోసందు; ౨: సందు

సందుపంకిలు. వా. వి. 1. భృగండవఖత్తములు.

వేం. ఆం. 75: చూ, స్ఫుటత (స్ఫుటతములు);

ఆం. 2. (సందుసీసము): చూ, విన్నాణములు.

సందుసీసము. ఆం: చూ, సందుపంకిలు. 1.

సందుసీసము. ఆం. —వై—

సందె. వై. వి.=సంధ్యా-సంధా. రూ-సంజే-

సందెపందె: చూ, సందెజోము.

సందెజోము. వై. వి: ఆరసంజే-ఆసరసంజే-ఆస

రసంశ్చైత్యసరసంధే, ఎఱసంశ్చ, తేత్తురుఁబొద్దు, తుంట-తుంట-తురంట-తురంట-తుంట, పొద్దు-పొద్దు, మాపు, మునిమాపు-మునుమాపు, తేబొద్దు, వాలుపొద్దు, సంజే-సంజ-సంధే. (సం) అరుణము, అమరసంధ్య. ఉపకాలము, దివాంతము, పిత్తవర్షినుపు, వర్షివోపము, రజనీముఖము, సంధ-సంధ్య, సాయంకాలము, సాయము. తద్వ్య. — (చూ, కాలములు.)

సందేహంధే. వా. వి. ఒకానొక కామభావ. సందేహుల్లియ. వై. వి. రుద్రాక్షతీఃగ*:రుద్రాక్షి. సందేశము. సం. వి. అ. తుం: చూ, సమాచారము. 2. సందేశవారుడు. సం. వి. అ. తుం సమాచారమును కొంతమేరబోవువాడు: ఆపసర్వండు, అయథార్థవర్ణండు, ఉదాహరణండు, గూఢపురుషండు, చరుడు-చారుడు, జంఘాకరికుడు, వర్ణిణి, యథాగ్రవర్ణండు, యథాగ్రవర్ణండు, వార్తావహండు, వార్తీకుడు, స్పృకుడు. (తే) కొటికాండు-కొట్టికాండు-కొటికాండు-గొట్టికాండు, తీరువరి-తీర్వరి, దాడికాండు, పడవాలు, బాతిని, వేగరి, (బ) వేగురులు-వేగులు, వేగువారు-వేగులవారు. తద్వ్య. —: (చూ, గృహపతి, 4.); ౨: (చూ, రాయబారి.)

సందేహము. సం. వి. అ. తుం = సందియము: చూ, సంకయము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. ("అప్రసోకాదో తేలియమండుట. ఉదా. — నీ మొగము పద్మమో చంద్రునిదో నే నెఱుంగ.")

సందేహవస్తు అం: చూ, సందేహము. 2.

సందేహింఁమే. సం. అ. క్రి: చూ, సంకయింఁమే. సందోహము. సం. వి. అ. తుం = చిందము. గుమి: చూ, సమాహము.

సంద్రిము. వై. వి. = సమద్య. రూ-సంవరము: చూ, సమద్యము.

సంద్రివము. సం. వి. అ. తుం. యుద్ధమువలనఁ బాటుట: రూ-సందానము, అశక్తిము, అపయానము, ఉద్ధావము, ద్రివము, చలాయనము, వర్షివము-వర్షివము, విద్యివము-విద్యివము, వివ్రియాము. (తే): అటమర, అటమరింపు, ఈశ్వరీక. తద్వ్య. — వెనుకకుతిరుగుటకు. — (తే) పెడమరలు-పెడమర్లు-పెడమలు.

సంద్రిండు. వై. వి. = సమద్య: రూ-సందరము-సంద్రిము: చూ, సమద్యము.

సంధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వర్ణిణి: చూ, స్పర్శ. 4; 2 మేర: చూ, సంధ్య. 4, 8. = సం. రూ-సంధ్య: చూ, సందేశము.

సంధాత. సం. వి. (బు. ఈ. బు) కూరువరి: చూ, సంధాయకుడు.

సంధానకరణి. అం. 1. ఒకానొక ఓషధి*: చూ, వృక్షము; అం. 2: చూ, కరణులు.

సంధానక్రమవివరణము. అం: చూ, చక్రమేయములు.

సంధానము. సం. వి. అ. న. 1. = జీతము: అను సంధానము, కల-కళ, ఘటన, యోగము, యోజన-యోజనము, శ్రిధనము. (తే): — కూరుపు-కూర్పు, జీతను, పోహణ, సంక. తద్వ్య. — ఆనయము, నయనము-నయము. (తే) పొందించేట, పొందింపు; 2. బాణము వింటివారియందు కూర్పుట; 3. కల్లుతేట: చూ, సురామండము. 4. కల్లునేయట; 5: చూ, దైవఘటన; 6 ఏనుగుమోకాలికింది చోటు: చూ, పాస్తి; 7. చనులగట్టెడు దామెన: చూ, నూత్రిము. 1; అం. 8: చూ, యానవంచకము.

సంధానవసఖండము. సం. వి. ఆ. వ: (తె) అకుసు-అదుకు, అస్తరు-అస్తరువు, కుట్టు-కుట్టుడు, మాసిక. (చూ, పస్త్రము.)

సంధాయకుడు. సం. వి: సంధాత, ఘటకుడు. (తె): కూరుచరి-కూర్చరి, పునుగుడు గాడు, ముడిగాడు. తద్వి. — పొందించే వానికి. — అనేత. (తె): పొందించేవాడు

సంధాయయానము. అం: చూ, యానములు.

సంధాయాసము. అం: చూ, ఆసము. 4.

సంధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కూడిక: చూ, సం యోగము; 2. = సంది. రాజీ. శత్రువులతోడి పొందు. (ఇది కోశవర్ధిధానపేతుకము, దండవర్ధిధానపేతుకము, భూమి వర్ధిధానపేతుకము అని తిర్చివిధము.) తద్వి. — సఖ్యము, సాప్రవదీనము. (తె): ఎడ, తీరు-తీటు, తెలుగు, పొందు, ముడి (చూ, సాప్రవదీనము. 2.); 3. = సందు. బలము: చూ, రంధ్రము. 1; 4. సారంగము: చూ, రంధ్రము. 1; 5. అడుగుతీ: చూ, ధగము. 12; 6. = సంది. జెన్ని అను కోగము: చూ, సన్నిపాతము. 1; 7. ఎముకలకూడిక: చూ, శల్యము. 1; (చూ, సంధి 14); 8. బంకము. (తె) అకుసు-అదుకు, బంకపురాడి, మాటు; 9. = సంది. అజీతము*: చూ, సంది. 4; అం. 10: చూ, ముగములు. 8. (సంధి, పోరు, పోక, ఉనికి, లెంబ, అండ); 11. ముఖాది: చూ, సంధులు; పూ. 12. పూర్వపరస్పరంబులకు బరస్పరం చేశాదేశంబగుట సంధి; 14: (చూ, సంధి 7) శీలు (ఇందుకుసంబంధించిన కాస్త్రప్రవర్ధాసాచదములు. — అక్షకాంసఫలకసంధి; గుల్ఫసంధి; పృథరసంధి, చూడాసలయ దంతచూడసంధి, ఉదూఖలసంధి - ఉఖలముసలకసంధి; కరకూర్పాంతరీయసంధి.

కరతలసంధి; ఖల్లకోరసంధి; చరకుకావ్యవృకకేరుకసంధి; శిశోగ్రీవసంధి; కూర్పకసంధి; ఉదూఖలసంధి; సందంశకోరసంధి; దశకోదూఖలసంధి; శ్రేణీసంధి; పాచరలసంధి; వల్మీకుకపాలచూడాసలయసంధి; పల్మీకుకపాల దంతచూడాసంధి; కరాంశులీసంధి; పృశ్లోష్టాస్త్రీయసంధి; చరస్వరకోరసంధి; గర్తస్తవనీసంధి; అంససంధి; అక్షకోరకసంధి; పాదకూర్పాంతరీయసంధి; హనుమండసంధి; జంఘానుజంఘాస్థిసంధి: చక్రకోరసంధి. ఇత్యాది. (చూ, శల్యము. 1: చూ, శరీరము.)

సంధిం. సం. ఆ. క్రి. రూ. - సంధిలు. 1. కూడు: అకుసు-అదుకు-2. తగిల్లు, కూడు, కూరుగు-కూర్పు, కూడు. ("చూ, సక్రమగు. 1."); 2. అనుగక్రమగు, ఇవ్వరుగు, రుచిం. (తె) అకుసు-అదుకు, ఇగురొత్తు, ఎక్కు, కూరుచే-కూర్పు, చిగురొత్తు. (ప్రియంవతు-పిరియవతు, పేరియడించే, వలయు, సయించు - టైచు: (చూ, సక్రమగు. 1); స. క్రి. 3: అనుసంధిం. నిబద్ధనుగు, బంధించు, మిశ్రికరించు, యోజించు, సంగమించు, సంగ్రహించు. (తె): అతికించు-అకుకుజేయు, అకుసు-అదుకు, అడ్డపెట్టు, ఈడుపెట్టు, ఎడకట్టు, ఒత్తు, కట్టు, కలుపు, కూడఁజెట్టు, కూడు, కూరుచే-కూర్పు, జేతచేయు, జోడించు, చూటు, వెనుకజేయు, సంతరించు, సమకట్టు, సహించు, నేకరించు. తద్వి. — ౧: అవ్యయిం. (తె) అవటయచేయు, పాంసికవలచు-పాండువలచు, పాంకించు; ౨. (బాణమును) సంధించు: (తె) లోడుగు-లోడువు-లోడ్డు; 3. నిష్కంధించు, నిబంధించు, బంధించు: (తె) కట్టు, వాలయించు-వాలయించు, ర. నిర్బంధ

చదు అనుటకు:—(తె) చెఱవడు, చెఱ
పోవు; ౫. కట్టఁబడినదను: (చూ, కట్టు.
18); ౬. (చూ, చేరుచు.)
పంధిచేయుట. అం. (సంధి): చూ, గుణములు. 3.
పంధితము. సం. విణ. సంధింపఁబడినది.
పంధిత్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సంధింపనిచ్చు:
చూ, వాంఛ. [వాఁడు(చూ, వాంఛితుఁడు.)
పంధిత్వపు. సం. విణ. (ఉ). సంధింపనిచ్చుగల
పంధిదోషములు. అం: ౧ ఉ త్వ సంధి,
౨ ఇత్వసంధి, 3 అత్వసంధి, ౪ దుగ్రతవ్ర
కృతికసంధి, ౫ కళలకుదుగ్రతముఁగూర్పుట,
౬ నేయార్థము, 2 అవ్రసేద్యము, ౮ అవ్ర
తీతము, ౯ దూరావ్యయము, ౧౦ సందిగ్ధ
ము, ౧౧ అవ్రయుక్తము, ౧౨ అసమర్థము,
౧౩ అవసంస్కృతము, ౧౪ అశ్లిలము, ౧౫
విరుద్ధము. (చూ, దోషములు)
పంధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఎరావు: చూ,
ధేనువు; 2. అకాలమునఁబిరుకనిచ్చెడు యా
వు: చూ, సారథేయి (ధేనువు.)
పంధిన్యాయము. అం. ఒకానొక వ్యాయము.
పంధివ్రచ్చాదితము. అం: చూ, అవరోహివర్ణ
గతాలంకారములు. [1-2-3.
పంధిల్లు. సం. అ. కి: చూ, రూ-సంధింఁచే.
పంధివికల్పము. అం: చూ, వ్రకరణములు.
పంధివిగ్రహము. అం: చూ, తంత్రములు.
పంధుక్షణము. సం. వి. అ. వ. రాఁజేఁబెట్టుట.
పంధుక్షీతము. సం. విణ. రాఁజేఁబెట్టఁబడినది.
పంధులు. అం: (చూ, నాటకపంధులు, ఇతి
వృత్తివిస్తరము.) 1: పృథియావకమునకు
పంధులైదు. సంధియనఁగా నొకేవ్రయోజ
నముతోనవ్యయింఁచే కథలక వాంతర ప్రయో
జన సంబంధము. వీజాదులైచుఅర్థప్రకృతు
లు. అరంభాదులైదునవస్థలు. (౧) అరంభ
వీజములచే ముఖసంధి, (౨) యత్నమిందువు

లచేఁ బ్రీతిముఖసంధి, (3) పౌప్రస్థానా
తాకలచే గర్భసంధి, (౪) నియతాప్తి వ్రక
దులచే విమర్శసంధి, (౪) ఫలాగమ కార్మ
ములచే నిర్వహణసంధి యేర్పడియె. (చూ,
వీజము. 7.); 2: అచ్చంది, చాల్సంది, మిశ్ర
సంధి. (8)

సంధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = సంజే-సంద.
పొద్దుపాడుచుటకు ముందైదు గడియలపఱ
కును పొద్దుఁగురింకినవెనుక మూఁడుగడియ
లపఱకునుగల కాలము: చూ, సంధిజోము;
2. రూ-సంధి. చేరిక: చూ, సంయోగము;
3. వ్రీతిజ్ఞ: చూ, స్వర్ణ. 4; 4. మేర: చూ,
నీమ. 1; 5. ఒకానొకవది: చూ, వది; 6. పు
వ్పరిశేషము: కరచాటుము. (తె): కస్తురిపట్టి
యలు-కస్తురిపట్టెలు, 7. చింతక: చూ, కుక్కి
క; 8: చూ, సంధ్యావందనము. పాండు. 3,
ఆ. 12; అం. 8: చూ, విద్యుత్తు.

సంధ్యానుజి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.
సంధ్యారాత్రి. సం. వి. ఇ. పుం. = పందిరాత్రి:
చూ, సందరాత్రి.

సంధ్యావందనము. అం. (సంధ్య.) లెన్నగాధగ
వంతునియందు మనస్సునిలుపుట. (ఇదితి)వి
ధము.-పౌత్ర-మాధ్యాహ్నిక-సాయంకాల
సంధ్యావందనములు.)

సంకు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెఱుఘు: చూ, విద్యుత్తు.
సంపంగి. వై. వి. = చంపక: రూ-సంపెంగ-సం
పెంగ-సంపంగియ-సంపంగ-సంపెంగ, చేను
చకము, తుమ్మెదకంటు, బంగారు. (సం): కన
కము, కాంచనము, కాంచనవల్లము, కును
మాధిరాట్టు, కునుమాధివము, తైద్రము, చం
చకము, చాంపేయము, రవ్యము, వనదీప
ము, పట్టరాహము, సురిభి, హేమపుష్ప
ము.* తదియి.—౧: నేలసంపెంగ. (సం).
భూచంపకము*; ౨. సంపంగి మొగ్గకు:—

(సం) గంధ, గంధఫలి, గంధమోహిని, చం
కళిక; 3: సంపంగిపుత్రు. (సం) చంకము.
సంపంగియ వై. వి. చంపక: చూ, రూ-సంపంగి.*
సంపంగి. వై. వి. = — వై. —

సంపంగి మొగ్గ. వా. వి: చూ, సంపంగి. ౩.
సంపంగిపుత్రు. వా. వి: చూ, సంపంగి. 3.
సంపంగిపూసడ్లు. అం: చూ, ధాన్యము.
సంపంగిల్లు. వై. అ. కి: చూ, సమృద్ధము.
సంపత్రి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1: రూ-సంపత్రి-

సంపద, అద్భుతము, ఆస్తి, ఉపపత్తి, విశ్వ
ర్యము, కృతాంతము, దళము, దిష్టము,
చైవము, నంద, నియతి, భగము, భవిష్య
ము, భవిష్యము, భాగధేయము, భాగము,
భాగ్యము, భూతి, లక్ష్మి, విధి, విపాకము,
విభవము, చైభవము, శ్రీ. (తె): కలిమి-
కల్పి, తీరి, వదని, పోడిమి-పోడిమి, పా
యి, పోడి, లగి-బనిసి-బయిసి-చైసి,
లచ్చి, పాదరు, సిరి, సీ. తద్వి. -గ. విశ్వర్య
మునకు. -భూతి; ౩. వస్త్రభూషణాదుల
కోభవ. -భాగ్యము, లక్ష్మి; 2: చూ, సమృ
ద్ధి; 3. (సంపద): చూ, విశ్వర్యములు.

సంపత్రి. సం. వి. ద్. శ్రీ: చూ, రూ-సంప
త్రి. 1-2-3; 4. గుశోత్కర్షము: చూ,
వాల్మీకి. 3; 5. హరభేసము: చూ, హ
రిక. 2 (భూపాను. 2.); అం. 8: చూ,
తారలు. [1-2-3.

సంపద. సం. వి. ద్. శ్రీ: చూ, రూ-సంపత్రి.
సంపద్యైకతాళము. అం. 1: చూ, ముఖ్య
కళాపాణిము. (ఇది తత్పరుష ముఖమున
బుట్టిన సంపద్యైక తాళము); 2: చూ,
తాళకళలు.

సంపన్నము. సం. వి. 1. సంపదతో-గూడినది.
తద్వి. - సంపదగలది. - స్థిలము; 2. సమృద్ధ
మైనది: సమృద్ధము. (తె) ఒమగు-ఒమపు,

పుంజి; 3. సాధించనడిసది: ఋష్యము.

సంపన్నుడు. సం. వి. అంశముంతుడు, అ
ద్భుతంతుడు, అద్భుతకారి, అర్థంతుడు,
అర్థి, ఆస్తింతుడు, అభ్యుడు, ఇనుడు,
ఇభ్యుడు, ఈశ్వరుడు, ధనవంతుడు,
ధని, ధనికుడు, భాగ్యవంతుడు, భాగ్య
కారి, మహామారుడు, లక్ష్మీబుడు, లక్ష్మీ
వంతుడు, శ్రీకరుడు, శ్రీదుడు, శ్రీ
మంతుడు, శ్రీలుడు, స్థిలము, సుకృతి.
(తె) ఆత్మకృత్య, ఆస్తికాదు, కలవాడు,
గుశోపి, పెట్టిపుట్టినవాడు, విడియడిగల
వాడు, నిరమంతుడు. తద్వి. -గ. గొప్ప
ధనికునకు. - అధికార్థి, సమృద్ధుడు; ౩. స
నాచారసంపన్నునకు. - శిష్టుడు.

సంపరాయము. సం. వి. అ. పు: చూ, రూ-
సంపరాయము. 1-2-3.

సంపరాయికము. సం. వి. అ. న. రూ-సంప
రాయికము: చూ, యుద్ధము.

సంపర్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. కలయిక:
చూ, సంయోగము; 2. చేరిక (సంపర్క-
ములకు. -గ: చూ, ఆత్మసంపర్కము; ౩:
చూ, గోత్రము 13.); చూ, సంయోగము;
వా. 3: అదిష్టము, అకుసుమజీ, ఉచ్చిష్ట
ము, ఉద్ధిగము, జాప్తము, పేల-పేలి,
భుక్తోష్ఠితము. (తె) ఎంగిలి.

సంపాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ. కంపాక
ము-కమ్యకము. తెల*: చూ, సున్నకము.

సంపాటము. సం. వి. అ. పుం. 1: కపాలనారిక,
కార్యాసనానిక, తంతుకాష్టము, తమృత,
వికాళము. (తె) కడుపు, తిక్కడి; దే. వి.
(1) చెక్కడపు చనియందు ఒమ్మమ్మను
అందు చెక్కెడు రత్నములును లక్కయను
గూడల జీర్వి తూచెడి తూనిక.

పంపాతము. సం.వి.అ. పుం. 1. తేక్కనిపాటు;

2. కానొక చక్రిగతి: చూ, సందేనము.

పంపాదనుడు. సం. విణ. సంపాదించు వాడు:

అర్జునుడు, పనుటర్త. (తె): గడించే వాడు.

సంపాదనము. సం. వి. అ. వ: అర్జున-అర్జునము,

ఉపార్జనము. (తె) గడన, చడవు.

సంపాదించే సం. ప. కి. 1: అర్జించే, ఉపా

ర్జించే. (తె) కొల్లగొను, గడించు, జోక

చేయు, చడచే, చడము; వా. 2. కొల్ల పెట్టు.

సంపాదితము. సం. విణ. సంపాదించబడినది:

అర్జితము, ఉపార్జితము, కలగము.

సంపాద్యము. సం. విణ. సంపాదించదగినది.

సంపాసారి. వై. వి. కోసుటి: చూ, నై కుగ్గడు.

సంపీడనము. సం. వి. అ. న. మిక్కిలి యదు

ముడు: చూ, సమ్మర్దము.

సంపు. వై. వి. 1: చూ, సమ్మద్ది; పేర్. 2. రూ-

తేంపు: చూ, సంహరించు.

సంపుటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఖరణి: చూ,

వారివాణము (పాత్ర)ము 8); 2. ముకుళనము;

3: పుస్తకము, ఉత్థానము, కవిత్వ, కోశము,

కాశికి, గిరింథము. (తె): పాత్రము, పాస్త

కము-పాస్త్రము, బుక్కు, పహి. తద్వి.—

౧: కావ్యము, కృతి, పృబంధము, సందర్భ

ము. (తె) కబ్బము, పాత్రము; ౨: లెక్కల

పుస్తకమునకు.— (తె) పహి, పాత్రము;

తద్వి.— (౧) కడితము, కవిగియ-కవిలె;

(౨) (తె): దండకవిలియ; 3: సంగ్రహము,

సమాహృతి; ౪: (చూ, వార్తము. 1.);

౫: శతకము; ౬: భాష్యము; ౭: భాగోళ

ము; ౮: సంచయము-సంచము. (తె) సంచి

క-సంచిక; ౯: సూత్రము; ౧౦: అధ్యాయ

ము, కాండము, పటలము, వర్గము, సర్గము;

(తె) అజ్ఞేము, (అప్య) అపి; ౧౧: అంతాది

గిరింథమునకు.—పృతిమల; ౧౨: అసలుగ్రం

థమునకు.—చూత్పక; ౧౩: పృతిక, పృ

పేలిక; ౧౪: చూర్ణి-చూర్ణి (మహాభా-

వ్యము); ౧౫: చూర్ణి. చూర్ణి; ౧౬: గుర్త

కము; ౧౭: గృహ్యము; ౧౮: పరిచ్ఛేదము,

అవ్యాసము, పరిపర్తనము-పరిపర్తము, పృక

రణము, గిరింథసంధి (పర్వము. పర్వములు=

భారతపర్వములు), సంగ్రహము, స్థానము;

౧౯: (తె) చిందు: ౨౦: (తె) నవల;

౨౧: ఏకగిరింథమునకు.—ఫక్కిక; ౨౨: ప్ర

జ్ఞాపతిగ్రిక మొదలగునవి; 4=సంలెక. పాం-

దాను: చూ, సంలెక; అం. 5: చూ, తిర్య

క్కరణబంధములు; 6: చూ, చుంబనములు;

7: చూ, సంయతపాస్తములు. [సుక్రికు(8)]

సంపుటించే. సం. ప. కి. ముకుళించే: చూ,

సంపూర్ణత. వా. సం. వి. అ. న. నింపేట, పూ

ర్ణత: అభోగము, పరిపూర్తి, పరిపూర్ణత,

పూరణము. (తె) నెరవు-నెఱవు, నెటి,

నిండు: చూ, సంపూర్ణము.

సంపూర్ణము. వి. అ. కి. పూర్ణమును, పూర్ణి

భవించే. (తె): అరు-జొబ్బిలు-జొబ్బిల్లు-

తొట్టు, దీటుకట్టు, దీటుకొను, నిండబడు,

నిండారు, నిండు, నిండుకొను, నినుపారు,

నివ్వటిలు-నివ్వటిల్లు, నెరయు-నెఱయు,

పడు, పిక్కటిలు-పిక్కటిల్లు, పూడు, పూర

గిల్లు, పూరటిల్లు, బూరటిలు-బూరటిల్లు,

బుగ్గిగు, మెండుకొను. తద్వి—పల్లము

మట్టిచే నిండు అనుటకు:—పూడు.

సంపూర్ణము. వా. సం. విణ: పూర్ణము, పరిపూర్ణము,

ఉపపన్నము, పర్ణితము, వ్యాప్తము, సమా

ప్తము. (తె) నిండు, నెరవు-నెఱవు, చొం

పిరి, రెప్తము. తద్వి.—౧. నిండించబడి

నది.—దుగ్ధము, భక్తి, భృతము, పూరితము.

పూర్ణము, పూర్ణము, పూర్ణము, భర్త, భృ
తము. (తె) బరాబరి; ౨: (చూ, సమృద్ధి);
3: (చూ, సర్వము). [నెఱకాడు.
పంపూర్ణుడు. సం. విణ: పూర్ణుడు. (తె)
పంపూర్ణము. సం. విణ: చూ, సంయుక్తము.
పంపెగ. వై. వి.=చంపక*: చూ, రూ-సం
పంగి. [ణము. 2—38.

పంపెగదండ. వా.ద్వ.వి: కకువ్వు:చూ, భూష
పంపెగలు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పంపెట. వై. వి. 1: చూ, మనికోల. 2; 2.=
శింబలి. సుబెళ్ళ, పెద్దనుత్రై: చూ, రూ-
సమృద్ధి.

పంపిలి. దే. వి. లెక్క సరియేమే. పెద్దకర
ణము: ఆయకాడు, ముసద్ది, లెక్కవాడు.
(సం) కరణము, కాయస్థుడు, కూటకృత్తు,
గణకుడు-గణికుడు, గాంధికుడు, పంజీ
కురుడు, లేఖకుడు (చూ, సచివుడు).
తద్వి. — ౧: చూ, లేఖకుడు; ౨: (వి)
సానికరణము.

పంపిలింపే. దే. స. కిరి: చూ, సరియేమే.
పంపిత్వయోగము. అం: చూ, పేర్చువంచకము.
పంపిదానము. సం. వి. అ. న. 1. వపట్కూ
రకములలో నొకటి; 2. చేక్కనియివి:చూ,
స్పర్శము. 3; అం. 3: చూ, కారకములు;
4; చూ, అలంకారము. 3.

పంపిదాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. గురు
పారంపర్యము: చూ, అమామము. 3; 2: చూ,
హితవచనము. [యుక్తమని) సమర్థించేట.
పంపిధారణ. సం. వి. అ. స్త్రీ. (దేనినేని యిది
పంపిధారణము. సం. వి. అ. న. వ్యవహారము
నంటు నికాయమును బుట్టించేనట్టి లిఖిత
సాక్ష్యాదులు.

పంపిహితనము. అం: చూ, వరకములు.

పంపియోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేక్కని
పియోగము; 2. మూలికలలో: తేనెదీయు
చాటువాడిక్రియ; 3. రతి: చూ, పంయోగము.
పంపివేళనము. అం: చూ, కళలు.

పంపిసారణము. సం. వి. అ. న. “ ఇ-ఉ-
ఋ-౧ వర్ణములు య-వ-ర-ల వర్ణములకు
మాటుగా వచ్చేట.”

పంపిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యా
ధ్యము; 2. గమనము: చూ, సమయము. 2.
సంప్రాప్తవోత్సర్గము. అం: చూ, దానవంచకము.
సంపాప్తము. అం: చూ, దానవంచకము.

సంపేర్చణము. సం. వి. అ. న. ద్వాదశావక్రా
ధ్యము: చూ, శాస్త్రము.

సంపేర్చము. సం. వి. అ. పుం. నియోగము,
వసువు: చూ, సెలవు. 1.

సంపోక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. సేకము,
చిలుకరించుట: ఉత్సేకము, పరిసేకము, ప్రో
క్షణము, వాస్తుకము, సేకము, సేచనము. (తె)
చేల్లకము, చేల్లుట; 2. పరిశుద్ధిచేయుట;
3 దై వాదులను పరిశుద్ధిచేయుట.

సంపోక్షించు సం. స. కిరి. 1: ఉత్సేకించు,
పోక్షించు (తె) బిలుకు, కులుకు, గువ్వు, చేల్లు,
చిలికించు, చిలుకరించు, చిలుకు, పింజించు,
విత్తు, చెదవేల్లు, చెదపెట్టు; 2. పరిశుద్ధిచేయు.
సంపుల్లము. సం. విణ. చేక్కగా విరిసినది.

ఉజ్జ్వలీకము, ఉత్పల్లము — ఉత్పల్లము,
ఉద్బుద్ధము, ఉద్భిన్నము, ఉన్నిద్రము, ఉన్న
దము, ఉన్నిపితము—ఉన్నిపితము, ఉన్ని
లితము, కందలితము, పరిపుల్లము—పరిపు
ల్లము, పుల్లము, పరిబుద్ధము, వికచము, విక
చస్ఫుటము, వికసితము, వికస్వరము, విజృం
భితము, స్ఫుటము, స్థితము, స్థిరము. (వి)
వ్యాకోచి, తద్వి. — విరియునది. — ఉజ్జ్వలము,
వికస్వరము. (చూ, సురి. (3).)

సంబ. వై. వి.=వర్తకము: చూ, సంబరేను*.

సంబంధవాడు. అం: చూ, స్వనిత్యమువారు.

(చూ, అపిధయము.)

సంబంధము. సం. వి.అ. పుం. 1: గంధము, సం
సర్గము. (తె) చుట్టము-చుట్టకము-చుట్టతే
కము, తోడును, చుట్టు, పాఠము, కాము,
వావి. తద్వి. — బంధుసముహమునకు. — బం
ధుక; 2. కూడిక:చూ, సంయోగము; బ. 3:
చూ, సంబంధములు; 4: చూ, సంస్పృష్టి.

సంబంధములు. అం. 1: నవవిధ సంబంధములు. —

౧ పితృపుత్ర, ౨ రక్ష్యరక్షక, ౩ శేషశేష,
౪ భర్తృభార్యా, ౫ జ్ఞాతృజ్ఞేయ, ౬ స్వ
స్వామి, ౭ శరీరీశరీర, ౮ ఆధారాధేయ,
౯ భోక్తృభోగ్య సంబంధములు; 2: చూ,
అనుబంధములు.

సంబంధవర్తితము. అం: చూ, వాక్యగతనోషములు.

సంబంధవాక్యము. అం: చూ, వాక్యములు.

(సంబంధసర్వనామములతో గూడినవి.)

సంబంధావ్యయములు. అం: “ఏ, ఆ; ఏడ, ఆడ;
ఎట్లు, అట్లు; ఎందుకు, అందుకు” అనునవి.

సంబంధి. సం. వి. న్. పుం. 1: కలితుడు, బం

ధువు, మారదుడు. (తె): గాదిలి, చుట్టము,
చుట్టలు-చుట్టాలు, బందుగు-బందుగుడు-
బందువు-బందువుడు. (బ) మంది తద్వి. —

౧. పెండ్లిసోబ్బమునకు — వారయాగికుడు;

౨. దూరపుచుట్టమునకు — (తె) అంతలసాం

తలవాడు- అందిసాందినట్టివాడు- అంది

సాందివాడు-అందుసాందువాడు, దూరపు

చుట్టము; విగ. 2. సంబంధముగలవాడు

సంబంధిండు. సం. అ. కి. సంబంధవడు.

సంబరము. వై. వి.=శంబర. రూ-సంబరము.

1. జీతము:చూ, సంబరీక. 2; 2. బలైము, కయి

జీతము — కైజీతము: చూ, సంబరీక 2;

3. దారిబలైము: చూ, సంబరీక. 2.

సంబరిండు. దే. అ. కి. రూ-సంబరిండు.

1. వల్లవడు; 2: తెప్పిడు: చూ, నేకరిండు.

సంబము. నా. వి. అ. పుం. వజ్రాయుధము:

చూ, బాము. 1.

సంబరము. వై. వి. రూ-సంబరము. 1: చూ, సం

తోషము; 2.=సంభరము: చూ, సంభరము;

3: ఉత్సవము; ఉద్ఘాటము, ఉద్ఘర్షము, ఉద్ఘ

వము, కాతుకము, కామది, త్సగము, వర్షము,

మదనము, మహము-మహమ్మ. (తె): అంపు,

అమని, ఆమెక, తద్ద, తిరువాళ్ల-తిరునాళ్లు,

చండుగ-చండుగు-చండున- చండువు, చబ్బ

ము-చచ్చము, చరువము, అంతు, సాకము.

తద్వి. — ౧. జౌళనము, యాత్ర. (తె)

జోతర-జోత్ర; ౨: భక్తి. (తె) కొలుపు-కొ

లుపు-కొలుపు, నేప; 3: (తె) తండు; ౪: (తె)

లేప; ౫: (తె) సాకము; ౬: (తె) పాం

వేట; ౭: (తె) చబ్బము-చచ్చము; ౮: (తె)

పివము. [చూ, మన్మథుడు]

సంబరారి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-శంబరారి:

సంబరి. సం. వి. త. స్త్రీ. 1. ఎలుకజీడిక: చూ,

స్సోటసోధ; దే. అవ్య. (1): రూ-సంబరి,

తొలగను; వై. వి. (2)=శంభరి. కుం పైన

కలై: చూ, శంభరి.

సంబరేణి. వా. ద్వ. వి: చూ, సంబరేను*.

సంబరేను. ద్వ. వి: రూ-సంబరేణి, సంబ. (సం):

చక్రీకప, భూరి-భేన, విమల, సత్తల, సాతల*.

సంబలము. సం. వి. అ. పుం. న. రూ-శంబల

ము: చూ, సంబడము. 1—2—3.

సంబలులు. వై. వి. బ. 1. పాపకోమ: చూ,

సమూలిగలు; 2. పాదరక్షలు: చూ,

సమూలిగలు.

సంబళికాడు. ద్వ. వి: కర్మకరుడు, కర్మకర్త

భుజాడు, కింకరుడు, భరతుడు, భరణ్య

భుజాడు, భృతకుడు, భృతిభుజాడు, చైత
వికుడు. (తె) కూలివాడు, చీతకాడు,
వరపుడు (కూలివాడు=కోటికూలి తీయు
వాడు; చీతకాడు=నెలచీతముతీయువాడు.)
సంబరము. వై. వి.=శంబర: చూ, రూ-సంబర
ము. 1-2-3. (చూ, సంబర: 2);

సంబర. దే. అవ్య: చూ, రూ-సంబర (1).

సంబరించే. దే. అవ్య: చూ, సంబరించే.

సంబర. వై. వి.=శంబర. (దే. అని శ.ర.)

1. దారిబలైము: సంబరము-సంబడము; 2. బ
లైము: కయిచీతము-కైచీతము, నాతము, బత్తి
యము-బలైము, సంబడము-సంబరము, మో
యిన. (సం)పాధేయము, శంబలము-సంబ
లము, తద్వి. — గ. కూలికి: — కూలి, చీతము,
బత్తి, బాడిగ, సంబడము-సంబరము, సంబర. క.
(సం) అవ్యాయము, కర్మణ్య, చీతము,
నిర్వేళము, వణము, భక్తి, భరణము-భర
ణ్యము, భర్తము, భృతి, భృత్య: వన్నము,
విప్లి, వేతనము; 2. విలువుచీతము; 3. (సం)
భిక్ష, భిక్షము; 3. వక్కలాకులతిత్తి: చూ,
వాడవము. 1. [కృతము.

పంకాకృతము. సం. విణ: చూ, రూ-శంబా
పంబాగువు. దే. వి. అరడ: చూ, హోడము.

పంబాధము. సం. వి. అ.పుం. 1. ఇలుకు: చూ,
దిదిక్కు; 2. అడుగుతీ: చూ, భగము. 12.

పంబారము. వై. వి.=సంభార: (రూ-సంబా
రు-సంబారువు) ఉప్పు మిర్చి చింతపండు
లోనగునవి: చూ, వేశవారము.

పంబారు. వై. వి.= — వై. —

పంబారువు. వై. వి.= — వై. —

పంబావులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పంబానించే. వై. స. కి: 1. ఆదుకొను, ఆల
కించే-ఆలించే, కొనియాడు, గారనించే,
చేకొను, పాటించే, ముద్దాడు. (సం): అద

రించే, ఆలకించే; 2. నెలవేడు: చూ, సిద్ధి
నొందించే. [1-2.

సంబాగిలు. వై. వి. బ: చూ, రూ-సంబవులు.

సంబుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సంబోధనము.

సంబుద్ధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

సంబెళ. వై. వి. 1 = సంపుట. (దే. అని శ.ర.)

వక్కలాకులతిత్తి: చూ, వాడవము; 2. శం

బర. (దే. అని శ.ర.) (రూ-సమ్మెళ-స

మ్మెట-సంపెట) చర్మయిప్పి: చూ, సమ్మెట.

సంబోధనము. సం. వి. అ. ని. 1: అభిమంత్రణ

ము, అహోబర, ఆకారణ- ఆకారణము,

ఆకర్షించనము, ఆకర్షించము, ఆమంత్రణము,

ఆవాహనము, ఆహవము, ఆహ్వా, ఆహూత

ము, ఆహ్వానము, కండనము, కర్షించనము,

కర్షించిరము, కేతనము, సంబుద్ధి, హూతి.

(అవ్య): అంగ, ఆహో, ఆ, ఆజ్,

ఏ, వి, ఓ, ఔ. (తె. ప): ఆమతి, ఆమ

తింపు, ఆమిత-ఆమిత-ఆమిత,

ఓ, కైసన్న, చీరుడు, పిలుపు, పిలుపుడు,

పేరుకొనుట-పేర్కొనుట, పేరుకొలు-పే

ర్కొలు. తద్వి. — గ. దూరమునుండి పిలు

చేటకు. — (అవ్య) రు; 2. పిలువబడ్డది: —

ఆహూతము, హూతము; అం. 2: చూ,

సంబోధనాగ్రములు.

సంబోధనార్థములు. అం: అంగ, పాట్, ప్యాట్,

భో-భో, హే, హై, వై. (తె): — ఓ-ఓయి,

ఓరి, ఓసి. తద్వి. — వాల.

సంబోధించే. సం. స. కి: అభిమంత్రించే, ఆ

మంత్రించే, ఆహ్వానించే, నిమంత్రించే,

మంత్రించే. (తె): ఆమతించే, చిలుచుచే,

పిలుపు, పేరుకొను-పేర్కొను, మంత్రించే.

సంబరము. వై. వి.=సంభరము; చూ, రూ-సం

బరము.

అల్ల-పాల, టంకారము, పేరు, మంకు, వ
న్నియవన్నె, వాసి, వీను. సిస్టు. (చూ.
స్పష్టము) తది. - ౧. అభివన్నము, భావతము,
వరాగము, విభాగి; ౨. (విణ) ప్రసిద్ధి
కెక్కినది అనుటకు. - ఘృష్టము, విరూఢము,
చరితము, ప్రతీతము, పరిభ, ప్రథితి, ప్రళ
స్తము, పరిసిద్ధము, పరికటము - ప్రాకటము,
చారిధము, రూఢము, విజ్ఞాతము, విశ్రుతము,
విశ్రితము, వ్యాప్తము, విశుభ్రతము. (తె)
పాలవము. (చూ, సమాఖ్య); 3. (విణ) ప్ర
సిద్ధి కెక్కినది అనుటకు. - పరిశ్రమము;
4: చూ, దక్షిణ. 1; అం. 5. (సంభావనము):
చూ, అలంకారము. 3 (ఇతరుని గుణములు
వర్ణించుటకు) దిన యశక్తిని సూచించుట.
ఉదా. — “సిగుణములు కేషుండె యెన్న
గలడు”).

సంభావనము. అం: చూ, సంభావన. 5.

సంభావనీయము. సం. విణ. సంభావించదగినది.
సంభావించే. సం. అ. కి. 1. చేక్కెగా
తలయే: చూ, సంకల్పించే; స. కి. 2.
సంభావించే: చూ, సన్మానించే.

సంభావితము. సం. విణ. 1. చేక్కెగా తలయే
బడినది; 2. సన్మానించబడినది.

సంభావ్యము. సం. విణ. సంభవించదగినది:
(అశ్య) కిల.

సంభావణము. సం. వి. అ. న. 1. చేక్కెగా
మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2. మాట్లా
డుట: చూ, శబ్దము. 2; వా. 3. వరస్పర
సంభావణము: చూ, సల్లాపము.

సంభాషించే. సం. అ. కి. 1. చేక్కెగా మాటా
డు: వచించే, వాచించే, భాషించే. (తె)
మాటాడు, వాక్కుచెప్పే: చూ, శబ్దించే.
తది. — వరస్పరము సంభాషించే: చూ,
సల్లాపించే.

సంభాష్యము. సం. విణ. పరివచనీయము, వ్యా
ప్యతము, చేక్కెగా మాటాడదగినది: చూ,
శబ్దము. 2-౨౧. తది. — ౧: భాష్యము,
వక్తవ్యము; ౨: ఆభ్యేయము, గద్యము, వక్త
వ్యము, వ్యాఖ్యాతము. (చూ, శబ్దము. 2.)

సంభూతము. సం. విణ. పుట్టినది: ఆవిరూ
తము, ఉచ్ఛితము, ఉత్థితము, ఉత్తము, ఉ
త్పత్తిము ఉత్పన్నము, ఉద్భితము, ఉద్భతము,
ఉద్భితము, ఉద్భాసము, జాతము, పరిసూత
ము, పరిసూతము, పరిసూనము, పారిదుర్భూ
తము. తది. — ౧. కలిశింపబడిన అనుటకు. —
ఆపాదకము, ఆపానము, ఉత్పాదకము, పరి
తిపాదకము, భూతము; ౨. పుట్టిన రూపము
కలది అనుటకు. — జాతరూపము; 3. మొల
కయెత్తినది అనుటకు. — అంకురితము — అంకు
రితము, ఉత్తము, కందరితము, పల్లరితము,
రూపము; 4 (వి) మొలకయెత్తుటకు: — సూక్తి.
(తె) కోడు; 5. అప్పుడు పుట్టినది: — సమాభము.

సంభూతుడు. సం. విణ: అప్పుడతడు, ఉది
తుడు, జాతతుడు, సముద్భుతుడు. (తె):
పుట్టినవాడు. [వచములు.

సంభూయసముద్భావము. అం: చూ, వ్యవహార
సంభూయూపనము. అం: చూ, ఆపనములు.

సంభూయము. అం: చూ, యూపనము.

సంభూయూపనము. అం: చూ, యూపము. 2.

సంభృతము. సం. విణ. 1. చేక్కెగా భరింప
బడినది; 2. చేక్కెగా భరింపబడినది.

సంభృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. చేక్కెగా భరిం
చుట; 2. చేక్కెగా భరించుట: తది. —
ఉంచుటకు — అభివ్యాసము, అభ్యాసము,
ఆధానము, ఉపాధానము, భర
ణము, దృఢి, నిధానము, వ్యాసము, సూ
నము, వివ్యాసము. (తె) ఉంచుట, పెట్టుకొలు,
తాబుపు — తాబు.

సంభేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. నదీసంగమము:

(తె) కూడిక. తద్వి. — అనేక పరీవాహములయొక్క కూడిక. — నేటి; 2. వికసిం చెట; 3. కూడిక: చూ, సంయోగము.

సంభోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంచినపుము: చూ, హ్లాదనము; 2. సురతము: చూ, సంయోగము.

సంభోగించు. సం. అ. కి. కామించు, భోగించు, మోహించు, రమించు-రమియించు, విషయించు. (తె) కర్మయ్యబడు, కర్మయ్య, గండాడు, తగులుకొను-తవులుకొను-తొలుకొను, తమకవడు, మచ్చికవడు, మరులుకొను, వలచు. తద్వి. - వశమిధునముకూడు. - (తె) పారలు-రాదు.

సంభ్రమము. సం. వి. అ. పుం. = సంబరము.

(చలనము గలుగును. పరస్పర స్వ దీర్ఘవాదుల వలనలుట్టిన తారతమ్యవిచారము అని కొందఱు): అబోవము, అడంబరము, ఆరంభము, అవశము, అనేకనము, అనేకము, ఉపతాపము, ఊర్జి, గ్రహము, త్వర, సంరంభము, సంవేగము, సంవేగము, స్థలనము, హాళి-హాళి-హాళి-హాళి. (అన్య) అతి, అయి. (తె): - అక్కఱ, అక్కఱపాటు, అత్తరము, అదవదలు, అమరితనము, అతిముటి, అలజడి-అల్లడి, ఆతురత-ఆత్రయము, ఉత్తలవడుట, ఉత్తలపాటు, ఉత్తలము, కనుకని-కన్కని, కప్పరపాటు, కప్పరము, కళవళపాటు, కళవళము, కనున-కనిమసి, చిందిలిపాటు, చిడిముడి, చిడిముడిపాటు, చిట్టిచిట్టి, ఛోక, తంతీపు, తత్తరపాటు-తత్తలపాటు, తత్తల-తత్తరము-తత్తలము, తమకము, తమి, తరము, తలతల, తహతహ, తికమక, తిరుగుడు — తిలుగుడు, తీవరపాటు, తొందర-తొందల, తొందరపాటు-తొందలపాటు, తొట్టు, దడదడ, దడబడ-దడబడి, దులదుల, పడటము-

పడటు, కల్లట-కల్లటము, పెలుచే-పెలువేస-పెల్లన, బుడిబుడిపి, వగ, వేగ, వేగపాటు, వేగరపాటు, వేగరము, సంబరము-సంబ్రము, సగ్గి సమగ్గిసలు, హోరాట. తద్వి. - గ. తొట్టురపాటుకలసి. (విగ) ఉత్తలము, అగగురుపాటునకు. — చూ, శోహంచము; 2. ధయము: చూ, సాధ్యసము; 3. ఆదరణ: చూ, సహృదయము.

సంభ్రమించు. సం. అ. కి. అసరవడు, అబోవించు, త్వరవడు, భ్రమించు, సంరంభించు, స్థలించు; (తె): — అగడువడు, అడరు, అడరుదించు, అబ్బాలాడు, అతిముటివడు, ఉడ్డముడుచు (ఉడ్డగుడుచు), ఉత్తలవడు, ఉరడించు-ఉరడించు, ఉరవడించు-ఉరవడించు, ఉర్విశులూరు-ఉర్విశూరు, ఉర్విశుగొను, ఊటాడు, ఊలమాలగుడుచు, ఒదరు, కప్పరవడు కళవళవడు, కళవళించు, కెరలు, కార్లు, కేర్లు, కేర్లుకొను, గిజిగిజిగొను, గిజిగిజిలాడు, గొడకొను, చిందిలివడు, చిడిముడివడు, చిట్టలువాడుచు, ఛోకించు, తడవడు, తడవాడు, తత్తలవడు, తత్తలించు, తత్తలలు-తత్తలలు, తమకవడు, తమకించు, తమికొను, తలతలలాడు, తలలు, తలుము, తలరు, తహతహవడు, తికమకగొను, తికమకలాడు, తిమురు-తివురు, తీవరవడు, తొందరవడు, తొట్టగిలవడు-తొట్టిగిలవడు, తొట్టిలు-తొట్టిల్లు, తొట్టుకొను, తొట్టురవడు, తొడరు, తొడిగిలవడు, తొరవడు, నిగుడు-నివుడు, చుంటించు, పడరు-పదురు, బమ్మరించు, బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లు, బమ్మరపాపు-బమ్మరవోపు, చాతరించు, బుడివడు, బ్రమయము, లుకలుకలాడు, వీడువడు-వీడువడు, వేగవడు, వేగరవడు, వేగరించు. తద్వి. — (స. కి.) తహతహపెట్టు-

సంయుక్తము. అం. (సమ్ముఖము): చూ, హస్తము
చారములు. [హస్తచర్యచారములు.

సంయుక్తము. అం. (సమ్ముఖగతము): చూ,
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత
సంయుక్తము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

౧౨ కంఠ, ౧౩ చక్ర, ౧౪ సంపుట, ౧౫ పా
క, ౧౬ కీలక, ౧౭ మత్స్య, ౧౮ కూగ్ధ,
౧౯ వరాహ, ౨౦ గరుడ, ౨౧ నాగబంధ,
౨౨ ఖట్వ, ౨౩ భేరుండ, ౨౪ అవహితము
(చూ, అసంయుక్త హస్తములు=౭ క చేతి
తో బట్టవలసినవి) (ఈ అసంయుక్త సం
యుక్తహస్తములలో బాంధవ్య హస్తములు
౧౧: ౧ దేవతాహస్తములు ౧౬, ౨ నవగ్రీ
హహస్తములు ౮, విద్యావతారహస్త ౧౦, ౪ చ
తుర్గుర్హస్త ౪, ౫ ప్రసిద్ధరాజహస్త ౨౫, ౬ స
ముద్దహస్త ౭, ౭ పుణ్యనదీహస్త ౧౪, ౮ వృక్ష
హస్త ౨౩, ౯ సింహాద్విమృగహస్త ౨౫, ౧౦ చక్రీ
హస్త ౨౫, జలజంతు హస్తములు ౫): చూ,
వ్యంజకము. 1.

సంయోగము. సం. స. క్రి: చూ, సంయుక్తము.

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

సంయోగము. సం. వి. ౧. కట్టబడినవాడు: చూ, సిత

పోదుములు, అంటు, కలయిక-కలియక, కలవ-కలువ, కవయుట, కూటమి, కూడిక. చేరిక, మేట్టతీకము, జీగను, జోటివని, జోలి, తొక్కు- తొక్కుడు, దనివు, పెనకువ-పెనుకువ, పయిసరము-పైసరము, పొందిక, పొత్తు, పొరలిక-పొర్లిక, పొర్లుట, మరువని, మసకము, మేడము, రంకు-అంతు, లంకియ-లంకె, వలరాచేపని, సంగడము, సంతన, సమేలము-సమేళనము, సయ్యుద్ధి- సయ్యోద్ధి - సయ్యోద్ధై, సాళిగింపు తద్వి.- ౧. పు న స్స ం ధా న ము న కు:- ఆ బ్ర హ్మ చ ర్య క ము, బ్ర హ్మ స న ము, కామార్తవము, గర్భాధానము, నిషేక పృష్ఠతము, నిషేకము, శోధనము. (తె) కల వడము, కలుపుట; ౨. ఉపరతి, పురుషాయి తము, వీరాయితము. (తె) వయాట-పైయాట, పయికూటమి-పైకూటమి, మగపాడి, మగలాగు, మగపోల్కికూటమి - మొగపోల్కికూటమి; ౩. పరస్త్రీ సంగమమునకు - కలి మము; ౪. మునుల సంభోగమునకు.- ఖంజన తరము; ౫. వేశ్యాసంభోగమునకు.- (తె) లంకైజికము; ౬. రత్యత్పప్తికి.- (తె) తిమ్మది(తి)య్యము; ౭. మక్కలకలియకకు.- కలాదము, క్యానమైథునము; ౮. గుట్టముల కూడికకు.- (తె) మావు; ౯. చిలుకలకూడికకు.- అలీకము; ౧౦. నెమిళ్ళకలియకకు.- అవనాదము; ౧౧. పామలరతికి.- (తె) మసకము, మసకలుపాటుట; ౧౨. కోతులసంగమమునకు.- వలీసంగమము; ౧౩. దక్షి రతమునకు.- (తె) తొక్కు, త్రొక్కుడు, పొర్లుట, మెట్టు, చెడ; ౧౪. తుమ్మెదలమై థునమునకు.- తిక్తవారము; ౧౫. నాయికకు ప్రియ వియోగకాలమందు మన్మథా వేశముచేగలిగెడు చేప్త:- తివనము (చూ,

రతిబంధములు). ("చూ, హిందవము"). (ఇం దు గొన్ని వడములు చేరికకును, కొన్ని వడ ములు (స్త్రీ) పురుషులకలియకకును, కొన్ని వడ ములు కెండ్లములయందును ఉ ర్తించును; అం.

2: చూ, పోడకసంధులు; 3: చూ, భోగములు.

సంయోగమేరువు. అం: చూ, (వస్తారపరిత్యయా ప్పాగిణములు.

సంయోజితము. సం. విణ. మఱియొకదానితోఁ కూర్చబడినది: ఉపాహితము.

సంరంభము. సం. వి. ఆ పుం: చూ, సంభ్రమము.

సంరంభి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) సంరంభ ముగలవాడు.

సంరంభించే. సం. అ. కి: చూ, సంభ్రమించే.

సంరక్షకుడు. సం. విణ: అవిరత, ఆకర్షించుడు, ఆకర్షించుడు, ఉదాస్థితుడు, ఉ, గురువు, గోవుడు, గోప్త, తాగిత, ధాత, పరిపోష కుడు, పాత, పోషకుడు, పోష్ట, పృథిపాల కుడు, భర్త, రక్షకుడు, రక్షి. (తె):— చేయకకాడు, పెనుపరి, పోగిపరి, మనుపరి. తద్వి.— ఆరక్షకుడు, ఉదాస్థితుడు, ఉ, యామికుడు (తె): ఆరెకుడు, కామేవాడు, కాపరి, కాపలివాడు, గోలుకాడు, గస్తీలు, తలపరి-తలారి, బంకు. తద్వి.— పరిపోషి తుడు.

సంరక్షణము. సం. వి. అ. న: అవనము, ఉతి, గృహము, కుబ్జము, క్షణము, గుప్తి, గోప నము, గోపితము, చాయ, ణ, తాగిణము, దానము, పరితాగిణము, పరిపోషణము, పాన ము, పాలకము, పాలనము, పూర్తము, పోష ణము, పృథిపాలనము, భోగము, ముండనము, యంత్రగిణము, రక్షణము, రక్షము, శిరణ ము-శరణు, సాదము. (అవ్య):— అవ, అంత, ఉ, ఋ, కీనము. (తె):— అర్దికము, అలన

ఇల్లడ-ఇల్లడము, ఉక్క-గము, ఏడుగడ-
ఏడ్గడ, ఏలుబడి-ఏల్బడి, కాపాడుట, కాపు,
కాపుగడ, కావలి, కుయి-కుయ్య-కుయి,
కులు, కొనియాట, కోవరము-కోపురము,
గస్తీ, గస్త, తోన, సీడ, పారా, పారియ
ము-పాడెము, పోసనము, పెనపు, పోడి,
బలకరము-బళకరము. తద్వి. — ౧. కతువు
తెత్తివేట్టున తెలిసికొనుటకై యుంచే కా
వలి:- ఉక్కళము, కోవరము-కోపురము;
౨. భయరక్షకమునకు. -భ; ౩. భయమునుపో
గొట్టుటకు. -భ; ౪. గోరక్షణమునకు. - (తె)
వనిమునుపు; ౫. వత్తిర వ్రేళ్ళునకునకు. -
కడికత్తము; ౬. పై న్వరక్షణమునకు. -గుల్మ
ము; ౭. కరణము, సాదము, దిక్కు. (తె) చేరు
గడ.

సంరక్షిం. సం. స. కి. చేక్కెగాకాపాడు.
అధ్యక్షించే, పరిపాలించే, పాలించే, పరి
పోషించే, పోషించే, పరిపాలించే, భ
రించే, రక్షించే. (తె) ఆగు, ఏడు, ఏలు,
ఏలుకొను, ఓను, కాచే, కాపాడు, కొని
యాడు, తడవు, పెంచే, పెనుచే, ప్రాచే,
పోడినేయు, బ్రతికించే, మనుచే, మనుపు,
సంతరించే, సాచు.

సంరక్షింపబడు. మి. అ. కి: (తె) పోవుడు.
సంరక్షము. సం. విణ. సంరంభము నొందినది.
పంరావము. సం. వి. అ. పుం. మోరె: చూ,
స్వరము. 2.

పంరూఢము. సం. విణ. పెరిగినది.

సంరోధము. సం. వి. అ. స: అంగులితోఁగము,
అర్థంతరము, అర్థశము, అవరోధము, అక్షే
వణ-అక్షేవణము, అచ్చాదినము, అతంక
ము, అసేధము, ఉపరోధము, ఉపసర్గము,
ఊమము, త్న, గడము, సంగ్రహము-నిగ్రా
హము, నియంత్రణ, నిరోధనము, నిరోధ

ము, నిషేధము, రోధనము, రోధము, వార
ణము, విఘాతము, విఘ్నము, విరోధము,
విఘ్నంభము, వ్యర్థతనము, హస్తవారణము.
(అవ్య):-అలమ్, అక్, ను (ఉచ) ఆప.
(తె):- అంకిలి, అటకాపు, అడ్డంకి, అడ్డ
కట్ట, అడ్డగాలు, అడ్డగింత, అడ్డగింపు, అడ్డ
పాటు, అడ్డపెట్టు, అడ్డను, అడ్డవాట్లు,
అడ్డి - అడ్డు, అడుగట్ట -
అడ్డుగట్ట, ఆక, ఆటంకము, ఆపు, ఎడ,
ఎడ్డము, ఒడ్డు, గెంటుట, గొడవ, తడవ.
తగులము, తడ, తడకట్ట, తోపుడు, నిట్టు,
మాకుడు, పుడక, బండు, మన్న,
సుంకము, సుంకు. తద్వి.-చూ, విఘ్నము.

సంరోధించే. సం. స. కి: అవరోధించే, అక్షే
పించే, అసేధించే, ఉపరోధించే, నిరో
ధించే, నివారించే, పరిపాలించే, పరి
పోషించే, పరిపేధించే, రోధించే, వారిం
చే. (తె) అంకిలిపెట్టు, అటకాయించే, అడ్డ
కట్టు, అడ్డగించే, అడ్డపెట్టు, అడ్డు, అరి
కట్టు, ఆకట్టు, ఆకపెట్టు-ఆకవెట్టు, ఆ
కయినవరించే, ఆగించే, ఆగు, ఆపుచేయు,
ఆను, ఉడిగించే, ఉడుపు, ఒడ్డు, చెఱగొ
ను, డెక్కు, తటాయించే, తడకట్టు, నిలు
పు-నిల్పు, మల్లకట్టు. తద్వి:—౧ (చూ,
నిషేధించే.); ౨: (తె) మట్టగించే, చుట్టు,
ముట్టుకొను, ముట్టుకొలుకొను- ముట్టుకొ
ల్లాను, ముట్టుకొలువట్టు, ముట్టుకొలు
వజుచే.

సంలక్ష్యక్రియవ్యంగ్యము. అం: కర్తృక్రీమా
లాను రణన రూపవ్యంగ్యము. ౪, అర్థక్రీ
మాలాను రణనరూపవ్యంగ్యము. ౩, ఉభ
యక్రీమాలాను రణనరూపవ్యంగ్యము. ౧.
(ధ్వనిభేదములు ౧౩౨౬ ను సంకరములతోఁ
గూడిన ౫౩౦౪ ను వీటితోఁగూడిన కావ్యము

గూడ ధ్వనియనిపించుకొనును. ఇదే యుక్త మకావ్యము. ధ్వనిలేని కావ్యము మధ్యమ మును గుణిభూతవ్యంగ్యము ననిపించుకొను ను. ధ్వని స్ఫుటముగాఁ దోఁచేటదనిది యధ మకావ్యమును చిత్రియ ననిపించుకొనును.)

సంలూపము. సం. వి. అ. పుం. పీఠితితోడి పర

స్పర సంభాషణము: చూ, సంభాషణము.

సంవత్సరము. సం. వి. అ. పుం: అబ్దము, ఆనర్త

ము, ఉర్వటము, ఋతుప్పత్తి, క, కాలగం

ధి, గడి, ఛ, మాసమాసము, యుగాంశము -

యుగాంశము, వత్సము, వత్సరము, వర్ష

ము, శరత్తు-శరద-శారదము, సంవత్సరము, సమ,

హాసము. (తె) ఏడాది-ఏడు, సాలు.

తద్య. — ౧.-చూ, మాసవ్యయము (ఋతు

వులు); ౨.-చూ, మాసములు; ౩.-చూ,

సంవత్సరములు.

సంవత్సరములు. అ: పరిభవ, విభవ, కుక్ష,

పరిమాతాత, పరిజోత్పత్తి, అంగీరస, శ్రీ

ముఖ, భావ, యావ, ధాత, తాత్పర్య, బహు

ధావ్య, పరిమాది, వికృతి, వృష్టి, చిత్రిభా

సు, స్వభాసు, తారణ, పార్థివ, వ్యయ, సర్వ

జిత్తు, సర్వధారి, విరోధి, వికృతి, ఖర, సంధన,

విజయ, జయ, మన్మథ, మర్మభి, హేమిశంబి,

విశంబి, వికారి, శార్వరి, ప్లవ, శుభకృత్తు,

శోభకృత్తు, శోభి, విశ్వావసు, పరాభవ, ప్లవం

గ, కీలక, సౌమ్య, సాధారణ, విరోధి, వికృతి,

పరిధాని, పరిమాది, ఆనంద, రాక్షస, నిల,

పింగళ, కాళయక్తి, సిద్ధాది, రాది,

దుష్ట, దుండుభి, దుష్టోద్ధారి, రక్తాక్షి,

శోభి, పక్షి. (60) ("భగవంతుడు

వారదునిగోరికపై యొకతటాకంబు నిర్మిం

చె. అందుభగవంతుడు స్నానమాచరించె.

పిదప వారిదుడుస్నానమాచరింప వాతెడు

నొకయువరియై వెలువడినచ్చిపూర్వజ్ఞానంబు

మఱచి యచ్చేటి కాననంబున విహరించుచే

డెను. ఇట్లుండ నాయరణ్యనాయకుం డచ్చు

డతింజోచి మోహించి, యామెను వివాహ

మాడి! యామెతోఁ గొన్నిదినములుఁ గీర్తి

డింప వాయిరుపురమున అటుపదినుందిత్తు

లుద్భవించిరి. నీమహిమపలనఁబుట్టిన అటుపది

మందిపుత్తుల గతి దుర్గతిగాకుండ సద్గతి

జెందునటుల వసుగిహింపుఁడని శ్రీనన్నా

రాయలుని వేడ నవ్వకన్ భయండు

నోవారదా విచారింపకును. నీతి

త్తులను ప్రథవాదుల నామంబులుగ నొనర్చి

తిని. గాన లోకంబున నాచందార్కర్క స్థా

యిగఁ బ్రతిసంవత్సరంబున నీ కొమరులయల

దొక్కొక్కనిపేరఁ బఱంకుమేఁ బ్రతిరో

జ్జన లోకంబున లోకులపలన వాకొనఁబడు

నట్లు నిరమిచ్చి వారదమహామునినియొప్పటియ

ట్లుగగిహించెను. అందువలన సంవత్సరముల

క్షిప్తముల కవిగనను పురాణోక్తమయి యుండె

ను"; తద్య. — ౧ ఆనేక సంవత్సరములకు. —

(తె) పూండ్లు-పూడులు; ౨: (తె) యని

యేడు-మున్నేడు; ౩: పీఠసంవత్సరము;

౪: కము; ౫: (తె) నిరుడు; ౬: (తె)

అయిందా; ౭: (తె) హాలుసాలు; ౮: (తె)

తిన్నాల; ౯. సంవత్సరములను. — అవతా

రము, కామలము (చూ, మాసవ్యయము);

౧౦. భాగవతమాసమునకు. — భాగవతము;

౧౧. సంవత్సరము లయిదు విధములు. —

౧ చాంచరిమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రమానా

బ్దము, ౩ సౌరమానాబ్దము, ౪ బౌద్ధ సృష్టిమా

నాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము. ఇత్యాది.

సంవత్సరము. వా. సం. వి. అ. న. చేచ్చిన

వానింఁగూర్చి సంవత్సరాంకమునంజేయు

క్రమము: చూ, సంవత్సరము.

పంపననము. సం. వి. అ. న. రూ-సంపదనము:
చూ, వళకియ. [1-2-3-4.

సంవరము. సం. వి. అ. న. చూ, రూ-శంబరము.
సంవర్తకము. సం. వి. అ. న. బలరాముని శాఁ
గలి: చూ, వాలము. [చూ, వాలాయుధుడు.
సంవర్తకుడు. సం. వి. అ. పుం. బలరాముడు:
సంవర్తనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

సంవర్తస్మృతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు.

సంవర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్పము,
కల్పాంతము, క్షయము, పృథియము-పృథ
యము, యుగాంతము, విలయము. తద్వి—
యుగాంతము, మహాపృథియము; 2. ఒకా
నొక మేఘము: చూ, మేఘము. 1; 3: అక్ష
ము, అపహేతము, కరిసంవర్తకము, కర్షణ
లము. కలి, కలిందము, కలిద్రువుము, కల్క
ము, కల్కి, తుపము, భూతావాసము, రో
మనార్దము, విభీతకము, హర్యము. (తె):
తాండ్ర-తాడి-తాడె*; అం. 4; చూ,
మేఘములు.

సంవర్తిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కొత్త తామర
పూతేకు: రూ-సంవృత్తిక, గ, సవదళము.
(తె) కచ్చే, తామరతేకు, పూరేకు-పూ
తేకు, రేకు-రేకు-తేకు: (చూ, సహస్రప
త్రము.) [సన్యాసి.

సంవర్తుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకముగ: చూ,
సంవర్తిండు. సం. పే: వర్తించు (తె) పెంచు—
పెనుచు

సంవర్థితము. సం. విణ: ఉపబృంహితము.

సంవసథము. సం. వి. అ. పుం. గాగ్రముచు.

(తె) ఉరు: చూ, సీమ (1) దేశములు.)

సంవహము. అం: చూ, వాయువులు.

సంవాదము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమా
చారము 2; వా. 2: వాదము. (తె) మల్లగు

ల్లము, వాగు, వాడులాట. [దు-అంగమర్తి.
సంవాహకుడు. సం. వి. అ. పుం: అంగమర్తుః
సంవాహనము. సం. వి. అ. న. 1: అంగమర్త
నము, అంగమర్తము, వైష్ణము, మర్తనము.
(తె) కట్టుట, పిండిపీచు, పినుకట. (చూ,
సత్కర్తము.); 2. వేక్కిగా మోసికొని
చోపుట.

సంవిత్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ,
వ్యాల్లేఖము. 2; 2: చూ, సమాచారము. 2.
సంవిద్యు. సం. వి. ఓ. స్త్రీ. 1: చూ, సంవిత్తి. 1;
2. పేరు: చూ, సంకేతము. 1; 3. చంతము:
చూ, స్పర్ధ. 4; 4: చూ, సమ్మతి. 1; 5. అ
చారము: చూ, సమయము. 2; 6: చూ,
యోధము; 7. సంభాషణము: చూ, శబ్దము. 2.
సందల్లుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-సా
దదల్లుడు.

సంవిభాగించు. సం. స. కి: విభాగించు, భాగిం
చు, భజించు—సంభజించు. (తె) పంచు—చ
నుచు, పాలుగొను-పాల్గొను, పాలుపుచ్చు,
పాలువెట్టు, వింగడించు, వేటువలచు.
సంవీక్షించు. సం. స. కి: సహద్వీక్షించు: చూ,
వీక్షించు.

సంవీక్షణము. సం. విణ: చూ, సమీక్షణము. 2.

సంవీతము. సం. వి. అ. న. 1. హరమువలెనేసి
కొన్న జేందెము: చూ, యజ్ఞసూత్రము;
విణ. 2. చేట్టుకొనబడినది: చూ, సంవృతము.

సంవృతము. సం. విణ. చేట్టుకొనబడినది: అన
కుంతితము, అప్రాప్తతము, అవృతము, ఉద్వే
ష్టితము, నివాళితము, పరిగణితము,
పరిక్షిప్తము, పరివృతము, పరితము, మాస
రము, రుద్ధము, వలయితము, వలీతము, విశ్వ
తోముఖము, వృత్తము, వేష్టితము, వ్యాప్త
ము, వ్యావృతము—వ్యావృత్తము, సంపూర్ణ

ము, సంవీర్యము. తద్వి. — ౧. యేట్టుటకు - అక్షము, అభివ్యాప్తి, అవకుంఠనము, ఆశ, ఆశయ, ఉద్దేశ్యము. పరిచారము, పరిదక్షిణము, పరిసరము-పరిసారము, పరిసర్పణము, పాపరణము, వ్యాపకము, వ్యాపనము, వ్యాప్తి, వ్యావర్తనము, హింసనము.

(తె): — అవఘోషము, యేట్టు, యేట్టుట, యేట్టుదల, నెరవు-నెఱువు, నెరవు-నెఱువు, పంచోరము, పటపణి, పరవు, పసరిపు, పపరు, పయిపాటు-పైపాటు, పెనకువ-పెనకువ, పిపాళము, పాలనము, పాలయక, ములక, మునుగు-మునుగుడు. (చూ, వ్యవహారము. 3.); ౨. యేట్టుకొనుటకు. - పరివేష్టనము, పరివేశము-పరివేషము, పరిదక్షిణము, పరణము, వివర్తనము, వృత్తి, వేల్పనము, వేష్టనము. (తె) పరి, చలయేట్టు, చలయ; 3. యేట్టుకొనిపెట్టెటకు - పరిక్రియ, పరిసర్పము, పరిసర్గ, పరిసర్తనము-పరిసర్తము-పరిసర్తము, పరిసారము-పరిసారము; ౪. యేట్టుకొనియుండుటకు. - పరిక్షేపము; ౫. వ్యాపించుదగినదిఅనుటకు. - వ్యాపనము, వ్యావర్తనము; ౬. ధూళి మొదలగువానిచే కప్పబడినది అనుటకు - సంఠితము, రూపితము; 2. అంతటవ్యాపించుటకు-పరిసరణము, శివరము, సమూర్ధనము. (తె) పచేరిపు.

సంవృత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-సంపర్తిక. సంవృద్ధి. సం. వి. ఇ. పుం. జేక్కెగా పెరుగుట. చూ, ఉపబృంహణము.

సంవేగము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సంభ్రమము.

సంవేదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ముఖముఖాదులను తెలిసికొనుట: చూ, రూ-వేదన;

2. వాదిపక్షివాదుల పరస్పరసాగర్భము. సంవేశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పీఠము: చూ,

సింహాసనము. 1. 2. విద్య: చూ, స్వప్నము; 3. చూ, సంభ్రమము.

సంవేగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మొగపాట. 1-2-3 (చూ, సదనము. 1.)

సంవ్యాసము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము. సంకప్తకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తిరుగనని ఓట్టులెట్టుకొని యుద్ధము చేయువాడు: రూ-సంసప్తకుడు.

సంశయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: అనుమానము, తుగ్గిటి, ద్వాపరము, భ్రమ, యుక్తము, లింగము, విచిత్రము, వితర్కము, విశేషము, శంక, సంశయము (అవ్య) అపి, ఆ, అహో, కిన్ను, కిముత. (తె) అగ్రలి, అగరు-అజమర-అజమల-అరమరిక-అజమరిక-అజమలే-అరమము, ఉర్రూట, గుమాను, నొడలదొంతి, పానలు, మలికేతము, మెరమెర, వెదబోణితనము, సందియము (అవ్య). ఊ; అం. 2: చూ, అగ్రనోపములు.

సంశయాపన్నమానముడు. సం. వి. ఇ. చూ, పాంశయికుడు.

సంశయార్థకములు. అం: “అకో, ఏమో, ఒకో, ఒక్కో, ఓ, కాబోలు, నల్లచో.” అనునవి.

సంశయాసపు. సం. వి. ఇ. (శ): చూ, పాంశయికుడు.

సంశయించు. సం. ఆ. కి: అనుమానించు, వితర్కించు, శంకించు, సంశయించు. (మి) అనుమానపడు. (తె) అంశయించు, అరగలిగిన, మెరమెరచడు, సందియపడు.

సంశయిత సం. వి. ఇ. (బు. ఈ. బు) సంశయించుగాడు. (చూ, పర్విధానము ౩.

సంశ్రయము. సం. వి. ఆ. పుం. అశ్రయము: సంశ్రయించు. సం. స. కి: చూ, పాశ్రయము.

మంశ్రీవణీయము. సం. విణ: చూ, శ్రీవణీయము.
మంశ్రీవము. సం. వి. అ. పుం. అంగీకారము:

చూ, సమృద్ధి. 1.

మంశ్రీతము. సం. విణ. ఆశ్రయింపబడినది.

మంశ్రీతము. సం. విణ. అంగీకరింపబడినది:

చూ, స్వీకృతము. 1. [శ్లేషింపబడినది.

మంశ్రీప్రము. సం. విణ. కాగిలింపబడినది, సం

మంశ్రీప్రము. సం. స. క్రి:చూ, సంయుక్తమును.

మంశ్రీప్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: అంకపాఠి-

అంకపాఠిక, అంగపాఠి-అంగపాఠి, ఆలింగ

నము, ఆశ్లేషము, ఉపగూహనము, కోలము,

కోరిడికరణము, కోరిడికృతి, డిండిరము,

పరిరంధము, పరివృంగము, లయము, శ్లిష,

హేలి (లి). (అవ్య) ఆత్. (తె):-కవు:గిలి.

కాగిలి-కవు:గిలింక - కాగిలింక, కవు:గి

లింపు-కాగిలింపు, లంకియ-లంకె. తదియి.

గ: కట్యశిష్టము, ౨:క్షీరసీరము; 3:కుస్తి

పూను; ౪:-చూ, ఆలింగనములు; అం. 2.

(భిన్నపాల్లలసంయోగము): చూ, హస్త

క్రియలు. [కాగిలింయే

మంశ్రీషింయే. సం. స. క్రి: (తె) కవు:గిలింయే-

మంసక్తము. సం. విణ. కదిసినది, పొందబడి

నది: అంచితము, అంజనము, అధికతము,

అనుగతిము, అపటాంతరము- అపదాంతర

ము, అభిగతము, అవగతము, అవాప్తము,

అవ్యవహితము, ఆగతము, ఆత్తము, అనీత

ము, అపన్నము, అపితము, ఆప్తము, ఆసా

దితము, ఇతిము, ఉదూఢము, ఉపలబ్ధము,

ఉపాగతము, ఉపాత్తము, ఉపవచ్ఛము,

ఉపాధము, కలితము, గృహీతము, నిర్విష్టము,

పరిగణితము, పరివృతము, పరిణామితము-ప్ర

ణామితము, పోపితము, భావితము, భూత

ము, లబ్ధము, వాచానము, రిక్తము, విన్నము,

వాస్తవము, సక్తము, ససాధము. (వి). అధి

గముము, కలన, వ్యాప్తి, సమధిగముము, సమ

ద్వికము. (తె) (వి): అంబుబడి, గరత్తు,

పొందుట, పొందుపాటు, పాలనము, తదియి.

గ. పొందినది. -సమాగతము; ౨. పొంద

దగినది. -చూ, లభ్యము. 1: 3. పొందింప

బడినది: చూ, నీతము. 3; ౪. కూడుకొన్న

ది: చూ, సహితము; ౫. కూడబెట్టబడి

నది: వృక్తము, సంచితము.

సంసక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కదియిక, చేరిక:

చూ, సంయోగము.

సంసత్తుడు. సం. విణ: చూ, కాశిత.

సంసత్తు. సం. వి. డ్. స్త్రీ. కొలువుకూటము:

చూ, సభ. 2. [శ్రుతుడు.

సంసప్తకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, దూ-సం

సంసరణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంసార

ము; 2. బాట:చూ, స్మృతి. 1 (మార్గము. 1.);

3. పట్టణమునుండి వెడలుట; 4. గవన,

కసవు: చూ, పారిక. 1 (తృణము. 1.);

5. ఇటుకు లేక దండునడచుట; 6. యుద్ధ

పారిగంధము.

సంసరించే. సం. అ. క్రి. పుట్టు:చూ, సంధించిం.

సంసర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంబంధ

ము. 1; 2. చేరిక, సంసృష్టి:చూ, సంయోగము.

సంసారగురువు. సం. వి. ఉ. పుం:చూ, మున్మథుడు.

సంసారము. సం. వి. అ. పుం. 1. (దూ-సంస

రము-సంశరము) ఆలవిడ్డల తోడియునికి

(చూ, సంతతి. 1.): ఆజనంజనము, కష్టకా

గము, కుటుంబము, దుఃఖము, పునర్భవము,

పరిపంచము, భవము, లోకము, సంతానము,

సంసరణము, సంస్మృతి. (తె) ఇల్లడ-ఇల్లడ

ము, కాఃపురము, లంబి-లంబి-లంబి, విడి

పుట్టు; 2. పుట్టుక: చూ, సంధనము. 1.

సంసారి. సం. వి. న్. పుం. పరిసారముగగ గృ

హను. (చూ, యజమానుడు.)

వంసిద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, స్వభావము; 2. చేకర్చునీధి: చూ, సిద్ధి. 1; 3. కుత్తురాలు: చూ, స్త్రీ.

వంసు. వా. వి: చూ, సమయము. 1.

వంస్పతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సంపాదము. 1.

వంస్పత్తము. సం. విణ. 1. సంపర్గమునొందినది, కలిసినది: కదంబకము, కదంబము, కబరము, కరంబము, కరంబితము, కలవము, మిశ్రము, మిశ్రితము, మిలితము; 2. వస్త్రములలోనగు వానిచే శోధించబడినది: చూ, శోధితము.

వంస్పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తిలకండులములు కలిసినవిధముననైన అర్థాలంకారముయొక్క పరస్పరసంబంధము: సంబంధము; 2. సంపర్గము: చూ, సంయోగము; అం. 3: చూ, రసవదలంకారములు.

వంస్కరించే. సం. స. క్రి. దిద్దు: చూ, సవరించే. 2; 2. పక్కముచేయు: (తె) వండు. తద్వి. — కూరాకు నీల్లిగురపార్లించి వండుటకు. — (తె) (వి) పారఁటు; 3. (శవమును) దహనముచేయు; 4. కుద్దిచేయు.

వంస్కారము. సం. వి. అ. పుం. 1. గంధమాల్యదులచేత వస్త్రతాంబూలాదులయొక్క సంస్కారము: అధివాసము. (తె) చేక్కఁ జేయుట; 2. (శవమును) దహనముచేయుట: సంస్కీర్య. తద్వి. — మృతిసంస్కారమునకు. — సాధనము; 3. అనుభూతార్థస్మృతి; 4: చూ, సంకల్పము. 1; 5. పాకము: చూ, నూనకారము; 6: చూ, ప్రితియత్నము: 7: అభిఘాతము. (తె) తాలింపు: చూ, సాతాలింపు; అం. 8: చూ, బాధకాస్త్రసంబంధములు.

వంస్కారములు. 1. (దశవిధ సంస్కారములు): గర్భాధానము, పుంసవనము, సీమంతము, బాలకర్మము, నామకరణము, అన్నప్రార్థనము,

కన్యశేధనము, శేఖండనము, అక్షరస్వీకరణము, ఉపనయనము (10); 2: తాపము, పుండ్రము, నామము, మంత్రము, నైవేద్యక్షేప్తి. (5).

సంస్కృతధనము. పా: చూ, ప్రార్థనము.

సంస్కృతము. సం. వి. అ. న. 1. వేలుపు: బాస, దేవభాష: చూ, భాషలు (చూ, ఉచ: విద్యలు) తద్వి. — భోటజభాషకు. — మాంగళి: విణ. 2. చేక్కఁగాచేయుబడినది; 3. చేక్కఁజేయుబడినది; 4. అలంకరించబడినది; 5. వ్యాకరణశిక్షితమైనది; 6. పక్కముచేయుబడినది, తాదాత్మ్యముచేసినది: పానఁటినది. — పారఁటినది. — కయిమలోనగు వానిచేత సాతాలించబడినది; 8: చూ, శ్రేష్ఠము; అం. 9: చూ, వ్యాకరణములు; 10: చూ, భాషలు.

సంస్కృతసమము. పా: చూ, ప్రార్థనము.

సంస్కీర్యము. సం. వి. అ. స్త్రీ. చేక్కఁజేయుట. 2. (శవమును) దహనముచేయుట: చూ, సంస్కారము. 2.

సంస్తంభించే. సం. స. క్రి: చూ, స్తంభించే.

సంస్తరము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిగుళ్లులోనగు వానిచేత నేర్పఱుపబడినపడక: చూ, పెజ్జె. 2. యజ్ఞము: చూ, హోమము. 3 (యజ్ఞము).

సంస్తవము. సం. విణ. 1: పరిచయము, పరిచితి, ప్రిణయము, ప్రితితి, విభావము. (తె) — ఎఱుక, నెలపు — నెకపు, పాఠశాలము. తద్వి. — (విణ) పరిచితము; 2. చేక్కనిస్త్రుతి.

సంస్తానము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞములు యందు బ్రాహ్మణులు నేదఱుక్కులు చేసెద్రువోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. యజ్ఞములయందు బ్రాహ్మణులు నేదఱుక్కులను చేపట్టటము.

సంస్త్రయము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-సంస్త్రయము)

యము) 1. ఇల్లు: చూ, నదనము. 1:2:చూ, సన్నివేశము. 1.
 మంస్త్రియము. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—;
 3. వివిధ: చూ, సేవారము; 4: చూ, సమానము.
 మంస్త్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉనికి: చూ, స్థానము. 1; 2: మర్యాద, భారణ, స్థితి: చూ, స్థితి. 3; 3. నాశము: అత్యయము, అవచితి, అవసాదము, ఉపహతి, క్ష, క్షయము, క్షీతి, ధ్వంసము, నాశము, నిధనము, నిరోధము, నిర్వాణము, నిష్ఠ, పరాధనము, పరీధ్వంసము, రుజ, లయము, లవము, విగమము, నిధ్వంసము, వివాళము. (అవ్య) ఆతి. (తె):— ఒప్పిడి, కాడు, చోగఱ, చేటు, తలమాటు, తెగుదల, తొమ్మడు, తుంగుడు, నిప్పచ్చే-నిప్పచ్చే రము, చలాములు, పాడు, పెంపు, పొలియిక, పోకడ, రుత్త, నమ్ము, వేరువిత్తు. (చూ, నేగి. 4); 4. చోవు: చూ, సావు; 5. పోలిక: చూ, సమానము. 2; ఆం. 8: చూ, తానములు (నిహితానములు.)
 మంసాత. సం. విగ. (ము. ఈ.ము) చేక్కెగా నిలుచేందువాడు.
 మంస్థానము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఉద్దేశమునందు బయలు: చూ, సన్నివేశము. 1; 2. చతుష్టయము: చూ, స్థితి. 1 (భూగమ. 1-౧2.); 3. చోవు: చూ, సావు; 4: చూ, స్వరూపము.
 మంస్థితము. సం. విగ. 1. చేచ్చినది: చతురము, ప్రమాతము, పొర్రపంచత్వము, పేర్తము, మృతము, పృతము, సమాప్తము. (తె) అగువు; 2. చేక్కెగా ఉండినది: భాసితము.
 మంస్థితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చోవు: చూ, సావు; 2. చేక్కెనియునికి: చూ, స్థానము. 1.
 మంస్థితము. సం. విగ. చేనిపోయినవాడు: చూ, శవము. 2.

సంస్వర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఆధారి-ఆధారిక, కపికమృతభావము, ఖదిరకల్లి, భాతకము, గుచ్చవత్రిము, చక్కవర్తిని, జంతుకృత్తు-జతుకృత్తు, జతుక, జతుక, జనని, జని, జనాక, తరక, దారి, దార్వి, ధాయ్య, ధారి, ధార్య, మువవత్రి, ముర్మురి, రజని. (తె) కోరింద-కోరింద-కోరింద, కోరిందరాద*.
 [చూ, స్వర్ణము. 1.
 సంస్వర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. చేక్కెనిస్వర్ణము: సంస్కృతియే. సం. సం. కి. తా: చూ, స్కృతియే. [మేషము. 1.
 సంస్థాలము. సం. వి. ఆ. పుం. మగగొట్టె: చూ, సంస్థానము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, యుద్ధము.
 సంహతము. సం. విగ. 1. చేక్కెగా జేరినది; 2. దృఢసంయోగముగలది: దృఢసంధి; ఆం. 3: చూ, చిబుకక్రియలు; 4: చూ, ఏకవింశతిసానకములు.
 సంహతలము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సింహతలము. మొగ్గుకుటకు వేర్లుచోచి కూర్చినచేదోయి: చూ, వాస్తవము. 1.
 సంహతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సమానము.
 సంహనము. సం. వి. ఆ. న. మేషము: చూ, శరీరము.
 సంహరణము. సం. వి. ఆ. న. తేంపుట: చూ, హింస 1.
 సంహరించు. సం. స. కి. తేంపు: అఘాతించు, ఘాతించు, పోక్షించు, వధించు, విఘాతించు, విశాసించు, సమాప్తించు, హింసించు. (తె):—కడవు, కనిమగన, కూలుయే-కూలు, కడవు, గావునట్టు, తేంపు-సంపు, చేక్కెడు, చేక్కెడు, చేట్టులుచీరు, చేదువు, చేదుము, చోగఱగొట్టు, చోవఱోయే, చిలుకుమార్పు, చెండు, తునుము-తున్ము, తునుమాడు-తున్మాడు, తూలయే, తెగఱఱోయే, తెలుయే-తెరువు, తులయే, తుల్ల

సంహార, తెల్లకొను, తెల్లకొనుకొను, తోయే, దునుము, దోయే-దోయ్య, నాను మడచే, నుగ్గాడు, నులుపు, నులుకును యుమాడు, నులుముచేయు, నులుము, నేల గలుపు, చగదెంచే, పరిమాలుచే-పరిచూర్పు, పిలవేసున్నిగొను, పీచేమణిచే, పెంపెర లాడు, పెంపు, పొగరుగూన్పు, పొడవడచే, పొరిగొను, పొరిగూరుచే- పొరిమూర్పు-పొరి మాలుచే-పొరిమాలుచే-పొరిమాల్పు, పొరి పుచ్చే-పొరిపుచ్చే, బలిపెట్టు, బలివారు, మగియించే, మట్టుపెట్టు, మడియించే, ముడుపు, మడమడచే, మున్నిగొను, చూరిమ పలు, వడిపెట్టు, వడివేయు, వేటలాడు, వేటాడు, సదమదమొనర్పు, సదమదమునే యు, సరికొను, సరిపెట్టు.

సంహార. సం. విణ: చూ, సంహారకుడు.

సంహారకుడు. సం. విణ: ఆహూతుడు, కాటి కుడు, ఖట్టికుడు, మాంసికుడు, వైతంసి కుడు, సంహార. (తె):— కటిక-కట్టిక, కటికవాడు-కట్టికవాడు, కసాయి, వేట కారుడు, నూనకాడు, నూనరి.

సంహారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సంహ రణము; 2. ఒకానొకసరకము: చూ, సరక ములు తద్విత:—సరకమునకు. -కుజము, ముగ్గతి, వరకము, నారకము, నిరయము, వీచి, సం ఘాతము. (తె) బిడ్డ- బిడ్డె, బిడ్డె, రోర వము-రోపరము.

సంహిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వర్ణసంయోగ ము; 2. వేదమునందుకొంతభాగము. "తెల్లి రీయసంహిత": చూ, వేదము; 3: చూ, కాస్త్ర ము; విణ. 4. సంధిపరబడినది.

సంహితలు. ఆం: వ్యాస, శుక, నసిష్ఠసంహితలు (3) పంహూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఆనేకులుచేరిపిరి చిన పితాపు: చూ, హూతి.

సంహృతము. సం. విణ. సంపాదించబడినది. సంహృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సంహరణము— సకర్మకర్తృవృయోగము. ఆం: చూ, సంయోగము— సకలము. సం. విణ. 1: చూ, సర్వము; 2. కల తో: గూడినది; తద్విత:—కలతపెట్టబడినది: తుబ్బము, త్తోభితము, అనభృము, ఉద్వేజిత ము. (తె) గజవిజి.

సకలాతు. దే. వి. రూ-సకళాతు. 1. మేలైన కంబరి: చూ, సాకూకము (రల్లకము); హ: 2: చూ, జీరత.

సకలాత్మ. ఆం: చూ, ఆత్మలు.

సకళాతు. దే. వి. చూ, రూ-సకలాతు. 1-2.

సకీ. వై. వి. రూ-సకీయ=సఖి. 1. చెలికత్తె: చూ, సఖి. 1; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

సకీన. వై. వి. 1.=కకున. రూ-సకీన. వసు- 8, ఆ. 78: చూ, సకీనంపుబులుంగు. 2. కీచేకీచే మనుధ్వని: చూ, స్వరము. 2= 3. బొమ్మ. (బొమ్మకును బొమ్మలలోనిరక ములకును): చూ, హరిణి. 3; 4. కీచేవిల్ల: చూ, మరమాలి (లోడు. 2-3.)

సకీనంపుబక్కి. వై. వి.=కకునచక్కి: చూ, సకీ నంపుబులుంగు.

సకీనంపుబులుంగు. ద్వ. వి: శుబిలి-శుమిలి, శుబ్బలికాడు-శుబ్బలికాడు, చిలుతగూబ- చిలుగూబ, డబ్బు, చగటిచీకె, పయిడి కంటి- పయిడికంటె- పైడికంటి-చనిడి కంటి-చనిడికంటె, బంగారుకంటి, సకీనం- పుబక్కి, సకీన-సకీన, సకీనాలపులుంగు- (సం):—కనకాక్షి, గృహమాచిక, జతున్ని, వికావరి, వికాటనము, పింగళ, కకునము. తద్విత:— ౧. శుద్ధగూబకు. -కొరడు, కొటం డు, శుద్ధ, శుబ్బలి, శుద్ధగూబ-శుద్ధగూబ, శుబ-గూబ, శుగలుగాననిపుల్లు, చలుగు

పిట్ట, పవటిగుడ్డిగూబ, తులఁగు, తులఁగు
పిట్ట, పెద్దతులఁగు, బుండ్రము, బుచ్చేవు
(బుచ్చేక). (సం): ఉలూకము, కాకభీరు
వు, కాకరుకము-కాకరూకము-కాకలూక
ము, కాకారి, కాకీదరము, కాకికము, ఖర
చ్చుదము, ఘ, ఘర్షకము-ఘర్షరము, ఘ
ర్షరకము, ఘూకము, ఘోరదర్శనము, దివాం
ధము, దివాభీతము, నక్తంచరము, నక్తకము,
పేచకము, పీకక్క; ౨. వల్లగుడ్డగూబకు -
కృతమూలకము-కృతమూలకము; 3. గుడ్డ
గూబగుడ్డిమనకు.-(సం) వీరకము.

పకినము. వై. వి.=కతున. 1: చూ, కతునము. 1;

2. కుభాకుభనూచకవాక్కు: చూ, కబ్బము. 2.

పకినలమంచేము. ద్య. వి. రూ-సకినలమంచేము.

రవమంచేము: చూ, కయ్య. 1.

పకినాలతులఁగు. ద్య. వి: చూ, సకినంపులులఁగు.

పకినలమంచేము. ద్య. వి: చూ, రూ-సకినల
మంచేము. [3, ఆ. 117.

పకియ. వై. వి.=సభి: చూ, రూ-సకి. వసు.

పకిరింత. దే. వి. గుట్టపుకూత, (రూ-సకిరింత-
సకిరింపు-సకిరింత): చూ, హేష (స్వరము 2.)

పకిరించే. దే. ఆ. కి: చూ, హేషించే.

పకిరింత. దే. వి: చూ, రూ-పకిరింత.

పకిరింపు. దే. వి. —పై. —ఆం, భా ద్వి. 197.

పకుడు. వై. వి.=పఖ: చూ, స్నేహితుడు.

• పకృత్పృజము. సం. వి. ఆ. తుం. కాకి: ఆహూ
యపు, అన్యవాహము, ఆరివైము, ఆస్వపు
టో, ఆత్మఘోషము, ఉత్క్రోశము, ఉలూ
కారి, ఏకదృష్టి, ఏకాత్మము, కంటకము,
కటఖాదకము, కరటము, కాకము, కాగము,
కాణకము, కులింగము, కృష్ణము, కాకికా
రారి, గూఢపైఠునము, గృహబలిభుక్కు,
ఘూకారి, చిరజీవి, చిరాయువు, దీర్ఘాయు

వు, దోగియ, ద్వికము, ధ్యాంత్తము, శాలి
జంఘము, కరభృత్తు, పికవర్ధనము, పిశునము,
బలము, బలిపుష్పము, బలిభుక్కు, బలాడు,
మాకలి-మాద్గలి, వాసునము, వికము, నూచ
కము. (తె):—కాకి, గమికాడు. గమికా
డు, మెల్లకంటి. తద్వి. —౧. ఆతాపి. (తె)
ఆల్లకొన, ముదికాకి; ౨: కురుకము, కతుంత
ము. (తె) చెమరు-చెమరుగాకి-చెమడు
కాకి-చెమరుకాకి-చెమరాకీ; 3: అదిగి
కాకము, వాద్రోణవాయనము, తెలజకాక
ము. (తె) కొండకాకి; ౪. పిచులము, వ్లవ
ము, మద్దువు. (తె) నీరుకాకి; ౫: అనురము,
వింద్రీయ, కాకాలము-కాకిలము, కృష్ణ
కాకము, కూరరావి, దోగికాకము, దోగి
యము, వృద్ధకాకము. (తె) బొంతకాకి, మాల
కాకి; ౬: బుషీతకము, కాగము, ధూగత్త
ము. (తె) తెలికాకి, తెల్లకాకి, పాలకాకి;
2. కాకులగుంపునకు-కాకము.

సక్తఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జీవమి: చూ, కమి. 1.

సక్తమగు. మి. స. కి: అధిగమించే, ఆసాదిం
చే, ఏకీభవించే, గ్రహించే-పరిగ్రహించే,
నిర్వహింపు, పొందించే-పొందించే, లయిం
చే, సంగమించే, సంయుక్తమగు, సాళిం
చే. (తె):—అంటు, అందు, అను-అవు,
అతుకు-అదుకు, అత్తు-చాత్తు, అత్తుకొను,
ఊను, ఎనయు, ఎయిదు-ఎయి, ఎలయు,
ఏలు, ఏలుకొను, ఒంటు, ఒంటుకొను, ఒం
దు, ఒలయు, కదియు, కను, కలయలుడు,
కలయు-కలియు, కలనడు, కలుగు-కల్లు-
కలువు, కాంచే, కూడు, కూరు, కొలులు,
క్రిక్కిరియు, గెబ్బు, చేను-సను, చెందు,
చేరు, తారుకొను-తార్కొను, తోడరు,
దనియు, దనుకు-దనుకు, దూకొను, దొలు

యూ, నయించే, వడచే, వడయు, పాటించే, పెనఁగు, పెరయు-బెరయు, పొందించే, పొందు, పొరయు-పొఱయు, పగిల్లు, మెలఁగు, మెలయు, మేకొను, మేకగించు-మేకవించే, సందుకొను. తద్వి. — గ: చూ, సంకరిమించే. 2; ౩. భాగ్యముపొందు. —

(తె) కను. [చూ, సంసక్రము.

సక్రము. సం. విణ. ఒకటతగిలినది (మనసు): పక్తువు. సం. వి. ఉ. పుం. = సక్తు. పేలించి:

చూ, సాదము. (1).

పక్కిముము. సం. వి. అ. పుం. క్రియముకప్పకుండుట. (వ్యతిరేకము అక్రియము.)

పక్కి. సం. వి. ఇ. న: చూ, తొడ. తద్వి. — తొడమీడిచెలువలిభాగము. (తె) జేబు.

పఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పకియ. (చూ, స్త్రీ); ౯. పుం. 2: చూ, స్నేహితుఁడు;

3: చూ, సహాయుఁడు; అం. 4: చూ, దూరీచతుష్టయము; 5: చూ, నాయికలు.

పఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. = సకుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు; 2: చూ, సహాయుఁడు.

పఖ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, స్నేహము; 2. సాప్రవీనము: చూ, సంధి. 2; అం.

3: చూ, భక్తిలక్షణములు.

సగంధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. = సంగడిఁడు:

చూ, స్నేహితుఁడు; 2: అంకకుఁడు, కలదుఁడు, జ్ఞాతి, దాయాదుఁడు, బంధువు, భాగస్థుఁడు, సగోత్రుఁడు, సవాళి, స్వజనుఁడు. (తె) దాయ, పాలికాఁపు, పాలిచేట్టుము, పాలినాఁడు. తద్వి. — గ. ఏమతరములలోపలి జ్ఞాతికి. — సవీండుఁడు; ౩: భాగస్థుఁడు. (తె) పాలికాఁపు; విణ. 2. గంధముతో కూడినవాఁడు.

సగటు. వై. వి. 1. = కట. వేపకంఠమునందు కటము, కటటు. ద్యూతకకటము: చూ,

కకటము. 2; 3: రూ-సగుటు, సరాసరి.

సగటునుమారు. వా. అవ్య. సరాసరికంటె హెచ్చే సగటురమారమి. వా. అవ్య. సరాసరికి కొద్ది

హెచ్చేకర్ణ. [దా": చూ, అవ్యంగలక్షణము.

సగణము. అం. (2 లఘువులు + 1 గురువు) "సరసగతు. దే. వి. గుణ్యపుపల్లముమీద కంఠులు

చిగుళ్లును, పచ్చేలు అకులును, రవలుతూతలును గాసంతరించి యేర్పఱచినబంగారుతీగ మోడినవి. (చూ, ఉల్లాసు.)

సగము. వై. వి. = సావి. (దీనికి వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో వికల్పముగ నంత్యవర్ణ లోకము.

"సగపాలు.") రూ-సవము-సామా-

సాబాలు-సానాలు, అద్ద-అద్దము, అర-అఱ.

(సం) అర్థము, సమాంశము. తద్వి. — కొంత

భాగమునకు. — (సం) ఊనము, ఖంశము.

సగర్భ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకతల్లికడుతనబుట్టివ తోబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.

సగలము. అం. (స + గల) "వరసూవాస": చూ, ఉచగణములు.

సగిన. వై. వి. = కకున: చూ, రూ-సకిన.

సగిలించు. దే. అ. కి: చూ, రూ-సకిలించే.

సగిలంత. దే. వి: చూ, రూ-సకిలంత.

సగుటు. దే. వి: చూ, రూ-సగుటు. 2.

సగుణజపము. అం: చూ, నియమములు.

సగోత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2.

సగోత్రులు. అం: చూ, జ్ఞాతులు.

సగ్గారి. వై. వి. = సృగాల. రూ-సగ్గారము.

సక్క: చూ, సృగాలము.

సగ్గలము. వై. వి. = — వై. —

సగ్గింటే. వా. ప. కి: అక్కరించు.

సగ్గిసముగ్గిసలు. దే. వి. బ. ఉడ్డుగుడుపు: చూ,

సంభోధము.

వర్ణ. దే. అ. కి. 1. అడఁగు. రూ-సర్వః
చూ, నుగ్గు. (4); 2. తర్ణ. రూ-సర్వః
చూ, నుగ్గు. (9.)

వర్ణవియ్యము. దే. వి. ౧. కానాకకృతిమధాన్య
ము: చూ, నేనఁబాల్లు.

వర్ణద. దే. వి. చెంబు: చూ, పాత్రము. 8.

వర్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బంతిమడుపు, రూ-సజ
గ్గి: చూ, పాపాటు.

వచిత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. రాజసమానుఁ
డు: అమాత్యుఁడు, కుమారుఁడు, కుల్యుఁడు,
గృహపతి, తీర్థము, తీర్థుఁడు, దివాను, ధీస
చివుఁడు, నియోగి, పాత్రము, వర్ధాని,
వర్ధానుఁడు, మంత్రీ, మూర్ధాభిషిక్తుఁడు,
వ్యావహారికుఁడు, కమధుఁడు. (తె):—ని
జోగి-నియోగి-నియోగి, పెగడ-పెగడ-
వర్గిగడ-పెగడ-పెగడ-పెగడ-పెగడ, మంత్రీ
రి, మంతు, వజీరు-వజీరుఁడు. వజీరు-వజీ
రుఁడు, హేజీరు. తద్వి. —గ. బాబానురు
నిమంత్రీ.—కుంభాండుఁడు; ౨. బుద్ధిసహ
యనకు:—అనుజీవకుఁడు; 3. విభీషణుని
మంత్రీ.—అనలుఁడు; ౪. రావణునిమం
త్రీ.—కుమఁడు; ౫. ఉపధామధ్యక్షుడైనమం
త్రీ.—కుచి; ౬: చూ, సంవర్తి; 2: చూ,
స్నేహితుఁడు; 3: చూ, సహాయుఁడు. 1.

వచిత్రలు. అం: చూ, నాయకసఖులు (నాయకులు.)

వచ్చేము. దే. వి. రూ-సాచ్చేము. చిల్లరరొక్క
మచ్చ. సం. వ. వేం. 1, అ. 783: చూ, కేషము. 1.

వచ్చే. దే. అ. కి. రూ-వేచ్చే: చూ, సమయము. 1.

వచ్చుదుర్చు. సం. వి. అ. పుం. తగిన మంచి
యాచారముగలకూర్చుఁడు: చూ, కూర్చుఁడు.

వజ్గి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వర్ణి.

వజ్రపు. వా. విగ. తిన్నన.

వజ్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కవచము: చూ, వార
వారము; 2. అలంకరణము: చూ, వాస

ణిక. 2 (భూవరము. 2.)

వజ్రక. సం. వి. అ. స్త్రీ. = సజ్జ. వడకిల్లు: చూ,
సదనము. 1.

వజ్రవ. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఏనుఁగును ఆయురము
చేయునపుడు మెడనుగట్టెడిచాఁడు: చూ,
హస్త.

వజ్రవము. సం. వి. అ. న. 1. బేత్తములవారు
సందడిలేక తొలఁగింపబడి; 2. శివరక్షణము
కొఱకుఁ జేట్టబెట్టిన చెలుగులొనగునది;
3. దేవు. (చూ, రేవు. 1.)

వజ్రమఁడు. సం. వి. అ. పుం. = సనువు. మంచి
కులమునందుఁబుట్టినవాఁడు: అభిజాతుఁడు,
అమహ్యాయుఁడు, అమృతుఁడు, అర్హుఁ
డు, ఇశ్వాఁడు, ఉచితుఁడు, ఉచితక్షాఁడు,
ఉత్తమాంగుఁడు, ఉత్తముఁడు, ఉదంతుఁడు,
ఉదారుఁడు, కులజాఁడు, కులసంభవుఁడు,
కులికుఁడు, కులీనుఁ
డు, కులుఁడు, కుల్యుఁడు, కాలేయకుఁడు-
కాలేయుఁడు, కాల్యుఁడు, కుల్లుఁడు, ధని
కుఁడు, పాత్రుఁడు, బీశ్యుఁడు, మహాకులుఁడు-
యోగ్యుఁడు, విజ్ఞాతుఁడు, వృషాంకుఁడు,
వృత్తవృక్షుఁడు, శ్రీష్టి, సభ్యుఁడు, సత్కు
లవర్తనానుఁడు, సద్వంశోద్భవుఁడు, సాధు
వు, సుజనుఁడు. (తె) మంచి, మంచివాఁడు,
రెప్పవాఁడు, సనువు, సాదు. తద్వి. —గ: శ్రీ
ష్ఠుఁడు, హంసుఁడు; ౨: (తె) టంకు;
3: (చూ, కూర్తముఁడు); ౪: సత్తముఁడు,
సర్వోత్తముఁడు, సాధీయనుఁడు.

వజ్రక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సజ్జాకారము.

వజ్రము. సం. విగ. 1. కవచముతోడిగినది;
2. అలంకరించు బడినది: ఉపస్కృతము, వరి
ష్కృతము, పరిసీద్ధము, సంస్కృతము.

వజ్రాఁడు. సం. విగ. 1. కవచము తోడిగినవాఁ
డు; 2. అలంకృతుఁడు, ఉదాత్తుఁడు, వరి

మృతుడు, పృథివీకుడు, భూమికుడు,
మండికుడు, కీర్తిమంతుడు, కీర్తిలుడు.

(తె) ఒప్పిదుడు, కై నేరకాడు.

సంక్షి. దే. వి. 1. బుట్టు: బుట్టులకములు. — ౧: జే
లిగంప; ౨: గూడ; 3: గంప. (సం) కం
డోలకము-కండోలము; ౪: ఎండుపుండ్రు,
చాగరి, పల్లిక. బుంగ, సిల్పి, పల్లిక. (సం)
పృథివీమము, విలకము, న్యాయము-సోతము,
న్యాయము-సోతము. ౫: పూర్వ, ౬:
వైష్ణవుల తిరుమణితాటామలబుట్టు. — గూడ,
తిరువగూడ; ౭: జేగిడి, తట్టు; వై వి 2 =
సజ్జికా. అట, వాసగృహము. చూ, సదన
ము. 1; 3 పురిటిల్లు: చూ, సదనము. 1;
4: సజ్జికా. మేడ: చూ, సదనము. 1; 5: =
సజ్జిమ యత్నము: చూ, సన్నాహము 2;
6. గంటిచేను*. చూ, సస్యము. 1.

సంక్షి. దే. వి. ౧. మనోజ్ఞము. వను. 2, అ.
12: చూ, హృదయము.

సంక్షి. ద్య. వి: చూ, సన్నాహము. 2.

సంక్షికాయ. వా. వి: చూ, లింగకాయ.

సంక్షి. ద్య. వి. (సజ్జి + కాల) బెత్తము:
చూ, వేరము.

సంక్షి. వై. వి. = సర్వరస (సం) అరాళము,
కనకతోద్యమము, కలకలము, కలలజము, గరి
ము, తాలము, బహురూపము, యత్నధూప
ము, సర్వరసము, సర్వరసము.

సంక్షి. వై. వి. = సర్వ గంపలు చూ, ధావ్యము
సంక్షికారము వై. వి. = సర్వత్కర. ఒక చెట్టున
దీర్ఘము. (సం): సర్వకామము, సర్వత్క
రము: చూ, లవణము. 1-2. (చూ, సౌవ
ర్యము.)

సంక్షి. వై. వి. = సామంతాగారము. ఏనుగు
శాల, ఎకరా: చూ, సదనము. 1.

సంక్షి. వా. వి. 1. జేట్టు. కొందఱుజేట్టుగూడుట.

“అల్లి రిసత్త”; 2. కొన్నివస్తువుల కూడిక.
సట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = జేడ. రూ-జట.
సన్నామలజేడ: చూ, వేసలి; 2. జోలు: చూ,
చెంతుక. 1; వై. వి (1) కవటము: చూ,
వ్యాజము. 1; వా. (2). జోలుట: (తె) సడ
లు; (3) = శల్లధ. వడలుట: (తె) సడలు.

సడ. వై. వి. 1. = శర్లధ. రూ-సడ. చూ, వాంఛ;
దే. వి. 2 డట్టునుగు నాటువరుస: తసి, సడయి.
సడపు. దే. స. కి: (సం) అవహరించే-అహ
రించే. (తె) - అంకించే, అంటుకొనిపోవు,
అటమటించే, అడగోలుకొను - ఒడగోలు
కొను, అంచుకొను, ఎత్తికొను, ఎక్కు
ఎగవేయు, ఒలుచే, కప్పు, కొను, కొల్లకొ
ట్టు, కొల్లగొను, కొల్లపెట్టు, కొల్లలాడు-
కొల్లాడు, గిలుగాడు-గిలుబాడు, గిలుబుకొ
ను, గిలుబువేయు, గెబ్బు, మోటుకొను,
చూటలాడు-చూటాడు, చాచరించే, దొం
గిలించే-దొంగిలు, దొడ్లగొను, దోచే, వాం
చే, వజిగొను, ముచ్చిలించే-ముచ్చిలిం
చే, ముచ్చిలు-ముచ్చిల్లు, లాగుకొను;
(అ. కి) ఉలివడు-ఒలివడు, దోవుదోవు.

సడయి. దే. వి. చూ, రూ-సడ. 2.

సడలించే. వై. వే: చూ, దీలించే.

సడలు. వై. వి. రూ-సర్లు. 1. ఊడుట; 2. జో
లుట: చూ, సట (2); 3 వడలుట: చూ,
సట (3); అ. కి 4: రూ-సర్లు, అగులు-
అవులు-జోలు, ఉరలు, ఊచే, ఊడు,
ఒలుకు, కాలు, చిందు, డులు-డొల్లు, వడు,
పెకలు, పిగిదులు, రాలు, విడురు-విడులు,
(సం) గరితముగు, స్థలించే; 5: రూ-సర్లు,
ఊడు, తీరగు-తీరుగు-జోలు, జోలువాలు,
డిగిలడు-డిగిలడు, దుసికిలు-దుసికిల్లు, పిగి
దులు, విడియ, విడివడు-విడువడు, 6: రూ-
సర్లు, తుడు, ఉరలు, ఉరలుకొను, తుడు,

వృత్తింతులు, డి. వి. బి. 1. ఎవటిచోరలుగా
 చేసిన చింతలు: మా, నేనచాగ్ని (D
 తుమ్మ); డి. మా-వృత్తింతులు, సాదింతులు,
 వృత్తింతులు.

సదిశము. దే. వి. యా—సదిశము. సదిశము. 1.
 క్కమదత్తాము: యా, సూత్రము. 1.
 సదిశము. దే. వి. —పై—
 సదిశము. దే. వి: యా, భక్త్యము.
 సదిశ. దే. వి: యా, యా—సదిశము.
 సదిశము. దా. వి. నిర్లక్ష్యము: యా, సూత్రము.
 సదుగు. దే. వి. (బ. సదుగులు): యా, కృష్ణము. 2.
 సదుగులు. దే. వి. 1. —పై—; 2. కటివర్తి.
 కమనందలి కిప్పు; 3. యా, సదిశము. 2.
 సద్ద. వై. వి. 1 = కిప్పు. అక్కట. యా—సదిశము.
 యా, వాంఛ; 2 గణుతి: యా, సూత్ర. 1.
 సద్దముడు. వై. వి. = పద్ధతి. జీగి లెడు—జీగి లె
 కాడు, తోడియిల్లుడు. (సం) పద్ధతము.
 సద్దచేయనిది. దా. వి: యా, చీరికినిపనిది.
 సద్దనేయు. వై. స. కి: యా, లెక్కనేయు. 1.
 సద్దింపులు. దా. వి. బ. యా, యా—సదిశము.
 సదానూత్రము. సం. వి. అ. పద్ధతము, యా—
 కడనూత్రము. పద్ధతము, సదుగు. 2.
 సదుగు. దే. వి. 1. బాధ: యా, కోకము; బాధా
 సతి, వై. స = పద్ధతము—సద్దా: యా, సద్దకము. 1.
 సతకవసులపెంకి. ద్వ. వి. దేవగంగ. వేం, అం.
 17: యా, సది.

సతతము. సం. క్రి. విగ. అ. వ. సతతము.
 1. ఎల్లవృద్ధుడు. కథా. 5, ఆ. 194; చూ. యా-
 సంతతము 2; విగ. 2. ఎవలెగనిది: చూ.
 యా-సంతతము. 2.
 సతతోద్ధితము. అం; చూ. గుణములు. (సత్త్వ
 ము, రజము, తమము ఈమూఁడుగుణముల
 సాధ్యసంస్కరితము, సతతోద్ధితమను భేదము
 ల వాఱుచిగములగును.)

పదకాలకలదునీడు. ద్వ. వి. పదకాలకలదునీడు.
అగ్ని. పాం. దే. 12: మా, వహ్ని. 1.
పదకాలకలదునీడు. ద్వ. వి. పదకాలకలదునీడు.

సతము. వై. వి.=సతత. నిరంతరము: చూ, కాశ్యతము.

సతహమాదనీ. ద్వ. వి: చూ, నూర్మడు. ఆం, పదా. సుర. 21. [హింసింహే. 2.

సతాయించే. వా. స. కి. బాధించే: చూ, పతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చతివీర: చూ,

సాధ్య. 1; 2: చూ, పార్వతి; ఆం. 3: చూ, భోగములు (అష్టభోగములు.); 4: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒకజగణము, రెండుగురు పులు. ఏకచంద్రున")

సతీనకము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సతీలకము. లంకానీల: చూ, హరివీర్య. 2 (భూమి.1.)

సతీర్థ్యడు. సం. వి. ఆ. పుం. కూడచేడువువాడు: చూ, సహపాతి.

సతీలకము. సం. వి.ఆ.పుం:చూ,రూ-సతీనకము.

సతీలము. సం. వి. ఆ. న: చూ, చెదురు *.

సత్పట్టు. సదిగనిగా. డప్పిగొన్నవాడు: తక్కి తుడు, తప్పియుడు.

సత్కరించే. సం. స. కి: చూ, సన్మానించే.

సత్కారము. సం. వి. ఆ.పుం:చూ, సన్మానము.

సత్కులబ్రహ్మనుడు. సం.విణ:చూ,సజ్జనుడు.

సత్కులబ్రహ్మత. ఆం: చూ, మదములు.

సత్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ,సత్కారము.

సత్కృతుడు. సం. విణ. సత్కరించబడినవాడు: చూ, సన్మానితుడు.

సత్కృతి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,సన్మానము.

సత్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉనికి: చూ, స్థానము. 1; 2. మంచితనము: చూ, సత్వము.

1; వై. వి. (1)=సత్వ. రూ-సత్తువ. బలము: చూ, శక్తి.1;(2)=సత్తు:చూ,సత్తుము.

సత్తకో. ఆం: చూ, నాటికలు. (అంకములెన్నియైనసరే. భావపూర్వకము.)

సత్తుము. సం. విణ: చూ, శ్రీవ్యము.

సత్తుము. సం. విణ. 1. అందఱకంటెమంచివాడు; సత్శ్రీవత్తుము: చూ, సజ్జనుడు. 2. అందఱకంటె పూజ్యుడు; 3: చూ, శ్రీవత్తుడు.

సత్తుము. వై. వి.=సత్కృతు. అన్నదానగృహము(ధర్మకాలఅనికొందఱు);చూ,సదనము.1.

సత్తువు. వై. వి.=వై.—

సత్త. వై. స.=సత్తు. ఏడు: చూ, రూ-సత.

సత్తి. వై. వి. 1.=శక్తి. రూ-సత్తువ: చూ, శక్తి. 1; 2.=శక్తి. అమ్మిక: చూ, పార్వతి; 3.=శక్తి. చిల్లకోల: చూ, సర్వల (బాణము. 1.); 4.=శక్తి. కాలి: చూ, పార్వతి; 5. వశిష్టనికొడుకు: చూ, మానుడు.

1; 6.=శక్తి. పికాచము: చూ, సోకుడు. 1. సత్తితాలపు. ద్వ. వి. శక్తివరుడు, కుమారస్వామి: చూ, స్కందుడు.

సత్తిదొరచేనలి. ద్వ. వి. ఆకాశము: చూ, నురవర్తము. [పదా. సుర. 14.

సత్తివచ్చెలి. ద్వ. వి: చూ, లక్ష్మి. 1. ఆం. సత్తిరా. వై. వి:చూ,శివుడు. ఆం,పదా.సుర.10.

సత్తిరావగఱు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుడు ఆం. పదా. సుర. 20.

సత్తు. సం. వి. త్. స. 1. నక్షత్రము: చూ, రిక్క; తద్వి.—౧. అర్చకు. అంభము. ౨. పుసర్వమనకు.—చనుధ; 3. ఆకాశమధ్యమందున్న యేక్కకు.—శిశోనక్షత్రము;

విణ. 2. ఉన్నది; 3. జేనువరి: చూ,విద్వాంసుడు; 4. పూజించదగినది: గంగ, గిరి.

పూజ్యము, మహితము. (అష్ట) కిన్న. (తె) గంగి. నాగ; 5: చూ, శ్రీవ్యము; 6. నిజము: చూ, సత్వము; 7. సాధువు, మహాచూ, సామర్థ్యము. 2; ఆం. 8: చూ, భస్మములు; 9. వి. (1) సీసము: చూ, లోహ-

చూ. 1; వై. వి. (2)=సత్యమ్. బలము: చూ, శక్తి. 1; (3)=సత్యమ్. నిజము: చూ, సత్యము. 1; (4)=సత్తు. పేలవించి: చూ, సాదము (1).
 మత్తువ. వై. వి.=సత్య. రూ-సత్తు. బలము: చూ, శక్తి. 1. [సత్యము. 1. చుత్తెసంగ. దే. వి. ఒకానొకసత్యము: చూ, సత్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంచితో: చూ, మార్గము. 1; 2. మత్తరిమార్గము: చూ, స్థితి. 1 (మార్గము. 1.)
 సత్ప్రతిపత్తుము. అం: చూ, మంచో తరవాదము. సత్ప్రవర్తనము. సం. వి. అ. న. మంచినడత: చూ, సమయము. 2.
 సత్యంకారము. సం. వి. అ. పుం.=సంచేకరపు. క్రియవిక్రియముల గట్టిమాట: ఆచ్యంకారము, పుగ్ధానము, సత్కాకృతి, సత్కాపనము- (తె): ఆచ్యేకారము-ఆచ్యేకారము-ఆచ్యేకరము, సంచేకరము-సంచేకరము-సంచేకరపు, బహనా-బయనా, అద్యాస్య.
 సత్యక్షేత్రి. అం: చూ, శస్త్రములు.
 సత్యనిత్యత. అం: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు.
 సత్యము. సం. వి. అ. న. 1.=సత్తు. (సత్యరుపుల యందుఁబుట్టినది.): ఉపాధితము, జౌచిత్యము, ఖ, తథ్యము, యథార్థము, వాస్తవము, సమీచీనము, సమ్యక్కు. (అవ్య) యథాతథ్యమ్, యథార్థమ్. (తె) ఉన్నరూపు, ఒప్పు, కలలెఱుఁగు, కలరూపు, నికము-నిక్కము-నిక్కువము, నిజము, నిబద్ధి-నిబ్బది-నిబ్బిద్ది, నిలవరము-నిలువరము-నిల్వరము, నేటు, సత్తు. తద్వి. -౧. న్యాయమునకు. -అనైకునము, అభేదము, అర్థము, ఉత్తేగము, కల్పము, తథ్యము, దేవనము, దేశరూపము, నయము, నిగరము, నీతి, న్యాయము, పుమాణము, యుక్తి, వ్యవహారము, సమంజసము. (తె) తేక్కటి, తగవు-తగువు,

తల, తీరు-తీరుపు-తీర్పు, నాయము-నేయము, నెఱి, పాటి, పాడి, మరియూద, సోటిక; ౨. నిశ్చయమునకు.-అంతము, అనుభావము, అరము, అపధారణము, అపసాయము, ఇతిహాసము, కారము, కూటము, కట్టి, నికాశము, నియతి, నిశుమనము, నియమము, నిర్ణయము, నిర్ధారణము, నిర్మాణము, నిశ్చయము, నిష్కర్ష, నికాశము, పరిచ్ఛిత్తి, పుగ్ధిహము, యంత్రము, యతి, రూఢి, వినియోగము, వ్యవస్థితము, కాసనము, సమాధి, సర్గము, సారము, సూత్రము. (అవ్య): అ, అపి, ఆప్, జౌ, ఖలు, చ, త, తథా, తు, ని, ను, యత, వా. (తె) ఆమ్యేపాటు, ఏరుపాటు-ఏర్పాటు, కట్టుమట్టు, కరారు, గుణి, చిక్కనట్టు, దిట్టము, నిచ్చేయము, నిచ్చేలము, నిరుకు, పా-పొహిహమ్మ, బడి, మేర, రూడి, విట్టము (అవ్య) ఊ; 3. న్యాయముతోఁగూడినది: అర్థము; ౪. యోగ్యమందువర్తింపేటకు-కచ్చిత; ౫. నిశ్చయార్థమందు వర్తింపేట అనుటకు. - (తె) కాకున్నె, సుమి-సుమిత్రి, సూ: 2. ఒట్టు: చూ, శపథము; 3. (సత్యము) కృతయుగము: చూ, యుగము. 1; పుం. 4. సత్యలోకము: చూ, లోకములు; వి. 5. నిజమయినది: ఆప్తము, ఋతము, తథ్యము, భూతము, యథార్థము, రుటము, సత్తు, సత్యము, సత్యవతి, సమీచీనము, సమ్యక్కు. (తె) నికము-నిక్కము. తద్వి. -నిశ్చయింతుఁ బడినది అనుటకు. -చూ, స్థితము. 3; పా. 8. దీనికి ఉపమానము:-హరికృంద్రుఁడు; అం. 7: చూసాత్త్రికగుణములు; 8: చూ, యోగయమాంగములు-సత్యలక్ష్మీ పుయోగము. అం: చూ, తంత్రములు-సత్యలోకము. అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.

సత్యవంతుడు. సం. వి. న్యాయస్థానము: తటస్థుడు, సత్యవచనుడు.

సత్యవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వ్యాసునితల్లి (శంతనునిభార్య): చూ, మాత. 1; 2. శంతనునిభార్య: చూ, భార్య; 3. సారదునిభార్య: చూ, భార్య; 4. సోమేంద్రకూర: చూ, సోమేంద్ర; వి. 5. సత్యముగలది: చూ, సత్యము. 5. [చూ, స్త్రీదుడు.

సత్యసంగరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కుచేరుడు: సత్యాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ = సంచేకరువు: చూ, సత్యంకారము. [సన్యాసి.

సత్యాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుడు: చూ, సత్యాగృతము. సం. వి. ఆ. న. వాణిజ్యము: చూ, సార్థవాహము (పర్తకము. 1.)

సత్యావనము. సం. వి. ఆ. న. చూ, సత్యంకారము. సత్యాలబ్యాప్తానులు. అం: చూ, సేవార్థదేశపు బ్యాప్తానులు.

సత్యాహుడు. అం: చూ, కల్పనూత్రియ.

సత్యాస్త్రము. అం: చూ, ఆస్త్రములు.

సత్యకాయ. వా. వి. 1 వదలివేయబడిన అదనపుకాయ; 2. లెక్కలోచేరనికాయ; 3 లోడుగానుండేవాడు.

సత్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. = సత్యరువు. అన్నప్రదానగృహము, ధర్మకాల (అనికొండలు): చూ, సదనము. 1; 2. సత్యయాగము: చూ, యజ్ఞము; 3. ఎడతెగనియూరి: చూ, స్వర్ణము. 2; 4. అడవి: చూ, వివేకము; 5. కపటము: చూ, వ్యాజ్యము. 1; వి. 8. మంచివారిని కాపాడునది.

సత్యయాగము. సం. వి. ఆ. పుం. (సత్యము) 12 మొదలు 100 దినములపఱకు జరుగునొక యజ్ఞము: చూ, హోమము. 3 (యజ్ఞము.) పతి. సం. వి. న్. పుం. ఎడతెగకదానముచేయువాడు: చూ, స్థూలలక్షుడు (పదానుష్ఠానము.)

సత్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. = సాక్షు. సత్త (సం) భూతి; 2 = సత్త. సత్తువ. చేహబలము. చూ, శక్తి. 1; అం. 3. సత్యగుణము: చూ, గుణములు; న. 4: చూ, స్వభావము; 5. మనస్సు: చూ, హృదయము. 1; 6. పృథ్వీము: చూ, సన్నాహము. 2; 7. ఉనులు: చూ, పాణిము; 8. పృథివ్యాదిద్రవ్యము; 9. పికాచాది: చూ, సోమము. 1; పుం. న. 10: జంతువు, జగత్తు (త్తు) వు, జన్మి, జన్మవు, జీవము, పాణి. శరీర. (తె):— మయితాలుపు-మయితాలుపు-మేతాలుపు-మేనుతాలుపు-మైతాలుపు.

సత్వరము. సం. కి. వి. ఆ. న. 1. త్వరితము: చూ, స్వదను; వి. 2. వడికలది: చూ, స్వదము.

సత్వలు. అం: చూ, దాన్దశసత్వలు.

సత్వవంతము. అం: చూ, శస్త్రములు.

సత్వవచనుడు. సం. వి. ఆ. చూ, సత్యవంతుడు.

సత్సంగము. అం: చూ, మజ్జానదాయకములు.

సద. వై. వి. = సద. ఆకుమీడినూగు: చూ, సితాగ్రము.

సదంశము. అం: చూ, అసంయతహస్తములు.

సదనము. సం. వి. ఆ. న. 1. రూ-సదస్సు. (సీనియందుండురు): ఆగారము, ఆయనము, అవస్థ్యము, అవసధము-అవసధము, అధి, ఆయతనము, ఆలయము, ఆశ్రయము, ఆవాసము, ఉంటము, ఉదనసితము, ఓకము-ఓకస్సు, కన్యాటము, కాంతము, కాననము, కిర్మి, కుటము-కుటము, కులము, కేతనము, కోశము, క్షణము, క్షయము, క్షీతి, క్షేత్రము, గృహము, గోహము, ఛద్మము, ధామము, ధివ్యము, నికాయము-నికాయము-నికాయము, నికేతనము-నికేతనము, నిర్వృతము, నియమము, నివసతి, నివసనము-నివాసనము-నివాసము, నివేళము, నికాంతము.

వస్త్రము, పురము, పృథివీయము, భవంతి, భవనము, మందిరము, వనము, వనాధము, వస్త్రము-వస్త్రము, వాసకము, వాసము, వాసగృహము, వాస్తువు, వేశము-వేశము, శరణము, శాల, సడము-సడస్సు, సడ్రము, సభ, సంస్త్రయము-సంస్త్రయము, స్థానము. (తె. ప):-అదరువు, ఇక్క-ఇక్కవ, ఇమ్మ, ఇరువు-ఇరువు, ఇరువుపట్టు (ఇరువుపట్టు), ఇలు-ఇల్లు, ఉనికిపట్టు, కొంప, గీము, టెంకి-టెంకి, రాణి-రాణియ-రాణి. తావు-తావు, తావలము, తిరుమాళిగ, తొట్టికట్టు, దీమము-దీము, నట్టు, నెలవు, బవంతి, మట్టు, మనికి-మన్ని, మనికిపట్టు, మనుకువ, లోకలి-లోగిలి, వలతి, సాల. తద్విశేషములు. — ౧. అంతఃపురమునకు. — అ, అమ్, అంతఃపురము-అంతఃపుర, అవరోధము-అవరోధము, ఇ, సిమ్మటము, శుద్ధాంతము. (తె): అంతఃపురము, అంతఃపురి, రాణివాసము; ౨. అంగడికి, -అవణము, క్రియాకోహము, క్రియ్యము, జన్యము, నివన్య, పింత, వివణి, పాట్టు. (తె):-అంగడి, అంగిల్లవాడ, గంజో, గిడ్డంగి, చిల్లరదుకాణము, దుకాణము, పచారము-పసారము-పసారు, పెంట-పేట, బజోలు-బాజోలు, మణిగ-మణిగె-మలిగ-మలిగ-మలిగె; తద్వి—(౧) ఉప్పుఅమ్మడిచోటునకు. (తె) ఆళము; (౨) కొనుటకు అంగడియందు పటవంటిదన (సరకు): క్రియ్యము; (౩) సంతలోని యంగల్లవరునకు. — కిచంకనము. (తె) సంత; ౩: అయ్యేఅభీనునకు. — ముద్దాక్షరకాల-ముద్దాక్షరకాల. (తె) అయ్యేకూటము-అయ్యేగూటము; ౪: అల్పపార్శ్వము. (తె) అటక-అటక-అట్టుక-అట్టువ, గడన, మనెల, య. అగ్నికాలకు. — కగోహము; ౬. అట్టి

కి. — (పురుషునకు భార్యపుట్టినయిల్లు=అట్టిల్లు) (స్త్రీకి భర్తపుట్టినయిల్లు=అట్టిల్లు): — (తె) అట్టిల్లు; తద్వి. — (౧) స్త్రీకి అట్టిల్లు. — (తె) చొచ్చినయిల్లు-చొచ్చినయిల్లు, మెట్టియిల్లు; (౨) పుట్టినయిల్లు-పుట్టినయిల్లు; (౩) అభిజనము, ఆకరము, జన్మభూమి; ౭ అట్టడికి. — అట్టము, అట్టలకము, ట్టోనుము, ట్టోనుము, తల్పము, రంగునాము. (తె): అట్టడి-అట్టడి, అట్టము, కొత్తడము-కొత్తడము-కొత్తడము-కొత్తడము, బురుసో. తద్వి. — (౧) కొటకొమ్మకు — కపిశీర్షకము, కపిశీర్షము, క్రిమశీర్షము, భోడకశీర్షకము. (తె) కొమ్మ, కొటకొమ్మ; ౮. అడవిలోనియిల్లు. — కాశికి; ౯: ఆయుధశాల, ఆయుధాగారము. (తె) ఆనసాల; ౧౦. ఆసుపత్రికి. — వైద్యశాల. (తె): ఆసుపత్రి-ఆసుపత్రి; ౧౧. ఇందుని నగరునకు. — వైజయంతము; ౧౨. ఇంటియొక్క పు కప్పునకు. — (తె) మాడు; ౧౩. ఇంటికగోడల యింటిచోరునకు. — (తె) ఇల్లు; ౧౪. ఇంటిచోటునకు. — పోతము; ౧౫. ఇంటికొనకు. — కలాచిక, పృథ్వీము. (తె) ఇంటికొన; ౧౬. ఇండ్లవరునకు. — వేశ్యబాలము; ౧౭. ఇంటికప్పునకు. — కలటము, కుటలము, కుటంకము, కుటుంగకము, కూటాగారము, ఛది, కటలము. (తె) ఇంటికప్పు, కప్పు, చూర్మ, టూపారము, నడికొప్పు, వరువు, మొగడు, జమ్మ. తద్వి. — (౧) (తె):-పెడక-పెడక; (౨) చాలము. (తె) చిప్పపెడక-చిప్పపెడక; (౩) అలింధము, గృహక దేశము. (తె) ఇంటిచోపా, తావారము-తావారము; ౧౮. వాసగృహమునకు. — అంతర్గృహము, అవనరకము, కొట్టము, కొత్తము, గర్భాగారము, భోగగృహము, వాసగృహము,

కయనగృహము, సజ్జక. (తె) ఆయినెల్లు-
వినిల్లు, అల-అల్లు, అటవట్టు, నట్టు, నెల
పు, వట్టు, పడకగది, పడకయిల్లు-పడక
టిల్లు-పడుకటిల్లు, బస, విడారము-విడా
రు, మనికీ-మనిక్కు, మనుకుప, విడిమట్టు, పి
డుకట్టు; ఓవర-ఓవరి, గది, లోఁగలి-లోఁ
గిలి, నట్టి, నట్టిల్లు, సజ్జ, ౧౯. ఇంటియందు
కొంతభాగమునకు. కాల. (తె) సాల;
౨౦. ఇరుగుసారుగుల ఇల్లునకు. పృథివీశ
ము; ౨౧. ఉపకాలకు. (తె): వాణి;
౨౨. ఏనుఁగుసాలకు. కుతురము, సామా
జాగరము. (తె) ఎకరా, మొగసల-మొగ
సాల-మొసల-మొసాల, సజ్జోరిము; ౨౩. ఒ
కరకము చేవికనంటిఇంటికి. కుత్రిము, కు
ద్రము, కోద్దాటము, గోమము, జనాశ్రయ
ము, పితరము, మంటపము-మండపము;
కూటము-కూటాము, వేవిక-వేవికము. వేవి
క, వేవిర, చోవడి, పడసాల, మండపము,
మెల్లా, రచ్చే, గచ్చేకొట్టము, రచ్చేపట్టు;
తద్వి. మండపి; ౨౪. కుండలుచేయుచో
టునకు. కుంభకాల; ౨౫. కమ్మరిసాలకు. ఆ
వేశనము, కల్పికాల. (తె) కంసాలకొట్ట
ము, పట్టడ; తద్వి (౧): అన్యాసనము,
కారుగృహము; ౨౬. కోఁతిగూఁడునకు. ఆ
రాబంధము, మర్కటగృహము. (తె)
కోఁతి గూఁడు, కోఁతి పెంకి,
తద్వి. (౧) కాకిగూఁడునకు. తర్తనకము,
వర్తరాకము; (౨): కులాయము, కులాయి
క, జాలకము, నీడము. (తె) పట్టగూఁడు,
పిచ్చేకగూఁడు, గూడు; (౩) పంజరము. (తె)
గూఁడు, పంజరము; ౨౭. కుక్కుటమం
డపము, ముక్తిమండపము; ౨౮. కచ్చేరిలో
నగువానికి. (చూ, పథ. ౨); ౨౯. కిటికీకి.
(చూ, వాతాయనము. 1.); ౩౦. కోకనె

తయందలి వేచ్చాకపుటిల్లునకు. (తె): వేవు
కలి-చాకలి; ౩౧. కోటమొదలగువానికి. గుల్మము; ౩౨. కోటకొమ్మమీదిఅనయవ
మునకు. (తె) తట్టుచేయి; ౩౩. కింది
కచ్చనకు. (తె) చూటు; ౩౪. గోపురము
వలె పొడవుగాకట్టిన కట్టడమునకు. (తె)
చేంచేమిదై; ౩౫. గుడికి. ఆయతన
ము, ఆలయము, చైత్యము, చైత్రము, కిరిక
ము, కురీరము, దేవాలయము, పొసాదము.
(తె) కోయిల-కోవెల, గుడి, దేవళము,
వేలుపుటెంకి; తద్వి. (౧): అల్పదేవాలయ
మునకు. మందిరము. (తె) దద్దడము-
దద్దళము, మచ్చే; (౨) వర్తలదేవాలయము
మునకు. (తె) గుడి; (౩) విష్ణ్వలయమున
కు. కగేహము, గోపురము; (౪) బ్రహ్మ
యిల్లునకు. కగేహము; (౫) యమునియిల్లు
నకు. కగేహము: (౬): కివాలయము; (౭)
శివునియొక్కయున్నవధముయొక్కయుమం
డపమునకు. కగేపుటము; (౮): (తె) మనీడు;
౩౬. గుట్టాలసాలకు. అశ్వకాల, ఆలయము,
మందుర, వాణికాల-వాణికాలము. (తె) ఆ
యము, పాగ-పాగా, మండడి, లాయము,
సాహిణము; తద్వి. ముగడువా; ౩౭. గృ
హాద్యపరభాగమునకు. సన్నివేశము; ౩౮. గృ
హమునందేకదేశము. పిండము; ౩౯. తైబ్ర
రీకి. గంగంధకుటి, భాండాగారము; ౪౦. గు
డారమునకు. ఉద్గీఢము, ఉపకారిక, ఉప
కార్య, ఔపకార్యము, కుటరుపు, కేశిక,
గుణలయనిక-గుణలయని, గు
ణవతి, గుమ్మి, పటకుటి, కిచిరము, శ్రీనిక,
స్థూలము. (తె. ప): గుండారము-గుడార
ము-గూడారము-గుడారు-గూడారు, గొరి
జీ-గొజిజీ, గొల్లియన-గొల్లెన, శేషరము-
శేవుము, డేర-డేరా, డింజి-డిరిజి.

తద్వి. (౧) అల్పపటగృహమునకు. - (తె) గుమ్మర, గొల్లియన-గొల్లెన; (౨) మహా పటగృహమునకు. - ధూలము. (తె) గొప్పగు ధారము, నవగోడే; (౩) ఇరువర్గకృతలపంపు గాకాలవరె నేర్పఱచిన చిన్నగుధారమునకు. - (తె) అసిమిగొల్లెన; (క): కాగారము. (తె) గాలియిల్లు; (గ) నుడిగుకు. - కుటుము, కుటి, కుటిక, కుటిరము-కుటిరము, కూసాల యము. (తె) ఇలవరము-ఇలారము-ఇలవరము-ఇలువారము-నిలువరము- నిలువారము- నిలవరము, నుడినె-నుడిసె-నుడును, పల్లి; (౬) చిన్ననుడిగుకు: - (తె) కుచ్చి; (౭) కాగారము. (తె) చెడ్డయిల్లు; (౮) పొదరిల్లు నకు. - కత్తము, కుంజము, కుండంగము-కు కుండంగము, గవ్వారము, చత్తరము, రూటము, రూటలి, దంతము, నికుంజము, మంజులము. (తె) ఈరము-ఈజము- ఈజమి, జొంపము, లీగయిల్లు- (తె) గొయిల్లు, పొద, పొదరిల్లు-పొదరుటిల్లు; (౯) వంకరకొంకర యింటికి. - గోమఘము; (౧౦) పర్లకాలకు. - ఆళిముము, ఈటజము, కుటుంగకము, పర్లకాల. (తె) ఆకుటిల్లు, గూడు, తోట, మునులయిల్లు; (౧౧) గరుత్మంతునియింటికి. - ఉత్తమాంగము; (౧౨) శిష్యాదులయింటికి. - ఆళిముము; (౧౩) చిన్నయింటికి. - (తె) కొంప, టొంప, లొంప; (౧౪) చిన్నజల యంత్రగృహమునకు. - జలహము; (౧౫) స్నేహితునియింటికి. - చరణము; (౧౬): (తె) చేటకొల్లారు; (౧౭): (తె) బొమ్మరిల్లు; (౧౮): (తె) మోచేతిమడ్చుటిల్లు, మోచేతిపంపుటిల్లు; (౧౯): (తె) ఓరపాక, దోరపాక, మోరపాక, పొదలి; (౨౦): తృణకుటి. (తె) పూరిగుడిసె, పూరిల్లు; (౨౧): (తె) ఛోట్టిల్లు-ఛోట్టిల్లు; (౨౨): (తె) దంపు

టిల్లు; (౨౩): జలయంత్రగృహమునకు; (౨౪): (తె) టంకసాల; (౨౫): భూగృహము. (తె) నేలమరె-నేలమాలియ-నేలమారె; (౨౬): (తె) మల్లసాల; (౨౭) చెప్పట కట్టువానియిల్లు: కచకి; (౨౮): కా యము, పానీయకాలిక, పగి. (తె) వేలి వందిరి-వేలివందిరి-వేలిమవందిరి-చలిందిల-చల్లందిల; తద్వి. - కాయమానము. (తె) వందిరి-వందిరి; (౨౯): (తె) చేపరము-చేపరము, కుర్రాళము; (౩౦): ఘాటీపాక, పుట్టము, (తె) చేపుకీ-చాకీ, నుంకరిమెట్టు; (౩౧): (తె) ముట్టచేవిక; (౩౨): (తె) పూటపూళ్లయిల్లు, పంటపూటయిల్లు; (౩౩): ఆద్యూషము, అపానము, గంజ, గంజక, పానగోష్ఠిక, మదస్థానము, మదిరాగృహము. (తె) కల్లంగడి, కల్లుపాక; ఏలము-ఏలము; (౩౪): మంగలియింటికి: - ఖరకుటి, ఖరగృహము, ఖరగృహము, నాపికకాల, నాపికకాలిక; (౩౫): అరిష్టము, పగిసవగృహము, నూరికాగృహము- (నూరకాగృహము) (తె) పురుటిల్లు; (౩౬) వాగిసెడిగదికి - గొంధకుటి; (౩౭): శకరముకు. - అపవర్జనము, పగితిగృహము, మండపము, సక్రము. (తె) చెటుపు, చోపడి, సక్రము-సక్రపు, లంగరకానా; (ఇవి ధర్మకాలకును వర్తించును); (౩౮): (తె) మందుపట్టడ; (౩౯) తలవాటిచోపడికి. - (సం) సంవేళిని. (తె) మొగసల-మొగసాల-మొసల-మోసాల(ఇవిసగరతలవాటి చోపడికినివర్తించును); (౪౦) తలవాటికి పగిక్కగదికి. (తె) ఉలంకు, లంక; (౪౧) తలవాటిలికి. - చూ, పాకారము; (౪౨): గృహపోతకము, వాస్తవ; (౪౩) వాటికావలి యింటికి. - (తె) కొణి, (౪౪) సామకారయింటికి.

(తె) కొరే; (ర౪) ఆనుకూలమగుకాలకు. -
 (తె) కొట్టుము-కొట్టాము; (ర౬) వసారా
 కు. - (తె) పంచే, పంచేపాక, పంచేపాలి,
 పంచేపాది, వసార-వసారా; (ర౭) పంటయిం
 టికి. - అట్టకాల, పాకస్థానము, మహానసము,
 రసవతి. (తె) కుసిని, పానసము-బానసము,
 బోనపుటిల్లు, మల్లసాల, వంటకొట్టము, వం
 టయిల్లు-వంటిల్లు, వంటసాల, సువాగంపు
 టిల్లు; (ర౮) వైగృతిమూలయింటికి - అగ్ని
 నామము; (ర౯) యజ్ఞశాలకు. - ఆయతన
 ము, చైత్యము; (౫౦) సన్యాసులు పరిచే
 శులు నివశించే ఇంటికి - ఆశ్రయము, చై
 త్యము, నిలయము, పృచ్ఛజ్య, మక్షము.
 (తె) మటము; ర౧. మండువాలోగిరికి. -
 చతుశ్శాలము, సంజనము, భవంతి, భువన్లో
 కము, సర్వతోభద్రము. (తె) కొలారము -
 కొలారు కొల్లారము-కొల్లారు, చేత్రసాల-
 చాసాల, చేట్టు కొల్లారము-చేట్టు
 కొల్లారు, మట్టు వాలియ - చేట్టు
 మాలె, బవంతి, మండువాలోగిరి.
 తద్వి. - (౧) వాకిలికిని తద్విశేషములకును
 “చూ, వాకిలి.”; (౨) దిడ్డిగంతకు. - (తె)
 దిడ్డి, దిడ్డిగంత, దిడ్డివాకిలి; (౩) ఇంటిమొద
 టిద్వారమునకుం-బహిర్ద్వారము. (తె) తలవా
 కిలి; (౪) దొడ్డిగుమ్మమునకు - పక్షకము.
 (తె). - దిడ్డి, దిడ్డిగంత, దిడ్డివాకిలి, దొడ్డి
 వాకిలి, పెరిటిగుమ్మము; (౫): (తె) బొడ్డు
 జేవిక. మండువా; (౬) సింహద్వారమునకు
 గల చిన్నవాకిలికి. - ఖడ్గికి, పక్షద్వార
 ము; ర౨. గాన్యాదిగృహమునకు. - కృదరము,
 వల్లము: చూ, పంటసాల; ర౩. వేశ్యలవా
 డకు. - వేశము-వేశ్యము; ర౪. వేశ్యాగృహ
 మునకు. - గోత్రము; ర౫. బంగారుఇల్లు: -

ఇయంసము, స్వర్ణగృహము; ర౬. గరిడీ
 కాల. - ఖరలము, ఖలూరిక - ఖరూరిక - ఖరళ
 ము-ఖగలి. (తె) గరిడి-గరిడీ; ర౭. పట్టు
 సాలెవానియింటికి - గరిక; ర౮. పృత్యేక
 మైనగదికి. - (తె) ఎడపాలు; ర౯. రామా
 నుజకూటము; ౫౦. సభాగృహమునకు. - కు
 టి, కుటిక, కుటీరము, వాసము, కాల, సభ
 (చూ, సభ.); ౫౧. పశువులకాలకు. - గోష్ఠ
 ము, గోగ్రంథి, గోకాల-గోకాలము, గోష్ఠ
 ము, గోధనము, గోస్థానకము, గోచరము.
 (తె) కొట్టుము-కొట్టాము, దొడ్డి, మంద.
 తద్వి. - (౧) గోష్ఠీకము-గోష్ఠీకము; ౫౨.
 వాద్యశాలకు. - కోణము; ౫౩. ఇంటిలోపలి
 వాకిలికి. - అంతర్ద్వారము, పృచ్ఛన్నము.
 (తె) లోవాకిలి; ౫౪. ముంజోరునకు. -
 గోపానసి, చూడ, నీపుము, వల్లి, వల్లికము.
 (తె) ఎలిసె-వెలిసె, కొణిగ-కొణిగ, చూ
 రు, చూరుపట్టె, లోప, ముంజోరు, లోప,
 వాచూరు. తద్వి. - గొప్పలు; ౫౫: నాట్య
 శాలకు. - ఆనర్తము, కీర్తడాస్థానము, నర్తవ
 శాల, నాట్యశాల. (తె) ఆటపట్టు, ఆటపాక
 చోవడి, పట్టుప, నాటకసాల; ౫౬: గృహ
 విశేషము: - గృహపాతకము, వాస్తవు.
 తద్వి. - (౧): నవరంగము; (౨): వాకిటి
 ముందటి పంచేపాకకు. - (తె) ఇకుపు, పా
 దికట్టు; (౩) పావిర్భూహమునకు ముందున్న
 సభాగృహము: - పాగ్గింశము; ౫౭. బం
 గారాపంపిటియింటికి. - (తె) బంగారా;
 ౫౮. కారాగృహమునకు - ఉపగృహము,
 కరమరి, కవరకి, కార, కారాగారము, కా
 రావేశ్య, కిరీయ, గుప్తి, గాగ్రహము, చార
 ము, సిగ్రహము, నీచి, పగ్గిగ్రహము, బంది,
 బంధకము, బంధనము, బంధనాలయము,

బంధము. (తె): అంక, కయిదు-కైదు, గం
చారు, గిడ్డంగి, చెఱ, చెఱసాల, జెయిలు,
బంది, బందియ-బందె, బందికానా-బందె
కానా-బందిగము, బుయ్యారము; ౫౯. పగ
శేషవాసమునకు. — పగివాసము; ౬౦. పాఠ
శాలకు. — కాలీచి, కాలేజి, పాఠశాల,
స్కూలు. (తె) బడి; ౬౧. సంతచోటుకు -
గుజ్జెరి-గుజ్జెరి-గుజ్జెరి-గుజ్జెరి; ౬౨. నలుచేది
రపుచోటుకు. — చూ, ముంగిలి. 2; తెద్యి. —
(౧) వెనుకటితోటికట్టునకు — శుద్ధాంతము;
౬౩. గోడకు కింగుగానిరిచ్చిన తుప్పిశా
లకు. — (తె) పాడలి; ౬౪. పాకకు — శాల. (తె)
పాక-పాక, మండునా, నాల; ౬౫. రా
గృహము (మేడ) — అట్టలకము, ఉపకారి
క, ఉపకార్య, ఉపకార్య, ఖరంచారిపురము,
చంద్రికాల, జాని, దూప్యము, పురము,
మాలిక, రాజసదనము, రుచకము, శిగోగృ
హము, సౌధము, హర్మము. (తె): — అంత
స్తు, ఉప్పరిగ-ఉప్పరిగ, ఓచరి, నగరు-నగ
ళు, నవరు, వహలు, మాడుగు, మాలియ-మా
లె, కేండ్, మేలెల్లు, మేలునుచ్చె-మేల్మచ్చె,
వటారము-వటారు, నెట్టి, హవేలి. సెద్యి. —
(౧) పడమటదిక్కడెక్కిన మూడుదిక్కు
లవాకిళ్లుగల రాజగృహమునకు. — నంద్యవర్త
ము, పొగి సాదము; (౨) దేవ గృ
హమునకు. — నగరు, మందిరము. (తె) నవరు;
(౩) తూర్పువాకిలిగల రాజగృహముకు — స్వ
స్థికము; (౪) నాలుగుదిక్కుల వాకిండ్లుగల
రాజగృహమునకు. — సర్వతోభద్రము; (౫)
రాజగృహించనకు. — పిచ్చందవము; ౬౬ చో
టునకు. — (చూ, స్థానము. 1); ౬౭. పీడు
పట్టునకు. — (చూ, పీడుపట్టు. 3.); ౬౮: చూ,
వార్తితిచోవిడి; 2. నీరు: చూ, సలిలము.

సదమదమగు. దే. అ. కిరి: ఇతీయు, ఉక్కు,
చేదియు, చిదియు, చిరుకు, నలఁగు-నలఁ
గు, నలియు, నుగ్గు, నుగులువాటు, మాటుగు,
మెరుగు, మగిందు.
సదమదిము. వై. వి. = సమృద్ధ. (దే. అని శ. ర.)
1. సంహారము: చూ, హింస. 1; విణ. 2. నలఁ
గినది. వమ. 4, ఆ. 23 [చూ, సంహరించే.
సదమదిము నేయు ద్య. స. కిరి. 1. నలఁపు; 2 చేపు:
సదిమద మొనరించే. ద్య. స. కిరి — పై. —
సదిమద మొనర్చు. ద్య. స. కిరి — పై —
సనిము. సం. వి. న. (ప్రీ). గూ-సదమ-సద
మ. 1 సభ: చూ, సభి. 2; 2. రాజసభ:
చూ, సభి. 2; 3. ఇల్లు: చూ, సనినము. 1.
సదిరు. నా. విణ. పైసవార్తియఁబడినది. “సద
రుసామృ.”
సదిరుబోయలు. దే. వి. చోయలులోనాకనాతి.
సదిగ్ధవాసము. అం. (సదగ్ధవాక్కు): చూ,
అగ్ధవాసములు. [చూ, సదమదము. 1.
సదసద. వై. వి. = సమృద్ధ. (దే. అని శ. ర.):
సదమ. సం. వి. న. (ప్రీ) = చేదురు: చూ,
రూ-సదము. 1—2—3.
సదమ. — పై. —
సదిస్యము. సం. వి. అ. పుం. పెండ్లి మూడవ
నాటి భాగ్యముల మహదాకీర్త్యదపుసభ:
చూ, సభ. 2.
సదస్యఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞవిధి
పరీక్షాధికారి; 2. సభికుడు: చూ, సభాస్తా
రుడు.
సదా. సం. అవ్య. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2.
సదాగతి. స. వి. ఇ. పుం. 1. గాలి: చూ,
వాయువు; 2. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1;
3: చూ, నూర్పుడు; 4. సర్వేశ్వరుడు:
చూ, శివుడు.

సదాచారము. అం: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు.

సదాచారుడు. సం. విణ. మంచినడపడిక కల
వాడు: అశృష్టకర్ముడు, అశ్లిష్టకర్ముడు,
శిశ్విదానుడు. (సదాచారి అని కొందఱు)

సదాటు. దే. విణ. దృఢము: చూ, స్థిరము.

సదాతనము. సం. విణ: చూ, కాశ్యతము.

సదాతనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణు
పు. 1; విణ. 2: చూ, కాశ్యతుడు.

సదానీర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). కరలోయ చూ, నది.

సదాప. వై. వి.=శతపుష్ప*. అతిచృత్రి, అ
వాన్మప్పి, కారవి, కారపీచి, గణిక, ఘో
ష, ఛత్రి, మంగళ్య, ముఘర, మాధవి,
మిసి, శతపుష్ప, శతావ్యాయ, నితచృత్రి.
తద్వి. —గ. అడవిసదాపకు. —దీర్ఘచర్మిక,
నిశే్రియము, మధురిక, మిశే్రియ-మిశే్రి
యము, కాలేయము, శీతశివము, శీతసహ,
తైలేయము. (తే) అడవిసదాప, కప్పి;
అ. పెద్దసదాపకు. —మసి, శతావ్యాయ;
(తే) నొక్కము, పెద్దసదాప; 3. పిన్నస
దాపకు. —వన్యశతచక్రినూన*. [వికీరణము.

సదాభ్రష్టి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). జిల్లేడు: చూ,
సదాభగవదనుస్మరణము. అం: చూ, భక్తులు.
సదామస్తై. వై. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ,
వృక్షము.

సదాయోగుడు. సం.వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

సదావృత్తి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). వైరాగాలుల
నగువారికిచ్చెడుపంటసామగ్రి.

సదాశివుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

సదుర్లపి. అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

సద్వృక్షము. సం. విణ. సరి, సమానము: చూ,
నుషమ. 2.

సద్భూములు. అం: గ సర్వము, అ మంచుమాట,
3 హితము, ౪ ప్రియోజనముగాఁబలుకుట
(ఇవి వాక్సద్భుగములు), ౫ తీర్థయాత్ర,

౬ తపస్సు, ౭ దానము (ఇవి శరీరముచే
సలుపఁబడు సద్భుగములు), ౮ సద్భక్తి,
౯ నిరాశ, ౧౦ తపోచింత (ఇవి మనస్సు
యొక్క సద్భుగములు).

సద్వృక్షీరి. అం: చూ, చతుర్విధవృక్షీరులు.

సద్వృక్షము. సం. విణ. 1. సరి. (రూ-సద్వృక్ష-
పద్వృక్షము) సమానము: చూ, నుషమ. 2.
2. తగినది: చూ, సమీచీనము. 4 (యోగ్య
ము. 2.)

సదేశము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, సమీపము.

1; విణ. 2. సమీపమైనది: చూ, సమీపము. 2.

సద్దు. వై. వి.=శబ్ద. చేపడు: చూ, స్వరము. 2.

సద్వృధాసక్తి. అం: చూ, నియమములు.

సద్మము. సం. వి. న. న. 1. ఇల్లు: చూ, సద
నము. 1; 2. నీరు: చూ, సరీలము.

సద్యము. సం. న. అవ్య. అవ్యుడు. (సం)తక్షణము.

సద్యస్కాలము. సం. వి. అ. పుం: ఏకపదము.

సద్యోజాతముఖమునఁబుట్టిన పంచత్తుటతాళ

ము. అం: చూ, ముఖ్యకళాపారిణము.

సద్యోజాతుడు. అం: చూ, శివాననములు.

సద్వంశోద్భవుడు. సం. విణ. అమహ్యాయణు
డు: చూ, సజ్జనుడు.

సధర్మము. సం. విణ. (న్.) 1: చూ, సమా
నము. 2; 2. గర్భముతోఁగూడినది.

సధి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, పహ్ని. 1.

సద్భ్రాంతి. సం. విణ. (చ. ఈ. చ) కూడఁ
బోవువాడు: చూ, సహాయుడు. 1.

సనందసంహిత. అం. (సనకసంహిత): చూ,
తంత్రీములు.

సనకసంహిత. అం. —వై. —

సనగ. వై. వి.=చణక. 1. ఒకసస్యము: చూ,
రూ-సెనగ: చూ, సస్యము. 1.

సనగలు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

సనత్కుమగము. అం. (సనత్కుమరీయము):
చూ, ఉపపురాణములు.

సనత్కుమరసంహిత. అం: చూ, తంత్రములు.
సనత్కుమారుడు. సం. వి. అ. పుం. వైద్య
శాస్త్రకర్తయగు మహర్షి, వైధాత్యుడు:
చూ, సన్యాసి.

సనదు. వా. వి. రూ-సన్నదు. 1. దానపత్రము;

2. ఆజ్ఞాపత్రము; 3. యోగ్యతాపత్రము;

4. (ప్రీడర్లకిచ్చే) సనదు లేక పట్టా.

సనాతనము. సం. విగా: చూ, సనాతనము.

సనాతనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బృ
హ్మ. 1; 2: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శి
వుడు; విగా. 4: చూ, శాశ్వతుడు.

సనాధము. సం. విగా. కూడుకొన్నది: చూ,
సంసక్తము.

సనాథి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. జ్ఞాతి: చూ, స
గంధుడు; విగా. 2: చూ, సమానుడు.

సనాథుడు. అం: చూ, జ్ఞాతులు.

సని. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. పూజ్యులను సత్కా
రపుంధ్యకముగ నొకకార్యమున నియోగిం
చుట; వై. వి. (1)=శని: చూ, రాహువు. 2.

సనివారము. మి.వి.శనివారము:చూ,వారములు.

సనిప్రేషము. సం. విగా. తుంపరకలది (మాట);
అంబూకృతము.

సనీడము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సమీప
ము. 1; విగా. 2. సమీపమైనది: చూ, సమీ
పము. 2; 3. నీడముతోఁగూడినది.

సను. దే. అ. క్రి. రూ-చేను. 1. గమనించు:
చూ, సాగు. 2; 2. యుక్తమగు: చూ, సరి
చదు. 2; 3: కడచే, కడలేటు, కడవలు
చు, గతనడు, చెల్లు, జీరగు-జీరుగు, పోవు,
పోవుదెంచే, మీటు. (మి) కృతనడు.
(సం) గతించే, సరించే; 4: చూ, సక్తము

గు. 1; 5. చెల్లు: చూ, సిద్ధించే; 8. రూ-
చేను: చూ, సమయము. 1.

సన్న. దే. వి. (రూ-సన్న-సన్నకలు-సన్ని
కలు- సన్నికలు - సన్నకలు - సన్నగలు)
నూలుతాయి:చూ, రత్నములు. 3౯.

సన్నకలు. దే. వి.—వై.—

సన్న. వై. వి.=సంజ్ఞా. చేసన్న: చూ, సైగ. 1.

సన్నగండు. వై. వి.=పండ. నపుంసకుడు:
చూ, పొగడి. 2.

సన్నకదుగ్రిపు. సం. వి. ఉ. పుం. (దీనికి దోహ
దక్రియగీతి)*: అంకోలగిరి, కటాపు, కర్ణ
పుష్పము, కాంత, కామిని, కారంధ, కృ
కాంగి, కృష్ణపుష్పి, గండఫలి-గంధఫల-
గంధఫలి, గుంద్ర, గోవందని-గోవందిని,
చాలము, పటము, పియాలను-పియాళము,
పిరియాలము- పిరియాళము- పిరియాళువు,
పిరియంగువు, పిరియకము, ఫలి, ఫలిని, మ
ధురాష్ట్రఫలము, మహిళ-(మహిళ),రసత్వ
ద్రము, రాజాదనము, లక్ష్మి, లత, వధువు,
వరవర్ణిని, విప్రకేసన, శ్యామ. (తె):-ప్రేం
కడము-ప్రేంకణము-ప్రేంకనము, మొర
లి, మోరటి, నేళము. *.

సన్నగాడు. దే. వి. 1: చూ, చీను; విగా.

2. అల్పుడు:చూ, హీనుడు. [నాయువు.

సన్నగాలి. దే. వి. మందమారుతము: చూ,
సన్నగాళి. ద్య. వి. తిరుచిన్నము. వాద్యవిశేష
ము: చూ, వీణ. 3౯.

సన్నగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-సన్నగిల్లు. 1. కృ
శించు: చూ, సాటసాటవోవు; వా. 2. చీ
పురుపుల్లవలె సన్నముగా అగు; 3. తగ్గు.
“రాబడి సన్నగిల్లెను.”

సన్నచోవు. వా. వి. వలచు: చూ, వీక్షణము.

సన్నజీలకఱ్ఱ. వా. వి. కణజీరకము*: చూ
నుషవి. 2-౩.

సన్నతము. అం: చూ, కరణములు.

సన్నదనము. దే. వి. 1. అల్పభాషము: కొంచె
తనము; 2: చూ, సన్నన.

సన్నడు. వా. వి: చూ, రూ-సనడు.

సన్నద్ధుడు. సం. విణ. 1. కవచముతోడిగిన
వాడు; 2. ప్రియత్నపడినవాడు.

సన్నన. దే.వి. సన్నదనము, అలుపము, సూక్ష్మ
ము: చూ, స్వల్పము.

సన్నపాకులగన్నేరు. వా. వి. శతకుంతము.*.

సన్నపిల్లి. ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

సన్నపువల. వా.వి. రూ-సన్నవల. ఒకానొకవల:
చూ, పల. 1. [హీనుడు.

సన్నపువాడు. దే. విణ. అల్పుడు: చూ,
సన్నపువట్ట. వా. వి. సూక్ష్మవస్త్రము: చూ,
వస్త్రము. [చూ, సహ. 2.

సన్నపూలుములుగోరంట. ద్వ. వి. సహచరి*:

సన్నమండెగలు. ద్వ. వి. బ. కాలిధాన్యము:
చూ, ధాన్యము.

సన్నము. సం. వి. అ. న. 1. అల్పము: చూ,
స్వల్పము; విణ. 2. కృశించినది: చూ, సార
పు; వై. వి. (1)=శ్లెష్మ. అల్పము, సూక్ష్మ
త్వము: చూ, స్వల్పము; విణ. 2. సూక్ష్మ
ము: చూ, స్వల్పము. (ప్రతియందంత్యవర్ణ
ము వికల్పముగ లోపించును. 'సన్నశాలి'.)

సన్నయము. సం. వి. అ. పుం. 1. వెనుకనున్న
దండు: చూ, నేన. 1; 2: చూ, సమవాయ
ము. 2; 3: చూ, సమూహము.

సన్నయేలికి. ద్వ. వి: చూ, సూక్ష్మలి*.

సన్నరాష్ట్రము. ద్వ. వి: రూ-సన్నరాష్ట్రము,
కారేలికి, దుంపరాష్ట్రము, దుంపరాష్ట్ర.
(సం) ఏలాపర్ణి, గంధనాకులి, వలంకప,
బదర, యక్షరస, రాష్ట్ర: సువహా*. (శ్లేష్మ
వారము.)

సన్నరాష్ట్రము. ద్వ. వి: చూ, సన్నరాష్ట్రము-
సన్నవల. వా. వి: చూ, రూ-సన్నపువల.

సన్నవాటు. దే. అ. క్రి: చూ, సన్నగిలు.

సన్నసన. వై. విణ. (సన్న + సన్న) మేలుకన:
చూ, మలభము.

సన్నహానము. సం. వి.అ. న. రూ-సన్నాహము.

కవచము: చూ, వారవారణము; 2. ప్రియ-
త్నము: చూ, రూ-సన్నాహము. 2.

సన్నిహితము. సం. విణ. ప్రియత్నింపబడినది.

సన్నాయి. దే.వి. వాగసరము: చూ, వీణ. ౨౦.

సన్నాయ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-సా-
న్నాయ్యము.

సన్నాసి. వై. వి.=సన్నాసి.యతి:చూ, సన్నాసి.

సన్నాహపడు. వి. అ. క్రి: చూ, సిద్ధమగు.

సన్నాహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-సన్నహ

నము. 1. కవచము: చూ, వారవారణము;

2. యత్నము: అధ్యవసాయము, అభియోగ
ము, అవశ్యము, అవప్తంభము, ఆకర్షము,
అడంబరము, అడరము, ఆత్మ, అభోగము,
ఆయత్నము, ఆయాసము, ఆరభము, ఆస్థ,
ఈహ, ఉత్థానము, ఉత్సాహము, ఉద్గమ
ము, ఉద్విగమము, ఉద్వోగము, ఉర్జము,
ఓజస్సు, కారము, కియదేతిక, కృతి, క్రియ,
గురణము-గురణము, జగీవ, తదాముఖము,
బదము, పరాకృమము, ప్రియోక్త్యము,
ప్రియత్నము, ప్రియోగము, పౌరభము,
భగము, ముఖము, యతనము-యత్నము, వ్య

వసాయము, వ్యాపారము, సత్వము, సన్న
హనము, సమత్థానము, సర్గము. (అవ్య).—
అధ (అభ)-అధో (అధో), అహ్, ఉప,
ఓమ్, కించ. (తె):—అంగద, అగ్గలిక,
అశ్వేలము, ఆయతము-అయితము-అయిత్ర-
ము, ఆరంబము, ఆరడము, ఆరబము, ఉం

కింపు, ఉదియ-ఉద్దియ, ఉబ్బకము, ఉవ్వు, ఊకు-ఊకువ, ఎత్తనగోలు, ఎత్తికోలు, ఎత్తు, ఎత్తుగడ, ఎలసము, ఒడుపు, ఒడ్డు, ఒడే, కట్టాయితము, కడంక-కడక-కణక, కదలిక, కదలు, కలసము, కొయ్య, కొలుతల-కొల్లల, గమకము, జేతన-జేతనము-జేతను, జోక, తల, తలపాటు, తారసము, తూకము, తూకు, తొడరు-తొడగుపు, నెట్టు, పింపిల్లు, పింపిసలు, పూనిక-పూనికీ-పూన్ని, పూపు, పాంపు, బరవసము, బోగు, మని, ముసుకువ, ముస్తాదు-ముస్తీదు, ముస్తాబు-ముస్తీబు, మేకోలు, మేగలి, మొక్కలము-మొగ్గలము, మొగి, మొనకట్టు, మొవపు, లలి, వీక, సజ్జే, సజ్జేకట్టు, చాళి, హచ్చేరిక, హోదా. తద్వి.—
 ౧. యుద్ధప్రయత్నమునకు.—ఊము; ౨. నిష్ఫలయత్నమునకు:—వ్యసనము; ౩. ఆభిముఖముగా స్వీకరించుటకు.—అభ్యాదాసము, అరంభము, ఉద్ధాతము, ఉడకగ్రిమము, పరికరము, ప్రకగ్రిమము, పొరంభము, యోగము. (తె) దొరకోలు, తరవాయి, క. అరంభింపఁబడినది అనుటకు.—ప్రకాగ్రితము, ప్రస్తుతము.
 పన్నాహము చేయు. మి. స. క్రి: ఆయితను చేయు-ఆయిత్రము చేయు.
 పన్నాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. యుద్ధమునకుఁ దగినయేనుఁగు: చూ, హస్తీ.
 పన్ని. జే. వి. రూ-సన్ని. తుపాకికొనను చెక్కియొండెడు బాకునంటికీర్తి: చూ, హేతి 4 (రిప్టి. 2.) [చూ, సమీపము. 1.
 పన్నికర్షణము. సం. వి. అ. వ. సమీపించేట: పన్నికర్షము. సం. వి. అ. పుం. చేరువ: చూ, సమీపము. 1.
 పన్నికల్లు. వా. వి: చూ, రూ-సన్నెకల్లు.
 పన్నికల్లుదాతేగనే పెండ్లియాగునా? లో. అ

ద్దవనిభావము. “ఉదా. ఈతఁడొక్కఁడు లేకున్నను మనకొక్కఁడొంతరాదు. సన్ని కల్లుదాచినంతనే పెండ్లి చిక్కునా?” (నీతి చంద్రిక-విగ్రహము.)
 సన్నికృప్తము. సం. వి. అ. వ. 1: చూ, సన్నికర్షము; విణ. 2. సమీపించినది: చూ, సమీపము. 2.
 సన్నిధానము. సం. వి. అ. వ. 1: చూ, సన్నికర్షము; 2: అధికరణము, అవలంబనము-అవలంబము, అవప్తంభము, ఆధారము, ఆలంబము, ఆశయము-ఆశ్రియము, ఆసంగము, ఉపసర్గము, ఉపాశ్రియము, నివాతము, వరాయణము, ప్రతిశ్రియము, శాశ్రియము, సంశ్రియము. (తె): అండ, అదరుపు, అనిక, అసరా, ఊత, ఊతము, ఊనిక, ఏలమువట్టు, పిదురు, చేపట్టు, తాపు, తావలము, దండ, దండగోల, దిక్కు, దెస, పట్టు, పొగ్గపు, సరిగ. తద్వి.—ఆశ్రియించేటకు.-శ్రియణము.
 సన్నిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సన్నికర్షము. సన్నిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=జేన్ని: సంధి, జేదుపు. (తె) జేన్ని, సంది. (చూ, లోగము. 1.); 2. కలయిక: చూ, సంయోగము; అం. 3: చూ, సళబక్రియలు.
 సన్నిభము. సం. విణ. సమానము: చూ, సుషమ. 2. సన్నివిష్టుఁడు. సం. విణ. 1. సమీపించినవాఁడు; 2. కూర్పున్నవాఁడు. [లంకారములు.
 సన్నివృత్తము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా సన్నివేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టణము లొనగువాని చేట్టువాతీసబయలు: సంస్థయము-సంస్థాయము, సంస్థానము; 2. గృహద్యవరభాగము: చూ, సదనము. 1.
 సన్నిహితము. సం. విణ. సమీపించినది: చూ, సమీపము. 2.

సన్నిహితరాజులు. అం: చూ. ఈతిబాధలు.

సన్నిహితుడు. సం. విణ: అంతేవాసి. (తె) దగ్గజవాడు.

సన్ని. కే. వి: చూ, రూ-సన్ని.

సన్మతము. సం. విణ. మిక్కిలిస్తోత్రముచేయఁ బడినది: చూ, స్తుతము.

సన్మతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేక్కనిస్తోత్రము: చూ, స్తుతి. ప్రేయ: చూ, స్తుతించే

సన్మతించు. సం. స. కి. చేక్కఁగాస్తోత్రము సన్నె. దే. వి. రూ-సనె: చూ, రత్నములు. అం.

సన్నెకలు. దే. వి. —వై— (రూ-సన్నికలు- సన్నికల్లు.)

సన్నెకల్లు. దే. వి. —వై.—

సన్నెరము. సం. వి. ఆ. పుం. పాదరసము: చూ, నూతము. [సన్మానము.

సన్మానము. సం. వి. ఆ. వ. గౌరవించేట: చూ, సన్మానము. సం. వి. ఆ. పుం: రూ-సన్మాన

ము, ఆ, ఆమ్, అంతరము, అభిగ్రహము, ఆదరణ-ఆదరణము, ఆదరము, కాష్ఠ, ఉప

చారము, గౌరవము, ధారణ, విగ్రహము, పురస్కారము, పృథివీ, పృథివ్య, పృథి

తి, బహుమతి, బహుమానము, బహుకరణము, బహుకృతి, భగము, మర్యాద, మా

నన, సంభావన, సంభ్రమము, సత్కారము, సత్కీర్తి, సంస్థ, స్థితి. (అన్య) అంతరము,

అతి, కిము, తు. (తె) ఇనాము, ఉగ్గడ-ఉ

గ్గడు-ఉగ్గడు, ఉడుగర, బిజపు, బిసెగు, కట్టడ, కర, కొనియాట, గడి, గడుపు, గరు

సు, గరువము, గారబము - గారము - గారవము - గారాబము - గారాబు - గారాము - గా

రవింపు, గొప్ప, గొప్పతనము, డంబము, డంబు-డబ్బు-డాబు, వడికట్టు, వరుపు,

పెంపు, పెత్తనము, పెద్దతనము, పెద్దటికము, పేరిమి-పేర్మి, బగిసి-బయిసి-బదిసి-

బైసి, బటాబూరము, బెట్టు, బెత్తు, మన్నన, మన్నింపు, మన్నిక, మరియాద, మెచ్చే,

మెజవడి, మేర, మేలిమి, మొగ్గు, మోతాదు, లంబు, తద్వి. —౧. (అన్య) కే: అబూరు;

౨: సన్మానము. (చూ, సామర్థ్యము. ౨.); ౩. గుణగౌరవమునకు. —సౌరభ్యము.

సన్మానించే. సం. స. కి: రూ-సన్మానించే, అభిమానించే, ఆదరించే, గౌరవించే,

బహుకరించే, సంభావించే, సత్కరించే. (తె) మన్నించే.

సన్మానితము. సం. విణ. 1. గౌరవించబడినది: సన్మానితము, మానితము; 2. సమర్పించ

బడినది: చూ, సన్మస్తము. 2.

సన్మానితుడు. సం. విణ. పూజించబడినవాడు: అపచాయితుడు, అంచితుడు, అప

చితుడు, అబలాడు, అభిమానుడు, అభ్యర్థితుడు, అర్పితుడు, అర్పితుడు, అర్హుడు, ఉచిత

జ్ఞాడు, ఉచితుడు, ఉత్తమాంగుడు, పూజనీయుడు, పూజితవ్యుడు, భగవంతుడు. తద్వి. —

౧. పూజించదగినవానికి. — పూజ్యాడు, పృథివ్యుడు, మానుకుడు, మారిషుడు;

౨. గొప్పవానికి. — అమలాడు, మహనీయుడు; (తె): అయ్యగారు, గొప్పవాడు, ౩. సేర్ప

రికి: — (చూ, సమర్థుడు); ౪. సత్కరించబడినవానికి. — సత్కృతుడు.

సన్మాదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మంచితోగ

వ: చూ, మార్గము. 1, 2. మంచినడపడిక: కల్యాణగోత్రము (చూ, సమయము. ౨.)

సమ్మళికరణము. అం: చూ, స్థితకరణబంధములు. సన్య. వై. వి. అపంజా. చేసన్న: చూ, సన్న.

అం, భా. ద్వి. 295.

సన్యసించే. సం. స. కి. కామ్యకర్మలనువిడుచే. సన్యస్తము. సం. విణ. 1. సన్యసించబడినది;

2. సమర్పించబడినది: అంచితము, అవచాయితము, అవచితము, అర్చితము, ఋతము, పురస్కృతము, పూజితము, మతము, మానితము, సన్మానితము, సమ్మానితము. తద్వి. — సమర్పించబడినది అనుటకు: నివేదితము. (చూ, సవర్ణ.)

సన్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. కామ్యకర్మముల విడుపు; అం. 2: చూ, ఆశ్రమము. 2. సన్యాసి. సం. వి. స్. పుం. = సన్యాసి (సన్యాసాశ్రమము కలవాడు): అచ్చదనుడు, అనాథకి-అనాధకి, అచార్యుడు, ఊర్ధ్వరేతనుడు, ఋషి, కంజారుడు, కర్మంది, కర్మసన్యాసికుడు, కాంతారుడు, కామధ (ఘుక్కు, బావజుడు, తపస్వి, తపోధనుడు, తాపనుడు, దులి, నాకుపు, నిరాహారి, న్యంకుపు, పరివ్రాజకుడు, పరివ్రాజ్ఞు, పారాశరి, పారికాంక్షి, పరివ్రాజితుడు, భిక్షుడు-భిక్షువు, మస్కరి, మని, మనీంద్రియ, మాని, యతి, యమి, నాచయముడు, విరాగి, విరాగుడు, వీతరాగి, కాస్త్రకృత్తు. కాంతుడు, సంయమి, సాధువు, మఖి, సత్వవచనుడు. (తె) అడవికాపు, అడవి నెలవరి, అడవి నెలవు, ఆరివేరపుడవసి, ఒంటికాడు, కావిగోచిదారి, కావితాలుపు, కావులగలాడు, కుండగోలదాల్చు, గోణముదారి, జేడదారి-జేడదారి, తపసి-తలి-తలిసి, నిరాబారి, బాసవాలు, బాసవాల్వారి, బీడ, బైరాగి-వైరాగి, బోడ, బోడి, గుసి, విన్నాణి, సన్నాసి. తిన్విశేషములు. - ౧. సప్తఋషులకు. — చూ, గోత్రము. 13 (1118 పొరట); (౧): కళ్యపుడు; (౨): ఆలి; (౩): భరద్వాజుడు; (౪): విశ్వామిత్రుడు, కాశికుడు-కాశీకుడు, గాధిజాడు, గాధిభువు, గాధేయుడు; (౫): గౌతము

డు-గోతముడు, శతానందుడు; (౬): జమదగ్ని; (౭): వశిష్ఠుడు, అరుంధతీవాధుడు, కారకుడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుడు; (౮): అగస్త్యుడు, అగస్తీ, అగ్నిమూర్తి, ఔర్వశేయుడు, కలసీనుతుడు, కారకుడు, కుంభజుడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుడు, కుటజుడు, కుటయోని, కుటోద్భవుడు, దీపాగ్ని, యామ్యుడు, నాతాపి నూచనుడు, నాదజి, వింధ్యకూటుడు, విశ్వకర్మ, సత్యాగ్ని, సముద్రములకుడు. (తె) మఱువకండు; ౨. సప్తాధికరణాస్త్రములనురందించిన మునులు. — దత్తకముని. = వైశిఖము; చాదరాయణముని. = సాధారణము; నువగ్గ నాథముని. = సాంప్రదాయానికిము; ఘోటక ముఖముని. = కాన్యా పర్యయ క్తము; గోవర్దీయముని. = భార్యాధికారము; ఘోణికాపుత్రముని. = పాగదారికము; కూచిమరముని. = ఔషధనిషేధకము రచించెను; 3. నారదునకు. — కపివస్తుడు, కలహాపియుడు, కలహేశనుడు, కలికారకుడు, కలితాపనుడు, కలిపియుడు, నారదుడు, పిశునుడు, విధాత్మభువు. (తె) ఆరివేరపుడవసి, కయ్యపుడంది, కలవతపసి, పోరుంది, పోశోగిరపుదంట, పోశోగిరపు దిండి, మల్లయతి, వేలుపుజేడదారి; ౪. వాల్మీకి. — కవి, కవిశ్రేష్ఠ (వృండు) వ్రాసు, కవిరామాయణుడు, కవివాల్మీకి, కుళి, కుళిలవుడు, కుళివకుడు, పరిచేతనుడు-పరిచేతుడు-పారిచేతనుడు, వల్మీకసంభవుడు, వాల్మీకి-వాల్మీకుడు-వాల్మీకి-వాల్మీకుడు. (తె) పుట్టుమూలు, పుట్టుపుట్టువు, బాణీయమౌలి; ౫. వరదచికి. — కాత్యాయనుడు, కాత్యుడు, పునర్వసువు, మేధాజిత్తు, వరదచి; ౬. వ్యాసునకు. — కానీనుడు, కృపుడు, కృష్ణుడు,

కృష్ణదైవాయనుడు, చిరజీవి, వ్యానుడు; 2. పాలకావ్యమునికి.-కరేణుభువు, కరేణు మతుడు, రుచిరానుతుడు; ౮. కణాదమునికి.-కణాదుడు, కాశ్యపుడు, కృతకోటి; ౯. కాండిన్యమునికి.-కాండిన్యడు, విష్ణు గుప్తుడు; ౧౦. వాత్సల్యయనమునికి.-కాటి ల్లుడు, చణకాత్మజుడు, చాణక్యడు, వల్మీకీసంభవుడు, వాత్సల్య య ను డు; తదిన్లు.-మరలోక మననుండు వాత్సల్యయన మునికి.-వల్మీకీ పునస్సంభవుడు; ౧౧. దిగంబరసన్యాసికి.-అవసూత, అవసూతుడు(చూ, దిగంబరుడు. 3.); ౧౨. భిక్షుకసన్యాసికి.-చిర్రధ్వజి, భిక్షుడు-భిక్షువు, లింగవృత్తి, లింగి, వర్ణి, వర్ణిలింగి. (తె) బిచ్చేగాడు, తాటదమ్ముడు; ౧౩. పతంజలిమునికి.-గో నర్దీయుడు, చతంజలి, ౧౪. కాశ్యమునికి.-కులికాననుడు, మహాశ్రవణుడు, సర్వార్థ సిన్ధుడు, సిద్ధార్థుడు; ౧౫. ఉత్తనుపదము నందినసన్యాసికి.-వరమహంస, హంసుడు; ౧౬. పాణినియను మునికి.-పాణిని-పానిని; ౧౭. కపటతపస్వికి.-ధద్దుతాప సుడు, బైడాలవృత్తికుడు, సర్వాభిసంధి; ౧౮. శ్రీధరుడు: చూ, బుద్ధుడు; ౧౯. ము నులు.-అంగిరసుడు-అంగిరుడు; అంతే వసాయి, ఆధర్వుడు; ఆలేగ్రియుడు; ఆధి గవుడు; ఉచత్తుడు; ఉదంకుడు; ఉదా శ్చితుడు; ఉద్దాలకుడు; ఉపవర్ణుడు; ఋ జాకాయుడు; ఋభువు; ఋశ్యశృంగుడు-ఋష్యశృంగుడు; ఔర్వుడు; కశకుడు; కణ్వుడు; కపిలుడు; కహూరుడు; కాం దర్పి; కాశిరాజు; సుభోద్భవుడు; మంజరుడు; మటపుడు; మట్టిచగమడు, మట్టిచకుడు; మశికుడు; మూనుడు; కోహుడు; కృతువు; కృతుడు; గార్హ్య

దు; గాలవుడు; గోవు; వ్యవసుడు; జటి; జమ్నువు; త్రిపండి; దక్షుడు; దమకుడు; నరుడు; నిర్ముక్తుడు; నిర్వాణుడు; పరవ్రీ తుడు; పుండరీకుడు; పునర్యమవు; పుల స్త్రుడు; పులమాడు; భట్టారకుడు; భృ గువు; మంహూకుడు; మతంగుడు; మరీచి; మైత్రావరుణి; లిఖితుడు; వని, వానవ్రీ ముడు; వైఖానసుడు; వైధాత్యుడు; శం బుడు-శంబూకుడు; శ్రీమణుడు; సం వర్తుడు; సనత్కుమారుడు; సురర్షి; హరి భృతుడు; హరీకుడు; (౧)(తె)వైష్ణవసన్యా సికి.-జియ్యరు; (౨)(తె)మహంతు; (౩)(తె) చణల. ఇత్యాది.

సన్యాసియోపాన్యాయము. అం. ఒకానొక న్యాయము.

సపత్ని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ)=సతి: చూ, భార్య. సపత్నుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శత్రువు. సపది. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, స్వదము. సవము. నై. వి.=శవ. (రూ-సబము-సబరము): చూ, శవము. అం. వదా. నర. 98.

సపరి. నై. వి.=శబరి, రూ-సబరి: చూ, నది.

సవర్య. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): అంచనము, అధినా సము, అవచయము, అవచితి, అభ్యర్చన, అర్జము, అర్చ, అర్చకత్వము, అర్చణ-అర్చ న-అర్చనము, అర్హణ, ఆరాధన-ఆరాధన ము, ఇజ్య, ఇష్టి, క్రియ, పురస్కారము, పూజ, పూజనము, విధానము. (అవ్య): ఆతి, ఆజ్. (తె)కయిసేత-కైతేత, చాగుబడిక, పూజే-వేల్పుడు. తదిన్లు.-౧: (మి) తిరువ రాధనము; ౨: అంతర్యాగము; ౩: దేవ పూజకు.-శమ్; ౪. (విగ): చూ, సవ్య స్తము. 2; ౫ నిలుచండిచేయునీపకు: (తె) నిలువుణులువు. (చూ, ఉదచారములు 1.2.)

సపాట. దే. వి. రూ. సపాటము, చదను-చదును, నగము, పాటి, మట్టము, సవరన. (సం) సగుము.

సపాటము, దే. వి. — పై. —

సపిండికరణము. సం. వి. అ. న. చేచ్చినవండ్రిండ్లవదివమునందు చేసెడు సంగత్సరాంత శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రము. 1.

సపిండులు. సం. వి. అ. పుం. బ. 1. ఏడుతరములలోపలి జ్ఞాతులు (చూ, గయాపిండదానార్థము): చూ, సగంధుడు; అం. 2: చూ, జ్ఞాతులు. [శాస్త్రానుట: సహపానము.

సపీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పదిమందిచేరియొకటి సప్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. = సత్త. ఏడుతంతులు గల వీణె, పరివాదివి: చూ, వీణె.

సప్తములు అం: చూ, మహర్షులు (చూ, గోత్రము 13. చూ, సన్యాసి)

సప్తకము. సం. వి. అ. న. 1: వనము. (తె) ఏడు, చేక్క-వగడ, సత-సత్త- సత్తా. (తద్వి. — ఏడువను సంబంధించిన సంఖ్యానూచకములు. — ౧ వ్యసనములు, ౨ సంతానములు, 3 కులచర్యములు, ౪ సభాంగములు, ౫ రాజ్యాంగములు, ౬ ఉపాయములు, ౭ మహర్షులు, ౮ సముద్రములు. ౯ ద్వీపములు, ౧౦ ఊర్ధ్వలోకములు, ౧౧ అఘోరోకములు, ౧౨ స్వరములు, ౧౩ తాళములు, ౧౪ మాతలు (మాతృకలు), ౧౫ విభిక్తులు, ౧౬ జిహ్వలు, ౧౭ నాయువులు, ౧౮ విద్యుచ్ఛ్రులు, ౧౯ ధాతువులు, ౨౦ స్వపక్షములవారి, ౨౧ నిరర్థకములు, ౨౨ రాజలక్షణములు, ౨౩ నప్తములు, ౨౪ పుణ్యనగరములు, ౨౫ పిండదానకరణ (గయాపిండదానార్థము), ౨౬ అశ్వోత్పత్తులు, ౨౭ ఆవరణములు, ౨౮ వారములు, ౨౯ సప్తమండలములు: — వాయుమండలము, పరుణమండలము, చంద్రమండలము, సూర్యమండలము, నక్షత్రమండలము, అగ్నిమండలము, జ్యోతిర్మండలము; 3౦: చూ, మేఘములు; 3౧: సప్తవిధచిరజీవులు: — అశ్వత్థాను, బలిచక్రవర్తి, వ్యాసమహర్షి, వాసుమతుడు, విభీషణుడు, కృపాచార్యుడు, కురశురారుడు; 3౨ సప్తవాయువులు: — చూ, నాయువు.) ఇత్యాది; వి. 2. ఏడవది: సప్తయము, సప్తమి.

సప్తకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏడుపేటలుగల ఆడుదాని మొలనూలు: చూ, హవణిక. 2 (భూమిము. 2-2.)

సప్తగుప్తుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుడు. సప్తవృద్ధము. సం. వి. అ. పుం. ఏడవలపాన్న*: చూ, సురపాన్న.

సప్తజిహ్వలు. అం. (జిహ్వలు): కాలి, కరాలి, విష్ణులింగిని, ఘాత్రువర్ణ, విశ్వరుచి, లోహిత, మహాజవ. (7): (చూ, సప్తకము 1)

సప్తజిహ్వ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. సతనాల్కలజేజే, అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

సప్తకంతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. జేన్నయ: చూ, యజ్ఞము; 2: చూ, నూత్రిము. 1.

సప్తతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, డెబ్బది. సప్తదీధితి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సప్తజిహ్వ్యుడు. సప్తనదీసంగమము. అం: చూ, క్షేత్రములు.

సప్తపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సప్తపదములపహుహగము.

సప్తపర్ణము. సం. వి. అ. పుం. ఏడవలరంటి*: చూ, రంధ. 2; 2. ఏడవలపాన్న*: చూ, సురపాన్న.

సప్తపృథ్వీభాగము. అం: చూ, పృథరణములు. సప్తమండలములు. అం: చూ, సప్తకము. 1.

సప్తమము. సం. వి. ౧. ఏడవది: చూ, సప్తకము. 2. సప్తమాంశ. ఆం: చూ, పోడకపద్ధ (ఏడువగ్గం బులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేని సప్తమాంశ యగును. ఏగ్రహమువకు సప్తమాంశకనుఁ గొనవలెనో యా గ్రహమేరాశియొందెన్నవ భాగమందుండునో కనుఁగొని నాభాగసంఖ్య నొకచోటనుంచుకొనుము. ఆ గ్రహము బేసి రాసియందున్నయెడల నా బేసిరాసి మొదలుగను, సరిరాసియందున్నయెడల నాసరి రాసికి సప్తమరాశి మొదలుగను నైననుచో కొనివ భాగసంఖ్యను లెక్కింప నేరాసివచ్చేనో యారాసి సప్తమాంశ యనబడును. ఆరాశ్యధిపతి సప్తమాంశ్యాధిపతి యగును.)

సప్తమి. ఆం. 1. వక్షమునందు ఏడవతీధి: చూ, తిథులు (హరివాసరము); వి. 2. ఏడవది: చూ, సప్తకము. 2; ఆం. 3: చూ, విధత్తులు.

సప్తల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, విరితోజి*; 2. కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2; 3. గురిజి*: చూ, శ్వేతిపాకి; 4: చూ, సంబరేను*; 5. ఏలువాదిలి*.

సప్తవిధబుద్ధులు. ఆం: (చూ, వ్యాల్లేఖము. 2) ౧ పండ్, ౨ మేది, ౩ చావ్వి, ౪ చత్వి, ౫ గృహీత, ౬ శౌగ్ధి, ౭ పృతిభ. (౧ పండ్=తత్త్వముఁ దెలిసికొనఁదగినబుద్ధి; ౨ మేధ= విన్నవానిని మఱువకుండుబుద్ధి; ౩ చావ్వి= ఊహాపోహలందు సేర్పగలబుద్ధి; ౪ చత్వి= విషయములను జేక్కఁగానడిగి వినుగులేక వినుటయందు ఓర్పుగలబుద్ధి; ౫ గృహీత= చెప్పినవానిని తప్పక గ్రహించుటయందు శక్తిగలబుద్ధి; ౬ శౌగ్ధి=గురుకుకూర్పా సహనముగలబుద్ధి; ౭ పృతిభ=ఏదేకోకవిషయమును పలుకఁదలంచినప్పుడు వాగ్ధోరణి గలిగి సమయోచితముగ కుగ్రీతిస్మృతి హాసానుభవములు పెక్కులుఁజోపి విను వారు

చగ్గిళ్లు నేయఁదోచేకపోవుట లేక విము యములను దెల్పుటయందు శక్తిగలబుద్ధి)

సప్తవ్యసనములు. ఆం: చూ, సప్తకము 1 (వ్యసనములు): ఊదమాడుట, స్త్రీలఁగోరుట, కల్లుత్రాగుట, వేటాడుట, కఠినముగఁబలుకుట, ధనమూఱక ఖర్చుచేయుట, కఠినదండము. (మొదటి నాలుగును సామమువలనను, మిగతమూఁడునుకోపమువలననుబుట్టును.)

సప్తశతి. ఆం. (700): చూ, మహాకావ్యము. సప్తస్వరఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సప్తాస్వరఁడు: చూ, నూర్యఁడు. (చూ, సంతానములు). సప్తసంతానములు. ఆం: చూ, సప్తకము. 1. సప్తసముద్రములు. ఆం. ఒకానొక దానము: చూ, దానములు. [లు (స్వరము. 2). సప్తస్వరయంత్రరాగములు. ఆం: చూ, రాగము సప్తస్వరములు. ఆం: (చూ, సప్తకము. 1). (స్వరములు) పడ్డమా (స), రిపభము (బు. పభము) (రి), గాంధారము (గ), మధ్యమము (మ), పంచమము (ప), ధైవతము (ధ), నిషాదము (ని) (7): చూ, స్వరము. 2.

సప్తహస్తఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సప్త జిహ్వఁడు.

సప్తాంగములు. ఆం. (సభాంగములు): చూ, రాజ్యాంగములు (చూ, సప్తకము. 1) సప్తాధికరణములు. ఆం: చూ, కామము: చూ, 816 పారట.

సప్తార్చి. సం. వి. న. పుం. 1: చూ, సప్తజిహ్వఁడు; వి. 2. కూరరదృష్టిగలవాడు.

సప్తాస్వరఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సప్తాస్వరఁడు: చూ, నూర్యఁడు.

సప్తాహము. ఆం. 1: చూ, రిపీనతానములు (తానములు); వా. వి. 2. ఏడురేయింబవళ్లు. చేపెడు దేవునినేస.

సప్త. సం. వి. ఇ. పుం. 1. గుట్టము: చూ, హయము; 2. నూర్గనిరథాశ్రయము: చూ, హయము. సప్తాహయములు. అం: చూ, ఉపాయము. 4. సప్తపుణ్ణికక్కు. వై. వి. ఆశేష, అసిలేరు: చూ, రిక్కు.

సప్తము. వై. వి. = సర్వ. పాము: చూ, సర్పము. సప్తి. వా. వి. రూ. - చేప్తి: చూ, రోగము. 1. సప్తయి. వై. విణ. = సఫలమ్ ఫలముతో: గూడినది: చూ, సఫలము.

సప్తై. వై. విణ. = — వై. —

సఫలము. సం. విణ. = సప్తయి - సప్తై, సరచరా, సవరణ, సార్థా, సరుదుబాటు. సర్దబాటు (సం) ఆహాపు, సార్థకము.

సఫేదు. వా. వి. 1. తెల్లపు: చూ, వర్ణము. 8; 2. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము 8. సబడి. వై. వి. = సబిల. రూ. - సబరి - సబళము - సబళి - సబిడి - సబిడీ. ఈ: తెప్పంటి ఆయుధము: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.) (చూ, సబళము. 1-2.)

సబబు. వా. వి. కారణము: చూ, హేతువు. 1. సబము. వై. వి. = శవ: చూ, శవము. సబరము. వై. వి. = — వై. —

సబరి. వై. వి. 1. = శబరి. శబరీనది: చూ, హేతిని (నది); 2. = సబిల, సవళ: చూ, సబడి. సబళము. సం. వి. అ.న. సబరి (దే. అని శ.ర.) 1: చూ, సబడి; అం. 2: చూ, ముచ్చడిరెండాయుధములు.

సబాము. వై. వి. = స్వభావ: చూ, స్వభావము. సబాసు. దే. అవ్య: చూ, రూ. సేబాసు. అం, భా. త్య. 88. [అం, భా. ద్వి. 217.

సబిడి. వై. వి. = సబిల - సబళ: చూ, రూ. - సబడి. సబిడీ. వై. వి. = — వై. — (ఇట్లు సబిరి అనియు) సబిలము. సం. వి. అ. న. = సబరి: — వై. —

సబురు. వా. వి. 1. ఓడప్రయాణము: చూ, సంచారము; 2. ప్రయాణము: చూ, సంచారము. సబ్బండు. దే. వి. 1. అబద్ధము: చూ, విరళము; 2. అనేక భేదములుగలది: రొక్కారొక్కములు. (సం) ఉచ్చావచము, వైక భేదము.

సబ్బిడి వాక్యములు: దనము లేమి: సబ్బిడితనము. సబ్బిడితనము. వా. వి. — వై. —

సబ్బిడి. వా. వి. 1. = సబ్బిడి. సభ్యురాలు; 2. ఆమాయకురాలు. శుక. 4, ఆ. 42 (వైజాయదేశమునను వాడుక).

సబ్బు. దే. వి. జిడ్డునుపోగొట్టెడు ఒకరకము కారము. “సబ్బుబిళ్ళ”: తద్వి. — కారము, చేపుకారము - చాకారము. [వాన్యము.

సబ్బుబిళ్ళము. వా. వి. కృత్రిమ భావ్యము: చూ, సబ్బిళ్ళాచారి. సం. వి. న. పుం. 1. వేదాధ్యయనమునందు సహపాతి: చూ, సంకచెప్పవారు; 2. సహపాతి: చూ, సంకచెప్పవారు.

సభ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. కొలువుకూటము (రాజసభ):

ఆస్థ, ఆస్థానము, ఆస్థాని, గోష్ఠి, ఘట, వైత్యము, ధర్మాధికరణము, పరిషత్తు, మండలి, సంసత్తు, సదము, సదను - సదన్సు, సమజ్య, సమజ్య, సమితి. (తె) అంగడి, అజోరము, ఓలగము, కూటము - కూటాము, కొలువు - కొల్లు, కొలువుకూటము, చేవరు - చేరువు, చోడడి, దర్బారు, దివాణము, భద్రసాల, రచ్చే, సాల, హజోరము - హోజోరము - హజోరు. తద్విశేషములు. — ౧. గాగ్గిమన్లు చేరి ఇష్టవహారము చేయుచోటునకు. — ఆస్థ, ఆస్థానము, ఆస్థాని, గోష్ఠి, ఘట, పరిషత్తు, సదము - సదను - సదన్సు, సభ, సమజ్య, సమితి. సంసత్తు. (తె) అంగడి, ఓలగము, కచేరి - కచ్చేరి, కొలువు - కొల్లు, కగ్గిత, రచ్చే, రచ్చేకొట్టము. తద్వి. — ౧. వ్యాధ్యాధిపతి వ్యా

యము విచారింఁచుటకు. —కాలీచి(కోర్కె), గోష్ఠి, ఘట, (తె) అంగడి, కచేరి—కచ్చేరి, దివాగము; ౨. పెద్దసభకు. —గోష్ఠి, ఘట, మహాసాసము. (తె) ఒడ్డోలగము, పేగోల గము, వైహళి; 3. వివాహములోని అట కచ్చేరికి. —(తె) చేదురు; ౪. జమిందారీ మున్నగువారల కచ్చేరికి. —(తె) తాణా; ౫. పరిషత్సభకు. —గోష్ఠి, పరిషత్తు, సమజ్య, సభ, సమితి; ౬. పడమటి మున్నీసనదును నుండు పరుణునిసభకు. —అరవిందాలయము; 2: చూ, సదస్యము; ౮. కేవలసభకు. —దేవ సభ, సుధర్మ—స్వధర్మ; 3: చూ, సమాహము; 4. జోదము: చూ, స్వహారము 4.

సభయము. అం: చూ, దృష్టులు.

సభిర్వుక. సం. వి. అ. స్త్రీ. మగనాలు, అయి రువ: చూ, స్త్రీ.

సభాంగములు. అం: చూ, రాజ్యాంగములు (చూ, అంగము 9: చూ, సప్రాంగములు)

సభాజనము. సం. వి. అ. న. 1. చేట్టములులో నగువారి నాలోగవారులచేత సంతోషపఱచుట: ఆనందనము, ఆత్మవృద్ధునము, ఆమంత్రణము; 2. యాత్రాగిరులయందు బంధువులు లోనగువారి యనుజ్ఞపడఁజేయుట.

సభాపీఠము. సం. వి. అ. పుం. రిచ్చేబండ:చూ, సింహాసనము.

సభాసదుడు. సం. వి. ద్. పుం. సభయందుండుధర్మజ్ఞుడు: సభాస్థారుడు, సభికుడు, సభ్యుడు.

సభాసప్రాంగములు. అం: చూ, సభాంగములు.

సభాస్థారుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సభాసదుడు.

సభికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై:—; 2. జోదమాడించేవాడు; 3. న్యాయవాది: చూ, న్యాయ. 3.

సభ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. హోమరహితా

తాగ్ని:చూ, పన్నీ. 1; అం. 2: చూ, అగ్నులు.

సభ్యుడు. సం. వి. 1. సభయందుండువాడు: పాగ్నికుడు; 2. మంచినాడు: చూ, సజ్జనుడు; 3: చూ, నుకృతి. 1.

సమ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఏడాది: చూ, సంవత్సరము; వి. 2. సమానము: చూ, సమము. 2; 3. సమస్తము: చూ, సర్వము; 4 సాధువు: చూ, సజ్జనుడు.

సమంగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 (అంతటన్యూపించేవది): అరుగు, అగ్గవల్లి, కాండీరి, కాల, కాలభాండీక, కాలమేళి—కాలమేషి—కాలమేళిక—కాలమేషిక, చండాకరి, చిత్రపర్ణి, చిత్రలత, బాతుభాతకి, భండి—భండీ—భాండి, మంజిష్ఠ—నూంజిష్ఠము, మంచూకపర్ణి, యోజనవల్లి, వికస. (తె) మంజిటి *. తద్విమహామంజిష్ఠకు. —రుహ; 2. ముడుగు:దామర *: చూ, సోమడుముడుగు.

సమంజసము. సం. వి. అ. న. 1. న్యాయము: చూ, సత్వము. 1; 2. న్యాయముతోఁగూడినది: భజనానము, యుక్తము, వాస్తవికము, సత్యపతి (చూ, సత్వము. 1.) [చూ, స్పృహ.

సమంతదుగ్ధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. జెముడు *: సమంతభద్రుగ్ధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు. [చూ, పన్నీ. 1.

సమంతిభుక్తు. సం. వి. జ్. పుం. అగ్ని: సమకట్టు. ద్వ. వి. 1. కపవము: చూ, వారవారము; అ. కి. 2. యత్నించే: అంగవింశే, అగ్నించే, అడరు, అడరుదెంచే, అన్నశించే, ఆరబించే, ఉంకించే, ఉదియగొను, ఉద్దియనేయు, ఉంకించే, ఉండు, ఉండువగు, ఎత్తికొను, ఒగ్గు, ఒడికట్టు, కడగు, కడుగు, కడుగు, కయికొను—కైకొను, కేరు, కొనకొను, కొలుకొను—కొల్కొను.

గతుకించే, గుఱుకొను, గొనకొను, చొను, చొచొ, చెలగు, జేతనపడు, తక్కును, తతీగను, తలకొను, తలపడు, తలపెట్టు. తివురు, తూకొను, తొడగు, తొడరు, తొల్లిచే, దొరకొను, నుసలు, పెట్టుకొను. పట్టు, పూను, పయికొను-పైకొను, పాలుపడు. పాల్పడు, పూంచే-పూచే, పెఱుగు, పేటనఁ జెట్టు. పోవు, మలయు, మేకొను, మొక్కలించే, మొగియు, మొదలుకొను, మొదలు పెట్టు, మొనకట్టు, మొనకొను, మొనయు, పసిగను, వీఁగు, సాగు. (సం) ఆరంభించే, ఉత్పాదించే-ఉత్పాదించే, ఉద్యమించే, ఉగ్ధ్యోగించే, ఉపకరించే, పరియత్నించే, పొంగింపించే, యత్నించే; స. కి. 3: అనువుచేయు, ఆలవరించే-అల్లరించే, జోకచేయు, పన్ను. (మి) సిద్ధపఱచే; 4. సంగఱించే: చూ, స్వీకరించే; 5. ఏర్పఱచే: చూ, సృజించే; 6 అగుపట్టుచేయు: చూ, సలుపు. 2.

సమకట్టుట. ద్వ. వి. యత్నించే ట: చూ, సన్నాహము. 2. ఆం, భా. ద్వ. 205.

సమకుఱు. ద్వ. ఆ. కి. (రూ-సమకూఱు-సమకూడు-సమకొను.) 1. లభించే. భాగ. 4, స్కం. 247. చూ: సంభవించే; 2: చూ, సిద్ధించే.

సమకూడు. ద్వ. ఆ. కి. - - - - -

సమకూఱు. ద్వ. ఆ. కి. - - - - -

సమకూరుచే ద్వ. పే. సమకూరఁజేయు. రూ-సమకూర్పు.

సమకూర్పు. ద్వ. పే. - - - - -

సమకొను ద్వ. ఆ. కి: చూ, సమకుఱు. 1-2.

సమకొల్పు. ద్వ. పే. 1. లభింపఁజేయు;

2. సిద్ధింపఁజేయు; 3. సిద్ధపఱచు; 4. పఱించే, పవరించే: చూ, స్వీకరించే. 1.

సమకొలు. ద్వ. వి. 1. అంగీకారము: చూ,

సమృతి. 1: 2. సిద్ధించేట; 3. లభించేట.

సమక్షము. సం. వి. నయనేందియగోచరమైనది, ఎదుటిది.

సమగీతి. ఆం: చూ, వృక్షము. 1. (ఇదిపథ్యాకంఠముచ్చాయను పడవేసు)

సమగ్గిము. సం. వి. సమస్తము: చూ, సర్వము.

సమగ్గిను సం. వి. పుం. సమగ్రత-సమగ్గినుము.

సమగ్గినుము. సం. వి. ఆ. పుం. - - - - -

సమచతుష్కము. సం. వి. ఆ. ప: - - - - -

సమజము. సం. వి. ఆ. ప. 1. అడవి: చూ, విపి

నము; పుం. 2. పశువులగుంపు: చూ, సమానము.

సమజ్జ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-సమాజ్య.)

1: చూ, సభ. 2: కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.

సమజ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. - - - - -

సమత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. - - - - -

సమత్వము, పోలిక: చూ, సమానము. 2;

ఆం. 2: చూ, గుణములు; 3: చూ, కావ్య

గుణములు.

సమతలము. వా. వి. సమక్షేత్రము, సమపరిశ్రమ, ధరాతలము. (ఇందుకు సంబంధించిన

కాస్త్రపరిభాషాపదములు: - సరళ (రేఖా)

భూమి; సరళ (రేఖా) త్రికోణమితి; కాల్య

నిక సమక్షేత్రము; సమభూమి; సమాంతర

సమతలము; ఉత్తరసమతలము; ఛేదికసమ

తలము; పదార్థవిషయక సమతలము; తిర్వక్

సమక్షేత్రము; మూలసమక్షేత్రము; లంబస

మతలము; యథాదర్శసమతలము; చిత్రభూ

మిక సమక్షేత్రము; ఊర్ధ్వసమతలము; సమ

తలదర్పణము) ఇత్యాది.

సమతలతాడనము. ఆం: చూ, తాడనములు.

సమతాళము. ఆం: చూ, జన్యతాళములు.

సమదండ. అం: చూ, దండలు.

సమదర్శి. సం. వి. ఇ. (న్. ఈ. న్) సర్వభూత
ములను సమముగాఁజేయఁవాడు.

సమదృష్టి. సం. వి. ఇ. (స్త్రి). సర్వభూతములను
సమముగాఁజేయఁ: చూ, వీక్షణము.

సమధికము. సం. వి. ఇ. మిక్కిలి యధికమైనది:
చూ, హేరాళము (ఇట్లు ఉపసర్గముతో,
గూడిన పదములు.—సమరూఢము, సమా
లోకించు, సమావృతము, సమాశ్రియము,
సమాశ్రితము, సమాసాదనము, సమాసాదిత
ము, సమాసాద్యము, సమచితము, సమత్తిత
ము, సమత్వన్నము, సమశ్చుతము, సమది
తము, సమదిమము, సమద్గీగము, సమద్గత
ము, సమద్ధరణము, సమద్భుతము, సమద్భ
వించు, సమద్భూతము, సమద్భుతము, సమ
ద్భుతము, సమన్నతము ఇత్యాదులూ
చా్యంబులు.) [సంసక్తము.

సమధిగమము. స. వి. అ. పుం. పాండుట: చూ,
సమసఖము. అం: చూ, కరణములు.

సమను. వా. వి. విచారణకొఱకు న్యాయాధిపతి
పంపిన కాగితము. [సంసక్తము.

సమన్వితము. సం. వి. ఇ. కూడుకొన్నది: చూ,

సమపదము. సం. వి. అ. న. విలుకాఁడు రెండు
కాళ్లతో సమముగా నిలుచుట. (తద్వి:—అనీ
ధము; పరిత్యాగీధము; సమపదము; విశా
ఖము; మండలము.)

సమపటఁజే. మి. స. కి. చూ, సరిపటఁజే.

సమపాదము. అం. 1: చూ, పుంసానకములు;
2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 3: చూ,
భూచారులు; 4: చూ, ఏకవింశతిపానకములు.

సమభిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెప్పినది
త్రిప్పి చెప్పట; 2. అత్యంతము: చూ,
పాఁచు. 2.

సమభూమి. సం. వి. ఇ. (స్త్రి). సమస్థలము,
అజి: చూ, భూమి. 1. (చూ, సమతలము.)

సమము. సం. వి. 1: చూ, సపాటము; 2: చూ,
సర్వము; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3.
("కారణకార్యములకు సమత్వము. ఉదా.—
"నీగజాతటనీచవగ్రవగుటగ్రణము నీకుచిత
మే కమల! "); 4: చూ, పక్షికిరియలు;
5: చూ, చరణకిరియలు; 6: చూ, పుటకిరి
యలు; 7: చూ, దండకిరియలు; 8: చూ,
భౌమమండలములు; 9: చూ, అశ్వసంచార
మార్గములు; 10: చూ, శిరశ్చక్రియలు; 11: చూ,
దృష్టికిరియలు; 12: చూ, గగ్గహపాగ్నియలు;
13: చూ, యతిపాగ్నియలు; 14: చూ, విలు
కాని స్థానములు; 15: చూ, దృష్టిభేదములు.
16: చూ, శిరోభేదములు; 17: చూ, దండలు.

సమయపడు. మి. అ. కి. సంకేతితమగు.

సమయము. సం. వి. అ. పుం. 1: అంతరము,
అధ్యము, అనేహస్సు, అపప్తపు, అపధి,
అవసరము, ఉదారము, కటము, కాండము,
కాలము, త్షణము, ధ, దిప్తము, పర్యాయ
ము, పరికరిము, భూకము, మ, వితాన
ము, విధి, చేళ, సందర్శము, తద్వి.— గ: ఉ
దుంబరావతి. (తె):—అంకె అజ్జె—ఎజ్జె—అదను,
చాదను, కారు, కయికట్టు—కైకట్టు—
కోపు, చో, తతి, తరవాయి, కరూము,
తజీ, తల, తోయము, నాడు, నేనుము,
పదను, పాళము, పూట, పొద్దు—పొగ్గిద్దు,
పడి, సందు, సంసు, సాని, నేపు; 2: అను
స్థానము, అచరణము, అచారము, కాగింతి,
క్షీ, గగవము, గతి, గమనము, ఛందస్సు,
చరణము, చరిత—చరితము—చరిత్ర—చరిత్ర
ము—చారిత్రము, చర్య, చేష్టితము, ధర్మము,
పరిత్యయము, పరివర్తనము, పరివాహము,

చిప్పితి, యావనము, వర్తనము, నానము, పృత్తము, పృత్తి, సంవిత్తు, పాధనము. (అస్య) అధి. (తే) నడక, నడత, నడపు, నడవడి-నడువడి- నడవడిక, నడితి-నడ్డి, నాటకము, నెత్తి, పోక, పోకడ, మనువు, వగ, వడి. తద్వి. — ౧: చూ, సన్మార్గము. 2; ౨: సత్పవ్రన వర్తనము. (తే) ఇలువడి-ఇల్వడి, మంచినడక; 3. కులాచారమునకు. - పరిచారము; ౪. శుచియైయుండుటకు. - (తే) మడి; ౫. కపటచక్రివర్తనమునకు. - (తే) నటనము, పోకడ, మిహ, పచ్చేరణ; ౬. గమనమునకు. — సంపదహరము; 3: చూ, శవధము; 4: చూ, సిద్ధాంతము. 1; 5. బుద్ధి: చూ, హ్యుల్లేఖము. 2; 6: సంకేతము: చూ, సైగ (గపాస్యము. 1.); 7: సమైక్య. పరితిష్ఠ: చూ, స్వర్గ. 4; 8. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు

సమయా: పక్షము. అం: చూ, వ్యవహార పదములు.

సమయము. వై. అ కి. = శమ. చేయ్య: ఇలుగు- ఈలుగు-ఈలు, ఉక్కడగు, ఉక్కు, ఉక్కుమడగు, ఏగు, కడగొట్టు, కడచేసు- కడచే, కడలేలు, కిప్పు, కూలు, కడయు, కుంగు, గండడగు, గంతుకొను, గతపడు, గిట్టు, గీటడగు, గుటుక్కును, చేయ్య- సయ్య, వేసు-సను, చెల్లు, పెక్కెమెగగ- గొట్టు, డమ్మను-డామ్మను, డింక వేయు, డింకాకొట్టు, డింకీవేయు, డింకీకొట్టు, డింకు, డమ్మను-డామ్మను, తీరు-తీలు, తుదినుట్టు, తెగటాటు, తెగు, తెగులు-తెలులు, తెలు, తోలుగు. కుంగు, కుగ్గురు, తెగు, తెగియ్య, తెగ్గు, దోరు, నీలుగు- నీలు, వడు, పిలుకుమారు-పిలుకుమారు, పెద్దపద్ధురపోవు, పాడవడగు, పారిమారు, పారివోవు, పారియు, పారివోవు, పోవు, పి

ద్దు, బుంగు, మక్కు, మడయు-మడియు, ముంగు-మనువు, ముగియు, ముంగు, ముందు, మగ్గు, రూపడగు, రూపలు, రూపు మాయ. తద్వి. — (పే.) - ఉక్కడచే, వేపు-సంపు: చూ, సంహరించే. (సం): అం తరించే, మరణించే; 2. అడఁగారు, ఉపక విలు: చూ, మగ్గు. 4. కి. = శమ. నశించే : అడఁగు-అణగు, అత్తమిల్లు, అలు- అలు, అవియు, ఇంకించే, ఎత్తువడు, ఎత్తు వోవు, ఏడు, కడచేసు, కడచే, కడలేలు, కడివోవు, కంటువడు, కోలువడు-కోల్పుడు, కోలుపోవు, గిట్టు, చెడు, తీలు, తీలు వడు, తోడువోవు, కుంగు, కుంగువడు వడు, నలగు, నాసిగిల్లు, వరియు, వడివోవు, పాడలు, పాడువడు-పాడునాలు, పాడవడగు, పానుగువడు, పానువడు-పాన్పుడు, పారియు, పారివోవు, పోకాడు, పోవు, బునివోవు, మచ్చేమాయ, మలుగు, మాయ, మాలు, ముకు-ముక్కు, మునుగు-మున్న, మునించే, మూరిబోవు, రూపడగు, రూపలు, రూపుమాయ, రూపు నెడు, సరిపోవు, సరియగు. (సం): అంతరించే, అస్తమించే, భరించువోవు. నశించే, లయించే. తద్వి. — ౧. నాశమగు — గాసియగు, పాకారు-పోకారు, పిలుకుమారు-పిలుకుమారు; ౨. నాశనముచేయు. - పాకారుచే- పోకారుచే, మార్పు. [చూ, సాపు.

సమయము. వై. వి. చేవు. అం, భా. ద్వి. 225: సమరత వై. వి. = సమర్థ-సమర్థ. స్త్రీ పరిభ మముకువు, కొత్తముట్టు: చూ, రేతన్న. 1-౪. [మైనది: చూ, రతి. 4.

సమరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఉపరతికివర్తి క్త సమరథుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకవిలుకా నితో పరిగా నిలిచిపోతడు యోధుడు:

చూ, హంబీరుడు. 2; అం. 2: చూ, రథిక
చతుష్టయము. [ముద్ధము.

సమరము. సం. వి. అ. పుం. న. ధోరు: చూ,
సమరసము. సం. వి. అ. పుం. 1. సమాశరాగము;

2. ఆభేదము: అత్యగ్రమధుకము, అద్వైతము,
అభిన్నత, అభేదత్వము, అభేదము, ఇష్టోక్తి,
ఉపాలనము, ఏకత్వము, కేనారము, లాల
నము, సంధి, సాంత్యము. (తె): అచ్యుకల
చ్చిక-అచ్చికబుచ్చికము-అచ్చికబుచ్చికలు,
కలగలపు-కలగల్పు, కలుపుఁగోలు కల్పుఁగో
లు-కలుపుఁగోలుతనము-కల్పుఁగోలుతనము,
పొందు, బుజ్జిగము, బుజ్జిగింత-బుజ్జిగింపు,
బుజ్జినము, తెల్లింపు, తెల్లింపుమాట, మంచి,
మచ్చిక-మచ్చికె-మచ్చిగ; (చూ, విగ.
సాంత్యము. 3). తద్వి. — ౧. సమీకరణ
ము; ౨. (విగ) సమీకృతము; 3: చూ,
సల్లాపము; అం. 3: చూ, లక్ష్యములు.

సమర్థ. వై. వి.=: చూ, రూ-సమరత. తద్వి.-
౧. వెలుపలందుట; ౨. ముట్టు త కు:—
చూ, స్త్రీ.

సమర్థాడు. వై. అ. కి = సమర్థ (నే అనిశ.ర):
అంటు, అంటుదను, అంటుపడు, ఈదేలు,
కడకుఁబోవు, కొంగునూయు, చెఱుగు మా
యు, బట్టగు, బయలుచెడలు, మొగ్గనిచ్చే
నెలుపలుండు, (మి) బులుతుమతియగు, బహి
ష్టయగు, రజస్వలయగు.

సమర్థకుడు. సం. విగ. 1. వరమునిచ్చేవాడు;
2: చూ, వరదుడు. 1.

సమర్థనము. సం. వి. అ. న. 1. పట్టినదితిగినట్లు
నెఱవేర్చుట: నైపుణము-నైపుణి-నైపుణ్య
ము, పాటనము. (తె): అజ్ఞే, నేరుపు-నేర్పు,
బోటికనము, (మి) కాణతనము. (తె) బోణ
తనము అనికొందలు); 2: చూ, సిద్ధాంతము. 1.

సమర్థము. సం. విగ. 1. అవ్యయయోగ్యమైన
యర్థముగలది: ఉష్ణము, చోక్షము, యోగ్య
ము; 2. హితమయినది: చోక్షము, హితము.
(తె) ఇతము, బాగు (చూ, స్నేహము. 1.);
3. సమగ్రమైనది: ఉష్ణము, చోక్షము, యో
గ్యము. (తె) లిరుగు, వలూరి-వతారి.

సమర్థించు. సం. స. కి. పట్టినది తగినట్లు నెఱ
వేర్చు: చూ, సిద్ధివొందించు.

సమర్థుడగు. మి. స. కి: (తె) గడిదేజు.

సమర్థుడు. సం. విగ. (పట్టినది తగినట్లు నెఱ
వేర్చువాడు): అగ్రామ్యుడు, అణుకు
డు, అనధిష్టుడు, అనూచానుడు, అభిజ్ఞా
డు, అభ్యర్థి టుడు, అలంకర్తృలుడు, అను
తీబలుడు, ఉడ్డామరుడు, ఉత్తాలుడు,
ఉద్బుటుడు, ఉపాయశాలి, ఉపేత, ఉల్లా
ఘుడు, ఉష్ణుడు, ఊష్మలుడు, కటారు
డు, కలింగుడు, కల్కుడు, కుక్కు-టుడు,
కుర్వాణుడు, కుశలము (కుశలుడు)-కుశ
లుడు (కుశలవంతుడు), కృతకర్మ, కృత
కర్ముడు, కృతముఖుడు, కృతహస్తాడు,
కృతి, క్రియావంతుడు, త్నముడు, మేత్ర
జ్ఞుడు, గీష్పతి, గుణజ్ఞుడు, గుణవంతుడు,
గుణాకరుడు, గుణి, చంగుడు, చేలుడు,
చేకుడు, దక్షిణుడు, దక్షుడు, దర్శకుడు,
దాగివకము (దాగివకుడు), ధన్వి, నిపుణు
డు, నిష్టాతుడు, వంచముడు, పలుపు, పగి
గల్పుడు, పగిభువు, పగిమోజనుడు, పగి
పణుడు-పగిపణుడు, పాగిజ్ఞుడు, పోగి
మాడు, పాగిధుడు, యుక్తుడు, విచక్ష
ణుడు, విజయి, విజ్ఞుడు, విడంగము, విద
గ్గుడు, వికారదుడు, వేత్త, వేది, వైజ్ఞాని
కుడు, వ్యక్తుడు, విక్షితుడు, కూరుడు,
కౌండిన్యడు, సూత్రానుడు, సోద. (తె.

చు):—అనువరి, అరుహుడు, ఉత్తుడు, ఉద్దికాడు, ఉచువరి, ఓపువాడు, కఱకరి, కలుదులాడు, గట్టివాడు, గాళుడు, గలుపుకాడు, చేతకాడు, చేదురుడు, చేనువాడు, చోలుచూనిసి, చోలువాడు, జిగజింటు, జోణ-జోణాడు, తవర, తీరువరి-తీర్పరి, తెలివికాడు, దంట, దిబ్బ, నెప్పరి, నెఱవాది, నేరువరి-నేర్పరి, నేరుపుకాడు-నేర్పుకాడు, నేరుపులాడు, పోడ-పోడడు, బిరుదు, బోటు, మేవడికాడు, వటారి-వరారి-వరర, వయపుకాడు-వైపుకాడు, వలతి, వస్తాడు, విన్నాణి, చెరవరి. తద్వి. — ౧: కీకుడు; ౨: అంతర్వాణి, కాస్త్రునిదుడు, కాస్త్రీ; 3: చూ, సన్మానితుడు; ౪: కౌర్యపంతుడు. (తె) దండి; ౫: చూ, సమిత్యకారి.

సమర్పణము. సం. వి. అ. న. పూజాద్రవ్యాదుల నొసంగట: అగ్రణము, జౌహళికము, నివేదనము, నైవేద్యము. (తె) అప్పగిం త, అప్పవము, ఇల్లడ-ఇల్లడము, ఎర, ఒప్పగింత, ఒప్పన-ఒప్పవము. (చూ, సిస్టు. 1.)

సమర్పించే. సం. న. కి. 1: అర్పించే, నివేదించే. (తె):— అప్పగించే, ఒప్పగించే, ఒప్పజెప్ప (ఒప్పచెప్ప), ఒప్పించే; 2: అర్పించే, అర్పించే, ఆరాధించే, పురస్కరించే, పూజించే, యజించే-యజియించే. (తె):—అమతించే, కయిసేయు-కై సేయు.

సమర్పణము. సం. వి. అ. న. 1. చేరువ: చూ, సమీపము. 1; విణ. 2 సమీపమైనది: చూ, సమీపము. 2; 3. మర్యాదతో-గూడినది.

సమవకారము. అం: చూ, దళరూపకముల లక్షణములు.

సమవర్తి. సం. వి. న్. పుం. 1. యముడు: చూ,

వారి. 5; విణ. 2. అంతటసమముగావర్తిం చాడు.

సమవాకారము. సం. వి. అ. పుం. నాటకభేదము: చూ, రూపకములు. (కథకన్యితమేని పృథ్వికమేని కావచ్చును. దేవానురాధులు ౧౨ నాయకులు. వీరమురసము. సాత్వతి వృత్తి. అపమగ్న సంధిలేదు. మూడంకములు. పృథమాంకమునఁ గవట, పురనివోధ, గణాగ్ని, జ్వలన, విశోధాదులు: ద్వియూడృశములుకథ. ద్వితీయాంకమున జోయకథ. తృతీయాంకమున వర్ణజోయకథ.) చూ, దళరూపకములలక్షణములు. చూ, నాటకము.)

సమవాయము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సముహము; 2: కూడినసంబంధము: సన్న్యము.

సమవేతము. సం. విణ. కూడినసంబంధమునొందినది.

సమష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సమస్తము: చూ, సగ్రము; విణ. 2. కలసియుండునది.

సమష్టిల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఏఱుపంగ*: చూ, వార్తాకము; 2: గండిరము. (తె) తురుజీ*.

సమసకము. వై. వి. = సమాసకము. శుద్ధాంధ్రీ పదముల సమాసము: (సం) సమాసకము.

సమసనము. సం. వి. అ. న. 1. సంక్షేపము: చూ, సంగ్రహము; వై. వి. (1)=సమాస: చూ, సమాసము.

సమసము. అం: చూ, విన్నాణములు.

సమసీపము. అం. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (సీసపద్యభేదము.—కొన్నిపాదంబులందు యతులును, కొన్నిపాదంబులందు పాసములునుగలది.) [కములు.

సమసూచికము. అం: చూ, ఏకనికతిస్థాన

సమస్తము. సం. విణ: చూ, సర్వము.

సమస్య. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. సమాసార్థ: (తె) కయిపదము-కై పదము.

స-మ-హీనతానములు. అం: చూ, తానములు
సమాంగకము. అం: చూ, తిర్గక్కుగబంధములు.
సమాంశము. సం. వి. అ. స: చూ. సగము.
సమాంసమీన. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఏ. టే. టి. నీ. నే
డియాపు: చూ, సారథేయ (ధేనుపు)

సమాకిర్షి. సం. వి. అ. (న. ఈ. సి) దూరముగా
వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): నిర్వాగి.

సమాఖ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: ఆభిఖ్య, ఉమ,
కీర్తన, కీర్తి, ఖ్య, భాగ్యతి, స, పరిశిష్ట,
భగము, యశము-యశస్సు, వర్ణము, స్త్రీ,
స్లోకము, సమాజ-సమాజ, సుపరిశిష్ట. (తె)
అనుము, కీర్తి, పేరు, సాగడిక, సాగడికో
లు, సాగడిత-సాగడ్డ, బనిసి-వైసి. (విణ)
వాసికక్కినది — ఖ్యాతము; 2. జాతికట్టు
పాటు: (తె) బండుకట్టు.

సమాగతము. సం. వి. అ. 1. చేక్కెగావచ్చినది;
2. పొందినది: చూ, సంసక్రము

సమాగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేక్కెని
రాక; 2. పొందిక: చూ, సంయోగము;
3 చేరిక: చూ, సమీపము. 1.

సమాధాతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
యౌద్ధము; 2. వధము: చూ, హింస. 1.

సమాచారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేక్కెగా
వడపుట; 2 ఇంచుక సత్యమైన కల్పితగర్భిం
ధము: ఇతిహాసము, ఉదంతము, ఉపసత్తి,
ఉపాఖ్యానము, కథ, కథాపరిసంగము, గా
ధ, ఘ, చరిత-చరితము-చరిత్ర-చరిత్రము-
చారిత్రము, పురావృత్తము, పరివృత్తి, వర్త
మానము, వార్త, పృతాంతము, కుగితి, సం
గతి, సందేశము, సంవాదము, సంవిత్తి,
సూక్తి. (అవ్య) కచ్చిత్. (తె):—అట్లు
పుట్టినవారి, ఉబును-ఉను, కత-కద-
కదా, కబురు, చిట్లు, నోలి, తొల్లింటికత-
పోలుపొందు, కూట, మచ్చేట, వక్కాణ

ము, నుద్ది. తద్వి. — ౧: కిల. (తె) వాడుక;
2. (తె) కుమ్మునుద్ది; 3: పూర్వీకుల పుణ్య
చరిత్రమునకు. — గాధ; ౪. ముందుగాఁజే
పెడి వాగ్విశేషమునకు. — గాధ; ౫. పరి
బంధకల్పన.

సమాజము. సం. వి. అ. పుం. పశువులకంటె
నితగమైన మనుష్యాది సమూహము: చూ,
సమాహము; 2. వీనుఁగు. చూ, హస్తీ.

సమాజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సమాఖ్య. 1.
సమాధానపశు. మి. అ. కి. సమృతిపడు: చూ,
సమృతించు

సమాధానము. సం. వి. అ. న. 1. చేక్కెగాఁ
ఉంచుట; 2. అంగీకారము: చూ, సమృతి.
1; 3 యూపస్తంభము యొక్క మధ్యభా
గము; వా. 4: ఉత్తరము, పరిశీలనము,
పరిశీలనము, పరిశీలనము. (తె) మఱు
మాట. మఱుమాట-మార్కాట, సంజౌయమ్;
అం. 5: చూ, శమాదులు.

సమాధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చైత్రము, మనో
లయము, స్థావనము. (తె) గోరి; అం. 2:
చూ, యోగాంగములు; 3: చూ, అలంకా
రము. 3 (కారణాంతరమువలనఁ గార్య సౌక
ర్యము. ఉదా.—“సులటయుతానాపడునరా
తనూర్కుడస్తమించె”); 4: చూ, గుణము
లు (కావ్యగుణములు); 5: చూ, సమగ్ధనము.
2; 6. నియమము: చూ, సత్యము. 1
7: చూ, సమృతి. 1; 8. అగోత్యర్ష హేతు
జనాదరము.

సమాధులు. అం: అంతరాలోక్యానువిధము, అం
తరాశ్వానువిధము, నిర్వికల్పము, బాహ్య
దృశ్యానువిధము, బాహ్యశ్వానువిధము. (5)
సమానమగు. మి. అ. కి: అనుగలమగు, తుల్య
మగు. (సం) అవఘటించు. (తె) ఉద్దించు,
ఉండు, ఉండుపడు, ఎనయు, కదియు, చూ

యవాలు, జోడువడు, దీటుకొను, దొర
య, పురుడించే, పోలు, బాదరించే, మక్క
లించే, సరికట్టు, సరితూగు, సరిదాడు, సరి
పడు, సరిపోలు, సరిపోవు, సరియగు, పో
మించే.

సమానము. సం. వి. అ. పుం. 1. (సమానవాయు
పు) నాభియందలి వాయువు: చూ, వాయు
వు; విణ. 2: అంతరము, అనుకరణము, అను
కారము, అనుకృతి, అనుసారము-అనుహర
ము, ఆకృతి, ఉత్పన్నము, ఉజ్జీ, జౌహమ్ము,
చిలువాయనము, జాతి, ఘ, తుల్యము, తౌ
ల్యము, ధగ్ధము, పర్యాయము, పర్యికారము,
బింబము, సంస్థ, సదృశ్యము, సమత, సమాన
ము, సాదృశ్యము, సాధారణ, సామ్యము,
సామాన్యము, సానము, స్పర్ధ. (అవ్య):—
అను, ఎవను, =జే, పరితి. (తె):—అనుగ
లము, ఈడు, ఉజ్జీ-ఉద్ది-ఉద్దియ, ఎన, ఎ
నయిక, ఒర, చోయ, జేత, జోక,
జోడు, జోడు కోడియ - జోడు
కోడె, తర బడి, తరము, దినము-
దినము, దీటు, దొర, నెలై, పాటి, పాడి,
పురుడు, పోలిక-పోలికి-పోల్కి, బడికో
లు, బదులు, బోటి, మచ్చే, మాదిరి-మాదిరి,
మాలు, వంటి, వంతు, వరుస, వీక, సరి,
సరిపోటు, సవతు, సాటి, సాటిక, సాటుప.
తద్వి. —గ: చూ, ఉపమ. 4; ౨: యథా;
3: అనుకారి, అవస్థితము, ర: ఆతిదేశము,
పరితి. (అవ్య) ఆతి. (తె) తొరలు, బదులు,
మారు-మాలు-మాటలు; ౫: చూ, సుపమ.
2; ౬: చూ, సామ్యము. 1; 3. ఒకటి;
4. యోగ్యత: చూ, సామ్యము. 2; అం.
5: చూ, పాగిణములు; వై. వి. (1)=సమా
ధానమ: చూ, సమ్మతి. 1.

సమాని. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-వ.
రివ ఛందస్సు.)

సమానుడు. సం. విణ. పరిబ్రుండు, బాదగా
యబుండు, సనాని (తె) ఉద్దికాడు-ఉ
ద్దీడు, జేతగాడు, జోడుకోడియ-జోడు
కోడె, పురుడు (పురుండు), వోటిగాడు.

సమానోదర్యుడు. ఒకతల్లికడుపునబుట్టిన తో
బుట్టువు: చూ, సహోదరుడు.

సమానకము. సం. విణ. 1. (వాక్యము)ముగిం
చేది. (వాక్యమును ముగించేది అసమాన
కము.); 2. చేంపునది: చూ, హింసరి.

సమానపము. సం. వి. అ. న. 1. ముగించేట;
2. చేంపుట: చూ, హింస. 1. [పములు.

సమానపునరాత్తము. అం: చూ, వాక్యగతనో
సమాప్తమగు. మి. అ. కిరి: చూ, సరిపోవు. 3.

సమాప్తము. సం. విణ. 1. ముగిసినది: పర్యవస
ితము, కాంతి, సితము. (తె) సరి (చూ, స
మాప్తి; చూ, సంస్థితము; 2. చేచ్చినది:
3. నిండు: చూ, సంపూర్ణము.

సమాప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1: ఆవసగము,
అవసానము, అవసాయము, అవసితము, అవ
స్థితము, అస్తము, ఉత్థానము, నిష్ఠ, నిష్పత్తి,
పర్యవసానము, ప, సాతి. (తె):—తీటుగ
డ, తీటుదల, తేటుగడ, నెలవేటుట, ము
క్తాయింపు, ముగింపు, ముగియిక, సరి.
తద్వి:—(విణ) చూ, రచము. 2; 2. చోవు:
చూ, సాపు. [2. చేంపు: చూ, సంపారించే.
సమాప్తించే. సం. స. కిరి. 1: (తె) ముగించే;
సమాప్తము. సం. విణ. 1. ముగియఁగినది;
2. చోవఁగినిది.

సమాలంభము. సం. వి. అ. పుం: చందనము లో
వగునానిపూత: రూ-సమాలంభనము, అంగ
రాగము, అనులేపనము, అవలేపము, ఆశర్ప
ణము, కరణము, కషాయము, కుష్ఠము,

కు స్త్రీవ్యక్తులు, త్రేవము, ధృత్తిక, ఇ, ద్రవ్యము, లివము, లేవనము-లేవము, వర్ణకము, వర్ణము, విచ్చిత్తి, విమగ్ధనము, విలేవనము, స్థానకము. (తె):—గందపటక, గందపట్టియ-గందపట్టె, గమ్మే, చేట్ట, పట్టు, పూత, మైపూత. తద్వి.— ౧: (తె) ఓరు, గమ్మే, గారపూత, పట్టియ-పట్టె; ౨: (తె) పాలగమ్మే, పాలగార, పాపమన్నము, పూత; ౩: సన్నమన్న పుపూతకు.- లేవనము, ఉపలేవనము, (తె) మణిగాసనము; ౪: ఉప లేవనము, గోముఖము. (తె) అలుకుట, మెక్కు; ౫: చలుచేసె గమ్మే పూతకు.- (తె) రవకారము; ౬: కుంకుమాదుల పూతకు.- చర్చి, చర్చిక, చర్చికల్లము-చార్చికల్లము. (తె) పూత, బచ్చెన; ౭: ఎల్లమట్టిపట్టెలకు.- (తె) ఓరు, గమ్మే, గారపూత, పట్టియ-పట్టె; ౮: (తె) కళాయి; ౯: (తె) మలము-మలము- మొలము- మొల్లము; ౧౦: (తె) లవ్వు-లెవ్వుము; ౧౧: (తె) తెల్లచేజపు; ౧౨: (మి) వజ్జివార; ౧౩: (తె) పన్నియ-పన్నె; ౧౪: చూ, సోద, ౨: నలుగురెట్టుట: రూ-సమాలభనము. సమాలభనము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

సమావర్తము. అం: చూ, కర్మములు. సమావృత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. వేదాధ్యయనానంతరము ఇత్యగృహస్థుడవుకమ్మని గురువునైనను జ్ఞుపొందినవాడు.

సమావేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకచోట కూడనుండుట; 2. ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1.

సమావేశితము. సం. విణ. 1. ఒకచోటకూడ నుండినది; 2. ప్రవేశించినది.

సమాశ్రియము. అం: చూ, వద్దగుములు.

సమాశ్రితుడు. అం: చూ, స్వసత్వమువారు.

సమాశ్వాసము. సం. వి. అ. పుం: అనునయము, అవహారము, ఆహబంధము, ఆశ్వాసనము, ఆశ్వాసము, ఉచ్చాసము, నిగ్మృతి, వర్ణశ్రియము, సాంత్యనము. (అవ్య) అయి, అనాన-అనానో, కిల, ఖలు. (తె) ఊట, ఓదారుపు-ఓదారు, సాకతము.

సమాశ్వాసింమే. సం. స. కి: అనునయింమే, ఆశ్వాసింమే-ఆశ్వాసింమే (తె) ఊడింమే, ఊరాణుమే-ఊరారు, ఓదారుమే-ఓదారు, కుస్తరించు. [హళి (వాంఛ.)

సమాసంజనము. సం. వి. అ. న. తగులము: చూ,

సమాసంజితము. సం. విణ. తగిలినది.

సమాసకము. సం. వి. అ. పుం.=సమసకము: (తె) సమసకము.

సమాసములు అం. (సమర్థములగుపదముల యేకీభావము.):= (తె) సమసనము, తత్త్వరుష, ౨ కర్మధారయ, ౩ బహువ్రీహి, ౪ ద్వంద్వ, ౫ ద్విగు, ౬ అవ్యయిభావసమాసములు. ౧ తత్త్వరుషసమాసము. (౧) ప్రధమాత (లేక) ఏకదేశసమాసము, (౨) ద్వితీయాత, (౩) తృతీయాత, (౪) చతుర్థీత, (౫) పంచమీత, (౬) షష్ఠీత. (౭) సప్తమీతత్వరుషము; ౨. కర్మధారయ సమాసము. (౧) విశేషగుపూర్వపదకర్మ, (౨) విశేషణోత్తరకర్మ లేక మయూరవర్ణంసకము లేక విశేషపూర్వపదము, (౩) విశేషణోభయపదకర్మ, (౪) సంభావనపూర్వపదకర్మ, (౫) ఉపమానపూర్వపదకర్మ, (౬) ఉపమానోత్తరకర్మ లేక ఉపమిత, (౭) భిన్నపూర్వపదకర్మ, (౮) అపధారణలేక రూపక, (౯) త్రికపూర్వకర్మ, (౧౦) మధ్యను పదలోపికర్మ; ౩. బహువ్రీహిసమాసము. (౧) విశేషగుపూర్వపదబహు, (౨) ద్వితీయాపహు,

(3) తృతీయాబహు, (౪) పక్షీబహు, (౫) వృద్ధికరణబహు, (౬) ఉపమానబహు, (2) సజ్జాపూర్వపదబహు, (౮) సహపూర్వ పదబహు, (౯) సంఖ్యోభయపదబహు, (౧౦) దిగంతరాశిబహు; ౪. ద్వంద్వసమాసము (౧) ద్విపదసమాహార లేక సమాహార ద్వంద్వము, (౨) ఇతరేతర లేక ద్విపదద్వంద్వము, (3) బహుపదద్వంద్వము; ౫. ద్విగువు (౧) సామాన్య లేక ఇతరేతరద్విగువు, (౨) సమాహారద్విగువు, (3) సంఖ్యోభయపదద్విగువు, (౪) తద్దిత్యర్థద్విగువు; ౬. అష్టయీభావము; 2 పృక్తిగములు. (౧) కృద్విప్లవ, (౨) తద్దితవృత్తి, (3) ఏకశేపవృత్తి, (౪) అలుక్సమాసము. తద్వి. — (౧) అపత్యాగకతద్దితము, (౨) సంబంధాగ్ధక తద్దితము, (3) వికారాగ్ధకతద్ది, (౪) భవాగ్ధకతద్ది, (౫) భావాగ్ధకతద్ది, (౬) మతుబగ్ధక లేక మత్స్యగ్ధకతద్దితము. ఇత్యాది; మఱియు — ౮. సమాసములు తిరివిధము: — (౧) సాంస్కృతిక, (౨) మిశ్రి, (3) ఆచ్యుకసమాసములు. (౧) సాంస్కృతికసమాసము: — (౧) వదములన్నియు పూర్తిగా సంస్కృతముగా నుండునది, (2) రెండుపదములును తత్సమములు; (౩) మిశ్రిసమాసము. ఇందొక తత్సమపదమును, ఒక తెలుగుపదమును ఉండును; (3) ఆచ్యుకసమాసము. — ఇందు రెండును తెలుగుపదములు. ఇత్యాది.

సమాసాదితమత్తల్లి. అం: చూ, భూచాచలు. సమాసాద్యము. సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ. లభ్యము. 1.

సమాసోక్తి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (పరిస్తరపర్వసంబంధసప్రస్తరముఁదోఁచుట. ఉదా. “అనగ క్షుదై చుదుగ్దైఁదొంద్రిముఖము చుంబించె.”)

సమాసార్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సమస్య. సమాహారము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సమాహారము. 1. చెదరినవి ఒకటిగా పోగుచేయుట; 2. చూ, సంగ్రహము.

సమాహారము. సం. వి. ఆ. పుం. — మై. — సమాహితము. సం. విణ. 1. సమ్మతము: చూ, స్వీకృతము. 1; 2. చూ, సపదిలంకారములు. సమాహితము. సం. విణ. 1. చేక్కఁగా ఉండఁబడినవాఁడు; 2. అంగీకరింపఁబడినవాఁడు; 3. సమాధియందున్నవాఁడు.

సమాహృతము. సం. విణ. సంక్షేపింపఁబడినది. సమాహృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సంక్షిప్తగ్రంథము: చూ, సంపుటము 3; 2. చూ, సంగ్రహము.

సమాహ్వయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పేరు: చూ, సంకేతము. 1; 2. పొడిమ్యాతము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. చూ, హారము. 2 (యుద్ధము)

సమికము. సం. వి. ఆ. న. చూ, రూ-సమికము. సమిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రాజాదనము, వానపృష్ఠము, సమితరువు. *: చూ, మోదుగు.

సమితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సమాహము; 2. పోరు: చూ, యుద్ధము; 3: చూ, సంయోగము; 4: చూ, సభ. 2.

సమితరువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సమిత*. సమిత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ. పోరు: చూ, యుద్ధము. సమిధ. సం. వి. ధ్. స్త్రీ: 1. ఇంధనము, ఇడ్డము, ఏధము-ఏధస్సు, కాండము, కృషీటము. (తె) చితుకు-చిదుగు, పుడక-పుడుక, పుల్ల, వేలిమికట్టియ-వేలిమికట్టె. తద్ది. — ౧: (తె) పేడు, బగ్ద; ౨. ఇంధనసమాహమునకు: -వంటచెఱకు, వంటసరకు; 2: చూ,

వంటచెఱుపు; 3. అడ్డుతగులుట. “పానకము
లోని సమీధవలె”. [పన్నీ. 1.

సమీధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ,
సమీకము. సం. వి. అ. న. రూ-సమీకము:
చూ, సమీక్షు. 1.

సమీకరణము. సం. వి. అ. న. ఒకటిగాఁ జేయు
ట: చూ, సమరసము. 2.

సమీకృతము. సం. వి. అ. ఒకటిగాఁ జేయుట
నది: చూ, సమరసము. 2.

సమీక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. చేక్షణగాఁ
జేయుట: చూ, వీక్షణము; 2. అన్వీక్షణము,
అన్వేషణ-అన్వేషణము, గవేషణ, గోక్షణ
ము, చర్చ, నిరూపణము, పరీక్షి, పర్యేష
ణ, మాగ్గణ-మాగ్గణము-మాగ్గము, మృగణ,
మృగము, విచయనము, విచారిణ, విమర్శ
నము, శోధనము, సంఖ్య, సంవీక్షణము.
(తె) ఆరయిక, ఆరియుట-ఆరయుట, తడ
వుట-తడవుడు, దరియాపు-దర్శాపు, నెమ
కుట-నెమకుడు, పరికింబేట, రోయుట, వా
కలు, వెదకుడు, వెనుకుట-వెనుకుడు-వెనుక్కు
డు. తద్వి. — రాజ్యతంత్రీ విచారణకు. —
ఉత్థానము, చర్చ, విచారణ. (అవ్య) కిము.
(కౌ)ద్దాదులయందు బాహ్యమైనది వెదకుట
యందును ఏర్పించును.)

సమీక్షకారి. సం. వి. అ. (న్ ఈ. న్) ఏదని
యేనియుఁ జేక్షణగా యోచించిచేయువాఁ
డు: చూ, సమర్థుఁడు.

సమీచీనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సత్తము.
1; 2. పరిశుద్ధమైనది: అకల్మము, అనఘము,
అమలము, అమృతము, అపదాతము, అయస్థ
ము, ఇద్ధము, ఉజ్జ్వలము, ఉత్పూసము.
ఉల్లాసుము, గౌరము, హోతము, ఛ, నిగ్ధో
షము, నిర్మలము, పరిపూతము, పరిశుద్ధము,
పవిత్రము, సావనము, పుణ్యము, పూతము,

పరీత్యగ్రిము, పరీసన్నము, మేఘము, విరు
ల, వివిక్తము, శుచి, శుక్తము, శుద్ధము.
(తె). — అచ్చేము, అప్పటము, గరగర,
తెలి, తేట, తేరినది, నిచ్చేలము, మడి-మ
డుఁగు-మడుపు- మద్దు-మణుఁగు-మణుపు,
మద్దము. తద్వి. — ౧. నిర్మలత్వమునకు. — (వి)
నిర్మలము, నైర్మల్యము, పేయము, శౌచము.
(తె) అచ్చికము, అచ్చే, గరగరిక, తెలివి,
తేట, తేర-తేరు-తేలు, వలిపము-వల్లము-
వెలిపము, వెలది, సాపు, సాంపు, సాచ్చె
ము. (చూ, శుద్ధము.); ౨. అచ్చాచ్చును;
4. తగినది, సారము: చూ, యోగ్యము. 2.

సమీపము. సం. వి. అ. న. (సంగతమైన జల
మునుగలది. లక్షణచేత సమీపమందు వర్తిం
చును): అంకము, అగ్రిము, అభితమ,
అభ్యగ్రిము, అభ్యగ్గము, అభ్యాగము, అభ్యాకము-
అభ్యాసము, అభ్యుపగము, అసన్నము, ఉపకంఠము,
ఉపవ్యాసము, ఉపాంతము, ఉపాశ్రియము, కంఠము,
కుహరము, చక్రవాటము, నికటము, నిదేశము, నిర్దేశ
ము, పరిసరము, పారము, పార్వము, ప్రాంతము,
మూలము, సదేశము, సనీడము, సన్నికర్షము,
సన్నికృప్తము, సన్నిధానము, సన్నిధి,
సమర్థాదము, సవిధము, సవేశము, సాన్నిధ్యము,
సామిప్యము - సామీప్యము. (అవ్య) — అను, ఉప, ఏ, హిరుక్కు.
(తె): — అంచే, అంచే, అంజే, అండ, అంది
కోలు, అణు-అణ్ణు, ఒద్ద-వద్ద, కడ, కురం
ట, కుఱుగట, కుఱుగలి, కేప, గరిడి, గడ,
చేక్కి, చోయ, చెంగట, చెంగలి, చెంత,
చేయలరి, చేరిక, చేరు, చేరుగడ, చేరుపు,
చేరుబడి, చేరుప-చేర్వ, చేవాటు, టోకు,
డగర-డగ్గర-డగ్గఱ-డగ్గఱ, దాపు-దాపు,
తడి, తటి. తారసము, డండ, దరి, పంచే,

వజ్జీ పాలు, పొంత, పొందిక, పొక్కి, పొరుగు-పొరువు-పొద్దు, పొగిపు, మండల, సం గడము, సంగడి, సంత, సరస. తద్వి. — ౧. సమీపించుటకు:—ఉపగమము, సన్నికర్షణము; (తె) దండపాటు; ౨. (విణ) సమీపించినది:—అంగము, అంతము, అంతికము, అంతిమము, అందిక, అదూగము, అధ్యగమము, అధ్యర్థము, అభ్యాశము-అభ్యాసము, అవపైబడు, ఆరన్నము, ఉపకంతము, ఉపాంతము, ఉపాధము, తటస్థము, చికటము, నికటస్థము, ప్రత్యాసన్నిము, సంకాశము, సంగతము, సదేశము, సరీడము, సన్నికృప్తము, సన్నిహితము, సమర్థాదము, సమీపము, సవిధము, సవేశము. (తె) అందుపాటు, చేరుగడ, చేరువ; ౩. అతిసమీపమునకు:—అంతికతము, నేడిప్తము, నేడియానము. (తె) అందుకోలు, దాదాపు; ౪. సమీపమునందు:—అరాత్. (తె) అరత-అతత.

సమీపించు సం. ఆ. కిరి: తటస్థించు. (తె) అంటిలు-అంటినిల్లు ఇత్యయ, ఎడతాకు, ఎలయ, ఒడగూడు, ఒలయ, కదియబడు, కదియ, కాలదొక్కు-కాల్దొక్కు, కిట్టు, కనియ, కూడబడు, చేరు, డగ్గతించు-దగ్గతించు-డగ్గలు-దగ్గలు, డాకొను, డాయ, తటియబడు, తటియ, తారసిం చె-తారసిలు-తారసిల్లు, తారు, దండపడు, దాకొను, దాపించు, దాయ, పెనగూడు, పెనగువడు, పెనగొను, చాలయ.

సమీరణము. సం. వి. ఆ. న. 1. చేక్క-గాపోవుట; 2. పాఠవేయుట; పుం. 3: ఇంద్రియరువకము, జంబీరము, ప్రస్థపుష్పము, ఫణిజ్జకము-ఫణిర్జకము, మరువకము, సురభి. (తె) మరువము, వాసన మొలక*: (చూ, రాజార

ము. 2-౪౨.)

సమీరణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వాయువు; 2. బాటసారి: అధ్వగుడు, అధ్వసీనుడు, అధ్వన్యుడు, అలంగామీనుడు, ఇత్యయ, గంత, గంతవ్యుడు, గంతువు, గమగ్నుడు - గమి, గాంతుడు, ధ, పథుడు, పొంగుడు, పోగియు, యాత, యాతువు, యాయి, పర్త్యుడు, వహతువు, నాటచారి. (తె) — చొప్పరి, జోడకాడు, తెరువరి. పులుగరి. పుల్లరి, పాలపరి, పోవువాడు, బాటసారి. తద్వి — ౧: పారచేశుడు; ౨: కాగ్నటికుడు.

సమీరము సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సమీరణుడు. 1. సమీరితము. సం. విణ. 1. చేక్క-గాపోయినది; 2. పాఠవేయబడినది.

సమీరుడు సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సమీరణుడు. 1. సమీహితము. సం. విణ. కోరబడినది: చూ, వాంఛితము. [స్తేయము.

సమందనము. సం. వి. ఆ. న. తడియుట: చూ, సముఖము. సం. వి. ఆ. న. ఎదురు: చూ, మందర. 1; సముఖుడు. సం. విణ. మాటలమారి: చూ, వక్త. 1. సముఖమున రాయబాగమేలి? లో. ఎదుటనుండ మధ్యవర్తులే? “ఉదా.—చూ, సూతకుఁ డోర్వరాదు సముఖుఁబున నేటికి రాయబాగముల్.” (సారంగధర చరిత్ర.)

సముచిన్నాదము. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రిండు: చూ, సహస్యాత్ముడు.

సముచ్చయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చెదరిన వాని నొకటిగా పోగుచేయుట: (అవ్య) అపి. తద్వి. — (అవ్య) సముచ్చయార్థకమునకు. —వా; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (బహుధంగు లొకమాటెక్కల్లుట. “ఉదా.—నీరపులుచేత్తురు. చెనుక నిర్గుదురు. పారిపోదురు.”)

సముచ్చయము. స. వి. అ. పుం. రూ-సముచ్చయము. 1. మిక్కిలిపాడుగు: చూ, సోగ. 2; 2: చూ, చైరము. 1.

సముచ్చయము. సం. వి. అ. పుం. —పై.— సముచ్చితము. సం. వి. మిక్కిలిపాడుగై నది: చూ, సోగ. 3. [హీనము. 3.

సముచ్చితము. సం. వి. విభవబడినది: చూ, సము. దే. వి 1. కట్టుపాటు: చూ, బంధము. 1; 2 తాలూకాలో నొక భాగము.

సముతుపడు. ద్వ. అ. క్రి. పట్టుపడు: చూ, స్వకళమగు (లోబడు).

సముత్థానము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రియత్నము: చూ, సన్నాహము; 2. వ్యాధినిర్ణయము: చూ, రోగము. 1.

సముత్పింజము. సం. వి. రూ-పింజలము. మిక్కిలి కలిగిననేప మొదలగునది: చూ, నేప. 1. సముదక్తము. సం. వి. కయికైతలబడినది: ఉద్భృతము, ఉద్భవము.

సముదయము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యుద్ధము; 2: చూ, నిమూహము; 3 చేక్కని యుద్ధయము.

సముదాయము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-సముదాయము-సమవాయము) 1: చూ, యుద్ధము; 2: చూ, నిమూహము.

సముదాయవాక్యము. అం: చూ, వాక్యము. ౧-౨. సముదాయించే. దే. స. క్రి. ఓదార్పు.

సముద్దకము. సం. వి. అ. పుం. 1. బరణి: చూ, హరిహరము (పాత్రము. 8); అం. 2: చూ, శిర్షకర్మములనుబంధములు.

సముద్ధము: అం: చూ, అధరము. 8; [రండు. సముద్ధాడు: పా. వి. సముతుపధికార: రూ-సముద్ధా. సముద్ధారుడు. పా. వి. —పై.—

సముద్ధతుడు. సం. వి. గురువుచేకిక్కింపబడని వాడు: అచినితుడు, ఖట్యూరూధుడు,

దుర్విసితుడు. (తె) ఉదురుమితుత, తలకొట్లమరి, పల్లటేడు, పల్లదకాడు, పల్లదీడు-పల్లరుడు.

సముద్ధానించే. సం. స. క్రి. (విబూన) పూసికొను: చూ, పూసికొను. 2.

సముద్భాషించే. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించే. సముద్రకిట్టవ్యాయము. అం. ఒకానొక వ్యాయము. సముద్రచులుకుడు. సం. వి. అ. పుం. అగస్త్యుడు: చూ, సన్యాసి.

సముద్రనవనీతము. సం. వి. అ. న. పాలకడలి వెన్న, చందుగిడు: చూ, హిమాంశువు.

సముద్ర మధురబిందువ్యాయము. అం. సముద్రములో నొక లేనెయ్కైవేసినదియ్య: బడునా యను రీతి.

సముద్రమధనము. జా. సముద్రమును ముఖించేట. “నెలవేలని పనికై యత్నించేట సముద్రమధనము వంటిది.”

సముద్రము. సం. వి. అ. పుం. (చంద్రోదయమువలన మిక్కిలి స్వేదమును బొందునది అనగా వృద్ధిబొందునది. అంతింబ సంతోషము నిచ్చేనది. ఈశ్వరాజ్ఞతో గూడుకొనియుండునది.) = సందరము-సంద్రము-సంద్రుడు: రూ-సముద్రుడు, అంబుధి-అంభోధి-అంభోనిధి, అంభోరాశి, ఆకూపారము, అగస్త్యమూర్తిము, అపాంపతి, అపారపారము-అవారపారము, అభాగి, అల్లి, అర్జునము, అగ్గోరాశి, ఇందుజనకుడు, ఉదధి, ఉదగధి, ఉదవ్యంతము, ఉదాకరము, ఉర్విమరి, క, కంధి, కచంగలము, కబంధము, కమలము, కీలాధి, కూపారము, కూలంకషము, కృపీట పాలము, క్షేణిపాగ్నిచీరము, గంగాధరము, జడధి, జలధి-జలనిధి, జలరాశి, జలాకరము, జలాగ్రము, జలేందుగిడు, జలేకుడు, ధూపధి జాడు, తరణి, తర్జము.

లిమి, తీవరుడు, తోయధి, దారదము, ద్వీపి, ధరణీవనము, నదము, నదీనము, నీరధి, పయోధి, పయోరాశి, పరాంగము, పానోధి-పానోధి-పానోనిధి, పానోధి-పానోనిధి, పారావారము, మందిరము, మకరాలయము, మహాపానీచీరము, మహాశయఁడు, మాలంకషము, మిత్రద్రువు, యాదాపతి-యాదసాంపతి, యానోనాథుడు, రత్నగర్భుడు, రత్నాకరము, నాంకము, వారాన్నిధి, వారాశి, వారిధి, వారిరాశి, వార్ధి, వాహినీపతి, వ్యభీకము, శరధి, శైలశిఖరము, సరస్వంతము, సరిత్యతి, సాగరము, సింధువు. (తె. ప):— ఏటి-తేఁడు, ఏరు(లు)లమగఁడు, కడలి, చేంచునడు. నేటికుప్ప, నేటిరాసి, నేటి-తేఁడు, నీరుతిట్ట, నీరువామి-నీర్వామి, పుడమిముద్దినుకోక, పుడమి-మొలనూలు, పొయ్యెలు, మబ్బుపువ్వులవెల్లి, మామనామ, ముక్కంటిమమ్ములపాది, మున్నీరు, మొగులువిరిపాది, రతనపుగని, రతనాలపంట, రాతితాలువరిగా రావునామ, రేయింతినామ, లచ్చితండి, వెన్నునిటెంకి, వేగంటిరాతుఁగాంచివనణి, వేల్పునువారంపువిడిది, సందరము-సంద్రము-సందుఁడు. తద్విశేషములు.— ౧. సముద్రపు నురుగునకు. అల్లికఫము, కారుజము, జలహాసము, డిండిరము, తండకము, కరంజము, ఘేనము. (తె):— సుచ్చిస్తు, నురుగు-నురుపు-నురుగు; ౨. సముద్రముధనమునఁ బుట్టివని. (అమ్మతిము-విరావతము-నుర-అమ్మతకలశతోడి మహాలక్ష్మి-ఘృతాచి-రంధ-మేవక-చిత్రోరేఖ-మోహిని-మదన-కాంతిచంద్రిక-మహాయను నవ్వరసలు. అష్టసింధులు (శీవసహితము) ఉత్తైశ్రవము మొదలగునవియు తెల్లనిగుట్టములు-కనకదండము-కానుధేనుపు-కల్పవృక్షము-నూర్యకాంతమణి-శ్యామం

కమణి-కాస్తూరమణి-దేవదత్తకంఠము-పుష్పకవిమనము-సందిఘోషమును రథము-హాలామలము మొ.); 3. సప్తసముద్రములకు. చూ, సముద్రములు; ౪. సముద్రములు.— (బాల్మీక, ఉత్తర, మెడిటరేనియన్-ఏడిగ్రియాటిక్, ఏజిన్, నల్ల, కాస్పియన్, ఎజ్జి, అరేబియా, పచ్చే, జపాన్, కారిబిన్, ఛేరింగు, మధ్యధరా, ఫసిఫిక్, అట్లాంటిక్కు, ఆర్కిటిక్, అంటార్క్టిక్కు, హిందూమహాసముద్రములు. (ఇవి నీర్వికాపదములలోఁ జేరలేదు); ఇందు మహాసముద్రములు అయిదు:— ఉత్తర, దక్షిణ, ఫసిఫిక్కు, అట్లాంటిక్కు, హిందూ మహాసముద్రములు) నుజ్జియు:— నదవిశేషములు.— ఝర్లురము; శోణము; హిరణ్యవాహము; సరస్వంతము; మిత్రయు హిందూదేశమునకు తూర్పున బంగాళా ఘాతము (ఆంధ్రముహాసముద్రము) మొదలగునవి కలవు); ౫. సముద్రోత్తరంగములకు. చూ, వీచి. 1; ౬. సముద్రముపొటుపాటులలోపొటునకు.— (౧) ఉల్పాదము, వేల (తె) ఉప్పెన, ఉబుకు, పొంగు, పొటు; (౨) పొటు.

సముద్రములు. ఆం: ౧. లవణ:— తొరసింధువు, తొరాల్లి, తొరొదము, లవణము, లవణాకరము, లవణార్ణవము, లవణోదము. (తె) ఉష్ణగడలి; ౨. ఇక్షు:— ఇక్షుసముద్రము, ఇక్షుదము. (తె) ఇంచేపాలకడలి, చెఱుకుకడలి; 3. సుర:— సురాకరము, సురార్ణవము, సురొదము. (తె) కల్లువెల్లి, కల్లుసంద్రము; ౪. సర్వి:— ఘృతోదము, సర్విరర్ణవము, సర్విరాకరము. (తె) నేతిపంద్రము; ౫. దధి (పెరుగు):— దధ్యాకరము, దధ్యార్ణవము, దధ్యుదము; ౬. క్షీర:— కలకాల్లి, కలశోదధి, కలసోదధి, క్షీరము, క్షీరాకరము, క్షీరాల్లి, దుగ్ధాకరము, దుగ్ధార్ణవము, విష్ణుదదము.

(తె) అజనసంద్రిను, జిడ్డుకడలి-జిడ్డుకడలి, జిడ్డునీర్వామి, పాలకడలి-పాలకడలి, పాలమున్నరు, పాలవాగు, పాలవెల్లి, పాలసంద్రిను, పాలేలు; 2. జల (మంచినీళ్లు):- జలాకగము, జలార్థము, స్వాదూదము. తద్వి.- (౧) సముద్రములవిస్తీర్ణములు:- ౧ లవణ=2 లక్షలయోజనములు; ౨ ఇత్తు=4 ల. యో; 3 సురా=8 ల. యో; ౪ సర్పి=16 ల. యో; ౫ దధి=32 ల. యో; ౬ క్షీర=64 ల. యో; 7 జల=128 ల. యోజనములు. (౨) జలమునకు - చూ, సలిలము; (౩) చూ, సముద్రము.

సముద్రయానము. అం: చూ, కలియుగవర్త్యములు.

సముద్రాంత. సం. వి. అ. పు. 1. తీటకసిం ద*: అనంత, కంటకాలుకము, కచ్చుర, కు నాళకము, క్షుద్రేంగుది, గర్జాఫలము, గ్రాహణి, దురాలభ, దుస్పర్శ, ధన్వయానము, యవాస ము, యాపము, రోదని, వికంటకము. (తె) తీట కసింద-తీటకసింది-తీటకసింది, తీట కోవల, రేగడిదూల*; 2. పిక్క*: చూ, స్పృక్కా; 3. పృత్తి*: అనగ్నిక, ఆచ్ఛా దనఫల, కర్వాసము-కర్వాసము-కర్వాసి-కార్వాసి-కార్వాసిక, కురండనాళి-కురండ నాళిని, కర్ముకము, తుండికేరి-ధగము, పిం జ, బదిర-బదిరి, వమని, వస్త్రనా(ము)మాని, నూత్రీపుష్పము. (తె) దూది, పత్తి-పృత్తి తద్వి.- ౧: అతిబల, కుష్మనుత్తు, భారద్య జి. (తె) అడవిపృత్తి; ౨: రక్తకర్వాస ము. (తె) ఎత్తపృత్తి; 3. విత్తుతీసిన పృత్తి కి.-ఖంజ, తూలము, పిచుతూలము, పిచువు, బదరి. (తె) దూది, పత్తి-పృత్తి; ౪: కర్ ముకము, బదరము. (తె) పృత్తికాయ; ౫. లక్కదూదికి.-పుత్తిక; ౬. మతీకొన్ని రకముల పృత్తిచెట్లు:- (తె) కొండపృత్తి;

జేడపృత్తి; పయిడిపృత్తి-పైడిపృత్తి; పుల్లపృత్తి*;

2. పృత్తిజేడకు.-బదరము. సముద్రీయము. సం. వి. అ. సముద్రముది.

సముద్రుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.

సముద్రీక్షించే. సం. స. కి: చూ, వీక్షించే.

సముద్ర్యత్తము. అం: చూ, తారాక్రియలు.

సమున్నతము. అం: చూ, పార్శ్వక్రియలు.

సమున్నద్భుడు. సం. వి. 1. గర్వించినవాడు:

చూ, హేరంబుడు; 2. చేతువని తన్నుచేడు.

పరిగా నెంచే కొనువాడు: చూ, సుధి;

3. పుట్టినవాడు: చూ, సంభూతుడు.

సమున్నయము. సం. వి. అ. తడిసినది: చూ, ప్రేమము.

సమున్నయము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెనుక

నున్నదండు: చూ, సేన. 1; 2: చూ, సమ

వాయము. 2. [ము, ఊర్ధ్వము.

సమరక్తము. సం. వి. అ. ఏ త్రేబడినది: ఉద్భృత

సమూఢము. సం. వి. 1. ప్రోగుచేయబడినది:

సంచితము; 2. అప్పుడు పుట్టినది: చూ, సం

భూతము; 3. వంగినది, వంపు: చూ, వేల్లి

తము. 3.

సమూరువు. సం. వి. అ. పుం. రూ-చమూ

రువు. తెల్లనిజోలును లావు మెడయును మె

లుగైకొన నున్నని పెండుకలును గలిగి

గోధుమవర్ణముగా నైనను కృష్ణవర్ణముగా

నైనను ఉండెడు మృగవిశేషము. (దీనితో

లును జనులుపయోగించుకొందురు): చూ,

పారిణము. [చూ, సర్వము.

సమూలము. సం. వి. అ. న. ఆమాలాగ్రిము:

సమూహము. వా. సం. వి. అ. న. గుంపు:

అగ్రిము, ఆకరము, ఆకలనము, అన్నాత

ము, ఉచ్చయము, ఉచ్చితము, ఉత్క

రము, ఉపకారము, ఓఘము, కదంబకము,

కదంబము, కపాలము, కలాపము, కాండ

ము, కాయము, కురుంబము, కులము, గణము.

గుచ్చము, గుల్మము, గాగ్రిము, ఘట, చక్రిము, చక్రివారకము, చయము, చిత్ర, చితి, ఛట, జాతము, జాలము, ఝటము, ఞ, త, తతి, దండము, దాడ, ధట్టము, నికాయము, నికరము, నికురుంబము, విచయము, నివహము, పటలము, పటలి, పరికరము, పరిపత్త, పిండము, పిండి, పిచ్చ, పూగము, పేటిక, ప్రకరము, ప్రసయము, బృందము, మండలము, మండలి, రింఛోలి, వంశము, వనము, వరండము, వారము, వితతి, వితానము, వివర్తనము, విసరము, ప్రజము, ప్రజ్య, వాగితము, పూహము, సంఘము, సంఘాతము, సంచయము, సందోహము, సంభారము, సంస్తాయము, సంహతి, సన్నయము, సభ, సమవాణ్యము, సమితి, సమదయము, సముదాయము, స్కంధము, ప్రోమము. (తె. ప): అంట (బ. అంటలు), అట్టియ, అత్తము, కందుక, కూటువ-కూటువు, గడ, గమి, గుంపు, గుబురు-గుమరు, గుమి, చేరున, జేంజో, జేట్టు, జోక, జోళా, తల, తుటుము, తుట్టియ-తుట్టై, తుడుము, తెగ, తెట్టువ, తెట్టై-తెట్టెము, తెబక, తెరలిక, తెవ, తొగ, తొట్టు-తొట్టువ, తోయము, తుగ్గియ-తుగ్గై, దిండు, పడము, దాటు, దిమ్మ, దిమ్మ, నుతిక, పరి, పరుప, పలు, పిండు, పయిక్కుము-పైక్కుము, పొట్టము, పొత్తుము, పొది, బారు, పిండము, మంపు, మూతా, మూక, మేళము, మొగి, మొత్తము, మొల్లమి-మొల్లము, రొక్కము, లంపు, లాటు, లేక, లాంపు, సంగడి. తద్విశేషములు. ౧. సజాతీయ సమూహమునకు. యూధము, వర్ణము, వర్ణపు, సహాయక, సార్థము. (తె) తెగ; ౨. రాజ్యాంగములు గాహనవారి సమూహమునకు. అనీకస్థము,

రక్షివర్ణము; 3. ప్రాచీనసమూహమునకు. గణము, గోకర్ణము; ౪. జనసమూహములకు. గాగ్రిమత, జనత, భూమ్మ, పాళ, గల్గి ఇవి ప్రత్యేకముగా నాయాసమూహములు. (తె) జేట్టు; ౫. లంబాడీలగుంపునకు. తండము. (తె) తండా; ౬. పశుజనసమూహమునకు. సార్థము, హరి. (తె) పరుస, వీడు, సాతు; ౭. పశుసమూహమునకు. సమజము, సార్థము. (తె) సాతు; ౮. సమూహవాచకములు. కేశపక్షము, కేశపాళము, కేశవాస్త్రము: (మా, పక్షము, 13); ౯. పశుపక్షిసమూహమునకు. యూధము; ౧౦. యువతీజనసమూహమునకు. యౌవతము; ౧౧. ప్రాణిసమూహమునకు. పరివారము, మాతృ, సలఘము. (తె) గుమి, మింది; ౧౨. వర్తక జనసమూహమునకు. సార్థము. (తె) సాతు; ౧౩. ముసలలగుంపునకు. వార్ధకము; ౧౪. దొమ్మరవాండ్రుసమూహమునకు. (తె) వీడు; ౧౫. పశువులకంటె నితరమైన మనుష్యాది సమూహమునకు. సమాజము; ౧౬. చూ, ఆధర్వణము; ౧౭. చేక్కిలములసమూహమునకు. కామ్యులికము. సమూహ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. యాగాగ్ని యందుపయోగింపఁదగినపేరు: ఉపచాయ్యము, పరిచాయ్యము: మా, వహ్ని. 1. సమృద్ధము. సం. విణ: సంపన్నము. (తె) ఒడుగు-ఒడుపు, పుంజి. సమృద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: అభివృద్ధము, ఉపగ్రహము, ఉపయోగము, ఋద్ధి, నిస, వద్దిని, పుష్టి, ముష్టి, పూర్తి, విధ, వినియోగము, వివర్ధనము, పుష్టి, సంపత్తి-సంపత్తు-సంపద. (తె. ప): ఆమని, ఒడుగు-ఒడుపు, ఒడుగుబడి-ఒడుపుబడి, ఒడ్దియ-ఒడ్ది, తామ

తొరకంపర-తామరకంపము-తామరదంపము,
తొరకాత్తు, దండి, నింపాది, నింపు, నినుపు,
వన, వసిక, పుంజి, పెంపు, ముస్తు, సంపు,
సాంపు. తద్వి. — ౧. లెక్క పెట్టలేనన్ని:—
బహుళము. (తె) చాల-చాలా, బోలెడు:
(చూ, హేరాళము); ౨. గోమహిష్యాది
సమృద్ధి:—మాధివి.

పమృద్ధుడు. సం. విణ. 1. మిక్కిలిసంపదగల
వాడు: చూ, సంపన్నుడు. [సహితము.
పమేతము. సం. విణ. కూడుకొన్నది: చూ,
పమేలము. వై. వి.=సమృద్ధి. రూ-సమేళము.
ఒద్దిక: చూ, స్నేహము; 2. చేరిక: చూ,
సంయోగము. [యోగము.

సమేళనము. వై. వి.=సమృద్ధి. చూ, సం
పమేళము. వై. వి.=చూ, రూ-సమేలము. 1-2.
సమోర్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేదన-చేదును:
చూ, భూమి. 1. [చూ, వస్త్రము.

సమృకరలచీర. వా. వి. అడుదాని కట్టుబట్ట:
పమృతము. సం. విణ. సమృతియైనది: చూ,
స్వీకృతము. 1. తద్వి. — (ఇందుకు సంబం
ధించిన విశేష్యపర్యాయపదములను “సమృ
తి. 1” కడఁ జూచుకొనవలయును)

సమృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: అంగీకారము,
అంగీకృతి, అనుమతము, అనుమతి, అనుమో
దము, అభిమతము, అభ్యుపగమము, అస్తుం
కారము, అగువు, అశ్రియము, ఉపగమము,
ఉపశ్రుతి, ఉపరీకృతి, దక్షత, నియమము,
వృత్తిజ్ఞ, వృత్తిజ్ఞానము, వృత్తిశ్రియము, మతి
ము, సంకేతము, సంగరము, సంవి
త్తు, సంశ్రియము. (అవ్య) అ
తి, అధ (అధ)-అథో (అథో), అధకిమ్,
అస్తు, అత్, అమ్, ఉరరి, ఉరి, ఉరరి, ఉ
రి, ఉరరి, ఏవమ్, ఓమ్, ఔ, పరమము

(తె. ప):—ఇచ్చేగింత, ఇచ్చికోలు, ఇయ్య
కోలు-ఈకోలు-ఈయకోలు, ఉంకు, ఎక
రారు, ఒడఁబడిక, ఒడఁబాటు, ఒప్పికోలు-
ఒప్పకోలు, ఒప్పు, కయికోలు-కైకోలు,
దత్తు, మంజోరు, మయికోలు-మయికోలు-
మేకోలు-మైకోలు, మయివడి-మయివడి-
మైవడి, మేయడు, మోజో, రాజీనామ,
లాగు, సమకోలు, సమానము. (అవ్య) అగు,
అగుగాక, అవు-ఔ, అవుగాక-ఔగా
క, అవును-ఔను, అవులెమ్మ-ఔలెమ్మ,
అవులే-ఔలే, ఊ, కాత-కావుత, నుంచిది,
మాబాగు, వల్లె, సరి-సరే, స్రాసరే.
తద్వి. — ౧. జనసమృతికి. — (తె) అల్లారుము
ద్దు; ౨: అర్థాంగీకారము; (ఇందుకు సంబం
ధించిన విశేష్య పర్యాయపదములను “సమృ
తము” కడఁజూచుకొనవలయును); 2. అనుజ్ఞ: చూ, నెలపు;
3. ఇచ్చు: చూ, వాంఛ

సమృతించే సం. అ. క్రి: రూ-సమృతిల్లు, అం
గీకరించే, అనుమతించే, అనుమోదించే,
శిరసాపహించే, స్వీకరించే, (మి) ఇచ్చెదడు,
సమాధానపడు. (తె. ప):—అడరు, అడరు
చెంచే, అమరు, అలరారు-అలరు, అలుపు,
అరు, ఇయ్యసేయు, ఎనయు, ఎలరారు, ఎన
గు, ఒనరు, ఒప్పారు-ఒప్పు, కొలులు, కొలు
పు, క్రాలు, చేను, చెలగు, కపణిల్లు, దిండుచు
డు, తగు, తనరు-తనరుచే-తనర్పు, తలరు,
తుఱఁగలించే, పరఁగు, పరిధవిల్లు, పానరా
రు-పానరు, పాలుచే, పాలుపారు-పాలా
రు, పానఁగు, పోలు, మొనరు, రహించే,
రాణించే, నలులు, నెలయు, సవరిల్లు. (స-
క్రి):—అమరుచే-అమర్చు, ఇచ్చేగింత, ఇ
య్యకోను-ఈకోను-ఈయకోను, ఉలకో

ను-ఊల్కాను, ఒడబడు, ఒక్కొక్కను, డిందుపడు, నూలుకొను, మెయిలొను.

సమృద్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. సంతోషము: చూ, హృదనము.

సమృద్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సరమదము: అభిమగ్నము, అవమగ్నము, అపీడము, కగ్నము, కపగము, ఘర్షణము, ఘృష్టి, దండము, నిఘట్టనము, పరిమళము, పీడనము, మగ్ననము, వమనము, సంఘర్షము, సంవాహనము. (తె.ప): అనుమాదు, అమృత్తు, అలుగు-అలుగులము, ఈండ్రము, ఒత్తడము, ఒత్తడి, ఒత్తు-ఒత్తుడు, ఒర, ఒరపిడి-ఒఱపిడి, ఒరయిక-ఒఱయిక-ఒఱియిక, కరిసనము-కరిసెనము-కర్సనము, కుమ్మడు, గజలిజ-గసిలిసి, గులగుల, కలగుడు, నలపుట, నెగ్గడము, వట్టు, వఱిపఱి, రాపిడి-రారాపిడి, రాపు-రారాపు, రాయిడి, అంపు, తాపిడి, తాపు (తాపుడు), వెంపర. తద్వి. — ౧: చూ, సంవాహనము; ౨: సంతోషము. (తె) ఒత్తొరపు; ౩: (తె) రామందాడి-రామునిదాడి; 2: చూ, యుద్ధము.

సమృద్ధించు. సం. స. కి: ఘర్షించు, పీడించు. సుర్షించు, యమించు. (తె. ప.) కరిసించు, దండడివెట్టు, నూలు, పిసుకు, మెదించు-మెదించు - మెదుచు, రాపిడిచేయు, రాపాడు, రాయి. తద్వి. — ౧: చూ, పిసుకు. 1: ౨: చూ, పిసుకు. 2; 3: చూ, పిసుకు. ౩; ౪: చూ, పీడితము; ౫. అనియ: చూ, మోపు. ౪; ౬: చూ, యుద్ధ.

సమృద్ధితము. సం. వి: నిష్పిష్టము, పీడితము, మర్దితము. (తె) గజలిజ-గసిలిసి, మల్లాదుడి.

సమృద్ధనము. సం. వి. ఆ. న. గౌరవించుట: చూ, సన్మానము. [చూ, సన్మానము.

సమృద్ధనము. సం. వి. ఆ. పుం. గౌరవము:

సమృద్ధించు. సం. స. కి: చూ, సన్మానించు. తద్వి: చూ, కేళిరించు.

సమృద్ధితము. సం. వి: చూ, సన్మానితము. 1. 2. సమృద్ధనము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, కోధనము; 2: చూ, కద్దుడు; 3: (తె) ఊడుపు-ఊడ్పు, కుడుపు-కుడ్పు.

సమృద్ధించు. సం. ప. కి: మర్షించు. (తె) ఊడుచు-ఊడ్పు, చారు, చిమ్మ, గుడుచు-కుడ్పు, తొడయు, తొడుచు, చూకు, పాము-పాము. (చూ, కద్దు.)

సమృద్ధవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: ఆతాయి, ఊహని, ఝాటము, వర్ధని, శోధని. (తె) చీకెలి, చీపురు, చీపురుకట్ట, పారక. తద్వి. — ౧. చీపురుములునకు. — (తె) పూతిక; ౨. కల్లముకుడిచెడు కట్టకు: పాలికట్ట; 3: చూ, మలారము.

సమృద్ధిగలు. వై. వి. ఒకరకముచెప్పలు: రూ-సంభాగిగలు. తద్విశేషములు - ౧: అగవార్లు, అదక, అక్షచెప్ప, ఉద్దము (బ. ఉద్దాలు), ఊడుపు-ఊడ్పు, ఓరచ్చు, ఓగట్టచెప్ప, కవును-కొను, గుమ్మరి, చెప్ప, మలకడము, మలకవాలు, మెట్టు. (సం) పాదరక్ష; ౨: గొడుగుపావలు; 3: కయికోలు-పైజోలు; ౪: పాఠోడు, పాగ-పాగా-పావ-పావా, పాఠోడు-పాపుకోడు, పోనూడు. (సం) అపస్కరము, ఉపాసనము-దౌపాసనము, పాదుక-పాదుకము, పాదుపు, సంభరక-సంభరుపు; ౫: టిల్లచెప్పలు; ౬: సంబవులు, సంభాగిగలు-సమృద్ధిగలు; ౭: (సం) కంఠ, పార్థి కి, మోతక, మోచని. (తె) పాపాను-పాపాను-పాపాను, ముచ్చె, మోచో; ౮: కిలుక-కెచ్చ-కిలుక-కెచ్చ (కిలుకెట్టు); ౯: కో. కి-కోపి; ౧౦: (సం) అనుకదన, ఉపాసన

ము. డౌపానహ్యము; ౧౧. పాదరక్షలలోపల
కాలికివేయుజోడుకు - మేజోడు; ౧౨. యో
గవాగములు - యోగవాగలు. ఇత్యాది.

సమీక్షము. సం. వి. ౧. సమానమైన పరిమితి
గలది; 2. సమానము: చూ, సుషమ. 2.

సమీక్షత్వము. ఆః: చూ, గుణములు.

సమీక్ష. వై. వి.=సమీక్ష: రూ-సమ్యే-సమ
క్ష, జాతికట్టుపాటు: చూ, బంధము. 1.

సమ్యుదము. సం. వి. ౬. స్త్రీ. మిక్కిలిసంతో
షము: చూ, సంతోషము.

సమ్యుర్చనము. సం. వి. ఆ. న. 1. మిక్కిలి
మార్పునొందుట: చూ, సామ్య; 2. శిబిర
ము, పరీసరణము, అంతట వ్యాపించుట:
చూ, సంస్కృతము.

సమ్యే. వై. వి.=: చూ, రూ-సమ్యే. 1.

సమ్యేట. వై. వి. 1.=శిబిర. రూ-సంపెట-
సంబెళ్-సమ్యేళ్. (సం) ఆయోఘనము,
కూటకము, కూటము, ఘనము, చర్మయడ్చి,
ముద్గరము, లోహశర్మటి, శింబలి; వై. వి.
2: చూ, మునికోల.

సమ్యేళ్. వై. వి.=చూ, రూ-సమ్యేట. 1.

సమ్యేళ్నము. సం. వి. ఆ. న.=సమేళ్నము: చూ,
సంయోగము. [శోధితము.

సమ్యుప్తము. సం. వి. ౧. శోధించబడినది: చూ,
సమ్యుక్తు. సం. వి. చ. న. 1. నిజము: చూ,
సత్యము. 1; వి. 2. నిజమయినది: చూ,
చూ, సత్యము. 1.

సమాగ్రీటు. సం. వి. జ్. పుం. తనయాజ్ఞచేరా
జాలను శిక్షించి రాజసూయయాగము చేసిన
మండలేశ్వరుడు: చూ, రాజ్. ౫.

సయాట. వై. వి.=సహాటన. (ద్య అని శ. ర.)
(రూ-సయాటము - సయ్యట-సయ్యాట-స
య్యాటము). 1. పరిహాసము: చూ, హా. 5;

2. లీల: చూ, హా. 5; 3. స్త్రీ పురుషుల
పరిహాసము: చూ, హా. 5; వా. 4. ఆశ్చ
ర్య: అలవోక, అనడ్డ, అలము, ఒప్పరికము,
కక్కురితి-కక్కుర్తి-కక్కుటితి-కక్కుట్టి-
కక్కురితి-కక్కుర్తి-కక్కుటితి-కక్కుర్తి-
ట్టి, కప్పడ, కప్పళ్ళపు, కీటు, కేరడము,
చేదరు, తరితిపు, మందేమేలము, ముప్పొత్తు
లు, చెనక-చెనుక-చెన్క. (సం. ప) ఆశ్చ
ర్య, ఉపేక్ష, లీల.

సయాటము. వై. వి.= —పై.—

సయాతము. వై. వి. సాతంతరము: చూ, స్వతంత్రము
సయి. వై. వి. (ఉ. ప). సహాశ్చార్థకము: రూ-పై.
సయింపు. వై. వి.=సహాస: చూ, సహనము. 1.

సయింపుడు. వై. వి.= —పై.—

సయింఁ. వై. ఆ. కి: చూ, రూ-సైంఁ.

సయిడము. దే. వి. గోమముపిండి.

సయిపు. వై. వి.=సహన. రూ-సైపు: చూ,
సహనము. 1.

సయిపుడు. వై. వి.= —పై.—

సయికము. దే. వి. రూ-సైకము. 1. సూక్ష్మ
త్వము: చూ, స్వల్పము; వి. 2: చూ,
సూక్ష్మము.

సయికిలు. వా. వి. బయిసికిలు-పైసికిలు: చూ,
రూ-సైకిలు. (చూ, శకటము.)

సయిగ. వై. వి.=సంజ్ఞా: చూ, రూ-సైగ.

సయితము. వై. అవ్య.=సహితమ్: చూ, రూ-
సైతము.

సయితుడు. వై. వి.=సహిత్య: చూ, సూర్యుడు.

సయిదోడు. ద్య. వి: చూ, రూ-సైదోడు.

సయిను. వా. వి: చూ, రూ-సైను.

సయిరణ. వై. వి.=సహనమ్. చూ, రూ-సైరణ.

సయిరింఁ. వై. ఆ. కి: చూ, రూ-సైరింఁ.

సయ్యట. వై. వి.=సహాటన: చూ, రూ-సయా
ట. (ద్య అని శ. ర.)

సయ్యట. వై. వి.= చూ, రూ-సయ్యట.

సయ్యటము. వై. వి.=—వై.—

సయ్యటింఁచే. ద్వ. స. కి: చూ, పాసింఁచే.

సయ్యొద్ద. ద్వ. వి. (సయ్య + ఒద్ద) చేరిక:

చూ, సంయోగము.

సయ్యొద్ద. ద్వ. వి.—వై.—

సయ్యొద్దె. ద్వ. వి.—వై.—

సరంగ. దే. వి: ఆరకాటి, ఓడంగి, ఓడమాలి,

కర్ణకారుడు, చెంబడివాడు, తిండెలు-

తిండేలు, పడవవాడు, పల్లెవాడు, వీలి

కాడు, మరకాడు, మర్కారి, మాలికా-

డు, మాలిమి, మాలిమికాడు, కేవుబోయ.

(సం. ప):—ఆలీరుడు, కర్ణధారుడు, నా

వికుడు, నియామకుడు, పోతపహుడు-

పోతవాహుడు.

సరంజోము. వా. వి. ఎస్తుసామగి. “పెండ్లి

సరంజోము సిద్ధపఱచిరి”

సరంబీ. వా.వి. బల్లలకూర్పుమిదై; చూ,మిద్దియ.

సరకట్టు. ద్వ. వి. (సరము + కట్టు) వీణెమెట్టు:

చూ, సోపానము.

సరకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. కల్లు: చూ,

నర. 2; 2. కల్లుతొగిగడుగిన్నె: చూ, పా

తగ్గము. రి-ర; 3. కల్లుతొగిగుట: చూ, స్వా

దనము; తద్వి. -ం: వీరపాణము-వీరపానము

అ: కల్లుమీది ఆస: అనుతగ్గణము-అనుత

గ్గము. (తె.) కల్లాస; 3: అనుతగ్గణము-అ

నుతగ్గము. (తె) కల్లుపడ్డన, కల్లుపడ్డింపు.

సరకు. దే. వి. 1: చూ, చిల్లర. 1; 2: తరబడి,

తరము, దినము-దినము-దినమున్ను, బండము,

రకము, సంకట. (సం) అర్థము, పదము,

పదార్థము, వస్తువు, విభజి. (అప్య) అపి.

తద్వి. య. (సం) మహాదనము; అ: (సం) రు

చకము; 3. గణుతి: చూ, నూటి. 1.

(లక్ష్యము. 1.)

సరకుగాను. దే. స. కి: చూ, లెక్కనేయు. 1.

సరకునేయు. దే. స. కి:—వై.—

సరగ. వై. కి. విణ:—సాగ్. శీఘ్రముగ:

చూ, స్వదము.

సరగము. సం. వి. అ. న.=సరిగె. తావళపుం

బూస: చూ, హరుమంజి (పూస.)

సరగు. వై. వి.=సాగ్. వడి: చూ, స్వదము.

సరఘ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. తేనెటీగ: చూ,

మక్షిక; తద్వి.—ం: అడవిదోమకు.-(తె)

అడవిదోమ: (చూ, మళకము. 1); అ చిన్న

దోమకు.-(తె) నుసము-నుసుము (చూ, మ

ళకము. 1); 3: తీక్ష్ణతుండము. (తె) నల్ల

దోమ: (చూ, మళకము. 1); ర. దోమకు.

కటుకీటకము. (తె) మూగ, రొమ్మేపురుగు.

(చూ, మళకము. 1); ౫. కహాయిక, జల

జ (తె) నీరుదోమ, నీరుపట్టుదోమ. (చూ,

మళకము. 1); ౬. కందురీగకు.-వృశ్చి

కము. (చూ, మక్షిక. అ.)

సరజము. సం. వి. అ. న.=సనీతము:చూ, వనన్.

సరటము. సం. వి. అ. పుం: అండజము, కంట

కాగరము, కులాహకము, కృకలాశము-

కృకలాసము, కృకవాకువు, కృకూలాసము,

కృకచపాదము, గాత్రసంకోచి, బాహకము,

దురాశోహము, బహుదూరము, శరండము.

(తె) తొండ. తద్వి.—ం మెలచోయతొం

డకు.—దుప్పిధ; అ: అండజము, గ్వా,

కామయాపి, కృకలాశము-కృకలాసము-కృ

కవాకువు, కృకూలాసము, చిత్రబింబము:

బింబకము-బింబము. (తె) ఊసరవెల్లి-ఊస

రిల్లి, వయితోతితొండ-వెజోతితొండ.

సరటాలు. వా. వి: చూ, భక్త్యము.

సరటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కులుతిక-కుళుతిక*.

(తె) ఉలవలు. *; తద్విశేషములు.—ం అ

డవియులవలకు.—అరణ్యకుళుతికము—అరణ్య

కూకుళము, కాలవృంతము, కుంభకారి, కుల
 త్త-కులత్తిక, కురుబిల్వకము, కులాలి, చక్షుస్య -
 చక్షుస్యము. (తె) అడవియులవల, తప్పెట.
 (చూ, ధాన్యములు.) [మణము. 2.
 సరదు. వై. వి.=కరండః. మెడవగ: చూ, భూ
 సరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రో: చూ, మా
 గ్గము. 1; 2.=సరవి. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1.
 సరదా. వా. వి. ఆనందము: చూ, సంతోషము.
 సరదారు. వై. వి. 1.=కరదారీ: చూ, కూరు
 డు; 2. దాహుత్తర: చూ, సాది. 1.
 సరదు. దే. స. క్రి. సమభాగముగావించే. వర.
 4, ఆ. 238: సరసు.
 సరవణి. దే. వి. గొలుసు: చూ, భూషణము. 2.
 సరవరా. వా. వి: చూ, సప్తై.
 సరఫరా. వా. వి. —వై.—
 సరబడి. ద్వ. వి. 1. ద్వారము. పంచ. నా. 1,
 ఆ. 282: చూ, వాకిలి; 2. చూ, స్నేహము.
 సరమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. విభీషణునిభార్య:
 చూ, భార్య; 2. అడుకుక్కు: చూ, కునక
 ము; 3. వేలుపుకుక్కు: చూ, కునకము. 1;
 వై. వి. (1)=కృమ: చూ, కృమము.
 సరమగొను. ద్వ. ఆ. క్రి. కృమవడు: చూ, కృ
 మపెట్టు.
 సరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=సరి. హారము:
 చూ, భూషణము. 2. (దీనినే చేరు, బొందు
 అని కొందఱువాడెదరు); 2. మీడిపెరుగు:
 చూ, స్రవ్యము; 3. గమనము: చూ, సంవా
 రము; వై. వి. (1)=స్వర. రూ-సారము.
 ముక్కుగారి: చూ, క్యాసము; (2)=స్వర.
 నాదము. వడ్డాది. రూ-సారము: చూ, స్వర
 ము. 2; (3)=కర. అయ్య: చూ, బాగాము. 1.
 సరయూత్త. సం. వి. ఈ. పుం. గారి: చూ, వాయుత్త.
 సరవడి. దే. వి: ఈడిక, వేరుగుడు.

సరవి. వై. వి.=సరణి. 1. కృమము: చూ, విధ
 ము. 1; (దే. అని క. ర.); దే. వి. 2. దారి:
 చూ, మాగ్గము. 1.
 సరవెంద. దే. వి: నెరవెంద, నెరవు, నెరవంజి.
 (సం) కూగము, మారకము, మోపకము,
 తుద్విబోధకము, బావకము, తీక్షణగంధము. *
 సరపవము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-
 సన్నీపము *.
 సరప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తెల్లతెగడ*: చూ,
 సర్వానుభూతి, విణ. 2. రసముతో: గూడి
 నది; దే. వి. (1). చేరువ: చూ, సమీపము.
 1; (2) అర్థాసనము. [(వ్య.-విరసము.)
 సరసము. సం. వి. ఆ. న: (తె) చిత్తరము.
 సరసర. వై. క్రి. విణ. 1. మిక్కిలిశీఘ్రముగ:
 చూ, స్వధము; వి. 2. రూ-చేరచేర: చూ,
 చూచూ.
 సరసాంక. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“స-జ-
 స-న-యగములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు.”)
 సరసాలింగవములు. అం: చూ, ఆలింగవములు.
 సరసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కొలను: చూ, రూ-
 సరస్సు. 1.
 సరసిజవాభుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పద్మనా
 భుడు: చూ, విష్ణువు. 1. [చూ, బ్రహ్మ. 1.
 సరసిజభవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తమ్ముచూలి:
 సరసిజము. సం. వి. ఆ. న. 1. కమలము: చూ,
 సహస్రీవక్రము; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1.
 (౧. “ధ-స-గురువు. 7వ ఛందస్సు”; ౨. “మ-
 త-య-న-న-న-న-న-న. 10-18 యతులు.
 24వ ఛందస్సు.”)
 సరసీరుహము. సం. వి. ఆ. న: చూ, సరసిజము. 1.
 సరను. దే. స. క్రి: చూ, సరదు.
 సరనుడు. సం. వి: కృంగారచేత్తలుగలవాడు:
 (తె) నుగుడి.

సరస్వతి. సం. వి. త్. పుం. 1. కడలి: చూ, సముద్రము; 2. ఒకానొకనడము: చూ, సముద్రము.

సరస్వతి. సం. వి. త్. పుం. 1. కుచేరుడు: చూ, శ్రీదురుడు; 2. రసజ్ఞుడు, రసికుడు; 3. తెలిసివారు: ఆహారలక్షణుడు, ఆహారలక్షణుడు, కృతలక్షణుడు: (చూ, సుధి)

సరస్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (బ్రహ్మలోకముండు బ్రహ్మచరస్సు గాళియించి నది రూపముగా బ్రవహించునది): అనుష్టుప్, ఆదిత్య, ఈ, ఉక్తి, విందవి, కభార్య, కాదంబరి, కాషాయమహిని, కాషాయవల్లభ, గీ, గీర్దవి, గోవు, గారి, అ, పుస్తము, బ్రాహ్మ, భగవతి, భారవి, భాష, మహాలక్ష్మి, వర్షరూపిణి, వాకు-వాక్కు, వాణి, వారి, కారడ, శ్రీ, సావిత్రి. (తె): అంచేతత్తడిచెలియ, కలనతపసిత్తి, చేదువుల నడియి, చేదువుల వెలయి, తంవాకిటను మెలగుచెలువ, తూటిగాపపుతేజీగలబోటి, నలువరాణి-నల్వరాణి, చలుకుజెలి-చల్కుజెలి, సాతముముత్తొ, పొత్తు-సాత్తువు, మినుకుడియి, లచ్చికోడలు, చెన్నునికొడుకురాణి, వెల్లముచైదువ; 2. చలుకు: చూ, కబ్బము. 2; 3. నది: చూ, హరిదిని (నది); 4. సరస్వతియనునది: చూ, నది; 5. ఆవు: చూ, గేనువు; 6. శ్రేష్ఠమైనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 7. మనువువెండ్లాము: చూ, భార్య; అం. 8: చూ, అదిశత్తులు. [హిత్యము.

సరస్వతి ప్రవర్తయము. అం. ౧ సంగీతము, ౨ సాసరస్వతీవాస్తావంకారములు. అం. ౧ ఆత్మమాల, ౨ శుకము, 3 కనులము, ౪ పుస్తకము.

సరస్వ. సం. వి. న. న. (బ్రవహించునది): రూ-సరసి, ఆర్థి, అవతారము, ఆధారము, ఆశయ

ము, జైలానము, కమలిని, కాసారము, కుండము, కుముదిని, కుముద్వతి, కులము- కూలము, కైరవిణి, కోట్టాము, ఘాతము, జ, జలాశయము, జలాస్థివి, తటాకము-తటాగము-తడాగము, నలిని, పద్మాకరము, పద్మిని, పుష్కరిణి, బిసిని, వనబంధము, విదారకము, సగోజిని, సగోవరము. (తె) చెలువు, తామరబావి, తిరుకొలను-తిరుకొళ్లంబు, నీరుచెంకి, మడుగు-మడుపు-మడ్డు-మణుగు-మణువు, లొండు, లోట. తద్విశేషములు. —౧: ఆధానము, జలాధారము, ననము, పద్మాకరము, హృదయము. (తె) మడుగు-మడుపు-మడ్డు-మణుగు-మణువు, వెంచే-వెంచేము; ౨: కీర్తాసరస్వతు: — ఘేలాకూలము. (తె) కళకుళి-కళాకుళి-కళాకూలి-కేళకుళి-కేళకూలి-కేళాకుళి-కేళాకూలి; 3: ఖాతము-ఖాత్రము, చతుష్టి, పుష్కరిణి. (తె) కలువజాకట్టు; ౪. చతురశ్రమైనసోనేలుకు-అవతారము, కోట్టాము, జలకూపి, దీర్ఘిక, పుష్కరిణి, వాపి. (తె) కట్టుదొన, కోనెలు-కోనేలు; ౫. కుచేరుని కీర్తాసరస్వతు-అవోద్ధము; ౬: మానసము. (తె) తలపుచేళాకూలి; ౭: (తె) నల్లమడుగు; ౮: (తె) సంగమడుగు; ౯. కలువలకొలనుకు. —దివానీతము; ౧౦: (తె) బొడ్డనబావి; ౧౧: స్నానముచేయు తటాకపరిదేశమునకు-అవతారము, ఘటము, తీర్థము. (తె) నీరాటచేవు-నీలాటచేవు-నీలాటిచేవు, చేవు; ౧౨. ఏటిసదుములోతుగలచోటుకు. —హృదయము; ౧౩: కూపకము, కూపము, జలాంబిక, దీర్ఘిక, పల్వలము, చవివాపి, పిండపుష్పము, వాపి. (తె) డిగియ-డిగియ-డిగియ, దొరవి-దొరువు (దొర్వు), నడబావి, బావి; ౧౪: అల్పసర

న్ను, పల్వలము, వేళంతము. (తె) కుంట, కొలఁకు—కొలఁకువు, కొలఁకు—కొల్ము, పచ్చి కపడియ—పడియ—పడె, మేచే, లట్టు; ౧౫. నుయ్యికి:—అంధువు, అపటము—అపటువు, అరఘట్టము, ఉదహనము, కాశోత్తరము, కూపము, కోట్టారము, ఖటము, చవీవాహి, చుంట—చుంటి, చూడ, చూడకము, చూత కము, జలంబిక, తమసము, పృహి, వికిరము. (తె) చేదబావి (చేదుడుబావి), నుయ్యి—నూయ—నూయి, బావి. తద్వి. —(౧) అంధకూపము, కర్కరాంధకము, ఖటము—ఘటము. (తె) పాడు నుయ్యి; (౨) చతురకృమగు నూయికి. —కోట్టారము. (తె) కుండి—కుండియ—కుండె—కుండీ; (౩): (తె) గరిపెబావి; (క): (తె) అటడ్గియ; (౪): (తె) ఇటకనూయి—ఇటుకనూయి; (౬): కూపకము, విదారకము. (తె) పిల్లనూయి; (౭): (తె) ఒజ్జలనూయి; (౮): (తె) చెలమ; 2. రూ—సారము, నీరు: చూ, సలిలము.

సరళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ—సరళము. తెల్ల తెగడ*: చూ, సర్యాసుభూతి.

సరళ దేవదారుబంక. ద్వ. వి: చూ, అజ్యము. 2. సరళ దేవదారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చిత్—చిద*. సరళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వృక్షధూనము; 2: చూ, రూ—సరళ.*; విణ. 3. జౌదార్యముగలది; 4. వంకరకానిది: (తె) పాపు; ఆం. బ. 5: చూ, సరళములు.

సరళములు. ఆం. “గ, జ, డ, ద, బ” లు (ఇవి మృదూచ్చారణగలవి.)

సరళుడు. సం. విణ: ఉదారుడు, దక్షిణుడు.

సరాగము. సం. విణ. 1. రాగముతో—గూడినది,

దే. వి. (1) ఒడ్దిక: చూ, స్నేహము.

పరాతి. దే. వి. గోడవలె గుడారముచేట్టు నే

ర్పించినతెర, కణాతిగోడ: చూ, మఱుగూగోడ. తద్వి. —వాకిటిలోపలి పక్కగోడకు. —(తె) మొత్త. [వరాబు.

సరా. వా. వి. వాణెముల పరిశీలకుడు: రూ—

సరాసరి. ద్వ. వి. (సరసిన + సరి) సరసియోడగా

నైన సమత్వము: సగటు—సగుటు (ఏవరేఖీ)

సరాళము. సం. విణ: చూ, రూ—సరళము. 3-4.

సరి. నై. వి. 1. =సర. హారము: చూ, భూషణము. 2; 2. వస్త్రములు నేయుటకు సహ

రించిన తంతుసమూహము. ఆం. భా. ద్వి.

155. తద్వి. —౧. నేతసరితట్టెడు పలకకు. —

(సం) వాయుదండము, వేమము: చూ, మగ్గము; ౨: (తె) నేడుకట్ట; 3: చెండు, తొవ

డము, బంతి. (సం) ఆహారము, ఇరిపకము,

కండుకము—కండుకము, కజ్జలము, గిరి, గిరి

గుడము, గిరియాకము, గువాకము—గూవాక

ము, గేండుకము—గేండుకము—గేండుకము—

గేండువు, చోరవాగుడము, పిండము, పిం

డు (పిండువు). తద్వి. —౧. (తె) పుట్టు

చెండు, పోటనబంతి; ౨: పూచెండు, పూ

బంతి—పూలబంతి; నై. విణ. 4. (ఏ) =సదృ

శ: చూ, నమానము. 2; 5. లెన్న: చూ,

యోగ్యము. 2; 8: చూ, సమాప్తము;

7. చేక్కనైనది: ఋణావు, పృగుణము: చూ,

నుషమ. 2. (చూ, హృద్యము); దే. వి.

8. పగుళ్లువాటిసండు: గండి—గండిక, సరి

య; 9: గండి—గండిక, పడఁకు—పణఁకు,

సంది; 10: చేక్కెడనము, చేక్కెటి, చేక్కె

న, చోయి, జీవరస, తిన్నన (చూ, హృద్య

ము); క్రి. విణ. 11. పూర్ణముగా; అవ్య.

12. అంగీకారార్థకము: చూ, సమ్మతి.

సరించే. సం. ఆ. క్రి. పూ: చూ, సను. 3.

సరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. =సరిగ—సరిగ. మఱుగూపెట

హారము: చూ, హావణిక 2 (భూషణము. 2).

సరికట్టు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, సరివడు. 1.2-3-4.

సరికడమే. ద్వ. అ. కిరి. 1. ముందుమించే;

2. మీలు, అతికియించే: చూ, సందడించే.

సరిక. వై. వి. 1. = సర-సరిక. రూ-సరిక. పోరము.

తావళపులూస (అనికొందలు): చూ, భూ

పగము. 2; 2. = సరిక: రూ-సరిక, జేరత.

జేరపోసు, జేరి-జేరి, జేలతారు, తగటు-తగ

డు, పైతాణి-పైతిణి, లేకు-లేకు, సకలా

తు. తద్వి. — ౧: లడి; ౨: వరకు-వరకు;

3: జేరబాజేసకు: చూ, వస్త్రము; 3: కం

డియ-కండె, పుత్రడ; కిరి. విగ. 4. చూ,

సరిగా. [లు. అం, భా. త్వు. 111.

సరిగ నెదిరించే. వా. స. కిరి: చూ, మాటుమస

సరిగస్తు. వా. వి. (వహ్నిగస్తు) ఉరేరింపు.

(నిజామువాడుక).

సరిగా. వా. కిరి. విగ: రూ-సరిగ, అసలార,

ఒప్పుగా, చేక్కగా, బాగుగ (బాగుగా).

సరిగాలి. వా. వి. చూపకము: చూ, వాయువు.

సరిగ. వై. వి. = సర. సరిక: చూ, రూ-సరిగ.

1—2—3. [చూ, సందరించే.

సరిగొను. ద్వ. స. కిరి. చేంపు, రూపుమాపు:

సరిచేయు. వై. స. కిరి. 1. వాళముచేయు:

చూ, సరిపెట్టు; వా. 2. బాగుచేయు;

3. నుగ్గులలేకుండచేయు.

సరిచూచే. వై. స. కిరి: చూ, సందరించే.

సరిబెంకణము. వా. వి: చూ, పాణిగలు.

సరితరము. దే. వి. భూమిని సారమునుబట్టి తర

గతులుగా నేర్పబడేట.

సరితాళంపుమొన. అం: చూ, మొనలు.

సరితూగు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, సమానముగు.

సరిత్తు. సం. వి. త్. (స్త్రీ: చూ, నది.

సరిత్తు. సం. వి. ఇ. పుం. ఏటి-తేడు: చూ,

సముద్రము. [ణము. 2.

సరిగండ. వా. వి. కేయూరము: చూ, భూప

సరిదాచు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, సరివడు. 1.2-3.

సరిదీయు. వా. స. కిరి: (సం) సాదించే.

సరివడు. వై. అ. కిరి. 1. అనుకూలపడు: అను

యు, అపటిల్లు, ఇందు, ఇముడు, ఒంటు,

ఒడబడు, ఒదవు, ఒకరువడు, ఒకరుపెట్టు

కొను, ఒమ్మ, ఒప్పు-ఒపు, గిట్టు, జితవడు,

జితించే, పొందువడు, పొత్తువడు, పొనరు

వడు, పొసగు, మెయికొను, వాటవడు,

వీలు, వీలువడు, సరికట్టు, సరిదాచు, నూటి

వడు, (పేరి) అపటించే, (మి) అనుకూల

వడు, అనుకూల్యముగు, ఉపయోక్తముగు.

(సం) అనుకూలించే, అపహించే, ఉపయో

గించే; 2. యుక్తముగు: అత్తు-పాత్తు, అత్తు

కొను, అనువువడు, అమరు, అయిరకొను-ది

రకొను, అలవడు, ఉరు-ఉలు, ఎచ్చిలు,

ఒదవు, ఒనరు, ఒప్పు, ఒజేవడు, కలుగు-క

ల్లు-కలుపు, కుమరు, కూడు, కొను, కొలుపు,

గుణవడు, చేక్కబడు, చేను-సను, చెల్లు,

చొప్పడు, చొప్పిల్లు, జేతవడు, జోకవడు-

తగు-తవు-తొ, తీరు-తీలు, నిగుడు-నివుడు,

నూలుకొను-నూలుకొను, పొసగు, పోలు,

బాగువడు, మక్కలించే, వచ్చే-వచ్చే,

వలయు, సరికట్టు, సరిదాచు, నూటి

వడు, (మి) యుక్తముగు, నూత్రివడు. (సం)

ఉపకరించే; 3. సరిపోలు: చూ, సమానముగు.

సరవణి. ద్వ. వి. (రూ-సరిపెగు-సరిపణి-సరిపణి-

సరిపెన) బంగారులోనగు వానిగొలుసు: చూ,

భూపణము. 2.

సరిపణి. ద్వ. వి. — పై: —

సరిపణి. ద్వ. వి. — పై: —

సరిపణమే. వా. పేరి: చూ, సరిపెట్టు.

సరిపణమే. వా. పేరి: — పై: —

సరిపెట్టు. ద్వ. స. కిరి. 1. ఈడువడచే, ఉద్దిం

చే, గావునట్లు, నీతపటచే, బోదాచేయు,
లనును, వలకట్టు, సంకతెట్టు, సంకపటచే,
సంతరించే, సరిచేయు, సరిపటచే-సరిపటు
చే; 2: చేంపు: చూ, సంహరించే.

సరిపెణ. ద్వ. వి: చూ, రూ-సరపణి.

సరిపెన. ద్వ. వి:—పై.— [భా. ద్వి. 302]

సరిపోటు. వా. వి: చూ, సాదృశ్యము. (అం,

సరిపోటు. వా. ఆ కి: చూ, సరిపోవు. 1. (అప్ర)

సరిపోవు. ద్వ. ఆ. కి: 1. సరిపోలు: చూ, స

మానమగు; 2: చూ, సమ్యంతియే; 3: అయి

పోవు-విపోవు, కడచేయ, కడతెగు, కడతే

లు, కడముట్టు, కడవెల్లు, తేలు, ముగియు,

ముట్టు, మూడు, (మి) సమాప్తమగు; 4 న

శింఛే. చూ, సమయు. 3: పేర్. 5. సరిపుచ్చే.

సరిపోర్డు. వై. వి. సగమురాతిరి: చూ, రాత్రి.

సరిదిత్తము. అం: చూ, విన్నాగములు.

సరిచేసులు. ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రిడ.

సరిమడిమానిసి. వా. వి. శౌర్యసంఘండు: చూ,

ఘోరుండు.

సరియ. దే. వి. 1. వగుళ్లువారిసనందు: చూ, స

రి. 3: 2: చూ, రింధిము. 1.

సరియగు. ద్వ. ఆ. కి: 1. నశించే: చూ, సమ

యు. 3: వా. 2: చూ, సమానమగు.

సరియించే. దే. స. కి: అఖండమునకు నూనె

సిద్ధముచేయు.

సరిహద్దు. దే. వి. పోలిమేర: చూ, నీమ. 1.

సరిపపము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-సర్పపము*.

సరిసృపము. సం. వి. ఆ. పుం. పాము: చూ,

సర్పము.

సరుకు. వా. వి: చూ, రూ-సరుకు. 2.

సరుగు. దే. ఆ. కి: చూ, కర్థిల్లు.

సరుగుడు. వా. వి: ఈలచెట్టు.

సరుగుడుకట్ట (పేడు). వా. వి. ఒకరకమువంట

కట్టె: చూ, సమధ. 2.

సరుకు. వై. వి. 1. సరిహద్దు: చూ, నీమ. 1;

2: కర. అయ్య: చూ, బాణము. 1; 3: =

కర. గతిలేనికరము: చూ, బాణము. 1.

సరుకు. దే. వి: చూ, సరుకు. 1.

సరువడము. వా. వి. ముద్ద, పిండము, పిడుచే:

చూ, సాడము (1).

సరె. వా. వి. 1: చూ, రింధిము. 1; అవ్య. 2.

అంగీకారార్థకము: చూ, సమ్యతి. 1.

సరే. వా. అవ్య. అంగీకారార్థకము. అం, భా.

త్య. 75: చూ, సమ్యతి. 1.

సరేను. దే. వి. ఒకరకముబంక: (సం) పబ్బిము.

సరోజము. సం. వి. ఆ. న. కమలము, పద్మము,

తామర: చూ, పహసరిపత్రిము.

సరోజి. సం. వి. న్. పుం: చూ, బుద్ధుండు.

సరోజిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సరోజ

ము; 2. తామరకొలను. చూ, సరస్సు. 1.

సరోరుహము. సం. వి. ఆ. న: చూ, సరోజము.

సర్కారు. వా. వి. పరీభుత్వమువారు.

సర్గచ్చాయ. అం. ఒకరకముదానము: చూ,

దానములు. 2.

సర్గము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అధ్యాయము:

చూ, సంపుటము 3-౧౧; 2. విసర్గము, విస

ర్జనము: చూ, విమోచనము; 3. నిశ్చయము:

చూ, సత్యము. 1; 4. ఉత్సాహము: చూ,

సన్నాహము. 2; 5. అజ్ఞానము, వలపు (అని

కొందలు): చూ, స్వాపము. 3; 6: చూ,

స్వభావము; 7. సృజించుట: సృజన, సృష్టి

(ఇది తొమ్మిదివిధములు.— మహత్సర్గము,

అహంకారసర్గము, భూతసర్గము, ఇంద్రియ

సర్గము, దేవసర్గము (ఇది యష్టవిధము.),

తమస్సర్గము (ఇవియాలు పాకృతములు.),

వనస్పత్యాదిసర్గము (ఇది పండితము.), తిర్వ

క్సర్గము (ఇది యష్టావింశదివిధము.), మన

వ్యసర్గము (ఇవి మూడు వైకృతములు).

కుమారి సంగంబనియొకటిగలదు. అదితదంత
రూఢంతంబ. భిన్నంబుగాఁగైకొన్న యెడ
దళవిధసంగంబగు. (ఇదిపురాణలక్షణములలో
నొకటి): చూ, పురాణము. 6.

సర్వకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మధుకరము,
జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజాహ్వా
ము. 1-౧౬; 2: అలకపీఠము, అశవము.
అశవము, కామ్యము, కాలకంఠము, కాల
స్కంధము, జీవకము, జీవము, పీతసాగకము,
పీతసాలము, పీఠయకము, బంధూకపుష్పము,
బంధూకము. (తె) వేగి-వేగిస*. తద్వి.—
ఎట్టవేగిసకు:-గోమాతి (చూ, రాజాహ్వా
ము. 1-౧౬).

సర్వకామరము. సం. వి. ఆ. పుం.=పల్లెకారము.
ఒకచెట్టువడిసెడుఉప్పు, సర్వకారము: చూ,
సావ్యలము (లవణము. 1-2.)

సర్వకారము. సం. వి. ఆ. పుం.=—పై.—

సర్వము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మద్రి: చూ, సా
లము. 3; 2.=సజ్జెలు. తద్వి.-౧. ఒకసస్యము:
చూ, సస్యము. 1; ౨: చూ, ధాన్యము. ౧౧.

సర్వరసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=సజ్జెరసము.
రూ-సర్వరసము. యక్షఘాతము: చూ, సజ్జె
రసము; 2. వాద్యభాండము. చూ, వీణె.

సర్వకొను. వా. స. కి. సవరించుకొను.

సర్వట. వా. వి. 1. సవరించుట; 2. ఇచ్చేటట,
పుచ్చుకొనుట. “నీసామ్మ నాకుసర్వము.
నాసామ్మ నీకు సర్వదును.” :చూ, సరుదు
బాటు.

సర్వబాటు. వా. వి. —పై.—

సర్వగంధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఈశ్వరి, కామా
ది, నాగమదని, సర్వగంధిక. (తె) ఈసరి*.
(తెల్ల ఈసరి, నల్ల ఈసరి అని ద్వివిధము)

సర్వగ్రాహకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,
వ్యాకగ్రాహి.

సర్వచతురము. అం: చూ, ఆసంగయితహస్తములు.
సర్వదృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: ఋషి: (తె) పా
ముచూపు: చూ, సర్వము. చూ, సూరణము.
సర్వనాళము. సం. వి. ఆ. పుం. అడవికండ*:
సర్వఫణన్యాయము. అం ఒకానొకన్యాయము.
సర్వబంధుకత్తెర. అం: చూ, పరువల్లు.

సర్వమాచికాకళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నాయసి.
సర్వము. సం. వి. ఆ. పుం.=సర్వము. (చరించు

నది): అండజము, అగమము-అగము, అహూ
యువు, అవ్యధము, అహి, అశివిశము, ఇ,
ఈ, ఉదానము, ఉరంగము-ఉరంగము, ఏరా
వతము, కంచుకి, కంబళుడు, కచాకువు,
కపాలము, కర్ణవర్జితము, కాకొదిరము, కుం
డలి, కుంతము, కుంతలము, కుంభీరము, కుం
భీనసము, కుశాకువు, కుముదము, కుహనము,
కుహరము, గగళముఖము, గూఢపాత్ర (గూ
ఢపాదము). గూఢాంఘ్రి, గోకర్ణము, గోన
ర్దము, చక్రగిధరము, చక్రి, చక్షుశ్రవము,
చారము, చికురము, చిత్రము, జలరుండము-
జలరుండము, జిహ్వాగము, తామసము, దం
దశూకము, దర్శకగము, దృంభువు, ద్విజము,
ద్విజాతి, ద్విజిహ్వము, ద్విరసనము, దీర్ఘ
వృష్టము, ధనంజయము, నాగము, నీలకంఠ
ము, పచ్చము, పన్నగము, పవనాశనము,
పింగళము, పృథాకువు, ఫణ-ఫణము-ఫణి,
ఫల్లరీకము, లిఠకయము, భాండపుష్పము,
భుజంగము-భుజంగము-భుజగము, భోగి,
మండలి, లేలిహాసము-లేలిహాసము, వివన్న
ము, విలోలము, విషధరము, విషధారి, విహ
స్యము, వ్యాధము-వ్యాళము, కంఠము, కయ
ము, సరిస్పవము, స్ఫటి. హరి. (తె) పృ
కంటివినికి (కంటివిన్ని), కంటివిన్నిరి,
కనువినికి, కానగానడుగులుగల మేటి, గా
డుపుమేవరి, గాలిదిండి, గాలిమేతరి, గాలి

మేవరి, నుగిడ్డుకానువు, చేట్టుపురుగు, చిలువ-చిలువ, చుట్టచుట్టకొనెడుదిట్ట, తామ్ర-తామ్ర, తొట్టు, నాగుబాము, నాగులు, నాగువు, నిడువజెన్ను, నిడువడు, వడగబారి, పాము, పుట్టకావరి-పుట్టకావు, పుట్టదిట్ట, పుట్టపెట్టెనట్టు, పుట్టమనెడుగల్పి, బుసకొట్టుపుట్టువు, బొక్కబెరడు, బొక్కలాడు, మంచిపాము, ముక్కంటిపాము, రెండునాల్గులుగలది, లాంగడాగుడు, గినుకలికంటి, విసదారి, విసముదాల్పు, వీనులకంటి, చెలుచే-చెల్పు, సప్తము, నీదరము-నీద్రము. తద్విశేషములు:- ౧. ఆదిశేషువునకు-ఆనంతుడు, ఆహివతి, ఆహిందుగ్రిడు, ఆహీనుడు, ఆదిశేషుడు, ఇందుగ్రిడు, ఔ, కంబళుడు, కదుగ్రినూతుడు, కర్కోటకము, కర్కోటము, కలియుడు-కాళియుడు, కాలింగుడు-కాళింగుడు, కృష్ణసర్పరాజు, క్షేదము, గరళముఖము, తక్షకుడు, ద్విజరాజు, ధరణీధరుడు, వాసుకీ, శేషుడు, సర్పరాజు. (తె. ప): కవ్యంపుసులతరిత్రాడు, చిలువతేడు, డిండి, తడవులనిడువడు-తడువులనిడువడు, తరిగట్టత్రాడు, నాగడు, పల్కలుగలదొర, పావతేడు, పుడమితాలుపు, నెన్నుపాన్ను, నెన్నునిమడుంగుపాన్ను, నీదరపు-బెడ్డ-నీదరంపు-బెడ్డ-నీద్రంపు-బెడ్డ; ౨. నల్లత్రాచేనకు-అజగర్దము, అరగర్దము, అలగర్దము-అలగర్దము, అలిగర్దము-అలిగర్దము, కాలసర్పము, కృష్ణసర్పము, మహాసర్పము. (తె. ప) నల్లత్రాచేన-నల్లచాచే; తద్వి.- (తె) మిడినాగు-మిడునాగు; ౩. అష్టనాగములు:- ఆనంతుడు, వాసుకీ, తక్షకుడు, శంఖపాలుడు, కులికుడు, వద్మడు, మహావద్మము, కర్కోటకుడు; ౪. కొన్ని

రకముల సర్పములు.- (౧) వీలాపుత్రము; (౨) విరావతము; (౩) కాకోలము; (౪) కుశారము; (౫) పుష్కరము; (౬) బలాహకము; (౭) దేవయోనిసర్పములు:- కాళియుడు; కారవ్యము; ఖరకోమ; మహానీలుడు, మహావద్మము; మఱియు:- అశ్వతరము; చిత్ర; ధార్తరాష్ట్రుడు - ధృతరాష్ట్రుడు మొ; (౮) కులకము-కులికము. (తె) చపిరికపాము; (౯) కుక్కుటాభము, కుక్కుటాహి; (౧౦) కుంభీనసము; (౧౧) కుశీలము; (౧౨) అహిరణి-అహిరిణి, దుండుభము, ద్విముఖాహి, రాజిలము. (తె) రెండుతలలపాము, ఇరుదలపాము, పూడుబాము; (౧౩) మాతులము, మాలుధానము. (తె) నెత్తురుపాడ, నెత్తురుపెనుపాడ, మనుడిండి, ముల్లుబాము; (౧౪): (తె) పాడ, పాడపాము; (౧౫) అంజనిక, అశ్వలాల, బ్రహ్మసర్పము, బ్రాహ్మణి, రక్తపుచ్చిక, హలాహలము - హాల హలము - హాలాహలము. (తె) అచికిరి, ఉల్లిక, నల్లికండ్లపాము, నల్లికిరి, నల్లికేయే, నల్లిక, మిండ, మిద్ద; (౧౬): (తె) కచ్చయెలుంగుపాము; (౧౭): (తె) కాటుకీతేసులపాము, పులిసెంజెర; (౧౮): (తె) మెంజెర, పెరజే; (౧౯): (తె) తాటికట్టెడ, తాటిగిట్టెపాము-తాడిగిట్టెపాము; (౨౦). కొండచిలువకు:- అజగరము, ఉడ్డండపాలము, ఉన్నతము, ఉలుత, కాకపి, కులికము, కౌక్కుటకందలము, గోనసము-గోనాసము, చక్రియండలి, తిలిత్సము (తిలివ్వుము-తిలీవ్వుము), వాహసము, శయాలుపు-శయాళువు, శయావు. (తె) కొండచిలువ, తిప్పతిమ్మరి, పెనుబాము; తద్వి.- తున్ను పెంజెర; (౨౧) కపిలము;

(౨౨) వానపామునకు. — కించులికము—కించులుకము—కించోగివము, కుమవు, క్షీతిజంతువు, క్షీతినాగము, గంధూపదము, గంధూపది, భూనాగము, మహీలత, వర్షాభువు. (తె) ఎఱి-ఎఱ్ఱ, వానకోయిల, వానపాము, వానపేగు; (౨౩): గంధూపది, శిలి. (ఆ) డుఎఱ్ఱ అనివాడుక; ౨౪: వికచము; ౨౫: నిర్మూలము, ముక్తకంచుకము; ౨౬: (తె) మకసపుఁబాము; ౨౭. నీరుపామునకు. — అజగద్దము—అరగద్దము—అలగద్దము—అలగద్దము, అలిగద్దము—అలిగద్దము, కాలకందకము, జలవ్యాళము. (తె) నీరుకట్టియ—నీరుకట్టె—నీర్కట్టె, నీరుకుట్ర, నీరుకొత్త, నీరుపాము, బురదపాము; ౨౮: (తె) గడ్డిపాము; ౨౯: (తె) జెఱిపాతు—జెఱిపాతు, జెఱి; ౩౦: (తె) తుట్టెపురుగు; ౩౧: (తె) రాసరి; పాము; ౩౨: (తె) పలుగుడుఁబాము; ౩౩: (తె) పుల్లరుకుపాము; ౩౪: (తె) బొక్కదెండు; ౩౫. వన్నగులతల్లికి. — కదుగివ; ౩౬. గర్భస్థకిమికి. — (తె) ఎవిడిక, ఏటికపాము; ౩౭. పాముపడిగేభాగమునకు. — కీలము, దర్వి, ఫణి, భోగము. (తె) పటము, పడగ—పడిగ—పడిగే; ౩౮. అడుపామునకు. — కుంభీనసి, భోగిని, ౩౯: బూ, సర్పదృష్టి. (తె) పాముచౌపు; ౪౦: శతపది. (తె) రోఁకటిబండ; ౪౧: కర్ణజలూక—కర్ణజలౌకము, కారస్కరాటిక, తుద్రజంతువు, ధారిక, శతపది. (తె) కాళ్ళజెఱి, చెవిచాయపాము, నల్లజెఱి; ౪౨. కట్టుగల పెద్దజెఱికి. — తుద్రజంతువు, శతపది. (తె) కట్టజెఱి, కట్టెడ, కట్టపాము, కట్టపురుగు; ౪౩. సరస్వతిజెఱికి. — కుటరాజము. (తె) మెఱుంగుజెఱి; ౪౪: ఆధాతువు, ఆధారిక, ధారిక. (తె) ఎఱ్ఱజెఱి, జెఱి-జెఱి, జెఱిపా

తు (జెఱిపాతు.); ౪౫: (తె) పాపది-పాముది; ౪౬. పాముయొక్క శరీరమునకు. — భోగము. [చూ, లోపాము. 1.

సర్పయంతము. సం. వి. ఆ. పుం. బంగారు: సర్పరాజు. సం.వి.ఆ.పుం.వాసుకి:చూ,సర్పము. సర్పశిరము. ఆం. (సర్పశీర్షము) 1: చూ, అసంయంతపాస్తములు; 2. అభినయవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

సర్పశీర్షము. ఆం.—పై.—

సర్పాంశుకము. ఆం: చూ, కాయమానములు.

సర్పాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కాత్తన్న, గండాలి, గంధనాసులి, చేలి, ఛత్రాగికి, నకులేష్ట, నాకులి, నాగనుగంధ, రాన్న, సుగంధిక, సువహ. * తద్వి. — గంధనాకులి: చిత్రాగిక్షి; 2. పుట్టగొడుగు*. అహిచృత్రిము, కరికము, కురవకము, గోమయచృత్రిము, గోమయచృత్రిక, గోలాసము, ఛత్ర, ఛత్రాగికము, భూస్ఫృటము, వశాశోపాము, శిలీంధము-శిలీంధ్రగిక్మ-శిలీంధ్రము. (తె) కుక్కగొడుగు, పుట్టగొడుగు, పుట్టగొడుగు, పుట్టచేర్చు. *.

సర్పాణామయము. ఆం: చూ, తానములు.

సర్పి. సం. వి. న. న. 1. దూ-సర్పిన్ను. నెయ్యి, చేచేమురు: చూ, హవిన్ను. 2; 2. నీరు:చూ, సలిలము; 3.—చేప్పి-సప్పి:చూ, రోగము. 1—౧౪; ఆం. 4: చూ, సముద్రములు.

సర్పిణి. ఆం: చూ, దేశీయకిరీములు.

సర్పితము. ఆం: చూ, కరణములు.

సర్పిరర్ణసము. సం.వి.ఆ.పుం:చూ, సముద్రములు.

సర్పిరాకరము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

సర్పిన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాయము: చూ, మందు. 1—౫. [భూమి. 1.

సర్వంసహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుడమి: చూ,

సర్వతారము. సం. వి. అ. న. తారమెలకము:
చూ, లవణము. 1-౧౦.

సర్వగము. అం: చూ, గతివిశేషములు.

సర్వజనీనము. సం. వి. 1. సమస్తజనులకు సం
బంధమైనది: 2. సమస్తజనులకు హితవైనది.

సర్వజిహ్వు. అం: చూ, సంవత్సరములు.

సర్వజ్ఞానోత్తమము. అం: చూ, తంత్రములు.

సర్వజ్ఞుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధు
డు; 2: చూ, శివుడు; వి. 3. సమస్తము
నెఱిగినవాడు: చూ, మధి.

సర్వతాపాప్రసీదము. అం: చూ, వృత్తము. 1.
(నీసవద్భవము. — “అన్నిపాదంబులందు
నను ఒకటే ప్రాసముగాఁగలది.”)

సర్వతానములు. అం: చూ, తానములు.

సర్వతోధద్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. గుమ్మడు*:
కంభారి-గంభారి-గంభారిక, కాశ్మద్విప
ము, కాశ్మరి-కామ్మరి-కాశ్మర్యము-కామ్మ
ర్యము, కాశ్మరి, కుంచఫల, కుంభాండము-
కుంభాండి, కుముద, కృశానువు, కృష్ణి, కృ
ష్ణవృంతిక, కేలికలము, కైటర్యము-కైడర్యము,
గోవధద్ర-గోవధద్రిక, ఘనవాసము, ఘృ
ణావాసము, భద్రపర్ణి, మధుపర్ణి-మధుపర్ణి
క, శ్రీపర్ణి-శ్రీపర్ణిక. (తె) గుమ్మడు-గు
మ్మడు, పెద్దగుమ్మడు-పెద్దగుమ్మడు*, నద్య
శేషములు:— ౧. తెల్ల నేలగుమ్మడుకు.—
ఇక్షుగంధ, ఇక్షుపల్లి, ఇక్షాశ్వపిండ్ర, ఋక్ష
గంధిక, క్షీరకండ-క్షీరకండము, క్షీరపల్లి,
క్షీరవిదారి-క్షీరవిదారిక, క్షీరశుక్త-క్షీరశు
క్త, గంధఫల, రిపాల, విదారి. (తె) పాలగు
మ్మడు-పాలనేలగుమ్మడు, తెల్లనేలగుమ్మ
డు; ౨. నల్ల నేలగుమ్మడుకు.—అవరాజిత,
ఇభాశ్వప్రియ, కానింగము, కోప్తి-కోప్తి-
కోప్తి, భూమిక రాగ్రపు, మహాశ్వేత. (తె)

నల్ల నేలగుమ్మడు; 3. పినగుమ్మడుకు.-కట్ట
లము, కుంభి, కుంభిపాకి, కాఫలము, కుమ
ది-కుమదిక, కృష్ణగర్భము, కైడగర్భము,
కృకచపత్రిము, మహాఫలము, శ్రీపర్ణి-శ్రీ
పర్ణిక. (తె) పినగుమ్మడు. (ఇదె టేకు-
టేకు అని కొందఱు); ౪: కృకచపత్రిము,
గృహదుర్ముము. (తె) పాలటేకు-పాలటే
కు; ౫. పెద్దటేకునకు: చూ, కాశాటము;
౬. పాచరబుడమకు.-కట్టల, కృష్ణవృంత,
గంభారి, గజచిద్విట,
శ్రీపర్ణి, శ్రీపర్ణిక, సర్వభద్రిక. (తె) పా
చరబుడమ. (దీనినే పెద్దగుమ్మడు-పెద్దగుమ్మ
డు అని కొందఱు); ౭: శోగహరి. (తె)
పెండ్లిగుమ్మడి, బూడిదగుమ్మడి; ౮. గుమ్మ
డికి.—కకుభాండము, కర్కారపు, కుమ్మం
డము-కుమ్మండి, కుమ్మండికము-కూక్మాం
డకము-కూక్మాండము- కూమ్మండికము-
కూమ్మండము, గర్భపాతన, చిత్ర, చిత్రిక
ము. (తె) గుమ్మడి * తద్య. — (౧): (మి)
నూర్యగుమ్మడి. (ఇందులవదములకు “చూ,
మహాఫలము” అని మోపబడెను. అట్టిచోట్ల
“చూ, సర్వతోధద్ర” అని చేయవలెనని
పలయును.)

సర్వతోధద్రిన్యాయము. అం. ఒకన్యాయము.

సర్వతోధద్రబంధము. అం: చూ, సర్వతో
ధద్రము. 3.

సర్వతోధద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. నాలా
గుదిక్కుల వాకిండ్లుగల రాజగృహము: చూ,
సదనము. 1; 2: చూ, వేము; అం. 3. శ
బ్దాలంకార విశేషము: చూ, శబ్దాలంకార
ములు; 4: చూ, తానములు; 5: చూ, అసం
యతి వాస్తవములు; 6: చూ, మండల
ప్రవాహములు.

సర్వతోభద్రాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.
సర్వతోముఖము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము:

చూ, మరవర్తము; 2. నీరు:చూ, సలిలము;

అం. 2: చూ, ఆసంహతపూహములు.

సర్వతోముఖుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆత్మ:

చూ, హంసుడు; 2: చూ, బ్రహ్మ. 1;

3: చూ, శివుడు.

సర్వత్వ. సం. అవ్య. అంతట: చూ, సర్వము.

సర్వదర్శి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

సర్వదా. సం అవ్య. ఎల్లప్పుడు: చూ, సంతతము. 2.

సర్వదుంబాలాయానము. వా.విణ. పన్ను లేనినూ

న్యము: చూ, భూమి. 1.

సర్వగౌరి. సం. వి.న్. పుం: చూ, సంపత్సరములు.

సర్వదురీణము. సం. వి. అ. పుం. అన్నిబరువు

లను మోసెడియెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

సర్వసాధము. అం: చూ, శస్త్రములు.

సర్వసామములు. అం: చూ, పదములు.

సర్వభక్షకుడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ,

వహ్ని. 1. [మ*: చూ, సర్వతోభద్ర].

సర్వభద్రిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. పాఠశాలము

సర్వభావపరిజ్ఞానము. అం: చూ, సుగుణములు.

సర్వమంగళ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

సర్వసూయాదనునము. అం: చూ, ఆస్త్రములు.

సర్వము. సం. స: అఖండము, అఖిలము, అనూ

నకము, అనూనము, అభిన్నము, అవికలము,

అశేషము, కార్తవ్యము, కృత్యము, శేష

లము, నిఖిలము, నిశ్శేషము, న్యక్షము, పూర్ణము,

మాత్ర, విశ్వము, వృత్తాంతము, శుద్ధము,

శుక్లము-శున్యము, సకలము, సమ, సమగ్ర

ము, సమము, సమప్తి, సమస్తము, సమూలము.

(అవ్య) అభ - అధో, సర్వత్వ. (తె) అం

త, అంతపట్టు, అన్ని, ఇమ్ము, ఊతేమట్టు,

ఏకాండము, ఏకాను, చొరపాత, దశో

బను, యావత్తు. (అవ్య) అంతటికి, ఉచ్చె

త్తు, ఎల్ల, ఎల్లవెంట, ఎల్ల వెంటకు.

సర్వరసము. సం. వి. అ. పుం. చూ-సర్వరసము.=

సర్వరసము: చూ, సర్వరసము.

సర్వల. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-శర్వల. చిల్ల

కోల: చూ, బాణము. 1-3: విశిఖము,

శక్తి. (తె) సత్తి. తద్వి.- చేపలుబాడుచో

చిల్లికోలకు.-(తె) మండము. మండము.

సర్వలఘువు. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

సర్వలింగి. సం. వి. న్. పుం. వేదబాహ్యుడు:

పాపండ్రి, పాపండుడు, వృష్టి.

సర్వకేదుడు. సం. వి. న్. పుం. సమస్తధనము

ను దక్షిణగానిచ్చి విశ్వశివాది యజ్ఞమును

చేసినవాడు.

సర్వకావ్యము. అం: చూ, కావ్యము. 2.

సర్వశ్లోకయనుకము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు

సర్వసాధకము. సం. వి. అ. పుం. తి నాము*:

చూ, స్వందనము.

సర్వసామ్యాజ్యము. అం: చూ, తంత్రములు.

సర్వస్వదక్షిణము. అం: చూ, తానములు (గహీ

సతానములు)

సర్వాంగిణము. సం. విణ. 1. ఎల్ల అవయవముల

సంబంధముతోఁ గూడినది; 2. ఎల్ల అవయవ

ములయందు వ్యాపించినది.

సర్వానుభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తెల్లతెగడ* శ్రీ

అరుణ, కాలమేషి, కాలింగిక, కుంభము, కు

టరుణ, కునటగంధని, క్షీరాచార్యము, తిగ్రు

టము, తిగ్రుట, తిగ్రుండ్రి, తిగ్రుత్. తిగ్రు

త్తు, పీతదుర్వి, పూతికావ్యము, మలయ, శే

చవి-శోచని, విశల్య, సరస, సరళ-సరళ

ము. (తె) అలిది-అలిది-నలిది, తెగడ, తె

ల్ల తెగడ*. తద్విశేషములు:-౧: నల్ల తెగ

డకు. -అంబు, అద్దచంద్ర, కాల, కాల

పేయి, కాలమేషిక, పాలింది, పాలివి, సీత
దుగ్ధపు, మనురవిదళ, కాన్య, క్యామలత,
మషేణిక. (తే) జ్ఞానైకడ *.

సర్వాన్నీనుడు. సం. వి. 1. అంఠతీయన్న
మును భుజించేవాడు; 2. అన్ని విధములైన
యాన్నమును భుజించేవాడు. (చూ, భజ.
కుడు.)

సర్వాభిసారము. సం. వి. అ. పుం. యుద్ధమున
కుసుమస్తబలమునాయిత్తపడుట: సర్వాభిసారము.

సర్వాగ్ధసింధుడు. సం. వి. అ. పుం. కాక్యబుద్ధ
దేవుడు: చూ, బుద్ధుడు.

సర్వార్థసాధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

సర్వాలింగము. అం: చూ, ఆలింగనములు.

సర్వాభియోగ్యాహులు. అం: చూ, కపూరి
యే బ్రాహ్మణులు. [చూ, రాత్రి].

సర్వాపసరము. సం. వి. అ. పుం. అర్ధరాత్రి:
సర్వే. వా. వి. (సర్వ) భూమిలోలత.

సర్వేశ్వరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఈశ్వరుడు:
చూ, శివుడు; 2. సాగ్యభౌముడు:
చూ, హంసుడు. 5 (రాజే. 2.)

సర్వోక్తము. అం: చూ, ఆగమములు (ఉపవిద్యలు)
సర్వోత్తముడు. వా. సం. వి. చూ, సత్తముడు 1.
సర్వాభిసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్వాభిసారము.

సర్వపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-సరీషపము
(కూ)సిఫరే కుటుంబములోనిది. దీని పుష్ప
మందలి ఆకర్షణశక్తియు కాగ్రముగలిగి నా
లుగు ఉండును)*: అనురి-అనురి, కటువు,
కృష్ణ, కృష్ణసర్పము, కృష్ణిక, త్రివక్రము,
త్రివక్రము, త్వుతాభి జననము-త్వుతాభిజనము-
త్వుతాభిజనము, తీర్థగంధ, తీవ్ర, వాస,
నాసికావేదనము, రాజసర్పము, రాజక,
సందీపనము, సర్పపారాజి. (తే) ఆబలు-ఆ
నాలు, సానువులు. తద్వి. -గ. ఆపగింజలకు
(నల్లనాలు): - కటున్నేహము, కదంబము,

తంకుభము, తుంకుభము, తంకున్నేహము-
సరపపము-సరీషపము; 2. తెల్లనాలుకు, -
కదంబము-కదంబము-కదంబము, కుసునా
శినము, గురుకుము, గౌరము, గౌరసర్ప
పము, దురాధర్మము, శ్రేష్ఠసర్పము, సిద్ధా
ర్థము. (తే) తెల్లనాలు-తెల్లనాలు, వెట్టియా
వలు; 3. కుటుంబేతనాలుకు. - కుటుంబలు.

సర్పపారాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆప*: చూ,
సర్పపము. [కరణము: చూ, హూహూ.

సర్ప. దే. వి. మృగ్యుటయందగు ధ్వన్య
సల. దే. వి. ఏటికాలునలోనగువానినీళ్ళు ఆప

లికిబోవుటకు నడుమ నడ్డముగా నిలిపెడు
జీలితడక. [2. రెండున్నరతూము.

సలక. దే. వి. 1. చిన్నగోసె: చూ, సంచి,
సలగ. దే. వి. 1. సలగపాణి, పాణిచిప్ప: రూ-

సలప; 2. చూ, రూ-సలగ. 1-2-3-4.

సలగము. వై. వి. 1. విష్ణు: చూ, శమలము. 1;
అం. 2. (స + లగ) "కరుణాకరా": చూ,
ఉపగణములు. [ఉపగణములు.

సలము. అం. (స + ల) "పరమాత్మ": చూ,
సలనము. వై. వి. = చలన. కదలుట, కేల్లనము:

చూ, లోలము. తద్వి. - ఇంచేకకంపముకు. -
(సం) స్పందము. (చూ, విక్షిప్తము.)

సలనము. అం. (స + ల) "కరుణింపుమి":
చూ, ఉపగణములు.

సలప. దే. వి: చూ, రూ-సలగ. 1-2-3-4.

సలసల. దే. వి. కాగ్రగుటయందును తెల్లగుటయం

దును నగుధ్వన్యముకరణము: చూ, హూహూ.

సలహా. వా. వి. 1. ఉపాయము; 2. అలోచన:

చూ, యోచన.

సలక. వై. వి. = శలకా. బంగాడులోనగు
వాని సన్నని కమ్మి: చూ, శలక.

సలపము. దే. వి. సముద్రములో ముత్యాల
చిప్పలేటుట.

సలాము. నా. వి. (మహమ్మదీయుల) నతిఃచూ, హజీగలు.

సలి. దే. వి. సందడిః చూ, స్వరము. 2.

సలింయే. వై. అ. క్రి. = చల. చలింయేః ఆటమ
టింయే, అడరు (అడరు-అడరుయే-అడరు-
అడురుయే-అడురు-అడురుయే), అల్లలనాడు-
అల్లలాడు-అల్లలాడు-అల్లాడు, అసియాడు,
అడు, ఇసిటింతలునాటు, ఉరలఁబాటు, ఉ
రియాడు-ఉరియ, ఉట్టటలూఁగు-ఉట్టట్టా
గు, ఉట్టూఁతలూఁగు, ఉలియ, ఉలివాడు,
ఉఁగు, ఉటాడు, జౌఘలింయే, కత్తరిల్లు,
కడలాడు-కడలు, కసరు-కసురు, కాళిలు,
కెంటింయే, కెంటు, చేంగలింయే, చిందిలు,
చిట్టాడు, చేడ్చుడు, జేంపాడు, జిడియ, జె
వ్వాడు, తకవికలాడు, తడబడు, తత్త
టింయే-తత్తటియ-తత్తటిల్లు, తమకింయే, త
మకు, తజలు, తలఁకింయే-తలఁకు, తలడిం
యే-తల్లడింయే, తలడిల్లు-తల్లడిలు-తల్లడిల్లు,
తలరు, తల్లడకుడుయే, తల్లడవడు, తుంపెన
లాడు, తుంపెనలుగునియ, తుప్పలుమాలు,
తూఁగాడు-తూఁగియాడు-తూఁగు, తూలఁ
బాటు, తూలాడు-తూలియాడు-తూలు,
తెమలు, తొడిఁబడు, తొనఁకు, తొలఁకాఁ
డు-తొలఁకు, నట్టాడు, నడయాడు, పంకిం
యే, పదరు, పల్లటిలు-పల్లటిల్లు, బిత్తరపోవు,
బిత్తరింయే, బెగ్గిలు-బెగ్గిల్లు, బెడకు-బెడఁ
కు-బెళఁకు, మిడుకు, మిసుకు, వడఁకు-వడఁ
కు, విసరు, వీఁగియాడు-వీఁగు, వెగడువడు,
మడివడు, మురుగు. (సం) చంచలింయే, చ
లింయే, సారింయే. తద్వి—ం: కులుకు, గు
నియ, గునిసాడు, పూయ; ౨: నుసులు,
మెడలు.

సలికము. దే. విగ. అల్పము: చూ, స్వల్పము.

సలిగ. దే. వి. పాళిపు: చూ, పన్నిఱానము. 2.

సలితము. దే. వి. కొలువుడు కానివి కొలువు

నుండి తొక్కియట: పీలితము (కొలువునందుఁ
జేర్చుకొనుట లావణము.) [చూ; పుంజీ.

సలిలకుక్కటము. సం. వి. అ. పుం. నీరుకొడి:
సలిలము. సం.వి. అ. న.నీరు. (పరీవహించునది.):

అంకురము, అంధము, అంపి, అంబు-అంబువు-
అంభస్సు, అప్ప, అమృతము, అర్జము, అనర్తము,
ఇగ, ఉడకము, ఋతము, ఏ. ఓ. క, కంఠము,
కింబళము, కంబు, కబంధము-కమంధము, క
మలము, కర్బురము-కార్బురము, కాండము,
కీలము, కీలాము, కునీనసము, కుళము, కృ
త్నము-కృత్సెన్నము, కృష్ణిటము, కోమలము,
కోర్కడము, క్షణవము, క్షణము, క్షీరము,
క్షౌద్రము, గోవు, ఘనరసము, ఘనసారము,
ఘృతము, చంద్రము, జ, జడము, బలము,
జీవనము-జీవనీయము, తోయము, నలినము,
నారము, నీరము, నయస్సు, నవిత్రము,
పాథస్సు, పానీయము, పాయ్యము, పావన
ము, విప్పలము, పుష్కరము, పేయము, భు
వనము, మఘపు, మేఘపుష్పము, రసము,
వనము, వసుపు, వాజము, వారి, విషము,
వ్యోమము, శంబరము, శరము, శవము, శివ
ము, సదనము, సద్రము, సరస్సు, సర్పి, సర్వ
తోముఖము, సారము, సోమము, స్వందన
ము, వారి. (అవ్య) అధి, కీసము, కీరము.
(తె. వ):—జీలకము, జోలు, తడి, నీరు,
మొగులువిరి, విసము. త ద్వి కేషములు.—
ం: చూ, సమాద్రము; చూ, సమాద్ర
ములు; ౨. జల స మూ పా ము న కు.
అమృతము, అవము-అవస్సు-అవ్యము,
జలమయము, జలవికారము. (తె) నీటికు
ప్ప—నీరుకుప్ప, నీటిరాసి; 3. జలాదికము:—
పాద్యము; ౪. ఓడకు మించిననీరునకు.—
అతిసు, అతివాక; ౫: (తె) పాటునీరుక

౬. చుహర్లు స్నానోపకరణమునకు:—ఇ, తీర్థము; ౭. తొగిగఁదిగిన జలమునకు:—(తె) కుడినీరు, బొబ్బ, మంచినీరు; ౮. ఇంచుక వేడినీరునకు:—కోష్ఠజలము; ౯: (తె) చేన్చిర్లు (చేనీనీళ్లు); ౧౦. కొండయూట నీరునకు:—(తె) తొంపు. (చూ, పెలయూట); ౧౧: (తె) కలంకనీరు; ౧౨: (తె) చేతి నీరు; ౧౩: పగిసవజలము. (తె) ఉబ్బినీరు-ఉమ్మనీరు; ౧౪: ఉవజలము. (తె) కమ్మనీరు; ౧౫: ఉపాంశువు; ౧౬. జలకణమునకు:—కశికరము; ౧౭. జలకణసమూహమునకు:—(తె) చిమ్మ; ౧౮. ఉప్పునీళ్లుకు:—కీటిబిము; ౧౯. పగిల సజలమునకు:—మొగిలి(లు)వినీరు; తద్వి:—(ముత్యమునందలి శుభ్రమైన నీరునకు:—సుపానీయము. (తె) సుపాణి-సుప్పాణి; ౨౦. దగివరూపమునకు:—(తె) చేలచేలన; ౨౧: (తె) చిలువ; ౨౨: క్షీరనీరము; ౨౩: ఆపీచి; ౨౪. నూతినీరునకు:—కావము. ౨౫: త్తుదగి. (తె) పులినీరు; ౨౬: (తె) జేలు-దల్లు; ౨౭: (తె) జేవు; ౨౮: (తె) లోడు(బాలు; ౨౯: మత్తెపు నీరునకు:—పాణి; ౩౦: జలరుండము-జలారుండము; ౩౧: వన్నీరము, హిమాంబువు. (తె) గొజ్జెంగినీరు, వన్నీరు, పూనీరు; ౩౨: ఆశ్రమము-ఆసరము-ఆశ్రమపు-ఆనుగ్రహపు-ఆసరము, ఆరామశాకము, ఊపిము, కల్గము, నేతాంబువు, రోదనము. (తె) కన్నీరు-కన్నునీరు, నీరు; ౩౩: (తె) కలయంపి, కలవడము, కలాపి, చౌనపి-సానిపి-సానిపి-సానుపు, పేడనీళ్లు-పేన్నీళ్లు; ౩౪: పానకము; ౩౫: చుకము; ౩౬: క్షుతిజము, పూయనము, పూయము. (తె) చీము; ౩౭: (చూ, వసంతము(1)); ౩౮: (చూ, శుక్తము. 1); ౩౯: (చూ, నది.)

సలీసు. వా. వి: చూ, సులభము.

సలుగ. దే. ౧. (రూ-సలగ-సలవ-సలువ-సెలగ) 1. కొలుచు నపుడు నిర్ణీతసంఖ్య ముగిసినతోడనే గుఱుతుకై దోయిలితో నెత్తిపోసెడు ధాన్యపుకుప్ప; 2. కొలుచువానికి పుట్టికింతయుని యిచ్చెడు పెచ్చేధాన్యము: కొలగారము; 3. పెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 1; 4. రూపాయలు లోనగునవి యెంచువపుడు నిర్ణీతసంఖ్య ముగిసినతోడనే గుఱుతుకై యెత్తియుంచెడు రూపాయలలోనగునది.

సలుగు. వై. వి.=శలాకా. రూ-సలుపు. ఏదు వంది: చూ, నూకరము.

సలుపరించు. దే. ఆ.కి: చూ, రూ-సలుపరించు. సలుపు. దే. వి. 1: చూ, శోకము; 2: చూ, రూ-సలుపు, పేర్. 3: రూ-చేలుపు, ఒనరించు. ఒనరుచు. ఒనర్పు, కాజేయు, కావించు, చేయు, తవడించు, వన్ను, పానరుచు. పానర్పు, సమకట్టు, సవరించు. (సం) చరించు, నిర్వహించు, నిర్వహిల్లు, నిర్వర్తించు.

సలువ. దే. వి: చూ, రూ-సలుగ. (హెచ్చైనకు:—పర. 4, ఆ. 175.)

సలుపు. వై. వి.=శలాకా: చూ, రూ-సలుగు.

సల్లక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, రూ-సల్లకి *—సల్లకము. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—

సల్లకి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).—చిల్ల: రూ-శల్లకి—సల్లక-సల్లకము, అంబుపగిసాదకము-అంబుప్రసాదము, అశ్వమూర్తి, ఇత్తెపుపు, ఇభ్య, కతకము, కపి, కపిచము-కపిళము, కపినామము, కపిల, కపిలోమ, కాంతకుట్టులము, కాలానుసారి, కిశోరము, కుంఠి, కుండురుకి-కుండురుకి, కురక, కృకృమము, కృత్తి, ముము, ఖభాంఠి, గంగాచిల్లి, గంధనాకులి, గంధవత్రి, గంధఫల, గంధమూల, గజధత్తు-గజధత్తు, గజవల్లభ, గజాశన, చతుష్టము

చలైలాఖ్యము, ఛలము, ఛిన్నరూప, తురు
ష్కము (చూ, రాజాస్థము. 1-౧౯.), దోష
గ్రాహము, నిర్జర, పార్వతి, పిండకము, పిం
డము, పిఠాకము, మహాధనము, మహా
రణ, ముర, మురము, మోచ, యాదోమూ
త్ర, రస, రసాలము, రేణుక, వల్లకము,
వల్లకి, శైలేశము, సిల్లము, సిహ్వాకము-సి
హ్వాకి, సిహ్వాభూమిక, సిహ్వాము, మురదుర్నివు,
మరభి, సువహ, సుగ్రవ, హాదిని. (తె.ప.):-
అందుగు-అందువు, ఎలవారె, చిల్ల, చిల్లము
డ్డి, మురము. *. (చూ, రాజాస్థము. 1-౧;
1.౩౦.) తెద్యి. —౧. చిల్లగింజేకు. —కతకము,
కతఫలము, గుచ్చఫలము. (తె.):- ఇందు
గు-ఇందువు, ఇన్నగ, చిల్ల, చిల్లగింజే; ౨:
యావనము. (తె) చిల్లముడ్డి.

సల్లవనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-సల్లా
వము; అం. 2: చూ, నాటికలు (1.౩.4 అం
కములు. యుద్ధము, కలహము, మోసము
చేయునాయకుడు.)

సల్లాపకము. —పై.—

సల్లాపము. సం. వి. అ. పుం. పరస్పరసంభాష
ణము: రూ-సల్లవనము-సల్లాపకము, రాసము,
లాపము, సంభాషణము. (అవ్య) ఋ. (తె)
గుసగుస, ముచ్చేట, ముసగెస. (చూ, సమ
రసము. 2) (చూ, సాంత్యము. 3.)

సల్లాపించే. సం. స. కి. పరస్పరము సంభా
షించు: చూ, సంభాషించే.

సవ. దే. వి. (రూ-సవడి-సవడి-సడి-సావ)
జోడ: చూ, నూచన. 1.

సవడి. దే. వి. —పై.—

సవతాలు. ద్య. వి. సవతి, ఏరలు: చూ, భార్య.

సవతి. వై. వి.=సవతి. —పై.— [సవతి]. 1.

సవతిరల్లి. ద్య. వి. మాటురల్లి, విమాత: చూ,

సవతు. వై. వి. ఏ=సవతు. 1. సమత్వము:
చూ, సాత్యము; విణ. 2. సాటి: చూ,
సమానము. 2.

సవదండవల. ద్య. వి. ఒకానొకవల: చూ, వల. 1.
సవదరించే. వై. స. కి. వహించే: చూ,
స్వీకరించే 3.

సవనము. సం. వి. అ. న. 1. శేష్ము: చూ,
హామము. 3 (యజ్ఞము.); 2: చూ, స్నా
నము; 3: చూ, సోమసానము.

సవము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యజ్ఞము;
2. కల్లుతేట: చూ, మర (3); వై. వి.
(1)=సావి: చూ, రూ-సగము.

సవయస్కుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
న్నేహితుడు. 1; విణ. 2. సహనయస్కు
గలవాడు. [ము; 2. చేదునైనది.

సవర. దే. విణ. 1. చేక్కనైనది: చూ, హృద్య
సవరచేయు. ద్య. స. కి. 1. చేక్కనచేయు:
చూ, సవరించే; 2. చేదునుచేయు.

సవరణ. దే. వి. రూ-సవరణము. 1: చూ, నేన.
1; 2. పరివారము: చూ, సంగడము. 5; 3:
చూ, సౌమ్యము. 1; 4. వాహనాద్యలంకర
ణము: దిద్దుగడ, దిద్దుడు, దిద్దుపాటు, దిద్దు
బడి, 5: సవరిత.

సవరణము. దే. వి. —పై.—

సవరణచేయు. ద్య. స. కి. వాహనాదులనలంక
రించే: చూ, సవరించే.

సవరణించే. దే. స. కి. —పై.—

సవరస. దే. వి. 1. చేక్కన: చూ, సాందర్యము;
2. చేదును: చూ, సపాటము.

సవరపుమొకము. వై. వి.=చమరీమృగ: కుమ్మల
మొకము, జిల్లిమొకము, జిల్లితోకమొక
ము, జిల్లిమొకము, జిల్లిచాలుమొకము. (సం)
చమరము, ట. తద్యి. — పెద్దజిల్లిమొకము.
(సం) నృమదము.

సవాలు వేయు. వా. స. కి. యుక్తితో, గూడిన
 పోని వేయు. తద్వి. — అడుగు. అడ్డు. అడు
 త్తు. ముదలించు. (సం)క్తుచింత, పోనించు.

పరి. డే. అవ్య. ఇశ్యన్థకము: అని, సని-సావి.
సవిత. సం. వి. ఋ. పుం. రూ-సనిత్యఁడు. = సయ
తుఁడు. 1: చూ, సూర్యఁడు; 2. తిండికి:
(తే) అన్న, అప-అప్ప, అబ్బ, అయ-అయ్య,
అయగారు-అయ్యగారు- అయవారు- అయ్య
వారు, కన్నయ్య, జియ్య, తానయ్య, తండిరి-
తిండికి, నాన్న-నాయన, పితర-పితరుఁడు,
బాబయ్య. బాబు. (సం). ఆర్యఁడు, ఆవు
కుఁడు, గురువు, జనకుఁడు, జన్మఁడు, జ్ఞాతి,
తాత, పిత, పితామహుఁడు, వస్త్ర, వరయిత,
వస్త్ర. తద్వి. — ౧. తండ్రిలు అయిదుగురికి:-
చూ, పితలు; ౨: (తే) పినతండ్రికి, పిన్న
య్య, బాబయ్య-బాబు; ౩: (తే) పెదతం
డ్రికి, పెద్దయ్య; ౪. తండ్రితోడఁబుట్టినవా
నికి: — గురువు; ౫: దుశ్యోధనునితండ్రి:-
ధృతరాష్ట్రుఁడు; ౬. నిషేకవివాహాదులు చే
యించుతండ్రికి:-గురువు; 2. తల్లితల్లికి సం
బంధించినవారికి:-చూ, సవిత్రి. 1; చూ,
మాత. 1; ౮. తండ్రితిండికి. — చూ, పితా
మహుఁడు; ౯: పృథివీమహుఁడు. (తే)
ముత్తైత; ౧౦: పృథివీ పితామహుఁడు;
౧౧. తల్లితండ్రికి: చూ, మాతామహుఁడు;
౧౨: పృథివీమాతామహి; ౧౩: పృథివీమా
మహుఁడు; ౧౪: పృథివీమాతామహి; 3. వాస్త్ర:
చూ, రిక్క; 4: చూ, గయాపిండదానార్తులు.
పవిత్రఁడు. సం. వి. ఋ. పుం. = సయతుఁడు:
చూ, సవిత.

పవిత్ర. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ,
మాత. 1. తద్వి. — ౧. బిడ్డను గన్నతల్లికి:
బిడ్డతల్లి: చూ, మాత. 1; ౨. విమాత. (తే)
మాటుడల్లి, సవతితల్లి; 3. రాక్షసులతల్లికి:-
వైతరణి: చూ, మాత. 1; ౪. దక్షునితల్లికి:-
మారిష; ౫. గరుత్మంతునితల్లికి: — విసత్, సు

పద్మ; ౬. వీరునిగన్నతల్లికి: వీరసువు; 2. బల
రాముని తల్లికి: — గోపాణి; ౮: (తే) పెద
తల్లి- పెద్దతల్లి: ౯. తల్లితల్లికి: చూ, మాతా
మహి; ౧౦. శిశుపాలుని తల్లికి. — సాత్యకి;
౧౧. రాహువుతల్లికి. — సింహి; 2. ఆవు:
చూ, ధేనువు.

సవిధము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సమీపము.
1; విణ. 2. సమీపమైనది, సవేశము:
చూ, సమీపము. 2.

సవిశేష. వా. వి: చూ, ఇంద్రియతల్లి. 2.*

సవిషము. అం: చూ, సరకములు.

సప్తరు. డే. వి. రూ. సౌరు. 1: చూ, విధము.
1; 2: చూ, సౌందర్యము; విణ. 3: చూ,
హృద్యము.

సప్తప్తికము. సం. వి. అ. న. గాలితోఁగూడిన
వాన: చూ, వాన. 1.

సవేశము. సం. వి, విణ: చూ, సవిధము. 1-2.

సవ్యకరము. అం: చూ, పృథివీములు.

సవ్యజానువు. అం: చూ, పృథివీములు.

సవ్యభిచారము. అం: చూ, పంచోత్తరవాదములు.

సవ్యము. సం. విణ. 1. ఎడమ: ఉపస్తువు, ధ,
పృసవ్యము, వామము. (తే) ఎడ
మ, డా-డా, డాకడ, డావల-డావల, పుట్ట,
టాడ్డ, లాడ్డ; 2. కుడి: అపసవ్యము, అసా
చి-అసాచి, ధ, దక్షిణము, పృసవ్యము. (తే)
కుడి, వలకు-వలను, వలవల, వెలవల. (చూ,
హరిత్తు. 1.); 3: అపస్తువు, అపసవ్యము,
పృథివీము, పృథివీము, పృథివీము, పృ
సవ్యము, వామము, విహితము. (తే) అగడ
ము, చెఱువు. తద్వి. — విపరీతము.

సవ్యసాచి. సం. వి. న్. పుం. = కవ్యడి. అర్జునుఁ
డు: చూ, సుభద్రకుఁడు.

సవ్యేష్టుఁడు. సం. వి. (రూ-సవ్యేష్టుఁడు. సవ్యేష్టుఁ, సవ్యేష్టుఁడు): చూ, సారథి. సవ్యోత్తరము. అం: చూ, పృచారములు. సవ్యడి. దే. వి. (సవ + వడి): చూ, రూ-సవడి. సవ్యక్రియలు. అం: ధృవము, శవ్యము, తాళము, సన్నిపాతము. (4).

ససి. వై. వి. 1.=సస్యమ్. (రూ-సస్సి-సస్సియ-సస్సియము-సస్సియ) వైరు: చూ, సస్యము. 1; దే. వి. 2. బాగు: చూ, సాందర్యము; 3. ఆరోగ్యము: చూ, సహ్యము. 1; 4. నిగ్గు: చూ, సారాంశము; వి. 5. పృక్షీప్రము, బాగై నది: చూ, హృద్యము; 6. ఆరోగ్యమై నది: (సం) ఉల్లాసుము, కల్యము, నిరాతంకము, నిరామయము, వార్తము. (ఈ పదము లకడ (చూ, ససి. 6) అని సవరించుకొనవలయును.); 7. నిగ్గులది.

సనువు. దే. వి. =సజ్జను. సాధువు: చూ, సజ్జనుఁడు. సస్కాని. దే. వి. రెండుదబ్బులనాకెము.

సస్య. వా. వి. చేసన్న: రూ-సన్న-సస్య: చూ, వై. 1.—ం. [వెన్ను.

సస్యమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎన్ను: చూ, సస్యము. సం. వి. అ. న. రూ-శవ్యము.=పసి-సస్సి-సస్సియ-సస్సియము-సస్సియము. 1: (తె) ఆరబము, వంట, పుంజి, వయరు-వైరు. (సం) కలముము-కళముము, వలజము. (ఇందుకు సంబంధించిన విశేషములకు “చూ, స్తంబకరి”); 2. వృత్తాదిఫలము.

సస్యసంపరము. సం. వి. అ. పుం. 1. మద్ది*: చూ, సాలము. 3; 2. నల్లమద్ది*: చూ, సాలము. 3.

సస్యసంచారి. వా. సం. వి. ఇ. న. సస్యముల నాశనముచేయు పురుగు: (తె) వచ్చే: చూ, పురుగు. తద్వి.—ం. సాలగాగ్రిమును లోపల నుండి తొలిచెడు పురుగు: -వజ్రీకీటము; 2.

తవుటిపురుగునకు.— (తె) ముక్కపురుగు; 3. తెల్లనికీమికి.— (తె) లద్దిపురుగు, లద్దె పిప్పి; ౪: (తె) ముడికొన్ను; ౫. వట్టు పురుగునకు.—వర్షాభువు: (పురుగు ౫.); ౬: (తె) సీతాకోకచిలుక (పురుగు.)

సస్సెము. వై. వి.=సస్యమ్: చూ, సస్యము. 1-2.

సహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సేయంతి*; 2. పిన్నగోరంట*: కర్ణిక, కుమారి, కేశరంజని, తరణి. (తె) పిన్నగోరంట. తద్విశేషములు:—ం: యూధిక, రక్తకము. (తె) ఎఱ్ఱగోరంట, కొమ్మి-కొమ్మి, కొరవి, కొరివి, పెద్దగోరంట; ౨: కురిపకము. (తె) ఎఱ్ఱపూల పెద్దగోరంట; 3: అమ్మనము. అమ్మాయనము-అమ్మనము, కంటకురంటకము, కూర్మివృష్టము, ఝుంటి, ఝుంటి, వైరేయకము. (తె) తెల్లగోరంట; ౪: అగ్గగళము, కంటకురంటకము, కంటాగ్గల ఝుంటి, (ఝుంటి), దాసి, నీలి, నీలిఝుంటి, బాణ-బాణము, (తె) ఆరుదొండ, నల్లగోరంట; ౫: అంగారకము, కింకిరాతము, కుతటకము, కురంటకము, కోదండము, నాగరము, మధువు, మహాసహ. (తె) గోరంట, వచ్చేగోరంట, మయిద-మైద, మైదగోరంట; ౬: కంటకురంటకము, ఝుంటి(ఝుంటి), వైరేయకము. (తె) ములుగోరంట; ౭: కురిపకము, ఝుంటి(ఝుంటి), రక్తఝుంటి. (తె) ఎఱ్ఱములుగోరంట; ౮: సహచరము, సహచరి, కుతటకము. (తె) వచ్చేములు గోరంట; ౯: సహచరి. (తె) సన్నపూలములు గోరంట; ౧౦: ఇక్షుక, ఇక్షుకుము, కాండశర, బాణ. (తె) తిప్పి-తెల్ల*: 3. పిల్లపెసక*: చూ, పెసక; 4. కేళ: చూ, భూమి. 1; వా. అవ్య. 5. రూ-పహా. కూడ: చూ, సైతము.

సహకారము. సం. వి. ఆ. పుం. తియ్యమామిడి:

(సం) శివము *: చూ, మామిడి. తద్వి.—

౧ మామిడికి:—వసంతదూతము, వసంతద్రు

ము; ౨. చీడిమామిడికి:—చూ, సగవ;

౩. అంబాశమునకు.—(సం) వర్ష పాకి.

సహకారి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, సహాయుడు.

సహకీర్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సయ్యట. 1.

సహగమనము. సం. వి. ఆ. న. 1. కూడఁబోవు

ట; 2. భార్య భర్తతోఁగూడ చిత్రామృ

ట: అనుమరణము, సహమరణము. (తె)

సాగుమానము.

సహచరచ్యుతము. అం: చూ, అర్థవోషములు.

సహచరము. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ—సహచర

ము—సహచరి) వచ్చేపూవులములు గోరంట*:

చూ, సహ. 2.

సహచరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. స్నేహితురా

లు: చూ, (స్త్రీ); 2. పెండ్లాము: చూ, సహ

ధర్మిణి (భార్య); ఈ. స్త్రీ. ఆ. పుం.

౩. సన్నపువ్వుల ములుగోరంట*:

చూ, సహ. 2; 4. వచ్చేపూవులములుగోరంట*:

చూ, సహ. 2; విణ. 5. కూడఁదిరుగునది.

సహజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తోడఁబుట్టినది.

సహజము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, స్వభా

వము; విణ. 2. కూడఁబుట్టినది; అం.

౩: చూ, భూక్రియలు.

సహజుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తోడఁబుట్టిన

వాడు: చూ, సహోదరుడు.

సహదేవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఆతిబల,

ఓదనావ్యయ, కల్యాణిని, కేశవధని, కేశా

రుహ, బల, వాట్యాలకము, సహదేవి.

(తె):—చిట్టాముట్టి, ముత్తవపులగము (ఇ

చె చిన్నముత్తవపులగము) తద్వి.—(తె)

పెద్దముత్తవపులగము. *. (ముత్తవపులగము

వద్దగల చిట్టాముదముఁజెట్టు అను వదమును కొట్టినచి “చిట్టాముట్టి” అనిసవరించు కొనవలయును.)

సహదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

సహదేవుడు. అం: చూ, హంసపులు.

సహధర్మిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిసాక్షిగా

పెండ్లాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య. తద్వి

శేషములు.—౧. మొదటి పెండ్లామునకు.—

అధివిన్న, అపూర్వ, కృతసావత్తిక. (తె)

మొదటి పెండ్లాము; ౨ అగ్ని భార్యకు.—

స్వపాకపాయి; ౩. నందేరుని భార్యకు.—

యక్షిణి. (తె) శక్తిని (భార్య. 1—౧౦.);

౪. శ్రీ కృష్ణునిభార్యకు.—నైదర్భి; ౫. జ

మద్గ్ని భార్యకు.—కేబక; ౬. నలునిభా

ర్యకు.—నైదర్భి; ౭. ఋషునిభార్యకు.—

వేల; ౮. మన్మథునిభార్యకు.—కాంబరి;

౯. మేధరవానిభార్యకు.—(తె) మేధర

సాని; ౧౦. యక్షునిభార్యకు.—యక్షిణి.

(తె) జిక్కిని; ౧౧. యసునిభార్యకు.—

విరావతి, యమవత్తి; ౧౨. బలరామునిభా

ర్యకు.—కేవతి; ౧౩. వాయుపుభార్యకు.—

అంజన; ౧౪. వీరునిభార్యకు.—వీరవత్తి;

౧౫. రాక్షసునిభార్యకు.—అసురి (చూ,

స్త్రీ); ౧౬. సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరునిభార్యకు.—

(సం) వల్లి (దేవదేవుడు మఱొక భార్య

యున్నకలదు.); (చూ, భార్య.)

సహనము. సం. వి. ఆ. న. 1.—పయిపు—పై

పు, ఓరుపు—ఓర్పు: చూ, కాంతము. 1; విణ.

2. ఓర్పునది. తద్వి.—ఓర్పుబడినది:—

సోఢము.

సహనుడు. సం. విణ: క్షంత, క్షపిత, క్షమా

పంతుడు, క్షమి-క్షమిత, తితి

క్షువు, పశికాంతుడు, పరదుడు, పితుడు,

శమి, కాంతుడు, సహిష్ణువు, సోఢ. (తె)

ఓరువరి-ఓర్వరి, తాలిమికాడు.

సహసారి. సం. వి. న్. పుం. కూడజేడువు
వాడు: ఏకగురువు, సతీర్థుడు, సహ
ధ్యాయుడు.

సహపానము. సం. వి. అ. న: చూ, సపీతి.

సహభావినుడు. సం. వి. అ. పుం. ఏకపక్షుఁ
డు: చూ, సహాయుడు. 1.

సహమరణము. సం. వి. అ. న: చూ, సహగమనము. 2.

సహము. సం. వి. న్. పుం. స. న్. వి. 1. బలి
మి: చూ, క్త్తి. 1; న్. న. 2. వెలుగు:
చూ, వెలుగురు. 1; 3. వేగము: చూ, స్వద
ము; అ. పుం. 4. ఓర్పు: చూ, సహనము.
1, న్. పుం. 5. మార్గక్లిష్టమానము, ఆగ్ర
హణికుడు: చూ, మానము. 1; 6. హే
మంతముతువు: చూ, మానద్యయము.

సహవాసము. సం. వి. అ. పుం. సావాసము.

1. కూడనుండుట. (తే) సోబతు; 2. చూ,
స్నేహము. [చూ, సావాసి.

సహవాసి. సం. వి. ఇ. పుం. సావాసి. భౌజనా

సహసంచారిక. అం: చూ, చూతీచతుష్టయము.

సహసావిదధీతనక్రియాం. లో. పనినిఁ దొంద

రగాఁ జేయఁగూడదు. “ఉదా. — వినును

సాహసంపదియేయొక్కకార్యంబుచేయఁజెన

దు. “సహసావిదధీతనక్రియా.” మని నీతికో

విగులు పక్కాచీంతురు.” (నీతిచంద్రిక.)

సహస్యము. సం. వి. అ. పుం. పుష్కమానము:

చూ, మానము. 1.

సహస్రిదంష్ట్రము. సం. వి. అ. పుం. వేయికో

జులుగలచేఱ, పాతీనము: చూ, మత్స్యము. 1.

సహస్రిధేనువు. అం. ఒకరకముదానము: చూ,

దానములు. 2.

సహస్రపత్రము. సం. వి. అ. న. తామర* (వేయి పత్రము

లుగలది): అంకతి, అంబుజము, అంబురుహము,

అంభోజము, అంభోజిని, అంభోరుహము,

ఆపుజము, ఆబ్జము, ఆరవిందము, ఆర్కబం
ధువు, ఇందీవరము, ఋ, ఓ, కంకసు, కం
జము, కంజాతిము, కజము, కమలము, కవా
గము, కుశేజము, గంభీరము, జలజము,
తామరసము, గోయజము, తోయరుహము,
నలము, నలినము. నలినము, నళికము - నాళిక
ము - నాళికము, నీరజము, పంకరుహము - పం
కేరుహము, పంకజము - పంకేజము, పద్మము,
వయోజము, పుష్కరము, బిసప్పినూనము,
మహాత్పలము, రాజీనము, వనజము, వారి
జము, శతపత్రము, శ్రీపద్మము, శ్రీవాసము,
సరసిజము, సరసీరుహము, స గో జ ము -
స గో జి ని, సగోరుహము, సారిసము.

(తే): — అసలుంబుట్టువు, తమ్మి, తామర.

నీటిపుట్టుగు - నీటిపుట్టువు. తద్విశేషములు. -

౧. మెట్టతామరకు. - అంఘ్రిపద్మము, ఆతి

చర, అవ్యధ, ఆపర్త, కాశ్మీరము, ఖదిర,

గండ్డికాలి, గంధిమూలి, గజాళన, చారటి,

పద్మ, పద్మచారణి, పుష్కర - పుష్కరము,

మూలము, లక్ష్మి, లక్ష్మీగృహము, సమంగ,

సిత, స్థలపద్మి. (తే): అడుగుదమ్మి, నేల

తమ్మి, నేలతామర, పయిడితామర - పైడి

తామర, బయలుదామర, మెట్టతమ్మి, మెట్ట

దామర; ౨. తెల్లదామరకు. - పుండరీకము,

పుండ్రము, సితాంభోజము. (తే) తెలిదమ్మి -

తెల్లదమ్మి - నేలిదమ్మి, తెల్లదామర; 3. ఎఱ్ఱ

తామరకు. - కమలము, కుమదము, కోకన

దము, జలము, ముకుందము, రక్తపద్మము,

రక్తాంబుజము. (తే) ఎఱ్ఱతామర, కెందమ్మి -

కెందామర, చెందమ్మి, చెందామర; ౪. అం

తరదామరకు. - (మి) అంతరదామర. (సం)

అంతరపల్లి, అకాళపల్లి, ఖగపల్లి, ఖపల్లి,

జలపల్లి. (తే). నాచేపగ, నీరుగొలిమిడి;

౫. ముడుంగుదామరకు. - అవ్యధ, ఖదిర - ఖ

చిరి, గండకారి-గండకారి, గంధకారి, నమ
స్కారి. (తె) అత్తవత్తి, పొత్తివామర,
ముడుగుదామర-ముడుగుదామర, మొ
గుడుదామర, సోతుముడుగు; ౬: కమ
లబీజము, పద్మబీజము, క్వాంచాదని, గాలో
ఘ్యము; ౭: తామరగుంపునకు-కుందిని, నలిని,
నాలికము- నాలికము, శండము-పండము.
(తె) తామరతంపము-తామరదంపము, తా
మరతంపర; ౮: తామరదుంపము-కంటకా
హ్వాయము, కండము, కమలకండ, కరహాట
ము, కగ్గోటిక, కర్దటము, జాలకము, పద్మ
కంది-పద్మకండము, బిసిని, పల్లికంఠలము,
కాలూరము. (తె) తామరదుంప. (అల్లిదుంప
ఇందుఁజీగును.). తద్వి.- మెట్టతామరదుం
పము.-కాశ్మీరము, పోష్కరము; ౯: తామ
రిలోనగువాని కాడకు.-ఉపనామా, కం
దారము, కాండము, కోరకము, కోరిలు,
కోరిని, క్వాంచాదనము, నభము, నాళము,
నాలి, పద్మలతాకింపు, బిసము, మృణాళము.
(తె):—కమ్మ, కాండ, కామ, తూడు,
చెడ. తద్వి.- తామరతీగెను.-కందారము,
శమలిని, నలిని, పద్మిని, బిసము, బిసిని, ను
పర్ణి. (తె) తామరతీగె; ౧౦: తామరపువ్వు
నకు.-అంభోజము, అప్పుజము, అబ్జము, కు
శేకయము. (తె) తామరపువ్వు; తద్వి.-
(౧) తామరదుద్దుకు.-కర్ణిక, బీజకోకము,
మధ్యము, పరాటకము, పరాటిక. (తె) తా
మరదుద్దు, తామరపూస, దిమ్మె, దుద్దు, మి
చ్చియ-మిచ్చె, ముద్దు, ముద్దె; (౨) తామరదు
ద్దులోనగువానిచేట్టునుండునది (కేసరము):-
అలిమకము-అలిమకము, కాంచనము, కింజ
ము-కింజలము-కింజల్కము, కేశరము-కేశ
రము, గౌరము, చాంపేయము, పత్మము,

వలాసకము. (తె) అకరు-అకరువు-అకరు
వు, కరులు, పూదాకము; (౩): ౧౦: (తె)
తామరతీమ. (మా, సంపర్తిక); (౪): తా
మర కాయకు.-పల్లికము; ౧౧: నానాపల్ల
ములుగల కమలముకు.-కండనుంచరము, జా
లిక; ౧౨: కలువకు.-ఉత్పలము, ఉదకము,
కంనోతము, కంనోత్థము, కంనోత్థము, కనే
లము, కుసుదము, కుసలయము-కుసలము-కు
వేలము, కైరవము. (తె) కలువ-కలువ-కల్వ,
తోగ-తోప-తోప. తద్వి.- (౧) ఎల్లంగలు
వకు.- (ఇంచుక యెలుపును చెలుపును గలిగి
మిక్కిలి పరిమళముగల కలువ.); అలిపియ
ము, కల్పారము - కష్టారము, కృష్ణకండము,
కోకపదిము, రక్తపంధ్యకము, రక్తోత్పలము,
రోచన, లక్ష్మీగృహము, సౌగంధికము, హ
ల్లకము. (తె):— ఎల్లంగలువ, కెందోగ
(కెందోప), చెంగలువ-చెంగల్వ, చెందోగ-
చెందోప; (౨) కాకికలువకు.-కాకాఖ్యము,
కాకోత్పలము, క్షునోత్పలము, హిస్సాం
గము. (తె) అల్లిపువ్వు, కాకికలువ; (౩) తె
ల్లకలువకు.-కండమాలము, కంనోటము, కహ
రము, కుముదిని, కుముదము, కైరవము, గం
ధసోమము, గర్దభకము-గర్దభము, గర్దభాహ్వా
యము, చంద్రికాంతము, ధవళకైరవము,
పున్నాగము, శ్వేతోత్పలము, సితోత్పలము.
(తె) తెల్లకలువ - తెల్లకల్వ - తెల్లంగలువ;
(౪) నల్లంగలువకు.-ఇందీవరము, ఇందిక
ము, ఉత్పలము, కంనోటము, కర్ణపూరము,
కువము-కుసలము-కుసలయము, నీలాంబుజవృ
ము, నీలాబ్జము, నీలోత్పలము. (తె) నల్లక
లువ-నల్లంగలువ-నల్లంగల్వ; (౫) కలువకూర
కు.-కంచటము-కంచడము. (తె) నీటికూర;
(౬) కలువపువ్వుకు.-కువము-కుసలము-కువేల

ము, డోలాబ్జము; (2) అనేకరంగులు గల
కలువపువ్వువకు. — కూవలము;
(౮) కలువపువ్వులపోగువకు. —
కుముదవతి, కుముదిని, కుముద్వతి; (౯) కలు
వకాయకు: — కుంభికము; (౧౦) వాసనగల
కలువకు. — మరళి

సహస్రపాదుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ,
విష్ణువు. 1; 2: చూ, సూర్యుడు.

సహస్రబాహువు. సం. వి. ఉ. పుం. చూ,
హైహయుడు.

సహస్రము. సం. స. ఆ. వ. 1: రూ — సాహస్రము.

(తె) చదినూలులు, వెయి-వెయ్యి-వే-వేయి:

చూ, సంఖ్య. 1; ఆం. 2: చూ, సంఖ్యాభేదము

లు; 3: చూ, ఆగమములు (చూ, ఉపవిద్యలు.)

సహస్రవీర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గణిక*: చూ,
తృణము. 1.

సహస్రవేధి. సం. వి. ఇ. న్. వ. 1. ఇంగువ:

చూ, హింగువు; క్. పుం. 2: అభిప్రాయము,

కలనము, గంధపుష్పము, చుక్కము, ని

చులము, రథము, వంజులము, వానీరము,

విదులము-విధులము, వీతనము-వీతనీ, వేత

నము, శీతలము. (తె) పగిబ్బ-పగిబ్బలి-పె

బ్బ-పెగిబ్బలి. తద్వి. — ౧. నీరుపగిబ్బలికి. —

అంబువేతనము, అంభోజిని, కుంభి, తుంగ్ర

పర్ణము, జలవేతనము, నాదేయము, నిచ

లము, పరివ్యాధము, పారి, విదులము-విధు

లము, సూక్ష్మపత్ర, హరి. (తె) నీరుపగి

బ్బ-నీరుపగిబ్బలి; ౨. పుల్లపగిబ్బలికి. —

అమ్మవేతనము-అమ్మవేతనము, గుల్మకేతువు,

చుక్కము, శతవేధి, సహస్రవేధి. (తె)

చుక్క, చుక్కకాడ, పుల్లపగిబ్బ-పుల్లప

బ్బలి, పుల్లబచ్చెలి. *: విణ. 3. వేయింటిని

వేధించేనది. [చూ, సూర్యుడు.

సహస్రాంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. వేవెలుగు:

సహస్రాక్షుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంద్రుడు (వేయి-

కన్నులు గలవాడు): అక్షియోనికుడు,

అగ్ని, అగ్నిధన్యుడు, అర్కుడు, అహి

ద్విషుడు, అహిహ, ఆఖండలుడు, ఇంద్రు

డు, ఉలుకుడు, ఋభుక్షుడు, ఓ, కషి

లాశ్వుడు, కమలుడు, గోటీరుడు, కాలే

యకుడు, కాశికుడు, ఖదిరుడు, గోత్ర

భిదుడు, గోపాణి, గోపానుడు, గోవిం

దుడు, ఘనవాహనుడు, ఘనాఘనుడు,

జంభభేది, జంభాః, జగత్పతి, జిష్ణువు, జీ

మాతుడు, తపస్తంత్యుడు-తపస్తంత్యుడు,

తుషారాట్టు-తుషారాహుడు, దివస్పతి,

దుశ్యవనుడు, దౌట్టి, నమచినూదనుడు,

నాచేనుడు, నాధుడు, వర్జన్యుడు, పా

కళాసనుడు, పాకారి, పురందిరుడు, పురు

హూతుడు, పులోమజిత్తు, పృథనామిట్టు,

పగియాగుడు, పాగించినబర్హి, బలనూదను

డు, బలారాతి, బలారుడు, బలినూదనుడు,

విడోజుడు, మఖవంతుడు-మఖవంతు

డు, మఖవుడు-మఖవుడు, మరుత్సంతు

డు, మహేంద్రుడు, మేఘవాహనుడు,

లేఖర్షభుడు, వజ్రి, వాసవుడు, వాస్తో

ప్పతి, విశ్వంభరుడు, వృత్రహుడు, వృష్ణ

శక్తివుడు, వృషుడు, వృష్టి, వైకుంఠుడు,

శక్కుడు, శచీవతి, శతధృతి, శతమన్యవు,

శునానీరుడు, శ్రీమంతుడు, సంకర్షిందను

డు, సమచినూదనుడు, సుత్రాముడు,

సునానీరుడు, మరవతి, సూత్రధారుడు,

స్వరాటు-స్వరాట్టు-స్వారాట్టు, హరి, హ

రిహయ్యుడు. (తె. వ): — ఇంతికాపుంజో,

ఒడలిచూపాడయ్యుడు-ఒడలుచూపాడయ్య

డు, కటి, కొండపగతుడు, కొండలెక్క

లు గొట్టినదటి, గట్టుదాయ, చౌదంతియై

మీడు, జేదదారియింటికొడి, జేమిలియే
బదుల జేన్నములు చేసిన మేటి, జేజే, తల
పుమానికముగలాడు, తలపుతాయిసంత
రించినదొర, తూరుపుదణి, తూరుపుతేడు,
రెఱగంటితేడు, నిక్కువీనులజేక్కి నెక్కు
రాతు, నిలువెలఱాపుల నెలయినాడు,
నూఱంచులకత్తిచేగాంచే జోడు, నూలు
జేన్నముల సోమాసి, బటువాలాయడు,
బాసనాల్దొర, మబ్బురపుతు, మలగొంగ,
మొగులెక్కుపోడ, మొదటిదిక్కునుబా
దారి, మైగనురా, వినుపోల్దొర, విప్పతె
ప్పలతేడు, నెన్నునన్న, వేగంటి, వేగన్న
లసామి, వేలుపుపేలిక, వేలుపుతేడు-వేలు
తేడు, నురతాణి, సోమాసి పెట్టుకట్టు.
సహస్రాయము. అం. చక్రములలోనొకటి (ఇది
తలయందుండును): (చూ, చక్రములు)
సహస్రాయము. సం. వి. అ.న.=సహస్రాయము. (స్త్రీ)
పురుషుల సహస్రీడ: చూ, హాళి. 5.
సహస్రాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాయము.
సహస్రాయము. సం. వి. అ. (స్త్రీ). సహస్రాయము
సహస్రాయము: చూ, సహస్రాయము.
సహస్రాయము. సం. వి. అ. 1.=సహస్రాయము:
చూ, వెంబడి; అం. 2: చూ, అంగవంచకము.
సహస్రాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. తోడైన
వాడు: అనుగంత, అనుగుడు, అనుచరుడు,
అనుపరుడు, అనుష్టపుడు, అనుయాయు,
అనుసారి, అన్యక్కు-అన్యత్తుడు,
అభిచరుడు-అభిసరుడు, ఏకచతుడు, ఏకీ
యుడు, పక్షము, (పక్షుడు), సహభావినుడు,
సఖి-సఖుడు, మంత్రీ, సచివుడు, సహ
కారి, సభ్యుంచుడు, సఖి. (తె) తోడివాడు,
తోడు, వెంబడించేవాడు, వెనుకఁ
బోవువాడు, వెనుకటివాడు, సయిదోడు-
పైదోడు; 2: దూ, స్నేహితుడు.

సహస్రపు. దే. వి. జోడమునందలి పరిభాష:
చూ, భాష. 1.

సహించే. సం. స. క్రి. 1: చూ, శాంతించే;
2: తమించే-తమియించే. (తె): ఓరుచే-
ఓర్పు, కాచు, తాగు, తాగుకొను, నిలుపో
పు-నిలువోపు, మన్నించే, సయించే-సైచే.
సహితము. సం. వి. = సైతము. కూడుకొన్నది:
అన్వితము, అసక్తము, పరీహాసము, పార్శ్వ
ము, యుక్తము, యుతము, లగ్నము, విశిష్ట
ము, సంపృక్తము, సంయుక్తము, సహధము,
సమన్వితము, సమేతము. (తె) వేరుగొండి,
పార్శవ, వాటము. తద్వి. — కూడుబడినది:-
అత్యాహితము, అనునిష్ఠము, అన్వితము-అన్వ
తము, అవిచ్ఛిన్నము, అసక్తము, ఉపేతము,
పరీహాసము, రతము, సంపృక్తము, సంయు
క్తము. (తె) అపటము. అవ్య (1) (తెనుగు
న) సహస్రకమునకు. — చూ, పైతము (“ఈ
శ్వరుడు సహితము నిర్దోషుడుగాడు”).
సహిష్ణువు. సం. వి. (తె). రూ-సహిష్ణువు.
ఓర్పువాడు: చూ, సహనుడు.

సహినతానములు. అం: (చూ, తానములు.)
అగ్నిప్రాయము, అత్యగ్నిప్రాయము, వాజపేయ
ము, హాడసి, హొండరికము, అశ్వమేధము,
రాజనాయము (8)

సహృదయుడు. సం. వి. మంచిమనసుగల
వాడు: బుద్ధిమంతుడు, మనసరి, మనస్వి,
మనీషి. (తె) మంచివాడు: చూ, సుధి.

సహోక్తి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (“కూ
డాయనికైవట్ట. ఉదా. — నీకీర్తికాశ్రమ
లతోనె దిగంతముల నాకామించె.”)

సహాధజాడు. సం. వి. అ. పుం. గర్భిణిగా
నుండి తెలిసిగాని తెలియకగాని వివాహ
ముచేసికొన్న భార్యయందుబుట్టిన యాకొ
డుకు: చూ, సూనుడు. 1 (చూ, పుతులు.)

సహోదరి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. తోడబుట్టినది (అప్పు లేక చెల్లెలు): జామి, భగిని, యామి, సోదరి, స్వస. (తె) ఆడుఁగోడు, తోడబుట్టు-తోడబుట్టుగు-తోడబుట్టువు- తోడబుట్టు-తోడబుట్టుగు-తోడబుట్టువు, తోడిచోలు, తోడు. తది. —౧. పెద్దఅన్నకు. కులి. (తె) పెద్దఅన్న; ౨. అన్నకు. అగ్గిజ, అగ్గిమ, అగ్గ, అవంతి, అగ్గియ, శ్రేష్ఠ, పూర్వజ. (తె) అక-అక్క, అత్త, అవ-అవ; 3. నాట్యవిధిగామయం అన్నకు. అంశిక. అత్తిక; ౪: (తె) చిన్నఅన్న; ౫. చెల్లెలుకు. అనుజ, అవరజ, కనివ-కనిష్ఠిక, కనీయసి, కన్యక, జఘన్యజ, యవీయసి. (తె) చెలియలు. చెలిలు. చెలియ. చెలియలు. చెల్లె. చెల్లెలు. ౬. చిన్న చెల్లెలుకు. అవరజ, కనివ, కనిష్ఠిక, కన్యస. (తె) చిన్న.

సహోదరుడు. సం. వి. అ. పుం: అకృందుడు, భారత, సహజుడు, సోదరుడు. సోదర్యుడు. (తె) తోడబుట్టు-తోడబుట్టుగు-తోడబుట్టువు-తోడబుట్టు-తోడబుట్టుగు-తోడబుట్టువు, తోడిచోలు, తోడు, తోడునీడ, నైదోడు. తది. —౧. పెద్దఅన్నకు. అగ్గిజ స్మృడు, అగ్గిజాడు, అగ్గియఁడు. అగ్గియఁడు. అగ్గియఁడు, అగ్గ, అవరజాడు, కోమడు, జ్యాయఁడు, శ్రేష్ఠఁడు, పూర్వజాడు. (తె) అన-అన్న-అప్ప, పెద్ద. పెద్ద, మొదటివాడు; ౨ అన్నకు. (తనకంటె పెద్దవాడు): —(చూ, సహోదరుడు. ౧.); 3. తమ్మునకు. అంతుడు, అనుజాడు, అవరుడు, అవరజాడు, కనిష్ఠఁడు, కనీయఁడు, కన్యనఁడు, కేశటుడు, జఘన్యజాడు. జఘన్యఁడు, పాశ్చాత్యుడు, భ్రాత, యవీయనుడు, నూనుడు. (తె) కడవాడు, చిన్న, తంబు, తమ్ముడు. తమ్మువా

డు, తుదివాడు, పింగలి, చెనుకటివాడు. ౪. చిన్నతమ్మునకు. కన్యనుడు. (తె) చిన్న (చూ, సహోదరుడు. 3.); ౫. తమ్ముడు. పెండ్లియాడియుండఁగ పెండ్లి లేనిఅన్నకు. కులి; ౬. మగనితమ్మునకు. యు, దేవరుడు. దేవ్యుడు. (తె) మఱది; ౭. మగనిఅన్నకు. దేవరుడు. దేవ్యుడు. (తె) బావ; ౮. కుత్సి తమైనసోదరునకు. కసోదరుడు; ౯. ఒకతల్లికడుపునఁ బుట్టిన తోడబుట్టువునకు. సగర్యుడు, సమానోదర్యుడు.

సహ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గోగములేమి: అనామయము, అగోగ్యము, కల్యత్వము, పాటవము, లాఽపవము. (తె) వాసి, ససి; 2. సుఖము: చూ, హృదము; పుం. 3. సహ్యమనుకొండ: చూ, హిమాలయము (వర్ణితము); విణ. 4. సహించఁదగినది; అం. 5: చూ, దేశములు.

సలిం. చే: దే. అ. కి. దుఃఖించే: చూ, శోకించే. సళుపరించే. దే. అ. కి. వర్ణములోనగునది పోటెత్తు: రూ. సలుపరించే, సళుపు. సళుపరింత. దే. వి. వర్ణములోనగునది పోటు: సళుపు. సలుపు. [సళుపరించే. సళుపు. దే. వి. 1. —చె. —; అ. కి. 2: చూ, సళుపు. దే. విణ. భారమైనది: రూ. సలుపు. సల్లు. వై. అ. కి. రూ. సడలు. 1. ఊడు: చూ, రూ. సడలు. 4; 2. జోటు: చూ, రూ. సడలు. 5; 3. వడలు: చూ, సడలు. 6.

సా

సా. వై. విణ. సామి. వృత్తియందు సాముకబ్బి మనకు అంత్యవర్ణము లోపించఁగా మిగిలిన రూపము. “సాఁబాలు, సామేను.” మొ.

సాంకవము. సం. వి. అ. పుం. జేవాజి. సంక

సాంపరాయము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సంప
రాయము. 1: చూ, యుద్ధము: 2: చూ,
విపత్తు; 3: అనాగతము, అగామి, ఆయతి,
ఉదర్కము. (తె) మీఁడు, రాగలతతీ.

సాంపరాయకము. సం. వి. ఆ. న. రూ-సాం
పరాయము-సంపరాయము, పోరు: చూ,
యుద్ధము.

సాంపరీతము. సం, అవ్య. 1. యుక్తము: చూ,
యోగ్యము. 2: 2: అద్య, అద్యత్వము, అను
గా, ఇరానీష్, విత్తర్క, పరిష్కరము. (తె)
ఇత్తతీ, ఇత్తుడు-ఇచ్చుడు-ఇత్తు; 3. కూడ:
చూ, సైతము.

కాంపరీయోగిక. అం: చూ, సప్తాధికరణములు.
సాంబము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

సాంబాగిణి. ద్వ. వి. 1. సంబంధము చెట్టువలన
గలిగెడు ఘావదగివ్యవిశేషము. తద్వ. గవ్య
సాంబాగిణి: చూ, రాజాగ్నము; వై. వి. 2.
ఉత్తమాశ్వము. రూ-సాంబాగిణి: చూ,
హయము. [వర్తి. 1.

సాంబాగిణివర్తి. ద్వ. వి. ఉండవర్తి: చూ,
సాంబాగిణివర్తి. సం. వి. ఆ. పుం. ఓడవర్తి
కుడు: పోతవణికుడు. [నేర్పుగలవాడు.
సాంబాగిణికుడు. సం. విణ. యుద్ధమునందు
సాంపత్సరికము. సం. వి. ఆ. న. రూ-సంపత్స
రికము. 1: చూ, శాస్త్రము; విణ. 2. సంప
త్సరాంతమున జీరుగునది (శాస్త్రము). (తె)
ఏడుడి. (ఏటిడు అనియు వాడుక.)

సాంపత్సరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: కార్తాంతి
కుడు, కాలజ్ఞుడు, క్షణికుడు, గణకు
డు, గంగిథికుడు, జ్ఞాని, జ్యోతిషికుడు,
మాహూర్తికుడు, మాహూర్తుడు, సిద్ధాం
తి, సైద్ధాంతికుడు. (తె): జోసి, జోన్యు
డు. తద్వ. — జ్యోతిషిక (స్త్రీ): గణకి.

సాంకయికుడు. సం. విణ: సంకయావన్నమాన
కుడు, సంకయాశువు.

సాంకసంఖ్య. వా. వి. అంకము అనగా ఒకటి
యొక్కభాగము వానితో గూడినసంఖ్య
సాంకసంఖ్య. అర పాతిక మొదలయినవి అం
కములు ఒకటిన్నర చెందుబాతిక మొదలై
నవిసాంకసంఖ్యలు. ఇవిభిన్నములనబడును.

సా.కు. దే. స. కి. 1. పెంచు: చూ, సంరక్షిం
చు; 2. కాపాడు: చూ, సంరక్షించు.

సాకుడుపులుగు. ద్వ. వి. కోయిల: కెంతుకం
టి, కెంతుకనులపులుగు, కోగెల-కోయిల
కోగెల, చిగురాకుదిండి, తలిరుదిండి, తలిరు
మేతలి, వరితము-బరితము, పెంపుడుగున్న
మావికొమ్మలుపులుగు. (సం. ౪):—
అ ధి పి క ము, అ లి మ క ము-అ లి మ
కము, కలకంఠము, కలఘోషము, కలధ్వని,
కాకపుచ్చము, కాకపుష్పము, కాకలీరవము,
కామజానము, కామలాలము, కామాంధము,
కాలజ్ఞము, కింకిరము, కుహూకంఠము,
కుహూకముఖము, కుహూకరవము, కోకిలము,
గండవైలము, ఘోషయిత్తువు, జర్జరము,
శామ్రాక్షము, ధ్యాంక్షపుష్పము,
వంచము, వరభృతము, పికము, మధుకం
ఠము, వంగము, వనపీఠము, వలాసకము,
వసంతఘోషి, వసంతమాతము, వాసంతము,
శ్యామము, తద్వ. — ౧: అడుకోయిల. (సం)
కాడంబరి; ౨. పికములగుంపునకు. — పైకము;
3: గండుగోయిల, పొగరుగోయిల, మగకో
యిల. (సం) గంధర్వము, గాతువు; 4: చూ,
స్తోకము. 2.

సాగండియు. దే. స. కి. 1: చూ, వేడికొను;
2: పొడిగించు. (సం) ఉత్తంభించు.

సాగండియుట. వా. వి. పొడిగించుట: (సం)
ఉత్తంభనము.

సాగు. దే. వి. 1. అడుగునదాడుగట్టిన క
టారియలుగునంటి యాయుధము: చూ, ము
ప్పరిండాాయుధములు; ఆ. కి. 2. దీగ్గు
మగు: రూ-చోగు, నిగుడు-నివుడు, నిడు
చేసు, పెరుగు-పెరుగు, పెరువు-పెరువు, పా
డవగు.(సం)ఉద్దండించే. (మి) దీర్ఘమగు,
3. రూ-చాగు, వాలు: చూ, వాగిలు. 3:
4. రూ-చోగు. దండాకారముగ నేలకు
వాగిలు:చూ, వాగిలు. 3. [ఉద్దంతుడు.
సాగుడుమానిసి. ద్వ. వి: పా డ గ రి. (సం)
సాడు. దే. వి. రేతస్సు: చూ, రేతస్సు. 1.
సాతు. దే. వి. గోనెలునేయువారిజాతి.
సాకతము. దే. వి. 1. ఊజడింపు. నిర్వ. 9, ఆ.
48: చూ, సమాశ్వాసము; 2: చేపట్టు. (సం)
అనుగ్రహము, అభ్యుదపత్తి, అగ్రహము,
కీర్తి, గ్రహము, ప్రసాదము.
సాకము. దే. వి. 1. నెవము:చూ, వ్యాజము. 1;
2. ఉత్సవము: చూ, సంబరము. 3;
3. ఒకానొక ఉత్సవము:చూ, సంబరము. 3.
సాకల్యము. సం. వి. ఆ. వ. సకలత్వము: చూ,
వెరసి. 2. [చూ, సాక్షి.
సాకి. వై. వి.=సాక్షి. రూ-సాకిరి-సాక:
సాకిరి. వై. వి.=—వై.—
సాకిరిబోసు. వా.వి ఒకరకముబోసు:చూ, బోసు.
సాకు. దే. వి: చూ, సాకము. 1.
సాకురుండము. సం. వి.ఆ.పుం:కర్మలఫలము.
సాక. వై. వి.=సాక్షి: చూ, రూ-సాక్షి.
సాకేరిము. అం. 1. అయోధ్యాపట్టణము: చూ,
దేశములు; 2:చూ, క్షేత్రములు.
సాక్షాత్కరించే. సం. ఆ. కి: గోచరించే.
(మి) పృథ్విత్వమగు. (తె) అగవడు-అగ్గవ
డు, అనిపించే, కంటబడు, కనబడు, కని
పించే, కనుపట్టు-కన్నట్టు, కానబట్టు, కా
నబడు, కానిపించే-కానించే, కోలుపడు-

కోల్పడు, చూపట్టు, పాడకట్టు, పాడచూ
పు, పాలుచే. (చూ, లోబడు).
సాక్షాత్కారము. సం. వి. ఆ. పుం. పృథ్విత్వ
ము: చూ, స్పష్టము. [వాడు.
సాక్షాత్కృతుడు. సం. వి. సాక్షాత్కరించిన
సాక్షి. సం. వి. (న. ఈ. న.)=సాకిరి. 1. ఏ
దేనియొక కార్యమును కనిగాని వినిగాని
తెలిసి చెప్పనాడు: (తె) ఎల, కరి, సాకి-
సాకిరి-సాక. తద్వి. — ౧: గూ థ సా క్షి.
(తె) నట్లుసాకిరి; ౨: ఉత్తరసాక్షి. (తె)
మీడిసాకిరి; 3: కూటసాక్షి; ౪: యద్వి
చ్చాభిజ్ఞాడు. (తె) డబ్బాటుసాకిరి; ౫: స్తా
రితుడు. (తె) తలఁపుసాకిరి; ౬: లిఖితుఁ
డు. (తె) వాగిత సాకిరి; అం. 2.
(బ): చూ, సాక్షులు.

సాక్షులు. అం. వీరు పదునొక్కఁడు:—అందు
కృతసాక్షులేవురు, అకృతసాక్షు లారురు:—
కృతసాక్షులు:—లిఖితుడు (వాగితసాకిరి),
స్మరితుడు (తలఁపుసాకిరి), యద్విచ్చాభి
జ్ఞాడు (డబ్బాటుసాకిరి), గూఢుడు (గు
ట్టుసాకిరి), ఉత్తరుడు (మీడిసాకిరి);
అకృతసాక్షులు:—గామిష్ఠులు, ప్రాద్వివాక
లేఖకసభ్యులు, రాజు, కార్యాధికారి, వారి
చే బంపబడిన వాడు, (కులవినాదముల
యందు) కులమువారు; కృతసాక్షులుఅనఁగా
నిర్ణయించేకొనబడిన సాక్షులు. అకృతసా
క్షులు అనఁగా నిర్ణయించే కొనబడినసా
క్షులు.): చూ, సాక్షి. 1-2.

సాక్ష్యము. సం. వి. ఆ. వ. 1. సాక్షి కని విని
తెలిసిచెప్పిన వాక్యము: పాగ్మాణ్యము.
తద్వి. — ౧. పగ్మయోగము. (తె) తారకాణ-
తారకాణము. తరుకాణము. తార్కాణ-తా
ర్కాణము, మూడల-మూడలిక, రుజేపు;
2. ఏకాదశానాశాస్త్రము: చూ, శాస్త్రము.

సాగనంపు. దే. స. కి. (వ్రయాణమై పోవు
వారిని) కొంతమారనాదీసికొనిపోయిచిడుచు.

సాగరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సముద్ర
ము; 2. ఏనుగు చెవియందలి మదము: చూ,
హామిక; అం. 3: చూ, గజమదములు; 4: చూ,
సంఖ్యాభేదములు; దే. వి. (1) నెయ్యిసూనె
మొదలగు నవి నింపిన సిద్ధలతోడు: చూ,
సిద్ధియ. [సెలవిచ్చు.

సాగవేయు. దే. స. కి. శుచ్చ, కంపు: చూ,
సాగింపు. వా. స. కి. 1 నడపు: చూ, వెలుచు;
2. జేరిగింపు.

సాగు. దే. వి. 1. కృషి: చూ, వ్యవసాయము. 2.
అ. కి. 2. రూ-చాగు, అరుగు-అర్గు,
అరుగుదెంచు-అరుదెంచు, ఎత్తు, ఎక్కు-చె
ళ్లు, ఏగు, ఏగుదెంచు-ఏతెంచు, కుంకు, గె
లుచు, చేను-సను, చేనుదెంచు, జీగు-జేరు
గు, తరలు-తర్లు, తాయ, తూగు, తెరలు,
తోపు, నడచు-నడుచు, నడతెంచు, పయ
నించు, కరగు, పెకలు, పెల్లెలు-పెల్లెగిల్లు,
పాకాలు-పోకాలు, పోవడు, పోవు, బయలుదే
లు, బయలు వెడలు, బెండగిల్లు, మట్టాడు, విచ్చే
యు, విజయించేయు-విజయము చేయు, వెడ
లబడు, వెడలఁగాలు, వెడలు-వెలలు, వెలు
వడు-వెల్వడు, వేంచేయు. (పం) గమనించు,
గమించు-గమయించు, నిర్గమించు, ప్రియా
ణించు, తద్వి. — వెళ్లు; 3. పగవర్తించు,
కాల్గు: చూ, వర్తించు; 4. యత్నించు:
చూ, సమకట్టు. 2; 5: జేరుగు, జేరువాలు,
తోట్టు, దొరయు, మెలగు.

సాగుచేయు. ద్వ. స. కి. 1. ఆయవలచు, సా
గుబడిచేయు, వ్యవసాయముచేయు; 2. నడి
పించు, కృషిచేయు.

సాగుపాటు. ద్వ. వి. జేరుగు-పాటు: చూ, స్థితి. 5.
సాగుబడి. ద్వ. వి. 1. — పై. —; 2. కృషి:

చూ, సాగు. 1.

సాగుబా. వా. వి. ఒకరకమునతి: చూ, హాణిగలు.

సాగుహవము. వా. వి: చూ, సహగమనము. 2.

సాచి. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

సాచివ్యము. సం. వి. అ. న. సచివత్వము.

సాచీముఖము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

సాశాత్యము. సం. వి. అ. న. సజాతిత్వము.

సాజేము. నై. వి. = సహజ : చూ, స్వభావము.

సాట. దే. వి. రూ-సాటా. ఒకవస్తువునిచ్చి
ముఠాకట్టికొనుట లేక మార్పుకొనుట: చూ,
వినిమయము. 1.

సాటా. దే. వి. — పై. —

సాటాకోటి. దే. వి. ఛరిత్రనపుబేరము.

సాటి. దే. వి. 1. తోత్రము. అం, పదా. 5-5:

చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1-రూ.); 5-2.

రూ-సాటిక-సాటుప: చూ, సమానము. 2;

3: చూ, రూ-జోటి. [య్యు, టంటం.

సాటింపు. వా. వి: చొటాచొట, టముకు-ట

సాటిక. దే. వి. చూ, రూ-సాటి (స్వార్థము

నకపరిశ్రయము.

సాటుప. దే. వి. — పై. —

సామా. హిం. వి. పడ్డకుడు. (విజామువాడుక.)

సాటువు. దే. వి. — పై. —

సాతము. సం. వి. అ. న. సుఖము: చూ, సంతోషము.

సాతల. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సంబరేను*.

సాతాని. వా. వి: రూ-చాతాని, చాతనివాడు.

సాతాను. వా. వి. (అం. పదా. నర. 21.): చూ,

రూ-పైతాను. [బోయు, పాగచు.

సాతాళించు. వా. స. కి: తాళించు, తిరుగఁ

సాతాళింపు. వా. వి: తాళింపు, తిరుగఁబోత. తి.

లుగఁబోత, పాటన, పాగవు-పాగుపు. (సం)

అభిహారము, ప్రికస్తము, సంస్కారము.

సాతి. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆవసానము: చూ,

సమాప్తి. 1; 2. దానము: చూ, స్పర్శము. 3;

8. సన్న పుబ్బు, దుకూలము: చూ, స్థూలకాటకము (చూ, వస్త్రము. 1-3౮.)

పాతు. వై. వి.=సార్థమ్. 1. వర్తకజనసమూహము: చూ, సమూహము; 2. జంతుసమూహము: చూ, సమూహము; 3. తెరువరులగుంపు: చూ, సమూహము.

పాత్స్యకీ. సం. వి. ఇ. పుం: కై సేయుడు.

పాత్స్యతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. శిశుపాలునితల్లి: చూ, సనితల్లి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తులు. (కొంచెము కోమలమై వీరభయానక రసములను దెలుపు వర్తరచన. ఇచ్చేటగుడ నక్షరములు మిక్కిములై యుండును. ఉదా.— “ఔకారా! ఎదురైన యొద్దవీరుల నతిభయాపాదయై నతనధనుగ్ధుడయి నెక్కుకాట్టి నిషంగంబుల విషసంచయంబు చెలువరించేట తెలియకుండ ధారాధరంబుతోనె బాణపరంపర లదలచై గుఱియించె.”)

పాత్స్యతుడు. సం.వి. ఆ. పుం:చూ, విష్ణువు. 1.

పాత్వి (త్వి)క గుణములు. అం: ఆహింస, ఆస్తేయము, సత్యము, శౌచము, బ్రహ్మచర్యము, ఇంద్రియ నిగ్రహము, అక్రోధము, అనసూయ (అనూయ) (8).

సాత్త్విక భావములు. అం: చూ, భావములు.

(చూ, వ్యంజకము. 1.) ఇతరులయందు గల సుఖదుఃఖాదులజోచి తామునట్లసుఖదుఃఖాదులనుభవించేట. ఇది సామాజికులు మొదలగు సహృదయులందుగూడ గలుగవచ్చును. ఈసాత్త్విక భావ మెనిమిది విధములు—

౧ స్తంభము = కదలకుండుట, ౨ పశ్చియము = పశముడవట్టుట, 3 అశుశ్రు = కన్నుల నీరుపడటలు, ౪ రోమాంచము = ఒడలు గగుర్పడుచేట, ౫ స్వేదము = ఒడలుచెనురుట్టుట, ౬ విస్వరత్నము = గడ్గదికవకుట,

2 కంపము = ఒడలునాచుట, ౮ వివర్ణత్వము = ఒడలు రంగుమాటుట. ఉదా.— ౧. అయ్యారే! యయ్యింతి పేయ్యనుం గాంచి చెయ్యి మొలచి రత్న పుబ్బమ్మయై నిలచినది (స్తంభము); ౨. అయ్యంతి సేనునవచ్చెను! త న రోఁ బుట్టిన ను ది యే ప శ ము గా కుం డె ను (పశ్చియము); 3. తొలుకాయనానచే ముతైపుఁజిప్పల ముతైంబులు గలుగవట్లు తొలియేపున నయ్యింతి కన్నుగవనశ్శుభ్రారంబు రోరంబయ్యె (అశుశ్రు); ౪. బాగుబాగు! తొలుకాయన సేలందైరు లంకురించేనట్లు రోమంబులు మేనంగగుర్పొడిచె (రోమాంచము); 5. తడవునకుం దియైనాలోకించిన యక్కొనులికిం బాంతురగండ పాలింజెమట చినుకులు చంద్రకాంతశిల జలబిందు సందోహంబునుంబోలె వెడలసాగెను (స్వేదము); ౬ అచ్చెలిప్పియునకు వార్తంబుతైంచేనొ దూరికకు నవ్వుల్కులన్నియు వేతించిచేనగ్గడించబడునట్లు వివవచ్చినవి (వివర్ణత్వము); 7. అద్దిరయ్య! యిమ్ముద్దులగుమ్మప్పియును నుద్దులునుడువుచే గాలింజలింపే మాంఠియుంబోలె దూరిచలింపేచేందెను (కంపము); ౮. ఓ నుందరాంగా! యానుందరి నెగులేసుని చెప్పవచ్చెను! తొల్లిచ్చియుంబోలె నుండునది పలుకులచెలితెలిదాలుందాల్చి చెలికత్తెలకును గుఱుకుసేయ నలవిగాక యున్నది (వైవర్ణ్యము). [బుబులు]

సాత్త్వికత్వము. పా. దీనికి ఉపమానము:—

సాత్త్వికము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రోమాంచాదికము; విణ. 2. సత్యగుణమువలనగలిగినది; అం. 3: చూ, అభివయము. (స్వగత, పరగత, దుఃఖసుఖాదిభావముల నూచించేనది

సాత్త్వికము. ఇదే స్తంభ రోమాంచాదులు
గలది.) [వ, విరజ సముద్రు

సాత్వికుఁడు. సం. విణ. సత్యగుణప్రధానుఁడు:
సాద. వా. వి: చూ, సానిక.

సాదన. ౩. ౧. = సాధన. 1. అభ్యాసము. కళా.

7, ఆ. 34: చూ, స్వభావము; 2. శరిభ్యాసము. సా. 2, ఆ. 125: చూ, స్వభావము.

సాదనకాఁడు. ద్వి. వి. 1: చూ, సాదనజోదు, 1;
2: చూ, సాదనజోదు. 2.

సాదనశోధు. శై. ని. 1: శాస్త్రి, మానటి-మాన
టీడు-మాస్టీడు-నస్తాదు, సాదనకాడు.
(సం) మల్లుడు; 2. శస్త్రప్రసక్తుడు అం, భా.
ద్వి. 203: మానటి-మానటీడు-మాస్టీడు,
సాదనకాడు.

సాదనము. సం. చి. అ. న. 1. ఇట్లు: చూ, రూ-
సదనము. 1. 2 పరిసత్తి: చూ, సాదనము. 1.

నాచమ. సం. వి. ఆ. పుం. 1: రూపాదనము,
 పృథ్వీ, పృథావము; 2. వివాదము: గూ,
 శోకము. 1; 3. శరణము: చూ, సంరక్షణ
 ము; 4. గతి, దిక్కు: చూ, సంరక్షణము;
 దే. వి. (1)=పృథావము: ఓగిరచు-ఓచుర
 ము-ఓచెము, ఓచుటి, కూచు, తిండి, గోచు
 టి, పపదనము-పనాచము, బుష్క, బోనము,
 బోసనము, మెతుకు. మెచుకు, ఎంటకము
 (సం) అంధస్సు, అట్టము, అన్నము, అమృ
 తము, అయస్సు, అశనము, ఆపూవ్యము,
 ఆహారము, ఓదనము, కశిపువు-కసిపువు, కు
 రువు, కూరము-కూగము, క్షడ్మ, గర్భము,
 గారికరము, జీవాతువు, తల్పము, దీదివి,
 పాథస్సు, పృథావనము, భక్తము, భిన్న.
 తద్వి.—౧. దేవతల కియ్యదిగిన యన్నముప
 కు.-తలిగ-తలియ.(సం)అమృతము,చావ్యము;
 ౨. పితృ దేవతలకిచ్చెడుఅన్నములొనగువాని

ముద్దః కవ్యము. తద్వి — (౧): (సం) సార
ణ-పారణము. పార్యణము, పిండము; (౨).
కౌన్దీకాలమందు నిమంతిగములు భుజించిన
పిమ్మట విస్తరము ముందటవేసెడి ఆన్నము-
(సం) వికరము; ౩. భగవంతుడు గోనను
వారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు-
(సం) పరిపాదము; ౪. అగ్నిలోవేల్చబడిన
పక్వాన్నము:- ఇరికిక-ఇరికిక-నిరికిక. (సం)
అగ్నిహోత్రము, చరువు, వసుట్కూరము,
సాన్నాయ్యము, హవి, హవిస్సు-హవిష్వము-
హవ్యము; ౫: (సం) రాజాన్నము; ౬. పెం
డ్లియూడవనాటిబువ్వము:— పాకన. పాక
న్న-పాగికన-పాగికన్న. (సం) పాకాన్నము;
౭. పెండ్లివాలవనాటి బంధుజనపజగ్గి:—
బువ్వంబంతి-బువ్వముబంతి- బువ్వము, హరి
బువ్వము (మా, సాపాటు); ౮. యజ్ఞార్థ
మైన అప్రాపము — (సం) తృప్తము, పుగో
డాళము. తద్వి. — (౧) సోమలతరసము-
(సం) తృప్తము, పుగోడాళము; ౯. పితృ
తిథిపయందలి భోజనము- (సం) బ్రాహ్మ
ణార్థము; ౧౦: అన్నపురాణి. (సం) మంధ
ము; ౧౧: పాలుచేర్చి పొంగించిన అన్నము-
పొంగలి తద్వి. — అత్రము, క్షీరాన్నము,
క్షైరము- (క్షైరేయము), పరమాన్నము, పా
యసము, పారలౌకికము; ౧౨:
పులకము, పొంగలి. (సం) కృషరము, పుల
కము-పులకము; తద్వి. — (సం) తిలౌదన
ము, తిరిసర; ౧౩: కలపంటకము, కిచిడ్డి-
కిచ్చేడి; ౧౪: పూటకూట్లు; ౧౫: చెడ్డకూ
డునకు. — (సం) కదన్నము. తద్వి. — (౧):
చెద్ది-చేలిది-చల్లి. (సం) ఉపితము, కల్పజగ్గి,
కల్పవర్తము, పర్వపితము, పౌత్రరాశము,
పౌత్రశోభనము, వృష్టము; (౨): ఒడిసిలి;
౧౬. పక్వాన్నవిశేషము:- కర్పూరనాలిక.

గరి. అన్నవస్త్రములకు:-కూడుగడ్డ. (సం) కళిపుపు-కసిపుపు; గా: అబూతి, పెనుతిండి. (సం) ఆభుక్తి; గా: పొట్టకూడు; ౨౦. కడికొలదిఅన్నము:—భిక్ష-భిక్షము; ౨౧: పులికూడు. (సం) మాధవకబళము-మాధవ కగము; ౨౨ పెండవతూరిపెట్టెదగిన భోజ్య పదార్థము:—మాలు; ౨౩ అన్నపుపిడుచే (ముద్ద)కు — అంబ, అడ, అడమర, కరుడు, దొబ్బ, దొబ్బి, పిండలి, పిడచే. పిడుచే, పేరుడు, ముద్ద, సరువడము. (సం) కబళము, గాగ్రసము, పిండము; ౨౪. వీనుగున కిచ్చెడుఅన్నపుముద్దకు:—(సం)కరికలము, పులకము, విధము, విధానము; ౨౫ పులియోహారము:—పులిహారు; ౨౬. పులిసినయన్నము:—పులికూడు; ౨౭: పులియోగ-పులిహార-పులిహార; ౨౮. దారిలోనియన్నము:—(సం) అధ్యాన్నము; ౨౯: గుడ్డినగూర్లు-గుడ్డినగూర్లు; ౩౦: చిమిడిక, లగడ-లగుడు; ౩౧: మాండన్నము:-మాడు (సం) ర్పిల్లి-ర్పిల్లిక, దద్దిక, భిష్నట; ౩౨ ఇలి, మెతుకు-మెదుకు, రెల్ల. (సం) పులకము, సిక్కిము. తద్వి. — ఎండిన మెతుకు.-చక్కు; ౩౩: దినగోల, దినబత్తెను. తద్వి. — బత్తియము-బత్తెను, బరాతెను; ౩౪: పిండి, సత్తు. (సం) కదంబము, కరంబము, కీచికము, ఖచితకము, చక్కువ్య, జంబిక, పిప్రము, సత్తుపు; ౩౫: జీరిలు, పేలపిండి, సత్తుపిండి. (సం) ఖాజికము, చూర్ణకము, లాజ, సత్తుపు; ౩౬. పెరుగుతో గలిపిన పేలపిండికి. — (సం) కరంభకము, కరంభము, కర్కసారము; ౩౭: వేపుడుపిండి. (సం) కేరలి, కైరవి, చంద్రిక; ౩౮: తోష, పిండికూడు, సంకటి; ౩౯: సోపుచిండి (సం) చమసి; ౪౦. నుకొలులలో

నగు వాని మూతపిండి:-తోపు; ౪౧. సోపుటకాదులలో పోలేగన్నుకు కొట్టేడి పిండి:-తుగ్గుపిండి; ౪౨. మెంతి జీలకఱ్ఱలోనగు వాని కూకపిండి:-దుంబాడి; ౪౩: నూపుపిండి. (సం) వలలము; ౪౪: చలిమిడి-చేలిమిడి, పాకపుచేలిమిడి; ౪౫: పిట్టు, వాసెనకుడుము, వాసెనసోలె. (సం) పిప్రము; ౪౬: పిండిపోక, (మి) లగడపిండము; ౪౭: అటకలి, చిక్కసము, నలుగు-నలుగుడు, నలుగుచిండి, నున్ని. (సం) ఉత్పాదనము, ఉద్విగ్ధనము, పరాగము, స్నానము, స్నానీయము; ౪౮. అటుకులు: చూ, వృగంకము. ౨: ౪౯: పేలలు-పేలాలు - పేగి-బాగిలు-పేగిలు. (సం) ఆత్మతలు, ఉత్తుపము, ఖదిర, ఖాజికము, లాజ; ౫౦. పిండికిరెట్టు ఎసరు:-కొటగి; ౫౧: అత్తెనగు-ఎత్తెసరు, ఎసరు. (సం) కోష్ఠాబలము, నభంపచము; ౫౨: చిట్టుడుకునీర్లు, సాంగునీర్లు. (సం) ఈధగము; ౫౩: గంజి, వారుపు-వారుపుడు-వారుపు. (సం) అన్నరసము, ఆచామము, నిసాగసము, మండము, మాసరము, సాగ్రసము. తద్వి. — (౧). గంజి పైమింగడ:-గంజి, తోక. (సం) ఆచామము, పిచ్చు; (౨). కాపుడుగంజికి.-అంబలి, జోవ, పేవ. (సం) అంబకళమా, ఉష్ణిక, గటక, పేయము, యనాగుపు, మంధము, విలేపి, కాగిణ; (౩). మెతుకులుగల గంజి:-పేయగంజి; ౫౪. పక్షుల తిండి:-సాంగలి; ౫౫. పక్ష్యాదులతిండి:-కాణము-ఖాణము, దాణ. (సం) ఖాదనము, ౫౬. గుట్టపుతిండి:-రవాణము, ౫౭: దొంగమేత, లంపు; ౫౮. తరవాణి: చూ, శుక్తము. 1-౩; ౫౯. మాంసాహారమునకు.-చూ, శుక్తము. ౨; ౬౦. బియ్యమువేచి వండిన

న్నది పూర్ణోపమయనంబడును. వీనిలో నొకటిగాని రెండుగాని మూడుగానిలోపించినది బ్రహ్మచరుడు. వాలుగును లోపించినచో నలంకారమేయుండదు. ఇట్టి బ్రహ్మచరులలో లోపించినవి తోచుచుండును. ఉదా.—
 ౧. వానిమోము చంద్రసింహులమై యున్నది. ఇచ్చేటజంధుగ్రుడువమానము, మోముపమేయము, సుందరత్వము సాధారణధర్మము. ఉపమావాచకములేదు. కావుననిది వాచక లుప్త; ౨. పద్మముఖుడు. ఇచ్చేటనువమాన మగుపద్మము. ఉపమేయమగు ముఖమును గలవు. ఉపమావాచకము, సాధారణధర్మమును లోపించినవి. కావునధర్మవాచకలుప్త; ౩. అతడు చంద్రునివలె నుండెను. అతడు ఉపమేయము, చంద్రుడువమానము, వలె యుపమావాచకమును జెప్పబడినవి. సాధారణ ధర్మమగు నాహ్లాదకరత్వము జెప్పబడ లేదు. కావున ధర్మలుప్త. ఇట్లు తక్కినవి యూహ్యాంబులు.) [చూ, సామాన్యము.

సాధారణము. వా. సం. విణ. సాధారణమైనది: సాధారణి. అం: చూ, సావీరజభాషలు.

సాధారణ్యము. సం. వి. అ. స. సాధారణత్వము. సాధించు. సం. స. క్రి: చూ, సిద్ధిపొందించు. సాధితుడు. సం. విణ. 1. దండుగవుచ్చేకొనబడినవాడు; 2. సాధించబడినవాడు.

సాధ్యము. సం. విణ. 1. మిక్కిలిపదిలము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. మిక్కిలిమంచిది:

చూ, సామర్థ్యము. 2. [చక్కములు. సాధిమైనము. అం. 1: చూ, భక్తులు; 2: చూ, సాధ్యముడు. సం. విణ. (కే. ఈ. సె) 1. మిక్కిలిపదిలపుగలవాడు; 2. మిక్కిలిమంచి వాడు: చూ, సజ్జనుడు.

సాధ్యవాదము. అం: చూ, సామవచకము.

సాధ్యు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుడు; 2: చూ, సవ్యాసి; విణ. 3 = సాదు. మంచి వాడు: చూ, సజ్జనుడు; 4. చేక్కనివాడు: చూ, సాందర్యపంతుడు; 5. నడ్డికిచ్చి బ్రదుకువాడు: వార్ధుషకుడు, కునీదుడు, వృద్ధ్యాజీవి-వృద్ధ్యాజీవుడు; 7. మంచి, సత్తు: చూ, సామర్థ్యము. 2; 8. చేక్కనిది: చూ, వృద్ధ్యము. [నువటిను.

సాధ్యశక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ = సాదుశక్తి నుజ సాధ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యోగములు; విణ. 2. సాధించబడినది: పృసాంకము, సాధనీయము: (వి): చూ, శక్యము.

సాధ్యములు. అం. 1: చూ, సిద్ధములు. (కాస్త్రముచేగలిగినవి సాధ్యములు. ఉదా.—రాముడు, కలంకులు, గోగు, వచ్చెంగార్యము, వేరచెట్టు; సాధ్యఖండములు. ఉదా:—రాముడు, కలంకులు, వచ్చెంగార్యము, వాండు, సాధ్యపూర్ణములు. సిద్ధములు సాధ్యములు అని బిందువులు రెండేసివిధములు: చూ, బిందువులు; 2. సాధ్యములఘువు.

సాధ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గగదేవతావిశేషము. (వీరు వన్నిద్రులు.—మనువు, నానుమంతుడు, విష్ణువు, ధర్ముడు, నారాయణుడు మొదలగువారు); విణ. 2. సాధించబడినవాడు.

సాధ్యసము. సం. వి. అ. స. భయము: ఆధైర్యము, ఆక్షేపము, ఆతంకము, ఉద్యేగము, ఉద్వేజనము, జ, చకితః, చలనము—చాలనము, డ, ధ, ఇ, తానము, దరము, భయము, భీ, భీతి, శంక, సంభ్రమము, హం. (అవ్య). అతి, ఋ. (తె) అంజక, అడలు, అడుగు, అడరు—అదురు, అడరుగడ, అరవాయి, అలుకు—అరుకు—అక్కు, అదుర్గా,

ఉత్తలపడుట, ఉత్తలపాటు, ఉత్తలము, ఉదిల, ఉదుగు, ఉలుకు, ఎడరు, ఎడ, ఓజీ, ఓట, ఓటమి, కన్నోటు, కొంకు, గడ్గోలు, గిలి, గుబులు, గోరము, జేంకు-జేంకెన, జేడుపు, జేలదరింపు, జేకుకు, జోలి, జోవడము, డాపు-దాపు, డింబము, తలకు, తలఁడు, తలరు, తల్లడింపు, తల్లడము, తేలకున, దళికు, దిగులు, పంగు, పర్వా, పుయిగోట, పిటికికండ, పేదర్మి-పేదటిమి, బీతు, బెంచేలు, బెగడు-బెగ్గడు, బెగ్గలము-బెగ్గలికము, బెగ్గిలుట, బెట్టిదము, బెదరు, చెరఁగు-చెఱ-చెఱఁగు-చెఱపు, చాడలు. తద్వి. — ౧. భయంకరత్వమునకు. — (తె) బెడిదము; ౨. భయంకరమునకు. — (తె) బెడిదము, వాలు: చూ, రారవము. 3, ౩. మిక్కిలిచెఱపునకు. ఆత్మాహితము, సుహృద్యము. సుహృద్యము. (తె) నివ్వెర-నివ్వెఱ - నివ్వెఱఁగు - నివ్వెఱపాటు; విగ. క. చెఱపునొందినది. — ఉద్విగ్నము, త్రస్తము, దీర్ఘము, భీతము. (తె) బీద; ౫. క్రూరమైనది: — వక్రము, వ్యాళము.

సాధ్యసస్పృశితము. అం: చూ, సతతోద్ధితము.

సాధ్య. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పరిపిత: చూ, స్త్రీ; అం. 2: చూ, పృతము. 1. ("ధ-న-జ-న-స-న-న-ధ-గురువులు. 8-15-22 యతులు. 25వ ఛందస్సు.")

సాన. వై. వి. = కాణ. 1. మణులు మొక్కలు పోరా చెడుతాయి: ఒరగల్లు-ఒఱగల్లు, కరసాన, టీకము. (సం) కానము-కాణము-కాణి. కషము-కసము, కషీక, కషోపలము, నికషము. : (చూ, రత్నములు); 2. కత్తులు లోనగునవి నూతెడుతాయి: (సం) కాణము-కాణి-కానము. (చూ, రత్నములు.); 3. గంధమతీసెడుతాయి: (సం) నికషము, కాణము-కాణి-కానము (చూ, రత్నములు.)

సానక త్రి. వై. వి. (సాదు + క త్రి) సాదనచే యుక త్రి: చూ, రిప్తి. 2. [మంతము. సానమంతము. సం. వి. వ. పుం: చూ, రూ-సాన సానము. వా. వి: చూ, నారాచి.

సానలవాడు. వా. వి. మణులను బాగుచేయు వాడు: పూసలవాడు. (సం) అసిధావకుడు, కమఁడు, మణికారుడు, శస్త్రమాగ్ధుడు-శస్త్రమాగ్ధుడు, కాణికుడు.

సాని. వై. వి. = స్వామిని. రూ-చాన-చాని. 1. బోగముది: చూ, వేళ్య. "ఆ. ఆయుర సాని యొకతె వాని సందుకొనియె." (ధల్లాచరిత్రము. 3, ఆ.); 2. రాహుత్తుడు: చూ, సాది. 1; 3. కన్నెటికమైన వేళ్య: చూ, వేళ్య; 4. (గౌరవార్థమునందు) అధిపురాలు, పృథుభార్య. భార. ఆది. 7, ఆ. 22: చూ, స్వామిని; 5. (ఉత్తరపదముగనో) భార్య. "మేదరసాని, వోరసాని": చూ, భార్య; 6. (నామవిరుదముగా వచ్చేచో) అమ్మ లేక అంబ లేక దేవి. "మద్దుసానికి.....లక్క సానికిన్" (భాగవతము 1, స్కం. 24.); కానపద్యము: — "నూరమసానికిన్ బృహస్పతినిభుండుదప్పించె బుధబంధునిదానుండుగంటడిమ్మహిన్." కాస. గుంటూరుమండలము. నానెండ్ల-మూలస్థానేశ్వరాలయమునందలి యొకతాతీపైనఁ జెక్కఁబడియున్నది.; 7. పృత్తిగలస్త్రీ. "మంత్రోసాని, నాథి నాని, నాగవసాని."; 8. దేశ విశేషము. "కురాసాని యోమము."; 9. దేవదాని. "సానిపెండ్లి యెప్పుడు" భీమేశ్వరపురాణము. 1, ఆ. 113; "భీమకుండు సాని నాడకరుగున్" భీమేశ్వరపురాణము. 1, ఆ. 113; 10. గృహనామము. "పెమ్మసాది, అల్లసాని." (చూ, పెద్దడాకరేమి. అనుబంధములో.)

సానిక. దే. వి. మట్టికంచేము, మల్ల, పాద, కడ్డెము: చూ, పాత్రము. 6. [చూ, సంప్రతి. సానికరణము. మి.వి. కరణముల క్రిందికరణము: సానిక. వా. వి. వాకలితుడిచి కల్లాపువేయుట. రూ-సానిపి - సానుపు - సాన్ని - సాన్సు (నిజాం రాష్ట్రమున వాడుక.)

సానిపి. వా. వి. — వై. —

సానివాడు. వా. వి. వ్యభిచరించిన స్త్రీలవలన జీవించే కులములోనివాడు, బోగమువాడు (అని కొందఱు.)

సానుపు. వా. వి: చూ, రూ-సానిప.

సానుమంతము. సం. వి. న్. పుం. కొండ: చూ, వర్వతము.

సానుపు. సం. వి. ఊ. పుం. న. 1. కొండనెత్తము: చూ, హిమాలయము (వర్వతము);

2. కొన: చూ, సుద. 1; 3: చూ, విపినము;

4. తోగ్గి: చూ, మార్గము. 1.

సాన్నాయ్యము. సం. వి. అ. న. రూ-సన్నాయ్యము, హవిస్సు, దధిపయోరూపమైన హవిస్సు (అనికొందఱు): చూ, హవిస్సు. 1.

సాన్నిధ్యము. సం. వి. అ. న. సామీప్యము: చూ, సమీపము.

సాన్ని. వా. వి: చూ, రూ-సానిప.

సాపడు. దే. ప. క్రి: రూ-పసాపడు, అను, ఆరగించే, ఆరోగిగమొనర్చు, కుడుచే-కుడుపు, కోగ్గిలు, తిను, దూకొను, దొరలు, సంజో, నమలు-నములు, పడు, బాపుకొను, బోనేయు, మెక్కు, మెసగు-మెసపు. (సం) అభ్యవహరించే, అనుభవించే, ఆస్పదించే-ఆస్పాదించే, ఆహరించే-ఆహరించే, పొగించే, భక్షించే, భుజించే, భోగించే. తద్వి. — గ: చూ, మింగు; ౨. మింగక ఊరకనములు. — కొదుపు; 3: ఎంగిలితు: — గుఱుగడుగు.

సాపత్వము. సం. వి. అ. న. సపత్నీత్వము.

సాపాటు. దే. వి: ఆరగింత-ఆరగింపు, ఆరోగణము-ఆరోగిణము, ఎర-ఎఱ, కుడి, కుడుపు, గాతి, తింట, తిండి, బాతు, బుత్తి-బూతి, బోనము, మెసపుట. (సం) అభ్యవహారము, అశనము, అప్పి, ఆరోహణము, ఆశీరము, ఆహారము, అహ్నికము, ఖాదనము, గర, గెరణము, గిలనము-గిళనము, గిల్లి, గిల్లి, ఘసి, జంభము, జగ్గి, జేమనము, దేహయాత్ర, నిఘనము, న్యాసము, నిర్వృతసాయము, ప్రాశనము, భిక్షుణము, భుక్తి, భోగము, భోజనము, లేపము, లేపము, వీతి. తద్వి. — గ: కడి, ముద్ద. (సం) కబళము-కపళము, కపశము, గండోలము-గండోలము, గుడేగకము, గుడేరము, గాగ్రసము; ౨. వృత్తాదులచే నియము తో జేయు భోజనము: — పిక్కసాగ్ధు; 3: చూ, గనుకు; ౪. ఉపవాసముండి మఱువాడుచేయుభోజనము: (సం) పారణ-పారణము; ౫: (సం) సగ్గి, సజగ్గి (తే) పాత్తు, పాత్తుగుడుపు; ౬. వివాహచతుర్థదినబంధుజనసజగ్గి: చూ, సాదము (1); 2: చూ, లీఘము; ౮: విందు; ౯. రాజాభోజనము: — (సం) వేల; ౧౦: చూ, మింగుడు.

సాపాటురాముడు. వా. వి. తిండిపోతు.

సాపించే. వై. స. క్రి = కాప. తిట్టు: చూ, శపించే.

సాపు. వా. వి. (రూ-సాపు.) 1. నిర్మలము: చూ, సమాచీనము. 2; విణ. 2. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; 3. వంకరలేనిది: (సం) సరళము; 4. తుడిచి చేక్కజేసినది: చికిల్లి. 5. చిత్తుచేయించి అందముగావ్రాసినది: చూ, వాగ్రిత.

సాపుచేయువాడు. వా. వి: చూ, చికిలివాడు.

సాప్తపదీనము. సం. వి. అ. న. 1. సఖ్యము, చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1; వా. 2: సంధి,

సఖ్యము. (తె) ఎడ, తీరు-తీటు, తెఱఱగు, పొందు, ముడి.

సాఫల్యము. సం. వి. ఆ.న.సఫలత, సఫలత్వము. సాఫు. వా. వి: చూ, రూ-సాఫు. (ఆపరి.)

సాబాలు. వా. వి. రూ-సాబాలు: చూ,సగము.

సామంజస్యము. సం. వి. ఆ.న. సమంజసత్వము.

సామంతరాగోల. దే. వి. ఒకానొకరియధము:

చూ, బాణము. 1-౧౫-(౧).

సామంతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒక దేశమునెల్లకు చేరికనున్నరాజు: చూ, రాజు. 1.

సామకృతి. అం: చూ, గొడకృతి.

సామగ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. సమగ్రిత;

2. రూ-సామగ్రియము. (తె) బండలము,

సామాను. (చూ,సగము.2;చూ,సాధనము.2.)

సామజము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 ఏనుగు:చూ,

హస్తీ; విణ. 2. సామవేదమువలనఁబుట్టినది.

సామజాగారము. సం. వి. ఆ. న.=సజ్జారము.

ఏనుగుసాల: చూ, సదనము. 1.

సామపంచకము. అం: పరస్పరగోపకారి దర్శనము,

గుణక్షీర్ణము, అన్యోన్య బంధుప్రసవనము,

అయితసంప్రదర్శనము,సానువాదము(5).

సామము. సం. వి. న్. న. (సామవేదము) (పాపమాను నశింపఁజేయునది) సామ్ని, స్వరప

త్రనము:చూ, వేదము. (చూ,వాగ్మయము);

2. మంచిమాట:చూ, శబ్దము. 2; అం 3. అనుకూల ప్రసర్తనరూపమైన యొక యుపాయము,

సౌజన్యము: చూ, సామపంచకము

(చూ, సాంత్యము); 4: చూ, ఉపాయములు.

(నాయకుడు నాయకియొక్క కోశమును పోగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడి ఉపాయము.)

సామములు. అం: చూ, సామపంచకము.

సామరస్యము. సం. వి. ఆ. న. సమరసత్వము.

సామరి. ద్వ. వి. (సాము + అరి) సామనేర్పించువాడు.

సామగ్ధ్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. నేర్పు: ఆరభ

టి, ఇధనిమాలిక, ఉద్ఘాటితజ్ఞ, ఉద్భవము,

ఉద్దేగము, కియదేహిక, చమత్కారము,

చాతురి, చాతుర్యము, డమరుపు, పరాకృతిముము,

పుంభావము, పృష్ఠ, పృతిపత్తి, పౌషిణ్యము, ప్రాధి-

పౌషిమ-పౌషిమము, భంగి, లాటము,

విజ్ఞానము, చైద్య-చైద్యము, కౌర్యము,

హేవాకము, (తె) ఒప్పు, కందున-కందు

పము, కలితనము, చేరుచు,చోలిక, చోలుబడి,

చెతురు, నలుపు, నేమి, నేరుపు-నేర్పు,

పగ్గియ-పగ్గె, చుటము, పర, పసిక, పోహణ,

బండవలము-బండాలము, మెఱపడి,

లావు, వలను, నిన్నునుపు, విన్నాణము.

తద్వి. — ౧: కాశలము-కాశల్యము, చతురిమ;

2 మిక్కిలి చాతుర్యమునకు. - (తె) జోదురిజోదురింబు;

2: అర్హత-అర్హత-అర్హతి, గరిమ-గరిమము,

ఉపపత్తి, నిర్హాము, మహత్తు,

మాహాత్మ్యము, యోగ్యత, సత్తు, సమానము,

సానువు.(అన్య) కనము. (తె) ఉరిపు-ఉఱపు,

ఒఱపు, గొప్పతనము, దొడ్డతనము,

దొనరు, మంచి. తద్వి. — (విణ). మిక్కిలిమంచిది.

-సాధ్యము. (తె) సాదు.

సామవిధానబ్రాహ్మణము. అం. మూడుప్రపాతకముల చిన్నగ్రంథము: చూ, సామవేదబ్రాహ్మణము.

సామవేదబ్రాహ్మణము. అం. ఇది 8 విధములు.

పౌషము, పద్వింశము, సామవిధ, ఆర్షేయము,

దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు,

పంశము: చూ, బ్రాహ్మణములు

సామవేదము. అం. సామి: చూ, సామము 1-2-3.

సామసంభవము. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, పద్మసంభవము.

సామసంహిత. అం. ఇది పూర్వార్థిక ఉత్త

రార్థిక అని చెందు పరిధానభాగములు.

(పూర్వార్థిక 5 అధ్యాయములు 59 ఖండ

ములు, అనగా మొదటి 4 అధ్యాయము

లొక్కొక్కటి వందల ఐదవ ఖండములు, 5

అధ్యాయములు, 11 ఖండములు; ఉత్తరార్థిక

21 అధ్యాయములు, 120 ఖండములు. ఇం

ధ్యాయముల ఖండములెక్క నియతముగా

లేదు: పూర్వార్థిక - పృథ్వీతంత్రములు -

ఆశ్వయుసు-బహుసామి-వికసామి-బృహ

తి-తిర్విపు-అనుపుపు-ఇంద్రిపుచ్చము-ప

సమాసము-అరుణము-పరికియము-మహానా

మ్మి అనునవి. ఇవియే పృథ్వీతంత్రములు;

ఉత్తరార్థిక - టిహితంత్రములు, రహస్య

తంత్రములు, దశరాత్రము, సంవత్సరము,

వికాసము, అహీనము, సత్త్రిము, ప్రియ

శ్చిత్తము, శ్రుద్రియము అనునవి. ఇవియే విషయ

భేదమునుబట్టి యూహాసామములు రహస్య

సామములని ద్వివిధములైత్యాది.) [దువాడు.

సామజికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సభయందుం

సామను. వా. వి: చూ, సామగి. 2.

సామస్య. అం. 1. సర్వసాధారణనాయక:

చూ, నాయకలు, చూ, స్వీయ; 2. సామ

స్యజేత్య.

సామస్యనిరుక్తి. అం: చూ, పంచోత్తరవాదము

సామస్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. పోలిక, సా

ధారణ: చూ, సామ్యము. 1; వి. 2: సా

ధారణము. (తె) ప్రియము; అం. 3: చూ,

అలంకారము. 3. ("సామ్యముకంటె విశేష

ము లేకుండుట. ఉదా. - తమ్మి కొలంకుల

మీకొన్న చెలుల మోములు తెలియఁజడవు")

సామస్యవాక్యము. అం. (సమావేశకరియలతో

గూడినది): చూ, వాక్యములు.

సామాన్యకడు. సం. వి. (తె) కొంచెకాడు,

చిల్లరకాడు, సందడికాడు.

సామి నై. వి. = సామి. 1. కుమారస్వామి:

చూ, స్కందుడు; 2. భర్త: ఇంటాతడు-

ఇంటియాతడు, ఒడయడు-ఒడయడు, చె

లుపుడు, పెనిమిటి-పెన్సిటి, నుగడు-మొగ

డు-మొగుడు, మునుపు, తోడు, (సం) కాంతు

డు, గోపుడు, బాహుత, భవుడు, తతి, పరిశేత,

ప్రాణనాథుడు, ప్రాణేశుడు, ప్రియుడు,

ప్రేయసుడు, భర్త, వస్త్ర, వరయితా,

పరుడు, వల్లభుడు. తద్వి - ౧. ఉపవతి

కి - మూలుగుడు: చూ, విటుడు; 2. నూ

లునునువునుగుడు. - (సం) అశ్రద్ధిభువు,

దిగ్భువు; 3. ఓడ్డలుగన్నమూలునునువు దాని

మొదటి వ్యావృణభర్త: అశ్రద్ధిభువు;

ర: చూ, మారిపుడు. 1; 3. = సామి పృథ

వు: చూ, స్వామి. 1; 4: చూ, రాజ్యాంగ

ములు (స్వామి.)

సామిత. నై. వి. = సమత. రూ-సామిత. 1. పు

రాశోక్తి: 2. దిగ్భోక్తి; 3. లోకోక్తి: చూ,

శబ్దము. 2.

సామితల్లి ద్వ: వి: చూ, పార్వతి. అం. భా. పృ. 41.

సామిష్ట్యము. సం. వి. ఆ. న. రూ-సామిష్ట్యము: చూ,

సాన్నిధ్యము. (సామలయము (పర్యతము.)

సామియ. నై. వి. కుమారస్వామి కొండ: చూ,

సామిసామేనుచే కొన్నచేస. ద్వ. వి: చూ, సా

మితల్లి.

సామిష్ట్యము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, సాన్ని

ధ్యము, అం. 2: చూ, ముక్తిపరువుయము.

సామిరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అంజనేయుడు:

చూ, వానరము; 2. భీముడు: చూ, వృకో

దరుడు.

సాము. వై. వి. 1.= సమాంశము: చూ,

సగము; 2.=శ్రిమ. పరిశ్రమము, వ్యాయా
మము: చూ, శ్రిమము. 3. [చూ, రిక్త.
సామకంటిమేక్త. ద్వ.వి. పూర్వఫలని, పుబ్బు:
సామద్రము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యమాచక
దేహలక్షణము; విణ. 2. సముద్రమునబుట్టి
నవి (ఉద్య): చూ, అవణము. 1.

సామద్రీకము. సం. విణ. భాగ్యమాచకదేహ
లక్షణమును తెలుపునది (కాస్త్రము) (చూ,
లక్షణాంగములు. చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.)
చూ, లక్షణము. 1; 2. సముద్రసంబంధమైనది.

సామద్రీకకాస్త్రము. అం: చూ, కాస్త్రములు.
సామెత. వై. వి.=సమతా: చూ, రూ-సామెత.
సామేనగతితదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, కిపుడు.
సామ్మి. అం. సామవేదము: చూ, వేదము.

సామ్యము. సం. వి. అ. న. సమత్వము, పోలిక:
చూ, సమానము. 2. తద్వి.-(అవ్య) ఇవా
ర్థకము.-తోపాటు, పోలె, వలె, పలె. (సం)
ఇవ.

సామాజ్యము. సం. వి. అ.న. సమ్రాట్టత్వము
సామాగిణి. వై. వి. ఉత్తమాశ్వము. రూ-సాం
బాగిణి. శై. 7, అ. 148: చూ, నాయము.

సామృత్తుష్ణఫల. సం. వి. అ. స్త్రీ: అవిగ్నము-
అవిగ్నము, కరమర్దకము-కరమర్దము-కరా
మర్దము-కరమర్ది, కరపండి-కరవింద, కరాం
బుకము, కరాంబుజము, కరామృకము, కృష్ణ
పాకఫలము, కృష్ణపాకము, కృష్ణము, శ్రీర
ఫల, శ్రీరబల, పాకకృష్ణము, వరాళకము,
నుషేణము. (తె) ఓక-ఓకలివె, కరివె, కలి
వి-కలివె, పుల్లకలిపా*. తద్వి.- కృష్ణఫల
ము. (తె) కలివెపండు.

సాయంకాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునిమా
పు: చూ, సందేశము. తద్వి.-ం: సాయం
సంధ్య. (తె) ముటుపంజే-ములుసంజె; అం.

2: చూ, కాలములు.

సాయంకాలసంధ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ,
సంధ్యాకందనము. [-వై.-

సాయంకాలసంధ్యాకందనము. సం. వి. అ. పుం.
సాయంతనము. సం. విణ. సాయంకాలసంబంధ
మైనది.

సాయంత్రీము. అం: చూ, కాలములు.

సాయంసంధ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. ములుసంజే:
చూ, సాయంకాలము.

సాయకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అయ్య:చూ,
బాణము. 1; 2. కత్తి: చూ, రిప్పి. 2.

సాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. సాయంకాల
ము: చూ, సందేశము; 2. అయ్య: చూ,
బాణము. 1; వై. వి. (1)=సహాయమ్. తో
డు: చూ, వెంబడి. [చూ, సుంకము. 1.

సాయరు. వా.వి.బండ్లులోనగువానిమీడినన్ను:

సాయియే. వా. అ. కి. పితపగు.

సాయిబు. వా. వి: చూ, రూ-సాపాబు.

సాయిల. దే. వి: చూ, రూ-సాపలి.

సాయిలాపాయిలా. వా. అవ్య. తేలిక గా.

సాయజ్యము. సం. వి. అ. న. 1. సహయోగ
ము, దేవభూయము; అం. 2: చూ, ముక్తి
చతుష్టయము. [జోమ.

సాయోత్సవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేగ
సారంగము. సం. వి. అ. పుం. రూ-కారంగము.

1 ఇట్టి: చూ, హరిణము; 2. ఏనుగు: చూ,
వాస్తీ: 3. తుమ్మెద: చూ, పట్టదము.
తద్వి.-చూనీగ: చూ, పట్టదము; 4. వా
నకోయిలు: చూ, స్తోకము. 2; విణ. 5. చిత్ర
వర్ణముగలది: చూ, హరితము. 1 (వర్ణము.
6-౮-(౧); అం. 8: చూ, స్త్రీరాగములు.

సారంగవర్ణి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

సారంగి. దే. వి. 1. వాద్యము: చూ, వీణ; అం.
2: చూ, తత్వవాద్యములు.

సారఘము. సం. వి. ఆ. న. 1. నేయివంటి
నల్లముగలతేనె: పాత్రికము. తద్వి. —
౧. తేనెను. — అవ్యయము, కీలాలము, కుమర
సము, క్షేద్రము, చాత్రము, పుష్పరసా
ద్యుతము, మధువు, మాక్షికము, మాధవి.
(తె) కురుజో, కురుజో తేనె, జో
న్ను, తేనియ—తేనె; (కురుజోతేనె. ఇది
తద్విశేషమని కొందఱు); ౨. భృమరములు
గూర్చిన తెల్లనితేనెను. — భృమరము:
3. తెలవగ్గముగలతేనెను. — తారమాక్షికము;
౪. పుట్టలోపుట్టిన కనుపువచ్చేనితేనెను. —
బొద్దానలము, బొద్దాలకము—బొద్దాలికము,
ఛాత్రికము. (తె) తొలుతేనె, తొలుతేనె,
పుట్టతేనె; ౫: (తె) కొండతేనె; ౬. చెఱ
కుతేనెను — విక్షురము, ఖరము; 2. పూ
దేనెను: — చూ, సుమనోరజము; ౮. పెరుగుజో
కలిపిన తేనెను. — మధువర్కము; ౯. తేనె
తెరకు. — చూ, మధువటలము; 2. పూదే
నె: చూ, సారఘము. 1-2; ఆం. 8: చూ,
మధువులు. (మధువు. 5.)

సారలు. వా. వి. గుఱ్ఱపుబండి: చూ, శకటము. 1.

సారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ—సారణి—ప్రసా
రణి, కటంధర—కటుంబరము, చారుపర్ణి,
చారుపుష్పి, వర్ణితానిక, భద్రజల, భద్రవి
ర్ణి, భద్రవిల్లి, రాజబల, సువర్ణసార, సువర్ణ
సారణి. (తె) గొంతెమగోరు, లంకెనెవరము *

సారణము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అతిసారగోగ
ము: చూ, రోగము. 1; దే. వి. (1) ఒక
రికముడేగ: చూ, శ్యేనము.

సారణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరక్కము
డు: చూ, రాక్షసుడు. 1. తద్వి. — చూ,
సోకులక్షేడు.

సారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కాలువ: చూ,
హృదిని (నది); 2: చూ, సారణి; 3: సా

ర. పక్షప్రకము: బలికడితంతి: తంతి. (తె)
తంతి, సార. తద్వి. — అనుసారణి. (చూ, వీ
ణ; చూ, స్వరము. 2; చూ, సూత్రము. 1-3౧.)
సారణి. సం. వి. ఇ. పుం: క్షుత్ర, చోదకుడు,
దక్షిణాంధుడు, నియంత, యంత, పాగిజిత,
వోధ, సవ్యేష్టుడు—(సవ్యేష్టుడు—సవ్యేష్టు
—సవ్యేష్టుడు), సాది, నూతుడు. (తె) తేరు
పూవ్వరి. తద్వి. — ౧. శ్రీకృష్ణుని సారణికి.
దారకుడు; ౨ ఇందుని సారణికి. — చూకరి,
మాతలి, వరుణాత్మజుడు, నుజనుడు; 3. ప
ల్లమువేయని గుఱ్ఱముమీద నెక్కువాడు:
(తె) బరిగిరాడు.

సారము. సం. వి. ఆ. న. 1. నీరు: చూ, సలిల
ము; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము 3; 3 న్యా
యము: చూ, సమీచీనము. 4 (యోగ్యము.
2.); పుం. 4. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 5. మ
జ్జ. (తె) చేగ—చేప; 6. ఎముకలయందలి నే
యి, మజ్జ, సారము. (తె) మూలగ: చూ,
స్నేహము. 2; 7. చేరు—చేరు—చేలు. కాంచిన
చింతవండురసము: చూ, నూనము (యూన
ము); 8: చూ, వెలిచేండ్రి; విణ. 9: చూ,
త్రైవ్యము; ఆం. 10: చూ, అలంకారము. 2
("ఉత్తరోత్తరోత్కర్షణము. ఉదా. — తేనె
యెత్తిపి. అంతకన్నునుధ. అంతకన్న కవినా
క్యము.") [కునకము.

సారమేయము. సం. వి. ఆ. పుం. కుక్క: చూ,
సారవము. సం. విణ. సరయూనది సంబంధ ము
యినది. [వాచంటి.]

సారవా. వా. వి: చూ, రూ—సారవా. "సార
సారసనము. సం. వి. ఆ. న. 1. మూడుపేటలు
గల ఆడుదాని మొలనూలు: చూ, భూషణ
ము. 2 (హవణిక. 2); 2. రూ—సారసనము.
క వ చ ము దొడిగినవాని నడికట్టు: చూ,
వస్త్రము.

సారసము. సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ, సహస్రీవత్రిమ; పుం. 2: కలాంకురము, కురంకరము—కురంకురము, కుశేళయము, కోషచంచువు, గోనద్దము, పుష్కరము—పుష్కరావ్యాము, లక్షణము, శతపత్రిము. (తే) ఉయ్యాలచేటులులుగు, ఉయ్యాలపులుగు (ఉయ్యాలచేటుపిట్ట, ఉయ్యాలపురుగు), పెద్దరు—పెద్దరు—పెద్దరుము, వలికి. తద్వి. — అడుపెద్దరును. — గోనంది

సారస్వము. సం. వి. అ. న. సరసత్వము.

సారస్వతిము. సం. విణ. సరస్వతీసంబంధమయినది.

సారస్వతులు. అం: చూ, శాస్త్రాణులు (గ. వీరిలో మొదటి తెగకు. — చూ, కపూరియె శాస్త్రాణులు. 729 పాట; 1. వీరిలో రెండవ తెగకు — చూ, ఆచార్యే అను శాస్త్రాణులు 654 పాట; 3. వీరిలో మూడవ తెగకు. — చూ, అమగోత్రి శాస్త్రాణులు. 656 పాట.) [సారాయి.

సారా. వై. వి.=మర. కాంచినకల్లు: చూ, రూ. సారాంశము. వా. విణ. 1. నికరమైనది: ఖిలము. (తే) నికరము, నిగ్గు, ససి; 2. పృథానాంశము. [“సారాయిసోకు.”

సారాయి. వై. వి.=మర: చూ, మర. 2. సారాయితిత్తి. వై. వి: తత్తెర.

సారాలంకారము. అం: చూ, సారము. 10.

సారి. దే. వి. 1. తడవ: చూ, వెండియు; వై. వి. 2. యుద్ధయాత్ర: చూ, సంచారము.

సారియే. సం. స. క్రి. 1: తెజువే; 2: చూ, చోవు. 3; 3. విసరు: చూ, సరించు; 4. సరినొత్తు: చూ, సరిదియు.

సారిక్. అం: చూ, దూతీపతువ్యయము.

సారిణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. కపిలశింశుప.* : చూ, శింశుప.

సారియ. వై. వి.=శారికా. గొరవంక: చూ, శారిక. [కము. 1-2.

సారు. దే. వి. నాట్యగతిభేదము: చూ, నాటసారు. దే. వి. 1. ఎక్కుటకును బరువెక్కించేటకును పొడుగుగా కట్టవలె వేయించెడి యిసుకలోనగునానిదిబ్బ. వను. 2, అ. 57; ఉ, వారి. 4, అ. 229: మేరు—మేరువు; 2. అడ్డకట్ట: చూ, నేతువు 1; 3: చూ, వరంజో; వా. 4. శిఖరముంచుండెడి మణి: మేరు—మేరువు; 5. హరమధ్యమందు వేలెడుమణి: మేరు—మేరువు.

సారువా. దే. వి: రూ—సారవా, మొదటిపంట, తొలుకారు, ముక్కారు, ముక్కారుపంట. తద్వి: చూ, రెండవపంట.

సారూప్యము. సం. వి. అ. న. 1. సమానరూపత్వము; అం. 2: చూ, ముక్తిపశువ్యయము. సారె. దే. వి. 1. (బ) వీణెపెల్లు: చూ, సారణి. 3; 2. కూతున వ్రవారింటికిబంపునపుడు పెట్టెడు సామగ్గిలోనగునవి; 3: కుమ్మరసారె; వై. వి. 4 = శారి. సాచిక: చూ, వ్యవహారము. 4; 5 = శారి. సాగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4; 6 = శారిక. రూ—సారియ. గోరువంక. వై. 3, అ. 103: చూ, శారిక. 1; 7. తడవ: చూ, వెండియు; ద్వి. 8. చీటికిమాటికి. పా. 3, అ. 37: చూ, శశ్వత్తు; 9. అప్పటి. అం, భా. తృ. 89: చూ, వెండియు; అం. 10: చూ, సారు.

సారెకు. దే. ద్వి. మాటిమాటికి. పా. 1, అ. 51; పా. 1, అ. 73: చూ, శశ్వత్తు.

సారెనత్తు. దే. వి. జేంతిక, సంయాసము: చూ భక్త్యము. [డితమందు]

సారెసారెకు. దే. ద్వి: చూ, సారెకు. (ఆమే) సార్థాలము. అం: చూ, భావదూషితములు.

సార్పిర్యా. అం: చూ, శస్త్రములు.

సాంక్షి. వా. వి. భటులమీదియొద్దగి.

సాంక్షి. సం. వి. తడిసినది. చూ. సైమితము.

సాంక్షి. సం. వి. 1: సఫలము, అమోఘము; 2: చూ, సిద్ధము. 3.

సాంక్షి. సం. వి. ఆ. పుం. 1. జంతుసమాహారము: చూ, సమాహారము; 2 = సాతు. వర్తక

జనసమాహారము: చూ, సమాహారము; 3 =

సాతు. తెరువరులగుంపు: చూ, సమాహారము;

వి. 4. అగ్రముతోగూడినది.

సాంక్షి. సం. వి. ఆ. పుం. సత్యవృత్తము: చూ, వర్తకము.

సాంక్షి. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వర్తకుడు: ఆపణికుడు, ఉదంతకుడు, డి, క్రియ వికృతికుడు, నిగముడు, వైగముడు, పణ్యావృత్తుడు, వణికుడు-పణికుడు-వాణిజ్యము, వర్తకుడు, విసేకుడు, విపణి, విప్రి, వైసేకుడు, వ్యవహారి, వ్యాపారి, వ్యాధ్యు. (తె.) గవర-గార, పచారి, తెవారి-చేవారి-చేవారి, చేరి, సాహు, సాహుకారి-సాహుకారు, సెట్టి, సాదాగరు; వి.

2. ముఖ్యుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2.

సార్థ. దే. వి. చూ, సప్తయి.

సార్థ. సం. వి. ఆ. పుం. ఉత్తరపు దిక్కునందుండెడి యెనుగు: చూ, హస్త

సార్థ. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చక్క పత్తి, సమస్తభూమిని నేలరాజు, రాజి రాజ్: చూ, రాజ్. 1; ఆం. 2: చూ, దిగ్గజములు.

సాల. వై. వి. = శాల: చూ, శాల. 1-2.

సాలంకలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

సాలంకృతకన్యాదానము. ఆం. (కన్యాదానము) పరుసకు కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము: చూ, దానములు. 2. (పరశులక్ష్మములేనది.)

సాలంకృతలక్ష్మీవర్జితము ఆం. ఒకానొకదానము: చూ, దానములు. 2.

సాలంకృతసప్తావలము. ఆం. — వై. —

సాలంకృతహేమస్పృశము. ఆం. — వై. —

సాలగ్రామతీర్థ పరిగ్రహము. ఆం: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు. [ములు.

సాలగ్రామపూజ. ఆం: చూ, సుజ్ఞానదాయక

సాలగ్రామము. సం. వి. ఆ. పుం. విష్ణుమూర్తిచి

హిత కలావిశేషము: చూ, రత్నములు. 20.

సాలపత్తి. ఆం: చూ, అసంయుతపాస్త్రములు.

సాలపత్తి. సం. వి. ఈ. (త్రే): రూ-శాలపత్తి,

అంతుతి, అతిగుహ, కండబహుళ, కామత, కాలపత్తి, కుమది, గుహ, తిగిగుణ, తిగిపత్తి క, ధీవ (ధువ), వీతని, విదారి, విదారగంధ, సామ్య, స్థిర. (తె) ముయ్యకపాన్న, మువ్వంచోడు.

సాలభంజక. సం. వి. ఆ. (త్రే). వస్త్రోదంతకాస్తాదులచేత చేయబడినకామ్య: రూ-శాలభంజక, మరంటి, దారుగర్భ, దారుపుత్రిక: చూ, హరిణి. 3.

సాలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వృక్షము;

2: చూ, పాకారము; 3. మద్ది: ఇంద్రుని

కుభ, కుశకము, కృష్ణవల్కలము, గంధవృక్ష

కము, చండకూకము, జఘనచృదనము, దధి,

ధనంజయుము, సస్యసంవరము. (తె) మద్ది.

తద్వి. — ౧. ఏలుమద్దికి. — అంకపాళి, అర్జున

ము, ఇందుకకుభ, ఇంద్రునిము-ఇంద్రు

నిపు, కరుధిము, కరవీరకము, కలలజోద్ధ

వము, కాంలేయము, కులాలము, కృష్ణసార

థి, గాండివి, ధన్వి, నదీపర్జము (నదీపర్జ

ము), ఫాల్గునము, వీరతరువు, వీరవృక్షము.

(తె) ఏలుమద్ది; ౨. నల్లమద్దికి. — అజకర్ణము,

అశ్వకర్ణము-అశ్వకర్ణము, ఈతిశమనము,

కార్యము-కాన్యము, కాళికము, రథదుర్ము
ము, సర్వము, సవ్యసంకరము. (తె) ఇనుమద్ది,
ఏపె, పల్లమద్ది*.

సాలామికి. దే. వి. ఒకరకము మందుపస్త్రపు.

సాలావృకము. సరి. వి. ఆ. పుం. రూ-కాలావృ
కము. 1. కుక్క: చూ, కునకము; 2. కో
రి: చూ, వాసరము; 3. తోడేలు: చూ,
వృకము; 4. నక్క: చూ, స్వగాలము.

సాలియ. వై. వి.=కాలిక-జాలిక: రూ-సాలె:
చూ, సాలెవాడు.

సాలీడు. ద్వ. వి. (సాలె + ఈడు) 1-వై.-
చంచ. వా. 1, ఆ. 188 (వై కృతమని పురు
షోత్తమ కవీయము); 2: చూ, సాలెపురుగు.
చందా. 3, ఆ. [తర్కరపుడి.

సాలీయాన. వా. వి. రూ-సాల్యానా. సంప
సాలు. వై. వి.=కాలుపు (రూ-సాలుప-సాలుపు)
(దేక్యమని క.ర) 1. సూక్ష్మపస్త్రము: చూ,
పస్త్రము; 2. రాంకపము, సాలుపు: చూ,
పస్త్రము; 3. జోమారు. ఆం. భా. ద్వి. 152:
చూ, పస్త్రము; వా. 4. ఏడాది, ఏడు.
“హాలుసాలు”: చూ, సంవత్సరము. 1.

సాలుప. వై. వి.=రూ-సాలుపు: చూ, రూ-సా
లు. 1.2.3. [చూ, శ్రేయము

సాలుపము. వా.వి. (రూ-సాళుపము-సాళ్యము):
సాలుపు. వై. వి.=చూ, రూ-సాలుప. (సూక్ష్మ
పస్త్రమునకు.-శకాం. 4, ఆ. 119.)

సాలె. వై. వి. 1. సాలెవానికులము; 2: చూ,
సాలెవాడు, ఆం. 3: చూ, కిల్లులు.

సాలెగూడు. వా. వి: సాలెపట్టు, పాదట్టు,
బూసి. (సం) ఆకాబంధము, జాలపటము,
జాలికపటము.

సాలెపట్టు. వై. వి.=జాలపట. —వై —
సాలెపురుగు. వై. వి. బొడ్డునందలి నూలువిడిచి

నేతనేనెడి యొకపురుగు: ఈగపులి, చెల
గము, చెలెడి, చెలెడిబల్లి, జోలికాడు,
తాండ్రపురుగు, నేతపురుగు, పాదాండ్ర,
పాదాటపురుగు-పాదొట్టుపురుపు సన్న పిల్లి,
సాలీడు, సాలెపురుగు, నేపబల్లి, సోపబల్లి.
(సం) ఆప్టే వీరము, ఊర్ల నారము, ఊర్ల నాభి,
ఊర్లాయువు, ఊర్ల పహి, కింతసుపు, కీకోరము,
కిగిమి, జాలకృత్తు, తంతునాథము, తంతువా
యము, దిగ్బంధము, దూషిక, మర్కటకము-
మర్కటము, లత, లూత, లూషిక, శలకము.

సాలెవాడు. ద్వ. వి. రూ-సాలీడు, సాలియ-
సాలె-నేతకాడు, నేతరి, మగ్గరి. (సం)
కాలి కుండు, కువిందుడు, కృవి, జాలి
కుండు, తంతువాయుడు. తద్వి. — ౧: జోం
డ్ర, జేండ్ర, జేండ్రవాడు, జేండ్రవా
డు, దేవాంగి; ౨: తోగట, తోగలవాడు;
3: పట్టుసాలె-పట్టుసాలె. పట్టుసాలియ-ప
ట్టుసాలె, పట్టుసాలెవాడు, పట్టుసాలెవా
డు; ౪: కయికోలవాడు-కైకోలవాడు-కై
కలవాడు; ౫: కరిణబత్తుడు-కరిణిబత్తు
డు-కరిణెబత్తుడు, కరిణవాడు-కరిణె
వాడు, (బ) కరిణలు-కరిణెలు.

సాలెవానిపనిముట్టు. వా. వి: చూ, మగ్గము.

సాలోక్యము. సం. వి. ఆ. వ.1. సహసలోకత్వ
ము; ఆం. 2: చూ, ముక్తిచతుష్టయము.

సాలోమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిన్నముల్లంగి:
చూ, హస్తికంద.

సాల్యదు. ద్వ. ఆ. కి. (సాలు + కు) 1. ని
స్సారసుగు. భార. ఆది. 2, ఆ. 83: చూ,
తెట్టగిలబడు; 2. సాఁగు. భార. ఆర. 3,
ఆ. 294: చూ, వాగిలు. 3: పే. 3. సాల్య
యమే. విక. ౪, ఆ. 80.

సాల్వము. అం. రూ. కాలము: చూ, దేశములు. 33.

సావ. వై. వి. = కరావ. మూడుడు: చూ, హరి
వాణము (పాత్ర)ము. 8-ర. ౬.)

సావనమానాబ్దము. అం. ముప్పది మూళ్ళోదయ
ములుగల కాలము. ఇట్టి పందెండుమాస
ములుగలది సావనమానాబ్దము. ఇదియు సర్వ
శ్రీవాడబడుచున్నది. ఇది 360 దినములు
గలది: చూ, సంవత్సరములు. [రాజాగ్నము.

సావనము. సం. వి. అ. న. సిద్ధాంతము: చూ,

సావనమర్కము. అం: చూ, విమర్శనము.

సావలి. దే. వి: రూ. సాయిల-సావలీడు, జో
డిలి, ధుబుడక్కవాడు, బుడుబుడుక్క
వాడు- బుడుబుడుక్కలవాడు.

సావలీడు. దే. వి.-వై.- (సావర్థమునకాడు)

సావాలు. వై. వి. = సవాంశము. రూ. సావాలు:
చూ, సగము. [వెంబడి.

సావాసము. వై. వి. = సవాసము. పాత్రు: చూ,

సావాసి. వై. వి. = సవాసి. (సావాసము + ఇ)

సావిడలుడు. ఉ. హరి. 3, అ. 134: చూ,
హెగ్గడి. 2.

సావి. దే. వి. 1. కాలము. కాశీ. 7, అ. 40:

చూ, సమయము. 1; అవ్య. 2: చూ, రూ.
సవి. వై. 4, అ. 104; అం. 3: చూ, దృష్టి
భేదములు.

సావిక. సం. వి. అ. ప్రే: చూ, మంతరసావి.

సావిత్రిము. సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క
విషవభాగము: చూ, వాసరము (దినభాగములు).

సావిత్రి. సం. వి. ఈ. ప్రే. 1. పలుకుతెలి:

చూ, సరస్వతి; 2. గటాగ్రహాలి: చూ, పా
ర్యతి; 3. సత్యవంతునిభార్య: చూ, భార్య;
అం. 4: చూ, దానములు; 5: చూ, పృత్రము. 1.

(“శంకువుగములు 8వ ఛందస్సు”)

సావితుడు. సం. వి. అ. పుం. 1 ఒకవసువు;

2. ముక్కంటి: చూ, కివుడు.

సావీరి. అం: చూ, సావీరజభాషలు.

సావు. దే. వి: రూ. సావు, ఈలుట, కడ, గిట్టిం
పు, గీటడంగుట, చేక్కడంగుట, తువి, తె
గుట, తుంగుట, తెగిళ్ళుట, పెద్దవిదుర-పె
ద్దవిదుర-పెన్నిదుర, పాలియిక, మడియంట,
మిత్తి, వీడుకోలు-వీడోలు, సమయంట.

(సం) అంకశయ్య, అంతము, అంతక (కృ)య్య,
అచింతము, అత్యయము, అభావము, అభ్యా
గము, అశ్శంతము-అశ్శంతము-అస్వంత
ము, కాలధగ్గము, కాలము, చైత్రము, త్రు
టణము, దిష్టాంతము, దృష్టాంతము, దేహగూ
త్ర, వాళము, నిధనము, నిమిలనము, నిరాగ
ణము, నిస్సరణము, నిహతి, పంచత్వము, ప
రిపరము, పృథివీలనము, పృథివీయము, పృ
థియము, మగణము, మారకము, నృతము, మృ
తి, మృత్యువు, కూలము, సంస్థ, సంస్థానము,
సంస్థితి, సమాప్తి, హనువు, హరి, హింస.
తద్వి. — అనాయాసమరణమునకు: అనిమ్మ
త్యువు, కల. (తె) కాకిచావు: చూ, అ
నాయాసమరణజాతముడు. 839 పుట; ౨: అను
మరణము; 3: ఉపమాపితము; ౪: కామృతి,
దుర్మరణము.

సాశూకము. సం. వి. అ. న. కంబలి: చూ, రల్ల
కము తిద్వి — అమేలైనకంబలికి: (తె)
సకలాతు-సకలాతు; ౨. ఏనుగుమీడబట
చెడి యొట్టి కంబలికి: -పల్లచిత్రము (పల్ల
చిత్రాద్వి). (తె) లేప; 3. తివాసీకి: శ్రీ
భాసి. (చూ, రల్లకము)

సానువులు. దే. వి. బ. ఆవాలు: చూ, సర్వచము.

సాన్న. సం. వి. అ. ప్రే: చూ, గంగడోలు.

సాస్తాంగనమస్కారము. సం. వి. అ. పుం.

ఒకానొకనతి: చూ, హణిగలు.

సాహసకృత్యము. సం. వి. అ. న. చొరచైనపని:

చూ, పృథివీకము. 2.

సాహసము. సం. వి. అ. న. 1: అభినివేశము,

అనేకము-అనేకము, ౪, నివేకము, చృతి
చుత్తి, చృష్పత్తి, చృవేకము, చేంబుగము,
సమావేకము. (తె) కడంక, చేతాకు, చూ
రవ, తెంపి-తెంపు, తెగువ. తద్ది. —కర్క
శము; అం. 2. దండము. దండోపాయము:
చూ, ఉపాయములు; 3: చూ, వ్యవహార
పదములు. [చూ, కావ్యనాటకములు.

శాహసాంకము. అం. (పరిమళండు వ్రాసెను):
పాహసింఁచే. సం. ఆ. క్రి: (తె) తెగబడు,
తెగబాటు, తెలింఁచే, తెను-తెను-తెయ్యు.

పాపానికిడు. సం. విః ఉష్ణకుడు, పటువు,
విద్యుడు. (తె) ఉటంకి-ఉటంకు, మేలు
కరి, చొరవకాడు, చొఱవరి, తెంచరి, తె
గురారి. తద్వి. — చీలింట్లుడు. (దిట్టడుకల్లు
ముకడనున్న పూయినదములు కొన్ని. యి
చ్చేటను పర్తిమేననికొందలు.) (మా,
హంపీరుడు. 2) [పాము; మా, అధర్మము.

పాపాస్రము. సం. వి. ఆ. న.సహస్రములసమూ
పాపాస్రము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-పాపా
వి. సహస్రబలయనకధికారి.

పాపాత్ముడు. సం. వి. ఆ. వ. సహాయకర్తము.
 తోడ్పాటు: చూ, వెంబడి.
 సాహిత్యము. దే. వి. గుణ్యపుసాల. స్వా. 1, ఆ.
 40: చూ, సదనము. 1.

సాహితి. దే. వి. (సాహిత్యము + ఇ): గుడ్డపు
వాడు. స్వా. 4, ఆ. 28: గుడ్డాలగోచ, గు
లలి, గులాము-గుల్లము, మందడిడు. (సం)
అశ్వపాలకుడు, కుమారుడు, మందురకం
డు, వల్లభపాలకుడు. (చూ. సాది. 1.)

సాహితీ. సం. వి. ఈ. ప్రతి: చూ, రూ - సా
హిత్యము. [కములు
సాహిత్యకావ్యములు. అం: చూ, కావ్యములు
సాహిత్యదర్శనము. అం. (విశ్వనాథుడు వారి

పెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

సాహిత్యము. సం. వి. అ. వ. 1: ఆ, అర్థశా
నము, సాహితి. (తె) కూడిక; 2. కూడిక:
చూ, సంయోగము; 3: చూ, సుగుణములు.

సాహిత్యరత్నాకరము. ఆం. (వారణాశి బ్రహ్మ
భట్టువ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

సామూ వా. వి. సామూకారి. సామూకాద్,
సెట్టి, వర్తకుడు. పొండు. 3, ఆ. 18: చూ,
సార్థనామండు. 1.

సామలకారి. వా. వి:—పే.—

సాహుకారు. వా. వి. — పే —

సాహేబు, వా. వి. (రూ- సాయిబు-సాబు.)
 పరిభ్రు: చూ, స్వామి. 1.

ಸಾ-ಹೇಬು. ವಾ. ವಿ.____ಪೆ.____

సాహసీ. వా. ఆవ్య. కటిక వారు చేసెడు పాపే.
రిక. అని. 4, ఆ. 4. ప్రస్తావన గాగ మేళనము.
సాళగము. సం. వి. ఆ. వ. తిలకండుల వ్యాయము.
సాళగింపే. వా. ఆ. కిరి. మిళితముగు: చూ.
స కముగు. (సం. అనికొండలు.)

పాశగింపు. వా వి. మేళనము: చూ, పంయోగము.
(సం. అనియు.)

సామము. డి. వి. చూ, రూ-సాశ్వము. 1.
సాశ్వము. డి. వి. సాశ్వము డిగవల పాటి
వేటాడుటచే కుక్క కియ్యబడిన వేరు
చూ, సివగి. 2.

సాశ్వతము. దే. వి. 1. ఒకరకముదేగ: చూ, శ్రీ.
నము; అం. 2: చూ, దేశములు.

2

సింగడు. వై. వి. = సింహః. 1: నరసింహము, నృసిం-
హుడు, నృహరి. (తె) నరసింగడు, నరసింగ
ము, మానిసింగము; 2 = సింహ. ఎటుకు వాడు-
చూ, న్యాధుడు. 1; 3 = సింహః చూ, సింహము.

సింగనాదము. వా. వి. కంటిపల్లగుద్దు: చూ,

లోచనము. తద్వి. — కన్నునకు. (సం): వి.

సింగన్నదాటులు. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

సింగపురీటు. వై. వి. = సింహపీఠ: చూ, సింహ
పవను.

సింగపురండ. ఆం: చూ, దండలు.

సింగపుగంగ. వా. వి: చూ, నెరబము. పాంబ. తి. 4.

సింగపురాసి. వై. వి. = సింహరాశి: చూ, రానులు.

సింగము. వై. వి. = సింహము. భార. విరా. 2, ఆ.

830: చూ, సింహము; 2. చనోత్తరఘటిక

శ్రేష్ఠవాచకము. "రాచేసింగము"; ఆం.

3: చూ, దండలు. [ఆం, పదా. సుర. ౧౧.

సింగమునెక్కుడంట. ద్వ. వి: చూ, పార్వతి.

సింగరవళి. వై. వి. = సింహారావమ్. ఆం, పదా.

సర. 114: చూ, స్వరము. 2.

సింగళము. వై. వి. = సింహళ. సింహళద్వీపము:

చూ, శ్రేతద్వీపము. 2 (లంక. 1.)

సింగాణి. వై. వి. = కార్జమ్-శృంగిణి. (రూ-సింగ

ణి-సింగిణి) 1. శృంగధనువు: చూ, విష్ణు

ణములు; 2. ధనువు: చూ, బాణము. 1-32;

3. ఒకరకము కుక్కపేరు. సా. 1, ఆ

92: చూ, నీవణి. 2.

సింగారపురీటు. ద్వ. వి. ఉద్యానవనము: చూ,

పూనురీటు (వనము. 2.)

సింగారము. వై. వి. = శృంగార. 1. అలంకార

ము, కై నేత: చూ, హాసణిక. 2 (భూపణము.

2.); 2. అందము: చూ, సౌందర్యము; 3. మం

జాలము. ఆంధ్ర. సం. మా. 52: చూ, హృదయము.

సింగారి. వై. వి. = శృంగారి. శృంగారపతియగు

ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

సింగారింపే. వై. స. క్రి. = శృంగార: అలపరిం

పే. అల్పరించే, కయినేయు — కై నేయు, కుస్త

రించే, దిద్దు, పారాణించే, సవరించే, హా

సించే. (సం) అలంకరించే, శృంగారింపే.

("చూ, హాసించే.")

సింగి. వై. వి. = శృంగి. 1. చెంచేది. (సం) శృం

గి; 2. = సింహ. ఎఱుకుది. (సం) శృంగి.

(చెంచే: చూ, వ్యాధుడు. 1.)

సింగిణి. వై. వి. = కార్జమ్: చూ, రూ-సింగాణి.

సింగిణి. వై. వి. = శృంగిణి. — వై. — రాజ. 2,

ఆ. 184.

సింగిళమునుకువల. వా. వి. ఒకవల: చూ, వల. 1.

సింగినాదము. వై. వి. 1. = శృంగనాద. కొమ్ము

వాద్యము. పాడ దుప్పికొమ్ముతో జేయ

బడిన యోగులనుపిర వాద్యవిశేషము (అని

కొందఱు) కళా. 2, ఆ. 48: చూ, స్వరము.

2; వా. వి. 2. హేళ నానులయం దుపయో

గించెడిది. "సింగినాదము తీలకట్ట".

సింగిలీకకము దే. (వా. సింగిలీకము) పెద్దవల్లకో

తి: చూ, హనుమంతుడు (వానరము.)

(సం. అనికొందఱు.)

సింగులు. వా. వి. బ. బొందిలినియు, బాలాశీ

లనియు వాడబడెడి యొకజాతివారు.

సింగోట. దే. వి. ఒడ్డగ, దివిదారికొమ్ము, రెండి

ట్లొమ్ములను ఇరువ్విక్కుల మొనలుగా జేత

పఱచియేర్చుచిననుల్ల సాధనము: చూ, రూ-

చింగోటి: చూ, బాణము. 1-౧౫- (౧).

సింఘాణము. సం. వి. ఆ. న = చీమిడి: చూ,

రూ-శింఘాణము. 2. [యె బ్రాహ్మణులు.

సింఘేపాత్రే బ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, కపురి

సిండుకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వావిలి *

సిండురము. వై. వి. 1. = సింధూరమ్. చెందిర

ము, నాగసంభవము. నీలా. 2, ఆ. 22:

చూ, పహ్నిశిఖము. 1; 2. = సింధువార: చూ,

నువనా (వావిలి). * పను. 3, ఆ. 149;

3. ఖరచ్చదము *: చూ, కాకోటము.

సింధువారకము. సం. వి. ఆ. పుం. సింధురము:

చూ, సింధురము. 2.

సింధువారము. సం. వి. ఆ. పుం. — వై. —

చూ, వావిలి. *. (దీనికి దోహదకరియముఖా నిలము.) [చూ, కాఘాట. సిందూరపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బరివెంక*. సిందూరము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ-సింధు రము-సింధూరము)=చెందురము-చెందిరము- సిందురము: చూ, పహ్నిశిఖము. 1; పుం. 2: చూ, సిందువారము*; వై. వి. (1)= సిందూరమ్. చెందిరము: చూ, పహ్ని శిఖము. 1. [ఏనుగు: చూ, హస్తి. సింధుకము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-సింధురము) సింధురము. సం. వి. అ. పుం.—పై.— సింధుదేశస్త్రీ. సం.వి.ఈ.స్త్రీ:చూ,దేశస్త్రీలు. చూ, స్త్రీ. [దు: చూ, హిమాంశువు సింధునందనుడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రిక సింధువారకము. అం: చూ, అనువర్ణములు. సింధువు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. సింధునది:చూ, నది; పుం. 2: చూ, సముద్రము; 3. ఏనుగు: చూ, హస్తి; 4. పడమర గాఁబాటెడి యేలు: చూ, నది; అం. 5. సింధుదేశము: చూ, దేశములు. ౫౫. సింధువృక్షుడు. సం. వి. అ.పుం:చూ,విష్ణువు.1. సింధుశయనుడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.— సింధుస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సింధుదేశపు ఆడుది: చూ, స్త్రీ. సింధూరి. సం. ౭. ఈ. స్త్రీ: వీరపుష్పి *. సింబ. సం. ౭. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-కింబ. సింబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.— సింహకేలి. సం. వి. ఇ. పుం. పూర్వకైన విశేషము: చూ, బుద్ధుడు. [నాదము. 1. సింహగర్జనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సింహ సింహానుటాన్యాయము. అం. సింహము మెడ సున్నగుంట యెవ్వరవిప్పలేరనుతి [తలము. సింహతలము. సం. వి. అ. పుం:చూ,రూ-సంహ సింహద్వారము. సం. వి. అ. న. తలవాకిలి, హ

కోరము: చూ, సదనము. 1. సింహనందనము. అం: చూ, జన్మతాళములు. సింహనాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. సింహగర్జనము. ఏనుగులు మొదలయినవి భయపడుటకై వీరులుచేసెడు ధ్వని: చూ, స్వరము 2; అం. 2: చూ, జన్మతాళములు. సింహపర్ణ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అడ్డపరము*: చూ, సింహస్వము. సింహపీతము. సం. వి. అ.న:చూ, సింహసనము. సింహపుచ్చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నక్కతోకరాన్న*: చూ, పృథాలవిన్న; 2. కోర్పుపుచ్చి. *: చూ, సురరాన్న. సిహము. సం. వి. అ. పుం=సింగము-సింగం: అగౌకసము, అతుల్యవికృతిము, కంఠీరవము, కరభీరము, కరిదాగకము, కరిమాచలము, కలంకపము, కేశరి-కేశరి-కేశ్మి, డువు, ఖేచరము, గజమాచలము, గజమోటనము, గజశివువు, గజారి, గుహశయము, గోవర్ధనము, జటిలము, ధంశిమృగము, నగౌకసము, పంచముఖము, పంచాసనము, పంచాస్యము, పారీంధ్యము, మృగరాజు, మృగరిపు, మృగస్వామి, మృగేంద్రము-మృగేంద్రుడు, హిహితము, హరి, హరితము, హగ్యత్తము. (తె. ప):—ఏనికతిండి, ఏనుగుగొంగ, గుబ్బలిపట్టిగుట్టము, జేడలమెకము, తెఱనోటిమెకము, తెఱమొగముమెకము, తెఱవామెకము, తెలిమెకము, తెల్లదాలుమెకము, నెరసరి-నెఱసరి, పచ్చేకన్నులమెకము, బాకినోటిమెకము-బాకినోరుమెకము, బొబ్బమెకము, మెకములపామి, మెకములతేడు, రెంటిత్రాగుడుదిండి, పెడదినోటిమెకము, పెడదెముముమెకము, సింగెడు-సింగము. తద్వి. —గ. తృణసింహమునకు. -కుటారువు; ౨. మృగవిశే

మనునకు. రాజీవము; 3:- చూ, మృగము. 1;
2. సింహరాజి: చూ, రానులు; 3. (ఉత్తర
పదమైనవో) తేవ్యము: చూ, తైవ్యము;
అం. 4: చూ, అనవములు.
సింహముఖము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు.
సింహముఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సింహాస్థము*.
సింహరథ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి
సింహశేఖ. అం: చూ, పృథ్వు. 1. ("ర-జ-
గగములు. 8 వ ఛందస్సు.").
సింహలీలము. అం: చూ, జన్యతాళములు.
సింహవిక్రమము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబం
ధములు.
సింహవిక్రము. అం: చూ, జన్యతాళములు.
సింహాక్షిడితము. అం. 1. —పై—; 2: చూ,
కరణములు. [చూ, హయము
సింహవిక్రాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. నుజ్జము.
సింహసంవాసనుడు. సం. విణ సర్వాగనుంది
రుడు: చూ, సౌందర్యసంతుడు.
సింహళము. అం. = సింగళము. 1. రావణనివట్టు
ణము, లంక: చూ, దేశములు. 23; 2:
చూ, శ్వేతద్వీపము. 2.
సింహాక్షిత్తము. అం: చూ, కరణములు.
సింహాణము. సం. వి. ఆ. వ: చూ, రూ-సింఘా
ణము. 1-2-3.
సింహాగావము. సం. వి. ఆ. వ. = సింగరవళి. సిం
హాగర్జనము: చూ, స్వరము. 2.
సింహాపహాకనన్యాయము. అం. సింహము కొం
తదూగముపోయి తిరిగిచూచేననురీతి.
సింహాలొకనము. అం. 1: చూ, శబ్దాలంకార
ములు; 2: చూ, యమకము. 2-ర.
సింహాసనము. సం. వి. ఆ. వ. సింహముఖ మే
ర్మవిచన స్వర్ణమయమైన యున్నతపీఠము:
సింహపీఠము. (తె) సింగపుటీట. తద్వి. —
గ: చూ, సింహాసనములు; 2: చూ, అసన

ములు; 3. పిటకు. — అసం. అసంధి, అస
నము, అస్తానము, అస్తరము, ఉపాసనము,
కౌశీరము, కూర్పు, ఖట్టిక, పట్టము, పీఠము.
(తె) గద్దియ-గద్దె, పీట; 4: (తె) ముక్క-
లిపీట, ముక్క-లిపీట (ముక్క-లిపీట, ము
క్క-పీట.); 5. భోజన పాత్రయం
చేబల్లుకు. — (తె) ఎడ్డెన; 6. కత్తెరకాళ్ల
మకుపుబల్లుకు. — (తె) కట్టబల్లు; 2: (తె)
చలక, బల్లు, మేజో; 7: కనకాసనము; 8:
(తె) మరిచీ-మర్చి; 9: (తె) తులుసుపీఠ
ట; 10. ఎద్దు వెన్నుపైవేయుపీట: — (తె)
తారపీట, తారాపీట; 11: ధర్మాసనము;
12. కాళ్లుంచుకొనెడుపీటకు. — పాదపము.
(తె) మోగా; 13. ఉత్కృష్టపీఠమునకు. —
పీఠిక; 14: (తె) పెండ్లిపీట; 15:
ఓడ్యాణము; 16: సభాపీఠము. (తె) రచ్చే
బండ, రచ్చేబల్లు.
సింహాసనములు. అం: రాజ్య, భాష్య, మంత్రి
సింహాసనములు (3).
సింహాసనాంశ. అం. అయిదువర్గములు స్వవర్గం
బువచ్చేనేని సింహాసనాంశయగు.
సింహాస్థము. సం. వి. ఆ. పుం: అటరుషము-అ
టరుషము, కంఠీరవి, భిషజ్యౌత, భిషజా
త్య, వాజిగంధక, వాజిదంతకము, వాళక
ము-వాసకము-వాళము-వాసము, వానిక,
పృచము, పృషవాస, వైద్యమాత, సింహవర్ణ,
సింహముఖి, సింహవర్ణ, సింహి, సింహిక,
నితవర్ణి. (కన్నడమున. — అడ్డపరదగిడ).
(తె) అడ్డపరము. తద్వి. — అంబవము. (తె)
బరుపడ్డపరము*.
సింహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. —పై. —*;
2. మలక*: చూ, హింగులి; 3. రామాపుత్రులి:
చూ, సవిలి. 1.
సింహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సింహాస్థము.*

సింహుండము. సం. వి. ఆ. పుం.=చెముడు*:

చూ, న్నుహి; 2. బొమ్మ జెముడు * (ఇది బ్రహ్మ చెముడు. దీనికి ఇంగ్లీషు వాసినడును యొక మందు నుపయోగించి సమూలముగా నశింపుఁజేయు చున్నారు.) (దీనిమట్టలపై ముండ్లు తీసివైచి కుమ్మలాలోనుడికించి ఆగుం జోను రాచిన కీళ్లనొప్పలు హరించును. పండ్ల లోనిగుంజోవతులకాహారము): చూ, న్నుహి.

సిక. వై. వి.=శిఖా. రూ-సిగ. నెమిలిజోట్టు: కూకట, మేంమే, నెమ్మిజోట్టు. (40) చూడ, మయూరము, శిఖ; తద్వి. — ౧. పిల్లజోట్టుకు. — కుంకటి-కూకటి, చివ్వుకుంకటి-చివ్వుకూకటి, మేంమే, జోంజోరు, జోంజోరు సిక, జోట్టు, పిల్లజోట్టు, రూ-సిగ. (సం) ఆ. అసమాదము, కవరకి, కవరము, కాకవక్షము, శేకపాళి, చూడ, చూలిక, జూటము, పాళము, మూలి, వంది, శిఖండకము. (చూ, వెండుగ్రిక); ౨. సికముడికి. — ముచ్చేట, ముచ్చేటముడి, రూ-సిగ; 3. వెండుగ్రికలముడికి. — చూ, వేనలి. 8 (చూ, ముడి 8); ౪. రాజులముడికి. — కొండియ-కొండె; ౫ జోట్టుముడికి. — రూ-సిగ, కొడి. జేడముడి. (సం) జూటము, శిఖ; ౬. జోట్టుకు. — రూ-సిగ. (సం) ఆ, శిఖ; 2. కొప్పనకు. — వేనలి. ౧; ౮. కీలుముడికి. — చూ, వేనలి. ౪; ౯. జేడకు. — చూ, వేనలి. ౫; ౧౦:- శేకము లోనగువానికి. — చూ, వెండుగ్రిక. 1; ౧౧:- చూ, ముడి. 2; ౧౨. కొండెసిగకు. — నేనకొప్ప; ౧3. శివునిజేడముడికి. — (సం) జూటము; ౧౪: (తె) జోననము, గిరజో-గిజో. సికత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇసుక నేల. (రూ-సికతావతము - సైకము - సైకతిలము): చూ, భూమి. 1-౯౬; 2. శర్కర, శర్కరిలము, మొరివనేల: చూ, హరిపీయ. 2 (భూమి.

1-౯౨); 3. ఒకశోగము: చూ, శోగము. 1-౧; 4: వాలక. (తె) ఇసుక-ఇసుక, ఇసుము, ఇసులు, ఉసుక, కలకుదుమ్ము.

సికతిలము. సం. వి. ఇసుకగలది(నేల): చూ, రూ-సికత. 1.

సికస్తు. వా. వి. శిధిలమయినది.

సికా. వై. వి.= శిఖర. ముదగి: అచ్చే, చేప్ప, ముద్దరముద్దు, మొహరు. (సం) ముదగి. తద్వి. — ఉంగరమువూడి సంజ్ఞాక్షరములకు. — అచ్చే, చేప్ప, ముద్దు, మొహరు. (సం) ముదగి.

సికాయంగరము. ద్వ. వి. మొహరుగలఉంగరము: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨). [స్వారి.

సికారు. వా. వి. రూ-సికారు: చూ, రూ-సిక్తము. సం. వి. తడిసినది: చూ, స్తిమితము 2. సిక్తము. స. వి. ఆ. న. రూ-సిక్తము, మదనము, మధాచ్చిస్తుము. (తె) మయినను-మైనను.

సిక్తము. సం. వి. ఆ. న. 1. — వై. —; పుం. 2. మెతుకు: చూ, పాదము(1) [వస్త్రము. సిక్తవస్త్రము. సం. వి. ఆ. న. మైనపుగుడ్డ: చూ, సిక్తము. సం. వి. ఆ. న. ఏనుగుయొక్కస్తనాగ్రినందలిమదము: చూ, హామిక (చూ, హస్తీ.)

సిగ. వై. వి.=శిఖా. 1: చూ, సీకాయచెట్టు; 2 నెమ్మిజోట్టు: చూ, సిక. 1; 8. పిల్లజోట్టు: చూ, సిక; (జోట్టునకు సంబంధించిన వాని కన్నిటికి: “(చూ, సిక. 1; చూ, వెండుగ్రిక. 1; చూ, వేనలి. ”)

సిగదండ. వా. వి. శేఖరము, పతంఠము: చూ, భూషణము. 2-౧౧-(౧)

సిగబంతి. ద్వ. వి. — వై. —

సిగవట్టు. జా. ఒకటిజోట్టునొకరువట్టుకొని పోరాడుట, “పలుకులు వాడురేసి సిగవట్టుకు డగ్గలచేసి.” (కుసుమాయాశ్చర్యచరిత్ర.)

సిగపువ్వులుజోట్టుట. జా. స్వేచ్ఛగానుండుట.

“అభయం బనునది సిగపూవులు జేట్టై.”
(ధర్మజరాజనూయమా.)
సిగము. వై. వి.=శివ. (దేశ్యముని శ. ర) దేవ
తావళము: చూ, రూ-సివము.
సిగర. వై. వి.=శిఖరిణి. రూ-సిగరి, చేల్లపులు
ను. పాండు. 4, ఆ. 184: చూ, స్తవ్యము
(మజ్జిగ. ౬.)
సిగరము. వై. వి.=శిఖరమ్. (రూ-సిగము.)
వర్వరశిఖరము: చూ, శిఖరము. 1.
సిగరి. వై. వి. 1: చూ, భస్మము. తద్వి.—
౧. భస్మమునకు. — (సం) రసాల; ౨. బొపాన
నాన్ని మసికి. — మేదావి; 3. కట్టెనివ్వమీ
ది నిగులునకు. — రొయి- రొయ్య - రోత
బూడిద; ౪. రత్నకు. — వేలిమిబొట్టు.
సిగరెట్టు. వా. వి. ౨. కరకము పొగచేట్ట: తద్వి.—
౧. పొగచేట్ట; ౨. బీడి. (ఇందులరకములు
చోలకలపు.)
సిగు. దే. వి: చూ, రూ-సిగు.
సిగురి. దే. వి. (సిగు + అరి) 1. లజ్జగలవాడు:
పుచ్చేటిక, సిద్ధితికాడు. (సం) అవతీ
పిష్టువు, తిప్పివేడు, లజ్జకువు, విలకుడు,
హీనుండు; 2. సిగుగలది (అడుది):
పుచ్చేటిక, సిగురిక త్రియ-సిగురిక త్రై, సిద్ధితి
కత్రై: చూ, స్త్రీ.
సిగురిక త్రియ. ద్వ. వి. — వై. — వసు. 4, ఆ. 23.
సిగురిక త్రై. ద్వ. వి. — వై. —
సిగులు. దే. ఆ. కి. (సిగు + అలు) సిగుచెడు.
సిగిడి. దే. వి. (సిగు + ఇడి) 1. లజ్జచెడిన
వాడు; 2. లజ్జచెడినది. తద్వి. — తుదగా
ము, నిర్లజ్జము.
సిగు. దే. వి: రూ-సిగు, ఈల, కసయ. కనురు,
నాన, పుచ్చేటిక - పుచ్చేటిక - పుచ్చేటిక,
పుచ్చేటిక తనము, పుయిలొట, విడియ

ము-విడము, బొనుకు, లజ్జ, సిద్ధితి-సిద్ధిత్.
(సం) చోదనము, డ, తగిన, మందాతము,
లజ్జ, వీరడ, వ్యభిచము, హిరియ, హిరి.
తద్వి. — ౧: (సం) అవతీర; ౨: చూ, సం
కోచము. 2; 3: చూ, సిగుపాలు.
సిగుఁజెందు. ద్వ. ఆ. కి: చూ, సిగువడు.
సిగువడు. ద్వ. ఆ. కి: సిగుఁజెందు, సిగువోవు,
లజ్జించు.
సిగుపాలు. ద్వ. వి. సిగువడుట: చూ, సిగు.
సిగునిడువేట. ఆం. 1: చూ, దశావస్థలు; 2: చూ,
మన్మథావస్థలు. [2, ఆ. 80.
సిగువోవు. దే. ఆ. కి: చూ, సిగువడు. లక్ష్మీ.
సివయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వస్త్ర
ము; 2. చింపి: చూ, వస్త్రము.
సిడము. దే. వి. 1. (రుక్మి. 3, ఆ. 85; ఉ,
హరి. 4, ఆ. 212): జెండా, టక్కియము—
టక్కిము—టెక్కియము—టెక్కిము—టెక్కి
ము, డాల్-డాలు, వడగ. (సం) కందరి—
కదరి, కేతనము, కేతువు, చిన్నము, చీన
ము, జయంతి, ధ్వజము, పతాక, లలామము,
వైజయంతి, శూలము. తద్వి. — ఇందుగని
టెక్కిమునకు. — జర్జరము—జర్జరము; 2. ధ్వ
జస్తంభము. 1. నిర్వ. 8, ఆ. 91: చూ,
స్తంభము. 1.
సిడి. దే. వి. 1. అంకుశము: చూ, హేరి. 4 (బాగాము;
1-౨౧); 2. ఏతపుమాని; 3. సిదులజోతర
నాటిన స్తంభముమీది యడ్డమాని. పాం
డు. 3, ఆ. 77. (ఇదిగంపసిడి, గాలపుసిడి
అని ద్వివిధము): (బ) చూ, సిర్దు.
సిడిముడి. వా. వి: చూ, రోసము.
సిదులు. దే. వి. బ. లోత్రము: చూ, రూ-సిర్దు.
సిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వేక్కర: చూ,
శర్కర; 2. తెల్లకటిక: చూ, తృణము. 1.

సితపాటల. సం. వి. ఆ. ప్రే. తెల్లకలిగొట్టు*: చూ, సారి. 2.

సితచృత్ర. సం. వి. ఆ. ప్రే: చూ, సదావ*. సితవర్ణి. సం.వి.ఈ.ప్రే:చూ,నింహాస్యము*.

సితము. సం. వి. ఆ. న. 1. తెల్లపులుము: పుండరికము, శ్యాత్రము. (తె) పాండరము-పాండరము. తద్వి. - - - గ. కాళ్యచేతులువగిరిన కృష్ణపునకు. - - - పాదస్సోటము, విపాటిక, విపాదిక, వీటిక, సివలలిక; (తె) పలుపడు; 2. మండలాకార కృష్ణమునకు. - - - (తె) తామర-దామర-దామర, పడతామర-పాడతామర, సాడదామర; 3. ఎఱ్ఱపులుమునకు. - - - శ్యాత్రము, శ్యాతము. (తె) ఎఱ్ఱపులుము; ౪. కృష్ణభేదములు. - - - కాకము; కాపాము; కాశ్మీరము; కోకము, పిచువు; వాతికము (ఇవి అష్టాదశ కృష్ణులలో జేరును); ౫ కృష్ణమునకు. - - - అరుణము, అపరత్నము, ఉదుంబరము-బొదుంబరము, కాపాలము, కుతికము, కృష్ణము, గదాఖ్యము, గదాహ్వము, మండలము, రామము, స్వీత్రము. (తె) ఉలుపు-ఉలుము, కృష్ణ, తెన్ను, పులుము, పెద్దగోగము. ఇత్యాది; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3 తెల్లనిది: చూ, వర్ణము 6; 4. కట్టఁబడినది: అవప్తము, అనధము, ఉద్దాహితము, ఉద్ధితము, ఉద్ధాహితము, కీలితము, నధము, నిబధము, నియమితము, పరిగద్ధము, బద్ధము, మూతము, మూర్ఖము, యంత్రితము, సందానితము, సందితము, సంయతము; 5. ముగిసినది: అవసితము, సమాప్తము. తద్వి. - - - చూ, సమాప్తి. 1.

సితనాలుకము. సం. వి. ఆ. పుం. గురుగు*: చూ, హస్తిన.

సితవీర్య. సం.వి.ఆ.ప్రే.జీలుగు*: చూ,స్వర్ణపుష్పి.

సితశివము. సం. వి. ఆ. న. ఇందువ్య. రూ-శివశివము: చూ, సౌవర్సలుము(అవణము.1-20.)

సితాగురువు. సం. వి. ఉ. న. కృధనకము:చూ, రాజాద్వము.

సితాగ్రము. సం. వి. ఆ. న. చెట్టుముల్లు: రూ-శితాగ్రము, కంటకము, గ, తరువఖము, దళనూచి, దుగ్గినఖము, దుగ్గిమరము, పత్రీనూచి, రాంకిలము. (తె) మూలు-ముల్లు, పసి. తద్వి - - - గ. ముండ్లసము:మునకు - - - కాంటకము. (తె) ముండ్లగుంపు; ౨: (తె) ముండ్లడొంక; 3. ముండ్లముబ్బువకు. - - - (చూ, వెలుగు): కంటకాదిభారము. (తె) ఈడిక, ఊచే, ఎఱ్ఱము, కంప-కర్పింప, తోడుగఱ-తోడుగఱ్ఱ, తోడుగు-తొడ్డు-తొడువు, ముండ్లమండ, ముండ్లకంచె, ముండ్లముబ్బు, సుడుము (చూ, పొచ్చినము. 1); ౪. పరిముల్లుకు. - - - కింకారువు కూకము. (తె) పరిముల్లు; ౫. నీరారాది కూకమునకు. - - - కంటకము. (తె) మూలు-ముల్లు, పసి; ౬. తాగ్రముముల్లుకు. - - - చుంబకము. (తె) మూలు-ముల్లు, పసి; 2. తాగ్రముముల్లుకు. - - - చుంబకము. (తె) మూలు-ముల్లు, మెల్ల-గ. ఏరువందిముల్లుకు. - - - శలము, శలము, శలవి. (తె) సెల, సాన, ౯. మునికోలవివరములునకు. - - - (తె) సెల; ౧౦: (తె) నూగు, నూగుడు, పడ, సాన; ౧౧: నూది మొన.

సితాభము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-సితాభము. కర్పూరము: చూ, సిరము. (1).

సితాభము. సం. వి. ఆ. పుం - - - చై.

సితాత. వా. వి. రూ-చితాత: చూ, వీణ.

సితార్ణకము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లతోళపి*: చూ, వారిప్పియ. 3.౧.

సితావరము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరకముకూర, కుకూరము: చూ, కాకము. 1.

సితాశ్రీపత్ని. అం: చూ, అనువర్తములు.

సితుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శుక్రగిడు.

చూ, రామాపు. 2; వి. 2. తెల్లనివాడు.

చూ, శ్రేతుడు. 2. [చూ, సేవ్యము.

సితోసీరము. సం. వి. ఆ. పుం. వట్టివేరు *

సిద్ధకిన్నెర. వై. వి.=సిద్ధకిన్నెర. తంత్రీవా

ద్యము: చూ, పీఠ.

సిద్ధాయము. వై. వి.=సిద్ధాయము. 1. నెచ్చేపు

సామ్యునందుమాడఁజెట్టినధనము: చూ, హిగ

ణ్యము. 3; 2. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1.

సిద్ధి. వా. వి. మంచిబలముగల సిగ్గోజాతివా

డు: రూ-సిద్ధి. "సిద్ధికి బయ్యేవేసుము."

సిద్ధియ. వా. వి. బుంగవలె తోలుతోడుట్టినది:

రూ-సిద్ధి. తద్వి. — ౧. పెద్దసిద్ధికు — (౦౦)

కుతుకు, ౨. సగతుతోనున్న చేతిసిద్ధికు. —

బాటిగ; 3 సిద్ధలజోడుకు. — (సం)సాగరము.

సిద్ధి. వా. వి: చూ, రూ-సిద్ధి.

సిద్ధి. వా. వి: చూ, రూ-సిద్ధియ.

సిద్ధకిన్నెర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ)=సిద్ధకిన్నెర:

చూ, సిద్ధకిన్నెర. [చూ, శుక్రము. 1.

సిద్ధజలము. సం. వి. ఆ. పుం. బియ్యపుకడుగు:

సిద్ధపజయే. మి. ఆ. కి. ఆయిత్రముచేయు:

చూ, సవాకట్టు. 3.

సిద్ధిజైరసతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

సిద్ధును. మి. ఆ. కి. సన్నాహును. (సం)

సంఘటించు. (తే) అమరు, ఆయితపడు-

ఆయిత్రపడు, చేరు, జీతనపడు, దాటు

కట్టు, నడుముకట్టుకొను, పొదిగొను, మం

పుగొను, రచ్చగొను, సంతనకట్టు.

సిద్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, యోగము

లు; వి. 2. ఆయిత్రమైనది: ఆలాయము,

పగిస్తుకము. (తే) ఆలడుట, అలవాటు, ఆ

యితము. ఆయిత్రము, తయారు; 3. ఈజేత

నది: తటస్థము, నిర్వృత్తము, నిష్పన్నము.

నిష్పాదితము, సార్థకము. (తే) బాగు.

తద్వి: — ౧. నిష్పాద్యము: ౨. పగిభావసిద్ధ

ము; 3. ఎడతెగనిది: చూ, సతతము. 2;

5. వండుబడినది; అం. 8: చూ, ఆసనములు.

సిద్ధములు. అం: చూ, సాధ్యములు. (మాటల

తోబుట్టిన మన్నలు సిద్ధములు. ఉదా. —

కలగి, మేక, కాఁగి, తేటి, తోఁపు

సిద్ధిఖండములు. అందిము, ఇందు, కొండ,

యెంయే, గొంతి మొదలగునవి సిద్ధభాగ్యములు):

చూ, బిందువులు.

సిద్ధిసంఘ. సం. వి. ఉ. (స్త్రీ). దేవగంగ: చూ, నది.

సిద్ధాంతిభాగము. పా. (దీనివలన గగ్గోగమనము,

గగ్గోహ భేదములు, గగ్గోవాణములు, గగ్గోవా

యోగములు మొదలగునవి కనిపెట్టబడును.

పంచాంగము దీనివలనఁజేయబడును: చూ,

మహాపాత్రభాగము చూ, జాతకము.)

సిద్ధాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. స్థిరమైనపక్ష

ము: ఉత్తరపక్షము, కృతాంతము, రాధాం

తము, సమయము, సమర్థనము, సమాధి; 2:

నవవిధజ్యోతిషగ్రంథములు: చూ, తంత్రము. 6.

సిద్ధాంతలక్షణము. అం: చూ, పూర్వవాడుములు.

సిద్ధాంతి. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నవవిధజ్యోతిష

గ్రంథములను తెలిసినవాడు: చూ, సాంప

త్సరుడు; 2 తత్త్వశాస్త్రమును తెలిసినవాడు.

సిద్ధాంతీకరించే. సం. స. కి. సిద్ధాంతముచేయు.

సిద్ధాయము. సం. వి. ఆ. పుం.=సిద్ధాయము.

కప్పము: చూ, సిస్తు. 1. [సర్వపము.

సిద్ధాగ్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లవలు: చూ,

సిద్ధార్థి. అం: చూ, సంవత్సరములు.

సిద్ధాగ్ధుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కాకర్ణబద్ధదేవు

డు: చూ, సన్యాసి. ౧౪ (బద్ధుడు).

సిద్ధాశ్రీము. అం: చూ, శ్రేణిములు.

సిద్ధాసము. అం: చూ, ఆపవములు.

సిద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: ఆపవగము, ఉత్సవము, నివృత్తి, నిష్పాదనము, పరిసాధనము. (తె) ఈడేలుట, నెఱవేలుట. తదియి. — ౧ సంధిద్ధి: చూ, స్వభావము; ౨: చూ, సిద్ధము; 2. ఋద్ధియును గంధపరిష్కారము: చూ, రాజ్యము; అం. 3: చూ, యోగములు; 4: చూ, అంగపంచకము.

సిద్ధింమే. సం. అ. కిరీ: తటస్థింమే, నిష్పాదింమే, ఫలింమే, లాభింమే. (తె): — అమరు, అలవడు, ఇరవొందు, ఈడేలు, ఉరువడు, ఎక్కు, ఏరువడు-ఏర్పడు, ఒడలగుడు, ఒనగుడు, కడమట్టు, కొనసాగు, చెల్లు, చేకులు-చేకూరు-చేకూలు, చేకూడు, చేతవులు, చేపడు, చేరు, జేతపడు, తలకూడు, తలపడు, తీరు-తీలు, దాపరింమే, దాపుమగు, దొరికు, దొరకొను, నివృటిలు-నివృటిలు, నెరయు-నెఱయు, నెఱవేలు, నెఱివడు, పట్టు, పన్ను, పొంకవడు, పొందికవడు, పొనలగు, పొంబడు, బెరయు, మూరింబోవు, సను, సమకులు, సమకూలు, సమకూడు, సమకొను (చూ, సంభవించే.)

సిద్ధిత్రయము. అం: పరిభాషసిద్ధి, మంత్రసిద్ధి, ఉత్సాహసిద్ధి. (3).

సిద్ధినిందింమే. మి. స. కిరీ: (తె) ఈడేలుచే, నెఱవేలుచే - పూరిగించే, సంభాళించే. (సం) పూరిగించే, సహర్థించే, సాధించే.

సిద్ధియాలభ్యాప్తాణులు. అం: చూ, నేపాళదేశపుబాహ్యాణులు.

సిద్ధుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సిద్ధులు. 2: వ్యాసాది. తదియి. — సిద్ధభేదములు: — కాలిహోతుగ్గుడు.

సిద్ధులు. అం. 1. (అణిమాదిసిద్ధులు, విశ్వరూపు

నగలుగు భేదములు): — ౧ అణిమ=నూత్నముగజేయునది; ౨ మహిమ=(మహిమము). గొప్పగజేయునది; 3 గరిమ=(గరిమము) గురువుగనొనర్చునది; ౪ లఘుమ=(లఘుము) చుట్టగజేయునది; ౫ పార్శ్వ=ఇష్టసిద్ధిజేయునది; ౬ పార్శ్వకామ్యము=(పరీప్తి) నిర్విఘ్నముగ వనోరథ సంచారముగాంచేట; ౭ ఈశత్వము=పర్యాధికారముగలుట; ౮ పశిత్యము=ఇందియములు పశమగుట(ఇట్టి యష్టేశ్వరిద్ధులొంది దత్తాత్రేయకార్తవ్యులు పరిసిద్ధినిందిరి); 9: — ౧ అద్భుత్యము=చూచేచేంద్రగ్రాస రాకుండుట; ౨. పరికాయపరివేశము=ఒక శరీరమునుండి వేరొక నిర్దిష్టశరీరమున జీవునిబ్రవేశింపజేయుట; 3. ఆకాశగమనము=అకసమునదిరుగుట; మతీయు ర: - మజ్జనము, అను లేపనము, మాత్యము, వస్త్రము, ఆభరణము (5); 6: - (విశ్వాసనుపరిభృతులు): చూ, దేవతాభేదము.

సిద్ధము. సం. వి. న. న. రూ-సిద్ధ. 1.=సిద్ధియము-సిద్ధైము: చూ, శోభ. తదియి. — ముఖసిద్ధమునకు - (తె) మంగు-మంగుడు - మారు.

సిద్ధుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉష్వజేద: చూ, మత్స్యము. 1; విణ. 2: చూ, సిద్ధము. 2. సిద్ధులుడు. సం. విణ. సిద్ధైముగలవాడు: కిలాసి. సిద్ధము. సం. వి. అ. న. (రూ-సిద్ధము.) పుష్కమి: చూ, రిక్క. [చూ, వనము. 2.

సిద్ధికారణము. సం. వి. అ. న. దేవోద్భావము: సిద్ధికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లింగపాట్ల: చూ, పాట్ల 1-ర. తదియి. — ౧ కొమ్ముపాట్లకు. — యవీయది; ౨ పాట్లకు. — వారిము. *

సినీవాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చంద్రికర
కానవచ్చెడియమావాసన: చూ, మార్గ్యంను
సంగమము; 2. చూ, పార్వతి.

సిహాయి. వా. వి. మానిసి, కాలిబంటు, భట్టు
దు:చూ, హంపీరుడు. 2. [గృతావచనము.
సిహారను. వా. వి. 1. యోగ్యతావత్రిక; 2. యో
సిపురిడు. సం. వి. ఆ. పుం. చంద్రిక:చూ,
హిమాంకువు.

సిబ్బంది. వా. వి. సైన్యము: చూ, సేన. 1.
సిబ్బి. దే. వి. 1. ఇత్తడిమట్టిలోనగునాని మూఁ
కుడు: చూ, పాత్యము. 8; 2. చూ, పల్లిక;
3. తక్కడసిబ్బి: చూ, సోనము.

సిబ్బితి. దే. వి. రూ-సిబ్బిత: చూ, సిగ్గు.
సిబ్బితికై. ద్వ.విణ.సిగ్గుగలఅడుది: చూ,స్త్రీ.
సిబ్బితికాడు. దే. విణ: చూ, హిమంతుడు
కళా. 4, ఆ. 68. [గంప: చూ, సజ్జె.

సిబ్బిపల్లిక. వా. వి. మూతివెడల్పుగల చిన్న
సిబ్బిమని మెకము. వా. వి: చూ, హస్తీ.

సిబ్బియము. వై. వి.=సిగ్గు. రూ-సిబ్బెము:
చూ, శోభ.

సిబ్బెము. వై. వి.=—వై.—
సిభాండి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: (మి) అగ్నిమేడి.
(తె) అగ్నిమేడి*.

సిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: రూ-శిర, తంతిరి,
తిరిపుటము, ధమని, నాడి. (తె) సరము,
నారి. తద్విశేషములు—(ఇవి శిర్షికావద
ములుగ చేర్చలేదు):— మజ్జాతంతివులు
(జ్ఞానతంతివులు, నాడులు):—గతిసర్ధక మజ్జా
తంతువు, ఊభక, నియామక, గతివాహక,
ససవిమోచక, జ్ఞానవాహక మజ్జాతంతివులు.
ఇ త్యా ది; 2: (తె) పాల చేర్లు;
3. (తె) వీరనరము—నీజనరము; ౪. పెడ
తలనరమునకు. —మన్య. (తె) మన్న-మన్ని;

౫. సన్నపునరమునకు. — స్పృశ, వర్షస,
వహారువు, స్నాయువు; 2. ఈనె, శిర:
చూ, కాకము. 1-౧౦.

సిరంగడు. వై. వి.=శ్రీరంగ:చూ, శ్రీరంగడు,
సిరంగము. వై. వి.=శ్రీరంగ:చూ, శ్రీరంగము.
సిరకా. వా. వి. పులిమట్టు: చూ, శుక్రము. 1.
సిరదము. వా. వి: చూ, చీనము.

సిరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పిర్బలికట్టె: చూ:
శౌండి (పిర్బలి. 1.); విణ.2.చేల్లనిది.విక.4,
ఆ. 162: చూ, హిమము. 8; వై. వి. (1)=
శిరస్సు.తల. వసు. 3,ఆ. 143:చూ, శిరము.
1; (2) క పురము-క పురము-క పురము, గం
బురి-గంబురా-గంబురము — గంబురా-గం
బూర-గంబూరము, చేలియిసుక, నెల.(సం)
ఇందునామము, ఇందువు, ఓషధీకము, కపి
శృంగము, కల్పకము, కర్పూరము, కారమి
హిక, మమదబాంధవము, గ్లా, ఘనరసము,
ఘనసారము, చంద్రిభస్మము, చంద్రిసంజ్ఞ
ము, చంద్రిహ్వము, నిశాపతి, భూతికము-
భూతికము, రసకర్పూరము, శేఖసారము,
కధువు, వేధకము, సితాభిము-సితాభిము,
సోమము, హిమవాలుక, హిమాహ్వయము.
తద్వి.—గ: నెల వ త్తి, పచ్చేకప్పురము;
2: చూరతికప్పురము. [ము. 1.

సిరను. వై. వి.=శిరస్సు. రూ-సిరము:చూ, శిర
సిరస్తాదారు. వా. వి. 1. తలయందు పూచీని
పెట్టుకొని మోయునాడు; 2. లెక్కలా
పరీక్షించెడి యధికారి; 3. పూచీదారు.

సిరా. వా. వి. కలముతో కాగితములోనగునాని
పైవార్యుడు ద్విపదదార్థము: తద్వి:— ఊ
దాసిరా. (గురుండుల సిరాలుకలవు.)

సిరాజి. దే. వి. 1. కలభాతపస్త్రము. అం,భా.
ద్వి. 155: చూ, పస్త్రము; 3. పగివారము:

చూ, రత్నములు; 3. 2. కానీక దేశము.
రూ-సిరాజీ: చూ, సీమ (1) (దేశములు);
విణ. 4. శ్రీమతైనది: చూ, శ్రీమతము.
పిరాజీ. దే. వి. 1: చూ, రూ-సిరాజీ. 3;
విణ. 2: చూ, రూ-సిరాజీ. 4; 3. సంప్రా-
గ్నమును నాశముకాది.

సిరాజము. శ. వి. ఆయుధవిశేషము. ఉ. వారి.

4. ఆ. 212: చూ, బాణము. 1.

సిరి. వై. వి. 1.-శ్రీ: చూ, లక్ష్మి; 2.-శ్రీ:
చూ, సంపత్తి 1; 3. శోభ: చూ, వెలుతు-
రు. 1; వా. 4. వీధిబడియందు ముందుచ్చి-
ననానికి చెప్పెడు గుఱుకు. (కెండునాని
గుఱుకుచేక్క, మూడవనాని గుఱుకు
చెబ్బు. మొ.)

సిరికమ్మి. వా. వి: చూ, లచ్చికమ్మి.

సిరిగందము. వై. వి. 1.-శ్రీగంధ. చందనము.

కళా. 6, ఆ. 252: చూ, నాసన. 1; 2. శ్రీ

చందన వృక్షము*. వసు. 3, ఆ. 149: చూ,
మగంధము.

సిరిగట్టు. వై. వి.-శ్రీఘట్ట: చూ, శ్రీ శైలము.

సిరిచూలి. ద్వ. వి. శ్రీపుత్తుడి: చూ, మస్త్ర
ధండు.

సిరిపిల్ల ద్వ. వి. —వై.— వేం. ఆం. 8.

సిరిమంతుడు. వై. విణ.-శ్రీమన్. శ్రీహం-
తుడు, భాగ్యవంతుడు: చూ, సంపన్నుడు.

సిరిరామోకాలాడ్డనేల. లో. సంపదవచ్చేనపు-
డడివను రాకమానడు. “ఉదా.— సిరిరా-
మోకాలాడ్డనేల? మనపాలింటి పుగ్గావ్వ
రూతులు నన్ని పితంబులు నట్టితని పొరపు
నొరకేనది.” (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

సిరివరుడు. వై. వి.-శ్రీవర: చూ, విష్ణువు. 1.

సిరిసింగణాః శ్రీ. ద్వ. వి. రూ-సిరిసింగణాః
వత్తి: చూ, బాలకీడ. (ఇందులకటలలోని

తొగ్గిక్కుడుబిళ్ల ఆటనుగుఱించినకథ:— ఇం-

దుగలగల్లు:— వేద వేదాంగ వేదాంత

పురాణోపాస చాపస్త్రీ కళాదులైన సకల

విధ మహాన్నతోత్తమ విద్యలునున్నాయి.

3. తద్విద్యా సంపూర్ణ పరిశ్రమ ఫలభూత

వినయ పౌశీల్యాది గుణగణము ముగి; 3. న

ద్దుల విశేష సంజనితేష్టా, పూర్తి, శాంతి,

పాపిక నామస్వపన స్వస్థుంగళ పరిధాన

సత్కర్మానుష్ఠానము మంగళము; ౪. తదను-

ష్ఠాన జనిత మహాహృద్యకారణ, సకల

ప్రాణివృద్ధియార్ద్రత, సుఖానందహేతుసత్వా

తీత సువృద్ధి; ౫. తత్త్వాననపాత్యత్వా

యాచిత, సంపూర్ణ ధన భాగ్యకారణ భా

ర్యాపుత్య గృహరామ చేదాగ రాజాళం

యాది రూపక పరిమాదహేతు సంసారము

కిరుకు; ౬. తత్సంసార యాతనానుభవ సంఘ

వా శాశ్వతతుచ్చ సుఖత్వాగనామక వైరా

గ్యము చిన్నవ్వు; ౭. తద్విరక్తిబాత పరబ్ర

హృద్భావము కద్దన్న; ౮. తత్సంభావ కృత

ధిక్తి భాగ్యవమిళితైవత భావస్థులు నిశ్చల

సమాధికొండ, ౯. తదనుచక్రసమాధిసంప్రా

ప్ర నిస్సేమిపరిదేశము సాయుజ్యనానుక

మైన కోరొబాయి. జీవులు తుచ్చనవద్వా

నిములలో సంచరించి మొదటి పరికృతిలో

నెట్టునటింపెనె ఆట్లే పంచాశ్రమగూఢము

లగు నీ యుత్తమ నవద్వారముల సంచరించి

పరికృతిమహాదూర పరిణవస్వరూపుడు గా

నలెనని భావద్వని. రాకపోకలలో నర్వదా

మనస్సు (బిళ్ల) సంఘలలో చిక్కుకొన

కూడదు. కల్పాంత పునస్సృష్టి వేళలో ధన

సంసారమగు కిరుకు, జన్మవగించరా హేతు

కర్మకాండమైన మంగళము. వీనిచెంటి వా

సవలగాను ఒకంగూడదు. ఒంటికాయాట, అతి పరిశ్రమ, నిగువమాన నిశ్చలత్వ శ్రద్ధాపాతువేగదా? (వైకుంఠపాలీయం దెంతో విశేషార్థముగలదు ఇత్యాది)

— శ్రీ వర్ణల బాలశైలనమః. ౧ —

౧. చత్వరము, అటాడెడు పురుషుడు, మూలదేవ ధారియగు జీవుడు; ౨. గజస్సు, అతనిచేతి లోని బిళ్ళమునస్సు; ౩. తిహస్సు, అతడు మొదటనిల్చిన చోటు. మాయామయవృక్ష తి నామక సస్త్రీను విశాలవర్ణవంశము. ఈ మాయుడు శైలనసాధక పరిధానస్తుతియి ము. సకలపరిధాన గుణత్రయ స్వరూపము.

— ♦ స్త్రీపక్ష భావవిమర్శ. ♦ —

౧. సకలగుణవర్ణన రైన బీజమగు తల్లితొలి; ౨. తిడభివృద్ధికారకుడైన తండ్రీమల్లి; ౩. సర్వమంగళమూలమనుకొనబడు పెండ్లి మంగళము; ౪. తత్వతిక్షేపకారణ, సుఖా నందిపర్వి బాల్యవృత్త మహాత్మనాదకము గున్నచ్చి; ౫. తిడవంతర నిగంతర కష్టసుఖ మితి సంసారముకిగును; ౬-౭. తత్సంసార సుఖ మనాధనాధి, పరికర, పరివసన సహాయస్సు పాదానాదిపర్వి సోదరద్యయము చిన్నప్పై పెద్దవల్లు; ౮. తత్సోదర సహాయముచే సంసారభారము తేలికకాగా వా ర్థకమందు సావకాశముగాజేయ, పతిభక్తి, పరివర్యా, ఘనపౌత్రానుష్ఠాన తీర్థయాత్రాది సత్కర్మానుష్ఠానముకొండ; ౯. తత్పాతిపరి త్య, పత్యాజ్ఞాపరితియాత్రాది ఫలరూపక స్వర్గలోకము కోరికబాటు. స్త్రీకేళిపురుష జన్మ మెత్తినదే మోక్షములేదందురు. అట్టి

స్వర్గస్థితి పుణ్యస్త్రీ పురుషుడై పట్టుటకు క్రిందికి దిగునప్పుడును, “బ్రహ్మచర్యాదేవ పరిపూర్ణ” ను బ్రహ్మచారిణ్యవాక్యముచే పూర్వకాలంబున బ్రహ్మచారిణ్యుగానుండి పోవుస్త్రీలకు నీవిధి చెప్పబడినది. పశ్చిమదేశ ముండిచ్చుచునుగలదు. క్రిందికి దిగునప్పుడు కష్టతరంసారమును కిరుకులోను, బంధక మగు మంగళములోను, సంధులలోను మగ వానివలెమనస్సు (కిల్ల) నను వాసన తగుల నీయంగూడదని ముఖ్యభావధ్వని. (బాలకీర్తి డ-బాలకీర్తికీర్తిడ అనశబ్దములకు సంబంధించిన యాటలన్నియు నొక్కొక్కక్కడను ఆనుసరించి యేర్పడినవైయున్నవి. ముచ్చే నకుకుత్సాస్మగ్నమునకుజీవించినకథయొక టిహాత్యము వివరింపబడినది.)

సిరిసిరిగణాలపత్రి. ద్వ. వి. — పై. —

సిల వా. వి. రూ. — సెల. నీరుపట్టుతావు: చూ, సెల. 9.

సిలము. సం. వి. ఆ న: చూ, రూ. — సెలము.

సిలాజితు. పై. వి. — సెలాజితువు: రూ. — సిలా జితు (సం) అర్థము, అర్థజము, కారుజము, గిరిజము, సైరేయము, శిలాజితువు. (ఇదియొక అంగడిమందుదినును).

సిలాజితు. పై. వి. — పై. —

సిలుగు. దే. వి. 1. ఉపదర్శివము. హరి. ఉ.

9, ఆ. 47: చూ, వివర్త; 2. అశుభము.

ఆం. భా. పర్. 99: చూ, హని. 2;

సిలువ. దే. వి. కీర్తిస్తురుబంధించిధించినకొట్టు.

స్థిలము. సం. వి. ఆ. పుం = చిల్ల. చిల్లముడ్డి:

చూ, రాజాన్తరము. 1-౧ (సల్లికి)

సివంగి. దే. వి. రూ. — చివంగి - సివంగి - చివంగి -

చివంగి, మెకములతిండి. (సం) తరతువు,

మృగాజీవము; 2. సివంగివలె నుండుటచే

కుక్కకీయ్యబడినవేరు. స్వా. 4, ఆ: (సం)

పూర్వీకము. (తె) కస్తూరి - కస్తూరి; గచ్చి;

చిటికాడు; చిటిలింగడు; చెంగలువ; జెట్టి;
పులియడు; పోతురాజు; బూచిగాడు;
బూతనాడు; మల్లెలగుడి; రామత్తి;
నందిగుండు; వేటకుక్క; సాళ్ళుడు; సిం
గాణి-సింగిణి-సింగిణీ; (సం) విశ్వకదుర్భు.
మొ. (చూ, శునకము.)

సివము. వై. వి.=శివ: రూ-సిగము. (సం) శివ
ము, తద్వి. — చూ, సంబరము.

సివమువత్తు. వా. ఆ. క్రి. దేవతావేశమగు,
రూ-సివమెత్తు: చూ, పూను. 4.

సివమెత్తు. వా. ఆ. క్రి. — వై. — [వివా.
సివా. వా.అవ్య రూ-సివాయి.తప్ప,కాక (సం)
సివారు. వా. వి. మువుంజె-పూంజె. గాగ్రుము
నకు చేరియుండెడి చిన్న ఊరు. (శిరపసివా
రుపేవకాయల పాలెము)

సివిలు. వా. విణ. ఆస్తినిపట్టించినది.
సివ్వగి. దే. వి: చూ, రూ-సివగి.

సిసలు వా. వి. తిరము: చూ, స్థిరము.
సినువరకము. వై. వి.=సహృది: చూ, నేప.1.(1)

సినువు. వై. వి.=శివు. బిడ్డ: చూ, శిశువు.
సినువుడు. వై. వి.=శిష్య: చూ, శిష్యుడు.

సిస్మత్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సృజింపనిచ్చ: చూ,
వాంఛ. [వాడు: చూ, సిస్మత్తువు.

సిస్మత్తువు. సం. విణ. (ఉ). సృజింపనిచ్చగల
సిస్మత్త. సం.వి.ఆ.స్త్రీ. పోవనిచ్చ: చూ,వాంఛ.

సిస్మత్తువు. సం. విణ. (ఉ). పోవనిచ్చ గలవా
డు: (చూ, వాంఛితుడు).

సిస్తు. దే. విణ: అప్పన-అప్పనము, ఆరి, ఆడి
కోలు, ఒప్పన-ఒప్పనము, కప్పము, కూలి,
కోరు, తీరువ, పంగము, పంజి, పగిడి. పగి
ది, పడుగు, పన్ను, పలవేము, బడి, బెగడ,
బెడిగ-బేడిగ-బేడిక, పరి, సిద్ధాయము, హ
సీలు. (సం) అయము-అయము, ఆవిషము,
కరము, వణము, బలి, భాగధేయము, శిస్తు,

పద్మాగము, సిద్ధాయము తద్వి. — గ. శే
మించారు పృథుత్వమునాకి కట్టెడువస్తు.
(వా) పేన్ను; ౨. సేలయొడయుచి ఛా
న్యభాగము. — మేడికోరు, మేడిపాలు;
3. సేద్య కాఁపు ఛాన్య భాగము. —
మేడి కోరు, మేడి పా లు;
౪. రాజుల దగ్గవపుకానుక. — చేకానుక,
చేదర్పనము, దరిసెనము-దర్పనము. (సం)
దగ్గవము; ౫. రహస్యముగానిచ్చులంచేము. —
(సం) అంతస్; ౬. కాలరి-కాలారి, దారి
వస్తు; 7. సై వేద్యమునను. — చూ, సమర్ప
ణము; ౮: అనుపు, దాణము, నుంకము.
(సం) గుణము, శుల్కము; ౯: వి
రళము-విరాళము; ౧౦: గాగ్రునేపకుల జీత
ములపైవస్తు. — లవాణము; ౧౧. శవముపై
వస్తు. — బూశివవస్తు; ౧౨. సాయము;
౧౩. కన్యాశుల్కము: చూ, శుల్కము;
౧౪: వరశుల్కము; ౧౫. వ్యవసాయపు నీటి
వస్తులు ర విధములు: — (౧) వాస్తవ్యవర్తి
ము=చేతికొనుచే నీరుపాటించుకొప్పికి 1/5వ
వంతువస్తు; (౨) స్కంధవర్తివర్తిము=ఎడ్ల
సాయముచే నీరుపాటించుకొప్పికి 1/3వ వంతు
వస్తు; (౩) సోతయంతర్వివర్తిము=వా
యుయంతాధికముచే నీరు పాటించుకొప్పికి
1/3వ వంతువస్తు; (౪) వాతవర్తివర్తిము=
“వ్లో. వాతవర్తివర్తిమునందిని వంధాయతన,
తటాక, కేదారా గాని షండవాపానాం,
సవ్యవణ భాగోత్తరిక మన్యస్యేనా యథోప
కారందద్యు|| (చాణక్య సర్వశాస్త్రము శివ
భాగము). వదులు చెలువులు వీట్లవని క్రిం
దిపంటలు 3 లేక రవ వంతువస్తు; ౧౬.
వ్యాపారపువస్తులు: — (౧) శుల్కము=వ్యా
పారసుంకము; (౨) వర్తిని=మార్గసుంకము;
(౩) గుల్మదేయము=పైనికసుంకము; (౪)
భాగము=దిగుమతి వస్తుసుంకము. మొలగు
నవి; 2. అందము: చూ, సౌందర్యము; వా.

8. = శస్త్ర. పశిశస్త్రము: చూ, సంభావన. 3.
సిహుల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విపాదిక: చూ,
నితము. 1.

సిహుకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, సిల్లము.

సిహుకీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. — వై. —

సిహుభూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. — వై. —

సిహుము. సం. వి. ఆ. న. — వై. —

సిహు. దే. వి. బ. భార. ఆగ. 6, ఆ. 175):

రూ—సిదులు, ఆరెగోల, బరి, బరిగోల, ము
ద్దీలై, మునికోల, ములకాలకట్ట, ములుకో
ల—ములుగోల, వరియ, సాటి. (సం) తోతిరి
ము, తోదనము, పశితోదము, పాశిజనము
తద్వి. — ౧: కెలగోల; ౨: కొరదా. (చూ,
బాణము. 1—ర౮.)

స్రీ

సీ. వై. వి. = శ్రీ. సిరి. 1: చూ, సంపత్తి.

2. లచ్చి: చూ, హీర. 2 (లక్ష్మి. 1.)

సీకాయ. వై. వి. = శిఖుఫల. (దే అని శర)
భాఫలము. [భా. ద్వి 70.

సీకాయచెట్టు. వా. వి: చూ, సిగ. 1. ఆం,

సీకారి. వై. వి. (య. 4, ఆ. 12): గాణ, గా
ణుడు, పాటకాడు, పాటరి, బయకాడు,
లయకాడు. (సం) కుశీలపుడు, గాత, గై
రికుడు, గెడరులు, గాయకుడు, వర్ణ
టుడు. (చూ, సుగుణములు.)

సీకు. వా. వి. సిక్కు, జేబ్బు, వ్యాధి, రోగము.

సీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. శ్రీరామునిభార్య,
శ్రీ మహాలక్ష్మి: మహీసుతి, వై జేహి. (కె)
మన్నకానుపు: చూ, భార్య. 1—౬౦;

2: అనంత, భూమిజ, రూ—శీత. (తె)
వరజో, చోలు, నాగటిచోలు: చూ, భూమి;

3. గంగ: చూ, హొదిన. 2 (నది);

ఆం. 4: చూ, కన్యకలు.

సీతభేది. వే. వి. ఆనువిశేషము: చూ, రోగము. 1.

సీతాకోకచిలుక. దే. వి. చిత్రపద్మముగలిగి చే
టలవలెనుండు కెద్దలెక్కులుగల యొక పు
రుగు: చూ, సస్యసంహరి (పురుగు.)

సీతావతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. సీతాదేవిమగ
డు: చూ, శ్రీరాముడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

సీతాఫలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సీతాఫలపు
వండు; 2. సీత ఫలపు చెట్టు.

సీతాభోగములు. సం. వి. ఆ. పుం. శాఖాభాగ్య
ము: చూ, భాగ్యము.

సీతి. వై. వి. = శీతమ్. రూ—సీతు—సీతువు. 1:
చూ, శైత్యము; 2. చేలికాలము: చూ, శీతము.

సీతు. వై. వి. = శీతమ్. — వై. —

సీతువు. వై. వి. = — వై. — [చూ, నేష్యము 1.

సీతోసీరము. సం. వి. ఆ. పుం. వట్టివేరు*:

సీత్కారము. సం. వి. ఆ. న. వేలిగోనగువాని

వలని బాధచేగలిగెడుధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

సీత్కృతి. ఆం: చూ, రత్నములు.

సీత్యము. సం. వి. ఇ. ఒకసారిదున్నివది (నేల),
హల్య: చూ, వారిపీయ 2 (భూమి. 1—౮౦.)

సీదరపులెడ్ల. వై. వి. శేషఫణి. ఆం, భా. ౧౪.

147: చూ, సర్పము. (రూ—సీదరింపులెడ్ల.)

సీదరము. దే. వి. 1. రూ—సీదరిము, ఎద్దడి, నాదా

రు, నివృత్తే—నివృత్తేగము, నెవ్వ, పంజె.

పంజెతనము, శేదర్మి—శేదటిమి, శేదటిక

ము, పొయిడి, బీదతనము, లిగాడు, లేమి—

లేమిడి—లేవడి. (సం) అభాగ్యము, అర్థక

ము, ఋ, దరిద్రము, దుగ్ధతి; వై. వి. 2.

రూ—సీదరిము=శ్రీధర, విషధారి: చూ, స

ర్పము; 3. (వసు. 1, ఆ. 97): రూ—సీదరి

ము, కువనము (కుప్పనము)—కుబునము. కూసము,

పార, పోయవ. (సం) ఆహిరూపశ్శు, కం

చుకము, కింకుకము, నిర్మోకము.
 సీదరంపులెద్ద. వై. వి: చూ, రూ-సీదరపులెద్ద.
 సీదా. వా. వి: చూ, పూరా. "బాకీసీదాకు."
 సీద్రంపులెద్ద. వై. వి: చూ, రూ-సీదరపులెద్ద.
 సీద్రము. దే. వి: చూ, రూ-సీదరము. 1-2-3.
 సీపుపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ధాతకీ:
 చూ, ముఖిక్ష.
 సీధువు. సం. వి. ఉ. పుం. చూ, రూ-సీధువు. 2.
 సీనా. వా. వి. మెల్లిపంచేదార: చూ, శర్క. 1.
 సీను. వా. వి. నాటకాదులలో ముందుకేయు
 తెర. (ఇదివలురంగులతో చేయబడినవాస్తవ
 లతో నొప్పయేండును): చూ, వస్త్రము.
 సీపి. వా. వి. ముత్తనపులెద్ద. చూ, సంకు 1.
 సీను. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎల్ల. రూ-సీను:
 అణి-అణి, అపధి, ఆఘాటము-ఆఘాతము,
 ఆయత్తి, ఇర, ఋశము, కరి, కాదంబరము,
 కాష్ఠ, పరిచ్ఛేదము, పరిమాణము, పార్శ్వత
 రము, మర్యాద, మిర, పే, వ్యవధి, పంధ్య.
 (తె) ఎల్ల, కరి, కాడిగట్టు, గడి, గురును,
 గులుకు, దరి, పులిమే-పాలిమేర-పాలిమే
 ర, మందడి, మందల, మేర, రీతి, వజ, సరు
 దు-సరుదు, సరిహద్దు, హద్దు. తద్వి. — ౧. దే
 శసీమ, గాగ్రిమసీమ, క్షేత్రసీమ, గృహసీమ
 అని సీమచతుర్విధము. అని ఆయదు విధము
 లైన చిహ్నములు గలది. (౧) ధ్వజిని
 (వృక్షములులోనగునవిహ్నములుగాగలది);
 (౨) మత్స్యిని (తెలాకాదిజలస్థానము చిహ్న
 ముగాగలది); (౩) వైధాని (కుషారాంగాది
 నిధానము చిహ్నముగాగలది); (౪) భయ
 వర్జిత (అభిజ్ఞానముకొలుపు అర్థి పశ్చిమరే
 ర్ముచిన చిహ్నము); (౫) రాజకాసనసీత
 (రాజసేద్యచే నిర్మించినచిహ్నముగాగలది);
 వా. 2 దేశము చూ, సీమ. (1) (చూ, దేశ
 ములు); (చూ, సీమ 1 అని మావలడినచోట్ల

"దేశములు" అనుదానికి సంబంధించినవానికి
 "చూ, సీమ (1)"; 3. పెడదల: చూ, శిర
 ము. 1; 4 పరిమడి: చూ, భూమి. 1; దే.
 వి. (1). దేశము: చూ, దేశములు. తద్వి -
 ౧. పట్టామునకు. — (సం) నిగమము, పత్త
 నము, పుటభేదము, పు, స్థానీయము;
 ౨. పాఠమునకు. — పలియ-పాలి
 యము. (సం) నివచనము, నివృత్తు-నివృత్తు,
 పల్లి, పరివచనము, పరిశుచనము, సంవచన
 ము; 3. దేశమునకు. — నేల. (సం) నివృ
 త్తు-నివృత్తు; ౪. చిహ్న పట్టామునకు. — పాలి
 యము-పాలెము; ౫. పాలెగాని పట్టామున
 కు. — (తె) పాలెము-పాలెము - పాలెము
 పట్టు; ౬. పాటలీపుశ్చమునకు. —
 పట్టణము, ౭. చిహ్న పాఠమునకు. —
 వలస; ౮. ఉపగాగ్రిములగుంపునకు. — పా
 యకట్టు. (సం) విషయము; ౯. పరిమళపట్ట
 ణమునకు. — (సం) పరిమళపా, పరిభ; ౧౦. ఆ
 మరావతి పట్టామునకు - (సం) పరిమళపా
 ర; ౧౧. సూర్యుని పట్టామునకు. — వివస్వతి;
 ౧౨. కరివాక పట్టామునకు. — రేవు (రేవాడు);
 ౧౩. రావణుని పట్టామునకు. — లంక; ౧౪. ఒ
 కానొక పట్టామునకు. — మువ్వ-మువ; ౧౫.
 దక్షిణకాశియను పుణ్యక్షేత్రమునకు. — రామే
 శ్వరము. (కోటిఫలి యనియు కొందఱు.)
 (చూ, క్షేత్రములు 1332 పాఠము);
 ౧౬. వైదూర్యముచేపుట్టిదేశమునకు. — విదూ
 రము-విదూరము; ౧౭. జమిలోనిభాగమును. —
 పరగణా; ౧౮. కూన్యగాగ్రిమును. — పాడు;
 ౧౯. పూరీపట్టణమును. — పూరి-పూరి; ౨౦. న
 గరమునకు. — పెంట-పేట; ౨౧. కాంచీపట్టా
 మును. — పెరుమాళియిల; ౨౨. శరావతి
 పార్శ్వతదేశమును. — (సం) పార్శ్వము; ౨౩.
 యముపురమునకు. — (సం) పేరీపురము; ౨౪.

మక్కాపట్టణమునకు.-మక్కా; ౨౫. భారతవర్షపు నడిమి దేశమునకు.- (సం) మధ్యదేశము, మధ్యమము; ౨౬. చందాలవాటికకు - మాలపల్లె, వెలివాడ; ౨౭ తురక దేశమునకు.- (సం) మైచ్చదేశము; ౨౮. బురదగల దేశమునకు.- (సం) చంకిలము; ౨౯. కొన్ని దేశములు.- (సం) పులిందము; నిషధము; సహ్యము, ఖరసాము; విదేహము; వీరకము; సురాస్థ్యము, ముగ్ధా. ఇత్యాది (తెనుగున వాడబడు దేశములు):-(తె) వెలవాడు. నెల్వాడు; (తె) వేగి; (తె) సిరాజి-సిరాజీ; (తె) సూతిని; ౩౦. ఎంగదేశమునకు.- (సం) పుండ్రము; ౩౧. పతానుల దేశమునకు.- (సం) యననము; ౩౨. రాజ్యమునందు కొంతభాగమునకు.-మంటియము-పంటెము, వణితము, తాలూకా, వరగజా; ౩౩ రాజునకు లోబడినదేశము.- రాజ్యము; ౩౪. రాజుగలది (దేశము):-(విగ) రాజపంథము; ౩౫. మంచిరాజులుగలది (దేశము):-(విగ) రాజన్యంతము; ౩౬. కాశీపట్టణము: పెనుమననము; ౩౭. వరుణునిపట్టణము:-సుఖ. (చూ, దేశములు.); (2). పృథ్వీ: చూ, స్థానము. 1; (3) ఇంగ్లండు రాజ్యము పంచ, వా. 4, ఆ. 8: చూ, దేశములు సీమంతమండనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, వహ్ని కిలుము. 1. సీమంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పావట: చూ, నేన. 3, 2 సీమంతోన్నయనము: (తె) పువ్వుల ముడుపు-పూలముడుపు (చూ, కర్మములు.) సీమంతిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆడుది: చూ, స్త్రీ. సీమంతోన్నయనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సీమంతము. 2. సీమంతిని. వా. వి. ఒకరకము అగినె *: చూ, ఘకనానము. 1. (రూ-సీమంతిని.)

సీమకరక. వా. వి. చిన్నరకముకరక*: చూ, హరీతకీ. [య: చూ, బాణసంయే. సీమటపాకాయ. వా. వి. చిన్నరకము టపాకా సీమరేగుపండు. వా. వి: చూ, యాపిల్ పండు. సీమవంగ. వా. వి. టూమేటో*: చూ, వంగ. సీమాటి. వై. వి.=శ్రీమతి, భాగ్యకాలియైన యాడుది, శాభాగ్యవతి: చూ, స్త్రీ. సీమానిర్ల యు. ఆం: చూ, వివాదములు. సీమావివాదము. ఆం: చూ, వ్యవహారపదములు. సీరపాటి. సం. వి. ఇ. పుం. బలరాముడు: చూ, హలాయుధుడు. సీరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నాగలి: చూ, లాంగలము; ఆం. 2: చూ, ఆననములు. సీరాముడు. వై. వి.=శ్రీరాము. చూ, శ్రీరాముడు. సీరామునేన. వై. వి.=శ్రీరామునేనా. ఆవరిమి తము (రామదండు): చూ, హేరాళము. (మి. అనికొంపలు). సీరాననము. ఆం: చూ, ఆననములు. సీరి. సం. వి. వ్. పుం: చూ, సీరపాణి. సీల. వై. వి. కల్వ. (దేశ్యమున క. ర.) మేకు. రూ-చీల: చూ, కూలము. సీలమండ. వే. వి. రూ-చీలమండ, గుత్తి, గుది, చొరును, మండ. (సం) కూర్పరము, గుడ్డము-గుడ్డము, గుల్ఫము-గుల్ఫము, ఘంటకము-ఘంటము, ఘటిక, చరణగింధి. తిద్వి. -సీలమండబుడిపికి -(సం) ఘటి-ఘటిక. ("చూ, వాజ్ఞి") సీలితము. వా. వి: చూ, పలితము. ఆం, భా. ౨౨. సీవనము. సం. వి. ఆ. న. 1; (బట్ట) వట్టుట: చూ, స్నాతి. 1, వై. వి (1)=సీవన(బట్ట) వట్టుట: చూ, స్నాతి. 1. సీవిరి. దే. వి. రూ-సీవుర. 1. ఆలపట్టు: చూ, మారెపాను; 2. వింజామరిము: చూ, మరెటి; 3. కల్లు. చూ, సురి. 2.

సీసకము. సం. వి. అ. న. 1. సీసము, సత్తు: చూ, లోహము. 1; 2. శ్రీలము: చూ, కూలము. 8; వై. వి. (1)=శీర్షక. (దేశ్యమని శ.ర.) కిరీటము: గొగ్గి, చేవుతు-చాతు, జోప, టోపి-తోపి-తోప్పి, డెక్కి, తలకట్టు, తలపాగ, తుపారము, పాగ-పాగా, బొమికము-బొమ్మికము, బొమిడికము-బొమిడీకము-బొమ్మిడికము-బొమ్మిడీకము. (సం) ఉత్తంసము, ఉపభృత్తు, ఉష్ణీపము, కిరీటము, కోటిరము, గోలకము-గోళకము, చోలండుకము. చోలొండుకము, తిరీటము, బంధుగము, మకుటము-ముకుటము, మాళి, శిరస్కము, శిరస్త్రిము, శీర్షకము (చూ, వస్త్రము. 1-రగ.) తద్వితేషములు. —౧. తలపాగకు. —(సం) ఉష్ణీపము, చోలండుకము-చోలొండుకము, పరివేప్తనము, వేప్తనము, వ్యామము. (తె) తలకట్టు, తలచుట్టు, తలపాగ, పరివట్టము, పాగ-పాగా, ౨. గుండుపాగకు. —నెట్టియము-నెట్టెయ; 3. టోపీకి-చేవుతు-చాతు, జోప, టోపి, డెక్కి, తుపారము, తోప్పి-తోపి, తలకట్టు, పాగ-పాగా. (సం) ఉష్ణీపము, చోలండుకము-చోలొండుకము, వేప్తనము; (2) మల్లబంధనితేషము, (సీసము, సనుసము-సమసీసము). ఉ, హరి 3, ఆ 64: చూ, సమసీసము (ఇద విన్నాణములలోని సమసీసమని కొందఱు.)

సీసము. సం. వి. అ. న. 1. సత్తు: చూ, సీసకము. 1; అం. 2: చూ, లోహములు; అం. 3: చూ, వృత్తము. 1. (“ఇంద్రగణములు 8, నూర్యగణములు 2. వరుసనె మొత్తము 8 గణములు. 4 గణము లొకదళము. 2 దళము లందు యితి. అనగా వేర్వేరు-3 ల యొక్క 5-7 ల యొక్క పృథమాక్షరములు మైత్రి

నందును. తుదను లేటగీతిగాని అటచలండాగాని చేర్చవలెను. “శ్రీవిష్ణు, పాదాబ్జ, నేపకులైలరు సిద్ధలతో (గూడిచెలగుచుండు.)”; దే. వి. (1): చూ, సీసకము. (2): (2): చూ, వెట్టి; (3): చూ, లోపము. (బాలచంద్రోదయము.)

సీసా.వా.వి: గాజోబుడ్డి, గాజోకాయ, సీసాకాయ, సీపాకాయ. వా. వి. —మై. —
సీసామూత. వా. వి. బిరడా.

సు

సు సం. ఉప. 1. నుంచి. మిక్కిలి అనునర్థము ను తెలుపునది. (౧. సుఖము=ఇచ్చేట ‘సు’ అనునది ఖ శబ్దముతో సమసించి సౌఖ్యార్థము నిచ్చినది; ౨. మగము=సుఖముగ అనునర్థముకలది; 3. సుగుణుడు=ఇచ్చేట గుణశబ్దముతో సమసించి మేల్తన యనునర్థమునిచ్చినది; ౪. సులభము=ఇచ్చేటదేలిక యను నర్థముకలది; ౫. సులోచనము=ఇచ్చేట మంచియను నర్థముకలది ఇత్యాది.); అవ్య. 2: (చూ, బలవత్.)

సుంకము. వై వి=శుల్కము. అప్పనము. 1. అమ్మడు సరకులకుగాను దొరతనమువారి కిచ్చెడివన్న (వృత్తియందు వికల్పముగ అంత్యపర్ల లోపము. ఉదా.-సుంకసరకు): చూ, సిప్తు. 1; 2. పృథిబంధము, అడ్డగింత: చూ, సంకోధము; 3. కన్యాశుల్కము. అం, పదా. నర 103: చూ, శుల్కము. 2. సుంకరి. వై. వి.=శుల్కహరి (ద్య. అని శ.ర.): అనుపరి, కేపరి, బిల్లకలక్తరు, సుంకరీడు-సుంకీడు. (సం) అకరికుడు, కాలికుడు, శుల్కహరి, కొల్మికుడు, తద్వి. లంచేగొండి.

సుంకరిమెట్టు. వా. వి. ఘట్టము, పన్నుపుచ్చు
కొనుచోవడి: చూ, సదనము. 1.

సుంకరీడు. ద్వ. వి. (సుంకరి + ఈడు):
చూ, సుంకరి.

సుంకీడు. ద్వ. వి. (సుంకము + ఈడు) - పై -
సుంకు. దే. వి. 1. సస్యకుసుమము, జొన్నలో

నగునాని కంకిమిడిపూత: చూ, సస్యము.

1; 2. పెండ్లియందు పల్లెరమునబోసి పధూ
వరులమీద చెరుగు బియ్యము, రామా. 8.

ఆ. 87: చూ, సేవబాళిలు; వై. వి. 3. ప్ర
తిబంధము: చూ, సుంకము. 2.

సుంకేసలము. దే. వి. ఒక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

సుంత. దే. వి. ఇంచేక - ఇసుమంత: చూ,
స్వల్పము.

సుందరకాండము. ఆం: చూ, కాండములు.

సుందర గాతృత్వము. ఆం: చూ, సుగుణములు.

సుందరము. వా. వి. 1. రూప్యము: చూ, హృ
ద్వము. 2; 2: చూ, సౌందర్యము.

సుందరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చేక్కనియా
డుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ;

ఆం. 3: చూ, కంఠక్రియలు; 4: చూ, గీ
వాభేదములు; ఆం. 5: చూ, వృత్తము. 1.

("భ-భ-ర-స-వ. 9 యతి. 14వ ఛందస్సు")

సుందరుడు. సం. వి. చేక్కనివాడు: చూ,
సౌందర్యవంతుడు.

సుకందకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నీరుల్లి*: ఆ

మృతోద్భూతము, ఆమృతనిర్ణయము, అరుగ
వలండువు, అవటము, కృమిఘ్నము, గుడా

కేశము, వలండువు - వలండువు, ముఖదూష
ణము, మృదుస్పృశము, యవనవృత్తు. (తె)

ఉల్లి, ఉల్లిగడ్డ ఎఱ్ఱగడ్డ, ఎఱ్ఱయల్లి, నీరుల్లి,
తద్వి. - ౧. (తె) తెల్లనీరుల్లి; ౨. చుడు

ముము - దుర్లభము, లతార్కము. (తె) పత్తే

నీరుల్లి; 3. వెల్లుల్లికి: - అరివ్వుము, అసిగ్గాడి

కము, ఉగ్గరిగంధము, కటుకందము, కఠిగ్గా

డువు, కృమిఘ్నము, కోలకందము, ఖపుర

ము, గృంజనము, దీగ్లదళము, మహాకందము,

మహాపథము, మేచ్చకందము, రసోపకము,

లఘునము (లఘునము), వీరపైవ్యము. (తె)

ఉల్లి, తెల్లఉల్లి, తెల్లగడ్డ, వెల్లుల్లి*. ("ఉ

ల్లి చేసిన మేలు తల్లియైనను చేయదు")

నీరుల్లి రచము కండ్లవాళ్ళులు తగ్గించే

ను. పొరులుకోయును. "అంధగ్రీవాపస్తత్వ

కర్మ"కండ్లకడి మహాభకార మొనరించెను.

వెల్లుల్లిచేడిమినియ్యెను. స్లేష్మము వారించే

ను); 2. మట్టుకాకర*: చూ, నువచి.

సుకత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒట్టియ: చూ, ధేనువు.

సుకబోగులు. ఆం: చూ, ధాన్యము.

సుకము. వై. వి. = సుఖ. రూ - సుగము. సౌఖ్య

ము: చూ, సంతోషము.

సుకర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ - సూకర.

సాధువైనయావు: చూ, ధేనువు; వి. 2:

చూ, సులభము. (వా. సుకరము)

సుకర్మము. సం. వి. వ. 1. మంచినీ: చూ,

వ్యాపారము. 1; ఆం. పుం. 2: చూ, యోగములు.

సుకలుడు. సం. వి. దాతయుభోక్తయునైన

వాడు.

సుకల్పము. సం. ఆవ్య. మంచికల్పము: వా.

సుకవాసి. వై. వి. = సుఖవాసీ. కష్టపడక ను

ఖముగ నుండువాడు, భోగి: చూ, సుఖి. 2.

సుకాంతి. ఆం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క

పాదమునకు ఒకజగణము ఒకగురువును

గలదై నాలుగవ ఛందస్సునందు బుట్టిన

వృత్తము.")

సుకారి. దే. వి. ఎన్దులమీద సరకత్తింపకొని

యూహారు తిరిగి వస్తాడుచేసెడి యొకసీత
బాతి. [కావ్యవల్లిక*.

సుకావ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కలుకవల్లి, ఖటిగి,
సుకిని. వై. వి. 1.=సుఖిని. సుఖనతి: చూ,
స్త్రీ: 2.=సుఖిని. రూ-సుఖిని, సుకియ,
సున్ని: చూ, భక్త్యము.

సుకియ. వై. వి.=సుఖిని: చూ, సుకిని. 2.

సుకుని. వై. వి.=సుఖిని. --వై.--

సుకుమార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుయాను, ఆరం
టిక: చూ, రంభ. 2.

సుకుమారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నలుపుగల
సివయ్యెఱచెఱకు*: కోకిలేక్షువు, పుండ్రము,
పుండ్రేక్షువు; ఇక్షువిశేషములు. --౧. చాటి
కణుపుల చెఱకునను. --ఖర్చుకాండము, ఖర్చు
గొందేక్షువు; ౨. కోకిలేక్షువు, తేజనకము,
శ్వేతేక్షువు. (తె) తెల్ల చెఱకు; 3. అనిక్షు
వు, ఇక్షుబాళిక, కృష్ణేక్షువు, కోకిలేక్షువు.
(తె) నల్ల చెఱకు; ౪. బంగారుచెఱకునను. --
(తె) బంగారము-బంగారు; ౫. తెలుపుకల
సివ పచ్చెచెఱకునను. -- కాంతారకము-కాం
తారము-కాంతారి. (తె) అడవి చెఱకు;
౬. చెఱకునను. అసివత్రము, ఇక్షువు, కర్క
టకము-కర్కటము, కర్కరిక, కర్కశము,
కాంతారము, కాదంబము, కోపకారము,
ఖండవత్రము, ఘనమూలము, గుడత్పిణము,
గుడత్పిణము, గుడదారువు, గుణమూలము,
పొండ్రొకము, మధుత్పిణము, రసాలకము,
రసాలము, సువత్రొకము. (తె. ప). -- ఇం
చే, ఇంచుమానిను, కన్నులమండ, కన్నుల
మానిను, చెఱకు-చెఱకు, తియ్యమాను-తి
య్యమానిను, తుంట, ముత్తైపుఁబంట; 2. మఱ
కొన్నిరకముల చెఱకులు:--(౧) కేశకారము,
కోళకారము-కోపకారము; (౨) కరంకా

లి; (3) ఖండము; (౪) నేపాలము-నేపాలి;
క: (౫) పయోధరము; (౬) శతపర్వము;
(౭) కాంతారము; (౮) గుడహాకయోగ్య
మైన యిక్షువునను. -- (తె) పంటచెఱకు;
(౯) ఇదురుచంటిచెఱకునను. --వంశజ; (౧౦)
చెఱకుచివరకు:--(తె)వాడెడన; విణ. 2. మె
త్తనిది: క్షణము, మృదువు, మృదులము,
మృదిమును, సౌమహర్షము. (తె) కవట,
గోము, చిక్కదనము, చిక్కన, చిగురు-చి
వురు, జీవర-జీవరన, తల్లిమును, నయగార
ము, నయము, నవకము, నవురు-నారు, నూ
గు, వసి, పివపిద-పిదపిదన, పూవ, పోదు,
మవ్వము, మిసిమి, మిహి, మెతక-మెతుక-
మెత్త, మెత్తబాటు, మెత్తన, మెత్తనిది,
మెదువు, మెలపు-మెల్లు, మొలక, లేత,
సున్నితము. (చూ, సాంద్రము. 3)

సుకుమారరసాయనము. అం: చూ, రసాయనములు.
సుకురుసిములు. వై. వి. బ.=శుకృతివ్యా. రాక్ష
సులు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

సుకులు. వై. వి. బ: చూ, వేలుపు.

సుకృతము. సం. వి. ఆ. న. 1: ధర్మము, ధర్మ
పు, పుణ్యము, భగము, భాగ్యము, వృషము,
శమ్, శ్రేయము-శ్రేయస్సు. (తె) బాగ
ము, మేలు; 2. మంగళము: చూ, శుభము. 1;
విణ. 3. వేక్కుగారజేయబడినది: పృథ్వీత
ము, సంస్కృతిము; తద్వి. -- (౧) వేక్కులె
ట్టబడినది. -- రిపిష్కృతిము; (౨) మేలయిన
ది. -- ఉత్తలము, భాగ్యము. (చూ, హృద్వము).

సుకృతి. సం. విణ. (న్. ఈ.న్). 1. నెఱచేసిన
పనికలవాడు: కృతకృత్యుడు, ధన్యుడు,
పుణ్యవంతుడు, సభ్యుడు. (తె) బంగారు
కొండ, మంచినాడు; 2. భాగ్యవంతుడు:
చూ, పంపన్నుడు; అం. 3: చూ, ఛంద
స్సులు.

సుకేతనము. అం. కేతువు: చూ, రాచువు. 2. సుకేతుడు. సం. వి. అ. పుం. మంచితలచెందు కలవాడు: కేకపుడు, కేకి, కేకితుడు.

(తె) పెన్నె(లు)లవాడు.

సుకేసరము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-భ-జ-రగములు. 11యతి. 15వధంపన్న.") సుకాలి. జే. వి. సురకొలి, సుబాణము: చూ, బాణము. 1-రగ.

సుక్కురాచేరిసినువులు. వై. వి. బ: = కుక్రశిష్యు: చూ, రూ-సుకురుసినులు. వేం, అం. 22.

సుక్కుర్రుడు. వై. వి. = శుక్ర. శుక్రుడు: చూ, రాచువు. 2.

సుఖ. సం. వి. అ. (స్త్రీ). 1. వరుణునిపట్టణము: చూ, నీమ. (1); అం. 2: చూ, గాంధార గ్రామగత మూర్చనలు.

సుఖదర్శనము. సం. వి. అ. పుం: లక్ష్మీవారా యణ, విసమంగలము* (దీనిఅకులువేరు వసు నకారి. "ఇపికాక్" అనే ఇంగ్లీషుమందునను బదులుగా వాడెదరు. దీనిఅకులపాగ గోమ లకు విషము")

సుఖదుఃఖములు. అం: చూ, మంచిచెడ్డలు.

సుఖము. సం. వి. అ. న. 1. = సుకము-సుగము- సోము. సౌఖ్యము (సుఖము = సంతోషము): చూ, సంతోషము; 2. ఖంబు: చూ, స్వర్ణము; విణ. 3. సౌఖ్యముగలది: శంబుము. (తె) వసతి, ఉసులు, బాగు, బోగి.

సుఖవర్చకము. సం. వి. అ. పుం. సజ్జాకారము: చూ, లవణము. 1.

సుఖవాసి. సం. వి. న్. పుం. 1: తీవ్రగంధము. (తె) కారుబుడమ*: చూ, బుడమ. 1; విణ. 2. = సుకవాసి, భోగి: చూ, సుఖి. 2.

సుఖి. సం. వి. న్. పుం. 1. యతి: చూ, సన్యాసి; విణ. 2. సుఖముగలవాడు: భోగి, సుఖవాసి. (తె) బోగి, సుకవాసి.

సుఖావతీక్యరుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకా నొకబుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుడు.

సుఖియే. సం. అ. కి. సుఖవదు: భోగియే. (తె) బులియు, సాగియియే. (చూ, సంతోషియే.) [చూ, (స్త్రీ).

సుఖిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) = సుకిని. సుఖవతి: సుగందిపాల. వై. వి. = సుగంధిపాల గోపవల్లి*: చూ, కారిబ.

సుగంధము. సం. వి. అ. పుం. 1: కంచుకి, కుష్ఠారి, గండకము, గంధకము, గంభీరము, గంధికము, చందనము, పటీరము, హలయ జము, యామ్య, వాయసము. (తె) అగరు మౌగిను, సిరిగంధము*; 2. అశోకము *: చూ, హేమపుష్పము; 3. అంటుపప్పు: చూ, లవణము. 1; 4. (చూ, వాసన. 1) గంధము: అంగరాగము, ఆమోదము, ఉడయము, ఏ కాంగము, కలుపు, కషాయము, గంధము, గంధ, గంధకము, గంధము, గంధరాజము, గంధసారము, గంధాఘ్రము, చందనము, తనము, పటీరము, పరాగము, పిష్టసౌరభము, బలము, భద్రశ్రీ, మాలయము, వర్ణకము, వాసన, శ్రీఖండము, సురిభి. (తె) కంపు, కనరు, గంధము, గబ్బు, గవులు-గొలు, పూత, మంచిగంధము, వలపు, వేదు; 5. షరిమళము: చూ, వాసన. 1; 6. కంచెయొ డ*: చూ, శర్కరాంకము; 7: చూ, మొగలి*; అం. 8: చూ, అర్చన.

సుగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూగువోస*: చూ, హరివాలకము; వా. 2: చూ, సుగంధికము* (సుగంధి అవునుగంధ-గేదెనుగంధి అని ద్వివిధము. అవు సుగంధి శరీరమందలి పురుగునువేసి మేహమును అణచి దేహకాంతిని యిచ్చెను.); విణ. 3. ఇంపైన వా

సవగలది; అం. 4: చూ, వృత్తము. 1.
 ("ర-జ-ర-జ-రగణము. 9 యతి.

15 వ ఛందస్సు")

సుగంధిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, సర్వాక్షి*.

సుగంధికము. సం. వి. ఆ. పుం. తెల్లగగ్గర*:
 అర్జకము, తుదగ్గిరులసి, తుదగ్గిరుతగ్గము, తుద
 గ్గిరిర్లము, గరఘ్నము, మాలకము, శ్వేత
 కుశేరకము, సుగంధి. (తె) తెల్లగగ్గర; తద్వి.-
 ౧. నల్లగగ్గరకు. — కరాళము, కాలమానము,
 కాలమాలము, కుశేరకము, కుశేరజము, కృష్ణ
 మల్లిక, కృష్ణమాలిక, కృష్ణాక్షకము, గంధ
 పుష్ప, పల్లాప-పల్లాపము, మరసము. (తె)
 నల్లగగ్గర; 3. గగ్గరకు. — ఆర్జవము, కటచ్చ
 దము, కటిల్లకము, కలింజరము-కరాళము,
 కుశేరకము, కుశేరజము, గంధభిల్వ, పల్లాప-
 పల్లాపము. (తె). గగ్గర*.

సుగంధిమాల. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): మావలి, గోపి,
 గంధమాల*: చూ, శారిబ.

సుగతుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.
 సుగము. వై. వి.=యశస్వి: చూ, రూ-సుకము.
 సుగుడి. దే. వి: (సం) సగనుడు. స్యా. 4,
 ఆ. 91; సారం. 2, ఆ. 117.

సుగుణములు. అం: వ్యాకరణ జ్ఞానము, నిఘం
 టు పాఠవిద్యము, ఛందో భేదవివేకము, అలం
 కారకాళము, రసభావపరిజ్ఞానము, దేశాట
 నజచాతుర్యము, సర్వభాషా పరిజ్ఞానము,
 కళాకాస్త్రజ్ఞానము, తూర్వకృత్యకాళము,
 వృద్ధ్యకారకాలిత్యము, లయతాళకళాజ్ఞాన
 ము, అనేక కావ్యవివేకము, పృథివివివేక
 శాస్త్రము, సుందరగాత్యత్వము, జైతిక
 రాగజ్ఞానము, రాజసభాజిహ్వాత్వము, రాగ
 ద్వేషరాహిత్యము, సాహిత్యము, ఉచితజ్ఞ
 త, ధాతువి చక్షుర్యము, పరచిత్తపరిజ్ఞాన

ము, పృథివివివేకము, ర్షుడితిగీత
 నిర్వాకృత్వము, పదకవిత్వచనా వైదగ్ధ్య
 ము, త్రిశాపనగమనప్రాధి, వివిధాల ప్రిలంబము,
 అపధానము, పిణాకాళము మొదలగు
 నవి. (ఇట్టి సుగుణములు కలిగియున్నవాఁ
 డే గాయకోత్తముడు: చూ, సీతారి.)

సుగుణాధ్యత్వము. అం: చూ, నాయకస్వరూపము
 సుగ్గడితము. వై. వి: = సుఘటితము (దేశ్యము
 అని క. ర) గడితము. తటమే నేతగలది
 (వస్త్రము). వసు. 5, ఆ. 81: చూ, వస్త్రము.

సుగృహము. సం. వి. ఆ. పుం: కరండము-కా
 రండపము, కామికము, గాంత్రీపంప్లము,
 చంచినూచి, న్లపము, మహావక్షుము, మహా
 ర్యము. (తె) కన్నియలేడి-కన్నేలేడి-క
 న్నులేడు. కల్నేటుడు.)

సుగ్రీవము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కృష్ణుని తేరిగు
 ఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, వాయు; అం.
 2: చూ, కృష్ణములు.

సుగ్రీవాజ్ఞ. బా. దృఢమైనకాసనము. అతికృ
 మింపఁగూడని నెలపు. "మాయాజ్ఞ సుగ్రీవా
 జ్ఞ గాఁ దోచుచున్నది." (ధర్మజ రాజనూ
 యము.)

సుగ్రీవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకానొక
 కోరి, నాలితమృదుడు, పొద్దుగొడుగు:
 చూ, వానరము; వి. 2. నుంచి మెడగలవాడు.

సుఘటితము. సం. వి. ఆ. స.= సుగ్గడితము:
 చూ, సుగ్గడితము. [చూ, కునకము.

సుచకము. సం. వి. ఆ. పుం. మొటిగడికుక్క:
 సుచరిత్ర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). పరిచిత: చూ, (స్త్రీ).

సుచేలకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సన్నకోక,
 పలివము: చూ, వస్త్రము; వి. 2. నుంచి
 వస్త్రముకలది.

మజనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఇందుని సారథి: చూ, సారథి: 3. మంచి మనుష్యుఁడు: చూ, సజ్జనుఁడు.

సుజాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మంచికులమునఁ బుట్టినయ్యఁడుది: చూ, స్త్రీ.

సుజ్ఞానదాయకములు. అం: శ్రుమ, సత్సంగము, సదాచారము, సత్సనిత్యత, హరికీర్తనము, ఆర్జవము, అహింస, తులసీసేవము, సాలగారిమహాజ, సాలగారిమతీర్థవిగ్రహము. స్వధర్మపఠత, పురాణకర్మణ వచనకథనములు, స్నానసంధ్యాజపఘోష స్నాన్ధ్యాములు, గురుసందేహము. (గర)

సుదాలము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆశ్వధానా విశేషము. సా. 2, ఆ. 101: చూ, హయము.

సుడి. దే. వి: తిడి. (సం) ఆరణి, కులహండకము. తద్వి. — ౧. ఎద్దులోనగువాని మెడపై తవ్వసుడికి. — పొరకనుడి; ౨. గాలిసుడికి. — సుడి-సుడిగాలి, సుర, సురగాలి (సం) ఆసంగిని, వాతమండలి, వాతాలి, వాత్య (చూ, వాయువు); 3. గుట్టపుసుడికి. — గుట్టపుసుడి. (సం) ఆపర్తము, కఠము, ధుని, గోచమానము, శుక్తి. (చూ, హయము); తద్వి. — గుట్టము అొమ్మనందలి సుడికి. — (సం) శ్రీవృక్షము; ౪. నీటిసుడికి. — నీటిసుడి, సుడి. (సం) అంభపాంధ్రము, అంభోధ్రము, ఆపధి, ఆపర్తము, కణలాభము, కలంకుగము, కులహండకము, జలగుల్మము, జలరుండము-జలరుండము, ట, ఝల్లరి, వత్తిరుంకాగము, పుగోటి, వదాయి, వాయుగుల్మము; ౫. ఋకారమునకు. — వటుని, వటునిసుడి; ౬. భూమిధాన్యధర్మము. — సుడి. (సం) ఊర్జ; ౭. మెడపైసుడికి. — సుడి. (సం) ఊర్జస్థితి, పురుషికు; ౮. నీటియందచ్చేటచ్చేట

వదెడు గోతులపంటిపల్లమునకు. — వరకము; ౯. బాటలనడుముగ నెడిగోతులభాగమునకు. — వరకము. (వా బ.) మాటలు ఇశ్వాది.

సుడిబడు. ద్వ. ఆ. కి: చూ, రూ-సుడివడు.

1-2-3. [చూ, రిప్టి. 3.

సుడికత్తి. వా. వి. చక్రము వేం, ఆం. 18: సుడిగట్టు. ద్వ. వి. చక్రవాళవర్సకము. య. 1, ఆ. 8: చూ, వర్సకము.

సుడిగాలి. దే. వి. వాత్య: చూ, సుడి.

సుడిగొట్టు. దే. వి. గాలి: చూ, వాయువు.

సుడిగొట్టుకొని. ద్వ. వి. — పై. — వేం, ఆం. 13.

సుడిగొను. దే. స. కి: చెట్టుకొను: చూ, వేట్టింపు.

సుడిగోరు. ద్వ. వి. తంతిమీటుబంగారులోనగు గోరు, కొడుపు, నఖము: చూ, కలక.

సుడియ. దే. వి. 1. తమలపాక్షల బరువునందు

సగము; వి. 2. కులువ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

సుడియడిదము. దే. వి. చక్రము. ఆం, భా. పృ.

52: చూ, సుడికత్తి.

సుడియు. దే. ఆ. కి: 1. చెట్టిచెట్టివీచే. చూ

ర్క. 8, ఆ. 218; 2. చెట్టుకొను. హరి. శా, 8, ఆ. 47: చూ, పెట్టెచెట్టు.

సుడివడు. ద్వ. ఆ. కి: రూ-సుడిబడు. 1. చెట్టుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, పెట్టెచెట్టు; 2 కలతపడు: చూ, సంక్షోభించు;

3 చలించు రామా. 3, ఆ. 85: చూ, సలింపు.

సుడివాలు. ద్వ. వి: చూ, సుడియడిదము. అచ్చ.

బాల, కాం. 62.

సుడివోవు. దే. ఆ. కి: చూ, వర్గమును.

సుడుము. దే. వి. 1. నూనుగొట్టెలగుంపు;

2. కంటకాదిభారము: చూ, పొగిచినము. 1.

(అనుబంధములో చూడుము) (చూ, సిహగము. 3).

సుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూతురు: చూ,

నూన. 1; దే. అష్ట. (1) పృథ్వీత్యర్థకము,

మొదలుకొని. “అదిసుత, నాటిసుతి”; వా.

వి. (2) చివర. “అనుమత, కొమ్మసుత.”: చూసుద.
 సుతనువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కొమలమైన దేహముగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.
 సుతరాయ. వా. అవ్య. బొత్తిగా: రూ-సుతలము, తమము. “సుతరాయనామాటనినడు.”
 సుతలము. అం: చూ, అధోలోకములు.
 సుతలాయ. వా. అవ్య. చూ, రూ-సుతరాయ. సుతశ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుక చెవి*: చూ, స్ఫోటశోభ.
 సుతి. వై. వి.=శుతి. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్మ; 2.=శుతి. పక్షాదిప్యరారంభ కావయవమైన హృస్వహత్విక శబ్దవిశేషము: చూ, శుతి. 4 (చూ,స్వరము. 2.); 8.=శుతి. కంకస్వరాదులకు సహాయమగు తంతిరి బోనగునాని ధ్వని: చూ, శుతి. (చూ, స్వరము. 2); 4.=శుతి. ఒలిచి సుతిపోయి ట కేర్పడినతోలు. (తె) బెరడు. (సం) శుతి (చూ, బెరడు.) [(సం) శుతికాడు. సుతికాడు. ద్వ. వి: ఒత్తుకాడు, తిత్తికాడు. సుతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, నూనడు. 1; 2. రాజో, నాంసుడు: చూ, (రాజో. ౧.); అం. 3: చూ, అష్టైశ్వర్యములు.
 సుత్తియ. దే. వి. రూ-సుత్తై తాడఘ: చూ, పృథ్విదనము. 1. తద్వి. — ౧. బంగారు నలుకెడియులికి. చీనము - చీనాను - నేనము; ౨: సవాణము - సాగవము. మొదలగునవి.
 సుత్తై. దే. వి. — వై. — రా, వి. 1, అ. 9.
 సుత్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. సోమలతనుకొట్టి పిడుమేట; 2: చూ, సోమపానము; 3. తానము: చూ, స్నానము. 1.

సుత్రాయుడు. సం. వి. న్. పుం. రూ-మూత్రాయుడు: చూ, సహసాగ్రాక్షుడు.
 సుత్వ్యుడు. సం. వి. న్. పుం. యజ్ఞమునందు సోమలతనుకొట్టి పిడుమేనాడు.
 సుద. దే. వి: అంచే, కడ, కడవట, కడవల, కొన-కొన, కొమ్ము, కొన, చిల్ల, చివర, తల, తుద, తుది, తెగువల, మిట్టేడు, మును, మొగ, మొన, సుత. (సం) అంతము, అగ్రిము, అసి, అవధి, అవసాదిము, అవసానము, ఇ, కోటి, కోణము, ఘటము, నిష్ఠ, శిఖ-శిఖరము, శిరము, శిరసు-శిరస్సు, సానువు. (అవ్య) అరము. తద్వి. — ౧. చిట్టచివరకు. — కట్టకడ, కొట్టకొన, చిట్టచివర, తుట్టతుద; ౨. గోడవైచివరకు. — (సం) కపిశీర్షకము, కపిశీర్షము; 3. విస్తరిచివరకు. — ఏకన; ౪. వృక్షాగ్రిముకు. — కొన. (సం) గృధ్రాగ్రి, శిరము, శిఖరము; ౫. కొండకొనకు: — చూ, శిఖరము; ౬. మంచేపుకొడుకొనకు. — (సం) శిఖరము.
 సుదంతుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక బుద్ధశిష్యుడు, ఏకచారిణుడు: చూ, బుద్ధుడు.
 సుదతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చేక్కనిపలువరు సరగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.
 సుదర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. అమరావతీపట్టణము: చూ, దేశములు; పుం. 2. నిష్ణాచకము, సుదర్శనచక్రము, లోకపానము: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.); 3. మేగునర్వతమునందలి నేరేడు*: చూ, సురభివత్రి.
 సుదర్శనరసాయనము. అం: చూ, రసాయనములు.
 సుదామ. సం. వి. అ. న. ఇందుని ఏనుగు: చూ, హస్తీ.

సుదామనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

సుదాయము. సం. వి. అ. పుం. పెండ్లియందు
అల్లంకి అడుచిద్దప నిచ్చెడి అరణము:

యాతకము. [చూ, వాసరము. ౧౬.

సుదినము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తమానామ:

సుదూరము. సం. వి. వి. మిక్కిలీదూరము, దవీ

యము, దవిష్టము: చూ, విచృక్కువ్రము.

సుద్ద. వై. వి.=మధా. తెల్లమన్ను: చూ,

భూమి. 1-2౮.

సుద్దగించే వై. వి. బంగారు లోనగువానిని

నుత్తెతో మిట్టపల్లములలేక సుద్దపటమే.

సుద్దము. వై. వి.=శుద్ధ. పరిశుద్ధమైనది: చూ,

సమీచీనము. 2.

సుద్ది. వై. వి. 1.=శుభిరి-సూక్తి. వార్త: చూ,

సమాచారము. 2; 2.=శుద్ధి. మడుగు-మడు

పు-మడ్డు-మణుగు-మణుపు. (సం) పరిశు

ద్ధి: చూ, శోధనము. 1; 3. మాట: చూ,

శబ్దము. 2.

సుద్దిగాడు. ద్వ.వి.పరిశుద్ధుడు:చూ, శుద్ధుడు

సుద్దించేయు. వై. స. క్రి. శుద్ధపటమే: చూ,

శోధించే.

సుద్దులమారి. వా. వి: చూ, వ్యాధుడు. 2.

సుద్దులకొమారుడు. వా. వి. గొల్లసుద్దులు మొ

దలగునవి చెప్పి జీవించేవాడు. [పాడుట]

సుద్దులు. వా. వి. బ. గొల్లసుద్దులు (కృష్ణ లీలలు

మధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: ఆభినవనీకము,

అమృతము, అహోబర, ఋ, విరావణము,

విరావరము, కంజము, ఘ, పీయూషము-

పేయూషము, రేవ్యాము. (తె) వేలుపుబో

నము-వేల్పుబోనము-వేల్పుబోనము; 2.పా

లు: చూ, స్రవ్యము; 3: చూ, సున్నము;

4. తెముడు*: చూ, స్పృహ; 5. చౌగ*:

చూ, సగి; 6. ఇటిక: చూ, మూలోపు

యము. 1. (రత్నములు. 2.)

సుధర్మ. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-స్వధర్మ, దేవ

సభ: చూ, సభ. 2౬౯.

సుధాంగుడు. సం.వి.అ.పుం:చూ, సుధాంశువు.

సుధాంశము. అం: చూ, పవ్య్యం(వ్య్యం)శములు.

సుధాంశువు. సం. వి. ఉ. పుం. చంద్రిడు:

చూ, హిమాంశువు.

సుధాకరుడు. సం. వి. అ. పుం. —వై. —

సుధాదగ్గినము. వా. సం.వి. అ. న. 1. నాలుక:

లలన (చూ, రసన. 1.); తద్వి. ౧. కొండ

నాలుకకు—లంబిక, పట, నూన. (చూ,

రసన. 1.); ౨. ఉమ్మికి.—అమరి, ఊర్మి,

గల్గము. (తె) ఉమి-ఉమ్మి; 3. కైత్యము

తోగట్టినదీనయుమ్మి.- (చూ, క్షేన్మము)

(తె) కల్ల-కల్లి-కల్లె-గల్ల, తెనుడు; ౪. నా

లుకముటికి—కులకము-కులుకము, జివ్యము

లము, రసనామలము. [శములు.

సుధాపయోధ్యంశము. అం:చూ,పవ్య్యం(వ్య్యం)

సుధాగ్గిహరిద్రాన్యాయము. అం. సున్నము

దడిసిన చనుపు ఎజ్జులడుననురీతి.

సుధాపర్వ. సం. వి. స్. పుం: చూ, సుఖా

వశీకర్తుడు. [గ్రింధములు.

సుధాసంగ్రహము. అం: చూ, భరతకాస్త్ర

సుధాహరుడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుడు:

చూ, హరివాహనుడు.

సుధి. సం. వి. ఇ. పుం. చండిరుడు: అక్షర

జ్ఞాడు, అతిపక్త, అభిశాతుడు, అభియాతు

డు, అర్థజ్ఞాడు, అర్థ్యుడు, అత్తజ్ఞాడు, ఉ

దీమ్యుడు, ఋషి, కలానిధి, కవి, కవివేది,

కట్టి, కృతి, కృష్టి, కోవిదుడు, క్షుణ్ణుడు,

జ్ఞ, జ్ఞాని, దాసుడు, దీర్ఘదర్శి, దోషజ్ఞా

డు, ధీమంతుడు, ధీరుడు, చండిరుడు,

పృథూత, పృథక్త, పృజ్ఞాడు, పృథ

రూపుడు, బుధుడు, బుద్ధుడు, మనీషి, మేధావి, రసజ్ఞుడు, లబ్ధవద్ధుడు, వక్త, వాగ్మి, వాచోయ్యక్తిపటుడు, విందువు, విచక్షణుడు, విదురుడు, విద్యాంసుడు, వివశ్చితుడు, వికారదుడు, వృద్ధ-వృద్ధుడు, వేది, వేధ, సంఖ్యావంతుడు, సక్త, సుమనస్సు, సుముఖుడు, సురూపుడు, నూరి. (తె. ప):—ఎఱుకకాడు, చేరువరి, చేరువులయ్య, తెలివరి, తెలివికాడు-తెలివి కాడు, పెద-పెద్ద, బుధుడు. తద్వి.—౧. చిత్తతత్త్వము నెఱింగిన వానికి.—ఖనకుడు; ౨. నాట్యపరిభాషయందు పండితునకు.—భావుడు; ౩. చేరువరినను చేరువరిగా నెంచుకొనువానికి.—సమున్నద్ధుడు; ౪: చూ, సరస్వంతుడు; ౫: చూ, సరస్జ్ఞుడు; ౬: చూ, సహృదయుడు; ౭: చూ, కోతుడు; ౮. చేరువుకొన్నవానికి.—విహస్తాడు. [బ్రుషి: చూ, సన్యాసి.

సుధోద్భవుడు. సం. వి. అ. పుం. కాశికరాజను సునాథకము. అం: చూ, శస్త్రములు.

సునాథము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లగినియ, కిడిహి*: చూ, శరీరపత్ర; 2. అడవిముస గ*: చూ, శిగురువు; అం. ౩: చూ, శస్త్రములు.

సునామణి. వా. వి. 1. చేదివినిపించేట; 2. సవరణ, సానాయింపు, నెఱవేరుట; ౩: చూ, సునితి.

సునాముఖపత్రాసవము. అం. చూ, అసవములు.

సునాముఖి. వా. వి. ౭. కానొక అంగడిమందు. (సునాముఖి అకు విరేచనకారి).

సునాయాసము. సం. విణ. మిక్కిలిమలభము: చూ, మలభము.

సునానీరుడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ. సునా శిరుడు-కునానీరుడు-సునాశిరుడు.) ఇం దుగ్రి: చూ, సహసాక్షిడు.

సునితి. వా. వి. 1. తురకలఉపయనము. సునా మణి, రూ-సున్నతి-సున్నితి; 2. నప్తము, కోయట, కోత. “నీదావా సునీతి అయి నది.” సున్నతి-సున్నితి.

సునిశ్చితుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు. సునిషణ్ణకము. సం. వి. అ. న. పులిచింత*:

అంబ, అంబవ, అమృగాణిక-అమృలోణిక, అమృక, అమృము, కుచాంగేరి, తుదగ్గవత్రి, తుదాగ్గి, గాంగేరి, చాంగము, చాంగేరి చుక్కిక-చుక్కిక, గుచువు, దంతళి, వాహ సము, వితున్నము. (తె) నీరుచెంచేలి, పులిచించేలము, పులిచింత, పులిచించేల-పులి చించేలి-పులిచెంచలి. తద్వి.—చెంచేలికూర కు.—అరణ్యవాస్తుకము, కుణంజము-కుణం జరము-కుణంజి-కుణంజము, వనవాస్తుక ము. (తె) చెంచేలి*.

సున్న. వై. వి. 1. నిండుసున్న: (సం) అను స్వారము, పూర్ణానుస్వారము, విందువు. తద్వి.—౧. సున్నచేట్టుటకు.—బుజి. (సం) కుండలీకరణము; ౨. సున్నయొక్క చేట్టు గీతకు.—(సం) బరిధి; ౩. చేక్కకు.—గుండు, చేక్క, బొట్టు; ౪: చూ, అనుస్వారము; ౫: చూ, పూర్ణానుస్వారము; ౬: (చూ, అరసున్న.); 2.=కూన్యమ్. ఉత్త: చూ, కూన్యము. 1; 3. మణిబోవివేశము: చూ, రత్నములు.

సున్నగిలు. వై. అ. కి: రూ-సున్నగిలు.

సున్నగిలు. వై. అ. కి. గుండ్రమగు: రూ-సున్నగిలు.

సున్నచేట్టు. వా. స. కి: 1. (సం) కుండలిం చే; 2 జయమరేకపోవు. “వానిబరిక్ష మన్నచేట్టెను” (సున్నచేట్టుఅనియు.)

సున్నచేట్టుట. వా. వి. 1. (సం) కుండలీక రణము; 2. జయమరేమి.

సున్నితి. వా. వి: చూ, రూ-సునితి.
సున్న పుణ్యాయ. ద్య. వి. సున్న ముంచేకొను
కరండము.

సున్నము. వై. వి.=చూర్ణము. గుల్లలభస్మము:
చూర్ణము, ఛర, సుధ. ("చూ, సోద.")
తద్వి. — మెత్తనిగచ్చెనున్న మునకు. మెఱుఁ
గునున్నము.

సున్న సున్నంగలిసె. జా. నశించిపోయెను. "ప
సులన్నియు సున్న సున్నంగలిసెనని యవ్వ
లఁజేలిచి యొప్పుగింతురు" (ధర్మజరాజ
సూయము.)

సున్ని. వై. వి.=చూర్ణ. 1. నలుఁగుఁబిండి:
చూ, సాదిము. (1); 2. చూ, సుకివి.

సున్నితి. వా. వి: చూ, రూ-సునితి.
సుపత్రికము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, మొ
గలి*; 2. చెఱుకు*: చూ, సుకుమారము. 1-౬.

సుపథము. సం. వి. క్. పుం. మంచితో*:
చూ, మార్గము. 1.

సుపర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గరుత్మంతునితల్లి:
చూ, సవిత్రి. 1; 2. తామరతీగ: చూ,
సహస్రచిత్రము. ౯. [హరివాహనుఁడు
సుపర్ణుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. గరుడుఁడు: చూ,
సుపర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పాలపిట్ట: చూ,
శకుంతి. ౨౬. (పాలపిట్ట.); 2. తేల*:
చూ, సువర్ణకము. [వేణువు.

సుపర్యము. సం. వి. క్. పుం. వెదురు*: చూ,
సుపర్ణాఖ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆహిశేసరము,
ఇద్రసంజ్ఞ, ఇభాఖ్యము, కనకము, కనకా
వ్యాము, కాంచనము, కాంచనావ్యాయము,
కారుజము, కేశరము-కేశరీ, కేసరము-కేస
రి, ఖరభూతనము, చాంపేయము, నాగకేస
రము (నాగకింజల్కము), నాగము, నాగా
ఖ్యము (నాగావ్యాము), పుష్పరోచనము,
హేమము. *.

సుపర్యుడు. సం. వి. క్. పుం. దేవత: చూ,
వేణువు.

సుపాణి. వై. వి. రూ-సుప్పాణి సుపానీయ.

1. (ముత్యమునందలి) శుభ్రమైననీరు: చూ,
సలిలము ౧౯; 2. (శుభ్రమైన నీరుగల) మా
త్యము: చూ, రత్నములు. ౧౯.

సుపానీయము. సం. వి. ఆ. న.=సుపాణి-సుప్పా
ణి: చూ, సలిలము. ౧౯.

సుపార్వకము. సం. వి. ఆ. పుం. కలహోవి*:
రూ-సుపార్వము, కందరాలకము-కందరా
లము, కపీతనము, కవచము, గర్వభాండము,
గర్భము, నంది, ప్లక్షము. (తే) కలహోవి-క
లుహోవి, చచ్చేహోవి. తద్వి. — హోవికి.-
కమండలువు, కమండలుబధము, కలాపి, గ
ర్వభాండము, చాదుర్యనము, జటి, పర్క
టి, పలాశి, పిప్పలచ్చనము, పీతనము, ప్లక్ష
ము, ప్లవము, శృంగి, (తే) హోవి.

సుపార్వము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. — పై. —*;
2. చూ, సుగృహము.

సుపుష్ప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, రూ-సుపుష్పము.
సుపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-సుపు
ష్ప, కశేరుకము, కపిత్రము, కోశకారము,
మధురము. (తే) కొట్టిగడ్డ, గొట్టి, నమ్మరుం
చ, నమ్మి*; 2. దానిమ్మ*: చూ, రక్తబీజము;
3. ధాతకీ*: చూ, సుభిక్ష.

సుపూరము. సం. వి. ఆ. పుం. మాతులంగము*:

ఇంద్రవల్లి, కటభి, కారభి, కేశరామ్లము-
కేశరామ్లము, కేసరి, గిరిజ, గుంజము, గోప
ర్థనము, ఘోలంగము, పూరకము, ఫలపూర్ణ
ము, బీడపూరము, మాదీపలము-మాదీపలము,
మాధవి, మాతులంగము, మాలుంగము, రుచ
క-రుచకము, లుంగి, స్పృహ్యము.
(తే) ఇలింద-ఇల్లంద-ఇల్లించ, దూదినిమ్మ,
బొల్లిపూర, మాదీపలము- మాదీపలము.

తద్వి. — ౧. తుల్యమాదీఫలమునకు. — కేసర
పూరకము, గుంజ, లుంగము *; ౨. పెద్ద
పొరకము. — ఇంద్రవర్ణి, ఇంద్రవారుణి,
ఇంద్రవారుణిక, ఇంద్రపాహ్య, విందిరి,
తుంద్రీఫల, తుంద్రీసహ, గజచిర్బట-గజచిర్బ
ట, గణకర్ణిక, గవాదని-గవ్యాదని, గోడుం
బ-గోడుంబిక, వికాల, సుపూరము. (తే)
పెద్దపాఠవర*.

సుప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నిద్ర: చూ, స్వ
ప్నము. 2; 2. నిద్రాయందలివధము: చూ,
స్వప్నము. 2; 3. తిమ్మిరి: చూ, స్వాపము.
4; అం. 4: చూ, పంచారిభావములు.
("అపకృష్టప్రళబోధి నెవ్వగకానితో నెవ్వ
యొద్దియో లీలావిశేషంబులందలి పూజా
స్వనకు నిదురతమిని మేనిపాల్పించెను.")

సుప్త్రుడు. పం. విణ. నిద్రించినవాడు: చూ,
శయితుడు. [మూఁదవాడు: ఉత్తానుడు.
సుప్తస్థులు. సం. విణ. నిద్రించుటకెదురు
నుప్పనక. వై. వి.=కూర్చవఖా: చూ, కూర్చుండు.
నుప్పనక. వై. వి.=—వై.—
నుప్పనాతి. వై. వి.=—వై.—
నుప్పాటి. వై. వి. (నుప్ప + పాటి)=నుపా
నీయ: చూ, రూ-నుపాటి. 1-2.

సుప్రతిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కీర్తి: చూ,
సమాఖ్య. 1; అం. 2: చూ, ఛందస్సులు.
సుప్రతిష్ఠము. అం: చూ, అసంహతప్రభావములు.
సుప్రతికము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఈశ్వరపు
దిక్కునందలి యేసుడు: చూ, పాస్తి; విణ.
2. మరచియింపవలయునగుది; అం. 3: చూ,
దిగ్గజములు.

సుప్రభేదము. అం: చూ, అగమములు (ఉత్పదిష్టలు).
సుప్రలూపము. సం. వి. ఆ. పుం మంచుమాట:
చూ, శబ్దము. 2.

సుప్రసాదుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శివుడు.
సుబా. వా. వి. రాజ్యమునందొక గొప్పభాగము.
సుబాణము. సం. వి. ఆ. న. పెద్దపిరంగి, సుకొ
లి, సురకొలి: చూ, బాణము. 1-౪౪. (జే.
అనికొందఱు.)

సుబారము. అం: చూ, సుభారము.
సుబేదారు. వా. వి. 1. సుబాకుభ్రీధువు; 2. సేవలో
నొకయధికారి. [వి: చూ, స్కంధుడు.
సుబ్బుడు. వై. వి.=సుబ్రహ్మణ్య. కుమారస్వా
సుబ్బలి. వై. వి.=జంబాల. చంకము, అడుము.
చూ, కాదము. 3. (ఇందులవిశేషములకు
"చూ, కాదము. 2").

సుబ్బు. వా. వి. గాలిమాట, జనశ్రుతి: చూ,
శబ్దము. 2; ఆ. కి. 2: ఏరువడు-ఏర్పడు,
కొఱలు, బయలుపడు-బయల్పడు, బయిల
గు-లైలగు, బయలుమెఱయు, బయలుపోవు,
బాహిరపోవు, బుగులుపోవు, మెఱయు, విస
రు, వెలయు, వెలివిసరు, వెలుపడు-వెల్పుడు.
సుబ్రహ్మణ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం.=సుబ్బుడు:
చూ, సుబ్బుడు.

సుభగ. సం. విణ. 1. మనోహరురాలు. సుందరి:
చూ, స్త్రీ; 2. భాగ్యవంతురాలు, సీమాటి:
చూ, స్త్రీ. [రుడు.

సుభగుడు. సం. విణ=సాబగుడు: చూ, సుంద
సుభద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అర్జునునిభార్య:
చూ, భార్య; 2. గుమ్మడి*: చూ, సర్వతో
భద్ర. [విశేషము.

సుభద్రేకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. స్వరగామనామ
సుభద్రేకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: అర్జునుడు,
ఏకవీరుడు, విందుగిడు, కపిధ్వజుడు,
కర్ణజిత్తు, కర్ణారి, కిరీటి, కృష్ణుడు, కాకి
కాత్మజుడు, గాండీవి, గుడాకేకుడు, గో
వు, జిష్ణువు, ధనంజయుడు, ధన్వి, నరుడు.

పార్థివుడు, పార్థుడు, ధర్మనుడు-సాల్మ
నుడు, బీభత్సుడు, వార్తాపుష్పడు, విజ
యుడు, శ్వేతపాహుడు, సవ్యసాచి.
(తె. ప) కట్టి, కవ్వడి, కీర్తిడి, గలుపుపేరుగ
లాడు, గలుపుభాస యుడియడు, మచ్చే
చెన్నుడు, వివ్వయ్యేడు, చెన్నునంటు, చెన్ను
మచ్చేదునీడు, వేగంటిగోమరుడు. తద్వి.-
౧. జయుడు (చూ, యుధిష్ఠిరుడు);
౨: (చూ, పాండవులు.)

సుభారము. ఆం: చూ, విహ్వాణములు.

సుభాషితుడు. సం. వి. ఆ. త్రిం: చూ, బుద్ధుడు.

సుభిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏఱుజోజి*: ఆగ్ని
జ్వాల, ఆఫల, కుంజరి, కుముద, గుంజర,
గుచ్చపుష్పి, ధాతకీ, ధాతుపుష్పిక, పార్వ
తీయము, మధువానీని, మధుపేతువు, య
మళచ్ఛదము, రక్తపుష్పిక, క్షత్వత్వక్కు,
నీధుపుష్పి, సుపుష్పము. (తె) ఆడె, ఆరె,
ఆరెపువ్వు, ఏఱుజోజి*.

సుభిక్షము. సం. వి. ఆ. సులభభిక్షముగలది. (దు
ర్భిక్షము లేనిది యనుట.)

సుమ. వై. అవ్య=పృ. (రూ-సుమ-సుమి-
సుమి-సుమ-సుమ్య-సుమ్య-సుమ్యి-
సుమ్యి-సుమ్య-సూ-సూవె.) చూడుమి.

సుమంగలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముత్తయి
దువ: చూ, సువాసిన; ఆం: 2: చూ, పృత్త
ము. 1. ("స-జ-స-న-గురువులు. రియతి.
18వ ఛందస్సు.)

సుమంగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాలకూర*:
ఉత్తము, కర్పణి, కర్పణి-కర్పణి, కాంచన
క్షీరి, క్షీరకాళాలిక-క్షీరకాళాలి, క్షీరవి
షాణిక, క్షీరకుక్త, క్షీరాణి, క్షీరావి-క్షీరా
విక, క్షీరి-క్షీరిణి, గర్భిణి, చతుష్విధ, జీవ,
జీవంతి, జీవకాలిక, జీవని, జీవనీయ, దుగ్ధిక,
వయస్య, పార్వతి, మధురస, మధువు, మధు

వ, మధుసగ్రవ, వలక్య, విమణి, కాకశ్రీష్టి,
కుక్ల. (తె) చిఱుపాల, తీగపాల-తీగపా
ల, పాలకూర, పిన్నపాల, మనుపాల*: తద్వి
శేషములు.-౧. పాలచెట్టునకు.-కపిజ్యము, క
పిప్తము, క్షీరవృక్షము, క్షీరిక, వయస్య, ఘ
లాధ్యక్షము, రాజాదనము, వీరవృక్షము.
(తె) పాల; ౨. ఇవృక్ష.-వలాసకము: చూ,
వానవృష్టము. 2; 3. వీరివృక్ష.-మధులకము:
చూ, వానవృష్టము. 1-౧; ౪. కోలపాల
కు.-ఆర్కపుష్పిక, చిత్రివర్తిక, పోటగళ,
వయస్య-వయస్య, శృంగదేరి. (తె) కోల
పాల*: 2. మంగళకరమైన యాడుది: చూ,
స్త్రీ.

[స్సు. ౩.*.
సుమన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-సుమన
సుమనము. సం. వి. ఆ. త్రిం: గోదములు: చూ,
స్తంబకరి (ధాన్యము.)

సుమనస్సు. సం. వి. న. స్త్రీ. 1. పువ్వు: చూ,
సుమము; 2. జోజి*: శేతకీ, గోకంటకము,
జాలి, జీరణము, తిలభావని, ప్రియంబద, చూ
లతి, స్థపుట*. తద్వి.-౧: (తె) తీగజోజి;
౨. జోజివత్తిరి-జాలికము, స్థైర్యము. (తె)
జోజివత్తిరి-జోజివత్తిరి, జోవత్తిరి-జోవత్తిరి;
3. జోజికాయకు.-కోశము-కోషము, మర
భి. (తె) జోజికాయ; పుం. 3. దేవత: చూ,
వేలుతె; 4. విద్వాంసుడు: చూ, సుధి.

సుమనోంజము. సం. వి. న. న: కింజల్కము,
వరాగము, మధువు, మధులిక. (తె) పుష్పా
డి, బుక్కాము. తద్వి.- ఆసవము, కాసు
మము, క్షేద్రము, పుష్పరసము, మకరంద
ము, మరందము, మధువు, మధులి, మాద్వి,
రజస్సు. (తె) కమ్మనీరు, పూదేనియ-పూ
దేనె-పూవుదేనియ. (చూ, సారఘము.)
సుమము. సం. వి. ఆ. న. త్రిపు: రూ-కుసుమ

ము, ఆ ద్రవము, తుందము, పీలుపు, పుష్పము, ప్రసవము-వగినానము, లతాంతము, వనము, నూనము. (తె) అలర, నన, పుష్పము, పుష్ప-పుష్ప-పూ-పూపు, విరి. తద్వి. — (౧): చూ, పూగుత్తి (చూ, స్తబకము); ౨. తాడి, కొబ్బరి, ఈత, వరిలోనగు ఏకబీజదళ వృక్ష జాతిపూతకు — (తె) పువ్వార-పువ్వారము; 3. తాటిపూవును వట్టియుండెడు నూగుపూవునకు — (తె) బొందపువ్వు; ౪. లాంగూ పుష్పమునకు. — లాంగలము; ౫. అరటిపువ్వునకు: ౬. లీంధము-శీలీంధ్రము, కదలీనుసుము. (తె) అరటిపువ్వు (అంటిపువ్వు); ౭. పుష్పవిశేషములు. — (౧): రామబాగము; (౨): (తె) బాళెలు; (3): (చూ, పాటకజ); (౪) ఆవజాతిపువ్వునకు — (చూ, ఆవ. 8); (౫) గులాబీజాతిపువ్వునకు. — (చూ, గులాబీపంటులము); (౬). చిక్కుడుజాతి పువ్వునకు. — (చూ, చిక్కుడు పంటులము); (౭). కుమ్మరజాతి పువ్వునకు. — (చూ, కుమ్మరపంటులము); (౮): (చూ, సువర్ణము. 4)

సుమా. వై. అవ్య. = స్మృ: చూ, రూ-సుమ.

సుమారు. వా. వి. 1. కొంచెముపెచ్చే. తద్వి. — పెచ్చేతగ్గనకు. — ఇంచేమించే, రమరమి-రమరమి; 2. త్రాగివుత్తెక్కియుండుట. “నాడు సుమారు మీద నున్నాడు.”

సుమాలము. దే. వి. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. మూర్ఖ: చూ, సామ్య; 3. సంతోషాదులవలన గలిగెడు పారవశ్యము: మనరు. (సం) ఆవేశము, ఆవేశము.

సుమాలి. దే. వి. ౧. (సుమాలము + ఇ) శౌండుడు, సుమాలముగలవాడు. ఉ, వారి. 3, ఆ.

113: చూ, సోమరి.

సుమాలించే. దే. ఆ ౩9. మర్తించే: చూ,

వాంకరించే (మబ్బుకొను.)

సుమి. వై. అవ్య. = స్మృ: చూ, రూ-సుమ.

సుమికృ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దళరధునిభార్య (అశ్రుణునికల్లి): చూ, భార్య.

సుమి. వై. అవ్య. = 1: చూ, రూ-సుమ; 2: నౌకృయార్థకము. ఆం, భా. త్వ. 88. రూ-సుమి, కాకున్నె, నూ: చూ, సత్యము. 1.

సుమ. వై. అవ్య. = స్మృ: చూ, రూ-సుమ. [డు. సుముఖసుపు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సుధాపారు: సుముఖ. ఆం. 1: చూ, గాంధారగామగత మూర్చనలు; ఆం. 2: చూ, పృథ్వ. 1. (“న-జ-జ-నగములు. 7 యతి. 116 ఛం దన్మన్.”)

సుముఖుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గరుత్మంతునికొడుకు: చూ, నూసుడు. 1; 2. ఒకనాగకొమారుడు; చూ, చూసుడు. 1; 3: చూ, వినాయకుడు. 1; 4. పండితుడు: చూ, సుధి; వి. 5. వేక్కినిముఖముగలవాడు. సుమేరువు. సం. వి. ఉ. పుం. బంగారుకొండ, రూ-మేరువు: చూ, పర్యవము. ౨౨.

సుమ్మ. వై. అవ్య. = స్మృ: చూ, రూ-సుమ.

సుమాత్ర. వై. అవ్య. = — వై. —

సుమ్మి. వై. అవ్య. = — వై. —

సుమాత్ర. వై. అవ్య. = — వై. —

సుమ్మ. వై. అవ్య. = — వై. —

సుయము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరటి: చూ, సుమూర (రంభ. 2.) [విష్ణువు. 1.

సుయమునుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సుయోధనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గాంధారేయుడు, దుర్యోధనుడు. (తె) రాణిరాణి, రారాణి, రాణిడు.

సుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-సురి. మద్య పానపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-౪; 2: =

సారా: అరిష్టము, అలి, అపవము, ఇర, వి
రేయము, కత్తొయము, కపిశి-కపిశిక, కల్గ-
కల్గము, కళ్యము, కాదంబరి, కాపిశము, కా
పిశాయనము, కాపికాయని, కామలిక, కా
లిక, కీకటము, గంధమాదిని, గంధఃత్రి, గం
ధోత్తము, చపకము, చింతాయన, తగళ,
దైత్య, పరిమృత, పగిసన్న, మదిర, మవ్య
ము, మధువు, మఘాళి, మాధవకము, మాధ
వి-మాధ్య, మాధ్యకము-మాధ్యకము-మాధ్యీ
కము, మాధురి, వీర, శీధువు, శుండ, హలి
ప్రియ, హల. (తె) కలు-కల్లు, కోపు, చూ
క్కునీరు, బొట్టు, మదురువు, వెట్టిసీరు,
సారా-సారాయి, సీవిరి-సీవురు. తద్విశేష
ములు.—౧ (తె) బరందు-బాగింది; ౨ ఆ
రెపువ్వులొనగువానితోఁ జేసినకల్లునకు.—
మైరేయము; ౩. ఇప్పకల్లునకు.—మాధవ
కము-మాధ్యకము-మాధ్యీకము; ౪. దాగిత
కల్లునకు-మాధవకము-మాధ్యకము, మాధ్యీక
ము; ౫. తాలికి, తాలి. (తె) తాటికల్లు; ౬. చె
ఱుకుకల్లు: అపవము, కాదంబరము, మైరేయ
ము, శీధువు; ౭. ఒకరకపుసారాయికి:—అసు
రి, గొడి; ౮. మాధ్యపిప్లమునకు:—జగలము,
మేదకము. (తె) పెల్లెము; ౯. సురావీజము
నకు.—కిణ్విము, నగ్నమువు; ౧౦: (తె) తేనె
సారాయి; ౧౧. కడిమిపూలకల్లునకు.—కాదం
బరము; ౧౨: (తె) కూటిసారా; ౧౩: (తె)
కొబ్బరికల్లు; ౧౪: సురాగిము, సురామం
డము. (తె) కల్లుమీగడ; ౧౫. సున్నము
కలిసిన కల్లునకు.—(తె) చోరు; ౧౬: కోహ
ళము; ౧౭: చపకము; ౧౮: కడంగము;
౧౯: (తె) బీరు; ౨౦: కురసము; ౨౧. సు
రామండమునకు.—అభిషవము, అపవము, కా
ళోత్తము, సపము, సురామండము. (తె)
కల్లుతేట. (చూ, సుర. ౩-౧౪); ౨౨: వై

పుల్యము; పుం. ౩: చూ, వేలుపు; ఆం 4: చూ,
సముద్రములు; డే. వి. (1) గాలిసుడి: చూ,
సుడి. ౨; (2) గాలి: చూ, వాయువు; విణ.
8. పెద్దది:—పృథులము, పృథువు, బృహతి,
మహతి-మహితము. (తె) (వి) ఓరు, గొప్ప,
(విణ) కంచి, కోర, గంగ, గండు, గండ,
గజీ, గగప, గణువ, జేగ-జేగా-జాగా-జే
గ-జేగము, తారు, దండ, దొడ్-దొడ్డు, వా
గ, వజ, పెడ, పెడి-పెద్ద, పేరు, బలు-బ
లువు, బాన, బీజ, బుట్టు, బొంత, బొద్ది,
బోరు, మలచేము, మారుమత్తు-మార్గత్తు.
(చూ, సోగ). తద్విశేషములు.—౧. విరివి
యైనది:—అపవృతము, అతతము, ఉచ్చిృత
ము, ఉత్తాలము, ఉత్థితము, ఉపచితము,
ఉపయక్తము, ఉరువు, ఉరీకృతము, ఋద్ధ
ము, ఓరసోృతము, జృంభితము, గ, తతము,
శ్లవితము, పృథువు, పగిపృద్ధము, మంధ
రము, రుంద్రము, వికట-వికటము, వితతము,
విపులము, విశంకటము, విశాల-విశాలము,
విస్తృతము-విస్తృతము, విస్తీర్ణము, వ్యూధము.
(తె) అచోటము, ఒడ్డు, ఒట్టు, పరపు, విం
గడము, విరళి, విరి, వెంబ, వెడబ; ౨. ఎడ
ముగలది:—బహువు, రుంద్రము; ౩. విస్తరిం
పఁజేయఁబడినది:—చిపిటము; ౪. చివ్వాఁబడి
నది:—క్రీర్ణము; ౫. పెద్దదనుట:—ఉరు; ౬. చ
క్కఁగావిరిసినది:—చూ, సంపులము; (విణ)
వ్యాకోచము-వ్యాకోశము-వ్యాకోషము; (వి)
వ్యాకోచి; ౭. విరివికి: చూ, హేరాళము;
౮: చూ, వృద్ధము. 2; ౯: (వి)చూ, సమృద్ధి.

సురంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—సారంగము:
చూ, రంధ్రము. 1; డే. వి. (1) సారంగ
ము: చూ, రంధ్రము. 1.

సురంగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.—సారంగము:

చూ, రూ-సురంగ. 1. 2. ఒకరకముత్తవ్వల మొక్క*: చూ, వృక్షము.

సురంగానీ. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పోరకుడు 2. సురటి. డే. వి. (సుర+అంటు) (కళా. 8, ఆ. 150). 1: రూ-సురటి, వట్టియ-వట్టె, విసనకట్ట, వీచెన. (సం) ఉత్తే వణము, తాళ వృంతము, వీజనము, వ్యజనము. తద్వి. — గ: కుంబియ-కుంచె, జేమిడవీచోపు, జేల్లి, జేల్లెడ, వింజోమర-వింజోమరము, వీచోపు, సవరము, సురటి-సురటి. (పరి) భా. 2, ఆ. 15). (సం): — అహాయ్యపు, అవచాలకము-అవచ్యాలకము-అవచ్యాలికము, ఔశీరము, కుంచము, కేశరము, చామర-చామరము-చామరి, ఘాలము, జలోద్ధరి, పృక్తిగ్ధకము, రోమగుత్పము; 2. జెండాను వేరిలాడుకుచ్చేనకు. — అవచాలకము-అవచ్యాలకము- అవచ్యాలికము; 3. ఏనుగుచెవివంటి యొకరకము విసనకట్టకు:-(సం) గజకర్ణము; ర. యజ్ఞము నందలి విసనకట్టకు. — (సం) ధవిత్రీయ; ౫. చామరదండమునకు — (సం) బలి; ౬. వస్త్రముతో: గుండ్రముగాఁజేసిన విసనకట్టకు. — అలవట్టము, పరివట్టము, నీవిరి-నీవురు, సూరెపాను-సూరెపాన్పు. (సం) ఆలావర్తము, వ్యజనము; 2. పాపావతవిశేషము:చూ, రూ-సురటి. 1. [సం. బ. వే. 18. సురటివీసగులబుట్టు. ద్వ. వి. చూ, వాయువు. సురటి. డే. వి. రూ-సురటి. 1. పాపురము: ఒడ్డిక, పారవము- పారువము- పారువాయ- పారవము-పాపురము- పాపురాయి. (సం) కపాతము, కలకంఠము, కలధ్వని, కలరవము, కామి, కోకగోళము, ఖరపీయము, గృహక పాతము, గృహనాకనము, చిక్రికంఠము, ర్దులకంఠము, పారావతము, మహాత్కటము.

తద్వి. — గ. నీటిపాపురమునకు. — (సం) కోవి: 2. అడుపాపురమునకు. — (సం) కావిని; 3. పాపురముల గుంపునకు. — (సం) కాపాతము; ర. పాపురాయి శేషములు. — ఒడ్డి-ఒడ్డికు; కూకీ; చేపల్లటి; జేట్టి; దూరు బారు; నీలవల్లటి; వల్లటి; పేడగువ్వ; బకదారి; బుట్టపిట్ట, లకోరి; సురటి. (సం) అర్ధపారావతము; ఘులఘులారవము; (వి): అంతరవల్లటి: 2. వింజామరము:చూ, సురటి. 1; 2: చూ, సురటి. 1-ర.

సురకాని. ద్వ. వి. కానిలో నాల్గవభాగము. (విగ్రహీషునాగ్యపు కానికి నాలుగు దమ్మిడిలు అని కొన్నిచోట్లను, మూడుదమ్మిడిలు (మూడుపైసలు) అని కొన్నిచోట్లను హరి నాగ్యమునకునిజాంరావ్విములో అణాకు అట్టుపైసలనియు వాడుదురు. (చూ, రువ్వ. 1-2.) (ఇక్కడ సురకబ్బమునకు వ్యతిరేకలక్షణముచే చిన్నయని యర్థము.)

సురకొలి. డే. వి. పెద్దపీరంగి (సుకొలి) చూ, బాగము. 1-ర౫.

సురకోరి. వా. వి. అగ్నిపరణాయుధము. ఆం. భా. ద్వ. 218: చూ, బాగము. 1-౧ (దీనినే సురకొలిఅనికొందఱు.) [గము. 1. సురజ్జారము. సం. వి. అ. న. సురవ్య:చూ, అవసురగలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కామధేనువు, వేల్పుటాపు: చూ, సారథేయి (ధేనువు. ౮.) సురగాలి. డే. వి. సుడిగాలి (ఇట్లు సురకరుల) జై. 5, ఆ 88: చూ, సుడి. ౨.

సురగి. వై. వి.=కొరిడి. రూ-సురిగి. మల్లె*: చూ, హసంతి. 2. [చూ, సురాచార్యుడు. సురగురువు. సం. వి. ఉ. పుం. బృహస్పతి: సురశ్యేష్ఠుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వేలుపులెద్దు: చూ, బృహ్మ. 1.

సురటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, సురటియనికొం దఱు.); వా. వి. (1) రూ - సు రటి-సురటి: చూ, రూ-సురటి; (2) చూ, రూ-సురటి.

సురటి. వా. వి: చూ, రూ-సురటి. (సురటి అనికొందఱు.)

సురతము. సం. వి. అ.న.ర.తి:చూ,సంయోగము.

సురతాణి. చై. వి. 1. ఇంద్రియ: చూ, సహ సాత్వికుడు; 2. (సం): ఇంద్రియ, ఇంద్రియత.

సురత జీలగ్గ. వా. వి: చూ, లగ్గ.

సుగతుడు. సం. వి. ద. యగలవాడు: అంశు మంతుడు, అభివన్నుడు, ఉదాత్తుడు, ఉన్నుడు, కారుణికుడు, కృపాశువు, దక్షిణుడు, దాక్షిణ్యుడు, దయావరుడు, దయాశువు, దీభితుడు, వరుడు. (తె) అక్కటి. తద్వి. — కనికరింపదని నానికి. — తాత. [చూ, నది.

సురదీర్ఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ: సురదుర్భు. సం. వి. ఉ. పుం. చిల్ల: చూ, సల్లకి.

సురద్విషుడు. సం. వి. ష. పుం. (రూ-సుర ద్విట్టు) వేల్పుదాము: చూ, రాక్షసుడు. 1. (ఇట్లు సురాది.)

సురనిమ్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సురదీర్ఘ. క. సురపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సురతాణి. 1 సురపాది. దే. వి: (సం) వృక్షము, సురపాలి, కాకాంగము*. (కాకిదొండ అని కొందఱు)

సురపాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ — చై. —

సురపున్నాగము. సం. వి. అ. పుం = సురపాన్న*: కాంచనము, కాంభోజము, కంభికము, కేశ రము-కేశరము, కేశరి-కేశరి, కేశవము, తుంగము, దేవవల్లభము, నమేరువు, నాగము,

పున్నాగము, పురుషము, స్థిరచ్ఛాయము: (తె) సాన-సాన్న, సురసాన్న*. తద్వి. — ౧. కొలసాన్నము. — అంఘ్రిపర్తి — అంఘ్రి పర్తిక, కవళ-కవళము, కలశి-కలసి, కలశి క్షిప్తి, కొమ్మపుచ్చి-కొమ్మకపుచ్చి-కొమ్మపుచ్చి, కొమ్మక మేఖల, ఖగళతువు, గుహ, చిత్రపర్తి, పృథక్పర్తి, పృష్ఠపర్తి, సింహపుచ్చి (తె) కొలసాన్న, నేలసాన్న, సార్లుగాడి, గోకటిబండ. *. ౨. ఏడాకుల సాన్నము. — ఆయుర్వృక్షము, గంధివర్ణము, గుచ్చపత్రిము, గుచ్చపుచ్చము — గుత్తకపుచ్చము, సచ్చపచ్చము, సప్తవర్ణము, సువర్ణ చ్చుడు. (తె) ఏడాకులసాన్న*.

సురసాన్న. చై. వి. — ములపున్నాగ*: చూ, సుర .పున్నాగము.

సురభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కామధేనువు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. ఆవు: చూ, ధేనువు; 3. అందున*: చూ, సల్లకి; (చూ, రాజార్హము. 1-30); న. 4. బంగారు: చూ, గోహము. 1; 5. వాసనగల కలవ*: చూ, సహస్రవక్త్రము; పుం. 6. వసంతబుతువు: చూ, మాసద్యయము (బుతువులు); 7. చైత్రము; చూ, మాసము. 1; 8: చూ, సంపెంగ*: 9. జోజికాము: చూ, మమదస్సు. 2; స్త్రీ. 10. ఘృణితగ్రణము: చూ, వాసన. 1; 11. వాసన మొలక: చూ, సమీరణము (రాజార్హము. 2-౬౨; చూ, సుభి 8.); వి. 12. మంచినాసనగలది: కషాయము, తిక్తము, సురభిశము: చూ, వాసన. 1. ౧౯. (చూ, సుభి. 10); 13 మనోజ్ఞ మయినది: చూ, హృద్భయము.

సురభివక్త్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాజజంబువు*. (కన్న-దొడ్డ నేరళ): కోకిలేట్టి, జంబువు,

మహాజంబువు (బృహజ్జంబువు), మహాఫల, రాజజంబువు, సురస. (తె) అల్లానేరెడు-అల్లానేరెడు-అల్లానేరెడు-అల్లానేరెడు, పెద్దనేరెడు. తద్వి. — ౧. నేరెడుకు. — ఋ, జంబువు, జంబూలము. (తె) అల్లానేరెడు-అల్లానేరెడు-అల్లానేరెడు-అల్లానేరెడు, నేరెడు-నేరెడు; ౨. నేల నేరెడుకు. — విరావతము, కాకజంబుక, కాకజంబువు, కావ్యజంబువు, క్షౌద్రఫల, జంబూటము, నాదేయి, భూమిజంబుక, భూమిజంబువు, లకుచము, లికుచము. (తె) కాకినేరెడు-కాకినేరెడు, గజేనిమ్మ, జేన్న, డమావు, నక్కనేరెడు, నేలనేరెడు, పిన్ననేరెడు; ౩. నీరునేరెడుకు. — జలజంబువు, స్నిగ్ధవల్లవము. (తె) నీరునేరెడు; ౪: (తె) నాగనేరెడు; ౫. నేరెడువండుకు. — జంబువు; ౬. మేరువర్వతమునందలి నేరెడుకు. — మదర్వనము.

సురభిసాయకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మన్మథుడు. [సురభి. 12.

సురభిశము. సం. విణ. మంచినాసనగలది: చూ, సురభికరించే. సం. స. కి. వాసనగల దానిని గాఢేయు. [వర్ణము. 6.

సురమాయి. దే. విణ. మిక్కిలి నల్లనిది: చూ, సురమాలి. దే. విణ. గాలించినది (దిండు). నీలా. 8, ఆ. 80: చూ, లోడు. తద్వి. కీచ విశృకు. — సకిస.

సురయాళువు. ద్య. వి: చూ, రూ-సురయాళువు. సురర్చి. సం. వి. ఇ. పుం. నారదాదేవర్చి: చూ, సన్యాసి.

సురలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శకివదన.

సురలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సురలితీకె: రూ-సురలి, కాకశ్యామ, కుజపుట, కుబ్జపువ్వు, జంతుకారి, జతుక, న. తోగ్దము, స్నిగ్ధవృం

త. తద్వి. — ౧. కృష్ణమహ, కృష్ణవల్లి-కృష్ణవల్లిక. (తె) కమ్మెరాకుతీకె, నల్లతీకె. ౨: తాంబూలవల్లి-తాంబూలవల్లిక, తాంబూలి, నాగవల్లి; ౩: (తె). ఆకు, తమలపాకు-తమలపాకు. (ఈ ౧-౨-౩ అనునవి భృత్యేకమైనవనియు సురలితీకెకు సరిబంధించినవి కావు అనియు కొండలు.)

సురలు. సం. వి. ఆ. పుం. బ. నేపథలు: చూ, సుర. 8. సురలోకము. సం. వి. ఆ. పుం. వేల్పుఁబ్రోలు: చూ, స్వర్గము.

సురవర్తము. సం. వి. న్. పుం. ఆకాశము: అంగణము, అంతరిక్షము-అంతరీక్షము, అంబరము, అజము, అనంగము, అనంతము, అనవర్జనము, అభ్యము, అశీకము, ఆకాశము, అనందము, ఊకేశము, ఊమము, ఊర్ధ్వము, ఋ, ఏ, కంచుకము, (గగనము, తారావధము, దివము, దివి) కార్పరము, ఖమ్-ఖంబు, గంగాధరము, ఘనాశ్రయము, ఘామము, జా, శభము, నాకము, నిరాకారము, నిర్మాకము, నిరంధరము, పుష్కరము, బహుళము, భంబు, భువనము, మహాబిలము, మేఘద్వారము, తూలము, రోదసి, శేఖగము, వి, వియత్తు, విష్ణువదనము, విహాయము. విహాయసము-విహాయస్సు, వ్యోమము, శబ్దగుణము, సర్వతోమఖము. (తె) అవృతాత, ఆకసము, ఉప్పరము, ఉప్పరఁది, గాలితండ్రి, చేపలు, చోక్కలతెరువు, దివము-దివి, నింగి, బయలు. — బయలు-బైలు, మబ్బుతోవ, మిను-మిన్ను, మొగులుదారి, వేలుపుడెరువు-వేల్పుడెరువు, సత్రిదారవేసలి. తద్వి. — ఆకాశమండలమునకు. — ఖగోళము.

సుకస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: గూ, నాగమాత.

2: చూ, సర్వాక్షి; 3: రాజజంబువు: చూ,

సురభివత్తి; 4. కృష్ణకులసిః చూ, హరి
విశ్వా. 3.

సురసము. సం. వి. అ. పుం. 1. వల్లగర్గః*
చూ, సుగంధికము; విం. 2. తియ్యనిది: మ
ధురము, స్వాదువు. (తె) కమ్మ, తియ్య,
తీయ, తీపి-తీపు. (వి) మాధుర్యము, రుచి,
విపాకము. (తె) తీపి. [(సురలితీగె.)

సురలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-సురలి.*
సురాకరము. సం. వి. అ. పుం. కల్లుకడలి: చూ,
సముద్రము. [చూ, సుర. 2-౧౮.

సురాగ్రము. సం. వి. అ. న. కల్లుమీగడ:
సురాగ్రము. సం. వి. అ. పుం. చూ, సురాకరము.
సురాచార్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బృహ

స్పతి: అంగిరసుడు-అంగిరసుడు, ఇరేమ
డు, ఓ, కలసీనుడు, గీరధుడు, గీర్వతి.
గీర్వతి, గురుడు-గురువు, చిత్రకేణిండిజుడు,
జీవుడు, దీదివి, ధివణుడు, ధీమంతుడు,
బృహస్పతి, వచసాంతరి, వాక్పతి, వాగీ
శుడు, వాచస్పతి, వినాయకుడు, సురగు
రువు, సూరి. (తె) సుడుగు-తేడు, వేలుపు
టాణ్ణి. తద్వి-౧. ఉపాధ్యాయునకు.-
బోధకుడు. (తె) బోధకుడు (మేస్తరు); ౨: వస్తాడు;
3. గానవిద్యోపాధ్యాయునకు.- (తె) బయ
కాడు. (మిగతవానికి: చూ, వంతులు. 1.);
2. బృహస్పతి గ్రహము: గోరదుడు, గోవిం
దుడు, తథ్యానుజుడు, ద, బృహస్పతి:
చూ, రాహువు. 2.

సురాజీవి. సం. వి. ఇ. పుం: ఆసుతీబలుడు-
ఆసుతీవలుడు, ఇక్షుకుట్టుకుడు, కల్య
పాలుడు- కల్యాపాలుడు, ధ్వజముడు,
మండవీరకుడు, కొండికుడు, సారికుడు.
(తె) ఈ డి గ, కబ్బిరి, కబ్బిరివాడు,
గమశ్యవాడు- గవుండ్లవాడు, గొండవా
డు-గొండవాడు, గవుండ్లవాడు, చిటి

గాడు, మొక్కరి.

సురాటము. అం: చూ, విన్నాటములు.

సురాపావము. అం. 1: చూ, సప్తవ్యసనములు;
2: చూ, మహాపాతకములు.

సురామండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లుతేట:
చూ, సుర 2-౨౧; 2. కల్లుమీగడ: చూ,
సుర 2-౧౮.

సురారి. సం. వి. ఇ. పుం. రావణుడు: చూ,
రాక్షసుడు. 1. తద్వి.-వలాహకుడు, వృ
తుడు, కార్డులుడు, కుంభుడు: (చూ,
రాక్షసుడు. 1.)

సురాలయము. సం. వి. అ. పుం. మేరువు: చూ,
హిమాలయము (పర్వతము. ౨౨.)

సురావృజము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొగరి:
చూ, ధాన్యము. ౨2. (కందులకు.- (సం)
వర్ణి. (తె) కంది.); 2. తొగరిమున్న: ఆధిక,
కత్తి, కరవీరభుజ, కాక్షి, కాత్తిన్న, బల్య
ము, తాళకము, తువరి, మృతాలకము-మ
త్రాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్స, మృత్స్న.
(తె) తుస్సి-తుస్సి, తొగరి-తొవరి. (చూ,
భూమి. 1-౮౬); 3. అడవి తొగరితీగె*:
(చూ, ధాన్యము. ౨2); తద్వి.-౧ పొట్టికం
దులకు: కాతువరిక. (తె) పొట్టికందులు;
౨: (తె) కొండకంది; 4 సురావృజదేశము,
సురావృము(అనికొందలు): చూ, దేశములు.

సురావసము. అం: చూ, ఆవసములు.

సురాళము. దే. వి. 1. భూతాబ్యావేశజనిత
శిరోభ్రమణము: తద్వి.-దిగదుడువు, బలా
దురు, మరాళము; 2. శోపావేశము.

సురాలించే. దే. స. కృ: దిగదుడుచే, దిగ
దీయు, బడిదిర్చు, బలియు, మరాలించే.

సురాలింపు. దే. వి. దిగదుడువు, బడిసివాలు.

సురి. వై. వి.=కుర-ఘరికా. (చూ-సురియ-సురె-
సుర-మంక-మి-నూరక-మి-మేర-మేరి-మే

య-మర-చరిక త్రి-మరక త్రి - మర-
మరి-మరి) చిన్న క త్రి: చూ, రూ- సురియ.
సురిగ. దే. వి. రూ- సురిగ. చిన్న కొమ్మ: చూ,
కా. 1. [చూ, వాసంతి. 2

సురిగి వై. వి.=శిఖరిణి. రూ-సురిగి. మ: వై:
సురిగ. దే. వి: చూ, సా- సురిగ.

సురియ. వై. వి.=ఘరికా. చిన్న క త్రి: క తారము.
కళా. 3, ఆ. 108; ఉ, వారి. 4, ఆ. 212:
చూ, రిప్తి 2.

సురియారు. ద్వ. వి: చూ, రూ-సురియారువు.

సురియారువు. ద్వ. వి. మాలవాడు: కడబాతి
వాడు, గోసంగి, తోబే, తోటి, పాణి,
మాల-మాలడు, మాలవాడు, వెలివాడ
వాడు, వెలి వాడు, సురయారువు-
సురియారు-సురయారు. (సం) అంతాసనా
యి-అంతేసనాయి-అంతేనాసి, అంత్యజా
తుడు, అంత్యుడు, కథాప్రసంగుడు, చం
డాలుడు-చాండాలుడు, జనంగముడు,
దివాకీర్తి, నివాదుడు, పంచముడు, పుక్కు
సుండు-పుల్కుతుండు-పుల్కున్దు, వల్లడు,
శ్వపంచుడు. తద్విశేషములు. ౧. మాలది.

(సం) చండాళి; ౨. అగడుగాడు,
వెలివాడు, వెలివాడవాడు, చివాట్ల
మరి, రోతిలమరి. (సం.) ఆధరి
లుడు, అపగ్వస్తుడు, అపగీతుడు,
అపరీలుడు, చండాలుడు, ధిక్కుతుండు,
నిందితుడు, పరిత్యక్తుడు, భిష్ట(భిష్టు). భి
ష్టుడు; 3: దూఱబడువాడు. (సం) నింది
తుడు, బ్రహ్మబంధువు; ౪: ఉభయధి
ష్టుడు. (తె) తోబేవసంగిణి.

మరుగు. దే. అ. కి. 1. ఆద్యశ్యమగు, నప్తి
మగు: కనబడకపోవు, కాదుడు. కాద్య
డు, కెడు, చేతివులు, లోటువోవు, వయ్య

వోవు, వీటిబోవు. (చూ, లామే. 2.)

2 పాటు: చూ, వెళ్లు. 1; 3. పోడగాబోవు.

4. కడలు: చూ, సలింమే; 5. స్థానమగు. అం,

భా. త్ప. 107: చూ, సుగ్రు. 14.

సురుగు. వా. వి. 1. చేదుకాపెట్టె: చూ, సం
దుకా; 2: చూ, సారుగు (చూ, సందుకా.)

సురుగుడు. దే. వి. 1. ఒకానొక యెఱ్ఱచోయ

చెక్క; 2: (సం) అక్కలత, జాతభాతకి;

వా. 3. సురుగుడుకాయ. [(చూ, బొప్పి.)

సురుగుడుకాయ. వా. వి: చూ, సురుగుడు. 3.

సురుడు. దే. వి. దివికి మాటుగా కాలెడు
జోజిము: చూ, జోజిము.

సురువ్య. వా. వి. సురువైరము. ఆం, భా. ద్వి.

258: చూ, లవణము. 1-౨౨. [చేరు. 3]

సురుమా. వా. వి. ఒకరకము కాటుక. (చూ,

సురుము. దే. వి: ఉసి-సుసి, కరుమ. కర్కు, గుం

డ, గులగురి, చోరు, తురుము. తులుము, న

గ్గు, నలి, నలుము, నగ్గు, నులుము, నుసి

నూచే-నూచేము, వరుము, సాడి-పొడుము-

పొడ్డు (సం) తోడిము, దోడితము, చూర్ణ

ము. తద్వి. ౧: మాటుట, పొడిసేయుట.

(సం) అపచూర్ణము, అపధ్వంసము, తోడ

ము, కేషణము; ౨: గండపుబొడి-గండబొ

డి-గండవొడి, బుక్క-బుక్కా-బుక్కాము.

(సం) చూర్ణము, పటినాసకము, పిప్రైతరము,

వాసయోగము, శృంగారము; 3. పండ్లపొడి

కి.-పలగజ; ౪. అపఠాయపొడికి.-రాపా

డి; ౫: చూ, సున్నము; ౬: చూ, రేణువు. 1.

సురుముచేయు. దే. స. కి: నలుమాడు-నలు

ము, నులుమాడు-నులుము, నులుముచేయు,

పవ్వుచేయు (పిండిచేయు), పొడిసేయు.

సురూపుడు. స. వి. 1. తేక్కనైనాడు: చూ,

సౌందర్యంతుడు; 2. పండితుడు: సుధి.

సురె. వై. వి.=ఘరికా: చూ, రూ-సురి.
సురెయాళు. ద్వ. వి: చూ, రూ-సురియాళువు.
సురేశ్వరము. ద్వ. వి. రూ-సురేశ్వరము. ఒక
రకము తెల్లఉవ్వు: చూ, ఎవణము. 1.
సురొదము. సం. వి. అ. పుం. కల్లుకడలి: చూ,
సముద్రము.

మలసుతి. దే.వి. (సురసుర). 1 సుగ్రుక్కుటయం
దగుధ్వస్యనుకరిణము. నిర్వ. 7, ఆ. 84: చూ,
హూహూ; 2. ఆకలివేయుట యందగు ధ్వ
స్యనుకరిణము: చూ, హూహూ; 3. మండుట
యందగు ధ్వస్యనుకరిణము: చూ, హూహూ.
మలభము. సం. విణ.=మేలకన-సులువు. సుఖము
గా ఎల్లించేనది: లాఘవము, సుకర, సౌకర్య
ము. (తె) మేలకన, చెచ్చెర, (విణ) (పి) ల
గువు, లాగి, లేను, సన్నసన, సలీను, సులు
వు-సుకువు. తద్వి. — ౧. విక్రీలీమేలకన
కు.-సునాయాసము, సౌకర్యము; ౨. పయి
పయిగ-పైపైగ; 3: (చూ, లాఘవము. 1)
మలువు. వై. విణ.=మలభ. రూ-మలువు.
1.—పై.—; 2. శీఘ్రము: చూ, స్పదము;
3: చూ, లాఘవము. 1; వా 4. ఆరోగ్యము.
మలొచనము. సం. వి. అ. న. కంటిజోడు: (తె)
ముక్కద్దము. [లూను.]

మల్తాను. వా. వి. తురుప్పకవిభువు. “ధిలీసు
మల్త్య. వై. విణ: చూ, రూ-మలువు.
మవర్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-సవర్చల*:
చూ, సూర్యానువర్తిని; 2. సూర్యునిభార్య:
చూ, భార్య. 1-౬౪.

మవర్చలము. సం. వి. అ. న: చూ, సుఖవర్చకము.
మవర్చకడిలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారుఅర
టి*: చూ, రంభ. 2. తద్వి. — ౧. అరటికి.-
లోచకము; ౨. ఏడాదులరటికి.- విశాలత్య
క్కు, పెనుచుదము, కార్దము, కారది.
(చూ, రంభ. 2.)

మవర్ణకము. సం. వి. అ. పుం. శీల*: అనీకస్థ
ము, ఆరగ్యధను-అగ్యధను, ఆరివేరము,
ఆరేపతిము, కర్ణాధరణకము, కర్ణి, కర్ణికార
ము, కుష్ఠనూదనము, కృతమాలము, గోమయో
ద్భవము, చక్షుగిరివ్యాధము, చతురింగులము,
రాజవృక్షము, రైవతకము, వ్యాధిహృతము,
శంపాకము-సంపాకము-శమ్యాకము. (తె)
రేల-శీల. [స్త్రీ*: చూ, మరపున్నాగము.
మవర్ణచ్చదము. సం. వి. అ. పుం. ఏడాదులపా
మవర్ణనాధిము. అం: చూ, సప్తాధికరిణములు
(చూ, కామము 816 పుట)
మవర్ణపారేపతము. సం. వి. ఆ. పుం. పెద్దయీ
డ*: చూ, శర్కరాంకము.

మవర్ణధస్థము. అం: చూ, ధిస్థములు.
మవర్ణము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-స్వర్ణము.
బంగారు: చూ, లోహము. 1. (మవర్ణము=
ఇరువది రూకల యెత్తుగల బంగారుము. 80
గురింగిజేల యెత్తు. ఫలము=ఎనుబది రూకల
యెత్తు 320 గురింగిజేలయెత్తు.); 2. అరవ
రా: పిచువు, హిరణ్యము. (తె) చూడ, సొన్న
ము; సొన్నా; 3. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 2;
4 ఒకరికముపువ్వు: చూ, సుమము. ౬-
(౮); 5. నల్లఅగలు: చూ, గాజార్దము.
1-౧౫; విణ. 6. మంచినవర్ణముగలది; అం.
7: చూ, దానములు.

మవర్ణాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కర్ణ. *.
మవర్ణోకము. అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.
మవర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారగచ్చే*: చూ,
సోమరాజి.

మవహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అందుకు*: చూ,
నల్లకి; 2. కారేలకి*: చూ, సన్నరాస్తము;
3: ఈక్షితిపియము. ఉపన క్తము, కాంక్షిత
పియము, కాకాండము, గోధాపది, చర్మా
రిము. (తె) చెప్పటట్ట-చెప్పకట్ట*: 4; న

ల్లవావిలి*: చూ, వావిలి. ౧. తద్వి. — వావిలికి. — సిందురము, సిందువారకము; 5: చూ, సవ్యాక్షి*; 8: చూ, వీణ; విణ. 7. సుఖముగ మోవఁదగినది. [నము. 8.

సువారంపుటిల్ల. వా. వి. అడపాల: చూ, సడ సువారంపువాడు. వా. వి. అడబాల: చూ, సూపకారుడు.

సువారము. వై. వి. = సూపకార. వంట. రామా.

7, ఆ. 107: చూ, సూపకారము

సువాల. ద్వ. వి. (రూ-సువ్వలాల-సువ్వాల-సువ్వ.) (సువ్వ + అలతి) సువ్వయను పదముతో ఆలవముచేసి పెండ్లిండ్లయందు ఆడువారు పొడెడిపాట: చూ, స్వరము. 2;

అం. 2. ఒకానొకవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1. సువాసన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాసన. 1. సువాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-స్వవాసిని. 1. ముత్తయిదుస: చూ, స్త్రీ; 2. పుట్టినింట నుండెడి యాడుది: చూ, స్త్రీ.

సువిరేచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆకుజెముడు*: దశస్నుహి, పత్రిస్నుక్కు, పత్రిస్నుహి, వజ్రిదుర్పు, వజ్రి, క్వానజిహ్వా. తద్వి. — చూ, స్నుహి*.

సువృత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సులభముగా పిదుకఁదగినయావు: చూ, సొరభేయి (భేనువు); విణ. 2. మంచివృత్తముగలది.

సువ్వలాల. ద్వ. వి. (సువ్వ + అలతి + అలతి): చూ, రూ-సువాల.

సువ్వాల. ద్వ. వి. (సువ్వ + అలతి) — వై. — సువ్వాలడు. వా. వి. అడబాల. అం, పదా. సర. 24: చూ, సూపకారుడు.

సువ్వ. జే. వి. దంచుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

సుకబ్ధత. అం: చూ, గూములా.

సుపవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-సుపవి.

సుశినుము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-సుశినుము. సుశీతలాంకము. అం: చూ, వప్త్యంకములా.

సుషమ. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మిక్కిలికోధ: చూ, కోధ. 4 (చెలుతురు. 1.); విణ. 2. సరిసమానమైనది: ఋజువు, తులితము, వృకాశము, వృగుణము, వ్రతీకాశము, భూతము, సంకాశము, సదృశము, సదృశము, సన్నిభము, సమ, సమీకృతము. (తె) చేదరము, బరాబరి, సరి; 3. మనోజ్ఞమైనది: చూ, వృద్ధ్యము. 2.

సుపవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మకవి: 1. కాళకర*: కండురము, కటిల్లకము-కటిల్లకము-కటిల్లము, కాండకటుకము, కారవల్లి, కారవేల్లకము-కారవేల్లము, విశాఖ. (తె) కాళకర, పొట్ట*; తద్వి. — ౧: కర్కటకి. (తె) గొడ్డెగాళకర; ౨: కర్కటకి, కర్కటము, ఫలపూరకము, వాయసి, సుకందకము. (తె) పొట్టికాళకర, మట్టుకాళకర; 3. (తె) కొమ్ముకాళకర; ౪: చిరాయువు, వాతాయువు. (తె) ఊరకాళకర; ౫: మహాకారవేల్లము. (తె) పెద్దకాళకర; ౬. అడవికాళకర. ఉత్పలపూరక, కంకణ్యము, కంకసి, కందఫల, కర్కటకి, కుడుముంచి, తుంద్రకారలిక (తుంద్రకారవేల్లము-తుంద్రకారవేల్లి), వనకారవేల్లము, వాయసి. (తె) అడవికాళకర, అగాళకర; 2: శక్రస్లిక. (తె) బుద్ధకాళకర*; 2. జీలకఱ్ఱ: అజాజీ, ఉత్తరాపథము, కటుక, కణ, కరము, కృష్ణ, కృష్ణపథి, జరణము, జీరకము, జీరిణ-జీరణము, జీరము. (తె) జీలకఱ్ఱ-జీలకఱ్ఱ-జీలకఱ్ఱ-జీలకఱ్ఱ-జీలకఱ్ఱ; తద్వి. — ౧. నల్లజీలకఱ్ఱకు. — ఉపమంచి(భి)క, కారవి, కాల, కాలి-కాలి-కాలి, కుంచిక-కుంజక, కృష్ణ, కృష్ణజీరకము, త్నోజీ, ఘోష, ఛత్ర, జీరణ-జీరణము-జీర

ము, పృథువు-పృథ్వి, కూలఘ్ను, కూలకుంచి
క, శోభకుంచిక, సుకవి-సువవి. (తె). నల్ల
జీలకఱ్ఱ-నల్లజీలకఱ్ఱ, సోపు; ౨. సన్నజీల
కఱ్ఱకు. —కణజీరకము, తుదగ్గిజీరకము, తుద
దగ్గిజీరకము. (తె) సన్నజీలకఱ్ఱ; 3. తెల్లజీల
కఱ్ఱకు. —కణజీరకము, కణాది, గౌరజీరకము,
జరణము, శ్వేతజీరకము. (తె) తెల్లజీలకఱ్ఱ;
3: తుపాలువు, పానీయాలువు.* (ఒకరకము
కంద అని కొందఱు.)

మనవికాఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పానీయవల్లి,
రాజిరాజి. (తె) ఆరేతీగ. *

మషి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-మషిరము-మశి
రము) బెజ్జెము: చూ, రంధ్రము. 1.

మషిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మషిర. గువ్య
గుత్తిక*: చూ, రాజార్జము. 1-౮.

మషిరము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, రూ-
మషి; పుం. 2. కిక్క-స: చూ, హరిత.
(తృణము. 1.); విగ. 3. బెజ్జెముగలది;
4.(రూ-మషిరము) పిల్లంగోవిలోనగువాద్య
ము: చూ, వాద్యములు. (దీనినే ఆహికమని
కొందఱు: చూ, వీగ. చూ, స్వరము. 2.)

(చూ, మషిరవాద్యములు)

మషిరవాద్యములు. ఆం: పాలిక, కాహలి, వాస
ము, ముకులి, మధుకరి, వంశము, కింఖము,
కుకి, శృంగము, సదుద్దపి. (10.)

మషుప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఒక్కెఱుంగని
నిదిగి: చూ, స్వక్షము. 2; ఆం. 2: చూ,
అవస్థలు.

మషుమ్మ. ఆం: చూ, నాడులు.

మషుమ్మనాడి. ఆం.—వై.—

మషేణము. సం. వి. ఆ. పుం. కలివి *: చూ,
సామ్యపున్నఫల. [చూ, సర్వానుభూతి.

మషేణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్ల తెగడ *:
మఘ్న. సం. ఆవ్య. 1. మిక్కిలియనుగడకుండు.

వర్తిండును: చూ, బలవత్; వా. 2. మంచితనము.

నుసారము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇందగిసీలము:

చూ, రత్నములు.

సుప్తి. వా. వి. 1. తెవులు: చూ, రోగము.

1; 2. సోమరితనము: చూ, స్త్రోనము.
(విలంబము. 1.); 3. ఆశ్చర్య.

సుహృత్సమ్మితము. ఆం. (పురాణము): చూ,
కావ్యము 5 (కావ్యములు.)

సుహృదుడు. సం. వి. ద్. పుం. 1. చెలికాఁ
డు: చూ, స్నేహితుడు; 2: చూ, హృద
యాశువు; ఆం. 3: చూ, మహృదులు.

సుహృదులు. ఆం: చూ, రాజ్యాంగములు (చూ,
సప్రాంగములు. అంగము. 9.)

సుహోతుగ్గుడు. ఆం: చూ, మహారాజులు.

సుహృ. ఆం. ఒకానొక నేకము: చూ, సీను.

(1) (దేశములు.)

సుశువు. వై. విగ. = సులభి: చూ, రూ- సులువు.

సుశ్చుమరి. దే. విగ. 1. మడులుగలవాడు;
2. చేట్టబెట్టువాడు.

సూ

సూ. వై. ఆవ్య. 1. = పృ. చూడుమి: చూ, రూ-
ము; 2. నిశ్చయార్థకము, సుమీ. ఆం,
భా. తృ. 88: చూ, సత్యము. 1.

సూకరము. సం. వి. ఆ. పుం. వంది: ఆఖనికము,
ఆఖువు, ఆరువు, అమరి, కమలాసనము, కా
కరూటి, కిటి, కిరము, కిరి, కుందారము,
కుఖనకము, కుముఖము, కోలము, క్రోడము,
గృప్తి-ఘృప్తి, గాగ్రహము, ఘోటి, చక్ర
ముఖము, జలపీయము, దంష్ట్రయోధము,
దంష్ట్ర, పాత్ర, రోమకము, స్తబ్ధరోమము,
స్థూలనాసము. (తె) ఊటమెకము, ఊడు
మెకము, ఒంటరి, ఒంటరికాఁడు, ఒంటికాఁ
డు, కొమ్మకాలు, కొమ్మకాఁడు, గుద్దరిం

మేమెకము, గుడ్డిరింత, గూటి, వేర్వేరింమే
మెకము, వేర్వేరింత, జోగిలంబులమిత్తి, చం
ది, పీటవెట్టుమెకము, ముట్టెమెకము, ము
స్తెలమేవరి. తద్విశేషములు. — ౧: గాగిము
నూకరము, చిట్టరము. (తె) ఊరబూది;
౨. ఏదువందికి. — శలలము — శలము, శలలి. శ
ల్లకి, శలక, శల్లకము — శల్లము, శ్వానిధ
ము. (తె) ఏను, ఏదువంది, నెలవంది, ముం
డ్లవంది — ములువంది, నలుగు — నలువు; ౩. నీరు
వందికి — అలనలుము, కచ్చవసంస్థానము, కు
టిచరము, ఘోషికము, శంకువు. (తె) నీరు
వంది (చూ, జలనూకరము, జలరూపము;
చూ, మత్స్యము. 1-౩.); ౪. కచ్చ, వరా
హి-వారాహి. (తె) అడువంది; ౫. అది
= రాహుమునకు. — (తె) తొలువంది — తొల్పం
ది; ౬: శల్లకము. (తె) ఆకుగ-ఆకుప, ఇ
బ్బంది; ౭. కొంకణదేశపు ఆకుపకు: కంనా
కువు, కాసకందము, కాసాలవు; ౮. కోడె
వయసుగల వందికి. — (తె) మేల్లరము; ౯. అ
డవివందికి. — ఏకచరిము, ఏకలము, వననూక
రము, వాలమృగము. (తె) అడవివంది,
అడవిరాజో, ఏకలీడు, ఏకలము, బంటు
మెకము, మొట్టిమెకము, మోటపోరుమెక
ము, మోటుమెకము, మోటువామెకము,
కోబంటరి-కోబంటరి, వాలుమెకము, వేల్పు
లమిత్తి; ౧౦: (చూ, వరహాసతారము);
౧౧. వందికోటచివరకు. — ఫలము; ౧౨. వంది
కోటకు: — చూ, పల్ల 1-౨; ౧౩. వందిమూ
రికి. — పోత్రము.

నూకరివ్రసనన్యాయము. అం. ఒకన్యాయము.
నూక్తద్రవ్యము. అం: శతర్పణులు, మధ్యములు,
తుదద్రవ్యములు, మహానూక్తము. (4).
నూక్తములు. అం: నారాయణనూక్తము, పురుష

నూక్తము, శ్రీనూక్తము, భూనూక్తము,
నీలానూక్తము (5).
నూక్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = ముద్ది. వృత్తాంత
ము: చూ, సమాచారము. 2. [నూక్ష్మల.
నూక్తి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పత్రాల*: చూ,
నూక్ష్మఖండములు. సం. వి. ఆ. న. బ. తుక్తు
నియలు: చూ, శకలము. 4.
నూక్ష్మతండులములు. సం. వి. ఆ. న. బ: గస
కము. (తె) గసగసలు-గసగసాలు.
నూక్ష్మదశావరిమాణము. అం: చూ, విదశలకు
నూక్ష్మిదశలకట్టుపద్ధతి.
నూక్ష్మదారువు. సం. వి. ఉ. పుం. గేవదారు
వు*: ఆమీసత్కము, ఉచ్చిక్రము, కాన్త
దారువు, కిలగజము, కిలిమము, కృమిఘ్న
ము, దారువు, దేవకాన్తము, దేవదారువు,
దుర్గినిమము, దుర్గిమము, పారిజాతకము, పా
రిజాతము, పారిభద్రము, పీతదారువు, పూతి
కాన్తము, పూతిదారువు, భద్రదారువు, వర
చందసము, శకరిపాదము. (తె) దేవదారి.
తద్వి. — బాడిదచెట్టుకు. — అంసరంగికము,
కపికచ్చము, నింబతరువు, పారిభద్రము
(అనికొందలు), రోహిణిము, వారిజము.
(తె): బాడిద- బాడిదము-బారిజము-బారి
దము-బారిసము- వారిజము-వారిదము. *.

నూక్ష్మపద్ధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రామదూతి
అను ఒకరకముతోళిని*: చూ, హరిపీఠము.
నూక్ష్మఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురుగు *:
చూ, హస్తిన.

నూక్ష్మము. సం. వి. ఆ. న. 1. అఘాత్యము,
బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2. కపటము:
చూ, వ్యాజము. 1. తద్వి. — కపటపుసంవ
నకు. — (తె) మెలక; పుం. 3. అణువు:
చూ, స్వప్నము; విద. 4. సన్నము, అలకవ,

సయిక్ము-నైకము: చూ, స్వల్పము; 5. చ
 కనూత్త: చూ, హంతుడు; ఆం. 8: చూ,
 అలంకారము. 3. ("ఇతరుల భావమెరిగిన
 భావగర్భిత చేష్ట: ఉదా.—నేను గనుగొ
 నునొండెదనహానిమణింగచముచేగప్పె");
 ఆం. 7: చూ, శరీరములు; 8: చూ, లక్ష్య
 ములు; 9: చూ, ఆగమములు (ఉపవిద్యలు).
 నూత్మేల. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). సన్నయేలకి.*
 వయస్థు: చూ, చిత్రిల
 నూవకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, నూది;
 2. నక్క: చూ, సృగాలము; 3. కుక్క:
 చూ, కునకము; 4. కాకి: చూ, సకృత్ప్ర
 జము; 5. పిల్లి: చూ, మాద్దాలము. తద్వి —
 పూరిమాద్దాలమునకు:— లోమకము, కాలి;
 6. తెలియజేయుట: అభిధాయకము, అపే
 దనము, నూచన. (తె) ఎఱుక, తెలుపుడు.
 తెల్పుడు; 7. మొటిగెడి కుక్క: చూ,
 కునకము.
 నూచకుడు. సం. వి. 1. కొండెముచెప్ప
 వాడు: కన్యజపుడు, ద్విజహ్వయడు, పిశు
 నుడు. (తె) అంగుడు, దుడిపి, అంగుడు, దుడు
 పు, ఇల్లముల్లి, బురులకాడు, కొండగీడు,
 కొండియుడు—కొండీడు (కొండెకాడు)—
 కొండగీడు, చోడీకోరు, చోడీగొట్టు, తంట
 లమరి-తంటాలమరి, తపకలి, బందులమరి;
 2. బోధచేయువాడు: అనుకాసకుడు, ఉప
 దేశకుడు, ఉపదేష్ట, బోధకుడు. (తె)
 నేర్పవాడు; 3. పేచీకోరు: చూ, లడా
 యిగాడు.
 నూచన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1: చూ. (తె)
 ఆహాకి—ఆహాకి, ఇహన, ఈగడ, ఎచ్చే
 రిక—పాచ్చేరిక, కడువ, కన్ను, చూ.
 మోచోయి, చోచ్చ, చోడ, తాపి, తాపి, చల్ల,
 మారువ, పులుగు, పాలకువ, పాణు, పోవ

డి-చోవడి, సంచే, సడి, సవ, సవడి—సవ్యత్తి,
 సావ. తద్వి. —గ. కాలిచోడకు. — వస్త్రవి;
 2. నర్మియేట; 3. తెలుపుట: చూ, నూత్
 కము. 6; 4. చూపు: చూ, వీక్షణము.
 నూచి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. (నూ-నూచిక—
 నూచిని-నూచ) కూర్చిక: చూ, నూది; ఆం.
 2: చూ, అసంయుత హస్తములు; 3: చూ,
 చగణక్రియలు; 4: చూ, అసంహతవ్యూహ
 ములు; 5: చూ, వర్తిభావవ్యూహములు;
 6: చూ, దండవ్యూహములు; 7: చూ, కర
 ణములు; 8: చూ, ఆ కాశచారలు.
 నూచియే. సం. ప. కి. 1. చోడగా తెలియ
 జేయు: (తె) ఎగబోయు; 2. తెలియజేయు.
 నూచిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1.—నూచి: చూ,
 నూది; వి. 2. తెలియజేయునది.
 నూచితము. సం. వి. 1. చోడగా తెలుపబడి
 నది, ఉచితము: చూ, స్పష్టము; 2. తెలుప
 బడినది, ఉచితము: చూ, స్పష్టము.
 నూచినుకు. వా. వి. అల్పధారావన్నము. ఆం
 భా. పృ 74: చూ, సోవ (వావ. 1.)
 నూచియానము. సం. వి. ఆ. న (నూ-నూచీ
 నము—నూచీవయనము—నూచీవానము):
 చూ, నూయానము. 2.
 నూచీవము. సం. వి. ఆ. న.—పై.—
 నూచీవయనము. సం. వి. ఆ. న.—పై —
 నూచీవానము. సం. వి. ఆ. న.—పై.—
 నూచీకటాహవ్యాయము. అం. లగపనివానికి గా
 బొకటియు, నూచీకటియు చేయునుని
 జెప్ప గొంతకాలమునకు నూచియిచ్చి గాలి
 ముని దొందిరచేసినపుడు రెంటిలో నొకటి
 నిచ్చియుండ రెండవదానికి యింత తొంద
 రయేల ననినరీతి.
 నూచీపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. వలీనకము*:
 చూ, మొగలి. తద్వి. — మొగలికి:— (స్త్రీ).
 భూషణము:— (చూ, స్వర్ణకేళి).

మూచీముఖభేద్యము. బా. దట్టముగానున్నది.

సూచిలో భేదించదగినది. “పరికి సూచీ ముఖభేద్యంబులగు సంధకార ధారాచుట్ట ల్లావకసంధి (సంధిమండగమూహాత్మ్యము).

మూచీముఖము. పం. వి. అ. పుం. 1. అమృతః

చూ, బా.ము. 1; 2. ఒకానొకవిధిః చూ

శకుంతి (చక్షి). అం. 3. ఆభినయ హస్త

విశేషము. (రిక్తిన వేర్వేలు ముడువబడి

మొక్కమోప నిలువుగా చోదబడిన చూ

పుడు వేర్లుగలది, సూచి): చూ, వ్యంజ

కము. 1; 4: చూ, బాదాగ్రిములు.

మూచీవానకకర్త. అం: చూ, ఉపవిద్యలు (సూ

దులచేతఁ గట్టు వనివిశేషము.)

మూచీశతపత్రస్యాము. అం. నూలుతామగ

త్రేపలు ఒకదానిపైకొకటియుంచి సూచి

తోఁ గనిపెక్కున గుచ్చిచేగా నన్నియునొక్క

నూలు చిల్లుపడినట్లు కాన్పించునట్లుకాని

నూలునునూలుకాలములయందుఁ జిల్లుబడి

నవి అతినూత్నమగుటచేఁ దెలియదను రీతి.

మూద్యము. అం: విష్కంభము, చూడిక, అంకా

వ్యము, పరివేశకము, అంకావతరణము (5)

(వీని యర్థవివరణాదులా యావదముల కడ

జోపఁబడెను.)

మూటి. కే. వి. 1. శుజీ. రావ. 2, అ. 70:

సద్ద క:క. (వత్తి) క్షే:స్త్రీకా 1:స్త్రీ చూ,

లక్ష్యము. 1, 2: చూ, విధము 1. నిర్వ. 8,

అ. 74.

మూటికాడు. దే. వి.గ. 1. అంపకాడు: చూ,

విలకాడు (అనుబంధములో చూడుము);

2: అంపకాడు, గుటికాడు. (సం) కృత

పుంఖాడు, కృతమాఖాడు, కృతహస్తాడు,

మహాయోగవిశిఖకుడు; 3: చూ, సౌందర్య

కుంఠుడు.

మూటివడు. ద్య. అ. కి. 1. సరిదాకు. వను.

2, అ. 97: చూ, సరివడు. 1; 2. యక్ష

మగు: చూ, సరివడు. 2.

నూడకములు. అం. (చూ, తాళము. 2. తాళ

ములు): ధృవము, నుటిమము, రూపకము,

తిక్తిపుట; క్షే:క. అ. ప:కా. 1;

బాడించే. దే. అ. 1; 2. గొడు విక: 1; 2

కలి: సూప:క:ప:

నూడిగము. దే. వి. 1. వాలకము, అడుదాసి

చేతిగాజే. కాశి. 5, అ. 145: చూ, భూష

ణము. 2; 2. చేతికడియుము. అచ్చ. సం,

కాం. 184: చూ, భూషణము. 2 (బ.నూడి

గములు.)

నూడిద. దే. వి. కానుక. జై. 3, అ. 78.రూ-

నూడిదె: అచ్చనము, ఉడుగర, ఉపారము,

ఉలువ-ఉలుపా, కట్టనము-కట్టము, కయి

కానుక-కైకానుక, కానిక-కానిక-కానుక-

కాన్క, చేందా, దాయము, పగిడి-పగిడి

పాపడము, పోరచి, లంచము, వాతికాను,

పిడు. (సం) ఆవిషము, ఉతోక్తము-ఉ

తోక్తము, ఉపగ్రాహ్యము, ఉపచారము,

ఉపద, ఉపదానము, ఉపపరిదానము, ఉప

హారము, ఉపాయనము, కరదము, ఛాయ,

దండము, పరివేశనము, పార్శ్వతము, బలి

లంచము. (చూ, సిస్త. 1.)

నూడిదె. దే. వి. —పై—

నూడు. దే. వి. 1. ఈర్ష్య: చూ, హంస. 7;

2. పరితివైరము. అం, భా. ప్ర. 185: చూ,

వైరము; 3. పగవాడు: చూ, శత్రువు. 1;

4. పగ: చూ, వైరము.

నూడుకాడు. దే. వి. పగవాడు: చూ, శత్రు

వు. 1; 2: అసహనుడు, అసహిష్ణుడు-అస

హిష్ణువు, అనాయాపరుడు, ఈర్ష్యాలువు-

ఈర్ష్యాలువు, మతామవు, మహాకుడు-మాహ

కుడు-మహానుడు, విరతికిలుడు. (తె) ఈ

సుకాడు, ఉడుకుబోతు, ఏవకాడు, ఓ

ర్యలేనివాడు.

కుపు, కనుపు, దభిము, జ్ఞము, నూత్నము, స్తోకము. (తె) అలువము, తంతుపు, మాలు, పోగు-పోగు-పోపు, పోచే-పోచే. తద్విశేషములు. — ౧. బ్రహ్మసూత్రమునకు. — త్రిసూత్రము. (తె) మున్నులు-మున్నులు, ముప్పిరి, ముప్పేట; ౨. పట్టుపురుగు నేనడు పట్టునూలుకు. — (తె) పాత్తి నూలు, పాత్తు; ౩. పట్టునూలుకు. — పట్టుము. (తె) పట్టు, దసిలీ, బురుసా, మొగ్గపట్టు; ౪. ఎట్టుపట్టుకు. — (తె) బురుసా; ౫. నూలునుకకు. — పత్తము; ౬. నూలిమొలతాడునకు. — ధటిని; ౭. నూలుపిడికి. — (తె) పాగడ, పిడి; ౮. దూదిదూరముగా పోయు నూలిపోగునకు. — (తె) పాటు పోగు; ౯. ముప్పదియొకల నూలునకు. — (తె) పుంజేము; ౧౦: (తె) కండిము-కండె, నూలుకండె, పుత్తడ. ౧౧: ౧౧: పంతును తీసి మేట్టిన నూలుకు. — (తె) ఈతె; ౧౨. ఎట్టు నూలుకు. — (తె) తొగరు; ౧౩. పాడుగుపోగునకు. — (తె) ఓతము; ౧౪. గట్టిమూలిపోచేలకు. — (తె) చెవికలు; ౧౫. జేందమునకు. — (చూ, సూత్రము. 1-౧): ఉత్తరీయము. ఉపవీతము, పవిత్రము, బ్రహ్మసూత్రము, యజ్ఞ సూత్రము, యజ్ఞోపవీతము, సప్తతింతువు, సూత్రము. (తె) జేందియము-జేందెము-జేన్నిదము, పోచే-పోచే; ౧౬. మెడను దండవల వేరెడు జేందెమునకు. — కంఠంబితము, నివీతము; ౧౭: (చూ, పవిత్రసూత్రము): భుజిష్టము. (తె) జోరము-దోరము; ౧౮. సందిటగట్టుకొనెడు తోరము: — (తె) దండచేరు; ౧౯. యోగులు జేందెమువల వేసికొనెడు పట్టులోనగునాని పట్టుకు. — పరికరము, పర్యంకము-పల్యంకము, పర్యస్తిక, మోగపట్టుము. (తె) ఒడ్డుగము, జోగపట్టి

య-జోగపట్టు-జోగపట్టియ-జోగపట్టు. సూగపట్టు; ౨౦. ఎడ్డు మొదలైనవాని మెడను గట్టెడు పట్టెడకు. — (తె) పట్టెడ; ౨౧. ఎడ్డు కొమ్ములకుగట్టెడు కుమ్మలతోలు తాగుడుకు. — (తె) తలతాగుడు, పగ్గము-పగ్గము; ౨౨. మంచేపుపట్టెడకు. — (తె) నవారు, పట్టెడ; ౨౩. దూదిమేట్టుకు - తూలనాసిక, తూలనాసిక, పంజిక-పంజిక. (తె) దూది మేట్టు, ఏకు; ౨౪. తాగుడుకు-అభిషుపు, కుశ, ఛిదరము, పాళము, రజ్జువు, రక్తి, పటము, పటి, కుంభము. (తె) కంబరతాగుడు, కొబ్బితాగుడు, చేతాగుడు, చేరు-చేలు, తాడు-తాగుడు, దాబు, పగ్గము-పగ్గము, బొందు, వడము; ౨౫. బట్టలార వేసికొనుట కుగట్టిన తాగుడునకు-దండిక. (తె) దండియ-దండియము-దండిము-దండెము; ౨౬. జేట్టిముపకరణమునకు: — (తె) జోలితాగుడు; ౨౭. మంచేములెత్తుడు తాగుడుకు: (తె) నులక-నుల్క; ౨౮. కపిలెహక్కునతోకకు కట్టెడు తాగుడుకు. — తొండపుదాగుడు-తొండపుదాగుడు; ౨౯. జేనపనారిలోనల్లినవల తాగుడుకు. — పవిత్రీకము, శరసూత్రము; ౩౦. ఉత్తరీయము. — (తె) దామరి; ౩౧. తంతువునకు (వీతెలోనగునానికి వేసెడు ఉక్కు తీగలకును పర్తించుము): — నుబ్బము, తంతువు. (తె) తంతి, తీగ-తీగయ-తీగె, తీప-తీవియ-తీవె. (చూ, సారణి. ౩); ౩౨ మెడ తాగుడుకు. — గైరము-గైరవేయకము-గైరవేయము; ౩౩. నెమలియికల దారముకు: (తె) నెట్టుము - నెట్టియము - నెట్టెము; ౩౪. బొంగరపుతాగుడుకు: — (తె) జోలి-జోలియ-జోలి; ౩౫. పెద్దపెద్దమూలులు మోగియుతాగ్గకు. — (తె) (బ): జీడికపుతాగ్గ; ౩౬. పెక్కుదిలలుగల నిడివితాగుడుకు. — దా

వని. (తె) దామెన; 32. పాలుపెరుగునపు
దు వెనుకటికాళ్లు కలిపికట్టు తాగుదును.-
(తె) గుడితాగు, బందము;
33. చిలుకకాలితాగుదును.- (తె) చిలుకతా
దు-చిలుకతాగు; 34. ఏనుగునడుమున
గట్టెడు తోలుమోసును.- కత్తు, కత్తుము, క
త్తు, చూప, చూపు, వరతి. (తె) నడి
కట్టుతాగు, పటకా; 35. లావుత్రాడును.-
వరాటకము. (తె) మోసు, పడచు; 36. క
వ్యమును దిగిలింపేటకై తరిగంబమునందు
గట్టెడుతాగును.- (తె) ఆకతాగు, చేల్లగు
దులు, చేల్లతాగు, తడితాగు, తిన్నతాగు
దు, పగ్గము-పగ్గము; 37. సిరియొక్కించిన
తాగుదును.- (తె) జిట్టతాగు, జిట్టుతాగు;
38. కర్ణాటకపు శుపాకుల చెయ్యందుంచి
నిప్పుముట్టించెడుతాగుదును - (తె) పోకి,
39. పక్షులనుబట్టెడుతాగుదును.- (తె) తిరు
గుడుతాగు; 40. శ్వేతజ్వలము - (తె)
తోరెము-దోరెము; 41. ముంజగడ్డి మొల
తాగుదును.- టోటి-టోటి, మాండ్, (తె)
ముంజ; 42. వేసివేసి కట్టియొడ్చిడి త్రాళ్ల
కు.- పంబుదాగు; 43. పట్టపుత్రాడును -
రాగనూత్రిము; 44. పారివాడు పడుగు
నీడ్చికట్టెడు తాగుదును.- (తె) పగ్గము- పగ్గ
ము; 45. రథాదులను లాగెడు త్రాడును -
వరంపరావాసము, వై నీతకము. (తె) పగ్గ
ము-పగ్గము; 46. పెట్టెలీపలరానీనిత్రాడు
కు - (తె) పేట్రించే; 47. చెట్టెక్కవాని
కాలితాగుదును.- (తె) బందము,
గుడిత్రాడు. 48. తాళ్లవనివారు దిం
డుచిక్క కొయ్యలకుగట్టెడి దిగిదారము
కు.- (తె) మోదారము; 49. గోనెలలో
నగునవికుట్టెడుతాగుదును.- (తె) సిరి-పురి,
50. గడ్డితాగుదును.- (తె) తోంట, పిరి-

పురి, వంటి; 51. కుప్పమార్పునందు ఎడ్డ
వరుసకు గట్టెడి పలుపునకు.- (తె) బంతిక
ట్టు, బంతికట్టుపలుపు; 52. కాళ్లకట్టుతాగు
దును.- (తె) పుంజము; 53. ధాన్యముపట్టిన
గోనెలకుట్టెడి తాగుదును.- (తె) పురి, పురి
కొన-పురికొన, 54. పిట్టలనోలుచేరును.-
(తె) పెట్టెడిమొ; 55. వేటతాగుదును.-
(తె) పోగు-పోగు - పోగుగుదాగు;
56. తాగును (లేక) తూనికకొలలతాగుదును.-
పగ్గగిహము - పగ్గగిహము, రాగనూత్రి
ము; 57. కట్టెలమోపుకట్టెడి తాగుదును.-
(తె) బిగువాట్టు; 58. నాధము. (తె) ము
కుదాగు-ముక్కుద్రాడు; 59. పురుషుని
కటిసూత్రిమునకు.- అందుకము, కటిసూత్రి
ము, శృంఖల-శృంఖలము, గోవ మొలతాగు
దు, మొలతాగు, మొలనూలు; 60. పకు
కలెజ్జపు - ఆబంధము, పశము, నిదానము,
యోక్త్రము, యోత్రిము, వసుపు, సందాన
ము-సంధానము (తె) కన్నియ-కన్నె,
కన్నెతాగు, తగులు, తలుగు-తిల్లు, పలు
పు-పలుపు, లంకియ-లంకె, లంకెపలుపు,
వల్లె; 61. గుట్టుములోనగువాని కల్లెములో
నగువానియందు తిగిల్చియొడ్చిపట్టెడు (తా
గుదును.- పగ్గగిహము - పగ్గగిహము. (తె)
పగ్గము-పగ్గము; 62. గుట్టుము మెడగట్టె
డుతాగుదును.- (తె) పలుపు; 63. గుట్టుము
కాళ్ళగట్టుతాగుళ్లకు - (తె) పాలసతాగుళ్లు-
పాలసతాగుళ్లు; 64. తాగుళ్లసమాహమున
కు.- గళ్ళ, గాగిమత, జనత, ధూమ్య, పా
ళ్ళ; 65. చేపలకాలపు తాగుదును.- పరం
డము; 66. చిలుకడతాగుదును.- మేఖల;
67. పడపెడ్డెమోసుకును.- (తె) సవాయి;
68. సప్తతిరుకుపు; 69. మాలలకేయుసన్న
నూలుకు.- (తె) మాలనూలు; 70. నాలుగు

(తల్లకుయ్యేటిసిన నూలుయేట్టుకు - (తె) విచ్చే;
 2౬. మృగములను వృక్షములను బట్టెను ఉరిత్రా
 డును. - నితంసము - వితంసము; 2౭. కుక్క
 మొదత్రాడుకు. - (తె) సడికియ - సడికియ్య -
 రడిక; 2౮. కేనువట్టుకు. - కేనుకము; ౨౯. మ
 కనూలు; ౩౦. భుజుకట్టుకు. - భుజుకము. - (తె) సంతోక;
 ౩౧: చూ, అగ్నిబొట్టు; ౩౨: చూ, వాతెన. 1; ౩౩: చూ, వాతె
 న. ౨; ౩౪: చూ, వాతెన. ౩; 2. కాస్త్రాది
 నూలునాగ్నింపము: చూ, సంఘటము. ౩; ౩. జేన్నిదము: చూ, సూత్రము. 1; 4. ఏర్పాటు:
 చూ, సత్యము. 1; ౫. బ. ౧: చూ, సూత్రములు.
 సూత్రములు. అం: కల్పసూత్రములు, గృహ్య
 సూత్రములు, ధర్మసూత్రములు (౩): చూ,
 కల్పసూత్రము.
 సూత్రకాటక వ్యాయము. అం. నూలుతో బట్టిన
 నెననగా నూలును బట్టగానే నెనన యర్థము
 అను రీతి.
 సూత్రాభిషేకము. అం: చూ, అభిషేకము.
 సూత్రించే. సం. స. కి. సూత్రపత్రము.
 సూనంటుతాయి. ద్వ. వి. అయస్కాంతము:
 చూ, రత్నములు. ౬.
 సూనము. సం. వి. అ. న. 1. చేంపుట: చూ,
 హింస. 1, వి. 2. చేంపునది: చూ, హింస. 2.
 సూదము. సం. వి. ఆ. పుం. పరిశీలన: చూ
 సూదము.
 సూన వి. ౩. సూన వి. ౩. సూన వి. ౩.
 గ: కాగితములుకుట్టెనుపిడిగలపెద్దసూనికి. - కం
 టాణి. - కంటాళము, కంతాణి. ౨. చేచలనుగు
 మ్మొనట్టిసూనికి: కొప్పు; 3. గోనెలుకుట్టెనుసూ
 దికి: - డబ్బడము. - డబ్బడము; ౪: అనునసూది,
 గుండుసూది; ౫. మాదిగచెప్పులుకుట్టుసూది
 కి. - ఆరె, ఎడారె, పెంకియ. - పెంకి, చిలుక

యార. (సం) చర్మభేదిక; ౬. తాటాకులకు
 బెజ్జెయివేనది వనిముట్టుకు. - (తె) పెంకి;
 ౭. మేకలకాలిగుట్టలలోని ముల్లునీగడ
 నూచికి. - (తె) మన్నెముల్లు; ౮. రత్నము. - ౯
 దిల్లిచ్చెడినూదికి. - చూ, పెంకి
 ౧. కిత్తపపురము. - పంకి. - పంకి
 సూనగంటు వై. వి. లతాత్రాగము: చూ, సంగి. 1
 (సూదిగంటు వక్క అని కొందఱు)
 సూనీతము. సం. వి. చేంపునది: జ్ఞపితము,
 నిబర్హితము, నిహితము, వ్యాపాదితము, సం
 జ్ఞపితము, సంస్కృతము. తద్వి. - ౧. (యజ్ఞ
 మునందు) వధింపబడినది: - అపాగివృత్త
 ము, ఉపపంచనము, పగిమితము, పోగి
 తము; ౨. చేంపునది: - చూ, హింస. 2.
 సూదిముల్లె. వై. వి. పన్నుముల్లె: చూ, హింస. 2.
 సూదికెన. వా. వి. సూదియొక్క చివర: చూ,
 సితాగ్రము.
 సూదిరాయి. ద్వ. వి: చూ, సూనంటుతాయి.
 సూదుడు. సం. వి. పంటవాడు: చూ,
 సూదకారుడు.
 సూన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూతురు: అంగ
 జ, ఆత్మజ, ఆత్మభువు, ఉద్యన, కన్య,
 కుమారి, కుమారిక, ఝలఝూలి, తనయ,
 తనుజ, దుహిత, నందన, పుత్రిక, మాలిక,
 వళ, సుత, సూనువు. (తె. ౧): అమ్మయి,
 అమ్మమమమ, అమ్మబిడ్డ, కన్యకుకన్నె
 కన్య మమ్మ, మమ్మ, మమ్మ, మమ్మ, మమ్మ
 కొమరితె. - కొమార్తె. - కొమార్తె. - కొమార్తె,
 పట్టి, బిడ్డ, బిడ్డ, బుల్లి, బొట్టియ. - బొట్టె,
 మేపుట్టువు. తద్విశేషములు. - ౧. ఇతరుని
 వలన తన భార్యయందుపుట్టిన కన్య. - తేత్ర
 జ; ౨. తలితోడబుట్టినదానికూతురు. -
 మాతృప్యసేయి. - మాతృప్యసేయి; 3. ఇంద్రు

ని కూతురు: జనుతి; ౪. కేశరరాజపురి
క: కేశరజ; ౫. కుచేమనికూతురు: కటమ
లిని, మదిర; ౬. జనకమహారాజకూతురు:
ఉర్మి; ౭. దుర్గపరిరాజకూతురు: కాలిక,
ద్రావిది, వంచమి, పాంచాలి, పావ్వితి.
(తె) దోగ్గవడి: దోగ్గిది; ౮. (నాట్యపరిభా
షయందు) రాజకూతురు: భర్తదారిక;
౯. బాణాసురునికూతురు: అర్జుని, ఉప,
బాణాత్మజ; ౧౦. విరటునికూతురు: ఉత్త
ర; ౧౧. విష్ణుచిత్తునికూతురు: గోద, ౧౨. మ
నుమరాలుకు: (చూ, మనమరాలు); ౧౩. మ
నుమరాలు కూతురుకు: పరిపాత్రిక. (తె)
ఇనుమనుమరాలు, మునిమనుమరాలు: ముమ్మ
నుమరాలు; ౧౪. భాగ్యవతికూతురుకు: సా
భాగినేయి; 2. కొండనాలుక: లంబికి, పట:
చూ, రసన. 1; (చూ, సోగము. 1-౪);
3. పద్మసానము; అం. 4. వంచనూనములు:
కండని (త్రోలు), మేనిటి (సన్ని
కల్లు), ఛల్లి (పొయ్యి), ఉదిమంభి (నీళ్లక
డప), మార్జని(పొరక): చూ, స్థానము. 1.

సూనగాడు. మి. వా. విణ. చేంపువాడు: చూ,
సూనరి. (కటికవాడు అని కొందఱు).

సూనజీవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (దీనివిత్తులుగఱోట్టి
త్పత్తి కలుగజేయును. శుక్లవృద్ధిచేయును);
అశుభలము, అర్థసిద్ధి, కుమారజీవము, కృత
జ్ఞము, గర్భిండుము, గర్భకరము, పుత్రం
జీవకము, పుత్రజీవము, పుత్రజీవక*.

సూనము. సం. వి. అ. న. 1. వసనము: చూ,
సూతి. 2; 2. రూ-వసనము. పువ్వు: చూ,
సమము; 3. అంకుశము: చూ, హేతి. 4
(బాణము. 1-౨౧); విణ. 4: చూ, కూన్య
ము. 1.

సూనరి. వై. విణ.=సూనార. 1. చేంపువాడు:
చూ, హింసకుడు; 2: పూలమ్మవాడు,
మాలకరి-మాలరి. (సం) మాలకరుడు-మ
లాకారుడు, మాలి, మంజుడు, ననార్పు
కుడు. (చూ, మాలకరి. 1); 3. సున్నము
పూయవ: చూ, లాక్షి: చూ, సూనరి.
సూనారిరుడు. సం. విణ.=సూనరి: చూ, సూ
నరి. 1-2.

సూనుడు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 (సూనుపు) కొడుకు:
అంగజుడు, అత్తజుడు, అత్తనీనుడు, అత్త
భువు, అమలంధుడు (పు), ఉద్వహుడు,
కుస్తు, కుమారకుడు, కుమారుడు, కులధార
కుడు-కులాధారకుడు, జీవనుడు, జైవా
త్మకుడు, జ్యోతి, ట, ధ, తనయుడు,
తనుజుడు-తనూజుడు, తనూభవుడు, దా
యాదుడు, ద్వితీయుడు, నందనుడు,
పుత్రుడు, భూతుడు, పర్ణుడు, సుతుఁ
డు. (తె. ప) అబ్బాయి, కన్నకొడుకు,
కుట్ట-కుట్టుడు, కొడుకడు-కొడుకు-కొ
డుక్కు, కొమరుడు-కొమరుడు, పట్టి,
పీకడు, బిడ్డ-బిడ్డడు-బిడ్డె, బురకడు,
బొట్టియ-బొట్టియడు-బొట్టె, మేపుట్టువు.
తద్విశేషములు. -: పండ్లెందుగుపుత్రు
లకు :- చూ, పుత్రులు. 1;
౨. విదుగుపుత్రులకు: చూ, పుత్రులు.
2, 3. ధర్మపత్ని పుత్రునకు. - ఉరస్యకు-
బౌరనుడు-బౌరస్యకు; ౪. తండ్రినిఁ
బోలిన కొడుకునకు. - మనోజవనుడు-మ
నోజవుడు; ౫. కూద్రపనితయందు బా
హ్యుని వలనఁ బుట్టినకొడుకు: పారవశుఁ
డు; ౬. కూద్రస్త్రీయందు కుత్తియనకుఁ
బుట్టినకొడుకు. - కుత్త; 2. దేవరాదివ్యా
యము ననుసరించి భర్త మున్నగువారిచేత
నియమింపబడిన భార్యయందు ఇతరుని

వలనఁబుట్టినకొడుకు-తే.త్రాజఁడు; ౮. చిధ
వకు అంకుమఁనియందుఁ బుట్టిన కొడుకు.-
గోలకుఁడు-గోళకుఁడు-గోలుఁడు; ౯. పర
స్త్రివలనఁ బుట్టినకొడుకు.- పారస్త్రీజే
యుఁడు; ౧౦. భర్త యనుమతిలేక అంకు
బోయికన్నకొడుకు.- గూఢజాఁడు, గూ
ఢోత్పన్నఁడు; ౧౧. చెడిపోయిన బాగ్మ
ణస్త్రీకొడుకు.- కుండకీటుఁడు; ౧౨. అవి
వాహితపుత్రునకు - కన్యకా జాతుఁడు,
కారీనుఁడు; ౧౩ మగఁడుండఁగా అంకు
మగనికిఁ బుట్టినకొడుకు.- కుండుఁడు, గూ
ఢజాఁడు. (తనిభార్యయందు కన్యాత్వమున
రహస్యముగా నితరునికిఁబుట్టిన కొడుకు అని
కొండబు); ౧౪. తల్లిదండ్రులయొద్ద పెలకు
కొన్న కొడుకు.- కాండపుష్టుఁడు, కృత్రి
ముఁడు, కీర్తనఁడు, కీర్తికుఁడు; ౧౫. దత్త
పుత్రునకు.- దత్తకుఁడు, దత్తుఁడు; ౧౬.
చూ, అంకులాడికొడుకు. బంధులుఁడు,
(తె) లంజెకొడుకు, వలువిఁకు; ౧౭. భిక్ష
మెత్తెడి వతివృత్త కొడుకు.- కాలటిసే
యుఁడు- కాలపేయుఁడు- కాలపేరుఁడు;
౧౮. పుసిద్ధికెక్కిన గోత్రముగలకొడుకు.-
అముష్మయణుఁడు; ౧౯. తల్లిదండ్రులు
లోనగు పెద్దలనుపరించి నడచుకొనుకొడు
కు.- అనుబంధుఁడు; ౨౦. ననుమనికొడు
కు.- నస్త, నప్తి, పరంపరుఁడు, పుగిపా
తుగ్గిడు. (తె) ఇనుమనుకుడు, మువ్వను
మఁడు; ౨౧. నాటకముందుపయోగించు
కొడుకు.- కుమారుఁడు; ౨౨. ఒకతల్లి
కొక్కకొడుకు.- అర్జునుఁడు; ౨౩. (నాట్య
వరిభాషయందు) ఇతరవాఁకొడుకు.- గో
స్వామి; ౨౪. తోడఁబుట్టినదానికొడుకు:-
భగినీపుత్రుగ్గిడు, భాగ్యజ్ఞుఁడు, భాగ్య
ప్ర్యుఁడు, భాగ్యీయుఁడు. (తె) మేనల్లు

డు; ౨౫. మనుమనికొ కొడుకుకొడుకు.-
చూ, మనమఁడు. 1; ౨౬. కూతురు కొడు
కు:- చూ, మనమఁడు. 2; ౨౭ పినతల్లి
కొడుకు.- మాతృప్యసేయుఁడు. మాతృప్య
సీర్పియుఁడు; ౨౮. దాసీపుత్రునకు:-
తుత్త, దాసేయుఁడు, దాసేరుఁడు. (తె)
లంపతా, లంపతావాఁడు; ౨౯. ఇందుని
కొడుకు.- ఇంద్రపుత్రుగ్గిడు, విందుగ్గిడు,
కాకాసురుఁడు, జయంతుఁడు, జయఁడు,
పాకకాసని; ౩౦. కుశేరుకొడుకు:- నల
కూబరుఁడు; ౩౧. కుసునికొడుకు:- అతిశ;
౩౨. కుంభకర్ణునికొడుకు.- నికుంభుఁడు;
౩౩ గరుత్మంతునికొడుకు.- ముముఖుఁడు;
౩౪. నాగకుమారుఁడు:- సుముఖుఁడు;
౩౫. పరాశరునికొడుకు.- వ్యాసుఁడు;
౩౬. భరతమహారాజుకొడుకు.- అంగదుఁ
డు; ౩౭. యమునికొడుకు.- కుముదుఁడు;
౩౮. పార్వతికొడుకు - కాలేయుఁడు;
౩౯. ధృతరాష్ట్రునికొడుకు - ధార్తరాష్ట్రుగ్గి
డు; ౪౦. వరుణునికొడుకు.- పుష్కరుఁ
డు; ౪౧. వశిష్ఠుని కొడుకు. (తె) సత్తి;
౪౨. రుద్రపుత్రుగ్గిడు:- భైరవుఁడు; ౪౩.
రావణునికొడుకు.- మేఘనాథుఁడు; ౪౪.
విరాటునికొడుకు.- ఉత్తరుఁడు; ౪౫. శ్రీ
కృష్ణునిపుత్రుగ్గిడు.- చారుగర్భుఁడు, చారు
గుప్తుఁడు, చారుబాహువు, చారుచంద్రుఁడు;
౪౬. మకేశుండను రాక్షసునికొడుకు.- మా
లి; ౪౭. నూతుని కొడుకు.- కథకుఁడు;
౪౮. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు.- పుష్టాదు
డు, వ్లాదుఁడు; ౪౯. చంద్రునికొడుకు.-
వర్చుర్పు; ౫౦. చూ, సహాధజాఁడు; ౫౧. ప్ర
హ్లాదుని కొడుకు:- విరోచనుఁడు; ౫౨. మ
న్మథుని కొడుకు: చూ, విశ్వకేతువు;

౫౩. సంతతికొడుకు — చై మాత్రేయఁ
డు; ౫౪. వ శిష్ట ని కొ డు కు — శక్తి.
౫౫. వ్యాసు ని కొ డు కు — కుకుడు;
౫౬. శ్రీరామునికొడుకులు. — ౧. గురుడు,
౨. లవుడు; ౫౭. భాగ్యవతి కొడుకు :—
సౌభాగి నేయుడు; ౩. తమ్ముడు: చూ,
సహోదరుడు; ౩. రవి: చూ, సూర్యుడు.
సూనువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. కూతురు చూ,
సూన. 1.
సూన్యతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సుభము 1;
విణ. 2. పిర్మమును సత్యమునై నది(చూట):
చూ, శబ్దము. 2-౭౨.
సూన్మగుడు. సం. విణ. పిచ్చివాడు: చూ,
చెట్టి. 3.
సూన్మాదుడు. సం. విణ ఉన్మాదనోగనిప్పుడు.
చూన్యమధ్యము. సం. వి. అ. న. కిక్కసకసవు,
విభీషణము*: చూ, తృణము. 1.
సూపకల్పము. సం. వి. అ. పుం పలుచేరివచ్చు;
చూ, సూపము. 3.
సూపకారము. సం. వి. అ. పుం. = సువారము.
పంట: అగ్రాధనము, సచ, సచనము, పాకము,
విపాకము, సంస్కారము. (తె) ఉడుగ,
బానసము, పంట, సువారిము. తిద్వి.—
(తె) ఉడుకాటము, ఉడుకుట.
సూపకారుడు సం. వి. అ. పుం: అగంధనికు
డు, అంధసికుడు, అగాళికుడు, బొదనికు
డు, గుణుడు, పాచకుడు, వల్లవుడు,
వల్లవుడు, సూనుడు, సూపుడు. (తె,
అడబాల, కుండనోకరి, పానసీడు, పూట
కాడు, బానసీడు, బోనకాడు, పంట
పూటవాడు, పంటి, పంటువాడు, పం
టువాడు, సువారంపువాడు. తిద్వి.—
౧. హీనజాతులకు పంటచేయువాడు —
(తె) కురిసివాడు; ౨. పండిపంటు చేయు

వాడు. — అపూపికుడు, కాండవికుడు,
కాంతుకుడు, భక్త్యం కారుడు—భక్త్యకా
రుడు.

సూపతంత్రిము. అం: చూ, తంకర్ములు.

సూపహూవనము. సం. వి. అ. న. ఇంగువ:
చూ, హింగువు.

సూపవదము. సం. వి. అ. న. లేకము: చూ,
స్వల్పము.

సూపము. సం. వి. అ. పుం. పండివచ్చు: సూపము,
కటాహము, కట్టము. (తె) పచ్చ, బేడలు, సూ
ప్తవచ్చు. తిద్వి.— ౧. కిక్కివు. (తె) పెం
వచ్చు, ౨. పక్ష్యము. (తె) నావలవచ్చు, పడ
వచ్చు; ౩. సూపశిశువును. సూపకల్పము.
(తె) పలుచేరివచ్చు; ౪. కందులుగొనగువా
ని పచ్చనను. — విదళనము; ౫. పచ్చకట్టు
నను. — పారము: చూ, యూపము; ౬: (తె)
కడుగునోరు, లచ్చింపారు.

సూపాంగము. సం. వి. అ. న: చూ, సూపహూ
వనము.

సూపుడు. సం. వి. అ. పుం. పంటవాడు:
చూ, సూపకారుడు.

సూయనము. సం. వి. అ. న. = సూయాణము.
శిశుభీకరదం డయాత్ర: చూ, సూయాణము.

సూయానము. సం. వి. అ. న. = సై. —

సూయాణము నై. వి. వైభయంకర దండ
యాత్ర. భార. విరా. 2, అ. 320. (వాడుక
యందు. — సూయాణము = సూచీనమ్. (సూచీ
వానమ్ - సూచియాన - సూచీ
వయన.) లేనుఅల్లిక. సూచిలో దారమును
గుచ్చి తెజ్జీలులుగల అట్టుపైగాని, పు
త్యేకముగా అల్లిక యందేర్చుకుంటు పాత
సాదిరూపములు, తిత్తింది లేనుపయము

జో పెను నిపుణత్వపు ప్రస్తావనగాని, కా
లున మొదలగునవి యంచేలయందును మూ
లయందును రచించిన లేమనటి కట్టుపని
యందలి సాగమమాపములుగాని గలిగియుం
డెడి కుట్టుపని)

సూరక త్రి. వా. వి. మౌగక త్రి: చూ, రిష్టి. 2.

సూరకము. సం. వి. అ. పుం. కంఠ: రూ-
కూరణము, అగ్గోష్ఠము, అగ్గోష్ఠి,
ఉల్లుపు, ఓలము-ఓల్లము, కంఠూరము-కం
దూలము, కంఠ-కంఠము, కంఠలత, కంఠ
వర్తము, కంఠసూరణము, కంఠాగ్రము.
కంఠూరము, చిత్రికంఠము, పిలుకము.
(తె) ఇంకేటి-ఈకేటి, కంఠ, కంఠగడ్డ
(కంఠగంఠంపు)తెద్ది. ౧. అడవికంఠము-దార్చి,
మూలకంఠము, మూలము, వనకుమర, సర్పనా
ళము. (తె) అడవికంఠ, కారుకంఠ-కాటుకంఠ;
౨: ముద్రకంఠ. (తె) తియ్యకంఠ, చిగగడ
ము-చిరుగడము, చిరుపడము; 3: ఆర్ద్రము,
ఖాఖసము, పిండాలుపు. (తె) చోజకంఠ;
౪: కంఠాధ్యము, కంఠాలుపు, ధరణీకంఠము.
(తె) ఊరకంఠ, పాటికంఠ; ౫: కరపీరకం
దనంజ్ఞ, తైలకంఠ; ౬: కనరుకంఠము. —
కూరికంఠ, మహాకంఠము. (తె) దురద
కంఠ; ౭: కృష్ణాలుపు, నీలాలుపు. (తె) నల్ల
కంఠ; ౮: వారాహీకంఠము. — కులివాళనము,
కోదానస్య, మహాపీర్యము, వారాహీకంఠ;
౯: (తె) పుల్లకంఠ; ౧౦: గంధనాకులి. *

సూరకసూర్యుడు. సం. వి. అ. పుం. గరుత్మంతు
నియన్న (సూర్యసారథియగు ననూరుడు):
సూర్యసూర్యుడు, అరుణుడు, అనూరుడు,
కాశ్యపి, గరుడాగ్రజుడు, తద్వి. — ౧.
తోడలులేనివానికి. — అంగవికలుడు, అ
సూరుడు-అనూరుపు, అరుణుడు, అశ్రు
కుడు, కాకుడు, కారువుడు, కాశ్యపి-
కాశ్యపుడు, భోదుడు-భోరుడు-భో

లుడు, గరుడాగ్రజుడు, తాడుగ్రుడు, వన-
గుడు, రమణుడు, వైవతేయుడు, శోఢి-
ణుడు, సూరసూర్యుడు. (తె. ప) కంటు,
పిచ్చికకంటు-పిచ్చికకంటు-పిచ్చికకంటు-
పిచ్చికకంటు, లేవజాలనివాడు, ౨: చూ,
వికలాంగుడు.

సూ. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రవి: చూ, సూర్యుడు;
2 బృహస్పతి: చూ, మరాచార్యుడు; ఇ.
న్. పుం. ౩. చండితుడు: చూ, నుధి.

సూరిగుత్తడి. వా. వి. పాటిగుత్తడి *: చూ,
స్వతోభద్ర

సూరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ. కూరు
డు: చూ, సూర్యుడు; (1) వై. వి. = సూర్య
: చూ, సూర్యుడు.

సూరె. వై. వి. = ఘరికా: చూ, రూ. సురియ.

సూరెగిలు. దే. అ. కి. పృక్కకొదుగు. భో.

7, అ. 8: రూ-సూరెగిలు.

సూరెగిలు. దే. అ. కి. — వై. — నిర్వ. 6, అ. 103.

సూరెపాను. దే. వి. ఆలవట్టము. రూ-సూరెపా
న్య: చూ, సురటి.

సూరెపాన్య. నే. వి. — వై —

సూరెపుటము. వై. వి. = సూర్యపట. మేల్కొంగులు

సూరెలు. దే. వి. బ. వై పు: బాణి, తెట్ట,

తెక్క, (ఇం) సయిడ్డు-నైడ్డు: చూ, పా

ర్యము. 2. (చూ, పృక్క. 2.); 2. ఉధ

యపార్యములు. ఆం, భా. త్మ. 25: ఇరు

కలంకులు-ఇరుకలంకులు-ఇరుగెలంకులు-ఇ

రుగడలు, ఇరుతేక్కియలు, ఇరుదెసలు, ఇరు

పక్కియలు, ఇరుపృక్కలు, ఇరుబగులు, ఇ

రుసయిలు-ఇరుమెయిలు, ఇరుమేరలు, ఇరు

పంకలు. (సం) అభితము.

సూరేకారము. ద్వ. వి: చూ, రూ. సురేకారము.

సూర్పము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-కూర్పము.

సూర్మి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. లోపాపుపృతి

మ. రూ-కూర్మి. తద్వి. — అయిపృతిమకు: —

(చూ, పాత్రము. 6-౫౧): చూ, హరిణి. 2

సూర్యకాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. సూర్యరశ్మి
తగులుటచే నిర్వకలగడు ఒకతాయి: చూ,
స్థూలోచ్యయము (రత్నములు.)

సూర్యకాంత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సూ
ర్యానువర్తిని *

సూర్యకాంతము. అం: చూ, తానములు.

సూర్యగణములు. అం: చూ, గణము. 4.

సూర్యగుప్తుడి. వా. మి. వి. సూరీగుప్తుడి*: చూ,
సర్వతోభద్రు.

సూర్యగృహణము. అం: (తె) గౌగ్గిద్దవట్టు. ఇది
తిగివిధము. — పూర్ణగృహణము, పక్షగృహ
ణము, కంకణగృహణము. (చూ, గృహణము)

సూర్యతినయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాలింది, య
మనానది: చూ, నది. 1588 పాటట.

సూర్యవటము. సం. వి. ఆ. పుం. = సూరెపుటము:

చూ, సూరెపుటము. [పన్నీశిఖము. 1.

సూర్యకర్త సంజ్ఞము. సం. వి. ఆ. న: చూ,

సూర్యవ్యాకరణము. అం: చూ, వ్యాకరణములు.

సూర్యకరకము. అం. (మయూరుడువా)సెను):

చూ, కావ్యనాటకములు.

సూర్యపావరికమనువు. అం: చూ, మనువులు.

సూర్యస్వరేణువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. సూర్యుని
భాట్య: చూ, భార్య. 1-౬౪.

సూర్యానువర్తిని. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: అదిత్యధక్త,

కపార్థము, కపోతపంక, కపోతపము, జా

మాత, పార్వతీయము, బృహ్మనువర్చల, రవి

ధక్త, సవర్చల-నువర్చల, సూర్యకాంత.

(తె) తీగమెఱుగు, నింగిమిరి, పొగ్గిద్దు

టగుడుడు*.

సూర్యుడు సం. వి. ఆ. పుం. = సూరుడు. (వ్యా

పారములయందు చేర్చిపించేవాడు): అం

జిహ్వుడు-అంజిహ్వుడు- అంజిహ్వువు, అండ

జాడు, అంబరీషుడు, అంకుభరుడు, అం

కుమంతుడు, అంకుమాలి, అంకువు, అదిగి,

అధ్వగుడు, అవరవీరుడు, అబ్బబాంధవుడు

డు, అబ్బుడు, అబ్బిజాడు, అమితుడు.

అరిందముడు, అరుణుడు, అర్కుడు, ఆ

ర్షముడు, అరి, అవ్వధిపుడు, అశీతాంకుడు

డు, అశ్వద్ధుడు, శ్రీ అనురుడు, అహావతి,

అహమ్-అహర్వతి, అహాకరుడు-అహస్క-

రుడు, ఆదిశుక్లడు, ఆశీరుడు, ఇంద్రుడు,

ఇమడు, ఉదధి, ఉదరధి, ఉద్భటుడు,

ఉష్ణరశ్మి (ఉష్ణరశ్మి), ఋతువు, క, కం

జవడు-కంజారుడు, కపి, కపిలద్యుతి,

కమలాపుడు, కమలాసనుడు, కర్మసాక్షి,

కలాపుడు, కలిందుడు, కపాకుడు (పు),

కాలకృస్తు, కాలి, కాశ్యపేయ్యుడు, కిరణ

మాలి, కిశోరుడు, కీశుడు, కంజరుడు,

నీలాడు, కుతేపుడు, కుథాకువు, కుముదాం

తుడు, కుపాకువు, కృతాంతజవకుడు, కో

కబంధువు, క్షీరుగిడు, ఖ, ఖగుడు, ఖచ

రుడు, ఖజోగితి, ఖతిలకము (ఖతిలకుడు),

ఖద్వరుడు-ఖన్యోరుడు- ఖన్యోరమడు,

ఖమణి, ఖరకరుడు, ఖరాంకుడు (ఖరాం

కువు), ఖలుడు, ఖేలి, గగనవర్షజాడు, గగ

నాధ్వగుడు, గధస్తి, గధస్తిమంతుడు,

గధస్తిపాస్తుడు, గఱుత్తు-గఱుత్తు, గోవతి,

గోవు, గృహపతి, గృహరాజు, చ, చందాం

కువు, చక్రిబంధువు, చక్రిబాంధవుడు, చ

రణుడు, చిత్రిభానువు, చిత్రిరథుడు, చా

యాపియ్యుడు, జగచ్చుకువు, జలతప్

రుడు, జలదమ్మడు, జ్యోతి, తపనుడు-

తపానుడు, తపువు, తపోవహుడు-తపా

వహుడు, తపానుత్తు-తపానుద్దుడు, తపా

ఘ్నుడు, తరణి-తర్ణి, తర్ణువు, తర్ణుడు, త్ర

యారమవు, త్రిపాంపతి, దిశకరుడు, దిశ

వణి, దిశమణి, దిశాకరుడు, దాన్దా

త్తుడు, ద్యుమణి, ధ్వంసరి, ధామనిధి,

నారాయణుడు, నిదాఘోకరుడు, పశంగుడు, పద్మపాణి, పద్మబాంధవుడు, పద్మినీ పల్లకుడు, పాపకుడు, పీతువు, పీషువు, పూషుడు, పృథివిపుడు, పృథ్వీ తనుడు, పృథ్విభాకరుడు, బ్రహ్మకుడు, భిగుడు, భట్టారకుడు, భా, భాకోషుడు, భాతువు, భానుమంసుడు, భానువు, భానేయుడు, భాముడు, భానుడు, భాస్కరుడు, భాస్వంతుడు, భాస్వరుడు, మండలి, మంఘడు, మహిరుడు-మహిరుడు, మార్గండుడు-మార్గాండుడు, మిత్రుడు, మృతండుడు-మృతాండుడు, రవి, లోక బాంధవుడు, పశికుడు, వికర్తనుడు, విభాకరుడు, విభావనుడు, వియస్మణి, విగోచనుడు, విపస్వంతుడు, విశ్వకర్మ, వీరి హోతుడు, వృకుడు, వేదదయుడు, కూరుడు-సూరుడు, సకాగతి, సప్తగురుడు, సప్తాశ్వడు, సకారుహపుడు, సవిత-సవితృడు, సహస్రపాదుడు, సహస్రాంశువు, సూనుడు, సూరి, సాంస, సాంసుడు, సూరి, వారిద్యుడు, హిరిణ్యరేతుడు-హిరిణ్యరేతుడు, హేలి-హేలి. (తె. ప). ఇరులుగొంగ, ఇషము మేఘరి, ఇషముసూడు, ఎండదొర, ఎండతేడు, ఎఱ్ఱవివేలుపు. ఏడుగుఱ్ఱముల తేరక్కుజోడు, కిలకజోషరుల తెన్ను, కలువలదాయ, కాక వెలుగు, కెంపురా, గాములతేడు, వేదలహనికము, వేరిదాయ, చోయపెసిమిటి (చోయమగుడు), చీకటిగుండెగులు, చీకటిగొంగ-చీకటుల గొంగ, చెయ్యపులసాకిరి (చెయ్యల సాకిరి), జేక్కవలయంటు, జేక్కవలతేడు, జేగముకన్ను, జేగముచేట్టము, జేనుతండి, జేనునయ్య, తమ్మిచేక్కిలిగిత, తమ్మిచేట్టము, తమ్మిదొర,

తమ్మలవిందు, తమ్మినాల్గంటిమగుడు, తామరచెలి, తొగకొమ్మనొలగురావ, తొగనూడు, దుగపదిరూఢుల దుండగీడు, నెలజోడు, పగటిజోతి, పగటివేలుపు-పగటివేల్పు, పగలింటిదొర, పగలునేయువలంతి, పచ్చేగుఱ్ఱముగలాడు, పచ్చేవారుపుజోడు-పచ్చేవార్సపుజోడు, పనులసాకిరి, పొద్దు-పొద్దు, పొజ్జేనువులపెట్టిలు, పొజ్జేనువులపెట్టి, పొజ్జే బలుకులపెట్టి, పొజ్జే బలుకులసామ్మిపెట్టి, బారమేనుల పొజ్జ, బారూపులవేలుపు, మింటి తెఱవరి, మినుకులబరణి, మినుకులయిక్క, ముబ్బాసవాల్మీయ, మువ్వన్నెకాడు, మువ్వేలుపులయిక్క, మొక్కసామ్మిసామి, మొదలిగాను, రేకంటు, రేవెల్లుజోడు, వినుకెంపు, వినురతనము, వెన్నునివలకన్ను, వెన్నునివలయేపు, వెలుగుతేడు, వేడివెలుగు, వేడివేలుపు-వేడివేల్పు, వేయిచేతులదిట్ట, వేవెలుగు-వేవెల్లు, సతహుమాదిరి, సయితుడు, సూరుడు, సెకవెలుగు. తద్వి. — ౧. రాహుగిస్తుడైన సూర్యునికు. — ఔషగిస్తుడు; ౨. పన్నిద్దఱు సూర్యులలో నొకడు. — అంతుడు; ౩: (సూ, గిహములదళాపరిమాణాదులు 1188 పాంట), ౪: చూ, అన్నలు; ౫: చూ, మూర్తులు; ౬: చూ, గిహములు.

సూర్యుడుసంగము. సం. వి. ఆ. పుం. (దీనియందు సూర్యుడుసంగముకలదు): అమ-అమా, అమావస-అమావసి-అమావాసి-అమావక్య-అమావాక్య-అమి, ఇందుత్తయము, దర్శము, పంచదశి. (తె. ప) అమవస-అమావ. తద్వి. ౧. చంద్రుడుకానరానియమవస. — కుహపు-కుహపు; ౨. చంద్రుడుకానపచ్చెడియమవస. — నినీవాలి.

(చూ, తిథులు): చూ, హరివాసరము;

2. తిథి: చూ, తిథులు: చూ, హరివాసరము;

3. పౌర్ణమి: చూ, పున్నమ.

మూర్యోదయము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆరుశోద

యము, ఉదయము, ఏ, స్త్రీసూర్యము.

(తే) ఎలసంజే, తొలుసంజే (చూ, వేగు
జోము.)

[విష్ణుకాంక్ష.

మూర్తిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) దిండున * : చూ,

మూ. వై. వి=శూల. శూలము. కుట్టు. కుట్టు

మూ, గర్భిమహరమందుపోటు: చూ, హను

పు. 4 (రోగము 1.)

మూ చేకట్లు. దే. వి. ఒకరకము కంకణము:

చూ, భూషణము. 2. ౧౨. (౨౭).

మూ. వై. ఆవ్య=స్త్రీ; చూ, రూ-నూ-1.

మూసకతురాయి. వా. వి. స్త్రీలు తలను ధరిం

చెడు తిరుగుడుబిళ్ల: చూ, భూషణము. 2.

౧౧-(౨౦.)

మూసకము. దే. వి. —పై —

మూ. దే. వి: గారకాడు, తాకివాడు-తా

పీవాడు, చూనరి. (సం) ఖండవరశువు, చలగం

డడు, లేవక్కడు. తిద్వి.—ఇటికలతోగోడ

పెట్టువానికి. (సం) కుడ్డకారుడు. (మట్టి

గోడ పెట్టువాడు=కుడ్డకారుడు.)

సృ

సృక్యము. సం. వి. న్. న.=నెలవి. రూ-సృక్యి.

పెదవిమూల: చూ, వారెల.

సృక్యి. సం. వి. ఇ. న.—పై.—

సృక్యజములు. అం: చూ, శుభావర్తములు (ఆగం

కుకములు) (చూ, 858 పొరట.)

సృగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. భిండివాలము,

పొగు: చూ, బాణము. 1-౬౧; అం.

2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

సృగానితము. అం: చూ, నాటికలు (ఒకటే
యంకము, గానము, సంభాషణగలది.)

సృగాలము. సం. వి. ఆ. పుం=సృగాలము (మాం

సమును చినునది.): రూ-శృగాలము (శృకా

లము), ఆఘోరము, కటఖాదకము, కోవ్త-

కోర్తిపువు, గోమాయువు, ఘోరము, ఘోర

రాసము, ఘోరరాసి, జంబుకము, జలధి,

జలనూచి, నాకము—నాక్రము, నీలంసువు, ఫేర

ము, ఫేరువు, భీరువు, భూరిమాయము. భూరిమా

యపు, మృగధూర్తకము, వంచకము, శయా

లుపు—శయాగుపు, శివ, శాలామృగము, శా

లావృకము—సాలావృకము, సూచకము.

(తే-ప):—అలమెకము, అంశమెకము, ఎం

డిగ్రిమెక్కుమెకము, ఎండిగ్రిమెకరి, కయ్యా

లమెకము, నక్క, నరియడడు, పిక్కుమెక

ము, బుద్ధిమెకము, వజ్రము, సగ్గారి, సగ్గాల

ము. తిద్వి.—౧: గృంధీరము. (తే) పెద్ద

నక్క, వజ్రము; ౨. గంధిలము. (తే) ముది

నక్క, వజ్రము; 3. కిభి-కిఫి-భిభి, భింభి

రము. (తే) ఓడినక్క, కొంకనక్క, గుంట

నక్క, పొట్టినక్క; ౪. ఆడునక్కను.—

కోప్త్రీ-కోర్తిప్త్రీ, ఖంభిరి, వామి.

సృగాలవిన్న. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) కోర్తిప్త్రీవిన్న,

ధావని, లాంగూలి, సింహపుచ్చి. (తే)

నక్కతోడపొన్న*.

సృజన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) సృజి, సృజించేట:

చూ, పర్ణము. 7;

సృజించు. సం. స. కిర్. సృజిచేయు, లేనిది కలు

గఁజేయు: ఆపాదించు, కల్పించు, విర్మించు:

నిర్ణయించు, నిశ్చయించు, నిష్కర్షించు,

రచించు—రచియించు, విరచించు, విధించు.

(తే. ప):—అయ్యకట్టు, ఏర్పు, ఏర్పడము.

కడగట్టు, కలిగించు, గడించు, గుఱించు,

చేయు, వత్తు, పాలుపుచ్చు, సమకట్టు.
తద్వి. — గ: చూ, సంధించు; ౨. విశేష
ముగా రచించు: — విరచించు.

సృష్ట్యము. సం. విగ. సృజించబడినది: ఆసృప్త్యము.
సృజీ. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). ఏనుగు కుంభస్థలము
నందు, బొడిచెడి ఆయుధము: అంకుశము,
ఆలోద్యము, ఆయానము, కందరము, కుంభ
చేదము, పటకము, విలోచనము, వేణు
కము—వైణుకము, నూనము. (తె) అంకుశ
ము, సిడి. (చూ, హేతి. 4. ౬). తద్వి. —
హస్తాక్షర్య శేధనాస్త్రము: — కర్ణశేధని,
కర్ణార, నీలి. (చూ, బాణము. 1. ౨౧).

సృజీక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). రూ-సృజీక. చౌం
గ: చూ, సృంధిని.

సృజీక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). — పై —

సృతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. త్రోవ: చూ, మా
ర్గము. 1. తద్వి. — గ. హర్గమునకు. —
రోడ్డు, వివధము, సంసరణము, స్వస్తికము;
౨. మహావిధమునకు. — రాజమార్గము; 3. చె
డ్డత్రోవకు. — వృధ్యము; ౪. చతుర్థము
నకు — (సం) సంస్థానము; ౫. నక్షత్రము
గ్లమునకు. — సత్పథము; 2. పోక, గమనము:
చూ, సంచారము.

సృదాకుపు. సం. వి. ఉ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
సృమరము. సం. వి. ఉ. పుం. పెద్ద చమరము
గము: చూ, సెలరము.

సృప్త్యము. సం. విగ. 1. = చిట్ట. సృజించబడినది:
ఆపాదితము, ఉత్పాదితము. (చూ, విరచి
తము); 2. విడువబడినది: చూ, హీనము 8;
3. సక్రయించబడినది: చూ, స్థితము. 8;
4. అధికమైనది: చూ, హేరాళము.

సృప్తి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. సృజన, సృజిం
చుట: చూ, సర్గము. 7; 2: చూ, సృభావము;
అం. 8. సృప్తినీతిలయములలో నొకటి.

సృష్టికరణము. కా. సం. వి. ఆ. పుం. లోకకర్తైశ
బాహ్యులు: చూ, శిష్టకరణము.

సృష్టిశేదములు. అం: అండజములు, న్యేరజములు,
ఉద్భిజములు, జరాయుజములు (4).

సృష్టిసర్గములు. అం: మహాత్సర్గము, అహంకార
సర్గము, భూతసర్గము, ఇంద్రియసర్గము, వేద
సర్గము, తమస్సర్గము, ఉపసృత్యాదిసర్గము,
తిర్యక్సర్గము, మనుష్యసర్గము.

సె

సెంటు, వా. వి. 1. ఒకరకము అత్తడు; 2. 1/10
కుంగేడుభూమి, 1/100 ఎకరముభూమి
(రూ-సెంటు) (“సెంటుమీటరు” మొ.)

సెంటెన్సు. వా. వి. శిక్షావిధి.

సెక. వై. వి. = శిఖ. రూ-సెగ-సెవ. 1. జ్వాల,
మంట: చూ, వహ్ని. 1; 2. తాపము: చూ,
సంతాపము; 3. ఉష్ణము: చూ, వేడిమి;
వా. 4. సెకసంకటమున తెవులు. రూ-సెగ:
చూ, శోగము. 1-౬.

సెకకంటి. ద్వ. వి. (సెక + కన్ను): చూ, శివుడు.
సెకను. వా. వి. 1: చూ, తెచ్చుపాలు; 2.
1/80 నిమిషము; 1/3600 గంట. శ్రిక్షణము.
సెకనుసెకను. వా. వి: (సం) అనుక్షణము, త్రి
సెకవిలుగు. ద్వ. వి. ఉష్ణరక్తి. య. 1, ఆ.
45: చూ, మూర్ఛుడు.

సెగ. వై. వి. = శిఖ: చూ, రూ-సెగ. 1. 2. 3. 4.
సెగతీడు. ద్వ. వి. శిఖావంతుడు, అగ్ని:
చూ, వహ్ని. 1.

సెగ్గము. దే. వి. (రూ-సెగ్గింపు-సెగ్గ-సెగ్గము).
1. శోత. వారి. ఉ. 7, ఆ. 188: చూ,
సెగ్గింపు.

సెగ్గింపు. దే. ప. క్రి. శోయ. భాగ. 8, స్కం.
981: అడిపోనీకొను, అడు, అడుకొను

ఆరడిసేయ, ఈసడించే, ఎంచే, ఎగ్గాడు, ఎగ్గులాడు, ఎన్ను, ఏను, ఏవగించే, ఒదిరు, కరాలించే, గోనడుచే, చెడవాడు, తిట్టు, తెగడు, దిసంతడుచే, దిసంతుకొట్టు-దిసంతులు కొట్టు, దూలు, చదరు, చలుకు-చల్లు, చోనాడు, చ్చల్లు, రోయు, అవ్వాడు. (సం. ప) అధిక్షేపించే, ఆక్షేపించే, కుత్తించే, గర్జించే, మాపించే, నిందించే, లంభించే. (చూ, హేళనము చేయు.)

సెగ్గిపు. దే. వి. దూలు: అంకము, అగడారు-అగడు-అసడు, అసడి, అట, అడిక, అడికోలు, ఆరడి-అజడి, ఆయు, ఈసడము, ఈసడింపు, (బ)ఎగ్గులు, ఏను-ఏవగింపు-ఏవము, ఓకగ, ఓకరింత-ఓకిలి-ఓకిలింత, కళంకు, కింకిరి, కింకిరిపాటు, కొడిమె, గోరపన, గోరము, గోను, డాబా, డొగగు, తిట్టు, తిట్టువాటు, తుట్టు, తెగడిక-తెగడు, దిసంతు, దూరు-దూలు, నేన, పగచోటు, చదరు, చలుకు-చల్లు, చ్చల్లు, చ్చయి, మాట, రట్టు, రొచ్చే, రొయి-రొయ్యి, రోత, రొయి, అట్టడి-అట్టు, అవ్వ, తొచ్చే, తోత, తొయి, పట్టిమాట, వాజే, వాదు, పడి, సెగ్గము-సెగ్గు-సెగ్గము. (సం. ప):- అభిలము, అధిక్షేపము, అపనింద, అపవాదము-అపవాదము, అభియోగము, అభిశంసనము, అభిశస్తి, అర్థనము, అపగీతము, అపద్ధంసము, అపర్ణము, అపశేవము, అవాద్యము, ఆక్షేపము, ఉపకోశము, ఋతీయ, ఏవము-ఏవన్ను, కలంకము-కళంకము, కుత్స, కుత్సనము, కాలీనము, క్రింద, క్షేపము, గర్జు, గర్జనము, ఘోష, జన్యము, జాగుచ్చి, దూషణము, నింద, విర్యాదము, పరివాదము-పరివాదము, రంభ్రము, లంఘనము, విద్రవము, వివరము,

హిరణీయ. (అవ్య):—అ, ఊమ్, ఋ-ఋ, కిమ్, కు, వా. తద్వి. —గ. తిరప్పరంపలడినది: అనగణితము, అసమతము, అసమానతము, పరిభూతము, హేలనము-హేళనము. (చూ. ఓ. గు. 2); ౨. ఊరక మోపిన నిందను. — అ ప దూ టు - అపదూటు, అపనింది, అపనెదము, కాని మాట, నిరాపనింద. (సం): అభిశంసనము, అభిశాసనము, అపవాదము, విధ్యాభిశంసనము; 3. ఆగోపితమైన నిందను- (తె) అగావు; ర. చూ. వ్యాసము.

సెగ్గు దే. వి. — పై. —

సెగ్గుము. దే. వి. — పై — ఆం. భా. పర్. 115.

సెట్టి. వై. వి. = కయ్య. 1. పడక. భో. 2. ఆ.

81: చూ, కయ్య. 1; 2. సంస్తరము, పర్వస్తరము.

చిగుళ్లులోనగు వానిసెట్టి. చూ, కయ్య. 1. ౨.

సెట్టి. దే. వి. = కేర్వెట్టి. 1. కోమల్లులోనగువారి పట్టపులచేరు: చూ, వైత్త్యుడు; 2. పర్వస్తరము: చూ, సార్థవాహకుడు. (కేరు అనియు వాడుక).

సెట్టిగ. వై. వి: చూ, సెట్టిబలికె.

సెట్టిబలికె. వై. వి: ఈంద్ర, ఈడిగ, సెట్టిగ (చూ, మరాఠీ)

సెట్టు. వా. వి. 1. కొన్ని వస్తువుల (పుస్తకముల) మొత్తము; స. ప్రి. 2. దాచే, “నీసెట్టులో సెట్టు”; 3. ఉంచే, “నీదగ్గరి సెట్టు.”; 4. సెట్టు. “బల్లమీద సెట్టు” 5. (రహస్యముగా) ఉంచే “ఈమాట నీరు నన్నులో సెట్టు.”

జీ. కే. కే.

సెనగలు. వై. వి. [బ. = చుగక. రూ. సనగలు.

1. (సం) ఆశ్వాశము, కంటి, చుగకము, క్షృష్ణ చంచాకము, హరిమంథకము-హరిమంథజము, తద్వి. —గ. గుండ్రసెనగలకు: కలాయము, లంక; ౨: కలాయము. (తె) బోడసెనగలు; 3. ఓలు సెనగలకు: —గభోలికము, గూఢపు

స్వకము, మంగళ్యకము-మంగళ్యము, మమ
ద-మహార. (తె) చిటిసెనగము-చిటుసెన
గము; 40. 2: చూ, ధావ్యము.
సెనగపొట్టు. వా. వి: చూ, శింబ.
సెపింఁచే. వై. స. కిరి.=కాప. రూ-సెపియిం
చే: చూ, శపింఁచే
సెపియింఁచే. వై. స. కిరి.=—వై.—
సెబాను. వా. ఆవ్య. రూ-సెబాను. బళి:చూ,
రూ-సేబాను.
సెబ్బర. దే. వి. రూ-సెబ్బ. 1. చెతుగు: చూ,
కారము. 2, విణ. 2. చెడ్డది.
సెబ్బి. దే. వి.—వై.—
సెమ్మ. వై. వి.=శమ్య: దివియకంబము-దివెకం
బము-దివియకంబము-దివెకంబము- దీవి
యకంబము. (సం) కొనుదీదుగ్రు, దీవపు
త్తము, దీవస్తంభము, శమ్య, శిఖితరువు.
(చూ, స్తంభము 1.) [చూ, చెలుతురు. 1.
సెర. దే. వి. 1. నేత్రమునందలిరేఖ; 2.కాంతి:
సెరగు. దే. వి. ఆపద. భార. ఆది, 8, ఆ. 119:
చూ, వివర్త.
సెరబము. వై. వి.=శరభ: ఆడిరపు మెకము,
ఎనిమిదడుగుల మెకము, ఏనుగులగొంగనూ
డు, కటిక మెకము, చేవుగంటి-చౌగంటి,
దచ్చికాళ్ల మెకము, దచ్చియడుగుల మెకము,
మిఁగండ మెకము, సింగపుగొంగ. (సం. ప):
అవ్వపాత్తు-అవ్వెనిము, ఉత్పాదకము, ఉ
త్పాత్తు, ఉద్ధృతపాదము, ఉద్ధృతాచనము,
మంజరా రాతి, శర్దుము, ఖడ్గి, గండకము,
గండము, గంధర్వము, గజారి, గవయము,
డింగరము, నగోకసము, వనోత్పనము, వా
ధ్యానము-వాధ్యానము, శంభము, శకము,
సృగారము. తద్వి.—వల్లుపమును కెడ్డక
డుపునుగల మృగమునకు.—గంధర్వము.

సెరవంజి. వా. వి: చూ, సరవంద.*.
సెల. వై. వి.=శిలా. 1. అంబుజమ్మ దేశము. ఆం,
భా. ద్వి. 30; 2.=శిలా. శిలావది. కొండ
కాలువ. (సం) కిరి: చూ, సెలయేలు; 2. ఉ
పకాళి. ఆం, భా. ద్వి. 48: చూ, కాళి. 1,
4.=కల్వ: చూ, బాణము. 1. (పంచ. వేం.
3, ఆ. 134); 5. బాణముతులికి; 6.=కల.
ఏదువందిముల్లు; (చూ, సితాగ్రము. 2.);
7.=కల్వ. మునిశోల మొదలగు వాని
చివర యందు ఉనుపముల్లు:
చూ, సితాగ్రము; 8. వర్ణమునందు చీము
వెడలెడు రంధ్రము. వా. 2, ఆ. 87; ఉ.
హరి. 4, ఆ. 212. 9. నీరుపుట్టుకాపు: సిల.
సెలకట్టిము. వై. వి. రూ-సెలకట్టె=కల్వకాన్త.
ఉ, హరి. 4, ఆ. 212: చూ, బాణము. 1;
2 బాణమువలె వేగముగా బాటునట్టి శ్వేద
ము. స్వా. 4, ఆ. 57; జీలకట్టె (అనికొం
డలు): చూ, శ్వేదము; ఆం. 8: చూ, ము
ప్పదిరెండాయుపములు.
సెలకట్టె వై. వి.=—వై —
సెలగ. దే. వి. 1. ఉపకాళి: చూ, కాళి. 1;
వా. 2: (రూ-పలగ-సెలగపాళి) పాళవి
పు; 3: చూ, సెలగ. 1-2-3-4.
సెలగత్తి. ద్వ. వి. (సెలగు + కత్తి.) కల్లుగీఁచే
వాని కత్తి. అచ్చ. యు, కాం. 284: చూ,
హేతి 4 (డిప్టి. 2.)
సెలగ. దే. స. కిరి: రూ-చెలగు. సెలపు, ఆఱ
ఱునేయు, ఉత్తరించే, కనుపుగొట్టు, కనిమ
నగు, కోరాడు, కోగిడాడు, గండించే,
చేక్కడచే, చేక్కాడు, చేక్కచేయు, చో
గలగొను, చించే, చిండఱ పందఱచేయు,
చిరుము, చీరు-చీలు, చెండాడు, చెండు
బెండాడు, చెలగు, చెల్లు, తలుగు-తలుపు,
తీపేయు, తుండించే, తునుమాడు-తున్నా

డు, తునును-తున్ను, తెగఁగొట్టు, తెగవేయు, త్రోవు-త్రోవువు, త్రోవ్వడించు, చుమ్మురేచు, నఱుకు-నఱుకు, నుగ్గాడు, వరిమారుచే-వరిమార్చు, పాలాగు, పొర్రు, మురికొను, మొత్తు, రేయు, వందఱలాడు, విర్లు-విలుగు, వేయు-వేయు, వ్రొక్కరించు. (సం) ఖండించు, ఛేదించు, దలించు. (చూ, వ్రొక్కవాలు.) తద్వి. — మిక్కిలిఖండించుటకు. — (సం) విదలించు. [కాఖ: చూ, కాఖ. 1.

సెలగొమ్మ. దే. వి. (సెలగ + కొమ్మ) ఉపసెలగోల. ద్వ. వి. గొల్లవాడు వసులమేపెడు (దోరెడు) కోల. పా. రి. పూ. 5, ఆ. 255: చూ, సిల్లు సెలవంది. ద్వ. వి. ఏడువంది, ముందవంది: చూ, నూకరము.

సెలవు. దే. వి: చూ, రూ-సెలవు. ఆం. భా. ద్వి. 193.

సెలవుండు. ద్వ. వి. వారికులువు: చూ, వ్రొగము.

సెలయు. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, విజృంభించు.

సాండు. 1, ఆ. 203; స. క్రి. 2: ఏయు,

కులుకు, చిరుము, చిమ్ము, చెలయు, తీయు,

వయిచు-వైచు, వినరు, వేయు. (సం) వ్రొ

యోగించు. (చూ, వైచు 1.)

సెలయూట ద్వ. వి. (సెల + ఊట): కొండ

యూట. (సం) ఉత్సము, వ్రొస్రోవణము.

తద్వి. — ఊట, జెల, బుగ్గ, మెగ్గ.

సెలయేలు. ద్వ. వి. వర్వతమునుండి పాతెడు

నది. పా. 2, ఆ. 87; స్వా. 4, ఆ. 37:

చూ, నది (౯).

సెలవడు. వై. ఆ. క్రి. సెలవేయు: రూ-సెలవాలు.

సెలవాలు. ద్వ. ఆ. క్రి. — వై. — స్వా. 3, ఆ. 40.

సెలవి. వై. వి. = సృక్వీ-సృక్వీ, ఓస్థాంత్య భాగ

ము. పెదవిమూ. స్వా. 2, ఆ. 7: చూ,

చాలెఱ.

సెలరిచ్చే. దే. స. క్రి. (సెలవు + ఇచ్చే) ఆ

జ్ఞాపించే వై. 8, ఆ. 4: ఆంచు-ఆపించు,

ఆంపు, ఆనుచు (ఆన్పు), ఆనుపు, ఆనరిచ్చే-ఆనరియిచ్చే, కట్టుపాటుచేయు, నేమించు, పంచు, పంతగించు, పంపించు-పంపు, పంపుచెట్టు, పనిగొను, పనికంచు, పనుచు, పరమాంచు, పుచ్చే, పుత్రైంచు, పుష్పించు, పురమాంచు, పురికొలుపు, మందలించు, ముడలచెట్టు, వలయు, సాగవేయు. (సం) అజ్ఞాపించు, అదేశించు, కథించు, నియమించు, నిధించు, కాపించు.

సెలవిల్లు. దే. వి. సెలనుబద్దలవిల్లు: రూ-సెలసువిల్లు.

సెలవు. దే. వి. 1. ఆజ్ఞ: ఆవృణ-ఆవృన,

ఆక, ఆన, ఆనతి, ఉద్దరువు, కట్టడ,

తోడు, చురా-చురాయి, చంపు, చని,

చనుపు-చన్పు, చర్మానా, బరారము, ముద

ల, రజో, హద్దు. (ఇం) అడ్డరు, వారంటు.

(హిం) హుకుం. (సం) అమ, అమజ్జ, అను

జ్ఞానము, అనుకాసనము, అవచానము-అవ

వాదము, అభ్యనుజ్ఞ, ఆజ్ఞ, ఆజ్ఞప్తి, అజ్ఞాప

నము, ఆదేశము, ఉను, నిదేశము, నియమ

ము, నియోగము, నియోజనము, నిర్దేశము,

విధానము, విధానుకము, విపరీధము, కాస

నము, కాస్త్రము, శిష్టి, సంప్రేయము, సమ

యము, సమృతి, నావము, (అవ్య) అజ్,

ఖలు, చ; 2. ఉపయోగము. భారి. విరా.

1, ఆ. 239: చూ, వెలవు. 1; 8: చూ, ఆట

విడుపు. 2; స. క్రి. 4: చూ, రూ-సెలగు.

పా. 2, ఆ. 181. [4, ఆ. 523

సెలను. దే. వి. ఒకరికముచెట్టు. వంచ. వేం.

సెలనువిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-సెలవిల్లు.

సెలకాలుది. వా. వి. ఒకరికముపుంజో. తద్వి. —

కోడికి. — (సం) విష్కరము, శిఖండి: చూ,

పుంజో.

సెల్లా. వై. వి = చేల. అంచేకమ్మలరేని తెల్లని

బట్ట: చూ, వస్త్రము. [ఆది. 7, ఆ. 203

సెల్లుడు. వై. వి. = కల్య. కల్యుడు. భార.

శేవ. వై. వి.=శిఖ: చూ, దూ-సెగ.

సే

శేవము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేల్లుట: చూ, సంపూర్ణము. 1; 2. తడుపుట: చూ, సేతుము; వై. వి.=శిఖ. (1) తావము: చూ, సంతాపము; (2) ఉష్ణము. వంద. వేం. 1, అ. 688: చూ, వేడిమి.

శేవరము. వై. వి.=స్వీకార. సంగ్రహము: చూ, స్వీకారము. 2.

శేవరించే. దే. అ. కి. 1. అపాయమునుండి తేలు. ప్యా. 4, అ. 115: తెప్పిటిలు-తెప్పి టిలు-తెప్పిలు-తెప్పిల్లు-తేలు, సంబడిం టే-సంబరించే; వై. స. కి. 2.=సంగ్రహ. కూడ-తెట్టు. సంగ్రహించే: చూ, సంధించే కి.

శేవ. దే. వి. 1. అనుభవము: చూ, హాని. 2; 2. దుఃఖము: చూ, కోకము; 3. అపద. రామా. 3, అ. 144: చూ, వివర్త; 4. నష్టి. హరి. పూ. 5, అ. 288: తుట్టు, దండుగ-దండు వ-దండుగు-దండువు, పొలి, పోకు, బొత్త, లుగపాను-లుగ్గాను, వడునుడి, వారడి. (సం) దండము, నష్టి. తద్వి. -గ. రెట్టింపు దండుగకు: - (సం) ద్విపాద్యము; 2. నాశము జొందినది: - అంతరితము, ఉపహతము, నష్టము, శుచి; 3. నాశముచేయబడినది. - ధ్వంసితము; 4. (వి) నాశమునకు: - చూ, శంస. 3.

శేవకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముఖ్య: చూ, ముఖము. 1; 2. చేల్లునది. తద్వి. -గ. చేల్లు: దగినది: - చక్రిర్యము; 2. చేల్లుబడినది: - అవశిష్టము; 3. తడుపునది. తద్వి. -తడిసి నది: - చూ, స్త్రీమితము.

శేవనము. సం. వి. అ. ప. 1. చేల్లుట: చూ, సంపూర్ణము. 1; 2. తడుపుట: చూ,

సేతుము; 3. ఓడలోజొచ్చిన నీళ్లు వెలికి. బాణజ మ్మెదుబొక్క: చూ, పొత్తిము. 3.

సేదుకట్ట. దే. వి. సారెవానిసాధనము: చూ సరి. 2 (మగ్గము.)

సేతుబంధనము. అం: చూ, అష్టవర్గము.

సేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీటికట్ట: అలి- అలి, బధ్యము, దుర్లభంచరము, వరణము- వారధి, సంకృమము. (తె) అడ్డకట్ట, అన- అనకట్ట-అనకట్ట, కట్ట, కట్టుగొప్ప, పొర్లు కట్ట, వారువ. తద్వి. -గ. మడికి వేసిన గట్టు. - (తె) ఎక్కము, కరగ, కురిమిడి, కురిమిడిగట్టు, గట్టు, గనిమ-గనిమె, నడవ, వరుహే; 2. కత్తవతో వేసినగట్టు. - కత్తవ-కత్తవ, కట్ట, గట్టు (ఇదెకాలవ చెఱువులో నగువానిగట్టు); 3. నీళ్లుపాటుటకు గట్టిన అనకట్ట: - ఖేయము; 4. చూ, లాకు; 5. వంతెనకు. - పిండిలము, వరణము, వారధి. (తె) అట్టెడ, వంతెన; 2. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము. [కృమము.

సేద. వై. వి.=సేద. కాంతి, బడలిక: చూ, సేదగొను. ద్య. అ. కి. బడలు. అచ్చ. అ. కాం. 40: చూ, వేసరు. 2.

సేదచేరు. వా. అ. కి. బడలిక తీర్చుకొను: కు దురు, కోలుకొను-కోల్కొను, తిప్పునడు, తేలు, తేలుకొను, నిప్పులించే, రక్కాను. రక్కాను.

సేద్యకాడు. ద్య. వి. పైరుపెట్టువాడు: ఆర కాడు, కమరకాడు- కమరీడు-కన్నతీడు, వంటకాడు, రయితు-రైతు. (సం). కన్నకుడు-కార్నకుడు-కార్నకుడు-కార్నకుడు, కీనాకుడు, కుటుంబి, కృషకుడు-కృషికుడు, కృషాణుడు, కృషిబలుడు-కృషివలుడు, కృష్ణ, క్షేత్రాజీవుడు, పృథనాయి, సైరికుడు, హలాయుధుడు, హలి, హలికుడు-హలికుడు.

తద్య. — విత్తైదువానికి. — వత్త. (తె) విత్తైదువాడు.

సేద్యము. వై. వి. వైరుపెట్టుట: కనుతము. కన్తు
తము, కరిసనము. కరిసెనము. కరిసెను. కర్న
నము. కరిసె, కినుక, తెగుబడి, దుక్కి, పం
ట, సాగు, సాగుబడి. (సం) ఆన్తుతము,
కర్ణణము, కృషి, కృప్తి, క్షేతము, పృథ్వీత
ము, మహాధనము, వ్యవసాయము. తద్య. —
౧. తేలికదుక్కికి. — ఒకచోలుదుక్కి. — ఒక
చోలుదుక్కి; ౨. నీరాసరాపంటకు. — పల్ల
పులంట; ౩. యజ్ఞార్థమైన దుక్కికి. —
(సం) కర్నపు; ౪. రొంపిదుక్కి, కుదప;
౫: పిలిదుక్కి; ౬: పంట, మహానూలు.
మహానూలు; ౭. దున్నిసిద్ధము చేసినిచాలము:
(తె) సేద్యము.

సేన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. అనీకము, అనీకిని,
ఉత్థానము, కుటకము, చక్రిము, చమువు.
చమువు, తంత్రము, దండము, దళము,
దట్ట, ధాటి, ధ్వజిని, పటలము, పతాకిని,
పరివారము. పరివారము, పృతన, బలము,
పరూధిని, వాహిని, సాధనము, సైన్యము,
స్కంధావారము. (తె) ఎట్టపోగు, కూటుస,
చేపలము, చేరుస, తాణా, తత్తబడ, తుట
ము (తుట్టిము. తుట్టె-తుట్టియ-తుట్టె, తు
డుము), తోయము, దండము, దిండు, దిడ
ము, దళా, దళము, దాటు, దాడి, దుము
దారు, పటాలము, పరి, పాళియము. పాలె
ము, పొట్టము, పువ్వుజే-పొజ్జే, బలువిడి-
బల్లిడి, మూక, మొన, రాణువ, లక్ష్మిగు,
వాగు, వీడు, వెల్లువ, సంగడము, సవరణ-
సవరణము, సిబ్బంది. తద్య. — ౧. సేనావిశే
షములు. అక్షోహిణి; అనీకిని; గణము; గు
ల్మము; చమువు; పత్తి; పృతన; వాహిని;
సేనాముఖము. (చూ, సేనాల్మణము) (వీని
వివరములాయా సదములకడఁ జూడవగు);

౨. సేనాముఖమునకు. — ఇర, చమాముఖ
ము. తలతంత్రము, నానీరము, శిరము, సేనా
గ్రము, సేనాముఖము. (తె) వడసలము,
మునుము. మున్ను, మొన; ౩. దండులోని
అల్లరిజనముకు. — (తె) పెందారిముఠా;
౪. విటికిలముకు. — (తె) కూటుసముఠా;
౫. యుద్ధసన్నద్ధసేనకు — పృథక్రము. (తె)
కూరు మొన; ౬. చతురంగబలసేనకు. —
(తె) పరి, పరిగవి (చూ, చతురంగములు,
చతురంగము); ౭. సేనవెనుక దండుకు. — కూ
లము, సన్నయము. సమున్నయము; ౮. మూ
డటనుండిరక్షించెను సేనకు. — పార్శ్వము; ౯.
కలఁతపాటిన సేనకు. — పింజలము; ౧౦. సేనా
గ్రమునకు. — శిరము, సేనాగ్రము; ౧౧. సేన
వెనుకటిదిబ్బినకు. — పృథిపరము; ౧౨. సేన
యొడ్డుటకు — చూ, పూహము; వా. విణ.
(1) బహుకాలపగ్రిమాణము. “వాఁడుబచ్చి
సేనసేనైనది”; (2) ఎక్కువ, చోల.
“వాఁడుసేనఅన్నము తిన్నాడు” “వా
డుసేనమంచివాడు.” (సేనాచాలా.)

సేనము. దే. వి. రూ. చీనము. చీనాము. చిన్న
యులి. బంగారునలుకెడియులి (అనికొండ
లు); చూ, నుత్తియ (వృక్షాదనము. 1.)

సేనాంగములు. అం: రథ, గజ, తురగ, పదాతి
చతుష్టయము: చూ, అంగము. ౨ (చూ,
నాలుగంగములు.)

సేనాగ్రము. సం. వి. అ. న. శిరము: చూ, సేన. 1-౧౦-

సేనాని. సం. వి. ఇ, ఈ. పుం. 1. కుమార
స్వామి: చూ, స్కందుడు; 2. సేనాధిపతి,
మహాసేనుడు: చూ, సైనికుడు.

సేనాముఖము. సం. వి. అ. న. 1. పడసలము:

చూ, సేన. 1-౧-౨; మూఁడురథములు, మూఁ
డేనుగులు, తొమ్మిదిగుట్టములు, పదునేవుత
కాలువగుతుగఁ సైన్యము: చూ, సేనాల్మణము

సేనాలక్షణము. అం. చ త్రిమొదలక్ష్యహిణిచర్యం
తమైన సేవకుఁగలరథగజాశ్వవదాతి సంఖ్యా
వివరము.

శ్లో. అక్షహిణ్యా మిశ్యధికైః | స్వప్రత్యా
చాప్తభిక్ష్వలైః | సంయుక్తాని సహస్రాణి |
రథానామేకవింశతిః | ఏకమేవగజానాంతు |

సంఖ్యాసంకీర్తికంబుడైః | వంచపష్టిసహ
స్రాణి | పట్టతానిదక్షైవతు | సంఖ్యాతా
మరగాస్తజ్జ | ద్విసార్ధ్యైః మరంగమైః |
స్వజాంశత సహస్రంతు | సహస్రాణివస్తై
వతు | శతానితీర్ణిచాన్యాని | వంచాశ
తువదాతయః || ఇత్యక్షహిణిలక్షణముచ్యతే ||

	సేనపేరు	గజములు	రథములు	అశ్వములు	కాలిబంట్లు
1	చ త్రి	౧	౧	3	౫
2	సేనాముఖము	3	3	౯	౧౫
3	గుర్జము	౯	౯	౨౭	౪౫
4	గణము	౨౭	౨౭	౮౧	౧౩౫
5	వాహిని	౮౧	౮౧	౨౪౩	౪౦౫
6	వృత్తన	౨౪౩	౨౪౩	౭౨౯	౧౨౧౫
7	చముపు	౭౨౯	౭౨౯	౨౧౮౭	౩౬౪౫
8	అనీకిని	౨౧౮౭	౨౧౮౭	౬౫౬౧	౧౦౯౩౫
9	అక్షహిణి	౨౧౮౭౦	౨౧౮౭౦	౬౫౬౧౦	౧౦౯౩౫౦

సేపు. వా. వి. కాలము: చూ, సమయము. 1.
(అంత, ఇంత, ఎంత, కొంత, ఇంచేక,
చాల, గంటమున్నగువదములు సేపుతోఁజేరి
కాలనిర్ణయమును సూచించుచున్నవి.)

సేబాను. దే. అప్య. పరీశంసనార్థకము. “శ.
సేబాను బలానిమన్.” కృష్ణ. 3. అ:
యా-సేబాను-సబాను- శాబాను, అజ్ఞి
అజ్ఞైర- అజ్ఞైర- అజ్ఞోర-అజ్ఞోరే, (మి)
అజ్ఞో-అజ్ఞోర-అజ్ఞోరే, అద్దిటి-అద్దిటియ్య,

అద్దిట, ఆరె-ఆరే-ఆరే, అసాను-హసాను,
ఎ-ఏ, ఓహో-ఓహోహో, ఓహోరె-
ఓహోరే, బౌ, చోంగుబలి, చోంగు-చోంగురె-
చోంగురే, పుర-పురే, బలా-బలరా-బలారె-
బలారే, బలే, బళా-బళారె, బళారే, బలి-బలిరె-
బలిరయ్య-బలిరా-బలిరె-బలిరే. బలీ-బలీరె-
బలీరే-బాపు-బాపురె-బాపురే, మజ్జి-మజ్జో-
మజ్జి-మజ్జిరె-మజ్జో-మజ్జోరె, మజ్జో-
రే, (మి) మయ్య; మమ్మ-మమ్మరె-మమ్మరే-

మమ్మ-మమ్మరె-మమ్మరే, మా, మాయ, మాయురె-మాయురే, మెర, మేల్ - మేలు, రె. (సం) తావత్, భల్లారె-భల్లారే, భలిరె-భలిరే. తద్వి:—చూ, పృథంసార్థకములు. సేమంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=చేమంతి*: రూ-సేమంతిక, సేవంతి, శబిపత్రిక. (తె) చేమంతి-సేమంతి; వై. వి. (1)=సేవంతి*: చూ, సేమంతి. 1; తద్వి:—౧. రక్తసేవంతిక. (తె) ఎఱ్ఱచేమంతి; ౨. కురటకము. (తె) వచ్చే చేమంతి. *.

సేమంతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. =చేమంతి.-వై.-సేమము. వై. వి.=తేమము. 1. బాగు: చూ, కుభము. 1; 2. ఉన్నది చెడకుండుట.

వేరి. దే. వి. 1. వాచ్చేవరిమిలిగల సాగుబడి: రూ-సేరి; 2. ఈనామకాసి చాలము (శ. ర.): రూ-సేరి

వేరి. వా. వి.—వై.—

వేరు. దే. వి. 80 కులముల యెత్తువడి: కుడువము, నవల, మాన-మానిక-మానిక, మంత. (సం) అంజలి, కుటవము, కుడవము-కుడవము, మానము. తద్వి.-కుడవపుమాణము.—చూనెడు. (వీసకు సేర్లు 5. సేరుకు ఫలములు 8. ఫలమునకు కులములు 8; సేరు=80 డబ్బుల వడియెత్తు; కుంచేము=4 సేర్లు అనికొండలు.)

వేల. వై. వి.=చేల:చూ, వస్త్రము. య. 2, ఆ. 98.

వేలు. దే. వి: చూ, రూ-సాలు. 1-2-3; ఆం. 4: చూ, వేలము. 4.

వేవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కొలువు:అవ్యాసనము, అలోకము, ఉపచారము, ఉపస్థానము, ఉపాసన-ఉపాసనము, ఉపాస్తి, చాటూక్తి, పరిపర్య, పరిచారము, పరిష్టి, కుక్కుర, క్లాగు, సేవము. (తె) ఉడిగము-ఉడిగము-ఉడియము-ఉడియ, కొని యాట, కొట్టుము, కొలువు-కొల్లు, చోకిరి,

నినుపరకము. తద్వి:—౧. కైంకర్యమునకు:—(సం) భక్తి, భజన-భజనము; ౨. మిక్కిలి సేవకు:—పింజలము-సముత్పింజలము; 3: కృష్ణుత్తి. (తె) నవ్వురి (నాకరి-నవ్వురి-నాకరి); ౪: భిక్ష-భిక్షము; ఆం. 2: చూ, వృత్తులు (మనుజు వృత్తులు); వై. వి. (1) నినుపరకము. ఆం. భా. ద్వి. 178: చూ, సేవ. 1; (2): చూ, సంబరము; (3)=సేవికా: చూ, సేవిక. ఆం. భా. ద్వి. 255.

సేవంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. =చేమంతి*: చూ, రూ-సేమంతి. (సేవంతిక అని కొండలు.) సేవకము. సం. వి. ఆ. పుం. వీణకరివ, పృసేవకము: చూ, స్వరము 2. (చూ, వీణాదండము; వీణ. ౭౨.)

సేవకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: అనుజీవకుడు, అనుజీవి, అర్థి, ఉపాసకుడు, కర్మకరుడు, కక్తి, కింకరుడు, కుర్వంతుడు, కుర్వాణుడు, కురుడు, గుప్తి, గోవ్యకుడు, గోవుడు, చేడకుడు, చేడుడు, చేలుకుడు, జీవకుడు, దాసుడు, నియోజ్యుడు, నిర్వాణుడు, పరిచారకుడు, పేర్వ్యుడు, భటుడు, భృత్యుడు, వంతుడు, సేవి. (తె. వ):—అడియరి, అలెగాడు, ఉడిగీడు, కొలువుకాడు-కొలువుడుకాడు-కొల్లుడుకాడు, గుండడు, గులాము, జీతగాడు, డింగరీడు (డింగరుడు), నవుకరు, (నవుకురు-నాకరు-నాకురు), వనివాడు, పాత్ర, బంటు, బంటోరు, (బంటోరు), బానసీకుడు-బానసీడు, బోడిక, లెంక-లేక, వరవు, వరవుడు. తద్వి:—౧. పాదసేవకుడు.—(తె) బానసీకుడు-బానసీడు; ౨. కుత్సితసేవకుడు:—కసేవకుడు; 3. కుదుయుంచిన బానసీకుడు:—అడత్తుడు. (తె) లంకమానిసి; ౪. నుంకరికొందిబంటు: (తె) కొలుకా

దు; ౫. చంచేనుకాచియుండు సేవకుడు
(తె) పడిగావు; ౬. పెంపుకుబంటు.
పరచాకుడు-పరాచితుడు, పరిష్కండు.
దు, పరైధికుడు; ౭. పూజచేయువానికి:-
చూ, పూజోరి. 1; ౮. విష్ణుపూజచేయువా
నికి:-చూ, పూజోరి. 2; ౯. శివార్చకు
నకు:-చూ, పూజోరి. ౩; ౧౦. పోలీసు
బంటోరునకు.-దండపాశికుడు. (తె)
పోలీసు; ౧౧: చూ, విధేయుడు; ౧౨. చిల్ల
రపనులుచేయు బంటుకు:- (తె) మేటి;
విణ. 2. కొలుచేవాడు.

సేవకురాలు. మి. వి. దాసి, పోట: చూ, పరి
చారిక. (చూ, స్త్రీ) (చూ, బానిసె.)
సేవధి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-శేవధి: చూ,
శిల్పి. 2.

సేవనము. సం. వి. ఆ. న: 1. కొలువు: చూ,
సేవ. 1; 2. (సేవనము అనికొందలు.) బట్ట
కుట్టుట: చూ, స్మృతి.

సేవన్యాసర్తి. ఆం: చూ, ఆకుభావర్తయులు.
సేవి. సం. వి. స్. పుం. కొలువుడుకాడు:
చూ, సేవకుడు.

సేవించే. సం. స. కి: ఉపచరించే, ఉపాసిం
చే, పరిచరించే, భజించు, సంభజించే,
సంభవించే. (తె) ఓలగించే, కొలుచే.

సేవిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సేవియ. వై. 6, ఆ.
20: చూ, భక్త్యము.

సేవితము. సం. విణ. సేవించబడినది (కొలువ
బడినది): జన్మము, పనిత, నిక్షేపము.
తద్వి.-సేవించునది:- భజనము.

సేవితుడు. సం. విణ. సేవించబడినవాడు:
ఉపచరితుడు, ఉపాసితుడు, పరిపసితు
డు. పరిపసితుడు-పరిపసితుడు, క్రితుడు
సేవియ. వై. వి. రూ-సేవ=సేవికా. వై. 8,
ఆ. 204: చూ, సేవిక.

సేవ. వై. వి.=చూ, సేవియ. య. 2, ఆ. 83.
సేవ్యము. సం. వి. ఆ. న.=చవ్య. 1. వట్టివేరు:
అభయము, అమృతాశకము - అమృతా
శము, అపదాహము, ఇష్టకావధము, ఉశీ
రము-జౌశిరము, కంభపు, నలదము, మృదా
లము, లఘులయము, లయము, లాజము,
లామజ్జకము, సీతోసీరము. (తె) వట్టివేరు-
వట్టివేరు, అమృతగంటివేరు. తద్వి.-౧. తెల్లవట్టి
వేరునకు:-జలాశయము, లామజ్జకము. (అని
కొందలు): (తె) తెల్లవట్టివేరు; ౨. నిరు వట్టి
వేరునకు: అమృతాశకము-అమృతాశము, అప
దాహము, ఇష్టకావధము, జలాశయము,
లఘులయము, లయము, లామజ్జకము, శీఘ
ము, సేవ్యము (దీని తెల్ల వట్టివేరు అని
కొందలు); 3. చవ్యకము*: చూ, కరికణాన
ల్లి; విణ. ౩. సేవించదగినది: జవ్యము, భజవ్య
ము; దే. వి. (1) దున్ని సిద్ధముచేసిన
పాలము: సేద్యము.

సేవ్యుడు. సం. విణ. ఉపాసించదగినవాడు:
ఉపాస్యుడు. తద్వి.-పరివర్త్య చేయువాడు:-
పరిచార్యుడు.

సేవ. వై. వి. బ. 1. అక్షరాలు. పను. 6, ఆ. 28.
చూ, సేవర్రాలు; 2. అక్షరలను ధాన్యము:
చూ, స్తంబకరి(ధాన్యము): వై. వి. 8. కేశవిధి,
పావట. (సం) కేశవద్ధతి, సీమంతము.

సేవర్రాలు. ద్వ. వి. తలర్రాలు. (చూ, విశ్యము.)
తద్వి.-౧. పీనుగునోటవేసెడు విశ్యము:- వాతి
విశ్యము; ౨. అనుగ్రహించియిచ్చిన అక్ష
రలులో ననునవి:- (సం) కేశ; 3. ఎపటిపో
తలుగాదంచిన విశ్యము:- సడింపులు; ౪.
పొట్టుపీడిపీడనవిశ్యము:- మెటికలు-మెలు
కులు; ౫. లక్కపొడి, లక్కవిశ్యము; ౬. సగ్గ
విశ్యము.

సేవకొవ్వు. ద్వ. వి. కొండెసిగ: చూ, సిక.

నేసలు. వై. వి. బ.=కేవ: చూ, నేస. 1-2.
నేళము. దే. వి. కారంధి, శ్రీంకణము*: చూ,
వన్నకద్రువు.

సై

సై. వై. ఉ. ప. రూ. సయి. = సహ. సహశబ్దార్థకము.
“సైదోడు” మొ. (చూ, సైతము)

సైంధవము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. ఇందువ్యు:
చూ, లవణము. 1; పుం. 2. గుట్టుచూ: చూ, నా
యము; విణ. 3. సింధువున బుట్టినది; అం.
4: చూ, టక్కజ భాషలు.

సైంధవలడ్డు. బా. అడ్డుము. (పానకములోని
పుడకకంటిది.)

సైంధవలవణము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
సైంధవము. 1; అం. 2: చూ, షైరములు.

సైంధవసరాటి. అం: చూ, వరాట్టుపొంగ
ములు (అంగము. 3.)

సైంధవి. అం. 1: చూ, వంచమజభాషలు; 2:
చూ, మాళవ కైకీజభాషలు; 3: చూ, భిన్న
వడ్డకజభాషలు. [రాహువు. 1.

సైంహీకేయిండు. అం: రాహుగ్రహము: చూ,
సైయే. వై. అ. కి. స. కి. = సహన. రూ. సయిచే.

1. ఓర్పుకోను: చూ, సహించే; 2. రుచించే;
చూ, సందించే. 2; స. కి. 3. = సహన.
ఓర్పు: చూ, కాంతించే.

సైఁడు. దే. వి. గోడునుపిండి: రూ. సయిఁ
దము. [చూ, సహనము. 1.

సైఁపు. వై. వి. ఓర్పు. కాంతము, రూ. సయిఁపు:
సైఁపుడు. వై. వి. - సై. (రూ. సయిఁపుడు.)

సైకతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇనుకదిబ్బు:
చూ, భూమి. 1; 2. ఇనుకనేల: చూ,
భూమి. 1. [(తె) ఇనుకదారి.

సైకతకాకము. సం. వి. అ. న. ఒకానొకకూర:

సైకము. దే. వి. 1. రూ. సయికము. విజ. 2, అ.
48: చూ, స్వల్పము; విణ. 3. సూక్ష్మమై
నది: (సం) అగురువు, కఃష్టము. (తె)
చిన్నది; తద్వి: - గ. సన్నమైనది :- చలువే;
౨. (విణ.) చలువేసై నది: - చలువే. చలువే, బద్ధ.

సైకిలు. వా. వి. రూ. సయికిలు, బయినికిలు -
వై సికిలు (చూ, బండి.) (ట్రాయిని కిలు = మూఁ
డుచక్రములబండి)

సైగ. వై. వి. = సంజ్ఞ. 1: రూ. సయిగ, బాస,
మంతనము. (సం) సంకేతము, సంజ్ఞ (కంటి
తోను చేతితోను, తలతోను, ఒకవిధమైన
స్వరముతోను చూపెడి కలుపులు సైగలవఁ
బడును.) తద్వి. - గ. చేసన్న, సన్న. (సం)
సన్య-సన్య; ౨. కనుసైగకు. - కన్నవన్న, జోడ;
2: చూ, రహస్యము. తద్వి. గ. - రహస్యము
నకు. (సం) వృత్తాంతము, సమయము; రహ
స్యార్థమిందు: - (వి) అస్పష్టత, అస్యక్తము,
ఉచితార్థము; (విణ) అస్పష్టము, అస్ఫుట
ము; (అన్య) ఉపాంతు. (చూ, రహస్యము.)

సైడ్డు. వా. వి. రూ. సయిడ్డు: చూ, సూరలు. 1.

సైతిము. వై. అన్య. = సహిత. రూ. సయితము.
(డి) ఒక్కట-ఒక్కట-ఒక్కట - ఒక్కట,
కూడ, తో-తోడ - తోడుత - తోడుతో,
తోడుతోడ - తోడ్తో - తోడ్తోడ, మొగ
మున. (సం) ను, సహ-సహ, సహితము,
సాంపగీతము. [డునది: చూ, నది.

సైతివాహిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బాహుద యసే

సైతాను. వా. వి. రూ. సయితాను. 1. ఒకా
చములకు అధినతి; 2. చెంటనంటి వదలని
వాడు. [సహాయుడు. 1.

సైదోడు. ద్వ. వి. రూ. సయిదోడు: చూ,
సైద్ధాంతముడు. సం. విణ. సిద్ధాంతము తెలిసిన
వాడు: చూ, సాంపగీతము.

సైనికుడు. సం. వి. అ. న. 1: ఖడ్గికుడు.

దండనాయకుడు, దళపతి, ధర్మి, వాహినీ
పతి, నేనాధిపతి. (తె) గమికాడు, చేపవ
కాడు, దణాయుడు, దణి-దణియ-దణె,
దళపతి-దళనాయి-దళ్యాని, దొర, చడ
వాల - చడలు, మొనకాడు, మోటు
కాడు, సోల్లరు. తద్వి..౧. గొప్ప నేనగల
వాడు. మహానేనుడు; ౨. విష్ణు నేనాధి
పతికి. - విష్ణుకేసుడు; ౩. చిన్న నేనకు అధి
పతికి - (తె) జేంగిలి, జేంగిలిగమికాడు;
విణ. 2. నేనతో జేరినవాడు.

సైను. వా. వి. రూ-పయి: చూ, వస్త్రము.
సైన్సు. వా. విణ-రసాయనకాస్త్రసంబంధమైనది.
సైన్యము. సం. వి. అ. న రూ-సైనికము. 1. నేన
తో-గూడియుండుబలము (అవికొందలు):
చూ, నేన. 1; పుం. 2. కృష్ణుని తేనె గుఱ్ఱ
ములలో నొకటి: చూ, నాయము; అం.
8: చూ, రథ్యములు; విణ. 1. నేనతో-గూడినది
సైమంతికము. సం. వి. అ. న. కుంకుమపువ్వు:
చూ, వహ్నిశిఖము. 1.
సైరంధ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, గట్టి
వాలు; 2. అంతఃపురకావలికత్తె: చూ, స్త్రీ;
3. సంకరజాతిఆడుది: చూ, స్త్రీ.

సైరణ. వై. వి.=సహన. రూ-పయిరణ: చూ,
సహనము. 1. [నిర్వ. 3, అ, 78.
సైరించే. వై. అ. కిరి: చూ, రూ-పయిరించే.
సైరికము. సం. వి. అ. పుం. 1. దుక్కి-పె
ద్దు: చూ, (చూ, హాళికము. పృథువు.
1-౨౯); విణ. 2. సీరసంబంధ మైనది
(సీరము=నాగలి). [చూ, సేద్యకాడు.
సైరికుడు. సం. వి. అ. పుం. హాళికము:
సైరిధము. సం. వి. అ. పుం. దున్నపోతు: తటా
గ్గము, లాళికము, వీరస్కంధము. తద్వి:
౧. గవలమునకు. - సైరిధము (అవికొందలు),
కానరము. (తె) కారుపోతు-కాటుపోతు-

కాటోరు. కాటెనుబోరు, కారుదున్న.
(చూ, మహిమము. 1. ౨); ౨. అడవిదున్నకు. -
సనుహిమము. (తె) అడవిదున్న: (చూ,
మహిమము); 3. నాకము: చూ, స్వర్ణము.
సైరేయకము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లగోరంటి:
చూ, సహ. 2; 2. ములుగోరంటి: చూ,
సహ. 2.

సైలర. వా. వి. ఓడమీదవనిచేయువాడు.

సా

సాంటి. వై. వి.=కుంతి. ఎండినఅల్లము, చక్క
ముచేసి యొడించిన అల్లము: (సం) ఊష
ణము-ఊషణము, కటుభంగము-కటుభంగ
ము-కటుభద్రము, కటూత్కటకము-కటూ
త్కము, క ఫారి, జనార్దనము, నాగరము,
మహాపథము-మహాపథి, విశ్వభేషజము,
విశ్వము, కుంతి, కొంతి. తద్వి. - చూ,
శృంగభేరము.

సాంటిపిక్క. వా. వి. పిక్క తొడలోనగు
చోట్లను (నేళ్లతోనొక్కి కదుముగట్టునటుల
చేయుట: తొడపాళ(సె)ము.

సాంటు. వై. వి.=కుంత. తవ్య: అయిపు-విపు,
అవగడము, అగడము, ఎగ్గు, ఒచ్చుమి, కల్ల,
కీడు, గొడవ, జోలుము, దొగగు, తప్పితము-
తప్పిదము, తవ్య, తీపురము, దబ్బు, దుండ
గము, దుండతీకము, దునుకు, దోసము, నెవ
ము-నెవము-నేవము, నెరను, నేరమి-నేర
ము, వంక, సాడ్డు. (సం): - అంకము, అశ
కర్ణము, అత్యయము, అవయము, అవరాధ
ము, అవకటము, అగము, ఏవము-ఎవన్యు,
కిల్చిదము, ఛిద్రము, జఘనము, దంధము,
దోషము, మంతువు. తద్వి. - ౧. పరీమాణ
ముచేసి తవ్యచెప్పినవేరము. - (సం) అవ్య

మాణము; ౨. పెద్దలయెడలచేసినతప్పు:—
(సం) అవచారము. [సాతంతరము
సాంతము. వై. వి. =స్వతంత్ర: చూ, రూ-
సాంపిలు. దే. ఆ. కి. రూ-సాంపిల్లు. అంద
గింజే, సాంపగు: చూ, రమ్మమగు.
సాంపిల్లు. దే. ఆ. కి. —వై. —
సాంపు. దే. వి. 1. పరిపన్నత: చూ, సమీచీన
ము. 2; 2. కాంతి. ఆం. భా. పృ. 80: చూ,
వెలుతురు. 1; 3. ఆంధము: చూ, సంహ
షము. రామా. 4, ఆ. 8; 4. ముఖము: చూ,
సంతోషము. రామా. 5, ఆ. 192; 5: చూ,
సాందర్యము; 6: చూ, సమ్మద్ది. మార్గ.
8, ఆ. 207. [చూ, సాగటు.
సాకు. వై. వి. =సుఖ. ఇంచేక విభవీతస్మృతి:
సాగటు. ద్వ. వి. బ. పగడాలపాల: చూ,
శ్యవహారము. 4-2-౬. [—వై —
సాగటాలు. ద్వ. వి. బ. (సాగపు + అటలు)
సాగటు. దే. వి. (అవి. 8, ఆ. 122): సాకు—
చొక్కు, వాడు. (సం) క్లమధము, క్లమ
ము, వ్లాని. (ఇవి స్మృతియందును వర్తిం
చేను.) [ఆ. 149: చూ, విస్మృతి.
సాగపు. వై. వి. =సుఖ. పాగవళ్యము వై. 3,
సాగయిక. వై. వి. =సుఖ. —వై. —
సాగయు. వై. ఆ. కి. =సుఖ. రూ-సాగయు.
1. చొక్కు. పరవశత్యమునొందు. భార.
ఉద్యో. 4, ఆ. 329: చూ, విస్మృతినొందు;
2 చూర్చిల్లు. మార్గ. 8, ఆ. 203: చూ,
సామ్రాజ్యము.
సాగను. వై. వి. 1. యావనాదుల వలనగలుగు
గర్వచేష్ట: ఆం. భా. పృ. 132: చూ,
విలాసము. 2; 2: చూ, సాందర్యము;
8: చూ, సాగపు.
సాగనుకాంచే. వా. ఆ. కి: ఇంపాలయు.
సాగనుకత్తె. వై. వి. 1. విటకత్తె: చూ, వై
రిణి; వి. 2. అందగత్తె, అందగత్తెయ,
రూపరి, రూపసి: చూ, స్త్రీ.

సాగనుకాడు. ద్వ. వి. 1. విటకాడు: చూ,
విటుడు; వి. 2. అందగాడు: చూ,
సాందర్యవంతుడు. [లక్ష్మి, 1. ఆ.
సాగియించే. వై. ఆ. కి: చూ, ముఖించే.
సాగియు. వై. ఆ. కి. =సుఖ. 1. ఇంచను: నను
చే; 2 స్వరమును, వాడు. ఆం. భా. శృ.
107: చూ, ముగ్గు. 14.
సాచ్యము. వై. వి. పెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 1;
2 =స్వచ్ఛ-చోక్ష. నిర్మలము, గరగర: చూ,
సమీచీనము. 2; 3. =చోచ. మిగులు: చూ,
శేషము. 1; వి. 4. మిగిలినది: చూ, శేష
ము. 1. [స్వయ: చూ, సాదము. (1).
సాజ్జే దే. వి. బియ్యము వేడిచింపడిన య
సాజ్జేబూరె. ద్వ. వి: చూ, భక్తియు. కళా. 7,
ఆ. 81. [హా. 2 (వింత).
సాజ్జే. వై. వి. =చోద్య. సాజ్జేము: చూ,
సాటసాట. దే. వి: నకనకలు, వలవలన-వల్లనన.
సాటసాటలాడు. వా. ఆ. కి: చూ, సాటసాట
వోవు.
సాటసాటవోవు. దే. ఆ. కి ఎందు:
రూ-సాటసాటలువోవు, అడుగం
టు, అలు, ఇంపు, ఇగురు-ఇపురు, ఇమకు-
ఇముకు-కాచు, కాచు, ఉజ్జిలు (ఉజ్జిల్లు),
ఎందు, కాటువోవు, కల్లవడు, మెండు,
డిందు, డొంపు, డొందు, తడితీయు, దయ్యు,
నవయు, నీరింపు, బక్కటిలు-బక్కటిల్లు,
మిడుకు, ముక్కు, వక్కు, వట్టు, వడియు.
(సం) శోషించు-శోషిల్లు, వారింపు, తద్ది:—
౧. చిక్కు-అనుటకు. —ఉడుగు, ఉడచేడు,
ఉంచుపోవు, ఉంపరిల్లు, ఒగుడుకలుచే, కి
య్యు, ముగ్గు, బాటు, ముగ్గు, చిక్కు-
డయ్యు, తీయు, తాగువడు, నకనకబడు,
నకనకలాడు, నకనకలుగుడుచే-నకనకల్లుచు
చే, నవయు, పీకువాలు, బక్కటిలు-బక్క
టిల్లు, వక్కు, వట్టు, వడియు, వన్నవాలు,

భోజనాదులను చేయునగాని నీళ్లుచూడకము
తాగునురు.) [2: చూ, చూడ్యము.

సాబగు. వై. వి. 1.=కుభగ: చూ, సాండర్శము;
సాబగుడు. వై. వి. 1: చూ, విటుడు; 2.=
కుభగ. భార. ఆర. 8, ఆ. 180: చూ,
సాండర్శవంతుడు.

సాబను. దే. వి: బడబహులు.

సామక. వై. వి.=కృమి: చూ, సామ్య.

సామ్య. వై. వి.=కృమి-మూర్త: (చూ, సోగ
ము. 1.22) అరసావు, ఒల్లము. కల.కళ,
కళబుట్టుట, చొక్కు, బవిలి.దావి, బగ్గి
రి, మెయిమలుపు-మేరు (ఱు)ళ, మచా
ళము, సామక, సారగు.సారుగు, సాలగు.సా
లపు, సాలిమిడి. (సం): కళ్యలము, విశ్వ
ళము, పగ్గిళము, పగ్గిళయము, మూగ్య,
మోహనము, మోహను. తద్వి. — ౧. కాకి
తీపు, కాకిసామ్య; ౨. విక్రీలి మూర్తసం
గుటకు. — (సం) సమూర్తనము. (చూ,
విష్మృతి.) [అచ్చ. యు, కాం. 190.

సామ్యగొను. ద్వ. ఆ. కి: చూ, సామ్యిల్లు.
సామ్యలబోవు. ద్వ. ఆ. కి: — వై. — ఆం,
భా. ద్వి. 109. [ర, ఆ. 153.

సామ్యవోవు. ద్వ. ఆ. కి: — వై. — వారి. పూ.

సామ్యలవోవు. ద్వ. ఆ. కి: — వై. — ఉ, వారి.
4, ఆ. 242.

సామ్యసిలు. వై. ఆ. కి: రూ-సామ్యసిల్లు,
ఎడఁజెందు, ఒల్లఁబోవు, కళఁబుట్టు, కొఱ
వోవు, చాలయు, తాళితాడు, బాహిరపా
వు, బిన్నటివోవు, మైముఱు, సాగయు,
సామ్యగొను, సామ్యలవోవు. సామ్యవోవు, సారు
గు, సాలయు, ముగ్గు. (సం) మూర్తిల్లు.

సామ్యసినివవాడు. ద్వ. వి: అంగవికలుడు,
అనసామిరి, మూర్ఖులుడు, మూర్ఖులుడు,
మూర్తుడు.

సామ్య. వై. వి. 1: చూ, భూషణము. 2: 2.=
స్వమ్. భవము: చూ, హిణ్యము. 3;
3. గోధనము. అచ్చ. బాల, కాం. 88: చూ,
హిణ్యము. 3; 4. అధీవనవృత్తు. వారి. ఉ.
8, ఆ. 125: చూ, స్వతంత్రము.

సామ్యుదాచేట. ఆం: చూ, వినాదములు.

సామ్యువినియోగించేట. ఆం: చూ, సత్తవ్యత
వములు. [సాద. ఆం, భా. ద్వి. 225.

సార. దే. వి 1: చూ, రూ.సాఱ*; 2: చూ,
సారంగ. వై. వి.=సురంగా. (రూ.సారంగము):
నానము, సారి, సారియ: చూ, రంధ్రము. 1.

సారంగము వై. వి.=—వై —

సారకాయ. వా. వి (వై పెంతు కండకాయ):
ఆనవకాయ (ఆనబకాయ). తిసిరి, వడరు:
చూ, సాఱ. [చి గొప్పగాచెప్పట.

సారకాయకోతలు. వా. వి. అబద్ధములు కల్పిం
సారగు. దే. వి. 1. మూర్త: చూ, సామ్య; ఆ.
కి. 2. లీనమగు. లక్ష్మి. 2, ఆ. 75.

సారకోకి. దే. వి. దురాచారుడు: చూ,
వ్యాధుడు. 2.

సారపు. దే. వి. ౧. బక్కటల్లినది. ఉ, రా.
5, ఆ. 100: ఉపరిము, ఎముకలపట్టు, గిట
గిటవ, బకేడా, బక్క, బడుగు.బడువు,
వక్కి. (సం) కృళము, కారము.

సారము. వై. వి=స్వర. 1. కంతవ్యవి: చూ,
స్వరము. 2; 2. పట్టాది: చూ, స్వరము. 2.

సారి. వై. వి=మరంగా: చూ, సారంగ
(చూ, రంధ్రము. 1.)

సారిది. దే. వి. 1. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 2.
రీతి: చూ, విధము. 1; 3: చూ, అనుకృతిమణిక.

సారియ. వై. వి.=మరంగా: చూ, సారంగ
(చూ, రంధ్రము. 1.)

సారుగాకు. వా. వి. ఎండాకు, చొక్కాకు,
చొరుగు.చొరువు.సాగుగు. (సం) కుష్మ
వత్తము. (చూ, వర్ణము. 1-౨.) తద్వి. —
ఆకువకు. — (సం) బర్ణము: చూ, వర్ణము. 1.

సామగ్రి. వా. వి. 1. — ప్రే. —; 2. పెట్టెలోప
లితః రూ-సామగ్రి - చొటుగు-సామగ్రి.
(చూ, సందుక); దే. వి. 3. మూర్ఛ: చూ,
సామగ్రి; ఆ. కి. 4. పడలు. ఆం, భా. త్ప.
107: చూ, సామగ్రి. 2; 5. మూర్ఛిల్లు. ఉ.
రా. 8, ఆ. 275: చూ, సామగ్రి.

సామగ్రి. దే. వి. 1: రూ-సామగ్రి-సామగ్రి, అనగ-
(అనబ), అనుగ-అనుగము, అనుగు. (సం)
అలాబువు. అలాబువు, అలాక, తుంబి. తుంబి
క, పిండి, పుష్పఫల. తద్య. —: చేతి
యానగు, చేతిసామగ్రి, చేదుసామగ్రి, చేదు
అనుగు, పదరు. (సం) అర్జుని, ఇక్ష్వాకువు,
ఉప, కటుతిక్తిక, కటుతుంబి, కటుకాలా
బువు, తుంజరాలకము, తంభతుంబి, కూర్చి
కర్మ, తిక్తాలాబువు, పిండఫల, తిక్త
చేదు అనుగు: — తుత్తరగనము, తిక్తి
బీజ. (ఇదెవగసారపుకాయఅనికొంచులు);
3: పాలానుగు. (సం) దుర్జనుంబి; ౪. కూర
అనబడు. — (తే): చూ, సామగ్రి; 2. సా
మగ్రిను చేప: చూ, మత్స్యము. 1;

సామగ్రిచేప. వా. వి: చూ, సామగ్రి. 2.

సామగ్రి. వా. వి. రూ-చొటుగు: చూ, రూ-
సామగ్రి. 2.

సామగ్రి. దే. వి: చూ, రూ-సామగ్రి. 1-కి (తుంబి
క. — పంచ. వేం. 1, ఆ. 467.) సామగ్రి.

సామగ్రి. వా. వి. రూ-సామగ్రి. మూర్ఛ: చూ,
సామగ్రి. దే. వి. 1. పంక్తి. ఆం, భా. ద్వి.
33: చూ, శ్రేణి. 1; 2. మూర్ఛ: చూ,
సామగ్రి. 3. పారివశ్యము: చూ, సాగపు;
4. వైచాఖ్యము. విజ. 3, ఆ. 13: చూ,
పదనము. 2-౬. [6, ఆ 225.

సామగ్రి. దే. వి: చూ, సామగ్రి. 4. కళా.

సామగ్రి. దే. ఆ. కి: చూ, రూ-చొలియు

(మూర్ఛసోపు. — పారి, ఉ. 1, ఆ. 185;
చెనుదీయు. — “సాలయుట విచిత్ర” (పాం

బోపాఖ్యానము); వైచాఖ్యమునందు. —
పూజనములయందు సాలయు. భా. ౬. అను.

4, ఆ; వైరగ్యమునందు. — లక్ష్మీ. 5, ఆ. 142.)

సామగ్రి. దే. వి. మూర్ఛ: చూ, సామగ్రి.

సా(చొ)ల్లుకబుర్లు. వా. వి. పనికీరాని మాటలు.

సామ. దే. వి. రూ-సప, జోడ: చూ, సూచన.

సాసాయింమే. దే. ౪. కి 1: చూ, పాచ్చేరింమే;

వా. 2. సపరిణచేయు.

సాసామగ్రి వా. వి. సవరణ. “వానికార్యము

సాసామగ్రి అయినది.”

సో

సో. సం. వి. ఓ. స్త్రీ. దుర్గ: చూ, పాస్వతి.

సోతు. దే. వి. 1. గాలి. ఆం, పదా. సురి.

35: చూ, వాయువు; 2. పికాచము: చూ,

సోతుడు. 1; 3. సోతుడు: చూ, స్వర్ణ

ము. 1; ఆ. కి 4 ఆవేశింమే, (గగ్గహము)

ఆవేశింమే: ఈగు, ఎలయు, ఒలయు, కూరు

కొను-కూర్కొను, చొచ్చిలు-చొచ్చిల్లు-

చొచ్చే, చొత్తెంమే, చొరబడు, చొత్తె

బాటు, తూకొను, తూటబడు, తూటు,

దూయు, దూటు, పడుచొచ్చే, పొలయు,

లోగు-లోపు. (సం) ఆవేశింమే, పరివేశిం

మే, సంక్రియింమే; 5. తగులు: చూ, లంకింమే. 1.

సోతుజోక్క. ద్వి. వి. మూల: చూ, రిక్క.

సోతుటాజ్జీ. ద్వి. వి. (సోతు + జ్జీ): చూ,

తుక్కుడు 1.

సోతుడు. వా. వి: చూ, సోతు. 3.

సోతుడు. దేవి: (చూ, సోతుడు 2715 పారిట).

సోతుడు ముడుగు. దే. వి. ఒకానొక ఓషధి,

అత్త పత్తి. (పరాసరిపత్తియు ౫ ప అర్థము

కడపర్యాయములు దీనికెవరించును): చూ,

సాసరిపత్తియు. ౫.

సోతుడయ్యము. ద్వి. వి. స్పర్శనము: చూ, వా

య్యపు.

కము, పొంగుత్ర, మాసరము, వ్యాయక
ము. తద్వి.-మిక్కిలి పొడవైనది. (సం)
పనుచ్చికము. [అవి కొందలు]

సోజీరు. వా. వి: చూ, సైవికుడు. (సోజీరు
సోటిక. వా. వి. వ్యాయము: చూ, వత్సము. 1.
సోదా. వా. వి. ఒకరకము ఉచ్చు: చూ, పా
వర్పలము (లవణము-1.) [సోదానాటరు.
సోదానీరు వా. వి. ఒకరకము తొగడినీరు.
సోదానాటరు. వా. వి. —సై.—[కాణము.
సోదామెపు. వా. వి. సోదానీరు అమ్మెడు చు
సోడు. దే. వి: రూ-చోడు, ఉచ్చి, అవుదల-
బొదల, నడినెత్తి, నడుగుంట, నుచ్చెన,
చూడవట్టు. (సం) బ్రహ్మారంభము: (చూ,
కీరము. 1.)

సోడుమట్టు. దే. ప. కి. అంతట వ్యాపించు.
అం, భా. త్వి. 133: చూ, వ్యాపించు.

సోధ. సం. విణ. 1. ఓపువాడు: చూ, సమ
థుడు; 2. ఓర్వరి: చూ, సహనుడు.

సోధము. సం. విణ. 1. ఓర్వబడినది. (అపరా
ధములోనగునది): చూ, సహనము. 2.

సోణము. దే. వి. నాసామాలము.

సోత్సాసము. సం. వి. అ. న. 1: ఎత్తిపాడు
పు, దెవ్వ-దెవ్వడు; 2. పరిహాసముతోగూ
డినమాట: అచ్చురితకము, సోల్లంతనము:
చూ, హాస్యము. 1.

సోద. దే. వి: కంకరి, కళానగందపడి, దెందడి,
లేసాద, లేవ్వును. (సం) లేవము. (చూ, స
మాలంధము. 1.)

సోదకులు. అం: చూ, జ్ఞాతులు.

సోదన. వై. వి.-సోధనా. 1. గాలింపు: చూ,
సోధనము; 2. శకునార్థము రామాయణము
మొదలైన గ్రంథములయందు దారమువేసి
సోధించుట. [చూ, సహోదరి.

సోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తోడబుట్టినది:

సోదరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తోడబుట్టిన
వాడు: చూ, సహోదరుడు; అం. 2: చూ,
స్త్రీగ్రతుకులు.

సోదర్యుడు. సం. వి. అ. పుం.—సై.—

సోదా. వా. వి. నడుకుట (నెర్చి). సోధన.

సోదించు. వై. స. కి. సోధనచేయు: ఉండ
నోయే, ఒరయు, జేర్చించు. (సం) పరీక్షిం
చు, పరీక్షించు, సోధించు. (చూ, విచారించు. 1.)
సోదిక త్రియ. వై. వి: రూ-సోదిక త్రియ-సో
దికతై. ఎటికెరి-ఎటుకత, ఎటుకసాని,
కొరవంజి, జోగిటి, పటగిది, వేలుపుసాని-
వేల్పుసాని (వేల్పుసాని). (సం) ఈక్షణి
క, దైవజ్ఞయోగిని, వివరించు: (చూ, స్త్రీ.)

సోదియ. వై. వి.-చోడ్వయ. రాగల మేలు
కీడులనుగూర్చి చేయుపరిశ్రమ: రూ-సోది,
ఎటుక, గదియి-గదై, తల, రంగము, సవా
లు. (సం). స్మృతి.

సోది వై. వి.-సై.—చరితా. 5, అ. 120.

సోదికతై. వై. వి: చూ, రూ-సోదిక త్రియ.

సోదిము. వై. వి.-చోడ్వయ. రూ-సోదియ.
1. అశ్వర్యము, చిత్రము: చూ, వింత. 1;
విణ. 2 అశ్వర్యకరమైనది, చిత్రమైనది:
చూ, వింత. 1.

సోదియ. వై. వి, విణ.—సై.—

సోధికము. సం. వి. అ. పుం: (తె) విష్ణు. *

సోస దే. వి. 1. వర్షము, వృద్ధి: చూ, వాన.
1; తద్వి.—అల్పధానావర్షమునకు.—చూవి
నుకు: చూ, వాన. 1; 2. అల్పవర్షము:
చూ, వాన. 1.

సోసంగి. దే. వి. రూ-జోసంగి. కునకజాతి:
చూ, కునకము. 1. [తిర్య. 8.

సోసబల్లి. వా. వి: చూ, సాలెపురుగు. సాంబ.
సోవ్వుడుడు. సం. విణ. మత్తెక్కి మేనెలు
గనివాడు: రూ-సోవ్వుడుడు.

సోవ్వుడుడు. సం. విణ.—సై.—

సోవనము. వై. వి.-సోహనము: చూ, సోహనము,

సోపన్నపుడు. సం. వి. ఆ. పుం. రాహువుచేత
వట్టుబడిన వాడు (వచదుగ్గుడు లేక
మూర్ఖుడు.) (చూ, గృహణము.)

సోపానము. సం. వి. ఆ. న. సోపనము. సూ-
సోపానము, ఆశోపానము, వట్టభంగము.
(తె) చీడి, తంతిలు-తంతె, తాప, తాప
రము, తులె, వడికట్లు, పావంచే, పావటి,
మెటిక-మెటిక-మెట్టిక-మెట్టి, మేలక
ట్టు, నరకట్టు, సోపనము. (ఇవి అన్నియు
విగమెట్టునందున వర్తింపవును.)

సోపు. వై. వి.=సోఫ. పాడ, వాపు, రూ-సో
బు, సోబియ-సోబె: చూ, శోఫ.
సోపుదారీకేక. వా. వి. బాగ్రత్త కొలుకువేయుకేక.
సోపుదారీవాడు. వా. వి. బాగ్రత్త కొలుకు
కావలియుండువాడు.

సోబ. వై. వి.=శోఫ: చూ, శోఫ.
సోబకు. వా. వి. తోడుగానుండుట: చూ,
సహవాసము. 1. (స్తోమకు అనియు)
సోబనము. వై. వి.=శోధన. మంగళము: చూ,
కుభము. 1.

సోబన. వై. వి.=శోధన. ఒకానొక పెండ్లిపాట.
సోబియ. వై. వి.=శోధ. రూ-సోబె: చూ, శోఫ.
సోబు. వై. వి.= వై.—

సోనె. వై. వి.= వై.—

సోనెవాడు. వా. వి: చూ, సిద్ధులుడు.

సోను. వై. వి.=కృమ. 1: చూ, కృమము. 1;
2.=స్తోమ. పరాకృమము: చూ, కౌర్యము.
సోముకర్పిటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె) కర
పుచ్చే, కరబూజా-కర్పూజా. (తేలవనిచ్చె
డు ఒకానొకదోస.)

సోమగర్భుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
సోమజాడు. సం. వి. ఆ. పుం. బుధుడు:
చూ, రాహువు. 2.

సోమధార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అకాశగంగ:

చూ, హృదిని. 2. (నది). [గృంథములు.
సోమవాగ్ధియము. అం: చూ, భరతకాస్త్ర]
సోమపానము. సం. వి. ఆ. న. పుల్లతీగెరసము
పిండుట: అభిషేకము, నిక్షేపణము, సవనము.
సుత్య.

సోమపీతి. సం. వి. న్. పుం. (రూ-సోమ
పీతి-సోమపీవి.) యజ్ఞమునందు సోమపాన
ముచేయువాడు: చూ, సోమయాజి.

సోమపీసే. సం. వి. న్. పుం.—వై.—

సోమపీవి. సం. వి. న్. పుం.—వై.—

సోమపుడు. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—

సోమము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తిర్వతీగః:
చూ, సోమవల్లి; 2. జలము: చూ, సలిలము;
3. కర్పూరము: చూ, సిరము; 4. దినము
యొక్క చదునొకండవభాగము: చూ, వాస
రము (దినభాగములు); అం. 5: చూ, తా
నములు (రి-హీనతానములు); 6: చూ,
తానములు (గహీనతానములు); వై. వి.
(1)=స్తోమ: చూ, సోమ. 2.

సోమయజ్ఞములు. అం: (యో, యజ్ఞము, చూ,
మహాయజ్ఞములు) అగ్నిష్టోమము, ఆత్యగ్ని
ష్టోమము, అతిరాత్రీము, అష్టోర్యామము,
వాజిపేయము (5).

సోమయాజి. సం. వి. న్. పుం. 1.=సోమాసి.
యజ్ఞముచేసినవాడు: ధర్మడు, యజ్వ,
సోమపీతి-సోమపీసే-సోమపీవి. (తె) సో
మాసి; 2: చూ, సురాజీవి; అం. 8: చూ,
మూర్తులు.

సోమరాజము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సోమరాజి*.
సోమరాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుగచ్ఛే*:
అ: బ్రాహ్మము, కాంతివ, కాలమేషి, కుష్ఠనా
శిని, కృష్ణ, కృష్ణఫల, కృష్ణఫలి, కిర్మిషిష్ఠి,
చిందిరేఖ, ఛేలువు, పూతిఫలి (పూతీఫలి),
వామచి-వాగోచి-వాగుజి-వ్యాగోచి,
కృమ, సువల్లి, రూ-సోమరాజము-సోనా

రాజక, సోమవల్లిక. (తె) కలుగచ్చే, కారుగచ్చే, కారుగచ్చే, కారుగచ్చే, రావంజి. తద్వి. —

౧. గచ్చేకు: కాలవత్తి, కలింగదృక్క, యక్షాక్షి*, వసంతదూతి. (తె) గచ్చే-గచ్చే-గచ్చే; ౨ గచ్చే కాయకు. — (తె) లత్తిక. సోమరాజక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. — వై.* —

సోమరి. ద్వ. విణ. (సోమ + అరి): అలయ, వేండి, వేండిపోతు, దిమ్మరి-దిమ్మరి-దిమ్మరి-దు, తొండు, తొండోరు, దుండుబలి, నచ్చుకాడు, నలితిండికాడు, బద్దనుడు, బయ్యుడు, మత్తుడు, ముడి, మదిల, మస్తునాడు, మాలగఁబోతు - మాలుగఁబోతు, మెరుక, సుమాలి. (పం) అనన్యడు, అలసము, అలసుడు, అలస్యడు, మంసుడు. మకుడు, భువురుడు. జామి, మందపరిమ్మ, జాడు, ఓహరుడు, మందుడు, శితికుడు, శౌండుడు, వైరుడు. తద్వి. — కల్లుతాగి గులబీనగువానిచే మత్తిడినవాడు — ఉత్కిటుడు, ఉన్మనుడు, ప్రియత్తుడు, మత్తుడు, మృదువు. (తె) తాగుబోతు - తాగుబోతు, పాయి, లాటియమ్మ.

సోమరితనము. ద్వ. విణ: చూ, విలంబము. 1.

సోమలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = సోమిడ*. అస్పృశ, ఇందులేఖ, గుల్మరల్లి, గోధావని. (తె) పుల్లశీగ.

సోమవల్గము. సం. వి. ఆ. పుం. = సోమి.

1: చూ, వెలివేండ్రో*; 2. తేలు*: చూ, వాంజిక. [వేండ్రో*.

సోమవల్గము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వెలి సోమవల్లిరి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1 = సోమిడ.

బ్రాహ్మి*: చూ, సోమెదకూ; 2. పొన్న గంటి*: చూ, శిశిపారము.

సోమవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = సోమిడ. తిప్ప శీగ*: ఆవత, ఆమర, అమృత, అమృతలత, ఇందులేఖ, కందగుదూది, కాంజిక,

కాండజాత-కుండలి, కుల్య, కుద్రీ శీర. గుడచి-గుడచి-గుడూచి, గులూచి-గులూచి, చంద్రిక, చక్రిలతగా, చిన్న, చిన్నరువా, జీవంతి-జీవంతిక, శంతి-శంతి, దేవనిర్మిత, నిర్జర, మధుక, మధువర్ణి, వత్సదని, వయస్య, విశల్క, వృషాకపాయి. (తె) తిప్పశీగ-తిప్పశీగ, సోమిడ.

సోమవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కారుగచ్చే: చూ, సోమరాజి.

సోమవారము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇందువారము: చూ, వారములు. [చూ, విష్ణువు. 1.

సోమసింధువు. సం. వి. ఈ. పుం. వెత్తుడు: సోమనూత్రిము. సం. వి. ఆ. న. 1. పావనట్ట

మునుండి నీళ్లుపోవుదారి; 2. సోమనూత్రిమువంటి ముఖభాగముగలిగిన ఒకానొకలో పాపాత్రము: చూ, పారివాణము (పాత్రిము. 3.)

సోమాలమ్మ. వై. వి. = శ్యామలంబ: చూ, మవాలక్ష్మి. 3. తద్వి: - శివశక్తి.

సోమాసి. వై. వి. = సోమయాజి: చూ, సోమయాజి.

సోమాసి పెట్టుకెట్టు. ద్వ. వి. ఇందుగ్రేడు: చూ, సనాసాగ్రేడు.

సోమాస్త్రము. ఆం: చూ, అస్త్రములు.

సోమించు. వై. ఆ. కి. 1: చూ, వ్యాపించు;

2: చూ, విజృంభించు; 3. వరాకృమించు;

4 = పము. రూ-సోమించు. ఉద్దించు. చూ,

సరిపోలు. [కూర.

సోమింద. వై. వి. బ్రాహ్మి*: చూ, సోమిడ

సోమిడ. వై. వి. తిప్పశీగ*: చూ, సోమవల్లి.

సోమిడము. వై. వి. సోమయాజిభార్య: రూ-

సోమిడమ్మ-సోమిసాని- సోమెసాని, ఒడ్డె

సాని. (ఆంధ్ర). వదా. నర. 11)

సోమిడము. దే. వి. బ్రహ్మి*: చూ, సోమెడ,

సోమిడమ్మ. వై. వి: చూ, రూ-సోమిడము.

సోమిసాని. వై. వి. (సోమిడ + సాని) - వై. -

సోమ. వై. వి. 1. = సుఖము. సంతోషము: చూ,

హృదయము; వి. 2. ఆర్యులు: చూ, వాంఛ. సోముడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు; 2: చూ, శివుడు; 3: చూ, శ్రీమదుడు; 4: చూ, వాయువు; 5. విత్వదేవత; 6: చూ, నావకము; ఆం 7: చూ, వసువులు; 8: చూ, రుద్రులు.

సోమేర. వై. వి. సోమేరకూర*: చోక్కి, బ్రహ్మ, రూ-సోమంద, సోమికము, సోమి దే (సం)-అన్యత, అపరాజిత, అపసర్య, కపోతబంక, కపోతవేగ, జయ, జయంతిక, కాగిహ్మ, మత్స్యజ్ఞ, పయస్థ, వాతకము, వాతకి, కణపల్లి, శీతల-శీతలము, సత్యవతి, సోమపల్లిరి.

సోమేరకూర. వా. వి.—పై.—

సోమేసారి. వై. వి: చూ, రూ-సోమేసారి.

సోమేశ్వరుడు. ఆం: చూ, కాస్త్రపురిస్తకులు.

సోమోద్భవ. సం. వి. ఆ. (ప్రే). సక్రదానది: చూ, నది.

సోమగము. దే. వి. 1. అందము: చూ, సౌందర్యము; 2. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1.

సోరం. దే. వి. ఒకానొకచేత: చూ, మత్స్యము 1. తద్వి. —౧. మొట్టచేతను. —మొట్టె; ౨. తంతునాగమునకు. —(సం) వరుణపాళము; 3. ఆడుబట్టకు—(సం) శిలి; ౪: (సం) సంకోచము. (చూ, మత్స్యము. 1.)

సోరణ. దే. వి: సోరణగండి— సోరణగండి— సోగ్గగండి, రూ-సోరణము. చిన్నకిటికీ(అని కొందఱు); చూ, వాతాయనము. 1.

సోరణగండి. దే. వి.—పై.—ఉ, రా. 8, ఆ.

సోరణగండి. దే. వి.—పై.—

సోరణము. దే. వి.—పై—(ము. 1, ఆ. 87.)

సోరి. వా. వి. రూ-సారిది: చూ, శ్రేణి. 1.

సోరు. దే. వి. సురువ్వు: చూ, లవణము. 1.

సోగ్గగండి. దే. వి: చూ, రూ-సోగ్గగండి. భార. ఉద్యో. 1, ఆ.

సోలి. దే. వి. చదునానుకంబులయొక్క పువ్వు వట్టెడు ఒకానొకమానము, ఇనుపది తులములయొక్క పువ్వువట్టెడు ఒకానొకమానము, $\frac{1}{4}$ శేయ: (సం) విశంధకము.

సోలవడ్డుము. ఆం. (సోలవల్లకము, అలిపివడ్డుకము): చూ, అపయంత హస్తములు.

సోలవల్లకము. ఆం.—పై.—

సోలము. దే. వి. 1. పుష్ట. విగ్ధ. 8. ఆ. 80: చూ, హాయి; 2. చోశు. లక్ష్మి. 2. ఆ; వికృ. 1. ఆ: చూ, విస్తృతి.

సోలింత. దే. వి. విశకర్మమునొందినాగిలు.

సోలు. దే. ఆ. కృ విశకర్మమునొందినాగిలు: చెవయు, ముంగు, ముంగు, మూలు, మూలుదెయ్యే, నాడినాగిలు. సూ. 2.

సోలుంతవము. సం. వి. ఆ. స: చూ, సోత్సారి

సోల్లక. ఆం: చూ, ఆంధ్రనాద్యములు

సోలాందొప్పి. దే. వి. ఒకకమునొందినము: రూ-సోలాందొప్పి-సోలాందొప్పి: చూ, వ్యవహారము. 4.

సోలాందొప్పి. దే. వి.—పై.—(అవికొందఱు.)

సోలాందొప్పి. దే. వి.—పై.—

సోలు. దే. వి: చూ, కూన్యము. ఆం. భా. త్ప. 1. 3.

సౌ

సౌందర్యము. సం. వి. ఆ. వ. 1 = బేందు. చేక్కి, దవము. (చూ, వ్యావర్యము): ఉజ్వలము, కర్కము, కలింగము, కాంతము, కోశము, చామము, చల్లము, రూపము, లక్ష్మి, పల్లవు, పర్యమ్య, వర్ణము, పల్లి, పక్షము, శృంగారము, సౌరభ్యము. (తే) అంగము, అంగు, అంగింత, అంగము, అంగు, అనుము, అనురిక, అల్లదివము, అత్తము-బొమ్మ-వాత్తము-హామ, ఆకళి, ఇంతు-ఇంతు-ఇమ్ము, ఉమలు. ఎమ్మి, ఒకము, ఒకరు,

ఒప్పిదము, ఒప్పన, ఒయరము-ఒయ్యరము-ఒయరము, ఒజపు, కయపు-కైపు, కలికి, కుదిరిక-కుదురు, కొమరు, కోపు, కొమరికము, గరగరిక, వేందు, వేక్క, వేక్కెదనము, వేక్కన, చెన్ను, చెలువము-చెలుపు, చొక్కము, జీవు, జోను-జోనుపు, జోక, చేప, తీరు, తెలుగు, తోరము, తెలివ్వన, దుస్తు, వసుపు, నయ-వయము, నలుపు, వవరు, నెయ్యమి-నెయ్యము, నెజ్జీ, వసుదు, వసున, పాటి, పాటింపు, పూపు, పొంకము, పొనరు, పొలుపు, పోడి-పొటి, పోడిమి-పొటిమి, పగిన్నెదనము, బాగు, బెళగు, ముద్దు, మురుపు-ముఱ్ఱు, మేలు, రకము, రమణ-రవణ, రహి, రాణ, రువాణము, రూపు, వన్నియ-వన్నె, వలను, వాసి, వింగడము, సంయ, సవరన, సపురు-సారు, ససి, పింగారము, సిస్తు, సొంపు, సొగసు, సొబగు, సోయగము, హంగు, హవణ, హవణింపు. తద్వి. — ౧. కామరూపము; ౨. (విగ) పియమైది : — (చూ, ముద్దు 5); 3. (విగ) అందమైది — (చూ, పృథ్వీ); 2 సాందర్యమునకు ఉపమానములు. — నలభుబరుడు, జయంతుడు, వసంతుడు, చందుడు, నలుడు; అం. 3: చూ, కిరకిరియలు; 4: చూ, మదములు.

సాందర్యవంతుడు. సం. విగ: అనువముడు, ఆకారవంతుడు, కంకుడు, కమనుడు, కాండుడు-కామనుడు, బృందారకుడు మనోజ్ఞుడు, రమణుడు, రూపవంతుడు లక్ష్మీవంతుడు, శృంగారి, పాధుపు, మందరుడు, సుధగుడు. (తె. ప) అందగాడు, అపుసుకాడు- జొనుకాడు-వాపుసుకాడు-హాసుకాడు, ఇంపైనవాడు, ఎమ్మికాడు, ఒయారికాడు-ఒయ్యారికాడు, ఒజవరి, ఒవవరి, గుమ్మడు, గలిలికాడు, గొన

బుకాడు, గోటుకాడు, చిగిలికాడు, చిన్నెలాడు, చూడగలవాడు, చూచరి, చెన్నుడు, చెలువుడు, వేందురుడు, జిగిలికాడు, నీటుకాడు, పగిన్నెనవాడు, బాగరి, మానై వవాడు, ముద్దులాడు, రూపసి, రూపసి, లాడువాడు, వగకాడు, వగలాడు, వన్నెకాడు, వన్నెలాడు, నూటికాడు, సొగసుకాడు, సొబగుడు-తద్వి. — ౧. ఆభిరూపుడు, పార్థివరూపుడు, సురూపుడు; ౨. సర్వాంగ మందరునకు. — సింహాసనాననుడు.

సాందర్యవతి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): అంగన, కోమల, చక్షువ్య, రూపరి-రూపసి, విలాసిని. (తె) అంద(ఁగ)కత్తియ-అంద(ఁగ)కత్తె, ఎమ్మెలాడి, ఒయారి-ఒయ్యారి-ఒయారి, ఒయారి కత్తె-ఒయ్యారికత్తె, ఒజపులాడి, కలికికల్కి, కొమరాలు, చిన్నెలాడి, బయారి, బిటారి-మిటారి, రూపరి, రూపసి, వగకత్తె, వగలాడి, వన్నెకత్తియ-వన్నెకత్తె, వన్నెలాడి, సొగసుకత్తె. (చూ, (స్త్రీ).)

సాందర్యోత్సాదవసు. అం: చూ, భేదత్రయము. సాకర్యము. సం. వి. అ. న. 1: (రూ-నుకరము) మిక్కిలిమేలుకన, నునాయసము: చూ, నులభము. తద్వి. — ౧. నులుపునకు. — సాకర్యము: చూ, నులభము; 2 నుకరభావము. సామర్యము. సం. వి. అ. న. 1. నుకుమారత్వము: చూ, నుకుమారము; 2: అం. 2: చూ, గుణములు; 3: చూ, గుణములు; 4: చూ, కాశ్యగుణములు.

సాత్త్వికము. అం: చూ, గుణములు.

సాఖియనివ్వడు. సం. వి. అ. పుం 1. రాజులకు నిద్రిమేలు కొలుపువాడు; విగ. 2. నుఖనిద్రియా యని పగిళ్ళ చేయవాడు.

సాఖ్యము. సం. వి. అ. న. 1. నుఖము, సహ్య.

ము: చూ, హ్లాదనము; 2. ఆనందము, సంతో
షము: చూ, హ్లాదనము.

సాగంధికము. సం. వి. అ. న. 1. చెంగలువ*:

చూ, సహస్రకృతిము; 2. కామంచి: చూ,
త్వము. 1; పుం. కి. వద్మరాగము, మాణి
క్యము. (ఇది ఆంధ్రమునందుఁబుట్టినది. అశో
కపుచిగురుదాళుగలది. మధ్యమజాతిరత్నము.);

చూ, రత్నములు; 4. గంధకము-గంధికము,
గంధము. (తె) గంధకము. పుల వ ర్తకుడు.

సాగంధికుడు. సం. వి. అ. పుం. మగంధవస్తు

సాగంధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసవ. 1.

తద్వి—గ: (చూ, రాజార్జును. 1.);

అ. కంకువ మనెడు గర్భంధ్యము.—విగర్హి;

3. గోశోజనమునకు.—వరహర్షిని, వైదేహి;

ర: ఋద్ధికి.—పసుపు; ౫ జవాదికి.—సాం

కవము (రాజార్జును. 3-గర; ర3-—(౧));

౬: చూ, హింగుళము.

సావికము. సం. వి. అ. పుం. కూర్మిక, కున్న
వాయుము. (తె) అకుకు-అడుకు.

సాచికుడు. సం. వి. అ. పుం. కుట్టువని చేయు
వాడు: కూర్మకుడు-కూర్మకుడు, కున్న
వాయుడు, వస్త్రప్రేదకుడు. (తె) కుట్ర
పువాడు, దరిశి-దర్శి, దర్శి వాడు, చిప్పె
చిప్పెవాడు.

సాజన్యము. సం. వి. అ. న. మజనత్వము (మం
చితనము చేయుటకు.—చూ, సామము. 3.)

సాశామణి. అం: చూ, తాపములు (నిహీన
తాపములు.)

సాశామణిప్తి. అం: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

సాదాగురు. వా. వి. 1. నుజ్జముల భేరగాడు;

2. వర్తకుడు: చూ, సార్థవాహుడు.

సాదామని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-సాదామని-

సాదామి. 1. ఒక ఆహారస్థి: చూ, స్త్రీ;

2. మెఱపు: చూ, విద్యుత్తు; 3. ఒకానొక మె

ఱపు: చూ, విద్యుత్తు.

సాదామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, సాదామని

సాదామి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—మై.—

సాదాయికము. సం. వి. అ. న. కల్పిదండులచేత

నేనియు అన్నదమ్ములచేత నేనియు నియ్య
బడు స్త్రీధనము: చూ, హిరణ్యము.

సాదామృదు. సం. వి. అ. పుం. కల్పావతీ

దుడు: చూ, రాజ్. 1.

సాధీకు. సం. వి. అ. పుం. న. వగరు, రాజగృ

హము, మేడ: చూ, సదనము. 1.

సాధసోహనవ్యాయము. అం. చీడీలన్నియు తె

క్కకుండ నొక్కసారి మేడ యొక్కట

కవ్వముచురితి. [౩: చూ, గోకలి.

సానందము. సం. వి. అ. పుం. బలరాముని రో

సానంది. సం. వి. న. పుం. బలరాముడు:

చూ, హలాయుధుడు.

సానికుడు. సం. వి. అ. పుం. మృగవక్ష్యుడు

లను జేసి విశ్రయించి జీవిండువాడు.

సాహనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-సోహ

నము. (వాడుక)

సాప్తికము. సం. వి. అ. న. 1. నిద్రించుటలో

నగు సమయములందు కరుగిపుల పైబడి

చేంపుట: ఆవస్థంధము. (తె) ముచ్చిలిపో

టు: చూ, హింస. 1; అం. 2: చూ,

వర్తములు.

సాభాగినేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భాగ్యవతి

కూతురు: చూ, సూన. 1—గర.

సాభాగినేయ్యడు. సం. వి. అ. పుం. భాగ్య

వతికొడుకు: చూ, సూనడు. 1—గర.

సాభాగ్యకృత్తు. అం: చూ, తాపములు (పర్య

తాపములు.)

సాభాగ్యము. సం. వి. అ. న. 1. కుభగత్వము,

వశాక: చూ, కుభము. 1—అ; 2: చూ,

వలిగారము; అం. 3: చూ, యోగములు.

సాభాగ్యవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భాగ్యవతి

ని, శ్రీమతి, నీమాటి: చూ, స్త్రీ.

సాధికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంద్రజాలకుడు.

డు: చూ, వ్యాధిగ్రహి. [బ్రతుండము.

సాధాత్రిము. సం. వి. ఆ. న. మంచితోడు.

సామనస్సుము. సం. వి. ఆ. న. 1. మననో

భావము; 2. శాస్త్రమునందు పిండదానానం

దింము బ్రాహ్మణ పాస్తమునందిచ్చెడు

పుష్పదానమంత్రము; అం. 3: చూ, ఆస్త్రములు.

సామిత్రి. సం. వి. ఇ. పుం. లక్ష్మణుడు, రా

మానుజుడు. (తె) లక్ష్మణునుడు-లక్ష్మ

మనుడు-లక్ష్మణుడు, లక్ష్మణుడు-లక్ష్మ

మనుడు, హొన్నుచోయగలాడు.

సావ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మయ్యకు

పాన్వ: చూ, పాలవర్ణి; అం. 2: చూ,

సంపత్తింములు. [వ్యాధిము.

సావ్యకాండము. అం: చూ, సైత్రియబ్రా

సావ్యతి. సం. వి. ఆ. న. (తె) తిన్న, మయి

వడి-మెయిడి-మెవడి.

సావ్యము. సం. వి. (తె) తిన్న, సవరిం-

సవరిము.

సావ్యము. అం. 1: చూ, వ్యవస్థములు;

అం. 2. కర్మములు; 3: చూ, ఉత్తరకరిణ

బంధములు; 4: చూ, ఖండిములు.

సావ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బుధగ్రహ

ము, రాహిణేయుడు, బుధుడు: చూ,

రాహువు. 2; వి. 2. తిన్ననివాడు;

3. బిష్మినవాడు; 4. సోమడు దేవతగా

గలవాడు.

సారభము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆమోదిము: చూ,

వాసన. 1; 2. కుంకుమపుష్ప: చూ, పచ్చి

శిలము. 1; 3. బోళము: గంధరసము, గాం

ధాతము, గోషము, గోలము-గోళము, గో

సము, జాతిరసము-జాతిరసము, కిండము,

పొగము, బోలము, రసగంధము, రసము,

రసాలము, శిశుము. (తె) బాలంత

బోలు-బాలంతబోలు-బాలంతబోలు-

బోళము; పుం. 4. ఎద్దు: చూ, వృషభము.

1; అం. 5: చూ, తానములు (సర్వతానములు).

సారభేము. సం. వి. ఆ. పుం. బలికర్మము.

ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1.

సారభేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆవు: చూ,

ధేనువు. తిన్న. అం. ఆవునకు. చయస్విని,

పావని, మాత, వసువు (ధేనువు); 2. కాము

ధేనువునకు. -మగవి, మగవి. 3. సులభము

గా: బిరుకడగిన యావుకు. -సువర్తి;

4. సాధువైన గోమహిష్యానికిము. - (తె)

సాధు, 5. ఆవునకు: బట్టినదాడకు. -రా

హిణేము. (తె) తగ; 6. ఏలేట నీన

డియావుకు. -సహంపిహ; 7. ఆకాలమున

బిరుకచెప్పి యావుకు. -సాధి; 8. వంకర

కొమ్మల ఆవుకు. -వక్రశృంగి; 9. ఆవుమాడల

గుంపుకు. -చాత్సకము; 10. ఆవులమండ

కు -కష్టబిందు, పృజము. (తె) మండ;

11. మోలుబడిన వెనుక ఆబోతుపై కొను

టచె యాచుకపోయిన యావుకు. -వేచాత్తు;

12. పొగచూయగల ఆవుకు. - (తె) మెలా

వు (ధేనువు. అర); 13. తోలుమాలావు

నకు. -చలిక్కి, ప్లవహి-ప్లవహి. (తె)

నిరుడిమారియావు, కడ్డ, మొదవు; 14. స

మృద్ధిగ పోయే యావుకు. -నైచి (తె)

పాడియావు, పాలావు, మజ్జిరి; 15. పెక్కు

ఈతలినన యావుకు. -నకేప్పుక, బహు

నూతి; 16. గోమహిషకాతికి. -చనులము,

వాడబంధనము; 17. పెద్దపాదుగుగలయావు

కు: -కిసేర్చి, పీవరిస్తన; 18. ఆవులమం

దిమందున్నచోటుకు. - (తె) పెంట-పెం

కె; 19. ఈనబోవు సయమున పొది

గుచేసిన యావుకు. -చిన్నతి; 20. చనుల

దొడ్డికి - (తె) పెంటకట్టు: చూ, (సద

నము 1); 21. పాలుబడిచిన యావుదాడ

కు. — (తె) కెయ్య. పేయ; ౨౨. చిన్న చిన్న మచ్చే. యావుకు. — (తె) పాడలావు; ౨౩. తెల్లమచ్చలయావుకు. — (తె) బిట్టా (టా) వు; ౨౪. కపిలగోవుకు — బభ్రువు; ౨౫. తలపిదూడకు. బప్పయ్యకు; ౨౬. ఆవు పొదుగునకు — బాణయ; ౨౭. తలపియ్య వుకు. — (తె) బిట్టే; ౨౮. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడు ధేన్యాదికమునకు. — (తె) మల వ; ౨౯. ఆవుయొక్క శిరఃపరిదేశముకు. — వైచికము.

సారభ్యము. సం. వి. ఆ. సం. 1. చూ, వాపన. 1. తద్వి — చేందనమునకు. కితలము; 2. ఒప్పి డము: చూ, సౌందర్యము; 3. గుణగౌర వము: చూ, సన్మానము.

సారమా నాబ్దము. అం. సూర్యుడొక రాశియందు సంచరించుకాలము సారమాసము. ఇట్టి ౧౨ మాసములుగలది సారమాసము. ఈ సారమా సము శేషావలము: కు (పెరితిరువతి) దక్షిణ భాగమందు వాడబడుచున్నది. ఇది ౩౬౫ దినముల ౬ గంటలు గలది; చూ, మాసములు

సారము. అం. 1. ఒకానొక మతము: చూ, మ తములు; 2: చూ, ఉపభ్రురాగములు; 3: చూ, అస్త్రములు.

సారసేవి. అం: చూ, న్యాయకరణములు.

సారాష్టరీమహామంత్రము. అం. సూర్యోపాసన మంత్రము: చూ, మంత్రము.

సారాష్ట్రీపంచమి. అం: చూ, టక్కజభావలు.

సారాష్ట్రము. సం. వి. ఆ. సం. 1. కంచే: చూ, హూన్సు (హూను. 1. 3); పుం. 2. సా రాష్ట్రీదేశము: చూ, దేశములు; 3. సారా ష్ట్రీమనడి రాగము: చూ, స్వరము: 2, అం. 4: చూ, ఘోష్యపాంగములు.

సారాష్ట్రీ. సం. ౧. ఈ. శ్రీ. కరవీరకలన సస్యము: చూ, సస్యము. 1

సారాష్ట్రీకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వివరేద ము: చూ, పంగరము 8; విణ. 2. సారా ష్ట్రీ దేశంబందమైనది.

సా. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ. సూరుడు, శని: చూ, రాహువు. 2; 2. యముడు: చూ, హరి. 5. సా: కడు. సం. వి. ఆ. పుం. కల్పిల్లి, కల్లయ్య వాడు: చూ, మరాఠీవి.

సాకు ది. వి. రూ. పురు. 1: చూ, విధము. 1: 2: చూ, సౌందర్యము. నీలా. 3, ఆ; 8: చూ, స్కాద్యము.

సావర్జలము. సం. వి. ఆ. సం. సావర్జలవణము: చూ, లవణము. 1-౪. తద్వి — ౧. (తె) సోదా; ౨. ఉప్పునకు — వాటిజము; 3. పం టఉప్పునకు — కడంగము; ౪. ఇందుచ్చ నకు. — కితశివము, శైలేయము, సితశివము.

సా. ర్జలవణము. సం. వి. ఆ. సం. — వై. —

సావర్జకణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1: చూ, పృ త్తిము; 2: చూ, కణములు.

సావిడల్లుడు సం. వి. ఆ. పుం. అంతఃపుర కావలివాడు: రూ-సంవిడల్లుడు, అండీ రుడు, అంతఃపురపాలకుడు, అర్యుడు- అర్యుడు, ఇన్సాడు, ఉదుంబరుడు, కం మికి, కత్తావేక్షకుడు, కర్షధర్మడు, క్షీబుడు-క్షీప్రుడు, గృష్టి, గోపతి, తుబరుడు- తుబరుడు, తృతీయకృత్తి. తృతీయా పరీకృత్తి, ధర్మవరుడు, ధర్మడు, నపుంస కుడు, కండుడు-ఎండుడు-కండుడు- సండుడు, మాహిమ్యుడు, వర్షధరుడు, వర్షధర్మడు, వర్షవరుడు, సావిడుడు, స్థవతి, స్థావత్యుడు, పాడకుడు-పాడుడు. (తె: — అంగళోల-అంగళోలుడు, అన్నగరి-అన్నగరి-అన్నగర, ఆదింగి, ఊబ, ఊబవాడు, ఎగ్గడి-ఎగ్గడిడు-పా గ్గడి-పెగ్గడికాడు-పెగ్గడివాడు-

హృగ్గడిడు, కొజ్జె-కొజ్జె, దూబ, కంద, సన్నగండు, సావాసి. తద్వి. — ౧. నపుంస కర్తృమనకు. — అక్షతము, స్త్రీమనకు, నపుంస కము, పండము. (తె) కొజ్జె-కొజ్జె, నేడె; ౨. పోయమున గడ్డము మీసము రాని వానికి. — తుబరుడు - తూబరుడు, మత్తులుడు; 3. అంకశపుర కావలికత్తెకు: — ఎగ్గడికత్తె - హృగ్గడికత్తె, హృగ్గడి, వక్కెరాలు. (చూ, స్త్రీ.)

సావిదుడు. సం. వి. అ. పుం. — పై. —

సావీరజభావలు. అం: సావీరి, వేగమధ్యము, సాధారణి, గాంధారి. (చూ, ఉపవిద్యలు 419 సావీరి.)

సావీరదేశస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దేశస్త్రీలలో నొకతె: చూ, స్త్రీ.

సావీరభిస్మము. అం: చూ, భిస్మములు.

సావీరము. సం. వి. అ. న. 1. పులియఁజెట్టిన కడుగునీళ్లు: చూ, శుక్తము. 1; 2. అంజనము, అంజని, ఆఖిపాషణము, ఇలిపాషణము, ఏకవీరము, కపోతకము-కాపోత పారము, కాపోతము, కాపోతాంజనము, కృష్ణము, ఘటి, ఘటిని, దుగ్ధపాషణము, నీలాంజనము, యామునము, యామునేయము, సావీరసారిము, సోమోంజనము. (మి) ఉల్లిపాషణము. (తె) కాటుకతాయి. తద్వి. — ౧. గంధపాషణమునకు. — గంధకము, గంధపాషణము, గంధమాదనము, గంధమాదనము, గంధాశ్రమము, గంధికము, (మి) గంధమాదనము; ౨. కర్పూరమణి; 3. కేలగువండు: చూ, కేలగు. 1. (చూ, ఫలములు.); పుం. 4. సావీరదేశము: చూ, దేశములు. ౫౬.

సావీరపారము. సం. వి. అ. న. కపోతాంజనము: చూ, సావీరము. 2.

సావీరి. అం. 1: చూ, యా-సావీరి; 2: చూ, మధ్యమగాగ్నిగుర మూర్చనలు.

సావీర్యము. సం. వి. అ. న. సుకీర్యము.

సావ్యము. సం. వి. అ. న. 1. సుమధావము;

2. నాట్యాంగవిశేషము: చూ, నాటకము. 1. ౧.

సాహగ్గము. సం. వి. అ. న. సుహృద్భావము,

మైత్రి: చూ, స్నేహము. 1.

సాహగ్గ్యము. సం. వి. అ. న. — పై. —

సాహిత్యము. సం. వి. అ. న: అవనము, ఆకలి

భవము, ఆకర్షణము, ఆహ్వానము - ఆహ్వా

యము, ఆలింపన, ఆకలిభవ, ఉశంతిక, క

ళలము, తర్పణము, తృప్తి, వర్షాద్రము -

వర్షాప్తి, వీరీణనము. (తె) ఆదట, ఆహా,

ఆహాపుట, చోలు, తినివి-తనపు, తమపు-

తన్ను. (అవనము, తర్పణము, వీరీణము

అవనవి (విణలు.) (చోలు=వర్షాప్తి: చూ,

హృల్లేఖము. 2.) (అనికొండలు); తద్వి. —

మిక్కిలి తృప్తికి. — సంతృప్తి.

సాహృదము. సం. వి. అ. న. మైత్రి: చూ,

స్నేహము. 1.

సాహృదయము. సం. వి. అ. న: — పై. —

సాహృద్యము. సం. వి. అ. న. — పై. —

స్క

స్కందపురాణము. అం: చూ, మీ. స్కందపురాణము.

స్కందము. అం. — పై. —

స్కందుడు. సం. వి. అ. పుం. — కందుడు —

సండుడు: అగ్నిభువు, ఉమాసుతుడు, ఉ

మాధ్యపుడు, జై, కార్తికేయుడు, కుక్కు

ట భృశోడు, కుమారకుడు - కుమారుడు,

కృతవాకుధ్వజుడు, కృత్తికాసుతుడు,

కౌంభదారణుడు, కౌంచారాతి, కౌం

చారి, గంగాజుడు, గంగాసుతుడు, గాం

నాయని, గాంధుడు, గాంగేయుడు, ను
మారుడు, తారకజిత్తు, పార్వతీనందనుడు,
బాహులేయుడు, మహాసేనుడు, వికాఖుఁ
డు, శక్తిజన్ముడు, శక్తిధరుడు, శిభినాహ
నుడు, పదాననుడు, పద్మకృతుడు, పద్మ
ఖుడు, పాణ్డూరుడు, సుబ్రహ్మణ్యు
డు, సేనాని, ప్వామి. (తె. వ):—అగ్నియే
లి, అణుమోములవేలుపు, కందుడు, కొంబే
ములఁగొట్టిన పోగుడు, కొమఱుపామి—కొమ
రుపామి, కొమరుడు, గట్లయేలిక మనుసు
డు, గుడ్డోనైవోడు, జేమిలిమత్తల, జోట్టు
పిట్టకాలుపు, తిగవేరికల్మసుగఁడు, నెయ్యి
రవుతు, పుంజోదాలుపు, బారకయిపొటరి,
మాద్దయ్య, మాద్దుగల తల్లులబిడ్డఁడు, రిక్క
రక్కసులమిత్తి, పెల్లుమోలి, విచ్చగండ్ల
మొత్తము వడవాలి. వెనకయ్యి వెనకయ్యి,
వేలుపుగమికాడు—వేల్పుగమికాడు, వేలు
పులమూఁకవేరిటి వెఁదిమగఁడు, వేల్పు
పేటి సరితికొడుకు, సందుడు, సత్తితాలు
పు, పామి, సుబ్బుడు, సెగపాఁవఁడు: (చూ,
వివాయకుడు. 1.)

స్కంధము. సం. వి. ఆ. పుం. మట్టి*: కర్మ
జము, కాంచనము, క్షీరదుగ్ధము, క్షీరము,
క్షీరి, జటి, ధృవము, నంది, నృగోధము,
పాదశోహము, బహుపాత్తు—బహుపాదము,
యమనానము, రక్తఫలము, శోహి, వటము,
వనస్పతి, విటపి. (తె). మట్టి—మట్టె.
తద్యి.—౧. నల్లమట్టికి.—క్షీరకాన్త, గుటి
క, నదీవటము, వజ్జివృక్షము, వటకము,
(ఁటి). (తె) నల్లమట్టి. *: ౨. పగ్గియాగ
లోని మట్టికి.—క్యామము; 3. (మట్టివండు
సవ్వంకపున్న సమాహవరిజాను ఫలము:
చూ, గుంజోకాయలు.)

స్కంధపట్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—గందపట్టె.

తలుపునకనుచ్చెడు గందపట్టె: (తె) గండ
పట్టిము—గందపట్టె.

స్కంధఫలము. సం. వి. ఆ. పుం. కొబ్బరి*:
కరకాంధము, కూర్చివేసరము, కూర్చ
వేసరము, కూర్చవేళురము, కోళకారము,
కాళికఫలము, ఘటోదకము, జీరనదుగ్ధపు,
తృణరాజము, నారిశేళము—(నారిశేళము—
నారిశేరి—నారిశేరి—నారిశేరము—నాదిశేర
ము—నారిశేరము—నారిశేరము), బాలమత్తు
ణము, మహాప్రాంకుపు, లాంగరి, వరాహో
హి. (తె) కొబ్బరి—కొబ్బెగ, పెంకాయ—
తెంకాయ, పేమాగ్ని—తేమాగ్ని, తేజె
ట్టు, నారికడము—నారికెడము—నారికేడము.
తద్యి.—౧. పొట్టికొబ్బరి చెట్టునకు.—
అఖండుకము, ఖండుకము. (తె) గుడ్డోనారి
కెడము, చెఁదగి—చెన్నంగి—చెన్నగి, పొట్టి
పెంకాయ; ౨. అగ్నిము, స్వర్ణము. (తె)
ఎట్టచెన్నంగి; 3. కొబ్బరిబొండ్లమునకు.—
చూ, బొండ్లము: (తె)! కొబ్బరివండు, కొ
బ్బరికాయ, పెంకాయ—తెంకాయ, ము
క్కంటివండు. (సం) చోచ—చోచము, జ
లకరంకము, వయోధరము, వరకోడి;
౪. కొబ్బరిపుచ్చికి.—పుచ్చి—పుచ్చియ—పు
చ్చె: (చూ, ఏకలీజకము; చూ, ఏకద్విలీ
జకవృక్షములు; చూ, గుంజోకాయలు.
(కొబ్బరివండు అవిదీర్ణ కఠినఫలము.)

స్కంధము. సం. వి. ఆ. పుం.—కందము. (చూ—
స్కందము—స్కందస్సు): అంశము, ఋ,
దో, దోష, నితంబము, వగ్గిగ్గిహము, వగ్గి
వేష్టము, బాహ—బాహు. బాహుపు, భుజ
కింఘ్రి, వాహము. (తె): అరక—అఱక—
అఱకడ—అఱకడము, ఎఱక, కంగుము, కొవ్వు
రము, వేప్ప—జేబ్బ, బుజీ—బుజీము, మూఁత్ర,
రెట్ట. తద్యి.—౧. ఎద్దుమూఁపురమునకు.—
అంశకూటము, కకుత్తు—కకుటము, వహము.

(తె) ఊపురము- మూపురము, ముడి; ౨. వీనుగుమూపురము- ఆసనము; ౩. సాయచే మిక్కిలి గట్టిచడినభుజమునకు- (తె) కండ- కండము; ౪. భుజము తుదకు- కలాచిక, చుక్కోష్ఠము; ౫. వెనుకకు తిప్పిన భుజమునకు- (తె) పెడకేలు; చూ, హస్తము. 1-80.); 2. చెట్టుబోదె- కాండము, దండకము, దండము, చుత్తి, చుత్తి కాండము. (తె) బోదియ-బోదె, మొసలు, మొద్దు, మాను-మాను. (మాను మోమునకును వర్తించును); (చూ, కాఖ. 1-౮.). (కంద లోనగు దుంపలున, చిక్కుడులోనగు తీగలును స్కందములనబడును); 3. పోరు-చూ, యుద్ధము; 4 : చూ, సమాసము; 5: చూ, శరీరము; అం. 8. (మూపు): చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు-వృషభస్కందము మైన మివాభోగియగు. గజస్కంద మైనధన్వంతరుడగు. కదలిస్కంద మైన రాజసమానుడగు); 7. (మూపు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (స్త్రీకి-కుడిమడియున్న బుత్తివతియగు. కోమమున్నవసుంకళము.); 8 : చూ, హస్తక్షేత్రములు; 9 : చూ, ఆవాసము. 3. స్కందములు. అం. 1 : చూ, ఔషధ స్కందము; 2. స్కందపంచకము : చూ, స్కందము. 9. స్కందకాఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: మూగి మొడిటి కొమ్మ. (తె) . కవలి, పెద్దకొమ్మ, పెనుగొమ్మ : చూ, కాఖ. 1. స్కందాటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కావటి, వివధము. (తె) కావడి. తద్వి- (తె) కావడిబద్ధ. (అని కొందఱు). స్కందావర్తి. అం : చూ, అశుభావర్తములు. స్కందావగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దండు విడిసిన చోటు: ఆసనము, ఉద్ధిగము, నివేళము, పాటకము, చుగ్గరము, చివరము, చివరము, చివరము, నేలము, శివరము. (తె) పాలియము-

పాలె-పాలెము, విడారము-విడారు, విడిదల, విడిది, విడిపట్టు, విడిచుట్టు, వీశు, వీశువట్టు. (దండువిడియచోటు= స్కందావగము. దండునందొక్కొక్కడు విడిసినచోటు= శివరము ఇట్లు విభజన.). తద్వి-అం. తట నేన వ్యాపింపేటకు- చుగ్గరము- చుగ్గరణి; 2. దండు : చూ, నేక. 1. స్కందావగనివేళవిధి. అం: చూ, చుగ్గరణములు. స్కందపుడు. సం. వి. ఆ. పుం. దకార్ణ నీకపురాణ: చూ, హంతుడు. 5. (చూ, రాజ్. 1.) (చూ, ఆవాసము. 1; స్కందములు.) స్కందోపనియము. అం: చూ, పోడకపంధులు. స్కన్నము. సం. వి. జోతీరవి: చూ, పులిశము. 1.

స్కా

స్కాందపురాణము. అం. (హ-స్కాందపురాణము-స్కాందము- స్కాందము.) 1: చూ, పురాణములు. (కుమారస్వామికృతము. ౧,౦౦,౦౦౦ స్తోకములుగలది); 2: చూ, ఉపపురాణములు. స్కాందము. అం: చూ, స్కాందపురాణము.

స్కీ

స్కీము. వా. వి. చద్ధతి. (నెలబస్.)

స్కూ

స్కూలు. వా. వి: పాకశాల, కారీది, కారీజి. (తె) బడి తద్వి- (మ) బిధిబడి. (వా. వి. 3)

స్కే

స్కేలు. వా. వి. 1. కొలత; 2. కొలతబద్ధ: తద్వి-చిట్టు.

సంఖ్య

సంఖ్య. సం. వి. అ. న. 1. తొట్టు: చూ, సంఖ్య; 2. జీరుగుడు. జోటుపాటు: ఆజేగము, గళనము, పగినేకము, భంగము, రింగము—రింగము, (అవ్య) ఆజ్. (తె) ఉరియాట, కళవళపాటు, కొంతుపాటు, గడుగుడు, జీరుగుడు, జోరు—జోరుడు—జోటుడు, జోటుపాటు—జోటుపు, జీరుకు—జీరుకు, జీటుకుపాటు, తొండగ—తొండల, తొట్టిగిల్లుట, తొట్టు, (తొట్టు)పాటు. తద్వి. - ౧. మిక్కిలిజోటుటకు. - విగళనము, విసలనము; ౨. జోటినది. - చూ, సగ్రస్తము; 3. చె నదీయుటకు. - ఛలము.

సంఖ్య. సం. అ. కి. 1. జోటు, జోటు—జోటుగు: చూ, సడలు. 2. తొట్టు: పడు: చూ, సంభ్రమించు.

సంఖ్య. సం. వి. 1. జోటినది: చూ, సగ్రస్తము; 2. తొట్టు: పడినది. (తొట్టు)పాటు గలది. - ఉత్తలము; అం. 3: చూ, కిత్తలములు.

సంఖ్య

సంఖ్య. సం. వి. అ. న. సంఖ్యభావము: కుంకము, కుమాదము, భగ్గు. (తె) ఆదములు, ఏమణిక, ఏమణుపాటు, జోటుపాటు, తెక్కలి, కరవా, కరాకు, పొర, పొరపాటు, ములుపు—ములుపు, మోస—మోసము, వితాకు. తద్వి. - అనవధానత, ఉత్పేక్ష.

సంఖ్య

సంఖ్య. వా. వి. 1. దస్తావేజు, పత్రము; 2. త పాలవిత్త. (తెలియ.)

సంఖ్య

సంఖ్య. వా. వి. పొగయో: చూ, పొగయో.

సంఖ్య

సంఖ్య. వా. వి. పగ్గయాడికులు లోనగువాడు నిలుచుతావు.

సంఖ్య

సంఖ్య. సం. వి. ఇ. పుం: సీతము, భోగ్యము.

(తె) కొలుయే: చూ, భావ్యము. భావ్యవిశేషములున్న, మతయు ఇందుకు సంబంధించిన విశేషములున్న: - ౧: ఉమాకటము.

(తె) బుసి, బూగర; ౨. ఎగర, బోతము. - చూ, పవనము. 3: (తె) ఓదియ. ఓదె, పన; ౪: (తె) కారు, కారువడ్లు; ౫: కుమములు, భంగము, మాకులము, మాకులాని, మాకులి. (తె) జేవము; ౬: (తె) నిమకళా;

౭: (తె) నీరు ప రి; ౮: (తె) నురుపు; ౯: పొట్టుపోయి బద్ధిలై నవడ్లు. - (తె) పప్పు; ౧౦: (తె) పాలుబాన; ౧౧: (తె) పిప్పి; ౧౨: (తె) పిసికిళ్లు; ౧౩: ముందు కంటకు. - పునర్వసు. (తె) పు నా స;

౧౪: పులాకము; ౧౫: పూకము, బహుళకృతము; ౧౬: (తె) పోటకండులు; ౧౭: (తె) పొడిగలు; ౧౮: ముఘ. (తె) ముక్కలు, మొక్కజొన్న, జొన్న; ౧౯: (తె) ముడి పెసలు; ౨౦: (తె) మూగబోలు, మూన;

౨౧: (తె) మొలకొలికి; ౨౨: (తె) ముగ్గి; ౨౩: వార్తము; ౨౪: కూకధావ్యము; ౨౫: (తె) వేసలు; ౨౬: సంఖ్య; పస్య విశేషములు (వైరుల భేదములు): -

1

1: (తె) అలవడు, అది, చోడి, కమిద-
తమిద-తమిద-తమిద-తమిద, రాగి;
2: పక్షము. (తె) గంటి-గంటి, పక్షి;
3: (తె) అరిక, అరుక-అరుక-అరుక-
అరుక; 4: గవళిక, వరకము. (తె) పెద్దాడుగ,
వరక; 5: ఉలవ; 6: కరవీరక, సారాష్ట్ర;
7: కర్నూరిలోగి. (తె) కర్నూరిలోగి; 8: ఉ-
టకలు; 9: (తె) కాంబోడి; 10: (తె)
కారామిల్లు; 11: (తె) కారు, కారువడ్లు
12: కునటి, ధివ్యాకము; 13: కనుమ, (తె)
మంతు; 14: కుస్తుంబరి; 15: కేసరి; 16:
(తె) కొండకంది; 17: (తె) కొండకొన్న;
18: కొదగిరిము; 19: (తె) గాలిగుంట;
20: జోనము - జోనము - జోనము.
(తె) జోన్న, మొక్కలు; 21: తోకము;
22: గంటి చోను లోనగునానిపైరుకు. —
తల్లిము; 23: సస్యదండముకు. — దండ
ము. (తె) దంటు; 24: యానాగిందం
దముకు. — దండము. (తె) దంటు; 25: జొ-
న్నకట్టుకు. — దండము. (తె) దంటు; 26:
(తె) దీనసరి; 27: (తె) దిగ్గిలు; 28:
మత్తు-మత్తు-నూ-నూవు; 29: (తె) వడు
వరి; 30: (తె) పొసగు; 31: (తె) బలు
గుత్తి; 32: (తె) బుడము; 33: (తె) బొ-
బ్బర; 34: (తె) మెట్టజీలుగు; 35: (తె)
మొలకొలికి; 36: రాజాన్నము. (తె) రాజే-
నములు; 37: రస; 38: (తె) పంకియ-పం-
కె; 39: (తె) బునుకుతోన్న; 40: పనజ;
41: పరి; 42: (తె) పలువడము-చెల్వడము;
43: కారదము; 44: క్యానుకము. (తె) చో-
ను; 45: పక్షి; 46: (తె) సత్తెవంగ;
47: సునునము. (తె) గోదూప (చూ, సస్య-
ము; చూ, సంబంధము; చూ, ధాన్యము అను-
చోటగల పదిమూలన్నియు ధాన్యములకు
సంబంధించినవై యుండును)

సంబంధము. సం. వి. అ. పుం. (చూ-సంబం-
ధము-సంబంధము.) పరిపైరు లోనగునా-
ని కొయు కనుమట్టు: (చూ, లవిత్రము)
(గుడ్డలి అని కొందలు)

సంబంధము. సం. వి. అ. పుం. — పై. —

సంబంధము. సం. వి. అ. ప. 1. పరిపైరుగునాని
గంట: చూ, సంబంధి(చూ, ధాన్యము)చూ,
చోటకలు; 2. పోదలెని చిన్న చెట్టు: చూ,
వీరుధము. 1. [చూ పై-

సంబంధము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుగు: చూ,
సంబంధము. సం. వి. అ. ప. 1: అపసంబంధము,
సంబంధము. (అప్య) అక్ష. (తె) నూపుపా-
టు; 2. మంత్రిక క్షిచేత అగ్నిలోనగునాని
క్షిచేత నగు(క్షిచేయులు): చూ, విద్యలు. (చూ,
ఉపవిద్యలు). [కంబవల్లి-

సంబంధము. సం. వి. ఇ. పుం. — అంబలి: (తె)

సంబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. — కంబము: అను-
ర, అలనము, కళారము, జ్ఞోదము, భటుము,
గుంధము, గుత్తము, నూగు. (తె) కంబము,
కుంద, కూచేము, గడ్డ-గడ్డ, గుంజి, గూట-
ము-గూటము, తలగుంజి, నిట్ట, నిట్టరాడు-
నిట్టాడు, మొక్కరము-మొక్కరము, రాట,
రాడు. తద్విశేషములు. — 2. చోపాసంబం-
ధమునకు — అబ్బసూగు; 3. ధ్వజసంబంధమున
కు. — ఉచ్చితము, గరుడసంబంధము. (తె)
గరుడకంబము; 4. పనులకట్టెడు గూటము-
నకు. — కీలకము, కిలకము; 5. కుక్కనుగట్టె-
డు కొయ్యకు. — (తె) కట్టుకంబము, కొ-
గత-కొగతము; 6. మంచేయ లోనగునాని
కంబముకు. — కట్టుకంబము. (తె) కాల,
కొడు, మంచేయకొడు; 7. చెలకురాట్టు పు-
కంబములు. — (తె) గుండ్రము; 8. దీపపు-
సంబంధముకు: — చూ, సెమ్మె; 9. ఏనుగు-
లోనగునాని కంబము: — అజ్ఞోధము, అల-

నము, బంధ స్తంభము. (తె) కట్టుగంటము; ౯. నిడుపాటికొలకు. — (తె) గడ-గడ; ౧౦. వసులగట్టుటకు కల్లమునఁబాటినగుంజేకు. — మేధి. (తె) కట్టుగొట్టు, గుంజే; ౧౧. గృహకృధాన స్తంభమునకు. — కపారము-కపారము, గృహస్థము. (తె) కలగుంజే, నిట్టరాడు-నిట్టాడు; ౧౨. ఓడనడిమికంటముకు. — కూచకము, కూచము, గుణవృక్షకము, చూతకము. (తె) ఓడకొయ్య, ఓడకంటము, ఓడకొడికంటము, గడ-గడ; ౧౩: (తె) గుడిగుంజేలు; ౧౪: (తె) గుడియకజ్జలు; ౧౫: (తె) తిరువడికోల; ౧౬: తోకగుంజే; ౧౭: తోకనస్తంభము, వాందీకము; ౧౮: కుకరి, దండవిష్కంభము. (తె) చేల్లరాడు, తరిగంటము; ౧౯: (తె) నిలుపుగాళ్లు; ౨౦: పతాక; ౨౧: పాదిక; ౨౨: పితరము; ౨౩: (తె) సిడము; ౨౪: (తె) పోటి, పోటుగంటము, పోటుగోల; ౨౫: (తె) మొగరము-మొగ్గరము, మొగరాడు; ౨౬: యూపము. (తె) పాలకొయ్య, పాలగుంజే; ౨౭: చూ, మదనచేరులు; 2. మౌనిపాటు: చూ, స్తంభము. 1; ఆం. 8: చూ, సాత్వికభావములు.

స్తంభయిత. సం. విణ. స్తంభించేవాడు.

స్తంభించే. సం. స. కి: సంస్తంభించే. (తె) కల్లువడు, చెట్టువడు, పుల్లవడు, మౌనివడు-మౌనివడు, మౌనివడిలు, మౌనిపిలు-మౌనిపిల్లు, మౌనిసెందు, రావడు; ఆం. పేర్. 2. మౌనివడఁజేయు.

స్తంభితము. ఆం: చూ, ఊరూకియలు.

స్తంభిని. ఆం: చూ, తంత్రములు.

స్తంభయి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాలుదాగెడు ప్రాదువిడ్డ, వేటిపాన: చూ, కికువు.

స్తంభయిండు. సం. వి. ఆ. పుం. పొలిండావెడు మగవిడ్డ, మగవిడ్డ: చూ, కికువు.

స్తనకీరము. సం. వి. ఆ. పుం. అంతాళము: చూ, చూమి. 2.

స్తనము. సం. వి. ఆ. పుం. = చేన్ను-చేను: ఉజ్జము, కుంచము, కుచము-కూచము, పగిలబము. (తె) ఎదపుట్టువు, గుబ్బ, చేను-చేన్ను, చోచి, బాయి, తద్ది. — ౧. కుచయగమునకు. — (తె) చేనుదోయి-చేన్నుదోయి. చేన్దోయి; ౨. స్త్రీ స్తనము. — కుంచము. కూచము, కయోధరము, వక్షోదహము; బ. (తె) పాలిండ్లు; (ఉజ్జము, కుంచము-కుచము. కూచము, పగిలబము. (తె) ఎదపుట్టువు, గుబ్బ, చేను-చేన్ను, చోచి యివియును స్త్రీ స్తనముందు వర్తింయేను); ౩. (స్త్రీ పురుషులు) స్తనము. — స్తనము. (తె) చేను-చేన్ను; ౪. చేనుమొనకు. — ఉజ్జభృత్తు, కుచాననము, కగికువు, చురుకము-చుచాకము-చూచకము-చూచువు. వృంతము, స్తనాగమి. (తె) అంచెలు (ఏ. అంచె), కాకు, చేనుగొన, చేనుముక్కు, చేనుమొన, చేనుమోము, బొగడ, ముకుముక్కు; ౫. ఆవుచేన్నుకు. — చీరము; ౬. చేనుమొనచుట్టుగల నల్లని చోటుకు: — (తె) చేనుము; ౭: మొగలియూడకు: — (తె) చేను-చేన్ను; ౮. తాటియూడకు. — (తె) చేను-చేన్ను; ౯. గొట్టెమొడచేన్నులకు. — ముజే. ౧౦. మేకమొడకింది చేన్నులకు. — అజాగశస్తనము, కబళిము; ౧౧: చూ, స్తనములు. (చూ, స్తనములు).

స్తనములు. ఆం. 1. (పురుషుని స్తనలక్షణము): చూ, లక్షణాంగములు. (ఉన్నతములైన నుపుగలిగిన కూరుడు. నిర్మాంసములైన పూవములైన దుఃఖి. మధ్యభాగ మొడమయొన్న దీర్ఘాయువు. స్వల్పమున నల్పాయువు. గుంతలుగనున్న రాణ. కొనలకాన రాకున్న వపుకొనుడు.); 2. స్త్రీ స్తనలక్షణములు.

జములు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (బంగారు చెంబువలె పలుకులై విశిష్టతై కాంతిగలిగిన వతిధన్యఃడగు. సమములై యున్న నుద్యధములై బలిసియున్న ను భాగ్యవతియును రాజవత్త్వియును నగు. జ్ఞేకపిట్టవలె నున్న నునుపులై షీరశోమరహితమునైన నునుభవతియగు. ఎడమచేన్ను మీదఁ గల్గిన మచ్చేయున్న పుత్రవతి నుభవతియగు, స్వల్పములై శీతలములై ఎడములై నిర్మాంసములై త్రులఁబోలినవై తేజోహీనములైన శుభహీనురాలగు. దీర్ఘములైన నవగ్రీవస్తరాలగు. విషమములైన దుర్దురాలగు. మధ్య నుడియున్న ను పైన గోమమున్న ను మూలములైన ను వేరిలాడుచున్న ను విధవయు దరిదుర్గిరాణుననగు.) (చూ, ప్రసము.)

ప్రసయిత్తువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. మబ్బు: (చూ, మేఘము.) వనమూతము, వారిదము, విషధరము. తద్వి. - తెల్లనుబ్బునకు. - శ్వేతిము; 2. ఉలుము: చూ, ప్రసవము.

ప్రసవ్యతము. సం. వి. అ. పుం. నల్లమామిడి*: చూ, మామిడి. [చూ, చూచుకము.

ప్రసాగ్రిము. సం. వి. అ. పుం. చేన్న అంచు: ప్రసవము. సం. వి. అ. న. 1: గర్జ, గర్జనము, గర్జము, గర్జి, గర్జితము, ఘనస్వరము, ఘర్షరము, ఘోషము, ఘరిఘోషము, ఘర్జనము, మేఘవాదము, రసితము, ప్రసయిత్తువు, స్వసవము. (తె) ఉలుము, జేలుకు: (చూ, స్వరము. 2). తద్వి. - భూమిలోని యలుమునకు. - గాతువు: (చూ, స్వరము. 2); అం. 3: చూ, రతిధన్యము.

ప్రస్థము. సం. వి. అ. న: వయస్సు. (తె) చేను (బా) పాలు, బాయి. తద్వి. - ౧. పాలకు. - అపదోహము, దోధప్రము - దోధప్రము, శీరము, శోరసము, ఖృతిము, దుర్ధము, వయస్సు,

పుంసవము, చేయము, మధువు, మధు. (తె): - వంకము, పొడి, పాయి, పాలు, పోసనము - పోసనాలు; ౨: (తె) గుమ్మపాలు; 3. ఇపురఁగాఁచిన పాలకు. - ఆమిత్త, (తె) ఆనవాలు - ఆనాలు, చిరువాలు - చిలువాలు; ౪. ఈనిన అయిదాలు దినములలోని పాలకు - ఆమిత్త. ఆశీరము, కిలాటము - కిలాటి, కూర్చిక, శీరవిక్వతి, పీయూషము - పీయూషము. (తె) ఆనవాలు - ఆనాలు, జోన్ను, జోన్నుగడ్డ, జోన్ను, బాలు, ములు - ముల్లు, ముల్లు, బాలు; ౫. పాలపైనురుగుకు. - కార్మరకము - కార్మరకము. (తె) నురగ - నురుగు; ౬. పాలవిలుగుకు - ఆమిత్త, ఆశీరము, కిలాటము - కిలాటి. (తె) కూకు, పాలవిలుగుకు; ౭. గొత్తైపాలకు. - అవిత్తీరము, అవిదూహము, అవిసోధము. (తె) గొత్తైపాలు; ౮. పాలమీదమీదగడకు. - శీరరసము, శీరసారము, మండము - మండము, సంతానిక. (తె) ముత్తు, మింగడ - మీదగడ - మీదగడ; ౯. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి, పెరుగు, చేల్ల) నకు. - వయస్య; ౧౦: (తె) పాలకున; 11. కుక్కపాలకు. - కూనారము; 12. మట్టిలోనగు చెట్లపాలకు. - (తె) పాలు; 13. మృగముల చేనుపాలకు. - (తె) పూరి; 14. గేదెపాలపై నురుగుకు. - ఖడ్గీకము (చూ, ప్రస్థము ౫.); 15. చెన్నకు. - చూ, చెన్న: చూ, హైయంగవీనము. 1-3; 16. పెరుగునకు. - అధ్యతము, శీరజము, దధి. (తె) కలుపు, తియరు - తైరు, పెరుగు - పెర్లు, పెరువు - పెర్లు; 17. మిక్కిలిదధికి. - (తె) కలపు, కలుపు; 18. పెరుగుగడ్డకు. - (తె) కుదన - కుదున; 19. అడుగు పెరుగుకు. - దగ్గిప్పము. (తె) కుం పెరుగు; 20. నడిమి పెరుగుకు. - ఘనము; 21. మీద పెరుగుకు. - దిగ్గి, క్కము, కరము, సరము; 22. మీదగడ పెరుగుకు

కు.-అశ్వస్థులు, మంగళ్యము, శ్రీమనము.
(తె) మిగడ పెరుగు; 23. వినుదినముల పె
రుగుకు. — తరుణాధి; 24. పెరుగుమిది
తెట్టెకు. — కాదంబరము, దధిమండము, మ
మృపు. (తె) తెట్టి-తెట్టియ-తెట్టె-తెట్టె-
తెట్టి-తెట్టె, మింగడ-మిగడ-మి
డ; 25 పెరుగుచిదవకు. — (తె) కుదవ-
కుదుకు; 26. మిగడతీసిన పెరుగుకు: —
బుషము-బుషము; 27. కొన్ని సంభావులు
చేర్చిన పెరుగుకు. — మార్జిక; 28. నీరుకులి
సిన పెరుగుకు. — ద్రిప్పము; 29. మజ్జిగకు
ను తద్విశేషములకును. — మజ్జిగకు. —
మార్జిక, మారట, రసాయనము. (తె) మారి-
మారు (చూ, మజ్జిగ. 1980 పారట.); 30.
మెంతిమజ్జిగకు. — (చూ, మజ్జిగ. ౬): రసి
క. (తె) సిగర-సిగరి; 31. పొదుగునకు. —
అద్యశ్వీనము, అసీనము, ఊధము. (తె) పొ
ది, పొదుగు-పొదుపు; 32. ఆప్రపాదుగు
నకు. — బాణము, వామము.

ప్రబకము. సం. వి. ఆ. పుం. వల్లరి, మంజరి. (తె)
రాగుత్రి: చూ, సుమము. (చూ, పూగుత్రి.)

ప్రబ్ధము. సం. విణ. 1. అణగినది: నివీనము, ని
శాంతము, విసృజ్ఞము. (తె) లాట-లాట.
తద్వి. — లో చలనణగినది. — అంతర్భూతము
(తె) అడకము, ఇమిడిక, తిలు; 2. ముడిగి
నది. [మూకరము.

ప్రబ్ధిగోమము. సం. వి. న. పుం. పంది: చూ,
ప్రబ్ధుడు. సం. విణ. తెలివిలేనివాడు: అజా
డు, అజ్ఞాని, అజ్ఞాడు-అజ్ఞాడు, అర్భకు
డు, అవివేకి, ఇతిరుడు, కింపాకుడు, కుం
తకుడు, జడుడు, డింభుడు, నిర్గంధు
డు, పామరుడు, బాలికుడు, బుద్ధిహీను
డు, భేలుడు, మందుడు, మగ్గుడు, మూ
ఢుడు, మూర్ఖుడు, మూర్ఖుడు, మూఢావాళుడు,

లింపాకుడు, పండ, వర్ణి, వర్ణుడు, వైధేయు
డు, హేడుడు. (తె): — అక్కువక్కు, అ
బ్బకాడు, ఉక్కిడు, ఎడ్డియ-ఎడ్డె-ఎడ్డె
డు, ఎలుకలేనివాడు, ఓగు, కంకరతల,
కజ్జి, కూకుడు, గడచేర్పు, గోల, చేల్ల
చేప్పడు, జేజ్జో, జేజ్జెత్తు, తెలివిలేనివాడు,
దుడ్డు. పాలనుడు, పిసారి, పెంకి-పెంకె,
పెచ్చోరి, పెడకట్టె, పెడసరకట్టె, పెయ్య-
పేయ, పెరుచే, చేల, బొప్పడు, మంకు,
మడియడు, మడ్డి, మద్దుడు, ములుచే-ము
ల్పు, ముండి (ముందరి, ముండికట్టె),
ముందు, ముక్కలి-ముక్కలిడు-ముక్క
లుడు, మొద్దు-మొద్దుడు, మొప్పయ-మొ
ప్పె, మొరను, మొజుకు-మొజుకుడు, మొ
జుటు, మొట్ట, మోట, మోటు, మోజుకు-
మోజుకుడు, మోగిడు, వీటిడి-వీటిడి, పెం
గలి-పెంగలి, పెంబర, పెగలి-పెగలి, పెడ
గు. తద్వి. — గ. పెడద, పెట్టి, పెట్టివాడు,
పెట్టిబాగులు, పెట్టి మొగము, పెడులు;
౨. మూఢాగోసరుడు. — (తె) పెంగలిపెత్తు,
పెంబరపెత్తు.

ప్రమితము. సం. విణ. తడిసినది: చూ, రూ-స్తి
మితము. 2. [గడిక: చూ, స్తోత్రము.

ప్రపవము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-ప్రపవము. పా
ప్రపవము. సం. వి. ఆ. పుం. — పై. —

స్తి

స్తి మితము. సం. విణ. తిమితము. 1. కడలనిది:
చూ, స్థావరము. 2; 2. తడిసినది: అర్ధి-
అర్ధిము, ఉత్తము, ఉన్నము, క్లిన్నము,
తిమితము, వోదము, సమున్నతము, సిక్తము,
రూ-ప్రమితము. తద్వి. — గ. తడుపలనిది:-
ఉక్షితము, ఉత్తము; ౨. మిక్కిలి తడి

గలది:-(తె)దురుదురు; 3. తేనుగలది:-(తె) తడి, తెత్తు-తేను; ౪. తడుపునది:—నేచ కము; ౬. తడియుటకు.—చూ, నేనుము.

స్త

స్త్రము. సం. వి. ౧. స్తోత్రము చేయబడినది: చూ, స్తోత్రము.

స్త్రుతి. సం. వి. ౧. (స్త్రీ) స్త్రుము:చూ,స్తోత్రము. స్త్రుతిండు. సం. స. ౧. స్తోత్రముచేయు: అంకించే. అభినందించే, అభినందించే, మతిండు, వ్రణిండు, వ్రణిండు, భూషించే, వందించే, వర్ణించే, సముద్భవించే.(తె):-అగ్నించే, ఎంచే, కయవారమునేయు-కైవారమునేయు, కొండారు, కొనియును, గణుతిండు, పిచ్చేలిండు, పేరుకొను-పేర్కొను, సాగడు-పావడు, వలయు. తద్వి. —౧. మిక్కిలి స్త్రుతిండు.—నగ్నిస్త్రుతిండు, సన్నుతిండు; ౨: చూ, తడికొను; 3: క్లాపించే. (తె) మెచ్చే.

స్త్రుతిపాఠకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బట్టువాడు: చూ, నూకుడు. 2. (వంద); అం. 2: చూ, సభాంగములు.

స్త్రుత్యము. సం. వి. ౧. స్తోత్రము చేయబడినది: ఈద్యము, కీర్తనయము, వజీరవ్యము, వణ్యము. తద్వి. —నవ్యము, క్లాఘ్యము-క్లాఘనయము. (తె) మెచ్చే, మెచ్చేలాడి.

స్త్రుతజము. అం: చూ,కుభావ ర్తములు(చూ,అగంతుకములు 858 పొరట)

స్త్రుతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మట్టిలోనగునానిదిబ్బ; 2:—తూపి. దేవాలయవిమానము.

స్త్ర

స్త్రుతము. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, ఈరకుడు.

స్త్రుతము. మి. అ. ౧. అర్ధగ్రంథము. (తె) ఇతముకొను, ఊరు, తడియు, తోగ, నాను. తద్వి. —(తె) చెరురుచే-చెరురు, చెమ్మగిల్లు, చెమ్మయులుకు, లేనుగిల్లు, నెమ్మకొను, చదనుకొను.

స్త్రుతము. సం. వి. అ. పుం.—తెత్తు-తేను. తడియుట: అర్ధగ్రంథము, లేనునము-లేనుము. దగ్గవము, రసము, సముందనము. (తె) ఈతవ, ఈమిరి, చెమ్మ, చొదుగు, తడి,తనుపు. తన్ను, తెత్తు-తేను, తోగ, నెమ్మ, వంకెన, చదను. తద్వి —౧. కొంచెమతడికి. —(తె)ఒరవద(దు)పు,సీరువదును; ౨. తడుపుటకు-నేకము, నేచనము.(చూ,స్తిమితము.2.)

స్త్రయము. సం. వి. అ. న. రూ-స్త్రవ్యము.

1. దొంగతనము: చూ, వారణము. 1; అం.

2: చూ, వ్యవహారపదములు.

స్త్రయి. సం. వి. వ. పుం. చూ, స్త్రయడు.

స్త్ర

స్త్రవ్యము. సం.వి.అ.న:చూ, రూ-స్త్రయము.1-2.

స్తో

స్తోత్రము. సం. వి. అ. పుం. చాతకము: చూ, స్తోత్రము. 2.

స్తోత్రము. సం. వి. అ. న. 1. నీటిబొట్టు: చూ, విశేషకము. 1; పుం. 2: రూ-స్తోత్రకము, అంబుజము, అభిజము. కాలానునాది, ఖల్లిము, ఖల్లి, ఘనతొలము, చాతకము, దాత్యూవాము, దివోకసము-దివోకసము, ధారాటము, వర్షారంభఃపారిరజావ్రతము, కారంగము-పారంగము. (తె) వానకోయిల,

వాసనచ్యుతి. తద్వి:- చూ, పాశుడుపులుఁ
గు; 3. సన్ననినూలుపోగు: చూ, నూత్రి
ము. 1; విణ. 4. అల్పము: చూ, స్వల్పము;
5. కొనియూడఁబడినది: చూ, స్తోత్రము.

స్తోత్రము. సం. వి. అ. న. పాగడ్డ: అభిజనము,
అభిసరి, అభిమానము, అర్థవాదము, ఆకల్ప
కము, ఆకిన్ను, ఈడ, క్షీరనము, కూర్పము,
భ్యాతి, గుణవర్ణనము, గోకర్ణము, నవనము,
నవము, నుట, పృశంస, పృణయము, పృ
ణిధి, పార్థివ-పార్థివము, వందనము, వర్ణ
నము, వర్ణము, వికర్తనము, శంస, శంసన
ము, శ్లాఘన, స్తవనము-స్తవము, స్తుతి. స్తోరు
ము. (అవ్య). ఆయు, ఆధ-అధో, ఆతి, ఆ,
ఏ, ఏ. (తే) అగ్గలింపు, అగ్గింపు, అడుగు
కొలు, ఆకలింపు, ఉగ్గడింపు, కయవారము-
కైవారము, కొనియూట, కొసరు, గడన,
గణుతి, పాగడిక, పాగడికొలు, పాగడిత-
పాగడు-పాగడ్డ-పావుడు, బడాయి, మె
చ్చె, మెచ్చ తద్వి:- ౧. బట్టువానిస్తోత్రము
నకు-అలోకనము, కయవారము-కైవారము;
౨. మిక్కిలిస్తుతికి:- పృణుతి, పృస్తుతి, శ్లాఘ-
శ్లాఘన, సన్నతి; 3. (విణ) స్తుతింపఁబడి
నది:- అభిసరము, అభిష్టము, అవగ్గము,
ఈడితము-ఈడితము, కుకము, నుతము,
వణాయితము - వణాయితము- వణితము -
వనితము-పృణుతము - పృస్తుతము
వర్ణితము, శస్త్రము, సన్నతము, స్తోత్రము;
౪. (అవ్య) పార్థింయేటను తెలుపును:-
ఏ; ౫: (చూ, యాచన); ౬. ఆత్మస్తుతికి:-
(తే) రిజ్జివ-రిజ్జే; ౭. మిక్కిలి స్తోత్రము
చేయఁబడినది:- స్తుతము.

స్తోత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమూ
హము; 2: చూ, స్తోత్రము; 3. యజ్ఞము:
చూ, హోమము 3 (యజ్ఞము); అం. 4:
చూ, ముచ్చదిరెండాయధములు.

స్తోత్ర

స్తోత్రము-సం. వి. అ. పుం. అలస్యము: చూ,
విలంబము. 1. తద్వి:- హోమరితనముకు-(తే)
నుస్తే.

స్త్రీ

(స్త్రీ). సం. వి. ఈ. (స్త్రీ)=ఇంతి. అడుది.(దీని
యందు గర్భము కూర్పఁబడును.): అంగన,
అబల, అలివేటి, బ్రా, కన్య, కర్త్రీ, కల్య,
కాంత, కామిని, కురంగయన, గజయాన,
చేటి-చేటిక, జాని, జోప-యోప, తను
మధ్య, తన్వి. త ర లే త్త గ, తరుణి-తలు
ని, తలోదరి, తోయబాక్షి, దయిత, వారి,
నితంబిని, పురంధి, ప్రమద, బాల, బాలిక,
లింబోష్ఠి, భావ, భామిని-భావని, భీరువు,
మహిళ, మానవతి, మానిని-యూవతి. యూవ
ని, యోషిత-యోషిత్తు, రామ, వధుక, వధు
వు, వనిత, వళ, వామలోచన, విలాసిని,
శర్వరి, శాతోదరి, సీమంతిని, సుందరి, సుతనువు,
సుదతి, సైరంధ్ర. (తే) అతివ-అన్న-అన్న
ప, అలరుబోడి, అడుది-అడది-అడుది,
అడుకూతురు, అడుపుట్టువు, అడు,
ఇంచుబోడి, ఇంతి, ఇనురుబోడి, ఉగ్గ
లి, ఉవిద, ఎలనాగ, ఒవ్వలాడి, కత్తి
య-కత్తె, కన్నియ-కన్నె-కన్య, కలికి-
కల్గి, కలువకంటి, కొమ-కొమ్మ-కొమ,
కొమలి, క్రాలుగంటి, గుమ్మ, గొంతి-గోతి,
గోల, చోని, చోను, చిగురుబోడి (చిగు
రుబోడి), చిలుకలకొలికి, చెలి, చెలియ,
చెలువ-చల్ప, చేడియ-చేడె, జోటి-జోటి
క, తమ్మికంటి, తనిరుబోడి, తియ్యఁ
బోడి, తిగఁబోడి (తిగఁబోడి), తెర

చ. తెలుగు, తొగకంటి. తొయ్యరి-తొయలి,
నవబోడి, నవల-నవలా, నాతి-నాతుక,
నెలత-నెలతుక, పడతి-పడతుక.
పణతి-పాతుక, పయిదలి-పైదలి, పువు-
బోడి-పువ్వారుబోడి-పూబోడి-
పూవుబోడి, పాలతి-పాలతుక-పాలితి-
పాలుతుక-పాలి-పాలుక, పోలి, పో
యాయి, చిత్తరి, బోటి-బోడియ, పోటి-బోడి,
మగుడు, మచ్చెగంటి, మడతి-మడతుక, మాని
సి, మింమోబోడి-మింమోబోటి, మిటారి,
ముగుడ, ముదిత-ముదియ-ముద్దియ, ముద్దు
గుమ్మ, మెఱుంగుబోడి, మెలతి-మెల-
తుక-మెల్ల-మెల్లక, రేను, వలతి, నాలు
గంటి-నాలుగకంటి-నాల్గంటి, విరిబోడి,
వలది-వలతుక, సకి-సకియ. తద్విశే
షములు.—౧. పెండ్లికాని వదులెనము.—
అధిసన్నిక, అనాగతార్తవ, అనూధ, అలక
నంద, కన్య, కన్యక, సన్నిక, పాకము,
బాలిక, వధూటి, వరద, వృవలి. (తె)
అమ్మాయి, అమ్మ, అడుపావ, కన్నియ-
కన్న-కన్య, కొండిక, చిన్నది, వదులె,
పిన్నపావ, పిల్ల, పోటి, బుల్లి. తద్వి.—(౧)
ఎనిమిదేండ్లము పెండ్లికేరి చదువు:—
కుమారి, కూతువు; (౨) పెండ్లికాని వదేండ్ల
వదులు:—గారి. (తె) వదులె, పోటి;
౩: అన్యస్త్రీ, వరస్త్రీ. (తె) ఒకత-ఒకతి-
ఒకతుక-ఒకతి, ఒకరిత-ఒకరితి-ఒకరితి,
ఒకర్త-ఒకర్తి-ఒకర్త - ఒకర్తక-ఒకర్త,
ఒకొత-ఒకొతి-ఒకొతుక-ఒకొతి, ఒకొ
రిత-ఒకొరితి-ఒకొరితి, ఒకొర్త-ఒకొర్తి-
ఒకొర్త - ఒకొర్తక - ఒకొర్త, ఒకొర్త-
ఒకొర్తి, ఒకొర్తుక-ఒకొర్తి, ఒకొర్తి-
ఒకొర్తి-ఒకొర్తి, ఒకొర్త-ఒకొర్తి-

ఒకొర్త-ఒకొర్తుక-ఒకొర్త, ఒకొర్త-
ఒకొర్తి-ఒకొర్తుక-ఒకొర్తి- ఒకొర్తి-
రిత-ఒకొర్తి-ఒకొర్తి, ఒకొర్త-
ఒకొర్తి-ఒకొర్తు-ఒకొర్తుక- ఒకొర్త-
ఒకొర్తి-ఒకొర్తి-ఒకొర్తుక-ఒకొర్తి, వింత
రాలు; ౩: (ముఖ్యము) దేశస్త్రీలకు.—
అంగదేశస్త్రీ, అనూధదేశస్త్రీ, ఆంధ్రదేశ
స్త్రీ, ఆపంతిదేశస్త్రీ, ఉత్తలదేశస్త్రీ,
కర్ణాటకదేశస్త్రీ, కామరూపదేశస్త్రీ, కా
శ్మీరదేశస్త్రీ, కోసరాత్తరదేశస్త్రీ, గాం
ధారదేశస్త్రీ, గౌరదేశస్త్రీ, ఘాట్నాగదేశ
స్త్రీ, ద్వారకదేశస్త్రీ, పాటలిదేశస్త్రీ,
పాండ్యదేశస్త్రీ, బాహ్లికదేశస్త్రీ, మలయ
దేశస్త్రీ, మళయాళదేశస్త్రీ, మహారాష్ట్ర
దేశస్త్రీ, లాటదేశస్త్రీ, వంగదేశస్త్రీ,
వనదేశస్త్రీ, సింధుదేశస్త్రీ, సావీరదేశస్త్రీ;
౪. విధవాస్త్రీ:—అనాధ, ఋషభి-వృషభి,
గిరిక, గండ, బాలిక, వింతకుపు, విధవ,
విశ్వస, వధవ. (తె) అవద, అలకి, తెంపి,
ముండ, ముండపాపి, మునుకుమునుగు
పాపి; తద్వి-బాలవిధవము:—వత్సరిక. (తె)
కుంక (కుంకి); ౫. దిక్కులేనిది:—అనాధ,
విధవ, (తె) అవద, అలకి; ౬ అందకత్తె
కు.—చూ, సాందర్భవతి; ౭. పూజ్యస్త్రీకి:—
అర్య, ఆర్యాణి, కనుల, పూజ్యస్త్రీ, భగ
వతి. (తె) అక-అక్క, అను-అమ్మ, అవ-
అవ్వ, అమ్మ గార-అమ్మ గార-అమ్మ వాడు,
అయ్యా; ౮. అంతఃపురస్త్రీకి:— అంతః
పురకాంత, అవరోధనము, అవరోధము,
అనూర్యంవక్త, గుప్త, కుద్ధాంతము. (తె)
రాణివాసము, దొరసాని. తద్వి.—అంతః
పుర కావలికత్తెకు.—నైరంధి(చూ, సాని
దల్లుడు); ౯: అధికురాలు. (తె) అక్కజ్
రాలు; ౧౦: రాక్షసుని భార్యకు.—అమరి.

(చూ, సహృదయిణి); 10: అజ్ఞానున ద్రివి, అజ్ఞానుసారిణి; 12: గొడ్డు రాలుకు. — అకిణ్ణి, న, వంధ్య, వృన్ది. (తె) గొంజి, గొడ్డు, గొడ్డురాలు - గొడ్డారాలు; తద్వి. — (తె) పుట్టుగొడ్డు; 13. ఊన లేనిది (అడుది):—అవ్వపురాలు; 14. ఈ డేటినిది (అడుది):—అవ్వపురాలు, 15. సోదకత్తెకు. — ఈశుడిక, కిరాలి, ద్రవజ్ఞ, యోగిని, వివోక్తిక. (తె) ఎటికెత-ఎటుకత, ఎటుకసాని, కొరవంజి, జోగిటి, జోగురాలు, చట్రుది, వేలుపుసాని-వేలులసాని, సోదకత్తియ-సోదకత్తె-సోదకత్తియ-సోదకత్తె; 16: ధనిక, ఉత్తమ, వతివతి, మత్తకాని, మానవతి, వరవల్లిని, వరాహ, సాధ్య, సుచరిత్ర. (తె) ఈలుపుటాలు, కొత్తడి-కొత్తడి-గొత్తడి, గరిత; 17: ఉపాధ్యాయ-ఉపాధ్యాయాని-ఉపాధ్యాయ-ఉపాధ్యాయుని. (తె) పంతులమ్మ; 18. మాచేకమ్మకు. — ఋనభి, సోట. (తె) మాచేకమ్మ-మానకమ్మ; తద్వి. — తొమ్మలుగల మాచేకమ్మకు. — (తె) కొమ్మ మాచేకమ్మ; 19: ఏకవత్తి, చిరంజీ, వతివత్తి-వతివత్తి, పునిస్త్రీ (పుణ్యస్త్రీ), రోచన, వరవల్లిని, వరాంగన, వరాహ, సభర్తృక (తె) అయిదువ-విదువ, అయిదువరాలు-విదువరాలు, కొత్తడి-కొత్తడి-గొత్తడి, మగనాలు, మిక్కిల, ముగలి, ముత్తయిదువ-ముత్తెద-ముత్తెదవ; 20. కశేర, హస్తిన; 21. ఏడుమొదలు ఎనిమిది వత్సరముల మొలక జీవనముగలది:—కశ్యక; 22. కర్తరి, క్రియవతి; 23: కలింగ, నిలిచిని; 24: కా. (తె) ఎవత-ఎవతి-ఎవతుక-ఎవతె-ఎవరిత-ఎవరితి-ఎవరితె-ఎవరై-ఎవరి-ఎవరుక-ఎవరె-ఎవ్వత-ఎవ్వతి-ఎవ్వతుక-

ఎవ్వతె-ఎవ్వతర- ఎవ్వతరి-ఎవ్వతె-ఎవ్వ
 రు-ఎవ్వరి-ఎవ్వరు-ఎవ్వరు: 25:కారత
 ధ. (తె) పోకలాడి; 26: కానలి-కాన
 లి, గంధాక్షి, చిరంటి, తరుణి-తలుని, ద
 నిక, యవతి, యవని, వయస్థ. (తె):—
 ఎలనాఁగ, కొమరాలు, నలుబాడి, నుల్లె
 త, చోను, జీవరాలు, జీవ్యుని, తల్లి, వడుచే
 వడుచేది; 27: (యా, స్త్రీ. 58) కుటకా
 క, పుటి, దాసి, పరిచారిక. (తె) ఇంటిపా
 న, ఉంపుడుకత్తియ-ఉంపుడుకత్తి (యా,
 పరిచారిక. ౧); తల్లి. —కక్కరి. (తె)
 డాడిగపుకత్తి: 28: కరవీరి, కుటుంబి, త
 త్రివతి, పురంధి; 29: భిక్ష మెత్తుకొనువతి
 వ్రాతకు. —కులబ; 30. తల్లిదండ్రులే చేసివచ్చి
 పెండి చేయబడినయాఁడుది: —కులపాలిక,
 కులస్త్రీ, యామి; 31. వృద్ధిచారములేమిచే
 తనకులము కాపాడుటఁడుది: —కులపాలిక, కు
 లస్త్రీ, కుష్ఠి, జామి, యామి; 32. సామా
 న్యురాలునకు: — (తె) కొంచెకత్తి: 33.
 అల్పరాలునకు — (తె) కొంచెకత్తి;
 34: కుంభకత్తి-కుంభకారి; 35. పంచులము
 నఁబుట్టినది: —నుజాత; 36. కాముకీ. —
 ఇచ్చావతి, కలతూలిక, కాముకీ, వృషస్థం
 తి. (తె) మాఁటిసంగ; 37: (తె) కొల్లకత్తి,
 దొడ్లకత్తి; 38: కొలరి-సన్న. (తె) ఉచ్చే
 ములి; 39: కొర్రనన, చండి-చండిక, భాని
 ని, (మి) కొవకత్తి. (తె) పిసాలి; 40: (తె)
 కీలుజామ్య-కీల్పామ్య, జేంత్రము; 41. వా
 డిముక్కుగలయాఁడుది: —ఖరణన-ఖరణసి.
 ఖరణన-ఖరణసి; 42. పంగళకరమైనది:
 సుమంగళి; 43. అంగహీనయగుటఁడుది: —
 తుదగి; 44. వాఁడవుదెడుటఁడుది: —తు
 దగి; 45. హింసించెడు ఁడుది: —తుదగి;
 46. పరవేశస్థానంకరణకర్తృస్త్రీ: —గత
 ధకారిక, సురంధి. (తె) గట్టివాయి-గట్టి

కాలు; తద్వి. — (౧) ధూర్త రాలు: — (తె) గట్టిప-గట్టివా-గట్టివాయి-గట్టువా-గట్టి వాలు-గట్టువాయి, గయ్యలి-గయ్యలి, జేం త-జేం తె-జేం త, జోజెత, దండులంజె, దుడ్డ, బజోటి-బాజోటి, టాగ; (౨) దుష్టు రాలు: — (తె) గొంటి, చెడుగు, దోసకారి, పాలను రాలు, పల్లదురాలు, పొమ్మిడి, వెంబర, వెక్కసి; (౩) సంకరజాతిస్త్రీ: — నైరంధి; 41. చీరకట్టనికన్నయ: — గారి; 48. గాయని. (తె) గాణి-గాణి, పాటకత్రై: 49. (తె) గడును, గరాను, గద్దటి, గద్దకత్రై, చెడుగు, టక్కరి, టాటోటు, టాటోటు కత్రై, దోసకారి, నంగ, నంగనాచి, నాలి బూతము, పిసారి, వేరజేము, లండి-లండీ-లండు, లండుబోతు. తద్వి: — (తె) పాడు ముండ, (మి) పాడువిధన; 50: గాడలి, జెలి, పలిక్కు. (తె) ముదియిది, మునకిది, ముద్ది: చూ, ప్పద్ధ; 51. (తె) చెజవనచేట; 52: (తె) చివ్వలాడి, జేగడగొండి, జేగ డాలూరి; 53: కర్మకరి, చేటి-చేటిక, చేడి-చేడిక, దాసి, పరిచారిక, భుజివ్య. (తె) ఊడిగవుకత్రై, గులాము, చేడియ-చే డె, తొత్తు, పాచిక, బానిస. (చూ, బాని స); (చూ, స్త్రీ. 27); 54. పేర్మగల అడుది: — ఉండి, ప్రియ; 55. పేంపునట్టి అడుది: — ఉండి; 56. దేవవేళలకు. — (దేవ తాస్త్రీలు అని కొందఱు); అవ్వర-అవ్వరస, అలంబు; ఉర్వసి-ఉర్వశి-ఉర్వసి; చిత్రి; చిత్రిరేఖ; తిలక్త్రయ; పంజాభూప; మేన, మేనక; రంభ, సుకేశి, సురాంగన, వారిజి, హజో వూహపులు. (తె): (బ). — ఆచ్చేరి లు, తెలగంటియన్నులు, తెలగంటులు, వినుమిటారులు, వినులంజెలు, వేలుపులు-వేల్పులు, వేల్పుచెలులు. (చూ, వేలుపు. 2.); తద్వి. — (౧) దేవతాస్త్రీ. — గంగ; (౨) దే

వత. (తె) వేలుపు; (3): సాదామని-సా దామిని; (౪) యోగిని. (తె) జోగి; (౫) అలంబు; (౬) మోహిని; 57. వంచకురా లు. — (తె) జేజేకత్రియ-జేజేరకత్రై, జో జేరకత్రై, టక్కరి-తక్కరి, తాటకత్రై, జల్లి; 58. (తె) భగ్గిమకలది: — డిమ్మరి-దిమ్మరి; 59. మత్తుకలది: — సిద్ది. (తె) డి మ్మరి-దిమ్మరి, పెదట; 60: జాతపత్ని-జా తాపత్ని, నూతిక. (తె) పురుటాలు-పురుటి యాలు, బాలింత-బాలెంత, బాలింతరాలు- బాలెంతరాలు, బిడ్డకల్లి; తద్వి. — బిడ్డలు గన్న అడుది: — జాతిపత్ని-జాతాపత్ని, బా చునుత; 61. కొనియమ్మనది. — (తె) జేట్టి కత్రియ; తద్వి. — కొనునది: — (తె) జేట్టి కత్రియ; 62: (తె) జేగజేంత-టమ్మలాడి-తిమ్మలాడి-పెమ్మలాడి, మాయలాడి; 63. భిక్షుకరాలు. — జోగురాలు; 64: తత్తి. (తె) ఆక, ఆకె-ఆమె, ఆవిడ-ఆవిడె-ఆవిడ, ఆయక-ఆయక్క, ఆయవ-ఆయ మ; 65. శుభ్రాజ్యస్త్రీ: — (తె) ఈక, ఈపె-ఈమె, ఈవిడ-ఈవిడె, ఈయమ-ఈయమ్మ; 66. తవ్వకలది: — (తె) దోసి; తద్వి: — పాపిష్టు రాలు: — (తె) దోసి; 67. మంచి మనస్సుగల అడుది: — త్రియ; 68. కుటుంబముగల అడుది: — త్రియ; 69. వేర్లుగలది. — దోపాదపతి-దోపాదపతి, కర్మ ధారువు; 70: (తె) తెగులు గొంటు-తెవులు గొంటు-తెవులు గొంటు; 71: (తె) తిండికత్రియ-తిండికత్తై-తిండిపోతు; 72: (తె) తేరకత్రియ-తేర కత్రై, రిత్తకత్రై; 73. మృతసువాసికి. — నాకిని. (తె) జేక్కిణి-జేక్కిని, నాగిని, పే రంటాలు-పేరంటలు-పేరంటాలు, మత్తయి-దుని-ముత్తైదుని-ముత్తైద-ముత్తై; 74. పరిం పరి, పర్వ, స్వయంపరి; 75. శిశులము.

పొగ్గ, పొగ్గ. (తె) చేదుర-చేదురాలు, చోణ, తెలివికత్తె, నెవ్వరి, నేరుపులాడి; 76. పేరంటమునకు వచ్చిన ముత్తెరువ:— పేరంటాలు-పేరంటాలు-పేరంటాలు; 77. ప్రియురాలు:- దయిత, ప్రియయిని; 78: తాంబూలనానిని. (తె) ఆడవ, ఆడవకత్తియ- (ఆడవకత్తె); 79. దిట్టకనమగలది:— (తె) తుటారి-తుటారికత్తియ-తుటారికత్తె, 80. పాదవ్యమగలది:— (తె) తుటారి-తుటారికత్తియ-తుటారికత్తె, 81. (తె) నాగపాని-నాగవృపాని, నాగపాని-నానాపాని, నావపాని; 82. నిష్కళ-నిష్కళి విగతార్తవ. (తె) ముట్టుడిగినది; 83: (తె) పూటకూళ్లవృ, వంటలక్క; 84. శీతమునకు వండెడి ఆడుది:— (తె) వంటలక్క; 85: నువాసిని, మమంగలి, స్వవాసిని. (తె) పేరంటాలు-పేరంటాలు-పేరంటాలు, ముత్తెరువ. (మా, స్మృ 78.78); 86. భేల, ముగ్గుముదిర. (తె) గోల, భేల, ముగ్గుముద్ద, ముద్దరాలు, ముద్దియ. తద్వి. — ముద్దుగుమ్మ-ముద్దులగుమ్మ-ముద్దులాడి; 87: పుష్పలావిక. (తె) గట్టి వాల్ బోటులు; 88. స్నేహితురాలు:— ఆలి-ఆలి-ఆలి, దయిత, ప్రియకాంత, ప్రియురాలు, ప్రియసి, వయస్య, సఖి, సవాచరి, స్నేహితురాలు. (తె) ఆంటుకత్తియ-ఆంటుకత్తె, ఆనుగుకత్తె, చెలి, చెలికత్తియ-చెలికత్తె-చెలిమికత్తియ-చెలిమికత్తె, చెలిమరి, జోటికత్తియ-జోటికత్తె, నంటుకత్తె, ననుపుకత్తె, నెచ్చెలి, నెయ్యరి, నెయ్యరాలు, నేవురాలు, నేవుకత్తియ-నేవుకత్తె, పావుకత్తె, బోటి, బోటికత్తియ-బోటికత్తె, సంగాతకత్తియ-సంగాతకత్తె, సకి-సకియ; (మా, స్మృ 77.); 89. మూఢురాలు:— (తె) పాలనురాలు, పెర

సరకట్టె, మొద్దు, మొలకత్తె, మోట, మొప్పెర; 90: రాను; 91. అబుగదేండ్ల యాడుది:— మందాకిని; 92. విశాఖస్మృ:— మోహిని; 93: మహేరి (మహేశ); 94. ఆత్మస్తుతి పరురాలు:— (తె) గజ్జెలాడి; 95. వ్యర్థభాషణురాలు:— (తె) రజ్జెలాడి; 96. రసికురాలు:— రసిక, 97. సమర్థాది నది:— అవి, ఆలేయి, ఉదక్య, ఋతుమతి, తిరిరాత్య, దుష్టరజ, పుష్పవతి, మధ్యమ, మలిని, రజస్వల, రాక, స్త్రీధర్మిణి. (తె) ముట్టు-ముట్టుక, చెటగుమాసినది; 98. వీరకత్తెకు. — (మా, వియ్యంకురాలు); 99. మగడు విడ్డలుగలది:— వీర; 100: (తె) బూమెకత్తియ-బూమెకత్తె, బూమెలాడి; 101: (తె) బెట్టిదురాలు, బెడిదురాలు; 102: భీతువు. (తె) బెడరుపోతు, చెటవరి; 103: నిరతము, లోల (తె) మువ్వడియా-తేండ్ల; 104: నుభిని. (తె) నుకిని; 105: సుదతి; 106: వర్తకి, బందకి, లాపక-లాపిక, కైలాసి. (తె) ఆటకత్తియ-ఆటకత్తె, ఆటరి, ఆటవెలది, గొండిలి-గొండ్లి-గొండ్లి, పాతరకత్తె, పాతరలు, పాతరి; 107. బాగ్ పూణస్మృకి — (తె) పాణుటక్క, పాణుక, బాచరి, బాచవక్క, బాచవది, తద్వి:— అమ్మగారు-అమ్మవారు; 108: (తె) పేదరాలు, వీద; 109: వృషలి, కూది. (తె) కాచరి-కాచది-కాచుది (వృషలి-వృషక; గొదారిలు; చేవ్వుడువిడ్డలు కలది); 110: పొగ్గ. (తె) ఉరియ, గట్టియముది, గాలకురాలు, నడుబాగ్గియపుది, పొగ్గ. తద్వి. — (గ) తరుణము. (తె) ఎల, కోడి, పడుమేది; (ఖ) (తె) పదునా-తేండ్లయాడుది:— అర్ధ; 111. ఉపద్రవముచేయు ఆడుది:— (తె) రాయిదికత్తె; 112: హిమంకురాలు. (తె) పువ్వే

దీక, సిగ్గరి, సిగ్గరికత్తియ-సిగ్గరికత్తె, సిద్ధితి
కత్తె; 112: అంజని; 114: అచండి; 115:
అవింద; 116: అవినీతి; 117: అసిరి; 118:
అశ్వ; 119: అసిక్కి; 120: అలివేటి; 121:
అచార్య; 122: అచార్యుణి-అచార్యుని;
123: అమరి; 124: ఆయిరి; 125: ఆలకి;
126: ఉత్క; 127: ఉత్తమ; 129: ఉన్నీచి;
129: ఉపకారిక; 130: ఊ; 131: ఊర్మిళ;
132: ఋ; 133: ఋషభి; 134: కనకాంగి;
135: కదలిపంధ్య (మా, వంధ్యలు); 136:
కరభోయ; 137: కర్పూరగంధి. (తె) కప్పు
రగంధి; 138: కలాపతి-కలాపతి; 139: కాం
త; 140: కాకవంధ్య (మా, వంధ్యలు);
141: కాత్యాయని; 142: కామిని; 143:
కామక; 144: కామలజయ. 145: కిన్నరి;
146: కిమిరి; 147: కిరాతి; 148: కిరంగవయ
న; 149: కేశిని; 150: కోటరి (కోటలి);
151: కోవన; 152: గజయాన; 153: గార్జి;
154: గణికి; 155: గిరిక; 156: ఖండిత;
157: క్షత్రియ-క్షత్రియాణి; 158: చారు
వృత్, మాసోపవాసిని; 159: జాని; 160:
జీ; 161: జీరమవు; 162: తమమధ్య; 163:
తన్వి; 164: తపస్విని; 165: తరశేక్షణి;
166: తిలపువ్వవాసిక; 167: తోయజాతీ;
168: ధగడి; 169: ధన్య; 170: నాయక;
171: నికరిని; 172: పార్జి; 173: పాపని;
174: పారి; 175: పృమి; 176: బాలము;
177: లింబోష్టి; 178: భామిని; 179: భావి
ని; 180: మానవతి; 181: మాలతి; 182: మా
నిని; 183: రంభ; 184: లాలచి; 185: సరూ
ధిని; 186: కర్మ; 187: పర్వతి; 188:
కలజ; 189: కలాహాస; 190: విదుషి;
191: వైద్యి; 192: కబరి (తె) చెంచెత;
193: కాతోదరి; 194: కిరణి; 195:
కామిలోచన; 196: వికలాక్షి; 197: వనిత;

198: కృకాంగి; 199: హంసయాన. (తె.)
అంతేయాన; 200: (తె) అవతర; 201: (తె)
అలసురాలు; 202: (తె) కొండకత్తె; 203:
(తె) చొగన కత్తియ (చొరవకత్తె); 204:
(తె) చోడకత్తియ - చోడకత్తియ-చోడ
కత్తె; 205: యోగిని. (తె) జోగిణి: చూ.
శ్రీ, 90); 206: (తె) ఎల్లాపికత్తియ-
ఎల్లాపికత్తె; 207: పెట్టికనీల; 208: కం
గన; 209: (తె) తాలిమికత్తియ-తాలిమి
కత్తె; 210: (తె) తిరుగుబోతు; 211: (తె)
తనులాటకత్తె; 212: (తె) తలుసలి; 213:
తనుకులాడి; 214: (తె) తరువుకత్తె; 215:
(తె) తోడును; 216: (తె) దబ్బుకత్తియ-
(దబ్బుకత్తె); 217: (తె) దండకత్తియ-దం
దకత్తె; 218: (తె) పెట్టునారి; 219: (తె)
వగతురాలు; 220: (తె) పింజోరి-పెంజోరి;
221: (తె) పీతమ్మ; 222: (తె) బంకెత;
223: (తె) బజ్జెగడుగుని; 224: (తె) చేర
కత్తె; 225: (తె) బొంకులాడి; 226: (తె)
బోయత-బోయత; 227: (తె) చిల్చి; 228:
(తె)బుట్టి; 229: (తె)బూలు; 230: (తె)ముని
ముచ్చె; 231: (తె) ముద్దులాడి; 232: (తె)
రాబోడి; 233: (తె) రం పెలాడి;
234: (తె) వితాళు; 235: (తె) వేగిర
కత్తియ-వేగిరకత్తె; 236: వామ; 237: మృ
గాక్షి; (తె) తడికంటి; 238: (తె) కటారి
కత్తియ-కటారికత్తె; 239. సరస్వతి; 240.
మఱికొన్ని శ్రీ విశేషములు:—(తె) అల
రుబోడి, ఇంఘేబోడి, ఇగురుబోడి,
ఒప్పులాడి, కలువకంటి, కీలుబొమ్మ-కీల్పా
పిట్ట, కులుకులాడి, కొమరె-కొమరె, కొమలి,
కొల్లుగంటి, గమ్మలాడి, గుంట, చిగురు
బోడి-చిగురుబోడి, చిన్నలాడి, చిలు
కుక, చిలుకకొలికి, చెలప-చెల్ప, చోలు

బుడుర, జేక్కవచేటి, తమ్మికంటి, తలిరు-
బోడి, తియ్యబోడి-తీగబోడి-తీగ-
బోడి, తెలిగంటి, తొగకంటి, వడబోడి,
నాడకతై-నానకతై, నీటుకత్తియ-నీటు
కత్తి, పువ్వుబోడి-పూబోడి-పూవుబోడి,
పువ్వురుబోడి, పొన్నికొత్తు, బంగారు
బొమ్మ, బాగులాడి, బిత్తరి, మచ్చెకంటి,
మింఝబోడి-మింఝబోడి, మిటారి, మిసి
మింతురాలు, మెచ్చులాడి, మెఱుగుబోడి,
డి, (మి)లతకూస, (తె)వన్నెకత్తియ-వన్నెక

తై-వన్నెలాడి, నాలుగంటి-నాలువకంటి-
నాల్గంటి, విడిబోడి, వెండి, వెంటుక, సిం
గారి; 241: శ్రీమతి, నుభగ, సాభాగ్యవతి,
(తె) సీమాటి; 242: (తె) నానక; 243:
నుండరి, నుభగ; 244: క్యామ; 245: పుట్టి
నింటనుండెడి యాడుది:—నునాసిని, స్వ
నాసిని; 246: శ్రీత్వము. (తె) అటు, అడ
తనము-అడుతనము; 247: నుతనపు;

248 శ్రీబాహులు:—

కా.తి.	అనుకూల పురుషుడు.	ఇష్టమగు జోము.	ఇష్టమగు బం ధములు.	కళాసానములు	ప్రియ తిథులు.	దేవతాశ్రీ. మమవ్యశ్రీ.
౧. పద్మిని	సాంచాలుడు	4 వ జోము	వంకజాననము	పిఱుగులు, నాభి, తొడలు	వీరైవ మంచి తిథి	కచీడవి రుక్మిణీదేవి
౨. చిత్తిని	కూచిమారుడు	1 వ జోము	నాగరాఖ్యము	నొసలు, మంగురులు, కన్నులు	2.4.8-8 10-11 తిథులు	మేనక ద్రౌపది
౩. శంఖిని	ధన్యుడు	౩ వ జోము	వేలుధారణము	పెదవి, పిక్కలు, చెక్కులు	30, 1, 11, 13, 14 తిథులు	తార సత్యభామ
౪. కాస్తిని	జత్తుడు	2 వ జోము	స్కంధపాద యంగళము	మదములు దేంకలు	3.7.9.15 తిథులు	తిలోత్తమ రాధ

అం. 2: చూ, సప్తవ్యసనములు; 3: చూ,
వింశతివిగ్రహములు; 4: చూ, కామజంబులు;
5: చూ, భోగములు; 6: చూ, చేతనరత్న
ములు; 7: చూ, పృథ్వీ. 1 ("రెండు గురు

వులు ఒక్కపాదము. అటుల నాలుగు పాద
ములునుగల రెండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినప్ప
త్తము.")

స్త్రీ కేవలము. వా. వి: చూ, అంశకోశము. 8.
స్త్రీ ఘోషము. సం. వి. అ. పుం. వేకువ: చూ,
నూరోగ్యదుము (వేకువోము.)

స్త్రీ జాతులు. అం. (చద్విని, చిద్విగి, శంభిని,
హస్తిని): చూ, స్త్రీ 248. [స్త్రీ]

స్త్రీత్వము. సం. వి. ఆడుతనము, ఆడు: చూ,
స్త్రీధనములు. అం: అధ్యగ్నికృతము, అధ్యాసా
వనికము, పీఠిదత్తము, భాగ్యకృతసాదాయ
కము, మాతృసాదాయకము, పితృసాదాయ
కము. (6).

స్త్రీవర్మిణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ 1. చుట్టుది:
చూ, స్త్రీ; అం. 2. స్త్రీమదము: చూ, మద
ములు.

స్త్రీపర్వము. అం: చూ, పర్వములు.

స్త్రీ పుంసమోగము. అం: చూ, వ్యవహార
వదములు.

స్త్రీవ్రజాసంధ్య. అం: చూ, సంధ్యలు.

స్త్రీబాలరాజు. అం: చూ, తంత్రములు.

స్త్రీభాషి సం.వి.ఈ. స్త్రీ: చూ, ఆడంగి. 2.

స్త్రీభూషణము. సం. వి. అ. న. మొగలి:
చూ, నూచీపుష్పము (మొగలి.)

స్త్రీమదము. అం: చూ, మదములు (స్త్రీవర్మిణి 2.)

స్త్రీరక్షకులు. అం: తండ్రి, కొడుకు, సోదరు
డు, పినతండ్రి, పెదతండ్రి, మేనమామ (8)

స్త్రీరాగములు. అం: (చూ, రాగాంగములు,
చూ, స్వరము. 2, చూ, పురుషరాగములు):
దేశాక్షి, ఘూర్జరి, దేశి, తోడి, దేశక్రియ,
అంధోలి, దేవగాంధారి, గౌళ, గుండక్రియ,
అహారి, లలిత, బిలహరి, కురంజి, ధన్యాసి,
పూర్వగౌళ, వరారి, నాట, భల్లతకి, మల
హరి, పారంగ, రామక్రియ, కన్నడ, మం
గళకాశిక, నారాయణి. (24)

స్త్రీలంగోరుట. అం: చూ, వ్యవసములు.

స్త్రీలక్షణము. అం: చూ, కళలు.

స్త్రీలక్షణాంగములు. అం. (స్త్రీలక్షణ ముఖ్యము
భాద్యనభవములందలియైనను నాపాదము స్త
క పర్యంతముగల లక్షణాంగములు. ౫౦: .

1. పాదరేఖలు, 2. పాదతలములు, 3. పాద
వళములు, 4. పాదాంగుళములు, 5. వర్ణవద
ము, 6. పాదములు, 7. గుల్ఫములు, 8. గతి,
9. జంఘలు, 10. రోమము, 11. జానువు
లు, 12. ఊరువులు, 13. ధగము, 14 కటి,
15. స్పృక్కులు, 16. జఘము, 17. నాభి,
18. కుక్షి, 19. పార్శ్వములు, 20. మధ్యము,
21. వళులు, 22. రోమావలి, 23. వక్షము,
24. స్తనములు, 25. జుక్రాలు, 26. స్కంధ
ములు, 27. భుజములు, 28. కక్షములు,
29. మణిబంధములు, 30. కరవృద్ధములు,
31. కరతలములు, 32. కరాంగుళులు, 33. క
రాంగుళవళములు, 34. వాస్త్రరేఖలు,
35. వృద్ధము, 36. కంఠము, 37. ముఖము,
38. చిబుకము, 39. అధరము, 40. గంఠము
లు, 41. స్వరము, 42. జిహ్వా, 43. తాలావు
లు, 44. ఉత్తరోద్ధము, 45. హనువులు,
46. కహాలములు, 47. హాసితము, 48. నాసి
కము, 49. నేత్రములు, 50. తారములు,
51. భుగ్రులు, 52. కర్ణములు, 53. లలాట
ము, 54. శిరము, 55. శిరోరహములు,
56. అంగము, 57. దేహవర్ణము, 58. దేహాం
గము (58) (వీనిలక్షణాదులయొక్కవదము
లకడఁజేయవలెను.)

స్త్రీలింగము. అం: చూ, లింగములు. [స్త్రీ]

స్త్రీలు. అం. ౧: ఆడతనము, ఆడువారు. (చూ,

స్త్రీసంగము. అం: చూ, వ్రకాశింపఁజేయఁ
గూడనిది. [ములు; 2: చూ, వివాహములు.

స్త్రీసంగిరాలము. అం: 1: చూ, వ్యవహారవద

స్త్రీపల్లవనములు. అం. (భోగముఫలము):
చూ, గృహసములు.

శ్రీసాముదిగము. అం: చూ, శ్రీలక్ష్మణాంగ
మూల. [తమ

శ్రీస్థానకములు. అం. అశ్వకాంతము, అయ్య

సై

శ్రీగము. సం. వి. అ. న. 1. శ్రీస్వభావము:
చూ, స్వభావము; విగ. 2. శ్రీసంబంధ
మైనది.

సై

పండిలము. సం. వి. అ. న. 1. వగిరముపూనిన
వాడు వండుకొనుటకు దర్బాదులచేత సం
ప్రసరింపఁబడిన భూమి: చూ, భూమి. 1;
2. అగ్నిహోత్రమునుంచేటకై సంస్కరిం
చినచోటు: చూ, భూమి. 1; వా. 3. సాత్తు.
పండిలకాయ. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-
పండిలఁడు.

పగనము. సం. వి. అ. న. కన్య: అంతరిము,
అంతర్గ-అంతర్గ, అంతర్గ్రానము, అవవారణ
ము, అపిధానము, అవగుంతనము, అవగ్రహ
ణనము-అవగ్రహము, అవరోధము, అవచ్ఛ
దము-అవచ్ఛాదము, అచ్ఛాదనము, అవరణ
ము, గడము, ఛదనము, తిరోధానము, పిధా
నము, వగిరదము. వగిరచ్ఛాదనము, యననిక,
లోపము, పర్జము, ప్రాచ్ఛాదనము, విరింగిణి,
వ్యవధి, వ్యవధానము, వ్యవాయము, (అవ్య)
అపి, అక్. (తె) అడ్డపాటు, అడ్డము, అడ్డి,
అడ్డాక, ఇటుము, ఎడరు, ఓలము, ఓలిమి,
కనుమరువు, కన్య-కన్యడు, చేటపు, చోటు,
తెర-తెలు, తెరపి-తెలుపి, పాదుగుడు-పాదు
వు, బండు, ములుగు-ములుపు, మాటు,
మాయి, మునుకు, మునుగు-మునుగుడు, ము

నువు, మూత, మూయి, మూయుట తదియి.—

1. తిరోభావము; 2. (చూ, స్థానవము.)
స్థగనముచేయు. మి. స. కి, కన్య: (సం)
అచ్ఛాదించే, వగిరచ్ఛాదించే. (తె) అంక
గొను, అవ్వించే, కనించే-కదియించే,
కన్య, కమ్మరించే, దబ్బుపెట్టు, పాదుగు-
బాదువు, పాము, మూయు. తదియి.— (తె)
పాఁతు, పూడుతు-పూడుపు. (సం) విశే
పించే.

పగితము. సం. విగ. కన్యఁబడినది: అపాపితము,
అచితము, అచ్ఛాదితము, చిత, ఛత్తము,
ఛాదితము, పిహితము, పూర్తము, పగిచ్చ
న్నము, వగిరచ్ఛాదితము, మిలితము, వర్జితము.

పగతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కల్పివిశేషము;
2. బృహస్పతి సవనముచేతనుజించినవాడు;
3. అంతఃపురకావలివాడు: చూ, సాదిద
ల్లఁడు; విగ. 4: చూ, శ్రేష్ఠఁడు.

పత్తుల. సం. వి. అ. శ్రీ. జోశి*: చూ,
సుమనస్సు. 1. [వృతమునైనది.

పత్తులము. సం. విగ. మధ్యాఃరము పోర్తొన్
సల వచ్చిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. మెట్టతామర*:
చూ, సహస్రి వత్సము.

సలము. సం. వి. అ. న. తలము, రూ-స్థలి.
మెట్టనేల: చూ, భూమి. 1, 2. చోటు:
చూ, స్థానము. 1.

స్థలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ.—పై.—

సవిరుఁడు. సం. విగ. మునలివాడు: జరంతుఁ
డు, జరుఁడు, జినుఁడు-జీనుఁడు, జీర్ణుఁడు,
జ్యాయుఁడు, జ్యేష్ఠుఁడు, దిశమిఠుఁడు,
దీర్ఘాయువు, దీర్ఘాయువ్యంతుఁడు, వగిస
యుఁడు, వర్షియుఁడు, వృద్ధు-వృద్ధుఁడు,
(తె) అరగడము, దొక్క-దొమ్మ, వక్కు-
వన్న, పెద-పెద్ద, పెద్దవాడు, పెరుగు-
పెరువు-పెర్వ, ముతుక-ముడుక-ముడుక
డు, ముత్ర, మడి, మడిమివాడు. ముడి

వాడు, ముదిసినవాడు, ముడుగు, ముడుపరి-
ముడుసలి-ముసలి, ముసలివాడు. తద్వి. —
మిక్కిలివృద్ధుడు:—అయుష్మంతుడు, చి-
రజీరి, జైవాక్యకుడు, దశమి, దీర్ఘాయువు,
దీర్ఘాయుష్మంతుడు, పూర్ణాయుర్దాయవం-
తుడు, శతావస్థుడు.

స్థవిష్ణు. సం. విణ. మిక్కిలిస్థులు, గర్భిష్ణు,
బలిష్ణులు, బలీశులు: చూ, స్థులు. 4.
స్థవీయులు. సం. విణ. (న్. ఈ. వ) రెంటి
కింటి మిక్కిలిస్థులు: చూ, స్థులు. 4.

స్థా

స్థావిల్లుడు. సం. చి. అ. పు. 1. వృత్తు
చేత భూమిమీదఁబరుగువాడు: రూ-
స్థండిలకాయి. (చూ, వృత్తి. 2): అం. 2:
చూ, గతిభేదములు. [క్రాంతక*.

స్థావిర్జీక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, విష్ణు
స్థావిర్జీగ్. అం: చూ, అక్యసంచారమార్గములు.
స్థావిరు. సం. వి. ఉ. పు. 1. మేను: చూ,
శూలులు. 4; 2: చూ, శివుడు; పు. న.
8. కొమ్మలులేని చెట్టు, మోగు: చూ,
వృక్షము; విణ. 4. స్థిరమైనది: చూ,
కాశ్యతము; అం. 5: చూ, ఆసనములు.

స్థావ్యాసనము. అం: చూ, స్థావిరు. 5.
స్థాత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ): వరిష్ణువు,
వర్తనకుడు. (తే) ఉండువాడు.

స్థాతవ్యము. సం. విణ. ఉండఁదగినది: ఆలస్యము.
స్థానకములు. (అం: చూ, పుంసానకములు. ౬.
చూ, (స్త్రీ) స్థానకము 3.)

స్థాననిఘంటువు. అం. లగ్నము. తన, ద్వితి
యము-మారకము, తృ-అయు, పశు-చూత్వ,
పం-తనయ; ప-కీర్తు, సుకళితృ, అ-అయు,
సప-భాగ్య, దశ-రాజ్య, ఏకా-లభ్య, ద్వా

దశము-వ్యయస్థానము.

[ములు.

స్థానపాలకుడు. అం: చూ, నాయపాలకభేద-
స్థానబలము. అం: చూ, పద్బలములు. (౧. ఉ-
చ్చు, ౨. స్వశ్రేత్రి, 3. మూర్తికోణ,
౪. మిశ్రశ్రేత్రి, ౫. స్వనవాంశ, ౬. తన
జ్యేష్ఠాంశ, ౭. తన ద్వాదశాంశ, ౮. తన
తిర్తింశాంశ, ౯. తన షోడశాంశలయందున్న
ట్టియు గృహములు స్థానబలముకలవాడు.)

స్థానము. సం. వి. అ. న. 1 = తానా-తానము.

తా. చూ: అంకము, ఆధివాసము, అన-
దేశము, అనస్థానము, ఆ, ఆకాయము; ఆకృ-
యము, ఆసనము, ఆస్పదము, ఓకము-ఓక
స్సు, కాష్ఠ, క్షీరి, కులాయము, క్షీ, క్షీతి,
క్షౌరము, ఖలుము, గానము, తటము, తటి,
ధానుము, ధిష్ణ్యము, నిష్ఠ, నీడము, పదము,
పాలి, చృతిష్ఠ, పృదేశము, భువి-భూమి, పస-
తి, పసనము, పసి, వాసము, సంస్థ, సత్త,
స్థలము, స్థలి, స్థానము, స్థితి. (తే. ప): ఇక్క-
ఇక్కున, ఇమ్ము, ఇరవు-ఇరువు. ఉనికి,
ఉనుకుప, ఎడ-ఎడము, కంగవ, కందువ,
కట్టు, కడ, కలకు, కలను, కలిమి-కల్మి,
గరిది, చేక్కటి, చేక్కి, చేపట్టు, చో,
చోటు, జోగా, జెంకి-జెంకి, తానా,
తాడి. తానీయ-తానె, టావు. తావు, తావు,
తల, తలము, తానకము-తానము, తానలము,
నట్టి, నిట్టి, నిలుకడ-నిలకడ, నెట్టు, నెవ్వ,
నెల, నెలకుప, (నెలకుప), నెలవు, నేల, పట్టు, పా-
లము, బస్, కట్టు మునికి-ముని, మనిశివట్టు,
మనుకుప, పలతి, నీను. తద్విశేషములు. —
౧: ఉత్థానము. (తే): ఇఱకటము-ఇఱ-
కాటము-ఇఱకటము-ఇఱకాటము, ఇఱ-
కు; ౨ మంచితావుకు. — ఓక్యము, సంస్థితి;
3. నది మొదలగునాని సమావహితృదేశము. —
కచ్చుము; ౪. కనులగట్టుచోటు. — (తే)

కట్టునుట్టు; ౫. ఉ ని క తా వు. — కట్టు
నుట్టు; ౬. నీటియొక్క యూబగలతావు. —
జలవిల్గము. (తె) కనీయము; ౭. ఏనుగును
కట్టుచోటు. — గజబంధని; ౮. తెల్లుసాదన
చేయుచోటు — అక్షపాటము; ౯. నాలుగు
కాలునలు కలియుచోటు. — జలగుల్మము;
౧౦. గోవులు తిరుగుచోటు. — గోవుదము;
౧౧. కప్పమును గలిగించుతావు. — కప్పస్థాన
ము, వారకము; ౧౨. పోగూడనితావు. —
డ, (కలిమి, కప్పము, గజానము, గుగ్గళు
ము); ౧౩. మేకలనుగోయుతావు. — కటి;
౧౪. కాపురమునకు. — (చూ, విడిచుట్టు);
౧౫. ఆలుబిడ్డలతోడి యునికికి. — (చూ,
సంసారము. 1); ౧౬. పుట్టినచోటు. —
(తె) పుట్టు; ౧౭. ఇంటి ననుకటిచోటు. —
వోగిని, వృష్టము. (తె) దొడ్డి, పెడలు,
పెరడు — పెళ్ళు; ౧౮. తెలివి మొదటి
చోటు. — పౌరవము; ౧౯. ఓడలు చేసెడు
చోటు. (తె) బొడి; ౨౦. కొండలోనగు
వాని మీది ఉట్టు అనుచోటు. — (తె)
చోటు; ౨౧. దుర్గము స్థలము. — (చూ,
మాన్యము. 2); ౨౨. నడిమిచోటు. — (తె)
ముంగిలి; ౨౩. మూడుపౌరవములు —
(తె) మచ్చెట్టు; ౨౪. మూడు ఎల్లలు
కలియుచోటు. (తె) మయ్యలగుట్టు; తద్యః —
మూడువారులు కలియు చోటునకు. —
మయ్యలగుట్టు (చూ, మార్గము. 1); ౨౫.
నుంకముతీయుచోటు. — (తె) మెట్టు; ౨౬. బో
గమువాండ్రు ఆటతావు. (తె) మేజేవాటి;
౨౭. పద్మస్థానము, ఆహారము-ఆహార
ము, నూన. (తె) చేపుడుగట్టు; ౨౮. ఏ
కాంతస్థలము. — ఏకాళము; ౨౯. రాజేల
ఏకాంతస్థలము. — శుద్ధాంతము; ౩౦. నీచస్థా
నము. — గభీరము; ౩౧. పుడమికి. — చూ,
భూమి. 1; ౩౨. పరదేశమందలియునికికి —

వనము; ౩౩. కారణములేనియునికికి. — విశ
క్షణము. ౩౪. (తె) కందున, బస, ముఱు
గు, ముఱుగుచోటు, అంతరుత్త, అంతస్తు,
ఓలము; ౩౫. యజ్ఞములయందు బాగ్యములు
వేడలుకులు చేపెడుచోటు. — సంస్తా
నము; (చూ, సదనము 1; చూ, భూమి. 1);
౩౬. ఇల్లు (చూ, సదనము. 1); ౩౭. క్షయ-
స్థాన-స్థూలము. డింటిలోనొకటి. (చూ,
కర్గములు. ౩); ౩౮. విలకాని యుద్ధమువృత్తి
నిలుపు (ఇది పంచవిధము. — పౌరత్వవీధ
ము, ఆవీధము, సమవనము, విశ్రాంతి,
మండలము); ౩౯. పోలిక. (చూ, సమానము.
2); ౪౦. కర్మవిభాగము; అం. 7. (చూ,
కుక్కురులు, ౮: చూ, ఉదయకర్మము;
౪౧. చూ, వింకతివిగ్రహములు; ౪౨. చూ,
కర్మములు (చూ, స్థానము ౪)
స్థానావతి. సం. వి. ఇ. పుం. మధ్యపర్తి. (తద్యః —
దూత, దూతుడు. (తె) రాజువారి, కాలరి).
స్థానావత్యవ్రాయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.
స్థాని. సం. వి. (న. ఈ. క) స్థానముకలది.
స్థానికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1 స్థానమున
కర్మకుడు; ౨. నుడిపారునైకాడు: చూ,
స్వామి. ౩.
స్థానియము. సం. వి. అ. న. పట్టాము, పోలిక;
చూ, సీమ (1) - ౧. (దేశములు)
స్థానోపసంవ్యాసము. అం: చూ, పౌరవీయములు.
స్థానకుడు. సం. వి. స్థాపించువాడు.
స్థానకుడు. సం. వి. అ. పుం. పొగడి: చూ,
స్థానికుడు.
స్థానము సం. వి. అ. న. 1 = తావు. స్థాపి
చేట: ఆధానము, ఉట్టాకణము, ఉపాధాన
ము. (తె) కప్పట. (చూ, స్థానము. ౩)
౩: చూ, సమాధి. 1; ౪: పుంసనము.
స్థానని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిలుకొడ్డికి: చూ,
విధకర్మ.

స్థాపించు. సం. స. కి. స్థాపనము చేయు: తాచు, తాపించు, నిలుపు. తద్వి. — బేక్కా స్థాపనము చేయు. — బృహస్పతిం.

స్థాపితము. సం. వి. 1. నిలువఁబడినది: ఉట్టంకితము, పౌధము. తద్వి. — ౧. ఋతుము; ౨: బృహస్పతము; 3. నిశ్చయించఁబడినది: శేవలము, కస్తూము, నిశ్చితము, నిరూపము, నిర్ణీతము, రూఢము, వ్యవస్థితము, స్పష్టము, స్థితము. (తె) అచ్చేము. [శక్తి. 1.

స్థామము. సం. వి. ౧. స. కరీరబలము: చూ, స్థాయి. సం. వి. ౧. (౧. ఈ. ౧) = తాయి.

1. ఉండునది, కదలనిది: చూ, స్థిరము; అం.

2: మధ్యము, మంచము, తానము. (3).

స్థాయి: ర్ణము. అం: చూ, వర్ణ చతుష్కము. స్థాయిభావము. అం. రసస్థిత స్వాదురి: చూ, భావములు } ఈ సముద్ధి నందెన్ని నదులు గలిసినను వానివలచి సముద్ధిమే కాన్పించినట్లు సంచారిభావములు మొదలగునవి మధ్యమధ్య నెన్నివచ్చినను వానివలచి తానే కాన్పించునది.)

స్థాయిభావములు. అం: చూ, భావములు, (రస స్థాయిభావములు) [కారము. 3.

స్థాయివర్ణగతాలంకారములు. అం: చూ, అలంకారములు. సం. వి. అ. పుం. ఒక గ్రామమున కధికారి: చూ, స్వామి. 3.

స్థాలము. సం. వి. అ. న = తలియ. కంచేము. భోజనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 3.

స్థాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 = తెలిగ తలియ, వంట కుండ, లోవి: చూ, భాండము. 3; 2. కలిగొట్టు. అంబువాసిని, అమృత, వర్షుర, కాచస్థాలి, కామధూరి, కామవృంత, కాల, కాలవృంత, కాలస్థాలి, కామకంభి, కుంజర, కుంభి, కుచేరాక్షి, మియతరుత్త, కీరి, గజ నాదపము, గడ, పాటలి, పావని, ఫలేరువా,

సప్తల. (తె) కలిగొట్టు, పాదిరి-పాదిరి-పాదలి, పాల. తద్వి. — ౧. తెల్లలిగొట్టుకు; — కాష్ఠపాటల-కాష్ఠపాటలి, కుక్లపాటల, శ్వేత, నీతిపాటల. (తె) తెల్లకలిగొట్టు: ౨: శేలకలిగొట్టుకు. — కుంభి, భూపాటలి, (తె) శేలకలిగొట్టు; 3 కలిగొట్టుపువ్వునకు — పాటలము.

స్థాలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, స్థాలము.

స్థాలీపాకిము. అం: చూ, పాకయజ్ఞములు.

స్థాలీఫలకవ్యాయము. అం. ఉడుకు చున్న కంఠ డెడు అన్నమునకు ఒక మెతుకును వట్టి మోచుట అను రీతి.

స్థావరము. సం. వి. అ. న. 1. వింటినారి: అకర్షము, గవ్య-గవ్యము, గుణము, జీవ, జ్యోతికాము, వ్యధ్యము, భాగవము, మూర్తి, లోచనము, కింజిని, హస్తము. (తె) ఆరి, అల్లియ-అల్లె, ఎక్కు-ఎక్కుడు, గొనము-గొనయము, తెగ, నాకి, మోపు, వల్లియ-వల్లె. తద్వి — ౧. మూర్తి మధ్యతంతుబంధము. — (తె) ఆరితోసి-ఆరిపోసి, కూర్చరి; ౨. వింటినారిని చెవిదాక తిగుమేట. — పూర్ణము; 3. తోలునారికి. — (తె) తరలు; ౪: చూ, (తె) కురు వేరు దంటినారి; ౫: (తె) చిగురుటల్లె, చూ, (తె) వెన్నెలవారి; పుం. 2. కొండ: చూ, కర్వతము; వి. 3. =

తావరము. కదలనిది: చూ, స్థిరము.

స్థావిరము. సం. వి. అ. న. వృద్ధత్యము; జర్జస్థరికము, జాని, జ్యోని, వార్ధకము, వార్ధక్యము. (తె) కారు, పెత్తనము-పెద్దతనము, పెద్దటికము, ముది, ముదితనము, ముదిమి, ముదురు, ముదుసరితనము, మువ్వ, ముసలితనము. (చూ, స్థవిరుడు.)

స్థానకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేతనిడినకుంకుమలోనగునది; 2. కుంకుమలోనగువాని

పూత: చూ, సమాబంధము; 3. నిరుల్
నగునాయొందలిబుగ్గ: చూ, స్థాటకము. 1.
స్థాన్ములు. సం. విగ. (ఉ. బహుకాలము ఉం
డునది); చూ, స్థిరము.

స్థి

స్థితకరణము అం. (లలనారత్నముకూర్చునక్కడు
పురుషునివైకొనికూడుట): చూ, రతిబంధ
ములు.

స్థితకరణబంధములు. అం: యుగవచము, విత్తి
తమ, మాన్యకము, ఘటితము, నన్యభి
కరణము. పరిస్థితులు, ఉద్దీపము, బాధున
ము. (8) (చూ, రతిబంధములు.)

స్థితము. సం. విగ. 1. ఉన్నది; 2. నిలుచే
న్నది; 3. నిశ్చయించబడినది: చూ, స్థాపి
తము. 2; 4. పరిశిష్టచేయబడినది; అం. 5.
చూ, రతులు.

స్థితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఉనికి: చూ, స్థాన
ము. 1; 2. కూర్చుండుట: ఆసన-ఆసనము,
ఆసిక, ఆసితము, ఆస్య, ఉపవేశము. (తె)
కూర్చుచుండుట, ఉనికి, నిలుకడ; 3. ధారణ,
మర్యాద, సంస్థ, స్థైర్యము. (తె) ఉనికి,
నిలకడ-నిలుకడ-నిల్కడ, నిలుపు-నిల్పు,
నదిలము, పొలుపు-పొల్పు; 4. మేర.
మర్యాద: చూ, సన్మానము; 5. బ్రతుకు:
అనుధారణము, ఆశీసము, ఉచ్చాసము;
ఉజ్జీవనము, కాయకము. జీవనము, జీవము,
జీవప్రతి, జీవాతువు, జీవిక, నిర్వాహము,
పిండము, పరివర్తనము, పరివృత్తి, వర్తన
ము, వార్త, వృత్తము, వృత్తి. (తె):—
జేరుగుబడి, జేరుగుబాటు, బ్రతుకు-బ్రదుకు,
బ్రదిమి-బ్రదిమి, బ్రదుకు-బ్రదుకు, మనికి-
మనికి, మనుగడ, మనువు, మన్ని, మెల

కువ, సాగుపాటు, సాగుబడి. తదియి.—
ధాన్యాదికము ఏమిటో బ్రదుకుట.—
ఉంఛము, ఋణము. (తె) లే కి బ్రదుకు,
అ. పటిగవహుకొనువృత్తి — (తె) పటిగబి,
దుకు; 3. ఆడుదాని బ్రదుకు:— పట్టాట
ము; 4. బ్రదుకు-చెరువునకు.—పిండము
(చూ, స్థితి. 3); 5. జీవనోపాయమునకు—
(చూ, వృత్తి. 2.) (తె) వర్తన-చెరువు;
అం. 6. స్పష్టిశిలయలములతోకటి.

స్థిర. సం. వి ఆ స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూ
మి 1; 2. ముహూర్తసూక్తి: చూ, సూర్యగణి.
స్థిరచక్రము సం. వి ఆ పుం. తూర్వజైన
విశేషము: చూ, బుద్ధుడు.

స్థిరచిత్తుడు. సం. వి. ఆ గ. ఆవశ్యవృత్తి, ఏక
తానుడు, ఏకస్వర్గుడు, ఏకానుగి, య,
ఏకానుగి, య, ఏకానుగి, య, ఏకా
నుగి, య, ఏకానుగి, య.

స్థిరచ్ఛాయము. సం. వి. ఆ. పుం. నమోదపు*:
చూ, మరపున్నాగము.

స్థిరవదు. మి. ఆ. కి: (తె) ఇరవారు, ఇరవారు,
ఇరవారు, గురువు, గురువునకు-గురువుడు,
జితవదు, జితచయ, దెక్కను, తావుకొను,
తిరవదు, నాటు. నాటుకొను, నెక్కను, నెట్టు
కొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను,
నదిలవదు, పాడుకొను, పొందుకొను, పొలు
చు-పొల్పు. తదియి.— చూ, మట్టువదు.

స్థిరవయే. మి. స. కి: (తె) పదిలియే.

స్థిరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కొండ: చూ, త
ర్కరము; 2. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 3. చూ,
మోక్షము. 1; వి. 4.—తిరము నిలుకడై
నది (చూ, కాళ్యరము. 1-4, 223): అత
లము, ఆమృతము, ఉత్తము, ఉద్ధరము, బన్య,
ధువము, నిమ్మము, స్థాయి, స్థావరము,
స్థిరము. (తె) ఇట్టలము, ఇరవు-ఇరవు, ఉ
క్కు, ఉత్తి, కొదకు, చేగ-చేక. జితము,

తిరము, దిట్ట, పాలుపు, పాలుపు, బటుపు, పదాలు, సి స లు. (చూ, స్థైర్యము. 1).

తద్వి:—౧: చూ, సిద్ధాంతము; ౨: నైయాత్మము; ౩: చూ, స్థావరము. ౪: ర. బహుకాలముఉండునది:— స్థాస్థువు; 5. ఏర్పాటుచేసి: చూ, సంకేతము. 2.

స్థిరములు. అం. “వరుషపరశేతర హల్లులు” (చూ, ఊపృతములు)

స్థిరవారము. అం. కనివారము, మందవారము: చూ, వారములు.

స్థిరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కనిగిరిహము: రావాలపు. 2; 2. చవలత్తము లేనివాడు: అచలుడు; 3: అచలుడు. (తె) కట్టుపకాను; 4: చూ, కాశ్యకుడు. తద్వి:— స్థేయము.

స్థా

స్థా. సం. వి. అ. స్త్రీ 1: చూ, స్తంభము. 1;

2. ఇనుపపగిలిను: చూ, అయస్థితిను.

స్థానాకర్ణము. అం: చూ, దండత్సారములు.

స్థానానిఖనస్థాయము. అం. స్తంభమొకచోట: బాటి దిట్టముగానున్నదో లేదోయని చూచేటకై యూహననురీతి.

స్థూరి. సం. వి. నె. పుం. బరువుమోసెడు గుట్టము: చూ, పాయము.

స్థూలకంటకము. సం. వి. అ. పుం. మూలగారిమిడి, తూలకంటకము: చూ, మొగవీర.

స్థూలక్షేదము. సం. వి. అ. పుం. అమృత: చూ, బాణము. 1. [నూకరము.

స్థూలవాసము. సం. వి. అ. పుం. వంది: చూ, స్థూలపున్నము. సం. వి. అ. పుం: (తె) వూదెన.

స్థూలపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వల్లంపెన: స్థిరముకాంత.

స్థూలఫలము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకుంగ: స్థూలము.

చూ, కృష్ణము. 3. [ధాన్యము.

స్థూలమధ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. యశలు: చూ, స్థూలమధ్యము. సం. వి. అ: స్త్రీ. —వై.—

స్థూలము. సం. వి. అ. న. 1. గుడారము: చూ, స్థూలము. 1; తద్వి:—మహావటగృహమునకు:—

స్థూలము (అని కొంఁలు); 2. తోరము. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 4; 3. తెలివి లేనిది: మగ్ధ; 4. లావై నది, బలిసినది: ఉచ్చితము, ఉత్పల్లము, ఉదూఢము, మంటకము, గడివృము, దృఢము, బలితము, బలియము, స్థవిష్టము, సరియము. (తె) ఉటిది, ఒమ్ము, కడిది, కరకటి, గడితము, గమకము, గాత్రము, తొట్ట, తోరము, పాతక, పాత్రిక—పాత్ర, బంబ, బలితము, బలవిడి, బలిదము, బూర, బెరను, బొనుక, వందము, ముసుక—మదుక—మదుగు, మొద్దు, లంబు, లావు, వలము, వలద—వల్ల, హొమ్ము. (2):—గడితము; అం. 5. చూ, కడితములు.

స్థూలలక్షణము. సం. వి. అ. మిక్కిలి యాదికాదు: సత్రి: చూ, వదాన్యము.

స్థూలకాటకము. సం. వి. అ. న. 1. దుప్పటి: చూ, వస్త్రము; 2. మదుగుకోక: చూ, వస్త్రము. తద్వి:—౧. సన్నపుట్టకు.—

సాతి; ౨: (తె) వెన్నుడుగు.

స్థూలవాస్తవము. అం: తోరవాస్తవము.

స్థూలారుంధతీస్థాయము అం. అరుంధతీనతత్త్రిము చిన్నదిగావున దానినిజోవుటకై పెద్దనతత్త్రిము నొకదానిని జోపించి దాని సహాయమున నున్నదని చూపునట్టిరీతి.

స్థూలావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

స్థూలము. సం. అ. కి. రక్తముపెట్టు, బలియ: ఉబ్బు, కట్టుపెట్టు, కండపెట్టు, పొదలుకొన, బలియ, కలమగు.

స్థూలార్చనము. సం. వి. అ. పుం. 1. పద్మతాయః: చూ, రత్నములు (౧౮.) తద్విశేషములు. - ౧. రత్నమునకు. - సమప్త; ౨. (తే) రుబ్బు గుంట, రుబ్బుతోలు; ౩: (తే) రుబ్బుగుండు, రుబ్బుచాత్రము; ౪: ఉదూఖలము, ఉలూఖలము, కండసి. (తే) గోలు-తోలు; ౫. కంపునకు. - లోహితకము, శోణితకము; ౬. సజ్జమునకు. - లోహజత్తు; ౭. చెకుముకీటాయికి: - శిఖిముఖి; ౮. తలమానికమునకు. - శిఖితకము; ౯. మత్తమునకు. - శౌక్తికేయము; ౧౦. నూర్వకాంతము; ౧౧. పగడముకు. - పల్లికము; ౧౨. పటికముకు. - (తే) రెంటు; ౧౩: (తే) పంటరాయి; ౧౪. కంపుదోషమునకు. - లకునము; తద్వి. రత్నదోషమునకు. - విచ్ఛాయము. (తే) విచ్ఛాయ; ౧౫. శిలానిశేషమునకు. - శిఖిము; ౧౬. ఇటికకు. - మధ; ౧౭: (తే) వాటురాటు. (చూ, రత్నములు.); ౧౮. బొటిము: అపగండము, కచ్చపి, యాపగండము, పదపఖర్జువు, పరిండకము, పరండము. (తే) బొటిమ-మొటిమ-మొటిమె. (చూ, మొటిమ. 1); ౧౯. వీరుగునడితరపునడ: చూ, హస్త; ౨౦. అసాకల్యము.

స్థూ

స్థేకము. సం. వి. అ. పుం: షేకము, దీపకము. (తే) జేలగంటె, దీపము-దీప, వేటపట్ట. స్థేనుము. సం. వి. న. న. శరీరబలము: చూ, శక్తి. 1. స్థేయము. సం. వి. అ. పుం. 1: కులవిప్రీడు, గురువు, చక్రీ, పురోధ, పురోధముడు, పురోహితముడు-పాహితముడు, బ్రహ్మ. (తే) ఒడ్డి. తద్వి. - అధర్వణుడు, యాజకుడు,

యాజ్ఞకుడు. (తే) ఒడ్డి: ౨. తీర్వరి: చూ, స్వామి. ౩: విగ. ౩. మిక్కిలిస్థిరుడు.

స్థూ

స్థైర్యము. సం. వి. అ. న. 1. స్థిరత్వము: ఆత్మ, ఉద్ధితిము, దాగ్ధ్యము, దృఢము, ధృతి, ధైర్యము. (తే. న): - ఇట్టలము, ఉక్కు, ఉదిరి, ఉదుట, ఉజ్జిది, ఒలుపు, కటికి, గట్టి, గడుసు, చిక్కన, కట్టె. తరువు, తాలిమి-తాల్మి, తేకున, దిటము-దిటవు, దిమాకు, దీపసము-దీపసము, నేటు, వట్ట, వదిలము, బరవసము-బరవసము, విగి, విగితము, విగువు, కిట్టు, కిట్ట, కట్టిడము, మున్నుజక, మొలపడి, మొక్కలము-మొగ్గలము, రటము, సదాటు. (చూ, స్థైర్యము). తద్వి. - మిక్కిలి వదిలమునకు. - సాధ్యము. పుం. ౨. శోచతి: చూ, మునునన్ను. 2-౨: విగ. ౩. నిలకడ: చూ, స్థితి. ౩.

స్థూ

స్థానేయము. సం. వి. అ. పుం. 1. గండివనము*: చూ, రాజార్చము. 1-3౯; 2. మాచినతిరి*: కాకపుష్పము, కక్కురము, పుష్పము, బర్హపుష్పము-బర్హిపుష్పము, బర్హము. (తే) మాచి, మాచినత్తిరి-మాచినతిరి. స్థానము. సం. వి. అ. న. గుట్టుమువేపునమోసడి బరువు: చూ, హయము. స్థాని. సం. వి. న. పుం. రూ-స్థూని. బరువు మోసడి గుట్టుము: చూ, హయము. స్థూల్యము. సం. వి. అ. న. 1. బలము: చూ, శక్తి. 1; 2. స్థూలభావము: చూ, శక్తి. 1.

తద్యి. — ౧. బలముగలది:—తూర్ణము; ౨. మిక్కిలిబలముగలది:—వర్జిబలము, బలవంతుడు, బలిష్ఠుడు. బలియుడు, (తె) తోగము: బలితము, బల్లిదము. (చూ, క. క్తి. 1.) స్థాని. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-స్థాని.

స్థ

స్థానము. సం. వి. అ. న. మునుక: చూ, స్థానము. స్థానితము. సం. విణ. స్థానముచేసినది. స్థానము. సం. వి. అ. పుం: రూ-స్థానము-స్థానము, కాటుట: చూ, స్థానము. స్థాన. సం. వి. అ. స్త్రీ. పన్నపునరము: చూ, సిర.

స్థా

స్థానకము. సం. వి. అ. న. వివాహోత్సాహము బ్రహ్మచారిచేసికొను ఒకవర్తము. స్థానకముడు. సం. వి. అ. పుం. 1. స్థానప్రకరణము: అష్టకుడు (చూ, వర్తి. 2); అం. 2: వర్తిభేదము: (చూ, వర్తి. 2); 3: చూ, గలిభేదములు స్థానకములు. అం: వివరములు — ౧. సం. తానార్థము పెండ్లిచేసికొనఁదలఁచి తదర్థముయి ధనమునభిలషించువాడు; ౨. తనకున్న ద్రవ్యముంతయు యజ్ఞమునందు బ్రాహ్మణులకొసంగి దరిద్రుఁడయి ధనమునుకోరువాడు; ౩. యజ్ఞార్థముయి ధనము నపేక్షించువాడు; ౪. గురుదక్షిణార్థముయి ధనము కోరువాడు; ౫-౬. పితృమూర్తిపరంత్వజాగము ధనము నపేక్షించువాడు; ౭. బాటసారి, ౮. రోగి; ౯. వేదవీతనార్థము వలయు సౌకర్యమునభిలషించువాడు)

స్థానము. సం. విణ. స్థానముచేసినవాడు: అష్టకుడు. (తె) మునిగినవాడు, మునుగువాడు.

స్థానముడు. మి. అ. క్తి: తీర్థముడు. (సం) అవగాహించు, విగాహించు. (తె) ఆడు, ఓలలాడు-ఓలాడు, కుంకు, తేలు, తోలు, రిరాడు, నీరుపోసికొను, నీర్లాడు, బోరుకాడు-బోర్కాడు, బుంగు, మునుగు-మున్గు, నేలు-వేలు. (వే. ఓలలాడు) తద్యి. — (తె) పనుపాడు.

స్థానము. సం. వి. అ. న. 1. తానము. మునుక: అభిషేకము, అభిషేకము, అవగాహనము, అవగాహము, అష్టము(అష్టానము), ఉపస్థానము-ఉపస్థానము, గాహనము. గాహము, నిమజ్జనము, విగాహనము, విగాహము, సకనము, మక్త్య, స్థానము. (తె) కుంకు, జలకము, తలమునుక-తలమునుక, తానము, నీర్లముట, నీరాట-నీరాటము, బుడక-బుడక, మజ్జనము, మానక-మునుక. తద్యి. కేవలములు. ౧: (మి) తిరుమజ్జనము; ౨: కంకస్థానము; ౩: అవగాధము, పాఠస్థానము. (తె) వేకువతానము; ౪: అవస్థానము, స్మృతస్థానము; ౫: (తె) ముట్టునీళ్లు; ౬: (తె) మాటునీళ్లు; ౭: మంగళస్థానము; ౮: అంగసంస్కారము, అంగసంస్కృతి, అంగసంస్కృతి, అభిషేకము, అభ్యంగనము, అభ్యంగనము, వరికర్మము, ముంతము. (తె) తలగడుగు, తలంటు-తలయంటు; ౯. మునిగినది:—గాహితము, విగాహితము, విగాధము, మగ్నము. (తె) బుంగుడు; ౧. స్థానియు, నలుగురిండి: (చూ, సాదము 1-౪2); అం. 2: చూ, ఉపచారములు; 4: చూ, భోగములు. (అష్టభోగములు.) బ్రాహ్మణములు. స్థానసంస్కారములు. అం: చూ, ను

స్నానసమయము. అం. (ఫలము, ధైర్యము):
చూ, గృహసమయములు.

స్నానీయము. సం. వి. అ. న: చూ, స్నానము. 2.
స్నాయువు. సం. వి. ఉ. ఘం, స్త్రీ: చూ,
స్నన. (చూ, కండ్లములు.)

స్ని

స్నిగ్ధవల్లవము. సం. వి. అ. పుం. నీరు నేరేడు*;
చూ, మరళివత్తి 3.

స్నిగ్ధము. సం. వి. 1. స్నేహముగలది; (తె)
నిద్రము; 2. నిద్రము. నునుపుగలది, సాపు:
చిక్కినము, మృదుము. (తె) నయము,
నిద్రము-నిద్రా, నునువరి, నునుపు, నున్న;
3. చిక్కినగలది: మృదుము (తె) చిక్కిన,
జిగట, జిగురు, జిడ్డు, జిగిరి, నయము, నిద్రము,
నునుపు, నున్న, నున్ననిది, మిసిమి, మిహి.
(చూ, స్నిగ్ధము. 2); అం. 4: చూ, దృఢులు;
5: చూ, అగమములు.

స్నిగ్ధవృంత. సం. వి. అ. స్త్రీ. కమ్మె రాకుటిగె*:
చూ, నురలి.

స్నిగ్ధవృత్తు. సం. వి. అ. పుం. వల్లవామిడి*:
చూ, మామిడి. ౨.

స్నిగ్ధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్నేహితుడు.

స్ను

స్నుక్కు. సం. వి. హ. స్త్రీ. జెముడు*: చూ,
స్నుహి.

స్నుకము. సం. వి. కాటివడి, రేణుము: చూ,
సృవము. [చూ, మరళివత్తి.

స్నువు. సం. వి. ఉ. పుం: కొండవత్తియ:
స్నుప. సం. వి. అ. స్త్రీ: వధువు, వధూటి.

(తె) కొండలు, పెండ్లికూతురు. తద్వి. —
మేనకొండలు. — స్వస్థియ.

స్నుమత్తము. సం. వి. హ: చూ, కొటరము. (1)
స్నుహ. సం. వి. అ: స్త్రీ: చూ, రూ. స్నుహి.*.
స్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-స్నుహ, కృ
ష్ణపాకము, గండీరము, గుల, మహావృత్తు,
జరితుండము, సునుతుడుగ్గ, సింహుండము,
మ్మక్కు, మధ. (తె) చెముడు-జెముడు,
(నేముడు). తద్వి. — యామళకంటకము,
వజ్జిము. (తె) కొలజెముడు; ౨: దళిన్నహి,
వత్తిన్నక్కు, క్వాసజిహ్వ, నునిరేచని. (తె)
అకుజెముడు; 3: (తె) బొంతజెముడు;
4: వజ్జికంటక, సింహుండము. (తె) బొమ్మ
జెముడు; ౫: అలంబుషము, తిరికంబ
కము, వజ్జిక. (తె) ములుజెముడు*.

స్నే

స్నేహము. సం. వి. అ. పుం. 1. నెవ్వి-నేయ
మి-నేస్తము: అజర్జము, అనురక్తి, అనురా
గము, అదహ్నవము, అభిగమనము, అభిగ
మము, అభిహనము. అనుకూల్యము, అను
గుణ్యము, అప్తి, అబంధము, అయిత్తి, ఇప్తి
ము, ఉరుగ్గిహము, ఉపధానము, ఉపలబ్ధి,
ఏకకంఠత్యము, ఏకీభావము, ఏకకంఠ్యము,
ఏకమత్త్యము, ఏక్యము, కామగుణము, గృ
ధ్నుత, గృహణము, ఘ, వరిచయము, వర్ణి
యము, వర్ణియత్నము, పీరియత, పీరియము,
పీరి, పీరియ-పీరియము, మనుకారము, మ
మత, మైత్రి, మైత్రియము, రక్తి, రతి, రస
ము, రాగము, విస్తృయము, విస్సంభయము, సం
గతిము, సఖ్యము, సహనాసము, సహార్దము—
సహార్ద్యము, సహృదయము-సహృదయము—
సహృద్యము, సైగ్యము, హార్దము, హిరము:

(విగ.) అనుకూలము, అనుగలము, ప్రతీకము, వ్యసవ్యము. (తె. ప):—అంటు, అనుగు, దనము, అరితి, అస్థిలి, అల్లిబిల్లిక, అల్లిబిల్లి, అసము, అడట, అసటము, ఇచ్చేకము, ఇతము, ఇతవు-హితవు, ఇమిడిక, ఇయ్య, ఇరవు-ఇరువు, ఎనయిక, ఎమ్మిక, ఎలమి, ఎలసము, ఒంటు, ఒండొరుమిక, ఒందిక-ఒద్దిక, ఒసరిక, ఒనరు, ఒమ్మిక, ఒరిమ-ఒరిమి-ఒరిమిక, ఒలిమె, కాయవు-కాయ్య, కూరిమి-కూర్మి, కలవు, గాదిక, గారము-గారవము, గారవింపు, గారాబము-గారాము-గారాబు, చేనవు-చేవువు, చొట్టటికము, చెలికారము, చెలిమి-చెల్మి, తమకము, తరితీపు, తియ్యము-తీయము, నంటు, ననుపు, నయగారము, నెయ, నెమ్మ-నెమ్మిక, నెయ్యమి-నెయ్యము-నేయము, నేస్తము, నల్లాయనము, పెరను-పెరిమి-పేరిమి-పేరిమె-పేర్మి, పొంకము, పొంతము, పొందిక, పొందు, పొత్తు, పొనరు, పొనగుడు, పోరామి, పొనన, పేముడి, బాతి-బాతి, బారి, మంకమేలము, మక్కువ, మచ్చిక-మచ్చిక-మచ్చిక, మకకము, మనుకువ, మయివడి-మయివడి-మైవడి, మాలిమి, ముద్దు, మెచ్చే, మెప్పు, మేలు, రనుణ-రనా-రాణ, రహి, లలి, లియ్యము, లొల్లాపొత్తు, పంటు, పలతి, పలసు, పల్ల, వీలు, సంగడము-పంగడి, సంగాతము, సమేలము-సమేళము, సరబడి, సరాగము. (ఇందు వి. విగ. వదములు కలిసి యున్నవి.). తద్వి.—౧. తీరనిప్రేమకు.—(తె) మరులు; ౨. హితమైవడి:—సమర్థము, హితము. (తె) చెలిమి; ౩: చూ, వాత్సల్యము; 2. నూనెనెయ్యిలోనగునది: (తె) చేమరు, మెఱుగు. తద్విచేమరులు.—౧. నూనెను.—తెలము. (తె) అంటునూనియ-అంటునూనె, నూనియ-నూనె, మంచినూనె; ౨. నెయ్యికిని నెయ్యికి సంబంధించినవానికిని:—చూ, వానిన్ను. 1: ౩: తిల్యము. (తె) నూనియ-నూనె, నువ్వులనూనె; ౪: (తె) చేలిదియూట, చిట్టాముదము; ౫: కర్పూరతైలము, కర్పూరస్నేహము. (తె) కవ్వరపునూనె; ౬: (తె) కట్టనూనె; ౭: (తె) చేపనూనె; ౮: కరవల్లము, రక్తరండము. (తె) పేరాముదము; ౯: క్షరతైలము; ౧౦: (తె) కొత్తపువ్వు; ౧౧: (తె) చేదినితత్తరు; ౧౨: అసబోధము, వ్యబోధనము. (తె) అత్తరు-అత్తరువు, తావినూనె; ౧౩. సంపెంగనూనెకు.—(తె) పూనూనె; ౧౪. సంపెంగమొదలగువానిచేర్చి చేసినతైలము.—(తె) కన్యనూనియ-కన్యనూనె, తాచేయరు; ౧౫. వెన్నకాచినవడ్డికి.—కల్లము, నుళికము, ఖలము, గలికము, బంధురము. (తె) గసి, మడ్డి, వుచ్చే; ౧౬: (తె) గోకుడు, గోదా; ౧౭: పర్వరసమునూనె.—కరాళము; ౧౮: (తె) మెఱుగుడునూనె-మెఱుగునూనె, వార్షిపు; ౧౯: (తె) పంటచేయరు; ౨౦: ఈనంజి, కిరసనాయిలు-కెరసనాయిలు, మట్టినూనె (చూ, కెరసనాయిలునీళ్లు.); ౨౧: ఏగంపతైలము. (తె) ఆమివము-ఆముదము-దిచ్చేచేయరు; ౨౨: అస్థిస్నేహము, మజ్జ, సారము. (తె) ఊట, ఎమ్మాట, చెక్కియము-చెక్కిము, నెసడు, మూగ; ౨౩. తైలములు:—కరపుంఖారి, లక్ష్మీనారాయణ, లాక్షరి, ధన్వంతరి, పంచాంగ, పాన్యాత్మనింబ, వివముష్టి, కేతక, స్నేహాంగ, వాతాంతిక, పూతిక, భూశాగధిం గామలక, కర్పూర, మట్టి, మైవము ఇత్యాది.

స్నేహశే. సం. వి. అ. పు. దీపము: కజ్జలధ్వజము, గృహమణి, జటాబాలము, దళకర్మి, దళాధనము, దీపము, దీపిక,

దోహతిలకము, వృద్ధిపము. (తె) జగటాలు, జోతి, తిరిగి, తిర్వలిక, దిబ్బము, దివియ-చివ-దివియ-దివ్య-దివ్య-దీవియ - దీవె, చంజో. తద్విశేషములు:—౧: ఆకాశదీపము; ౨: కరదీపిక, తమోనుత్తు. (తె) అగ్నిబోడి; ౩: ఇంగిలాయ, ఇలాయ-ఇలాయ; కరదివియ-కరదివియ-కరదివ్య; ౪: కాగడ-కాగడా; ౫: కాలుదివియ, వడదివియ; ౬: కోలదివియ-కోలదివ్య; ౭: చేదివియ, చేవిలుగు; ౮: జిగతీజోతులు, మోబత్తులు; ౯: జేంజేము-జేంజేము; ౧౦: తూటకట్ట; ౧౧: దివటి-దివటి-దివటి-దివటి-దివియ-దివె-దివ్య-దివ్యటి-దివ్యటి-దివిటి-దివిటి-దివ్యటి-దివ్యటి-దీటి-దీటి-దీటి-దీటి-దీటి; ౧౨: నిచ్చెనదివ్యచంజో-నిచ్చెనచంజో; ౧౩: చంజోయి-చంజో-చముజో; ౧౪: చగటాత్తులు; ౧౫: పెనుచంజే; ౧౬: ముసలు; ౧౭: ముచాజోతులు. ముటియ (లాంపు, లైటు, లాంతరు, విద్యుద్దీపములు మున్నగునవి కలవు.)

(చూ, విద్యుత్తు)

స్నేహార్య-తైలము. ఆం: చూ, తైలములు. స్నేహించే. సం. ఆ. కిరి: పరిచయించే. (తె) ననువునడు, నెయ్యమాడు, పొత్తునేయు, మచ్చికపడు, మరగు.

స్నేహితుడు. సం. వి. ఆ. పుం: నెయ్యడు, నేస్తు: ఆకగిందుడు, ఆపుడు, ఇబ్బుడు, చక్షు, చక్రయితుడు, ప్రియుడు, ప్రేయసుడు, బంధువు, మిత్రుడు, వయస్కుడు, సఖి, సఖుడు, సగంధుడు, సవిభక్తుడు, సవయస్కుడు, సహచరుడు-సహృదీ, సహాయుడు, స్నిగ్ధుడు, (తె.వ): అంటు-నంటు, అంటుకాడు-కంటుకాడు, అనుగు, ఉద్దికాడు-ఉద్దీడు, కలవాడు, చేసవరి, చొట్ట-చొట్టము, చలి, చెలికాడు, చెలి

మరి, చెలివుడు, వచ్చినవాడు, వసువుకాడు-వసుకాడు, నమ్మినవాడు, నమ్మువాడు, నెచ్చెలి, నెయ్యరి, నెయ్యడు-నేయ్యడు, నేస్తకాడు, నేస్తీ-నేస్తు: వల్లాయకంటువాడు-వల్లాయనమువాడు, చక్కము, పొందు, పొందుకాడు, పొత్తుకాడు, బోటిగాడు, మిత్ర, సంగడికాడు-సంగడిడు-సంగాడి, సంగాతకాడు-సంగాతి, సకుడు. తద్వి.—౧. కొత్తస్నేహితుడు:—వయస్కుడు; ౨. అంతరంగిక స్నేహితుడు.— అంతరంగుడు, ఆపుడు; ౩. హితవుచెప్పువాడు:—క్షుడు, హితవుడు-హితుడు. (తె) ఇతవరి. హితవరి, ఇతవుడు; విగ. ౨. చెలిమిగలవాడు.

స్నేహితురాలు. మి. వి. సభి: చూ, స్త్రీ.

నై

నైర్ధ్యము. సం. వి. ఆ. న. స్నిగ్ధభావము: చూ, స్నేహము. 1.

స్వ

స్వందము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంచోక కంపము: చూ, సలనము.

స్వరికము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, స్వర్ణము.

స్వర్గ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పోటి: కక్షి, ఘృష్టి, పృతిస్వర్గ, సంఘర్షము. (ఆవ్య) ఊహ.

(తె) చంతము, వద్దు, పోటి, పోరితము, మచ్చేరికము; 2. పోరిక: చూ, సమానము. ౩.

3. కృమిసమున్నతి; 4. చంతము: అభినితేళము, కక్షి, కటము, కిరీమూకారము, నియమము.

పరిశిష్ట, పరిశిషేకము, బాధము, భావ, సంక
 రము, సంధ, సంధ్య, సంవత్సర, సమయము,
 జాతము. (తె) పంతులు—పంతు, పట్టు, ప
 ట్టుడు, పట్టుదల, పద్దు, పూనిక—పూనికీ—
 పూన్ని, పరిశివ, శాస, బిరుదు, రసరస,
 పంతు, వాక్. తద్వి:—బయసుక—తైసుక.
 మృద్ధిచే. సం. అ. కి: పరిశిష్యుచే. (తె)
 పోటీ చేయు.

పృథ్విశువు. సం. వి. (ఉ). స్వర్ణగవాడు.
 పృథ్వీనమ. సం. వి. అ.న.1. తామ్రుడు; చూ,
 రూ-స్వర్ణము; 2. ఈవి: చూ, రూ-స్వర్ణ
 ము, 3. పుం. 8. గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రశ్ననాడులు, ఆం: చూ, నాడులు.

పుష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-స్పర్శి
 ము-స్పర్శిము, ఆలంధము, ఉపస్పర్శము,
 ఉపస్పర్శము, ఛవము, కృక్తి, కృష్టి, సం
 స్పర్శము, స్పృశ్య, స్పృష్టి. (తె) అంటు
 చెనను, తాకు-తాకును, తొట్టు, ముట్టు,
 సోకు-సోకుడు; విం. 2. తాకునది;
 వి. 3. ఈవి: అంహరి, అరివర్జనము, అప
 వర్జనము, అపవర్గము, అపవర్జనము, ఇజ్య
 ఇష్టి, ఉత్పిర్గము, ఉత్పిర్జనము, గుర్తి,
 త్యాగము, దిక్రము, దానము, దాయము,
 ధార, న, నిర్మాతనము, నిర్వచనము. నిర్వా
 చనము, నివర్గము, పుణ్యము, పరిపాదన
 ము, పాదీదేశనము, వర్జనము, విరిరిగము,
 విత్తిర్లి, విగళము - విరాళము, విలంభము,
 విశ్రాంతము, వివర్గము, వివర్జనము, వివాహ
 తము, సారి, స్పర్శము (అన్య) అప, అప్.
 (తె) ఈరి-ఈవి, ఒంగు, చోగము, తెగున,
 తేగము, దార, పుడికిరింత పుడికిరింత. పుడు
 కరింత, పుడిగ-పుడుకు-పుడుగ-పుణుకు,
 పున్నెము, పెట్టు-పెట్టుడు, విడుపు-విడుపు.
 తద్వి.— ౧. ధనదానమునకు.— (తె) కో
 యూవి; ౨: పాత్రోపకము. (తె) వనదన

మ; ౩: పేళ్ళ గియ్యాదికి. — ౪: ౪ దా; మ; ౪. ఎబ్బెగినియ్యాదికి. — పుగిదానము; ౫. తిగియ్య; ౬. టుణదానముకు — సా ధ న ము; ౭. ఫలమునుగోరిచేయు దానమునకు, — కా మ్యుదానము, పుగివాదనము; ౮. తిప్పించుజేయువాగ్ధి: చూ, గోగము. 1—౫; ౯. 5: చూ, కనగ్గము; ౧౦. 6: చూ, ఇందియియములు; 7: చూ, పుగిక్కురులు.

స్పర్శములు. అం. (క-చ-ట-త-వ వర్గముల నొ
విదూభేదములు): చూ, శవర్గము.

స్వర్ణవేది. సం. వి. నా. పుం = పరసవేది - వరుస
వేది. గు. వరుసవేది.

స్పృశమా. సం. వి. అ.పుం.పొరు:చూ, యౌద్ధమా.

స్వశుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వేసులవాడు:

చూ, సందేశహరుడు; 2. పులితోడనువీ
నుగుతోడనుపోట్లాడెడువాడు: స్పృశుడు.

స్పృష్టకాలింగనము. అం: మా, ఆలింగనములు.

సప్తమ. సా. వి. ఆ. గ: మా, అచ్చశ.

స్వప్నము, సరి, విగా.=చట్టము, చెల్లదేయినది: ఆ
క్షమ, అవగతము, అవసరము, అవస్థితము,
ఉపబ్ధము, ఉల్లేగాము, శలితము, క్షీరి, గత
ము, గోచరము, జ్ఞాతము. పరిగణితము, పరి
ష్కృతము, పరిమరము, పరిశీలనము, పరిశీ
తము, పరిత్యజము, పరివృత్తము, బాహ్య
ము, బుధితము, బుద్ధము, పవిత్రము, మితము,
నిత్రము, నిదితము, విన్నము, విశదము, విక్షి
తము, వ్యక్తము. సాక్షాత్కారము, న్ముటము.

(౧) కలస. (ఇది ధరస్యగ్రహముగలవడము). (తె) ఇముత్య, చిట్ట, తెల్ల, తెల్లమి-తెల్లము, లేట, గత్తెప్పము, బానాటము-బానాటము, బానీరము-బానీరము, చడి, చెల్లడి, చెల్లాటకము, (౨) ఎఱుగుట. (చూ, సంభాసం. ౩). తద్విశేషములు.—
౧. మిక్కిలిస్పష్టము:- (తె) లేట తెల్ల;
౨. కనబడినది, చూడబడినది:—అలాగే

శమ, గోచరము, దృష్టము, నిరీక్షితము, ప్ర
దర్శితము, శ్రేష్ఠితము, విక్షితము; ౩. మోచబ
డినది:—అస్పృతము, దస్పృతము; ౪. రోచదబలవి
మోచబడినది:—చరదర్శితము; ౫. మోచ
దగినది:—దర్శనీయము, దృశ్యము, శ్రేష్ఠ
ణీయము, విక్ష్యము; ౬. చతురాదీందిరియ
గోచరమైనది:—అగ్గతము, అభివ్యక్తము,
ఉపాత్తము, ఉచితము, విందిరియకము, న
క్తము, నూచితము; ౭. జోడగా తెలుపబడి
నది: నూచితము; ౮. తెలియబడినది:—
జ్ఞాతస్యము, జ్ఞేయము, జేదస్యము.
పృష్ఠికంఛే. సం. స. క్రి. తెలియజెప్ప: ప్ర
తిపాదించే.

శుభం

స్వప్నక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) = చక్క-సిక్క
 చూ-చుక్క*: లఘువు, వధువు: చూ, రా
 జార్జము. 1-32. [స్వర్పము. 1.
 స్వప్నక. సం. వి. వ్. (స్త్రీ) తా:కుడు: చూ,
 స్వప్నము. సం. విణ. స్పశించదగినది.
 స్వప్నశి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) వా:కుడు*: కంటక
 శేరిణి, కంటకారి-కంటకారిక, కంటకను
 వు, కిత్త్య, కచ్చుర, మరువు, మలి, క్రాంత,
 కోరిదనర్ల, తుందరి, తుందరికంటకి, గోజాక
 రికము-గోజాగరికము, దుప్పర్లు, నిద్దిక,
 ముచోదని, బహుపులిగ, బృహతి, రాష్ట్రీ
 శి, వంగము, వ్యాఘ్రము, వాగ్గిరి. (తె)
 వా:కుడు. వా:కుడు. తద్వి. — గ. తెల్లవా:
 కుడుకు — కటువార్తాకి, కపలేశ్వరి, క్షుత్ర
 దూతి, తుందరిఫల, తుందరివార్తాకి, తుందరి
 హింసురిక, క్షేత్రజ, క్షేత్రమాతి, గర్భలి,
 దుర్భర. (తె) తెల్లవా:కుడు; ౨ నేలముల
 కను: — రాములక: చూ, హింసురి. 3.

స్పృశంఁ. సం. ప. ౩: పంపుశంఁ. (త) అంటు, అకుకు-అడుకు, అర్పింఁ, చెనకు, చెనయూ, తగులు-తవులు-తెలు, తలవడు, తాకు, తొట్టు, దనుకు-దమ్మ, ముట్టు. తద్వి. — ౧. శకుఁశూనదాకు. — (త) ముట్టు; ౨. మక్కుదాదాకు. — (త) ముట్టు. స్పృశుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వేగునవాడు. రూ-స్పర్శుడు-స్పృశుడు: చూ. సం దేశచా రుడు: ౩: చూ. స్పృశుడు. ౩.

సప్తకాండుడు. సం. వి. ఆ. భం: చూ,
కన్యాశ్రవుడు.

స్పృష్టకము. అం: చూ, అజాతస్థు శానింగనములు.
 స్పృష్టము. సం. విగా. స్పృశించబడినది: ఉత్త
 స్పృష్టము. క్రిందు: చూ, స్పృష్టము.
 స్పృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (హ-వృష్టి) తా
 స్పృహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇచ్చే: చూ, వాంఛ.
 స్పృహణీయము. సం. విగా. కోరదగినది: స్పృ
 హ్యము.

పృథ్వియః. పం. వి.అ.ప్రం. 1. మాదిఫలముః
చూ, మపూరము; విణ. 2. కోరందగివదిః
పృథ్వాణీయము.

५१

స్వప్న. సం వి. ఋ. పుం. రూ-స్వప్న. శశి
వ: జే. ము. శోగము, ఉపకర్త: పు: చా, శోగ
ము. 1-౫.

22

స్పృ. సం. వి.ఆ. (క్రీ.)--చతు--చదిగ, యా-
స్పృచు, స్పృచ, దర్శి, ఫణి. (తె)చతు, చదగ-చదిగ-చదిగ: మా: పర్వము.

స్ఫటము. సం. వి. ఆ. పుం. — టై. —
స్ఫటి సం. వి. న్. పుం. పాము: చూ, సర్పము.
స్ఫటికము. సం. వి. ఆ. పుం. — పటిక. రూ—
స్ఫాటికము. పటికప్రత్యాయ: చూ, స్థూలా
చ్యుయము (రత్నములు. 12-(8).

స్ఫ

స్ఫాటికము. సం. వి. ఆ. పుం. — పటికము
(పూస), పలుగు (త్రాయ). మెలయు:ది.
స్ఫాటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2.
స్ఫారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చలనము, వీచి,
వేదనము: చూ, లోలము. 1. తద్వి. — గ. క
జలింఘటకు. — విధువనము — విధూవనము —
విధువనము — విధువనము — విధూవ్యము — విధూతి.
విధూయము — విధవ్యము — విధావ్యము. (చూ,
లోలము. 1); 2. చలించినది: — (చూ, పలి
తము) వేపితము; 3. మిక్కిలి చలించినది:
ఁగ్గము వ్యాలోలము; 2. బంగారు
లోలగువాని చీలక: చూ, శకలము. 4; విణ.
3. అధికమైనది: చూ, హేర శము.

స్ఫి

స్ఫిక్తు. సం. వి. చ్. జ్. స్త్రీ. రూ. స్ఫిచ
ము-స్ఫిజము. 1. పిలుచుదలయున్నది: చూ,
శ్రోణి; ఆం. 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.
స్ఫిగావర్తి. ఆం: చూ, అనుభావ ర్తములు.
స్ఫితము. సం. విణ. రూ-స్ఫితము. స్ఫితము,
అధికమైనది: చూ, స్ఫారము. 3.
స్ఫితము. సం. విణ. — టై. —

స్ఫి

స్ఫితము. సం. విణ: చూ, రూ-స్ఫితము.

స్ఫు

స్ఫుటత. ఆం: చూ, నఖక్షతములు. తద్విశేష
ములు — గ. కుచనఖక్షతములు: — (తె) నె
మలియడుగు; 2. కంఠనఖక్షతములు: — (తె) మొ
గలిక్షేకు; 3. నఖక్షతములు: — తారిక;
ర. పగ్గండనఖక్షతములు: (తె) సందువంక
లు; 4. నఖక్షతవిశేషమునకు. — వ్యాఘ్రా
నఖము [స్ఫటము. 1.
స్ఫుటనము. సం. వి. ఆ. న. భేదించుట: చూ,
స్ఫుటము. సం. విణ. 1. స్ఫుప్తమయినది: చూ,
స్ఫుప్తము; 2. వికసించినది: చూ, సంఘల్లము.
స్ఫుటి. సం. వి. త్. స్త్రీ. చగిలిన దోసకాయ: —
చూ, హరివాలకము.
స్ఫుటితము. ఆం: చూ, చుంబనములు. ('స్ఫురి
తము' అని కొందఱు)
స్ఫురణము. సం. వి. ఆ. న. 1. రూ — స్ఫురణ
ము, స్ఫుర్త. అదురుట; 2. ఉపస్థితి,
స్ఫుర్తి. (తె) తోచుట, కన.
స్ఫురించు. సం. ఆ. క్రి. 1 అనురు, చలించు
చూ, సరించు; 2: అనపాటు, తోచు,
పాలుపోవు.
స్ఫురితము. సం. విణ. 1. అదిరినది; 2. తో
చినది; ఆం. 3: చూ, చుంబకక్రియలు; 4: చూ,
గనకములు; 5: చూ, చుంబనములు; 6: చూ,
భౌమమండలములు; 7: చూ, రతిబంధములు.
స్ఫురింగము. సం. వి. ఆ. పుం. అగ్నికణము:
చూ, పహ్ని. 1.
స్ఫురింగలక్షి. ఆం: చూ, తంత్రములు.

స్ఫూ

స్ఫూర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. నల్లకుప్పిక*
అంజనము, అతిముక్తము, అతిముక్తము.

కాకలిండుకము, కాకపీలుకము, కాకస్సా
ర్జము, కాకాండము, కాకేందువు, కులకము,
వ్వము. (తె) కాకితుమ్మికి, చిట్టతుమ్మికి,
నల్లతుమ్మికి, పిన్నతుమ్మికి; తదియి—గ. కోతి
తుమ్మికి. — పారావతము; ౨. నీరు తుమ్మి
కి. — కాకవత్తుము, నీర్లువత్తికము. (తె)
నీరుతుమ్మికి; 3. పెద్దతుమ్మికి. — కాంజి
కురుంబ — కురుంబిక, కాం
డిన్యము, తువవత్తి, గౌతమును, చిత్రాక్షు
వము, తీక్షగంధము, మహాద్రోణము. (తె)
వీసగు తుమ్మి, పెద్దతుమ్మి: (ఇదె దేవ
తుమ్మి అని కొందఱు.); ౪. తుమ్మికి. —
అధిచ్ఛత్రిము, ఇందువు, కాలస్కంఠము,
కురుంటక, కురుండకము, కుంభయోని, కుటజము,
కుటుంబకము, కుపీలువు, కేందువు, తిందుకము,
తుంబిద్రోణము, రావణము, శిశుపాలకము,
ము (తె) తుమ్మి-తుమ్మి-తుమ్మి-తుమ్మి
క-తుమ్మికి*.

మూర్ధధువు. సం. వి. ఉ. పుం. పరిజన్యని:
చూ, స్వరము. ౩.

మూర్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అదిరుట: చూ,
స్వరము. 1; 2. తోచేట. చూ, స్వర
ణము. 2.

స్స

స్సేవము. సం. వి. మిక్కిలిఅధికమైనది: చూ,
హారాళము.

స్సో

స్సోటకము. సం. వి. అ. పుం=పాటకము-పాట
కము-పాడకము, బొబ్బిలోగము, మహాచి-
కామాచిక-మహాచిక-మహారిక, మహామూ

రి-మరి. (తె) పాటకము - పోటకము—
పాడకము. తదియి. — ౧. (తె) అట్లమ్మ,
పాండు, పాండులమ్మ; ౨. చూ, విహాచిక.

స్సోటము. సం. వి. అ. పుం. 1. భేరించేట:
ఆవదారణము, ఖననము, దళవము, దారణము,
వరిస్సోటనము, పాటవము, పరిగరము, పరిధ
నము, భిద, భేదనము, భేవము. వర్ధవము, విద
రము, విదారణము, పరిశ్రవము, స్సోటనము.
(తె) చీలుట, వట్టిచు-వట్టె, విలుగు-
నిర్లు, చెంపక, పరిక్మలింక, ప్రయ్యేట;
తదియి:— ౧: (తె) గీలుకు, వగులు, పేలు,
బిర, బీట, బీటిక, పంగుడు, వదులుడి.
౨:— (చూ, హతి); 3:— (చూ, కకలము 4.);
2: అంబుస్సోటము, కలుద్దునము, గండము,
బుద్బుదము, స్థాపకము. (తె) నీరుకాయ,
నీరుబుగడ, నీరుబుగ్గ, నీరుబుడ్డ, పుక్క-
బుగ్గ, బుడ్డ. తదియి. — వర్ధతాదులపై కుటును
నీటిబుగ్గ. — (తె) పుక్క.

స్సోటకోఫ. సం. వి. అ. స్త్రీ. జీడి*: అగ్ని,
అగ్నిముఖము, అగ్నిముఖి, అరుష్కరము,
అర్కురము, అగ్గోహితము, కృమిష్టుము,
క్షయకరము, తపనము, దహనము, భల్లాతికి,
రక్షోష్టుము. (తె) జీడి. నల్లజీడి
(అ వి కొం ద యు). త దియి. — ౧. ఎలుక
జీడికి — ఉపచిత్ర, ఉసరి, బుష్పిత్ర, ప
కపిత్రపు, కలభము, క్రిమికంటకము,
చిత్ర, చుంచువు, చుంచురము, ద్రిపంతి,
వ్యగోధి, చిత్రశ్రీ, పరిశ్రశ్రీ, చూ
సలి, మావగవర్తి-మూవగవర్తి, రండ, రుండి,
రుప, పంతి, పుప, కంబరి-నలబ, కామి
ని, మతశ్రీ. (తె) ఎలుకచెవి, ఎలుక
చెవివల్లిక, ఎలుకజీడి, ఎలుకజీడివల్లిక, ఎలుక
మొక్క; ౨: పృషాంకము. (తె) నల్లజీడి.

స్ఫటించే. సం. ప. కి. వగులు : ఆస్ఫటించే, ఘోషించే, నిశ్చలించే, భేదింపు, (మి) ఖండితమగు. (తె):— అగలించే, అగలు-అగులు, అవియు, అవినిసావు. ఇందెవాయు, ఇదియు, ఊడు, ఎడలు, కుంటువడు, చిటులు-చిట్లు, చివగు-చిరుగు, చీలు, కురియు, కునుగు, తూటకట్టు, తెగు, తెగుగు, తెగ్గుము, వగులబాటు, వగులు-వపులు-సాగు, వగుల్లువాటు, వజీరువాటు, పావువడు, పికులు-పిగులు, పిక్కటిలు-పిక్కటిల్లు, పీరు పీలు, పెకలు, పెరుగు, బీటగిలు-బీటగిల్లు, బీటలువాటు, బీటలువోళ్ళ, విచ్చే, విరివాయు-విరివబాటు, విరియు-విటియు, విసరు, వీలు : (చూ, నెలగు); (చూ, వక్క-వాటు); (చూ, వేలువడు). తదితరములు:— ౧ పెల్లగించే:— అభ్యుద్ధరించే, ఉత్పాదించే, ఉత్పాదించే, ఉద్ధరించే, పరిస్ఫటించే, భేదించే, విచారించు. (మి.) ఉన్నూలితమగు, విచారితమగు. (తె):— అగలు, చిందలనేయు-చిందలనేయు, చిట్టుముట్టాడు; ౨: (తె)— పీలు, పుచ్చే, పెకలు, పెరుకు-కెర్లు, పెలుకు, పెల్లగిలు-పెల్లగిల్లు, నెండగిల్లు, మెలుకు, మెండించే, 3. పక్షులు గోళ్లతో కల్లగించే:— ఉన్నూలించే. (తె) కలకు, కల్లగించే, కొక్కరించే, గీలు, గుద్దలించే, తోడు, నులుము, ర.వస్త్రాదికమును భేదించే— (తె) ఉత్తరించే, కత్తిరించే-కత్తిరించే, చించే, చింపు, చిడుము, చీలుచే-చీల్చు, కురించే, ౪. నావ్యవాటు:— స్ఫటించే. (తె) ఊడు, కుమ్ము, దూటు, పాడుచే, మిటు, మెలుము.

స్ఫ

స్ఫ. సం. అస్ఫ=చేమి-నుమ్మి-నును-నుచూ, చేతుమి.

స్ఫయము. సం. వి. అ. పు. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. ఆశ్చర్యము: చూ, వింత. 1. స్ఫురమావము. సం. వి. అ. పు. వ. ఆడుగుతే: చూ, భగము. 12. [లు.

స్ఫురచక్రము. అం: చూ, ఉత్తాపకరణబంధము స్ఫురణము. సం. వి. అ. న. 1. తలపు: చూ, స్ఫురి. 1; 2. జ్ఞప్తి, తెలివి: చూ, హ్నల్లేఖము. 3; అం. 8: చూ, భక్తిలక్షణములు.

స్ఫురవ్యాకరణము. అం: చూ, వ్యాకరణములు. స్ఫురహరుడు. సం. వి. అ. పు: చూ, శివుడు. స్ఫురాంకుకము. సం. వి. అ. పు. పెంచిదిద్దిన గోరు. (చూ, పఖము. 1.)

స్ఫురాంగారము. సం. వి. అ. పు. వ. ఆడుగుతే: చూ, భగము. 11. తద్వి — ౧ ఉపస్థాని లింగనాడికి. — (తె) లింగనాడి; ౨. మొగ్గవారివ యువస్థు-దళితకోశము.

స్ఫురించే. సం. ప. కి. స్ఫురణముచేయు: (తె) తలచే. తల్చు.

స్ఫురుడు. సం. వి. అ. పు. = పురుడు: చూ, మగ్నధుడు.

స్ఫుర్త. పం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) స్ఫురించే వాడు: తలచేవాడు.

స్ఫ

స్ఫూరితుడు. సం. విణ. 1. తలపుసాకిరి: చూ, సాక్షి; అం. 2: చూ, కృత సాక్షులు; 8: చూ, సాక్షులు.

స్ఫూర్తము. సం. వి. అ. వ. 1. స్ఫుర్త్యుక్తకర్తము; విణ. 2. స్ఫుర్తిసంబంధమైనది.

స్మృ

స్మృతము. సం. వి. అ.న.అం. 1. అధరమునందు
మాత్రము పృథాకించెడు చిలువత్వస్ (ఇది
యత్తరుము): చూ, హస్తములు; సం. విణ.
1: చూ, సంపుల్లము.

స్మృతి. సం. వి. ఇ. స్మృ. — సై. —

స్మృ

స్మృతము. సం. విణ. తలఁచఁబడినది: అభిప్రే
తము, ఇతము.

స్మృతి. సం. వి. ఇ. స్మృ. తలఁపు: అభిప్రాయము, ఆంకర్యము, ఆకూతము-ఆకూతి, ఆధ్యాసము, ఆశయము, ఆశి, ఇంగము, ఉద్దేశము, ఉద్వేగము, గమనము, కూతము, ఛందము, చింత, జ్ఞప్తి, తాత్పర్యము, ధ్యానము, భావము, మతము, మతి, విషయము, స్మరణము, గోచరము(అని కొందఱు). (అశ్వ):— అని, అవ, ఆ, ఆమ్, ఏ, ఓ, కిల, తు (తె) ఎదాటము, గుటి, తలఁపు, దేవము, వెంట. తద్వి. — 1. వ్యాపాదనము-వ్యాపాదనము: 1: అహోపురుషిక-అహోపారుషిక-అహోపురుషిక-అహోపారుషిక; 2: చూ,ధర్మకాస్త్రము (చూ,పురుషులు); 3: బద్ధి: చూ,వృత్తేఖము. 2: 4.ఎఱుక: చూ, సోక; అం. 5: చూ, ఆలంకారము. 3 (స్మృతిమత్తు అని కొందఱు) (“ఒకవస్తువును బోధించి నపుడు పిరియమైన పూర్వవస్తువట్టిదేయని జ్ఞాపకముఁబట్టుట ఉదా.—వద్దమును బోడఁగానే కాంత మొగము పొడకట్టినట్టుయినది”); 6: చూ, సంచారీ భావములు. (“అల్లకాఁడు గోవాసిరి వరిసరంబున మన మిరువుఁడు శకలేటికొదమతో

జేరికిన యాటలు నా వృద్ధయంబున నాటుకొని యుండిని రామునికఱిగింపుము.”)
స్మృతికర్తలు. అం: కశ్యపుఁడు-అతి-ధర్మవాజ్ఞుఁడు-విశ్వామిత్రుఁడు-గౌతముఁడు-జనుదగ్గి-వశిష్ఠుఁడు అను ఏడుగురు ఋషులును, అంగిరసుఁడు-ఉశనసుఁడు-పృజావతి-విష్ణువు-యముఁడు-బృహస్పతి-సంపర్తుఁడు-దేవలుఁడు-నారదుఁడు-మద్గులుఁడు-చరాశరుఁడు-మనువుఁడు పండితులు గురును ఋశ్వదసూక్తిద్రష్టలు- యజ్ఞశిల్పిఁడు-కుక్షయజ్ఞాన్ముతో సంబంధముగలవాఁడు. హరితుఁడు-కంఠుఁడు-లిఖితుఁడు-వ్యాసుఁడు-పులస్త్యుఁడు-కాతాతపుఁడు-దక్షుఁడు మొదలగు పురాణాది హామములకు సంబంధులు. ఆ పస్తంబుఁడు-ఆశ్వలాముఁడు-బోధాయనుఁడు-గోవిలుఁడు-సత్యాయనుఁడు ననువారు సూక్తికర్తలలోనివారు. ఇంకను గొందఱుస్మృతికర్తలుకలరు. వీరందఱికిరనుస్మృతులున్నవి. (చూ, మూలస్మృతులు, స్మృతులు. (చూ, ఋషిజాఁడు.)

స్మృతులు. అం: చూ, మూలస్మృతులు. (వీనినే వేటొక విధమున.—మను, అతి, విష్ణు, హరిత, యజ్ఞశిల్పి, ఉశన, అంగిరస, యమ, ఆపస్తంబ, సంపర్త, కాత్యాయన, బృహస్పతి, చరాశర, వ్యాస, కంఠ లిఖిత, దక్ష, గౌతమ, కాతాతస స్మృతులు. (18.)

స్మృ

స్మృతము. సం. విణ. 1. కొంచెమునవిదనది;
2. వికసించినది: చూ, సంపుల్లము.

స్వ

స్వందనము. సం. వి. అ. న. 1. కాలుట: చూ, పృవము; 2. నీరు: చూ, సలిలము; పుం.

3. తినాసము*: అతిముక్తము, అతిముక్తము, కాముకము, కుబ్జము, చిత్తకృత్తు, తినికము, నేమి, రథదుగ్ధి, కంజాలము, శకటము, సర్వపాదకము. (తె) తినాసము, నెమ్మి. పుం, న. 4. శతాంగము యుద్ధరథము (అనికొందలు): చూ, శకటము. 1.

స్వందనారోహుడు. సం. విణ. రథమునెక్కువాడు, రథమునెక్కి యుద్ధముచేయువాడు (అనికొందలు): చుగిరి, రథి, రథికుడు, రథిరుడు. (తె) జెగిలెక్కాడు, లేరుకాడు.

స్వందము. సం.వి.అ.పుం.కాటుట: చూ, స్రవము: స్వంది. సం. విణ. (న. ఈ. న) స్రవించునది: చూ, స్రవము.

స్వందిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: స్పటిక-స్పటిక. (తె) చొంగ, జొల్లు, లాలతవ్య: - గ చూ, బుగ్గిబిందువు; ౨. పాయయొక్కజొల్లు: - పిచ్చు.

స్వదము. సం. వి. అ. పుం. వేగము: అంజస్సు, ఒకము, కాకోదము, ముతలము, గమకారిత్యము, జవనము, జవము, జా, తరము-తరిస్సు, చుగ్గరము, రంహమ్మ, రథసము, వేగము, సహము. (విణ): - అము, అవిలంబము, అవిలంబితము, అశువు, ఉచ్చందము, శ్రీవ్రము, చవలము, చావలము, జవనము-జవము, తీవ్రము, తూర్ణము, త్వరితము, దుగ్ధి, కిఘ్రిము, సత్వరము (తె) చెచ్చెర-చెరచెర, తులుకు, దడదడ, దురుసు, కరిగ, వే, వేళము, పయిళము - చైళము - చైడము. (అవ్య) అంజస, అచిరాత్, అహ్నయము, అంతచనము, ఝటితి-ఝడితి, దాగ్, మంతు, పవది, పాగ్మక్కు. (అవ్య)(తె): - జేదితి, బిట్టు, బిట్టబిట్టు. (అవ్య.కి.విణ)(తె): తురితము, తురితు, నింకిజి, హసహస. (వి) (తె): - అంకపాంకములు, అంకపాంకాలు - అంకపాంకములు - అంకపాంకాలు, అవచిపాటు, అవ్వళము, ఉద్ధవడి-ఉద్ధవిడి, గారగార, యేలుకు, జేరుగురు-జేరుపురు-జేహు-శేరుగు, జేజేలు, తరమిడి, తరవు, తివుట, తివురు, తీవరము, తులుకు-తుల్లు, తొర, దడదడ, దురము, నెప్పరము, నెప్పళము, పలుపు, విచవిచ, రవరవ, రింసు, రివువు, వడి, వెర, వేడి, వేగ-వేగము, వేగము, వేరము, వేలము, సరగు. (తె) (అవ్య): - ఎకాయెక్కి; (దగ్): - కగ్గింవేర, కగ్గిమ్మన, కగ్గివేలు, కగ్గిన్న-కగ్గిన్నన, గువ్వన-గుబ్బ (బ్బు)న-గొబ్బున, గగ్గగ్గ-గగ్గమ్మన, గగ్గన, గగ్గన. గగ్గమున - గగ్గమున, వేట్టన, వేయ్యన, చివున, చెచ్చెర, చెరచెర, జేరిన, జేరిన, జేట్టున, జేట్టున, జేవున, దిగ్గన, తటాన-తటానన, తటుకున-తటుక్కున-తడుకున, తురిన, తెచ్చెరలగ, తెచ్చన, దబ్బున, దారున, దిగ్గన-దిగ్గన, దురదుగ, దెబ్బన, బిగబిగ-బిబిబి, బిరాన-బిటాన, బీటీన-బీటీబి, బోరన, రివున-చివున, వెర, వేగ; తద్వి. - గ వాయు వేగమునకు. - అపరాజయ, వాయుధాటి. ౨ మిక్కిలిదడికి - (విణ) క్షేపిత్తము, క్షేపియము, రయము. (తె) శరపడి-శరుపడి-శుపడి, నెవ్వడి, హుటాహుటి; విణ. 3. వేగముగలది: తూర్ణము, త్వరితము, దృతము. (తె) ఉగ్గడుపు, తులువే, తొర, నులుపు-నుల్లు, హుటాహుటి; ర. మిక్కిలి కిఘ్రిముగ. - (తె) సరపర. ౪. ఎముకము లేనిదడికి: - (తె) దడదడ;

౬. వేగముగాఁబోవుటకు:—జాతి, ౭: చూ, సంభ్రమము.

స్వస్వము. సం. విణ. కాతినది, మృతము: చూ, స్వప్నము.

స్వా

స్వాల్పకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-
క్వాల్పకుడు.

స్వాల్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-క్వాల్పిక.

స్వాల్పికుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-క్వాల్పకుడు.

స్వా

స్వాత్మము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-స్వాత్మము-స్వాత్మ
తము. చల్లిక, దాఁగర: చూ, సజ్జె. 1, విణ.

2. కుట్టఁబడినది: ఉతము-ఉతము, ఘటితము.

స్వాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: రూ-నూతి, ఊతి,
వానము. (తె) కుట్టు, కుట్టుడు, చిమ్ము,
చాడుచేట, సాడుత. తద్వి. —౧. మడుపు
కుట్టునకు. —(తె) చీనీకుట్టు; ౨: (తె)
తిట్టి, డిట్టి (అనకొందలు); 3. బట్టకుట్టు
టకు. —సీవనము, నేవనము. (తె) సీవనము;
2: చూ, సంతతి. 1.

స్వానము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, స్వాత్మము. 1.

స్వా

స్వాత్మము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, స్వాత్మము. 1.

స్వాత్మము. సం. వి. ఆ. పుం: —నై.—

స్వాత్మము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-స్వాత్మ
కము*: చూ, శోణకము.

ప్ర

స్వప్నము. సం. వి. ఆ. వ. క్రింద వడుట.

స్వప్న. సం. వి. వ. వ. పోక*: క్రింద గాది.

(చూ, పోక.). ౧. తోటపోకకు. —

లఘుకము; ౨. లతాపూగము. —యోజ

నము. (తె) నూదిగొంటు; 3. నిమత్తతోడి

మగల పోకకు. —రామపూగము; ౪. పో

క చెక్కకు —పూగఖండము, వల్లము. (తె)

తీయె-వీయె, వక్క; ౫: వకాగ్నిము. (చూ,

పోక *); పుం. 2. గొనున*: చూ, స్వాదు

మజ్జాఫలము (వరగోళు); విణ. 3. క్రింద

వడునది.

స్వస్థ. వే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-స్వస్థ.

స్వస్థర. అం: చూ, పృత్రము. 1. (శ్రు-ర-ధ-

న-య-య-యగణములు. 8-15 యకులు.

21 ఛందస్సు.) [గలవాఁడు.

స్వస్థి. సం. విణ. (వే. ఈ. వే) పూదండ

స్వస్థి. అం: చూ, పృత్రము. 1. ("నాలుగు

రగణములు. 7 యతి. 13 ఛందస్సు")

స్వజము. సం. వి. వే. స్త్రీ. పూదండ. హ

రము: చూ, హవణిక. 2. (చూ, భూషణము.

2-32).

స్వప్. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చోగ* రూ-మృవ,

కటంధర, కర్మకరి, కలమము, కిశోరము,

కుచండిక, గోకర్ణి, గోవపల్లి, గౌరకాకము,

ఘనరసము, ధనశ్రేణి, పాటల, బహువిక్ర

ము. మధురస, మధుశ్రేణి, మధులిక, మూ

ర్వ, మోరట, వసంతదూతి, మధ. (తె) చోగ,

చెగ, దేవి, తిద్వి. —చాంకము, చారము, వన

గుప్తము, వనపియము. (తె) చోట, తీడి

మామిడి, మొక్కమామిడి.

స్వపంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తరంగిణి,

ఏలు: చూ, నది; 1: అసంకల్పము, ఉదంతి*.

సౌనానము. సం. వి. అ.న.=సౌన.కాటుట:చూ, సౌనము.

సౌనదగ్గర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అనంతర: చూ, ధేనువు; అం. 2: చూ, వంశ్యులు.

సౌనము. సం. వి. అ. పుం. కాటుట:రూ.సౌనము-సౌనము, పౌనూరము-సౌనూరము, విదౌనము, శౌనీతము, స్నౌనము, స్థౌనము, స్థౌనము, సౌనీతి. (తె) కాటుట. తదియ. — గ. కాటెనది. — రీతిము, స్నౌతము, స్థౌనము, సౌనీతము; ౨. సౌనీయించి. — స్థౌనది; 3. కాటునది: సౌనీకము; ౪. మిక్కిలి కాటుటకు. — అభివ్యంసము.

సౌనీయించే. సం. అ. కి. రూ. — సౌనీయించే. (తె) ఉట్టు, ఉరలు, ఉడు, ఒలుకు, ఒడిగిల్లు, కరలు, కరలునడు, కయివాయిలు — కై వాయిలు, కాలు, గీలు, చినుకు, జేలియే, జోలు, జొచ్చిలు — జొచ్చిల్లు, తొంగలియే, తొట్టు, తొరలు — తొరుగు, దిగువాలు, పడియి, వారు. తదియ. — గ. సౌనీయించే, దౌనీయించే. (తె): — ఉరు, నీరురు; ౨. పాలుద్రవించే, సౌనీయించే, దౌనీయించే. (తె) చేపు.

సౌనీయించే. సం. అ. కి. — పై. —

సౌనీ. సం. వి. ఋ. పుం. నలువ:చూ, సౌన. 1.

సౌనము. సం. వి. జాతనది: గలితము, మృతము, ధౌనము, భౌనము, సౌనము, సౌలితము. తదియ. — విగలితము.

సౌ

సౌక్కు. సం. అవ్యంసం. కి. పుం. చూ, సౌనము.

సౌనీకము. సం. వి. కాటునది:చూ, సౌనము.

సౌనానము. దే. వి. అగపాలెనాని కొలుముట్టు : రూ. సౌనానము: చూ, సౌనము.

సౌనము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాటుట:చూ, రూ. సౌనము; 2. — చోట. నూకలగంజి: చూ, సౌనము. (1) — ౨. 3.

సౌనీ. దే. వి: చూ, రూ. సౌనము. 2.

సు

సుక్కు. బడు. ద్వ. అ. కి. దుఃఖించే: చూ, శోకించే. (సౌనముననుచు).

సుక్కు. సం. వి. చ. స్త్రీ. 1. మిల్లిపంటి యజ్ఞోపవీతము, నూలుపు: చూ, పాత్రము. 2. దే. వి. (1) దుఃఖము: చూ, శోకము; (2) ఏడుపు: చూ, శోకము; (3) చికమక, చిక్కు, మాసిక, పరక, వేళాశోకము; అ. కి. (4) ఉపశమించే - ఉపశమిల్లు, శయించే, శీలించే, విశ్రమించే, శమించే, (తె): — అక్కరించే, అడగారు-అడగారు, అడగు-అడగు, అత్తమిల్లు, అగు, అలు, ఇందు, ఇముడు, ఇటికికొను, ఊడిల్లు, ఊడుతు, ఓరుచే-ఓర్పు, కుందు, కుదియు, కుంగిలడు-కుంగిలు-కుంగు, గోడివడు, చేల్లారు, డయ్య (దయ్య), డిందు, డిందువడు: డొంకు, తగ్గు, తమాయించే, తాటు, తీలగు, తీలువడు, తూలు, తేలు, పాలివోపు, మట్టువడు, మడుగు-మడ్డు, ములుగు-ములుపు, ములుగు, మునుగు, మున్గు, ముప్పటిలు-ముప్పటిల్లు, మొగ్గు, లోగు-లోపు, వారు, సగించే, సగ్గు-సగ్గు, సమయము. తదియ. — గ. చూ, వంగు; ౨. (తె) ఇటుకు; (3) దుఃఖించే: చూ, శోకించే; (4) (మి) అదైర్గవడు, భయవడు, (సం) ఉద్యోగిల్లు, శంకించే, భీతిల్లు. (తె) అంజ, అడలు, అడక - అడలు, అరవాలుగొను, అలుకు-అల్కు, అలకు-అల్కు, ఉలుకు.

ఎవడు, ఓడు, కొంకు, కోచేవాలు, గు
బ్బును, గొక్కలిల్లు, జేంకు, జేడియ, తలకు, దద్దలిలు-దద్దలు-దద్దెరు, వంచోడిం
చే-వంచోలిం చే, పిచ్చేలిం చే, పిలువడు, పుల్లగిలు-పుల్లగిల్లు, పొక్కు, వీకుకొను,
బెంచేలువడు, బెగడు, బెగడువడు, బెగ
డిలు-బెగడిల్లు-బెగడు, బెగలిం చే-బెగిలు-
బెగిల్లు, బెదరు, బెదరువడు, బెజబేజుచే,
బెజుచే, బెలివిరియ-బెలివిరియ. తద్వి.—
మిక్కిలి భయవడు.—నివ్వజువడు; (7):
చూ, వెనుదీయ. 1. నిర్వ. 5, ఆ. 122:
ముకులిం చే, ముకుళిభం చే, (8): సంపు
టిం చే. (తె) కొరగిం చే, ముడుగు, ము
డుచే, ముడుగఁబాలు, ముడుచే (9) తగ్గు,
తగ్గిం చే. (భో. 1, ఆ 101.): ఉచకమిం చే-
ఉచకవిల్లు, లోపిం చే, వారిం చే. (మి) అన
ర్థకమగు. (తె) అడగు, అణగు, అలు,
అలుగు-అలుగువడు, ఊరఁబోవు, ఎత్తు
వోవు, ఓరుచే, ఓర్పు, కడఁబడు, కడమ
వడు, కీడువడు-కీడ్చుడు, కుంటువడు, కుందు,
కుదియ, కులుచేవడు, కొంచెవడు, డిగు-
డిగు, డిగువడు, డుఁకు, తక్కువవడు, తగ్గు,
తలుఁగు-తలుపు, తీయ, పొనుగువడు, పొ
నువడు-పొన్నడు, పొలువడు-పొల్ల వడు-
పొల్లువడు, పొల్లవోవు, పిద్దులు, మందటి
లు- (మందటిల్లు), మాను, ముడుగు,
వట్టి వడు, వాగిలు, సగు-సగ్గు,
(10): మడుతఁడు; (11) (మి):—అను
తావవడు, చక్రాత్తావవడు. (తె):—అల
మటవడు, అలమటిం చే, అలమరిం చే-అల
మరు, తలపోయ, తలరు, నొచ్చేకొను, బె
గ్గిలు-బెగ్గిల్లు, వగచే. (సం) చింతిం చే-చిం
టిల్లు: చూ, కోకిం చే; (12). మూర్ఖిల్లు:
చూ, సామృత్తిల్లు; (13): చూ, సంకోచి

చే; (14): స్థానమగు. (తె) వడలు, వాడఁ
బాలు, వాడు, మరుగు, సాగియు, సాగును;
(15) చేట్టుకొను: చూ, వేష్టిం చే.
సుగ్రక్కలు. డే. వి.బ. కడుపుపొడిచుడకలఁ:
చూ, వలి. 1.
సుగ్రవావృక్షము. సం.వి.అ.పుం. ములువెలగఁ*:
రూ-సుగ్రవావృక్షము: చూ, వెలగ. 3.
సుగ్రతము. సం. వి. రూ-న్నతము. కాతినది:
చూ, సగ్రవము.
సుగ్రతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). కాలుట: చూ, సగ్రవము.
మగ్రవ. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. అందుగు*: చూ,
సల్లకి; 2. చోగఁ*: చూ, రూ-సగ్రవ.
మగ్రవము. సం. వి. ఆ. పుం. మగ్రగృధము,
జాహువు: చూ, పాత్రము. 8.
సుగ్రవావృక్షము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మగ్ర
వావృక్షము*. (ఇది ములువెలగ, పుల్ల వెల
గ అనురెంటికినిఁ జెందును.)

సాగ్ర

సాగ్రతఘ్ను. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, సజ్జకారము.
సాగ్రతస్యిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). నిమ్మగ, ఏలు:
చూ, వడి.
సాగ్రతన్ను. సం. వి. న. న. 1. జలవగ్రవాహు:
చూ, వెల్లువ; 2: చూ, సాగ్రతస్యిని; 3. నీ
రువచ్చెడితాము: చూ, వాహసము. 2;
4. ఇంద్రియము; 5. తొండముచివర: చూ, వాస్తీ.
సాగ్రతోంజనము. సం. వి. ఆ. న. నీలాంజనము:
చూ, సావీరము.
సాగ్రతోనిమ్మ వ్యాయము అం. నీరువల్ల మెఱుఁ
గును. నిజేమదేవుఁ డెఱుఁగును అనురీతి.
సాగ్రతోవహము. అం: చూ, యతి ప్రాణములు.

స్వే

స్వేటింగు. వా. వి. ఏటవాలు.

స్వేటు. వా. వి. తాతివలక.

స్వ

స్వకము. సం. విణ: స్వకీయము, స్వయ: చూ, స్వతంత్రము.

స్వకీయము సం. విణ:—పై.—

స్వక్షేత్రము. అం: చూ, గ్రహముల దశావరి మాణములు. [చూ, హిమాంకువు.

స్వవచనము. సం. వి. అ. పుం. చందుర్నిడు:

స్వచ్ఛందము. సం. విణ: చూ, స్వతంత్రము.

స్వచ్ఛందుడు సం. విణ: ఆపావృతుడు, ఆ

పాకృతుడు, ఉద్దామడు, దీనుడు, నిర

వగ్రహుడు, భుజిష్టుడు, స్వతంత్రుడు,

వైరి-వైరుడు. (తె) అడ్డపాటులేనివా

డు, అడ్డములేనివాడు, ఇచ్చేనుడువాడు

స్వచ్ఛము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలుపు: చూ,

వర్ణము. 8; విణ. 2. తెల్లనిది: చూ, వర్ణ

ము. 8; 3. చొక్కము-సాచ్చెము. స్వచ్ఛ

మైనది: చూ, హృదయము. 2: (చూ, సమీ

చీనము. 2)

స్వజనుడు. సం. వి. అ. పుం. జ్ఞాతి, సగో

త్రుడు: చూ, సగంధుడు. 2

స్వతంత్రత. సం. వి. అ. న. ఛక్రభంగము:

చూ, స్వతంత్రము.

స్వతంత్రము. సం. విణ. 1. సాంతము: ఆపా

వృతము, అతీయము, వైజము, పుష్కలము,

స్వకము, స్వకీయము, స్వచ్ఛందము, స్వయ,

స్వత్రయ, స్వరువు, స్వాతంత్ర్యము, స్వా

జ్యము. (అవ్య) అంతరము. (తె) అనాయ

త్తము, సాంతము. తద్వి.—స్వతంత్రభావ

మునకు.—ఛక్రభంగము, స్వతంత్రత. (తె)

ఇనువు, విచ్చేలవిడి, సయతిము, సాత్తు,

సామ్మ, సాంతకము; అం. 2: చూ, దై

దీభావద్యయము. [తానుగావీర్చుడు:—

స్వతంత్రుడే. సం. అ. 31) ఒకరియనుమతిలేక

స్వతంత్రుడు. సం. విణ: చూ, స్వచ్ఛందుడు-

స్వత్రయ. సం. వి. అ. న.—సాత్తు. 1: చూ, స్వ

తంత్రము; 2. సామ్మ: చూ, హిగణ్యము. 3.

ప్రదీపచంబనవ్యాయము. అం. తనదీపచం

బుద్ధులెట్టుకొనగా విసములు తెగఁగారి

నవి అనెడురీతి.

స్వదూరపాపిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బుద్ధుని

భార్య, అనంత(చూ, భార్య. 1. రం.)

స్మధర్మ. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-నుధర్మ:

చూ, సభ. 2-౯.

స్వధర్మవరత. అం: చూ, మజ్జాననాయకములు.

స్వధర్మము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వభావము.

స్వధితి. సం. వి. ఇ. పుం. గండ్రగొడ్డలి, వర

కువు: చూ, ముగ్ధము. 1-3.

స్వనము. సం. వి. అ. పుం. రూ-స్వానము.

మోత: చూ, స్వరము. 2

స్వనితము. సం. వి. అ. న. 1. ఉలుము: చూ,

స్తనితము; విణ. 2. మోసినది: రణితిము.

స్వపక్షమువారు. అం: (వీరువిడుగురు:—చూ,

అహిభయము.)

స్వపనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-స్వప్నము:

స్వప్నకుడు. సం. విణ. నిద్రించినవాడు: చూ,

కయితుడు.

స్వప్నకుడు. సం. విణ. (జీ)—పై.—

స్వప్నభావణము. సం. వి. అ. న. నిద్రయంద

లివలసరింత: చూ, కబ్బము. 2-౫౦.

స్వప్నము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-స్వపనము—

స్వాపనము-స్వాపము) 1. కల: అదర్శనము.

దిర్శనము. (తె) కల, కలవరము, కలవరింత-

కలవరింపు—కలువరింత—కలువరింపు, కలవ
లము. తద్వి.—౧ దుస్వప్నమునకు.—త్త;
౨. కన్నకలకు.—(తె) నిక్కల; 3 కునికి
పాటునకు.—అవస్థ—ందము, కాసీప్యము,
ఘరిలనము, తందరి—తందిరి—తందిరిక, ప్ర
మిల. (తె) కునికిపాటు, తందర, తూగు,
ముచ్చిపాటు; ౪. తస్యవస్థలలోనొకటి.—
చూ, అవస్థలు: ౫: చూ, ముష్టి; ౬. ఒక
రకమునదగ్గకు.—కుంచితము; 2. నిద్రయం
దలివధకు:—నుష్టి; ౮. స్వప్నభావము
నకు.—వలవరము:చూ, శబ్దము. 2, 2. నిద్ర
రి: (స్వప్నము—స్వాప్నము—స్వాప్నము.)
సంవేళము, నుష్టి, నిద్రి. (తె) కురుక (కురుకు) -
కురుకు-కురుకు, కురుకుపాటు-కురుకు
పాటు, గురుక, తందర, తూగు, నిదుర-
నిదుర. తద్విశేషములకు.—చూ, స్వప్నము. 1;
3. చూపు: చూ, వీక్షణము; అం. 4: చూ,
అవస్థలు.

స్వభాను. అం: చూ, సంవత్సరములు.

స్వభావక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు (అం
గము. 9.)

స్వభావము. సం. వి. అ. పుం.=సభాము: అంత
ము, అనుకము, అస్థ్యసమము, అభ్యాసము,
అయనము, అమాయము, ఉచ్చట, ఉపచార
ము, ఉపవృత్తి, కాయము, గుణము, జీవము,
తత్వము, ధర్మము, నిజము, నిసర్గము, వైజము,
పరిశ్రమము, పరీక్ష, భావము, రూపము,
వర్ణము, కిలము, శ్రమము, సంసిద్ధి, సత్వము,
సర్గము, సహజము, సాధనము, సిద్ధి, స్వప్తి, స్వధి
ర్మము, స్వరూపము. (అష్ట) అత్. (తె):—
అభ్యసము, అలవడుట, అలవాటు, గోనలు,
నిజము, పాడి, మామూలు, వాడుక, వాడుదల,
సభాము, సాదీము, సాదన. తద్వి.—౧. శరా
భ్యాసమునకు.—సాధనము. (తె) సాదన;

౨. రూపునకు: చూ, స్వరూపము; 3. స్త్రీ
స్వభావమునకు—స్త్రీగము; ౪. స్వభా
వముచేతగలిగినది:—స్వాభావికము. (తె)
వైజము.

స్వభావసాత్వము. అం: చూ, ప్రేమశంభకము
స్వభావోక్తి. అం: చూ, అలంకారము 3. (“జా
త్యుచితవేషభావల వర్ణింపబ. ఉగా.—
తల్లు చెవులు నిక్కింది కేగిల్లుదాటుచు
జంచకక్షలఁజూచెడు.”)

స్వభువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1. వస్తువు: చూ,
విష్ణువు. 1; 2. ముక్కుంటి: చూ, శివుడు;
3. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

స్వము. సం. వి. అ. పుం. న. 1=సామ్యము. ధవ
ము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2: తాను; విణ.
3. తనది, స్వకీయము, స్వీయ: చూ,
స్వతంత్రము.

స్వయమ్. అం: చూ, దూతీవతుప్తయము.

స్వయంకృషి. అం: చూ, అష్టకష్టములు.

స్వయంగాగ్రహము. అం: చూ, దానపంచకము.

స్వయంత్రుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పు
తుగ్గిలు. 1-౧౨.

స్వయంపాకము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకపూట
బల్లెము; 2. పరీతాదులయందు బ్రాహ్మణుల
కొనంగ వలవదార్థము; 3. నియమస్థులగు
బ్రాహ్మణులకొనంగ వలవదార్థము.

స్వయంభువు. సం. వి. ఊ. పుం. (రూ-స్వభు
వు-స్వర్భువు.) 1: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2: చూ,
విష్ణువు; 3: చూ, శివుడు; 4: చూ, మృగ్యుడు;
5. ఒకానొక బుద్ధశిష్యుడు: చూ, బుద్ధుడు.

స్వయంవర. సం. వి. అ. స్త్రీ. పతింవర, వర్య:
చూ, స్త్రీ.

స్వయంవరము. సం. వి. అం. పుం. తనంతట
మగని వరించేట.

స్వరజతులు. అం. (స్వరజతులు): చూ, స్వరము. 2.

స్వరసేకాంగవికారము. అం: చూ, భక్తులు. స్వరవక్త్రము. అం. సానువేదము: చూ, సానుము. స్వరము. సం. వి. ఆ. పుం. సారము. (ఉచ్చరింతునడునది). 1. ఆకారాది వాకారాంతము దనుక యేబదిరెండక్కరములును స్వరములగు సంబంధులు అనబడును; 2. స్వరము వెలువడఁగానే ధ్వని (శబ్దము) పుట్టును. ధ్వని=స్వరము (అని కొందఱు). (రెంటికిని అవివాభాససంబంధము.). ఆభిలాషము, ఆరభటము-ఆర్పటము-(ఆర్పాటము), ఆరభటి-ఆర్పటి, ఆరవము-ఆరావము, కాహళము, కుశిందము, కుహరితము, కుర్పిష్టము, క్షేదము, గరుత్తు, ఘు, ఘోష, జ, ఝ, ట, త, థ, డ, ధ్వని, ధ్వానము, న, నదము-నాదము, నివదము-నివాదము, నిర్ఘోషము, నిర్వాదము-నిర్వాదము, నిస్వనము-నిస్వానము, చదము, చరిఘోషము, పాటకము, మృదంగము, రణము, రణము, రణితము, రవము, రవితము, రావము, వాద్యము, విరావము, విశ్కరదుర్పు, శబ్దము, సంరావము, స్వనము-స్వానము. (తె. ప):—అలికిడి-అలుకుడు-అల్కుడు, (అకుకుడు), ఆర్పాటము, ఉరవలి, ఉలి, ఉలిపు-ఉలిపుడు-ఉలుకుడు, ఓలు, క్రిందు, గండరగోళము-గండ్రగోళము, గళిలిలి, గొలగొల, చేవ్వుడు (చేట్ట), చిమ్మటబుట్టు, నాదు, ప్రియ, మెడిదము, మొరవము, మురయిక, మోగిగుడు, మోగిత, రంతు, రవడి-రవలి-రవళి-రవాళి-అవళి, రొద, రొదాళము, రంకె-అంకియ-అంకె, వాగుడు, సద్దు, సడి, సలి, వాణ్ణిము-వాయిదము-వాణ్ణిము, వాపు, వాయింపు. తద్విశేషములు. ౧. వేదస్వరములు:—ఉదాత్త-అనుదాత్త-స్వరితములు; ౨. గాయకదోషములులేని పాటయొక్క అలువిధములున్ను. —(౧) సువము, (౨) గాగలావము, (3) మధ్యమకాలము,

(౪) చంద్రాయెత్తు, (౫) వల్లవి, (౬) వడకీర్తన; వర్ణములు, స్వరజతులు, రాగమాలికలు; 3. పజ్జాది. —స-రి-గ-మ-ప-ధ-ని (గామము): చూ, సప్తస్వరములు; (౧) పజ్జము=పట్. వాళిక, కంక, వత్తు, తొల, జిహ్వ, దంతములను నీయాలుస్థానములందు, జము=పుట్టినది; (స) (తె) నెమిలిసారము; (౨) ఋషభము=ఋషీంచినది. ఎద్దుస్వరముతో సామ్యముబొందునది. (రి); (3) గాంధారము=గాంధార దేశములో రంజక మైపుట్టినది. (గ); (౪) మధ్యమము. కొంచేసారము. క్రిందిమూడు శుక్రులకు మ్రిదిమూడు శుక్రులకు నడిమిది. (తు); (౫) చంచుము=నాళి సముద్రము దై హృత్కంఠమూర్ధ్నములందు దిరిగెడు వాయువు చంచు స్వరస్థానపాప్రిచేత చంచముడనిపించే కొనెను; దానియందు బుట్టిన స్వరము చంచుము (ప); (౬) ధైవతము=ధీమంతుల సంబంధిగనుక ధైవతము. (తె) నుట్టుపుసారము(ధ); (౭) నిషాదము=యనన్ను దీనయంచు నిషాదించేయ. (కూర్పుండును). (వి); (మిగిలిన సప్తరతులుగానులెల్ల మిగత విశేషాంశములయందు జోడందగు); ౪: చూ, నీగ; ౫. వీణాది వాదనమునకు. —కొణము, క్వణనము-క్వణము-క్వాణము-నిక్వణము-నిక్వాణము; ౬. వీణకంతులవలనబుట్టెడి స్వరకిరీయాభేదము:—ఉట్టి, కుట్టిక, కూర్మిక; ౭. సరిగమూది వర్ణ సందర్భము:—అలంకారము; ౮. పజ్జస్వరములనుబలకురెండవది: (రెండవసారణి, అనుసారణి; ౯. సంగీతములోని మూర్ఖభేదము:—కాకలీయుత. కాకల్యంత. యుక్త; ౧౦. ప్రవాది భేదబద్ధ సంగీతమునకు. - గీతము; ౧౧. స్వరజాతులకు-పజ్జకేళిక, వజ్జోదీవ్యక, పజ్జ మధ్య మ, గాంధారోదీవ్యక, రక్తగాంధారి, కైకె, మధ్యమోదీవ్యక, కర్కా

రవి, గాంధారవంచమి, ఆంధ్రీ, నందయంతి;
 ౧౨. సప్తస్వరముల కాలపృథాగాము:—
 అమ్ (చూ, పుష్పము); ౧౩.- సంగీతకుళి
 జాతివిశేషము:— ఆయత; ౧౪. సంగీతగమ
 కభేదమునకు. — ఉత్పల్లము; ౧౫. నామగా
 నమునకు. — ఉద్ధీధము; ౧౬. సంగీతవాద్య
 ముల ధ్వనులకు. — తిక, ధిమి, కిట, ఝణ
 ము; ౧౭. సంగీతమునకు. — కీర్తన, గమ్,
 గ, గంధర్వము—గాంధర్వము, గాధ, గాన
 ము, గీతము, గీతి, గేయము, చారము, రా
 గము, వర్ణాటము, సంగీతము. (తె) పాట;
 తద్వి. — అల్లూనేరెడు—అల్లూనేరేడు—అల్లూ
 నేరేడు—అల్లూనేరేడు; ౧౮. నోటితోపాడె
 డు సంగీతమునకు. — అనిబద్ధవంతము; ౧౯.
 సంగీత సప్తస్వరసమూహమునకు. — కషాయ
 ము. (తె) పాటరంగి; ౨౦. రాగానియొక్క
 ముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుదుర్చు
 ట. — మేళము; ౨౧. స్మృతగీతవాద్యముల
 విలంబద్రుతమధ్యమానములు. — ఓఘము, ఘన
 ము, తత్వము; ౨౨. స్మృతగీతవాద్యములయం
 దు చాక పుకాలము: — లయపాఠము, విలం
 బితము; ౨౩. క్షణమాత్రస్థాయికి: — క్షణి
 కము; ౨౪. ఎడమచేతి తంతిమీటుకు. —
 తలము; ౨౫. విజాదిస్వరమునకు. — పృక్కగ
 ము—జృక్కాగము. (తె) కలుకు—కలుక్కు;
 ౨౬. వెనుకటిచరణములయందలి యుద్ధము
 ననుసరించి సంగీతము మొదటచెప్పేడు వా
 ద్యము. — పల్లవము; ౨౭. స్వరస్థాయి: (తె)
 తాయము—తాయి; ౨౮. విజాదిచతుర్విధ
 వాద్యధ్వని. — వాదనము. (తె) వారు;
 ౨౯. స్మృతగీతవాద్యముల సమముగానుండు
 టకు. — లయ; ౩౦. తానకల్పపూర్వకమగు
 రాగాలాపమునకు: — తానము. (తె) తందనము.
 (చూ, తానములు); ౩౧. వాద్యచతుష్టయ

ము. — తతము, అనద్ధము, ముషిరము, ఘన
 ము (అత్యోక్తము=ఘనము); ౩౨. ఆయదు
 స్వరములతోగూడినరాగము: — జౌడవము—
 జౌడవము; ౩౩. గంధర్వగానమునకు. — ఋ
 జృగానము, గాంధర్వము; ౩౪. అనుదాత్త
 స్వరవిశేషమునకు. — నిహతము, చృచయము
 (చూ స్వరము ౨-౧); ౩౫. గాననాట్యయో
 గ్యకల్పపంతకి. — (తె) జేతి; ౩౬ స్వరవిన్యా
 సభేదము. — గమకము; ౩౭. వీణ కంతము
 వినియందలి ధ్వనివిశేషము. — అనేకవస్వర
 ము. (తె) ఏనుగుసారము; ౩౮. చూ, స్త్రీ
 రాగములు; ౩౯. పురుషరాగములు: —
 భైరవి, మళవి, బంగాళ, హిందోళ, రాగ
 మంజరి, శ్రీరాగము, గౌరి, భూపాల.
 (8); ౪౦. స్వరస్థానము తప్పకజెప్పినస్వర
 ము: — అవస్వరము; ౪౧. పల్లవివెంబడి చర
 ణముకు. — అనుపల్లవము, అనుపల్లవి; ౪౨.
 తాళమానలఘు చతుష్టయకాలము — శృంగ
 ము; ౪౩. పదునాలుగు అక్షరములుగలతాళ
 విశేషము. — ధృవము; ౪౪. కొన్నిరకములతా
 లములు: — (చూ, రాగములు; చూ, తానములు;
 చూ, తాళము. ౨) ఆనందిభైరవి, ఆరభటి,
 ఆరభి, ఋషభము, కమభము, ఘరటి, కల్యాణి,
 కాంభోజి, దర్పారు, ధవళము, నాట, పం
 చాలి—పాంచాలి. (తె) పంచే. పంచేళము,
 మలహరి, మోహన, పవనగర్త, పసంతము,
 శంకరాధరణము, శ్రీరాగము (శ్రీ), సారా
 వత్తిము, హిందోళము; (తె) జోపడి—జోప
 లి; ఇత్యాది. తద్విశేషములు. — హిందుస్థా
 నీరాగ తాళవివరములు: — (ఇవి కిర్కీ కా
 వదములుగ చేర్చలేదు) పురుషరాగములు
 ౬. పిట్టల నొక్కొక్కవానికి ఆటగురు
 భార్యలచొప్పున ౩౬. శ్రీరాగములు
 పుట్టినవి. ఇందువలన “ధేరాగ్ ధత్తన్

రాగ్న" అని చెప్పెదరు. కడమరాగములు
వీటివిడ్డలు: పురుషరాగములపేర్లు. ౧ మేఘ,
౨ సిరి, ౩ దీపక్, ౪ హింజోత్, ౫ మా

లోకాన్, ౬ ధైర్యో, తక్కిన ౩౬ రాగ్నలు
వీటి భార్యలు. తక్కినవన్నియు విడ్డలు.

— *స్వరముల పేరులు* —

కరజ్	రిగవ	గధార్	మద్దం	వంచం	తైవత్	నిఖార్
స	రి	గ	మ	వ	ధ	ని
రి	గ	మ	వ	ధ	ని	ధ
గ	మ	వ	ధ	ని	ధ	వ
మ	వ	ధ	ని	ధ	వ	మ
వ	ధ	ని	ధ	వ	మ	గ
ధ	ని	ధ	వ	మ	గ	రి
ని	ద	వ	మ	గ	రి	స

ఈ స్వరములకు ఎక్కువ తక్కువలనుబట్టి
ఋక్తమేర్పడును. ఇత్యాది — రాగకాల
ములు, రాగములు. — ఉదయము మొదటి
జోమన పాడవలసిన రాగములు: —
చిలావల్, అలయాచిలావల్. అలయ్య,
గొడచిడావల్, సుద్చిలావల్, నట్చిలా
వల్, సువాచిలావల్, సుగరైచిలావల్,
సువా, సుగరై, కోకబ్చిలావల్, నట్సా
రాయన్, మరట్చిలావల్, చిరాచా.

రెండవజోమన: —

బరాచాతోడి, తోడి, హసాతోడి, దేన్
తోడి, సింధుతోడి, సావరి, అసావరి, బర
హన్, బరహన్ సారంగ.

మూడవజోమన: —

సారంగ, మరట్సారంగ, జల్సారంగ,
బన్సీసారంగ, మద్మావద్, గొడ్
సారంగ, చింద్రాబన్సీసారంగ, నట్సారంగ.

పాలుగవజోమన: —

నట్, వరకీనట్, మళలానట్, ఛయ్య
నట్, మేఘనట్, ఖింబలాన్, ధనాపల్లి,
పూర్వీ, పూర్వా, పూర్వీ, మూలో, గొడ్,
గారి, గారా.

అయిదవజోమన: —

సిరి, జయతోసిరి, మార్వీ, మూలోసిరి, గొడ్
సిరి, సిరివంత్, భాకా, మోహనకల్యాన్,
కల్యాన్, క్యామకల్యాన్, అమీరకల్యాన్,
అమీర్నట్. యశవకల్యాన్, యశున్,
యూహ్. దీపక్, దీపక్కల్యాన్, కామూద్,
జామూద్, కామూద్, కల్యాన్, జామూద్
కల్యాన్, కోకబ్చిలావల్, భూపాలీ, భూపాలీ
కల్యాన్, భూవకల్యాన్, జంరథోటి, మేఘ
జంరథోటి.

ఆఱవజోమన: —

శంకర్, కాంగడా, బహరానంద్, కాపీ, మ
లోకాపీ, బేహగ్, శంకరబేహగ్, దూద్
బచన్ బేహగ్, జహవంతి, ఖంమాజ్, సుద్ఖం
మాజ్, నాయక్, నాయకా, పీహ్, నట్మం
జరి, కానడా, జోగీకానడా, బూందీకానడా,
జిద్దీకానడా, మియ్యకానడా, బాకేసిరికా
నడా, బాగేశ్వరి, దర్బార్, రాష్ట్ర, సహ
వా, ఆధానా, కేధార్.

ఏడవజోమన: — వరజ్, సోహన్, లలిత్, బసంత్,
మాఘో, బంగాలీ, మంగల్, హింజోత్,
మూలోకాన్, కంధార్, గంధార్.

ఎనిమిదవజోమన: —

దేవుకాంధార్, దేవుగిరి, కోజరి, రాంకల్,

గుఱు-గుఱు; (3౨) ఓర్వలేనితనమున ఆడి పోనుకొనుటకు. — ఆఘోషము. (తె) ఉత్పత, సుపారు, గోరవ, రంతు, రట్టడి, రట్టు, రద్ది, రద్దు, రవ-రవ్య, సడి; (3౩); (తె) కగిందు, గజవిజ, గలివిలి, గసివిసి, దొండడి, దొమ్మి, రాటము, రాటు, తొమ్మే, సందడి; (౪౦): (తె) కొండవలుకు; (౪౧) వింటిసారి మోతకు. — అశ్వాకరణము, కింజ, గుణధ్వని, టంకారము, ధనుష్టంకారము, విష్ణురము-విష్ణురము, కింజ; (౪౨) (తె) లాలి, లాలిపాట; (౪౩); తెక్కల గాలిచేప్పుడు: — (తె) రింగు-టింగు, టువు; (౪౪) నడిమి వేలిని పెద్ద వేలితో గూర్చి ధ్వనింపజేయుట: — (తె) చిటిక-చిటిక, చిటికరింత, నెటిక-నెట్టిక, వేల్పుడి; (45) క్షితి, త్పటము, త్పటి. (తె) చిటిక-చిటిక, చిటికరింత, నెటిక-నెట్టిక, వేల్పుడి; (46) కళాపీఠమున చేప్పుడు: — (తె) డిబ్బు; (47) బాజోలధ్వనికి — (తె) బాజోలు; (48): (తె) సంతగోల; (49) పీఠాధ్వనికి. — కుంధనము. (తె) ములుగు-ములుగు-ముల్లు; (50) ఆచేతనవస్తువులూ కదానితోనొకటి తానుటచే కలుగుధ్వని: — (తె) చేప్పుడు-చేల్లు; (51) వానచేప్పుడు: — ఘర్షణము. (తె) ఓలు; (52) గర్భము మోతకు: — ఘర్షణము; (53) వాద్యముల చేప్పుడు: — ఘంకృతము, తూర్కము; (54) జలవివృత సముద్రధ్వని: — (తె) ఓల; (55): కిలకిల, పార్వసము; (56) తనధ్వనికి. — అత్మఘోషము; (57): వీరహంకారము. (తె) ఉలుము; (58): గాలివిసదటవలన గలిగినధ్వనికి. — ధూత్యైతము; (59): వసువత్సదుల తెక్కలచేప్పుడు: — ఛ, (తె): రివ్వ-రివ్వ; (60) నివృత్తముంట్ల మోతకు. — రిటితము. (తె) రిటిత; (61) (విణ)

మోసినది: — రణితము; (62) కీళ్లు విఱుగుటచే గలుగు ధ్వనికి. — (తె) మెటికె; (63) ఆములు లోనగువాని మోతకు: — మర్తరము. (తె) మొలు మొలు; (64) చెడుగుడు అటకూతకు: — (తె) బిల్లి (అల్లి బిల్లి చెంగలనాట); (65) అలంకరణములధ్వనికి. — ఆఘాతము, జీన, భూషణధ్వని, కింజితము; (తె) నగలచేప్పుడు; (66) అందెల చేప్పుడు. — ఘంకృతము, కింజ; (67) గొలుమలధ్వనికి: — ఖణ్ణుతము; (68) ఆయుధధ్వనికి — ఖణ్ణుతము; (69): (తె) గొనబుపాట, సంచుపాట; (70) భూగర్జనము: — గాతువు; (71) శబ్దమత్తయినను. — కాహళము; (72) పానుకోక్తికి. — కాహళము; (73) చెడ్డపినధ్వనికి: — కార్తవ్యరము; (74) బిడ్డలు నిద్రి లేచునపుటి మూలుగు: — (తె) కిదుకు; (75) బిడ్డలమూలుగు: — (తె) కిదుకు; (76) ఘంటలచేప్పుడు. — న; (77) ఘంట అనురాగమునకు — ఘంట; (78) మర్దల లోనగువాని మోతకు — ఆతంకము, ఆనకము, గుండెలము, గుండలము. (తె) ఆరపు-అఱపు-అఱపు-అఱపు; (79) మురజధ్వనికి: — మర్జ; (80) కొమ్మువాద్యమునకు: — (తె) సింగినాదము; (81) చర్మాచ్ఛాదితమర్దలాది వాద్యమునకు. — అవసధము; (చూ, పీఠె ౫౦); (82) సుషిరవాద్యమునకు. — అకాకము, సుషిరము. (తె) తార; (83) మృదంగరవము: — (తె) దింది-దిందిమి-దిముకు; (84) డిండిమధ్వనికి. — డిండి; (85) పిల్లనగోవిలోనగువాని ధ్వనికి. — జమ్, జంజని, క; (86) రిప్పెటధ్వనికి. — టింటి; (87) ధక్కాధ్వనికి. — టట్టరి; (88) లంపావాద్యము. — టట్టరి; (89) మృగవత్సదులధ్వనికి. — రుతము, రుతి, వాళితము-వాళితము; (90) కంచెమోత

తకు. — (తె) కంగు; (91) మృదంగాదివా
ద్యముకు. — వాద్యము. (తె) వాజ్ఞేయ-వాద్య
ము, వాపు, వాయింపు, వాయినము (చూ,
స్వరము. 2-2౮); (92) చంబవాదమునకు. —
చంబము, పాంగింగము; (93) ఆశిదారుణధ్వ
నికి. — కంగిందు, గోల, రంపి, రంపు-జంపు-
జంతు-జంతె, కద్ది; (94) మాటుమోత
కు. — చృతిధ్వనము, చృతిస్మృతి. (తె)
మాటుమోత-మాటుమోత; (95); (తె)
పెళిపెళి; (96) పుతస్వరమునకు — పువము,
పుతము; (97) ధ్వన్యనుకరణములకు: చూ,
హూహూ; (98): మందగము; (99) అవ్య
క్తవాక్యము: — కాహళము; (100): చూ,
తానములు; (101) కిండిమధ్వని: — గురుము
గ్ధలము; (102) తుపాకి పిరంగిలోనగునాని
ధ్వనికి. — (తె) ఆ గాదు; (103) కుండమీది
వాద్యముకు, కమరము; కరతాళధ్వనులకు: —
(104) కరతాళము, కరతాళి, కరద్ది, కలంకప, కు
లక్కము, తాలమగ్ధలము; (105) శంఖధ్వనికి. —
కాంబవకము, ఖమ్, డ, శంప-సంప; (106)
ఝర్పకమును ధ్వనికి. — ఝ; (107) చూ,
ఞన్యతాళములు; (108) చెడ్డఝల్లీరవముకు: —
కఝల్లీరవము; (109) కటంబధ్వనికి —
కటంబము; (110): (తె) గొబ్బిళ్లు; (111)
దుఃఖభయాదులచేతగలుగు ధ్వని వికారము
కు. — కాకుపు; (112) స్వరములలోని భేది
ములు. — కల్లత్వము, ఘర్షరి; (113); చక్షిధ్వ
నికి. — కూజితము. (తె) చలుకు-చలుక్కు;
(114): గంభీరము; (115): సింహగర్జనము,
సింహనాదము, ట్రేడ్, ట్రేడితము, ట్రేల్,
ట్రేల్లితము, గర్జ, చుక్కారము. (తె) బొబ్బ,
సింగరవలి-సింగావలి; (116) ఏ ముగు
ధ్వనికి. — కరిగర్జితము, గర్జ, గర్జము-గర్జ
తము, ఘోరకారము-ఘోరకృతము-ఘోరకృతి,
బృంహితము. (తె) కీక-గీక; (117) ఏ

ముగు చెడ్డకూతకు. — కాఫీట్కూరము;
(118) వ్యాఘ్రధ్వనికి. — గర్జ. (తె) కోట
రింపు, బిబ్బరింత; (119) నక్కకూతకు. —
(తె) ఊల-ఊళ్; (120) కుక్కకూతకు. —
బుక్కనము, భషణము. (తె) బొంబు-బొ
య్యి, మొలుగు-మొలుగు-మొలుగుడు-
మొలుపు; (121): (తె) మేకసారము;
(122) పందికూతకు: — ఘుర్గురము. (తె)
గుటగుట, గురగర; (123): పీణ, కంఠము
పీని యందుబుట్టిన ధ్వనికి — అనేకపస్వ
రము. (తె) అబోతుసారము, ఏముగు
సారము; (124): ఆవులు లోనగునాని ధ్వ
నికి. — అంధ, చిత్త్రుతము. (తె) అంబా-
అంచే-ఉంబ; (125) కోతిధ్వనికి. — (తె)
ఉట్టు; (126): ఉత్పలము, కాకధ్వని. (తె)
కాకికూత, కాపు; (12౭) నెమకకూతకు —
కకూజితము, కేక. (తె) కిం, కీక, కేకప,
కేస; (128) బొంపధ్వనికి. — కేంకృతము;
(129) కొంగధ్వనికి. — కేంకృతము; (130)
కోకిలధ్వనికి. — కుహరితము - కూహరితము,
కు హువు - కు హూవు, కోకిలము,
మణితము-మాణితము; (131) గుడ్డరూబధ్వ
నికి. — (తె) గూండగి; (132) తుమ్మెద
ధ్వని: — ఊర్మికి, గుంజనము, గుంజితము,
ఝంకారము-ఝంకృతి; (133) ఈలపురుగు
ధ్వనికి: — ఝల్లి - ఝల్లిక. (తె) ఈల,
చి వచ్చటబుట్టు, జిట్టు; (134) రతి
కాలమువందలి గళిరవము: — కుహరితము, కూ
జితము, మణితము-మాణితము, రతికూజిత
ము. (అవ్య) అనో. (తె) కూకీవలుకు, గిల
కువలుకు, పావురపుబుల్కు - పావురాబ
ల్కు, మెల్లిగుక్క, రవవలుకు, లోగుక్క,
వెలిగుక్క. తద్వి — ం పూ(పూ)త్కృతి.
శ్వసితము. (చూ, రతిధ్వనులు); (135) చకు
కంఠరవమునకు. — అరపు-అలపు-అలుపు

అటువు, కంఠ-అంకియ-అంకి; (138) గు
జ్జుపుకూతకు.—పాప. (తె) సకిరింత-సకి
రింత-సకిరింత; (137) గాడిదకూతకు.—
ఇ. (తె) ఓండగి; (138) సప్తస్వరముల
యొక్క అరోహణాపరోహణములు :- మూ
ర్చన; (139) సంగీతమునందలి గీత:-కర్ణము;
(140) చంచలుస్వరధ్వని:-వసంతదూతము;
(141) నాదములు.—(౧) వర్ణితనాదము;
(౨): (చూ, అట. 3); అటతాళము; (142)
వీణకరిచెకు.—సేవకము (చూ, వీణాదం
డము); (143) జ్యోతుష్టినవలని ధ్వనికి.—
జ్యోతిష్సము (జ్యోతిష్సము); (144)
జ్యోతిష్సనికి:- శుభ్రధ్వజం (145) కీచుకీచు
మన ధ్వనికి.—సకి; (146) వేలిదాదకు:—
వీణకరి; (౧౪౭) అటుస్వరముల రాగ
ముకు.—మడకము; 3. ముక్కు-గాలి: చూ,
వాయువు; అం. 4: చూ, లక్షణాంగములు. (పురు
షునకు.—“హంసస్వరమైన ధన్యతడగు. మే
ఘస్వరమైన రాజగు. భృంగస్వరమైన భోగి
యగు. కృచ్చస్వరమైన భాగ్యవంతుడగు
దుండభిస్వరమైన సౌఖ్యమగు. ఖరస్వర
మైన నిద్రితుడగు. కాకస్వరమైన పాపక
రుండగు.”); 5: చూ, స్త్రీలక్షణాంగ
ములు. (స్త్రీకి.—“తీక్ష్ణము, అతిగంభీరము,
అతిమధురములయినను, శోచల-హంస. వీణా
స్వరములబోలినను అమృతపుత్రిలగును. మృ
దువైనపుత్రివతియగు. శృంగ-చక్రివాకిమా-
శోకిలధ్వనుల బోలినను రమ్యమైనను ధన్య
ధాన్యవృద్ధియగు. గాడిదధ్వనిబోలిన విద్వలు
లేనిదై విధవియగు.”); 6: చూ, అష్టదశ
తదార్థములు. [గ్రంథములు.

స్వరమేళనానిధి. అం: చూ, భరతికాస్త్ర

స్వరయతులు. అం: చూ, యతులు.

స్వరరాగనుధారపము. అం: చూ, భరతికాస్త్ర
గ్రంథములు.

స్వరపల్లి. అం: చూ, భిన్నపద్ధతజభాషలు.

స్వరకాస్త్రము. అం. కుడియొడను ముక్కురంధ్ర
ములవెడలు వాయువు నూత్ర్య చంద్రి స్వర
ములను పేరుజేంది సకలకుభాకుభయలను
లోకవ్యవహారములను జీవితకాలమును దెలి
యజేయునది, వర్ణితము వర్ణమాణము; చూ,
కాస్త్రములు.

స్వరాటు. సం. వి. జ్. పుం. రూ-స్వరాటు.

1. బర్హము: చూ, హంతుడు; 2. ఇం
దురుడు: చూ, సహసాక్షుడు.

స్వరాట్టు. సం. వి. జ్. పుం.—వై.—

స్వరితము. అం: చూ, వేదస్వరములు.

స్వరపు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. వక్షాయుధము:

చూ, బాణము. 1; 2. యూవస్తంభము
యొక్క తునుక; 3. అమ్మ: చూ, బాణ
ము. 1; 4. జేన్నుము: చూ, యజ్ఞము; విణ
5: చూ, స్వరంతరిము.

స్వరూపము. సం. వి. అ. న: (చూ, స్వభావ
ము.) తద్వి.—రూపునకు.—అకారము, అ
కృతి, తత్వము, తలము, బలము, రూపకము,
రూపము, స్వభావము, (అవ్య) అనో. (తె)
అడ, ఉరువు-ఉలుపు, నిలుపు, పాడ, పాడ
పు, పోలిక-పోల్కి, పాడగు-పాడుగు-
పాడుపు-రూపు.

స్వర్గము. సం. వి. అ. పుం. (లెస్సగా నుభవ
నుభవించబడునది). 1: అక్షయలోకము, అ
భిమ, అవరోధము, అవరోహము, ఇంద్రి
లోకము, ఇద, ఊర్ధ్వలోకము, ఋగ్వికా
రము, కులకము, ఖంబు, ఖమ్, ఖోలకము,
గులూచి, గోవు, గైతి, జీవంతిక, త్రివికాల
యము, త్రివిషము, త్రివిష్టవము, దివము,
దేవలోకము, నభము, నాకము, చరమనదము,
మోక్షము, వానుకము, వైకుంఠము, కమ్
నురలోకము, పైరిభము, స్వర్గోకము. (తె.
వ) కేకీకట్టు-కేకీలపట్టు - కేకీలపాఠము,

దివము, దివి, విజయహోల, విన్నహోల-
కన్యోలు, వినువలను-విన్యలను, వెల్లజేక్క-
పామిలెంకి, వెల్లకోల్లలపిడు, వేగంటిక చ్చేరి,
వేల్పులెంకి; 2. ముక్తికృత్యకేయనమా: చూ,
మోక్షము. 1; అం. 3: చూ, లోకములు.

స్వర్గలోక మునుబోందు బాతికుడు. పా. గ. ౬
గ్నాధిపతి గురునితో గలిసినను, గురుక్షే-
త్రమందున్నను (పాపగ్రహసంబంధము లే-
కుండ నుండ వలెను). ఆ వ్యయాధిపతివ్యయ
మందుండి శుభులతో సంబంధముండినను,
3 ఉచ్చగ్రహమతో గలిసినను, ౪ వ్యయ
మందు శుభులున్నను, ౫ శుభగ్రహములచే
వ్యయస్థానముచూడబడినను స్వర్గలోకమును
బొందుదురు.

స్వర్గముడు. సం. వి. అ. పుం. స్వర్గమును
బొందినవాడు తద్వి:—చూ, వరేతుడు.

స్వర్గలోహణవర్ణము. అం: చూ, వర్ణములు.

స్వర్గ కారుడు. సం. వి. అ. పుం.=సాహ్సారి.

(బంగారు జేయువాడు) అగపాల: కనక

కారుడు, కలాడుడు, కలాపుడు, కాటిలు

కుడు, గౌంజుకుడు, నాడింధముడు, వం

చాణుడు, వశ్యతోహరుడు, మోనికుడు,

దశ్యకారకుడు, లోహకారుడు హేమకా

రుడు. (తె.ప) అగపాలె, ఓజే, కంసాలి-కమ

సాలి-కమసాలె, కమ్యటిడు, కొమ్మకాడు,

వటకారుడు, పారసి, పాహ్సారి, సాహ్సారి.

తద్వి:—గ. దేవశిల్పికి—మయుడు, విశ్వకర్మ-

విశ్వకర్మడు; ౨. శిల్పకుల వృధానుడు:—

కారుకుడు, కులకుడు, కులికుడు, కులుకుడు,

కులశ్రేష్ఠి-కులశ్రేష్ఠుడు, కృత్తువు, శిల్పి,

శిల్పకారి-శిల్పకారుడు, శ్రేష్ఠి; 3. వడ్డ

వానికి.—కారుకుడు, కారువు, కావ్యకర్తకు-

డు (కావ్యకర్తకుడు), కాల కర్తకుడు, గా

మితకుడు, తక్షకుడు-కర్తకుడు, త్వష్ట-

(త్వష్ట్ర), రథకారుడు, వడ్డకి, శిల్పి, నూ-
తుడు, నూత్రిధారుడు. (తె. ప) వడ్డం
గి-వడ్డ- వడ్డంగి, వడ్డబత్తుడు, వడ్డవాడు;
౪. కంచేరికి.—కాంస్యకారుడు, కానుం-
ధమి, కారంధమి. (తె) కంచేరివాడు, కం-
చేరి; ౫ రాగివనవాడు:—తామ్రకట్టకు-
డు, తామ్రకుడు; ౬ ఇనుము చేయువాడు:—
వ్యోమకారుడు; 7. కవ్యురి:—వ్యోమకారు-
డు; ౮. (తె) మద్దకమ్మరి; ౯. సమానమైన
శిల్పులవరుసకు:—శ్రేణి; ౧౦: (తె) తట్ర-
తట్రు; ౧౧: చూ, శిల్పులు.

స్వర్గకేరికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కామఖడ్గదళ.

(తె) బంగారుమొగిలి* (చూ, మొగిలి.)

స్వర్గక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1. కంకుష్ట, కపిణి,

వటువర్ణి, వయస్య, హిమావతి—హైమవతి.

(తె) రెడ్డివారి నానలబాళిలు; 2. అవ్యాజ

పత్రిక, షేముము, షేమిని, గజకర్ణము, గజ

హాసకము, చుండ, చందనవారి, దుష్పత్ర

ము, ధనహారి, బృహచ్చదము (తె) బలరక్క-

సి-బలరక్క-స*. తద్వి:—చూ, రక్క-స.

స్వర్గక్షీరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంకుష్టము,

కంకుష్టారేచని, కాకకృష్ణ, కృష్ణగంధ, క్షీరిణి*.

స్వర్గగృహము. సం. వి. అ. ప. బంగారపుటిల్లు:

చూ, నదనము. 1.

స్వర్గడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అకాళగంగ: చూ,

నది: చూ, హాడిని. తద్వి:—గ. వరిఖకు—

అఖారము, అఘటము, ఖారకము, ఖారీభువు,

ఖేయము, ఘాతిక, గడము, దేవఖారక

ము, వృతికూపనము, వరిఖ. (తె) అగడిత-

అగడ్త, కందకము, దవంతి; ౨. ఏలునకు.—

నేత్రము, వయస్యిని, పాపని, భిగవతి, భూ

మిజ; 3. చిన్నకాలవకు.—(తె) వరి, బో

దియ-బోదె; ౪. నదిలోనుంచి చీలిపోయిన

పాయకు:—(తె) పాయ; ౫. క్షీరనదికి.—

(తె) పాలేణ; ౬. పినాకినియనునదికి.—

వివాకిని. (తె) పెన్న: ౭. ఏటికంపునకు. —
చక్కాణి, పుటభేదము; ౮. నర్మదానదికి:—
పూర్వగంగ; ౯. ఆకాశగంగకు. — (తె) పా
డుగునుడుగు; ౧౦. కాలునకు. — సారణి;
౧౧ వక్రిమనమద్రముననుండు వరుణోద్వా
ననదికి. — ఐసి; ౧౨. పాతాళమునందలియే
ఋకు. — భోగవతి; ౧౩. నదీపాగ్ంతమునకు:—
చూ, మడి. 1; ౧౪. మానికయననదికి. —
మాలిక; ౧౫. నదులపేర్లు. — రూప్య, రాక.
ఇత్యాది. (చూ, నది.)

స్వర్ణదీధితి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1
స్వర్ణ భేదము. అం: చూ, దానము. 2

స్వర్ణపక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. గరుమ: చూ,
హరిహరమండ. [చూ, శర్మ, రాంకము

స్వర్ణపాశేవతము: సం. వి. అ. న. పెన్నయాడ*:
స్వర్ణపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: ఉత్తెంత, నిత
వీర్య: (తె) జిలుగు- (జిల్లు)-జిలుగు, పెం
డు, బొందుబెండు. *. [చూ, విష్ణువు. 1.

స్వర్ణచిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. చెన్నుడు:

స్వర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. సాన్నము-సా
న్నా. బంగారు: చూ, లోహము. 1; పుం.

2. ఎఱ్ఱపెంకాయచెట్టు: చూ, స్పంధఫలము;
అం: ౩: చూ, దానము. 2.

స్వర్ణరంజకము. అం: చూ, అపయంతనాస్తయలు.

స్వర్ణవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కనకవర్ణ, కా
కాండి, కాకాండోల, కుంగని, మహాజ్యోతి
వృత్తి. (తె) పెద్దమానేరు; తద్వి. — మానే
రుకు: — అగ్నిభాస, అనలవర్ణ, ఆకాశము,
కంగుడి, కంగునీవత్రి, కటభి, కాకాల్లరి,
కాకాయువు, కింకుక, శుద్ధవర్ణము, జ్యోతి
ర్లత, జ్యోతివృత్తి, జ్యోతిమగ్న. జ్యోతి
వ్యా, విణ్ణ, పారావతాంఘ్రి, లత. (తె)
ఉప్పరింత-ఉప్పరింత, ఎక్కుడుదీగ, మా
నెరు-మానేరు, మెఱపుదీగ.

స్వర్ణవైయము. అం: చూ, మహాపాతకములు.
స్వర్ణానువు. సం. వి. ఉ. పుం. రాహుగ్రహ
ము: చూ, రాహువు. 1. తద్వి. — కేతువు
నకు. — విశవము: చూ, రాహువు. 1.

స్వర్ణోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణము.
స్వర్ణైశ్వర్యము. అం: అగ్నినీదేవతలు (అశ్వర్య)
స్వల్పదురాలభ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పిన్న రేగటి
దూక: కత్తు, కరభప్పియ, కరభాదని,
కసాయ, మనాళకము, శుద్ధదురాలభ, శు
ద్ధదుస్వర్ణ, గంగాది, చోదని, యనాసము,
యాసము, యాసలత. *. తద్వి. — రేగడిమా
లకు. — చూ, సముద్రాంత *.

స్వల్పము. సం. వి. ఇ. కొంచెము: అంశువు, అణిము,
అణిము, అణువు, అక్షల్పము, అనుబంధము,
అల్పము, అల్పివ్యము, అల్పియము, ఇయూప
ము, కణము, కణిక-కణికము, కణియము,
కణికము, కణియము-కణియము-కణియము,
కాకము, కీలము, కృకము, శుద్ధము, శుద్ధ
కము, ఖర్వము, ఖలము, ఖల్లకము, గంధము,
ఛాయ, టుంటకము, తమవు, తుగ్గిటి, దరము,
నభో (నజ్), మాత్ర, రేణువు, లవము,
లేళము, వీచి, సంగ్రహము, నూత్నము,
నూవపదము, స్తోకము. (అవ్య) అ, అవ,
అజ్, అత్, ఈషత్, కిమ్, కించిత్తు, కు.
(తె) అన్నువ, అలక-అలకన. అల్లన, అల
తి, అలునము, అనదు, ఈగు, ఉలి, ఎల, ఒ
కింత-ఒక్కింత, కన్నియ-కన్నె, కసిడి,
కాకి, కింగిరి, కిముడు, కీసర, మఱుమఱ, కొం
చియము- కొంచెము, కొద్ది, గిటగిటన, గుడి
గుడి, గుల్ల, గొఱకము, గోరు, చికిచికి, చిటి-చిట్టి,
చిడిపి, చిడుగు, చిరుర, చిన-చిన్న, చిని-
చిన్ని, చిచ్చు, చిటి-చిఱు-చిఱుక, చిలిపి-
చిలుప, చెలుకు, చెనడి-చెన్నడి, జను
గు, జలివిలి, జలుగు జిల్లు, తిక్కెలు, తని,
తిలిరి, తుక్కు, తోడెము, తోడెము, దడి

మమ-దడివము-దలివము, కట్ట, నలుజో, నలి, నీరు, నలి, నుసి, పిన-పిన్న, పిల్ల, పినరు, పున్న, పులు-పుల్లు, పాటిపాటి, బుచ్చి, బుడిబుడిపి, నొమ్మ, ముటి, రవ, లిగాడు, లే, లేత, పెడ, సన్న-దనము, సన్నన, సన్నము, సయికము-నైకము, సలికము, హల్కా, తద్వి-—౧. బహుప్వల్యమునకు—కనిష్ఠము, త్రోదీప్తము, త్రోదీయము, లేకము. (తే) (అవ్య) ఇంచించే క, ఇంచు క, ఇంచుకంత, ఇనువంత, ఒకింత, కాంత, కీస, కొండిక-కొండొక, చిటిపాటి, చిన-చిన్న, చిన-చిన్ని, గొరంత, బుల్లి, రవంత-రవ్యంత, గోంత, పెడపెడ, నంత, ౨. కొంచెముకొంచెమునకు—(అవ్య) అల్పకము (తే) చిగువ చిలువ, కొద్దికొద్ది, పాటిపాటి, ముతముటి.

స్వవకముగు. మి. అ. కిరి: (తే) సముతువడు: చూ, లోబడు. [చూ, స్వాధీనము.

స్వవకము. సం. వి. అ. న. తనవకము, వకము: స్వవాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ. సువాసిని.

1. పేరంటాలు: చూ, స్త్రీ; 2. పుట్టినింట నుంగడి యాడుది: చూ, స్త్రీ.

స్వవిరము. అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారములు. [చూ, సహోదరి.

స్వస. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. తోడబుట్టివది:

స్వసమ్మఖరలము. అం: చూ, హస్తపరిచారములు.

స్వస్తి. సం. ఇ. (అవ్య): చూ, శుభము.

స్వస్తికచ్ఛము. అం: చూ, సంయతహస్తములు.

స్వస్తికము. సం. వి. అ. పుం. 1. తూర్పువాకిలి గల రాజగృహము: చూ, సదనము. 1;

2. తేనుకము: చూ, స్మరి. 1 (హర్షము. 1);

3. భుజబంధవిశేషము; 4. మంగళవస్తువు;

5. ముగ్ధ స్త్రీ హస్త విన్యాసవిశేషము;

6. పామయొక్క చడగమీడివంపయిన మొవలుగల యర్థవందాకారపు పల్లవి లేఖ;

అం. 7. చూ, అసంయతహస్తములు; 8 చూ, బహుపరిచారములు; 9: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు; 10: చూ, సంయతహస్తములు.

స్వస్తిక రేచితము. అం: చూ, కరణములు.

స్వస్తికాసనము. అం: చూ, ఆసనములు. (ఆసన విశేషము=చతుపు.) తద్వి-—బృహస్పతము. స్వస్తిముఖము. సం. వి. అ. పుం. తోబ; చూ, లేఖ. 3.

స్వస్తిముఖుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బౌద్ధానుగుడు: అగ్నిముఖుడు, అగ్నిజన్మడు, అగ్నిజాడు, అధర్మడు, ఏకకుడు, కుత పుడు, భూషయత్తువు, చతుష్పథుడు, ద్విజన్మడు, ద్విజాతి, ద్విజాడు, ధరామరుడు, బాడబుడు, బృహ్మ, బౌద్ధానుగుడు, భూదేవుడు, భూమరుడు, వచత్తువు, విప్రుడు, కమిగర్భుడు, పట్కర్మడు. (తే. వ):—ఇరుబుట్టువు, తొలుబాతివాడు, దుగపట్టుక, నెలవేలుపు, పాటుడు, వాటువాడు, పుడమివేలుపు, బాడడు, బాడనయ్య; బాడనవాడు, బాడనుడు, బొమ్మడు, మినుకచేదువరి. తద్విశేషములు-—౧. వేదాధ్యయన సంకల్పడు:—వైదికుడు, గృతున్నడు, శ్రోత్రియుడు, పట్కర్మడు; ౨. భుజింపుయేడగా ముందులేచిపోయిన బౌద్ధానుగుడు:—బృహ్మఘ్నుడు; 3. బాతిమతొగివడివియైన బౌద్ధానుగుడు:—బౌద్ధానుగు బుద్ధి పుడు; ౪. విద్యాంనుడును సత్కర్మవరుడునైన వంశక రైలనబుట్టివబుద్ధి:—బౌద్ధానుగుడు; ౫: వాగ్మ్యుడు; ౬. విష్ణుధర్మడు:—వైష్ణవుడు:—(తే) తిరుముడి; ౭. అధర్మబాధము తెలిసిన బౌద్ధానుగుడు:—అధర్మబాధు; ౮. అను

చానుడు; ౬. రజస్వల కన్యను పెండ్లియా
డిన బాగ్నానుడు:— అపాంక్షేయుడు;
౧౦. కపట బాగ్నానుడు:— కంకుడు, కర
టుడు; ౧౧. విచరీనామానుబంధము:—
భట్టు, కర్మ. (తె) బొట్టి—బొట్టు; ౧౨. పూ
జ్యుడగు బాగ్నానుడు:— (తె) ఆయ
గారు—ఆయ్యగారు—ఆయనారు—ఆయ్యనారు;
౧౩. యజ్ఞార్చములైనవియుములనడపు బాగ్నా
నుడు:— (తె) జేర్చిగట్టు; ౧౪: (చూ, బాగ్నా
నులు 1932—1933 పాఠము); 2. బ
ట్టునాడు: చూ, నూతుడు (వంది).

స్వప్రసంగము. అం: చూ, శమరరహితములు.
స్వస్థమగు. మి. అ. కిరి: (తె) లేలు, లేలు
కొను, రెక్కను.

స్వస్థము. సం. వి. నెమ్మదిగా నుండునది:
(తె) తిన్న, తిమ్మ, నిమ్మళము, వాసి.
తద్వి. — స్వస్థతకు — పరిపాదము, స్వాచ్ఛ
ము, స్వాస్థ్యము. (తె) తిన్నన—తిమ్మన.

స్వస్థావస్థ. అం: చూ, అవస్థలు (స్వక్షేత్రముం
డున్న గృహము స్వస్థావస్థ యందుండును.
ఖ్యాతి, సుఖము, సంతానము, ధనము గలు
గును) [చూ, స్మృచ.

స్వస్థీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మేనగోడలు;
స్వస్థీయుడు. సం. వి. ఆ. పుం. భాగినీయుడు.
(తె) మేనల్లుడు—మేనల్లులుడు; (చూ,
మేన. (1.); తద్వి. — ౧. చెల్లెలికొడుకు:—
కానిస్థినీయుడు; ౨. తోబుట్టువు కొడు
కు. — భాగినీయుడు.

స్వస్వామిసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.

స్వా

స్వాంతము. సం. వి. ఆ. న. 1. మగమ్య: చూ,
స్వాదమును. 2; 2. బుడ్డిచేయి: చూ,
రూ-పాంత్యము. 3; 3. గుహ: చూ, రం
ధ్రము. 1.

స్వాగతము. సం. వి. ఆ. న. 1. కుకల పరిక్ష్
ము: కాళి; 2. సుఖముతోడిరాగ; అం.
3: చూ, వృత్తము. 1. ("౪-౪-౪-౪౪. 7
యతి. 11 ౪ ఛందస్సు. ఉదా. — స్వాగతం
బెరగు—కౌరికి నెంతే." [చూ, కాఫూట.
స్వాసూటము. సం. వి. ఆ. పుం. బరివౌక*;
స్వాచ్ఛము. సం. వి. ఆ. న. స్వస్థత: చూ, స్వస్థము.
స్వాతంత్ర్యము. సం. వి. ఆ. న: చూ, స్వతంత్రము.
స్వాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదేవి: చూ,
భార్య 1—౬౪. తద్వి. — యము భార్య
కు. — రహణ మక; అం. 2. కరులరిక్క
స్వాతి: చూ, రిక్క.

స్వాత్మికము. అం: చూ, ఆభిరయములు.

స్వాదవము. సం. వి. ఆ. న: ద, పానము, వీరి,
సరకము. (తె) ఆరిక, తాగినదు, తాగిత
దు. తద్వి. — కల్లుతాగివుటకు: — అనుతగ్నణ
ము — అనుతగ్నము, సరకము. (అవ్య) కచ్చి
త్. (తె) కల్లుతాగిగుట (చూ, సరకము. 3).

స్వాదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రుచి. 1;
2. రుచిచూచుట. [చూ, లీఘము.

స్వాదితము. సం. వి. పానము చేయబడినది:
స్వాదుకంటకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చల్లెరు*;
కంటకీఫలము, కంటకీఫలము, త్తురకము, త్తు
రము, చలంకప, వనశ్యం గాబుము, శ్యవంజ్యరి
(తె) చల్లెరు—చల్లెరు. తద్వి: — పెద్దచల్లెరు
కు. — అశ్యవంజ్యరి, ఇత్తురంధ, త్తురంగము,
గోకంటకము, గోత్తురకము, గోఖురము,
గోఖరి, త్రికంటకము, మహాచలంకప. (తె)
ఏయగుచల్లెరు, పెద్దచల్లెరు. 1. చూచె
లంక*: చూ, చెలం 1—3.

స్వాదుభవ్యుడు. సం. వి. న. పుం. తిమ్మవిలు
కాడు: వ, విషయి, కూర్పకారాతి, శ్మి
గారయోవి: చూ, మమ్మభుడు.

స్వాదుభ్రష్టుము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆరువొండ*;
చూ, రక్తఫల.

మృదు. 1; 2. కయనము: చూ, కయ్య. 1; 3: అజ్జత, అజ్జత్తము, అజ్జానము, అవిద్య, అవివేకము, అనాత్మత, జడము, జలము, సర్గము. (తె) ఎద్దెతనము, ఎలుంగమి, కాలు, తెలివితేనకము, నేరమి, విస, విసి, ముఱువ, ముఱుపు, వెడఁగు, వెట్టి; 4. తిమ్మిరి: ఉన్మాదము, తిమిరము-తిమ్మిరము, నుప్తి. (తె) తిమిరి-తిమ్మిరి-తిమరు, బోను.

స్వాభావికము. సం. విణ. స్వభావముచేత గలిగినది, నైజను: చూ, స్వభావము.

స్వభావిక. అం: చూ, నాసికాకీర్యలు.

స్వామి. సం. వి. న్. పుం. 1=సామి. ఒడయఁడు (చూ, రాజ్. 1-2-3): అధిపతి-అధిపుఁడు, అధిభువు, అధీశుఁడు, అధీశ్వరుఁడు, అర్యుఁడు, ఇనుఁడు, ఈశుఁడు, ఈశుఁడు, ఈశ్వరుఁడు, ఉదాస్థుఁడు, కలిమాలకుఁడు, కాంతుఁడు, నాథుఁడు, నాయకుఁడు, నేత, నేతుఁడు, కతి, పరిపాలకుఁడు, పరిపృథుఁడు-పరిపృథుఁడు, లక్ష్మీపతి, పరుఁడు, పల్లభుఁడు, పృథువు, విభుఁడు. (తె. ప):—ఎకివీఁడు, ఏలిక, ఏలికవాఁడు, ఒడయఁడు-ఒడయఁడు, గమికాఁడు, జయ్య, లాకుగు, తీరుపరి-తీర్పరి, దణి-దణియ-దణె, దేవర, దొర, నాయకుఁడు-నాయఁడు, గలుపు, మగఁడు, మనదారి, మన్నియ - మన్నె - మన్నియఁడు-మన్నిఁడు-మన్నెఁడు, మన్ను-తేఁడు, మన్నెకాఁడు, మన్నెవాఁడు, మానిసి-తేఁడు, మేటి, రా-రాజ్, రాయఁడు-తేఁడు, రావు, సర్కారు, సామి, సాయిలు-సాహెబు-సాహేబు. తద్వి. — ౧. పన్నిదలు బంటుల కధిపతికి. — నాయకుఁడు, ౨. గొప్ప పృథువునకు. — అధీశుఁడు, అధీశ్వరుఁడు, మహేశ్వరుఁడు; 3. గృహస్థునకు. — వాస్తవ్యుఁడు: చూ, యజమానుఁడు.

1; 2. మమరస్వామి: చూ, స్కందుఁడు; విణ. 3. న్యాయాధికారి: అక్షదర్శకుఁడు, అతిమాతృకుఁడు, అధికారి, అధికుఁడు, అధిక్వతుఁడు, అధ్యక్షుఁడు, అభిభావకుఁడు, ఉద్భటుఁడు, నైయాయకుఁడు, న్యాయాధిపతి, న్యాయాధికారి, యజమానుఁడు, వ్యవహార, సభికుఁడు, స్థేయఁడు. (తె. ప) తగవరి (తగవరి), తీరుపరి-తీర్పరి, పెడనెల. తద్వి: — ౧. అధికుఁడుఅనుటకు: — (తె) మిండఁడు-మిండగాఁడు-మిండగీఁడు, మిక్కిలివాఁడు; ౨. మహంతుకొంది యధికారి: — స్థానికుఁడు. (తె) పారుచుకొనుట, పారుచుకొనదు, మణిపకాఁడు, మనియకాఁడు; 3. నియమించెడి యధికారికి: — కోలుకాఁడు; 3. ఒక గ్రామమున కధికారి: — స్థాయకుఁడు; అం. 4: చూ, రాజ్యాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

స్వామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ = సాని. పట్టపుదేవి. రాజ్ భార్య (అని కొందఱు): దేవి, పృథ్విణి, మహిషి, రాజ్. (తె) ఏలిక సాని, ఒడయురాలు, దేవరి-దేవేరి, దొరసాని, పట్టపుదేవి, రాణి, సాని. [ములు.

స్వామిపాల వివాదము అం: చూ, వ్యవహారవస్తామిభ్యత్వన్యాయము. అం: చూ, వివాదములు. [ప్రతంత్రము.

స్వామ్యము. సం. వి. అ. న. సాంతము: చూ, స్వామ్యములు. అం: దాన, విసమయ, జల, తరు, పాపాణ, నిధి, నిక్షేపములు (7).

స్వాయంభవమనువు. అం: చూ, మనువులు.

స్వాయంభవము. అం: చూ, అగమములు (చూ, ఉపవిద్యలు)

స్వారాజ్యము. సం. వి. అ. న. స్వర్గలోకపు దొరితనము. తద్వి. — అధిపత్యము, పృథుత్వము, పౌరధనము, మహాత్ము, మహాద

యము, రాజ్యము, వశము, వాల్లభ్యము, శృంగము. (తె) అడదడి, దొరతనము, నాయంకరము.

స్వార్థాట్ట. సం. వి. జ్. పుం. స్వర్గలోకాధిపతి, ఇంద్రుడు; చూ, సహస్రాక్షుడు.

స్వారి. దే.వి.రూ.సికారు; చూ, సంచారము. గ. స్వారోచిషమనువు. అం; చూ, మనువులు.

స్వార్థము. పా. ఏదాడువునకేది నిశ్చితమైన యర్థమో యదిస్వార్థము. వర్తమాన, భూత, భవిష్య, త్తద్వర్తములని స్వార్థమున నాలుగు కాలములు కలవు.)

స్వాశ్రితావనసమోనహిధర్మః. లో. ఆశ్రితుల రక్షించుటలో సమమగు ధర్మములేదుగదా? “ఉదా.—తత్త్వజ్ఞులెప్పుడును హింసకుంగడుదవ్వగలసిరియింటిచేయదురు. “స్వాశ్రితావన సమోనహిధర్మః” యనిపేదము. (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

స్వాస్థ్యము. సం. వి. అ. న. పగిసాదము, స్వస్థత: చూ, స్వస్థము.

స్వాహ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆగ్నాయి, ఆగ్ని భార్య; చూ, భార్య. 1-రం; 2 బుద్ధుని భార్య; చూ, భార్య. 1-రం; అం. 3: చూ, దిక్పాల భార్యలు.

స్వీ

స్వీత్యము. సం. వి. అ.న. పులుము: చూ, నీతము. 1-౫.

స్వీన్నము. సం. విణ. వేదముతోఁగూడినది. స్వీప్తకృత్తు. అం: చూ, రిహీనతానములు (చూ, తానములు)

స్వీప్తికము. అం: చూ, పగిచారములు.

స్వీ

స్వీకరించు. సం. స. కి. 1. అంగీకరించు: చూ, సమ్మతించు; 2. పుచ్చుకొను: అనుగ్రహించు, గ్రహించు, గ్రహించు, పరిగ్రహించు, సంగ్రహించు. (తె) అండు, అందుకొను, అమ్మరించు, అలము, ఇముసుకొను, ఎత్తు, కముచే, కయికొను-కైకొను, కొను, కోలు, చేకొను, చేపట్టు, తొడుసు, పట్టు, పుచ్చు, పుచ్చుకొను, పుడుసు-పుణుసు, సందుకొను. తద్వి.—రాలపట్టు, సమకట్టు, నేకరించు; 3: అపధరించు, ధరించు, విహించు. (తె) అలవరించు-అల్పరించు, ఆగు, ఆడుకొను, ఆసు, ఆనుకొను, ఉంచుకొను-ఉంచుకొను, చోతు, తలకొను, తాలుచు-తాల్పు, నుసలు, పరిపవించు, పాటించు, పూను-ఊను, పెట్టు, పెట్టుకొను, మోచు, సంకరించు, సమకొల్పు, సరించు, హరించు తద్వి:—శివసావహించు. [మనాడు: పహి.

స్వీకర్త. సం విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) స్వీకరిం స్వీకారము. సం.వి అ. పుం. 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; విణ. 2 = నేకరము: అభినివేశము, ఆభ్యుపగమము, అభ్యుపపత్తి, ఆగ్రహము, ఆదానము, గగిహణము, గగిహము-గగిహము, పరిగ్రహణము, పరిగ్రహము, పురస్కారము, ప్రతిగ్రహము, సంగ్రహము. (అవి) ఆజ్. (తె) ఎత్తు, కయికొలు-కైకొలు, చేయి, పట్టు-పట్టుట. పట్టుడు, పట్టుదల, పుచ్చికొలు-పుచ్చుకొలు, నేకరము. తద్వి.—గ. (తె): చూ, లాగు. 1; 2. ముక్తపరుసను:—చూ, సంగగినాము. 2.

స్వీకృతము. సం. విణ. 1. అంగీకరింపఁబడినది: (చూ, సమ్మతి. 1): అంగీకృతిము, అభివన్నము, అభిమతము, అనుశయము, ఉపగతము,

ఉపకృతము, ఉరరీకృతము-ఉరీకృతము-
ఉరీకృతము, పరికృతము, మతము, విదిత
ము, సంగీతము, సంకృతము, సమాహితము,
సత్కృతము. (తె) ఒడఁబాటు; 2: గృహీత
ము, పరిగృహీతము. తద్వి. — గ. పుచ్చేకొనఁ
దగినది: — గాగ్రహము, పరిగాగ్రహము;
3. సంగ్రహింపఁబడినది: — ఆచితము.

స్వీకృతుఁడు. సం. వి. పుచ్చేకొన్నవాఁడు:
పరిగృహీతుఁడు. తద్వి. — పుచ్చేకొను
వాఁడు (గ్రహించేవాఁడు): — గ్రహీత,
గాయకుఁడు, గ్రహయతువు, గ్రహితుఁ
డు, గ్రాహకుఁడు, గృహయతువు,
గృహీత.

స్వీయ. అం. 1. పరియందునాశ్రయ అనురా
గముగల వాయిక: వాణిరి (చూ, వాయి
కలు). [(1). “వివిధకృంగారరమణీయలైవరమ
ణీమణులు: — గస్వీయ, 1 వరకీయ, 3 సామా
న్యలను ములైజంగులు. గ స్వీయ వివాహ
మాడినది. ఇదే ముగ్ధ, మధ్య, పగిల్చయను
భేదములుగలది. (గ) ముగ్ధభేదంబులు: —
అజ్ఞాతయావన గ, జ్ఞాతయావన గ, వవో
ధ గ, విసృజ్జనవోధ గ = ర. ఇది పం
ద్రెండేండ్ల వయసుగలిగి యావనోదయ
మందుమేన్నది; (2) మధ్యభేదంబులు: —
మధ్యధీర గ, మధ్యధీర గ, మధ్యధీరా
ధీర గ, మధ్యధీరాశ్యేష్ఠకనిష్ఠ గ, మధ్యధీరా
శ్యేష్ఠకనిష్ఠ గ, మధ్యధీరాధీరా శ్యేష్ఠకనిష్ఠ
గ = ౬. ఇది పదుమూడేండ్లు మొదలు పదు
నెనిమిదేండ్లదనుక వయసుగల్గి యావనోద
యమైనది. ఇది పతి యన్యసతీసత్వదైనను
గోపింపక తన పాతిపర్యభావము తప్పక
యందును, (3) పగిల్చాభేదంబులు: — పగి
ల్చధీర గ, పగిల్చాభీర గ, పగిల్చాధీరా
ధీర గ, పగిల్చాభీరాశ్యేష్ఠకనిష్ఠ గ, పగిల్
చాభీరాశ్యేష్ఠకనిష్ఠ గ, పగిల్చాభీరాధీరా

శ్యేష్ఠకనిష్ఠ గ, సురతపీయ గ, సురతా
నందమోహితగ = ౮. ఇది పదునెనిమిదేండ్ల
వయసిన వయసుగలిగి సంపూర్ణయావన
ముచే వెలయునది. దీనికి రతికళాజ్ఞానము
మొందు. వీని విభాగకృతులు. — అజ్ఞాత
యావన- తనకు యావనపొందుర్పావమైన
దని తెలియకుండునది; జ్ఞాతయావన- తనకు
యావన పొందుర్పావమైనదని తెలియునది;
న వో ధ = ల జ్ఞా ధ య ప రా ధీ న
రతిగలది. విసృజ్జనవోధ-కొంత రతిపరిచ
యముగలది; మధ్యధీర = అన్యస్త్రీ సంభోగ
మువలన పతియందు వ్యంగ్యముగా కోపపరి
కాళముచేయునది; మధ్యధీర = అన్యస్త్రీ
సంభోగమువలన పతియందవ్యంగ్యముగా ప
రుషవాక్యములుపలుకునది; మధ్యధీరాధీర =
అన్యస్త్రీ సంభోగమువలన పతియందు వ్యం
గ్యవచనంబుచేయుచే పంటనే అన్యంగ్యమైన
కోపచేప్పగలది; శ్యేష్ఠకనిష్ఠ = ఇంద్రుని భార్య
లయందు పడఁతికిఁగల యధిక న్యూనస్నేహ
మువలన నేర్పడునది. అట్టి సమయములో
తన యందుఁగల న్యూనస్నేహంబు నెఱిగి
పతియందుకోపపరికాళముచేయుటలోపైనఁ
జూపిన ధీరాధీరాదిలక్షణంబులుగల యది;
పగిల్చాభీర = అన్యస్త్రీ సంభోగముచేసి
వచ్చిన పతియందు రత్యుదాసీనభావముగలది;
పగిల్చాభీర = అన్యస్త్రీ సంభోగముచేసి
వచ్చిన పతియందు తర్జనతాడనాదులుచేయు
నది; పగిల్చాభీరాధీర = అన్యస్త్రీ సంభోగ
ముచేసి వచ్చిన పతియందు రత్యుదాసీనభా
వము గలిగి తర్జనాదులుచేయునది. శ్యేష్ఠక
నిష్ఠాదిభేదంబులు ప్రకల్పకుంగలవు. తనయం
దుండు న్యూనస్నేహము నెఱిగి పతియందు
కోపపరికాళము చేయుటలో పగిల్చాభీర
జెప్పియుండు ధీరాధీరాదిలక్షణంబులు గల
యది.”; (3): చూ, పరకీయ. (“ఇందనేక

భేదంబులండినను పార్వీనోక్తంబులై పరి
సిద్ధములైన కొన్ని భేదంబులు గలవు. అనే
వన:-౧. గురు:- బారసురతమును గోపనము
చేయునది. ఇది తిరివిధము:- (౧) పృథ్వీ
రతగోపనంజీరిగిన బారసురతమును గోపనము
చేయునది. (౨) పృథ్వీమాణ సురతగోప
నంజీరుగఁబోవు బారసురతమును గోపనము
చేయునది. (౩) పృథ్వీ పృథ్వీమాణ సురత
గోపనంజీరిగిన బారసురతమునుజీరుగఁబోవు
బారసురతమునుగోపనము చేయునది. ౨. విది
గ్ధంతుననుభవిస్తామియనునతరులకుఁ దెలియ
కుండఁగ జారునికమాత్రముఁ దెలుపునది. ఇది
ద్వివిధము:- (౧) వాగ్విదగ్ధంతుననుభవిస్తామి
యనుచేఁదెలుపునది; (౨) క్రియావిదగ్ధంక్రి
యలచేతఁదెలుపునది. ౩ లక్ష్మీతంకొంత బయ
లుపడిన బారసురత వ్యాపారము గలది;
ర. కులటంబుపపురుషును రాగముగలది; ౪. అ
నుకాయనంశేతస్థానా సందర్భమును చిం
తించునది. ఇందులో ౩ భేదములు. (౧)
పర్వమాన సంతేత స్థానసందర్భమును చింతిం
చునది. (౨) భావిస్తాన సంతేత స్థానసందర్భ
మును చింతించునది. (౩) పరిపాస్తమై
సంతేతస్థలమును అసందర్భముచేత పొందఁజో
లక చింతించునది: ౬. ముదితంతుననుభవిస్తా
ము దొరికినది జారునికఁ దెలుపుటకు సం
తోషించునది; ౭. సాహసికంతుననుభవిస్తా
ము సుందరగా పఠిని పంచించి జారునితో
రతి సల్పునది; ౮. పృథిభాచతురంతుననుభవిస్తా
ము తనము కొంత బయలుపడినను సనయోచిత
ముగా తెలియరాకుండఁగఁ జలగనిమేలుకొం
టిని అని బొంతుపరి బొంతునది; ౯. అప
లాపచతురంతున బారత్యమును అపలించి
తోదనముచేసి తనయఁడు పతికి కనికరము
పుట్టఁచునది.”; (౩): చూ, సామాన్య. 1.
(సామాన్యంబు) పృథ్వీమిత్తంబుగ సకల పురు

షులయం దనురాగముగలది. ఇది ౧. జాతి
సామాన్య, ౨. ఆగంతుక సామాన్య, ౩. గూఢ
సామాన్య అని త్రివిధము. ౧. జాతిసామాన్యం
అనివాహితులు రాలుగాక తన జాతికితా
పైఁజెప్పిన లక్షణంబులుగలయది; ౨ ఆగం
తుక సామాన్యంవివాహితయై వెనుక పఠిని
విడిచి వచ్చేలవిడిగా పైఁజెప్పిన ప్రకారము
వర్తించునది; ౩ గూఢసామాన్యంవివాహితు
రాలై గాని కాకగాని పతి గతించిన వెనుక
గాని యింటివారి అనుమతిమీఁద పైఁజెప్పిన
లక్షణ పృథ్వీమాణ గూఢముగా సంపరించి
ద్వివిధమును సంపాదించి పోషకులకుఁదెచ్చి
యిచ్చునది. ఈగూఢ సామాన్యము పార్వీ
సులంగీకరింపలేదుగాని మనుధర్మకాస్త్రము
లో ఈస్త్రీయొక్క రతిని పురుషునికి వ్యభి
చారదోషజనకముగాఁజెప్పలేదు. గాన నిది
సామాన్యలో నంతర్భావముగాఁ జెప్పఁబడి
యె. (చూ, నాయకలు 1585 పొరట. మ
తీయు నాయకలలో ౯. తమోభిసారికం
శీఁకటిలో క్రియానికగూర్చి పోవునది.
ఇట్లనేక భేదంబులూహ్యంబులు. మఱియు
నాధునిక తేర్పఱచిన నాయకలు. ౧. పృథ
త్యత్యత్యత్య, ౨ పృథత్యత్యత్య, ౩ సమాగమివ్య
త్యత్య, ౪. సమాగమ్యత్యత్య అని నల్వరు
గలరు. (౧) పృథత్యత్యత్యత్య=పిరియండు
రికిఁ బోవుచున్నాఁడని భావివిరహమును
గూర్చి దుఃఖించునది; (౨) పృథసత్యత్యత్య
దేశాంతరముఁ బోయెడు పిరియండు
భావివిరహమును గుఱించి దుఃఖించునది;
(౩) సమాగమివ్యత్యత్య=పిరియండు దేశాం
తరమునుండి రాఁబోవునని సంతోషించునది;
(౪) సమాగమ్యత్యత్య=పిరియండు దేశాం
తరమునుండి వచ్చుచుండఁగా మోచి సంతో
షించు నది. ఈనాయకల పృథ్విలక్షణముల
తో ఈఅనంతర భేదములు చేయుండునని

చూసోకొని వాటివాటియొక్క, ఆవాంతర
భేదముల నిరూపించేసి నామనిర్దేశము చేసి
కొనవలయును.”]; 2: చూ, మానవతి 3
[(౧) “మానవతి = పీరియూనియందవ్యస్త్రీ
చీరియూక్తముగాఁ గోపించుట మునుదానికీ
చీరియూడుచేయు ముగళ్యాంతియునుబట్టి చే
యునది. ఇది లఘుమాన, మధ్యమాన, గురు
మాన అని తిరివిధము. (౨) తృప్త, అతృప్త,
తృప్తాతృప్తఅని ముగ్గురు నామకలు గలదు;
(3) ముజియుగర్వితలలోఅయిదుభేదంబులు:-
సాందర్యగర్విత, ప్రేమగర్విత, వివ్యాగర్విత,
యావనగర్విత, కులగర్విత; (౪) అన్యాయ
భోగదుఃఖిత; (౫) ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమ;
(౬) వద్దిని, చిత్తిరి, శంఖిరి, వాస్తిరి.
(చూ, స్త్రీ); ఇత్యాది. గ్రంథవిస్తరభీతిచే
నీవిషయమంతటితో ముగించఁబడియె”)

స్వీయము. సం. వి. తనవి: చూ, స్వతంత్రము.

స్వై

స్వేచ్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇచ్చేవచ్చినట్లు:
ఇవ్వము, కామము, టకము, నికామము, వర్ణా
ప్రము, వర్ణికామము, యథేచ్ఛత, యథేచ్ఛ
ము, యథేచ్ఛము, యస్వచ్ఛ, స్వైరిత. (తె)
అలవోక, ఇంపు-ఇంబు, ఒనగు, విచ్చేలవిడి.
(వి.గ): యథేచ్ఛతము.

స్వేచ్ఛావృత్తి సం.వి.ఇ. స్త్రీ: చూ, యథాకామి.
స్వేచ్ఛావృత్తువు. సం. వి. ఈ. పుం. భీష్ముఁ
డు: చూ, కాంతనవుడు.

స్వేదజము. సం. వి. చెనుటవలనఁ బుట్టినది.
(పునగు లోనగునది.)

స్వేదజములు. అం: చూ, పృష్టిభేదములు.

స్వేదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వెనము: చూ,
వాత్రము. ౧-౩౮.

స్వేదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చెనుట: పుగ్గుము,
తనురసము, విదాహము, పీనము, ప్రసవము,
విపాకము, శ్రమము. (తె) చెనుట-చెచ్చుట,
చెనుగ-చెనురు. తవ్వకేదములు. — కొం
దే, ముఱికిచెనుట; 2. చెనుటపోయుట;
అం. 3: చూ, సాత్వి(త్వి)కభావములు.

స్వై

స్వైరి. సం. వి. (న. ఈ. న్): చూ, స్వ
తంత్రుడు.

స్వైరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అంకులాడి:
అర్జుని-అర్జుని, అసతి, ఇత్సరి-ఈత్సరి, ఋ
షభి-వృషభి, కర్షణి-కషణి, కలతూలిక,
కులట, చర్షణి, ఛిన్న, జార, జాణి, డిం
దిక, తగ్గి, దిక్పారిణి, ధర్షణి, భృష్టలంజ,
నికాచరి, పాంకుల-పాంసుల, పుంశ్చరి, బం
ధకి, ముక్త, లంజ-లంజిక, వండ, వాఛిరి,
విటి, కుండ. (తె.న.) అంటిగది, అంటుక
త్తియ (అంటుకత్తె), ఆపగలది, గుడిసెవా
టు, చెడివ - చెడిసె, చెడ్డతోడ్కులి,
జేజిభి, తిరుగుబోతు, ననువుకత్తె, నసగూటి,
బజోతి-బాజోతి, బసరి-బసిరి, మండకోర-
మండలకోర-మండలకోరి, మండక, మండ,
రంకుటాలు-అంకుటాలు-రంకుటాడి-అంకు
లాడి, అంకురబోతు, రంకెత-అంకెత, టాఁ
గ, అండ్, లంక, లంజి-లంజియ-లంజె, లం
బిడి-లంబి-లమ్మిడి-లమ్మి, వాడవది నె, విట
కత్తె, విటుకులాడి, వెలిచేపులోగన్న తో
య్యలి, వెలిచొరవరి, వెల్లటకత్తియ-వెల్లా
టకత్తె, వేమకకత్తియ-వేమకకత్తె, సాగను
1. త్తె. తద్వి. — కివదానియై వ్యభిచరించె
స్త్రీ: — బసరి-బసిరి.

స్వైరిత. సం.వి.ఆ.స్త్రీ.యథేచ్ఛత: చూ, స్వేచ్ఛ.

వైస్వరుడు. సం. వి. 1. వైస్వరి: చూ, స్వరం
తురు; 2: చూ, సోమరి.

హ

హ. ఒకయక్షరము. సం. అవ్య. 1. పాదపూరణ
మందువచ్చెడి వృత్తము. “రామం ‘హ’
పొహలత్తుణి.” ‘తు-హి-చ-స్మ-హ-
చై.’ ఈ అక్షరము పాదపూరణమందు నర్తం
మను; 2. పూజ: (చూ, సవర్య); 3. పరి
జానుము: చూ, వికారము. 1; 4. నిండు: చూ,
వెగ్గింపు; అం. 5: చూ, కంఠ్యములు;
6: చూ, తాలవ్యములు; 7: చూ, ఊష్మములు.

హంకరించే. వై. అ. కిరి=అహంకార: ఎగసి
వడు, గరివించే, గరువవడు, తరితీపునేయు,
తిమరు, తెగటు, తుగ్గియుడు, తుగ్గు,
నిక్కు, నిజ్జనీలుగు, పొంగు, మురియు, మెక
మెకవడు, కేగు, విక్కు, విజ్జయబడు,
విజ్జుగబడు, వేచే. (సం. ప) అహంకరించే,
అహమించే, అటోపించే, ఉల్లేకించే, గ
ర్వించే, దర్పించే. తద్వి.—నుమాళించే:
చూ, మబ్బుకొను.

హంకారము. వై. వి. అహంకార. గర్వము: అది
టు, అసము, అమి, ఉదుటు, ఎగపు, ఎగసి
పాటు, ఏతు, ఏపు, ఒయారము—ఒయ్యార
ము, కండకావరము, కొత్తవ్వ, గబ్బు, గరు
వము, గురువతనము, గబ్బుగోరింపు, డంబు,
డబడబ, తరితీపు, తిమరు, తెగటు, తెగ
వీలుగుట, తుగ్గిక్కు, తుగ్గింత, తుగ్గు,
దిమాకు (ధిమాకు), దుడుకు, నిక్కు, నీటు,
నెగపు, పించేము, పిలుకు, పీచేము, పురి:
పొంగు, పొగరు, పానరు, పోతరము, వ్రల్ల
దనము, వర్గిల్లదము, బడాయి, బింకము—బిం
కము, బిగి, బిగువు, బిజ్జ—బిజ్జు, బీరము, బె

ట్టిదము, బెట్టు, బెట్టుసరి—బెట్టుసరి, మదము,
మల్లరము, మిట్టిపాటు, మిడి, మిడిమేలము,
మిడిసిపాటు, మురి, మురివము—మురిపెము,
మురుపు, ముజకము, మెకమెకపాటు, రాలి
పాటు, విరగడబాటు, విజ్జుగబాటు, వీరక,
వీడు. (సం. ప.) అంతుకము, అభిమానము,
అవలేదము, అవశ్యాయము, అవవంధము,
అహంకారము, అహంకృతి, అహంకియ,
అహంత, అహంభావము, అటోవము, అరిం
ధము, ఉచ్చట, ఉత్సవము, ఉల్లేకము,
ఉద్ధతి, ఉద్ధతి, ఉద్ధృతి, ఉష్మము, కూ
ర్చము, క్షేపము, కురుపు, గండము, గంధ
ము, గర్వము, గుప్తము, చిత్తోన్నతి, ఇ,
టెకము, డండము, దర్పము, ధ్వజము, నా
సీరము, మదము, మానము, విస్మయము,
స్మయము. తద్వి.—గ. గర్వభేద
ము:—(సం) జాలిక: 2. విద్యాగర్వము:—
(సం) ఇరాధ్యత్యము; 3. అధికగర్వము:—
ఉక్కుగోనము, తెగనీలుగుట, ర. నడమేట
యందలినిక్కు:—టికు, టివి.

హంక్షము. అం: చూ, చక్రములు.

హంగామా. వా. వి. 1. కొంతకాలము ఉండు;

2. ఒకవిధమగు అధికారము; 3. నిగహ.

హంగామి. వా. వి. పెత్తనదారీ.

హంగు. వా. వి. 1. అలంకరించిన అలంకారము,
మస్తాబు; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

హంజిక. సం. వి. అ. వ్రీ. (హజ్జికా=కోగ
మును బోగొట్టునది): రూ—ధంజిక, అంకా
రవల్లి, అంగారవల్లి, అక్షారవల్లి, కంజక, కతి,
కాలింది—కాలింది, కాసజిత్తు, కృష్ణబర్బరక
ము, ఖరకాకము, గంధవత్రిము, గరఘ్నము,
గర్భకాళి—గర్భకాళిము—గర్భకాళి, వడ్డు,
బర్బరము (బర్బరకము), బాలేయకాకము,
బాల్సానయప్పిక (బల్సానయప్పి), (బాల్సా

జి), బాగిస్త్రి, భాగ్జి, వందకము, వర్ధనము, కాకము. (తె) ఎరువంటి, గంటుబారంగి, చిలుకేను, వంజియ-వంజే, బారంగి*. (తద్వి. — ౧: చూ. కాగిలము. ౧-౨-3. ౪:). ౨. శబ్దము. — కృకచపత్రము, సోను వల్లము. (తె) పేను-తేను, తోగిటి*. హంజే. వై. వి. రూ-అంజే-హంజే, పాడము: రూ-చూ, హంజే. హంజే. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). రూ-హంజా-హంజీ. = అంజా-అంజి-అంజీ. నెడలన్నోయగల పెద్ద లోవా (మట్టి) పాత్రము: చూ, పాత్రము. 8-౧.

హంజా. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). — వై. —

హంజి(డి). సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) — వై. —

హంజే. సం. అవ్య. (సంశోధనార్థకమైన అవ్యయము) నీచురాలినిపిలుచుటయందు సరియైన.

హంత. సం. వి. (బు. ఈ. బు): చూ, హింతుడు.

హంపిరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. క్షత్రియుడు: చూ, రాజే. ౧. తద్వి. — శరీరముదాచేనిబంటునకు — సూత్రానుడు; వి. 2. కూరుడు: ఊర్ధ్వరుడు, కలి, గండీరుడు, గండుడు, చండుడు, గా, దమనుడు, యోధ, యోధనరుడు, యోధుడు, యోధ, విక్రాంతుడు, వియూతుడు, వీరుడు, కూరుడు. (తె. ప) ఉక్కడీడు, ఉక్కరి, ఉమ్మతునియ, ఎక్కటి, కట్టు పకాసి, గండీడు, గడుసరి, చోలుచూనిసి, చోలుకరి, చోలుకట్టిడు, జెట్టి, తెంపరి, దునీడు. దునీదారు. దునీదారి. దునీదారి, దునుదారి, దూర, నెలసరి, పాలనుడు, పోటరి, పోటుకాడు, పోటుబంటు, పోటుమగడు, పోటుమానిసి, బంటు, మగడు, మగవాడు, మనసరి, మానటి-మానట్టిడు-మాన్టీడు, మిడిమాసి, మొక్కలి-మొక్కల్లిడు-మొక్కలుడు, మొసకాడు, మొనసరి, నజీ

రు-నజీరు-నజ్జీరుడు-నజ్జీరుడు-నజ్జీరుడు, నజారి-నతారి, నడికాడు, నడిగలవాడు, నడివాడు, నాడిగలాడు, నాడిమగడ్డు, నాలుమగడ్డు, సరదారు, సరిమిడిమానిసి, సిపాయి, హంపిరుడు, తద్వి. — ౧. నీటిలో కూరుడు: — కకూరుడు; ౨. కూరులకల్లు కూరుడు: — (తె) గండరగండడు, 3: మహారథుడు, మానిసి: చూ, భటుడు. 1: ౪: చూ, సమరథుడు; ౫: చూ, సాహసికుడు; ౬. రథికచతుష్టయము: — అతిరథ, మహారథ, సమరథ, అర్ధరథులు (4); ౬: చూ, దిట్టడు; ౭. యుద్ధమునకు భయరడచి వాడు: అరిందముడు - హరిందముడు. (తె) దుడ్డు; వై. వి. (1) = హంపీర. కూరుడు. ఆం. పదా నర. 3: చూ హంపిరుడు. 2.

హంస. సం. వి. ఆ. పుం. 1. = అంచే. (చలించే నది): అజవాహనము, కలకంఠము, కవీశ్వరుడు, క్షీరాశము, చక్రపత్నము, చక్రాంగము, బాలపాదము, జ్యేష్ఠము, ధవళపితృస్ను, యమి, శ్వేతగరుత్తు, శ్వేతపత్రము. (తె. ప): — అంచే, తూడుదిండి, తెలిపిట్ట, తెల్లనిపిట్ట, తొలకరిగల్లుగువ్వ, తొలకరిసూడు, నలువలేజి, నల్వజెక్కి, పాలునీరును వెలిశేయునీక్కి, వదికొలంకు పులుగు, మదికొలనునొక్క-నునీట్ట, వానజోలిపుల్ల. తద్వి — ౧. అడుహంసకు. — గంజోలి-గంభోలి, చక్రాంగి; వరట-వారట, హంసి-హంసిక; ౨. ఎఱ్ఱనిముక్కు కాళ్లుగలహంసకు: — కలహంస-కలహంసము, రాజహంస, హంస-హంసము. (తె) రాయంచే (చూ, రాజహంస 1-2-3 అర్థములు దీనికి సరియైనవి); 3. మధురముగా బలికడిహంసకు. — అధూనరచ్చదము, కలహంస-కలహంసము, కాదంబము, రాజహంస, హంస-హం

నము; ౪. నూసిన ముక్కుకాళ్లుగల హంస
కు. — మల్లికము, మల్లికాక్షము; ౫. నల్లని
ముక్కుగల హంసను. — ధార్తరాష్ట్రము.
(ఇందలి ౨-౩ అర్థములలోని హంస-హంస
మ అను శబ్దములు హంసయొక్క విశేషము
లనిగ్రహించేది.); 2. యోగివిశేషము: చూ,
యోగి; 3. పరమాత్మ: చూ, హంసఁడు;
4. తెల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 5. మం
త్రవిశేషము: చూ, మంత్రము. 1; 6. శరీ
రవాయువిశేషము: చూ, వాయువు; 7: మ
త్సరము, మాత్సర్యము, అంకము, అక్షాంతి,
అనుర్నము, అపహసము, అసహిష్ణుక, అస
హ్యుక, ఈగ - ఈర్ష్య, రాగము, శంబలము.
(విణ) కుహనము. (తె) ఈరస-ఈరసము -
ఈను, ఊడ, ఊసివాసము, ఎరును, ఓర్వ
మి, కడుపుబ్బ, కడుపునుంట, కమఘాడ,
కనుసుట్టుడనము, కరకరి, కరకొమ్మ, కాం
తాళము, చేలపకారము, చేలము, మచ్చేరము,
మచ్చేరికము, నూడు; 8. (ఉత్తరపదమైనచో)
శ్రేష్ఠము. “రాజహంస”; అం. 8: చూ,
కూజికములు.

హంసకము. సం. వి. అ. పుం. న. (హంససలె
బలుకునది) కాలియందె (లేక) కాలికడియ
ము: చూ, భూపతిము. 2. (హంసక పాద
కటక శబ్దములు కాలిసాము ప్లేర్ని కొందఱు).
(పాదకటకము=కాల్లకడియము.)

హంసతూలికాశల్పము. సం. వి. అ. న. అంచే
గరులపాస్పు: చూ, శయ్య. 1.

హంసనాడము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

హంసపక్షము. అం: చూ, అసంయోగపాస్త్రములు.

హంసపదన్యాయము. అం: చూ, ఒకానొక
న్యాయము.

హంసపదము. సం. వి. అ. పుం. అంచేపదము:
రూ-హంసపాదము, అధ్యాహారము, ఊహ

ము, తర్కము. (తె) అంచేపదము, (వా)
హంసపాదు.

హంసపాదము. సం. వి. అ. పుం. — నై. —

హంసపాది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = అంసపాది*.

(మిశ్రిమనికొందఱు): కాకాండము, కాం
క్షితప్రియము, కీటపాది-కీటపాదిక, కీటమా
త, కీటమరి, కీటమాలిక, గోధాపది, గోగ్రస్త
మందరి, ఘృతమండలిక, ఘృతమంథ, చరా
గము, త్రిపతిగిక, త్రిపాది, ధృతరాష్ట్రపది,
రక్తపాది. (తె) అంసపాది, చెప్పటట్ట*.

హంసపాదు. వా. వి: చూ. హంసపదము.

హంసబకన్యాయము. అం. కొంగలలో హంస
యన్న వోదానిపేరు వర్తింపట గాన్నింతఁ
పడెరితి.

హంసమాల. అం: చూ, వృత్తము 1. (“స-ర-
గురువులతోఁగూడినదై ఏడవఁదమన్ననఁ
బుట్టిన వృత్తము”)

హంసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హంస. 1-౨, 3.

హంసమోచ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పిన్నబూరు
గు*: చూ, కాబ్బలి. [చూ, స్త్రీ.

హంసయాన. సం. వి. అ. స్త్రీ. = అంచేయన:
హంసరఘుండు. సం. వి. అ. పుం. = అంచేపురు:

చూ, బ్రహ్మ. 1.

హంసరామాత్మఁడు. సం. వి. అ. పుం. — నై —

హంసరథము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“మ-
న-గగములతోఁగూడినదై 8వ ఁదమన్న
నందుబుట్టిన వృత్తము.”)

హంసవాహనుండు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
హంసరఘుండు.

హంసాయి. వా. వి. 1. ఇరుగుపొరుగునాఁడు;

2. పెత్తనముగలిగియుండుట; 3. పరిహర్షదాహ.

హంసాప్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అసం
యోగపాస్త్రములు.

హంసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అంచుకంస: చూ, హంస. 1.

హంసిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. — నై. —

హంసుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రవి: చూ, నూ
ద్యుడు; 2. జీవుడు: అంతరము, అంతర్యా
మి, అకరణము, అక్షము, అక్షరము, అజ
ము, అవ్యక్తము, ఆత్మ, ఇంద్రియము, ఈశ్వ
రుడు, క, కాయస్థ-కాయస్థుడు, కేవలం
డు, క్షేత్రజ్ఞుడు, జీవకుండ, జీవము,
జీవాత్మ, జీవి-జీవుడు, జ్ఞ, తత్త్వము, తురి
యము, దేహి, నికామయము, నిరాకారుడు,
పరబ్రహ్మము, పరమము, పరమాత్మ-పర
మాత్ముడు, పరుడు, పురుషుడు, పృథా
నము, పౌణి, బ్రహ్మము, భావము, భూత
ము, మ, మగ్గులుడు, రవి, వసువు, వి,
విశ్వలోముఖము, సూక్ష్మము, స్వరాటు-
స్వరాట్టు, హంస. (అవ్య) ఓమ్. (తే) ఆతు
మ, విడుకు. తద్వి. — ౧. తత్త్వజ్ఞుడు;
౨. జీవేంద్రియముడు, విసితుడు; 3. ఆత్మ
పీడుడు, చేతనము, పౌణి; 3. చెన్నుడు:
చూ, విష్ణువు. 1; ౪. ముక్కంటి: చూ,
శివుడు; 5. లోభగుణములేనిరాజో: చూ,
రాజో. 1; తద్వి. — ౧. రాజోనకు. — విష
యి, శిష్, నుతుడు; ౨. ఒకరాజానకు. —
వేణువు; 3. సాంప్రదాయమునకు. — సర్వేశ్వ
రుడు; ౪. దక్కాదేశపురాజానకు. — స్కం
ధుడు; 5. మత్సరములేనివాడు; 7. ఉత్త
మసన్యాసి: చూ, సన్యాసి; 8. (ఉత్తరపద
మైనచో) శ్రేష్ఠుడు: చూ, సజ్జనుడు;
9. మత్సరుడు (అనికొందఱు.)

హక్కున్న. వా.వి. రూ-అక్కన్ను. 1. పగ:
చూ, వైరము. 1; 2. కోపము: చూ, కోప
ము. “నీమీదనాకు హక్కున్నుతీరలేదు.”

హక్కు. వా.వి. సారము. “స్వరాజ్యము వా
జ్ఞుహక్కు.”

హక్కుదారు. వా. వి. ఆత్మికర్త.

హాజీరు. వా. వి. గౌరవార్థముగనడము.

హాజోరము. దే.వి. రూ-అజోరము-హజోరము.
హాజోరము-హాజాము-హాజోరు, హాజోరు,
ఎకరా, తలచోవడి, తలచువారము, తలవాకిలి,
తలసాల, వడన, మొగలివాకిలి, మొగసల-
మొగసాల-మోసల-మోసాల. (సం) అలిం
దము-అలిందము, వర్జిణము-వర్జిణము,
ముఖకాల: చూ, సదనము. 1.

హజోరము. దే. వి. — పై.

హజోరు. దే. వి. 1. రూ-హజోరు. ఆస్థానము.
రా. వి. 5, ఆ 38: చూ, పథ. 2; వా. 2: చూ,
హజోరము.

హజ్జీ. దే. వి. రూ-హంజీ. కాల చోచిపెట్టిన
యడుగు: అంగ, అంజే-అంజె, అజ్జీ, అడుగు-
అడువు-అడ్డు, కాలు, మెటికె, మెట్ట. (సం)
అ, అమ్: అంఘ్రి, క్రిమము, చరణము,
పదము, పాదము, పది, పూర్వపక్షము, మూ
లము. తద్వి. — ౧. బోదకాలు, పుట్టకాలు.
(సం) అలసము, పాదపద్మము, శ్రీపదము;
౨: ముడుకు, ముడును, మోకాలు. (సం)
జానువు, 3. సుడిపాదమునకు: — సింహే: గాలు;
౪: చూ, సీలమండ, ౫: వాటు: గాలు;
౬: పట్టికాలు; ౭: మరగాలు; ౮: పెడగాలు;
౯. (సం) పృజంఘాగ్రిము; ౧౦: చూ,
మడము; ౧౧: చూ, పిక్క; ౧౨: చూ, లోడ;
౧౩: మీ: గాలు. (సం) పాదాగ్రిము, ప్రపద
ము; ౧౪: పృజము. (తే) ముంగాలు;
౧౫: పంగ; ౧౬: అడుగిటుట. — క్రిమము,
క్రిమము, క్రాంతి. [మార్గము. 1.

హట్టము. సం. వి. ఆ. పుం. అంగడిపిధి: చూ,
హట్టవిలాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (హట్టమునెడ
పట్టణపుపిధి యందొప్పునది) నఖునునెడ
గంధ ద్రవ్యము: చూ, రాజార్తము. 1. ౨3.
హట్టాధ్యక్షుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అంగడిపారు
పత్రైకాడు: వికర్మితుడు.

హతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పట్టదల: చూ,
పృతిజ్ఞ. 1; 2. (దీనియందుదృష్ట్యము చేయు

చురు) బలాత్కారము: కార, ఖమ్మను, నిర్బంధము, బలాత్కారము. (అన్య) అపి; (తె.ప) అట్టాఁక, కడ్డాయము, కఱకఱి, కిక్కెన, గడ్డు, గీగిటు, చెఱ, జోరావరి, నికటము, నిక్కచ్చి, బంది-బందె, బలవంతుము, బలిమి-బల్లి, బలువిడి-బల్లిడి, బోము, వాలాయము-వాలెము. కద్వి. — ౧. కదలమెదలఁగూడని కట్టునకు. — కట్టు, బారి, ముట్టడము-ముట్టణము-ముట్టడి; ౨. మిక్కిలి నిర్బంధించుటకు: — అ, ఇబ్బంది; ౩. దనాదికములకై నిర్బంధము: (తె) తరువు; అం. ౪. యోగచతుష్టయము నందొకటి: చూ, యోగములు. [సాధించేవాడు.

హతవాది. సం. విగ. (న్, ఈ, న్) వట్టునట్టి హతాత్తు. వా. అన్య. రూ-అత్తాత్తు: చూ, డబ్బాట్టు. (తెలుగుఅనిబాఁచంద్రదయము వ్రాసిన శబ్దరత్నాకర కారుడు.)

హడవము. నే. వి. 1. పక్కలాకులసంచి. (పంచతంత్రము. ౧-౫౭౮): రూ-అడవము, అకుసందెళ్ళ, కరత్తి, తాంబాళము, తిత్తి, వరదము, పాందాను, పటగిము, సంబరిక-సందెళ్ళ. (సం): కరంకము, కల్మాని, తాంబూలదాని, వీటికాపేటిక, సంపుటము. (చూ, పాత్రము. ౪-౨౧); 2. మంగలి పాది: రూ-అడవము, కైపాల, పాది. (సం) ఖురకుటి. తద్వి. — కత్తులతిత్తికి: — తిత్తి. [సాధ్యసము.

హడలు. వా. ౨. రూ-అడలు, భయము: చూ, హానిక. దే. వి. అసధానము. అంధి, వదా. చర. 12: చూ, హెచ్చేరిక.

హానిగలు. దే. వి. బ. నతివిశేషము. ౧. నతిభేదములు: — (తెనుగున వాడలకునవి): — శేకినలు, కైలాటము, కైవారపుచేరులు, కొల్లుడుచేయి, గిడిగిల్లు, గొండీలు, గొణిగలు, గొల్లిగ్లు, గోవిందములు, చిన్నిపువు-

చిన్నిపువు-చిన్నిపూతేకు, చేవివ్వు, జోదాలు-జోడిల్లు-జోవిల్లు, డింగిల్లు, దీవక శోల, నతిజోవిల్లు, నివారికరములు, శేరేడల్లులు, వరపుకరము, పింపిరులు-పింపిల్లు-పింపినలు, పారలుదండము, మన్నెలు, చెన్నెల, చెన్నెలచిన్నిపువులు, సరిలెంకణము, సాగింత, సాగుబా; ౨. వేదాధ్యయనకాలమందలి మొక్కు: — (సం) బ్రహ్మాంజలి; ౩. గోత్రనామములుచెప్పి పాదములలోక మొక్కుట: — అభినాదనము, పాదగంగనము, వర్ణిపత్తి-వర్ణిపాతము. (తె): ఏటికోళ్లు; ౪. దేవతానమస్కారము: — (సం) నియమము; ౫. నమస్కారమునకు: — ఎరగుడు-ఎఱుగుడు, ఏటికోళ్లు, ఒరిగ, కయిచోపులు-కైచోపులు, కేకిపలు, శేలుమొగుట-కేల్మాగుట, కేలుమొగుడుపు-కేల్మాగుడుపు, కేలుమొగ్గ-కేల్మాగ్గ, కేలుమొడుపు-కేలుమొడుపు, కేల్మాడుపు - కేల్మాడుపు, కయిమొడుపు (కయిమొడుపు) - కైమొడుపు (కైమొడుపు), శోపు, గిడిగిల్లు, గొల్లిగ్లు, చోగిలింత, చిన్నిపువు-చిన్నిపువు, చిన్నిపూతేకు, చిన్నిబూచె, చెంగనలు-చెంగనాలు, చేమొడుపు-చేమొడుపు, చేవివ్వు, జే, జేజే, జోహారు-జోహారుపు-జోహారు-జోహారుపు, జోత - జోతము-జోతాము, లెంకణము-దెంకణము, లొంగలిపాట్లు, దండము, దీవకశోల, వడుకాటు, పిడికిలింత మొక్కు-మొక్కు-మొక్కుగ్గు, మొగుపు-మొగుపు, మొడుపు-మొడుపు, చెన్నెల, చెన్నెలకోణ, సలాము. (సం) అంజలి, అత్యయము, అభినం(పం)దనము, నతి, నమస్కారము, నమస్కృతి, నమస్సు, వర్ణితి, వర్ణిణాము, పందనము, విసతి, కరణము, కరణము. హతస్యనరరాటి. అం: చూ, పలాట్టుపాంగములు (చూ, అంగము. ౪.)

హరి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. దెబ్బ: అభిసూతము, అభ్యాసము, అసూతము, ఉద్భూతము, సూతము, తాడనము, పరిభ్రమ, పరిస్ఫృటనము, పరిహారము-పరిహారము, విసూతము, వ్యాసూతము, సంసూతము. (తె.వ) అడుపు, అటు, కొట్టు, గార, తాపు, దెబ్బ, నలుకు-నలుకుడు-నలుకు-నలుకుడు, నిడ్డ, పెట్టు, ముక్కు, మోడు, లత్త, లాటు, వాటు, నేటు-శ్రీటు, వేత-వేత. తద్వి — ౧. గాయమునకు. — అవదానము-అవదానము, కుట్టనము, క్షతి, ఖండనము, గాయము, ఛేదనము, ఛేదము, దితి, నికృంతనము, వర్ధనము, విచ్చిత్తి, విచ్ఛేదనము. (తె) తెగుడు, తెగుబడి, నలుకుడు-నలుకు-నలుకుడు, పగిక్కలింత, పగిమ్మలు; ౨: పరిభ్రమ. (తె) మాటు దెబ్బ; ౩: వర్ధనము, విదరము. (తె) పగిలింత, పగిమ్మలు: చూ, స్ఫృటము. 1.

హతుడు. సం. వి. 1: అహతుడు. (తె) కొట్టుబడిన వాడు; 2. మనస్సు చెడినవాడు: పరిబద్ధుడు, పరిహారుడు, మనోహారుడు.

హత్తము. వై. వి. హత్త: చూ, హత్తము. హత్తి. వై. వి. హత్తి. రూ-అత్తి. ఏనుగు: చూ, హత్తి.

హత్తు. గే. వి. 1. రూ-అత్తు. మైనపుగుడ్డ: చూ, పస్త్రము; అ. కి. 2. రూ-అత్తు: చూ, సరిపడు. 2. [చూ, హింస. 1.

హత్త్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. దేంపుట, హననము: చూ, హింస. 1.

హదను. దే. వి. రూ-అదను. కాలము: చూ, సమయము. 2. [1; 2. అజ్ఞ: చూ, సెలవు. హద్దు. దే. వి. 1. మేర, ఎల్ల: చూ, సీమ. హననము. సం. వి. ఆ. ౪: చూ, హత్త్య.

హనుకియ. అం: చూ, కియాంగములు: (చూ, అంగము. ౪).

హనుకు. వై. వి. హనుమాన్. రూ-హనుమాడు-అనుమాడు: చూ, వానరము.

హనుమంకవేప. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ధరియేపస్త్రా విశేషము.

హనుమంతుడు. సం. వి. త్. పుం-అనుమాడు-హను-హనుమంతుడు. 1: చూ, హనుమా. తద్వి. — పెద్దపల్లకోరికి: — (తె) సింగిలీకము; అం. 2: చూ, కాస్త్రపగివర్తకులు.

హనుమంతునెదుట కుప్పిగంతులు వైచినట్లు. లో. “హనుమంతునెదుట నా కుప్పిగంతులొన్నట్లు నాయెదుట నా చింకంటలును బొంకంటలును”. (ధర్మజరాజమాయము.)

హనుమడు. వై. వి. హనుమాన్. రూ-అనుమాడు: చూ, హనుమంతుడు.

హనుమానుడు. సం. వి. త్. పుం. — వై. —

హనువు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. 1. (రోగమునా బోగొట్టునది.) నఖమనెడు గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్ద్రము. 1-౨3; 2. మరణము: చూ, సావు; 3. ఆయుధము: చూ, బాణము. 1; 4: వ్యాధి, వేల, రుగ్మత, రుజ-రుక్కు (చూ, రోగము. 1). తద్వి. — ౧. యోనిపుట్ట లింగపుట్ట మొదలగువ్యాధికి. — పరీక్షము; ౨. కడుపులోనిబల్లకు. — విద్రాధి; 3. పాననమునకు. — విరేచనము; ౪. నేత్ర రోగమునకు. — కుక్షి (చూ, హర్షణము. 8); ౫. డొక్కనొప్పికి: — శూల-శూలము. (తె) నూల; ౬. క్షయకు. — విషామము, శోషము, క్వాసము; ౭. ఉబ్బనముగోగూడిన దగ్గుకు: — క్వాసకాసము; ౮. ఉబ్బనమును పుట్టించెడి దగ్గుకు: — క్వాసకాసము; పుం. శ్రీ. 5. (భక్త్యమునునమలునది.) చెక్కిలిమీడి భాగము, వెలిదొడలు, కటుమరలు: చూ, ఋగి (చూ, పార్వము. 2.); అం. 6: చూ, అధనుక్షేత్రములు; 7(బ). (బుగ్గలు

కోమమున్నవగ్రస్తము: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. [హానూనూనూ. 1.

హానూనూనూ. సం. వి. ౯. పుం: చూ, రూ-హానూనూ. సం. వి. ౯. పుం: యమదూత, తూపాటు. (తి). శ్రీ. 14. పూట): చూ, యమదూ. [ప్రావగము. 1.

హానూ. సం. వి. మార్గి, గోనము: చూ, హానూ. సం. వి. విసిష్ఠించినవాడు, విడువబడినవాడు, విడియూకుల నందినవాడు.

హానూవర్తి. అం: చూ, అకుభావరూపము.

హాపు. సం. వి. అ. స్త్రీ. బోడతరమ*: కచ్చుఘ్ని, కచ్చుఘ్ని, కూలహలము, కొండచూడ, చలంకప, ముండి, ముండిన, కాగిన. (తె) బోడతరము. తద్వి. — పెద్దబోడతరమునకు. — కడంబపుప్పి, దేవగడ్డలి, భిన్నగర్భిణి, మహామండిని, మహాకాగిన. (తె) పెద్దబోడతరము.

హాపు. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, రూ-హాపు. హామంబావతు. వా. వి. అన్ని బావతులు: రూ-అమంబావతు.

హామేష. వా. కి. వి. చూ, రూ-అమేష. 1-2 హయ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అక్కిని: చూ, రిక్క. హయగతులు. అం: (చూ, హయము. ౬ ౪.)

(౧) బౌద్ధవాహ్యకగతులు = యుద్ధసమయ గతులు; (౨) సన్నాహ్యకగతులు = శాంతసమయమండలి స్వాధికారి సంబంధములగు గతులు.

హయగిరిపుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. విష్ణవతారవిశేషము: చూ, అవతారములు; 2. దైత్యవిశేషము.

హయజీవనమారకము. సం. వి. అ. పుం. అది యూధిక, ఆరక్షమాల. ఉడుపుప్పము, ఓధపుప్పము, ఓధపు, ఓవపుప్పము, జన, జన, జపాపుప్పము, నాదెయి, పిండము, బాలపుప్పికి, రుద్రపుప్పము, శేష. (తె) దానము, తద్వి. - పిండపుప్పము. *

హయనము. సం. వి. అ. పుం, న. ఏడాది: చూ, రూ-హయనము. 1.

హయపాలకభేదములు. అం: (౧) మూర్ఖిగా: పాకుడు = నవరసవిచేయవాడు; (౨) బంధకుడు = గుఱ్ఱములంగట్టువాడు; (౩) యావళికుడు = కృణమును గొని తెచ్చేవాడు; (౪) విధాపావకుడు = గుగ్గిళ్లు లోనగునవి పండువాడు; (౫) స్థానపాలకుడు = అశ్వశాలారక్షకుడు; (౬) శేకకారుడు = కోమములను గత్తిరించి నునుపుచేయవాడు; (౭) బాంగలికుడు = అహాదూలం బరీక్షించువాడు. [ము: చూ, మినుము.

హయపుచ్చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాటుమిను హయబీరచారము. అం: చూ, వృత్తము. 1 (చూ, రగడ) ("నవవిధరగడలలోనొకటి. ఒక్కొక్కపాదమునందు నాలుగు సూర్యగణములు గలిగి మూడవగణాద్యక్షరము లులిగిగా గలవృత్తము.")

హయమారకము. సం. వి. అ. పుం. (కళవంటి కొమ్మలచేత గుఱ్ఱములను పీడించేనది.) గన్నేరు*: కరవీరము, కృకరము, చందాతము, పిచులము, చిత్రిచాసము, కతపాసము. (తె) గన్నెరు - గన్నెరు - గన్నేరు. తద్వి. — ౧. అంబుజము, అబ్జము, ఇజ్జలము - హిజ్జలము, కూరము, గణేశకుసుము, నిచులము. (తె) ఎఱ్ఱగన్నేరు; ౨: చిత్రిచాసము, శ్వేతకరపిచు. (తె) తెల్లగన్నేరు; ౩: నాగగన్నేరు; ౪: చందాతము. (తె) చచ్చేగన్నేరు, వాడగన్నేరు; ౫: సన్నపాకుల ఎఱ్ఱగన్నేరుకు. — కుప్పము, చండకము, లఘుడము.*

హయము. సం. వి. అ. పుం. (శిఘ్రిముగా బోవునది.) గుఱ్ఱము: అ, అర్చంతము, అర్చము, అశ్వము, ఇరాంతము, ఏకశఫము, కంఠాణము, కాండము, కింకిరము, కింధి, కిల్కి, కిల్కి, కీకటము, కుధరము - కువరము, శేకరి -

కేసరి, ఖరువు, భేంఖాణము, గంధర్వము - గాంధర్వము, ఘోటకము, ఘోట్టాణము, చామరి, జామరాణము - జామరాణము, బారము, తుక్తారము, తురంగము - తురంగము - తురగము, ధారాటము, పాకలము, పార్థివము, పీఠి - పీఠి, పృక్షిర్లకము, పృథూగము, బృహ్మంగభువు, మరుద్రధము, ముద్గభుక్కు, యమువు, రాజపృంధము, లలామము, వాజి, వాతాయనము, వహము - వాహము, విహనము, శాలిహోత్రము, శ్రీపుత్రము, సప్తి, సింహ విక్రాంతము, సైంధవము, హరి, హరికాంతము, హేస్తి. (తె. ప: - కిలాతము, కుదిర - కుదిరము, గుండు, గుఱు - గుఱుము, గోడా, జెక్కి, తట్టు - తట్టు - తట్టువము - తట్టువా, తత్తడి, తుంకి, తేజ - తేజీ, నడగడు, పటాణి (పతాణి), బాబా, మావు, వారము - వారువము - వార్యము - వావురము, హుహు - హుహుము. తద్విశేషములు: - ౧. ఆడుగుఱుము నకు: - ఆశ్వ, కరభి, ఘోటి - ఘోటిక, తుగ్గి, భేనుక, పృథువు, బడబ. (తె) ఆశ్వరి, ఆడుగుఱుము, గోడిగ; ౨. సూర్య రథాశ్వమునకు: - ఇరావతము, కృష్ణరాము, మోర్పురము, వాతాటము, సప్తి, హరి తము; ౩. విష్ణురథాశ్వమునకు: - బలహాకము - వలహాకము; ౪. ఆశ్వమేధీయము, క్రిక తునకువు, యమువు, యామూకము, వీర భద్రము; ౫. ఉత్తమాశ్వమునకు: - ఆజానేయము, జాత్యము, వాతాశ్వము. (తె) ఏరాది, సామ్రాజి - సామ్రాజి; ౬. ఇంద్రామునకు. (తె) కాటుకకంటిగుఱుము. ౭. చంచకశ్యానిగుఱుమునకు: - చంచకశ్యాని, చంచాగము, చంచాగుత్రిప్పకము; ౮. ఆరట్టపము - ఆరట్టపము, పాకకము. పాకపి కము - పాకపికము; ౯. రాజోగ్రుమునకు: -

ఉసైంధవము; ౧౦. ఇంద్రునిగుఱుమునకు: - ఉసైన్ద్రపము, కర్కము, బిలము, పృథుగము, శ్వేతహయము. (తె) వేపలతేజి, జోలుపుట్టువు (జోలుపుట్టువు), తెల్లతేజి, నిక్కుపీఠులజెక్కి (నిక్కు పీఠ వావురము), నీరుపుట్టువు, వెలి మావు, వేయవారతేజి, వేయమావు; ౧౧. శ్రీశృంగుని రథాశ్వము - శ్రుక్కుము; ౧౨. పూజ్యాశ్వము (ఉన్నతరాజి): (తె) తేజ - తేజీ, పడవలము, పడివాగ; ౧౩. బాష్టికము - బాష్టికము; 14: వనాయజము - వనాయజము; 15: కలమము, గిలకము, నీలాశ్వము. (తె) నల్లగుఱుము, నీలడు; 16: కలీ నము. (తె) పచ్చెగుఱుము; 17: ఎఱ్ఱగుఱుము నకు: - కియూగము, కుటకుంగళము, గేహ చర్లము, రక్తాశ్వము; 18: నీటిగుఱుమునకు: - కసైంధవము, జలారము; 19: కర్తలాణము. (తె) కర్తలాని - కర్తలాని, కర్తలాడు; 20. (తె): ఆరబ్బి - వారబ్బి, కచ్చి, తురికి, పతాణి (పటాణి); 21: చోళము, సింధు వారము; 22: ఆర్యము. (తె) జేన్నడు, తులుసగుఱుము; 23: (తె) కయిరడు - కైరడు; 24. రథాశ్వమునకు: - రథ్యము. తద్వి. - చూ, రథ్యములు. - (నైర్యము, మగ్గిరము, మేఘ పుష్పము, వలహాకము (4)); 25. మోసెడి గుఱుము: - చివీకము; తద్వి. - (౧). పృష్ఠాశ్వము, స్థూ - స్థూ - స్థూని; (౨): స్థూకము; 26. మట్టపపు గుఱుమును. (తె) టాగజా; 27. గుఱుపుకట్టు (పచ్చితాశ్వము) నకు: - దండము. (తె) చోడము - చోడము, తట్టు - తట్టు - తట్టువము - తట్టువా, హూము; 28. శిక్షింపలబడిన దుష్టాశ్వమునకు: - కూకలము; ౨౯: అబరీషము, కిశోరము, కుమారము. (తె) గుఱుపురెల్ల; 30: పడిగాసోవుగుఱుము: - జపనము; 31: విక్రాంతియగుగుఱుము: - విక్రాంతి; 32 పార్లాము గుఱుము -

ఉపావృత్తము, లలితము; 33. రత్నయను
 గుట్టము:—రత్న; 34: కాంభోజము; 35:
 (తె) జిరాగిగుట్టము; 36: వజ్రేలగుట్టమున
 కు:—(తె) పూచి: పూవు; 37. నత్తువలెని
 గుట్టము:—కీతము; 38: (తె) బొల్లెడు;
 39. మూఢకహయమునకు:—(తె) మోటు;
 40: బొంస; 41: పల్లెకాత్తుము; 42: శ్రీప
 త్నకి; 43: శోణము; 44: హరితము-హరిత్రు;
 45: హలహలము; 46: హేమము; 47: (దీ
 నకి ఉత్పత్తి సప్రదము.—దీనతొమ్మ
 మడి శ్రీపత్తము; మెడనుడి రోచమానము;
 నెలవునుడి పురమకము; దీనియగ్గిభాగము
 వలకము; ఖరము పూటము; గతిఃకార్మితి;
 కమలము కంబళము, జయనము కభరము;
 మునిశోల పరితోదము; కర్ణమురత్న; పొడి
 కలతనము); 48. అడుగుగుట్టపుచూటకు:
 (తె) చేని; 49: గుట్టపుఅలంకారము:—
 అశ్యాభరణము, ఆదానము, గండము, భాం
 డము. (తె) గుట్టపుతోడవు. (చూ, భూప
 ణము. 2.); 50: గుట్టపుమెడగంటకు.—
 గిరివాళుంట, ఖర్జుర; (చూ, వీలె); 51: అ
 శ్యవాల. (తె) గుట్టపుతోడ, లవటి; 52: గు
 ట్టపునుడికి:—అపవర్తము. (తె) గుట్టపునుడి;
 తద్వి - అశ్యవృష్టావర్తమునకు:—కతనము;
 53. గుట్టపునడుముకు.—అల్పసరము, కశ్య
 ము; 54. గుట్టమయొక్క కశ్యావృష్టినోడము:-
 కంపకము; 55. గుట్టపుజీమకువేయు అలం
 కారము:—(తె) అంకినీడు; 56. గుట్టపు
 పల్లమునకు,—పల్లయగము- పల్లయనము-
 పల్ల్యాగము-పల్ల్యాగము. (తె) జీని, పల్ల
 న-పల్లనము, పల్లము-పల్లాయనము; 57. గు
 ట్టము పల్లముమీది మెత్తకు:—(తె) జోన
 ము, జీనము, జీను, మెత్త.తద్వి:—గుట్టము
 పల్లమునకు కిరింగి వేసుడు మెత్తకు:—(తె)
 చీనము (అనగోండులు); 58. గుట్టముమీది

ది గంతపోతక కిగంగట్టెడు వాలుకు.—
 కత్తి. (తె) టంగు-తంగు, టంగువాలు-
 తంగువాలు, కట్టము, పట్టెట్టెడ: (చూ,
 వరరి); 59. గుట్టపుమెడమీకపుచూటు:-
 నిగళిము; 60. గుట్టములరునకు — అశ్య
 వంక్రి, అశ్యావరము. (తె) పొగ-పొగా-
 బాగా; 61 గుట్టము అంకునకు.—అశ్యము,
 అశ్యయము. (తె) గుట్టపుమూక; 62. గోడి
 గలగంపుకు:—బాడబము; 63 గుట్టమును
 తోమటకు:—(తె) మోడిము; 64. గుట్టపు
 నడకలు:—(చూ, భార్య):—(1) అస్కం
 దితము. (తె) కరము, రవ, రవగాలు,
 రవాలు, మెనగాలు; (2): భారితకము-
 భారితకము. (తె) జోడన, కన్నడు-దాడు;
 (3): రేచెరిము, శిరింపు. (తె) జోలెము-
 జోలియ-జోలియము. జోలె-జోలెము, నట
 వాలు-కట్టువాలు-కట్టులు, శేరె - శేరె
 ము, బవిరి, వేడెము; (4): కలితము-కలిత
 రము, అంకునము. (తె) గంటు, చేవుకము-
 చాకము-చాకశ్యము. చేవుకలింక-చాకలింక-
 చాకలింపు, తనటు, దాటు, దుముకు, ప
 ల్లటి-కల్లటి; (5). ప్లతము. (తె) దువా
 శము-దువాలి, నిబ్బరము, పుటము, మలీయ:-
 (6): అంతరఖరి; (7): ఖండఖరి; (8):
 ఖరి; (9): ధార; (10): రింఖ; (11) నీచగ
 రికి.—(తె) ఉలుక్క, లుక; (12) మరలి.
 (తె) మరుసడ; (13) నర్మమువలెపోయెడి
 అశ్యగరికి:- భంజలి-భంజలిక. (తె) అడ్డవేడె
 ము; (14): కంజ; (15): చుక్కెము; 65. గు
 ట్టపు రాతుకు:—చూ, పొడి. 1; 66. గాడిదకు:-
 చూ, రాసభిము. తద్వి —(1) అడుగాడి
 దకు.—బావి; (2) కంకరగాడిదకు.—
 సంకటగార్థము; 67, కంచమునకు:—చూ,
 వారవారము (చూ, వస్త్రము.)]

హయశాస్త్రము. సం. వి. ఆ. న. ఆశ్వయులకు గలుగు వానర్తములు, వానిస్థానములు, వర్ణములు, వానిఫలములు, స్థానములు, శిక్షాకాలములు, సంచారమార్గములు మొదలగు లక్షణలక్ష్యములఁ దెలియజేయు హయశీలావతి, భోజరాజీయము, కేవలతోత్తరము, ఆశ్వశాస్త్రము, హాలాస్యహావత్కృత్యము నందొక గ్రంథము మొదలగు గ్రంథములెల్ల నిప్పటికాలము నసచ్చిద్రములగుటవలన నాలక్షణలక్ష్యముల నెఱుంగుట దుస్తరముగ నుండును. అయినను గొన్ని విషయములు వివరింపఁబడియే: (చూ, గృహస్థానములు ౧౦, (1547) పారట); ఆవర్తరావములు; అగంతకములు; అశుభావర్తములు; శుభావర్తములు; వర్ణములు; అనువర్ణములు; చిత్రవర్ణములు, ముఖరజ్జువులు; శిక్షాకాలములు; గుణములు; ఆశ్వసంచారమార్గములు; గతివిశేషములు; ధారలు; ధారలలో భేదములు. చూడుము.

ఇత్యాది. చూ, శాస్త్రములు.

హయశీరము. అం: చూ, ఆస్త్రములు.

హయాము. వా.వి. 1. అధికారము, 2. కాలము.

హయాలోహాళకరమోక్షగోక్షగము. అం: చూ, పరిమేయములు.

హయాలోహాడు. సం. విణ: చూ, సాది. 1.

హరకత్తు. వా. వి. అటంకము, అడ్డు.

హరణము. సం. వి. ఆ. న. 1. దొంగతనము:

అవహరణము, అవహరము, అవహృతి, అభిగృహణము, అభిగృహము, అభిహరణము, అహరణము, మర-చారి-చారిక, చార్యము, తస్మరము, పృతిలోధము, మోష, స్త్రీయము, పైశ్యము, హింస, హృతి. (అవ్య) ఉరు. (తే) అటనుటింపు, ఒలి, ఒలుపు, గిలుగాడుట, గిలుబాడుట, గిలుబు-గిలుపు, గిలుబుకోలు, చేవాడి, నోరీ, తెక్కలి, తెరువాటు, దావరము, దారము, దావరము,

దావా, దొంగతనము, దొంగవని, దొంగశి కము, దోగురు, దోపడము (దోపడము), దోపిడి-దోపు (దోపుడు), నాచికోలు, నచ్చియము-నచ్చెము, బందినట్టు, బందిపోటు, మోస-మోసము, ముచ్చిరు, ముచ్చిలి, లంకింపు, వల్లడి. తది. — దొంగిలించఁబడి నది: — చోరీతము; 2. — అరణము. (స్త్రీ) చేత స్వాతంత్ర్యమున హరించఁబడునది.) బిడ్డకి మృతానుక: ఉపదానము, జామిషము, దాయము, యాతకము-యాతకము, నునాయము. (తే) అరణము: (చూ, నూ. 2. ద.); 3: భాగహరము, వ్యవచ్చేదము; 4: చూ, జామిషము; 5. హరించుట: చూ, హరణము. 1; అం. 8: చూ, యోగములు.

హరతంత్ర్యము. అం: చూ, తంత్ర్యములు.

హరనర్తనము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("గ-స-జ-య-ధి-ర. 9-14 య తి. 18 వ ఛందస్సు.")

హరప్పి. దే. వి. 1. హరప్పిదేశము: చూ, దేశములు; 2. హరప్పిగుట్టలు: చూ, నాయము. (రూ-అరప్పి.)

హరయోనము. అం. (హరిః=భక్తానాం పాపం హరతీతి) భక్తులయొక్క పాపములను హరించు వస్తువుకొఱకు ననుష్ఠానము: చూ, ఓమ్.

హరవము. సం. వి. ఆ. పుం. = హరస: చూ, రూ-హర్షము.

హరసము. వై. వి. = హర్ష. — వై. —

హరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. చెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. ఇందుగిడు: చూ, సహస్రార్థి త్తుడు; 3. (చీకటినిఁ బోగొట్టువాడు) రవి: చూ, సూర్యుడు; 4. ఇందుగిడు: చూ, హిమాంశువు; 5. యముడు: అంకకుడు, అతిబలుడు, అనుతి, ఆరత్తుడు, ఔదుంబరుడు, క, కంకుడు, కర్మకరుడు, కాలకంకుడు, కాలకుంకుడు, కాలకుండు,

కాలాభుడు, కాలిందీసోదరుడు, కాలాడు, కీనాకుడు, కృతాంతుడు, కోకావ్యుడు, గుప్తి, చిత్రిగుప్తుడు, జనార్దనుడు, జీవితే శుడు, దండధరుడు, దండి, దండుడు, ధర్మరాజు, ధర్మడు, చరేతరాట్టు, పాశి, పెత్తదేవత, పితృవతి, పృథివీవతి, పాణి నాథుడు, మ, మందుడు, మహిష వాహనుడు, యమరాట్టు, యముడు, యమనాథాధి, వరంధనుడు, వైవస్వతుడు, శమనుడు, కాగ్నిదేవుడు, సమవర్తి, సారి. (తె. పు):—గుడియతాంతు, జేముడు, జేమునతోలుట్టు (జేమునపై దోడు), చక్రినంపురాయడు, దుంతరపుకు, పితర దొర (పితరులదే), పెతరులసామి, పోతు గుట్టముగలాడు, పోతుకాకు, పొద్దుకున, పొద్దుగొడుకు, పొద్దుచేలి, మిత్రి. తద్విశేషములు:—౧. యమకింకరునకు:— చండుడు (మహాచండుడు); ౨. యముని వద్ద లెక్క వ్రాయువానికి:—చిత్రిగుప్తుడు; ౩. యమదూతకు.—క్షపాటుడు, హనూ ఘడు; ౪. పితృదేవతలు:—అగ్నిచిత్తుడు, అగ్నిమాలుడు, అగ్నివాహనుడు, అగ్ని మృత్యుడు, కన్యవాలము, కుమదాత్ముడు, (బ)చంద్రగోళస్థులు, జలవృదుడు, నలుడు; ఆం. 5: చూ, దిగధిపతులు; ఇ. పుం. 6: (గ జాదులను హరించేనది) సింగము: చూ, సింహము; 7: చూ, హయము; 8: చూ, వా నరము; 9: చూ, సర్పము; 10: చూ, వాయువు; 11. కిరణము: చూ, హాంసము. 2; 12. కవ్య: అగ్నిసహము, ఆజిరము, ఆజిస్తాము—ఆజిస్తాము, అలిమకము—అలిమకము, కంఠధర, కటిలకము, కటురవము, కాకాహి, కృతాలయము, కేందుకము, కోకానాము, మూఢపర్వస్సు, గోమి, పక్కి, దద్దురము,

నందకము, పుండరీకము, పువంగము—పువంగము—పువంగము—పువము, భేకము, మందూకము, రేకము, వస్తాభువు, వలాసకము, వ్యంగము, కాలారము—సాలారము. (తె) కవ్య, చేలికాపు, చాటరి. తద్విశేషములు:— ౧: (తె) శుభుకుడుగవ్య; ౨: (తె) వదరుగవ్య; ౩: కరటము. (తె) గోండుగవ్య, గోండుక, గోండురుగవ్య, పెద్దకవ్య; ౪. ఆడుకవ్యకు.—భేకి, వస్తాభువు, వస్తాభిస్త; 13. చిలక: చూ, కుకము; 14. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 15. అగ్నిని: చూ, రిక్కి; 16. నీరు: చూ, నలిలము; 17. నీరుబొట్టలిక: చూ, సూసగిదేధి. 2; వి. 18. చచ్చేనిని: చూ, వర్ణము. 8; 19. బంగారువర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 8 (బంగారువర్ణము—కపిలవర్ణము); ఆం. 20 హరివర్ణము: చూ, వర్ణములు; 21: చూ, గతులు, వా. 22. మోక్షము కొఱకు పాణిముగోల్పొవునపుడు స్మరించెడి మంత్రము. “వాని పాణిము హరియనను ముఖచేటిదినమున వానిగుట్టునీకు తెలియకపోదు.” చూ, సావు; 23. భగవత్పామము (సావములనుహరించజేయునది) “హరి యనురెండక్షరములు హరియించును పాతకముల... హరి శ్రీకృష్ణు. (కృష్ణకరకము.) హరించే. సం. అ. కి. 1. అడగు. (తె. 1, అ. 80): చూ, మృక్కు. (9); ఆం. శి. 2. అడచే. హరిందముడు. వా. సం. వి. అ. పుం. అరిందముడు: చూ, హంపిరుడు. హరికీర్తనము. ఆం: చూ, మజ్జాననాయకములు. హరికేన్ లాంతరు. వా. వి. పెద్దగాలిలోగూడ దీపమును అజీపోకుండజేయు లాంతరు: చూ, లాంతరు. హరికాంతము. సం. వి. అ. న. గుట్టము: చూ, హయము.

హరిగ. దే. వి. కేదము. (తై.రి. ఆ. 189):

రూ-అరిగ, అద్దనము (అద్దగ-అద్దగము)-
ఒద్దనము, కేదము-కేదియము-కేదము-కే
వడము, డాల్-డాలు, డాలువాలు, దడిగ,
వలక-వలక, బద్దవరి-బద్దవరి. (సం)
అందనము, అద్దాగము, అద్దారీటము, ఫేట
కము, ఫేటము, వర్మము, ధాలము, ఫలకము,
ఫలము. తద్వి:—౧: వనుఫేటము; ౨: (తె)
చిల్లాటి, చిల్లాటికేదము. చిల్లాటికేవడము.
(చూ, నునికోల. 2.); 3: (తె) కడిక.

హరిగతి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (వనవిధరగడ
లలో నొకటి. “వల-న-ధ-గ” ములలో
వెచ్చినను యొనిమిది గలిగి యున్నదన గణా
ద్యక్షరము యతిగాగల వృత్తము.): చూ,
రగడ.

హరిగృహము. అం. శంభవురి: చూ, దేశములు.
హరిగోళ. దే. వి. రూ-అరిగోళ: చూ, హరి
దము.

హరివందనము. సం. వి. ఆ. న. 1. చెందిరము:
చూ, సిందూరము. 1; 2: చూ, వెన్నెల;
పుం, న. 3. వనువువన్నెగల చందనము
(చూమిడివంతు వాసనగల వనువువన్నెగల
చందనము). (వనువువన్నె=కపిలవర్ణము.)
గోళము, కృష్ణతామ్రము: చూ, వాసన.
1-౬; అం. 4: చూ, వేలుపురైట్టు. (ఇం
దుని సంతోషించు జేయునట్టిది)

హరిగ. అం: చూ, గతులు.

హరిగక్రీడనము. సం. వి. అ.న:చూ, బాలకీడ.

హరిగతి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క
పాదమునందు వరుసగానుమాత్రముగ
లిగి యొనిమిదవ మాత్రము యతిగాగల వృత్త
ము.): చూ, రగడ.

హరిగల్లతము. అం: చూ, కరిగములు.

హరిగము. సం. వి. ఆ. పుం, స్త్రీ. 1. జంక.
(కునస్సున బాణించేది): అజినయోని-

అజినయోని, ఏకవీరుడు, కురంగము—
కురంగము, కృష్ణతారము, గౌరము, ఘోర
ము, మృగము, లింగపు, వలనము, వాతా
యపు, సారంగము. (తె. ప) ఇట్టి, జంక,
దుప్పి, నులికొమ్మలమెకము, పిటికీమెకము,
మెకము-మెకము, లేటి-లేడి, తద్విశేష
ములు:—౧. దుప్పికి.—వృషతము-వృషత్తు.
(తె) కాదుకొమ్మలమెకము, దుప్పి, పాడు
మేను మెకము, పాడలమెకము; ౨. అడు
దుప్పికి:—హరిసి. (తె) పిడి, పెంటిజంక;
3. అడుజంకకు:—మృగి. (తె) లింగపు,
లేటి-లేడి; ౪. మగజంకకు. —(తె) లేటి-
లేడి; ౫. తెల్లని వెండుగిరిలను మెత్తని
తోలునుగల యిట్టికి.—రింకుపు; ౬. గాలి
కెదురుపడిచెడి యిట్టివంటిమృగమునకు:—
జని, వాతవృషి, వాతన్యగము, వాతాయపు;
2. పెద్దకన్నుల నల్లలేడికి.—పిడి; ౩. పెద్ద
కన్నుల యిట్టికి.—ఏగము; ౪. ఎట్టనిచిన్న
జంకకు.—కంబరము—సంబరము; ౫. కొం
చెము పాడవుగల జంకకు. — కరంగము;
౬. చిత్రవర్ణముగలిగి యున్నమునకు(దగినయిట్టి
కి.—కృష్ణము, నిరంజనము; ౭. యజ్ఞము
వకు(దగిన చిత్రవర్ణపులేడికి.—కృష్ణతార
ము-కృష్ణసారకము-కృష్ణసారము (ఇట్టి=
లేడి అనికొందలు); ౮. బోయనానిచేత
యెడనువృక్క గాయము చేతులుబడిన
జంకకు.—ఉత్తరేగ్యము; ౯. శివునిచేతి
యిట్టికి.—కమలము, కోమలము; ౧౦. చూ
వృదియంగుళముల పాడవుగల యిట్టికి.—
చీన-చీనక-చీనము, చీని; ౧౧: గోకర్ణ
మృగము. (తె) కడంజో-కడంజో-కడితి,
కణంజో-కడితి-కణంజో; ౧2. హరిగభేదము
లు:—(౧): కందళి-కదళి; (౨): కురంగము-
ము-కురంగము; (3): ప్రియకము; (౪): కా
లవృష్ణము; (౫): వమూరుపు. నమూరుపు, రాను

ము.(తె)దుప్పి:(ఓ):(తె)బుట్టజంక;(జంక= ఇట్టి; దుప్పి=చమారపు; రేడి=జంక; అని వాడుక); 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6:పుం 3. (నునన్నునుహరించునది.) కనుపుతో: గూడినతెలుపు: చూ, వర్ణము. 6: విగ. 4. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6: అం. 5: చూ, గతులు. [మూర్ఛనలు.

హరితాక్య. అం. చూ, మధ్యగార్మికత హరితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అడుజంక: చూ, హరిణము. 1; 2. ఒకయవ్వరస్త్రీ: చూ, వేలుపులు; 3. బంగారుచగ్గితిమ:కిర్మి, పుత్తలిక. (తె) పుత్తడి తద్వితేమములు:— ౧. విష్ణుదిమూర్తులకు సద్వికముగా శిల చులచేతఃజేసిన చగ్గితిమకు:—అర్చ, పాంచాలి—పాంచాలిక, పుత్తలి, చగ్గితిక, చగ్గితిచ్చాయ, చగ్గితినిధి, చగ్గితినిబము, చగ్గితిను, చగ్గితిమానము, చగ్గితియాతన, చింబము, చేరము, మూర్తి, విగ్రహము. (తె. క) చిట్టె, చిత్తరువు, కతిమ, పుత్తడి, బొమ్మ, సకిన-సగిన; ౨. లోహపుబొమ్మకు:—కిర్మి, పుత్తలిక, పుత్తిక, కూర్మి-నూర్మి; 3. తగరపుబొమ్మకు:—(తె)పుసము, (తె)పుసము; ౪. నున్నపుగయ్య బొమ్మకు:—అంజలికారిక; ౫. అయోచగ్గితిమ. (తె) ఇనుపబొమ్మ, ఇనుపబొమ్మ (చూ, పాత్రము. 6:౫౧: చూ, నూర్మి); ౬. కనుపుతోఃజేసినబొమ్మకు:—చంప; 2. రంగుబొమ్మకు:—(తె) బజ్జిగేడి; ౮: (తె) గంధారపుబొమ్మ, నజబొమ్మ; ౯. కొయ్యబొమ్మకు:—కురంబి, చారుగర్భ, చారుపులిక, కాలభంజక-పాలభంజక; ౧౦. నాగినబొమ్మకు:—చిత్రము. (తె) చిత్తరువు; 4. చూ,వృత్తము. 1 ("న, స, మ, ర, స, వగణములు. 12 యతి. 17 వ ఛందస్సు."); 5. అడవి మొల్ల*: అంబవై, గంధవతి, గజిక, గుజోజ్వల, యూధిక, వన

యూధిక, కాసంతి (కాసంతిక), కింబ్దీ, (తె) అడవి మొల్ల, ఏలుమల్లియ (ఏలుమల్లె). (మొల్లకు:—చూ, హరిత. 2:); విగ. 6. అకువచ్చేవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6. హరిజీకాతి. అం: చూ, అనంతరజాతులు. హరిత. సం. వి. అ. స్త్రీ. గజిక*: చూ, త్వణము. 1. తద్వితేమములు:—౧. తెల్లగజికకు:—నాడి, మంగళ; ౨. కుంగు:—నీరదము; 3. నీవారత్వణమువనక:—(తె)నీరదవతి; ౪. తేతకసప్తవకు:—బాలత్వణము, కాదము; (తె) వల్లగజిక, చచ్చిక, వసిరిక, తేగసపు; ౫. అగ్నియేట్టు కుచిన దగ్గకు:—చరిస్తరణము; ౬. చర్మటమువనక:—(తె) పిచ్చిక కాలు; 3. త్వణకాండమువనక:—(తె) పుతక-పుడుక, పుల్ల; ౮. త్వణదుర్మమువనక: (తె) పుణమాగ్గి; ౯: (తె) పెద్దగజిక; ౧౦. త్వణశ్రేణికి:—(తె)పాలకు; ౧౧. మంయోగినివగజిక:—(తె) పోతు-పోతు; ౧౨. ఒకరకము చచ్చికకు—(తె) పాత్తరములు; ౧౩. కుభసమదగ్గకు:—చరిస్తరము, ౧౪. గంధత్వణము (కాసనగజ్జి)వకు:—వనము, భూతికము-భూతికము; ౧౫. దగ్గకు:—బర్హి-బర్హిన్ను; ౧౬. పెద్దకిక్కిసకు:—బృహన్ను; ౧౭: బర్హిన్ను మేలము; ౧౮. వాగముపైకు:—ధిదగ్గము; ౧౯. కానుంచితపుకు:—భూతికము-భూతికము; ౨౦. చీపురుకసపుకు:—భూతికము-భూతికము; 21. ముంజికసపుకు:—మేధ్యము; 22. ముంజదగ్గకు:—యజ్ఞము, ముంజము. (తె) జిన్నియ-జిన్నె, పానిక, ముంజ; 23. కిక్కిసకసపుకు—చిఖిసణము; 24. అత్తరగజిక—నీరధదగ్గము; 25. ముస్తకు:—నాగము, పికరము, వనజము, వరాహము, వల్లి, వారిదము; 26. వల్లునముపైకు—వృత్తము; 27. త్వణతదివితేమమువకు—(తె) రేసంది, వంద-వందియ-వందె-వన్నియ—

వచ్చిరి. గవనుకు—నంపరణము; 28: (చూ, హరితము, తృణము. 1.)

హరితము. సం. వి. అ. న. (వచ్చేనైయుండు నది) కూర, కాకము, శిగువు: చూ, వ్యంజనము. 1.

హరితదక్షిణపాది. అం: చూ, చిత్రశర్లములు.

హరితపత్రిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: గారుత్మతపత్రిక, ప్రాచి, బర్హపుష్పము—బర్హపుష్పము. బర్హము. (తె) వచ్చేను*.

హరితమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె) వచ్చేనుట*.

హరితము. సం. వి. అ. పుం. 1. (మనస్సును హరించునది.) అకువచ్చేన(చూ—హరి—హరిత—హరితము): చూ, వర్ణము. 8. తద్విశేషములు.—౧. చిత్రశర్లమునకు.—కారము; ౨. చిత్రశర్లమునకులది:—కారము; 3. అకువనువునకు.—క్యానుము; ౪. అకువచ్చేనిది:—క్యానుము; ౫. తెలుపునకు.—శ్లేశము; ౬. తెల్లనిది:—శిలి, శ్లేశము. (చూ, వర్ణము. 8); ౭. వచ్చేగుట్టము: చూ, హయము; 8. వచ్చేపిట్ట: చూ—హరితము. (తె) గిజిగాడు—గిజిగాడు, వచ్చేపిట్ట, వచ్చేపులూగు, వసిరిక, వసిరికపిట్ట, వనువులపిట్ట, వనువుముద్ద; 9. వచ్చేపెసరి*: చూ, పెసరి; 10. చూ, సింహము; 11. అడవిమునగ*: చూ, శిగువు; విణ. 7. అకువచ్చేనిది: చూ, వర్ణము. 8; అం. 8: చూ, వర్ణములు (అకవికాస్త్రములోనిది)

హరితసగోత్రము. అం. (అంగీరస, అంబరిష, యవనాశ్వ): చూ, గోత్రము. 13.

హరితస్మృతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు.

హరితాగ్రగర్భి. అం: చూ, చిత్రశర్లములు.

హరితాశము. సం. వి. అ. న.—హరిదశము—

అరిదశము: చూ, హరిదశము.

హరితాశము. సం. వి. అ. న.—చై.—

హరిత. సం. వి. త. స్త్రీ. 1. (తనస్సులను

హరించునది. వినిచే నజ్ఞానము హరించు

బడును.) దిక్కు: అక, వి, కకువ, కావ, గోవు, దిక్కు—దిశ—దిశ. (తె) అస, కడ,

తలకు, తలను, చేక్కటి, చెఱుగు, దిక్కు,

దిను—దిను—దెను, వంక, వలకు—వలకువు,

వలను. తద్విశేషములు (చూ, దిక్కులు):—

౧. తూర్పునకు.—పూర్వదిశ, పూర్వ,

పూర్వదిశ, పూర్వ, పూర్వ, పూర్వ, పూర్వ,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

తూర్పు—తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు, తూర్పు,

హరిదళము. స. వి. రూ. హరితాళము. అరిదళము. కా. 1. అ. 1౩౩: రూ. అరిదళము. (సం. వ): అరితాళము, అలము, అళము, కనకచక్రము, కనకరసము, కర్పూరము, కాంచనము, గోదంతము, గోరొవము, చిత్రాంగము, తాలము, తాళకము, దళము, నటభూషణము, పింజరము, పిండాలకము, పీతనము, పులకము, విడాలకము, హరితాళకము, హరితాళము-హరితాళము.

హరిదాసు. వా. వి. రామదాసు: చూ, హరిభక్తుడు. హరిద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వసువు, నివాస్: చూ, వర్ణము. 8; అం. ౩: చూ, అంజనములు. (హరిద్రము అని కొందఱు.)

హరిద్రము. అం: చూ, కస్తూరములు.

హరిద్రవము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, హరిద్రువు*, హరిద్రాధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వసువు రంగు: చూ, వర్ణము. 8; వి. 2. వసువు వర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 8.

హరిద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. మానినవసువు*: అంకపీఠి, కటంకట, కటంకపీఠి, కర్కటిని, కర్పూరకము-కర్పూరకము, కాంతిదాయకము, కామవతి, కాలీయకము-కాలేయకము-కాలేయము, కాల్యకము, కాల్యము, కాల్యకము, కాన్త, కుసుంభకము, దారుహరిద్ర, దార్వి, నళ, నవంపక, పర్ణి-వర్ణి, పీతదారువు, పీతద్రువు, పగిహము, వరచందనము, హరిద్రవము. (తె. వ) ఎఱ్ఱకసింద, మానినవసువు-మానునవసువు-మానినవసువు-మానినవసువు. [ములు.

హరిహాసుంకీర్తనము. అం: చూ, రాజలక్ష్మణ హరిష్ఠిణి. సం. వి. ఇ. పుం. వచ్చే మురకతము: చూ, రత్నములు. [హ. పీకంద.

హరివర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. ముల్లంగి: చూ, హరిపీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వెన్నునెడ కొవ్వు: (హరిపీయరాలు): చూ, లక్ష్మి. 1;

2. పుడమి: లిగవు, వలక, విశ్వధారిణి: చూ, భూమి. 1. తద్విశేషములు:—౧. యౌద్ధియామికి.—రంగము; తద్వి—(౧) యౌధంకరమైన యౌద్ధియామికి. —వీరాకంఠము—వీరాకంఠము; ౨. మామములు వండునది (పాలము):—మాషీణము (మావ్యము); ౩. యవలంతుడు పాలమునకు. —యవకృము, యవ్యము, షష్ఠికృము; ౪. లంకానీలకు. —సతీనకము—సతీలకము; ౫. కర్కరభూమికి. —నీకత. (తె) మొరవనీల — మొరపునీల — మొరనునీల; 6. గండుచేరిక నీలకు. — (తె) ముడిల; 7. పెరులువండుపాలము:—మాద్దీనము; 8. బావుల నీళ్లు పాటించి వండించెడిపాలము. — (తె) ములుము; 9. గవికి:—యోని; 10. వరిముడికి. —రాజక, వలజము (చూ, భూమి. 1-ర. ౨); 11. మున్ను. —రొదసి; 12. ఇల్లు మొడిలగుకవి యేర్పలువడిగినభూమికి:—వాస్తవు. (తె) లోగిలి; 13. ఇనుకతో గూడిన కరవాకకు. (తె)—లంక; 14. పాగాకు పగిల్చినదెడు నీలకు. — (తె) లంక; 15. ఒకసారి దున్నిననీలకు. —నీత్యము; 16. కంకరమున్న కలిసిననీలకు. — (తె) చలికత్తెరనీల; 17. మెట్టనీలకు. — (తె) వెలిగడ; 18. దున్నునీలకు. — (తె) వేదిలి; 19. నిరుడుదున్నినపాలమునకు. — (తె) వేదిలి; ౨౦. రాజీనాలువండుపాలమునకు —కాలేయము; 21. కులసి*: కలిలకము, కలిలము, కాయస్థ, కాపస్థుము, చక్రగిరి, కులసి, దేవదందుభి, పావని, బృంద, రాజమార. (తె) తొలసి—తొళసి. తద్విశేషములు:—౧: కటువతిగము, కుతేరజము, గంధవత్రము, గంధవాలము, శ్వేతకులసి, నీత్యాకము. (తె) తెల్లతొళసి; ౨: కాండమణి, రామకులసి, రామదూరి, నూత్నవర్ణి; ౩: కృష్ణ

కులసి, కరాళకమా, కాలకులసి, కృష్ణ, కృష్ణాక్షరకమా, గంధకులసి, బహుమంజరి, నురస.
(తె) నల్ల తొళసి; ౪: కునకము. (తె) ఆడవి తొళసి; ౫: గంధనామము, గంధఫణిజ్జకము.
(తె) ఎఱ్ఱతొళసి (ఇద ర క్తకులసి); ౬: ఫణిజ్జకము. (తె) కుక్కతొళసి; ౭: భూకులసి.
(తె) నేలతొళసి*; ౪. ఏకాదశి: యా, హరివాసము.

హరిబువ్యము. దే. వి. బువ్యంబుం తి—బువ్యము: చూ, సాదము (1)-౭.

హరిభక్తి. అం: చూ, రాజలక్షణములు.

హరిభక్తుడు. సం. వి. ఆ. పుం. విష్ణుభక్తుడు: (తె) ఆకునాడు-ఆశ్వాసు. తద్వి. —రామ దాసు, హరిదాసు.

హరికుంభకము. సం. వి. ఆ. పుం. చణకము: (గుట్టుయలచేతఁ దినఁబడునది: చూ, సెనగలు.

హరికుంభజము. సం. వి. ఆ. పుం. —నై. —

హరిరత్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కలంటు అయిన పిదప జలముకలయేట్లుఁ దిన్నయేచేయు ఆకి ర్వాదము: స్త్రీరామరత్న.

హరిలాంచనము. సం. వి. ఆ. పుం. పీత. ఆరుపు, ౧, కర్కటకము, కర్కటము, కర్కము, కుటరుపు, కురుపిల్లము, కులీరము-కులీరము-కు లీ ర ము, జల వి ల్వ ము, పీ త ము, మూఘాస్త్రము, పహి. (తె) ఎంట్రికాయ-ఎండ్రికాయ, ఎంట్రిక-ఎండిక-ఎండిక, నండ్రికాయ, పీత. తద్వి. —వర్షాయపు.

హరివర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వర్ణములు. (చూ, ఇలావృతము).

హరివాణము. సం. వి. ఆ. పుం. —అరివాణము. చిన్న వర్ణము, తట్ట: చూ, పాత్రము. 6. తద్విశేషములు: —౧. బరణికి: —వన్నము, సం పుటము, సమద్లకము; ౨. గిండికి: —వరిణము; ౩. పెద్దతల్లెరమునకు: —(మి) వీరధద్రవ్యతె

రము; ౪. బొక్కనకు. —(తేటి; ౫. యజ్ఞ పాత్రము. —కామిత్రము; ౬. కాపపాత్రము. —శంఘాణము- సింఘాణము; ౭. శంబునకు —కుబ్బము. ౮. రాజద్వారాదులయందుండేబడెడి పూర్ణకలశమునకు. —పూర్ణకుంభము, భద్రకుంభము; ౯. వస్తుసంపూర్ణ పాత్రముకు. —పూర్ణపాత్రము; ౧౦. కలశమునకు. —పగిగీసము; 11: భోజనపుటి. (తె) బోనపుటిక; 12. నీళ్లుకాగడి గిన్నెకు. —(తె) నీలా; 13. తమ్మచడిగముకు. —పగితిగాగ్రము; 14. అయేకంచేముకు. —(తె) మండకంచేము; 15. కుత్తికపాత్రమునకు. —(తె) బోడి; 16. చేక్కిలములు లోన గునానినెత్తెడులోహదళమునకు. —(తె) తేట్రము, చిత్రైడ; 17. స్వర్ణకుటమునకు. —(తె) లంగారుకండ; 18. జోద్దవెలవలెబలవపు తాతివోఁజేయుబడిఁపాత్రమునకు: —(తె) మణిగ; 19. దీపపువ్విమిదకు. —కుల్లకము; 20. గాదపంటికాఁగు: —(తె) రంజీణ-రంజిణి; 21. ఓడలోఁజొచ్చిన నీటికిచెలికితెలియ పాత్రమునకు: — నే చ క ము; 22. దొవ్వకు. —పుటము, పుటి; 23. వంటపాత్రమునకు —కాండె; 24. కొత్తయిత్తడిపాత్రముల సమూహమునకు. —(తె) బల్లము; 25. పెద్దతెడ్డునకు-మహర్షురసి; 26: సోమపాత్రము; 27. చిన్న మూతిపాత్రకు: —(తె) లట్టము, లడ్డిగ-లడ్డిగము; 28. చిన్న పాత్రకు. —(తె) లోట; 29. నీళ్లుతెచ్చుకొను పాత్రమునకు. —(తె) లోచి, లోహండి; 30. యజ్ఞమునందు పిండివేయగిన్నెకు. —చిచి; 31. గంబోయిపొగఁబెట్టెడు పాత్రమునకు. —(తె) లాహిరిపొడము; 32. (తె) సున్నపుఁగాయ; 33. మట్టికంచేమునకు. —కుల్లకము. (తె) మల్ల; 34. కుండకు. —వారి; 35. వంటకుండకు. —(తె) వెసల; 36. మూ

కుడుకు—(తె) సావ; ౩7. ఏకత్రువానకు.-
తాటగున, మోటబాన. (చూ, పాత్రీయ
తె; చూ, భాండము. ౩.)

హరివాళకము. సం. వి. అ. న. నూగుదోసః
ఇష్టగంధము, ఏలవాళకము, ఏలావాళకము,
విలేయము, కచామోదము, కపిత్థత్వక్కు,
కర్కటము, కాండిక, కుంతలోకిరము,
కుష్ఠగంధి, గంధత్వక్కు, దుర్బర్యము, వాలు
కము, కిషము, మగంధి. (తె. ప):—కూ-
తురుబుడను, నూగుదోస-నూదోస. తిద్వి
శేషములు:—౧. దోసకు:—ఇర్యారపు-
తుర్యారపు, ఉర్యారపు- ఉర్యారకము,
ఏర్యారపు, కర్కటి-కర్కటి, కర్కరి-
కర్కరి. (తె) దోస; ౨. పెద్దదోసకు —
రాజకర్కటి, కాలింగి. (తె; పెద్దదోస
3. నక్కదోసకు.—కటుదక, కమండలుపు,
కర్కచిప్పటి, తుదాన్ని, తేత్రజ, చిర్ప
టి-చిర్పటి-చిర్పటము, వాటికి, కళాండులి.
(తె) నక్కదోస; ౪. తియ్యదోసకు —కు-
కర్కటి, కుక, మధుకర్కటి, మధురీజపూ
రము. (తె) తియ్యదోస; ౫. చేదుదోసకు.-
తేత్రరము, ఛదిని, త్రీపుర, మూత్రీఫల,
వాలుంగి-వాలుంగిక, వాలుకీకర్కటి (తె)
చేతిదోస; ౬. ములుదోసకు.—త్రీపుకర్క
టి, రోతుకి. (తె) ములుదోస, ములుదోస
తీగ; ౭. కరుబూజోదోసకు.—అతిక్రఫల,
అదద్దుజ, వృత్తకర్కటి. (తె) కరుబూజో
దోస. (కరుబూజో పుచ్చే అనికొందలు);
౮. కుగిలిన దోసకాయకు.—ఇర్యారకు
క్రిక, నుట్టి; ౧౦ దోసకాయకు:—బా
ల్వంగి; ౧౧ ఒకరకముపుచ్చేకు:-చెట్టిపుచ్చే.
(చూ, పుచ్చే)

హరివాసరము. అం. ఏకాదశి; తిథులకు:—
౧:(తె) పాద్యము (సం) పృథివత్తు, కప్పి
కేసరి; ౨: ద్వితీయ, విదియ; ౩: తృతీయ.

(తె) తదియ-తదై; ౪: చతుర్థి, చవితి;
౫: పంచమి; ౬: షష్ఠి; ౭: సప్తమి; ౮: అష్ట
మి; ౯: నవమి; ౧౦: దశమి; ౧౧: ఏకాదశి,
హరివాసరము; ౧౨: ద్వాదశి. (తె) దోదశి;
1౩: త్రయోదశి; 14. చతుర్దశి. (తె) బూద;
15: చూ, పున్నమ; 16: చూ, నూర్జ్యోందు
సంగము. తద్విశేషములు:—(౧) జయతి
ధికి.—విజయ. (౨) సంపూర్ణకలతోగూ
డిన పున్నమకు:—రాక; (3). కనరాత్రి
(తె) బూద, పున్నమతోగూడినవి:—వైత్తి;
వైకాళి, క్యేప్పి, ఆమిడి; కావిని; భాద్రపది;
అశ్వయుజి; కార్తిక, మార్గశిర్షి; పాషి; మాఘ;
పాల్గుణి (వి). ఇత్యాది.

హరివాహనుడు. సం. వి. అ. న. గరుత్మంతుః
దు: అన్యూహారణుడు, అరిందముడు,
అరణావరణుడు, అహిద్యుండు, అహి
భుక్కు, ఇంద్రీజిత్తు, ఇంద్రాని, ఉన్నతీ
కుడు, ఉపచారుడు, కళ్యణనందనుడు,
కామానువు, కాళ్యపి, కిరాతా, తేమ
కృత్తు, తేమము, ఖ, ఖగవతి, ఖగాంతకుః
డు, ఖగేందుడు, ఖగేశ్వరుడు, గజకూ
ర్మాని, గరుడోడు, గరుత్మంతుడు, తా
ర్క్యుడు, ద్విజరాజు, వాగాంతకుడు, వా
గాకనుడు, వక్షిసింహుడు, వన్నగాకనుః
డు, భుజగాకనుడు, రథాయనుడు, పశ్చి
తుండుడు, వివలేయుడు, వివాయకుడు,
విరాట్టు, విష్ణుభము, వైవలేయుడు, కా
ల్మలి, కివేశనుడు, సుభావారుడు, ముఖ
ర్ణుడు, సుముఖువు, స్వర్ణవతుడు. (తె.
ప):—క్రీడిచెలిలేరు, గరుటానుంతుడు-
గరుటాలమంతుడు, గరుటి-
గరుడి, చిలపతిండి, చిలపమేతరి,
మోక్కునుడుటిప్పిట్ట, తలివేపటాచాపివడలు,
కుట్టెపురుగుంపు గొంగ, తెలుగంటిదోసము
తెచ్చినలావరి, తెలిమోమువక్కి, తోదలు

లేనివాని పైదోడు, నల్లవయ్యరవాలు, బక్కిరాయడు, క్షిపాచమేవరి, పాచమే పుణ్యపామలమేవరి, పామలవేటగాడు, పులుగులవోర, పులుగుగొల్లడు, పులుగు టేడు, పెంపిరుపడి, బొల్లిగడ్డ-బొల్లిగడ్డ, బొల్లిసెమ్మగముపిట్ట, మరువయ్యలేటి, మేలియేపులుగు, చెన్నుచడగ, చెన్నునర డము, తిద్దిశేషులు — ౧. గడ్డకు. — కంఠము, గృధ్రము, దక్షిణ్యము-దాక్షిణ్యము, దీర్ఘదర్శి, మారదర్శి. (తె) గడ్డ గగ్గడ; ౨ (తె) తే నేగడ్డ; ౩ తాపి, ఆతాయి-ఆదాయి, కంఠ నీడకము, కుసలాయనము, క్షుయి, చిరంభణము, చిల్లము, చుల్లము. (తె) చింద, నీడ, చీవర, పిక్కుగగ్గడ, పీక్కుగగ్గడ, పీతిగగ్గడ, ర. ఒకరకము పెద్దగగ్గడు — (తె) బండు, బోరుప; ౫: గృధ్రరాజము, జటాయువు; ౬: కంఠము-కంఠనాయి (చూ, లోహాబుద్ధము); ౭ (తె) పెన్నడపులుగు చూ, లకుముకి; ౮. (తె) వరుగు, ౯ (తె) బండు, బోరుప.

హరిశ్చంద్రుడు. అం. చూ, చక్రవర్తులు.

హరిహరము. సం. వి. అ. పుం. (వచ్చేనిగుఱ్ఱములు గలవాడు.) ఇంద్రుడు: చూ, సహస్రార్కుడు.

హరిహరము. అం. చూ, క్షేత్రములు-తీర్థవిశేషములు (చూ, 1832 పుట).

హరితపస్సుతి. అం. చూ, సత్పుత్రులు.

హరితకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (లోగములుహరించేవది) కరక*. అంత, అధ్యయ, అమృత, అమోఘ, అవ్యధ, కల్య, కామధ, చేతకి-చేతనకి. చేతుకి, పాచరి, పూతన, రేవకి, కయస్థ, కిప, శ్రేయసి, హైయతి. (తె) కరక. కర్క. — సీమకరక. శ్లేష్మహరము. విరచనకారి].

హరితాళము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-హరి

హరడు సం. వి. అ. పుం: చూ, కిత్తుడు.

హరపు. దే. వి. 1. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము;

2. నాశేమైసది: చూ, వ్యాపారము. 1: విరా.

3 మనోజ్ఞము. అచ్చ. అ, కాం. 4: చూ,

హృద్యము; వి 4 నాశేము. అచ్చ కిష్కిం,

కాం. 1: (చూ, లోహము. 1.): నాశే

ము-నాశేయుము-నాశేము. (సం) కలధూ

తము-కలధూతము, నాశకము, రూప్యము-

రాప్యము. తద్వి. — రెండుకామ: నాశేము

నకు. — (తె) వయిము-పైకము.

హరువుకాడు. దే. వి. రూ-హర్యుకాడు.

కర్మదక్షుడు, విరళ: చూ, వ్యవహర్త. 2.

హరువము. వై. వి. హర్ష: రూ-అరసము.

ఉ. రా. 2, ఆ 134: చూ, హర్షనము.

హరుసించే. వై. ఆ క్రి చూ, సంతోషించే.

హరేణువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1 (హరారేణు

వు అనికొండలు. లోగములను హరించేవది).

గోమకయను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజా

గ్రము. 1-3౨, పుం. 2. లంకలు (గుండ్ర)

నిసెనగలు అయియు నూగునోలయియు కొం

దియు): చూ, లంకపాలము (చూ, భూమి. 1.)

హర్కారా. నా. వి. వార్తాహరుడు: చూ,

వేగువాడు

హర్మ్యము. సం. వి. అ. న. (మనస్సును హరిం

చేసది.) (రూ-హర్మి) మిద్దెటిల్లు, (ధనికుల)

మేడ: చూ, సదనము 1.

హర్మ్యము. సం. వి. అ. పుం. వచ్చేకన్నుల

మెకము: చూ, సింహము.

హర్మ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. కుచేరుడు:

చూ, శ్రీనుడు.

హర్యకాడు. దే. వి: చూ, రూ-హరువుకాడు.

హర్ష. అం: చూ, మార్కెట్ కిజాహము.

హర్షకుడు. సం. వి. సంతోషించు (చీయునా

డు: చూ, హృష్టుడు.

హర్షణము. సం. వి. అ. న. 1. సంతోషించుట: చూ, హ్లాదనము; పుం. 2: చూ, యోగములు; 3: ఒకానొక నేత్రకోగము. తద్వి.- ౧. గిరి; ౨: తిమిరము; 3: (తే) కీసర, వర, పార; ౪: నేత్రకోగమునకు. అభివ్యంధము, అభినంధము, అద్దనము, అర్చనము, అర్చము, కచ్చము, కాదము, కంచనము, కోధము, పిచ్చటము, పిష్టము, బిడాలము, శుక్తి. (తే) కంటితెవులు; ౫: (తే). అయి న-విర, అవిరి, కంటికలక, కిలక; ౬: (తే): కండకన్నులు; ౭: (తే) కాము; ౮: కంటి పువ్రసను. శుక్రము; ౯. కంటినొప్పికి: మంధము; (చూ, రోగము. 1.)

హర్షణుడు. సం. విణ. సంతోషించువాడు: చూ, హృష్టుడు.

హర్షమాణుడు. సం. విణ. సంతోషమునొందిన మనస్సుగలవాడు: చూ, హృష్టుడు.

హర్షము. సం. వి. అ. పుం. రూ-హరునము. (సంతోషము=హర్షము): చూ, హ్లాదనము.

హర్షస్వనము. సం. వి. అ. న. కిలకిల: చూ, స్వరము. 2.

హర్షి. సం. విణ. (న. ఈ. న్). సంతోషము గలవాడు: చూ, హృష్టుడు.

హర్షించే. సం. అ. కిరి=హరునించే. 1: చూ, సంతోషించు; 2: చూ, సమ్మతించు.

హరి. సం. అవ్య. చెలికత్తెనుగూర్చిచెబుచుట: చూ, సంబోధనార్థకము.

హరింతములు. అం. హల్లుఅంతమునందుగలవి. “ఉదా—దిక్, రాజన్, చంద్రిమన్, మరుత్, రాట్ ఇత్యాది

హరిబంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. హరిశృతుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తవర్షమునా మని: చూ, సన్యాసి.

హరిము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-హరిలము (ధూమినిగీటునది). నాగలి.(బలరామునిహరిము

సంవర్తకము.): చూ, లాంగలము. తద్విశేషములు.-౧. పావటమునకు.-(తే) గుంటక-గుంటుగు-దిండు-దిగిండు, పావటము-పావనము; ౨: (తే) మెట్టగుంటక; 3: కలుగోతు: -ఫాలము, ఫలము: చూ, కలుగోతు. 2; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. హరిముఖి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (“ర-న-హ. 9వ ఛందస్సు.”)

హరిహరిము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-హరిహరిము. 1.

హరిపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. ఉమ్మెత్తక: ఉదర్కము, ఉన్మత్తము, కంటిఫలము, కంటఫలము, కంఠము, కనకము, కనకాహ్వయము, కాంచనము, కాంచనాహ్వయము, కార్యపుటము, కానకపుష్పము, కిరణము, కూటకృత్తు, కైటవ్యము, ఖలము, గాగ్గిము, గాగ్గిని, ఘంటికము, చలవత్రికము, జాంబూనదము, జాతరూపము, దుత్తూరము-ధుత్తూరము-ధుత్తూరము-ధుత్తూరము-ధుత్తూరము-ధుత్తూరము-ధుత్తూరము, ధూర్తము, ధరము, బృహత్పతి, మదనము, మాకులము, కాతకుంధము, హటకము, హేమము. (తే. ౪) ఉమ్మెత్త-ఉమ్మెత్త. తద్విశేషములు:—కృష్ణధుత్తూరిము, కృష్ణపుష్పము, కృష్ణపుష్పిక, హగ్గిరధూర్తము, త్రిపుష్పి, పుష్పిమోహిని, మోహిని, హేమిక. (తే) నల్లఉమ్మెత్త *.

హలాయుధుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బలకాముడు. (నాగేలు ఆయుధముగాగలవాడు.): అయ్యతాగ్గిణి (చూ, ఆనంతుడు, ఏకకుండలుడు, కామపాలుడు, కాలభృత్తు, కాలింపికర్షణుడు, కాలిండిశ్చేదనుడు, కాలింది, గుప్తవర్షుడు, తాలభృజుడు, తాలభృత్తు, తాలంకుడు, నీలాంకురుడు, వర్ణిలంబస్సుడు, ఫాలిండు, బలాదేవుడు, బలధనుగిడు, బలరాముడు)

(అనుబంధములో చూడుము), బాగుడు, భేదముడు, మధువీయుడు, ముసలి, రాముడు, రుక్మిదారి, రేవతీరముడు, రాహుణేయుడు, శేషుడు, సంకర్షణుడు, సంవర్తకుడు, సీరపాణి, సానంది, హలిహాలుడు. (తె. వ):—ఒంటిపోగు, కన్నపేటిగొంగ, కలనతాల్పు, జేమనగొంగ, తాటిదారొర, తాటివడగవాడు, తెల్లనిదొర, తెల్లనిమయిదంట, దుక్కినాలుదాలుపు, నలుపుగింటెముదాల్పు, నల్లవలనదాలుపు, నాగటిజోడు, నాగలివారజోడు, బలియుడు, రోకలితాల్పు, చెన్నదొంగయన్న, చెట్టిసీగ్ల మేలువాడు. (ఇతని నాగలిసంపర్తకము, రోకలి సానందము); 2. మడకదున్నవాడు: హలికుడు, హలి: చూ, పర్వసాయి.

హాలాహలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-హలహలము. (కడుపులో నొకవర్షాయము చీల్చుచున్నట్లును, ఒకవర్షాయము లేనట్లునుండునది. తాటాకుపంటి యాకృతిగలిగినల్లనై గోస్తనాకృతియైన గుత్తులుగలిగినమీనముందుండెడి పృక్షములదహించునది. ఇది హిమవర్షర్వత కిష్కింధాదులయందుండును.); 2: చూ, బల్లి; 3: పరిక్షేయే: చూ, పర్వము. [చూ, బుద్ధుడు. 1.

హాలాహలుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకబుద్ధుడు: హాలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నాగలి: చూ, లాంగలము. 1; 5. పుం. 2. (నాగలి అయధముగాగలవాడు) బలరాముడు: చూ, హాలాయధుడు. 1; 3: చూ, హాలాయధుడు. 2.

హాలికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, హాలి. 2. హాలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. విటవమున రేటిగొట్ట*: అగ్నిశిఖ, అఁత, కలికాలి, గర్భ

పాతని-గర్భపాతని, వికల్ప, శిఖ. (తె) చెన్నచెర్ల, చెన్నచెఱుకు, తరిగొట్ట-తటిగొట్ట, పొత్తిగడ్డ, నాగటిచాలుకూర, పొత్తి, చెన్నదేవికూర; 2. శక్రపుష్పయను రేటిగొట్ట*: అనంత, ఫలిన, వికల్ప, శక్రపుష్ప. (తె) చెన్నచెర్ల, చెన్నచెఱుకు, తరిగొట్ట-తటిగొట్ట, పొత్తిగడ్డ, నాగటిచాలుకూర, పొత్తి, చెన్నదేవికూర, చెన్నచెదురు, చెన్నచెదురుకూర; 3. కలికాలియను రేటిగొట్ట*: ఇంద్రపుష్పి, కలికాలి, కోరిప్పిరి, ఫలిన, లాంగలి-లాంగలికి. (తె) విన్నచెఱుకు.

హలిపీయ. సం. వి. అ. స్త్రీ. (బలధద్రునికిఁ బ్రియమైనది.) కల్లు: చూ, నుర. 2.

హలిపీయము. సం. వి. అ. పుం. (మద్యస్థాన మగుటచేత బలధద్రునికిఁ బ్రియమైనది.) కడిమి*: ఆలపు-ఆలూపు, కదంబము, కర్ణపూరము, జాలము, నీదము, పులకము, పొన్నపేణ్యము, ప్రియకను, వృంతపుష్పకము, హరిద్రము. (తె):—కడకు, కడన, కడను, కడిమి-కడ్డి, కొరవి. తద్వి. —౧. ఉమాప్రియము, కలంబము, కాదంబర్వము, కురదకము, కేలిపృక్షము, ధారాకదంబము, నీదము. (తె) నీరుకడిమి, మొగులుకడిమి; ౨: ధూమకదంబము, ధూళికదంబము. (తె) బట్టకడిమి; 3: భూకదంబము. (తె) నేలకడిమి; ౪: వసంతకడిమి, వాసంతి*.

హల్లా. వా. విణ. అల్పము: చూ, స్వల్పము. హల్ల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నాగళ్లసమూహము: చూ, లాంగము. 1; విణ. 2. నాగటిచేత ఒకతూరి దున్నినది (హలము): చూ, భూమి. 1.

హల్లకమా. సం. వి. అ. న. షృంగలువ*: చూ, సహస్రసత్రము. (నంతోషమునుజేయునది. దీనియందు తుమ్మెన తిరుగును.)

హల్లకల్లాలము. దే. వి. రూ-అల్లకల్లాలము.

తై. 2, ఆ. 38: చూ, వ్యత్యయము.

హల్లకము. సం. వి. ఆ. న. వేస్తెత్తము. స్త్రీలు
పెక్కుండుచేరిమండలకారముగాతిరుగుచే
చేయువ్యత్యయము. (నాటికలు వదునెనిమిదిం
టిలో నొకటి, 1 అంకము, 1 పురుషుడు,
8—10 స్త్రీలు. నాట్యగానములు: చూ,
నాటికలు.) (చూ, వ్యంజకము. 1.)

హల్లలు. వా. వి.బ. కకారాది హకారాంతము
పలుకుగల యక్షరములు.

హవణించే. దే. పేర్. 1. అలంకరించే. (కళాం.
1, ఆ.85): చూ, సింగారిం; 2. ధరించే:
చూ, స్వీకరించే. 3;3. చేక్కబెట్టె:చూ,
సవరించే; 4: ఉంచే, ఊడు, గుప్పరించే,
గుప్ప, తగులగట్టు, తగులబెట్టు, పెట్టు,
వేయు. (సం) కీలించే, విస్సనించే.

హవణింపు. దే. వి. 1. అలంకరణము: చూ,
భూవణము. 2; 2. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము.

హవణిక. దే. వి. 1. అపధానము: చూ, హె
చ్చేరిక; 2 అలంకారము: సింగారము. (సం):
మాత్ర, వర్ణమానము, శృంగారము, సజ్జ:
చూ, భూషణము. 2. తద్విశేషములు:—
౧. కంఠభూషణ:—(౧) మెడనీగము.—

(సం) మాలిక; (౨) ముత్యాలదం
డము.—(సం) ముక్తావళి, ముక్తాహరము, లత;

(3) హారాదులముఖ భాగమునకు.— మొగపు;

(౪): ముప్పేటపేరు; (౫) హారమునకు:—(సం)

మాలిక—మాలికము—మాల్యము, రజతము, వట
ము, స్రగ్గము; (౬): (సం) సంపత్తు.

(౭) ఏడుపేటలముత్యాల హారమునకు:—(సం)

లంబుషము; (౮) నూలుపేటలహారమునకు.—

(సం) యాష్టిక, లలిక, సరిక, హారము, హారి;

(౯) వనమాలకు.—తోటమాలియ—తోట

మాలె, తోమాలియ—తోమాలె, పూసండ,

మాలియ—మాలె. (సం) కగిలిరసము, వనమా

ల; (౧౦); ఏహూలుపేటలగల హారమునకు.—

విజయచ్చందము; (౧౧). కంఠమాలకు.—

(సం) కలయము; (12). విష్ణుమాలికకు.

వైజయంతి; (13). మెడనగ (సరదు)కు:—

(సం) కరండము; ౨. కటిభూషణ:—(౧)

వదియాలుపేటలగల ఆడుదాని మొలనూ

లుకు.—(సం) రళన—రసన; (౨) ఏడుసర

మల మొలనూలుకు.—(సం) సప్తకి; (3) పి

నిసిదిసరముల మొలనూలుకు.—(సం) మే

ఖల; (౪) మూడుసరముల మొలనూలుకు.—

(సం) సారసనము; (౫) మొలనూలుకు.—

(సం) కాంచి, మేఖల, రళన—రసన, సప్తకి,

సారసనము; ౬. స్త్రీల మొలనూళ్లు:—ఇవి ౫:—

౧. రళన, ౨. మేఖల, ౩. కాంచి, ౪. సప్తకి,

౫. సారసనము; ౩. కర్ణభూషణ:—(౧) మకర

కురదలములకు.— మొసలి నాపొంగులు, మొసలి

నాయెంట్లు; (౨) పూగముకు —వరంసము.

(3) చెవిసగము. —(సం) లోపకము;

౪. శిరోభూషణ:—(౧). (తె) కిములపాము;

౫. ముఖభూషణ:—(౧). ముఖభూషణకు:—

మొగపుతీగె; (౨): చిన్నవాండ్రు నుడుటి

నగ:—రాచేక; (3) బాసికమునకు.—లలా

మకము, శేఖరము. (తె) బాసికదండ; (౪)

రాజ్యాభిషేకకాలమున నొసటగట్టెడు వ

ట్ట:—(సం) వట్టము, వట్టి; ౬. అంగుళి

భూషణ:—(౧) మోత్తడువేలి నగ:—

మొండియును—మొండెము; (౨) ఉంగరము

నకు —రింగు—టింగు. (సం) వాలకము; (3)

వడుగుంగరముకు.—(సం) కలుపు; (౪) నూ

ద్దుటుంగరముకు —(సం) వేర్వి;

౭. భూషణభేదములు:—(౧) విడ్డలకు కొండె

యొమ్మగట్టెడు రావాకుపంటినతకమునకు:—

రాచేక; (౨) ఆడుదాని చేతిగాజు (నూడి

గము)కు:—(సం) వాలకము. 2: (3) జీడ

విక్రమ. — చాలపాళ్ళ; (౪) జేందమావలె
 తేసికొనెడు పూదండ: — చైకత్తకము-చైక
 త్తకము; (౫) గుట్టపునగళు. — రుచకము.
 తావణిల్లు. దే. అ. కి. 1. పృకాశించే. వంచ.
 తేం. 1. అ. 70: అలరారు, ఉరదించే-ఉర
 దించే-ఉరదించే-ఉరదించే-ఉరదించే,
 కాయు, చెంగలించే, నెలగు, తనుకు, తిలకించే,
 తిండించే-తిండించే, తులగలించే, తు
 లగలిగాను, తులకించే, తేజరిలు-తేజరిల్లు,
 తొంగలించే, తొలగు-తొలకాడు-తొల
 కియాడు, దగదగమును, పిసాళించే, చిత్త
 ములాడు, చిత్తించే, మెలచే, మెలయు,
 మెలుము, వరగలించే, వలలు, వెలయు,
 వెలుగు, వెలుగొందు. (సం) ఉద్యోగిం
 చే-ఉల్లసిల్లు, జ్వలించే, ద్యోగించే, పృకా
 శించే, విద్యోగించే, విలసిల్లు, శోభించే.
 శోభిల్లు. శద్వి. — గ. నివృత్తికిరి పృకా
 శించే: — కనకనమును, కనకనలాడు; ౨. మి
 క్కిరి పృకాశించే: — తరుకొత్తు; 3. చూ,
 విజృంభించే.

తావణి. దే. వి. ఒప్పదము. విజ. 1, అ. 184:
 చూ, సౌందర్యము.

తావనము. సం. వి. అ. న: చూ, హామము. 1.
 తావనీయము. సం. విణ. హామముచేయదగి
 వది: హామ్యము.

తావము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ: చూ, నెల.
 పు. 2. పిలుపు: చూ, సంబోధనము,
 3: చూ, యజ్ఞము.

తావకాశాస్మాణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్ర
 లు. ("బాహ్మణివో కాపురముచేసిన
 యొక బాహ్మణునిసంతతి. దక్షిణమహారా
 ష్ట్రదేశమున వీరిని చూడనగు. వీరు ఋగ్వే
 దును. ఆర్యలాయన ముతానినాచరింపును").
 చూ, బాహ్మణులు. [3. అధీనము.

తావాల. వా. వి. 1. కరీరబలము; 2. కావల;

వావి. సం. వి. న. ఇ. న: చూ, రూ-హవిన్ను.
 హవిర్యజ్ఞములు. అం: దర్శపూర్ణమానేష్టి, చాతు
 ర్మానేష్టి, వసుబంధేష్టి, సౌతానిశేష్టి,
 అగ్నియశేష్టి. (5)

హవిర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-హవి
 న్ను. 1-2; వా. 8. గొప్ప. "నీతవ్యవకు
 నీ హవిర్యము భవిర్యము ఉంచేరు."

హవిన్ను. సం. వి. న. న. 1. అగ్నిహోత్రము
 నందు వెల్పుటకు ఇవురలెట్టిన యగ్నము.
 హరి, సాంనాయ్యము-సాన్నాయ్యము: చూ,
 సాదము. (1)-ర; 2. నెయ్యి: అంబ, అభి
 ఘార, అమరాళనము, అమృతక, అమృత
 ము, అపూరము, ఆజ్యము, ఆయువు, ఖజ
 వము, ఘృతము, జననీయము, తోయదము,
 సర్పి, హవి, హవిర్యము, హోమ్యము. (తె)
 చేచేమరు, నెయి - నెయ్యి - నే-నేయి.
 తద్వి. — గ. ఆవునెయ్యికి. — అగ్నిఘృతము,
 హైయంగవీనము; ౨. కాచితేసిన నెయ్యి
 కి. — (తె) తేటి; 3. పెరుగులోగలవృ
 బడిననెయ్యికి. — వృషదాజ్యము; ౪. నెయ్యి
 నూనెలోనగువాని తేట: — ముండము; ౫. కు
 ర్యఘృతమునకు. — (తె) తెలి; ౬. ఆజ్యధార,
 ఇర. (తె) నేతిచోలు; ౬: చూ, హైయం
 గవీనము, 1-2-3.

హవురా. వా. వి: చూ, రూ-హవారా.

హవును. దే. వి. రూ-హాను-అవును-హాను.
 1. సాగను: చూ, సౌందర్యము; 2. ఒయ్య
 రము: చూ, విలాసము.

హవునుకాడు. ద్వ. విణ. రూ-హానుకాడు-
 హానుకాడు- అవునుకాడు. 1: చూ,
 సౌందర్యవంతుడు; 2: చూ, విటుడు;
 3: భోగి. (తె) బోగి. [నడవము. 1.

హవేలి(లి). వా. వి. నగరు, రాజ్ ౩౩౬౬: చూ

హాస్యము. సం. వి. ఆ. న. దేవతలకీదగినయన్న
ము: చూ, సాదము (1).

హాస్యకహండు. సం. వి. ఆ. పుం. (హవిష్సును
వహించేవాడు.) అగ్నిహోత్రుడు: చూ,
వహ్ని. 1. (రూ-హాస్యవాహనుడు).

హాస్యవాహనుడు. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—

హసంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (నివ్వలచే నవ్వు
దానివలెనుండునది.) కుంభటి: రూ-హాసని.
అంగారణి- అంగారిణి-అంగారి, అంగార
ధాని-అంగారధానిక, అంగారపాత్రి, అంగ
రశకటి, అంగారిక, అంగారిక, ఉఖ. (తె)
ఇనువగోలెము, కమటము- కమ్మటము,
కుంభటి, కుమురు, బంగల, సుంగటి, వయ్యం
ది. తద్విశేషములు:—౧. పొయ్యికి.—అం
తిక, అధికారియిటి, ఆశ్చంతము-ఆశ్చంతము-
అస్వంతము, ఉత్థాసము-ఉద్ధాసము-ఉద్ధా
సము. ఉద్ధాసము, చిత, చుల్లి-ఛల్లి, జాతి,
మలకారిక. (తె) పొయి-పొయ్యి-ప్రాయి-
ప్రాయియ్యి; ౨. నాలుగైదుపాత్రీములు వేలు
వేలుగావెట్టివట్టేర్పఱచిన పొయ్యికి:—
అలెప్రాయియ్యి, గాడి, గాడిప్రాయియ్యి;
౩. ఎత్తుడుప్రాయియ్యి గడ్డలకు.—(తె) ఎత్తు
గడ్డలి, పొక్కలి; ౪. మూడురకముల ప్రా
య్యలు:—(౧)గడ్డప్రాయియ్యి (౨)గాడిప్రా
య్యి; (౩)గుంటప్రాయియ్యి; ౫ ఊచేలప్రాయి
కి.—(తె)బోను; ౬. మూడురాళ్లుపెట్టినప్రా
య్యికి: (తె) పొక్కలి; ౭. ప్రాయియ్యిసోరున
కు.—చక్షుము; ౮. మల్లె*: ఆప్తచత్రిక,
అప్తావది, అగ్నిమహాత్మ, ఉదకము, కర్త్రమి,
కుందము, కూటపున్నము, కోశిక-కోషిక,
గవాక్షి, తృణకూస్య-తృణకూస్యము, తృణ
కూల్య-తృణకూల్యము, త్రిపుట, భూవతి,
మధురము, మల్లిక, మాఘము, మద్దర
ము, విచికిలము, కిఖిరిణి, కిరణీయపు, కూస్య.

(తె) తోటమొల్ల, మల్లియ-మల్లె, మొల్ల,
మరగి-మరిగి. తద్విశేషములు:—౧. మొల్ల
కు.—కుందము, కూటపున్నము, జాతి, మా
ఘము, మాలతి. (తె) తోటమొల్ల, మొల్ల,
మొల్లతీగ; ౨. ముసుండ. (తె) ఎట్టుమల్లె;
౩. హేమపుష్పిక. (తె) చచ్చేపూమొల్ల;
౪: (తె) తీగమల్లియ; ౫: నాగమల్లిక. (తె)
నాగమల్లియ- నాగమల్లె - నాగుమల్లియ;
౬: పెద్దమల్లెకు.—(తె) పెడమల్లె; ౭: బాల
యనుమల్లెకు.—బాల; ౮: కుమారిక, వృత్త
పుష్పి, వృత్తమల్లిక. (తె) గుండుమల్లె,
బొండుమల్లె; ౯: (తె) నూదిమల్లె; ౧౦. మల్లె
పువ్వునకు.— హకురము-ముకురము. (తె)
మల్లె పు వ్వు; 11. అడవి మల్లెకు.—
ఆఫేటము, ఆస్ఫోట-ఆస్ఫోటము, ఆస్ఫోటి,
కాకమల్లి, గిరిక, వర్తికట్యము. (తె) అడవి
మల్లె; 12. వానకాలపుమల్లెకు.—వార్నిక;
13. అడవిమొల్లకు.—చూ, వారిణి. 5;
14. విచికిలమునుమల్లెకు:—వి చి కి ల ము;
15: వసంతమల్లిక, వసంతదూతి; 16: గువా
కము-గువాకుపు-సూవాకము. (తె) మల్లె
మొగ్గలు; ౧౭. కుందలకకు:—మల్లెతీగ*;
8. పికాపస్త్రీ: చూ, భూతము.

హాసదు. దే. విణ. 1. దొడ్డవాడు (అవగ):
చూ, శ్రీమృడు. 2; వై. విణ. 2. అసత్.
అల్పాడు: చూ, హీనుడు.

హాసనము. సం. వి. ఆ. న. 1. నవ్వు: చూ, హా
స్యము. 1; 2: హాస్యరసము: చూ, రసములు.

హాసని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కుంభటి: చూ,
హసంతి. 1. [వహ్ని. 1.

హాసనీమణి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ,

హాసనా. సం. వి. ఆ. పుం. (జనులను నవ్వించే
నది) రూ-హాసనము-హాసము-హాస్యము-

హాసిక: చూ, రూ-హాసనము. 1-2.

హసాదు. దే. అవ్య. రూ-అసాదు, గోవృచారి
యాజ్ఞను విధేయలు మంచిదని యంగీకరిం
చేటయందు సమ్యక్తమిది, చక్రికంసనార్థకము:
చూ, నేబాను. [ము: చూ, వస్త్రము.

హసాసరి, గే. వి. కవ్యుడు దువృత్తి, నివోశ
హసించే. సం. అ. కిరి. నవ్య, హాసముచేయు:
రూ-హాసించే, అపహాసించే, అక్షేపించే,
చరిహాసించే. (తె. చ):—అడకించే—అం
కించే, ఆలిగోను, ఎంచే, కేరు, కేరడిసేయు—
కేరడిసేయు, గుంజేనునుగు, కేరకొట్టు, చెం
గలించే, జేక్కలించే, తచ్చేసనేయు, నగు—
నవ్య, చరియాచేకముచేయు, పిసాళించే,
మేలమాడు, వెక్కిరించే, సయ్యాటించే.
తద్వి.—౧ దేహముదురగా కన్నీళ్లుకాఁ
గానవ్య.—అచహాసించే; ౨. పెద్దనవ్య
నవ్య:—చక్రిహాసించే.

హాసితము. సం. విగ. 1. వికసించినది: ఉదంచ
తము, ఉద్విక్తము, జృంభితము, దలితము,
పుష్పితము, పృష్ఠులము, పుల్లము, వికచము,
వికసితము, విజృంభితము, వివృతము, వ్యా
కోచము, స్ఫుటము, స్మేరము. (తె) విరి;
2. నవ్యనది; వి. అ. న. 8. పండ్లుతెలియక
నవ్వేడునవ్య. (ఇదియు స్మితమునలె సుత్ర
ము): చూ, హాస్యము; 4: చూ, హాస్య
ములు; 5. (నవ్య): చూ, స్త్రీలక్షణాంగ
ములు (చరహాసముః గలిగిన అంకులాఢి
యగు.); 8: చూ, ఆరోహిసర్గకతాలంకార
ములు; 7: చూ, శృంగారచేష్టలు.

హస్త. అం. కయిసాటిచేక్క: చూ, రిక్క.

హస్తకరణములు. అం: ఆవృత్తితము, ఉద్వృత్తిత
ము, వ్యావర్తితము, పరివర్తితము. (4.)

హస్తకవచము. సం. వి. అ. న. అలైయ: చూ,
నారనారణము.

హస్తకీర్యలు. అం: విసర్గము, ధూనము, రక్ష
ణము, సంక్షేపము, మోక్షణము, విక్షేపము,

అంబోశనము, విగ్రహము, చరిగ్రహము,
అకర్షణము, వికర్షణము, వియోగోత్కర్షణ
ము, తాడనము, మోటనము, శేదనము, శేద
నము, స్ఫోటనము, అంహనము, తర్జనము,
తోడనము (80).

హస్తకీర్యార్థములు. అం: (చూ) హాసచక్రిచా
రములు (10), హస్తచక్రిచారములు (15), హస్త
కరణములు (4), హస్తక్షేత్రములు (8), ఉత్త
మక్షేత్రములు (8), మధ్యమక్షేత్రములు
(౫), అధమక్షేత్రములు (4),
మతాంతరముందు హస్తక్షేత్రములు (12),
అసంయుతహస్తములు (15), సంయుతహస్త
ములు (32), నృత్రహస్తములు (39), హస్త
పాఠములు (12).

హస్తక్షేత్రములు. అం: 1. ఉత్తమ, మధ్యమ,
అధమక్షేత్రములు. (3); 2: ఉభయపార్శ్వ
ములు, అగ్రము, పృష్ఠభాగము, ఊర్ధ్వము,
అధోభాగము, లలాటము, శరీరము, స్కం
ధము, నక్షము, నాభి, కటి, కిరము, ఊత
ద్యయము. (18.)

హస్తగ్రహణము. సం. వి. అ. న. 1. పెండ్లి,
చేపట్టుట: చూ, వివాహము; 2. కరగ్రహ
ణము. (తె) చేపట్టు.

హస్తచలనము. అం: చూ, కళలు.

హస్తతలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అరచేయి:
చూ, హస్తము. 1; అం. 2: చూ, లక్షణాం
గములు. (అరచేయి:—కఠినములైన స్త్రీ
లోలుఁడగు. మృదువులైన దరిదుఁడగు.
పనిచేయుక చేతులు కఠినవృథాసములైన
ధనియగు. మృదువువృథా కాంతిగల్గి చతుర
మైయున్న రాజగు. లోతుగనున్న ధనియగు.
మెఱుంగులేకున్న దరిదుఁడగు. సమములు
గాక రూక్షములైన ధనభాగ్య హినుఁడగు.)

హస్తతాగణము. సం. వి. అ. న: చూ, హస్త
కవచము.

హస్తధారణము. సం. వి. అ.న. రూ. హస్తవారణము. చేంపవచ్చినవాని నడ్డుట: రూ-హస్తవారణము, వరితాగణము, వర్యాప్తి.

హస్తపుష్పము. సం. వి. అ.న. హస్తావయవములు (వేర్లు): 3 ముగము. [కాస్త్రయలోనివి.] హస్తపుష్పాదువు. అం: చూ, ఉపవీరములు (మల్ల హస్తపుష్పములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు: -హస్తపుష్పము వైమచ్చేయున్న కులక్షణముగు.)

హస్తసగ్రచారములు. అం: ఉత్తానము, అగ్రస్థలము, పార్శ్వస్థలము, అగ్రతస్థలము, స్వసమ్యుఖస్థలము, ఊర్ధ్వగమ, అధోగతము, పార్శ్వగతము, అగ్రగమ, సంముఖాగతము, వరాజ్మాఖము, సంముఖము, ఊర్ధ్వముఖము, అధోముఖము, పార్శ్వలోముఖము. (15)

హస్తపాగణములు. అం: వగ్రపారణము, కుంచితము, రేచితము, పుంభితము, అవపేష్టితము, పేర్జితము, ఉద్దేష్టితము, వ్యావిరక్తము, వరీపర్రము, సంకేతము, చిహ్నము, వదార్థటీక. (12).

హస్తభము. అం: చూ, తరవాద్యములు.

హస్తభూష. సం. వి. అ. స్త్రీ. మురుగు: చూ, భూషణము. 2.

హస్తభేదము. అం: చూ, నృత్యములు.

హస్తము. సం. వి. అ.పుం. 1. = హస్తము (చోటేబడిన అరచెయ్యిగల మోచేతికి దిగువనున్న వగ్రదేశము. దీనిచేత పస్తాదులు కొలువబడును) చేయి: అక, వి, వికృతము, కరము, కరన్నువు, కురి, కుశాలి, గుడము, వంచకాఖము, వరిహారము, బాహు, బాహు-బాహువు, భుజ, భుజము. (తె): -కయి-కై, కేలు, చెట్ట, చెయి-చెయ్యి-చై-చేయి, బుజిము, హస్తము. తద్వితీయములు: -గ. తేంకకు.-కక్షము, కక్ష్య, కణము, దోహృలము, బా

హమాలము. (తె) వేంక-వేంకిరి-వేక్కిరి, మడిసంది, ౨. మోచేతికి మీదిభాగమునకు. - వగ్ర గండము. (తె) దండచే-దండచేయి, సందిలి. (దృఢసంధికి: చూ, సంహారము); 3. ముంజేయికి. - కక్ష, కిష్క-వు, జఘనము, వగ్రకోష్ఠము, మణి. (తె) మడికట్టు-మణికట్టు-మనికట్టు, మని, మంగళము, ముంజేయి-ముంజేయ్యి-ముంజే-ముంజేయి; ౪. మణికట్టునుండి వేర్లతో గూడినచేయికి. - కంగులము, వంచకాఖము, పాణము-పాణి, వగ్రతలము, వగ్రహస్తము, కయము; ౫. చోచినవేర్లగల అణచేయికి. - చవటము-చపేటము-చర్చరి, చర్చటము, తలము. (తె) చేవట్ట; ౬. కరవృష్టభాగమునకు. - (తె) పెడచేయి, మీజేయి; ౭. అణచేయికి. - ఉద్ధము, కరతలము, కిరంజి, ఖజ, చవటము-చపేటము, తాలము, వగ్రతలము, వగ్రహస్తము, హస్తతలము (చూ, హస్తము. ౧-౪, ౫) (తె) అరచెయి-అరచెయ్యి-అరచేయి. అణ-అణచెయి-అణచెయ్యి-అణచేయి, చేవట్ట, లోచెయి-లోచెయ్యి. (చూ, హస్తము. 1-౪, ౫); ౮. నడ్డుమునంటి హస్తమునకు. - (తె) కేలు, దమ్మి; ౯. హస్తాగ్రమునకు. - (తె) కేగయి, ౧౦. శోగినిబ్రదికించే హస్తమునకు. - అమృత హస్తము; ౧౧. కివునిహస్తమునకు. - పల్లారము; ౧౨. ఈవేబోయిన చేయికి: - (తె) లోంటచేయి; ౧౩. చేరెడుకు. - చులుకము, వికుబ్బము, పాణి, వగ్రస్థి. (తె) చోర-చేర-చేలు-చేరెడు; ౧౪. పుడిసిరికి: - చులుకము, వగ్రస్థి. (తె) కొడిదిరి-కొడిదిరి-కొడిదిరి, పుడిసరి-పుడిసిరి; ౧౫. మదియబట్టినచేతలో పగమువరిమాణమునకు: - (తె) పుడిసెడు; ౧౬. దోసిరికి: - అమ్మ, అంజలి, పుటిరము. (తె) అంజలి-అంజలికి, దోయిలి-దోసిరి; ౧౭. లొడిలికి: - వగ్రదేశము-పాగ్రదేశము. (తె)

లూడిత-లూడితిలి; గౌ. తర్జన మొదలైన నాలుగు వేళ్ల అడ్డకొలతకు. — పృథ్వీకము. పృథ్వీకము, భితి. (తె) బెత్తిలి; గౌ. చోటబడిన బొట్టనవేలి మోపుడు వేలి నడిమికొలతకు. — పృథ్వీకము. పృథ్వీకము. (తె) జోట్ట-జోట్టిలి, జోట్టె-జోత్త-జోత్తిలి-జోత్తె; ౨౦: ముష్టి, ముష్టిబంధము, సంగ్రాహము. (తె) పిడి-పిడికిలి, గచ్చిలి-గుప్పిలి; ౨౧. పిడికిలి వట్టుటకు. — ముష్టిబంధము, సంగ్రాహము; ౨౨. చేదోయికి: — సంహతిలము, సింహతలము; ౨౩. ధర్మపిడికిలికి. — చిష్టి శిర. సంబడినవేళ్లుగల పుడిసిలికి: — (తె) కమి, కమికిలి, కుచ్చు, వట్టిలి, లచ్చు; ౨౪. వేలుకు. — అంగుళము-అంగుళి, అంగుష్ఠము, కరవల్లవము, కరకాళు. (తె) వేలు-వేలు తద్విశేషములు: — (౧) బొట్టనవేలుకు: — అంగుళము, అంగుష్ఠము. (తె) అంగుటము. అంగుటము, పెద్దవేలు, పెనువేలు, బొటనవేలు-బొటమనవేలు-బొటవేలు-బొట్టనవేలు-బొట్టవేలు, వేలు; (౨): తర్జన, పృథ్వీక-పృథ్వీక. (తె) మోపుడువేలు, జోట్టనవేలు-జోట్టవేలు-జోట్టెనవేలు-జోత్తనవేలు-జోత్తెనవేలు, ముత్తనియవేలు, మొండీడు; (౩): అనామిక. (తె) అంగగపువేలు, దబ్బవేలు; (౪): కణిక, కర్ణిక, మధ్యమ-మధ్యమము. (తె) నడిమివేలు-నడివేలు, నిడివేలు; (౫): కనిష్ఠ, కనిష్ఠిక, కనీని-కనీనిక, ఊర్మిక. (తె) చిటికెన, చిటికెనవేలు-చిటివేలు-చిట్టివేలు, పిల్లవేలు; ౨౬. చిటికె చోచినమూరకు: — అరత్తి, రత్తి. (తె) పిడిమూర; ౨౭. రెండుజేనలకొలదికి: — కరము, కిష్కుపు, హస్తము. (తె) మూర, మూరెడు; ౨౮. హౌచెయ్యికి. — కవణి-కపోణి-కఫోణి, కీలము, కుర్చరము-కుర్చరము, కూబరము, కూరరము. (తె) హౌ

చెయ్యి-హౌచెయ్యి-హౌచేయి; ౨౯. చూ, నఖము, పువర్ణవము; ౩౦. హస్తవరమితార్థములు: — (తె) జట్టెడు, జాల్తెడు, జేనెడు, నల్లెడు, పిడికెడు, పుడినెడు, బారెడు, బెత్తెడు, మానెడు; ౩౧. భుజిగన్నునకు: — చూ, స్కంధము; ౩. తొండము: చూ, కుండము. 1; ౩. మూర: చూ, హస్తము. 1-27; 4. (కేశవరాయయలకు వెనుక వచ్చినపుడు) వానిసమూహము. “కేశహస్తము, కేశపాకము, కేశవక్షము”.

హస్తములు. అం. 1: దక్షిణహస్తము, వాహహస్తము; 2: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము. 9.)

హస్తరేఖలు. అం. 1. పురుషలక్షణాంగములు. ౫౦ లో నొకటి: చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (హస్తరేఖల వివరము పారము. ఇందుకు సామర్థిక కాస్త్రముఁ బోడనగు గ్రంథ విస్తరభీతిచే నిట వివరింపలేదు.)

హస్తలాఘవము. అం: చూ, విద్యుత్కారికము. హస్తవారణము. సం. వి. ఆ. వ. 1. చేతితో అడ్డగించేట: చూ, సంరోధము; 2. వేంటెడువాని హస్తమునుబట్టినిలుపుట; 3. వేంటెవచ్చినవానినడ్డగించేట: చూ, హస్తధారణము. హస్తాంగుళములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు.

(“పురుషునికి: — చేయి సగమువంచిన వేళ్ల సందులు లేకున్న కుధిలక్షణవంతుండగు. వంకరలై యెడమలైన పదిదూర్గండగు. కులుకేలై నరములగుమగిగఁ బాపకమ్మండగు”)

హస్తాంగుళవళములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు. (“పురుషునికి: — వంకరలై తెల్లయెన్న దుఃఖవంతుండగు. పుష్పగలిగిన దుఃఖిలుండగు కామధోగవర్తికుండగు నగు. పత్నీగమన్న బ్రహ్మస్తుండగు, అద్విపుత్రులపతె

మనువుగారి తామ్రవర్ణములైన రాజేను.
వర్ణములైన నైశ్యర్యపరిదము. పుష్టితము
లైన శుభగర్వము. మొనలు పంకలై త్రిశూ
లసములై అరిసియున్న చరిదుర్గిడగు")

హస్తాగ్రము. సం. వి. అ. వ. కేగిగయి: చూ,
హస్తము.

హస్తాధిరణము. అం: చూ, కామనూనములు.

హస్తావలంబము. సం. వి. అ. పుం. చేదండ:

చూ, భూవణము. 2.

హస్త. సం. వి. న్ పుం = అత్తి హస్త, ఏనుగు:
అదీనము, అనేకవము, అరాళము, అనుర
ము, ఇధము, ఋ, కంజరము-కంజారము,
కంబువు, కక్షీవంశము, కటి (కట్), కప
టి, కపి, కరటి, కరిభి, కరి, కశేపపు, క
ర్ణికి, కాలింగము-కాలింగము, కంజరము,
కుంభి, కునాసికము, కుబజము, కృష్ణము,
కృష్ణము, గజము, గిరి, గిరిమానము, గూఢ
ముష్కము, చందీరడు, చక్రపాదము,
చలకాంక్షము, జీమూతము, దంతావళిము, దింతి,
ద్విరూరతము, ద్విపము, ద్విపాయి, ద్విర
దము, నాగము, వద్ది, పిండపాదము, పిప్ప
లాశనము, పీలువు, పుష్కరము-పుష్కరి,
శేచకి, శేచిలము, మతంగము, మహామర
ము, మహామృగము, రాజీనము, లతాలకము,
వరాంగము, వారణము, విలోమజిహ్వా, విషా
ణి, శుండాలము, శూర్పకర్ణము, శూర్పకృతి,
శృంగారి, శృంగి, సహజము, సామజము,
సారంగము, సింధుకము, సింధురము, సింధువు,
స్తంభేరము. (తె. ప):—అత్తి-హస్త, ఇ
రుదంతి, ఎక్కడు మెకము, ఏనిక-ఏనుగు
ఏన్లు, గబ్బుచెంప మెకము, గొప్పబొజ్జే మెక
ము, గొప్పయజ్జే మెకము, గొరు, చెయ్యి
గల మెకము-చేగల మెకము, చేటచెవుల మెక
ము, చలుగొమ్ముల మెకము, బలునంజే మెక

ము, బలుహజ్జే మెకము, బల్లల మెకము, రెం
టతాగిగుడు, రెంట్తాగిగుడు మెకము, రెడ్డ
గొమ్ముల మెకము, సిబ్బినుని మెకము. తద్వి
శేషములు:—(౧). అద్వదిగజములు:—చిరాక
తము, పుండరీకము, వామనము, కుమదము,
అంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము,
మహాతీకము. (౨): ౨. దిగ్విద్రవ్యగజము
లు:—అభ్యిమతంగము; (౩) దక్షిణము
నకు:—అంగది, పింగళి; (౩) వడమరకు.—
అంజనము, అంజనిక, తామ్రకర్ణి, తామ్ర
బర్ణి; (౪) ఉత్తరమునకు—అంగవ, అం
జని; (౫) అక్షయములకు.—కపి; (౬)
నైగృతిములకు.—అనువము, కుమదము;
(౭) వాయువ్యములకు.—శుభదంతి-శుభ
దంతి; (౮) ఈశాన్యములకు.—అంజనా
వతి; 3. గజపాతులు —(౧) భద్రము (రా
శిక్కెడి ఏనుగు) తద్వి:—ఉపవాహ్యము=
బౌపవాహ్యము, పక్షము. (తె) పట్టపుటే
నుగు; (౨) మందము (యౌద్ధకాలముందు
వాహనయోగ్యమైనది). తద్వి:—పన్నహ్య
ము; (౩) గోకర్ణము, మృగము (అడవియం
దు తిరుగునది); ఈతిగివిధగజములకును మాన
భేదముచే అరాళిము, అత్యరాళిము, మధ్య
ము, కనిష్ఠము, వామనము అని నామములా
గలవు (చూ, గజకాస్త్రము 1035 పారట్ర).
మఱియు పిష్టకము, వ్యాళము, పూతనము,
మాత్సకము, మాయకము, వందనుంగళము
మున్నగు గజభేదముల నేకములుకలవు. గజము
యొక్క:—(1) శిర:పిండములు కుంభములు.
(2) కుంభములకిందనుట అరక్షము-అర
క్షము, కుంభసంధి (అనికొండలు), పరిశి
రము. (3) వానినడిమినుట బిరువు.
(4) చెక్కిలికటము, గండము (అని కొం
దలు). (5) నొసలు అపగ్రహము. (6) కను
గుర్నిత ఈషిక. (7) కడకన్ను (కడగంటి

చోటు)నిర్వాణము. (8) కష్టమాలము చూ
లిక. (9) దంతమాలముకరిక. (10) దంత
మధ్యము శంఖము. (11) అడ్డముగా చివర
బడిన కొమ్ముచెట్టు చరిణామము. (12) నొ
సటిలాడిపివారకుంభము (తె) పిన్ననుదురు
(13) వారకుంభము క్రిందిచోటు వాహి
త్తము. (14) వాహిత్తముక్రింది కొమ్ములలో
పలిచోటు పృథిమానము. (15) తొండము
కుండ. (16) తొండము చివర కర్ణిక (17)
తొండమునవచ్చే తుంపురులు నవధువు.
(18) ముఖమునందలి గొట్లగుంపు పద్మకము
(19) మూపురసము. (20) మోకాలు
పోహము (21) మోకాలి క్రిందిచోటు
సందానము. (22) పిక్కమునుండటిచోటు
అయిస్కారము. (23) పోక్కచోటు పక్ష
భాగము. (24) ముందటిచోటు దంతభాగ
ము. (25) ముందటికాళ్ల పిక్కలు మెదలు
గాఁగలచోటు గాత్రము (26) వెనుకటి
కాళ్లపిక్కలు మోఁగలగాఁగలచోటు అప
రము (27) మెదడుగట్టెడు గొలునుకలాప
కము. (28) కాళ్లగట్టెడు గొలునుతిగది
(29) నడుమునగట్టెడు మోకవరతి
(30) దీనిని అయితము జేయునపుడు మెద
డుగట్టెడు తాగిడునట్ట (31) వీఁపుమీదఁ
బలమ కంబళము విధానము. (32) గంత
కారి. (33) ఇది నీళ్లమునుగుట నిర్వాణము.
(34) దీనిఅలంకారము శృంగారము, ధూతి
(అనికొండలు). (35) దీనిబట్టుటకుత్రవ్వె
డు పల్లము అవసారము. (36) దీనికిఁగలి
గెడు పిత్తజ్వరము పాకలము. (37) మదము
దానాది దానాదులు ౮. (చూ, మదములు
1990 పొరలు.) ఇందుకుసంబంధించిన మఱికొ
న్నివిశేషములు:— (38) ఏనుఁగుయొక్క
మందబుద్ధి ప్రసరించుట. — అనిష్టము.
(39) ఏనుఁగు వెన్నముకయొక్క మాంసా

దిభాగమునకు. — తన్మనము (40) కొమ్ముతో
నడ్డముగాఁబడిచినది (ఏనుఁగు)నకు:— (విణ)
చరిణతము (41) ఏనుఁగుచేతన్మనకు. — మదము.
(42) తనకదుపునుబాసెయొంటిగాఁచరించెడు
ఏనుఁగుకు — పక్షిచరము (43) సేనాపతికిని,
రాష్ట్రమునకును నాశనముకలిగించు ఏనుఁగున
కు — మాయుకము (44) చిన్నకొమ్ములుగల ఏ
నుఁగుకు — (తె) మొక్కటీడు — మొక్కడి;
(45) ఏనుఁగుకొమ్మునకు — రజతము, విషా
ణము (చూ, హస్తీ (58)) (46) ఏను
గుకవచము పృథ్విరము. (47) ఏనుఁగుకాలు
పోహము. తద్వి:— మోకాలుపోహము.
(48) తొండము చివరకు — అంగురి — అంగురి,
కర్ణిక, గంధూపము, పుష్కరము, సోత
స్సు. (తె) తొండముచివర. (49) తెగకు
ముఖ్యమైన ఏనుఁగునకు — యూధనాధము,
యూధనము (తె) పరికాడు (50) ఏనుఁ
గునుకట్టుచోటునకు — గంబంధని (చూ,
స్థానము 1-2) తద్వి — (౧) ఏనుఁగును
బట్టెడు చోటునకు — వారి; (౨) ఏనుఁగును
బట్టెడు పల్లమునకు — చూ, వారి 6.
(51) ఏనుఁగు నడితరపునడకు — స్థూలా
చ్యయము (52) ఏనుఁగుల గుంపునకు. —
ఘట — ఘటితము, గజత, హస్తీకము (53) ఏ
నుఁగు కాలి కలుపునకు. — చరిణపర్వము.
పోహము (54) ఏనుఁగు కంఠస్థలముకడ
చోటుకు. — శంబుకము — శంబుకము.
(55) ఏనుఁగుతోఁక మెదలునకు — పేదకము.
(56) గజకుంభమునకు — పిండము. (57) కొల
దికి రెండరత్నులుకొరవడిన ఏనుఁగునకు:—
కనిష్ఠము. తద్వి. — ఏడరత్నుల పొడుగును
తొమ్మిదియరత్నులనిదుపును పదియరత్నుల
వెడల్పునుగల యేనుఁగునకు — కుభము.
(58) ఏనుఁగుదంతమునకు:— ఈకాదంతము,
౧, కంజము, గజదంతము, కీపదంతము, నా

గదంతము, మహాదంతము. (తె) కొమ్ము. (మా, చల్లు. 1.); తద్వి. — (౧). ఏనుగు జీవించియుండగా కొనియెత్తిన దంతము నకు. — జీవదంతము. (౨) కొమ్ములచేని యేనుగునకు. — మత్కుణము; (59) నిర్మించిన ఏనుగునకు. — కల్పితము. (60): నారాచము, శుండ. (తె) నీరేనుగు. (61) ఏనుగుమీది పీఠమునకు. — చల్పాణము. (తె) అంతారి, చేపుడోలు, చాడోలు, చల్లన-చల్లనము, హువుదా-హూదా. (62) ఏనుగును కట్టు ప్రంథమునకు: — కరిబంధము, పార్శ్వబ్ధి. (63) ఏనుగు కుంభస్థలమునకు. — కుంభము, ఘటము. (తె) కుండ. (64) విడిగినవల్లుగల ఏనుగునకు. — ఖండపరశువు (65) ఏనుగు ముక్కునకు. — కరము, కుండము, శుండ-కుండము, హస్తము. (తె) కయి-కై, కేలు, చెయి - చెయ్యి-చే-చేయి, తొండము. (66) మగయేనుగునకు: — పుష్కరి. (తె) కొమ్ముయేనుగు. (67) ఆడయేనుగయొక్క అంతర్భాగమునకు. — ఇ. (68) సత్తులచేని యేనుగునకు — పీఠము. (69) లేతఏనుగుపిల్లకు. — కరిజము, కరిపోతనము, కరిశాబకము, కలభము-కళభము, కారుజము, కుతనము, వికృము. (తె) ఎత్తుగున్న, కొదమపేనుగు, గున్న. తద్వి. — పోతము, బాలము, విక్రము. (70) కొన్నిరకముల ఏనుగులు: — (౧) కంబోజము-కంభోజము- కాంభోజము. (౨) కశేరువు. (3) కుబ్జము. (౪) పిష్టకము. (71) పయస్సునుబట్టి ఏనుగులు: — (౧) ౫ సం.= బాలము. (౨) 10 సం.= పోతము. (3). 14 సం.= ఇభేరము. (౪). 15 సం.= కపోతము. (౫). 18 సం.= కుతనము. (౬). 17 సం.= అమోచి. (౭). 19 సం.= తూడి. (౮) 20 సం.= కలము, విక్రము. (౯). 20 సం.= కలభము-కళభము. (72) సత్తు

గజమునకు. — అశకుశదుర్గరము, అశకుశము, ఉపాశ్రయము, ఋషభము, గంధగజము, గలభముదనము, గంభీరవేది, గర్జితము, చాలకము, కుంగభద్రము, ప్రభిష్ఠము, సత్తము, మకలము, మకహస్తి, వ్యాలకము. (తె) మదటయేనుగు, మదపుటేనుగు, మదహస్తి. (73) మదమువిడిచిన ఏనుగునకు. — ఉద్ధానము, ఉద్భూతము, ఉద్వాంతము, ఉపపన్నము, గతసన్నకము, నిర్మదము. (74) హింసింపు (వేంపు) నట్టి మదపుటేనుగునకు. — ఘూఘనము. (75) ఆడయేనుగునకు. — ఇ, ఇభి, ఇభ్య, కచ, కటంభక, కటుంబరము, కరిణి, కరేణువు, కుంజర-కుంజరి, కుభిరి, కుముర, గణిక, గణేశపు, ధేనుక, వర్తక, బోత్తిరి, పుష్కరిణి, బంధక, పరాంగము, పశ, వాకిత-హస్తిక, హస్తిని. (తె) ఆడయేనుగు, పిడియేనుగు. (76) ఇంపుగిని ఏనుగునకు. — అభిరూతంగము, ఇరావణము, శి, విరావణము, విరావతము, గజాగ్రిణి, చతుర్దంతము, పున్నాగము, భద్రరేణువు, మందావరము, శ్వేతద్వీపము, మదాను, హస్తములు. (తె. ౭) అడవిపుట్టువు, చేపలయేనుగు-చేపలయెన్న, చేపుదంతి-చాదంతి, జోలుపుట్టువు-జోలుపుట్టువు, తెల్లయేనుగు, నీరుపుట్టువు, మబ్బురూపరి, మొవటిహస్తి, వెలిగారు, వేగంటియొక్కడు, వేలుపులగారు. హస్తికంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ ముల్లంగి*: అభిరూర్దనము, కటిమాలము, కుంజరక్షరములము, కురకంబకము, కుష్మరాంత, క్షరకము, గిరివాసి, గజకంద, గృంజనము, నీలకంఠము, మూలకము, హరివర్ణము, హస్తినంతకము. హిలమోచి-హిలమోచిక. (తె) ముల్లంగి. చిలకకూర-చిలకకూర-చిలకకూర (అని కొందఱు.). తద్వి శేషములు: — ౧. పిన్నముల్లంగి. — కర్కటము, క్షరక,

మా, తుదీగములకము, చరణామల, పిండ
ములము, బాలేయము, బిష్ణుగుప్తఫలము,
విసగము, సాలోహ. (తె) పిన్నముల్లంగి;
అ: మహామూలకము. (తె) పెద్దముల్లంగి.*
(చూ, నూరణము.)

హస్తికము. అం: చూ, ఆసనములు.

హస్తికర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గజకర్ణి. (తె)
ఏనుగుచెవిచేహ. * (చగ్గినవిచిన స్త్రీలకు
దీని అకలు ఆముదములో నెచ్చేచేసి పాత్రి
కడుపునగట్టిన మైలరక్తము పోరేయగను.)

హస్తిడింతకము. సం. వి. ఆ. పుం. ముల్లంగి*:
చూ, హస్తికంద.

హస్తిసఖము. సం. వి. ఆ. పుం. (ఏనుగుగోరు
పరిసండునది) కట్టగమువాకిట గొబ్బున
కత్తువులు రాకుండునట్లునమ్మొన్నతముగా
వేసిన మట్టితిన్నె: మాలకము, మాలము.
(తె) తిన్నె, దిబ్బ. (చూ, భూమి. 1-FF):
చూ, వేదిక.

హస్తిసపురము. అం. రూ-హస్తిసపురము-హ
స్తిని, హస్తిసపురము-హస్తిసపురము, ఢిల్లీ:
చూ, దేశములు. ౨౦. 1518 పొరట.

హస్తిసపురము. అం.-పై.-

హస్తిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1. ఆడేనుగు:
చూ, హస్తి (75.); 2. చూ, హస్తిసపుర
ము; 3. హస్తిసజాతిస్త్రీ: (ఊర్వములైన
యల్పకేశములు, చక్కగ్రస్తములు, ఉన్నత
దంతములు, మధుగంధము, గూఢస్వరము,
ఊరుసౌభాగ్యము, ద్రవ్యమందుకోర్కె కలి
గియుండును.): చూ, స్త్రీ; 4. గురుగు*:
కరటకము, కురకటము, కురుటకము, కృష్ణ,
పిచుకము, భూరుండి, మస్తకమంజరి, శ్రీ
హస్తిని, సిరవాలుకము, మాత్మఫల. (తె)
గురుగు, గురుగునల్లక*: అం. 8: చూ,
స్త్రీజాతులు; 8: చూ, అవాంతరజాతులు.
హస్తిసపురము. అం: చూ, రూ-హస్తిసపురము

హస్తిసపురము. అం.-పై.- [రోహుడు-
హస్తికకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, హస్త్యా
హస్తికదవ్యాము. అం. ఏనుగుడుగలోనన్ని
జంతువులూడుగులు నిమడుననురీతి.

హస్తివర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: ఎట్టాముదము*:
చూ, వ్యడంబకము.

హస్తివల్లము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇందుగ్గియే
నుగు: చూ, హస్తి.

హస్తిమళకగ్నాయము. అం. ఏనుగునకునుదోహ
కును నెంతయంతరువోఅంతయనురీతి.

హస్తికుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అస్తిసంహారము,
వజ్రపల్లి, వజ్రాక్షి, వనాలిక. (తె)నల్లేరు*.

హస్త్యారోహుడు. సం. వి. ఆ. పుం. (ఏనుగు
నెక్కువవాడు): ఆధోరణుడు, ఆరోహుడు,
గజాతీవుడు, నిమది, మహామాత్కుడు,
యంత, పరారోహుడు, సాది, హస్తి
కకుడు. (తె. ప) బరికాడు, మాపంతి,
మాపంతు, మాపటి, మాపటికాడు, మాపటి
వాడు-చూ వటికాడు, చూ వటుడు
(ఏనుకాపరి అనికొందలు.)

హళాది. వై.వి.=హరిదాగ్. రూ-అళాది-అడ
ది-అలిది-హలిది: చూ, వర్ణము. 8.

హళహలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: త్వర. రూ-
హళహళిక-హళాహళి. ఉ, రా. 8, ఆ. 18:
చూ, సంభగ్మము. 1.

హళహళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: -పై.-

హళాహళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1.-పై.-
విజ. 1, ఆ. 185; 2. హారత్వము. సా.
2, ఆ. 175: చూ, శౌర్యము. 1; దే. వి.
(1) కలకలవ్వని. నీలా. 8, ఆ: చూ,
స్వరము. 2.

హళిది. వై.వి: చూ, రూ-హళాది.

హల్లి. శా. అశ్య. ఏమియు లేదనుటయందు
వర్తించును. (హల్లికిహల్లి=నున్నకునున్న):
చూ, హాస్యము. 1.

హా

హా. సం. అష్ట. 1. ఆశ్చర్యమును తెలుపునది: చూ, వింత. 1; 2. వ్యర్థ దుఃఖము పీడలో నగు వానిం దెలుపునది: చూ, శోకము. ౧౪—౧౫—౧౬.

హాకిము. వా. వి. 1. యజమాని; 2. వైద్యుడు. హాజీ. వా. వి. కయ్యేట, ఉండుట, నిలుచుట. హాజీరపట్టి. వా. వి. (అట్టెండెన్న రిజప్టు)

1. వచ్చినవని వారలకొఱకేర్పడిన మస్తరు పాత్రము; 2. బడికివచ్చిన బాలబాలికల హాజరుపాత్రము.

హాజోరము. దే. వి: చూ, రూ-హాజోరము.

హాజోరము. దే. వి.—పై—

హాటకగర్భుడు. సం. వి. ఆ. పుం. నలువ: చూ, బిస్తా 1.

హాటకము. సం. వి. ఆ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2. ఉమ్మెత్త*: చూ, హలాపుష్పము.

హాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తక్కువయగుట; 2. కీడు: అనయము, అనర్థము, అనకారము, అనకృష్టి, అనవయము, అనవిధి, అనవయము, అపాయము, అమంగళము, అప్రయము, అకుభము, అలీకారము, గండము, ప్రికయము, భంగము, మోష, నిప్రయము, నిష్ఠి, వివ్రకారము, వైకసము, వ్యసనము. (అష్ట.) ఆరాత్. (తె. వ):—అఱ, ఇబ్బంది, ఎగ్గు, ఎడరు, ఒంటిలి-ఒండిలి, ఒప్పుమి, ఓగు, ఓటమి, ఓటు, కీడు, కొలుపాటు. కొల్పాటు, చెట్ట, చెడిది, చెడుగు, చెడ్డ, చెఱుపు-చెఱుపు, చేట, చేటు, చేటుపాటు-చేటూటు, చేడి, చేడిది, చేఱటికము, డగరము-డగరము, ద్రుండగము-ద్రుండటికము, డప్పర-డప్పరము, దోనకు, వడవ, బెడద, మొన్న, మోపాది, నిలుగు, పెట్టర-పెట్ట.

హే. తద్వి.—అప్పుటప్పుటికి 2౪౨౦చెడు బుద్ధియొక్క హానికి.—కప్పుడు; వా. 3. చేంపుట: చూ, హింస. 1.

హానికాడు. మి. కణ: అవకారి. (తె) రాయిడికాడు.

హానిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఉజ్జ్వంభణము, ఉడపుపిక, జ్వంభ, జ్వంభణము-జ్వంభము, జ్వంభితము. (తె) అవరింత-అవరింత-అత్రరింత-అత్రరింత.

హామిక. వై. వి. రూ-అమిక-అము, అడివీరము, కావరము, కొవ్వము, గజ్జ, దిమ్మ, మెచ్చ, వత్తె-వత్తు-మన్న, మయికము-మైకము. (సం) ఉత్కటము, కిరి. తద్వి.—౧. ఏనుగుచెక్కిలి మదము.—కడారము; 2. ఏనుగుతొండము చివరనుదముకరశీకరము; 3. ఏనుగుహృదయముదము.—చిక్కణము; ౪. ఏనుగువడమునకు.—గండకునుమము; ౫. ఏనుగువడములకు.—(చూ, మదములు.)

హామి. వా. వి. పూచీ, బాధ్యత, హామిను.

హామిదారు. వా. వి: చూ, లగ్నకుడు. 1.

హాయనము. సం. వి. ఆ. పుం, న. (వరుసగా ఋతువులను విడచునది.) రూ-హాయనము: చూ, సంకల్పము; 2. కిరణము (సూర్యచంద్రాదల కిరణములయందు వర్తించును): అఱము, అఱుపు, అఱిపుపు-అఱిపుపు-అఱిపుపు-అఱిపుపు, అర్పి-అర్పి, ఇయంసము, ఇక్కితాహ, ఉస్సెము, ఋషి, ఓజన్ను, ఔస్సెము, కరము, కిరణము, గర్భుత్తు, గోవు, గోసము, ఘృణి, ఘృష్టి, ఛది, తిట్టు, దీధి, ద్యతి, ధృష్టి, వదము-పాదము, వృష్టి, భంబు, వయూఖము, మరీచి, రక్తి, వసువు, శిఖ, హారి. (తె. వ):—కరుకు-కరుకు, చేయి, తరుకు-తరుకు-తరుకు, తొడు, నిగ్గు, మించు, మిను

కు, మెలుగు, వెలుగు. తద్వి. — ౧. నూర్తక రణమునకు. — ఇంచాయుధము, ఉఖ, కరి రణము, కప్పుటిగధ ప్రి, భా, భానువు, భాను ము, రుక్మ, రుచి, రోచిన్సు, రోభిన్సు, హేతి; ౨. చంద్రకరణమునకు. — ఇ; ౩: (తె) హాకట్ట; ౪: (తె) నీరుకాట్ట; పుం. ౩. హాయనమున ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

హాయి. దే. వి. 1. మఖము, సాఖ్యము: చూ, హ్లాదనము; 2. అపరిమితమఖము: చూ, హ్లాదనము.

హారకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ. (అన్ని రకములగు దొంగలకును కర్తవ్యము): అప హర్త-అహర్త-అపహరణుడు. అపహరణుడు, వికాగారికుడు, కలముడు, కుంభిలడు - కుంభిరుడు - కుంభిలుడు, కుంభరుడు, ఖర్చురుడు, చ, చోరుడు, చారుడు, ఝ, త, తస్కరుడు, దన్యుడు, దివాళీకుడు, పరాస్కంది, పాటచ్చురుడు, పగ్గిరిరోధి, మలిమ్మురుడు, మోషికుడు, లంటాకుడు, శంకిత వర్ణకుడు, స్త్రీనుడు, స్త్రీయి, హారి. (తె. ప): — ఎతుబరికాడు - ఎత్తుబరికాడు, కొల్లకాడు, మోజుకారుడు, చేవాడి కాడు, జోజుకాడు, దొంగ-దొంగ, తడలి, తెక్కలికాడు, దా. పరిడు, దొడ్లకాడు, దో. పరి, దో. పిడికాడు, దో. పుకాడు (దో. పుడుకాడు), దో. మోవాడు - దో. యోవాడు, నా. మో, పచ్చిదొంగ, పచ్చెకాడు, బరి, మచ్చేరి, మచ్చి-మచ్చి, రేదిగిమ్మరి - రేదిగిమ్మరిడు, రోవాడి కాడు, వల్లడికాడు, వాడికాడు. తద్వి. కేవలము: — ౧. మూటలదొంగకు: — (తె) ముడియవిడుపు-ముడియవిడుపు, ముల్లియవిడుపు (ముల్లియవిడుపువాడు); ౨. కన్నగానికి: — అభినికుడు, కపికుడు (కపికుడు), ఖడ

కుడు, ఖానిలుడు, కుంభిలుడు, నురంగా హి. (తె) కన్నగాడు, కన్నడిగు, గండి దొంగ, గజముమ్మ, గడిదొంగ (ఒక నటిగి నదొంగ), పచ్చిదొంగ, బండికాడు - బండ కాడు, బొక్కలాడు, ౩. దారిదొంగకు: — చిల్లాభుడు, పరిపంధి. (తె) ఎడతొగ్గిక కాది, ఏనాది, తెరువాటుకాడు, తెరువా టీడు, దారిదొంగ, పాలపరి-పోపరి; ౪. ప మ్మించి దొంగిలించేదొంగ: — (తె) దొరకు సన్నాసి, దొరకోలుసన్నాసి; ౫. పెద్ద దొంగకు: — (తె) గజముమ్మ, గరిడిముమ్మ, జేట్టింగ, ముగ్గిమ్మగోర; ౬. అడవిదొంగకు: — (తె) ఎల్లాటి; ౭: (తె) కత్తెగదొంగ; ౮. శ్లోకార్థవోరునకు: — కుంభిలుడు; ౯. కావ్యవోరునకు: — చంద్రిరేణువు; ౧౦. చేంపిదోచుకొనుదొంగకు. — కుజంభి రుడు - కుజంభిలుడు - కుజంభిలుడు, పథ చారుడు, ౧౧: (తె) తడకదోపరి - తడిక దోగ్గిపరి - తడికదోపరి; ౧౨. పరిష్కరించే వాడు: — పరిహారి, హారి; ౧౩: (తె) ఎల్లా టికత్తియ; ౧౪: (తె) కొల్లకత్తె, దొడ్లకత్తె; ౧౫. ఎదురుగా దొంగిలించేవాడు: — పశ్యగో పారుడు. (తె) మునిముమ్మ; ౧౬. ఎదురుగా దొంగిలించేనది (స్త్రీ): — ప శ్యతోహరురాలు: — (తె) మునిముమ్మ; ౧౭: (విణ) — పగ్గిహరకుడు, పగ్గి హారి; ౧౮: పగటిదొంగకు. — కునుమాలుడు, చో రుడు; ౧౯: (విణ) లంటాకుడు; ౨౦: ఎలుగుగడగనదొంగకు: — గోతుగిడు; 2. జో దరి: — అత్తదేవి, అత్తధూర్తుడు, అజగ లుడు, అసభికుడు, అత్తకుడు, కిరవుడు, క్విష్టభోజికుడు, క్విష్టకోహకుడు, దుహా దరుడు - దుకోదరుడు, దూర్భకారుడు, ధూర్తు - ధూర్తుడు, శరంకుడు. (తె. ప): — జోజికాడు - జోదకాడు, జోజిరి - జోదరి,

నైత్యం, చంద్రాడు - చంద్రాడు
తద్య. — జోదమునకు — చూ, వ్యవహారము. 4; విగ. 3. దోచుకోవవాడు: చూ, హారకుడు. 1-౧౭, ౧౮.

హారతి. వై. వి. ఆరాతికము: ఆరాతి-ఆర్తి, నివారి-నివారిక-నివారి-నివారిక, మంగళహారతి-మంగళారతి. (సం) ఆరాతికము, నీరాజనము, మంగళార్తి తద్య. — యుద్ధసన్నద్ధుడైన వర్తిభువకీర్త్యహారతికి- లోహభిసారము-లోహభిసారము.

హారతికర్పరము వై. వి. హారతికామనయోగించెడి తెల్లని సుగంధద్రవ్యము చూ, నీరము. (2)

హారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. (దీనిచేత మనస్సు హరించుటకు) ముత్యాలదండరూ-హరి. ముక్తావళి. నూటయెనిమిదిపేటల ముత్యాలపేరు చూ, హావళిక. 2 (చూ, భూవిగము 2.). తద్య. — విజయచ్చందము: చూ, హావళిక. 2 (చూ, భూవిగము. 2); 2 = ఆలము: చూ, యుద్ధము. యుద్ధమునకు. — సహాయము. తద్య. - ౧ కల్ల జేగడమునకు. — (తె) లేనిమాట; ౨. పొట్లాటకు — పలజము, వాదము; 3. అట్లాటజేగడముకు — విసంగింభము; ౪. పులులజేగడమునకు. — వీరంధరము; ౫. గొప్పయుద్ధమునకు - వైరాలోహము; విగ. 3. హరసంబంధమైనది: చూ, (వి) ఛేదము. 8.

హారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వధికజనసమూహము: చూ, సమూహము; విగ. 2. మనోజ్ఞమైనది: చూ, బౌద్ధము; వ. ఈ. వ. 3. దొంగ. తరిహారి (అనికొందలు): చూ, హారకుడు. 1-౧౭; 4. హరించేవాడు, నశింపజేసేవాడు; 5. కులగలవాడు: కూలి.

హారిద్రము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కడిమి:

హారిద్రము

చూ, హారిద్రము; 2. కనుపురంగు: చూ, వర్ణము. 8; విగ. 3. కనుపురంగులది: చూ, వర్ణము. 8.

హారికము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నచ్చేనీట్టు: చూ, హారికము 3; 2. కవటము: చూ, వ్యాజము. ౧. [మని: చూ, సవ్యాసి. హారికుడు శ్లో. ౧. ఆ. పుం. హారికుడను హరిపుడే వి. జోదమునందివరిభావ: చూ, భాషలు

హర్దము సం. వి. ఆ. న. 1 (హృదయమును బట్టినది.) చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1; 2 ప్రియ-ప్రియము కనికరము: చూ, దయ. 1. తద్య. — దాక్షిణ్యము, విరాలి, కూకము, సాంత్యము. (తె) మొగమాట-మొగమాటము-మొగమోట-మొగమోటము-మొగవిచ్చే.

హార్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శాండర్శి: చూ, విభీతికము, విగ. 2. హరించదగినది. హాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సారాయి. చూ, సుర. 2. హాలము సం. వి. ఆ. పుం. నాగేలు: చూ, రూ-చాలము

హాలహలము. సం. వి. ఆ. పుం. న. రూ-హాల హలము. నలికొండపాము: చూ, సర్పము; 2 బల్లి: చూ, రూ-హాలాచాలము. 2; 3. 2 కానొకవిషము: చూ, సంగరము. 8

హాలాహలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. విషము. (రూ హాలాహలము-హాలాహలము-హాలహాలము-హాలాహలము-హాలహలము. హాలహలము): చూ, సంగరము. 8. తద్యితములు - ౧. 2 కానొక విషము; ౨. ఇందుకు సంబంధించిన వానికి: — చూ, సంగరము. 8; 2. బల్లి: రూ-హాలహలము, అంజనము, అండజము, కుడ్డముల్ని, కుడ్డముత్పత్తి, కొకము, గృహగోళ, గృహగోళిక, గృహగోళిక, గృహలిక, గృహగోళిక, చితురము, తేన్ద-దైవజ్ఞ, బల్లి,

ముసలి, హులహులము-హులహులము-హుల
హులము. (తె) బల్లి. తద్వి. —౧. శకునములు
చెప్పెడుబల్లికి. —(తె) గవురు-గారు గవు
లి-గారి; ౨. కాటుకబల్లికి. —అంజనాధిక,
అంజనిక. (తె) కాటుకబల్లి; 3 తెల్లబల్లి
కి:—కుండుగిరి, కుండుగిరి (తె) తెల్ల
బల్లి; పుం, న. 3. హాళిహులమున విషము:
చూ, రూ-హాళిహులము. 1.
హాళికము. సం వి. అ. పుం. దుక్కి-తెన్ను, నై
రికము: చూ, వృషభము 1.
హాళికుడు సం వి అ. పుం రూ-హాళికుడు
చూ, సేవ్యకాదు.
హాళికుడు సం. వి అ పుం. బలరాముడు
చూ, హాలాయాధుడు
హాళిపాలు. వా. వి. ఈసంవత్సరము: చూ,
సంవత్సరము.
హాళిపాలుకు. వా. ౨ ఈసంవత్సరపువంట.
హాళిము. దే వి ఆత్మంతిము చూ, మణిమణి.
హాళిదే దే వి రూ-హాళి ఆపడి చూ, విదత్తు.
హాళము. సం వి అ పుం 1. భూగోత్రాది
వికారములచేత కొంచెము తెలియుచున్నను
నోవికారము కలకించితము-కిరికించితము.
తద్వి. —గాంధీర్యము, అం 2: చూ, శృం
గారచేష్టలు.
హాళి. దే వి చూ, రూ-హాళి.
హాళ. దే వి, విగ కొత్త (అం, భా తృ.
23) కన్నియ-కన్నె-కన్య, కొత్త, మిహి
(సం) అక్షిప్తము, అభివము, అయారము
ముము, ఆధునికము, నవము, నవీనము, నవ్య
ము, నూతనము-నూత్నము, పృథ్వీగిము,
ముగ్ధ, కారదము.
హాళము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-హాళ్య
ము; 2 (జనులను నవ్వించేనది) హాళ్యరస
ము, చూ, రసములు; 3. చూ, రసస్థాయి
భావములు.

హాళియే. సం అ. క్రి. వత్స. చూ, చక్రిరిండు. 3.
హాళీలు. వా. వి. కన్ను; చూ, సిన్ను.
హాళువు. సం వి. అ. న. సంతు: చూ, పల్లు. 1.
తద్వి. —౧. పల్లువకు. —రుచకము; ౨. తుం
దటిపల్లువకు — రాజదంతము; 3. ఏనుఁ
గుకొమ్మవకు. —చూ, వాస్తి (రృ. ౫. ౫౮);
ర. మేకకొమ్మవకు —విహటి, ౫. పండి
కోటకు. —దండ్రి, విహారు. (తె) కోట,
పండికోట; ౬ ఎన్నుకొనగువాని కొమ్మ
వకు: —(తె) కొమ్మ (చూ, పల్లు 1)
హాళికము. సం వి. అ. న ఏనుగుగుతు:
చూ, వాస్తి
హాళ్యకుడు. సం వి. చూ, వికటకరి.
హాళ్యకులు. అం: చూ, సప్తాంగములు (చూ,
అంగము. ౨)
హాళ్యగాడు. మి. వి. కారదగాడు. (సం)
కేలికిలుడు, కేలికిలుడు, పరిహాసకుడు,
వాసంతికుడు (తె) పరియాచేసుడు.
హాళ్యము. సం. వి అ న 1. నవ్రు: రూ-హా
సము, డ, స్మితి. (తె) అలరింత, ఇనిరింత,
కేసింత, దిపంత, నగవు-నగు-నవు-నవ్రు-
నా. తద్వి కేషములు —౧ చూ, హాళ్యములు;
౨ చిహువవ్రువకు — ఉపహాసితము, దరహా
సము, మందస్మితము, మందహాసము, స్మితము.
(తె) అలరినగవు, ఎలవవ్రు, చిహునగవు-
చిర్నగవు-చిర్నవ్రు-చిహువవ్రు, మునినగ
వు-మునిమునినగవు-మునిమునినవ్రు, లేనగవు,
3: అపహాసితము-అపహాసము-అపహాళ్యము;
ర. అమృతరసములనల బుట్టినవ్రు: —
ఘర్షరము; ౫. తలయాడించేయేనవ్రుడు
నవ్రు —చృకాళము; ౬. కిరంకంపముతో
గూడిన నవ్రు: —చృహాసితము; ౭: అట్టహా
సము, పృహాసనము. (తె) పెదవవు — పెద్ద
నవ్రు; ౮. లోలోపనవ్రు. —అంతర్హాసము,

ఉద్బంధము. (తె)లోనవ్రు; ౯. ఎత్తిపాడు
చేయవల్సివగు:—అమృతకము, సోత్సాహ
సము, సోల్లంకనము. (తె) ఎత్తిపాడువు,
దెవ్వు; ౧౦: (తె) ఎకతాళి. (చూ, హాళి. 5.)
హాస్యములు. ఆం: స్మితము, హాసితము, విహాసిత
ము, పృహాసితము, అపహాసితము, అతిహాసి
తము. (6) (చూ, హాస్యము.)

హాసీలు. వా. వి. వస్తు: చూ, సిస్తు, 1.

హాహా. సం. అవ్య: చూ, రూ-హా. 1-2.

హాహాడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవ
గాయకుడు. (గానముచేయునవ్వడు హా
యనుకట్టును నలికెడువాడు): హాహావు-
చూహాహావు: చూ, సీకారి. (గానమేదర్శ
ముగాగలవారు గంధర్వజనియును గలదు.)

హాళి. దే. వి. 1. సంతోషము: చూ, హాళిదనము;

2. కాంక్ష: కృద్ధ, క్లాభు, పమానంజనము;

చూ, వాంఛ; 3. ఉత్సాహము: చూ, య

త్నము; 4. ఒయారము: చూ, విలాసము. 2;

5. ఎకతాళి: ఆట, ఎకతాళి-ఎకతాళి, ఎక

రింత-ఎక్కిరింత, కేరడము. కేరడి-కేరడి,

కోడిగము-కోడిగము, కోడిడము-గోరడ

ము, గెగ్గులు-గేలి, తచ్చేన-తచ్చేన, తర్

స్తరి, నగుబాటు-నవ్వుబాటు, నవ్వు

నవ్వుటాల(లు)— నవ్వుటాట, పరాచే

కము-చరియాచేకము-చరేచేకము, పిపాళ

ము, ముందెమేలము, మేలము,

వేలాళిలము-వేళంకోళము-వేళాళిలము,

(వి. విలా) ఎకసకియము-ఎకసకెము-ఎకస

క్కియము-ఎకసక్కియము-ఎకసక్కియము-ఎ

కసెకెము-ఎకసెక్కియము-ఎకసెక్కియము-ఎ

ఎక్కిసకియము-ఎక్కిసకెము-ఎక్కిసక్కి

యము-ఎక్కిసక్కియము-ఎక్కిసెకియము-

ఎక్కిసెకెము-ఎక్కిసెక్కియము-ఎక్కిసె

క్కియము. (సం. చ.) కేరిముఖము, కీర్తి,

కీర్తిదము, దర్శము, నర్మము, చరిహాసనము,
చరిహాసము-చరిహాసము, చరిహాసము, బర్క
రము, రాసము. (చూ, విలాసము.) రద్ది:-
౧. (స్త్రీ) పురుషులచరిహాసమునకు:—కాదుకము,
సహాటనము. (తె) సయాట-సయాటము, స
య్యట-సయ్యట-సయ్యటము; ౨. తేర
లాటమునకు. —చూ, విలాసము. 1; 3. రీల
కు. —(తె) సయాట-సయాటము-సయ్యట-
సయ్యట-సయ్యటము; ౪. కందుకాదికీర్తి
డకు. —(తె) మందెమేలము, సయాట-స
యాటము-సయ్యట-సయ్యట - సయ్యట
ము: చూ, విలాసము. 1-౪; వా. వి. 8. ని
జాముదేశపు నాణెమునకు: చేరు: (చూ,
బీజ్, కల్దారు. అనుబంధములో చూడుము.)

హి

హి. సం. అవ్య. పాదపూరణమందు వచ్చెడి
అవ్యయము. “అహంహియాస్మై నగరమ్”
(కు-హి-చ-స్మ-హ-వై ఈయాటును హి
దపూరణమందున ర్తియేను.)

హింగుది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-ఇంగుదము-
ఇంగుది, కొప్పులము, తాచసతరువు. (తె)
గార, తచసి*.

హింగునిర్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇంగున
రసము; 2. వేచు*: చూ, వేము.

హింగునరిగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: మరుదరిగి*.

హింగువు. సం. వి. ఈ. న-ఇంగున. 1. ఉగ్గ

గంధము, జంతుకము-జంతుకము, దారనము,

పింగ, బాష్పికము-రాష్పికము, రామకము,

సహసగిదేధి, సూదిధూదనము, సూహింగము.

(తె):—ఇంగున; 2. ఇంగున*: ఉగ్గగంధ

ము, కేశరము-కేశరము, గోరి, పిజ్జాకము,

వృథువు-వృథి. (తె) ఇంగున* (ఇంగున

చదములన్నియు 1-వయర్థమునకు జెందొ

నవి కొందఱు.)

హింగుళము. సం. వి. అ. పుం. = ఇంగిలికము.

రాగద్రవ్యవిశేషము: అగురువు, కపిశిర్న కమే, కురువిందము, చూర్ణపారదము, జాతి లింగము, దరదము-దారదము, రంజకము, రంజనము, రసగర్భము. (తె. పు:—ఇంగలము—ఇంగిలికము—ఇంగిలీకము, కొండకావి తాయి. (చూ, సౌగంధ్యము. ౬.)

హింగుళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంటకవృంతా కి, దుష్ప్రదగ్ధజి, బృహతి, బంటాకి, వార్తాకి, సింహి. (తె. పు) ములక-ములక, మోళంగి.* తద్విశేషములు:—౧: శ్వేతబృహతి. (తె) తెల్ల ములక; ౨: మహావార్తాకి. (తె) పెద్దములక; ౩: నేలములక. (తె) నేలములక-నేలములగ-నేలములక, పిన్నములక, రాములక. (చూ, వాచుడు, చూ, సింహి. ౨.)*; ౪: కపర్యములక. (చూ, వార్తాకము. 1-౫). [నీరుగన్నేరు.*

హింజలము. సం. వి. అ. పుం. ఇలసము. (తె)

హింజనము. సం. వి. అ. స. 1. వ్యాపించేట, వ్యాప్తి: చూ, వ్యావనము, 2: ఆఘూర్ణనము, ఘూర్ణనము, యంత్రము. (తె) జీంతిరము-జీంతిరము, తిరుగుడు-తిలుగుడు, తిరుగుడు చీల, తిరుగుడునొక్కు-తిలుగుడునొక్కు, ముర-మల. తద్విశేషములు:— ౧: భృమణమునకు:—చూ, సంచారము. 1; ౩: భృమణము: చూ, హింజనము. 2; 4. నురతము: చూ, సంయోగము. 1.

హిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.

హిండిరము. సం. వి. గ. వ్యాపించినది: అప్రగుణము, అకులము, చిత్రము, వ్యస్తము, వ్యాప్తము. (తె) పాలకము. (తె) వి. అకులత, అకులపాటు. (చూ, సంస్కృతము). తద్వి. ౧. వ్యావనముగలది:—(తె) పితాళి; ౨. ౭. కటితోనొకటి కలసినది:—అకర్ణము, సంకీర్ణము, సంకులము.

హింతాలము. సం. వి. అ. పుం. = ఈదాడు.

గిలకతాడు*: కొకము, గర్భసౌగంధము, తులారాజము, ప్రలంబము, లతాంకురము. (తె) ఈదాడి(ఈదాడు) - ఈడు, గిరకతాడి-గిరకతాడు-గిలకతాడు. తద్విశేషములు:— ౧: పిండి; ౨: అల్పస్థి; ౩: కొలకర్పటిక; ౪: ఖర్జూరి, ఖర్జువు, గిరిపీలువు, వరూషి, మధుఖర్జూరిక, మృదుఫలము. (తె): చిట్టితె-చిట్టిడు; ౫: (తె) ఇండు, ఈత, ఈడి, ఈడు; ౬. నుద్దఖర్జూరమునకు. అశ్వభిక్ష్య: ౭. పేరీడుకు.—ఖరస్కంధ, ఖర్జూరము, గాతువు, చీర్ణవర్ణము, వరూషము, పాండువు, రోషణము, వికచము. (తె. పు) ఉబ్బలి, కణ్ణోరము-కణ్ణోరము-కణ్ణోరము (గణ్ణోరము), పేరీడు; ౮. హింతాళఫలమునకు:—కిరిటి. (వైద్యసౌప్తినవర్యాయవదములు కిర్దికలయినచోటుల "చూ, మధుఖర్జూరిక" అనిఁజూపఁబడెనుగానిపారపాటున "మధుఖర్జూరిక" 1992 చారిత్రాలో కిర్దికావదముగఁజూపలేదు. గాన"మధుఖర్జూరిక" అనువదము అనుబంధములోఁజూపఁబడినది. అక్కడ చూపవలసిన విషయమిచ్చేట పొందుపఱువఁబడినది.)

హిందూమతము. అం: చూ, మతము. 7.

హిందూమహాసముద్రము. అం: చూ, సమాద్రములు.

హిందోళజభావలు. అం: వేసరి, భూతమంజరి, కృష్ణమధ్యము, మధ్యవిత్తు, భిన్నవరాలి, గొడి, మోళవేసరి, చేనాటము, పింజలి. (9)

హిందోళము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొకరాగము. (దీనిని శిశిరవసంతయుతుత్తల సంధిని పాడుదురు): చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, పురుషరాగములు.

హింస. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వేంపుట: అశనర్జనము, అపాసనము, అభిమరము, అభిమా

నము, ఆయోధనము, ఆరంభము, ఆలంభము, ఉజ్జానము, ఉద్వాసము, ఉన్మంథనము-ఉన్మంథము-ఉన్మాదము, ఉపసంహారము, కారణము, కారము, కృధనము, క్షణము, శుభ, ఘాతము, దండము, నికారణము, నిబర్హణము, నిరసనము-నిరాసనము, నిర్వాతనము, నిర్వాపణము, నిర్వాసనము, నిర్మంథనము, నికారణము, నిఘాదనము, నిస్తగ్ధము, నిహననము, నిహింసనము, నరాసనము, నరిఘము, నరివర్జనము, పింజము, పృథిఘాతనము, పృథుఘనము, పృథుమాపణము, పృథువాసనము, బంధనము, మారణము, వధము, వపువు, వర్జనము, విదారణము, వికరఘాతము, విశసనము, విస్మంధము, వ్యాపాదనము, శమనము, శరణము, శసనము, శేషము, సంజ్ఞనము, సంజ్ఞప్తి, సంహారణము, సంహారము, సంహృతి, సమాఘాతము, సమాపనము, సాధనము, నూదనము, హననము, హత్య, హిని, హింసనము. (అన్య.) ఆక్ష. (తె. వ) కొల, చేంపుడు, చేక్కాట, చోగరలాట, చిడుముట, జీకుపు, తునుముట, తుగ్గియేట, నగ్గాట, నగదెయేట, పరిమార్పు, పించేట, పడపు-పీచేరుడపు, పొరిగొనుట, పారి, లిల్కుమార్పు, వెంపర, సదదుదము, సదసద-తద్వి శేషములు:— నిద్రించేపపుడు కతుపులవైబడి చేంపుట:—అపస్కంధము, సాప్తకము. (తె) ముగిచిలిపోటు; 2. దొంగతనము: చూ, హారణము. 1; 3. బాధించేట: చూ, శోకము; 4. పాపము: చూ, వృజినము. 1; అం. 5: చూ, అజ్ఞానదాయకములు. (హింసము అనికొంపలు).

హింసకుడు. సం. విణ. హింసించేవాడు:

ఉన్మాదుడు, కపి, కష్టకారకుడు, కుథాకుపు, కుసాకుపు, కూరడు, కుదురుడు,

ఘాతుకుడు, వృశంకుడు, పాపుడు, పాదాకరుడు, బాధకుడు, మారకుడు, హత. (తె. వ) కనుకుట్టు, నయ్యేకాడు, ముక్కుకొయ్యి, వల్లడికాడు, వేపరి. తద్వి.- ౧. చేంపువానికి.—(తె) మూనకాడు, మూనరి, అ. నలుకువానికి.—కుట్టుకుడు, (మి) చేదితచేవాడు. (తె) నలుకువాడు; 3: చూ, వ్యాధుడు. 2.

హింసనము. సం. వి. అ. న. 1. చేంపుట: చూ, హింస. 1; 2. బాధించుట: చూ, శోకము.

హింసాకర్మము. సం. వి. న్. న. హింసయేధరిముగాగలిగిన యధర్మణవేద విహితమైన హోమాదికర్మము: కార్యము, మూలకర్మము. (తె) చిల్లింగి.

హింసించే. సం. ప. క్రి. 1. చేంపు: చూ, సంహరించే. 2: కారించే, పీడించే, బాధించే, విమిశించే, వేధించే. (తె) ఉడికించే-ఉడికిలించే, ఏచే, కక్కపెట్టు, కక్కపించే, కురితపెట్టు, గాసికపెట్టు, చెకపికలాడు, తల్లడపెట్టు, నొంచే, నొనులుచే-నొగుల్పు, నొప్పించే, కనగరగాను, పిరుపింతునేయు-పిరుపింతులనేయు, పీడిపిండెట్టు, పాపు, వెంపరలాడు, సతాయించే. తద్వి.- ౧. (మి) బాధపడుచే, సంగటపడుచే, ౨: (మి) అతసర పెట్టు, (తె) శొంపర చేయు, నయ్యేపెట్టు; 3: (తె) బారిమసరు, వెంపరలాడు.

హింసితము. సం. విణ. బాధించబడినది:—అక్షతము, అర్దితము, కీర్ణము, కృతము, పృథున్నము, బాధితము, విధ్మము, వేధితము. తద్వి.- ౧. బాధించేనది:—బాధకము. (తె) గొడ్డగము. (చూ, కూగిరము 9, కర్మకము) ౨. బాధించబడినది:—బాధ్యము.

హింసగి. సం. వి. అ. ప్రే. 1. వల్లయుప్పి*—చూ, లపడి; విణ. 2. చేంపునది: ఘనగి,

కారాధపు, కార్వరము, సమాచకము, నాద
సము. తదియ. — ౧. చేంతుటకు. — చూ,
హింస. 1; ౨. చేంబుడినది: — చూ,
నూదితము.

హింసువు. సం. వి. స్వభాసముచేతనే చేం
పునాడు: పూతకుడు, కారాధపు.

హిక్క. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎక్కిలి (పై
త్యమునబుట్టునది. దప్పి లోనగువానిచే,
గలుగు తెవులు.): అనుబంధ, క్షవధువు,
విదానము. (తె) ఎక్కిలి-చెక్కిలి-చెక్కి-
లి-చెక్కిలి-చెక్కిలి-చెక్కిలి - చెక్కి-
చెక్కి; 2 వైడికింటియనునది: చూ,
సకిసంపులులుగు

హిహోరు. దే. వి: చూ, రూ. ఇహోరు.

హిజిరి. వా. వి. మూసూర్షిమకము.

హిజలము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-ఇజలము
ఎత్తుగ స్నేహక: చూ, హయమారకము.

హిడింబిస్త్రు. సం. వి. త. పుం. భీమనీనాడు:
చూ, పృకోదరుడు.

హిడింబారముడు. సం. వి. ఆ. పుం. అంజ
నేయుడు: చూ, వానరము.

హితకారి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇతకరి: తుము
డు, హితకుడు. (తె) ఇతకరి-ఇతవరి, ఇతి

పుడు, హితపుడు: చూ, స్నేహితకుడు
హితము. సం. వి. 1. వెనుకటికి మేలుచేయు

నది: ఆకిన్సు. (తె) మంచిచిని: వి. 2. ధ
రించబడినది: గృహీతము, ధృతము. తదియ.

ధరించబడినది: — ధర్తవ్యము, ధార్య; 3. పో
యినది: అక్రమ, అవగతము, అధ్యక్రమ,

గతము, యాతము, పితము. తదియ: — పగ
తము, విగతము; 4. ఇతము. హితవై నది,

పమర్దము: చూ, స్నేహము. 1; ఆ. న.
5. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1.

హితవగు. మి. ఆ. కి: చూ, సాయించే.

హితవచనము. సం. వి. మంచిమాట, కల్యము,
యోగ్యము: చూ, కల్పము. 2.

హితవరి. వై. వి. (హితవు + అరి) = హితకారి:
చూ, హితకారి.

హితవు. వై. వి. = హిత. రూ-ఇతవు-ఇతము.
చతుస్యము, హితవుకరి: చూ, స్నేహము. 1.

హితవుడు. వై. వి. = హిత: చూ, హితకారి.
హితుడు. సం. వి. = హితవుడు. — పై —

హితావలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కృష్ణమనుమందు:
చూ, మంగు. 1. [నమంగళ.

హిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాలకూరక: చూ,
హిమకరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. చంద్రికుడు:

చూ, హిమాంకువు. [రిక్కి-

హిమశీతి. ఆం. మృగశీరానక్షత్రము: చూ,
హిమద్వతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హిమకరుడు.

హిమగ్రుమచా సం. వి. ఆ. పుం. పెద్దవేముక:
చూ, వేము. [చూ, హిమము. 1. 1. ౧.

హిమరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-హిమాని:
హిమము. సం. వి. ఆ. న. 1. = ఇగము-ఇవము.

మంచే: ఆవశ్యాము, ఇందాగ్ని, ధూమ
ము, ఋతు, ఖజలము, ఖనిశాలము, తుషము,

తుషారము, తుహినము, నిహగము, నీహారము,
పాళియము, మహిక. మహిక, రజనీజలము,

వరింధకము, హిమని. హిమాని, హిమిక.
(తె. ప): ఇగము-ఇవము, ఈము, పాగమం

చే, మంచే. తదియ. — ౧. మంచేసమూహ
మునకు. — కుపేలిక, ధూమిక, హిమని-

హిమాని, హిమసంతాతి. (తె) మూడమంచే:
౨. పిడుగునకు: — భిత్తిక: చూ, పిడుగు;

3: చూ, చేలిపిడుగు. 2. చందనము: చూ,
వాసన. 1: వి. 3. చేల్లనిది: అనుష్ఠము,

జడము, తుషారము, కిరము, కితము, కిత
లము, పిరము, నుపిమము.

హిమకరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వేలివలలుగు:
చూ, హిమాంకువు.

హిమగ్రస్తుడు. సం. వి. మంచేచేతగొట్టె
బడినవాడు: బడుడు. [కరుడు.

హిమధామడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, హిమ
హిమవంతము. సం. వి. త్. పుం. 1. మంచే

కాండు. (మంచేగలిగినది. ఇది కింపు

రుచవర్గమునకు దక్షిణమందు పేరియ్యెయ్యుండు
నది.): చూ, వర్వతము; ఆం. 2: చూ, కుల

వర్వతములు; 3: చూ, వర్వ వర్వతములు.

హిమవత్సర్వతము. — వై — [చూ, సిరము.

హిమవాలుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కర్పూరము:

హిమసంహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. హిమాని.

చూ, హిమము. 1. [పలిగను.

హిమాంబువు. సం. వి. ఉ. న. వనీరు: చూ,

హిమాంశువు. సం. వి. ఉ. పుం. చంద్రుడు

(చేల్లని కిరణములు గలవాడు): అంశుమం

తుడు, అత్రిజాతుడు, అత్రినేత్రిభువు,

అబ్బారి, అబ్బుడు, అబ్బిజుడు, అబ్బివనీరు

డు, అమతి, అమృతనిర్మలుడు, అమృతాం

శువు, అపలక్షగువు(డు), అత్రేయుడు,

ఇందుడు, ఇభుడు, ఉరుడు, ఉడుపుడు,

ఉద్గిరుడు, ఉ, ఏకత్రింశుడు, ఏణతిల

కుడు, ఓపధీకుడు, ఔపగృప్తికుడు,

కంఠీరవుడు, కలాదుడు, కలా

నిధి, కలావతి, కలాపుడు, కలాపూర్ణు

డు, కలాభీత్తు, కలానిధి, కుముదబాంధ

వుడు, కుముదినీపతి, కుముదేశుడు, కువల

యపియుడు, కైరవి, కైశికుడు, కాము

దీపతి, క్షేదుడు—క్షేదువు, క్షపాకరుడు,

క్షపావతి, క్షీరాబ్జుడు, క్షీరాబ్జితన

యుడు, క్షీరోదనందనుడు,

ఖగుడు, ఖవసునుడు, గోవతి,

గోవు, గౌరుడు, గృహరాజు, ఘామా

డు, చ, చండిజుడు, చందిరుడు, చంద్రి

కునుడు, చంద్రుడు, చిత్రాబీరుడు, చి

త్రేకుడు, ఛాయాభీత్తు, ఛాయామృగధ

రుడు, జతుంతుడు, జర్జుడు, జలజుడు,

జీమాతుడు, జైవాత్మకుడు, జ్యోతి, తప

నుడు, తమోమత్తు—తమోమత్తు, తమోఘ్ను

డు, తమోవహుడు, తారాపిడు, తిథి

వ్రణి, తుంగీపతి (తుంగీకుడు), తుహిన

కరుడు, గిరీనేత్రచూడామణి, ధ, దక్షిణ

వతి, దిశాకుడు, దర్శవివత్తు, దాక్షిణ్య

వతి, దాక్షిణ్యదీపముడు, దోషాకరుడు,

దోషాచరుడు, ద్విజవతి, ద్విజరాజు, నక్ష

త్రేకుడు, నారాయణుడు, నిశాకరుడు,

నిశావతి—నిశవతి, నిశామణి, పక్షచరుడు,

పక్షజన్మడు, పక్షజుడు, పర్వధి, పహ

లేమి, మ, మృగక్షేపణుడు, మృగాంశుడు,

యజ్వరతి, రిషీకరుడు, రాజరాజు,

రాజు, రాత్రిమణి, రోహిణీకుడు, వరా

లి, వలత్తుగుడు, వికనుడు, విధువు, విబు

ధుడు, విరోచనుడు, కళధరుడు, కళి,

కళాంశుడు, కిరీకరుడు, కుభాంశుడు—కు

భాంశువు—కుభ్రహంశుడు—కుభ్రాంశుడు—

కుభ్రాంశువు, క్షేతివాహనుడు, సముద్ర

నవనీకుడు, సింధునందినుడు, సిత్త్రుడు,

సుధాంగుడు, సుధాంశువు, సుధాకరుడు,

సోమడు, స్వచమసుడు, హరి, హిమక

రుడు, హిమద్భుతి. (తె. ప):—నివగం

దు, కందుగలదుండగీడు, కడలిమీగడ

ముద్ద, కడలివెన్న, కటివేల్పుదాకన్ను, కల

కంతుకలమానికము, కలకంతుకలయెలు, క

లువరాణుడు, కలువవిందు, కవపుల్లదాయ,

చేందమాను—చేంచుమాను, చేందు, చేందు

రుడు, చేలిపలుగు—చేలిపల్లు, చేలువజోతి,

చేలువజోడు—చేలువలజోడు, చోటుబోటు

లబాప, చీకటిమిత్రి, చీకటి వేరువత్తు,

చేక్కల గమికాడు, చేక్కలదొర,

చే క్కలజ్జేడు, చెంగలవనెచ్చి, జేక్క
వంగ, జేక్కవకవచ్చి, జేడదారికన్నాన,
జోదిలి-జోదిలి, జంగలూవరి-జంగతాలు
పు, తవసికన్నాన, తమ్మి పగకుడు, తమ్మ
లవగవాడు, తలమగరాకు గాయి, తొగచె
లిక్కాడు, తొగజ్జేడు, తొగవిందు, నిసి
వెలుగు, నీరుపుట్టువు, నెత్తమ్మిదిమ్మలని
దురమందు, నెల, పంటపైరుల దొర, పదా
ర్పాల్లదొర, పయిపలయొకిపొడు-పైరుల
యొకిపొడు, పాలకడలివెన్న, పొక్కడలి
వట్టి, పుట్టుకచేళికోతి, పెనుకాకరాజో
డు, పొద్దుజేంట, పొద్దుకోడు, పొద్దు
జోడుకోడే, చిత్తరిజంకదాల్చు, బూతమల
సామి, మందురా, మరుమామ, మామమామ
బాస, ముక్కంటికలపువ్వు, మున్నీటివట్టి,
మునుచీకటులవిచ్చేమొగ్గ, రాజో, రిక్కల
పంటు, రేజీవరాలిముగడు, రేజోతి, రేదొ
ర, రే పొల్లతి మగడు, రేయివెల్లు-
రే వెలుగు - రే వెల్లు, రే తేలుడు,
లచ్చియన్న, లచ్చితేనెకమకన్ను, లేటిమై
గలమేటి, వరివెలుగు-వరివెల్లు, వెన్నముద్ద,
వెన్ననెడమకన్ను, వెన్నెలగుత్తి, వెన్నెల
రాయడు, వెలివెల్లు, వేలుపులబోసము, సిరి
యన్న. తద్విశేషములు:—౧. బాలపండు
నకు:—(తె) నెలకూన, నెలవంక; ౨: చూ,
పున్నకు. [పంతు.

హిమాచలము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, హిమ
హిమాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-హిమని.
హిమాలయము. సం. వి. ఆ. పుం: కీరవగము:
చూ, హిమవంతు. (చూ, వర్వతము).
తద్విశేషములు:— ౧. కొండ
కు:—భూధరము, మరువు, వృత్తిము;
౨. వెండికొండకు:—వజ్రాలయము, వీర,
శ్వేతము(చూ, వర్వతము౧.); ౩. మరుగవర్వత
మునకు.—పరుగుము; ౪: వింధ్య. (తె) విం

జేము (చూ, వర్వతము. ౨౦.); ౫. దోగవర్వత
మునకు. (తె) మందుమల(చూ, వర్వతము౧.);
౬. కొంచవర్వతమునకు. —చూల్వవంతు
(చూ, వర్వతము౧౪); ౭. మేరు వర్వతమునకు. —
రత్న సానువు, సురాలయము(చూ, వర్వతము
౨౨); ౮. శ్రీఘట్టము, శ్రీశైలము. (తె) సిరి
గట్టు; ౯. సహ్యాము; ౧౦. కుమారస్వామి
కొండకు:—(తె) సామిమల; ౧౧. వర్వతకీ
రమునకు. —(తె) పేటు, మోడు(చూ, శిఖరము
1); ౧౨. వర్వతమునందు పుట్టివది:— (విరా)
పార్వతీయము; ౧౩. వర్వతసంబంధమైనది:—
(విరా) పార్వతము; ౧౪. కొండపడుమునకు. —
మేళుల(చూ, వర్వతము౧౨); ౧౫. కొండనెత్త
మునకు. —పవ్విము, సానువు(చూ, వర్వతము
౧౩.); ౧౬. రోహణము.

హిమావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రెడ్డివానినాన
బాలి: చూ, స్వర్ణతీరి.

హిమావ్వాయము. సం. వి. ఆ. న. కర్పూరము:
చూ, సిరము. [హిమము. 1.

హిమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మంచే: చూ,
హిరణ్మయము. అం: చూ, వర్వములు.

హిరణ్యగర్భము. అం: చూ, మహాదానములు.
హిరణ్యగర్భుడు. సం. వి. ఆ. పుం. (గర్భము
దు హిరణ్మయగలవాడు) నలుప: చూ,
బ్రహ్మ. 1.

హిరణ్మయము. సం. వి. ఆ. న. 1. బంగారు:
చూ, రోహణము. 1; 2. మాడ: మువ్వము,
నివ్కము. (తె) మాడ, అరవరా, సాన్న-
సాన్నము-సాన్నా. తద్వి. — నూటయెని
మిదిమాడలకు. —నివ్కము(చూ, మువ్వములు);
3. ధనము: అర్థము, అదాయము, ఋక్తము-
రిక్తము, ఋ, కటత్రిసము. గుహిలము, గో
త్రము, గృంధము, జ్యోతి, దుష్టుము,
ద్రవిణము, ద్రవ్యము, ధనము, నీరము, ప
ణము, భోగము-భోగ్యము, మాత్ర, యోగ

మా, దుక్ష్మము, రై, రోకము, వసువు, వస్సు
ము, వామము, విత్తము; విధానము, విధన
ము, సాధనము, సారము, సువర్ణము, స్వ
త్వము, స్వము, స్వావతేయము. (తె):—
అస్తి, ఒడమి-ఒడమె, కాను, చోకట్టు,
డబ్బు, దనము, దస్తు, నగదు, వెలగ, వయి
కము-పైకము, వయిడి-వైడి, వసిడి,
పింగు, ముడుపు, మొల్లము, రూక, రొక్క
ము, రో, లవక, లిప్పి, విడిముడి, సాత్తు,
సామ్రా. తదితరములు:—౧. ఆర్జితవిత్త
మునకు:—(తె) వదపు, ౨. దాచుకొన్న సా
మ్రామునకు:—కుండము, (తె) చిలవాసము, దా
పురము. (చూ, లిప్పి, కంటసాల, విత్తము.);
3. దొంగసాత్తునకు:—లడ్డము-లోబ్బము-
లోబ్బము; ౪. కొనుటకొచ్చినసామ్రామునకు:—
(తె) కొనుమొదలు; ౫. మంచి నడవడికకు
భూండుగాగట్టిన ధనమునకు:—(తె) బీపు; ౬.
రైతులలోనగువారివలన పొందుచేసిన సా
మ్రామునకు:—(తె) డస్తు; ౭. పనులుచేసినసామ్రామునకు:
(తె) బస్తు; ౮. మృత్యుపాదాదివస్తువునకు:—
అర్థము; ౯. పంచుకొనదగిన తండ్రి
సాత్తునకు:—దాయము; ౧౦. చేతివెలకు:—(తె)
వగదు, రొక్కము; ౧౧. వెచ్చేపు సామ్రా
మందుకూడఁబెట్టినధనమునకు:—(తె) సిద్దాయ
ము; ౧౨. మొట్టమొదట సరకు అమ్మగా
వచ్చినసామ్రామునకు:—(తె) బోడి; ౧౩. గోధన
మునకు:—(తె) సామ్రా; ౧౪. స్త్రీధనమునకు:—
సాదాయికము; 4. గవ్య: చూ, సంకు. 1;
5: చూ, రేతస్సు. 1; అం. 8: చూ, దానములు.
హిరణ్యరేతనుడు, సం. వి. ౧. పుం. 1. అగ్ని
(హిరణ్యమేరేతస్సుగాగలవాడు): చూ,
వస్సు. 1; 2: చూ, సూర్యుడు.
హిరణ్యరేతుడు, సం. వి. ౧. పుం. —పై—
హిరణ్యవాహము. సం. వి. అ. పుం. శోణనద
ము, శోణము: చూ, సమాద్రము.

హిరలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లయుప్పి*:
చూ, లవడి. 2.

హిరక్. సం. అవ్య. పాయటయందువర్తింపును.
హిలమోచిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-
హిలమోచిక *. (హిలమోచిఅనియు.)

హిహాకము. సం. వి. అ. పుం. దేహమునుడు,
యేకొనినపిల్లి: చూ, మాదాలము.

హిహి. దే. అవ్య. ఇనీ-ఇహిహి: చూ, హూహూ.

హి

హి సం. అవ్య. ఆహా. ఆకృత్యాధ్యక్షము: చూ,
వింక. 1.

హినతానములు. అం: చూ, తానములు.

హినమగు. మి. అ. కి: చూ, లులినడు.

హీనము. సం. వి. 1. తక్కువైనది: అంత్య
ము, అణకము, అధమము, అధరము, అవి
కృష్టము, అర్వము, అనద్యము, అనమము,
ఊనము, కంకరము, కచ్చరము, కనీపము,
కాండము, కల్పితము, కుపూయము, క్షామ
ము, క్షీరము, క్షీణము, ఖర్వము, ఖలము,
ఖేటము, గర్వము, చేల-చేలము, నికృష్టము,
నైచ్చము, న్యత్రము, న్యూనము, క్షీణము,
యాచ్యము, (అవ్య) అను. (తె. ప):—(వి)
అడుగు-అడ్డు, అనదు, ఆలి, ఈరు, కడ,
కనీపము, కిలుకు, కీడు, చిలిపి, తుమ్మ,
దాగి, నాలి, పిచ్చే, లీడు, లాలూచి.
(వి) కిలుకు, కుక్క, కుచ్చితము, కుట్ర,
కుశలకము, కైలాటము, గొంటు, చెనటి-
చెన్నటి, కుట్రంకు, నాలి, కలుచే, పిదకు,
పొచ్చెము, పొటిపొటి, మందము, మట్టము,
మసలిక, ముత, మెదుక, మెదువు, లాచ్యే,
లాక్ష్, చ్చలితి; 2. దూ అదిగినది:
జఘస్యము, దూప్యము, నిద్యము, న్యూన
ము, రేఘము, వత్తవ్యము, వాచ్యము. (తె)

అగడు, పాచ్చెము, రట్టడి-అట్టడి-
రట్టు-అట్టు-తద్వి:-చూఅ(నిందింపు)బడినది:-
అధిక్షిప్తము, అవగీతము, అవధ్యస్తము, గర్హి-
తము, నికృతము, పురస్కృతము; 3. విడు-
వబడినది: అవసీతము, అవధ్యస్తము, ఉజ్జ్వ-
లము, ఉత్పన్నము, ఉత్పన్నము, కిశోర-
రము, కీర్తము, తద్వక్తము, తద్వజీతవంతము-
త్యాజితవంతము, ధుతము-ధూతము, నిర్హ-
తము, నిర్హ్యుధము, నిర్హుతము, పరిమృత-
ము, పరిత్యక్తము, పరివర్జితము, పరిహృ-
తము, ముక్తము-క్తము, మిథము, యాత-
యామము, రహితము, విరహితము,
విధుతము - విధూతము, సమజ్ఞ-
తము. (తె) లోలఁగింపు, మిసహయింపు.
తద్వి-౧. విడువబడినది:—అవిముక్తము;
౨. అనుభవించి విడువబడినది:—యాత-
యామము; 3. విడువదగినది:—త్యాజ్యము,
జేయము, పరిత్యాజ్యము, పరిహర్యము-పా-
రిహర్యము, వర్జనీయము, వర్జ్యము, విసర్జనీ-
యము, హేయము; ౪: చూ, వాంతము.2.

హీనుడు.సం.వి.తక్కువపడినవాడు.అగ్రహ-
డు,అధరడు,అవశడు-అవపడుడు, అ-
ర్హానుడు, అల్పడు,అవటుపు, ఇరడు,
ఇత్సరుడు, కటుంటుకుడు, కటుడు, కని-
ష్ఠుడు, కనీయుడు, కీచకుడు, కూరదృ-
క్కు, తుడుగ్గుడు,తుల్లకుడు, త్రిధిష్ఠుడు,
ఖలాడు,ఖల్లుకుడు-ఖల్లుకుడు,ఖేటుడు,
గర్హ్యుడు, గోననుడు,చలలుడు,చేలుడు,
జంబుకుడు,జఘన్యుడు,జఘన్యుణుడు, జా-
ల్ముడు, నీహీనుడు, నీచ-నీచుడు, న్య-
తుడు, పాపుడు, పామరుడు,పికునుడు,
పుక్కుకుడు-పుల్కునుడు, పృథగ్గుకుడు,
పూక్కుకుడు, ముడుడు, యాత్మకుడు,

విపర్లుడు, శక్లుడు, శ్లఘుడు. (తె. వ)
అనడ, కడ, కించే-కించే-కించేడు,
కొంచెకాడు, కొద్దివాడు, గొఱకు, చిల్లర-
కాడు, తక్కువవాడు, దూబ, దూబు,
నీచే, పాదలి, పెయ్య-పేయ, పూర్వాకు-
డు, లులిగాడు, వెలితిమానిసి, సన్నగా-
డు-సన్నపుగాడు, నాసదు. తద్వి.—పా-
మరునకు.—గోండుడు.

హీనోపము. అం: చూ, అర్థోపములు.

హీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చీరు: లత, లూక:-
చూ, పిలీలిక; 2. లచ్చి: విచర్చిక, శమ్.
(తె) నీ: చూ, లక్ష్మి. 1.

హీరకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ముక్కంటి:-
చూ, శివుడు.

హీరము.సం.వి.ఆ.పుం.వజ్రము:చూ,రత్నములు.

హీరింగు. వా. వి. వాయిదా. (హియసింగు.)

హీలహాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, చెట్టె-
తద్విశేషములు:—పుల్లబచ్చెలికి:—భేదము,
వనస్థ, వరుణసూరణ-వరుణసూరణము, వల్లి.
(తె) చెట్టిబచ్చెలి *.

హీలహాచిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ-హీల-
హాచిక. (తె):-చిలకూర-చిలకకూర-
చిల్కకూర. *. (దీనినే ముల్లంగి అని కొం-
దఱు: చూ, వాస్తవికంద.)

హం

హం. సం. అన్య. 1. ధీమానుడువర్తింపేను:-
విరక్తము, విశేకము: చూ, యోచన; 2.-
హి. వర్ణార్థము: చూ, సవాలు; 3. శో-
చనుడువర్తింపేను: చూ, శోషము; 4. బెడ-
రించేటయిండు వర్తింపేను: చూ, వెలత్తి.
హంకరించే. సం. ఆ. కి. హంశ్చునిధ్యనించే:-
చూ, శబ్దించే.

గొటగొట, గొణగొణ, గొణగొణ, గొలగొల,
 గోండ్రి, గోలుగోలు-గోల్లీలు, వేంగు,
 వేకవేక, వేటాలు-వేటిలు, వేరవేర, వేలో
 వేలో-చేలో-చేలో-వేలో, చిటచిట, చిట
 పాట, చిటాలు, చిటుకుపాటుకు, చినుచిను,
 చిలచిల, చిల్లు, చివచివ, చివుకుచివుక్కు,
 చేంయి, చేయ్యే, చేజుచేజు, చేజుకు-చేజు
 క్కు, చేట్టు, చేళ్లు, చొటచొట, చొడ
 చొడ, చొజుచొజు, జేగ్గు,
 జేజుజేజు, జేలజేల, జేల్లు, జేవజేవ, జేవు
 జేవు-జోజేవు, జేజు-జేజు-జేజుజేజు, జేట్టు,
 జేల్లు, జేవు, జేవుడు, జేంజేం, జేలుకు,
 జేట్టు, జేవు, జొటజొట, జోలు జోలు,
 టంటం (టముకు-టముక్కు), టీవు, తంగు,
 తంగురింగు, డబ్బు డబ్బు, డులడుల,
 దూదూ, తకతక, తటతట, తటాలు,
 తవతవ, తళతళ, తళుక్కు, తిప్పిడి, తుక
 తుక, తుటుక్కు, తుపుక్కు, తువ్వ, తుట్టు,
 తున్న-తున్ను, తూ, తెకతెక, తొట
 తొట, తొట్టు, దగదగ, దబదబ, దబాదిబ,
 దబ్బు, దిగదిగ, దిగ్గు, దిబదిబ, దిరదిర,
 దిద్దిర, దిన్ను, దు, దుడిదుడి, దుమా, దుము
 క్కు, దూ, దూబూచి, దోడదోడ, దొవ్వ
 దొవ్వ. (సం) ధగధగ, ధుత్తురము,
 ధూధూ, ధే, ధై ధై. (తె) నడునడు, నలు
 క్కు, నిగనిగ, నెగ్గురు, నెటుకురు, నెలినెలి,
 నకనక-నకానక, నక్కిలు, నటనట, నటుకు-
 నటుక్కు, నటేలు, నజనజ, నట్టు, నలనల-
 నల్లల-నగనగ-నలనల-నల్లనల, పిలపిల,
 పుటపుట, పుటుక్కు, పుకపుక, పురపుర,
 పులుకుపులుకు - పుల్లు-పుల్లు, పునుకు-
 పునుక్కు, పెటపెట, పెటిల్లు, పెకపెక,
 పెళ్లు, పొటపొట, పొటుకు-పొటుక్కు,
 పొలపొల, బంబం, బగబగ, బగీలు, బ

[illegible]

నట్లము, (33) ఎద్దులు, (3౪) గాడిద, (3౫) కోళ్ళు, (3౬) పాములు, (3౭) పిల్లలు, (3౮) కొంగలు, (3౯) ఆడబ్రాతులు, (౪౦) మేకలు, (౪౧) ఎలుకలు, (౪౨) కొట్టుకొనుట, (౪3) మద్దెల మోత, (౪౪) మోయుట, (౪౫) నొక్కుట, (౪౬) ఘల్లునుచుట, (౪౭) జేల్లునుచుట, (౪౮) కుమ్మేదలు, (౪౯) ఈగలు, (౫౦) ధ్వానములు, (౫౧) దంతములచేవృక్ష ఇత్యాది; ౪. మఱిన్నికొన్ని కల్పములనుకరణములవలననుండి యొకానొక యర్థ విశేషము నిచ్చుచున్నవి. ఉదా.— మనముక వళవడెను, చెకపికలాడెను, చిత్తము వకావళలయ్యెను, సొంపు సొటసొటవోయెను, బుడిబుడిమేదుపు కానునకవళలాడెను, వెలవెల వెలబాటెను, వలవలకన్నీరునించెను, తొవలు విలవిలబడెను, కమ్మరి భుగభుగలు, బంగదరిగనిగలు, మెఱుపుల తళతళలు, వనిడిగావేల మినమినలు, గర్జపుమటమిటలు, శుకపికములు పిలపిలనేలేకను, పొవట బొట్టు మొకమునతకపికలువేసె, గునగులదాటట, తవతవ, హూహూటి, మసిముసినవృలు, మిడిమిడి యెండ, యదాయదలై పటలెంచె, మాటలు తొకతొకలై చెడలెను, గంటూ కిలకిలు, కత్తి ఝుళి పింఱేట, “కట పెట తొటతొట గాలెడు సొట సొట చినుకులు ధరితి” పొడనట్లు వడన. సొట సొట వాకట సోయే కటకటవడు చాతకముల దైవ్యమువానెన”, బుడిబుడిచేను దెంచేట, రవరవలు నొడముట=కోవము, విసి విసి మాటలు. తెలతెల వాటె, వెలవెలబాటె, అంగంబుచేకచేకలు మొకమొకపొటు, మడిచివుక్కు మునెను, బొజ్జేపుటపుటలాడెను ఇత్యాది; ౫. చూడవస్తారనిదములు. (3-౪ విశేషములను

అకారాదిక్రమమున కిర్ని కలుగఁజేర్చలేదు.);

౬: చూ, స్వరము. 2.

హల్వాష్టు. (హల్వాస్సు. హాష్టు.) వా. వి. కాకి
లోనగువానిని యెగురఁగొట్టుటయందగు ధ్వ
స్యసంకరణము: చూ, హల్వాష్టు

హృ.

హృదయము. సం. విణ. హరించఁబడినది: అవహృ
తము, అత్తము, ఉపాత్తము, ముషితము-
ముషితము. తద్వి. — తే.బడినది: — అహృ
తము. [(అహృతి అనియు.)]

హృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, హరణము. 1.
హృదయంగమము. సం. విణ. మనసుకింపైనది
(హుట), సంగతము: చూ, శబ్దము. 2.

హృదయకరకల్యము. జా. బాధచేయునది. “ఒ
ప్పిదింబున పినికొడిన శరధులు హృదయకల్య
వృధనజేయుతున్నె.” (కవికర్ణరసాయనము.)

హృదయము. సం. వి. అ. న. ఎద-ఎడఁద. మ
నస్సు. రూ-హృది. (మనస్సులోనుండునది.
విషయాదులచేత హరించఁబడునది.); అంత
రంగము, అంతరంగము, అనంగము, అత్మ,
అజ్ఞము, అస్వనితము, ఇచ్చు, క, కర్మ,
కాశీనము, గుహ, గూఢపదము, చిత్తము,
చేతస్సు, చైత్ర్యము, తనము, తురగము, మ
నసే-మనస్సు, మానసము, సత్యము, స్వాం
తము, హృది. (తే.కు) అద, ఇచ్చే, ఉల్ల
ము-ఉల్లల, ఎడ-ఎడఁద-ఎడ్డ-ఎడ్డ-ఎడ,
కందనకాయ, గుండియ-గుండె-గుండెకా
య, దెందము-దెందము, తలఁపు, మది, మ
నను. తద్విశేషములు: — ౧. కఠిన హృదయ
మునకు. — (తే) జాతిగుండె; ౨. వికావము
వట్టిన మనస్సునకు: — తిక్తవారము; 3. దేవ
హృదయమునకు: — కీరకము; ౪. మనసులో

నుండునది: — అంతరంగము; 5. గుండెకాయ:
చూ, హృదయము. 1; (ఎవనిగుండె వానిగు
ండెదంతయుండును. ఇందు హలుగుగడులుం
డును: — ౧. ఎడమకర్ణిక, ౨. కుడికర్ణిక,
3. ఎడమజకరిక, ౪. కుడిజకరిక. ఊపిరితి
త్తులయందు కుభ్రించునఁబడిన రక్తము గుం
డెయందుచేరును. దానినుండి ధమని (అయో
ర్బా) యను కుద్ధరక్తవాహినిగుండె శరీరమం
తటను వ్యాపింపేను. (చూ, ధమని. ౪. ఇది
కారీరకాస్త్ర విషయము.); 3. అహృతము:
చూ, పక్షము; అం. 4: చూ, చక్రిములు.

హృదయశంకువు. జా. బాధచేయునది: హృదయ
శూలము.

హృదయశూలము. జా. — పై. — “నేను మీకు
హృదయశూలమును” (ధర్మజరాజనాయము.)

హృదయశర్ది. అం: చూ, అశుభావరములు.
హృదయాశువు. సం. విణ. (ఉ): సుహృదుఁడు.
హృది. సం. వి. ద్. న: చూ, హృదయము. 1-2-3.
హృద్భేదకంఠక్రిము. అం: చూ, కంఠక్రిములు.

హృద్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. బుద్ధియనెడఁపినిధి:
చూ, రాజార్జును.

హృద్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. పశీకరణ వేద
మంత్రము: చూ, మంత్రము. 1; విణ. 2. మన
సుకింపైనది, మనోజ్ఞము: అంకతి, అంతము,
అనఘము, అనునను, అభిరామము, అభిరూ
పము, అభీష్టము, అమృతము, ఉజ్వలము,
ఉదాత్తము, కమనము, కమనీయము, కమి
ము, కాంతము, కామనము, కూబరము-కూప
రము, చంగము, చారువు, చోక్షతరము,
చోక్షము-చాక్షము, జాత్యము, య, తలిమ
ము, ధవళము, నిర్భరము, వందనుము, పు
ణ్యము, పేళలము, పృక్షిప్తము, బంధురము,
మంజువు, మధురము, మనోజ్ఞము, మనోర
మము, మనోహరము, ముగ్ధ, రమణీయము, రమ్య

మ, రామము, దుచిరము, దువ్యము, యావ్యము, లభ్యువు, కలితము, కల్లువు, కామము, నిమల, శక్తి, కాలి, శృంగారము, శోభనము, శ్రీమం తము, పాధువు, నుందరము, సుకళి, సుషమ, ప్యాదువు, హరి. (అవ్య) ఆరాత్, శమ్. (తె. ప):—అమఁగు, అలరు, ఆరణిము, ఇం పితము, ఇమ్ము, ఓడికము, ఒసరు, ఒప్పిద ము, ఒజువు, కలికి-కల్గి, కొమరు, గను కము, గరగరిక, గొనబు-గొనము, గోప, చిలి-చిన్ని, చిన్నరి-చిన్నారి, చిన్నరిపా న్నరి-చిన్నారిపాన్నారి, చెంచు, చేదు, చొక-చొకా, చొక్క-చొక్కా, చొకాటము-చొక్కటము-చొక్కా టము, చొకారము-చొక్కారము, చొక్క శరము, చొక్కము, జోక, తిన్న-తిన్నన, తిరు-తిలు, తోరము, నయము, నలువు, నిబ్బరము, పన్ను, పసను, పొంపు, పొన్నరి- పొన్నారి, పోలు, పగ్గన్న, బాగు, బెడఁగు, బెళఁగు, చూసు, ముద్దు, మురువు-మురువు, రకము, రమణ, రెన్న, వింగడము, విన్నా ణము, పవర-పవరన, పవురు-సారు, పసి, పింగారము, పూరువు, పావణింపు. తద్విశేష ములు:—౧. మిక్కిలి మనోజ్ఞమనకు:—బృంధి ప్తము. (తె) అల్లారుముద్దు; ౨. చేక్కనిది: (తె) చేక్క, జీవర, తిన్న. (వి) అర్జవము, పగ్గిగుణము. (తె) చేక్కన, చేక్కటి, చోయ, జీవరన, తిన్నన; 3. మనోజ్ఞతకు.—నుం జిమ-నుంజిముము, మనోజ్ఞత. (తె) గొఁబు, తిన్నన, పగ్గపన్న, బంగారుకుడ, చూసు, ముద్దు, పూరువు. (సం) (అవ్య.) ప; ౪. సరి యైనది:—అజనామ-అజనాము, బుజువు, పగ్గిగుణము; ౫. మేలైనది:—చూ, సుకృ తము. 6; ౬. చొక్కతరము. (తె) చొక్క తరము: చూ, సమీచితము. ౭ (చూ, ప్ప యము. 8.); 8. నునమునకు ప్పొనరసది

(వస్తువు): చూ, హృద్యము. 2. 4. మనస్సు నందుఁ బుట్టినది (కారక): చూ, వాంఛ; 5. వశికరణ నేదనుంఁతము: చూ, మంత్రము. 1; తద్వి. — ౧: వ్యాకృతి; ౨: గాయత్రి, సంజ్ఞ. హృద్యకారీరకాలిత్యము. అం: చూ, మనుగములు. హృద్యేభము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎడఁబాటుఁ అయోగము - అయోగము, అత్తులకము, విచ్చిత్తి, విచ్చేదనము, విధురము, విసృయోగము, విసృంధము, వియోగము, విరహము, విరోధము, విశ్లేషము. (అస్య): అవ. (తే: ఎడఁబాటు, ఎడయక, విచారి; 2. బుద్ధి: అంకము, అనుభవము, అవలధి, అభిజ్ఞానము, అభిమానము, అవగతి, ఆకలనము, అత్మ, ఆత్మజ్ఞానము, ఆయోగము, ఇంగము, ఇతము, ఇతిహాసము, ఉపజ్ఞ, ఉపలంఛము, ఉపలధ, ఉపలద్ధి, ఋ, క, కలాపము, కాస్య, కానుత్ర, ఖంబు, గతి, గృధ్రువు, గృహీతి, గృహణము, చత్వరి, చార్వి. చితి-చిత్ - చిత్తు, చేతన, చేతన్యము, జ్ఞప్తి, జ్ఞానము, ధ, ణ, దర్శనము, దృక్కు, దృష్టి, ద్రవ్యము, దిగ్వాంగము, ధిమణ, ధీన, నిర్వేదము, నివేదనము, నిష్క్రమము, చండ, చరికరము, ప్రజ్ఞ, పరిజ్ఞానము, పరిశీలన - పరిశీలన, పరిశీల, పరిశీల్యము, పరిధానము, పారిజ్ఞ, ప్రేక్ష, బుద్ధి, బోధము, భగము, మంతువు, నుతి, మనము - మనస్సు, మనీష, మాయ, మేధ, రహి, వికసనము - వికాసము, విజ్ఞానము, విద్య, విద్యనము, విశేషము, వేదన, శరము, శేనుషి, సంఖ్య, సంగతి, సంజ్ఞ, సంవత్తు, సంనితి - సంనిత్తు, సమయము, సూక్ష్మము, స్మరణము, స్మృతి, హేవాకము. (అస్య) అధ్యాత్మము — అధ్యాత్మికము, ఇతి. (తే. ప.): — అరువు, ఎలుక - ఎలుకున, కలద, కలగరిక, గురికాచ్చే, తెలుకున - తెలుకున తెలివి - తెలివిది శేషకున శేష

నెటి, వగ్గ, బుద్ధి, మది, రహి. తద్వి. —
 ౧. సామాన్యజ్ఞానమునకు:—బుద్ధి (తె) బుద్ధి;
 ౨. నిష్ఫలమైన తరువాత నుండెడి తెలివికి:
 భేదము; 3. బుద్ధికుళలతకు:—(తె) వారస;
 కాస్త్రజ్ఞానమునకు:—వ్యక్తపత్తి. (అవ్యక్త)
 ఆజ్ఞ; ౪. కృపణేంద్రియముతోగూడు
 కొనుబుద్ధికి:—ఆకృమము, ౬. ఇచ్చేలేని
 బుద్ధికి:—క్షేపము, నికల్పము; ౭. చోలు
 ననెడి బుద్ధికి:—చర్యాప్తి. (తె) చోలు;
 ౮. దేహాత్మాది భేదజ్ఞానమునకు: (తె) తెలివి;
 ౯. మిక్కిలి తెలివికి:—వర్జితము; ౧౦.
 యదార్థజ్ఞానమునకు:—వర్జితము, వర్జిమితి; ౧౧.
 స్వాధీనముకానిబుద్ధికి:— (తె) చిమ్మటి;
 ౧౨. జ్ఞానవిశేషమునకు:—కేవలము; ౧౩.
 తెలివిగలది:—అర్థము; ౧౪. సప్రవిధబుద్ధు
 లకు:—చూ, సప్రవిధబుద్ధులు; 3. ఆపూర్వా
 ర్థమునులేర్పిడించేట: అపూర్వారము, ఊహ
 ము, తర్కము, యోచన. (తె) ఉజ్జ్వలి.

హృషీకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, హృష్టుడు,

హృషీకము. సం. వి. ఆ. న. (దీనిచేత సంతోషిం
 తును.): ఆత్మగతము, గోచరము, ఇంద్రి
 యము, విషయి: చూ, ఇంద్రియార్థము, చూ,
 విషయము. 3) తద్వి. — నేతాగ్రవశేంద్రి
 యములు:—ఇందు జ్ఞానేంద్రియములు, 5,
 క త్తేంద్రియములు 5=10. జ్ఞానేం
 ద్రియములు:—కృష్ణము, చక్షు:ప్ర
 శోకృతము, జిహ్వ, ఘ్రాణము;
 కత్తేంద్రియములు. —వాక్కు, పాణి, పాద
 ము, పాయువు, ఉపస్థము, మనస్సుతోడఁ
 గూడ ఏకాదశేంద్రియములు. మఱిన్ని ఆకర్ష
 ణము, ఇంద్రియము, కరణము, ఖమ్. ఖంబు,
 గుణము మొ.)

హృషీకేకాయనము. అం. (హృషీకేక=హృషీ
 కాణం=ఇంద్రియాణం, ఈక=నియామ

క:) ఇంద్రియములను నియమించే వస్తువు
 కొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

హృషీకేకుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
 హృష్టమానముడు. సం. వి. సంతోషించేమన
 న్ముగలవాడు: చూ, హృష్టుడు.

హృష్టము. అం: చూ, దృష్టము.

హృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ హృదనము.

హృష్టుడు. సం. వి. సంతోషించినవాడు.

హృషీకుడు, ఆనందుడు, ఉత్కు
 డు, ఉల్లాఘుడు, ఉష్ణవ్యలుడు, ఉష్ణస్వి
 తుష్టుడు, తృప్తుడు, నందినాడు, వర్జి
 నుడు, వర్జియదితుడు, వర్జిస్తానుడు, (క్షీ
 తుడు, ముదితుడు, వికర్షణుడు, వా
 ర్షమానుడు, హృష్టమానముడు. (తె) గలివి
 కాడు. తద్వి. — ౧. సంతోషముగలవా
 డు:—హృ; ౨ సంతోషించేవాడు:—
 హర్షణుడు; 3. సంతోషింపజేయువాడు:
 హర్షకుడు.

హృష్టక. అం: చూ, మధ్యనుగ్రామ గత
 మూర్ఖునలు.

హృష్టాంకము. అం: చూ, పృథ్వింకములు.

హృ

హృగ్గడి. వై. వి. హృదక. 1. అంతఃపురకా
 నలికత్తె: చూ, సావిదల్లుడు; 2. అంతఃపు
 రకావలివాడు: చూ, సావిదల్లుడు.

హృగ్గడికత్తె. వై. వి. అంతఃపుర కానలికత్తె.
 కళా. 2, ఆ 89. హృ-హృగ్గడికత్తె హృగ్గడి:
 చూ, సావిదల్లుడు. [చూ, సావిదల్లుడు.
 హృగ్గడికాడు. ద్వ. వి. అంతఃపుర కానలివాడు:
 హృగ్గడివాడు. ద్వ. వి. — వై. —

హృగ్గడిడు. ద్వ. వి. హృదక. (హృగ్గడి +
 ఈడు) — వై. —

హెచ్చరించు. దే. స. కి. 1: రూ-ఎచ్చరించు-
ఎచ్చరించు-ఎచ్చరికించు-హెచ్చరికించు,
చులకరించు-చులకరించు, చులకరించు, చూ-
దలించు, సాసాయించు: అ. కి. 2. వృద్ధి-
జెందు. అం. భా. త్మ. 88: చూ, కర్ణిల్లు.

హెచ్చరిక. దే. వి. 1: రూ-ఎచ్చరిక-ఎచ్చరి-
రము-ఎచ్చరింత-ఎచ్చరింపు-హెచ్చరింపు,
ఎదవదిలము, ఏద, ఏవ, వదిలము, పాణమి,
బరాబరి-బరాబరిక, హానిక-హానిక. (సం.
వ):—అవధానము, అవేక్ష, నివరణము-నివార-
ణము, పాతము, పృథివిజాగరము, భద్రము.
తద్వి. —చులకరింత-చులకరింత, చులకరిం-
పు; 2. రూ-ఎచ్చరిక, ఆహాని: చూ, సూ-
చన. 1; 3. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహ-
ము. 2; వా. 4: ప్రేరేపణ-ప్రేరేపణము,
ఎక్కుట, డీకు-డీకు. (సం) ప్రేరణము.

హెచ్చరిక వడు. దే. అ. కి: రూ-ఎచ్చరిక వడు.
(సం) అవధరించు.

హెచ్చరికరించు. దే. స. కి. రూ-ఎచ్చరించు.
చూ, రూ-హెచ్చరించు.

హెచ్చరికత. దే. వి: గుణకారము, అవతము,
గుణము, గుణితిము, త్మజ్ఞము, రితము, నిది-
గ్గము, నివారణము, పాలితము, పిండితము,
పూరణము, పూరితము, వర్ధితిము, వృద్ధి.
తద్వి:—ఘనము. (చూ, గణితశాస్త్రము.)

హెచ్చరికతగుణము. వా. వి. ఇంటు. గుణకార-
పు గుణము X.

హెచ్చరించు. దే. స. కి. ఎక్కుడించు.

హెచ్చరిలు. దే. అ. కి. హెచ్చరిలు-హెచ్చ-
రిలు-హెచ్చిలు-ఎచ్చరిలు: చూ, వర్ధిలు.

హెచ్చరిలు. దే. అ. కి.—వై.—

హెచ్చరిలు. దే. అ. కి.—వై.—

హెచ్చరిలు. దే. అ. కి.—వై.—

హెచ్చు. దే. వి. రూ-ఎచ్చు. 1. అధికము,
అధికపాఠములు: చూ, హేరాళము. తద్వి

శేషములకు.—చూ, హేరాళము; 2. అధి-
కము, అగ్గలము: చూ, హేరాళము. తద్వి
శేషములకు:—చూ, హేరాళము; విణ.
3. అధికమైనది: చూ, హేరాళము; అ. కి.
4: (వి) అధికమును. (తె) ఎచ్చు, కడచు,
దళకొను-దళముకొను, దళగించు, దొట్టు-
నాటు, బలవడు, బలియ, మున్నురించు.

(సం) పృథ్విపించు
హెచ్చుగలవాడు. దే. విణ. అతిశయవంతుడు:
(సం) అతిమాతృగడు.

హెచ్చుకర్తలు. వా. విణ. రూ-ఎచ్చుకర్తలు:
చూ, వివచనము, 2.

హెచ్చురాయనతనము. వా. వి. పెంకితనము.
హెచ్చునవాడు. వా. విణ. మేలుచేయు: చూ,
సమర్థుడు.

హెచ్చు. హెచ్చు వా. విణ. 1. అధికారి;
2. యజమాని. “హెచ్చుమేష్టరు, పోలీసు
హెచ్చు” మొ. (రూ-హెచ్చు.)

హే

హే. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.
హేజీలు. దే. వి. మంతిరి: చూ, మంతిరి. 1.
హేడకుడు. సం. విణ. హెగ్గడిడు: చూ,
సావిదల్లుడు.

హేడుడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—వై.—;
విణ. 2. ఎడ్డె: చూ, మూర్ఖుడు.

హేడ్డు. వా. విణ. రూ-హెడ్డు-హేడ్డు.

హేతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అగ్నిశిఖ, నివృ-
ణంబు: చూ, వహ్ని. 1; 2. మంట: చూ,
వహ్ని. 1; 3. సూర్యకిరణము: చూ, వాయు-
నము. 2; 4. ఆయుధము: చూ, బాణము. 1.
తద్విశేషములు:—(౧) బాణమునకు సం-
బంధించినవి: ౧. కూరిబాణమునకు.—(తె)
లగిరి-లగిరి; ౨. వర్షదంతము; 3. ఇం

దగ్ధమస్మనకు-వాల్మీకము; ౪. విష్ణుచక్రమునకు-లోకపావనము, నుదర్శనము; ౫. వాఁడిగలవాణమునకు.-(తె) వాల్మీకము. ౬. ఏనుగునుబొడిచెడి బరిగోలకు.-(తె) బరిగోలము, చైగులము. (చూ, స్పటి); ౭. అలఁగులేనియొకటెను.-(తె) బరిగోలము, బరిగొమ్మి; ౮. బాణమునకు.-(తె) బల్లము, శల్మకాష్టము; శిలీముఖము, శిఖండి; ౯. వహ్నియుగమునకు.-(తె) మగమూనికపురాలు, మగతాతినాలు; ౧౦. యుద్ధపాదనమునకు.-(తె) తున్న; ౧౧. శివునికూలమునకు.-(తె) మహితము, లోహితము; ౧౨. విల్లుకు.-(తె) కార్ణము; ౧౩. విష్ణువుయొక్క విల్లుకు.-(తె) కార్ణము; ౧౪. ఈటెపంటి ఆయుధమునకు.-(తె) సబడి-సబడి-సబడి-సబరి-సబళము-సబరి; ౧౫. చిల్లకొలకు.-(తె) కర్వల, కత్తి, విశిఖము. (తె) సత్తి, ౧౬. తోట్రమునకు.-(తె) పాటి; ౧౭. అంకుశమునకు.-(తె) నూనము. (తె) సిడి (చూ, స్పటి); ౧౮. (తె) పెడఁగి వాతయము; ౧౯. కృంగిణి; (అ) రిప్పికి సంబంధించినవి. ౧. కల్లుగిఁచేవానికత్తికి.-(తె) పెలగత్తి; ౨. కుపాకి కొనను చెక్కియుండెడి బాణముపంటి కత్తికి.-(తె) సన్ని-సన్న; ౩. కత్తికి.-(తె) వాలము; ౪. కొంకికత్తికి.-(తె) పక్కము; ౫. శివునికత్తికి.-(తె) పక్కము; ౬. పెద్దకత్తికి.-(తె) పరాకము, పరాకి-పరాసి; (చూ, రిప్పి ౨; చూ, బాణము. 1.) హేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కారణము. అ, అప్, అపదేశము, అర్థము, ఉపపత్తి, ఉపాదానము, కారణము, కార్యము, గుంభము, త, తంత్రము, తర్కము, తలము, నిబంధనము, నిమిత్తము, పరిశ్రమము, పరియోజనము, బీజము, యోని, సంధనము. (అన్య) అను, ఇతి, కిమ్, కిల, ఖలు, చ, తత్, తు, యత్. (తె. ప):-(తె) అక్క-అ,

కతము, కోత్ర, జోలి, నెనము-నెనము, నేరము, కట్టు, రీతము, వయనము-చైతము, సుబలు, హేత్యర్థమునకు-అటుగాన, కనక-కమక, కాఁగ, కాన, కాఁజ్జి, కావున; అని; ఎందువలన. తద్విశేషములు.-(తె) ముఖ్యకారణమునకు.-(తె) ఉపాధానము; ౨. పుట్టుటకుకారణము.-(తె) పరిధనము; అం. ౨. హేత్యర్థకారణము. కార్యకారణములకు హేతువు; తప్పట. ఉదా.-(తె) "చంద్రుఁడి నేనుదవలెనాక విచ్చేదనార్థమునయింతువే": చూ, అలంకారము ౩; అలంకారములు మూడు. అలంకారము ౩ వ యర్థముందుఁబోవఁదెను. వానివివరము లాయావదముల క్షీరికలందుఁబోవఁదగు. ఇంకను తెక్కనుమించినన్ని అలంకారములుగలవు. గ్రంథవిస్తర భీతిచే కొన్ని మాత్రమేఁబోవఁదెను.-(చూ, కల్పలంకారములు.) (చూ, అలంకారము ౩); అంకాంగీభావనంకరము, అక్రమాతికయోక్తి, అత్యంతాతికయోక్తి, అధేయనర్యామము-అధేయనర్యామము, అధికతాద్రావ్యరూపకము, అధికాధేయరూపకము, అనుక్రవిషయస్వరూపాత్మేక్ష, అనుభవతాద్రావ్యరూపకము, అనుభయోక్తిరూపకము, అనుకలద్ధి, అన్యత్పర్యయోక్తము, అన్యత్పర్యయోక్తి అన్యద్విషయము, అన్యాయుక్తియోగిత, అన్యాయినోక్తి, అన్యాయంగతి, అనురాకుల్యయోగిత, అనురాసంగతి, అనువిషయము, అనుహృతి, అనుప్రకరుల్యయోగిత, అనుకృతానేకవిషయశ్లేషము, అనుప్రకర పరిసంగము, అయోగసంబంధాతికయోక్తి, అర్థాంతరము, అర్థావత్తి, అన్యాయుగోత్కర్ష సారము, అపదర్శనిదర్శనము, అపి, అనిద్ధవిషయహేతుత్వేక్ష, అనిద్ధవిషయసూత్రేక్ష, అక్షతగ, అచారపరీక్షాణకర్మము, అత్మకుత్తి

